Zala György MDK

Repr:

"Hovédemlék" /Budai vár/

Mirovi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.
129.l. 87. kép.

M.D.K.

Zala György

Honvédszobrát bemutatja a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1896. január hó. 24. kötet
hirdetési rovat.

Zala György

budai Honvédszobor
1893 V. 21.

l.

Liber Bpestszobrai

215–218. l.

LÓR

GYÜJ

M

Felelős kiadó: Fränkel József. Európa nyomda rt.

Zala György

Bpest. Honvéd nobor, Dík tér

Liber Bpest nobrai

215.

695

Thörplasztika, Honvéd nobor, Zala Gy.

Katolikus tremle. 1898.
38-61. o.

Simkó József: Budapest...etc.

MDK

Zala György)1858-1937)

1893-ban felallitották a budai Disztéren Honvédszobor c.művét. Az ezredéves emlékmű alapjait 1898-ban helyezték el.Az emlékmű allegorikus alakjai, különösen a két római biga, Árpád és a vezérek szoboralakja, a magyar szobraszművészet legnagyobbszabasu alkotásai.

Cikk: Zala György meghalt.

Pesti Hirlap, 1937.aug.1. 12.1.

Zala György

készítette id. Andrássy Gyula gróf szarkofágjat a tőkéskrebesi mauzoleum számára –

Kovács Dénes dr

Gróf Andrássy Gyula mauzoleuma.
Vas. Ujs. 1894. 68, 69 l.

al teatro cominciarono il loro lungo viaggio per gli scenari del mondo.

La letteratura italiana del dopoguerra ha aspetti e caratteri totalmenti diversi, anzi opposti a quella del periodo immediatamente precedente. E se a chi traccia la storia letteraria del primo novecento sta dinanzi Gabriele D'Annunzio, così Luigi Pirandello sorge dinanzi, figura centrale e complessa, a chi voglia tracciare la storia letteraria del nostro periodo.

Da D'Annunzio a Pirandello il passaggio è denso di travaglio.

D'Annunzio è l'affermazione piena e completa nell'arte della concezione di Federico Nietsche. Le figure che egli esprime nei suoi romanzi e nel suo teatro non sono che aspetti del superuomo vagheggiato dal pensatore tedesco.

«A noi i cieli più puri, i pensieri più forti, le donne più belle» aveva proclamato lo scrittore di «Così parlò Zaratustra».

Ed ecco che con «La città morta», con «Il Ferro», con «Più che l'amore», con «La gloria», con «la Gioconda» il superuomo fa la sua apparizione sulle scene nel lussuoso e lussurioso teatro

Zala György

źród

Vas. Ujs. 1897. 829. l.
(Az 1848-ki marci-
usi napok emlékei.)

Grünewald

Matthias

Velhagen &

Klasing

I/2 pole

Zala György

budai Honvéd emlékműve jó példa az újabbak stílusra.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 10 l.

Zala György

szobrász

Repr:

"Honvédszobor"

Szövegutáni képtáblák lapszám és sorszám nélkül

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

Zala György

szobrász

budai Honvéd emléke

1D.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1966.

Zala György

A pénzügyi és politikai nehézségek miatt Zala György csak 1889-ben kapta meg a Honvéd emlékmű elkészítésének feladatát.

Gádor I.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 51 l.

Zala György

6

A szobrot az 1849 május 21-én, Buda visszafoglalásakor elesett honvédek emlékére állították fel. Az emlékmű gondolata már az 1860-as években felmerült.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 51 l.

Zala György

„Honvéd szobor", I. ker. Dísztér, 1893-ben
„állitották fel, bronz, talapzata pátyi
kő; 4,20 m magas, az alapzat, 5,30 m.
Az alapzatot Schikadenz Albert ter-
vezte.

Gádor E.: Budapest szobrai, Buda-
pest, 1955. 51 l.

Zala György

„Honvéd pobor" egész tábla, fekete fehér fénykép reprodukció.

Gádor E.: Budapest pobori, Budapest, 1955.

M.D.K.

Zala György szobrász

Honvéd-emlék, / Vár /

Henszlmann Lilla: Stróbl Alajos, Bp. 1955. 38.1

Zala György

1893-ban alrotta a Honvédnobrot a volt szt. György téren a Váyban.

A Budai Vár, Tör. Idegenforgalmi Hivatal Bp 1958

380.

ZALA GYÖRGY/

a Várbeli Dísz téren álló Honvédszobor alkotója (1893), melynek oldalán „1849. május 21. Szabad Karáért" felirat olvasható.

A budai vár B p., 1958.

Zala György MDK

Hovédszobor.
38.o.

-: A budai Vár. Bp. 1958. /Szerk: Föv. Idegenf. Hiv./

Zala György

[illegible]

[illegible]

Honvédszobor. /Vár/

154.o.

[illegible]

Zala György

„Honvédnyobor" (1893)

– I. Díny tér – fotó

A nyáréves Budapest nyobraiból
Corvina Bp. 1972

6. lép

mdk

Zala György

alkotása: „Honvédszobor"

Barát Endre: Varázslat a Várlegyen.

Ország-Világ 1963 47 sz.

4. l

Zala György, szobrász MDG

A Dín téri 1848-as emlék-
művet, Zala György alkotását,
restaurálják

-: Hír 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. febr. 20.

Zala György, szobrász MDK

Művét, a budavári 1848-as honvédemlék-művet teljes felújítása után a Dísz-téren eredeti környezetében állítják fel.

—: Hit 10. l.

NÉPSZABADSÁG, Dn. 1963. márc. 21.

Zala György, szobrász MDh

Az 1893-ban leleplezett s most restaurált honvédszobrot, Zala (a szövegben: „Zalka") alkotását visszahelyezték talapzatára.

(fénykép)

– : Ismét a Dísz téren 3

ESTI HIRLAP. bp. 1963. dec. 3.

Zala György szobrász M.D.K.

Honvéd-szobor a Várban /1893/

Preisich Gábor: Bp. Városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964. 103.1.

Zala György

Honvédpróbál, bronz, 56,5 cm.

Die Kunst der Jahrhundertwende,
Ausstellung; István Király múzeum
közleményei, Serie D., Nr 41, Szé-
kesfehérvár, 1965. 181.

MDK

Zala Gyö rgy

Honvédszobor /Disztér/ 1893.

Zala György müve, a talapzat Schikedanz Albert terve. Első tervét Halász László készitette 1874-ben.

ZAKARIÁS G. SÁNDOR: BUDAPEST. Bp. 1961. 17.o.

Zala György

alkotását, a „Honvéd" szobrot 1893-
ban emelték a bp.-i Dísz téren.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970. 463l

56 l.

Zala György

műve: „Honvédszobor," 1893. I. Díszter. 6. p. reprodukció.

Székely András: A szárcves Budapest szobraiból, Budapest, 1972 471

271

A BUDAI HONVÉDSZOBOR-BIZOTTSÁG

tisztelettel meghivja

Tisztelendő Bartos József kegyz. r. tanár urat

A BUDAI HONVÉDSZOBOR LELEPLEZŐ ÜNNEPÉRE

mely 1893. évi május hó 21-én, délelőtt 11 órakor

kezdődik.

Zala György

E meghivó belépti jegyül szolgál és másra át nem ruházható.

A helycsoportokat a meghivók szinei jelzik.

IV.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

M.D.K.

Zala György, szobrász

honvéd-emlékének a diszteren való felállitásába a tanács beleegezett.

Véllalkozók Lapja, Bp. 1889. X. évf.

jan. 29. sz. 3. old.

2038. KEREK ASZTALI ÓRA, bronz, vésett díszítéssel. Német, XVII. század. 280.—

2039. KÉT BÚTORVERET, aranyozott bronz. Empire. 3.—

2040. VADÁSZPUSKA, acélcsővel, diófaaggyal. Jelezve: F. Erhart in Mödling. Osztrák, XIX. század. 60.—

2041. KAMPÓSBOT, vasfa. India, XIX. század. 4.—

2042. SÉTABOT, trébelt ezüstgombokkal. XVIII. század vége. 15.—

2043. KÉT GYÖNGYHÁZPLAKETT, a kálvária és angyali üdvözlet jelenetével. XVIII. század vége. 10.—

2044. GYERTYATARTÓ, bronz, négyzetes talapzattal. Magyar, XIX. század első fele. 12.—

2045. MÉCSES ÁLLVÁNYON, ón. Német, XIX. század első fele. 12.—

2046. TÁNYÉR, ón, vésett szarvas vadászjelenettel. Bécs, 1737. (A vésés erdélyi.) 45.—

2047. KÉT GYERTYATARTÓ, sárgaréz, a szár alján csésze. Német, XIX. század. 30.—

2048. NAGY MOZSÁR, TÖRŐVEL, sárgaréz, két gombbal. Magyar, XIX. század. 25.—

2049. MOZSÁR, sárgaréz, két füllel. Magyar, 1800 körül. 45.—

2050. MOZSÁR, sárgaréz, két gombbal. Magyar, XIX. sz. e. f. 45.—

2051. HARMINC KÜLÖNFÉLE ÉREM ÉS PLAKETT, bronz, egyik ón. 1878—1925. 80.—

2052. TRÍPOSZ TÁLJA, bronz, alsó része gerezdes. Római. 10.—

2053. KECSKEBAKON LOVAGOLÓ AMAZON, öntött bronz, márvány talapzaton. Jelezve: Klaus Galle Russ. 1900 körül. 150.—

2054. HERKULES MUNKÁJA, öntött bronz. Fekete fatalapzaton. Jelezve: Canova. Olasz, XIX. század eleje. 130.—

2055. SZIRÉN IFJÚVAL, öntött bronz. Jelezve: D. PUECT. ROME. Barbédionne öntvény. Páris, XIX. század. 85.—

2056. BUDAI HONVÉDEMLÉK MINTÁJA, bronzozott cinköntvény, vörös márványtalapzaton. Zala György műve. Magyar, XIX. század. 120.—

2057. KÉT FALIKAR, aranyozott, háromágú, római hermával. XIX. század. 50.—

2058. KÉT ÁLLÓLÁMPÁS, kovácsoltvas. XX. század. 15.—

2059. VASLÁDA, függőlakattal. Magyar, XIX. század eleje. 30.—

Almásy - Teleki VII. 1941

2014. KÉT FOGVÁJÓTARTÓ, cloisonne. Japán, XIX. század. 6.—

2015. LEGYEZŐ, elefántcsont küllőkkel, lapján festett jelenetek. Lakktokban. Kína, XIX. század. 20.—

2016. LEGYEZŐ, gyöngyház küllőkkel, brüsszeli csipkelappal. XIX. század. 18.—

2017. LEGYEZŐ, szarú-küllőkkel, lapján festett alakokkal. Biedermejer. 6.—

2018. TEÁSKANNA, ón, fekete fafüllel. Angol, XIX. sz. 12.—

2019. TÁNYÉR, ón. Nürnberg, 1800 körül. 15.—

2020. TÁNYÉR, ón. Magyar, 1775. 24.—

2021. DÍSZTÁNYÉR, ón, trébelt címerrel. XIX. század. 24.—

2022. TÁLCA, palisanderfa, négy lába ezüst. Bécs, 1855. 15.—

2023. KÁVÉFŐZŐ, plaited (csapja hiányzik). Angol, XIX. század. 15.—

2024. VIRÁGÁLLVÁNY, plaited. Angol, XIX. század. 12.—

2025. KÉT GYERTYATARTÓ, plaited, négyzetes talppal, baluszteres faragott szárral. London, neobarok. 500.—

2026. KÉT GYERTYATARTÓ, hasonló az előbbihez. 500.—

2027. KÉT GYERTYATARTÓ, hasonló az előbbihez. 500.—

2028. KÉT GYERTYATARTÓ, hasonló az előbbihez. 500.—

2029. NAPERNYŐ, elefántcsontnyéllel, fekete csipke borítással (hibás). Biedermejer. 18.—

2030. KARVÉRT, acél, vésett díszítéssel. Perzsa, XVIII. század. 5.—

2031. NŐI ÖVCSAT, ezüstözött réz. Balkán, XVIII. század. 8.—

2032. NŐI ÖVCSAT, trébelt ezüst. Balkán, XVIII. század. 8.—

2033. NŐI FEJDÍSZ, aranyozott ezüst, trébelt díszítéssel. Török, XVIII. század. 10.—

2034. ÁLLÓÓRA, bronz és fehér márvány, ülő nő alakjával. Francia, XIX. század. 250.—

2035. NÉGYOSZLOPOS ÓRA, faragott és aranyozott részletekkel. Magyar, Biedermejer. 250.—

2036. ÁLLÓÓRA, márványozott fa tokban. XIX. század. 50.—

2037. TORONYALAKÚ ÓRA, ébenfa, bronzverettel, vésett és zománcos díszítéssel, kupolás tetején akteon. Augsburg, XVII. század eleje. 1200.—

Zala György

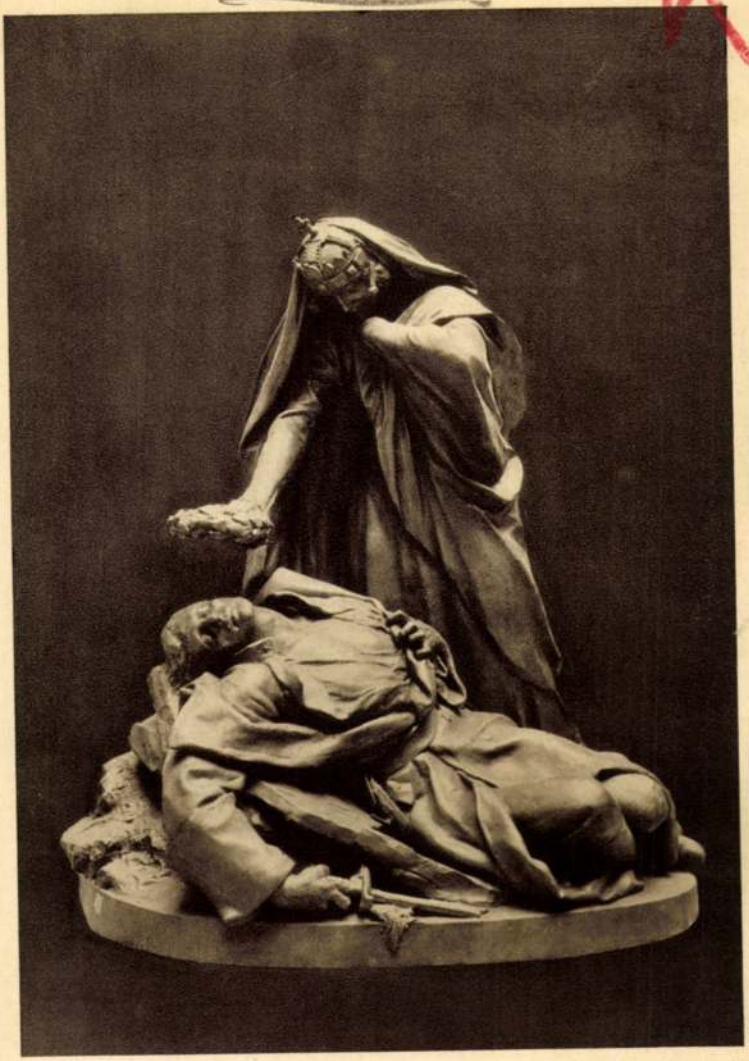

ZALA GYÖRGY: AZ ORSZÁGOS KASZINÓ HŐSI EMLÉKE

Műcsarnok 1930/31 jub. kiáll.

KOMJÁTI GYULA : LEVÉLÍRÁS A FOGSÁGBÓL

1843. Zala György:

Csukássi József siremléke.

~~E siremlék~~ Egy összeroskadó Genius, ~~ki~~ mint az özvegy fájdalmának kifejezője, ~~egy~~ hervadásnak induló rózsakoszorút helyez a költő sírjára. A csonka oszlopnak támaszkodó nő ~~alak~~ balra tekintve ~~látható~~, fejéről fátyol omlik le és bő ruhája vállairól lecsúszott. Jobb kezében ~~a~~ szalagtól körülfutott koszorút tartja. és lábai ruhászata alól kilátszanak. A kerepesi úti temetőben lévő márványsiremlék eredetije.

Eredeti gypszminta, az alak magassága 200 cm.

Az 1899. IV. 27-diki 22742 sz. leirat szerint Zala Gy. ajándéka (265/99.).

Azonban az 1901: X. 18-iki 69490 sz. leirattal (564/901) 300 K. kiöntési költség térittetett meg, a melynek elszámolását tudomásul vette az 1902: I. 12-iki 355 szvsz. leirat (35/902).

1.

Zala György

készítette József nádor szarkofágjat carrarai márványból. Rajta a nádor nolta emelkedett. A budavári Szt. Zsigmond kápolna alsó kápolnájában helyezték el.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

96. l.

MDK

Zala György

Tahi Antal siremlékét készitik Zala György és Jámbor Lajos.

Cikk: Elhunyt festők siremléke.

Vas.Ujs.1904. 209.l.

Zala György

Előzmény a 1.- sz. cédulán a temetői művészetről. Petrik Albert tanulmányában Donáth Gyulán kivül, Zala Györgyöt tartja a másik olyan nagy tehetségnek, aki a halál lesujtó fájdalmát olyannyira elementáris erővel tudja kifejezni, mint ahogy azt Csukásy Jenő siremlékén látni. A szépséges nőalak "a szivet mardosó fájdalomtól aléltan roskad az emlék lépcsőjére, megadva magát a könyörtelen végzetnek."
Beöthy Ákos siremléke magába mélyedő, könyvére támaszkodó magyar férfit ábrázol.
Mindkét emléket bemutatja a lap. Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1910. okt. 30. II. évf. 42. sz. 555-568. lapokon.

M.D.K.

Zala György.

Szobrászmüvész Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrászmüvésszel egyetemben Katona József siremléket mintáztak Kecskemét városa számára.

A kecskeméti Katona siremlék.
Városok Lapja. 1929. XXIV.évf. 23.szám. nov.15.
292.old.

MDK

Zala György

A Katona József-siremlék pályázat eredménye. Képzőművészet 1929. 23. sz. 185.l.

Zala György

Tudományos ismeretterjesztő munkái mellett a temetők művészetének tanulmányozásával foglalkozik hazánkban és a külföldi országokban Petrik Albert. "A Kerepesi temető" címmel ir az épitőművészekről, az árkádos sirok alkatóiról és a kiváló siremlékeket készitő szobrászművészekről, akiknek felsorolása mellett ismerteti müveiket is:
Stein Aurél, Nagy Sándor, Kriesch Aladár, Donáth Gyula, Zala György, Bethlen Gy. és Frit O. Radnai Béla, Stróbl Alajos, Kallós, Mátray, Damkó, Gerenday A.
Az árkádos sirok kupoláinak belső részét fenti művészek közül Stein A. Nagy S. és Kriesch A. tervei szerint készült mozaik képek diszitik. ÉLET, Bp. 1910. okt. 30. II. évf. 42.sz. 555-568. lap.

M.D.K.

Zala György szobrász

Müve a Szépmüvészeti Muzeum szoborgyüjteményében

Magdolna-csoportozat / Csukássy siremlék.

A Szépmüvészeti Muzeum 19o6-1956, Bp. 1956. 2o4-2o5.1

Zala György

Stróbl Alajos és Sennyei Károly mázvány-
nobai dinitették József nádor roko-
nainak, utódainak 13 sírját a
budavári Szt. Zsigmond kápolna
alló kápolnájában.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

96. l.

1843. Zala György.

Sz. Felsőlendván 1853 április 16-án
Csukási József siremléke.

Összeroskadó Genius, mint az özvegy fájdalmának kifejezője, hervadásnak induló rózsakoszorút helyez a költő sirjára. Bonka oszlopnak támaszkodik és balra tekint, fejéről fátyol omlik le és bő ruhája vállairól lecsúszott. Jobb kezében szalagtól körülfont koszorú van. Lábai ~~ruházata alól kilátszanak. A kerepesi úti temetőben lévő márványsiremlék eredetije.~~

Eredeti gypszminta, az alak magassága 200 cm.
Az 1899: IV. 27-diki 22742 sz. leirat szerint Zala György ajándéka. (265/99.).
Azonban az 1901: X. 18-iki 69490 sz. leirattal (564/901) 300 K. kiöntési költség téritttetett meg, a melynek elszámolását tudomásul vette az 1902: I. 12-iki 355 ~~szvsz. leirat~~ (35/902), az 1902: IX. 13-iki ~~szvsz.~~ 15498 (662/902), az 1902: X. 27-iki 19411 szvsz. leirat. (776/902)

Jegyzet. A budapesti kerepesi uti temetőben látható mű.

2vi

904. IV. 28.

között való színében? Minek a színe ez . . . körökhek itt előttem? I

LUKÁCS ANTAL SÍREMLÉKE ZALA GYÖRGYTŐL.

ÚJ MŰVÉSZI SÍREMLÉKEK A KEREP

Vas. Ujs 1912. 888. l.

ÓMI SZOBA.

Zala György

Zala György

„Jókainé Laborfalvi Róza", dombormű profil arcképe, mórvány, 1887 (siremlék)

Magyar zinészportrék 2. Cenner Mihály: Test ménych, szobrok, dombormüvek a XIX. sázad, Budapest, 1966. Katalógus, 55 l.

Zala György

Lukács Antal siremleke a kerepesi utiköztemetőben 1911.

Thirring Bpest

128.1.

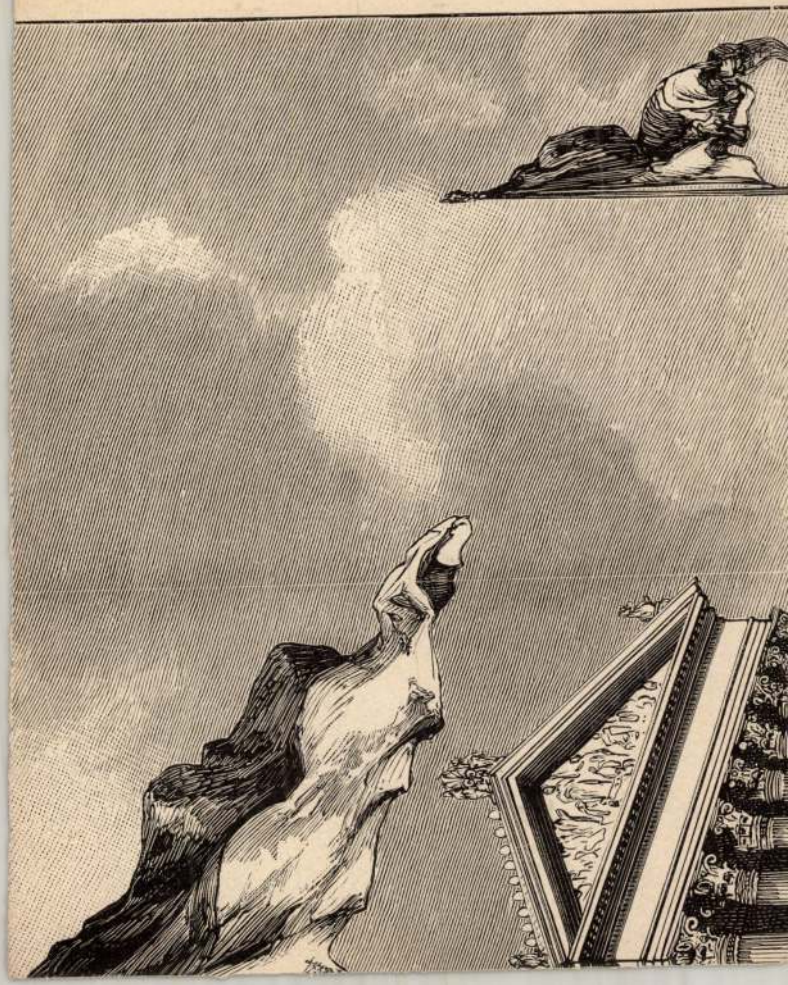

Zala György

Csukási János síremléke
Lukács György síremléke
Beöthy Ákos síremléke

Repr. és ismertetve:

Petrik Albert: A budapesti kerepesúti temető. II. Építő Ipar. 1912. 445, 446. l.

mdk.

Zala György

műveiszi sirem lékei

Stuzella Bálon. A remekmű halála
Kolozsvár 1937 76. l

Zala György MDK

Siremlék részlete /Andrássy Ilona alakja/
Andrássy Gyula márványdombormü

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zala Górz

wód

Dr. Kovácsdénes. Gróf Andrássy Gyula mauzoleuma. Vas Vp. 1894.
68–69 l.

Zalagiörg

vrsd

Gr. Andrássy Gyula

mauzoleuma Vas

Nys 1892. 410 l.

Zala Egerszeg

---

rod

Var. typ 1893. 729
(Az Andrássy
mauzoleum.)

Zala György

wed

Komócsy József sirém-
lékе. Vas Lys 1903.
734 l. Kegyel.

Zdla György

ivód

Épitő Ipar 1893. 46 sz

(Andrássy Gyula gróf mauzoleuma Tőketere-besen)

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

zem:

.....

ıelyettesének

drényi Imre, Szeged.

Zala György MDK

A Köllő Miklós siremlék bizottság élén állott.

Siremléket Köllő Miklósnak.
Mücsarnok.19ol.15.sz.215.l.

Zala György

Csukássi József siremlékét készitette a művész, -közli a "Mindenféle" c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1893. nov. 5.
XV. évf. 45. sz. 719. lap

MDK

Zala György

Haldokló harcos, gipszminta

Csukási József siremléke, gipszminta

Szépmv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
1952. Bp.

Zala György

„Honvédsírok emlékműve", XI. ker. Hegyalja út, 1948-ban helyezték el; bronz, 4 m magas, talapzat mészkő (haraszti), 0,90 m magas.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 52 l.

Zala György MDK

Csernoch János siremléke

Mücsarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Zalo-György

Szabrai vannak a Kerepesi úti temetőben

Terényi Éva: A Pantheonakció

Magyarország 1969 IV. 20. 25 old.

Zala György

MDK

Csernoch János jelképes siremléke.

Esztergom, Bazilika.

54.o.-55.o.

ZOLNAY LÁSZLO: AZ ESZTERGOMI VÁR; Bp. 1960.

Zala György

Vas. Ujs. 1893. 746l.
(Zala legujabb mo-
bormüve.)

Csukássi József iró
siremléke a Kere-
pesi uti temetőben

Zala György

Csukássi József, a Budapesti Hirlap megalapitójának siremlékét készitette.
A szobor az irót ábrázolja s özvegyét, aki "vonagló arccal odaborul a szobor tövéhez."

A HÉT. Bp. 1893. okt. 29.
IV. évf. 44. sz. 286. lap. II. kötet.

MDK

Zala György

Kozma Sándor siremléke.

Műemlékek, 1899. 24.sz. 383 l.

M.D.K.

Zala György szobrász

és több más neves művész szobrai fogják díszíteni a főváros által a Keraperi-uti temetőben emelendő új, árkádos sírboltokat.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII.évf.
szept. 11. sz. 12 old.

Zala György MDK

Siremlék, gipsz

Mücsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Zala György

készítette Gernoch János bercegprimás jelképes síremlékét, mely az esztergomi bazilika szt. István vértanú kápolnájának érnaki falán van felállítva.

Zolnay tanló – Lettrich Edit: Esztergom. h.n., é.n. – 295 l., 162 t. (Panoráma.) 160. l.

Zaha György

Komóczy József költő
siremléke a Kerepesi
uti köztemetőben
1903.

Thirring Bpest

128. l.
Csukássy József sirem-
léke u. ott.

Plasztika, alkalmazott plasztika
Komócsy József siremléke, Zala György

Művészet, II., 1903. 426.
Uj emlékművek

Zala György szobrász

Pesti Hirlap. 1931. dec. 25. 10

álkészült Hermoch János herceg-
primás sírenelike

Körplasztika

Alkalmazott faragvány

Zala György, Andrássy szarkofág

Pesti Napló, 43 éf. 1892 I.19

Zola Grosz

Csukássi Józef szám
lake kapba bem
hatva.

Cas. zsp 1894-737 l

Zala György

Csernoch János
siremlére az eszter-
gomi székesegyházban.

Elkészült?

Csód

Homor Imre:

Esztergom nevezetességei. Esztergom
1930. 14. l.

Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono : 185-618

Zala György

nincsi az alábbi temetőben

Csukássi József sírcinlehe

Jókainé Laborfalvi

Róza sírcinlehe

Kovács Dénes: A Kere-

pesi-uti temető. Utmu-

tató és tájékoztató. Bp.

1894. 7. l. 21. l.

RIA KRISZTUS ELOTT TERDEL,
ett zománcos lap, félkörös felső záródással.
ogesi munka, XVI. század.
, mag. 10·5 cm.

ATSZER-FLAKON,
iátalma alakú, mely gerezdekre esik szét.
ett dísszel. Német munka, XVI. század.
ist, mag. 4·5 cm.

JTŰK,
náncos, gömbfejű, 14 drb.
gyar munkák, XVI. század.
ist.
Gerevich PA, 260. l.

LPAS SERLEG,
te, mely leveles ágán áll.
irnbergi munka, IR mester műve, XVI. század.
üst, mag. 16 cm.
San Marco-gyüjteményből.

ALPAS SERLEG,
rancs, amely leveles ágán áll. Felül kovácsalakja.
émet munka, XVI. század.
ranyozott réz, mag. 17·5 cm.
z Ipolyi-gyüjteményből.
A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma. Bp. 1884., negyedik terem, 52. l.

ANÁL,
luszteres nyéllel, SM monogrammal.
lagyar munka, XVI. század.
züst, 16 cm.
z Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 260. l.

Zala György

nevét említi a Keszthelyi temető síremlékeivel kapcsolatban Nagy Lajos cikke /Fejfák és keresztek/

Budapest, 1969. 5.sz. 32-33. l.

Zala György, festmény

MDK

A Kerepesi temetőben több műve

is látható.

Máté György: Tervezgetés a Kegelet keretében 4

Népszabadság, Bp. 1968. júl. 17.

Zala György

iród pályaterve az alábbi terv.
(versenyen kívül ??)
díjat nem kapott.

Épitő Ipar

1909. nov. 14.
(A Rákóczi-siremlék terv pályázata.)

Jala Gyorgy

Lod

Épitő Ipar

1909. 422. l.

(A Rákóczi
síremlék terv-
pályázata
koppel)

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számú .....

.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Zala György szobr. MDK

Rákóczi-síremlék tervpályázata. Építő Ipar, 1909. okt. 3. 362 l.

Zala György MDK

Siremlék, gipsz

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Zala György

Zala György készitett magyar emlékművet a Habsburgok sirboltjába.

Cikk: Magyar emlék a Habsburgok sirboltjában.

Uj Idők, 1899.V.16.sz. 348.l.

Zala György

Zala György kéziratát magyar emlékművet
a Habsburgok állítják.

Cikk: magyar emlék a Habsburgok állítják.

Új Idők, 1899.V.16.sz. 348.l.

Zala György

Csernoch János
hercegprimás sirem-
lèke az esztergomi
bazilikában fenti-
til. Bronz és fehér
márvány. Neoba-
rokk mű, az angyal
rettenetes szárnyai
és a primás testén
átfektetett bronz szászló
barna tömege agyon
nyomja a finom már
vány figurális részeket.
Láttam 1935 jun. 20.

MDK

Zala György (1858-1937)

Szoborarcmásai közül, Benczur Gyula, Jókai Mór, Blaha Lujza.
Számtalan siremléket is mintazott, többek közt József nádorét, Laborfalvi Rózáét, a Csukássy-családét.

Cikk: Zala György meghalt.

Pesti Hirlap, 1937.aug.1. 12.1.

MDK

Zala György szobrasz

A Kossuth siremlékre hirdetett palyazat itélő bizottsága döntésével Zala Gy.szobrasz nem lévén megelégedve, a tagsagról lemondott.

Cikk: A Kossuth-mauzoleum tervei.

Vas.Ujs.1902. 49.évf.13.sz. 207.l.

Zalaegerszeg

Síremlék

Repr.

Orsz. III - 467. l.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM 1802

ORSZÁGOS MAGYAR
SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

BUDAPEST XIV. ARÉNA-ÚT 41

Nagyságos

DR. SZENTIVÁNYI GYULA

urnak

a Müemlékek Országos Bizottsága

titkárának

BUDAPEST, IX.

Ferenc utca 10.

Zala György

A primást halotti ágyán, felette angyallal ábrázolja. A siremlékét az esztergomi tzt István első vértanúról nevezett kápolnában helyezik el-Fenti kisztette

Pesti Napló 1931 nov. 22. (Elkészült Csernoch János herceg-primás siremléke.)

U. 3129

Zala György.

az Ady-szeremlékpályázaton
részt vett pályaművévekt.

Magyarság. 1928. febr. 15.

Zala György

Lukács Antal siremléke a Kerepesi úti temetőben fentitől

cróll

Vas. Nyó 1912. 888.

Keppel

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi minta.

Zala György

Jámbor Lajos

K

Tahi Antal siremlékét feutik kezitik.

Vas Lajos, 1904. 209. l.
(Elhunyt festők siremlékei.)

Zala György

Csukássy József
síremlékei fentitől
a bpesti kerepesi
temetőben. Repr.

Magyar Iparmüvészet

1915. 282. l.

MAGY
IPARMŰVI

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZ
MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

A VALLÁS- ÉS KÖZO
ÜGYI MAGY. KIR. MI
MEGBIZÁSÁBÓL SZE
GYÖRGYI KÁI

Zala György

1933 feb-márc. kiáll.

Csernoch János
hagyatéka, VIII. 8.

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

lainak Cim- és Adattára

: Községi Hivatalok Évkönyve

. kir. gazd. főtanácsos, orszgy. képviselő

keméti-u. 19. sz. — Telefon: 185—014, 185—309.

V., Bank-u. 7.

alainak Cim- **és** Adattára" legközelebbi évfolyamában megjelenő állt változásokat díjmentes közlés cé jából feltüntetni és a **láttamo-ával visszaküldeni szíveskedjenek.**

5 évfolyama a Felvidék, Kárpátalja, erdélyi vármegyék és a Délvidék lja nemcsak a közhivatalokat, hanem a megnagyobbodott Magyar-

ra" című hatalmas kötet kedvezményes ára az alanti előjegyzési – aranypengő, míg egyéb rendelők a kötetet 42.— ar. pengőért közhivatalok részére is 42.— ar. P. Amennyiben t. Cim. az előző előjegyzési szelvény ismételt aláírása esetén is csak egy rendelést

ürgős visszaküldését természetesen akkor is kérjük, ha a kötet nem vétetné.

Hazafias tisztelettel

MAGYARORSZÁG KÖZHIVATALAINAK

CIM. ÉS ADATTÁRA SZERKESZTŐSÉGE

Zala György

lásd

Vas. Ujs. 1887. 733. l.
(Jókainé siremléke)
— 733. l. (Aradi
szabadságszobor.)

84686
Felelős kiadó: Fodor József
Felelős nyomdavezető:
Kárpáti Antal

KARÁCSONYI AJÁNDÉKKÖNYVEK

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN
A MAGYAR KÖNYV TÖRTÉNETE

gyan született meg kolostorok csöndjében, kis vándor-
omdák hősi harcaiban a magyar könyv, hogyan fejlődött
zadokon át írók, nyomdászok, kereskedők közös munkájá-
ból máig?

Angol egészvászonkötésben 10 P
Félbőrkötésben 16 P

MÓRICZ ZSIGMOND
ERDÉLY

Tündérkert — A nagy fejedelem — A nap árnyéka.
magyar történelmi regényírás nagy remeke teljesen átdol-
gozott, klasszikussá kristályosodott formában.

Három kötetben, kötve 18 P

Finom papiron, angol egészvászonkötésben 27 P
Félbőrkötésben 36 P

BABITS MIHÁLY
ÖSSZES VERSEI

A nagy magyar költő összes verseinek gyüjteménye.

Angol egészvászonkötésben 12 P
Félbőrkötésben 18 P

MDK

Zala György

Cikk: A nemzet halott nagyjainak, hőseinek emlékezete.

Az Est, 1930.nov.4. Képpel.

MDK

Zala György

Csukássi József siremléke. A Kerepesi-uti temetőből. Repr.

Vasárnapi Ujság, 1894. 41.évf. 44.sz. 737.l.

Zala György

"Siremlék" haldokló fiatal nőt ábrázol, készitette Zala György.

"Polónyi Ilona siremléke" Margó Ede munkája.

"Péterfy Jenő siremléke" tervezte Donáth Gyula.

"Szécsi Lajoska siremléke" Murányi Gyula müve.

Fenti szobormüveket hozza a lap.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1912. nov. 3. IV. évf. 44. sz. 1388, 1391, 1392, 1393. lap.

ZALA GYÖRGY szobrász

a Prohászka-siremlék pályázaton dicséretet kapott.

Pesti Napló, 1934.szept.25. 8.oldal

MDK

Zala György

Jókainé siremléke

Sirok között. Vasárnapi Ujság 1888. 45. sz.
739.l.

Zala György

Bálint és Jámbor és Zala György műve
TAHI ANTAL SÍRJA
a farkasréti temetőben

arra hivatottnak, hogy megvédjem a
et s nem válaszolok.
a nagy könyvet és leszól az útra:
gy, Nina?
mba.
német szobaleánya. Mindig tiszta, min-
mindig rosszkedvü. Állandóan úgy vi-
megbotránkoztatná valamely, az ő eré-
támadás. Pedig senki sem támadja az
is egy hideg, ellenséges pillantást vet
yes és erélyes léptekkel tovább halad
rrafelé, ahol arany porfelhők mögött
segyház tornyosul.
nt olvasgat, a fekete kandur azonban
rem a terdemen és haragosan pöfékel
ocsmány mopszli-kutya somfordál ott
ögött jön a gazdája, egy karbonári-
ber. Ez Debics nyugdíjas őrnagy úr.
rofilja van, mint a harapófogónak. A
épszerűségnek és bizonyos tiszteletnek
t vármegyében ő a legfélelmetesebb
nek van egy saját külön találmánya: a
gias ügyek. Ha rá, aki rosszat beszél
ő megjegyzést tesz valamelyik asszony,
zzá megbizott emberét, megfenyegeti,
gja hivatni az urát vagy a bátyját és
csikar ki tőle. Egész levéltára van már
sbbé korrekt helyesirással fogalmazott
levelekből.
petéssel látom, hogy egyébként oly epés

MDK

Zala György és Bálint és Jámbor

Tahi Antal sirja, repr.

Uj Idők 1904/5. XI. 5. sz.

Zala György M.D.K.

1880-as évek. Bp.

Siremlék. Szövegközti illusztráció Keleti Gusztáv: Festészet és szobrászat c. cikkéhez id.mü 413-470.p.

Szign. K.H.sc. - Morelli G.F.i.

- - szobormüve után K.H./?/ egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.9.k.Magyarország.III.1893.467.p.

Visszaállították talapzatára a restaur
1848-as honvédszobrot a Várnegyedben.
szobor Zala György alkotása, 1893 óta á
a Disztéren.

1021

ba, máris úton var
A bizottság négy t
áll. A betörési előad

A helyszíni szemle ut
készül a részletes je
s a szakterület megke
a nyomozást. A hely
készült fényképfelvétel ro-
vid idő múlva már a je-
lentés mellett fekszik. A
laboratóriumban készül a
kép

MAGYAR RENDŐR
1963 DEC 24
SAJTÓFIGYELŐ
Magyar Hírlapíró
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Túlterjedt a me

Alig egy esztendeje, hogy komlói bányászismerősünk az egészségügyi ellátásról és az orvosetikáról folyó beszélgetés közben panaszosan megjegyezte:

— Az SZTK-nál hosszú heteket kellett volna várnom a fogpótlásra. Az egyik pécsi fogorvos ugyanezt a munkát néhány nap alatt elvégezte... Elgondolkoztató, hogy amit a betegbiztosítás révén nem lehetett elérni, jó pénzért, magánprakszis keretében akadály nélkül, gyorsan megkaphattam...

A több felől érkezett hasonló jelzések, bosszantó tapasztalatok arra utaltak, hogy valami nincs rendben a Budapesti Fogtechnikai Vállalat 8. sz. pécsi telephelye dolgozóinak és a magángyakorlatot folytató fogorvosok együttműködése körül.

A hosszú hónapokon keresztül végzett tervszerű, aprólékos rendőri adatgyűjtés során szinte mozaikokból sikerült összeállítani és bizonyítani a tényállást: a Fogtechnikai Vállalatnál folyamatosan csalások, sikkasztások és egyéb bűntettek történnek. Az ügy kapcsán számukra új területtel ismerkedtek meg a nyomozók és a vizsgálók, s eddig nem ismert bűnelkövetési módszerek kerültek felszínre.

A széles körű nyomozás megállapította, hogy a 8. sz. telephelyen többen felismerték azt az illegális kereseti lehetőséget, hogy az SZTK útján történő fogpótlások a nagy beteglétszám miatt hosszabb határidőre készülnek el, mint a magángyakorlatot folytató fogorvosoknál rendelt fogtechnikai munkák.

Mive
vé te
százs
lett j
kat
kai
lázas
kapcs
hoz.
A
ták m
lat do
nyege
debb
a mu
szabál
A fog
sen n
kenys
a vall
raktár
ték —
sok sz
kívül
A
kapcs

1983 FEB 20

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

Zala György

1021

Kendbehozzák tavasszal Zala György szobrászművész 1848-as hősi emlékművét a budai várnegyedben, a Dísz téren. Pótolják a régi, 1944-ben elpusztult díszláncokat is a szobor körül.

Zala György

Vas. Lyc. 1888. 809 f.

Honvédszobor Budavárban A főváros képzőművészeti bizottsága Zala Györgynek a budai honvédszobor tárgyában készített tervezetét elfogadván, ama kérdésében, hogy a dísztérnek a tervezett szobor méreteire való tekintettel előnyére fog-e válni és a közeli Henczi-szoborral nem fogja-e kihivni az összehasonlitást, véleményadásra Ybl Miklós műépitészt kérte fel.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

AUGUSZTUS

31 nap — 33. hét

13 Vasárnap	
14 Hétfő	
15 Kedd	N. B.-Asszony
16 Szerda	
17 Csütörtök	
18 Péntek	
19 Szombat	

Zala György

Zala György, ki az őszkor a képzőművészeti társulat nagy díját nyerte el «Mária és Magdolna» szoborcsoportozatával, * szintén egész sorozatát mutatja be műveinek, plasztikus tulajdonokban kiváló nagyobb csoportozatokat, eleven mintázásu mellszobrokat, s ezek közt egy genre-szobrot, a dalos Blahánéról. Az ifju szobrász szemlátomást fejlődik és halad. Huszár halála óta a figyelem sokat foglalkozik vele. Az aradi vértanuk félbemaradt szobrának befejezésére is őt szólitották föl. József főherczeg családja részéről hizelgő és bátoritó megbizatásokat nyert. Alig három éve, mikor e fiatal művész első alkotásával a nyilvánosság elé lépett. Kedves, vonzó csoportozat ez: «Fél a baba». Itt van most is a kiállitáson. Münchenben készitette, s nagy dicséreteket ért el vele. Az «Allgemeine Zeitung»-ban oly

* E szobormüvet a «Vasárnapi Ujság» mult évi 52. számában mutattuk be.

tekintélyes műbiró, mint Pecht, irt legnagyobb elismeréssel a fiatal magyar szobrászról. A csoportozat kellemes összetételü, bensőség és játszias ság szól belőle. Egy anya, ölében kis gyermekével, mellette a hosszu nyaku hattyu. A kicsi ijedve huzódik vissza a borzasztó állattól. A mosoly, melylyel anyja megnyugtatja, a mozdulat, melylyel a hattyu elé terjeszti karját: a szeretet, a gyöngédség, a tréfa egész összhangzata s hozzájárul még a gyermeteg ártatlanság is.

Zala György K

Vas. Lyc. 1888. 252. l.

A szabadságharcz szobrai. *Zala* György jeles szobrászunk jelenleg az aradi szabadságszobor utolsó csoportozatán dolgozik. E csoport a «haldokló harczos megsiratásá»-t ábrázolja: a vitéz harczost, ki a szabadságért elesik s a szegény anyát, ki fia halálküzdelmét végignézi. Zala most, a szabadságszobron kivül, minden idejét a «Budai honvédemlék» elkészítésére szenteli, mely az ő és *Lechner* Ödön műépítész közös műve lesz. Zala a két alak mintázását már egészen elvégezte. A nemes arczu «*Hungária*» pajzsot tart kezében, melyen ez a pár szó áll: «*1849 május 21*». Budavár bevételének napja. A főalak egy lelkesült honvéd, ki jobbjában magasan tartja a lobogót.

M. KIR. KÖZPONTI ILLETMÉNYHIVATAL
BUDAPEST, I., VÁR.

..... szám.

BUDAPEST
1939 JUN 22. 15.
C 1 C

Műemlékek orsz.biz.
Budapest.
IX.Rákos u.l.

Hivatalból.
Díj átalányozva.

3220/1939 ker. utca

Zala György

Honvédszobor Budán. A budai vár Diszterén, a Kaszinó- utczával szemben állítják föl Budavár bevételének emlékére a *Zala* György tervezte szobrot. A hely iránt e hó 15-ikén határoztak véglegesen, mikor a honvédegylet küldöttsége, a művészszel együtt helyi szemlét tartott. A szoborra már régen gyüjtenek. Az emlékmű 33 láb magas lesz, melyből több mint fele a tulajdonképeni szoboré. A hol állani fog, ahoz a helyhez közel törtek a várba először a honvédek 1849 május 21-ikén. Az alapozást nem sokára megkezdik. A szobornak a mintája, mely egy győzedelmes honvédet ábrázol, ki magasan lobogtat egy zászlót, a háttérben egy géniusz a zászlót átöleli és a honvédnek babérkoszorut nyujt, csaknem teljesen kész, érczbe öntése csak napok kérdése, fölállítása még a nyáron megtörténik.

[illegible] emlékezete. A főváros

Vas. Ujs. 1891. 261. l.

Budapest hozat Hamburgból két féle tável és kaka-
t 50 bál bttó 3145 kg. ta 1½ kg per bál „Santos Good"
39 cf per ½ kg. 30 bál bttó 1834 kg. ta 1½ kg
bál Santos superior per ∞ 43 cf per ½ kg 25
bál bttó 2468 kg ta 1½ kg per bál kakaót ∞ 30·80
per 50 kg. Decord 1% (–) átvétel, mázsálás stb.
tr biztosítás 2½‰ 6000 M ból alkuszdíj ½%
7·15) kisebb kiadás 7·50 (54·30 decord) (biztosítás 15 M)
szállítmányozó vállalat számlája szállítási díj
60 P. (*jutalék 2½% 135·94) ∞ 136·80 / Vám 2½%
mtárával (Vámtára 98·50 kg.) Teljes beszerzőár
meghatározás 50 bál Santos Good

bttó 3145 kg
ta 75·– ∞ 1½ kg per bál
nttó 3070 kg ~~∞ 1½ kg~~ ∞ 39 cf per ½ kg
30 bál Santos superior

bttó 1834 kg
ta 45 kg ∞ 1½ kg per bál
nttó 1789 kg ∞ 43 cf per ½ kg
25 bál kakaó

bttó 2468 kg
ta 37·50 ∞ 1½ kg per bál
nttó 2430·50 kg ∞ 30·80 M per 50 kg

x

1% decor

Költségek

Átvétel mázsálás stb. 12·–
Biztosítás 2½‰ (6000 M) 15·–
Alkuszdíj ½% 27·15
Kisebb kiadás 7·50

Zala György

– *Zala György* műtermében pedig a budai *honvéd emlékszobor* készül, melyet a várban, a dísztéren fognak fölállítani. A mintát a szobor-bizottság a napokban szemlélte meg, s a bizottság minden tagja kifejezte megelégedését. A szobrász igérete szerint e szobor alapzata a jövő tavaszra teljesen elkészül s 1891. évi május 21-ig a szobor leleplezési ünnepélye is végbemehet.

Vas. Ujs. 1890. 76. l.
(Készülő szobrok.)

Zala György

Vas. Ujs. 1893. 118. l.

A budavári honvédszobor és a hölgyek koszorúja. Budapesten Gáspár András 48—49-iki tábornok özvegyének az elnöklete alatt hölgybizottság alakult, mely elhatározta, hogy az országos honvédemlékre a leleplezéskor 1893 május 21-én művészi bronz babérkoszorut helyez s erre a czélra országos gyűjtést indít meg. A koszorut a szobor készítője, *Zala* György mintázza. A női bizottság a vidékre is kiterjesztette éber tevékenységét, s ma már bizonyos hogy a koszoru költségei után még jelentékeny összeg marad meg. Ebből «*honleányi alapitványt*» tesznek, s a kamatokat évenkint kétszer, és pedig Budavár bevételének és a király és királyné megkoronáztatásának évfordulóján valamely hazafias czélra fordítják. Másik részéből pedig abban az évben, melyben hazánk fennállásának ezredik évét ünnepeljük, négy pályadíj tüzetik ki, egy-egy irodalmi, festészeti, szobrászati és zenészeti műre. A bizottság meleg hangu felhivást intézett a magyar hölgyekhez, hogy a nemes czélra adakozzanak.

A farsang. A rövid f[illegible]

Zala György

NYOMTATVÁNY

Vas. Ujs. 1892
620.l.

A budai honvédemlék. A budai várban nemsokára felállítják azt a szobrot, mely a Budavár ostromában elesett honvédek emlékét örökíti meg. A várbeli disztéren már körülkerítették azt a helyet, a hová a szobor jön s hozzá is fogtak az alapozási munkálatokhoz. A talapzatot még ebben az évben elkészítik. Maga az emlék, melyet *Zala* György mintázott, most van öntés alatt. A szobor egy fiatal honvédet ábrázol rohamlépésben, a mint magasra tartja lobogóját. Föléje Géniusz hajol; talpazatán megtört ágyukerék. A szobrot kora tavaszszal állítják fel s a jövő évi május 21-én, Budavára bevételének évfordulóján, leplezik le.

Kossuth 90-ik születésnapját az ország

HIVÓ

V DEZSŐ
ŰVÉSZ
LLITÁSÁRA

.

DURAY TIBOR
IVÉSZEK

N LÁSZLÓ
ZMŰVÉSZ
S KIÁLLITÁSÁRA

3-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

ÁRA 1 PENGŐ

LMUTATÓJÁNAK
LLÉR

813. Zala György.

Sz. Felső-Lendván 1853 április 16-án.

A budavári honvéd szobor.

Egy bekötött fejű honvédet ábrázol, a ki egy emelvényes és párkányos talapzaton levő törött ágyú mellett, leeresztett jobbjában karddal, baljában pedig magasra tartott lobogóval áll és a kit a Dicsőség lebegő géniusza koszorúz meg. A mű elejét babérgalyak diszítik ragyogó csillaggal és szalagján e felírással: »A NÉVTELEN HŐSÖKNEK«, sarkain pedig lángoló bombák nyertek elhelyezést a »MAGYAR NŐK« koszorújával.

Gypsz-minta. — Lelt. sz. 813. — Értéke 100 K. — Vétetett a gr. Kreith-féle ereklyemúzeumból. — A megszerzésére vonatkozó adatokat l. a 262. lapon az 580 lelt. sznál. — Átvétetett 1895 április 30-án (107–95). — Átvételi jegyzék 224. — Az átvételt tudomásul vette az 1896 április 8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Zala György

Vas. Lap. 1890. 245 l.
(Készülő szobormű.)

... — *Zala György* hozzáfogott a *budai honvéd-szobor* életnagyságban való kiviteléhez. A szobor főalakját, a zászlótartó honvédet megkoszorúzó «Viktoria» alakot, most mintázza. -

erie-Truppen-

chtsgruppen.

insoweit auf-
ersichtlich ist;
rden nur jene
chtes erwähnt

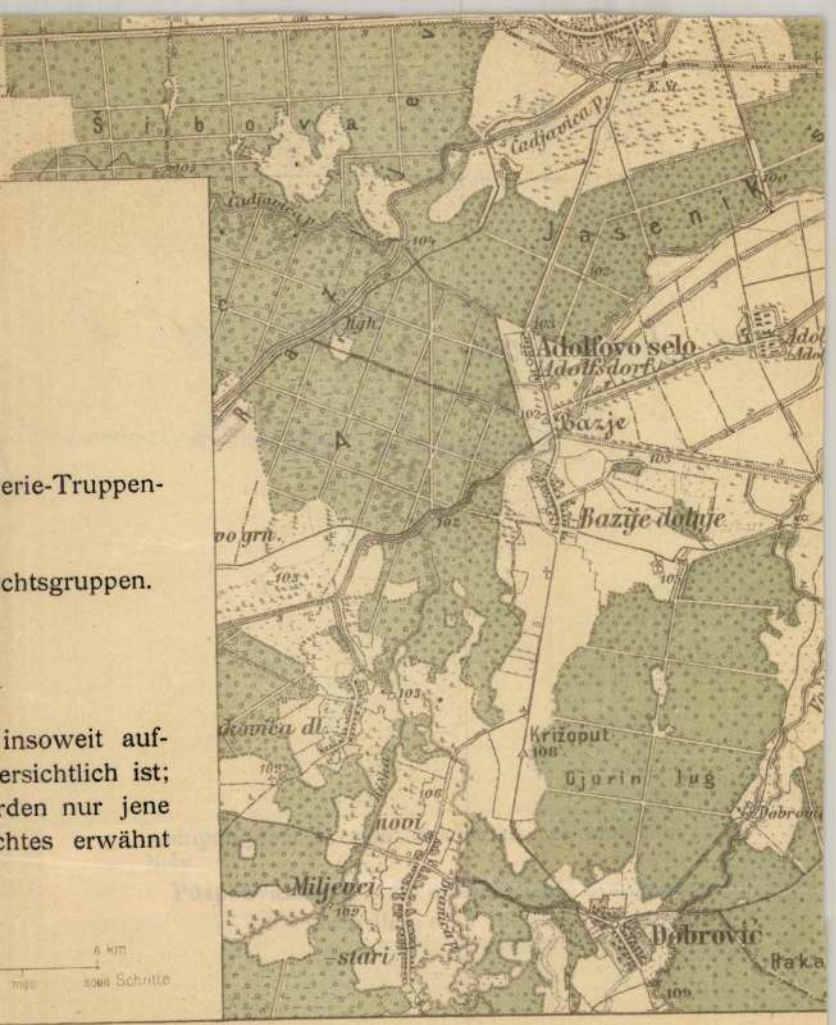

Zala György

Mesterházy Jenő: A budavári Honvéd-emlék. *Pedagógiai Szeminárium* X. évf. p. 201—204.

1940.

or: A Nagyboldogasszonyról nevezett
őtemplom épülete, egyházi zenéje és
multban és a jelenben. 8 o, 14 K, 30 L,
1932.
István: Andrássy Francisca mausoleum.
32 L, Budapest, 1904.
: A budafelhévizi Szentháromság-temp-
4 K, 40 L, Budapest, 1907.
agdolna: A magyar urihimzés. 8 o, 6 táb-
Budapest, 1938.
klós: Nagy István. 16 o, 16 K, 30 L,
1930.
f: Kiskunhalas város világhirü ékessé-
i csipke. 16 o, 12 K, 11 L, Budapest,
/1935./
: Ujabb állami népiskolák. /Kny. Magyar
Épitész-Egylet Közlönye./ 4 o, 62 K,
pest, 1914.
ló hadiemlékek, katonasirok, emléktáb-
éklapok. /Első sorozat./ 4 o, 88 K,
nest. 1916.

Zala György

Vas. Lyc. 1893. 577. l.

Petőfi siremléke. A költő lelkes hiveiből bizottság alakult, mely kihallgatta mindazokat, kik a segesvári csatában látták még a költőt, s a csatatéren is kutatásokat tartottak, hogy minél biztosabban megállapíthassák körülbelől azt a helyet, a hol Petőfi elvérzett. Sok nyomot födöztek fel ezek a kutatások, többen a kutatók közül megállapították a nyomok alapján a költő halálának egész történetét, kezdve attól a pillanattól, mikor a magyarok harczi sorai bomladozni kezdtek, egészen addig, a mikor Petőfit valami kozák közlegény keresztüldöfte pikájával. Ezek a történetek a költő haláláról kombinácziók, de azt biztosra veszi mindenki, hogy Petőfi a segesvári csatában esett el és hamvai ott porlanak a többi névtelen hős tetemével együtt. Ennek alapján *siremléket* akar állítani Petőfinek a bizottság a segesvári csatatéren. A siremlékre eddig 12 ezer forint gyült össze. Miután ez az összeg egy terméskőből emelendő monumentumra elég, a bizottság közelebb megbizza az emlék megalkotásával valamelyik neves szobrászt, alkalmasint *Zala* Györgyöt, ki a vértanu-szobor s a budai honvédszobor által elsővé lett azok között, kik a szabadságharcz emlékeinek megörökítésére hivatva vannak.

1847.
Jánes

Zala György

Vas. Ujs. 1893

729. l.

Az Andrássy-mauzoleum. Éppen most, mikor az Andrássy-szobor pályadiját odaitélték *Zala* Györgynek, helyezik el a *tőke-terebesi* mauzoleumban Zalának egy másik alkotását, mely Andrássy Gyula gróf emlékét dicsőiti. A tőke-terebesi mauzoleumot Andrássy Gyula gróf hamvainak építtette az Andrássy-család s ennek főékessége az a szarkofág, mely a Zala György vésője alól került ki. Egy gyászoló női alak hajlik rá, mely az elhunyt leányát, Batthyány Lajos gróf fiumei kormányzó nejét, Andrássy Ilona grófnőt ábrázolja. A grófnő többizben ült ehhez az alakhoz a művésznek.

Zala György

Vas. Ujs. 1893. 288 l.

Andrássy mauzoleuma. Az Andrássy-család *tőketerebesi* kastélyának parkjában gyönyörü mauzoleumot építtetett az elhunyt nagy államférfiu, Andrássy Gyula gróf teteme számára. A mauzóleum főékessége az a márvány-szárkofág, a melyet a család megbizásából *Zala* György szobrász készített. A görög stilü szárkofágra egy busuló női alak borul, a melyhez a megboldogult leánya, Ilona grófnő, Batthyány Lajos fiumei kormányzó felesége ült modelt a müvésznek. — A művész most fejezte be Andrássy Gyula gróf domborművü mellszobrát. Andrássy tábornok díszruhát visel s a mellképet övező keret felső részébe Andrássy jelszava van vésve: «Fidelitate et fortitudine.» A reliefet Andrássy Géza gróf rendelte meg a művésznél s fehér márványban kifaragva közelebb két helyen illesztik a falba: az Andrássyak krasznahorkai kápolnájában és a betléri kastélyban.

Zala György

1903

Október 29-én leplezték le Budapesten a kerepesi-temetőben Komócsy József síremlékét, a szürke gránit-alapra mintázott élet-nagyságú bronz-mellszobor Zala György műve. Az emléket közadakozásból emeltette a Petőfi-Társaság

Művészet 1903. 426. l

Zala György szobormüve.

KOMÓCSY JÓZSEF SIREMLÉKE A KEREPESI-UTI TEMETŐBEN.

PÜSPÖK.

ázmegye
püspökét
a alkal-
mányza-
hazasze-
ság jel-
, melyet
tarítván,
közczél-
olítására

i tényei
a görög
a ma-

Zala György

44. SZÁM. 1903. 50. ÉVFOLYAM.

KOMÓCSY JÓZSEF SÍREMLÉKE.

A Petőfi-Társaság néhai alelnökének és egyik alapítójának, *Komócsy* Józsefnek a kerepesi-úti temetőben nyugvó hamvai fölé díszes emléket állítottak és október 29-ikén délután avattak föl. Közadakozásból emelte a Petőfi-Társaság. Magas, szürke gránitkő az ércz-mellszobor alapja. A mellszobor Zala György kitűnő munkája.

A síremlék felavatására nagy közönség gyűlt össze. A Kisfaludy-Társaság koszorújával Beöthy Zsolt elnök és Vargha Gyula főtitkár jelent meg. A Petőfi-Társaságot Herczeg Ferencz alelnök, Szana Tamás s a társaság számos tagja képviselte. A költő családja részéről özvegye, leánya és öcscse volt jelen.

Herczeg Ferencz, a Petőfi-Társaság alelnöke adott kifejezést a nyolcz év előtt elhunyt költő iránt az elismerésnek és a társaság szeretetének s megköszönte Zala György szobrásznak, Jámbor és Bálint műépítészeknek, hogy áldozatkészségök elősegítette a kegyelet munkáját. *Zempléni* Árpád szavalta el ezután hatásos elegiáját s ez fejezte be az ünnepélyt. Zempléni költeményének befejező része így hangzik:

Nem lesz már puszta e sír,
Mint a hegyek magánya:
Művészet és barátság
Oltárt emelt fölé.
Oltárt, hol egybe gyűljünk
Remélni, ünnepelni
Évek fordulatán; —
Oltárt, hol a jövendő
Babérral és borággal
Áldozhat a barátság
Mosolygó lantosának; —
Oltárt, hol ércz-alakban
Tiszteljük földi másod; —
Hol a szelid Szerelmek
Tündéri holdas éjjel
Rózsával, rozmaringgal
S dallal köszöntsenek.

Vas. Ujs. 1903, 734, 735. l.

Zala György

Jókainé siremléke. A nagy szinművésznő hamvait halottak napjára már olyan siremlék fogja jelölni, mely a kerepesi uti temetőben a legszebbek egyike lesz. Férje, az ünnepelt költő, és leánya készíttetik. Magas, fekete szienit gúla lesz, jelvényekkel és a művésznő dombormivű arczképével. Ez arczkép Zala György szobrászunk műve lesz a jelképekkel együtt.

Vas. Ujs. 1887. 337. l.

Damien Mik. Czak teraz

318, 321, 373,

Zala György

Márványsiremlék repr.

Kőés Mükő. 1925. 7. sz.
3. l.

Viola Lewis

Miss Imogene Lewis

Date Visited: 1915. F.A.

3.L.

Zala György

Síremlék leleplezése. Wohl Stefániának, a korán elhunyt irónőnek, síremlékét e hó 11-ikén délelőtt leleplezték a kerepesi-uti temetőben. A síremléknél *Berzeviczy* Albert államtitkár tartott beszédet. A három méter magasságu szép siremlék *Zala* György müve és egy görög stellát ábrázol, a melybe egy fehér karrarai márványból készült szenvedő női alak van beleillesztve. Egyik kezében táblát, a másikban irónt tart. A táblán aranybetüvel Wohl Stefánia jelmondata van bevésve: «Az élet kegyetlen.»

Vas. Ujs. 1891.
328. l.

a felületes olvasó könnyen elvéti a mondatok logikáját. Néhol háromszor újból kezdődik a mondat, míg megjelenik, hogy rendet teremtsen a bőven patakzó szavak között, az állítmány. Egymásra torlódó, egymásra tornyosuló premisszák vezetnek a második tétel fensíkjára, ahonnan megpillantjuk a konkluziót a horizonton. Annál hatalmasabban hat aztán egy-egy sorának váratlan bibliai egyszerűsége; ezek a sorok meggyőzőek, mint az axiómák s talán bennük szökken virágba a komplikáció tökéletessége.

Versformái természetesen követik sulyos ritmusukkal a gondolat és a mondat ritmusát. Elemzésüket, méltatásukat ahhoz jobban értőknek hagyom. Én nem tartom »vers libre«-nek (ha jól értem a vers libre mivoltát). Sokkal kötöttebb ez a forma, semhogy szabadnak nevezhetném.

A könyv végén egy verses szindarab van, de én vers-ciklusnak veszem, ötödiknek a többi négyhez. (A Prologus és a Nászdal a kötet legszebb versei közzé tartoznak.) Bár a két karvezetőnek, Bohemundnak és Kajetánnak, és a kórus többi tagjait tevő mesteremberekneк jellemzése már túlnő a lira birodalmán.

Zala György szobormüve.

A KEREPESI-UTI TEMETŐBŐL. — Csukássi József síremléke.

Zala György
Vas. Ujs. 1894. 737. 1.

tagjait, hogy
pártolják és

tetett életbe
nai számunk-
gazdag tár-
k a közönség

emi tanár, a
lhunyt októ-
korában. Fia
ar tudósnak.
egyetemre a
vette Petőfi
a hatvanas
metése októ-
. A múzeum-
számos kiváló
tisztességén.
az akadémia,
zeumi könyv-
ságora, Szily
olt egyetemi
zi szertartást
beszéde után
tanár bucsu-

A «Vasárnapi Ujság» 41-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Sok láb nyomja addig a földet, mig utnak nevezik.*

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az uj évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Az a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó **értesüléseinek** gyorsasága, alapossága és sokasága, rovatainak változatossága, kitünősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az «Egyetértés»-t népszerüvé.

Az **országgyülési tárgyalásokról** a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hü tudósítást egyedül az «Egyetértés» közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar **kereskedő s gazdaközönség** nem szorul többé idegen nyelvü lapra, mert az «Egyetértés» **kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak** bőségével és alaposságával ma már nem versenyezhet más lap. A **kereskedő, az iparos s a mezőgazda** megtalálja mindazt az «Egyetértés»-ben, a mire szüksége van.

[illegible] tárczájában **annyi re-**

(L.

Egész selyem,
egy 450 különbö
3 frt 65 krig –
selyemszöveteket
koczkás, csíkos, v
egy 240 féle dis
árnyalatban) szá
privátmegrendel
k. udv. szállító) s
póstafordulóval k
10 kros és levele

ÉR

A csász. és
bőrből készült
nak az 1895.
részét a kisipa

A teljtartaln
tákkal együtt
tásai a 4-ik ha
pesti 2. számu
kedelmi és ip
muzeumban é
ipar-egyesületr

Zala György

Műterem hirek: *Zala György* szobrászművész, akit tudvalévőleg a kultuszminiszter megbizott Csernoch János, hercegprimás halotti moszkjának elkészitésével, a napokban készül el munkájával s még e héten átadja a kultuszminiszteriumnak a bíboros párnán nyugvó halotti maszkját. A szegedi Horthy-emlék ugyancsak elkészült és már öntés alatt áll.

Képzőművészet

1927. 2. sz. 37. l.

9468.

latt, egész alakban, lóháton
orban és tizenöt képben van-
nak fölül

n
uszarok 3 sor
bra: DRUCK & VERLAG VON STOCKINGEN
továbbá: 150.

irosnak 21.3:34.9 cm.

53-912
12-79
7654.

0.62

Zala György

Vas. Tejs. 1887. 521 l.

Jókainé siremléke. Jókainé Laborfalvy Rózának, a nagy tragikai művésznőnek, férje diszes siremléket készíttet, melyet a jövő őszszel állítanak föl a megboldogultnak kerepesi-temetőben levő sirja fölé. Az emlék márvány-obeliszk lesz, bronz ékítményekkel. Közepét Jókainé dombormivű arczképe fogja diszíteni, melyre fölül czipruság hajol, mig alant művészi pályája symbolumaként álarcz lesz látható. Ez ékítményeket *Zala* György már elkészítette s bronzba öntésükhöz közelebb hozzá látnak.

Annak, aki az UJSÁG pályáj
hogy ha a független és szabad nemz
biztositékai, életfeltételei és ku
került veszedelembe, az UJSÁG mind
részét, eszméi, elvei és táborának
érdekei védelméből. Feltesszük, hog
NAPLÓ olvasója, a liberális és de
hivjuk hozzánk, akik mint eddig, a
lagosság és jóizlés határain belül
eszméink és céljaink érvényesülése
jobb jövőjéért.

Nem kell külön hangsúlyozn
felkészültségével eddig is a legma
jelentette. Hirszolgálata, irodal
rovatai a legszélesebb és a legkén
tették. Most, hogy a PESTI NAPLÓ megs
és rendszeresen megismerheti az U
jain találkozni azoknak a kiváló ir
NAPLÓ hasábjairól gyönyörködtették
táborunkhoz való végleges és be
reménynek adunk kifejezést, hogy
előfizetését ismét megújitja.

Felelős kiadó: dr. Bagyó János
85399. Athenaeum, Budapest.
Felelős nyomdavezető: Kárpáti Antal.

Zala Gyöngy
Vas. Ujs. 1888. 732.

JÓKAINÉ SIREMLÉKE.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

SZEPTEMBER

30 nap — 37. hét

10 Vasárnap	
11 Hétfő	
12 Kedd	
13 Szerda	
14 Csütörtök	
15 Péntek	
16 Szombat	

A hazáért

Honvédelem és hazafiság a magyarországi művészetben
Ernst Múzeum, 1985. május 9–június 2.

Zala György szobrászművész
Művészet 1985/10/10. old.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eszmeköréhez köthető leginkább a hétköznapok szintjén is a hazafiság, a nemzeti függetlenség és a honvédelem fogalomhármasa. Az Ernst Múzeum kiállításának kerete találó: címeres nemzetőrlobogó indítja el, míg *Zala György* budavári *Honvéd emlékmű*vének modellje (1890) zárja le a látottakat. A honvédemlék zászlószalagjának felirata – „Szabadság vagy halál" – a mindenkor jelenlevő, a megmaradásért vívott harc jelszava.

A honfoglalástól 1848-ig végig érezhető a rendezők igyekvése, hogy a különböző korok szemléletének, történelmi hangsúlytételének minél szélesebb skáláját mutassák be. Rendszer nélkül azonban az alkotások „egymás mellett" maradnak, nem képesek az ábrázolt időszakról hitelesen szólni, hiszen a *Feszty-körkép* vázlatai vagy *Than Mór Honfoglalás*ának emblémaszerű Árpád vezére inkább a dualizmusról, annak szelleméről ad információt. Természetes, hogy ilyen közegben *Gácsi Mihály A magyarok bejövetele* (1966) rajza, a bevonulók szeretetteljesen szarkasztikus serege csak a meghökkentés szerepét játszhatja el.

Az 1664-ben Nürnbergben kiadott Nádasdy-féle Mauzóleum ismeretlen bécsi mestere metszetein fennmaradt királyképei tagolják a csataképeket és a történelmi sorsfordulókat egészen Szapolyai Jánosig. A középkori hitvilágban Szent László foglal el kitüntetett helyet, nagyszámú megmaradt falfestményei közül a gelencei és a bántornyai ábrázolások XIX. századi másolatain figyelhetjük a néphagyományban máig élő lovagszent viaskodását a fiatal keresztény államot veszélyeztető kunokkal. A múlt század végén *Storno Ferenc* után *Rohn Alajos* litográfiájának témája szintén I. László harcait veszi sorra, „korhűségét" a román kori építészeti elemek keretként való felhasználása jelzi.

Than Mór már említett Honfoglalás (1889) képén az új hazára találó vezér tekintetét távolba röppenő madár vezeti. Rímel rá idősebb kortársának, *Peter Johann Nepomuk Geiger*nek a litográfiája, ahol a tatárjárást követően hazatért, gondterhelt IV. Béla király pillantása dögmadarak tömegén siklik az ország belseje fel. A dicsőség és gyász egymást kiegészí hangzatai.

A történelmi kutatások alapján napj inkra már kezd kibontakozni a hazafisá érzésének bonyolult gyökérrendszere. H végiggondoljuk, akár irodalmi példáko keresztül, a többszörös kötődést az ural kodóhoz, a valláshoz, a földhöz, akkor azonnal világossá válik a különbség egy aulikus arisztokrata család vagy az erdélyi protestáns Bethlen Kata világszemlélete között. Megint más minőség a parasztfelkelések dühös lendülete, mint ahogy *Domján József* Derkovits-utánérzésű *Budai Nagy Antal*-sorozatának színes fametszetei közvetítik 1951-ből.

Az első teremből *Eadrusz János* másfél méteres magasságával is monumentális hatású kolozsvári *Mátyás*-szobra (1900) vezet át a három részre szakadt ország „két pogány közt egy hazáért" embert próbáló korszakába. Magyarország a „kereszténység védőbástyájaként" védi Európát a pogány törökök meg-megújuló támadásaitól. Bár Luther Isten büntetésének, Antikrisztusnak nevezi a törököket a pá-

1

talán megengedhetővé teszi, hogy legalább itt érdemben megemlítsük őket.

Mivel jellemezhetnénk azt a megújító szándékot, melyet a Vállalat a közönségnek egy reprezentatív Pierre Cardin-üzlet nyitásával előlegezett meg? Részben igényesebb, egyedi kisbútorokat és lámpákat terveztet a belsőépítészekkel, részben megújítani kívánja a textilüzem mintaanyagát és technológiáját, részben újabb tervezői ötletek alapján a gyártási szisztéma kidolgozását tekinti feladatának.

Korda István amellett, hogy saját terveinek gyártásba adásával is merőben új irányítási szellemet vezetett be, a vállalati tervezők megfiatalításával a tervezés megfiatalítását, de legalábbis szerkezeti átrendezését tűzte ki célul. Elképzelése szerint ez az új szervezet lehetővé teszi majd a jelenleg érvényben levő párhuzamosság és a belső verseny megszüntetését, a vállalatok versenyképes és nyereségcentrikus, valamint vállalkozói-innovációs működését segítve inkább. Az is a célja, hogy a magyar gazdasági élet egészére jellemző versenyszituációban egy olyan művészeti szervezet jöjjön létre, mely a tárcán belül koncentrálja az erőket, noha belsőleg preferált, és monopolhelyzetben van azért, hogy ebben a bizonyos versenyben helyt tudjon állni, az ipar, a kereskedelem, a szövetkezetek és a magánvállalkozók között. „Javaslatunk lényege – mondja –, hogy a terület elvi, művészetpolitikai irányítása erősödjék, helyére kerüljön a szociális és a társadalmi kérdések megoldása, illeszkedjék bele az állami szociálpolitikába, illetve más részről a művészeti élet meglevő társadalmi szervezeteinek az életébe ... A művészeti területnek – sajátosságai megtartásával – a fejlődés érdekében integrálódnia kell az általános társadalmi és gazdasági fejlődésbe, hogy a művészet és a kultúra versenyképes maradjon a társadalmi és a gazdasági struktúra fejlődésével. Szándékunk, hogy elkerüljük azt a bíráló megjegyzést, mely szerint javaslatunk radikalizmusával minden eddigi eredményt megsemmisít, rombol, és nem épít. Szándékunk éppen az, hogy egy tisztább szervezetben és konstrukcióban éppen a művészeti alkotások érdekében létrehozott vállalati és egyéb szervezeti funkciók jobban érvényesüljenek, gyakorlattá váljanak."

Az 1985 óta IDEA márkanévvel működő Iparművészeti Vállalat 1984-es gazdasági jelentései szerint árbevétele 580 millió forint volt, tiszta nyeresége 44,5 millió forint. 1985-re 640 millió forint árbevétel az előirányzott összeg.

Ha *az iparművészet esztétikai és szellemi rangját* valóban előtérbe lehet helyezni, akkor a vállalat bátrabban foglalkozhatna annak a nyilvánvalóan már kialakult, újabb vásárlórétegnek az ízlésformálásával, esetenként a különleges igények kiszolgálásával, melyre általában az exkluzív cégek világszerte mindig is vállalkoztak. Az egykori kisiparosok és a reprezentatív polgári megrendelők mai tervező és fogyasztó utódainak elvileg semmivel sem lehetne gyengébb tárgyi kínálatban része, ha az anyagok és a megmunkálás igényessége mellé legalább olyan szellemi egyéniségek nőnének fel, mint amelyekre a manapság ismét felfedezett századfordulón és a két világháború között egyszer már képesség mutatkozott.

21

22

23

17 Péntek László: Kopogtatók, kovácsoltvas, 1983
18 Tolnay Katalin: Kerámiák, 1979 (fotó Mészáros I.)
19 Demcsik Attila: Tükrök és gyertyatartók, 1983
20 Takács Katalin: Ágynemű-garnitúra, nyomott pamut, 1983
21 Geszler Mária: Rózsaönarckép, kerámia, 45x32 cm, 1983
22 Kátai Mihály: Io-történet, zománcozott réz, 20x20 cm, 1982 (fotó Somfai I.)
23 Czyránszky Mária: Profán oltár II., zománc, mahagóni, 40x17 cm

A magyar iparművészetnek vannak igen nemes hagyományai, melyek népszerűsítése még nyilvánvalóan várat magára, hiszen a tudományos kutatás is csak mostanában élénkült meg. Remény lehet arra, hogy a kézműves hagyományok technológiai megújítása mellett az egyéniség és a személyesség semmivel sem pótolható hagyományát sem sorvasztják el. A tehetséges tervezők ebben úgysem vesznek részt.

Kétségtelen, hogy az iparművészeti műfajok belső szakmai (szellemi) fejlődéséhez jóval igényesebb szellemi munka és igényes szellemi fórumok is kellenének. Közhely ma már szólni az egykor volt nagy példányszámú *Művészi Ipar* és a *Magyar Iparművészet* című reprezentatív folyóiratok példájáról, mint ahogy az értékrendek reális és állandó figyelemmel kíséréséről is, mely egykor ezekben a lapokban méltó rangot adott egy-egy érdemes művésznek és iparosmunkának. Az iparművészet tárgyainak megváltozott körülmények között is meg lehet találni a mai korszerű formáját, kialakítani a rangját és a megbecsüléssel vegyített, okos elismeréssel társult népszerűsítését, ahogy ezt hozzánk hasonló ízlésű országokban kialakították. A korszerű iparművészeti tárgy képes műtárggyá válni, mint azzá vált korunk számtalan kiváló kortárs iparművészéé, a nemesen puritán skandinávoktól a fantáziadús és exkluzív olaszokig.

A kortárs magyar iparművészetnek az egyéni sikerek mellett még meg kell teremteni saját művészi rangját. A társadalom mindennapos környezetében pedig az igényesebb befogadó légkört tudással kellene gyarapítani, a kulturális értékrendek számontartóiban a szakmai hozzáértés alapjait kell kiművelni. A tárgyi kultúra tartalmi értékeinek kialakításához szükséges gazdag anyagi választékot természetes lehetőségként kellene kezelni. Az iparművészetnek ez a kevés példányszámra épülő kézműves területe nem tömegigényeket elégít ki. Igaz, ma attól is távol áll, hogy műgyűjtői rangot érjen el *általában*. De a személyes alkotás mesterségbeli tökéletességét idővel maga a tulajdonos avathatja értékké.

Az IDEA realitása valószínűleg a nagyon kifogástalan kivitelű, gazdag egyéni fantáziájú, eszmei értéket is képviselő iparművészeti tárgyak világa lehet. Csak ez különbözteti meg az azonosan magas mércéjű ipari sorozatgyártott árutól.

Dvorszky Hedvig

2

paság és a katolicizmus bűnei miatt, tehát először ezeket a bűnöket kellene megszüntetni. Egy ismeretlen XVI. századi festő, olajképén – *Allegória Zrínyi Miklóssal, a szigetvári hőssel* – párhuzamba állítja Zrínyit a keresztre feszített Krisztussal. A térdelő, Krisztushoz imádkozó hős fölé égi küldött koszorút tart, mögötte a legyőzött holttestek. Előtérben a hadvezér kellékei: pajzsa, sisakja, kesztyűje. Kis angyalkák a kétfejű sasos császári lobogót emelik fel. Zrínyi a keresztény alázat, önfeláldozó hősiesség, hazafiúi példaadás jelképévé emelkedik.

A kort illusztráló hatalmas mennyiségű, sokszorosított csataképeket elsősorban hadmérnökök vagy „haditudósító" művészek készítik a pontos beszámolás elvét követve, míg az egyedi és jóval költségesebb festmények az uralkodó és hadvezérei hírnevét öregbítik. *Unger Alajos Csatakép* (1840) címmel kiállított, Győr 1598-as visszavételét ábrázoló vászna ennél jóval többet árul el. A háttérben felismerhető a győri karmelita templom, melynek melléképületén a pontos dátum olvasható: *1598 MA 28*. Pálffy Miklós és Schwarzenberg Adolf serege ezen a napon foglalta el az öt évvel korábban törököknek átadott várat. Érdekes adalék a katonai dicsőség forgandóságához, hogy az erősséget feladó Hardegg Ferdinándot lefejezték, Pálffy Miklós érdemeit viszont Rudolf császár törvénybe foglaltatta.

Hálás téma volt Buda 1686-os visszafoglalása is. *M. Greischer* színezett rézkarcán az ostromot három nézetből örökítette meg, a lehető legnagyobb pontosságra törekedve. Részletesen látható a vár helyzete, az ágyúgolyók becsapódási helyei, a hadtestek felvonulása. Már egy

3

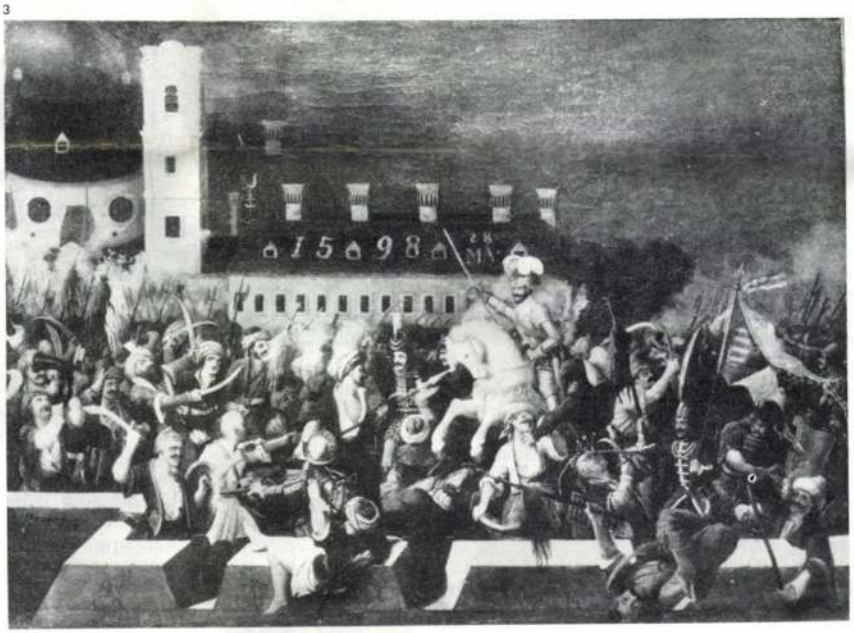

1 Than Mór: A honfoglalás, olaj, vászon, 84x141 cm, 1889
2 Magyarországi festő: Allegória Zrínyi Miklóssal, a szigetvári hőssel, olaj, vászon, 87,5x152 cm XVI. sz. vége
3 Unger Alajos: Csatajelenet (Győr visszavétele), olaj, vászon, 47x65 cm, 1840

4

4 Ismeretlen XIX. századi festő: Báró Simonyi József huszárezredes, olaj, vászon, 92x70 cm
(fotók Sulyok M.)

évszázaddal korábban találunk olyan törekvéseket, amelyek a hadsereget tömbszerűségéből egyénekre bontják fel. *H. Siebmacher A mezőkeresztesi csata* rézkarca a tizenöt éves háború nagy összecsapásánál a bajvívás számos alaphelyzetét rögzíti, és térképszerű alapra rajzolja. Néha, a hadvezérek patinás nevei mellett, egyszerű közvitézek hőstetteit is feljegyzik a krónikák. Egy XVIII. századi ismeretlen mester Tóth György Erdődy-huszár önzetlenségét karcolta rézbe, aki „Rittmeisterének" elpusztult lova helyett átengedi az övét.

Külön fejezet a magyar történelemben a kuruc kor világa. Igen jó állapotban maradt meg az a XVIII. századi ismeretlen kéztől származó fába faragott portré, amely *Bercsényi Miklós*t ábrázolja. Rákóczi küzdő- és bujdosótársának arcvonásai nem eszményítettek, a mester ragaszkodott a valósághűséghez. *Holló Barnabás Kuruc vitéz lovon* (1904) című bronzszobrán sovány gebén ügető, rongyos zászlót markoló, szomorú hadfit mintázott meg. Az elbukás mély fájdalma kicsit a magyar sors *Tornyai*t előlegező megfogalmazásaként hat.

*M. Engelbrecht Beleznay János*t ábrázoló metszetén a tábornok lovon ül, kivont karddal tekint a nézőre. A háttérben elengedhetetlen magyarázó csatajelenet. Beleznay II. Rákóczi Ferenc alatt szolgált, a szabadságharc leverése után pedig a császáriakhoz állt. Nagy érdemeket szerzett a Szegedinác Péró vezette 1735-ös szerb felkelés leverésében.

A *Báró Kray Pál* táborszernagyot ábrázoló festményen (*Stern* jelzéssel) Kray a században gyűlölt és kigúnyolt fehér császári kabátot viseli. Az asztalon fekvő táborszernagyi kalpagja mellett állva reprezentál mint a hétéves háború hadvezére. Nevét azzal tette hírhedtté, hogy ő fogta el 1785-ben a román parasztlázadás irányítóit, Horiát és Cloşcát.

A kiállításnak a hazáért való magatartástípusok átgondolatlansága miatt sodródhatott azonos oldalra Budai Nagy Antallal vagy Dózsával Beleznay János és Kray Pál. Nem ellentmondásos Széchenyi ifjúkori példaképének, Simonyi József ezredesnek a megítélése, hiszen Jókai a „legvitézebb huszárnak" nevezi. Egy XIX. századi ismeretlen festő művén Simonyi díszes, zsinóros egyenruhában jelenik meg. Az arc határozottságát a bajusz feketesége fokozza. A kitüntetések aprólékos rajzolatai hitelesítik életének legfőbb eszközére, a kardjára mutató ezredes rátermettségét, vitézségét.

A reformkorban a viselet és a használati eszközök nemzeti hitvallást, politikai hovatartozást jelezhettek. A Kossuth elindította védegyleti mozgalom a hazai ipar fellendítését célozta. Ennek terméke az az 1844-ben, a Valero-gyárban készült női ruha, amely a nemzeti színeket kombinálja csíkozásán. A nyelvi küzdelmek idején jó piacot találtak Magyarországon a cseh üvegipar hazafias díszítésű tárgyai. Az ausztriai porcelánipar bécsi központja is gyártott emlékcsészéket a magyarok számára. Az itt látható két császére színes festéssel és aranyozással Erdély és Magyarország címerei kerültek fel. A területek viszonyának kérdése a korszakban élő volt, megoldása az áprilisi törvényekkel érkezett el. 1848 különböző kvalitással megfestett hősei – *Kossuth, Mészáros Lázár, Bem* – közül kiemelkedik *Beck Ö. Fülöp Petőfi*-mellszobra (1900). A művész *Rodin*ra emlékeztető megoldást választott: a fiatal költő arca márványtömbből tűnik elő, így az anyag örök foglyai maradnak a félig kiszabadult fej finom vonásai.

A festmények, szobrok, metszetek nagy műfaji gazdagsága ellenére a kiállítás másodlagos tárgyainak esetlegessége és az értelmező szövegek hiánya miatt csak „híres emberek – ismert események" steril, tanulmányi bemutatója tudott lenni. A hazafiság sokrétű, s mint láttuk, koronként változó viszonylatrendszerébe illesztve maguk a műalkotások is jobban megnyílnának, s szemlélésük nem maradt volna meg ebben az esetben kevésbé releváns esztétikai vagy technikai szintnél.

Szücs György

Néma, mozdulatlan őrök, bronzkatonák. Díszek. Terek, parkok ékesítői, hajdanvolt csaták, jeles történelmi események emlékének bronzba öntött őrzői: katonaszobrok. Moccanatlanságukban is elevenek: régi időkről, a művész szándékáról, a korszellemről vallanak.

*

A köztereinken álló katonaszobrokról nem tudósít lajstrom, statisztika. Számuk ismeretlen. Ám tüzetes könyvtári böngészés és helyi kutatás után mégis „csapatszemlét" tarthatunk a magyar bronzkatonák regimentje felett.

Az 1893. május 21-én, a budai vár visszavételének 44. évfordulóján avatott emlékmű nyitja a sort. Zala György szobrászművész zászlót tartó negyvennyolcas katonája a fölé koszorút emelő angyallal ma is eredeti helyén, a Dísz téren áll, a vár ostrománál elesett szabadságharcosok emlékét hirdetve. Hét évvel később, 1900-ban újabb pompás katonaszobrot avatott a főváros: akkor állították fel a Budavári Palota udvarán Róna József Savoyai Jenő hercegről mintázott lovasszobrát. Ezt a szobrot eredetileg Zenta városa rendelte, de a művész tiszteletdíja és a bronzöntés tetemes összege közadakozásból nem gyűlt össze, ezért Ferenc József vásárolta meg a szobrot.

A századfordulót követő esztendőkben szinte sorozatban készültek a katonaszobrok. Többnyire történelmi személyiségeket örökítettek meg, a kor — enyhén szólva — sajátos históriaszemlélete szerint. Budapesten, a Köröndön 1902-ben leplezték le Zrínyi Miklós, Bethlen Gábor és Bocskai István bronzszobrát. Ám e jelen katonák rövidesen méltatlan társat kaptak: negyediknek oda helyezték a kuruc szabadságharc egyik leverője, Pálffy János gróf bronzfiguráját. (A köröndi „katonagaléria" egyébként tizegynéhány éve jelentősen átalakult: Bethlen és Bocskai szobra az ezredéves emlékműre került, helyükre és a Pálffy-szobor helyére Balassi, Szondy és Vak Bottyán szobrát állították Zrínyi szobra mellé.)

Az első világháború után ismét valóságos szoborállítási hullám kezdődött: egyre-másra készültek a vesztett háborúban hadakozott csapatok emlékének szánt alkotások. Ezek a szobrok nem a dicstelen hadvezérekről készültek, hanem a közkatonáról. A magyar katona időtől, tértől független hősiességét, az elbukás, a vereség ellenére is heroikus „ezeréves nemzeti karaktert" hangsúlyozták. Ilyen volt például az 1928-ban, a Ludovika Akadémia előtt felállított ún. Tiszti hősi emlék: az ősi kürtöt riadózva fújó magyar vitéz ugrásra kész oroszlánnal szegül szembe. Hősi emlékművet állítottak a tüzéreknek, a műszakiaknak, a 30-as és a 32-es honvédeknek is.

Az első világháborús emlékművek zöme napjainkban is eredeti helyén áll. Eltűntek ugyanakkor azok a szobrok, amelyeket a Horthy-korszak a Tanácsköztársaság vérbefojtóinak állított. Abban az időben jeles katonaszobrok is készültek, mint Kisfaludy Strobl 1932-ben avatott, a Várban álló, kardját néző huszárja (porcelánmását ma is

Mindennapos utcakép Bangkokban: munkát kereső

helyettese – a Thai Nemzeti Párt és a Szociális Igazság Párt vezetője – magas rangú katonatiszt. A kormány így a lakosság törekvései helyett a nagytőkés és militarista körök érdekeit igyekszik érvényre juttatni. Ezt tükrözi mind az amerikai katonai támaszpontok megszüntetése körüli huzavona, mind az indokínai országokkal kapcsolatos politika.

Az amerikai támaszpontok felszámolása ügyében túlságosan makacsnak nyilvánított Kukrit Pramodzs-kormány az év elején, 1976. július 20-át jelölte meg az amerikai „katonai kivonulás" végrehajtásának időpontjául. Az áprilisi választást követően a Pentagon képviselői a bangkoki kormánnyal új alkudozásokba kezdtek az elektronikus kémtámaszpontok fenntartása érdekében. E tárgyalások részleteiről csupán a laoszi–thaiföldi határtól 40 kilométerre berendezett ramasuni radarbázisról szivárogtak ki beszámolók. Az alkudozás során az amerikaiak azt kívánták, hogy a támaszpontra befutó értesüléseket különleges ballonnal továbbítsák az Egyesült Államokba. Bangkok a szomszédos országok – mindenekelőtt az indokínai ál-

TENGEREN

édőöltözékben nem könnyű fürén tevékenykedni, ráadásul a zél is majd leveri az embert a ábáról! A parancsnok megdorál egy fiatal matrózt, mert hanyagul végezte a rábízott terület entesítését. Meg kell ismételnie műveletet.

Mire a bázisra érnek, a szél lcsendesedik. A tiszteknek és a matrózoknak azonban még sok tennivalója van.

Valahonnan felcsendül egy tengerésznóta. A fáradt matrózok felkapják a fejüket, többen együtt dúdolgatnak, a víz viszi a dallamot a kikötő felé...

I. CSERNOUSZKO
I. osztályú mérnökkapitány

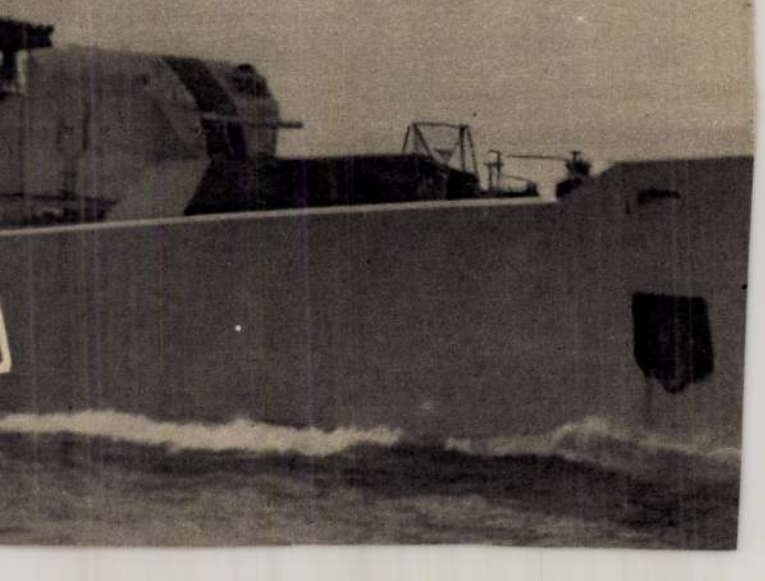

Katonaszobrok

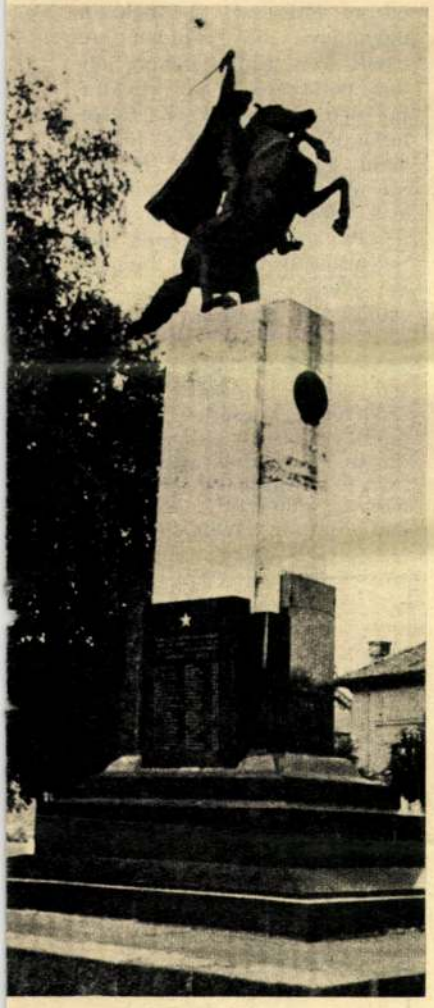

sokszorosítja a Herendi Porcelángyár), Istók János Bem-szobra (talapzatában Bem tarnovi szülőházának egy téglájával), Pásztor János 1937-ben leleplezett, az Országház előtt álló, svéd gránit talapzatú Rákóczi-lovasszobra.

A felszabadulás után köztéri szobrászatban a „nyitányt" Kisfaludi Strobl Zsigmond 1947. április 4-én avatott gellérthegyi, monumentális Felszabadulási emlékműve jelentette. A sort Kerényi Jenő 1948-ban felállított sátoraljaújhelyi partizánszobra folytatta, egyszersmind a köztéri szobrászat vidéki pezsdülését is jelezve.

Az ötvenes évek bronzkatonái között megjelent a szabadságot hozó szovjet katona: Pátzay Pál nyíregyházi vágtató lovasa; Kamotsay István karját magasba emelő, fegyvertelen szovjet harcosa Hódmezővásárhelyen, Konyorcsik János Győrben felállított géppisztolyos felszabadítója; Martsa István hajdúböszörményi zászlósa és a többiek. 1949-ben, majd 1951-ben szobrot kapott a két hős szovjet parlamenter, Steinmetz Miklós és Osztapenko kapitány; Mikus Sándor és Kerényi Jenő alkotásait mártírhaláluk helyén állították fel. Sorra készültek a tanácsköztársasági emlékművek is: Kamotsay bélapátfalvai és gyulai 19-es vöröskatonája, Olcsai Kiss nyíregyházi Szamuely-szobra. Kiss István zászlóval rohanó bronzkatonája a budapesti Felvonulási téren.

Történelmi adósságot törlesztendő, szobrot emeltek a régmúlt nagy forradalmár katonáinak: 1961-ben került a Vár szomszédságába — a háború alatt súlyosan megrongálódott tüzéremlékmű helyére — Kiss István kőbe faragott parasztvezére, a buzogányos Dózsa. Néhány éve avatták Mezőtúron Marton László nagyhatású Dózsa-szobrát, Somogyi József kaszás parasztkatonáit. Az utókor szép szobrokkal rótta le kegyeletét a török hódítással hősiesen szembeszálló vitézek emléke előtt is. Egerben áll Kisfaludi Strobl impozáns, háromalakos lovaskompozíciója, amely a végvári harcokat idézi; a nagyvázsonyi vár udvarán kapott méltó helyet Szabó Iván Kinizsi-lovasszobra, a kőszegi vár előtt kivont karddal őrködik Jurisich Miklós, Mikus Sándor megformálásában.

Bár az utóbbi években némileg megcsappantak az új, reprezentatív köztéri katonaszobrok, a művészek mégsem lettek hűtlenek a katonatémához. Napjainkban főleg neves katonák: Hunyadi, Bem, Stromfeld köztéri portréi folytatják a sort. Több mellszobor készült a közelmúltban a néphadsereg megbízásából is. A három katonai főiskola megmintáztatta névadója — Kossuth, Zalka, Kilián — mellszobrát.

A hadsereg más módon is támogatója, mecénása a katonaszobrok gyarapodásának: néhány laktanyát ma már jelentős műalkotás szépít. Székesfehérváron áll Kiss István háromalakos — 19-es katonát, szovjet harcost és mai honvédet ábrázoló — kompozíciója, Zalaegerszegen Szabolcs Péter zászlóvivője.

A felszabadulás óta hazánkban mintegy félszáz katonaszobor készült. Kezdetben realista stílusban ábrázolva a katonát, később áttételesebb formákban fogalmazva.

MÉSZÖLY GÁBOR

MAGYAR NEMZET
BUDAPEST, IX., Üllői út 51.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
SAJTÓIGAZOLÓ
19/b JUL 15
Lobogó

Hol volt a

(Csendes László alezredest, a Hadtörténelmi Intézet térképtárának vezetőjét nehéz utolérni. Valóságos ingajáratot bonyolít le az intézet és a mohácsi sík, az egykor volt csatatér között. Hol az íróasztalára terített tucatnyi térkép, csatarendvázlat fölött görnyed; hol a fél szobafalat beborító légifénykép — az első, amit a katonai légifényképészek céltudatosan a monácsi csatatérről s kifejezetten a régészeti kutatás szolgálatára készítettek nemrégiben — „gyanús" formájú elszíneződéseit vizsgálja; hol a Mohács környéki dombokat, szántóföldeket, földutakat rója órákon, napokon át, töprengve, méricskélve. Hátborzongatóan izgalmas és szigorúan tudományos „játékot" játszik: a valóságos csatamezőt keresi. Azt a területet, ahol az ütközet lefolyhatott, ahol valóban elférhettek, csatázhattak a szemben álló felek, ahol a csatának s színhelyének a képe pontosan úgy festhetett, ahogy azt a róla írásos emléket is hagyó szemtanú, Szulejmán szultán, és mindenekelőtt Brodarics István, II. Lajos kancellárja látta. Nem valamiféle önmagáért való történészkíváncsiság ez — ha létezik egyáltalán ilyen. Mert amennyire megoszlanak még ma is a vélemények a csata pontos helyét illetően, annyira megegyeznek abban, hogy ez a hely — a topográfiai környezet, a terep — döntő befolyással volt a csata kimenetelére.)

— Én úgy mondanám, döntő oka volt a csatavesztésnek. Menjünk sorjában. A magyaroknak módjuk lett volna délebbre, a Krassó mentén megütközni a szultán seregével, s ez — a számukra kedvezőbb terep miatt maguknak a törököknek a véleménye szerint is — akár győzelmi esélyt jelenthetett volna. És nem nagyobb erővel, mint amekkorával Mohács alá vonultak. De ha már nem ütköztek meg a Krassónál, akkor sem a mohácsi síkot kellett volna választani. Ha itt kitérnek az ütközet elől, és északabbra vonulnak, ismét lényegesen kedvezőbb csatateret választhattak volna. Ezek a lehetőségek akkor is fölmerültek. S hogy közülük mégis a legrosszabbat választották, azért egyértelműen az ország vezető urainak széthúzását, a mindent a saját hatalmi, vagyoni érdekek felől néző és megítélő magatartást okolhatjuk.

(És a rossz választással még nem is merült ki bűnös felelőtlenségük. Növelték azt a választott terep rossz — vagy egyszerűen el se végzett — megítélésével, a terep által kiáltóan követelt katonai óvintézkedések elmulasztásával. Mint például az uralkodó magaslati pontok elfoglalása, a síkra kivezető völgyek lezárása. De hogy ezt világosan lássuk és megértsük, valóban tudnunk kell, hol is volt pontosan az ütközet. E tárgyban is nagyon eltérő véleményekkel találkozhatunk.)

— Hogy mennyire megoszlanak a vélemények, arra igen jellemző, hogy Rónay Horváth Jenő hadtörténész 1895-ben kiadott két munkájában kétféle, egymásnak ellentmondó változatot közöl. Még egy emberben is két „határozott álláspont" élt. Megjegyzem, Rónai Horváth mindkét változata valószínűtlen. Brodarics leírása sem „ül" egyik változatra sem, se a terepviszonyok nem teszik — a korabeli terepviszonyok nem tették — lehetővé a seregek általa vázolt fölállását és összecsapását. Ugyanúgy járt vagy jár számos mai felfogás. Ne említsünk neveket. De szemtanúja voltam, mint omlott össze a tereppel, térképekkel szembesítve egyik-másik neves történészünknek a csata színhelyére vonatkozó „szent meggyőződése".

(A pontos helymeghatározásban Brodarics leírása az elsődleges útmutató. Közelebbről néhány helymeghatározó megállapítása. Az egyik: „Velünk szemben egy hosszú, félkörben elnyúló domb volt, a domb lejtőjének aljában egy kis falu feküdt, Földvár volt ennek a falunak a neve; itt helyezte az ellenség el ágyúit." Egy másik: „Az a hely, ahol fölálltunk, Mohács[illegible] Dunától fél mérföld[illegible] Nagy, széles síkság[illegible] el, amelyet sem e[illegible] bozótok, sem folyó[illegible] dombok nem szakítottak meg.")

— Mindezek valóban elsődleges kiindulópontjaink, de a kérdésre csak látszólag adnak egyértelmű feleletet. Kezdjük a végén. Kizárásos alapon végiggondoltam, elemeztem minden elképzelést. Közöttük ily módon két olyat találtam, amely Brodarics leírása, s a terep topográfiai, katonai elemzése alapján, reális észszel kalkulálva számításba jöhet. Az egyik a síkság északi része, a Nyárád és Mohács közötti terület. A másik a déli oldal, hozzávetőleg a Sátorhely-puszta, Majs, Buziglica háromszög.

— A kutatók mind a mai napig Földvár helyét tekintették leginkább perdöntőnek. Földvár elpusztult a csata idején, látható nyoma sem maradt. A legvalószínűbb helye — ma már ezt is vallják a legtöbben — a mohácsi síkot övező dombkoszorú déli hajlatában levő, a Majstól délkeletre kanyarodó teraszt átszelő völgy torkolata. Az szinte vitathatatlan, hogy itt valaha település volt. Mi másra is következtethetnénk abból, hogy a terület — egyedül a környéken — ma is parlag, hogy rajta egymás közelében három kút is található, amelyek a helybeliek szerint már dédapáik idejében is ott voltak? S ha Földvárt ide képzeljük, elfogadhatónak látszik Brodarics szinte valamennyi többi állítása, a helyről, a látványról, a csata lefolyásáról. Szinte valamennyi, mondom, tehát nem mindegyik. Erősen vitatható például, hogy igaz-e — igaz lehetett-e a csata idején — a „nagy, széles síkság, amelyet folyóvizek sem szakítottak meg"? Hiszen a katlannak ezen a déli részén kanyarog a Borza-patak, amely akkor — esőzések után — igencsak duzzadt lehetett. Vagy gondoljunk arra, amit Vellai őrnagy, az őrsparancsnok mond a terület csatornázás előtti vizenyősségéről.

— Ha mármost az északi területre képzeljük a csatát — [illegible] volt rajta. (Ez feltétlenül mellette szól.) A másik: nem egy mérföldre (akkori mérték szerint 7—8 kilométer) esik Mohácstól, hanem közelebbre. (Ezt túl döntőnek nem tekinthetjük, mivel a távolságot lovaglási idő alapján becsülték.) A harmadik: Földvár nevű falu itt nem volt. De lehetett olyan település, s lehetett olyan valóságos földvár, erődítvény — esetleg épp a település körül —, amelyet Brodarics Földvárnak vélt. Ez ma már több, mint feltevés. Épp a nemrég elkészült légifényképen találtam olyan nyomokat,

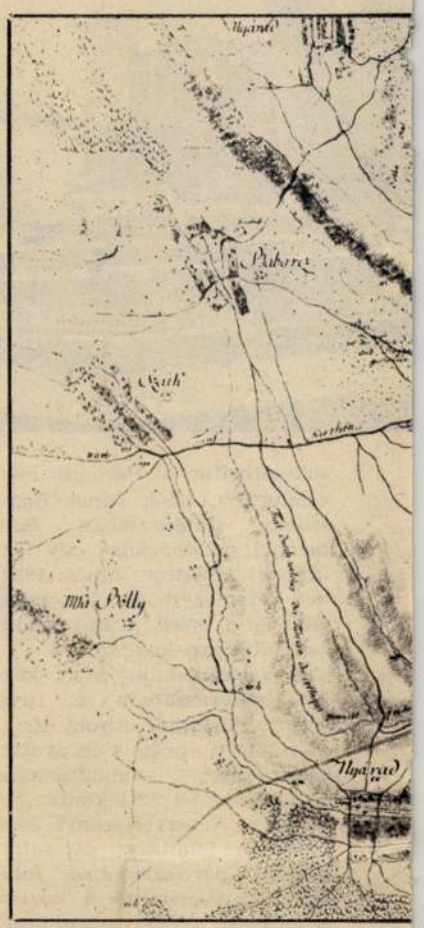

amelyek erődítésszerű, mesterséges objektumra vallanak a kérdéses területen. Ugyanitt Papp László településnyomokat is talált. Okkal feltételezhető, hogy ezek alaposabb megvizsgálása — felásása — sok kételyünket eloszlatja.

— És még egy érv az északi

ták, hogy Jellasics tábornok segítségére jövend; mivel továbbá azt hitte, hogy Görgei a Duna balpartjáról átkelve, Budavárát legfölebb szigorú ostromzárolással okozott kiéheztetés által kényszerítendi megadásra: nem lehet azon csodálkozni, hogy Hentzi a lánczhid melléki vizmű védelmére csak egy rögtönözött czölöpművet készittetett, melynek esetleges elvesztése után a várat igen rövid ideig tarthatta volna meg. Görgei az ügyek állásáról értesülvén, mindenekelőtt ezen vizmű elfoglalását kisértette meg, és e czélra a Vizi-városban álló Kmety hadosztályának parancsolta, hogy a nevezett czölöpművet rohanja meg. Kmety május 3-án délután 1 1/2 órakor hozzáfogott a támadáshoz, de, mivel a terep szűk volta miatt ágyúkat nem igen használhatott, gyalogsága szuronynyal ment neki a sűrű czölöpfalnak. Hosszas elkeseredett harcz után Kmety 2 3/4 órakor a következő jelentést küldte Görgeinek:

A czölöpmű bevételét lehetetlennek tartom. Annyira meg van az rakva ágyúkkal, hogy ágyúinkkal még csak közel sem juthatni, minthogy az ellenség lövegei az oda vezető utczákat széltében pásztázzák. A rohamot már megkísértettem; tetemes veszteséggel vissza kellett vonulnom. *Kmety* s. k.

A visszavert roham után Hentzi a vizmű védelmére oly erélyes intézkedéseket tett, melyek folytán minden további támadás lehetetlenné vált. Ekkor Görgei fővezér Hentzihez azt az ismert felhivást intézte, melyben minden további haszontalan vérontás kikerülése végett tisztességes föltételek mellett a vár feladását kivánta. E május 4-én kelt felhivásra, melyet Stefan nevű fogoly osztrák vértes tiszt vitt a várba, Hentzi ugyanaz napon oly hangon felelt, mely szándéka iránt minden további kétséget eloszlatott. Este felé a várból Pestre 316 ágyúgolyót és bombát röpített, mely lövegek sok ártatlan embert megöltek, részint az utczákon, részint pedig lakásaikon; habár Pestről az ostromzár egész ideje alatt egyetlen egy lövés sem történt Budára.

Hentzinek a védtelen város elleni fellépése Görgeit most már rendes ostrommüveletre kényszerítette. Azonnal meg is kezdette azt réstörő és leszerelő ütegekkel, valamint mindazon tüzérségi eszközökkel, melyek azon időben egy vár megvívására szükségesek voltak. Ámde e szereket előbb Komáromból kellett hozatni, melynek parancsnoka, Guyon tábornok, kijelentette, hogy neki a vár védelmére nélkülözhető ágyúi nincsenek, s csakis hosszas tárgyalások és sürgetések után indította útnak részben ugyanazon ágyúkat, melyeket a Komáromot felmentő sereg Görgei vezérlete alatt a monostori sánczokban az ellenségtől foglalt el. Igy a réstörő üteg csak május 16-án, vagyis a vár körülzárolása után 13 nappal kezdhette meg működését.

Az ütegek építését Görgei terve szerint Kleinheintz vezérkari ezredes (kit az ostrom alatt egy 24 fontos osztrák golyó a karóhegyi leszerelő ütegben kettészakított), továbbá Psotta Mór ezredes, tüzérségi főnök foganatosították. Hentzi, ki a vár ellen irányult ütegek felállítását a vár bástyáin elhelyezett 24 és 60 fontos ágyúival és bomba-mozsaraival könnyen megakadályozhatta volna, ezalatt inkább Pest lövetésével töltötte el az időt, noha állítólag Bécsből azon utasítást kapta, hogy Pestet kimélje és az ellen támadást csak akkor intézzen, ha a magyar csapatok onnan a várra tüzelnének, miről azonban szó sem lehetett. Midőn Hentzi tábornok arról győződött meg, hogy a magyar réstörő üteg, nem különben a Gellérthegyen álló bomba-mozsarak előbb utóbb a vár elvesztését vonandják maguk után, továbbá Görgeihez intézett hetyke válasza miatt alkudozásokba nem bocsátkozhatott: e feletti felindulásában a védtelen városon töltötte boszúját. A század katonai történelme nem mutat esetet, mely Hentzi embertelen eljárásához csak részben is hasonlitana. Ezáltal katonai hirének dicsőségét minden elfogulatlan katona előtt örökre tönkre tette.

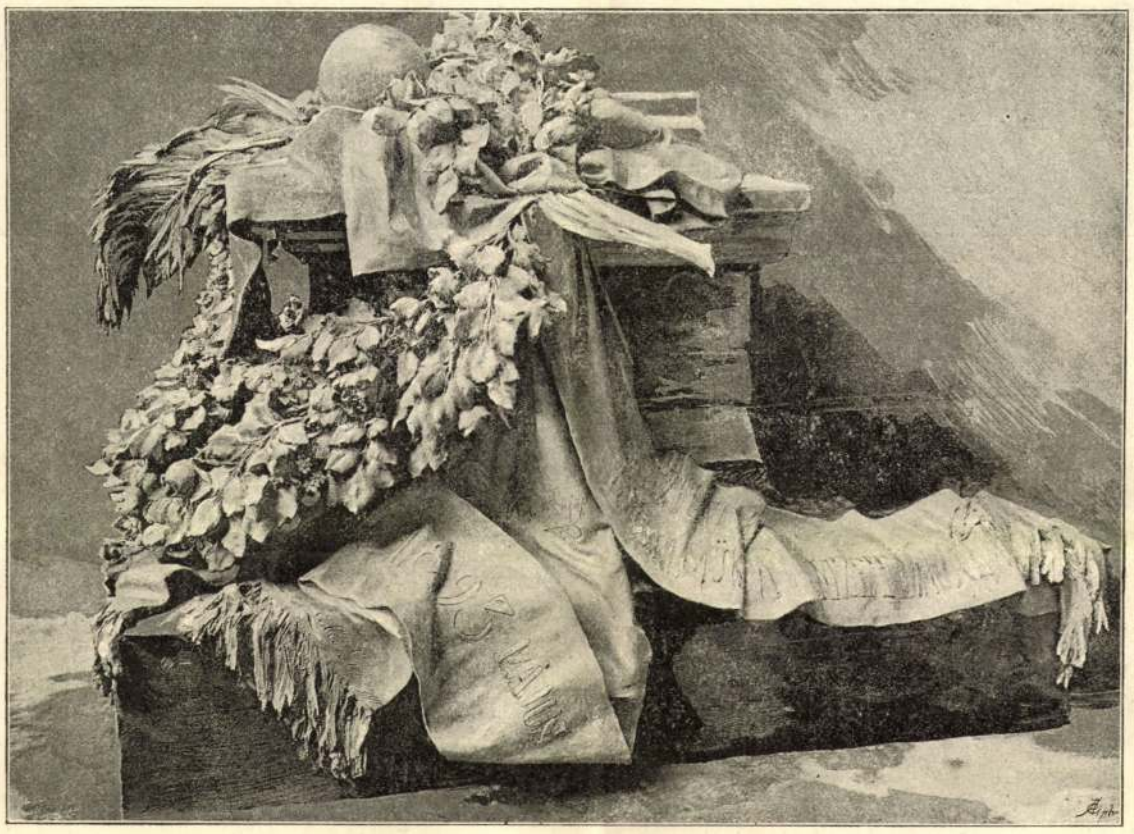

A MAGYAR NŐK KOSZORÚJA A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBRON. — ZALA GYÖGY SZOBORMŰVE.

A svábhegyi magyar fő hadiszállásra érkezett tudósitások szerint nem kellett ugyan attól tartani, hogy Hentzi felszabadítására az igért csapatok megérkeznének; de másrészt Görgei arról győződött meg, hogy az osztrák sereg, mely az általánosan, de mindenkor hibásan elterjedt hir szerint a nagy-sarlói vereség után demoralizálva lett: Olaszországból és Csehországból küldött ezredek által szaporítva, legközelebb hadmiveleteit a megosztott magyar csapatok ellen meg fogja kezdeni. Budavár bevételét ily körülmények közt elhalasztani nem lehetett, sőt azon kellett lenni, hogy a végső roham még a legnagyobb áldozatok árán is megtörténjék.

A Teleki-ház alatt, és ennek oldalán álló bástyafalat a réstörő üteg éjjel-nappal döngetvén, csakis arról lehetett szó, mely napon válnék lehetségessé a rés megmászása. Az I., II. és III-ik magyar hadtestekben kitünő gyalogság volt, mely a tavaszi hadjárat dicsőséges harczaiban a tűzpróbát Isaszegnél, Váznál, Nagy-Sarlónál és Komáromnál már fényesen kiállotta. A magyar fővezér tehát jól tudta, hogy ezen csapatokkal s ily alvezérekkel kudarczot vallani nem fog. Csakis arról lehetett még szó, hogy a vár bevétele minél kevesebb magyar vérbe kerüljön.

Görgei arra határozta el magát, hogy cseltámadások által a várőrséget zaklatja és kifárasztja. E czélból a nádori kert ellen intézett támadást, mely alkalommal kitünt, hogy az ellenség mindenütt résen áll és oly torlaszokat emelt, melyeknek bevétele valódi roham alkalmával sok vérbe fog kerülni. 17-ikén Aulich éjfél után a Rácz-városon keresztül a várkapu felé, a III-dik hadtest az éjszaki homlokzat ellen a Bécsi-kapu felé, Kmety pedig a vizmű ellen indultak. A támadás mintegy 2 órakor éjfél után vette kezdetét. A magyar gyalogság a legnagyobb golyózáporban hágcsókat támasztott a falakhoz, melyek azonban rövidek lévén, a megmászást lehetetlenné tették. Az iszonyú elkeseredéssel folytatott harczot reggel félbe kellett szakítani; Hentzi pedig azzal folytatta védekezését, hogy Pest ellen iszonyú ágyútüzelést kezdetett meg, mely a Dunaparton lévő házak romlását vonta maga után. Május 19-én a rés már 20 méter szélességre volt kitörve, és Hentzi hiába iparkodott, hogy azt mindenféle szerekkel betömje.

A főhadiszálláson tartott rövid tanácskozás után elhatároztatott, hogy az utolsó fő roham május hó 21-kének hajnalán történjék meg. A fővezér a hadtestparancsnokkal irásban közölte elhatározásait, sőt, a mint tudjuk, ezeket élő szóval is ismételte előttük.

Aulich tábornok, kiről azt költötték, hogy annak idején a meghiúsult megrohanási kisérlet után a vár kiéheztetése mellett nyilatkozott volna, Görgei parancsát azon megjegyzéssel közölte alvezéreivel, hogy ő részéről minden halogatást elvesztegetett és kipótolhatatlan időnek tartván, a végső elhatározásra való utasítást igazi örömmel veszi. Knezics tábornok magát hadtestének veszélyes vezénylete alól azon okból kérte felmenteni, hogy testvéröcscse a vár helyőrsége soraiban van; ellenben a rohamban, mint önkéntes harczos részt fog venni.

E helyütt fölemlítjük, hogy az orosz katonai irók azon állítása, mely szerint az ellenség részéről alkudozási tárgyalások kivántattak volna, teljesen alaptalan. Hentzi tábornok viselkedése által lehetetlenné tette azt, hogy a magyar fővezér még csak arra gondoljon is, hogy vele többé szóba bocsájtkozzék. A főrohamra való előkészületek nem sok időt kivántak. A csapatok csak az utolsó perczben értesültek a komoly lépésről, s a főparancsnokokon kivül mindenki azt hitte, hogy ismét cseltámadásról lesz szó. A várban levő osztrák katonaság két hét óta úgy szólván egy pillanatig sem nyugodhatott, de azért vitézül helyt állott. Egyedül a Ceccopieri olasz ezred legénysége soraiban lehetett némi elégületlenséget tapasztalni, mely az ostrom napján abban nyilvánult, hogy az olaszok a Nándorkaszárnya melletti köröndre legelőször és több izben tüzték ki a fehér zászlót, melyet azonban a tisztek mindannyiszor letéptek. A várban lévő csekély számú lovasság (János főherczeg nevét

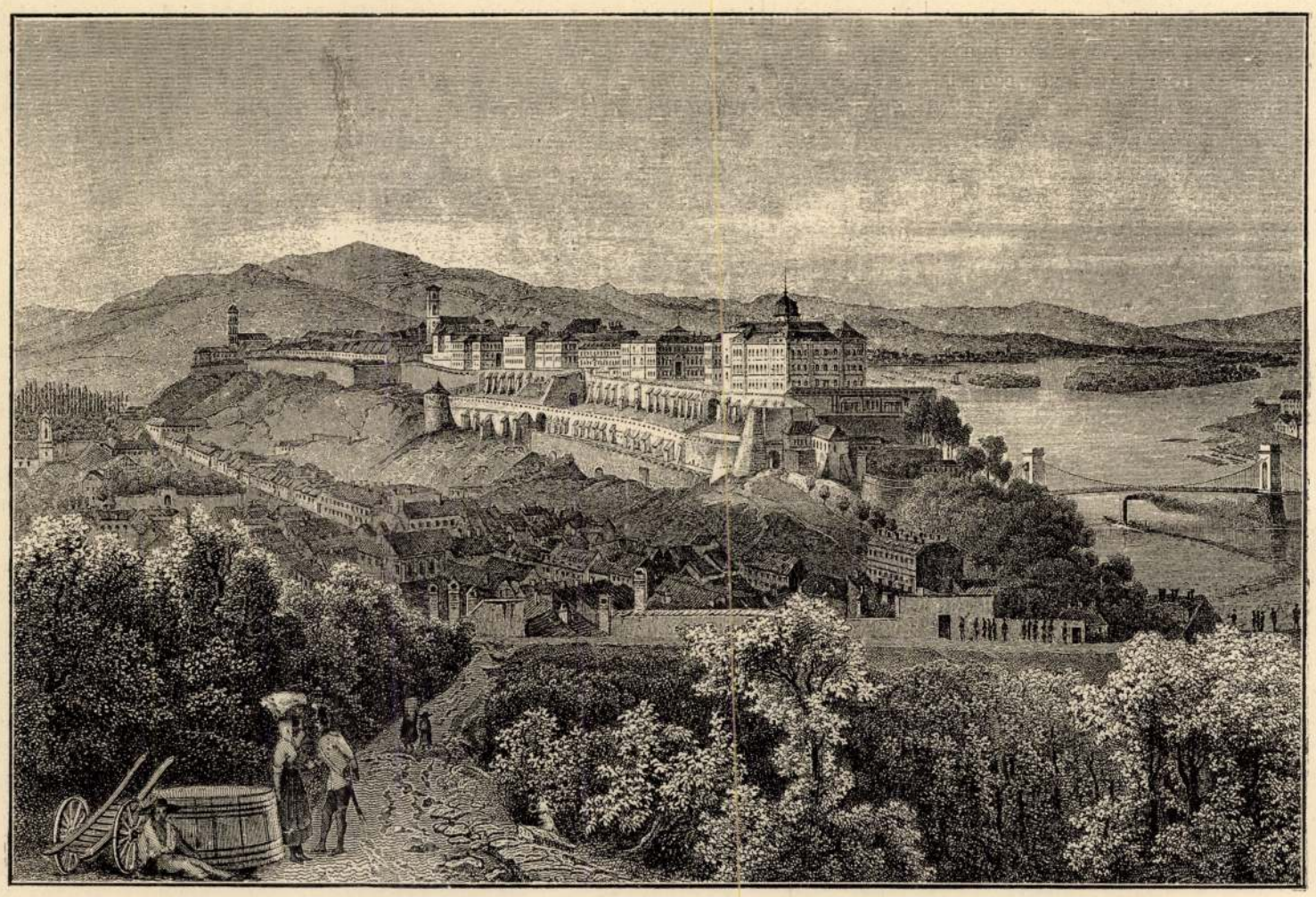

BUDAVÁR AZ 1849-KI OSTROM ELŐTT. Egykoru rajz után.

viselő dragonyosok) lovaival lévén elfoglalva, nem vehetett részt a védelemben; valamint kivül a magyar huszárság is csak irigy szemmel nézhette a honvéd gyalogság dicső működését.

A május 17—18-iki visszavert roham után Görgei fővezér újabb intézkedéseket tett a 21-ki főroham tárgyában, melyek tüzetesen megszabták a csapatok teendőit. Az illető parancsban Görgei kimondja, hogy a sikert biztosnak tartja, mivel a honvédek bátorságára és szívós kitartására számít. Ezen parancsban továbbá nem fordul elő az az intézkedés, mely szerint a helyőrséget kardra kell hányni. Görgei fölemlíti továbbá, hogy Buda megvételét már csak azért sem halaszthatja tovább, mivel a Vág-vonal vidékéről aggasztó híreket vett, s így a sereg mielőbb ott lesz elfoglalva.

Habár a május 21-iki elhatározó ostrom részleteit nálunknál avatottabb tollal már több izben leirták, mégis a történelmi igazság kedvéért még a következőket kivánjuk felemlíteni. A csapatok előre kijelölt helyeiken pontosan megjelenvén, részint az éj sötétsége, részint pedig a folytonos ágyúdörgés miatt az ellenség által észre nem vétettek, habár oda a várból — valószinüleg kémek értesítése folytán — időnként világító golyókat vetettek. Ezek azonban a magyar rohamoszlopoknak egyúttal az ellenség készülődéseit is megmutatták minek, nem sokára nagy hasznát vették. Midőn a kiadott parancs értelmében valamennyi magyar üteg egyszerre egy végső tüzelést adott, a csapatok rohamra indúltak. A Teleki-ház mellett lévő nagy résen nem sokára hemzsegett a felfelé mászó honvédség. Ezeket a Szent-György-téren erős oszlopokban felállított osztrák gyalogság öldöklő tüzzel fogadta. Mindazonáltal a Fehérvári-kapu, nemkülönben a nádori kert ellen indúlt magyar rohamoszlopok megjelenése némileg zavarba hozta az ellenséget, midőn aztán arról értesültek, hogy a Bécsi-kapu, melynek falai aránylag a legalacsonyabbak voltak, már félig-meddig el van foglalva a honvédek által, Hentzi a csapatjait leginkább az utczai harczra akarta felhasználni. Ámde a Szent-György-tér alatti résen benyomúlt zászlóaljak oly iszonyú erővel rohantak előre az ott felállított ágyúk daczára, hogy a védelem csakis még a nádori kert melletti köröndre szorítkozott, hol is a magukat oda bevett határőrvidéki katonákat dühös védelem után utolsó emberig leölték. Görgei fővezér a Svábhegyen levő Heidrich-féle villa verandájáról távcsövön figyelemmel kisérte a roham lefolyását, melyet a még mindig tartó szürkület miatt nagyon nehezen lehetett kivenni. Az időnként érkező jelentések másodika azt jelezte, hogy eddigelé már kilencz honvéd-zászlóalj van bent a várban. Leiningen tábornok parancsai alatt a harmadik honvédzászlóalj a Bécsi-kapunál szintén benyomult, minek következtében a Ferdinánd-kaszárnya körül felállított olasz katonák a köröndre a fehér zászlót kitűzték. Ezt már a főhadiszálláson is észre lehetett venni.

A Görgei fővezér mellett álló Ludvigh János kormánybiztos ekkor már a vár bevételéről szóló jelentéssel futárt akart Debreczenbe indítani; de Görgei figyelmeztette, hogy gondoljon Melas osztrák tábornokra, ki a marengói csatáról győzelem hírét akarta Bécsbe jelenteni, s ime az osztrák sereg alig egy félóra mulva teljesen szétverve, meghátrált.

A legelső háromszinű lobogót a Fehérvári-kapu köröndjénél tűzték ki, mire Görgei így kiáltott fel: «Éljen a honvéd!»

Egy negyed óra mulva a fővezér egész katonai kiséretével lóra ülvén, a Bécsi-kapun bevonult a várba, hol a most már lebontott Ferencz-József-kapu melletti főőrség épületében szállt meg. Ott már az elfogott osztrák tisztek nagy csoportja állott, kik mindig azt hitték, hogy a Hentzinek írt levél értelmében kardra fognak hányattatni. Görgei azonban néhány szóval kijelentette, hogy a lovagiasságról egészen más fogalmai lévén, őket csak egyszerű hadifoglyoknak tekinti. Ez alkalommal a magyar kedélyességnek egy érdekes esete fordult elő. Ugyanis Nagy-Sándor tábornok az osztrák fogoly tisztektől tréfásan azt találta kérdezni, vajjon reggeliztek-e már, mert ő a nagy munka után még éhgyomorral van. A tisztek természetesen még szintén nem reggelizvén, Nagy-Sándor a főőrhelyen lakó osztrák porkoláb nejével a fogoly tisztek számára zsíros csuszát főzetett, melyet azok nagy étvágygyal gyorsan elfogyasztottak.

Az elfoglalt várban kissé meglazult rendet az örömittas honvédek közt a Krisztina-városból bevonult tartalékcsapatok rögtön helyreállították és délutáni két órára már csupán az itt-ott látható vértócsák jelezték az elkeseredett harcz helyét. Május 22-én reggel Mednyánszky Caesar tábori püspök az elesett honvédek tetemeit, melyek többnyire még a sánczok alatt lévő házak tetején hevertek, beszentelte, mikor azután közönséges szekereken tömegesen vitettek a temetőbe. Hentzi tábornok elestéről már alig egy óra mulva sokféle hír keringett. Annyi bizonyos, hogy Hentzi tábornok a Szent-Györgytéren a mostani szinház tájékán esett el. Testén két lőseb volt látható, melyek mellét és máját átfurván, okvetlenül halálát okozhatták. Némelyek szerint Hertelendi Kálmán százados tette volna az első lövést Hentzire; míg mások — és ez sokkal valószinűbb — azt állítják, hogy Hentzit a résen tömegesen felnyomuló honvédek golyói találták. Nem kevésbbé szétágazók azok a hirek, melyek akkoriban és azóta is azok nevéről támadtak, kik állítólag a résen legelőször jutottak a várba. A Bécsi-kapunál egy porosz nemzetiségű, *Zucker* nevü hadnagy, és a Wasa gyalogság III-dik zászlóaljából való *Liba* nevü káplár nyomultak be legelőször.* A Szent-György-téri résen állítólag Szende Béla százados, — utóbb magyar kir. honvédelmi miniszter, — és gróf Fesztetich Aladár vadász főhadnagy jutottak volna föl legelőször a várba. Ámde ezen állítások mind csak hírszerintiek, és ép oly kevéssé vannak tudva, mint azon honvédek és tisztek névsora, kiket Görgei fővezér a vár bevétele utáni napon rendjelekkel és dicséretekkel kitüntetett. Aulich, Leiningen, Nagy Sándor, Kmety, Czillich és Máriássynak az ostromnál szerzett érdemeit újból elmondani szükségtelen. Dicsőségük a nemzet történelmében szintúgy örökké fog élni, mint azon névtelen hősök emlékezete, kiknek százai a vár megvivása közben elvéreztek. A fővezér május 21-ikén Budáról Debreczenbe a következő tudósítást küldte:

* L. Rupprecht Kálmánnak a Wasa 60-dik sorezred történelméről írt könyvét, 370. lap.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR.

Pünkösd vasárnapján nagy nemzeti ünnep lesz ős Buda várában. A bibliai Szentlélek mellett fényt, fölvilágositást és meleget fog árasztani az a nemzeti szellem, melynek föllobogását és hatalmát 1848/49-ben az egész világ csodálva bámulta. Csakhogy ezúttal nem harczi zivatarban, hanem a hazafiúi önfeláldozás békés dicsőitésében fog az nyilatkozni.

A honvéd-szobrot fogjuk e napon leleplezni, azt a szobrot, melyet a bajtársi és nemzeti kegyelet emelt azoknak a «névtelen hősök»-nek az örök magasztalására, a kik 1849 május 21-én Budavár diadalmas ostroma közben nemcsak véröket ontották, hanem életöket is föláldozták, hogy e drága áron boldogabb jövőt vásároljanak ellenség dúlta hazájoknak s vértengerbe borított nemzetöknek.

E hősök emlékét nagy ideig csak szivében őrizhette a magyar. Mikor azonban a kiegyezés létre jött s az alkotmány újra életbe lépett: mind hangosabban nyilatkozott az a közóhajtás, hogy szabadságharczunk hőseinek s azok közt Budavár ostroma vitéz áldozatainak emlékét maradandó jelekkel is meg kell örökiteni. A Krisztina-városi temetőben nyugvó honvédek sirjának tömeges meglátogatása, a mi a hatvanas években tüntetés-számba ment, rendes hazafi ünneppé lett. Halottak napján minden évben zászlókkal és koszorúkkal vonultak ki a nagy néptömegtől kisért honvéd-egyesületek ez óriás, de jeltelen sirhoz, hogy ott hazafias dalok eléneklésén kivül alkalmi szónoklatokat hallgassanak s ekként újra meg újra lerójják a vértanúk iránti kegyelet adóját.

Majd eljött az ideje, hogy az addig csupán ásóval, kapával ápolt sírhalmot illőbb díszbe öltöztessék. Buzgó gyüjtők és lelkes adakozók jóvoltából köréje szép vasrácsozatot, a közepére pedig egy négy méter magasságú gránit gúlát emeltek a nyugvóknak jeléül, az élőknek pedig emlékeztetésül.

Ezt a dicséretes tettet 1871-ben az ó-budai honvéd-egyesület közgyűlése egy, még nagyobb szabású emlék állitása iránti mozgalom megindításával kivánta felülszárnyalni. Ez a közgyülés ugyanis Szénássy Sándor fővárosi kerületi orvos és volt honvéd százados elnöklete alatt egy kilencztagú bizottságot küldött ki azzal a föladattal, hogy közadakozás útján gyüjtsön alapot egy szobor-emlék állithatására. A bizottság lelkesen hozzálátott föladata teljesitéséhez s nehány év alatt leginkább apró adományokból össze is gyüjtött mintegy 20,000 forintot. De, mivel a további adakozás igen lassan folyt, a beszerzett 20,000 forint pedig nem volt elegendő, hogy belőle a czélhoz méltó emlékoszlop állittathassék: a szobor-bizottság 1887-ben az «országos honvéd-gyülés» elé vitte az ügyet s azt kérte meg, hogy az addig szükebb körben eszközölt gyüjtést országossá tegye. Az országos honvéd-gyülés készséggel magáévá tette az ügyet. A bizottság új tagokkal egészittetett ki s további elnökévé Ivánka Imre lett. Az újra szervezett bizottságnak ismét sikerült még újabb 10,000 forintot gyüjtenie, s igy most már 30,000 frt levén együtt, meg lehetett kezdeni a szobrot illető tárgyalásokat.

A szobor szervezetét sokáig hátráltatta az, hogy a fölállitás helye iránt nehéz volt megállapodni. Eleintén nem látszott lehetőnek, hogy a szoborhoz illő legtermészetesebb helyet, Budavár valamelyik alkalmas terét, megnyerhessék. E miatt szóba jött a Vizi-város, sőt a Krisztina-város is. Végre azonban minden vélt, vagy igazi nehézséget legyőzött az a mind hangosabban nyilvánult közkivánság, hogy a honvéd-szobornak a várban kell fölállittatnia. E kivánság teljesült s most már csakugyan ott áll a kész szobor Budavár egyik legtágasabb és legszebb helyén, a *Disz-téren*, melyet csak a honvédelmi miniszterium és az evang. egyház épületcsoportja választ el a Szent-György-tértől.

Az alkalmas hely ekként ki levén eszközölve, 1889-ben megbizta a bizottság *Zala* György szobrászunkat, hogy az emlékművet készitse el, de úgy, hogy az, ha csak lehet, 36,000 frtnál többe ne kerüljön.

A művész csak a költségekre nézve kapott tájékozást; egyebekben azonban belátása szerint élhetett művészi szabadságával. *Zala* épen akkor dolgozott az aradi vértanúk emlékművén; az új megbizatás tehát egészen rokontárgyú volt s igy egyazon művészi ihlet kellett hozzá. S ez az ihlet természetesen nyilatkozott mind a két alkotásában. Több előleges vázlat után abban a szoborcsoporzatban állapodott meg, mely ma leleplezését várja.

Zala honvéd-szobra a győzedelmes ostrom eszméjét fejezi ki egy diadalmas honvéd alakjában, kit a dicsőség nemtője szárnyakon lebegve megkoszorúz. A lelkesült arczú s deli alakú kemény vitéz egy összetört ágyú romjain áll, mintha épen győztesen lépne föl a bevett vár fokára. Balkezében a Mária-képpel diszitett hadi lobogót emeli magasra, jobbjában pedig kivont kardot tart alábocsátva. A diadalmasan föltartott zászló diszitményei a szabadságharczbelieknek hü utánzatai. A zászló szalagján ez a fölirás olvasható: «*Szabadság, vagy halál!*» A honvéd mögött szobrászatilag merész mozdulattal lebeg kiterjesztett szárnyain a szép nőalakban ábrázolt nemtő. Csak jobb lába érinti a törött ágyút; balja a zászlót öleli; magasra emelt jobbjával koszorút tart a győztes feje fölé; homlokán egy aranycsillag, arczán pedig diadalmas öröm sugárzik. Hosszú és gazdag redőzetű ruhája az ó-görög szobrok lepléhez hasonlit.

E szép szoborcsoport nemcsak az eszmét fejezi ki elég érthetően, hanem kidolgozása művészi voltával is dicséri a jeles szobrászt. Az öntés is kitünően sikerült. A szobor öntését a szobrász a sürgősség miatt kénytelen volt egy külföldi műintézetre, a brüsszeli «Compagnie les bronces» állami érczöntő műhelyre bizni, mely ágyúérczet használ a szobrok készitéséhez. Az öntetés ügyében *Dukerts* budapesti belga főkonzul volt a közbenjáró. *Zala* hálából a sikerült öntésért az eredeti gipsz-mintát a belga állami múzeumnak ajándékozta.

A gúla alakú szép talapzat *Schikedanz* Albert épitész-tanár terve szerint készült esztergom-megyei pátyi kőből, mely sárgás és hasonlit a márványhoz, de keményebb annál. A talapzaton, melyet ízléses diszitmények ékesitenek, ez az egyszerü fölirás van arany betükkel:

SZABAD HAZÁÉRT.
1849 MÁJUS 21.

E fölött egy babér-ág van bronczból, meg egy aranyozott csillag. A babér-ágat átfogó szalagra ez van irva:

«A NÉVTELEN HŐSÖKNEK.»

A szoborcsoport talapzatával együtt valamivel magasabb 5 méternél. A két alak jóval meghaladja az embermagasságot.

A szobor, mint tudva van, már a múlt év október hava óta rendeltetése helyén áll teljesen készen. Különféle közbejött akadályok miatt történik, hogy a leleplezés csak most mehet véghez. Az időpont azonban bizonyára most, május 21-én a legalkalmasabb, mert akkor van évfordulója (most épen a 44-dik) Budavár bevétele nagy eseményének. Ma egyetlen érczhonvéd alakjában veszi be újra a békés jelen azt a várat, melynek most ünnepelt ostroma alatt 1100 vitéz magyar honvéd hullott el.

A leleplezés idejének halogatása azonban nemcsak kárnak nem mondható, hanem épen egy nagy nyereség okozója lett. Időközben ugyanis a főváros lelkes hölgyei arra a honleányi gondolatra jöttek, hogy nekik is részt kell kérniök az *ezerszáz hős* emlékezetének dicsőitéséből. S ez az eszme nem maradt puszta föllángolás, hanem szintén testté vált. E derék hölgyek magok is gyüjtést rendeztek oly czélból, hogy a begyülő összegen egy diszes koszorút öntetnek bronzból s azt a szoboremlék diszitésére ajánlják föl. S a honleányi szózat visszhangra talált a magyar nőknél. Csakhamar oly szép összeg került össze, hogy a buzgó gyüjtők megrendelhették a tervezett érczkoszorút ugyancsak *Zala* György szobrásznál. *Zala* sietett ugyan e szép kivánságnak eleget tenni, de a koszorút a leleplezés napjáig lehetetlen volt megöntetnie. Igy maga az érczkoszorú elmarad ugyan a leleplezés alkalmával, de bronzszinü gipsz-utánzatban mégis ott lesz s igy a honleányok buzgólkodása mégis czélt ér. A jelképes jelentésü virágokból csoportositott művészi koszorút a béke jeleül egy pálmaág fogja át. A koszorúnak a nemzeti szin jelölése végett hármas szalagja van. Egyik szalagján ez a fölirás van: «*Harczuk az igazak harcza volt; Győzelmük a nemzet diadala.*» A másik szalagon «*A magyar nők*» felirás olvasható; a harmadik szalagon pedig *Kossuth Lajos* saját kezü névaláirásának hü mása van, melynek alkalmazására Kossuth külön engedélyt adott.

A szalag érczbe öntésével *Beschorner*, az Arany-szobor öntője van megbizva.

A honvéd-szobor leleplezése ünnepére épen oly kegyeletesen készül a törvényhozó testület, mint a főváros és a vidék legnagyobb része is. Igy jósló tehetség nélkül is előre megmondható, hogy ez a nemzeti ünnep bizonyára épen olyan nagyszerű, mint a milyen lelkes és méltóságos lefolyású lesz. Úgy is legyen! Áhitattal vegye át e drága emléket a jelentől a jövő s pünkösti lélekként áradjon szét ez ércz-szobor mellől a haza minden zugába az a tudat, az a meggyőződés, hogy a magyar állam minden fia, minden polgára örök hálával és kegyelettel tartozik szabadságharczunk hőseinek, mert az ő szellemök és fegyverök alapitotta meg az új, a réginél boldogabb Magyarországot!

BUDAVÁR OSTROMA.

1849 május 3—21-én.

Budavárának erődítményei 1849-ben a magyar seregnek, mely körülzárolását az I., II. és III.-ik hadtestekkel, nemkülönben a Kmety-hadosztálylyal május 3-án foganatositotta, nagyon is komoly nehézségeket gördítettek utjába. Mai napság az efféle erősséget a Krupp vagy Armstrong-ágyúk gránátjai egy-két óra alatt porrá törnék, s a védő helyőrség, minden vitézsége mellett, a tüzérség láthatatlan támadása előtt kénytelen lenne letenni a fegyvert a nélkül, hogy az ostromlók egyetlen egy emberük életét koczkáztatták volna.

Nem igy volt ez 1849-ben, mikor Hentzi tábornok, mint képzett mérnökkari tiszt, Budavárát ódonszerű bástyáival, melyeket annak idején még a törökök épitettek, erős védelmi állapotba helyezte. Igaz ugyan, hogy Hentzi az idő rövidsége miatt egyetmást elfelejtett, mit a védelem érdekében szemmel kellett volna tartania, de, mivel Bécsből első sorban avval biztat-

21. SZÁM. 1893. BUDAPEST, MÁJUS 21. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre **6** ; Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre **4** ; Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre **2.50**; Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYÉRE.

Jobb oldalról nézve.

Bal oldalról nézve.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR. — ZALA GYÖRGY SZOBORMŰVE.

csek becse és haszna még korántsem érte el a lehető emelkedés tetőpontját. A tartalmas füzetet tizennégy rajz ékesíti, melyek *Benczúr* Béla, *Cserna* Károly, *Dörre* Tivadar, *Háry* Gyula, *Jantyik* Mátyás, *Nádler* Róbert, *Rauscher* Lajos és *Vágó* Pál művészeinktől valók. — «Az osztrák magyar monarchia irásban és képben» a m. k. államnyomda kiadásában és Révai-testvérek bizományában jelenik meg. Egy-egy füzet ára 30 kr. Megrendelhető minden hazai könyvkereskedésben.

Az Athenaeum Kézi Lexikona befejezéséhez közeledik. Most megjelent 37., 38. füzeteiben a V, betü derekáig haladt. Két átszámitási táblát is találunk a 38. füzetben, egyik a pénzértékek átszámítására, másik a sulyok, mértékek és pénznemek összeállítása. A mű egy pár hét alatt be lesz fejezve.

«Az Ujság», a hirlapirás műhelyéből, irta *Szomaházy* István. A «Pesti Napló» adta ünnepi mellékletül előfizetőinek a 182 oldalra terjedő könyvet, mely az ujságirásról és az ujságirókról szól. Szomaházy, ki eleven tollú tárczairó, apróra elmondja, hogyan készülnek a hirlapok, mennyi mindenféle összeköttetés, érintkezés és hányféle ember munkája, találékony elméje szükséges ahoz, mig elkészül egy-egy szám. Lerajzolja a zsurnalisztikai életet, a különféle szakmákat, a szerkesztőkön, czikkirókon, tárczairókon, rovatvezetőkön, szini kritikusokon, riportereken keresztül egészen a «kőnyomatos»-okig és vidéki levelezőkig, közbeszurva egy-egy adomát s egy-két vonással jellemezve a magyar napi zsurnavel. Itt van Koburg Klementina mesteri arczképe, aztán Döllinger, a bajor pap-agitátoré, Luitpold bajor regens herczegé. Gladstone, Minghetti volt olasz miniszterelnök, Liszt Ferencz, Heyse Pál, Hohenlohe herczeg, két igen érdekes női arczkép, egy pár pastel-kép egészitik ki a becses és a művészek tanulmányozására is oly érdemes gyűjteményt. Az első teremben *Schecherevszki* Vladimir lengyel festő nagy képe van kiállítva: «Szibériába számüzött lengyelek», megható kompozicziő, mely egy börtönféle helyiségben pihenő számüzött karaván mutat, lelki és testi szenvedésektől elgyötörve. A magyar festők közül *Lotz* Károly (egy szép női arczképpel), *Telepy* Károly, *Molnár* József, *Kimnach* László, *Pállik* Béla, *Pállya* Czelesztin, *Mannheimer* Gusztáv, *Konek* Ida, *Neogrády* Antal, *Györök* Leo, *Tahy* Antal, *Ujházy* Ferencz, *Angyalffy* Erzsi, *Kubányi* Lajos, *Koszkol* Jenő, stb. vesznek részt.

MI UJSÁG?

A negyedik hid a fővárosban. A miniszterelnök a fővárosi nagyobb épitkezések ügyében tanácskozást hivott össze, mely e hó 4-ikén, Wekerle miniszterelnök elnöklete alatt a negyedik hid építésében is határozott. E határozat nagyon fontos Budapestnek nemcsak forgalmára nézve, hanem világvárosias jellegére is. Régi óhajtás, hogy a fővárosnak legyen oly utvonala, mely a várost átszelve, egyenesen kivezet a bevételének évfordulóján lesz, mely az idén pünkösd ünnepére esik. A részletekre nézve a honvédegyesületeknek április 8-ikára kitűzött közgyülése fog intézkedni. A szép szoborra a hölgyek által megindított gyüjtésből *Zala* György díszes bronz koszorut készített, melyre a nemzeti kaszinóban kitett iven is 845 frtot irtak alá eddig. Zala, a szobor alkotója, az utólag megrendelt koszorut stilszerűn összhangzatba hozta a már felállított emlékművel.

A koszoru hegyétől a leomló szalag végéig négy métert tesz ki átmérőben s mely bronzba öntve ugyanannyi métermázsát fog nyomni. A koszorut Zala darabonkint erősiti a szobor alapzat szegletére, a mi több napi munkába kerül. Maga a koszoru egyike Zala György legsikerültebb műveinek. Az egésznek az összeállítása, a babér és pálma mellett a beszélő virágok, csupa szimbolikus növények: rózsa, liliom, állomhozó mák, krizantemum, harangvirág, lótusz, napvirág, a mik mind egy-egy eszmét jelképeznek, — tömeges összeállításban, nagy dekorativ hatással tanuskodnak a művész költői felfogásáról. A koszoruról lecsüngő szalag pedig, melynek egyik ága az utolsó lépcsőn visszahajlik, a legszebb hullámos motivumokat mutatja.

Arany szobrának leleplezése. Arany János szobrát a nemzeti múzeum előtt valószinüleg május 14-ikén leplezik le, mikor a tud. akadémia nagygyülésének ünnepi diszülése lesz. A gyülést fogja

Sarah Bernhardt «Tosca» 1-sö felvonásában, a készülő templomi kép előtt.

Sarah Bernhardt «Tosca» 4-ik felvonásában, Scarpia holtteste fölött.

Sarah Bernhardt «A kaméliás hölgy» 5-ik felvonásában.

lisztikának kiválóbb alakjait. Az ügyesen irt könyv csinos kiállításban és vignett-képekkel ellátva jelent meg.

Boszniában, elbeszélések, irta *Farkas* Emőd, ki termékeny fiatal iró, s rövid idő alatt a harmadik kötetet adja közre a katonai életből. Mert ez az uj kötete is leginkább a Boszniában levő magyar bakákkal foglalkozik, de egy pár rajzban a bosnyák népet és szokásait is rajzolja, novellisztikus események keretében. A kötet egyes darabjai ezek: «Az ezredes leány». «Jönnek a czigányok». «Extra világban». «II. Krőzus». «A jósnő». «Bucsuzóúl». «Háremben». «A hősök». «A bosnyák menyasszony». «A három Jugovics». «Riadó». (Megrendelhető 1 frtjával Robicsek Zsigmond bizományában.)

Uj zeneművek. Nádor és Bárd budapesti zeneműkereskedése kiadásában megjelent: «*Cine Mintye*», Margitay Dezső pályanyertes népszinművének összes dalai, zongorára szerzé D' Amant Leo, ára 2 frt. — «*Hat eredeti dal*», szerzé D' Amant Leo; ára 2 frt.

Kiállítás a műcsarnokban. A műcsarnokban a legjelesb arczképfestők egyikének, a bajor *Lenbach*nak műveiből összeállított gyűjtemény s ezenkivül több hazai festő képe látható most az e napokban megnyitott tavaszi kiállításon.

Lenbach, ki Bismarcknak is kedves embere, többnyire előkelőségeket fest a halhatatlanság számára. A jellemzés, a kifejezés ereje az, a mi Lenbachot az első művészek közé emelte; színeit sokan szeretnék változatosabbnak. Egy Bismarck-arczkép is van a gyűjteményben, a hires ember legújabb arczképe, ebből az esztendőből; egy pasztelképen ismét Bismarck arcza jelenik meg a közvetlenség melegségé-

Dunához. Mikor az Andrássy-ut terve fölmerült, akkor foglalkoztak az eszmével, hogy a lánczhidtól nyissanak egy széles utat, de a lipótvárosi bazilikát és még néhány nagy palotát kellett volna lerombolni, így tehát a nagy költségektől visszariadtak. Most, hogy a kormány a belvárost hiddal akarja összekötni a budai részszel, a nagy útvonal eszméjét ujra fölkarolták. A kerepesi-ut, a hatvani-utcza önként kinálkozik e czélra, de a hatvani-utcza és a Duna közt nagy kisajátítások szükségesek. Tökéletesen egyenes vonalnak utjában áll — egyéb épületeken kívül — a régi városháza és a belvárosi plébániatemplom, vagy pedig ha ez utóbbit meg akarnák kímélni, a piaristák nagy épülete. A költségek így felülhaladnák a 7 milliót. A másik terv szerint a hatvani-utcza kissé rézsut hosszabbíttatnék meg, s akkor le kellene rombolni a kuria egy részét, a szűk Sebestyén-utczát, a Duna-utczának egyik felét, az ut a templom keleti oldalán jutna az eskü-térhez, s a Dunaparton még a plébánia épület is áldozatul esnék. Ez a terv körülbelül 6 és fél millióba kerülne. A tanácskozás ezt a tervet fogadta el s Wekerle miniszterelnök is mellette volt. A hidak építésére összesen 7 millió van. Ebből 3.400,000 frt a vámháztéri hidra tartatik fenn, az eskü-téri hidra maradna a többi, melynek költségeire a főváros még 2 millióval járulna.

A budai honvédszobor koszoruja. A budavári honvédemlék leleplezése május 21-ikén, Budavár követni a leleplezés, melynél b. *Eötvös* Loránd akadémiai és szoborbizottsági elnök mond beszédet, *Szász* Károly pedig ünnepi ódát szaval. Az ünnepélyen valószinüleg jelen lesz családjával József főherczeg is, ki lelkes tisztelője volt a költőnek, a ki élete utolsó éveiben sokat időzött a Margit-szigeten. A szobor talapzatát védő fabódét most bontják szét, hogy a szobor egyes alakjait elhelyezhessék, Arany ülő szobra, Toldi és Piroska alakjai bronzba öntve készen vannak az öntő műhelyben s a szoborbizottság már átvette azokat a szobormű tervezőjétől *Strobl* Alajos tanártól. A bronz alakokat pár nap alatt elhelyezik a talapzaton.

Petőfi szülőháza. Az irók és művészek társasága megvásárolta volt *Kis-Kőrösön* Petőfi szülőházát. A társaság azonban feloszolván, nehány nappal ez előtt a kegyeletes emlékű egyszerű házacska Kis-Kőrös város tulajdonába került. Az ajándékozó társaság nevében Kálosi József budapesti törvényszéki biró márczius 31-én adta át azzal a kikötéssel, hogy a városnak kötelessége lesz a házat megőrizni és jókarban tartani. Az ajándékról szóló szerződést Bolyó Kálmán királyi közjegyző készítette.

Jókait Mármaros-Sziget városának közgyülése is egyhangulag diszpolgárúl választotta.

A milleniumi kiállítás. A kiállítás csoportozatai már megalakultak, s mindenik hozzá kezdett a munkához. *Lukács* Béla kereskedelmi miniszter a kiállitás területének legmegfelelőbb beosztási tervezetére pályázatot hirdetett, és 38 tervezet érkezett. Ezeket az akadémia nagy termében közszemlére teszik, hogy minden érdeklődő foglalkozhasson a fontos kérdéssel. A kiállítás számára igénybe veszik a városliget nagy részét, benne lesz a tó is a szigetekkel, a Ste-

mok épületei, melyek közt különösen feltünő a *floridai csarnok*, mely Fort Marion mintájára épült s az erőd árkában tropikus növények és krokodilok is vannak. A legtöbb állam svájczi stylben építtette pavillonját.

Igen diszes a tiszta jón stylben épült *képző-művészeti csarnok* ragyogó kék kupolájával. Az épület belseje és külseje tele van hires művészi remekek utánzataival s a művészet-történelemre vonatkozó rajzokkal. A képek egy része azonban nem fért el már az épületben s külön palota is épült e czélra. Az épület mögött vannak az európai s más idegen államok külön pavillonjai, melyek közt az angol nemesi épület, a mexikói asztek templom s Ecuador Inka-templom alaku épületei a legfeltünőbbek. Tudvalevőleg magyar csárda is van.

Távolabb van a *halászati pavillon*, melyet sajátságosan román-spanyol stylben építettek tarka szinekben. A főépület közepén egy nagy vizi-medencze és tiz nagyobb aquarium van élő vizi állatokkal. Ilyen mesterséges tartóban még sohasem volt annyi sok élő viziállat látható egyszerre. Czápa és kardhal is van közöttük. Külön épületben vannak a halászati eszközök s a haltenyésztésre vonatkozó tárgyak.

Innen délfelé haladva az *Egyesült-államok palotáját* találjuk, melynek nagyszerű nyolczszögű kupolája van, de külsője különben meglehetős egyszerű. Annál érdekesebb a belseje, hol a Smithsoni intézet, a pénzverde, a szabadalmi hivatal s hadügyminiszterium külön tanulmányokra méltó történeti kiállításokat rendeztek be, melyben az állam nagyszerű intézeteinek, különösen hadihajóknak, életmentő állomásoknak szép mintáit látjuk s többek közt egy 400□ méter nagyságú domborképet az Egyesült-államokról, melyet külön épített karzatokról lehet tanulmányozni. Az épület közelében van az Egyesült-államok legnagyobb hadihajója s rajta az «ágyúk királya».

A kiállításnak mindezen tárgyai a Jackson-parkban a tó partján vannak. Ha a város felé megyünk, a «Midway Plaisance» boulevardon feltünnek az *egyes nemzetek bazárjai*, melyek közül sok megvolt már az 1889-ki párisi kiállításon is; minden egyes épület a bennlakókkal együtt külön tanulmányt érdemel. Látható itt a londoni Tower, a washingtoni Capitoleum, a guatamalai elpusztult Antiqua mintái, Japánból, Khinából egész faluk, (khinai falu még sehol másutt nem volt kiállítva) s igen sok más nevezetesség közt egy kaliforniai óriás (390 láb magas, 26 láb vastag) fából készült vasuti kocsi.

De nem részletezünk többet. Bevezető ismertetésnek elég ennyi s bizonynyal még sokszor lesz alkalmunk visszatérni erre a nagyszerű «világkiállításra» (World's fair), mint a chicagoi kiállítást az amerikai méltó önérzettel elnevezte.

SARAH BERNHARDT BUDAPESTEN.

Több év mulva ismét meglátogatta Budapestet a legvirtuózabb franczia színésznő, Sarah Bernhardt. Nem tudni, hányadik búcsú-vendégjárása ez, mert hiszen még nem akar elbúcsúzni a szinpadtól, a melytől erejét és életét nyeri. Erre vall az, hogy Párisban, — melyet egy ideig tüntetőleg került, minthogy nem szerepelhetett legelső szinpadán, de a hol Budapestre jötte előtt oly rendkivüli tüntetéssel fogadták, — négy évi játékra szerződést kötött a Vaudeville-szinház igazgatójával.

A művésznő csütörtökön, április 6-án este lépett föl először a népszinházban, az országszerte ismert «Vasgyáros» Claire szerepében. Már szerdán fel kellett volna lépnie de «Toscá»-ban, lekésett a vonatról a podgyásza, még pedig könyörtelen hitelezői miatt. Mikor pedig a hitelezők kieresztették körmeik közül a drága zsákmányt (drága mindenesetre, mert ruhái, melyekkel ragyogni szokott, mesés értékűek), Budapesten a vámhivatallal gyűlt meg a baja, míg végre Evva igazgató kijárta, hogy az előadás napjának délutánján a vámháztól elhozhassák a szinházhoz a szükséges jelmezeket. Így történt, hogy «Tosca» az utolsó estére maradt, és csütörtökön a «Vasgyáros»-ban volt szerencsénk láthatni.

Sarah Bernhardt ismerősként üdvözölték a budapestiek. Tüneményes soványságát már legutóbbi vendégszereplésekor megczáfolta; a mennyiben már akkor meggömbölyödtek karjai. Most ismét hizott valamivel, s még olyan légiesnek sem mondható már, mint nagynevű vetélytársa, az olasz Duse

Első fölléptekor számosan összehasonlították a nagy olasz művésznővel, a kit különben csak a múlt nyáron láttunk s így elég frissen emlékezhetünk rá. Duse kétségkivül komolyabb művésznő, a ki jobban meg tudja szólaltatni a nagy szenvedély hangját; Sarah Bernhardt ellenben fényesebb, csillogóbb, kápráztatóbb. Az ideges asszonyok ideális alakja mind a kettő, s épen azért nagyon meglátszott a «Vasgyáros» Clairején, hogy Sarah Bernhardt az ideges századnak fényes szavu és fényes szemű leánya ugyan, de már koránál fogva sem bírja megadni Clairejének azt a gyermekes bájt, azt az őszinte kedvességet, mely nélkül Claire lehet ugyan fényesen játszott alak, de voltaképen közönséges, sőt ellenszenves lesz.

Sarah Bernhardt szombaton a «Toscá»-ban, Sardounak az ő számára írt drámájában lép föl. Ezt egyenesen az ő számára írta Sardou. A darab nem sokat ér, de a czímszerep a színpadi hatás minden furfangosságával fel van ruházva. Tosca énekesnő Rómában, a század elején, a kinek kedvesét, Mario festőt, mert egy összeesküvőt megment, részint pedig azért, mert Scarpia rendőrminiszter szintén szereti Toscát s így akarja hatalmába keríteni, — kivégezik. A rendőrminiszter megigéri Toscának, hogy kedvese bántatlan marad, ha elfogadja szerelmét. Tosca szinleg igent mond, hogy Mariót megmenthesse, de a mig a hatalmas Scarpia kiállítja a menedék levelet, kétségbeesésében tört döf szívébe. Két gyertyát tesz azután a leszúrt tirannus feje mellé, mellére keresztet s azután elsiet megmenteni kedvesét. Ezt a jelenetet mutatja egyik képünk. Egy másik pedig Toscát az első felvonásban abban a jelenetben ábrázolja, mikor a templomban nézi, hogy festi a falképet kedvese. — Miután Tosca leszúrta Scarpiát, megtudja, hogy ez nem tartotta meg igéretét Mariót kivégezték. Megpillantván kedvesének holttestét az Angyalvár fokán, rémes sikoltással leveti magát a mélységbe. Ez a végjelenet, valamint az, mikor Tosca ott hagyja a megölt Scarpiát, a leghatásosabb jelenetek a darabban, és Sarah Bernhardt, a ki a haláljelenetekben mindig remekel, megrázóan játszik bennük. Nem felejtjük el, ha láttuk.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

A Kisfaludy-társaság kiadványai. A Kisfaludy-társaság tagjainak évi tagilletménye gyanánt három kötet jelent meg a Franklin-társulatnál. Két kötet ebből: *Báró Kemény Zsigmond összes beszélyei*, a magyar elbeszélő irodalom legbecsesb darabjai közül. Kemény mint regényiró, mint elbeszélő, mint essaysta és publiczista a legjelesebb műveket alkotta, s legkitünőbb iróink közt is az elsők közt van helye. Nem stilista, a magyar nyelvnek nem mestere, de gondolatainak bősége és mélysége, életismerete, az emberi szivbe hatoló éles tekintete, a lélektani igazságok, a jellemzés ereje nagyra emelik. Munkáinak a közönség kezében kell lenni, s hogy a Kisfaludy-társaság melynek elnöke volt, — ezt szem előtt tartja, kötelességet teljesít az iró iránt, a ki oly diszes helyet foglal el és a közönség iránt, a ki ma sem ismeri eléggé. A két kötet a nagy iró öt elbeszélését adja. «*A szív örvényei*» (1851-ből) Keménynek egyik hires nagyobb novellája; ezt a «*Két boldog*» (1852) egészíti ki, hogy az első kötet terjedelmét betöltse. A második kötetben a «*Szerelem és hiuság*» (1853) ez a lélektani mélységen alapuló, és virtuóz szerkezetű, csaknem regény-nagyságu elbeszélés, «*Alhikmet, a vén törpe*» és «*Erény és illem*» (1853) foglalnak helyet. A diszesen kiállított két kötet ára 3 frt, vászonkötésben 3 frt 60 kr. — A harmadik kötet: «*Két szerelem*», szomorujáték 3 felvonásban, irta Csiky Gergely. A korán elhunyt drámairónak a tud. akadémán a gr. Teleki-alapítványból száz aranynyal jutalmazott utolsó műve, melyet a nemzeti szinházból és a vidéki szinpadokról már ismer a közönség. Ára 80 kr, vászonba kötve 1 frt 20 kr.

Kisfaludy Károly minden munkái. Hetedik kiadás. Petőfit kivéve, nincs ujabb irónk, kinek művei egyenként és együtt annyi kiadást értek volna, mint Kisfaludy Károlyé. Csupán összes műveinek eddig hat kiadása fogyott el s a Franklin-Társulat most adja ki a *hetedik* bővitett kiadást, melyet Bánóczi József, Kisfaludy életirója rendezett sajtó alá.

Kisfaludy Károly összes munkáinak ez új kiadását nemcsak a tetszetős alak, finom papir és szép nyomás ajánlják, hanem még inkább belső előnyei. A műfajok szerint rendezett verseken kivül, Kisfaludy összes művei szoros időrendben jelennek itt meg, először a drámák, azután az elbeszélések, végül a vegyes művek. Mindenütt uj és eddig ismeretlen adalékokkal találkozunk: versekkel, drámai töredékekkel és kisebb novellákkal. Kisfaludy fordításai is most jelennek meg először külön: Voltaire Brutusa és Gaal György perzsa regéje, melyről Bánóczi mutatta ki, hogy Kisfaludy műve. A költő nagybecsü levelezése is most lát először napvilágot s nem kevesebbet, mint 135-öt sikerült a kiadónak összegyűjtenie, e levelek úgy a költő életviszonyaira és fejlődésére, valamint a korra és kortársaira nem egyszer uj s mindig érdekes világot vetnek. A kiadó a kutatás mai szinvonalán álló uj életrajzot is irt az első kötethez s terjedelmes előszóban tájékoztat Kisfaludy munkáinak eddigi kiadásairól. A sok irodalomtörténetileg érdekes adaton kivül szinte meglepő a kimutatás, mennyire szükséges volt az uj kiadást a kéziratok és első kiadások szövege alapján gyökeres reviziónak vetni alá. Minthogy a kiadó több kötethez jegyzeteket is csatolt, az uj kiadás ugy *mennyiség*, mint *minőség* dolgában határozott nyereség Kisfaludy Károly múzsájának számos barátaira és az egész irodalomra nézve. A hat kötetből álló mű ára 8 frt.

Jókai szinművei. Jókai Mór munkáinak népszerű kiadásában a Franklin-társulat uj sorozatot nyitott meg a nagy iró szinműveiből *Szinművek* czim alatt. Két vastag kötet került ki egyszerre sajtó alól. Az első kötet tartalma: «*Milton*», dráma 5 felvonásban; «*Hős Pálffy*», drámai jelenetek három képben; «*Szép Mikhál*», szinmű 4 felvonásban egy előjátékkal; «*A bolondok grófja*», énekes bohóság 3 felvonásban; «*Világszép leányok*», énekes népszinmű 3 felvonásban. A második kötetben vannak «*A gazdag szegények*» népdráma 3 felvonásban, és különböző alkalmakra, ünnepélyekre készült szinpadi jelenetek, prologok: «*A jószivü ember*», «*Thespis kordéja*», «*Földön járó csillagok*», «*Olympi verseny*» és «*Az aradi hősök*». Mindenik az igazi költészet terméke. Egy-egy kötet ára 2 frt.

A Budapesti Szemle áprilisi kötetében *Zichy* Antal, ki az akadémia megbízásából gr. Széchenyi irodalmi hagyatékait rendezi sajtó alá, nagyérdekű tanulmányt kezd meg «Gróf Széchenyi István irodalmi munkásságáról.» *Marczali* Henrik «A társadalmi eszmények történeti fejlődése» czimen értekezik, a legrégibb kortól kezdve nyomozva az erkölcsök és társadalmi felfogások fejlődését. A füzet további tartalma:

Hankó Vilmos «Az agyagipar» czímen dr. Wartha Vincze műegyetemi tanár könyve ismertetése nyomán szól a faience, a majolika és porczellánról. Dr. *Kúnos* Ignácz az akadémiában felolvasott «Ada-Kále és népe» dolgozatát is egész terjedelemben megtaláljuk. Nemcsak ismerteti az Orsova melletti kis török sziget lakosságát, hanem ennek nyelvjárásáról, népdalairól és a népköltésben levő magyar vonatkozásokról is sok érdekest mond el. A «Colette fogadalma» czimű franczia regényből a negyedik közlemény olvasható. *Lévay* Józseftől költemények («Emléksorok» I—IV.), *Csengery* Jánostól pedig mutatvány van Aeschylos «Agamemnon»-ából, melyet a Kisfaludy-társaság jutalommal tüntetett ki. *Simonyi* Jenő «Három szép új fali térkép» czimen ír Magyarország, Afrika és Palesztina térképéről, melyet a Hötzel-féle magyar földrajzi intézet adott ki; *Kara* Győző pedig adalékot közöl Fábián Gábor Ossián fordításához. A könyvismertetések Klamariknak «A magyarországi középiskolák újabb szorvezete», dr. Nagy Mórnak Lenau-fordításaival Gelléri Mórnak a magyar ipar ötven éves történetéről irt könyvével foglalkoznak. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt., félévre 6 forint.

«Az osztrák magyar monarchia irásban és képben» czimű nagy néprajzi vállalatnak április 1-sején megjelent 177. füzete, «Magyarország» III. kötetének a 16. füzete, Budapest fő- és székváros leírásának folytatásaul két jeles közleményt tartalmaz.

Az elsőben *Lukács* Béla kereskedelemügyi miniszter fejezi be «Budapest ipara és kereskedelme» czimű tanulmányát, tömör, de világos elő-adással merítvén ki tárgyának egész körét. Tökéletesen ismer és szakszerűen méltányol mindent, a mit Budapest az ipar és kereskedelem terén fölmutathat. A hazai közönség bizonyára megelégedéssel, a külföldi pedig meglepetéssel fogja látni e tartalmas közleményből, hogy mily óriási léptekkel halad elő fővárosunk az anyagi művelődés terén is, hogy itt a szakértelemmel párosult munka immár nem mesterségesen erőszakolt kisérletezés, hanem első rendű s állandó forrása a nemzeti vagyonosodásnak. E kiváló érdekű közlemény kiegészítőjéül szolgál a következő czikk, mely *Ilosvay* Lajos műegyetemi tanár avatott tollából «Budapest ásványos vizei és fürdői»-ről ad ismertetést. Ez a részletesen ismertető, szakszerű dolgozat tényekre és adatokra támaszkodva kimutatja, hogy fővárosunk ásványos vizek és fürdők tekintetében kiváló, sőt páratlan helyet foglal el Európa fővárosai közt, s hogy e kin-

MDK

Zala György

Honvédszobor Budavárban. Vas. Ujs. 1888.
809.1.

M.D.K.

Zala György
szobrász

A Disztéren van a Honvédemlékmüve elhelyezve.

Budapest und Umgebung. Budapest. 18 l.

M.D.K.

Zala Görgy, szobrász

budavári Honvédszob-
rát (talapzat: Schickedanz)
ismerteti a lap a szám első
oldalán és beljebb 2 fény-
nép felvétellel

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1892. XXI. évf.

dec. 1. sz. 277. old.
és 281.

Zala György, szobrász M.D.K.

az 1848-49-es szabadságharc névtelen hőseinek a várbeli Diszteren felállított és 1893. pünkösdjén lelepzett emlékét, melyet a brüsszeli állami ércöntő műhelyben öntöttek bronzba, közli:

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője, Bp. 1893. XII. évf. 108. old. Kép: 107. old.

Zala György

A művész alkotását, a "Budavári honvédszobor" c. művet a Disz-téren helyezték el.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1892. okt. 3o.
XIV. évf. 44. sz. 696, 7o4. lap

MDK

Zala György

1893-ban leplezték le a budavari honvéd-emléket. Zala György művét. A talapzatot Schickedanz Albert műépitész tervezte. A szoborról repr.365.l.

Dr.Kovacs Dénes:A Budavari Honvéd-Szobor leleplezési ünnepélye.

Vasárnapi Ujság, 1893. 40.évf. 365,366.l.

Dalia György

1893-ban Teplicében is a gumiavatt honvédsiketek. Dalia György művei. A tatapestest Schickedanz Albert műépítész tervezte.
A szoborról Tepr. 305.1.

Dr.Kovacs Benesz:A Budavari honvéd-szobor leleplezesi ünnepely.e.

Vasárnapi ujság. 1893. 40.évf. 305,306.l.

MDK

Zala György szobraszművész

1889-ben kapott megb. a Honvédszobor elkészitésére. A szobor öntését a brüsszeli "Compagnie les bronces" állami ércöntő műhely végezte. A sikerült öntésért Zala halából az eredeti gipsz-mintát a belga áll. múzeumnak ajándékozta.1893.máj.21.-én leplezték le a szobrot a budavári Disz-téren.

Cikk: A budavári honvéd-szobor.
Vas.Ujs.1893. 40.évf. 21.sz. 346.l.

MDK

Zala György

A magyar nők koszorúja a Budavári Honvéd-szobron. Zala György szobormüve. Repr.

Vas.Ujs. 1893. 40.évf. 21.sz. 347.l.

MDK

Zala György

A Budavári Honvéd-szobor. Jobb oldalról nézve és bal oldalról nézve. Zala György szoborművének mintája. Repr.

Vas.Ujs. 1893. 40.évf.21.sz. 345.l.

MDK

Zala György

A budai honvédszobor koszoruja. Vasárnapi Ujság 1893. 256.l.

MDK

Zala György

A budavári honvéd-szobor.
Jobb oldalról nézve. Repr.
Bal " " "
Zala György szoborművének mintája.

Vas.Ujs. 1892. 44.sz.

MDK

Zala György szobraszművész

A budavári Honvéd-szobor diszitésére a magy.nők egy érckoszorút rendeltek Zala szobrászművésznél.

Cikk: A budavári Honvéd-szobor.

Vas.Ujs.1893. 40.évf. 21.sz. 346.l.

MDK

Zala György

István bacsi naptara 1894-re mar a 39-ik évfolyamát-érte meg. Ismerteti a budai honvédszobor ünnepélyét.

Vas.Ujs.1893. 796.1.

MDK

Zala György (1858-1937)

A budavári honvédszobor elkészülte után kap
megbizást élete főművére, az ezredévi em-
lékmű szobrászati részének megoldására,
amely a háború miatt 1898-tól 1929-ig hú-
zodott el.

Cikk: Zala György meghalt.

Uj Magyarság, 1937.aug.1. 5.1.

Zala György (1858-1937)

A budavári honvédszobor elkészülte utan ka
megbizast élete fundvére, az ezredevi em-
lékmű szobraszati részének megoldasára,
amely a háború miatt 1898-tól 1929-ig nú-
zodott el.

Cikk: Zala György meghalt.

Uj Magyarsag, 1937.aug.1. 5.1.

Zala György

A budavári kon-
védszobor.

Rapp-

Magyarecke

I. 302. l.

Zala Grozgy

Budavári honvédzsobor

Repr.

Gracza IV 389. l.

intése végett. A kép tulajdonjoga és
tör Józsefet illeti, akinek igazolásul
szives intézkedését, hogy a képet a
k, vagy az eredeti adásvételi szerző-
ör József ur esetleg az i.t. Titkár

ndva iránt am tanusitott többrendbeli
tett tisztelettel igaz hive:

Ajánlva!

Zala György

Nód

Dr. Kovács Dénes – A budavári honvéd szobor leleplezési ünnepélye. Vas Lap 1893. 22 szám. Egyiptkel.

A budavári honvéd szobor:

Az emelvényes dobogóra helyezett parkányos ~~[illegible]~~ talapzaton a törött ágyú mellett ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ lecresztett jobbjában karddal s baljában magasra tartott lobogóval áll a bekötött fejű honvéd, kit a dicsőség lebegő geniusa megkoszorúz. A talapzat elején babérgalyak vannak fölül ragyogó csillaggal s az azokat átfonó szalagon e felirással: „A NÉVTELEN HŐSÖKNEK." A talapzat sarkain lángoló bombák vannak s a „MAGYAR NŐK" koszorúja van elhelyezve.

Gypsz minta.
Készitette: Zala György.
Az 1848-diki ereklyemuzeumból. 107/95.

107/95.

Zala Gyön

A budai honvéd szobor lelep lezése.

Aradi Közlöny 1893 évf. 117 sz

Ciui elég

Zala György

A budai honvéd-
zobor
repr.

Jó Br Rá

262, 263. l.

Zala György

Vred

Éjitő Ipar

1888. 224 l. (A budavári honvéd emlék)

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Zala György

irad

Vas. Ujs 1892. 690.

Honvédemlék

Zala György

vod

A budai honvédemlék

Magy. Geniusz 1892. II k.

261 l. Eippel.

Zala György

Szód csetlig laid

A budai honvéd
Hobor. Eljekkel.
Vers. rips 1892 -
44. szám

Zala György

~~Szod~~

A budai honvédemlét. Vas. Ujs 1892
620 l.

a szeptember végéig beérkezett pályamunkákról. A *Péczely-regény pályázatra* a következő pályaművek érkeztek: *Werner* Gyula «Megvirrad még valaha» és «Kendi Imre házassága» című regényei; *Baksay* Sándortól «Dáma», *Babay* Kálmántól «A Visky-lányok», *Váradi* Ödöntől «Hamupipőke», *Vértesi* Arnold: «A királyi tanácsosék» című regények. A gróf *Teleki*-pályázatra 10 vígjáték és egy szomorújáték érkezett. A *Farkas-Raskó*-pályázatra 43 hazafias költemény; a gróf *Karátsony*-pályázatra 42 drámai mű. Ezenkivül a *Lévay-pályázatra* kettő, a *Lukács* Krisztina-pályázatra egy, a kereskedelmi csarnok pályázatára öt, a Vigyázó-pályázatra kettő és a Vitéz-pályázatra egy mű.

A jelentések tudomásul vétele után az összes ülés véget ér s az *első osztály* ült össze *Szász* Károly elnöklete alatt. Egyetlen tárgya volt, *Bayer* József levelező-tag székfoglaló értekezése «*A nemzeti játékszin, mint közügy*» czim alatt, mely a szerző nagyobb munkájának, a Nemzeti Szinház történetének egyik része.

Bayer érdekesen szólt a magyar játékszin létesítésének nehézségeiről, a század elején, a mikor a táblabirák tiltakoztak a magyar ruhának alakoskodásra való fölhasználása miatt. «Minek az? — mondták, — apáink nyolczszáz éven át el voltak nélküle, meglehetünk mi is». De eljött az 1839—40-iki országgyűlés s a nemesség a nemzetivé avatott magyar színészet segítésére négyszázezer ezüst forintot szavazott meg. A fölolvasó szólt az irodalmi hatásokról, a melyek alatt a színészet közügygyé lett s Széchenyi István erre vonatkozó, még ismeretlen levelezésével és naplójegyzeteivel, Guzmics Izidor naplójával érdekesítette fölvett tárgyát. A felolvasást a hallgatóság megtapsolta.

A Jószív-egyesület, mely mindig előljár ott, a hol az inséget és nyomort enyhíteni kell, most is, mihelyt értesült a Duna okozta áradások miatt hazánk egyes vidékein történt károkról, sietett segíteni a szűkölködőkön. A komárommegyei árvízkárosultaknak 5000 forintot, a győrmegyeieknek 1500 forintot és a pozsonymegyeieknek 800 forintot, összesen 7300 forintot küldött az illető megyék főispánjaihoz. Az egyesület ez évben már 19.000 forint segélyt utalványozott.

este indúl külön udvari vonaton Bécsből és 15-én reggel hat órakor érkezik a fővárosba. Ő Felsége még ugyanazon a napon délelőtt tizenegy órakor jelen lesz a karmeliták angyalföldi templomának felszentelő ünnepségén. A karmeliták templomának fölszentelésére eljön *Mária Jozefa* főherczegasszony is, a templomépítő bizottság védőnője.

A királyné síremléke. *Zala* György műtermében már kész a síremlék, melyet a magyar nők állítanak a királynénak a bécsi kapuczinusok sírboltjában levő koporsójára. A síremléket, mely körűlbelül öt méter magas, a királyné és Rudolf trónörökös koporsója között helyezik el. A művész sikerrel oldotta meg azt a feladatot, hogy a két koporsóban nyugvónak tragikus életét kibékítően jelképezze. A síremlék fekete márvány-alapon nyugszik. Szép renaissance oltár előtt gyászoló géniusz és imazsámoly. Az oltáron töviskorona. Az oltár fölött egyszerű kereszt s e mögött az istenanyának glóriától körűlragyogott álló alakja, tökéletes szépségű és szelid kifejezésü Pieta. Az oltár jobbján szalagokövezte pálmalevelek emelkednek. Balról árnyékot ad egy szőlőlugas, mely alatt rózsák és krizantémumok terjeszkednek. A síremléket e hó 12-ikén a hölgy-bizottság tagjai gróf *Teleki* Sándorné és *Emich* Gusztávné vezetésével megtekintették. Közelebb *Vaszary* Kolos herczegprimás és a kormány tagjai nézik meg Zala legújabb művét, mely csakhamar az öntő-műhelybe kerül, mert legkésőbb áprilisban a király kívánságára rendeltetési helyére szállítják. A bevésendő írást Vaszary primás szövegezi.

A legifjabb főherczeg. *Mária Valéria* főherczegnő, a király leánya, e hó 9-ikén délután négy órakor Wallseeben egészséges fiúgyermeknek adott életet. Mária Valéria herczegasszonynak most öt gyermeke van: három fia és két leánya. 1890-ben Ischlben ment férjhez Ferencz Szalvátor herczeghez. A király e hó 14-ikén reggel a keresztelőre Wallseebe utazik, s este onnan indul Budapestre.

Az első miniszterelnök szobra. A mikor a szomorú emlékü Újépületet rombolni kezdték, már

A mauzoleumon ott volt még egy elvirágzott koszorú, szalagján e felirattal: «Felejthetetlen atyjának — Ilona leánya.» Ezt özv. Beniczky Gáborné, szül. gróf Batthyány Ilona helyezte oda. Maga is megjelent első férjétől való fiával, gróf Keglevich Bélával. A képviselők közül a függetlenségi pártiak jöttek el. Az ünnepi beszédek végeztével letették a koszorúkat. Mire Batthyány mauzoleumánál az ünnepély véget ért, már este lett. Többen elmentek a többi sírokhoz, Csányi László, báró Perényi Zsigmond, Woronieczky Miczisláv herczeg sírjához, a kilencz vértanú közös sírjához. E sírok meglátogatása és megkoszorúzása már a késő esti órákban történt.

Az október 6-iki aradi ünnepélyekről közölt képeink egyike az 1848—49-iki honvédek csoportját tünteti föl. Közöttük nehány országos képviselő űl: az első sorban középen Kossuth Ferencz, balján Thaly Kálmán, s a hátuk mögött a harmadik sorban magányosan Barabás Béla. A többiek, a kik a képen megörökítvék, alig egy pár kivételével, mind 1848—49-iki honvédek, kik nagy számmal gyülekeztek össze az ünnepély alkalmából Aradra. E kép *Kossák* József aradi fényképész fölvétele. A vértanuk szobránál és a vesztőhelyen lefolyt ünnepélyről közölt képeink *Goszleth* István fölvételei, ki az ünnepélyre Budapestről Aradra utazott. Az ünnepélyről közölt többi képeink mind *Kossák* aradi intézetének fölvételei után készültek.

József főherczeg levele Gyarmathy Zsigánéhoz. Ritka kitüntetés ért egy magyar úrinőt, Gyarmathy Zsigánét, a ki úgy irodalmi, mint társadalmi működése révén különben az egész országban köztiszteletnek örvend. Simon Péter tanár megjelenendő könyve számára kérte Gyarmathynétól József főherczegnek hozzá írt leveleit, Gyarmathyné természetesen a főherczeg beleegyezésétől tette ezt függővé. Egyúttal jelezte azt is, hogy azon levelek, melyek a főherczegnek Gyarmathyné iránti dicséreteit tartalmazzák, — kihagyandók lennének. Erre vonatkozik a főherczeg alábbi levelében az egyik passzus:

Ó-Tátrafüred, 1899, 30. IX.

Nagyságos asszonyom!

Bocsánatot kérek, hogy egy kissé késtem a válaszszal, 25-én írt szíves levelére; de az őszi hadgyakorlatok befejezésével, 24-én jöttem ide és azóta elva-

Vas. Ujs. 1899. 712. l.

A hazáért, rajta, előre leventék,
Oh, bárcsak én is tiveletek mehetnék!

Mai számunk regénytárában *Verne* Gyula egyik érdekes regényének, a «Zöld sugár»-nak közlését kezdjük meg, s még ez év folytán be is fejezzük. E regény a gyönyörű skót szigeteken játszik s a skót főuri körök életéből van merítve. A mese érdekességén kívül különösen megragadja az olvasó figyelmét a skót, sziklás, tengerostromolta szigetek vadregényes szépségeinek leirása. Közleményeink az eredeti párisi kiadás rajzaival lesznek illusztrálva.

A Budapesti Szemle októberi kötetében «A toll és könyv» czimen *Heller* Ágost írja az első czikket, ismertetvén Besant előkelő angol iró könyvét, melyben a szerző és kiadó közti viszonyt fejtegeti és azt, hogy az irók művei, melyek sokszor csak időmultával hoznak anyagi hasznot a kiadónak, nem mint kereskedelmi értékek tekintendők. *Hegedüs* Loránt harmadik közleményben folytatja Amerikában tett megfigyeléseit és nagybecsű adatait az ottani magyarokról «A magyarok kivándorlása Amerikába» czím alatt. *Heim* Péter, a magyar posta volt főigazgatója érdekesen elmélkedik «A levéltitokról», a mi koránsem oly határozott fogalom, mint hirtelenében gondoljuk, mert nem csupán azt foglalja magában, hogy a levél fölbontását tisztesség és törvény védi. Külön kérdés, hogy levél-e a nyilt levelező-lap, az utalványokra és szállító levelek szelvényére irt közlemények; ki a levél jogos tulajdonosa, az-e, a ki irta, az-e, a kinek szól, vagy levéltitokhoz való joga van-e egy harmadiknak, a kiről szól; ki köteles megőrizni a levéltitkot, a postás, az állam más közege, vagy magán személy is; meddig terjed a titoktartás, a tartalomra, a levelezők személyiségére, vagy egyáltalán arra, hogy valaki levelet küldött vagy kapott; milyen esetben bonthatnak föl levelet harmadik személyek? E sokféle jogi kérdést Heim a nemzetközi gyakorlat és felfogás nagy anyagával világítja meg. *Baksay* Sándor közli magyaros ízű és versformájú Homér-fordításának egyik új részét: az Iliász hetedik énekét, egyszers-*életrajzát*. Egészen új okiratokat és adatokat használt hozzá, s a híres magyar jogtudós életpályája és érdemének méltánylása e munkában jelenik meg először hozzá méltóképen. Fraknói művét sok érdekes illusztráció érdekesíti.

Orvosok, elbeszélések. *Abonyi* Árpád, a jónevű novellista és szinműiró adta ki e czímen ujabb elbeszéléseit, összesen huszonkettőt egy kettős kötetben. Az életből, a mindennapi világfolyásból rajzolja azt a beteges társadalmat, melyet a divatos áramlatok hajtanak s ereje kevés, vagy semmi s orvosokra volna szükségök. A történetekben van jellemző mind az alakok rajzában, mind az eseményekben, elbeszélés hangja is rokonszenves. A kettős kötetet az Athenæum-társaság szép kiállításban bocsátotta közre s ára 2 frt.

A tiz szobor. A Franklin-Társulat kiadásában megjelenő «Történelmi Könyvtár» czímü vállalat legujabb füzete, melyet *Varga* Ottó tanár irt, azok életrajzát, jellemzését közli népies előadásban, a kiknek Ő Felsége elhatározása szerint szobrokat fognak emelni a fővárosban. A füzet számos képet is tartalmaz s különösen ifjusági olvasmánynak alkalmas. A csinos kiállitású munka ára 40 krajczár.

Magyar irók élete és munkái. *Szinnyei* József nagy életrajzi lexikonából az 57-ik füzet jelent meg. Ez a VII-ik kötet 2-ik füzete s a *Köves* és *Krizsko* nevek közé eső 259 irónak életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 57 füzetben 12,163 irónak életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkereskedő kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára 50 krajczár.

Üdvösség útja. Ilyen czímű oktató és imakönyv jelent meg a felnőttebb katholikus lányok számára. Szerkesztették *Papánek* Ferencz és dr. *Zelliger* Vilmos budapest-terézvárosi káplánok. Kiadta a Lampel-féle könyvkereskedő czég. A csinosan kiállított, képekkel is ellátott imakönyv ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.

A szoczializmus erkölcsi alapja. Ily czímű tanúlmány jelent meg a balassagyarmati könyvnyomda-részvénytársaság kiadásában, Balassa-Gyarmaton. Szerzője dr. *Tirtsch* Gergely, 77 oldalon tárgyalja benne a szoczializmust protestáns, vallás-erkölcsi szempontokból. A füzet ára egy korona.

A Dreyfus-pör, a rennesi hadbíróság tárgyalásainak gyorsirói följegyzései. A világraszóló pört csaknem szóról-szóra közli ez az 534 lapot betöltő, vég költő, *Ibsen* három felvonásos színművét adták elő, «*A kis Eyolf*» cziműt, melyet Lándor Tivadar fordított magyarra. Nem dráma, mert tárgya, filozófiai iránya a színpadon elfogadható formát ölteni nem bír, bármily nagy erővel van csoportosítva, jelenetezve. Elbeszélésnek, regénynek való a szegény kis Eyolf szomorú története, s mindaz, a mi ehhez hozzá fűződik, a sok bölcsészeti fejtegetés, társadalmi felfogások kritikája, világnézlet hirdetése. Az alakok nem a dráma kívánta csont és vérből valók, hanem jelképiesek.

Almers egy bölcselkedő földbirtokos, ki az emberi felelősségről elmélkedik, nagyon bűnösnek tartja magát és a feleségét, a szép Ritát, mert kis fiuk, Eyolf, ez az okos, kedves gyermek, nyomorék. Nem vigyáztak rá eléggé, mikor igen kicsiny volt, hanem ölelkeztek. Ez alatt az asztalról leesett a gyerek, sánta és púpos lett. Almers a feleségét okolja, a ki szép és csábos. Rita ezért nem is szereti a nyomorék gyereket. A drámában a házaspár lelkiismeretének háborgását festi Ibsen, ki már öreg ember lévén, szigorún nézi a szerelmet, sőt elitéli a fiatal házasokat. A lelkiismeret megtestesítője Eyolf. Szülei nem szeretik, félnek tőle. Kizökkent lelkek vergődését és vonaglását látjuk. Nincs nyugalom, habár egész odaadással ápolják és nevelik a gyermeket. Végre a kilencz éves fiú a tengerbe fúl. Ez is oly misztikus a patkányirtó asszonynyal, ki elbeszéli, hogyan csalja a patkányokat a vízbe. A gyermek lelke izgalomba jön, s fölhevült fantáziája belekergeti a vízbe. Csak mankóit hozzák vissza, az marad szüleinek. Az üdeség és vigasztalás nélküli történet bántó sulylyal üli meg a néző lelkét, mely soha sem tudja vádolni a házaspárt, a kik szeretik egymást és nem fogadja el Ibsen kegyetlen szigorát. A játszóknak nem sok alkalmat nyújt a darab, hogy alkossanak, mert hisz a főszerepekhez nincs cselekvés kötve, csak folytonos háborgások, lelki kételyek, a gyász egyhangúsága. Ezeket igyekezett *Gál* Gyula és *Szerémi* Gizella kiszinezni és a szürkeségből kiemelni. A kis gyermeket egy fiatal lány, *Halász* kisasszony játszta kellemesen. *Lenkei* Hedvig, *Góth* kaptak még szerepet és *Hunyadi* Margit, ki a patkányirtó asszony misztikus szerepét tökéletessé tette. Az előadás és a kiállítás jó volt, a nagyobb hatás hiánya a darab természetében rejlik.

A szinházakból. A Magyar Szinházban *Sarah Bernhardt* e hó 16-ikán kezdi vendégszereplését. A *Népszinházban* pedig okt. 26—31-ike közt ját-

bályokkal kevesebb teendőt rovatott rá. Erre írta aztán ezt a kis verset:

Szép megtiszteltetés,
De nem bírok vele:
Nem vagyok már a *kés*,
Hanem csak a nyele.

A következő években már a lemondás gondolatával foglalkozott. 1876-ban be is adta, de az Akadémia nem fogadta el, valamint 1877-ben sem. Ezt az évet azonban már gond nélkül töltötte a Margit-szigeten, hol a «Toldi Szerelmét» befejezte s ebben az egy esztendőben több apró dalt írt, mint máskor huszonöt év alatt.

A visszaemlékezést, mely sok becses irodalomtörténeti adatot gyűjtött össze, a közönség megéljenezte. A diszülés ezzel véget ért s az akadémikusok és a közönség elindult a szobor-leleplezésre.

Abauj-Torna, Arad, Bács-Bodrog, Békés, Bereg, Bihar, Csanád, Csik, Csongrád, Győr, Háromszék, Heves, Hont, Hunyad, Jász-Nagykun-Szolnok, Kis-Küküllő, Komárom, Liptó, Mosony, Nyitra, Pest, Pozsony, Somogy, Sopron, Szabolcs, Szatmár, Temes, Tolna, Torontál, Vas, Veszprém, Zala és Zólyom. Ezenkivül 41 városi törvényhatóság jelentett be küldöttséget. A vidéki honvéd-egyletek közül 70 jelentkezett a részvételre. Ezenkivül igen sok testület s a legtöbbje koszorut is tesz a talapzatra. *Budapest* küldöttségét Gerlóczy Károly helyettes polgármester vezeti és szintén koszorut tesz a szoborra. A tér díszítési munkálatait Eberling fővárosi mérnök felügyelete alatt végezik. Mindenütt póznákat tüznek le s azokon lesz feltüntetve az egyes küldöttségek és testületek helye. Közvetlen a szobor körül foglalnak helyet az öreg honvédek és a koszorut készíttető magyar hölgyek. A honvédmenház 66 tagja díszrudarabja, nyomtatásban is megjelent Nádor és Bárd kiadásában, s ára 60 kr.

Az opera szinházban e hó 12-én a nemzeti szinház nyugdijintézete javára a nemzeti szinház tagjai játszottak, s Erckmann-Chatriannak «*A lengyel zsidó*» czimű drámája került szinre, mely az elzászi két hires iró egyik elbeszéléséből készült már jó régen s most Ivánfy Jenő forditásában magyarúl is bemutatták s vasárnap ismételték a darabot. Legközelebb tüzetesebben ismertetni fogjuk.

A szinházak szünideje. A *nemzeti szinház* szünideje junius hó 17-én kezdődik s szeptember elsején ér véget. A *népszinházban* az utolsó előadás junius 15-én lesz, s az előadások augusztus 16-án kezdődnek.

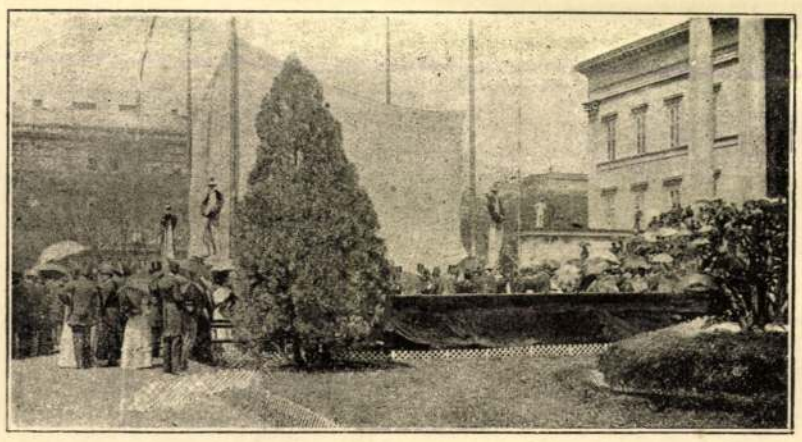

A leleplezés előtt.

A szobor baloldalról felvéve, háttérben a Sándor-utcza sarokházával.

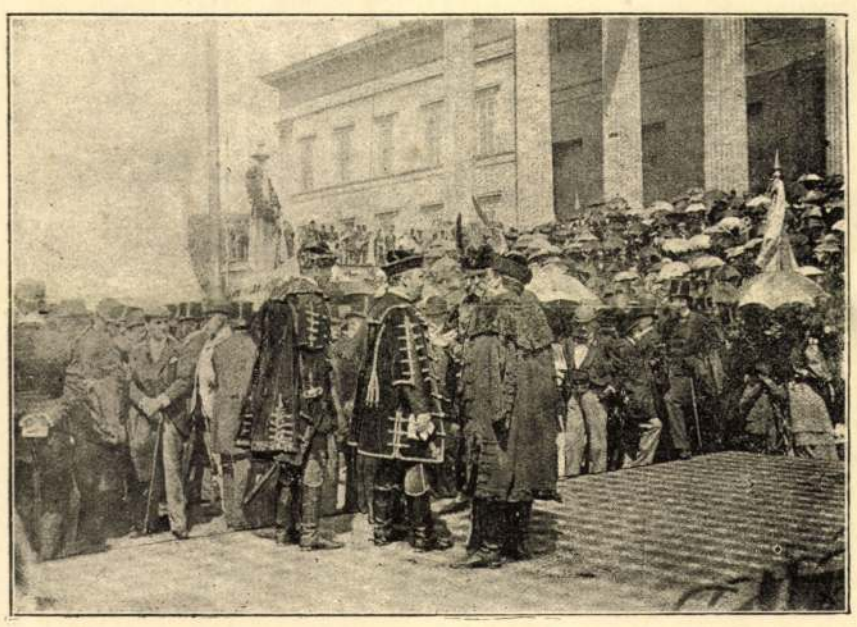

A leleplezés előtt: Az előtérben gr. Csáky miniszter és Eötvös Loránd, a szobor-bizottság elnöke.

A szobor a Muzeum lépcsőjéről felvéve.

Paur Géza pillanatnyi fényképei.

AZ ARANY-SZOBOR LELEPLEZÉSE.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

Az ünnepély pünkösd első napján délelőtt 11 órakor kezdődik, és *sorrendje* ez: a budai dalárda Kölcsey hymnuszát énekeli; *Szénássy* Sándor ismerteti a szobor történetét, miközben a leleplezés megtörténik; ezt követi *Degré* Alajos beszéde a honvédek részéről; majd a *Jókai-Erkel*-féle királyhymnuszt adja elő a budai dalárda; *Bartók* Lajos elszavalja ünnepi ódáját; aztán átadják a szobrot a főváros gondozása alá, a mire a főváros nevében *Gerlóczy* polgármester válaszol. Végül a Szózat következik.

A képviselőház tagjai közül eddig mintegy százhatvanan jelentkezett, hogy b. Bánffy elnök vezetése alatt megjelen a szobornál. Egy értekezleten elhatározták, hogy kocsikban együtt vonulnak föl a várba, onnan pedig gyalog mennek a szoborhoz. A A ház koszoruját az elnök teszi le a szoborra. Gr. *Apponyi* Albert 400 frtot adott az ünnepély költségeire, kikötve, hogy a koszorut készíttető hölgyek részére ülőhelyeket készítsenek. Több körben pénzt gyüjtöttek, hogy a vidékről *szegény honvédek* felutazhassanak, így a Schlick-féle vasgyár munkásai 73 frtot, a szabó-ipartestület 25 frtot. A *megyei törvényhatóságok* közül eddig a következők jelentették be, hogy küldöttségileg képviseltetik magukat: hában *Cserey* Ignácz ezredes-parancsnok vezénylete testületileg vonul ki.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Arany János, írta *Riedl* Frigyes, második bővített kiadás; kiadja Hornyánszky Viktor. Riedl igyekezett a költőről és költészetéről hű képet adni e műben. Széptani elemzését nyujtja a költő képzelőtehetségének, embereinek, állatainak, fejtegeti epikus költészete vonásait, méltatja prózáját, nyelvét és stilusát, s kiemeli jelentőségét, összegyűjti Arany költői egyéniségének részleteit. Nagy figyelemmel irt munka, mely tizenkét fejezetben sok figyelemreméltót mond el a nagy költőről. A kötetet Aranynak Izsó által készített szobráról való kép diszíti s ára 2 forint.

Öt nyelvü szótárt ad ki *Somogyi* Ede, a magyar, német, angol, franczia és olasz nyelv szótárát. A szótár mind az öt nyelv szókincsét feldolgozza betürendben. Az egyes szavak értelmét kifejező idegen szók sorban (magyar, német, angol, franczia, olasz) vannak összeállítva. A mű 7—800,000 ezer szót tartalmaz, s füzetenkint 30 krajczárjával rendelhető meg Robitsek Zs. könyvkereskedésében.

Próbaházasság, Gerő Károly bohózata, mely a népszinház játékrendjének most egyik legkedveltebb

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar vörös-kereszt-egylet május 17-ikén tartotta évi közgyülését gróf Csekonics Endre elnöklete alatt, igén élénk részvétel mellett. Az évi jelentés szerint az egylet nagy tevékenységet fejtett ki, a lefolyt évben is; közel 55 ezer frtot fordított humanitárius czélokra; tagjainak száma 50 ezerre szaporodott; vagyona megüti a két milliót. A közgyülés megválasztotta elnöknek gróf Csekonics Endrét, alelnöknek dr. Schlauch Lőrincz püspököt, főgondnoknak dr. Darányi Ignáczot, főjegyzőnek Ribáry Józsefet, jegyzőnek Csávosy Bélát.

Az erdélyi magyar közmüvelődési egylet közgyülése. *Deésen* május 28-ikán lesz az Emke közgyülése, melyre messze vidékről is sokan elmennek. A közgyülés napján rendezendő díszelőadásra *Jakab* Ödön irt prologot és E. *Kovács* Gyula a kolozsvári nemzeti szinház tagja szavalja. A lobogózott városba, impozáns lesz május hó 28-án reggel 10 órakor a bevonulás. A közgyülés a reform. templomban lesz, mert ez a legnagyobb helyiség a városban. Az indulás *Bethlen* Gábor gróf elnök vezetése alatt Kolozsvárról május hó 28-ikán reggel lesz a rendes vonattal. Május 29-ikén és 30-án kirándulás Erdély legszebb és legjárhatóbb vidékére, Ó-Radnára, az Ünőkő alá a bukovinai-moldovai

határszélen, hol az erdélyrészi Kárpát-egyesület radna-borbereki fenyves fürdőjének ünnepélyes megnyitása lesz.

MI UJSÁG?

A király Kőszegen. A király az idei hadgyakorlatok alkalmával hosszabb ideig fog Kőszegen tartózkodni, hol a katonai alreáliskola épületében rendeznek be a számára lakást. Kőszegről átrándul Szombathelyre is s itt a püspöki palotában fogja fogadni a tisztelgő küldöttségeket.

Eljegyzés az uralkodó-családban. A hivatalos lap e hó 16-iki száma megerősítette azt a több nap óta szállongó hírt, melyet örömmel hallott mindenki, hogy József főherczeg fia, *József Ágost* főherczeg, jegyet váltott a király unokájával, *Auguszta* bajor herczegnővel, Lipót bajor herczeg és Gizella főherczegnő leányával. A vőlegény *József Ágost* főherczeg ez év augusztus 9-ikén lesz 21 éves, *Auguszta* herczegnő pedig április 28-án töltötte be 18-ik évét. Az uralkodó-család két ágának e frigye benső örömmel tölt el mindenkit.

Az országgyülés. A *képviselőház* e hó 17-én tartotta utolsó érdemleges ülését, melyen gróf *Csáky* Albin közoktatásügyi miniszter nagy éljenzés közt terjesztette elő a *vallásszabadságról* szóló törvényjavaslatot. Az ülésszak elnapolása a pünkösdi ünnepekre nem történhetik meg, mert a *főrendiház* még nem végezte el a képviselőház által megszavazott törvényjavaslatokat. Az országgyülést alkalmasint e hó 30-ikán rekesztik be királyi kézirattal. A *delegácziók* e hó 25-ikére vannak összehíva Bécsbe.

* **Duka Tivadar**, Londonban élő hazánkfia, ki mint honvédtiszt jelen volt Budavár ostrománál, s a létrákat ő szállíttatta az illető helyre a nagy nap előtti éjjelen, — a mostani emlékünnepély rendező bizottságához a következő levelet küldötte:

London, május 16-án 1893. Budavár bevételének emlékünnepére üdvözletet küld a távolból, az ünnepélyt rendező bizottságnak és különösen agg bajtársainak egy 1849-iki honvédszázados, ki akkoron szintén tett némi, bár *igen csekély* szolgálatot, és közvetlen szemtanúja volt Görgei tábornok oldala mellett a soha el nem feledhető eseményeknek. — *Duka Tivadar.*

Gyászmise Klapkáért. E hó 17-ikén volt évfordulója Klapka György tábornok halálának. Lelki üdveért a budapesti ferenczek templomában d. e. 11 órakor gyászmise volt.

Kossuth Ferencz német rendjele. A véletlen úgy akarta, hogy a német császárt és az olasz királyt *Kossuth* Ferencz, a középtengeri vasut forgalmi főnöke vigye vonatán Rómából Nápolyba. Ennek az érdekes véletlenségnek folytatása is van: Vilmos császár Kossuth Ferenczet a másodosztályu porosz koronarenddel tüntette ki.

A májusi ünnep. Az «Otthon» írói kör által az árvízkárosultak javára rendezett májusi ünnep vasárnap óta szakadatlanul tart, s az idő is nagyon kedvezett. Minden este villamos fény mellett nagy közönség jelent meg a városligetben az iparcsarnok korzóján, hol katonai zenekar játszik. E hó 14-ikén délután különösen nagy közönség sereglett itt össze, este pedig az iparcsarnok egyesített ezrekre menő sokaságot, mely hangversenyre gyült egybe. A filharmonikusok kezdték Goldmark «Tavaszi nyitányával» s e jeles zenekar végezte a Berlioz-féle Rákóczi indulóval; *Blaha Lujza* asszony népdalaival gyujtott, majd *Sauer* Emil zongoraművészt tapsolta a közönség, a budai dalárda pedig két karéneket adott elő. Az eredmény anyagilag is fényes volt. A májusi ünnepeket a szombati *virágkorzó* fejezi be. A virágokkal földíszitett fogatok az Andrássy-uton vonulnak ki a városligetbe.

Tompa Mihály emlékezete. Ez év julius 30-ikán kegyeletes ünnepet ülnek Hamván. Ekkor lesz 25 éve annak, hogy Tompa Mihályt ott eltemették. A gömöri lelkészek, kiknek Tompa pályatársuk volt, ez alkalomból emlékünepélyt rendeznek és Szabó József gymnáziumi tanár fogja az emlékbeszédet tartani. A Tompa-emlék-bizottság pedig koszorut helyez a költő sirjára. A rimaszombati főgymnáziumi Tompa-kör már május 28-án fogja leróni kegyelete adóját a hamvai temetőben, még a szünidő előtt.

A «Várkastély a Kárpátokban» czimű regény folytatását a «Vasárnapi Ujság» legközelebbi számában közöljük.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

	egész évre	félévre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság	frt 8.—	frt 4.—	frt 2.—
A Világkrónikával együtt	« 10.—	« 5.—	« 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	« 12.—	« 6.—	« 3.—
A Világkrónikával együtt	« 14.—	« 7.—	« 3.50
Csupán a Politikai Ujdonságok	5.—	« 2.50	« 1.25
A Világkrónikával együtt	7.—	« 3.50	« 1.75

A «Vasárnapi Ujság», a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, *eredeti elbeszéléseket* és életképeket, részben illusztrálva, közöl **Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánétól, B. Büttner Linától, Petelei Istvántól, Szivos Bélától, Rákos Viktortól, Kacziány Gézától, Kazár Emiltől,** stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, franczia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

Az előfizetések a **«Vasárnapi Ujság»** és **«Politikai Ujdonságok» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utcza 4.** küldendők.

A «Vasárnapi Ujság» egyes számának ára 20 kr.

HALÁLOZÁSOK.

Beszédes Kálmán, hazánkfia május 3-án Konstantinápolyban meghalt. A szabadságharcz leveretése után menekült Törökországba, a honnan haza sem tért többé. Többször beutazta a Keletet s a török történelemnek, az emigrácziónak és a keleti viszonyoknak egyik legalaposabb ismerője volt. Eleinte festői működéséből tartotta fenn magát, utóbb irogatott külföldi és magyar lapokba s néhány év óta a tüzoltás elméletét tanitotta a török katonai akadémián. Beszédes volt az, a ki felkutatta a rodostói Rákóczi-emlékeket, megírta azok történetét s több mint 400 rajzot és vázlatot vett fel róluk. Mozgékony, eleven ember volt s egész Sztambul ismerte az öreg urat. Ha magyarok jöttek Konstantinápolyba, Beszédes mindjárt ott termett s órákon át magyarázta a török főváros nevezetességeit.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Mogyoróssy János, ki Békésmegyében és a gróf Wenkheim család szolgálatában sokáig működött, megírta a megye, Békés város és a gr. Wenkheim család történetét, s mikor nyugalomba vonult, a régészeti tudományoknak szentelte életét, 88 éves korában, Békés-Gyulán. — Bay Bertalan, földbirtokos, Borsod-megye tisztelt veteránja, ki a szabadságharczban példaadón vett részt, a hatvanas években Borsodmegye alispánja lett, 75 éves korában. — Dercsényi Kálmán, kir. közjegyző, Zemplénvármegye egyik tisztelt férfia, Nagy-Mihályon. Egyike volt a szabadságharcz legvitézebb katonáinak. Bem alatt szolgált. Személyes vitézsége honvédhuszár századosi rangot és 16 sebet szerzett számára. — Nemes János, tartományi bányafőmérnök Kolozsvárott, 90-dik évében. Kulturális, egyházi vagy hazafias ügyeknél mindig áldozatkészséget tanusitott. Az E. M. K. E.-nek nem régiben 2000 frtot, a ref. egyháznak szintén 2000 frtot adott. — Ruth János, aranymisés pap, a piaristák váczi házának tiszteletbeli kormányzó-segédje, a budai főgymnásium volt igazgatója, 84-dik évében, Váczon. — Wukosinovics György, verseczi gör. kel. szerb főesperes, 78 éves. Rajeczi Burián János, 1848/9 honvédfőhadnagy, mérnök, 72 éves, Budapesten. — Merza Joachim, földbirtokos, 73 éves, Kolozsvárt. — Vitéz Lajos, az orosházi keresztény népbank igazgatója, 39 éves, Orosházán. — Erb Frigyes, kolozsvári iskolaigazgató, 31 éves korában. — Zalay József, nyug. sóhivatali ellenőr, 48-as honvédfőhadnagy, hontmegyei birtokán, Borsiban. — Bresztóvszky Ede, pénzügyi tanácsos, 54 éves, Nagy-Váradon. — Varga István, Bács-Bodrog megye jegyzői karának nesztora, Petrovoszello községnek negyvenegy évig jegyzője, 73 éves, Petrovoszellón, — Szentmihály Kálmán, ügyvéd, győrvármegyei földbirtokos, 50 éves, Győrben. — Vincze Mihály, községi tanító, ötvenedik, működésének huszonharmadik évében Kassán.

Özv. Rapcsák Györgyné, szül. Simor Anna, néhai Simor János herczegprimás nővére, 73 éves korában, Érsekujvárt, s holttestét Esztergomba vitték. — Özv. Berzeviczy Irnákné, szül. Fáy Constantia, Szendrő-Ládon, 58 éves korában. — Bánki Béláné, sz. Császár Mária, földbirtokosnak, a hajduböszörményi takarékpénztár igazgatójának neje. — Özv. Kaszovitz Rozália, jótékonyságáról széles körökben ismert martona, a fővárosban. Nagy vagyonának egy részét még életében különféle jótékony intézmények létesítésére fordította. — Bücz Lajosné, szül. Vaymár Cziczelle, pestvidéki kir. törvényszéki biró neje, 33-ik évében, Pozsonyban. — Rigó Jánosné, sz. Csima Mária, gyöngyösi hirlapiró édes anyja, 72 éves korában.

Szerkesztői mondanivalók.

Átutazóban. Egy tanítópár aranylakodalmán. Mind a két költemény művelt ízlésű íróra vall, azonban valódi költői tehetség egyikben sem tünik föl. Hangulatos sorokat tud ugyan írni, de egységes, szerves egészet alkotni nem bír. Különösen az «Átutazóban» cziműben vannak szép helyek s ebből még az egységes hangulat sem hiányzik, de mennyire nem tudja megtalálni a kellő perspektivát. A költő a boldog emlékek által megszentelt helyen utazik keresztül, ép ezen az úton, ép a jegenyék árnyán vitte nejét esküvőre; de már a második versszakban, a helyett, hogy a pillanat közvetlen benyomásának adná át magát, reflexiókba bocsátkozik, hogy szerelmük áldása, lelkük fénye lebeg ezeken a mezőkön, akár nyár van, akár ősz, akár havas tél. Mennyivel hatásosabb volna a vers, ha a költő azt mondaná el, a mit abban a pillanatban lát és érez s a közvetlen szemléletből menne át a mult idők visszaálmodására. A versalak is nagyon mesterkélt, nyolczsoros versszakban a rímeknek olyan elhelyezése, hogy az első sor a harmadikkal, a második a hatodikkal, a negyedik pedig a nyolczadikkal rímel, a rímeket csaknem észrevehetetlenné teszi.

P. S. A Bulyovszky- (nem pedig Bulyovszky Lilla-féle, mert az a Kisfaludy-Társaság pályadija) pályázat eredményét a magyar tud. akadémia május 14-iki nagygyülésén tették közzé. A jelentés csak egyetlen pályaműről, a «Rákóczi sírja» cziműről szólt némi elismeréssel, de jutalomra ezt sem tartotta érdemesnek. A Teleki-díjra legközelebb szomorújátékok, a Karácsonyi-jutalmért pedig vígjátékok pályáznak, határnap mind a kettőre 1893. szept. 30. A Kóczán-dij ezúttal nincs kitüzve, mert az alapítványnak most esedékes kamataiból az eddigi pályanyertes darabok adatnak ki.

SAKKJÁTÉK.

1774. számu feladvány. Weinheimer R.-től.

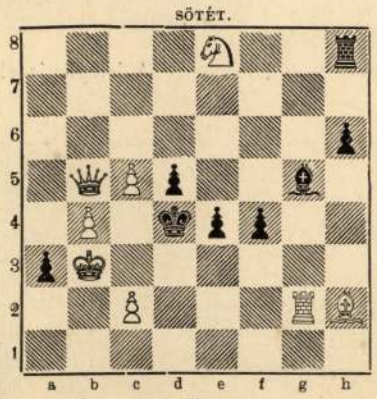

Világos indul a a negyedik lépésre matot mond.

Az 1767. számu feladvány megfejtése.

Bayersdorfer A.-tól.

Megfejtés.

Világos	*Sötét*	*Világos*	*a.*	*Sötét*
1. Kg6—f7	g6—f5 : (a)	1. ---	---	Kd5—e4 :
2. He4—f6 †	Kd5—e5 :	2. Vg5—f4 †	---	Ke4—d5
3. Fa7—b8 †	Ke5—f5	3. Vf4—c4 † stb.		
4. e3—e4 mat.				

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Ung-Tarnóczon:* Németh Péter. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

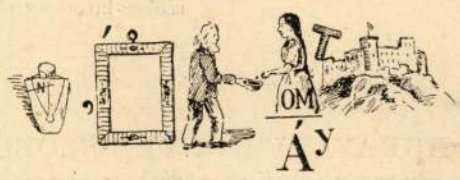

A «Vasárnapi Ujság» 19-ik számában közölt képtalány megfejtése: *A babona a hittel él vissza.*

Heti naptár, május hó.

Nap		*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
21	V.	A. Pünkösd vas	A. Pünkösd vas.	9 C Izaiás pr.	6 Schab.
22	H.	Pünkösd hétfő	Pünkösd hétfő	10 Zel. Simon	7 Sch.2.n.
23	K.	Dezső pk. vt.	Dezső	11 Mócz. vt	8
24	S.	M. ker. seg.	Eszter	12 Epif., Germ.	9
25	C.	Orbán p. vt.	Orbán	13 Gliczéria vt.	10
26	P.	Nerei Fülöp hv.	Béda	14 Izidor	11
27	S.	Pazzi Magdolna	Luczián	15 Pakóm	12 Sab. N.

Holdváltozás. ☽ Első negyed 22-én 3 óra 52 pk. d. u.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem Bastruhákra alkalmas kelméket öltönyönként **10 ft 50 krért** és jobb fajtájuakat is — valamint **fekete, fehér** és **szines** selyemkelméket méterenként **45 krtól 11 ft 65 krig** — sima, koczkázott, csikozott, mintázott és damaszolt stb. minőségben (mintegy 240 fajtában és 2000 különböző szin s árnyalatban) szállit: póstabér és vámmentesen **Henneberg G.** (cs. kir. udvari szállító) **selyemgyára Zürichben.** Minták póstafordulóval küldetnek. Svájczba czimzett levelekre 10 kros és levelező lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (3)

ohaj, bár tétetnének a kuruczvilági dalok a nagy közönség közkincsévé. Káldy Gyula, a ki felkutatásukkal, lekótázásukkal és bemutatásukkal annyi érdemet szerzett már, körutja befejezésével teljesíti íme ez ohajt, mint felhivásában mondja, hogy a tapasztalt érdeklődést meg is hálálja. Nem kételkedünk benne, hogy a kiadvány igen kapós lesz, különösen zene-intézeteink, dalegyleteink, iskoláink körében.

Két szakmunkát bocsátott ki a természettudományi társulat legújabban. Nem a nagy közönség, hanem meghatározott körök számára szól. A társulat kiváló tekintettel a gerinctelen állatokra, írta dr. *Vángel* Jenő, ki az egyetem állattani és összehasonlító boncztani intézeténél van alkalmazva. Különösen hazánk szárazföldi és édesvizi állatainak konzerválását ismerteti, a tengeri faunából pedig a fiumei öbölben előfordulókat. Huszonhét ábra szolgál a szöveg illusztrálására. Ára 1 frt, tagoknak 70 kr.

Uj dekameron czimmel füzetes vállalatot indított meg Ráth Mór könyvkereskedése. Eddigelé három füzet jelent meg, *Guy de Maupassant*-nak, a jelenkor egyik legjobb franczia elbeszélőjének történeteivel. Egy-egy füzet ára 40 kr.

A népszinházban október 2-ikától minden vasárnapon és ünnepen két előadást tartanak. Az egyik mindig délután fél 3-kor kezdődik, leszállított helyárakkal, a másik este fél 8-kor, a rendes helyárakkal. A délutáni előadásra mindig egész hétenként lehet váltani jegyet elővételi dij nélkül. A jövő vasárnap, október 2-án, délután «A madarász»-t, este pedig «A falu rosszá»-t adják.

A krisztinavárosi szinkörben szept. 28-ikán tartotta Krecsányi társulata az utolsó előadást, s innen Temesvárra utazott. A *városligeti szinkörben* egy angol társulat játszik víg darabokat, a közönség

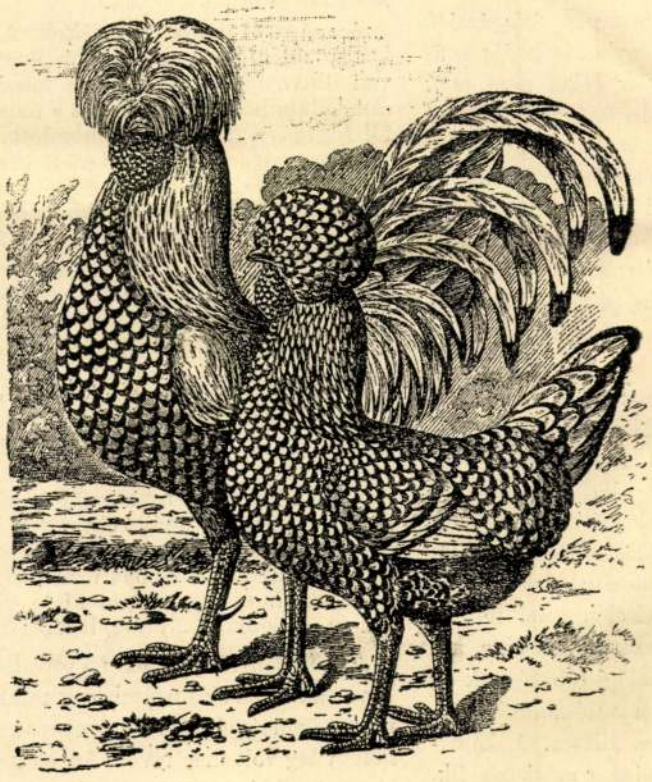

Páduai tyúkok.

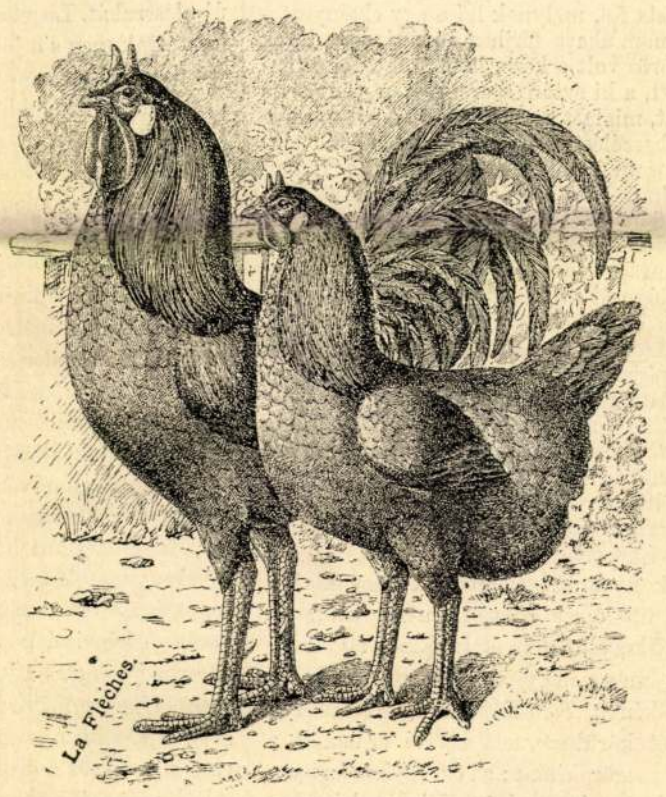

La Flèche-tyúkok.

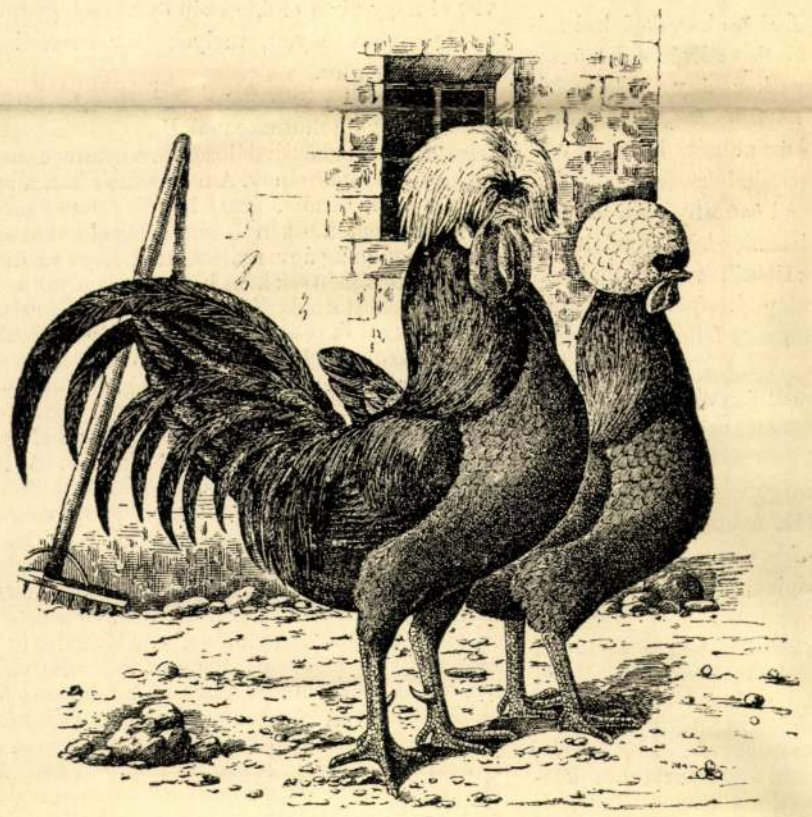

Hollandi tyúkok.

Főnix-tyúkok.

A BUDAPESTI BAROMFI-KIÁLLÍTÁSBÓL.

lat ezzel is feladatainak egyikét teljesíti, oly kézikönyvekről gondoskodván, melyeket magán kiadóktól hiába várunk s a szerzőket is áldozatok riasztják vissza.

Az egyik könyv: *Czukrok, czukros anyagok és megvizsgálások*, kézikönyv czukorgyárak, kereskedelmi és gazdasági iskolák és chemiai laboratoriumok számára, írta dr. *Szilasi* Jakab, ki a gyári gyakorlatban szerzett tapasztalatait írta meg, a czukorgyárak chemikusainak, s mindazoknak, kik a czukorgyártás iránt kivánnak tájékozást szerezni. Harminczkét ábra is magyarázza a fejtegetéseket. A szerző több szakmunkát is felhasznált. Ára 1 frt 50 kr, társulati tagoknak 1 frt. — A másik könyv: *Az állatok konzerválása gyüjtemények számára*,

«A kis könyvtár» czimmel Benedek Elek szerkesztése mellett és Berger Miksa kiadásában megindult ifjusági iratok vállalatából megjelent a 9. és 10. füzet. «A legnagyobb magyar» jellemzésével Somogyi Bélától, s «Az urfi» czimű elbeszéléssel Gaál Mózestől és Benedek Elek egy rajzával. Egy-egy füzet 12, kötve 20 kr.

Ügyvédek naptára jelent meg 1893-ra dr. Kenedi Géza szerkesztésében, a Légrády-testvérek kiadásában. A naptári részen és számos jegyzéklapon kivül közli a különböző dij-és illetékszabásokat, a biróságok, közjegyzőségek, ügyvédi kamarák névsorát, sat. mire ügyvédnek, birónak, közjegyzőnek, birósági végrehajtónak a gyakorlati életben szüksége lehet. Ez már 26-dik évfolyama a naptárnak. Ára vászonkötésben 1 frt 40 kr.

tetszése mellett. A krisztinavárosi szinkörben, mely annyi szinigazgatóra nézve volt már végzetes, Krecsányi ezúttal is tisztességes saisont tudott fentartani, eleven és gondos előadással, változatos játékrenddel. Tizenegy ujdonságot is adott. Az utolsó előadás Szigligeti «Trónkereső» drámája volt.

Szept. 25-ikén a «*Bolondok grófja*», Jókai bohózata került színre, melyet pár évvel ezelőtt a népszinházban adtak elő. A szinkörben is nagyszámú közönség nézte végig és ki nem fogyott a kaczagásból. A czímszerepet Komjáthynak osztották ki s eléggé jól játszotta is, csak az énekben volt gyönge. Serédi Sarolta asszony (Iringa grófnő) folyton dalokban beszélt s minden számát megtapsolták.

Kijutott különben ebből Kovácsnak, Gyöngyinek, Füredinek és Rétheynek is.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Kisfaludy-társaság szept. 28-ikán nagy közönség előtt tartotta havi ülését, melyen a betegeskedő Gyulai Pál helyett *Szász* Károly elnökölt.

A társaság elhatározta, hogy a győri Kisfaludy-szobor leleplezésén nagyobb küldöttséggel vesz részt. A társaságnak 10 tagja már is jelentkezett, de újabb jelentkezések is lesznek még. A felolvasások sorát *Dalmady* Győző kezdte, ki nehány csinos lyrai költeményét adta elő. *Vadnai* Károly pedig «A vörös kéz» novelláját olvasta föl, melynek hőse egy elkényeztetett lány, a ki nem akart férjhez menni egy derék fiúhoz, mert vörös volt a keze, hanem egy fehér kacsójut választott, a ki aztán szerencsésen tönkre is tette a vagyonát, mialatt a vöröskezű ifjúból miniszter lett. Az elbeszélést a hallgatók megéljenezték. *Endrődy* Sándor műfordításokat mutatott be: Lenau «Nádzúgás» című dalciklusát és Heinenek a «Két gránátos» című balladáját. Ponori *Thewrewk* Emil, *Brassai* Sámuelnek Plato fordítását ismertette. A magyar irodalom 92 éves Nesztora Platónak «Gorgies» című dialógusát fordította le s beküldte a társaságnak kiadás czéljából. A bemutató bámulattal adózott Brassainak, ki agg korában is ily becses dolgozattal gyarapítja tudományos irodalmunkat. — *Beöthy* Zsolt főtitkár *Pekry* Károly vendégnek «Medici Mária kútjánál» című költeményét mutatta be. Ugyancsak *Beöthy* Zsolt olvasta fel *Annie* Vivertinek, egy mostanában feltűnt kiváló olasz költőnek néhány szép költeményét dr. *Radó* Antal fordításában A közönség élvezettel hallgatta a költeményeket s ezzel az ülés véget ért.

A hirlapírók nyugdíjintézetének igazgatósága szept. 26-ikán ült össze először a nyári szünetek után dr. *Falk* Miksa elnöklete alatt. Elnök fájdalommal emlékezik meg a nagy veszteségről, mely az intézetet alelnökének, *Törs* Kálmán halálával érte, kinek az intézet körül szerzett kiváló érdemeit a közgyűlés fogja megörökíteni; az özvegyhez az igazgatóság részvétiratot intéz, Törs Kálmán hátrahagyott családjának az igazgatóság évi 1200 forint alapszabályszerű nyugdíjat szavaz meg; a *siremlékről* való gondoskodással pedig György Aladár, báró Kaas Ivor és Heltai Ferencz titkárból álló bizottságot bizta meg. A titkár bemutatja boldogult Királyi Pál végrendeletét, mely a nyugdíjintézetet 2000 frt hagyományban részesíti.

A kassai muzeum. Kassa város érdekes muzeuma alkalmatlan helyiségben van elhelyezve. A muzeum-egylet kérelmére a város közgyülése 50.000 frt kölcsönt szavazott meg, díszes muzeumi helyiség építésére.

A kolozsvári ereklye-muzeum megnyitása. A Kolozsvártt létesített 1848—49. ereklye-muzeumot hivatalosan is megnyitották már. A megnyitás napján nagy közönség hullámzott a termekben s azóta is sűrűn látogatják.

MI UJSÁG?

A király, ki e hó 22-ikén érkezett Gödöllőre a királynéval együtt, három nap mulva visszatért Bécsbe, hogy *Albert* szász királylyal vadászatra menjen Mürzstegbe. Ő felsége azonban e hó 3-ikán reggel ismét Budapesten lesz, s délben a delegációkat fogadja.

A budai új királyi palota. A budai várnak a Krisztinavárosra néző része nagy átalakuláson ment keresztül. A budai új királyi palota építése egészen megváltoztatta a várnak ezt a részét s ma már érdekes látványul szolgál a palotának óriási alapzata és kiépült alsó része.

A nyár folyamán befejezték az alapozási munkálatokat s elkészült a két ablaksoros pincze s a két souterrain, hol az anyagszertárt és a fűtőkészüléket rendezik be. A palota alsó része nagy méretű faragott köveivel, stilszerű ablakmélyedéseivel impozáns képet nyújt. Az épület a földszintig kész. A jövő évben kerül a sor a földszintre, a hol a szolgaszemélyzet lakása és a konyha lesz. E fölé még három emelet jön, hol ő felségök magánosztályai s a vendégszobák lesznek. Az új palotához fölvezető széles utak, melyeket bástyaszerű falak szegélyeznek, most készülnek. A munkálatoknál állandóan 500 munkás dolgozik. Az Attila-utczáról fölvezető két széles út kész s most már hozzáfoghattak az alagút fölött is az új bástya építéséhez. E két út alatt a Logody-utczában csinos villák épülnek. A király a delegációk ülésezése alatt megtekinti az építkezést s ekkor fog határozni a jövő évi építési programm sorsa fölött.

Uralkodónk és a német császár. A német császár új szülött leánykája keresztszülői lesznek: királyunk és a württembergi királyi pár. A német császár október 11-ikén Bécsbe érkezik, és mint ő felsége vendége a schönbrunni kastélyban fog lakni. Látogatása három napra van tervezve. E három nap egyikén a vendég-császár tiszteletére a lainzi vadaskertben nagy vadászat lesz. A bécsi udvari szinházak egyikében sem lesz díszelőadás, mert ez megfosztaná a látogatást magánjellegétől, de a mennyiben a színészeti kiállítás még nyitva lesz, a német császár Károly Lajos főherczeg társaságában fogja a kiállítást meglátogatni.

Az országgyűlés szeptember 26-ikán kezdte meg új ülésszakát. Legelőször is a delegácziók tagjait választották meg s a jövő héttől kezdve a *delegácziók* viszik a magok szerepét, a törvényhozás pedig szünetel addig, legalább nyilvános üléseket nem tart. Dolgozik azonban a pénzügyi bizottság, az 1893-iki költségvetéssel. A költségvetést és a pénzügyi helyzetre vonatkozó jelentést Wekerle pénzügyminiszter az október elsei ülésen volt előterjesztendő. Évek előtt ezeket az előterjesztéseket aggodalommal várták, s a pénzügyminiszterek is úgy érezhették ilyenkor magukat, mintha a vádlottak padján állanának. Most bizalommal várják. Magyarország végre a legrendezettebb államháztartással bir. A képviselőháznak még egy elintézni valója van: az állami számvevőszék elnöki állására való jelölés. *Gajzágó* Salamon ez állásról lemondván, ő felsége szept. 22-ikén kelt királyi kéziratában a lemondást elfogadta, és «sok évi, fáradhatatlan buzgalommal kifejtett, hasznos tevékenysége elismeréseül» a titkos tanácsosi méltóságot és az első osztályú vaskoronarendet ajándékozta. A képviselőház október elsején teszi meg a hármas jelölést, s a jelöltek egyikét nevezi ki a korona. *Hieronymi* Károly képviselő a többségnek az a jelöltje, a kit a korona minden valószinüség szerint ki is nevez a díszes és fontos állásra. A képviselőház szünete a szombati üléssel már megkezdődik. A delegácziók is ezen a napon tartják első ülésüket. Ő felsége október 3-ikán fogadja a delegácziókat a budai királyi lakban.

Az országos kiállítás. *Lukács* kereskedelmi miniszter leiratot intézett a fő- és székváros közönségéhez, melyben értesíti, hogy a kormány a millennáris kiállítást a *városligetben kivánja megtartani* és e czélból felhivja a főváros közönségét, hogy a volt kiállítás területének egy részét bocsássa rendelkezésre. Egyuttal kifejezést ad reményének, hogy a főváros a maga részéről is hazafias készséggel hozzá fog járulni a siker előmozdításához és a költségekhez, illetőleg a koczkázati alap létesítéséhez. A mult kiállítást is Budapest közönsége félmilliónyi pénzsegélylyel támogatta.

Kossuth Lajost a budapesti ügyvédi kamara egyhangulag dísztagjává választotta, mint a régi pesti ügyvédi testület egyik oszlopát. A kamara e végből szept. 29-ikén rendkívüli közgyűlést tartott.

A budavári honvédemlék. A budai vár bevételének emlékszobrát, melyet Zala György jeles szobrászunk készített, halottak napján, nov. 2-ikán leplezik le.

Az ünnepély reggelén gyászmise lesz a budavári főtemplomban a vár vívásában elesett vitézekért. Aztán a dísztérre vonulnak, melynek földiszítésére a főváros előljáróságát kérik föl. *Zala* György átadva a szobrot leleplezés végett, az ünnepi beszédet *Iványka* Imre, a szoborbizottság elnöke fogja tartani, miközben a lepel lehull s *Tisza* László, a központi honvédbizottság elnöke a régi honvédség koszorúját helyezi a talapra. *Szénássy* Sándor, az ó-budai egylet elnöke, kinek vezetése alatt gyűlt össze e szoborra a költség legnagyobb része, fogja az emléket rövid beszéd kíséretében átadni a főváros előljáróságának. Végül hazafias ének lesz s aztán a régi honvédek kivonulnak a temetőbe az elesettek sírjához. A leleplezésre meghívták az országban levő összes honvédegyleteket.

Budapest rendőrkapitánya. Az elhunyt Török János helyére dr. *Sélley* Sándor rendőrtanácsos neveztetett ki a rendőrség főkapitányává, osztálytanácsosi czimmel. Sélley szept. 29-én tette le az esküt.

Az erdélyi szinészet száz éves jubileuma. Az erdélyi magyar szinészet és Katona József születésének száz éves jubileuma nov. 11-ikén egyszerre lesz és Kolozsvártt ünnepélyesen megűlik.

A szinház három estén díszelőadásokat rendez. Emléktáblát helyeznek a Rhédey-házra, melyben száz év előtt az első magyar állandó színtársulat megkezdte előadásait. Horváth Ödönné, a ház tulajdonosa, kétszáz forintot ajánlott föl az emléktáblára. A jubiláris előadáson az arisztokráczia tagjai élőképeket mutatnak be Körner «Zrinyi»-jéből, melyet a szinháznak az 1821-iki megnyitásakor adtak elő. Béldi Ákosné grófnő elvállalta az élőképek résztvevőinek megnyerését. A bizottság kérni fogja a kormányt, hogy a szinháznak szánt állami segélyből nyolczszáz forintot engedélyezzen a szinház történetének megírására és kiadására. A bizottság továbbá 500 forintot kért Kolozsvár városától a jubileum költségeire. A megállapítandó ünnepélyességek részleteikben bejelentettek ő felségének, mint a szinház legfőbb támogatójának. A jubileumra, melynek kiváló történelmi érdekességei lesznek, meghivattak a törvényhozás, a kormány, a hatóságok s az összes tudományos, irodalmi, művészeti és egyéb kulturális testületek tagjai és tekintélyek.

A rodostói magyar emlékek. A rodostói emlékek közül a Rákóczi-templom már teljesen helyre van állítva s igy hozzáfogtak a többi emlék javítási munkálataihoz. A templomot a napokban szentelte föl *Randasso* páter, misét mondott s beszédet tartott. Beszédében megemlékezett mindazokról, a kik adományaik által lehetővé tették a templom újjáalakítását s különösen Bay Ilona úrnőről, ki nagyobb anyagi áldozattal járult a költségek fedezéséhez.

Baromfi kiállitás. Szept. 22-én nyitották meg az Andrássy-úti volt Belle-vue vendéglő helyiségében a baromfi-tenyésztők egyesülete által rendezett nemzetközi baromfi-kiállítást. A gyöngélkedő *Bethlen* miniszter helyett *Tormay* Béla miniszteri tanácsos nyitotta meg. A kiállítás, mely a baromfiak, galambok, élő és kitömött madarak osztályait s szakirodalmát öleli föl, jól sikerült, mert a hazai tenyésztőkön kivül, kik szépen kitettek magukért, egész Európa, még Oroszország is képviselve van. A kiállítás sikeréért méltó elismerés illeti a baromfitenyésztők egyesületét, s annak igazgatóját, *Parthay* Gézát, kinek buzgalmának nem csekély része van az elért eredményben. A kiállítás okt. 2-ig marad nyitva, naponként 5 óráig, belépti díj 30 kr.

Az őszi lóversenyek szeptember 25-én vették kezdetüket. Az első napon, ugy mint a többi kettőn, nagy közönség látogatta a gyepet, csak az előkelő hölgyvilág volt még távol. Az eddigi futamok legnevezetesebbje a szept. 29-iki 20,000 frtos St. Leger dijért futott verseny volt, melyet Kodolits tábornok már-már legyőzhetetlen hírbe került «Espoir»-ja vitt el négy társa elől, e szép összeggel gyarapítván ez évi nyereményeit, melyek már meghaladják a 100.000 forintot.

A kholera. A veszedelem közel, talán itt is van már. Napok óta mutatkoznak Budapesten gyanus betegedések, azok közt halálozások. A gyanus esetek napról-napra szaporodnak. A napszámosokat, a szegény osztályhoz tartozókat érte a baj. Egy napszámos holttestének szept. 29-ikén történt bonczolásakor az orvosok egyhangulag úgy nyilatkoztak, hogy az illető oly gyanus körülmények közt halt meg, melyek a kholerára emlékeztetnek. Egy másik halottnál szintén ez volt az orvosok véleménye. A két halottat dezinficziálták és azonnal eltemették. A pontos meg határozást a bakteorologiai vizsgálat adja meg. Szept. 29-ikén a járványkórházba hat gyanus beteget vettek föl, a kik közül egy meghalt. E hírek gyorsan elterjedtek a városban s nagy aggodalmat okoztak. A feltünő esetek a főváros különböző részein fordultak elő, a mi azt a gyanut, táplálja, hogy a járvány egyszerre több ponton törhet ki és elnyomni nem lehet. Ha talán nem is valódi ázsiai kholera-esetek az eddigiek, Magyarország helyzete nagyon aggasztó, mert minden oldalról nyomul felé a kholera. Oroszországban most Besszarábiában dühöng, s ez Romániáig hatolt már. Ott van Bukovina határán is, s feltarthatatlanul tör rá Galicziára is, a hol már több eset fordult elő Krakóban és környékén. Krakóban és a közel eső helyeken a szórványos esetek négy napig nem ismétlődtek. De szept. 29-ikén újra három eset fordult elő. A járvány a galicziai határ közelében a stoknyiczei orosz kerületben is kiütött. *Berlin* elég szerencsés eddig. Nehány eset után a baj már napok óta nem mutatkozik. *Hamburgban* csökkent a járvány. Most már 50—60 megbetegedés és 20—25 halálozás fordul elő naponkint. Sok házat, melyekben állandó fészket vert a kholera, teljesen kiürítettek. *Párisban* és környékén, továbbá *Havreban* szórványosan minden nap fordul elő kholera-eset. *Brüsszelben* szintén. Az orvosoknak az a véleménye, hogy Európa ki nem kerülheti a veszedelmet, sőt félni lehet, hogy a tavaszszal újult erővel tör ki olyan helyeken is, a hol télen elnyomják.

Stanhope a kkolerás betegek közt. Hamburgból jelentik szept. 29-ikéről: A «New-York Herald» levelezője, a ki miután a Haffkin-féle kholera-ellenes szerrel beoltatta magát s egy hamburgi kórházban hat napig volt kholerabetegek közt minden óvintézkedés mellőzésével, e kórházból eltávozott. Az ottani orvosoktól bizonyítványt visz magával, mely szerint teljesen egészségesen hagyta el a kórházat. Stanhope azt állítja, hogy beoltás nélkül okvetlenül megkapta volna a kholerát.

A sajátságos teremtés föltalálása körülményeit maga az impressario, Farini, igy adja elő:

Több éve már, hogy őt mint a londoni hírneves aquarium igazgatóját a nem kevésbbé híres angol természettudós, Frank Buckland figyelmeztette arra a szőrös emberfajra, mely állítólag a birmai király udvarában közbámulat tárgyát képezi. Egy ily családnak fényképét is bemutatta Buckland Farininak, ki ennek folytán egy megbizottat küldött Birmába, hogy a dologról bővebb tudomást szerezzen. E megbizott egy évet töltött Mandalayban, a nélkül azonban, hogy rá tudta volna venni a birmai királyt, hogy a szőrös emberek egyikét átengedje, csak annyit sikerült kitudnia, hogy egyikét ez embereknek, ép a kis Krao nagyatyját, Své Maongot, Laos királya ajándékozta Birma királyának, s e szerint a rendkivüli törzs voltaképeni otthona Laos őserdőségei volnának.

Most Farini egy másik expedicziót szervezett egyenesen Laosba, még pedig Bock Károly természettudós vezetése alatt, a ki kérdezősködései nyomán fel is találta azt az őserdőt Laosban, hol a keresett szőrös emberfaj, a krao-törzs (Krao = majom) él s fényes jutalmat igért annak, ki egy példányt kezei közé juttat. Két-három napi kóborlás után az őserdőben csakugyan ráakadtak a törzs tartózkodási helyére, még pedig magas fák ágai közé épitett fészek-szerű kunyhók alakjában, melyekben néhány száz ilyen szőrös ember tanyázott, kik nyers rizset és halat ettek. De bár Bock és kisérete több izben lepte meg őket észrevétlenül, elfogni egyet sem birt közülök, mert közeledésükre szétrebbentek.

Csalódottan tért most vissza Bock Birmába, hogy ujra a király jóakaratát tegye próbára és sok unszolás után végre ki is nyerte ettől az engedélyt, hogy az ott tartózkodó Krao-család kettejét, az apát és a leányt Európába hozza, míg az anya visszamaradt s jelenleg is a birmai király udvarában él.

Európába jövet is számos viszontagságon ment keresztül az expediczio. Az atya Bangkok felé utaztában a hajón kiütött kholera következtében meghalt s csak a kis Krao maradt életben. De Bangkokban a siami király ezt is vissza akarta tartani s csak Kronolat herczeg közbenjárására állott el szándékától, azzal a föltétellel, ha Farini a gyermeket magáénak adoptálja. Ez meg is történt s később a siami király öcscse, ki Oxfordban járta az egyetemet, Prisdang herczeggel és a siami követtel személyesen felkereste Farinit meg s is győződhetett arról, hogy a kis Krao jó kezekben van, külön angol nevelőnő felügyelete alatt, minek következtében a siami herczeg ajánló levelet is adott Bocknak Laos királyához oly czélból, hogy esetleg több példányt is rendelkezésére bocsásson.

Nem vagyunk abban a helyzetben, hogy Farini ez adatainak szavahihetőségét elbiráljuk; lehet azokban sok túlzott és reklámszerű, de semmi körülmények között sem befolyásolják azok a tiszta anthropologiai tény megállapitását, mely e csodálatos tüneménynél első sorban érdekel.

Mint emlitettük már, a csodagyermek föltalálása egész tudományos vitákra szolgáltatott alkalmat, különösen azok részéről, kik, mint a londoni ethnográfus, Kaulitz-Jarlow, a természet ez érdekes játékában a majomtól való leszármazás érdekes theoriáját akarták igazolva látni. De egész sora a szakembereknek, igy Leuckart, Ecker, Zacharias, nem látnak benne egyebet, mint a polytrichia egy esetét, a milyen már sokszor előfordult. Olvasóink emlékezhetnek még a hires szakállas aszszonyra, a lapunkban is bemutatott Pastrana Juliára a kinek arczát egészen szőr boritotta, s a kinél a tudományos vizsgálat szintén kimutatta, hogy felső állkapcsában csak a zápfogak voltak meg, mig a metsző és szemfogak teljesen hiányoztak. Egy másik nevezetes eset a 70-es években nagy feltünést keltett 55 éves orosz paraszté, Jeftikhjev Andrásé volt, kinek arcza oly erősen volt benőve szőrrel, hogy tökéletes kutyához hasonlitott. Jeftikhjevnek egy három éves fia volt, ki hasonló rendellenességeket mutatott. Sőt régi metszetek régibb esetek emlékét is fenntartották a mai napokig, igy a 17. századbeli augsburgi szűzről. Mindezeknél rendkivülibb tünemény a kis Krao, de azért nem szükség okvetlen az emberfaj majom-eleire következtetnünk belőle, inkább egy fejlődésbeli visszamaradásról lehet szó, melynél az embrionalis burok, az ugynevezett Lanugo, későbbi korban is megmaradt.

A mi a kis Kraónak állitólagos nagyatyját, a Laos királya által Birma királyándékozott Své Maongot illeti, annak arczmását szintén itt látja bemutatva az olvasó. Své-Maongot Crawford angol követ és dr. Wallich látták először Birma fővárosában 1829-ben; akkor még 20 éves volt csak, s a fővárostól, Avától távol született, 90 napi járó földön. Ennek homlokát, arczát, szemhéjait, orrát, orrlyukait és állát borította ször, még pedig ezüst-szürke s egyenesen álló. Csak piros ajkai váltak ki a tömött szőrzet alól. Fülkagylóiból is 8 hüvelyk hosszu szőrtincsek csüngtek alá, valamint egész testét is ször fedte, mely gyermekkorában világosabb szinű volt. E szőrössége s főleg hiányos fogazata következtében beesett arcza miatt az alig 30 éves ember legalább is 60 évesnek látszott ki. Mert alsó állkapcsában csak a négy metsző és a baloldali szemfog volt meg s zápfogai teljesen hiányoztak, s a meglevő fogakat is csak 20 éves korában kapta. Sué-Maongnak különben szőrösödése csak 6 éves korában vette kezdetét, születésekor csak fülein volt ször.

KRAO, A MAJOMLEÁNY.

SVÉ, MAONG, KRAO ÁLLITÓLAGOS NAGYATYJA.

JEFTIKHJEV ANDRÁS A «PUDLI-EMBER».

KRAO ÉS A SZŐRŐS EMBEREK.

A birmai király egy szép leányt adott hozzá feleségül, s ettől négy leánygyermeke született, de ezeknek hármaján semmi rendellenesség nem volt észlelhető, csak a legifjabb, Mafun született már szőrös fülekkel, s egy év mulva egészen szőrős is lett, a mint hogy fogazatais teljesen apjáéhoz volt hasonló. Később ő is férjhez ment s valószinű, hogy az ő számos gyermekeknek egyike az, a kit most az állatkertben akkora feltünés közt mutogattak.

NEMZETI HŐSÖK.

Alig van nemzet, melynek egy-egy mondai hőse ne lenne, kinek nevéhez a nemzet egész jövőjébe vetett hite füződik, s kinek visszatértére rendithetlen bizalommal vár a nép, hogy történetében uj és boldogabb korszak kezdetét avassa fel. A Csaba-mondakör ismeretesebb, semhogy itt tárgyalni kellene, s a Kossuth nevéhez füződő számos mondák összegyüjtése s ismertetése egész külön czikk keretét igényelné. De van egy oldala e tárgynak, mely eddig alig részesült kellő megvilágitásban: az a szellemi kapcsolat, mely a különböző népek hasonirányu hagyományai között fennáll s közös psykhologiai forrásra hágy következtetni.

Legelterjedtebb hagyomány rőtszakállu Frigyes császár német legendája, ki a monda szerint vitézeivel Kyffhausenben ül és várja, mig szakálla annyira megnő, hogy háromszor körülfolyja az asztalt, s mig a hollók hirül hozzák, hogy itt az idő elhagyni a hegyet. De ez a monda is több változatban él a nép ajkán s majd rőtszakállu Otto császárral, majd János őrgróffal van összeköttetésbe hozva, Barbarossa Frigyes helyett.

A rajnai vidékeken nem egy helyt a császárnak éjjelenként ágyat is vetnek, mely négy vaslánczon függ s reggel úgy néz ki, mintha valaki éjen át benne aludt volna. Ugyanott néha trombitazajt és fegyvercsörgést is vélnek hallani, mely állitólag szintén innen ered s nyugtalan időknek bekövetkezését jelenti.

Gmundenben a Guggenberg hegy mélyében képzelnek egy nagy várost, középen egy kőasztallal, melynél Frigyes császár, vagy mások szerint Nagy Károly ül és alszik. Hosszú szakálla már kétszer tekerődzött az asztal körül s ha harmadszor is körültekerődzik, akkor a császár felébred s egész kiséretével kikel a hegyből. Elzászban meg épen azt is hiszik, hogy a császár, ki itt egy völgyben volna elsülyedve, minden hét évben egyszer megjelen éjjel, s katonáival gyakorlatot tart.

Wesztfaliában Wiking, vagy Wittekind királynak tulajdonitanak hasonló szerepet, mig a Harczhegységben Madarász Henriket vélik annak a jövőbeli hősnek, ki Goslar mellett egy hegyben várja, hogy visszatérjen a földre, ha egyszer Goslar nagy szükségben lesz, s a három kő, melyet ő rakott be a város falába, magától kiesik. Egy holsteini monda szerint: ha egy vörös tehén bizonyos hidon átlép, a «fehér király» elhagyja alvohelyét, hogy legyőzze a «fekete királyt». S a harcz oly véres lesz, hogy a kik életben maradnak, egy dobról fognak enni.

Dániában *Holger dansker*, mások szerint Valdemár király fog visszatérni sirjából akkor, ha már az egész országban csak annyi ember marad hátra, a mennyi egy hordón elfér. Németalföldön pedig az ugynevezett *witte God* vagy fehér isten jelenik meg lovon, hogy az utolsó csatát kivivja. Másutt, Hesszenben Siegfriedet tartják az alvó hősnek, s a bádeniek is sok oly férfiról

tudnak, a kik el fognak jönni, mikor Németország legnagyobb szorongattatások közt lesz, hogy ellenségeitől megszabadítsák.

A felső frank földön azt hiszik, hogy *Nagy Károly* császár az Ökörfő arany csarnokaiban alszik és várja az időt, melyben az antikrisztussal kell majd megküzdenie. Ekkor majd betörnek északról a hitetlenek csordái, összecsapnak a dél és nyugat népeivel, s borzasztó harcz veszi kezdetét *Teuschnitz* mellett. A malmot négy napon át megöltek vére fogja hajtani, a pogány király a teuschnitzi templom oltárán fogja abrakoltatni lovát s a várost lángok emésztik fel. Pusztítva, öldökölve vonulnak végig a hitetlenek Németországon, mig vezéröket Mainz és Köln között egy asszony agyon nem üti a mángorlóval. Akkor ismét helyreáll a béke s a bajor király lesz minden fejedelmek közt az első. Szerintök Salamon király is az Ökörfőben alussza álmát, mert mielőtt meghalt volna, elrendelte, hogy holttestét ezüst koporsóban hat ökörtől vont ezüst szekérre tegyék, s az ökröket vezető nélkül hagyják magokra, menjenek a hova nekik tetszik. Ugy is lőn s a barmok a szekeret az Ökörfőig vonták, hol az arany oltáros templom előtt megállottak, mire koporsó, szekér és templom egyszerre földbe sülyedtek. Itt fekszik most a király az oltár mögött, s egyesek, kik a hegyekbe kalandoztak, hallották is pihegését. De ha eljő a nap, felébred és résztvesz a nagy harczban.

Kissé eltérő a bajor monda, mely szerint majd Nagy Károly, majd rőtszakállu Frigyes, majd meg V. Károly császár tartja udvarát Salzburgnál, Untersbergben. Kétszer 300 barát végzi a hegyi kápolnában az istentiszteletet 200 oltáron, több mint 40 orgona kisérete mellett. A virágos réteken Salzburg, Berchtesgaden és a bajor föld elhalt fejedelmei és hölgyei sétálgatnak, vagy trombitaharsogás és dobpergés közt árasztja el harczi nép a mezőt. Márványasztalnál, fejét karjára támasztva, töprengve ül a császár, várva a pillanatot, midőn a szakálla harmadszor nő körül az asztalon, akkor előrohan majd s mint a német nemzet védő hőse lejő a hegyről, hogy a walserfeldi körtefánál kivívja utolsó véres nagy csatáját.

Hasonlót hisznek a csehek Venczel herczegjökről, a ki seregével Blanik hegyébe van bezárva, négy mértföldre Tábortól. Némelyek szerint e lovagok teljes fegyverzetben feküsznek a földön vagy kőpadokon, mellettök fegyvereik; mások szerint ülve alusznak, fejöket kardjaikra támasztva, vagy nyeregben, fejökkel a ló nyakán. Időnként fegyvercsörgést lehet hallani, s ilyenkor azt hiszik, hogy a lovagok harczra készülnek. De ez csak akkor fog bekövetkezni, ha az ellenség minden oldalról betör az országba, s rabolva, gyilkolva járja be. Ha a főváros, Prága, a földdel egyenlővé lesz téve, úgy, hogy a fuvaros, elhajtva mellette, megcsattogtatja ostorát és így szól: «Itt állott valaha a szép nagy város, Prága.» Ha az ellenség kardcsapásai alatt úgy fogy a cseh, hogy a megmaradtak egy fuvarosszekérre fognak felférni. Ha végre a blaniki száraz tó vérrel telik meg, a Blanik folyó partján a kiszáradt fák rügyeket hajtanak. Akkor előterem a szent had élén Venczel herczeg, fehér lovon, kezében a birodalmi zászlóval, túl űzi a határon az ellenséget s azután visszatérve megnyitja az örök béke korszakát, a megmaradt csehek pedig uj népet fognak alapítani.

Az angol és skót mondák is majd Arthur királyt, majd meg Tamást várják a föld alól, számos lóval és lovaggal, a mikor eljő az igazi ember, a kinek a britt szigetek engedelmeskedni fognak. Akkor ez felkapja a kürtöt és kardot, mely a sirbolt falán függ, s belefúj, mire mindenki fölébred, s ütni fog a sheriffmoori nagy csata órája. Portugalban pedig a ma is fennálló sebastianidák számos tagu felekezete várja ugyanilyen reményekkel Sebestyén királyt.

Nézzük a keleti népeket. A montenegróiaknál *Czrnajevics Ivo*, Strazimir Ivo unokaöcscse és a czrnagovcz népdalok hőse az, a ki oldalán kardjával egy barlangban alszik Cattaro mellett, s ébredésével uj életre támasztja a montenegrói birodalom fényét és hatalmát. A szerbek a hires Kraljevics Markót, az annyiszor megénekelt királyfit ünneplik megváltó hősükként, mint a ki nem halt meg, hanem a hegyekben alszik, s álmaiból akkor fog ébredni, ha a kardot, melyet az adriai tengerbe vetett, a hullámdagály ismét a partra hozza, s akkor ujra helyreáll a nagy szerb birodalom. Az esztek szintén annak a kardnak a feltalálására várnak, melyet *Kaleri Poeg*, Kaleva fia a varázsló legyőzése után a Peipus tó mélyébe vetett. A ki feltalálja a kardot, az lesz jövendő megszabadítójuk.

Orosz hit szerint a hires *Stenka Razin* az ördög segítségével megszabadult börtönéből s keresztülment a «kék tengeren» s ma is él. Már négyszer visszatért volt hazájába, hol Pugacsev név alatt lépett fel, s 1773-ban látszólag kerékbetörést szenvedett. De nem halt meg, hanem átkelt a kék tengeren s ott vár ma is, míg az igazságtalanság mértéke betellik. Ha már az erkölcstelenség oly fokra hágott, hogy a templomi gyertyákat viasz helyett fagygyuból fogják önteni, akkor Stenka Razin utolszor jövend Oroszországba s tetteivel mindenkit bámulatba fog ejteni.

A *Skopcy* orosz felekezetben ismét más vélemény uralkodik. E szerint Krisztus nem halt meg, hanem ma is a földön vándorol. Valami alakban, sem nem férfi, sem nem nő, időről-időre előtünik; jelenleg épen mint III. Péter, a kit nem öltek meg valósággal, hanem Irkutzkba menekült s ott él ma is elrejtve. Ha onnan egyszer vissza fog térni, meghuzza majd az Uszpenszkij-székesegyház nagy harangját, maga köré gyüjti a hivőket, elfoglalja a tront s Szent-Petervárott megtartja az utolsó itéletet, mely után minden ember *skopcz* lesz, minden bűn megszünik, a föld paradicsommá válik s az emberek nem fognak meghalni, hanem örökké fognak élni boldogan.

Mint látjuk, itt a nemzeti hős Krisztussal van azonosítva és egészen vallás-politikai jelleget ölt. III. Péter arczképét ép ezért e szekta minden követőjénél ott lehet látni a falon függve. Ilyen vallásos képzetek az utolsó itéletről, a világ végéről és az örök boldogságról, úgy kell lenni, hogy régi pogány emlékeken sarkalnak. Legalább tudjuk, hogy a germán mythologia régi pogány istenei szintén hegyek üregeiben aluva várják a döntő nap eljövetelét, s személyiségök lassanként ment át s alakult egy-egy történelmi és nemzeti hőssé, — kivéve egyes vonásaikat. Csupán *Hulda* istennő az, a ki nevét is megtartotta. Ellenben *Odin hollór* Frigyes császár hirnökeivé váltak Kyffhäusenben, a *Gialla* kürt, melylyel Heindaller az isteneket összehívta, Arthur király kürtjévé változott s a badeni monda tizenkét hegylakó férfia az *ázok* tizenkét számának felel meg.

De még jobban mutatják az ily képzetek vallásos eredetét a természeti népek Messziásmondái. A mexikóiak nemcsak *Quetzeboactl* istenük, és atyjuk, de *Centeotl* istennőjük visszatérésében is hisznek, kik a régi aranykort vissza fogják állitani. A peruiak *Inka Virakocha*, a nap fia jöttét várják, kivel az inkák birodalma fogja kezdetét venni s vele egy jobb kor. Még a grönlandiak is hisznek egy jobb jövőben e világ elmulása után, a midőn kevesebb lesz a szirt, a szikla s az egész föld örökké zöldelő lapály és rónaság lesz.

A hinduknál *Visnu* jő el még egyszer, hogy a földet a bűntől megtisztítsa, ki már a világ teremtése óta kilenczszer jelent meg; a régi perzsáknak pedig már a makrokosmikus *Urstier Abudad* és az első ember, *Kajomood* megjósolta, hogy egykor eljövend *Sósiss*, hogy az egész világot a Zendavestára térítse. Az ókori egyiptomiak is hittek *Osiris* és *Iris* visszatérésében, a nyugatázsiai népek pedig abban, hogy eljő *Szolimán*, a ki meg fogja találni a Salamon király által elveszített varázsgyűrűt s megfékezi vele a gonosz szellemet.

Az ó-görög hitrege *Themis-Demeter* istennőhöz köti a megváltás gondolatát, a ki hajdan mint *Dike*, vagy Igazság élt a földön, de az emberek gonoszsága miatt az égbe volt kénytelen menekülni, hol mint csillagszűz vagy Astraea tündöklik. Vele együtt fog megszabadulni és eljönni a sziklához lánczolt *Prometheus* is, ujjain egy gyűrűvel, mely a szikla kövéből lesz kovácsolva, hova lánczolva volt.

Otaitiban, a Sandwich-szigeteken az a meggyőződés él, hogy *Romo*, az első ember, ki alatt az aranykor virágzott, egy gazdag uszó szigeten fog visszatérni mindennel, mit az ember kívánhat; a *Társaság-szigeteken* pedig egy csodálatos vitorla nélküli hajót, a «Mavi hajóját» várják, melyen az eltünt *Mavi* isten fogja visszahozni az embereknek a boldogságot. A mongolok most is várják isteni *Timur* vagy *Tamerlánjok*, visszaérkezését s a *korjákok*, északi Ázsiában, *Knikenjach* istent, ki őket boldoggá teszi majd.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Budapest főváros halandósága 1882—1885-ik évben és annak okai czimen adta ki a fővárosi statisztikai hivatal a legujabb kimutatást egy terjedelmes kötetben, melyet *Körösi* József, a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója bocsát közre. Becses adatok tárháza ez a főváros egészségügyéről, a halálozásokról, a vagyonossági, a lakás-viszonyok, a foglalkozás befolyásáról a halandóságra, egyszersmind intő figyelmeztetés, hogy mennyi a tenni való még mindig, mert fővárosunkban — habár javulnak az egészségi viszonyok — még mindig megdöbbentő a halálozások nagy száma és a gyermekek pusztulása. A könyv beosztásánál sajnálni lehet, hogy az eddigi magyarázó és összehasonlitó szöveg teljesen elmaradt, s csupán a nyers adatokat, a számoknak 168 oldalra terjedő táblázatát kapjuk, s igy a ki a tanulságot ki akarja vonni a könyvből, végig kell tanulmányoznia a táblázatokat, s magának feldolgozni, hogy értelmét összeállíthassa. Eddig épen az adatok eredményének összevonása, feldolgozása tette becsessé a fővárosi statisztikai hivatal kiadványait. A kötet ára 1 frt 80 kr.

A «Magyar művészek» díszműből egyszerre három füzet folytatja a vállalatot, mely a hazai festőket és szobrászokat ismerteti meg a nagy közönséggel. Két szobrász és két festő talált helyet e füzetekben, s mindenikhez Szana Tamás irta a művészeket jellemző czikkeket. *Zala* György jeles szobrászunktól a «Mária és Magdolna» csoportozat fénynyomatban mint külön melléklet díszíti a 9-dik füzetet, melynek szövegét az aradi vértanuk szobrának nehány mellékalakja és Zala egyéb szoborművei illusztrálják. *Klein* Miksa Berlinbe szakadt szobrászunk jellemzését a 11-dik füzet nyujtja. Külön melléklete a «Hágár és Izmael» czimű szobor képe, mig a szöveget Klein ismertebb művei: «Az anachoreta», «A germán rabszolga», «A legyőzött hadvezér» sat. tarkítják. A 10-ik füzet *Lotz* Károlyt, kitünő falfestőnket jellemzi, több Petőfi-illusztrációját és vázlatát mutatva be a szövegben. *Bihari* Sándor a «Leánykérés» fénymetszetével és a «Biró előtt,» «Keresztttűzben,» «Kéjutazás a Zagyván» czimű képeinek másával van bemutatva. — A vállalat a Hornyánszky V. kiadásában jelenik meg.

Az élet meséiből czim alatt egy kötet rajz és elbeszélés jelent meg Schack Bélától, ki a szépirodalmi lapokban megjelent novelláiból hetet vett föl bemutató kötetbe. Irói tehetség jelentkezik mindenikben, egy-egy történetet elég formásan alakit elbeszéléssé, az életből vett vonásokban megfigyelés látszik. Mint minden fiatal iró, ő is szeret messze csapongni, eltérni a tárgytól. Hosszabb elbeszéléseiben jobban is «ki tudja magát beszélni», mint a rövidebb rajzfélékben. A kötet Révai Leó bizománya s ára 1 frt 60 kr.

A Hadtörténelmi Közleményekből, melyeket a tud. akademia hadtudományi bizottsága inditott meg a magyar hadi történetirás fejlesztésére, a harmadik füzetet vesszük, Rónai Horváth Jenő tartalmas szerkesztésében.

Maga a szerkesztő Mátyás királyról irt, a nagy királyt mint szervező hadvezért jellemezvén. *Thaly* Kálmán adalékokat közöl II. Rákóczi Ferencz tüzérségének történetéhez, *Csánki* Dezső Szabács megvételéről értekezik, *Hazay* Samu a X. századbeli magyar hadügyről, *Szádeczky* Lajos Báthory hadjáratairól az oroszok ellen, *Szendrei* János váraink rendszeréről és felszereléséről a XVI. és XVII. században, *Balás* György Érsekujvár várépitészeti rendszeréről és katonai szerepéről. Az apróságokon kivül vannak még mellékletek: Mátyás király arczképe, Érsekujvár két tervrajza. A folyóirat előfizetési ára egy évfolyamra (4 füzetre) 4 frt; egyes füzetek könyvárusi uton 1 frt 25 krért kaphatók. As előfizetési pénzek a Franklin-Társulathoz (Egyetem-utcza 4.) küldendők; a könyvárusi bizomány Grill Rikárd udvari könyvkereskedőnél van.

A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat évkönyve. Ezen eredménynyel működő társulat, melynek munkássága hazánk egyik legnevezetesb multu részére terjed ki, s mely Dáczia történetéhez sok adatot is derített ki, évkönyvének negyedik kötetét bocsátotta most közre, az 1885—86-ik évekről. Szerkesztette Kun Róbert titkár, s a 132 oldalra terjedő kötetet a Franklin-Társulat nyomdája szépen állitotta ki.

A kötet az 1885. és 1886-ik évi gyüléseken felolvasott értekezéseket tartalmazza. Elől olvasható gr. Kuun Géza elnöki megnyitója az egylet czéljairól.

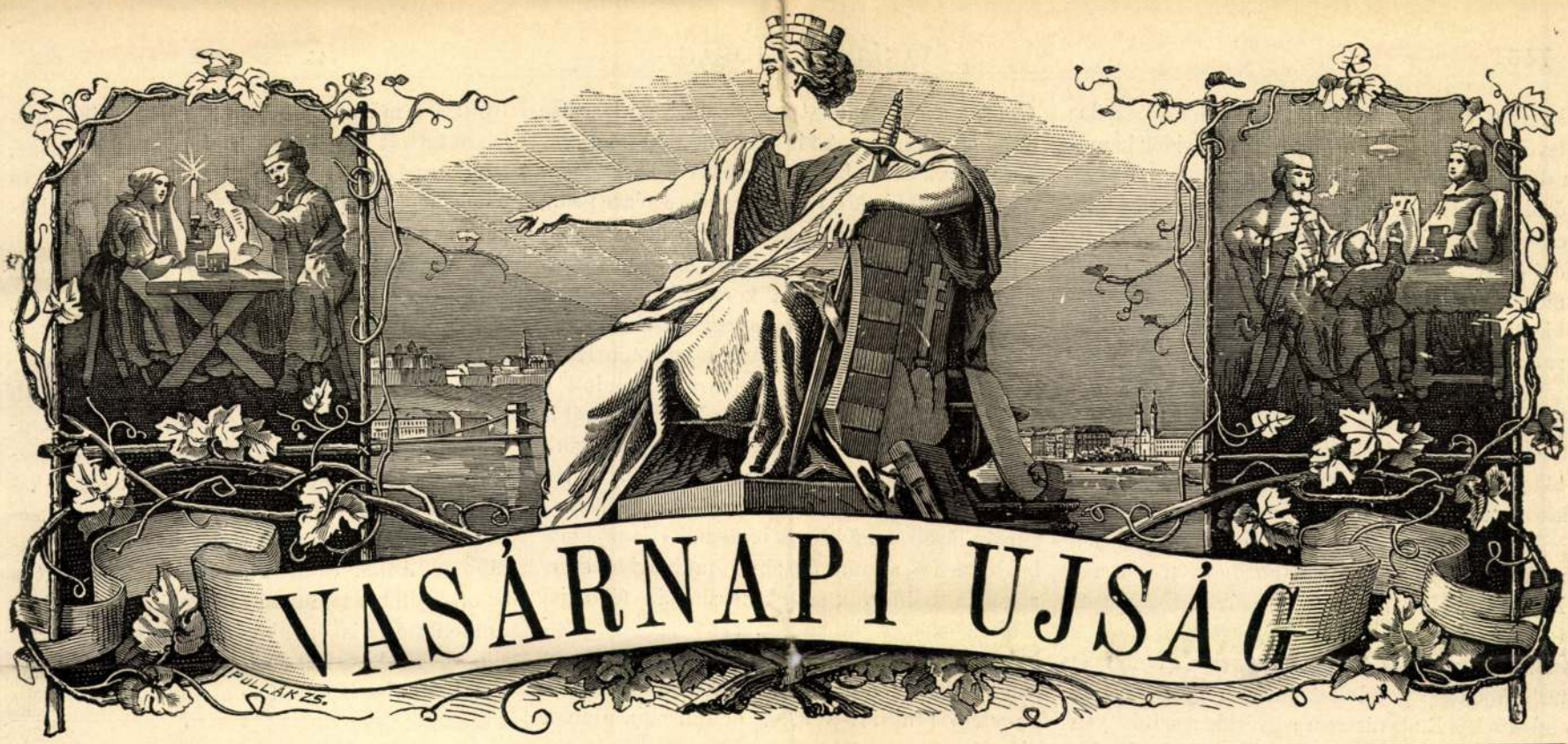

44. SZÁM. 1892. BUDAPEST, OKTÓBER 30. XXXIX. ÉVFOLYAM.

Előfizetesi feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | egész évre **12** frt | fél évre „ **6** „
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre **8** frt | félévre „ **4** „
Csupán a POLITIKAI UJDONSAGOK | egész évre **5.—** | félévre „ **2.50**
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

A BUDAI HONVÉD-SZOBOR.

November 2-ikán, halottak napján kellett volna leleplezni Budavárában az 1849 május 21-iki diadalmas ostrom emlékére állitott honvéd-szobrot. Az ünnepély elmaradt. Ismeretes, hogy miért. Az egész ország közvéleményét foglalkoztatta az eset, s egész politikai kérdéssé emelkedett.

Emléket állitani Budavár megostromlóinak már a hatvanas évek óhajtása volt, mikor országszerte mindenütt megjelölték a szabadságharcz csatáinak szinhelyét, a hősök sirjait. Az ország fővárosában bizonyos tüntetésszerü jelleget öltött e mozgalom; május 21-ikén, Budavár bevételének évforduló napján évről-évre fölkeresték a krisztinavárosi temetőben az ostromban elesettek közös sirhalmát, ott beszédeket tartottak, koszorúkat helyeztek el. A legyőzött ellenfélnek már 1852 óta ércz emléke állt fent Budavárában, a legszebb téren. A győztesek emlékét azonban elkorhadt fa-kereszteknél, rózsabokorral beültetett hantoknál egyéb nem jelölte a temetőben sem.

Az országszerte megalakult honvéd-egyesületek mindenütt egyik feladatuknak tartották, hogy a kegyeletet ráirányozzák a szabadság-

Jobb oldalról nézve

Bal oldalról nézve

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR. — ZALA GYÖRGY SZOBORMŰVÉNEK MINTÁJA.

harczra, emlékek állítására buzdítsák a hazafias tevékenységet és áldozókészséget. A vidék hamarabb lelkesült és elől járt. A budai ostrom megörökítésének eszméje régen élt ugyan már, de csak 1871 május havában tette magáévá az ó-budai honvéd-egyesület közgyülése. Akkor alakult meg, e közgyülés határozatából, a kilencz tagu bizottság dr. Szénássy Sándor volt honvédszázados és főorvos elnöklete alatt, mely megindította a gyüjtést egy szoborra. Milyen lesz a szobor, ahhoz sebtiben el is készítették a vázlatot. Szerény kompozició volt: diadalmasan zászlót lobogtató honvéd. Izsó Miklós szobrászunk is készített apró vázlatokat agyagból, többfélét.

Egyiken elesett honvéd szorítja melléhez a zászlót; a másikon rohanó honvéd tör elő kivont karddal, fölemelt lobogóval. Határozott terv azonban nem volt. Még azt sem lehetett tudni, hogy hová helyezzék az emléket. Csak tartózkodással gondoltak arra, hogy ennek az emléknek is Budavárában, a győzelem színhelyén volna az igazi helye. De akkoriban még Budavára e czélra bevehetetlennek látszott. Az adakozás sem valami bőségesen indult meg, hisz akkor mindenfelé honvéd-szobrokra gyüjtöttek. A szentgyörgy-téri Hentzi-emlék mindenesetre kivánatossá tette, hogy ha Budavárában áll majd a győztesek diadalmi oszlopa, legyen olyan, mint a legyőzötteké. Csakhogy még a temetőben sem volt maradandó kőemlék! Szándék és lehetőség küzdöttek egymással. Sokan a mellett voltak, hogy először a sirokat jelöljék meg; mások a Krisztina-város valamelyik pontjára akarták állitani az emléket, mint a honnan az ostromot intézték, és a hol mégis a közönség szeme előtt lett volna a szobor. Maga a közmunka-tanács azonban, mely Budapesten az épitkezésekben és ezzel kapcsolatos ügyekben az illetékes fórum, az egész mozgalmat szintén oda terelte, hogy az emlék helye a temető. A közmunka-tanács e határozatára gerjedt föl a mozgalom, mely addig még alig 20,000 forintot birt összegyüjteni. A hirlapokban czikkek jelentek meg, melyek a honvéd-emléknek a várban kivántak helyet, a győzelem szinhelyén. A temetőben pedig kőemléket állítottak s rendezték azt a hosszu sirhantot, mely az ostromban elesettek fölött emelkedik.

A szobor-bizottság érezvén, hogy nagyobb támogatásra van szüksége, 1887-ben az országos honvéd-gyülés elé vitte az ügyet s kérte, hogy a támogatás országos legyen. A bizottságot ekkor új tagokkal egészitették ki, s elnöke Ivánka Imre lett. A bizottságnak sikerült még 10,000 frtot összegyüjtenie, s most már körülbelül 30,000 frt volt együtt. Az adakozások leginkább a polgári osztályból kerültek, apró összegekből. A főpapságból Kruesz Krizosztom pannonhalmi apát, Olteanu akkori lugosi görögkath. püspök, Roskoványi nyitrai és Bonnaz csanádi püspök adakoztak. Egy pár megye is van az adakozók közt. Fiume városa 200 frtot adott. A legnagyobb adakozás, vagy gyüjtés sem több 500 forintnál.

Időközben szóba jött, hogy ha már Budavárában nem állíthatják föl a szobrot, mégis nyiltabb helyet keressenek neki, mint a budai várhegyen túl eső Krisztina-város. A vár alatt a budai Dunaparton levő Fazekas-tért szemelték ki; de e tervnek ismét az állt útjába, hogy terveztek oda szinházat, meg református templomot is. Ekkor aztán határozottabban nyilvánult a kivánság, hogy a szobornak fent a várban adjanak helyet. És ez utoljára is megtörtént. Budavár egyik szép terén, melyet Disz-térnek neveznek, találták meg a helyet. Most már ott áll a szobor, de még leleplezetlenül.

Már az 1889-ik év következett el, mikor *Zala György* szobrászunkat megbizták, hogy készítse el az emlékművet. A bizottság 36,000 frtra számította a költségeket. Zala csakis a költségekre nézve kapott tájékozást, más egyébre nézve pedig művészi szabadsággal élhetett. Ép akkor készítette az aradi vértanuk emlékét. Az új megbizatás is épen ugyanebből a korszakból kivánta a művészi ihletet. Első terve egy zászlót lobogtató honvéd volt, mely alatt a talapzaton Hungária alakja állt. De a művész lemondott e vázlatról, mert az aradi szabadságszobornál is Hungária alakját használta. Új vázlathoz fogott, melyet aztán a szobor-bizottság ez év elején nagy tetszéssel fogadott. A mű érczbe öntése sürgős lévén, a művész a brüsszeli «Compagnie les bronces» állami érczöntő műhelylyel szerződött, a hol ágyúk érczét használják föl s jól értik a szobrok készítését. *Duckerts* budapesti belga főkonzul járt közbe, hogy a munka a kellő időre elkészüljön, s ezért a művész a nagy gipsz-mintát a belga állami múzeumnak ajándékozta.

Az ércz-szobor csak a napokban érkezett meg, s a múlt héten helyezték el talapzatára a Disztér éjszaki részén, a krisztinavárosi bástyák közelében, a hol a honvédek először törtek be Budavárába. A talapzat *Schickedanz Albert* épitész tanár terve szerint készült, s gúla alakú. Magassága 5 méternél valamivel nagyobb; esztergommegyei pátyi követ használtak hozzá, mely sárgás és hasonlít a márványhoz, de keményebb. Izléses diszítésekkel van ellátva. A talapzat aranyos felirata ez:

1849 MÁJUS 21.
SZABAD HAZÁÉRT.

E fölött babérág bronzból és aranyozott csillag. A babérágat átfonó szalagon ez olvasható: «A névtelen hősöknek.» Maga az érczszobor 4 méter 80 centiméter. Két alakja jóval magasabb az életnagyságnál.

Zala szobra a győzelmes ostrom eszméjét fejezi ki, s egy diadalmas honvédet tüntet föl, a kit a dicsőség géniusza megkoszoruz. Alól összetört ágyú, s ezen áll a győztes honvéd, mintha most lépett volna föl a bástyafokra, baljával a hadi zászlót emelve magasra, jobbjában pedig a kivont kard alábocsátva. Az ostromban megsebesült, s homloka át van kötve kendővel. A deli alakban férfias erőt testesített meg a szobrász, az arcz pedig lelkesült. A győzelmesen feltartott zászló czirádái a szabadságharcz zászlóinak ékitését utánozzák, középen Magyarország patronájával, a kis Jézust tartó Máriával. A zászló-szalag felirata: «*Szabadság vagy halál.*» A honvéd mögött emelkedik föl a szobrászatilag merészen alkotott géniusz, mintegy lebegve kiterjesztett szárnyain. Csak jobb lába érinti az ágyút, balja pedig a zászlóba kapcsolódik, melyet mintegy átölel, mig magasra emelt jobbja koszorut tart a győztes feje fölé, s arczán diadalmas öröm látszik. Hosszu és gazdag redőzetű ruházatában az antik görög alakokra emlékeztet.

Zala szobra nemcsak eszmét fejez ki, hanem a tekhnikai kidolgozásban is nem közönséges feladatokat oldott meg. A nyilvános helyekre szánt szobrok rendesen nagy tömegüek, a tartósság kedveért. A művésznek számitani kell az öntés nehézségeire, meg arra, hogy az idő viszontagságai elé erős ellenállást adjon szobra részleteiben is. Zala azonban megbizván a bronzba öntés tekhnikai nagy haladásában, a jó anyagban, könnyű és sok részében áttört szobrot alkotott, s a plasztikában szakitott a rendes sablonokkal. A csoportozat több része egészen szabadon van dolgozva, a nehézkes vagy vaskos összeköttetések nélkül. A géniusz alakja könnyen lebeg, bátran terjeszti szét szárnyait, s a művész minden habozás nélkül magasra tartott zászlót helyezett a honvéd kezébe, lengő szalaggal. Az egész mű az öntudat és élénk képzelődés alkotása. Öntését is igen sikerültnek mondják.

A szobor költségei 37,000 frtra mennek. A leleplezés kiadásait a főváros vállalta magára, valamint a netalán mutatkozó hiány fedezését is. A leleplezést azonban elhalasztották.

A szabadságharcz emléke azon a téren áll Budavárában, melyen e csendes városban legtöbben megfordulnak, ide vezetvén a kocsiközlekedésre való Albrecht-út a Ferencz-József-kapun keresztül. A tér nagy és hosszukás. A szobor nem a közepén van elhelyezve, hanem hátrább, a Tárnok- és Úri-utcza közti házak előtt és az evangelikus templom felé tekint. E templom és mellette az iskola abba a házcsoportba tartozik, mely a Disz-tért elválasztja a Szent-Györgytértől, a hol a Hentzi-féle oszlop emelkedik.

JÓ ITT NEKÜNK...

Ne szálljon messzebb soha lelked
Parányi fészkünk szélinél,
Szegényes bár, de csakhogy elfed,
És enyhiben nem ér a szél!
Fecskéink, lásd, mily boldogok
Elrejtve füstös ereszaljon,
Ifju, öreg, hogy elcsacsog...
Jó itt nekünk, kicsim, galambom!

Miért ohajtsuk a világot,
Mely bár ragyog, bár elvakít,
Dér- s fagygyal csap meg minden ágat,
Lefosztva gyér virágait?
De itt, e boldog rejteken,
Ez eldugott szép tündérparton
Minden virág nekünk terem...
Jó itt nekünk, kicsim, galambom?

Fehér galamb a népes búgban,
Rigó a lombos almafán
Tanít szeretni gondban, búban
S fölös bőségben — igazán.
Pintyőke zengi fris dalát
Kertünk alatt a cserjés halmon,
Én rád ruházom szép szavát...
Jó itt nekünk, kicsim, galambom!

E kert kicsiny, de hoz virágot,
E föld nevel gyümölcsöket;
Én vettem a virágnak ágyat,
Én törtem itt minden röget!
Van-é gyümölcs, mely édesebb,
Mint itt, ezen a csüngő gallyon?
Hol van virág, mely ékesebb?
Jó itt nekünk, kicsim, galambom?

Sokan vagyunk kicsiny kenyérre, —
De egy napig mindig elég!
Az ember többet mért is kérne?
A holnap ránk derül-e még?
Rigónk családja népesebb,
S dalától zeng a tiszta alkony, —
Aggóbb ugyan miért legyek?
Jó itt nekünk, kicsim, galambom!

A nagy világ hullám-moraja
Oly szépen hangzik messzirül,
De nem tudod, hogy e morajba
Hány jajgató panasz vegyül!
De hallgasd, szivünk mint dobog,
Mily egyformán, mily tiszta hangon, —
Oh, hogyne volnánk boldogok!
Jó itt nekünk, kicsim, galambom!

Miért vágyódnánk hát mi messzebb
Parányi fészkünk szélinél?
Szegényes bár, de fölmelenget
És enyhiben nem ér a szél.
Lásd, a madár is ugy szeret
Rejtett fészkén, a sűrű gallyon...
Jó itt nekem, jó itt neked,
Jó itt nekünk, kicsim, galambom!

MÓRA ISTVÁN.

IV. Évfolyam. 1898. I. félév 21/179. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... frt 10.—
Félévre ... ... » 5.—
Negyedévre ... ... » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VII. ker., Erzsébet-körut 6. sz.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, Május hó 21.

Krónika.

— *május 20.*

Honvédemlék Budavárt.

Negyvennégy évi tartozását rója le most a magyar nemzet. És sok száz éves mulasztása terhét váltja meg ez első szoborral, melyet Budavár falai közt a régi dicsőségnek emel.

Harczos faj vagyunk; sorsunk küzdelem volt az egész millenniumon át. Ellenségeink számát, erejét, s magunk fogyatkozásait tekintve, Isten csodája, hogy el nem pusztultunk. A gondviselés sok veszedelemben próbálta ki államéletünket; de támasztott bölcs, nagy királyokat, nemzeti hősöket, hadvezéri s politikai lángelméket, — feltüzelte egy-egy nemzedékben a magyar faj minden erényét, becsvágyát, lelkesedését, önfeláldozását. S a viharpróbált hadak a katasztrófából diadallal tértek meg, a rettegett vezérek büszke hódolattal hajtottak térdet Budán a magyar korona megvédett felsége előtt.

Ezer évnek volt ilyen folyása. Olykor megdagadt a vészes ár, kilépett medréből s özönnel boritá a hazát, hogy nemzetlétünket iszapsirba fojtsa. Romemlékek jelentik máig az akkori pusztulás utját, — de a gondviselés ismét leküldé oltalmunkra a szárnyas géniuszt, visszatéritni a vizeket s folytatni a teremtés müvét az ősök sirjai fölött, mintha előre megitélte volna nemzetünknek a halhatatlanságot.

A romokon, a pusztulás nyomain, az elmaradtságon kivül nem maradt, nem támadt jele sem a dicsőség, sem a gyász eseményeinek. A budai vár ócska bástyakövei, nehány düledék az ujabb házak falától támogatva, mint roskatag aggastyán a satnya unokák karjain, az egyedüli tanuk, melyek az idegennek s a késő ivadéknak a multakról beszélnek. Bölcs és nagy királyainkról mitsem tud a magyar királyi vár, történetünk egyébb héroszi alakjait a képzelet is hiába keresi. A daliás idők hagyományok nélkül tüntek el s az utókor értük csak keseregni, azt is csak némán tudott.

A szoboremlék, melyre a pünkösdi verőfény fogja vetni sugarát, az első monumentum, mit a nemzet a maga történetének Budavárt állit. Csoda-e, ha a nemzeti érzés féltékeny szenvedelemmel veszi körül ez alkotást, s avató ünnepét törhetetlen szentségnek nézi, melytől vétek nélkül nem maradhat távol a haza egyetlen hü fia sem? Csoda-e, ha nem nézhetjük keserüség nélkül, hogy a kegyelet e kultusza mégsem egyesitheti velünk a koronát, nem udvarát, nem az ő kormányzatának, nem az ő fegyveres hatalmának képviselőit? Csoda-e, ha indulatok hullámverését kell féken tartanunk az áhitat ama napján, mely a magunkba szállás, az engesztelő béke összhangzatos imája helyett diszszonans hangokat küld himnusz gyanánt Isten egébe föl s egy epopőa emlékének leleplezésekor ország-világ előtt a magunk nyomoruságát leplezi le a törvényhozás egyik felének paktumos koszorujában, mely ellen a másik fél szentesités helyett hallgatag vétót emel?

Pedig ha valahol, az ilyen emlékmű körül van helye és szimbolikus értelme az összhangnak nemzet és dinasztia, polgárság és hadsereg, kormányzat és kormányzottak közt. Az uralkodói legitimitás elve, mely Isten kegyelméből származtatja le magát, ily emlékműnél találkozik s nyujt testvérkezet a népjog elvének, mely győzelmes harczain szintén Isten kegyelmét élvezte.

Az ő kezében vannak nemcsak a fejedelmek, hanem a nemzetek is. A népélet viszontagságait, a fegyveres döntés eshetőségeit számtani biztossággal kispekulálni képtelen a diplomata, képtelen a hadvezér. Ha tudhatná, akkor a történelem az arányszámitások, egyenletek palatáblája volna, mely másithatatlan eredményekkel tenné fölöslegessé a küzdést, czéltalanná a jobb reménységet, tárgytalanná a hitet a gyengébbek igaz jogában. De épp a hadi történet bizonyitja, hogy vannak fordulatok, meglepetések, a vak véletlen képében megjelenő faktorok, melyek csúffá tesznek minden emberi kiszámitást, s a válság óráiban trónok, államok, nemzetek sorsát egy misztikus kézbe szolgáltatják ki, s ez a gondviselésé.

Nemcsak abban nyilvánul az isteni kegyelem, ha egy király oldalára vagy egy nemzet élére lángeszü férfiakat állit, bár a tehetség az úr hirnökének: a géniusznak adománya. Az ő kegyelmére vall az is, ha komoly, elhatározó időkben az eget megnyilni nemcsak egyes kiválasztottak látják, hanem a sokaság, az egész nemzedék is, s a géniusz ennek minden tagját megihleti, a döntő órán nagy dolgokra képesiti. A prófán elme nem értheti, hogyan történt, csodának fogja fel, — pedig csak Isten hirnöke: a geniusz volt jelen.

Ilyen idő emlékét örökösiti meg a budai honvédszobor. Egy dicső nemzedék élt akkor, mely a népjog, alkotmány és királyi eskü szentségének védelmére két nagy hatalommal vette föl a harczot, rögtönzött nép-

sereggel mérkőzött hivatásos, próbált vezérek hadai ellen s Buda megvétele által a győzelmek egész sorát pecsételte meg csodával határosan. A szent őrület, az égi mámor, a lángész sugallata, a szerelem elragadtatása, a vértanu rajongása szállta meg akkor a sokaságot, hogy eszköz tudjon lenni Isten kezében, s az ő képéhez hasonlóvá formálódjék át. Divinácziò volt ez, milyen a művész ihlete az alkotás óráján, — a szerelmi extázis, mikor életed ád, — a tágas álomlátás, mely túlemel tér és idők fölé, — a fakir deliriuma, mikor Brahma egével lélekben érintkezik. Az egész nemzet erre a magas erkölcsi szinvonalra nőtt fel, igy adta mértékét addig nem is sejtett nagyságának, mely Európa csodálatát szerezte meg neki. S ha ma az élet átlagos prózai szinvonaláról alázattal tekint fel az utókor oda, honnét az apák a szferák zenéjét hallhatták, s a nemzetek Istenének egét megnyilni látták, — ha ma emlék-szoborral jelöljük meg a divinácziò egyik szinterét s hálával borulunk le a nekünk bezárkózott egek ura előtt, megköszönni, hogy dicsősége sugarát akkor fegyvereinkre vetette, akaratának kinyilatkoztatására győzelmünket választotta: bizony, bizony leborulhat mellénk a királyi felség, meghajolhat a koronás fő is, s elrendelheti, hogy udvara, miniszterei, tábornokai, katonái térdre vezényeltessenek.

Az ő helyükön most hézag marad, s a hivatalos konfesszió a nemzetek Istenének hódoló szertartást az Irás szavaival látszik kárhoztatni: idegen isteneid ne legyenek én előttem! De mi imádkozunk, hogy a nemzetek Istene, ki egy a királyok Istenével, ezt a tévedést bocsássa meg nekik, s ne tiltson el majdan ama hős nemzedék örökségétől, küldje el ujra a szárnyas géniuszt, ki azokat lelkesiti, ha a haza és a trón ismét veszedelemben, s az »ősi erény« föllendülésére, melyet a budai honvédemlék jelképez, ismét szükség lesz.

Légy áldva, tisztelve milliók áhitatában, magyar dicsőség, hűség s önfeláldozás emlékjele. Virágok özönét szórja holnap talapzatodra a hálás kegyelet, s a bizó remény. Megzendül a himnusz ajkainkon, s viszhangzik az egész nemzet szivében. S e harmonia ereje elfödi a szertartást zavaró diszszonáncziákat, elzárja ezek utját az ég felé.

Az érczből öntött géniuszban, ki az emlékmü tetején babért tart az ostromroham vitéze fölé, az egész nemzet önmagára ismer s e közösségből a távollevők se tudják kivonni magukat: lelkük nemesb tartalma egyesül az ünneplő közszellemmel.

Ott lesznek az eltiltottak gondolatban mind, kiket a szolgálat vagy hipokrizis, a tüntetve hódolás ettől a hódolva tüntetéstől felsőbb rendeletre visszatart.

Ott lesz lélekben az a két aggastyán is, kik személyes megjelenésükkel csak régi ellentétüket képviselnék, melyet távol maradásukkal akarnak kiegyenlitni közös sorsukban. Két lángelme, vezérlő csillagai a szabadságharcznak, s ma kihült napok gyanánt huzódnak hátra a homályba, bár minden athomjuk érzi, hogy ők e kegyeletünnep közösségéhez hozzátartoznak. Egyik az államhajót kormányozta akkor s a nagy katasztrofák óta önkéntes számüzetésben külföldön él; a másik a hadsereg bálványa, a harczok kegyeltje volt, Budavár megvétele az ő fegyverténye, — s itt él azóta köztünk, megtépett babérral, teljes rezignáczióval viselve a kortársak itéletét, fölebbezve azt a halandóktól a halhatatlansághoz, számüzötten az élettől, mely neki igazságot nem szolgáltathat.

De áldó imájukat elküldik mindketten a szoborhoz, mely életük legszebb napjára emlékezteti, mikor ama lelkes nemzedék élén a hir, dicsőség ege megnyilt számukra s a szárnyas géniusz csókja elcsattant homlokukon, kiválasztatván a népjog védelmében az isteni akarat végrehajtóinak. Ez eszmét örökiti meg nektek, magyarok, a budavári szobor. Ott áll a történeti szintéren sok száz éven át, nemzedékek fognak alatta elhaladni, királyok fogata robog majd el előtte, s eljön az idő, mikor az eszme, melyet az emlékmü hirdet, hatalmas, elválaszthatatlan kapcsa lesz a dinasztia és nemzet erkölcsi közösségének.

B.

A rózsa tövise. Mondjunk igazat, hadd törjék be a fejünket. Nincs, nincs a világon tökéletesen szép dolog. Még a honvédszobor leleplezése sem az. Még ennek is van fájó tövise. Még a diadalmas magyar vitézségnek és halhatatlan dicsőségnek ebben a gyönyörü ünnepében is van valami, ami kedvetlenséget, szomoruságot okoz az emelkedettebb szivnek. A szobor alatt ott fognak állani igen sokan: igazak és hamisak vegyest. Ott lesz a valódi kegyelet s ott a szájaskodó hivság, mely azért ünnepel, hogy magát ünnepeltesse. Ott lesz egy sereg megvénült hős, ki csatákat látott és szagolt puskaport; ott lesz a lelkes ifjuság; de ott lesz a lelketlen is, mely felhasznál minden alkalmat, hogy hasznot húzzon hazafias farizeuskodásából. Ez még mind nem baj. Ezt már megszokta az ember. A szent miséken a felséges dómok tömjénfüstös ivei alatt is setteneked hetnek bünösök és gonoszok. Itt is jó vigyázni és gondosan begombolkozni. Az mind nem baj, aki ott lesz, — hanem aki nem lesz ott! Ej, még ez sem olyan fájdalmas dolog, mint az, hogy van, aki *nem is lehet ott.* Van magyar ember, aki nem lehet ott azon a dicső ünnepélyen, akit eltilt onnan kérlelhetlenül egy átok, melyet nem érdemel meg. Csak egy ilyen magyar ember van, de az az egy nem más, mint maga *az a hős, aki bevette Budavárát.* Épen az, akit ha véletlenül ledönt vala az ellenség golyója, vagy hóhérja, ma érczben állana ama szobor-talapzaton! Ez az egyetlen magyar ember ma nem mehet oda a szobor leleplezési ünnepére, mert hátha megköveznék, mint árulót. Nem lehet a fátummal disputálni. Ennek a hősnek zord fátuma volt, hogy miután ő aratta a legtöbb babért a magyar fegyvereknek, ő üritse ki a legkeserübb poharat is. Fátuma volt, hogy mindazért, amit saját emberi gyarlóságán kivül mások gyarlósága s mindeneknél inkább az események kérlelhetlen logikája okozott, egyedül ő legyen a bűnbak. Rémségesen nehéz szerepét viseli csendesen; alig zúgolódik; félrevonult s várja halálát. Megpróbálták rehabilitálni, de azért ma sem mehet el ama szobor leleplezésére, mely az ő diadalát hirdeti. Tán a történet igazolni fogja őt. Vagy tán az sem. Azt is emberek csinálják, előitéletes, makacs emberek. Nincs teljes igazság, nincs soha; még a történetben sincs.

22. SZÁM. 1893. BUDAPEST, MÁJUS 28. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre ... **6** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre ... **4** „ | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre ... **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

Pünkösd vasárnapján, ragyogó napfényes időben, megható ünnepélylyel ment végbe a budavári honvédemlék leleplezése. A vár főterén érczszobor dicsőiti azok emlékét, a kik negyvennégy évvel ezelőtt ott vérzettek el a bástya fokán a hazáért és a szabadságért. A leleplezés nem volt hivatalos ünnep, távol maradt attól a kormány és a katonaság, de jellege pátriárkhális volt és nemzeti.

Szabadságharczunknak elaggott vitézeiben még most is munkál a bajtársi és hazafias együvé tartozás érzete, s megindító az a készség, a melylyel ezek az öreg katonák az ország legtávolabb vidékéről is a fővárosba sereglettek, hogy tanui legyenek a leleplezésnek. Nem kímélve időt, fáradságot, másfélezernél több negyvennyolczas honvéd jelent meg a fővárosban, emelni az ünnep fényét és díszét.

A derék szabadságharczosok, a kik büszkén tüzték ki mellökre a régi honvédeket jelző érmet, méltó bámulat és tisztelet tárgyai voltak a fővárosban. Pünkösd két napján érdekesen tarkították meg az utczákat s magán az ünnepélyen meglepte a közönséget impozáns felvonulásuk.

A Szent-Háromság-téren, a hol gyülekeztek, rendkivül érdekes és megható jelenetek fordultak elő. Az öreg honvédek közt kegyelmes urak, magas állásu férfiak mellett voltak egyszerü földmivesek, a kik batyujokat a hátukon hordták, mert nem szállottak sehová s az ünnep után nyomban haza indultak. Többször megesett, hogy egy-egy ilyen tarisznyás paraszt nyakába előkelő úr borult. — «Emlékszel-e, mikor együtt küzdöttünk a piskii hidnál?» «Tudod-e, mikor megmentettél a nagy-sarlói csatában?» «Hát, te még élsz, az isten áldjon meg!»

Minduntalan hasonló visszaemlékezéseket lehetett hallani s a régi bajtársak zokogtak a viszontlátás öröme miatt. Vegyesen álltak egymás mellett tisztek és közlegények. Ott álltak öregség sulya alatt meghajoltan bár, de fiatalosan ragyogó szemmel és büszkén emelt homlokkal. Sokan felöltötték a régi honvéd vagy nemzetőri egyenruhát s igyekeztek kihuzni magukat ugy, mint hajdan, mikor a csataindulóra lépkedtek.

Klösz György fényképe.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

A régi honvédek csoportjában közfigyelem tárgya volt báró *Máriássy* János nyugalmazott altábornagy, a ki 1849-ben mint honvédezredes második volt a megvívott várfokon s a diadalmas ostrom kivívása nagyrészt neki köszönhető. Most jóságos arczú, szerény öreg úr, a ki magas polczot foglal el a közéletben, és most is fiatalos hévvel beszél a nagy idők nagy eseményeiről.

A megjelent régi honvédek között voltak *Hollán* Ernő nyugalmazott altábornagy, *Cserey* Ignácz, *Inczédy* Samu, gróf *Eszterházy* Miguel, *Veég* Bertalan huszárezredesek, *Comáromy* László, *Alvinczy* Avelin honvéd őrnagy, *Lukácsy* Miklós, *Beöthy* Andor, *Thuránszky* Tamás, *Győrfy* Péter, *Tholnay* Gábor őrnagy, gróf *Eszterházy* István, gróf *Eszterházy* Kálmán, a félkezű képviselő, a ki karját a szabadságharczban vesztette el, *Rényi* Rezső, *Domahidy* Ferencz, *Borszéky* Soma, *Fornszek* Sándor őrnagy, báró *Podmaniczky* Frigyes és még több száz tiszt.

A különféle régi egyenruhás honvédek közt látható volt 1848/9-ki egyenruhában egy régi Károlyi-huszártiszt, a ki teljesen hasonlított egy mostani közös hadseregbeli huszártiszthez, azzal a különbséggel, hogy kardbojtja arany és vörös zsinor volt s a tábori öve nemzeti szinü. Volt közöttük egy Lehel-huszár kék egyenruhában, egy Hunyadi-huszár kék gatyában, dolmányban és ostorral.

A debreczeni, szegedi és győri öreg honvédek egyenruhában vonultak fel, valamint a honvédmenedékház tagjai is, a kik közül mind eljöttek azok, a kik Budavára diadalmas ostromában részt vettek. A debreczeniek történeti nevezetességü zászló alatt jöttek. Ez a régi 67-dik zászlóalj lobogója, mely az ostromnál is szerepelt. A zászlót akkor is ugyanaz a *Boros* József zászlótartó vitte, a ki most tartotta a kezében.

A győriek zászlója szintén 48-as emlék. Világosnál egy honvédszázados levágta a rudjáról és teste körül csavarva, megmentette. A zászló Győrbe került, hol egy régi Rákóczi-zászló rudjára feszítették. A lobogó át meg át van lyuggatva golyótól s a szélei foszlányosan csüggnek alá.

A honvédek közt volt a hajdunánásiak csoportjában *Nyakó* uram, a ki 48-ban Klapkának volt a trombitása. Magával hozta a régi trombitát is, melyet a világért ki nem adna a kezéből, de azt mondta, hogy a debreczeni muzeumnak testálja. A szegediek közt feltünt a dobos, a ki a 3-ik vörössipkás zászlóalj dobosa volt s szintén részt vett Buda ostromában.

Az összes honvédek nesztora *Gyurkovits* Mátyás nyug. fővárosi tisztviselő volt, a ki ép erőben és egészségben most töltötte be 89-dik évét.

Érdekes volt a régi honvédek nagy csapatát látni, a mint ott nyüzsögtek, mozogtak a szobor alatt.

A honvédek ünnepére a régi bajtársakon kivül nagyszámu és előkelő közönség gyült össze. Különösen feltünést keltett az országgyülés impozáns, majdnem kétszáz főnyi küldöttsége, melyet báró *Bánffy* Dezső, a ház elnöke vezetett a szobor elé. A képviselők jobbára fényes díszmagyarban jelentek meg, valamint a főrendiház tagjai is, a kik között több ismert főur volt látható. Budapest fő- és székváros szintén nagyobb küldöttséggel képviseltette magát.

Az ország minden részéből pedig több mint háromszáz küldöttség jelent meg. A küldöttségi tagok szép rendben sorakoztak a dísz-tér két felén megyék és városok szerint.

A tér közepén egész árboczerdő volt a megyék czímereivel. A dísz-tér elragadó képet nyujtott. Valamennyi háza fel volt lobogózva, minden ablaka feldiszítve és emberekkel megrakva. A téren ezer meg ezer ember hullámzott. Az éjszaki sarkon emelkedett a hölgy-tribün, melyen ötszáz hely volt elfoglalva az ünnepélyben résztvevő hölgyek által. Az emelvényen láttuk *Damjanich* János és *Gáspár* 48-as honvédtábornokok özvegyeit, a *Dessewffy* és *Károlyi* grófnőket s a főváros sok előkelő hölgyét.

Pompás, verőfényes nap sütött. A keleti szél enyhén lengette a szobrot körülkerítő óriási vászontakarót. A szobrot környező pázsitra a koszorúk egész halmazát rakták le a felvonuló küldöttségek. Ennyi koszorút régen láttunk együtt, az aradi szabadságharcz-szobor talapzatán.

A koszorúk közt volt három remek ezüst koszorú: az országos függetlenségi és 48-as párté, a gyöngyösi hölgyeké, a szegedi függetlenségi párte. Az erdélyrészi honleányok hatalmas vaskoszorút tettek a talapzatra. Az élővirág koszorúk közül kitünt a főváros és a képviselőház roppant babérkoszorúja.

A talapzat bronz-pálmaágára egyszerű, szerény kis babérkoszoru volt akasztva, melynek nemzeti szinü szalagján ez a felirás volt. «*Ruttkayné Kossuth Lujza.*»

A leleplezés programm szerint folyt le. A budai dalárda himnusza után dr. *Szénássy* Sándor felolvasta a szobor történetét, melynek befejeztével elhangzott ajkáról a szó:

— «Hulljon le a lepel!»

Feledhetetlen, nagyszerű jelenet következett erre. A toronymagas szálfákról legurult a lepel és látható lett a merész alkotásu, művészi szép szobor. A közönség egy pillanatig mély csöndben, elbüvölten állt ott, de a másik perczben egetverő éljenzésbe tört ki. A férfiak megemelték kalapjaikat, a hölgyek kendőiket lobogtatták és az öreg honvédek könyezve borultak egymás nyakába.

Perczekig tartott a taps és éljenriadal. Egyszerre felhangzott az «Éljen Zala!» kiáltás és sok ezer ajk éltette a teremtő művészt, a ki ott állt a dobogón kék Petőfi-atillában, himzett fekete szürben, kardosan, mint a régi idők daliája. Mellette ott szerénykedett a talapzat készitője, *Schickedanz* Albert tanár és műépitész.

A zaj lecsillapultával *Degré* Alajos elnök mondta el emlékbeszédét, majd *Bartók* Lajos orsz. képviselő lépett az emelvényre, meggyszin bársony díszmagyarban, hogy elszavalja a honvédeket dicsőitő ódáját. Bartók előbb kissé fátyolozott hangja egyszerre csengést nyert, a mint a szavalásba fogott. Merész hanghordozással és művészileg szavalta el költeményét, melynek minden szakaszára zugó taps és éljenzés volt a visszhang. Még *Spur* János adta át a szobrot a főváros képviselőjének, *Gerlóczy* Károly helyettes polgármesternek, a ki szent fogadást tett, hogy a főváros mindenha meg fogja őrizni ezt a szobrot, mely jelképe a vitézségnek, tanuja a magyar képzőművészet magas fejlettségi fokának és ébresztője a hazaszeretetnek. Beszédét a király és a haza éltetésével fejezte be.

A budai dalárda szózatába már belevegyült a lelkesült közönség éneke. A gyülekezeten leirhatatlan lelkesedés vett erőt. A honvédek egy része rázendítette a Kossuth-nótát, mely csakhamar ezer és ezer ajakon csendült meg. Ennek a hangjai mellett oszolt szét az ünneplő közönség.

Dr. Kovács Dénes.

ÓDA

A BUDAI HONVÉDEMLÉK LELEPLEZÉSÉRE.

1893 május 21.

Irta Bartók Lajos.

Lenn nyugszanak mély sírvölgyben a bátrak,
Kik föl, kevély bércz várfokára törtek,
Kik visszavívták a fejdelmi várat,
S majdan királyuk szívét, nemzetöknek.
De fönn a vár, s a vár fölött ragyogva
Emlékök áll s néz szomszéd csillagokra,
Mert legmagasb pont a haza felett:
Hol jelben él a hős honszeretet!

A honszerző s honvédő bajnokoknak
Utódi ők! Ők Alpár sík terén
Párducz-hadában Árpádnak roboglak;
Ők Kún Lászlónkkal mint bősz harczi rém
Tiprották March-mezőn a cseh oroszlánt,
A koronát Rudolf bajtársnak osztván;
S ők voltak Mátyás rettegett hada,
Melynek csapásin Bécs leroskada.

S bár villogott az ozman sárga holdja,
Letörve Mátyás tornya érczkeresztjét:
Szarvát letörték ők is, megtorolva,
Honvédő ősök Budát visszavették.
El nem fajult a szittya párducz gyáván,
Villámcsapásként első volt a bástyán.
Nem is vesz rajta senki diadalt,
Csak a magyar ne bántsa a magyart!

Hah! dúlt kül-ellen, e hazát tiporta
Török-tatár, buzdítván belviszály:
De átkozottabb három század óta,
Melynek zsákmánya volt nemzet s király.
Láthatlan szörny, magát berágja mélyen,
S dúl titkon nemzet és király szivében,
S annyi könnyet, vért, s vértanút kiván, —
Ti zúztátok be szörnyfejét Budán!

A kétszin ármány, nép s fejdelme vesztén
Mely ön zsarnok-hatalmát épité,
Mérges gyanú kigyóit fészkeltetvén
Szent koronánkba: itt lett semmivé!
Ez hősök legfőbb érdeme s jutalma,
E bástyákról veték le széttagolva
Az ádáz szörnyet, hogy temetve lenn,
Örökre veszve s kárhozott legyen!

S csak vérözön bírt bitorok falával,
De győze a hon, s mindig győzni fog,
Mert mit törődünk akkor a halállal:
Ha a hon élte, mely koczán forog!
Oroszlán volt a harcz; elestek bátran
A védők, s béke él velök a halálban;
Hős vert le hőst, s a bosszut megveti,
Vert ellen híre hírünk' élteti.

És győze e hon, s mindig győzni fog,
Mert kőfalon véres roham ha megdől:
Im, fölragadni roskadt bajnokot
Egy kéz nyulik le láng- s füstfellegekből.
Nézzétek: itt István királyi jobbja,
Mely a gyilkost fagyasztva térdre dobja,
Él, s apostol hatalma védi meg
Nagy alkotmányát, mit ő épitett.

S ők felrohantak, és a vár örülve,
Még ágyulángtól égő homlokára
Győzelmi zászlónk' mint rózsát kitűzte,
S legbüszkébb: néz új győzelmek sorára.
S fejdelmi várunk porba sohse dűlhet,
Vívhatlan áll, mint a nemzetbecsület.
Vár, város, ország szebb lesz, bármi rom,
Szebbé építi a honvédszurony!

... S *áll a szobor* magas hegy tetején ...
S némán kiált: «Nemzet, mely önmagában
Megbízik, áll csak dönthetlen helyén,
Sors, jog, királya abban bízhat bátran!»
S vén bajnokok, megosztva győzedelmet,
Halálban kik bajtársak nem lehettek,
Most könnyben állnak a hír fényinél:
Ők megdicsőültek, hazájok él!

Nincs több keserv már bátor, hű szemökben,
A vérfolyam medrén áldással árad:

Remény nélkül halók nyertek jövőnkben
Jutalmat, a hon sírjokból föltámadt.
Csak élj, bizalmunk, a fejdelmi napban,
Homályos hajnal feltündöklik majdan!
S itt lesz az ifju honvéd, ősekint,
Ha a haza s király csatára int!

Állj, hős, e helytt, félisten, kit nevedről
Nem ismerénk; — a *nemzet* a neved!
Tekints szét, fönnen, mint a hármas hegyről,
S emeld Atlaszként a magyar eget!
Ez legmagasb pont a honban; s ökölbe
Kardod szoritsd, s nézz sólyomkint a földre;
Mint harczi őrszem, a nemzet s király
Várának őre, mindig ébren állj!

Szemed éjszakra villámot löveljen,
S kelet felől intsd Árpád sergeit.
Föld- s égből visszatér a honfi szellem,
A hadak utján hún tábor segit.
Az isten-ostor elleninkre törtet,
Kikorbácsolja sarkiból a földet,
S te vérözön közt állsz, mint Ararát,
Hős honszerelmed megtartván hazád'!

PÜNKÖSD DÉLUTÁN.

Falusi kép.

Irta SZIVOS BÉLA.

Vége van az isteni tiszteletnek.

Elhangzott az ünnepi ének végső sora is, melyet hires torkú kántor uram ékesen kikacskaringózott czikornyával szokott befejezni. Egy ideig szint'úgy zúg bele a templom, rezeg a lecsüngő poros pókháló; de nem sokára elcsendesül minden, csak nehány öreg asszony tompa kopogása visszhangzik még a vedlettes szent falak magános csöndjében.

Lassan húzódnak kifelé az öregek. Hijába! némelyiknek már harmadik láb is kell. Aztán meg olyan jó itt az Isten házában! S ki tudja, jövő pünköstig hogy lesz, mint lesz? Minden mulandó e földön; és az ember élete «füst és pára!»

Az a fekete ruhás, görbedt anyóka is, a ki leghátul mankón sántikál kifelé, még egyszer visszafordul a szent küszöbről; meghordozza nedves szemeit a kitarkult mennyezeten, kopott szószéken, ócska padokon, s nagyot sóhajtva rebegi: «Oh, én édes megváltó Jézusom, vajjon itt lehetek-e még jövő ilyenkor?» Végre aztán nagy lassan kikopog, kicsoszog, a harangozó pedig fontos hivatásának teljes tudatában, hivatalos méltósággal becsukogatja az ajtókat.

Vége az ünnepnek!

Gorzsás uram, a harangozó, egy cseppet sem bánja. Hijába! kimerítették két nap óta nehéz, hivatalos teendői: az a sok beharangozás, ajtónyitogatás-csukogatás s más efféle, a mi nélkül az ünnep meg sem eshetnék. De alig is várja, hogy a kulcsot bevihesse a tiszteletes úrhoz. Menten ellépked a malom alá, hol a politikus népség azóta összegyülekezett, s hűségesen várja a tudós harangozót, kinek szájából csak úgy dől az a sok ékes magyarázat muszkáról, németről, francziáról, ángliusról, no meg a kormányról, mely mindjárt ugyancsak ki is kapja a magáét. De hát ugy van az rendjén. Mért nem kormányoznak úgy, a hogy Gorzsás uram kieszelte, mikor csak is az válnék a haza javára!

Tiszteletes ur, meg kántor uram is hazafelé irányozzák lépteiket a templomból. Olyan elégedett az arczuk, szintúgy ragyog, kivált a kántor uramé; mindketten jól végezték dolgukat, s olyan édes ennek az érzete! Bizony jól is esik rá majd mindjárt egy kis savanyuvizes bor. (Kántor uram megiszsza viz nélkül is.)

A tisztes elöljáróság felballag még a falu házához. Nincs ugyan ott ilyenkor semmi dolog; de, ha már az ember hivatalban van, mégis meg kell adni a módját.

Sorban mennek, mint a lúd. Legelől biró uram. Kimondhatatlan méltóság árad el egész valóján. Ha lehetne, még a földre sem lépne. Olyan remekbe készült új csizma, mint az övé, nem is mindenüvé való! A mint útjába egy-egy száraz rög kerül, odább piszkálja hosszú botjával, mintha mondaná: félre előlem földi göröngy, nem látod, ki jön?

Utána lépdel a törvénybiró, közgyám, perceptor, kisbiró, végül pedig a bakter, ki roppant önérzettel, minduntalan jobbra-balra tekintget, vajjon látják-e sokan, milyen nagy emberek után ballag ő?

Jegyző úr nincs az előljáróság díszes sorában, pedig ő is ott volt a templomban. De hogy is maradt volna el onnan, mikor a rektor-kisasszonyok is ott voltak! Jegyző úr nőtelen ember, s mód nélkül csapja a szelet. Most különösen kicsipte magát. Épen ünnepre érkeztek meg diszes talmi inggombjai, hatalmas kézelői, s a szabó is szerencsésen elkészült a honi szabású kabáttal. Úgy odaillik gomblyukába az a pirosló pünkösdi rózsa, melynek édes szagát elnyomja a bőségesen pomádézott fürtökről áradó pacsuli illat.

Ilyen hódító állapotban aztán csak nem búvik el az ember a lányok elől! Nem is cselekszi ezt a nagyreményű jegyző úr sem, hanem utána iramodik a kecses léptű rektor hölgyecskéknek, s vadgalambszín keztyűjét huzogatva (mert az is van ám!) ügyesen a barna Erzsike mellé oldalog, s a lehető legbájosabb mosolylyal megkérdezi:

— «Lehetek-e olyan boldog, hogy hazakisérhessem bájos nagysádtokat?»

— «Lehet, — sipogák szemérmetesen a hölgyecskék, — csak tessék!»

Nem sokára a rektori lakhoz érnek, s a kapuban álló mama, dobogó szivű lovagunkat is betessékeli.

Kis vártatva egész társaság érkezik látogatóba: a tanitóné három leányával, a bérlő leányai, két uradalmi irnok, s a hamis szemű, tűzről pattant ispánné, ki is alig csókolgatja sorra a hölgyeket, mindjárt indítványozza, hogy játszunk «haragszom-rád»-ot.

A játék megindul. Repül a kendő jobbrabalra, szedik a zálogot sűrűn, hogy legyen mit kiváltogatni.

Jegyző urat többek közt arra büntetik, hogy féllábon állva dalolja el a nótáját. El is dalolja, bár kissé félszeg hangon:

Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél
Piros pünkösd napján,
Hajnalban születtél.

E közben olvadozva Erzsikére néz, a ki pirulva süti le barna szemeit, s nem győzi a kötője csipkéjét sodorgatni. A szemfüles kis ispánné nagyokat kacsintva, susog a boldog rektorné fülébe, a miből a kiváncsi tanitóné ennyit meghall: egy pár lesz belőlük jövő ilyenkorra!

A játékra ozsonna következik. Bőségesen van kávé, csőröge, kalács, retek, aszalt szilva, meg vagy hat féle befőtt, mire rektorné asszony amúgy mellesleg megjegyzi, hogy ő már nem avatkozik a befőttek dolgába, a lányok csinálják egészen; Sárika sem utolsó, de Erzsike meg épen nagy mester. Pedig milyen kevés czukrot használ fel hozzá; a multkor a körorvos nem is akarta hinni.

Az utczáról vidám dalolás hallatszik be. Egy nagy csapat lány megy ott ötével-hatával összefogódzva, egy sort nevetgélve, meg egy sort dalolva:

Pünkösd napján születtem,
Piros rózsa a nevem.

A falu alá igyekeznek a játszóba, hol már a bokrétás legénység rég várja őket. Meg is ered csakhamar a játék: a cziczázás, kergetődzés, lapdázás, «kinn a bárány, benn a farkas», és csorda-behajtásig hangzik a vidám zaj.

Ekkor aztán már illik haza menni, meg a tehenet is ki fejné meg? Megindulnak hát csapatosan, most már lányok, legények hosszú sorokba összefogódzva s messze hangzón együtt dalolászszák:

Piros rózsa az én nevem,
Rózsám, el ne felejts engem.

S nyilván az egész falut végig dalolnák, ha a félelmes biró uram szembe nem jönne rájuk s kemény hangon azt nem mondaná:

— «Csend legyen a faluban!»

Rektoréktól is bucsút vesz a társaság. Mindenki vidáman csevegve megy szét hazafelé; csak a jegyző bandukol lassacskán; vissza is néz sokszor és nagyokat sohajt. Szegény, vajjon mi baja lehet!

A malom-alja sem marad ott éjszakára. Oszlik de oszolhat is. Emberül elvégzett mindent. Tisztázódott a politikai helyzet. Muszka, oláh, horvát, mind kikapta a magáét, de a kormányon sem maradt meg a keresztvíz. Meghányódott-vetődött az új pénz sora, állapota, s határozatba ment, hogy ha már egyszer hozzáfogtak, mentől többet kéne biz abból egy bajjal csináltatni, a «Rőtsült» etmeg nem ártana emberségre tanítani, hogy ki ne hordaná megint az országból a pénzt.

Kántor úr is ballag hazafelé valamelyik komájától, még pedig szerfelett lelkesült állapotban, s nagyot köszön a papnak, ki épen ablaktábláit csukogatja befelé éjszakára. Mellette bandúkol a falu kovácsa. Igyekszik szörnyen katonásan menni, de mindig félre lép az egyenes irányból. Szemei nagyon aprók már, a feje is, — csodálatos! — minduntalan hol előre, hol hátra kivánkozik. Nem is igen szól már, csak csendesen ráhagyja, a mint kántor koma utcza hosszat harsányan átkozza az emberi nemzet leggaládabb ellenségét, a — *fillokszériát.*

A MINTA-EMBER.

Irta GYARMATHY ZSIGÁNÉ.

A «kióvi csata» jeles költőjéről, a nagy felfedezéseket tett, alkotó lángészről, a paraszt kis fiuból lett nagy emberről: *Debreczeni* Mártonról többen irtak már. De legmelegebben gróf *Mikó* Imre emlékezett meg egy szép előszóban. A gróf az eredeti forrásból merített, azért olyan alapos, a mit írt. Kortársak voltak, és Mikó rajongó szeretettel csüngött «a lángész ezen emberén» Mohón keresgélt hátrahagyott irományai között, mert érezte, hogy kell ott valami becses dolognak lenni. Igy akadt rá a hatalmas hőskölteményre, a még teljesen be nem fejezett «Kióvi csatá»-ra. Fokozódó lelkesültséggel olvasta végig, aztán sajtó alá rendezte és valóban nemes áldozókészséggel diszes kiadásban gazdagitotta vele irodalmunkat. Az előszó sikerült életrajza *Debreczeni* Mártonnak és ártatlan okozója annak, hogy én most ezt a visszaemlékezést irom. Ugy történt az, hogy mikor a hőskölteмény megjelent, édes apám magához hivatta a *Debreczeni* Márton rokonságát és felolvasta előttük az életrajzot, melyhez az adatokat maga szolgáltatta volt. Az atyafiság érdeklődve figyelt; aztán elérzékenyülve, könnyes szemekkel bólingattak: «igaz, mind igaz; de még oda kelle vala irni az *ökrökről*, meg a *képről*, meg az *ebédről*». S mindenik elmondott valami nagyon egyszerü, de nagyon szívhez szóló dolgot a minta-emberről. Az egyik testvérnek, Pálnak, volt egy szép szőke kis leánya, Erzsi. «Debreczeni, lángész ez a gyermek», mondotta volt édes apám és együtt tanitott a kis parasztleánynyal (mily kár, hogy a lángész nem ragadós!) ... Tehát mikor a kis leány hallotta, hogy még sok minden nincsen leírva az ő imádott «bácsi»-járól, ragyogó tekintettel fordult hozzám: — «Kisasszony! irjuk le mi, ha megnövünk ... irjunk oda mindent Márton bátyámról» ... Lehet, hogy Debreczeni Erzsi — most már Sinkó Ferenczné — elfeledte ezt a szándékát, s habár most is elolvas mindent, a mi nagy nevü bátyjára vonatkozik, de azért irni még sem akar. Hanem én nem feledtem el soha azt a jelenetet és mindig tudtam, hogy le fogom egyszer irni azokat az egyszerü megjegyzéseket, melyek a lángeszü férfi meleg szivére, tiszta kedélyének mélységére vetnek világot.

Pár évvel ezelőtt azzal a szándékkal kerestem fel szülőfalvamat és a Debreczeni Márton szülőfalvát, *Magyar-Gyerő-Monostort*, hogy a még életben levő egyetlen testvért, az akkor nyolczvanegy éves Pált, újból kikérdezem a bátyja felől.

A *Debreczeniek* meglepőn hasonlítanak egymáshoz. Világoskék ragyogó szemek, fehér piros arczszín, kiálló pofacsont, nagy domboru hom-

lok, lágy, hamvas szőke hajzat és szép metszetü, rendkivül piros ajkak, — ilyen volt *Márton* és ilyen a most élő *Debreczeni* is mind; de legtökéletesebb volt a hasonlat *Márton* és *Pál* között. Ezt meg is mondtam az aggastyánnak azon a találkozón.

— «Pál gazda! kegyelmed épen olyan, mint bátyja abban a nagy könyvben; emlékszik?»

— «Emlékszem; el'iszem, hogy emlékszem...»

A leánya hozzám hajolt és azt súgta:

— «De én meg nem hiszem; felejt már az öreg nagyon! Ugy-e bár, édes apám uram, nem sokat tud most a «bácsi»-ról?»

— «Kiről te, Márton bátyámról? Na, azt ne mondja nekem senki! A mik most történtek tizenöt esztendő óta, lehet, hogy nem mindig világosak előttem, összefutnak, mint a betük; de a mi régen történt, azt tisztán látom. Különösen emlékszem Márton bátyámnak a legkisebb szavára, minden lépésére... Emlékszem; hogyne emlékezném!... És a révedező öreg szemekbe fény gyúl; elmult idők varázsa borúl az aggastyánra és ifjui hévvel hivogatja elő édes emlékeit.

*

Debreczeni Márton 1802-ben született, s alig kezdett iskolába járni, már feltünt az öreg kántornak, hogy ez nem olyan gyermek, mint a többi s elkezdte biztatni a szülőket:

— «Nagy kincs van ennek a kis fiunak a fejében; okvetetlenül kollegiumba adják kendtek!»

Az apa azt felelte, hogy: folytassa csak az ő mesterségét, a fazekasságot s a mig hajtani birná a korongot, addig őrizze a tehenet.

— «Ugy, úgy, Marczikám, — tette hozzá beteges édes anyja; — ne hagyj te itt bennünket!»

És a kis fiu őrizte a tehenet a «havasszél»-ben, és a Szamos partjára dőlve olvasta azokat a könyveket, melyeket az öreg paptól kapott. Hej! ha ezen a kedves helyen meg lehetne mindazt tanulni, a mire a kis fiu úgy vágyott! A gyermek szivében erős küzdelem támadt. Nagyon hajtotta valami. De épen olyan erővel fogva tartotta a zúgó erdő, a csillogó Szamos s a hóval barázdált kék hegyek. Olykor a tudás vágya annyira sarkalta, hogy felkiáltott: — «Megyek!» Aztán ismét érezte, hogy azt az erős köteléket nem tudja elszakítani. Midőn ébredező lelke így küzdött, akkor halt meg édes anyja. És a kis fiu határozott: — «Elmegyek!» — Könnyes szemei felcsillantak: — «Most már elmegyek!»

És elment és azon év őszén (1814-ben) a havasalji szülőfaluban már kézről-kézre járt egy levél, melyet a kolozsvári ref. iskola egyik jeles tanára írt az iskolamesternek s melyet az öreg Pál nyolczvanegy éves korában is szóhiba nélkül tudott: «Rekt'uram! Meglássák, nagy ember lesz egykoron abból a kalotaszegi kis fiuból. Az utolsó padból már az elsőbe került. Nem is látják tanulni; de azért még is ő tud legjobban mindent. Klasszikus könyveket olvas éjjel-nappal és megérti. Gyakran látom könyveire hajtani szőke fejét; leborúlva siratja szegény, meghalt édes anyját. Immár első a legjobbak között és nem tudom nagy tálentumát, példás, szelid magaviseletét, vagy kitartó szorgalmát dicsérjem-e jobban? Büszke lesz egykor az a falu erre a czondrás kis fiura...» És a professzor nem csalódott.

Nagy nélkülözések között tanult, mert nem akarta, hogy édes apja elvonjon valamit az öt kis árvától. «Megköszönöm, ha egy héten egy barna kenyeret kapok». És nem is kapott egyebet. Mély szeretettel ragaszkodott övéihez s ezt annyira ki tudta mutatni, hogy még mostoha anyját is megnyerte, s a komor asszony tőle kitelhetőleg gondozta apró mostoháit, csakhogy a «kollegistá»-nak kedvébe járjon. Az öt kis árva között Ferencz volt a legfiatalabb; ezt még a többinél is forróbban szerette Márton. «Tehetséget látok ebben a szép szöszke gyermekben; taníttatni fogom.» S bár szűken telt, mert csak az ösztöndijak elnyeréséből tengődött; de azért a kis Feri nem látott szükséget semmiben. «Küldök egy aranyat, — így ír a Feri tanitójához; — takargassák be vele, már a mennyire lehet, a szegény kis öcsém rongyát.» Más alkalommal pedig ezt írja: «Küldök tiz forintot, — kicsiből kicsit, — öltöztessék az öcsémet «kék»-be.»

Debreczeni Márton bányász lett és fokról fokra emelkedett hivatalában. Abrudbánya tisz

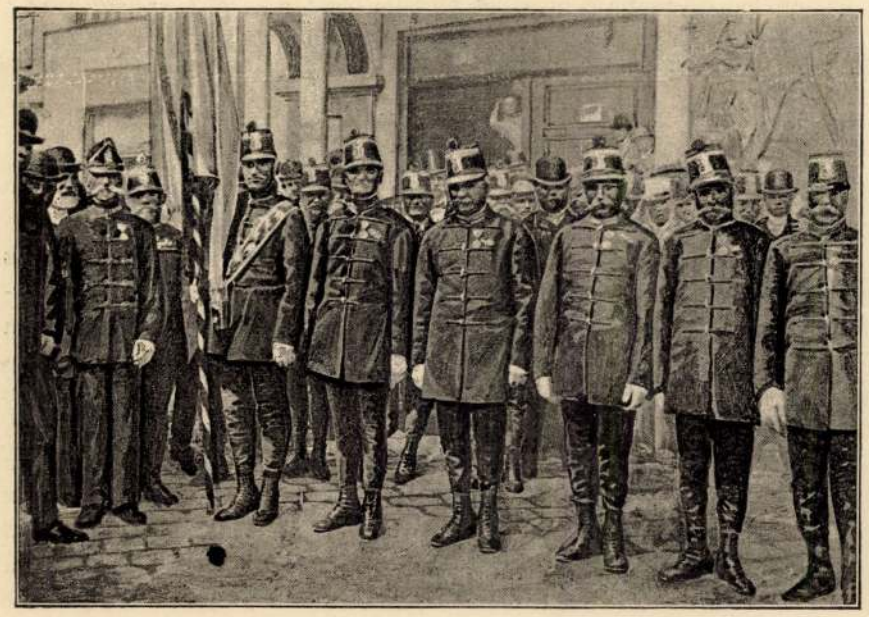

DEBRECZENIEK.

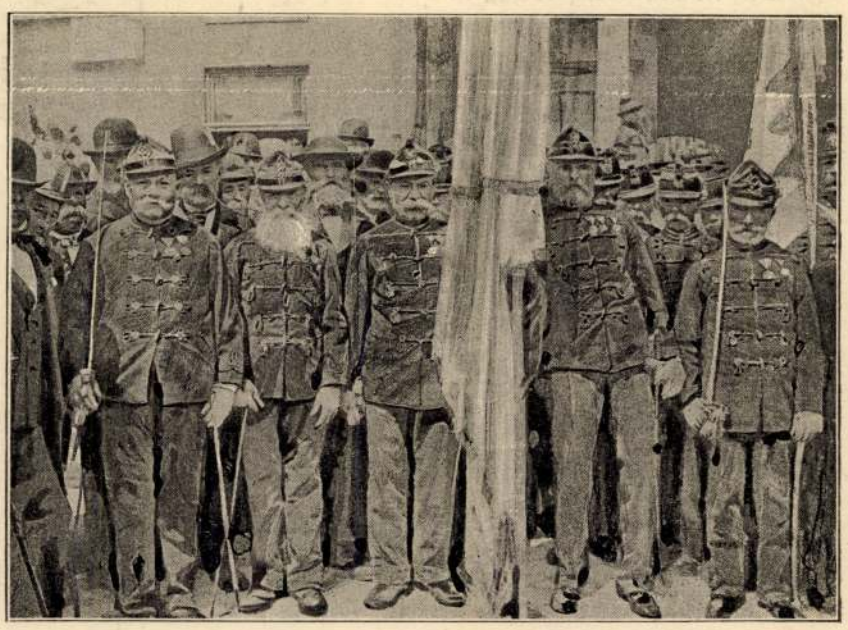

BUDAPESTIEK.

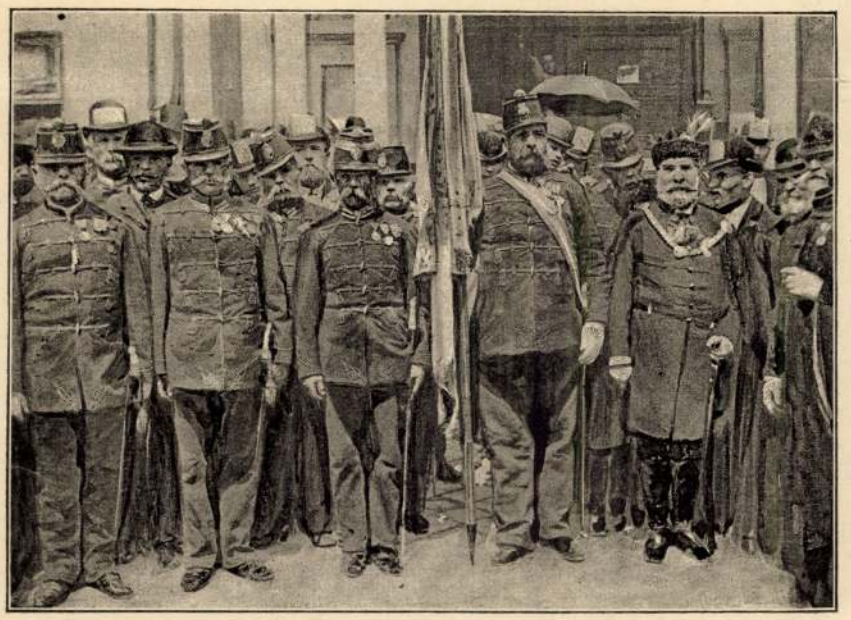

GYŐRIEK ÉS SZEGEDIEK.

HAJDUNÁNÁSIAK.

1848/9-ES HONVÉDEK A BUDAI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSÉNÉL. — A «Vasárnapi Ujság» rajzolójának pillanatnyi fényképfölvételei.

A LELEPLEZÉS ELŐTT.

A LELEPLEZÉS UTÁN.

teletbeli polgárának, Zarándmegye táblabirájának választotta; az országgyülés pedig nemességre ajánlotta. Nemes lett tehát külsőképen is; mert a benső, igazi nemesség vele született. Debreczeninél a mindig kutató szellem és a lángész teremtő ereje olyan alkotásokban nyilvánult, melyeket a külföld tudományos szakférfiai is csodálattal ismertek el. Bámulatos, kitartó szorgalma, hatalmas talentuma új lendületet adott az egyetemes bányaügynek.

Hasznos újításait, nagyszerü felfedezéseit azonnal alkalmazták Németországban, Koppenhágában és Bukovinában. Ásványokat, csigafurókat neveztek az ő nevére és egyszerre több külföldi egyetemhez kapott meghivást.

— «Nem megyek; inkább nyomorkodom itthon, ha tehetnék valamit az erdélyi bányászatért, mintsem duskáljak ott, a hol még sincsenek igy rám szorulva.» — Érezte, hogy itthon nem fog duskálni soha a földi javakban! . . .

De hát a nagy tudományu szakférfiról, a mély kedélyü költőről avatott kéz irt életrajzot, én csak azokat az apró dolgokat akarom felemlíteni, melyekre az unokahúg azt mondta volt: «Ezt írjuk mi le, kisasszony!»

Hosszas távollét után, midőn mint magas állásu egyén jött szülőfalvába atyafilátogatásra, mosolyogva tiltakozott a czim ellen:

— «Na, ne bolondozzanak, édes lelkeim! nem vagyok én a monostoriaknak méltóságos úr. Az öregeknek Marczi öcsém, a fiataloknak Márton bátyám akarok én lenni mindig. Kerüljenek csak be, üljünk sort, mint hajdan s hányjuk-vessük meg a régi dolgokat. És ha megforgattuk a szót, jöjjön velem, a kinek kedve tartja a havasszélbe, oda, hol egykor a kajla tehenet őriztem és süssünk szalonnát és hallgassuk a fenyves zúgását s a Szamos harsogását . . .»

Pattogott a száraz galy, serczegett a szalonna és forró zsirját cseppenként eregette a puha barna kenyérre, melyet a hajdani kis pásztor fehér keze tartott a nyárs alá. A pompás lakmározás után végig dőlt a süppedő füvön:

— «Tudjátok, hogy sokkal okosabb lett volna tőlem, ha el nem hagyom ezt a tájat soha. Érzem, hogy ide vagyok én forrva testtel-lélekkel. Az erdő zúgása, mintha az én szivemből áradna szét és vérem keringése egy lenne a Szamos futásával . . . Bizony boldogabbak azok, a kik nem szakítják ki magukat fajuk ősi légköréből. A hol nemzedékről-nemzedékre gyökeret vertek, csak ott élhetnek igazán.» Elmélázva szemlélte a fehér fodrú kékes felhőket: mint sietnek, mint úsznak szakadatlanul. Így futottak akkor is, mint most és mind hivták őt, hogy menjen velük . . . mindig, mindig ezek a röpke felhők hivták . . . Ejh! hiában minden. Érzi, hogy újból csak úgy tenne, újból elmenne; mert a tudás vágya erősebb a szülőföld vonzásánál is.

Addig nem távozott hazulról, mig az övéivel meg nem igértette, hogy felkeresik őt Szebenben. És ősz felé az atyafiság szavát állta. Nagy volt a készülődés. A mostoha anya pisztrángokat szerzett; az otthon maradó hajadon húg, a szőke Kata, varrottaskendőt végzett be az ismeretlen ángynak és jó egészséget kivánt Márton bátyámnak. Pál befogta két apró tehénkéjét és felültette a kis diákot, ennek tanitóját és a mostoha anyját s megindultak a nagy útra, melyet isten segedelmével, öt napi menéssel, öt napi jövéssel megejtenek valahogy.

Végre elérkeztek a nagy «sárgaház» elé és lekaczmalódtak. *Debreczeni* Mártonnak nagy úri vendégei voltak: gróf *Mikó* Imre és két bányatanácsos. Épen asztalnál ültek és a szegény czondrás atyafiság összehuzódva sompolygott a konyha felé. A nyitott ajtón át Debreczeni észrevette őket, felszökött és utjokat állta:

— «Nem arra, édes lelkeim! Beh jó, hogy itt vannak; régen várom már!» — Rendre ölelte őket — «épen jókor érkeztek, anyám; még nem halt meg az anyósuk» (azaz még nincs vége az ebédnek.)

— «Nem megyünk mi oda, nem vagyunk mi urak közé valók!»

Debreczeni gyöngéd erőszakkal vezette befelé mostoháját. A parasztasszony sápadozott és zavartan forgatta azt a csomó fenyőgalyat, melyen belől a pisztrángok vannak, kivül

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

A «Vasárnapi Ujság» rajzolójának pillanatnyi fényképfölvételei.

pedig a piros varrottas kendő. «Nem is tudá, hogy mit csináljon az ajándékkal, mikor a temény-telen fényes üveg mellől csak rá néze az a sok úr.» A ház ura *Mikó* grófhoz vezette mostoháját:

— «Engedje meg excellenciád, hogy ide ültethessem anyámat, a ki felnevelte öt árva kis testvéremet. Te, kedves öcsém Pali, ülj ide a feleségem — az édes ángyod mellé; a kis diákot és a tanitóját magamnak tartom.»

A bányatanácsosok nagy szemeket meresztettek; de *Mikó* gróf el volt ragadtatva. Felállott, poharára tette kezét s így szólt:

— «Debreczeni Márton, méltóságos conziliarus uram! Eddig csodáltam bámulatra méltó lángeszét, nagy tudományát, tiszta, erényes életét; most földig hajlok nagy, nemes szive előtt...» S mig a köszöntő a bokros érdemeket zengte, látszott Debreczenin, hogy nem tetszik az neki; de mikor éltette az atyafiságot és a falu egész népét, köny szökött a szemébe épen úgy, mint a rokonainak, mert ugyanegy forrásból, a szülőföld szeretetéből fakadtak azok a könyek.

A vendégek távoztával megeredt a bizalmas beszélgetés. *Debreczeni* szerető, nemes szivével rögtön kiérezte, hogy mi tehetné az ő Pali öcscsét boldog emberré és végtelen örömet érzett, hogy ő azt a boldogságot meg tudja szerezni...

— «Na, most vacsoráljunk úgy, mint odahaza szoktunk, ha valami nagyobb alkalmatosságot ülünk. És a tányérokban megcsillant az aranysárga csigás leves, aztán jött a töltött csirke és a paraszt rétes. A ház asszonya, — a ki csak törte azt a nyelvet, melyen a férje megirta hatalmas hőskölteményét, — szives jósággal kinálgatta öket. Vacsora után a legszebb szobába vezette anyósát s puha ágygyal kinálta. Reggel a ház urán kivül még mind aludtak, midőn a mostoha fáradt kifejezéssel, vörös szemmel távozott a szobából.

— «Hogy aludt, jó anyám?»

— «Nem aludtam, a szememet sem hunytam be, — vagy ha behunytam, az még rosszabb vala. Márton fiam, te jó valál mindig. Ne szegd a kedvemet most se; engedd meg, hogy az éjjel a szekeren háljak... Na, na, csak ne neheztelj, hát akkor a konyhán...»

— «De az istenért, mi történt? Rosz ágyat vetettek, ugy-e?»

— «Az ágyban nem lett vala hiba, de meg sem probálám». — E közben már mind a ketten ott álltak a vendégszobában és *Debreczeni* kérdő tekintettel nézett a parasztasszonyra, az pedig rémülten kapkodta szemét egyik képről a másra:

— «Na, ugy-e látod magad is? Mikor magamra maradék az estve és felvetettem a szememet, az az istenverte nagy bolond ló szembe szökött velem; azt hittem, hogy mindjárt kitapossa a lelkemet! Elfordultam. De akkor az az ember felém tartotta a puskája csövét, túl felől a sok szuronyos katona ostromolt. Egész borzalom volt! Meg sem mertem moczczanni, összehuzódtam ezen a töltött padon és majd megölt az irtózás... De már hogy is lehet az ember olyan, hogy a lovat a falra tegye? Istállóban annak a helye! Na, azt az egyet tudom, hogy ha száz esztendeig élek is, olyan házban nem fekszem, a hol éjszakára kép van a falon!»

És még azon este olyan szobába vezette a fia, hol csak tál és kancsó volt a falakon, épen mint odahaza.

Napközben eszébe jutott Mártonnak, hogy mit beszéltek az este és szeliden nézett a Pali szemébe:

— «Öcsém! egy kérésem van hozzád. Ma itt épen baromvásár van. Nekem szükségem lenne két szép ökörre. — Te azt nem is képzeled, mi minden kell a bányákhoz! Csakhogy én már kijöttem az effélékből, mert biz a régen volt, mikor a marhát őriztem! Azért kérlek, ne essék terhedre és válaszsz olyan jószágot, a mely egészen a te kedvedre való.»

Pál örömmel teljesitette a megbizást s még nyolczvanegy éves korában is erre az emlékre ragyogott fel leginkább öreg tekintete. Másnap a rokonság búcsút vett és haza felé indult a két kis tehénkével. Mikor megérkeztek, a szép két ökör már ott kérődzött a Debreczeni-ház udvarán.

— «Oh, hogy áldja meg az isten az ilyen jó testvért!»

És erről a két ökörről, meg arról a hires grófi pohárköszöntőről még ötven év multán is beszélnek abban a havasalji szép faluban.

Debreczeni Márton már negyvenkét év óta pihen a kolozsvári temetőben; de neve élni fog nemcsak a tudomány és költészet mezején, hanem szülőfalva népénél is mindaddig, mig csak az öregek nemzedékről-nemzedékre szivhez találó apró történetkéket regélnek apró unokáiknak nagy és igaz emberekről.

SZINHÁZ.

«A lengyel zsidó.»

Dráma három felvonásban. Irták Erckmann és Chatrian; fordította Iványi Jenő.

A nemzeti szinház ujdonsága.

Karácsony este van. Egy elzászi falusi kocsma barátságos belsejében vagyunk. Jóllétet árul el minden, s jótékony meleget áraszt a kemencze. Künn hóviharos idő jár, az ablakokat meg-megrengeti a szél, s fehér pelyhekkel rakodottan nyit be, szállinkózva, a vendég. A falu egy-két előkelője. Az erdőőr, az öreg polgár és a főcsendőr. A család barátai, a kiknek, úgyszólva, második otthonuk ez az egyszerű, tiszta ivó. A kocsmárosné, egy derék, takaros asszony, rokkát perget; a lánya, egy vidám teremtés, a vendégek körül forgolódik; a szolgáló meg hordja mérsékelt adagokban a bort. Pompás idylli téli kép. Künn fagyos zuzmara mellett szaggatja a fák koronáit a szél; benn a kedély melegénél a zord időről foly a szó. A kocsmárosné aggódva várja a városból a férjét, a lánya kevésbbé érzi az apja hiányát, az öregek incselkednek vele, a főcsendőrnek meg boldogságtól sugárzik az arcza.

A beszéd újra vissza-visszatér a rémes időre, a milyen a «lengyel éjszakája» óta nem is volt. Az az éjszaka az öreg polgárnak jutott az eszébe. Szakasztott ilyen rémidő volt épen tizenöt éve. Igy együtt üldögéltek a kocsmárossal az ivóban, midőn egyszerre csak száncsilingelés hangzik s nyomban utána egy hosszú szakállas lengyel zsidó lép be közéjök. Beköszöntő szavait most is hallja az öreg polgár. «Béke a házra! Kegyetlen idő van! Mélyen jár a hóban a szán.» Jött, leoldotta övét s az asztalra dobta azt. A dobást csengés követte. Az öv aranynyal volt tele. A zsidó egy órai etetés után távozott, s másnap, a kocsmától hajitásnyira fekvő patak hidja tövében megtalálták a lovát, kocsiját, kaftánját, de neki s a pénzének nyoma veszett. És hiába volt minden kutatás. Bünösre maig se tudott akadni az igazságszolgáltatás.

Midőn az öreg polgár visszaemlékezése végéhez jut: megérkezik, közörömre baj nélkül, a kocsmáros, a ki a helység polgármestere is: egy sunyi, szembe nézni nem szerető rőtes alak. Tisztelettel és szeretettel veszik körül őt s csakhamar megtudja, miről foly a szó; de ő ép oly hamarosan másra fordítja a szót. Elmondja, hogy egy bolond delejezőről beszéltek a városban, a ki emberekből régmultak történeteit is ki tudja csikarni. Az öregek ámulva hallgatják, a fiatalok egymás szemeinek delejébe merülnek, künn meg ablakot zúz a vihar, a melynek csörömpölését közvetlen követőleg száncsilingelés nesze jő a szobába. A társaság elnémul, a kocsmáros halotthalovány lesz, s feltárul az ajtó. «Béke a házra! Kegyetlen idő van! Mélyen jár a hóban a szán» beköszöntéssel egy hosszú szakállas lengyel zsidó lép a szobába, leoldva s az asztalra dobva övét. A társaság megmerevedve tekint rá, a kocsmáros összerogy és a függöny legördül.

Ez az első felvonás. Lekötő, életteljes és az igazság erejével is ható kép. Az öregek visszaemlékezése természetes. A visszaemlékezés koruk kiváltsága; s hogy ép az az éj jut eszökbe: megmagyarázza a hely s az idő. Ebben a szobában s ilyen időben látták a rejtélyesen eltüntet utoljára. Hogy ép visszaemlékezésök közben kö szönt be közéjök egy lengyel zsidó: semmi különös. Ilyen időtájt járnak-kelnek Elzászban gabonát vásárolni a lengyel zsidók, a mint ezt többször is említik beszélgetésökben az öregek. A beköszöntő szavak ugyanazonosságán lehetne némileg megütődni. Én elfogadtam. «A béke a házra!» köszöntést feltétlenül, — mert az egyfoglalkozásúak konvenczionális szólásformái rendszerint azonosak, — a másik két mondást meg a hóviharos éjből kifolyólag. Az utas időt, utat tárgyal, különösen ha az idő készti fedélkeresésre. Az egy-ugyanazon tárgyról irók kifejezéseikben gyakran találkoznak; miért ne kiálthatna fel két ember ugyanazon szóval, teljesen találkozó helyzet benyomása alatt! De ha az író a kocsmárosra való lelki hatás okából mondat el három ugyanazonos mondatot: fölösleges munkát végez. A rémes éj ugyanazonossága, a karácsonyi évforduló, a visszaemlékezés, az eset elbeszélése, a csilingelés s a belépő lengyel zsidó: teljesen elég arra, hogy a bűntudat furdaló érzése elemi erővel kiüljön az arczra.

Az első felvonásból a következőkkel jő tisztába az ember: a kocsmáros tette el láb alól a zsidót; a rablott pénzzel jóllétnek örvend; belopta magát polgártársai becsülésébe; s hogy a lánya és a főcsendőr jegyesek.

A második felvonásban a kocsmáros magánszobájában vagyunk. A rémes éj izgalmától testileg összeszedte magát, de a belseje nyugtalanul kavarog. A háznép templomba megy, ő meg előttünk áll leplezetlenül. Emberek között: a falu legbecsültebb embere; magára maradva: bűne rejtve maradásán gazul módolgató. A viharos éj friss benyomása marja belülről, s a delejes álom rémképének borzalma se hagyja nyugodni. A «kisbiró» — a lengyel zsidó szánjának visszhangjául, — a fülébe csilingel neki folyton. Meg-megrezzen a hangra s kapkodva keresi a mentő fonalat, mig nem eddig bevált paraszt furfangjával: lányának jegyese, a főcsendőr jut eszébe. Annak a feladata: kutatni a bűnt. Az ipa ellen gyanú esetén se fog kutatni a meggazdagított vő. A hatóság közegét kell hát sietve magához lánczolni a házassági kötéssel. Mondva: téve; hivatja a jegyzőt s még az nap aláírják a szerződést; de az nem megy egészen símán az örömapára nézve. A lelki vergődés veritéke ott ül az arczán s úgy jár-kel föl-alá, mint a ki retteg, hogy minden perczben szétvághatja valami véletlen a kimódolt mentő fonalat. A véletlen nem állít be, az aláírás megtörténik, s mindössze is csak az örömapát sujtja önkivületbe a családi öröm, s azzal aztán végződik a második felvonás — egy nagy valószinütlenséggel.

A szerződés aláirásánál ugyanis ott van az egész falu népe. Apraja, véne. Szájtátva nézik, hogy 30,000 frankot ad lányának hozományul a kocsmáros, és nincs a ki a homlokára ütne azonnal. Pedig a falu népe mindenütt egyforma. Az mind belelát a szomszédja zsebébe, s a hol többet lát: a «honnét» kérdése rögtön előáll. A kis elzászi falucskában nincsen semmi gyanu. Kincses hozományon, lelki vergődésen meg nem ütődnek. Ők úgy állanak ott a szobában, mint egytől-egyig bárgyu fajok csemetéi, még a feleséget sem véve ki. Az se tud semmit, pedig a nő, ha nem *tud*, hát *kiérez* ilyesmit. Nála nincs nyoma ennek. A család lelki légkörét nem zavarja semmi se.

Jön a végfelvonás. Az abból áll, hogy a kocsmáros az esküvőről virradóra meghal. Este nyugalomra kiséri őt a násznép és reggel a halálvergődés végperczében leli a családja. Meghal egy álom által okozott lelki paroxsismus gehenna tüzének emésztő benyomása alatt. A mit tizenöt évig nem tudott elvégezni az igazságszolgáltatás, egy álom által elvégezteti az író. Teheti, különösen ha oly tolmácsolóra akad, mint Ujházi Ede. Ujházi azt a jelenetet minden ízében kidolgozott művészi alkotásban hozza elénk.

A jelenet a kocsmáros padlásszobáját tünteti elő abban a pillanatban, a mint a lakzi izgalmaitól kimerültet fölkisérik nyugalomra. Lent zene mellett tovább foly a vigság, a mi neki kapóra jövő ürügy, hogy a csendkeresés révén,

kivételesen a padlásszoba rejtett zugába huzódjék. De annak tulajdonképen más oka van. A delejezés erejének a városból hozott réme motoszkál a lelkiismeretében, s attól fél, hogy a mit szükség esetén majd elpalástol a vő, elárulhat az álom. Igy menekül a padlás rejtekébe, a hol esetleges hallucinatiói nem juthatnak senki fülébe.

Elfüggönyzi ágyát, lefekszik, sötét lesz, s aztán álmodja azt az álmot, a mely reggelre megöli. Ez az álomjelenet előttünk folyik le, a szinpad hátterében. A vádlottak padján ül a kocsmáros és vallatják. Konokul tagad. Tanu nincs. A bíróság érzi, hogy ő a bünös, de nem tudja beismerésre birni őt. Az elnöknek a végső eszköz jut eszébe és delejezőt hivat. A vádlott megborzad, tiltakozik s arczára nehéz cseppekben kiüt a veriték. A delejező megjelen s alkalmas mediumnak nyilvánítja őt. A medium a kétségbeesés erejével küzd a hatás ellen, de hiába. Álomba merül s a delejező elmondat vele mindent.

Orozva, baltával ütötte le a lengyel zsidót, a mint tőle távozóban, lassan haladó szánjával a szomszédos patakhoz ért; aztán megrabolta s egy közeli mészégető kemenczében elégette a hullát. A vallomás kimerítően részletes. A büvész nyomról-nyomra viszi kérdéseivel a bünöst, a ki nemcsak beszél, hanem végig is csinálja a gyilkos éj borzalmait élethü mozdulatokban. Elbeszélését a bíróság jegyzőkönyvbe veszi, s mikor a kép teljes, int a delejezőnek, hogy ébreszsze fel őt. Megtörténik; felolvassák neki a vallomását s kimondják rá az akasztófát. Két őr megragadja, ordítozva viaskodik velök, s kétségbeesetten hivja segélyre vejét,a főcsendőrt, miközben az álomjelenet függönye legördül. Ezt nyomban követőleg fölébred ágyában a kocsmáros és berohanó övéi jelenlétében egy hörgő kiáltással szörnyet hal.

Ölhet-e az álom? Ujházi művészete megérteti velünk, hogy igen. Az az erkölcsi- és ideg-dispoziczió, a melyet ő a kocsmáros egyéniségében elejétől elénk tár: feltétlenül katasztrófába visz. Annak az embernek egy vagy más módon el *kell* vesznie, még ha tizenöt évig ki kerülhette is az elkerülhetetlent. Hogy egy álom is végezhet vele, annak ép ebben a tizenöt évben rejlik a magja; mert hát lényegileg nem is az öl, hanem a tizenöt év, a melynek munkájához csakis végső lökésül jelen meg az álom.

Megölt egy embert. Annak az árnya kiséri. Rablott vagyonnal közbecsülést bitorol, s mindakettő koczkán áll szakadatlan. Ennek az embernek tizenöt éves rettegés az élete. Mindenre összerezzen; áruló minden szellősuhanás; az akasztófa gondolata kiséri nyomon, s lelkére sulyosító, hogy titkát még a felesége se tudja. Igy éri őt a karácsony-est ismétlődése tizenöt év után. A jelenet olyan, mintha csak a megöltnek szelleme jött volna hozzá látogatóba, s ép abban a pillanatban, midőn a városból a delejezés rémét, mint büne árulójának biztos eszközét, hozza magával. Megzavarodik; a rettegéstől elernyedt idegei felmondják a szolgálatot; láz vesz rajta erőt és kapkodva cselekszik. Nyakra-főre házasítja a főcsendőrrel a lányát, s hogy álmát meg ne lophassa senki se, a lakzi mámorától izgatottan a padlásra menekül, de önmaga elől nem képes menekülni. A mit az igazságszolgáltatás keze nem tudott elvégezni, elvégezte vele egy álom által a lélekmardosás.

A darabot az operaházban adták kétszer s csak a harmadik előadással került a nemzeti szinházba, gyér látogatottság mellett. Igaz, hogy itt van a saison-vég, de hát a «Keleti utazás» egy harmad-rangú külvárosi német szinházból a nemzeti szinházba átplántált úgynevezett helyzetes darab az évadvég mellett is vonzott izléstelenségei daczára. Ezekkel a «Pont Biquet» és «Toupinel»-féle helyzetes darabokkal csínján kellene bánni. A nemzeti szinház mindenekfölött izlésnemesitő müintézet. Ezek a darabok alaposan lerombolnak minden érzéket a finomság iránt, a mi a szinész és publikum rovására esik egyaránt. Megszokják az erős akkordot s a gyengéd hang közönyösen hagy. A publikumnak szinház kell s elvégre is azzal az eledellel táplálkozik, a melyet eléje tálalnak.

A «Lengyel zsidó» előadásáról egészben véve is csak jót mondhatok s ajánlom mindenkinek,

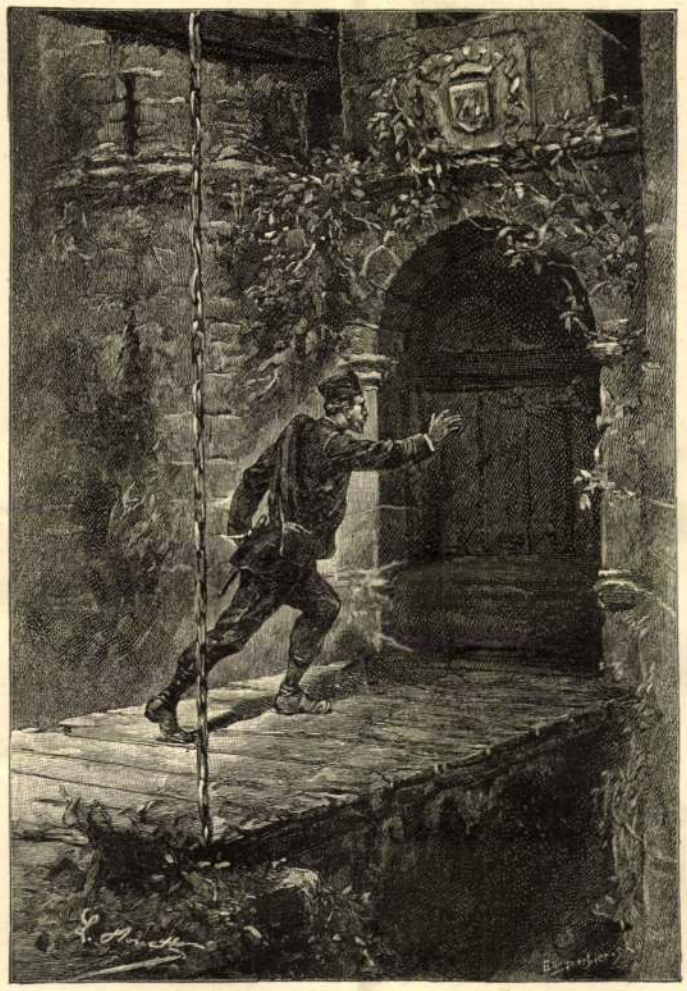

Ferencz gróf megérintette kezével a kaput.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

hogy Ujházi művészi alakitását nézze meg. A többi szereplők is helyükön vannak, a nélkül azonban, hogy kiválót nyujthatna bármelyikök is. Nincs szerepök. Cselekedni egy se cselekszik, s úgy szólva a népség, katonaság magatartására van szorítva mind. Ujházi intézi a dolgokat s kitünően érvényre juttatja a szerzőnek azt a tiszta és világos czélzatát — hogy az igazság kutató keze mesterkedéssel kikerülhető, de bünt büntetlenül elkövetni még sem lehet. —*ée*—

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francziából fordította HUSZÁR IMRE.

(Folytatás). (20-ik közlemény.)

XII.

Lehetséges volt-e ez? Stilla, a kit Telek Ferencz gróf holtnak hitt, megjelent neki a körbástyán! .... S nem káprázat volt; hiszen Roczkó is látta a tüneményt, ép úgy, mint ő maga! ... Csakugyan a nagy művésznő volt az, Angelika jelmezében, ép úgy, a mint a közönség előtt megjelent búcsúelőadásán a nápolyi San-Carlo szinházban.

Az ifju gróf előtt világossá lett a szörnyű valóság. Tehát az imádott nő, a kit feleségül akart venni, öt év óta be van zárva e várkastélyba, az erdélyi hegyek közt! Tehát a művésznő, a kit Ferencz gróf a szinpadon összeroskadni látott, nem halt meg! Tehát mialatt Telek Ferencz grófot félholtan a lakására vitték, Gortz Rudolf be tudott jutni Stillához, őt elrabolta, elhurczolta ide a kárpáti várkastélyba, s a szerencsétlen este utáni napon az egész nápolyi lakosság csak egy üres koporsót kisért ki a *Campo Santo Nuovó*-ba!

Mindez hihetetlennek, lehetetlennek, a józan észszel ellenkezőnek látszott, a csodával határos képtelenség volt; és Ferencz gróf ismételhette volna ezt akár a végtelenségig ... Ugy van ... De egy dolog háttérbe szorított minden egyebet, az, hogy Gortz báró elrabolta Stillát, mert ime Stilla a várkastélyban van! ... Stilla él, mert hiszen megjelent a körbástyán! ... Ez minden kétségen kivüli valóság volt.

Az ifju gróf igyekezett rendezni eszméit, melyek abban az egyetlen elhatározásban összpontosultak, hogy elragadja Gortz Rudolf bárótól Stillát, a ki öt év óta a kárpáti várkastély rabja.

— «Roczkó! — szólt Ferencz gróf lihegő hangon, — figyelj reám és mindenekfelett érts meg jól, ... mert úgy érzem, mintha eszemet veszteném ...»

— «Oh! gróf úr ... kedves jó uram!»

— «Minden áron be kell jutnom ebbe a várba... még ma este... Ő itt van... Látott engem, mint én őt... Bizonyára vár reám ...»

— «Nos, akkor ... én is méltóságoddal megyek ...»

— «Nem ... egyedül fogok menni.»

— «Egyedül?»

— «Igen.»

— «De hogyan fog méltóságod bejuthatni a várba, a melybe Deck Miklós nem hatolhatott be. A felvonó hid kapuja be van zárva.»

— «Előttem nem lesz bezárva .... Keresek és találok olyan tért, a hol behatolhatok.»

— «Méltóságod nem akarja, hogy vele menjek ... igazán nem akarja?» ...

— «Nem!... El fogunk válni és te épen azzal tehetsz nekem szolgálatot, ha elmaradsz tőlem.»

— «E szerint itt fogom bevárni a gróf urat?»

— «Nem, Roczkó!»

— «Hova menjek tehát?»

— «Macsesdre ... vagyis inkább... nem ... ne Macsesdre, — viszonzá Ferencz gróf. — Szükségtelen, hogy a macsesdiek megtudják ... Menj le Vulkán községbe és ott töltsd az éjszakát ... Ha holnapig nem térnék vissza, indulj el Vulkánból ... vagyis nem ... várj még pár órát ... Aztán indulj el Gyula-Fehérvárra ... Ott értesitsd a csendőr-parancsnokságot... Mondj el neki mindent, a mi történt... és térj vissza a csendőrökkel... Ha kell, ostromolják meg a várkastélyt... Szabadítsátok meg őt ... Ah! irgalmas Isten! .... ő él! .... és Gortz Rudolf hatalmában van!»

Mialatt az ifju gróf igy beszélt, Roczkó folyvást fokozódni látta lázas izgatottságát, mely olyforma túlzásokban nyilvánult, a milyeneket olyan embereknél tapasztalhatni, a kik teljesen elvesztették önuralmukat.

— «Menj ... Roczkó!» kiáltá még egyszer.

— «Méltóságod parancsolja?»

— «Parancsolom.»

E szó után Roczkó nem tehetett egyebet, mint hogy engedelmeskedjék. Különben Ferencz gróf már ott hagyta és a hajdú nem is látta többé gazdáját a sötétségben.

Roczkó még néhány perczig mozdulatlanul állt a helyén. Nem birta elszánni magát a távozásra. Ekkor az jutott eszébe, hogy Ferencz gróf hasztalan fog erőlködni, mert nem hatolhat be a kastélyba, sőt még a várudvarra sem, hogy kénytelen lesz visszatérni Vulkán faluba .... talán holnap ... talán még ma éjjel ... Akkor aztán mindketten elmennek Gyula-Fehérvárra, és a mi nem sikerült sem Ferencz grófnak, sem az erdésznek, sikerülni fog a csendőrségnek ... Kézre kerítik Gortz Rudolfot ... elragadják tőle a szerencsétlen Stillát ... megmotozzák a kárpáti kastélyt ... ha máskép nem lehet, nem hagynak követ kövön, még ha a pokol valamennyi ördöge szövetkeznék is egymással, e fészek megvédelmezésére.

És Roczkó lement az Orgall fensik lejtőin a Vulkán-szoros felé.

Ferencz e közben a várárok mellett tovább menvén, már megkerülte a baloldalon levő szögletbástyát.

Ezerféle gondolat keringett az agyában. Most már nem lehetett kétség a felől, hogy Gortz Rudolf a várkastélyban tartózkodik, minthogy Stilla is itt volt bezárva ... Csakis ő lakhatott a várban... És Stilla élt!... De vajjon hogyan fog Ferencz gróf eljuthatni hozzá?... Hogyan szabadíthatná őt ki a kastélyból?... E kérdésekre nem tudott felelni; de érezte, hogy meg kell lenni és ... hogy meglesz. Ő le fogja győzni azon akadályokat, a melyekkel Deck Miklós nem birt megküzdeni... Nem a kiváncsiság kényszeríté őt, hogy e romok közé behatoljon. hanem a szenvedély, a szerelem e nő iránt, a

kit élve talált fel ismét. Igen, élve!... mert hiszen holtnak hitte. Minden áron ki kell szabadítania Stillát Gortz Rudolf hatalmából.

Ferencz gróf kétségkivül meg volt róla győződve, hogy a várudvarra nem juthat be másképen, mint a déli oldalon, azon a kapun keresztül, a melyet a felvonó híd zárt el. Belátta, hogy lehetetlen volna felmászni a magas falakon; tovább ment az Orgall fensík szélén, miután megkerülte a kerekbástyát.

Nappal ez nem lett volna nehéz dolog. De éjjel, mikor a hold még nem kelt fel, sötét éjjel, mikor a ködök összesürűdtek a hegyek közt, — több mint koczkáztatott vállalkozás volt. Nemcsak a legcsekélyebb ballépés, vagy a várárokba való lezuhanás idézhetett volna elő szerencsétlenséget, de még attól is őrizkednie kellett, hogy valamely sziklának neki ne menjen és ezt le ne döntse.

Ferencz gróf tovább haladt; lehetőleg a várárok közelében igyekezett maradni, és kézzel-lábbal tapogatózott, hogy biztosan léphessen. Emberfeletti erő tartotta fenn és érezte, hogy valami rendkivüli ösztön vezérli, mely nem ejthette tévedésbe.

A kerekbástyán túl volt a várároknak az a sáncza, a melyen a felvonó hid vezetett át, mikor le volt bocsátva.

E bástyán túl az akadályok többszöröződni látszottak. A roppant szikladarabok közt, melyek a fensíkot boriták, az ifjú gróf nem maradhatott többé az árok-sáncz mellett, kénytelen volt attól eltávozni. Képzeljen magának az olvasó egy embert, a ki a karnaki síkon a rendetlenül álló dolmenek és menhirek (druida-oltárok) közt akarná magát tájékozni. És nem volt semmi olyan pont, a mely szerint irányíthatná magát; egyetlen világsugár sem látszott a sötét éjszakában, a mely még a vártorony tetejét is mintegy fekete fátyolba borította.

Ferencz gróf mégis tovább ment; itt egy sziklatömbre kapaszkodott fel, a mely az útját elzárta, amott a sziklák közt mászott tova; kezeit összekarmolták a tövisek és bozótok; a pihenő helyükről felriasztott éjjeli madarak némelykor a haját érintették szárnyaikkal, mikor sivító, éles sikoltással felröpültek. Ah! miért nem kondult meg most a kápolna harangja úgy, mint a minap Deck Miklósnak és az orvosnak? Miért nem gyúladt ki a vártorony mellvédei közt az a világosság, mely azokra áramlott? Az ifjú gróf a hang, a világosság felé irányozta volna lépteit, mint mikor a tengeren a hajó kormányosa a vészkürt bömbölése, vagy a világító torony fénye felé irányozza a hajóját.

Semmi!... Csupán a sötét éj, melyben csak nehány lépésnyire lehet látni.

Így tartott ez csaknem egy óráig, Ferencz gróf azt vette észre, hogy eltévedt, mert a föld balfelől lejtős kezdett lenni. Talán túlment a felvonó hidon és elhagyta már a várkaput.

Megállt; türelmetlenül toppantott a lábával és a kezeit tördelte. Merre menjen? A düh vett rajta erőt arra a gondolatra, hogy kénytelen lesz bevárni a hajnalt... Akkor meglátja a várbeli cselédség és lehetetlen lesz váratlanul megjelennie... Gortz Rudolf báró vigyázni fog magára...

Ejjel, még ma éjjel kell bejutnia a várkastélyba; és ime, e sötétségben nem tudja magát tájékozni.

Egy kiáltás... a kétségbeesés kiáltása tört elő ajkairól.

— «Stilla! — kiáltá; — Stillám!»

Azt hitte talán, hogy a fogoly meghallhatja és felelhet neki?

Legalább húszszor ismételte a nevet, s a Pleta sziklafalai visszhangozták kiáltását.

Ekkor hirtelen egy világsugár szürődött át a sötétségen, meglehetős magasságból.

— «Ott van a vár... ott!» — mondá magában az ifjú gróf.

És valóban e világsugár oly magasból lövelt alá, hogy a forrása csakis a közepső vártoronyban lehetett.

Ferencz gróf, elméjének felhevültségében nem is kétkedett a felől, hogy a világosságot Stilla gyujtotta számára irányjelzőül. Meg volt győződve, hogy Stilla ráismert abban a pillanatban, mikor ő is megismerte a művésznőt a bástya mellvédei közt. És most Stilla ad neki jelt és mutatja az utat, a melyen eljuthat a várkapuhoz.

Ferencz a világosság felé indult, a mely folyvást fokozódott. Minthogy nagyon is eltért balra, az Orgall fensíkon kénytelen volt mintegy húsz lépéssel jobb oldali irányban visszatérni és némi tapogatózás után végre ismét megtalálta a várárok sánczát.

A világosság most átellenben fénylett, kétségkivül a vártorony valamelyik ablakából.

Ferencz gróf tehát azonnal szemközt fog állni az utolsó, — talán legyőzhetetlen akadályokkal.

És csakugyan, mivel a kapu be van zárva és a híd fel van vonva, mit tehet egyebet, mint hogy lemegy a várárokba; de aztán hogyan mászszék fel az ötven lábnyi magas falon?

Ferencz gróf elment addig a pontig, a melyre a hidat le lehetett bocsátani.

A felvonó híd le volt bocsátva.

Ferencz gróf a nélkül, hogy csak időt is engedett volna magának a gondolkozásra, végig futott a híd rezgő padlóján és megérintette kezével a kaput.

A kapu kinyilt.

Ferencz gróf berohant a sötét kapuboltozat alá. De alig tett nehány lépést, midőn a híd ismét nagy robajjal felemelkedett a kapu mögött.

Telek Ferencz gróf fogoly volt a kárpáti várkastélyban.

(Folytatása következik.)

1848/49-ES HONVÉDEK ELVONULÁSA A SZOBOR ELŐTT. Jantyik Mátyás rajza.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

EGYVELEG.

* **Ouida.** A nagyhirű angol regényíró *De Ronnée Lujza* tudvalevőleg «Ouida» írói nevet használ. E nevet nővére adta neki, a ki kis gyermekkorában a Lujza nevet így ejtette ki.

* **Az emberi élet tartamát** Hufeland mintegy 200 évre becsüli, mivel szerinte az állatok élettartama rendesen a teljes kifejlődés nyolczszorosának felel meg. Sajnos, hogy jelenleg az átlagos életkor az embereknél — minden szülöttet beszámítva — alig valamivel több 30 évnél.

* **Az államhivatalnokok száma Ausztriában** jelenleg 31.818, kik 11 rangosztály szerint oszolnak meg, mint nálunk. A három legalsó rangosztályban 26,432 van.

* **A divatnak** a mi földrészünkön legcsekélyebb hatalma van Izland szigetén, hol ezer év óta lényegileg folyvást egyforma ruhában járnak az emberek.

* **Siketnéma és vak írónő.** Párisban él egy Colonne Berta nevű vak és siketnéma nő, ki nemrég egy kötet, állítólag hangulatos költeményt adott ki. Az érdekes műhöz a román királyné írt előszót.

* **Vérpiros narancsok.** Párisban a közönséges narancsokat anilin oldattal vérpiros szinűre festik, bár ez az oldat nem ritkán arzenikum mérget tartalmaz.

* **Híres nő-kocsis.** Langdon asszony San-Franciskóban nagy szállító üzlet tulajdonosa. A Sierra-Nevadában 4—500 kilométernyi posta-utat tart bérben s ezen szállítja az idegeneket is. A vállalkozó nő maga jól tud bánni a lovakkal.

* **A fogművészek őse** Thebában is szerepelt jóval Krisztus születése előtt. Bizonyítja ezt, hogy még most is többmumiában találtak egészen szabályosan plombirozott fogat.

* **Hamisítások kiállítása** nyilt meg Párisban, különös tekintettel az antik művészeti tárgyak utánzására. A kiállítás rendkivül érdekes s különösen a képek és műipartárgyak között sok valóban nagy tehetséggel készített utánzás van.

* **Barlang-város.** Pikardiában, Naours mellett, valóságos földalatti várost fedeztek fel. Egykor kőbánya lehetett, később a háborus időkben menedékhely s esetleg csempészek tanyája. Valóságos utczák, házak, termek, sőt egy pár kéménynyilás is van a területen sok felirattal s a lakókra emlékeztető nyomokkal. Eddig 216 különböző helyiséget fedeztek fel benne, az utczák hossza 700 méternél több.

* **Teherszállitó juhok.** A Himalaya hegység déli meredek utjain a hinduk gyakran használják a juhokat teherhordásra. Egy-egy juh 7—8½ kiló terhet is elvisz. Az sem ritka eset, hogy a juhot elhajtják faluról-falura, a hol gyapját eladhatják, megnyirják s a gyapju fejében nyert gabonát az állatra rakva haza mennek.

fülembe súgja; — Te a tanár úr! — A tanár úr erre megfordul és megpillantja Mancit, aki elpirul és hangos alászolgáját köszön. A tanár úr bizonyos méltósággal nyúl a kalapjához és szintén köszön.

— Jó napot, Korody! Hát maga is érdeklődik a művészet iránt? — A mama és én mosolyogtunk a Manci zavarán. A tanár úr csak most látszott bennünket észrevenni, tétovázott egy pillanatig, de aztán közelebb lépett és bemutatta magát. Azután ő kalauzolt és birálgatta a képeket. Szerettem volna néha megmondani, ha ellenkező véleményen voltam, de vettem észre, hogy azt szereti, ha elfogadják a nézetét és hallgattam, de úgy tettem, mintha el volnék ragadtatva minden szava által.

Mered még mondani, kedves néni, hogy nem vagyok praktikus? Vagyok annyira, amennyire lehet egy mai leány, akinek huszonötödik — pardon, csak huszonharmadik — születésnapjának megünneplésére már egybegyült a családi tanács!

Manci azt jelentette nekem másnap diadalmasan, hogy kitünőt kapott a históriából. Mivelhogy erre még nem volt eset, jó jelnek vettük.

Egyébiránt irodalmi hajlamaim is kielégítést találtak ebben az új ismeretségben. A tanár úr szabad óráiban költő is és kiadott már egy kötetet, amely sokkal különb Szentmarjai verseinél. Az ujságokban is megjelenik néha egy-egy költeménye és ilyenkor nagyon büszke. Valószínü, hogy idővel én is osztozom majd a büszkeségében.

... Ha nem jön közbe valami váratlan körülmény!

A mama már egészen anyósnak képzeli magát. Manci pedig úgy viselkedik az iskolában, mintha ő adná elő a históriát. Tegnap is azt vitatta az igazgató leányával, hogy Kolumbus Kristóf találta föl a gőzmasinát. Attól félek, hogy a Manciból sohasem lesz praktikus gondolkozásu leány, aki huszonharmadik születésnapjára már mint egy tanárnak a felesége szerepel a társadalomban . . . *Helka*

—«»—

Diákkórház és diákotthon

A fiatal diák, amikor Budapestre kerül az egyetemre, először találja magát szemben az élet bajaival, hacsak szülei nem láthatják el a szükséges aprópénzzel. Először hagyja el az atyai házat, először kerül idegenbe, egyedül, támasz nélkül, gyakran arra szorulva, hogy nehéz tanulmányai közepette maga keresse meg azt a néhány forintot, amiből életét tengetheti. Minő szomoru dolog, hogy a legtöbb tehetséges fiu idejének jó részét keserves robot-munkával kénytelen tölteni, ahelyett, hogy minden erejét és gondját tanulmányaira fordíthatná! Jó és okos emberek régóta igyekeznek azon, hogy e bajokon valamiképpen segítsenek. Ma már két oly intézmény is van a fővárosban, amely ezt a szép célt szolgálja: az Egyetemek Kórház-Egylete és az Általános Egyetemi Segítő-Egylet.

A Kórház-Egylet ezelőtt mintegy húsz évvel alakult meg, de alapszabályait sok nehézség elhárítása után csak 1891-ben erősítették meg. Ezek szerint minden egyetemi hallgató a beiratkozásnál egy korona tagsági díjat köteles fizetni s így az egész egyetemi ifjuság — körülbelül 7000 ifju — szükségszerüleg tagja az Egyletnek, amelynek jótéteményeit minden további díj nélkül igénybe veheti.

Idővel szépen gyarapodott az egyesület vagyona, a társadalom számos előkelőségének alapítványai révén, olyannyira, hogy most már nemcsak 24 fővárosi specialistának ingyen gyógykezelése és ingyen gyógyszerek állnak a rászorultak rendelkezésére, hanem 1901-ben megnyitható volt az egyetemi ifjak saját kórháza is. A Pál-utca 2. száma földszintjén három kórtermet műtő-, orvosi-, ebédlő- és társalgó szobát rendeztek be. A kórházban évenkint mintegy százötven, ambulanter pedig több ezer egyetemi hallgató nyer gyógysegélyt.

Az Általános Egyetemi Segítő Egyesület ezelőtt hat évvel alakult meg, céliául tűzve az egyetemi ifjak természetben való segélyezését és egy Diákotthon létesítését. Ez a cél ebben az évben vált megvalósíthatóvá és most a Királyi Pál-utca 12. számának III. emeletén egy hétszobás lakásban húsz-huszonöt egyetemi hallgató kényelmes és igazán barátságos otthont találhat.

Mindkét intézet berendezése mintaszerü, amit a párisi diákkongresszus is elismert akkor, mikor Zsembery Istvántól, aki mindkét egyesületnek ügyeit öt év óta vezeti, részletes fölvilágosításokat kért.

A római diákok is e minta szerint fogják jótékony intézeteiket reformálni.

A két intézetről hat fényképfölvételt közlünk ebben a füzetben. *S. L.*

—«»—

A ma anekdotái

Tarka krónikák. Egybegyűjtötte Nagy Endre

A könyv címlapjára az van kiírva, hogy egybegyűjtötte Nagy Endre, de akik bejáratosak a szerkesztőségekbe, jól tudják, hogy az egybegyűjtésnél sokkal különb érdeme van neki a könyv létrejötte körül. Körülbelül az, ami az ötvösé, amikor művészi formába készíti a nyers anyagot, amely arany volt ugyan azelőtt is, de híjával a művészi földolgozásnak. Sőt még ennél nagyobb is a Nagy Endre érdeme: az ötvös tudja előre, hogy ami a kezébe kerül, az arany: aki pedig a kinálkozó anekdotát művészi módon kicsiszolja, az csak a közönség ítéletéből tudja meg, nemes érc, vagy pedig salak volt-e az, amire fáradságát, szellemét pazarolta.

Nagy Endre adomáit egy nagy napilapnak olvasó közönsége olyannyira approbálta, hogy a „Tarka krónika" cimü rovat, amelyben megjelentek, ma a legkedveltebbek egyike. S hogy most megjelent egy részük kötetben, kitünik, hogy a naphoz kötött érdeklődésnél nagyobb érdeklődésre is tarthatnak igényt. Azt hiszem, hogy néhánynyal közülök találkozni fogunk a „Magyar Anekdotakincs" egyik legközelebbi kötetében, ami körülbelül a halhatatlanság egy magyar adoma szempontjából.

Mutatóba közlünk itt néhányat a friss, eleven ötletgyüjtemény kincseiből.

A POMPÁS FÜRDŐ

Az „Abbázia"-kávéház törzsasztala mellett arról beszélgetnek, hogy ki hova megy nyaralni.

— Én a Bodeni-tóhoz megyek. Nagyon megkedveltem tavaly.

— Én Osztendébe megyek. Hiába, legjobb a tengeri fürdő.

— Én Abbáziába utazom. Ez az egyetlen hely, amit a magyarok elhódítottak Ausztriától.

Eötvös Károly, a vajda egydarabig hallgatja az ilyes beszédeket, aztán megszólal dörmögő hangján:

— Lári-fári! Aki igazán jól akar fürdőzni, az csak menjen a Balaton mellé! A Balaton legislegelső vize a világnak. Ha abba belémászik az ember, úgy érzi, mintha fiatal leányok csiklandoznák a puha kezükkel. Olyan annak a vize, mint a síma bársony. Hej, sehol sem lehet oly jól fürödni, mint a Balatonban. Akár reggel, akár délben, akár este, annak mindig jó a vize . . .

Úgy földicsérte a Balatont, hogy az ember szinte megszomjazott egy pohár balatoni vízre. Ekkor Bessenyei Ferenc (ő ismeri a legjobban a vajdát) gúnyosan kérdezte tőle:

— Aztán mond csak, Károlykám, fürödtél te már a Balatonban?

A vajda mérgesen ránézett.

— Fürdött a manó! Hiszen nem vagyok én bivaly, hogy pocsétába bújjak!

SZELIDÍTETT NEMZETISÉGEK

Sipulusz nyomban, hogy képviselő lett, egy új metódust talált föl a nemzetiségi képviselők ellen. Ő maga enyhén megszelidítési eljárásnak nevezi és abból áll, hogy minden nemzetiségi képviselőt egy-egy jókedvü magyar honatya vegyen a gondjaiba.

A szászt Olay Lajos kapta, az oláhot Rigó Ferenc, a tótot Sipulusz tartotta meg magának. Aztán késedelmet nem ismerve, hozzáláttak a munkához. Mindegyik összecimborált a maga képviselőjével és mulattatta a maga módja szerint.

Már egy hét mulva a „megszelidítő bizottság" ülést tartott, hogy beszámoljon az elért eredményről.

Olay Lajos kezdte:

— Az én szászom már egészen megszelidült. Három kilót hízott és úgy eszi a töltött káposztát, mint ahogy odahaza szokta a sült tököt.

Most Rigó Ferenc folytatta:

— Az semmi! De az én oláhomnak két fokkal vörösebb lett az orra és szódavíz nélkül issza a rákosi karcost.

Aztán Sipuluszra került a sor:

— No az én tótom ugyancsak kitett magáért! Hóttra kacagja magát a vicceimen és már ott tart, hogy meg akarja vásárolni az összegyűjtött munkáimat.

Rigó és Olay összenéztek.

— Megveszi? — kérdé Rigó.

— Pénzért veszi meg? — kérdé Olay.

— Igen! — felelte Sipulusz.

— No, — mondta búsan Olay, — akkor hát ebből a tótból sohse lesz magyar ember!

Komócsy József síremléke a kerepesi temetőben

Zala György műve

az a praktikus gondolkozásu leány legyek, akit ti szeretnétek belőlem faragni. Be is fogod látni, hogy nem rajtam múlt eddig, ha elmondom neked, kik voltak azok, akik a kezemre pályáztak.

Kezdem a legelsőnél. Tizenhat éves voltam amikor a szomszédságunkban feltűnt Lázár úr alakja. Elég csinos ifju volt, de nagyon rontotta a kedvező benyomást, hogy olyan keveset adott az öltözködésre. Ha az ember meglátta, mindig szerette volna tőle kérdezni:

„Ugyan kérem, ki viseli az ön öltönyeit, amíg újak?“ Azonfelül a zsebe mindig messzire elállott a kabáttól, mivelhogy csak úgy szokta hazavinni a vacsoráját, amely állott, amint később az ablakon át kilestem, három krajcár ára friss kenyérből, néhány zöld paprikából, amelyet télen vöröshagyma is helyettesített. A nadrágja — bocsánat, hogy erről is szólok — rojtos volt többnyire s amikor a rojtok eltüntek, a nadrág rendesen megrövidült alul.

De a szerénységemet semmi sem dicséri annyira, mint az a körülmény, hogy én akkor mégis a férfiasság eszményét láttam Lázár úrban, a tapasztalatlanságomat pedig, hogy művészt nem tudtam másként elképzelni. Ráadásul még azzal is hitegettem magamat, hogy én leszek a modellje és rólam festi majd Juditot, Magdolnát, Évát. A baj csak az volt, hogy Lázár urnak — a „hátralékosság“ megrögzött bűne miatt — fölmondták a lakást és ő ennek folytán egy szobafestőhöz állott be segédnek, ahol ingyenlakást kapott. Ezentúl pedig nem volt módomban, hogy rojtos kimondhatatlanjának átalakulásait megfigyeljem.

A csalódás miatt azonban nem estem búskomorságba, hanem vártam a legközelebbi „alkalomra“, amely nem is késett sokáig. Az özvegy szomszédasszony új lakót kapott. Szentmarjai úr is barna volt, mint Lázár, de ő már sokat adott a külsőre, lehet, hogy nagyon is sokat! Azt hiszem, hogy szabad idejének túlnyomó részét a fodrásznál töltötte és a nadrágja mesésen ki volt vasalva. Ő maga vasalta naponta, amint az ablakon keresztül megfigyeltem.

Azt hiszem, belátod kedves néni, hogy egy ilyen külsejü ember nem hagyhatja hidegen a fiatal leányok szívét annál kevésbbé, mivelhogy megtudtam, hogy Szentmarjai úr verseket ír. Ezt meg úgy tudtam meg, hogy átadott nekem egy csomó lírai poémát, azzal a kijelentéssel, hogy „költészeté“-nek minden sora az idők végtelenségig rólam fog zengeni . . .

A jövő tehát elég rózsásnak igérkezik, különösen, amióta megtudtam, hogy Szentmarjai egy verses drámán dolgozik, amelyet a Nemzeti Színháznak fölajánlott s amely óriási sikert fog aratni, úgy hogy az előadás után a Kisfaludy-társaság sietve sorozza be tagjai közzé.

Dehát a Nemzetiben éppen akkor mindenféle „külföldi“ foglalta el a tért s az igazgatóság, a hazafiúságnak mellőzésével, Szentmarjai drámáját nem méltatta arra sem, hogy végigolvassa, sőt azzal a jóakaratu tanácscsal adta neki vissza, hogy értékesítse kéziratát valamely hentesnél. Nekem tehát anyám határozott fölszólítására, szakítanom kellett a magyar irodalom leendő dicsőségével.

A szép illuzióknak tehát vége volt, művészi és irodalmi hajlamaimról le kellett mondanom és föltettem magamban, hogy ezentúl reálisan gondolkozom. Segítségemre jött ezen elhatározásomban, hogy az ügyvédjelö tek majálist rendeztek az Eötvös-nyaralóban, amelyre egyik rokonunk útján mi is kaptunk meghivót. Ez alkalommal igen csinos fehér mollruhát viseltem, amelyben igen jól festettem. Sokat táncoltam és a mama figyelmeztetését követve, hogy a meglett urakat előnybe részesítsem, egy ilyen urat sikerült meghódítanom. Haza is kisért és fölkérte a mamát, hogy tiszteletét tehesse. A mama meg volt hatva és készséggel beleegyezett.

A tisztelkedésnél kitünt, hogy Kalmár úrnak csak az öcscse ügyvédjelölt, ő ellenben üzletvezető egy előkelő fűszeresnél és csak azt várja, hogy megnősüljön, aztán a saját szakállára nyit üzletet. A saját szakállra tett kijelentés kedvező fogadtatásban részesült a mamánál és engem is megvesztegetett az a körülmény, hogy Kalmár úr üzletében mindenféle jó cukorka van, amely vetélkedik Kuglerével. Ugy-e, hogy elég praktikusan gondolkoztam?

Már csak az egyenes fölszólításra vártam, hogy kimondjam a boldogító igent, s úgy látszott, hogy az alkalom nem is késik

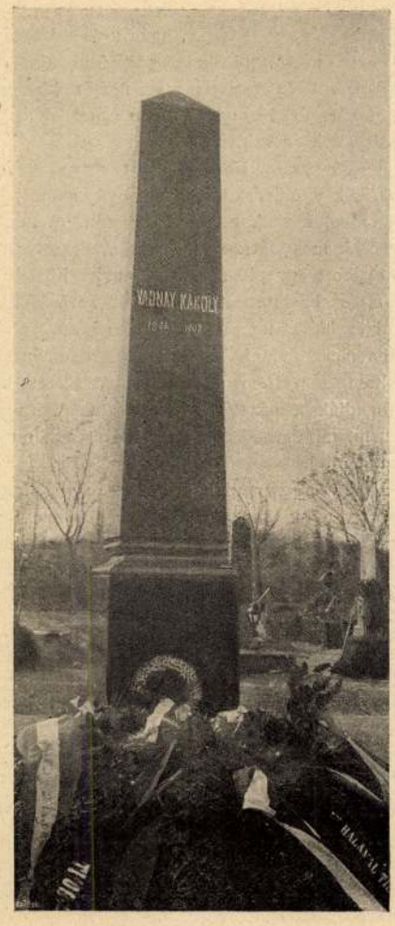

Vadnay Károly síremléke a kerepesi temetőben

sokáig. Egy este vacsora után, éppen a csemegénél voltunk, amelyet Kalmár úr szállított, ő fölállott és egy hosszabb dikcióba fogott, amelynek az volt a veleje, hogy szeretne a saját szakálára nyitni füszeres üzletet, de egyelőre nincs meg a szakál kivételével az, ami ilyen vállalkozáshoz szükséges.

A jövendőbelije kezéből várja azt a a néhány ezer forintot, amire elengedhetetlen szüksége van. (Különös nyomatékkal hangsúlyozta az „elengedhetlen“ szót.)

A mama torkán megakadt a csemege, csak nehezen tért magához a dikció okozta meglepetésből, de végül mégis megemberelte magát és kijelentette: hogy az a néhány ezer forint nincs meg az ő kasszájában, de ha volna, akkor meg szóba sem állna egy füszeresjelölttel, aki a szakálát ily uzsorásmódra akarja értékesíteni.

Kalmár úr, a maradék csemege hátrahagyásával eltávozott. Én előbb vigaszt kerestem a megmaradt édességben, aztán újra elhatároztam, hogy praktikus leány leszek. Szerencsémre akadt nemsokára alkalom elveim megvalósítására. Elmondom, hogy hol:

A tárlaton voltunk: a mama, Manci, meg én. A külföldiek termében Guerera arcképét bámultuk éppen, — Manci meg én próbálgattunk úgy mosolyogni, mint Guerera a képen, — egyszerre oldalba lök Manci és szemével integet egy előttünk álló férfira s a

Uj Idők 1903. II.

közelebb és távolabb, de mindannyi a VII. táblában: *Greguss* Ágosté, a három *Márkus*-testvéré, *Morócz* István mezőgazdasági irónké, *Pauler* Tivadaré, *Stockinger* Tamás orvos-tanáré, *Suhajda* jogtudományi irói, *Szabóky* Adolfé és *Vész* Ármin műegyetemi tanáré.

Ujabb emlék a *Petőfi Sándor* szüleinek vörös márvány sírköve is, kiknek hamvait 1882-ben ápr. 6-án helyezték át a józsefvárosi temetőből. Az V. tábla 4-dik sorának 41-ik sírján áll, balfelől id. Bertha Sándor, jobbfelől Liedl János sírja mellett. E táblában és e sírhoz közel fekszenek még *Vas* Gereben, *Tóth* Ede, *Szőnyi* Pál, e régi pædagógus, *Székács* József, a nagyhirü egyházi szónok, *Szalay* Ágoston tud. akadémiai tag, *Simonyi* Ernő képviselő, *Roder* Alajos egyházi iró, *Mátray* Gábor régészünk és zeneirónk, *Izsó* Miklós, *Csepreghy* Ferencz és *Lendvay* Márton és fia.

Csengery Antal és *Vetter* Antal tábornok ezúttal szintén bemutatott két síremléke egymás mellett van, a XXIV. táblában, az első kaputól jobbra: mindkettővel szemben a temetőfal mentén áll *Balassa* János, a hirneves műtőorvos és egyetemi tanár síremléke. Mint síremlék végül egyike a legérdekesebbeknek *Egressy* Béni zeneszerzőé, egy természetes faragásu gula csucsára helyezett koczka-kő.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Jakab Elek «Kolozsvár története» czimü műve, melyet Kolozsvár város megbizásából készitett, most nyert teljes befejezést, az utolsó két kötet és a hozzátartozó okmánytár és magyarázó táblák által. Egy élet fáradhatatlan és pihenést nem ismerő munkásságának emléke e mű, mely — el lehet mondani — az idevágó anyag egész teljességének felhasználásával készült. Városaink történeti fejlődésének, a polgári elem megfészkelésének s a modern állam intézményei első csiráinak, a mint azok a városi életben nyernek erős tápot, hü korrajzi képét tárja föl ez a mű abban a keretben, melyet Kolozsvár speczialis története körül von. Látjuk a nemzeti élet első föllendülését e század elején, az elnyomatás ama napjaiban, mikor Erdély s benne Kolozsvár maradt a tünő nemzetiség utolsó védbástyája; látjuk a kolozsvári diákság ifjui lelkesedését, a mint mellét tárja a katonaság szuronyai elé s Wesselényi láng-szavaitól tüzelve, vérével festi pirosra az utcza kövezetét; látjuk a politikai demonstrációk titkon forrongó kohóját, a nyelv és nemzeti művelődés első feléledését a város önzetlen polgárai által; látjuk a czéhek sajátságos életét bontakozni ki a mult századok homályában, tipikus alakjaival, s az ipar és vagyonosodás feltetsző első nyomait; a külvárosi népélet apró, de jellemző vonásait, a babonákat és előitéleteket, a százados pöröket és az elnyomott zsidóság helyzetét s még tovább a fejedelmi város fontos szereplését, Báthory kegyetlenségeinek, Apaffy cselszövényeinek szinhelyét. Mindez élénk képekben van feltárva Jakab Elek nagy művében, gonddal és áttekinthető rendszerben csoportositva, folytonos szem előtt tartásával annak a viszonyosságnak, mely a hazai történelem nagy és általános hatásu eseményeit a város sorsára is kiható erővel ruházta fel. Alkalmat fogunk venni magunknak a mű részletesebb ismertetésére, ezuttal csak még annak fölemlítésére szorítkozunk, hogy a nagy tudományos monografia még 1863-ból veszi keletkézését, mikor Simon Elek, Kolozsvár egykori polgármestere 1000 frtot, majd 1881-ben ismét 2 ezer frtot adott városa történelmének megirására. Ez összeg lassan 7055 frtra szaporodott s létet adott e nagy terjedelmű munkának. A most megjelent két kötetből a II. kötet «Ujabb Kor» czime alatt az 1540—1590 ig terjedő s Erdély és az egész haza történetében annyira fontos korszakot, a nemzeti fejedelmek korszakát, a III. kötet pedig a «Habsburg-Lotharingiai korszak» czime alatt az 1690—1848 ig terjedő eseményeket adja elő, mintegy 1000—1000 lapnyi terjedelemben.

A Budapesti Szemle novemberi füzete változatos és tanulságos tartalommal jelent meg.

Az első czikk, *Lengyel* Béláé, az «Egyetemi tanítás kérdéséhez» szól hozzá annak az eszmecserének rendén, mely br. Eötvös Lórándnak a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett s annak idején szintén a «Budapesti Szemlé»-ben megjelent nyilt levelével vette kezdetét s a nyilatkozatok egész sorát idézte föl. Lengyel Béla sem tartja az egyetemi tanítás sikerét kielégítőnek, de annak okát főleg a társadalmi körülményekben látja, mely az iskolát nem lényeges kelléknek, csak szükséges formának tekinti. Egyetemeinken a tanszabadság s tankényszer egyidejűleg van érvényben, mert az egyetemi polgár egyfelől szabadon választhatja tudományszakát, de másfelől a szigorlati szabályzatok lényegesen csorbítják a tanulási szabadság elvét. A czikk szerzője a tanulási kényszer felé látszik jobban hajlani. — Kunoss Ignácz az oszmani-törökök népköltészetéből ismertet egy érdekes jelenséget, a népszinjátékot, mely körülbelől megfelel a nyugati népek bábszinjátékának s a mi Paprika Jancsinknak. A török szinjáték legkezdetlegesebb formája a *Karagőz*, magasabb nyilatkozása az *Orte-ajuni*, melyben már élőszemélyek mozognak. Mindezeket a népköltészeti formákat Kunoss bő mutatványokkal ismerteti. *Földes* Béla a közvetett fogyasztási adók aktuális kérdéséhez szól hozzá, s czikke már csak azért is érdekel, mert állami adórendszerünk ujabb iránya mindjobban a fogyasztás nagyobb megadóztatása felé látszik törekedni. «A zene a franczia forradalom idejében» czímmel a pár héttel ezelőtt elhalt jeles zenebiráló *Schütz* Miksának utolsó művét kapjuk még a füzetben, mig a szépirodalmi részt veterán irónk, *Pálffy* Albert «Egy leány mint özvegyasszony» czimű regényének ötödik közleménye s gr. *Zichy* Gézától és *Radó* Antaltól költemény képviseli. Becses czikk még *Vámbéry* Árminé a füzetben, mely Angolország politikai hanyatlásának kérdését taglalja, s bár ezt a hanyatlást nem tartja közelállónak, de tüneteit komoly figyelemre méltatja. *Requinyi* Géza Hübner báró utazását ismerteti, az «Értesítő» ben pedig egy álnevü iró, Kiss József «Ünnepnapok» czimű héber vallási ének-gyüjteményét birálja. Élénk polemia is foly e füzetben egyfelől Apáthy István egyetemi tanár, másfelől a szerkesztő közt, ama czikk felett, mely a «Budapesti szemle» szeptemberi füzeteben Cs. F. név alatt a tanulmányi alapra vonatkozólag jelent meg. A «Bp. Szemle» egy-egy füzetének ára 1 frt.

«Raszkolnikov», Dosztojevszkij Tódor orosz irónak hires regénye, mely német és franczia nyelven is annyi kiadást ért, megjelent magyarul, Szabó Endre jó forditásában. Nemrég Párisban dramatizált alakban tett megrázó hatást. Dosztojevszki realisztikus iró, de a való keretébe sok költőiséget tud vinni. Megráz a regény zord tárgyával, de megragad az ember hüséges rajzával és megindít a nyomor mesteri ecsetelésével. A regény három kötetes és a Singer és Wolfner-czég kiadásában jelent meg.

Az Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képben czimű nagy néprajzi vállalatnak immár a 71. füzete jelent meg e hó elsején. E füzet «Magyarország» II. kötetének második füzete, kizárólag a Tiszával foglalkozik, a következő három czikkben: A Tisza szabályozása, *Dékány* Mihálytól, — Tiszamenti élet, *Jókai* Mórtól, — Küzdelem az árviz ellen, *Törs* Kálmántól. Az első czikk e füzetben végződik, az utolsó pedig kezdődik. Becsesek e czikkek ugy fölfogás, mint kidolgozás tekintetében, de voltaképen mégis inkább csak keretei a harmadiknak, a Jókai czikkének, mely a valósághoz hiven s mégis költői panorámában varázsolja elénk a Tiszát és a tiszamenti életet. Jókai megeleveníti képzeletünk előtt nemcsak a Tisza völgyét, hanem magát a Tiszát is, melyet a magyar Alföld «száz emlőjü Isisistené»-nek nevez s mind áldásthozó, mind romboló munkájában megkapólag rajzol. Nagy, de találó vonásokkal rajzolja a Tiszamenti magyarságot, annak ezer életjelenségét és szokásait. A füzet érdekes tartalmát *Háry* Gyula, *Ebner* Lajos, *Greguss* János, *Greguss* Imre, *Feszty* Árpád és *Vágó* Pál müvészeink rajzai ékesítik. A füzet ára 30 kr.

Az osztrák-magyar hadsereg irásban és képben lesz a czime annak a műnek, mely a trónörökös védnöksége alatt megjelenő néprajzi vállalat mintájára, és pedig — mint bécsi lapok irják — magának királyunknak vezetése és felügyelete alatt fog megjelenni monarkhiánk hadseregének ismertetéséül. E mű nem füzetekben adatik ki, hanem karácsonyra az egész megjelenik egy vaskos kötetben, s ismertetni fogja a hadsereg fejlődését, szervezetét és intézményeit; az illusztrálást pedig, mely minden oldalról föl fogja tüntetni a katona-életet, Mirbach katonai festő vezeti. Az illusztrácziók részben a szöveg közé nyomatott ábrák, részben szinnyomatu teljes képek lesznek, s katonai tipusokat, a kaszárnyából, a táborból és a gyakorlótérről vett genrejeleneteket fognak feltüntetni. Legelől a mű élén a királynak szinnyomatu fényképe foglal helyet, mely az uralkodót lovon ülve ábrázolja; a fénykép ehhez Angerer bécsi műtermében készül.

Naptárak. Három zsebnaptár jelent meg 1889-re a Légrády-testvérek kiadásában, A «Tanitók zsebnaptára», melyet György Aladár szerkeszt, már 14-ik évfolyamát járja. Tanitókat érdeklő közlések, tanügyi czimtár vannak benne és nagy csomó jegyzéklap. Ára 1 frt 20 kr. Az «Orvosi zsebnaptár» Lőrinczi Ferencz szerkesztésében már 20-ik évfolyamába lépett. Ujabb receptek, külföldi orvosok lakjegyzéke stb. vannak benne. Ára 1 frt 40 kr. «Jegyzéknapló ügyvédek, közjegyzők, birák és birósági végrehajtók részére» dr. Siegmund Vilmos szerkesztésében, most 25-ik évfolyamban jelent meg gyakorlati irányu tartalommal. Ára 1 frt 40 kr. Mind a három könyv kemény kötésben kapható. — A prot. árvaházi bizottság által kiadott «Protestáns árvaházi képes naptár», melyet Farkas József szerkeszt, már a 15-ik évfolyamban jelent meg. Népies olvasmányok, kiváló protestáns férfiak életrajzai, versek, képek, sat. vannak benne. Ára 30 kr.

Uj vidéki lap. «*Siklós és vidéke*» czimmel uj társadalmi hetilap indult meg Siklóson Rédei Kálmán polgáriiskolai tanár szerkesztésében.

Előfizetési fölhivás. *Pósa* Lajos összegyüjti újabb műveit, vagy 50 darabot, *Ujabb költemények* czim alatt. A kötet nov. közepén jelenik meg Szegeden. Ára fűzve: 1 frt, kötve: 2 frt. Az előfizetések nov. 10-éig a «Szegedi Napló» kiadóhivatalába küldendők.

Uj zeneművek. Nádor Kálmán fővárosi zeneműkiadónál egyszerre három uj mű hagyta el a sajtót *Ivanovici*tól, a «Dunari» és «Meteor» keringők szerzőjétől. Ezek: 1. «A királynő keringője.» Ára 1 frt. 2. «Zoe.» Polka français 60 kr. 3. «Egy villanás.» Galop. Ára 60 kr.

A nemzeti szinháznak okt. 26-án premiereje volt, jeles drámairónk, *Csiky* Gergely «*Divatkép*» czimű 3 felvonásos szinműve.

A «Divatkép» egy modern házasság története, melyben a férj *(Laborczy)* elhanyagolja nejét a klubokért, a nő *(Malvin)* pedig udvaroltat magának s udvarlóinak egyike azon a ponton áll, hogy már-már veszélyessé váljék rá nézve, a mikor közbe jő a fordulat. Egy bál alkalmával az egész társaság tüntetőleg elfordul a hirbe jött, de eddig még ártatlan nőtől, a veszedelmes csábitó pedig, egy *Lenti* Vincze nevű, meglehetős közönséges anyagból gyurt individuum, csakhogy megejtse és kényszerhelyzetbe hozza az ártatlanul gyanusitott nőt, egész nyiltan szeretőjének hazudja őt. Laborczy azonban épen jókor jelenik meg, hogy Lentit számadásra vonja a nején elkövetett sérelem miatt. Párbajt vivnak, a melyben Lenti sulyosan megsebesül. A férj aztán ugy tesz, mintha komolyan szakítani akarna nejével, de mikor látja, hogy neje félvállról veszi a fenyegetést s még maga sürgeti a válást, szépen bocsánatot kér nejétől s megigéri, hogy megjobbitja magát. Még jó, hogy Lentinek egy leveléből kiderül Malvin ártatlansága, különben nagyon siralmas erkölcsi megoldást nyerne az egész bonyodalom, mely igy is merő külsőségeken épül s igazabb drámai érdekkel, nem köti le a figyelmet. Természetesen mindehhez hozzá kell venni még Csiky gyakorlott szinpadi ügyességét, nehány mellékalak kitünő festését, a melyek bizonyos határig feledtetni voltak képesek a darab organikusabb hibáit, melyről csaknem egyhangulag kimondta a kritika, hogy jóval alatta marad Csiky eddigi sikereinek. Malvint, a főszerepet Márkus Emilia adta, férjét, Laborczyt Mihályffy, mig a léha csábitó szerepében Gyenes mozgott tőle telhetőleg. Az epizód-szerepek személyesitői közül legnagyobb sikere volt Vizvárinak, Nádaynak és Gabányinak. Márkus Emiliának az öltözékei is pompásak voltak. Szerzőt egyszer tapsolták ki, de nem jelent meg.

A népszinházban okt. 27-én egy régi jó tollu irót, *Abonyi* Lajost láttuk megjelenni hosszas idő után ujra a deszkákon és pedig a «Betyár kendője» után feszült várakozással, «Magduska öröksége» az Abonyi Lajos uj népszinművének czime, melyben egy tizenöt év előtt elkövetett rablógyilkosság fonalát veszi fel a szerző.

Egy csárdás egész családját gyilkolták meg ismeretlen tettesek s ennek a családnak utolsó sarja Magduska. A gyilkosok kezei közül a gazdag Szilágyi István uram (Szirmay) ragadja ki, a ki ép titkos légyottra jelenik meg, a piczi lányka meggyilkolt anyjánál. A gyilkosok azzal fenyegetik, hogy ha elárulja őket, czimborájoknak vallják őt. Ő tehát nemcsak hogy hallgat, hanem még pénzzel is tartja a főgyilkost, csak hogy ez is hallgasson. Tizenöt év mulva is, mikor végre föltalálja, kiházasítja, boldoggá teszi s mint édes gyermekét szereti az egykor megmentett lánykát, véletlenül ott van az egykori gyilkos, kinek a gazda száz forintot ad. Rejtekhelyből látja ezt az egykori czinkos: Gátugró János (Makó), ki a száz forintért megöli egykori rablóvezérét. De a száz forint meg volt jegyezve s általa a régi gyilkosság gyanujába keveredik Szilágyi István uram is. Ujabb hat esztendő kell, mig a lassu nyomozás oda fejlődik, hogy az ügy a vizsgáló biró elé kerül s kiderül, hogy Szilágyi István kezéhez nem tapad vér. A vizsgálat után a meggyötrött paraszt-nábob: Szilágyi István

magyar bőven él hussal, hallal, friss zöldséggel és buzakenyérrel; sertése ingyen nő fel a bozótban, sulyomtermő tavak közt; halat ingyen ad a Tisza, s földje sok helyt husz magot ad egyszeri szántásra; a burgonya itt nem diszlik, azzal az ide való nép nem búsitja a gyomrát. A mellett minden ételéhez használja a természetkinálta füszeres növényeket; leveséhez petrezselymet, zellert, köményt használ; kolbászába majoránnát, hagymát kever; káposztájába kaprot tesz; tárkonyt, tormát, gyömbért, borsot, mustárt vegyít a zsiros ételek közé; borát ürömmel keserítve issza, s reggeli pálinkájának ágyához gyenge fűzfahéjat használ (hamarább feltalálta a salicylt, mint a vegyészek), s a mi általános panacaea, a paprika! Ez az, a mi a lázt elkergeti! de az idegent is, a ki először kóstolja meg azt a vérrel versengő halászlevet, a mely úgy izlik eleinte, mintha tüzet evett volna az ember. De ez az igazi vincetoxicon: a lázölő!

Azonkivül ott van minden háznak a saját patikája. Minden háziasszony maga a család orvosa. És az nem kuruzslás, nem babonás bolondság, hanem észszerű tapasztalat kincse. Bámulva olvastam végig nem rég Diószeghi (most már igen ritka) orvosi füvészkönyvét, melyben a magyar köznépnél divó gyógymódokról értekezik. A mű e század elején iratott. Fényes Elek geografiai szótárában föl vannak sorolva a leghatályosabb gyógynövények, melyek a Tisza-menti partokon teremnek, s melyeket a droguisták messze földre elhordanak. És a magyar népies házi orvoslás már akkor sok oly gyógyitásmódot gyakorolt, a melyet a tudományos gyógyászat csak ujabban karolt föl. A masszirozás (kenés) gyógymódját pedig minden magyar faluban értik ős időtől fogva. Ezért az olyan Tisza-menti helységekben, a hol kendertilolás idején magamforma ember lélekzetet nem tud venni a mérföldekig elható mefitikus kenderbűztől, az ott lakó nép egészséges, mint a mocsári liliom.

A tiszamenti magyar nep általán véve «vízivó». Nem azért, mintha a bort nem szeretné; hanem mivel ritkán jut hozzá. Szőlő a vízjárta földön nem tenyészik, a fekete televény földet sem szereti; legfeljebb a homokos dombokon marad meg, ott is gyönge kerti bort ád. A munkás, a pásztor künn a mezőkön vizet iszik; azt is messze ivókutról hordja, mert a Tisza vize lágy, édes és zavaros. A máztalan korsót a földbe elássák, szalmatüzet égetnek el fölötte s attól az meghűsül. Ki tanitotta a föld népét e természettani műveletre? A pálinkát csak óvószerül használják lázak, meghülések ellen; a sert nem vihetik ki a pusztára, otthon sem nagyon áhitják. Nagyobb részt kálvinisták levén, nem böjtölnek soha és vajas ételt nem esznek. Ebben van a titka bámulatosan kitartó életképességüknek: a jól evésben és a rosszul ivásban. A ki közéjük letelepedik, annak vagy követni kell ugyanazt az életmódot, vagy elpusztulni a táj miazmái között; s igy alakult át a táj kényszerítő varázsa alatt minden ember magyarrá.

Ellenségétől soha teljesen meg nem hóditva, a szabadságot minden kifejezésében megszokva, ez a nép imádja azt a földet, a melyen lakik, azt a folyamot, mely földét elárasztja, épen ugy, mint az ősidőkben, s vendégszeretete ott maraszt minden jövevényt. Tudománykereső fiai akárhová vándoroljanak is el felső iskolába, csak visszasietnek a Tisza mellé. Ott az igazi élet!

Tudósaink a Tiszának folytonos nyugat felé nyomulását az erdélyi hegyek felől bele rohanó Szamos, Berettyó, három Körös és Maros hatásának tulajdonítják. Egy szaktudós kiszámítja, hogy évezredek mulva a Tisza egészen a Dunáig fog elhatolni, apródonként felnyalva Heves-Jász-Nagykun-Szolnok és Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyének közbeeső lapályát, s a veszedelemnek csak azt az orvoslátát ismeri, hogy az őskori Tisza medrét helyre kellene állítani, elkezdve Huszttól egész le a delibláti homok-fensikon át Palánkáig. Nem valószinű, hogy a mostani nemzedék meghozza ezt az áldozatot a jövő évezrednek! Egyelőre gátakkal és átmetszésekkel segit magán.

A vegetáczió is a szerint alakulhatott át a Tisza hódító foglalásai alatt. Még ez évtized elején ismeretes volt a Tisza jobb partján amaz óriási tölgyfa, mely az ujkori fűzerdőből messze kimagaslott: a vezérek korából valónak tartották; nem rég a villám belecsapott és leégette ez utolsó tanuját az őserdőknek. Ily ős szilfát Hanusz is emlit a kecskeméti határban, melyet a köznép «gatyás fá»-nak nevez. A Tisza jobb oldalán gyönyörü tölgyerdőket látunk, például Kecskemét város Szentkirály pusztáján, a bal oldalon a puszták utmutató fája egyedül a kutgém, a házak körül az akácz, a mi e század elején lett meghonosítva.

Az átmetszések gyorsítják a Tisza lefolyását, a gátak elfoglalják utjában az ártért, s a mocsarakból buzatermő földet varázsolnak elő. Azért még maradt a Tiszának elég tere, hogy isteni játékait üzze: övé a «Veres nád», a «Rétköz», a melyeket semmi vizmérnöki tudomány el nem tud tőle ragadni.

A WALESI HERCZEG FOGADTATÁSA MISKOLCZON.

SIROK KÖZÖTT.

Halottaink tisztelete legszebb kultusza a keresztény egyház ünnepeinek. Van valami erkölcsileg felemelő abban, ha a világi dolgok hiábavalóságai között a lélek csak huszonnégy óráig is átadja magát a lét nagy rejtélyei felett való töprengésnek és vissza-visszatér azokhoz a göröngyökhöz, melyek egy-egy fájó veszteséget jeleznek az emberi élet küzdelmes utjain. Ki tudná számon adni, mennyi vigasztalás, mennyi erény, mennyi megnyugvás, mennyi bátorítás és mennyi jobbulás szózata hangzik ide fel azokból a néma sirokból, a melyek mindenikéhez füz egy-egy szivet a kegyeletes emlékezet szála. De ha a vallás és az emberiség jobb törekvéseinek fölemészthetetlen erkölcsi tőkéje marad is mindig és mindenütt a holtakra való emlékezet, nálunk még egy egészen más sajátságos vonás is járul e nap ünnepségéhez, az a *tisztelete a nemzet elhunyt nagyjainak*, melynek külső kifejezését a halottak napja szentesitette. Másutt mindenütt jobban a család és az egyesek gyásza ünnepel e napon, nálunk a nemzet önmagát tiszteli meg, mikor elhozza koszoruját példaadó jeleseinek sirjára.

És a kerepesi temető maga majdnem a magyar nemzet egész feltárult történelmét jelenti, hallgató betükkel megirva, melyeket sürün hintett a végzet a sirok sorközeibe; egy kőről-kőre összehordott mauzoleuma mindazoknak a szellemi nagyságoknak, melyeket az élet, a társadalom, a tudomány, az irodalom és művészet nekünk megteremtett. Ebből az élő nyelven irott történelemből vetett papirra egy nehány fényes lapot rajzolónk, emlékéül azoknak az érdemes szellemi harczosoknak, kiket a magyar nemzet ujabb időkben foglalt be Pantheonjába.

A régiebbek közül *Bajza* sírja azon a czímen foglal helyet itt, mert emlékét csak újabban örökitette meg ismét, három év előtt meghalt nejével együtt, a költő és iró hálás leánya, Beniczky-Bajza Lenke. Bajza sirköve a temető XIII. táblája első sorának 120-dik sirja fölött emelkedik. Tőle nem messze, ugyanazon tábla negyedik sorának 36-ik sirja fölött látjuk a genialis és korán elhunyt szinmüvész, *Halmi* Ferencz emlékét, egy karcsú, magas, kiváló izlésben épült obeliszket, melyet a nemzeti szinház tagjai emeltek elhunyt társuk emlékére. Ebben a táblában pihennek még *Éber* Nándor, *Győry* Vilmos, *Huszár* Adolf, *Korizmics* László, *Nagy* Ignácz, *Petzval* Ottó egyetemi tanár, *Prónay* József volt belügyi államtitkár és *Táncsics* Mihály.

Jókainé, *Volkmann* Róbert és *Tóth* Kálmán siremlékeit közel találjuk egymáshoz. Az első gyönyörű szürke márványból Zala György műve, s a VII. tábla első sorának 107-dik sirhelyét foglalja el, nem messze Arany János nyugvóhelyétől sem; *Volkmanné* pár lépéssel odább van, *Tóth* Kálmáné pedig ettől három sirhelylyel idébb és a három körül sorakozik

*

Zala György

Okt. 29 én (1903.) leplezték le Budapesten a kerepesi temetőben Komócsy József síremléket, a szürke gránit alapra mintázott életnagyságú bronz mellszobor Zala György műve. Az emléket közadakozásból emeltette a Petőfi társaság.

Művészet, 1903. 426. l.

Hautmann Johann

szobrász.

Lüb. 1820. Megh. 1903. München.

25. SZ. 1912. (59. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, JUNIUS 23.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utcza 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egészévre __ __ **20** korona. Félévre __ __ __ **10** korona. Negyedévre __ __ **5** korona.

A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 1 koronával több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

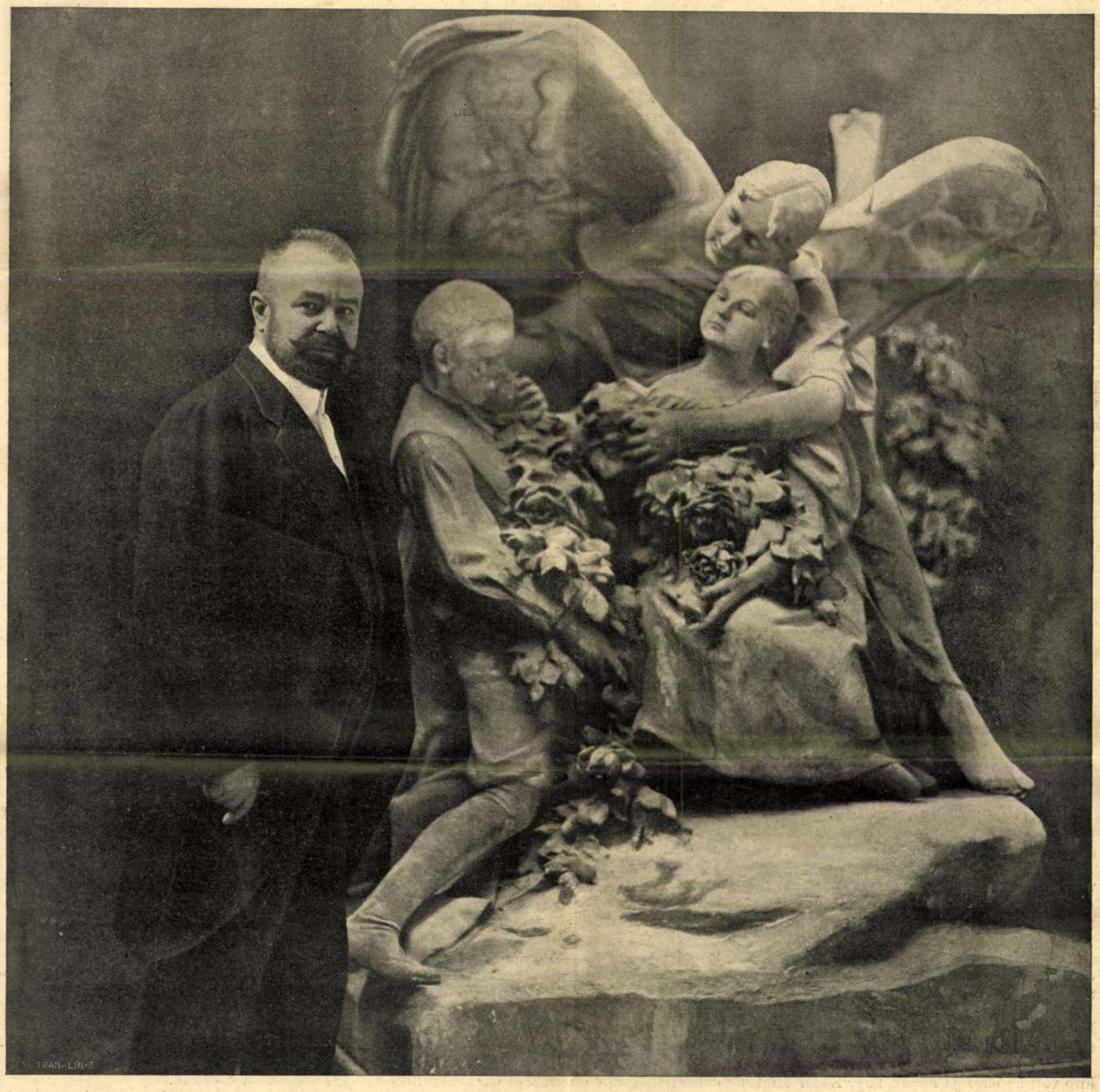

ZALA GYÖRGY MŰTERMÉBEN A BENICZKY CSALÁD SÍREMLÉKE MELLETT. — Balogh Rudolf fölvétele.

KOMÉDIÁK

A MAGYAR TÁRSADALOM REGÉNYE. IRTA SZEMERE GYÖRGY.

— Én egy szerencsétlen czéljavesztett ember vagyok, — mondta az elgyötört férfi összeesve, — maradj mellettem, *egyelőre* itt maradok . . .

A fanatikus proletár lángoló szavával lesujtotta barátját, de végkép nem győzte meg . . .

Egy pár nap őrlődött meg az idők garatján: Miklósra nézve ködös, szürke napok. Egy reggel történt. Miklós theájánál ült. Lórika ott settenkedett, pratált körülötte. Igen elszomoritotta a kis leányt az ő kedves gazdája tartós, szemmel látható bánata. Föltünt neki, hogy a méltóságos úr, a ki máskor oly mohón érdeklődött az ujságok iránt, egy hete egy lapba se nézett bele. Lórika, a maga ártatlan kicsiny eszével azt találta ki, hogy az ő megmentőjének bizonyára az olvasás hiányzik, azért oly szomorú. Hát vett neki egy ujságot. Épen a Véreim-et. Egy ideig dugdosgatta a kötönyéje alatt, mert nem merte mindjárt átadni, de aztán neki durálta magát s elszántan eleje tette a lapot az asztalra.

— Mi az, Lórika?

— Ujság, méltóságos úr.

Miklós félretolta a gyermek ajándékát.

— Nem kell nekem ujság, Lórika.

A kisleánynak megtelt a szive, elpityeredett. Miklós végre is megszánta.

— Ne sirj Lórika. Igazad lehet, jó lesz, ha ezentúl olvasok.

Gépiesen felütötte az ujságot.

A gyermek lábujjhegyen söndörgött körülötte s loppal a gazdájára nézett, arczáról leste a hatást . . . Bár ne leste volna. Oh, nem azt várta Lórika . . . Az ő kedves gazdája egyszerre olyan sápadt lett, mint a fal. Aztán kihullott a lap a kezéből. Meredten bámult maga elé.

— Méltóságos úr! — szólalt meg remegve a gyermek. — Tessék megbocsájtani, ha rosszat tettem az ujsággal, nem akartam.

Zádor Miklós összeszedte minden erejét.

— Nem haragszom én rád Lórika, — nyugtatta meg a szepegő leánykát, — mert szeretlek. Annyira szeretlek, hogy magammal is viszlek messzire, messzire: olyan országba, a hol a fákon narancs és czitrom terem s az emberek nem tudnak magyarul. Eljösz-e velem Lórika.

— Én el, — rebegte a talált gyermek szinte átszellemülve, — elmegyek a méltóságos úrral a világ végére is.

— Akkor is, ha Máli néni nem jön velünk?

— Akkor is. Én ott akarok meghalni, a hol a méltóságos úr.

— Meg lesz az akaratod, Lórika. Hivd be Gábrinét . . .

A kisleány behivta a jó asszonyt.

— Gábrinné, — szólitotta meg Miklós, — pakkolja tele valamennyi bőröndömet a legszükségesebbel. Én elutazom, — a hangja megcsuklott mégis, — elutazom, még pedig örökre. És Lórikát is magammal viszem. Magát, hűséges gondviselőmet tiz éven át, nem is hivom, mert tudom, hogy szerencsétlennek érezné magát idegenek között. Végkielégitésül 2000 koronát adok magának és megköszönöm lelkiismeretes hű szolgálatát.

Gábrinénak nem volt szava, csak könnye volt. De az aztán bőven. Egész szétázott az arcza kötönye alatt.

— Már rég észrevettem, — zokogta, — hogy valami bántja az én jó méltóságos uramat. Kivánom, áldja meg az Isten a lábanyomát is, bárhova megy.

Lórika nagyon meg volt ijedve, annyira, hogy sirni sem tudott.

A nagy cseléd és a kis cseléd magukra hagyták jó urukat és hozzáláttak a csomagoláshoz.

Miklós iróasztalához ült s búcsúlevelet irt Bodonyinak. Mástól nem búcsúzott el. Még Csábrághtól sem. Már nem volt hozzá ereje.

Nevezetesen a Csábrágh és Erzsike eljegyzési hire volt az okozója annak, hogy Zádor Miklós kiejtette kezéből az ujságot.

XVII.

Estére elkészültek Gábriné és Lórika a csomagolással. Maga Miklós is segitett nekik. Könyveinek egy részét egy családi rézpántos ládába rakosgatta. A többit majd maga után küldeti oda, a hol megtelepedik. Valamint értékesebb antik bútorait, műtárgyait is. Ezeket megjelölte, jegyzékbe vette s kellő utasitással átadta a jegyzéket Gábrinénak. Egyéb butorát odaajándékozta a jó asszonynak . . .

Semmi akadálya nem volt annak, hogy Miklós elutazhassék akár az első éjjeli vonattal. Abban is megállapodott már, hogy a kék ég, dalos emberek s műkincsek országában, szép Itáliában keres magának új otthont. Csak azzal nem volt még tisztában, hogy melyik városban fog megtelepedni. Alszik rá egyet. Idegei már korán felébresztették, hat órára elkészült toalettjével is. Némi fontolgatás után elhatározta, hogy Rómába megy, a kővé vált dicsőségnek, a virtus legendájának, a megváltó hit himnuszának a városába. A gondolatnak és eszménynek ezen a földtekén legmelegebb ágya a kétezer éves kozmopolisz. Alighanem Isten is oda a legközelebb. Szent szikrája ott szállott legtöbbször az ő képmásai lelkébe. Mutatják a római emlékek, az apostolok hagyatéka, a renaissance lángelméinek teremtményei irásban, kőben, festett és faragott képben . . .

Megreggelizett, aztán kézen fogta Lórikát és kisétált vele a belváros felé. Egy elsőrangú gyermekruha-árúházba betért és több rendbeli öltözéket választott az árva gyermek számára. Aztán czipőcskékről és kalapról is gondoskodott. Még egy ládát is vett kis védenczének, nagyot, hogy beleférjen mindene.

Majd betért a városi menetjegy-irodába s megvette a jegyeket . . . Most már semmi sem tarthatja vissza: este elutazik. Szinte nem akaródzott haza mennie. Gummikerekü kocsiba ült a kis leánynyal s végigrobogott vele az Andrássy-uton. A gyermek arcza kipirult a soha nem élvezett gyönyörüségtől, szeme úgy fénylett, mint a szentjánosbogár. Új máslis ruhácskája, finom nemez kalapkája s ragyogó lakkos topánkája, a vágtató kocsi ringó puha párnái valósággal megrészegitették.

— Jaj, de jó . . . jaj de szép minden — kiáltotta, közben nagyokat kaczagva s tapsikolva.

Ezüst hangocskájának zenéje belevette magát a szomorú férfi szivébe s mosolyt csalt annak ajakára . . .

— Megállj, Lórika, majd kiszállunk egy czukrászdába s tortát és czukrocskákat veszünk neked.

Lórika kezet csókolt.

— Jaj, de jó lesz . . .

— És mondd csak, Lórika, nem félsz velem jönni száz és száz mértföldnyire, olyan helyre, a hol a szavadat sem értik meg s még a madarak is másfélék, mint idehaza?

A kisleány Miklósra emelte tágranyilt azurszin szemét. Olyan tiszta volt a tekintete, mint az olasz ég maga.

— Nem én, — válaszolt hetykén, gyermekes elbizakodottsággal, — mitől féljek, mikor mindig velem lesz a méltóságos úr?

— No nem egészen mindig, — figyelmeztette Miklós, — nekem sok dolgom lesz, de azért nem leszel egyedül. Egy nevelőnét kapsz, a ki tanitani fog s a kinek épúgy kell engedelmeskedned, mint nekem.

— Engedelmeskedni fogok, — mondta a leányka, — szorgalmas leszek, csak azt engedje meg a méltóságos úr, hogy én vessem meg az ágyát ezentúl is, mert Gábri néni is mondta, azt senki sem tudja úgy, mint én.

— Igaza van Gábri néninek, te fogod megvetni az ágyamat ezentúl is.

A Lórika bájos hűségén egész elérzékenyedett Miklós. Egy czukrászda előtt megállíttatta kocsiját s egy ölre való czukorkát és süteményt vett a gyermeknek. Majd elérkezvén az ebéd ideje, kihajtatott a városligeti nagy vendéglőbe s megebédelt kettesben Lórikával.

Ez folyton pöntyögött neki: új hazájukról kérdezősködött, különösen, hogy mifélék lehetnek az odavaló madarak? Van-e köztük strucz is, mert ő igen szeretne struczczot látni, nem félne tőle, hozzá szaladna, kivenné a legszebb tollát és rávarrná a kalapjára . . .

Miklós felvidult. Hetek óta most történt vele először, hogy hangosan elkaczagta magát. Nem állhatta meg, csupa hálából ráhajolt a gyermekre s megcsókolta a homlokát . . .

De gondolni kellett a hazamenetelre is . . . Miklós elodázta, a mig lehetett, szinte félt hazamenni. Ki tudja, miféle kellemetlenség vár reá otthonában megint? Hiszen annyi kiszámithatatlan csapás érte úgyszólván mindennap, hogy nem tudhatta, mikor telik meg végre a mértéke . . .

Nem csalt a Miklós előérzete, otthonában csakugyan ujabb váratlan izgalmak leskődtek reá . . . Csakhogy ezek az izgalmak már nem végződtek tragikusan, mint hetek óta a többiek.

A felvonás azzal kezdődött, hogy Miklós lakóháza kapujában találta Bodonyit, midőn Lórikával kiszállott a kocsiból.

— Te mit keresel itt?

A proletár igen sápadt volt, kopott ruhájában, hosszú, ápolatlan szakállával egy éjjeli betörő benyomását tette.

— Egy órája, hogy megkaptam a leveledet.

Miklós összerázkódott. Keserű arczkifejezése nagyon is elárulta, hogy barátja a terhére van. Órájára nézett.

— Két óra mulva utazom — mondta — ha tetszik, egy félórám még van a számodra, csak arra kérlek, ne érzelegjünk . . . elég teher van a szivemen anélkül is.

Bodonyi bólintott.

— Jó, egy félórára felmegyek, ha megengeded.

Felmentek a Miklós lakására. A férfiak segitettek Lórikának a sütemények és czukrocskák felszállításában.

Miklós rendelkezett Gábrinéval, hogy csomagolja be a gyermek időközben megküldött holmiját.

Bodonyi zord szemmel nézte az előszobában sorakozódó bőröndöket és koffereket. Követte barátját a szobájába . . .

— Csakugyan elmégy?

— Visszavonhatatlanúl . . .

— Megver az Isten.

— Még jobban? Az nem lehet.

— Nem történt veled semmise. Nézz reám.

— Neked más lelked van, mint nekem.

— Erősebb. Nekem semmi sem kell.

— Nekem kell. Az én elemem a szabadság, a szép és a jó.

— Nos?

— Azt keresem; itthon nem találtam meg.

— Nem? . . . Hát az Alföld a délibábbal, az uradalmad a rengő búzamezőkkel? Nincs ott szabadság elég? És a szarkaláb és a búzavirág, a pacsirta nótája nem szép neked? Nekem nem virágzik a szarkaláb, a búzavirág, pacsirták nem zengenek a földjeim fölött, az én uradalmam mindössze egy négyszögöles földkupacz lesz, a melynek egyedüli termése a demutka, a halottvirág s én mégis itt maradok ezért a földkupaczért.

Rapszodikusan pergett le a párbeszéd, szaggatottan lüktetve vált le az ajkakról a szó. Visszafojtott indulataik kohójában páthosszá szélesedtek a két férfi taglejtései. A proletár kusza arcza átszellemült az irdatlan magasságokban, a melyekben a lelke kóválygott, az ősnemes sasképe megtorpadt, elkeményedett. Egyik sem hagyta magát. Úgy állottak egymással szemközt, mint két vijjogó sas a préda fölött. Miklós érezte, hogy a párharczban ő van alúl, összeszedte minden erejét, hogy fölibe kerekedjék ellenfelének.

— Mindenekelőtt ember vagyok, — kezdte

MIRŐL IS VAN SZÓ?

— A Föld körülutazásáról

Lindbergh körül akarja utazni a világot. Repülőgéppel akar eljutni Newyorkból Newyorkba a Föld körül. *Verne* regényhősének még nyolcvan nap kellett ehhez. *Lindbergh* tizenkét napot szán a repülőutnak.

Az ember egyre gyorsabban utazik; a távolságok megrövidülnek. Nem szabad azonban hinni, hogy a gyors közlekedés felé való törekvés nagyon uj szándéka az embernek. Az sem igaz, mintha a régiek tulságosan lassan utaztak volna. *Julius Caesar* följegyzéseiből például tudjuk, hogy *Caesar* Rómából Galliába, a Rhone partjához, nyolc nap alatt utazott, ami azt jelentette, hogy *naponkint 150 kilométer utat tett meg.* Ez a teljesitmény meglehetősen nagy, ha elgondoljuk, hogy a világháboruban igen jelentős dolog volt, ha a hadsereg naponként 60 kilométert tudott előrehaladni. Caesar után még javult a római közlekedés, mert azt is tudjuk, hogy a kisázsiai Antiochiából hat nap alatt járt a császárság postája Bizancig, ami 190 kilométeres napi sebességnek felel meg. Az a lovas hirnök, aki Maximinus császár halálának hirét Aquileából váltott lovakon megvitte Rómába, naponként 200 kilométert utazott. Ennél különb lovasteljesitményt ma sem tudnak megtenni a lovak. Hát még azok a római légionáriusok hogyan száguldoztak, akik 69-ben Kr. u. a belgiumi fölkelés hirét megvitték a császárvárosba! Kilenc nap alatt 2100 kilométert futottak ők, tehát többet mint naponként 240 kilométert.

A gyors közlekedés terén a világrekordot sokáig Tibérius római császár tartotta. Amikor Drusus megbetegedett, s a császár vezérének látogatására Germániába utazott, mégpedig az akkor alig legyőzött kattok földjén keresztül, akkor Tiberius egyetlen kisérővel *24 óra alatt 290 kilométert lovagolt.* Lovát természetesen halálra üzte, de még megtalálta Drusust. Ez bizony rekord volt Rómában is, mert az átlagos közlekedés akkor sem volt ilyen gyors. Pontos adatok szerint a római kereskedők például üzleti utaikon naponkint átlag 60—70 kilométert tettek meg. A római hajóut is igen gyors volt. Ostiából, Róma kikötőjéből a spanyol partokra, a taracói kikötőbe öt nap alatt tette meg a hajó az utat és Pliniusz, mint rekordot emliti föl, hogy ugyanezt az utat visszafelé a hajó 4 nap alatt futotta meg a Földközi-tengeren. Ezek a római hajók nem is voltak kicsinyek, mert 267 tonnás római hajó is járt a tengeren.

A rómaiak már meglehetősen kiépitették táviró-rendszerüket, mert *bizonyos hireket tüzjelekkel igen nagy távolságokból tudtak közvetiteni. Polybios* följegyzi viszont, hogy a görögök már szintén ekként sürgönyözték meg hireiket, amit egyébként *Aischylos* is elmond *Agamemnon* cimü tragédiájában. Ha ezekkel a sürgönyjelekkel nem is lehetett tulságosan sokat elmondani, mégis a hirszolgálatra meglehetősen alkalmas volt. Caesar napilapja, az *Acta Diurna* például 3—4 napon belül közölt külföldi hireket. Ez azt mutatja, hogy *a rómaiak galambpostája elég jól működött.*

A középkorban azután meglassult a világ. Ugyanazt az utat, amelyet Caesar nyolc nap alatt tett meg, a XII. században már csak 14—15 nap alatt tudták megtenni. 1188-ban, március 17-én indult el a pápa futárja Rómából Canterburybe s oda csak április 15-én érkezett meg, tehát a futárnak teljes 25 napra volt szüksége, amig Rómából London mellé jutott. Hát még *Oroszlánszivü Richárd* angol király hogyan utazott! Marseillesban 1190 augusztus 16-án ült hajóra és csak szeptember 23-án érkezett meg Messinába. Kis-Ázsia partján ugyancsak ő 1192 október 9-én hajózott be az akkai kikötőbe és csupán november 11-én érkezett meg Korfu szigetére. Bizony ez éppenséggel nem volt gyors utazás!

A közlekedés gyorsaságának egyik föltétele a régieknél kétségtelenül a jó ut volt. Már az asszirok pompás utakat épitettek, a rómaiak utépitése pedig technikailag már igen magas fokon állt. A görögök voltak viszont azok, akik kitalálták, hogy gyorsan akkor lehet haladni a kocsival, ha a kerekek sima és előre jelzett uton mennek. Pireusból Athén kapujáig a kövezett uton eként épitettek két mély, sima bevágást, hogy a kocsik kerekei ezekben haladjanak. Ezek a bevágások megmaradtak a római utakon is még ma is láthatók az Alpesekben. Ezek voltak az első sinek és a legérdekesebb az, hogy nyomtávuk pontosan megegyezik a mai vasutak átlagos keréktáv szélességével, vagyis *az ókori sinek nyomtáva is 1.44 méter volt.*

A rossz uttól megszabaditotta az embert a sin, a sintől az autó, s azután jött a repülőgép, amely bátor merészséggel szeli a levegő utját. *Lindbergh* most igy akar nekiindulni, hogy körüljárja a földet s hogy megvalósitsa évezredek álmát.

Látogatás a 70 évés Zala Györgynél aki Csernoch Jánosnak és József főherceg szüleinek siremlékén dolgozik

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Zala György, a magyar szobrászművészek nesztora — *hetven éves.* Az emberi életnek olyan határállomása ez a kor, hogy meg kell állani mellette egy pillanatra, hogy felmérjük a mértföldes multat, amely tele van tanulsággal. Hetven esztendőre azt mondják: szép kor. Ez a mondás még igazabb tartalmat kap akkor, amikor egy olyan nagy művészről van szó, mint Zala György, aki remekbe formált alkotásokkal a háta mögött érte meg ezt a nagy időt.

Munkatársunk ebből az alkalomból felkereste otthonában Zala György szobrászművészt, hogy megkérdezze egyről-másról.

A mester beszélt is a művészetről, az életről és halálról és egyről-másról...

Zala György fehér hajával, ezüstös szakállával és arcának nemes vonásával olyan, mint valami tizenhatodik századbeli nagyur. Kemény és energikus még ma is, az évek nem ültek rá a vállára, csak ezüstös kézzel fehérré simogatták a haját... Az ember szinte kardot képzelne az oldalára, párducbőrt a vállára, ha szeméből nem csillanna fel valami meleg sugár, valami tiszta fény, amelyről az embernek eszébe jut egy érzés, amivel elég ritkán találkozunk: a szeretet érzése...

Ez a fény különösen akkor villan fel, amikor befut a fogadószobába kis unokája, akit nagyon szeret. Amint rápillant a kis gyerkőcre, azt lehetne hinni, hogy Zala György, a hetvenesztendős művész, akinek alkotásai oda vannak nőve a régi nagy, hatvanhetes Magyarország gondolatához, valamikép tul van mindenen, az öregség szent, fehér hegyén, a csúcsok fölött, ahol nyugalom van.

— Mit érez most, mester — kérdezte munkatársunk —, most, hogy elérkezett egy ötvenesztendős nagy munkásság határkövéhez? Olyan érzés lehet ez, mintha az ember fenn ülne az *Olympuson* s őszszüretelte nektárt inna egy isten nyugalmával és békességével. Nem?

— Nem, nem — válaszolja a művész —, szó sincs *Olympusról*, szó sincs megelégedettségről és nyugalomról. A földről sohasem szabad elszakadni és — jó művész holtig tanul — applikálja önmagára a régi közmondást.

— Modernség, művészeti irányok?

— Engem sohasem érintettek az irányoknak, az izmusoknak divatjai. Én megmaradtam az örök klasszikusok: a görögök tiszteleténél és szereteténél. Szeretem a klasszikus franciákat és a belgákat is — de csak a művészet terén —, teszi hozzá.

— A mai modern művészi próbálkozásoknak nem jósolok jövőt. Tiz-tizenöt év mulva, ha a viszonyok megnyugszanak, a mostani *izmusok* is ugy eltünnek, hogy csak a művészethistória fog megemlékezni róluk, mint beteges tünetről.

— Emlékek?

— Eszembe jut egy igen érdekes dolog. Németországban történt, *Max* Gábor iskolájában, ahol egy japán növendék is tanulta a naturalista maniert, de nem boldogult vele sehogyan sem. Igazi jó dolgot csak akkor alkotott, amikor a japán pikturára oly jellemző konturokkal dolgozott. Ez az ázsiai hiába kisérletezett az európai festészeti modorral: a látása mindig megmaradt japáninak.

— Fiatalok?

— Sok talentumos ember van köztük. Majdnem mindegyikük tanitványom volt. Szeretem és becsülöm *Orbán* Antal, *Gács* István, *Pásztor* János művészetét. Azonban nem hallgathatom el, hogy az uj generációnál hiányzik a kritika, a komoly birálat — no és nem utolsó sorban az önkritika. Jellemző erre az *Ady*-siremlékpályázat csufos kudarca. *Ady* Endre költészetének egyik része mély filozófia, másik fele *hatalmas művészet.* A pályázók *nagy része* — azt hiszem — *nem is olvasta Ady műveit*, vagy ha igen, felületesen és *nem értették meg a költő mélységes művészetét és lelkét.*

— Tervek, munkák?

— A műveimet majdnem teljesen befejeztem. De művészi pályámat még nem érzem lezártnak. Jövőre elkészülök *Csernoch biboros siremlékével, amelynek gondolatát a kultuszminiszter adta.* Nagymagyarország utolsó hercegprimásának szarkofágját a Hit géniusza tartja, a biborosérsek holttestét pedig nemzeti szinü zászlóval takarja be Hungária. Igen szép gondolat s én nagy örömmel készülök erre a munkára s éppen ilyen lelkesedéssel gondolok legujabb nagyszerü megbizatásomra is. *József* főherceg szüleinek siremléktervéről van szó s remélem, hogy ezzel a művel is elkészülök a jövő esztendőben.

Zala Györgytől, a magyar szobrászművészek nesztorától azzal a meggyőződéssel vettünk bucsut, hogy magas kora ellenére sem mondott még bucsut az alkotásnak.

Mikor elhagyjuk a művész otthonát, a liget zöldülő fái mögül szinte szimbolikusan világitja meg a lenyugvó nap a vén föld örökké megujuló terméses kikeletét.

Szigethy Endre.

Küzdelem a petroleumért

Az amerikaiak mindenütt megvásárolják a petroleum-koncessziókat

London, április 20.

(A Nemzeti Ujság tudósitójának jelentése.) Beavatott politikusok és közgazdászok előtt nem titok, hogy *a háboru óta a világpolitika legfontosabb tényezője a petróleum lett.* A kulisszák mögött óriási arányu, szinte késhegyig menő vetélkedés folyik Anglia és az Amerikai Egyesült Államok között, amelyek a petróleum monopolizálása révén maguknak akarják biztositani a világuralmat. Millió és millió pengőket költenek mindkét részről ujabb petróleumtelepek felkutatására, még többet idegen kezekben levő vállalatok és koncessziók megszerzésére. Alig van nagyobb külpolitikai akció, amelynek háta mögött a petróleum ne rejtőznék. Az angol—amerikai küzdelem kiterjed az egész földtekére, valahol csak kőolajat rejt a föld magában. Angliát hátrányos helyzetbe juttatta szakitása Szovjet-Oroszországgal, amelynek birtokában vannak a kaukázusi kimerithetetlen naftaforrások.

Többizben már kisérlet történt az egymással versenyző érdekcsoportok összehozására, de eredménytelenül. Londonban tegnap konferencia volt az amerikai és angol petroleumvállalatok vezető személyiségeinek bevonásával. Az angol petróleumérdekeltségek megbizottai a konferencia végeztével Párisba utaztak, ahol a francia érdekeltségekkel is tárgyalni fognak. A tegnapi konferenciával kapcsolatban oly hirek terjedtek el, hogy a *Vacuum Oil Comp.* felvásárolta nemcsak a Medway Oil Comp., hanem a Russian Oil Product Comp. valamennyi angol érdekeltségét is. A *Standard Oil* ezzel szemben hárommillió font sterlinget ajánlott fel az orosz petróleumföldek egyetemleges koncessziójáért, amit, hir szerint, meg is kapott.

Angliában erős visszatetszést szül, hogy az amerikai vállalatok orosz petróleumokkal árasztják el Egyiptomot és Brit-Indiát. Több oldalról sürgetik, hogy Anglia minél hamarább kezdje meg a mosszuli (kisázsiai) petróleumföldek kiaknázását.

Tulságosan drága a hévizi „Tisztviselők Háza"

A részvétlenség miatt meg kellett hosszabbitani a kérvényezés határidejét — Megfelelő engedmények nélkül üresen marad a drágán szerzett hajlék

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) A pénzügyminisztérium — amint arról annakidején már megemlékeztünk — a nyugdijjárulék alap részére megvásárolta Hévizen a Krajcsovics-féle 70 szobás szállodát a hozzátartozó telekkel együtt 240 ezer pengőért és elnevezte *„Tisztviselők Háza"*-nak. Ezt a szállodát azok a tényleges és nyugdijas tisztviselők, kezelők és dijnokok, valamint ezek özvegyei vehetik igénybe, akik nyugdijjárulékot fizetnek vagy fizettek. Köztük a hévizi gyógyfürdőre rászorulóknak elsőbbségük van. A megnyitást május elsejére tervezi a minisztérium és a beutalásért április 20-ig lehetett folyamodni. Minthogy azonban *eddig nem akadt elegendő reflektáns*, a folyamodási határidőt április végéig meghosszabbitották.

A részvétlenségnek az az oka, hogy a tisztviselők nincsenek tulságosan elragadtatva a pénzügyminisztérium kedvezményeitől. *Sovány zsebükhöz mérten nagyon is drágának találják azt a kedvezményt, amely napi 6—8 pengőt akar kisajtolni belőlük a borravalókon kivül* az ő pénzükön vásárolt saját házukban, amikor *a rendőrségi alkalmazottak napi 3 pengőért, a katonai tisztviselők pedig napi 3.20 pengőért kapnak teljes ellátást a hévizi otthonaikban*, a népjóléti minisztérium pedig napi 6.80 pengőért eszközölt ki gyógykezelést, gyógyfürdőzést és teljes ellátást a fürdő igazgatóságától a tisztviselőknek. Emellett *egyes penziók is sokkal kedvezőbb ajánlatot tettek* a tisztviselők érdekképviseletének a közszolgálati alkalmazottak ellátására, mint amit a pénzügyminisztérium kedvezménye jelent.

A „Tisztviselők Házá"-ban ugyanis napi 4 pengőbe kerül az étkezés, ami a beutaltak részére kötelező. Ez a kötöttség külön sérelme a tisztviselőknek, mert lehetetlenné teszi számukra, hogy igényeiknek és anyagi viszonyaiknak megfelelően élhessenek tetszésszerinti helyen. A kedvezményes gyógyfürdő, orvosi dij, zene- és gyógydij napi 2 pengőbe kerül, a szobáért pedig személyenkint és naponkint juniusban és szeptemberben egy pengőt, juliusban és augusztusban 2 pengőt kell fizetni. Májusban a szoba dijtalan, viszont nem biztos, hogy fürödni lehet. *Igy a borravalókon és egyéb mellékkiadásokon kivül májusban napi 6 pengőbe, juniusban és szeptemberben 7 pengőbe, juliusban és augusztusban pedig 8 pengőbe kerül a beutaltak ott tartózkodása.* Ilyen kedvezményeket tényleg csak a pénzügyminisztérium kigondoló osztálya tud kieszelni akkor, amikor a kezelőknek, dijnokoknak s köztisztviselőknek egész havi illetménye 100—200 pengő közt mozog.

A tisztviselők azt tartják, hogy azért olyan drága a „Tisztviselők Háza", mert a hévizi viszonyokat tekintve, hárommillárdért *tulságosan drágán vásárolták* azt meg s igy akarják behozni a költségeket. Azt is kifogásolják, hogy miért nem adják át az egész objektumot a népjóléti minisztérium kezelése alá, ahová ugy a fürdőügy, mint a tisztviselők betegellátása is tartoznak és ahol bizonyára nagyobb megértéssel viseltetnének a gyógyfürdőre szoruló, beteg tisztviselőkkel szemben. A nyugdijjárulék-alap egyharmadának ugyis az a törvényes rendeltetése, hogy tisztviselői egészségügyi célokat szolgáljon s igy az alapnak ezt a részét és a belőle vásárolt objektumot feltételnül a népjóléti minisztérium rendelkezésére kellene bocsátani az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap keretébe való beillesztés végett.

Az érdekeltek remélik, hogy *a pénzügyminisztérium revizió alá veszi eddigi álláspontját* s megfelelő engedményekkel lehetővé teszi, hogy a tisztviselők valóban használhassák is a „Tisztviselők Házá"-t, mert *enélkül üresen marad* a drágán szerzett hajlék.

Fekbértől és egyéb bosszuságtól kiméli meg magát, ha postacsomagjára és szállitólevelére előre felirja, mi történjék vele a kézbesités akadályának esetében. — Tömegesen feladásra kerülő csomagjait a posta üzlethelyiségében jutányosan elszállitja.

Minden nő kemolizozza magát!

Érdekes fordulat
a Kohner Alice-féle váltóhamisitási bünügyben

A görl-szöktetési ügy miatt letartóztatott Alföldy védője a pesti bíróságok helyett vidéki bíróságot kért, mert fél az ellenséges közhangulattól — A törvényszék a Kuria elé terjeszti a bíróküldési kérelmet, de Alföldyt vizsgálati fogságba helyezte

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) A mult esztendőben óriási feltünést keltett az a váltóhamisitási manipuláció, amelynek *Kohner* Alice bárónő került a középpontjába. *Kohner* Alice, mint ismeretes, *Léderer* Károly földbirtokossal való házasságának a felbontása után *Keglevich* Pál grófhoz ment feleségül, de 1925-ben a második házassága is válással végződött. Kohner Alice vagyoni helyzete folytonosan romlott és ezért olcsóbb lakásba akart költözni s e célból összeköttetésbe lépett *Alföldi* Istvánnal, akinek ingatlanforgalmi irodája volt. Alföldi, aki legutóbb *Herz György autószöktetési ügyével kapcsolatban került a rendőrség kezére*, összehozta a bárónőt a büntetett előéletü Landler Istvánnal. *Kohner* Alice ugyanis több izben beszélt nyomasztó anyagi helyzetéről és arról, hogy pert indit *Léderer* Károly, az első férje ellen különböző követeléseinek megitélésére s erre előre *kétmilliárd kölcsönt szeretne felvenni*. A tárgyalások során felmerült az a gondolat, hogy *Léderer Károly aláirásával váltókat kellene kiállitani*. Az idegbeteg és könnyen befolyásolható nő hajlott *Alföldi és Landler* befolyására és egy *ötszázmillió koronáról kiállitott váltóra ráhamisitotta Léderer Károly nevét*. Minthogy azonban ezt a váltót nem sikerült értékesiteni, 40 darab kisebb összegre szóló váltókat állitottak ki, ezeknek a beváltásánál már *Faludi* Oszkár dr. ügyvéd is szerepet kapott. Mikor a manipuláció kiderült, *Kohner* Alice és társai azzal akarták fedezni magukat, hogy *Balla* Antal József és *Asbash* Tasziló lovag aláirásával okiratot készitettek, amelynek tartalma szerint az aláirók jelen voltak akkor, amikor *Léderer Károly a Royal szálló előcsarnokában élő szóval felhatalmazást adott Kohner Alicenek arra, hogy a nevére hatszázmillió koronáról szóló váltókat állithasson ki.*

A királyi ügyészség a nyomozás befejezése után *negyven rendbeli okirathamisitás* cimén emelt vádat *Kohner* Alice és társai ellen, minthogy azonban az igazságügyi orvosi tanács megállapitása szerint *Kohner Alice akaratelhatározásra képtelen és beszámithatatlan* egyén, vele szemben az eljárást *megszüntették* és csak *Alföldi* István és *Landler* István ellen emeltek a sorozatos magánokirat hamisitásért vádat. *Alföldi* ellen egyébként *csalás és hamis tanuzásra való rábirás* cimén is vádat emelt az ügyészség. *Faludi* Oszkár dr. ügyvéd ellen pedig *kilenc rendbeli magánokirathamisitás vétsége* és egyrendbeli kisérlet cimén emelt vádat. *Ahsbash* Tasziló lovagot és *Balla* Antal Józsefet *magánokirathamisitás* cimén vádolta meg az ügyészség, mert abból a célból, hogy *Keglevich* Pálnénak illetve *Alföldi* Istvánnak jogtalan hasznot szerezzenek. Kiss József dr. közjegyző előtt kijelentették, hogy az általuk aláirt valótlan tartalmu okirat a valóságnak megfelel.

Meglepő fordulat

A büntetőtörvényszék *Krayzell*-tanácsa pénteken délelőtt tartotta meg ebben az ügyben a főtárgyalást s a tárgyalás megnyitása után megállapitotta, hogy *Léderer* Károly és *Keglevich* Pálné grófné a szabályszerü idézés ellenére sem jelentek meg a tárgyaláson. Mikor *Auer* György dr. királyi ügyész befejezte inditványát a távolmaradó tanukkal kapcsolatban, *Hegyi* Gyula dr., Alföldi István védője emelkedett szólásra s a következő meglepő inditványt terjesztette elő:

— *Tekintetes királyi Törvényszék, a büntető perrendtartás 29. paragrafusa alapján bíróküldési kérelmet terjesztek elő. A budapesti királyi büntetőtörvényszék és valamennyi Budapesten székelő elsőfoku biróság helyett valamely vidéki törvényszék kiküldését kérem s inditványozom, hogy a főtárgyalás elnapolása mellett az iratokat a királyi kuriához terjesszék fel.*

A különös inditványt a védő azzal indokolta, hogy a bünügy szereplői, főleg *Keglevich* Pálné grófné és *Léderer* Károly *olyan társadalmi és közgazdasági helyet foglalnak el Budapesten, amely a közhangulatot befolyásolja*, annyira, hogy *a fővárosi sajtó is feltünően intenziven foglalkozik ezzel az üggyel*, ennek folytán egyes vádlottak szerepe *ellenséges* szinben tünhetik fel a köztudatban. Az ellenséges hangulat hatása alól a Budapesten székelő *biróság* tagjai minden jóakaratuk mellett sem képesek kivonni magukat s ezért vidéki törvényszék kiküldése volna kivánatos.

Auer ügyész nyomban reflektált az inditványra s azt, mint *merőben alaptalant, elutasitani kérte.*

— *Azt, hogy valaki milyen társadalmi életet él, akár vádlott, akár tanu az illető, a bíróságot nem befolyásolja és nem lehet ok a biróság mellőzésére* — fejezte be felszólalását az ügyész.

A törvényszék rövid tanácskozás után ugy döntött, hogy *elrendelte az iratoknak az inditvány elbirálása céljából a kuriához való felterjesztését. Földi* Dezső dr., *Faludi* Oszkár védője ezután védőtársai nevében azt a kérelmet terjesztette elő, hogy *Alföldi ügyét különitsék el*, a többi vádlottét azonban nyomban tárgyalják le, mert épen a vádlottak érdeke, hogy ne álljanak *hosszu* ideig a vád nyomasztó sulya alatt, hanem ügyük további késedelem nélkül tisztáztassék. *Krayzell* elnök megállapitotta, hogy az ügyek oly szorosan összefüggenek, hogy szétválasztásuk és a külön tárgyalás lehetetlen s ezért *Alföldi* védőjének bíróküldési inditványa miatt a többi vádlott ügyének a letárgyalásával is várni kell. A biróság végül *Auer* ügyész inditványára elrendelte *Alföldi István vizsgálati fogságba való helyezését* azzal, hogy ha a Herz-ügy miatt elrendelt *előzetes letartóztatása* megszünne, akkor a váltóhamisitási ügy miatt elrendelt *vizsgálati fogsága* lép hatályba. A törvényszék végül *Léderer* Károlyt *hatszáz*, *Keglevich* Pálné grófnét *háromszáz pengő*, *Magyary* Dezsőt pedig *kétszáz pengő* pénzbirsággal sujtotta, mert szabályszerü idézés ellenére sem jelentek meg a tárgyaláson. A védők a birói határozatok ellen felfolyamodást jelentettek be s ezzel a tárgyalás véget is ért.

Feléledt a rablóromantika a spezzarti hegyekben
Autókirándulás, amely rablótámadással végződik

Frankfurt a/M, április 20.

(A Nemzeti Ujság tudósitójának jelentése.) A *spezzarti* hegyekben, *Rodenbach* falu közelében vasárnap este egy sulyosan sebesült kereskedőt találtak guzsba kötve és betömött szájjal. A zsebeiben levő iratok alapján megállapitották, hogy az illető *Höfe* Albert 37 éves frankfurti kereskedő, aki sulyos koponyaalapi sérüléseket szenvedett. Az eszméletlen kereskedőt a *majnamenti Lohr* városka kórházába szállitották, ahol csupán tegnap tért magához.

Elmondotta, hogy vakmerő rablótámadásnak esett áldozatul, amely a következőképen folyt le: Vasárnap reggel kirándulásra indult a spezzarti hegyekbe. Utközben egy turaautomobillal találkozott, amelyen két jólöltözött férfi ült. Az ismeretlenek megállitották az autót és felajánlották, hogy folytassa kocsijukon az utat. Köszönettel vette a meghivást és felszállt az automobilba. A két ismeretlen férfi később pénzt követelt tőle az autózásért s midőn nem volt hajlandó fizetni, agyba-főbe verték, majd elszedték pénzét és minden értéktárgyát. Száját betömték, kezeit-lábait összekötözték s *Bodenbach mellett kidobták a sebesen száguldó autóból*. A rendőrség a kereskedő elbeszélése alapján azonnal megindította a nyomozást, a tetteseknek azonban eddig semmi nyomuk sincsen. *(T.)*

A bulgáriai földrengés borzalmai

Eddig száz halottat ástak ki a Marica-völgyi falvak romjai alól Boris király a katasztrófa szinhelyén irányitja a segélyakciót és a mentési munkát

Szófia, április 20.

(A Nemzeti Ujság tud. távirati jelentése) A földrengés áldozatainak száma egyre nő. *Idáig több mint száz halottról tudnak*, azonban a romok között még sok holttest heverhet eltemetve. A sebesültek számát lehetetlen megállapitani, mert a lakosok otthagyták falvaikat és a mezőkre menekültek. A földlökéseket különös tünemények kisérték. Szatibogovo és Manole falvában a talaj össze-vissza repedezett. Amikor a rengések véget értek, a föld hasadékain keresztül vizsugarak törtek a magasba. Mindenfelé lehetett látni ezeket a szökőkutakat, amelyek körülbelül egy méternyire lövelltek és vizzel árasztották el a házakat, valamint a mezőket.

Nemcsak a vasuti töltések, hanem az országutak is megrongálódtak. Különösen nagy károkat szenvedett az az ut, a mely Filipopoliszt Papazlival köti össze. Az uttest besüppedt és sok helyütt megrepedezett, ugy hogy most teljesen járhatatlan.

A keleti expressz és a többi vonat, a mely kénytelen volt Papazli állomásától nem messze vesztegelni, a vasutvonal kijavitása után tegnap este már folytathatta utját.

Filipopoliszban csupán a város közepét kimélte meg a földrengés. Ezen a helyen dombok állanak; a dombokra épült házak mintegy 400 méter átmérőjü körletben épen maradtak. Ezzel szemben a város valamennyi többi része nagy károkat szenvedett. Megrongálódott többi között a városi kórház, valamint a katolikus templom is.

Kalacsli, Baltadzsi, Csakireto, Manole, Treszil, Alibakovo, Belozem, Szadovo, Szatibegovo és Papazli falva romhalmaz. A romok közül alig néhány épület mered ki. Boriszovgradban most beomlottak azok a házak is, amelyek az április 14-i rengés után még megmaradtak.

A király a katasztrófa szinhelyén

(A Nemzeti Ujság tud. távirati jelentése) *Boris* király meglátogatta Filipopoliszt, valamint a környékbeli földrengéssujtotta falvakat és személyesen adta ki a rendelkezéseket a segélyakció meggyorsitására.

Szófiában a lakosság továbbra is nagy rettegésben él. Sok család matracokkal és takarókkal felszerelve a város falain kivül elterülő mezőkre költözködött. Automobilt vagy egyéb járómüt alig látni; ezeket most mind hálóhelyekké alakitották át. Alig volt ember, aki az éjszakát rendes otthonában falak közé bezárva merte volna tölteni. A tegnapelőtti rengésokozta károk összegét többszáz millió levára becsülik.

Drámai jelenetek a filippopoliszi kórházban

Szófia, április 20.

(A Nemzeti Ujság tudósitójának távirati jelentése.) A földrengés idejében drámai jelenetek játszódtak le a filippopoliszi kórházban. A betegek annyira megrémültek, hogy az ablakokon keresztül akartak kiugrálni. A kórház orvosai és alkalmazottai egymást multák felül hősiességben. Noha a lökések állandóan ismétlődtek, ami a betegek riadalmát mindjobban fokozta, mégis sikerült a kórház valamennyi ápoltját a rengő falak közül kiszállitani.

Szófiában a mult éjszaka nyugodtan telt el, de a megrémült lakosság az éjszakát jórészt az utcán töltötte, ahol hatalmas tüzeket gyujtottak és a tüz köré telepedve melegitették gémberedett tagjaikat. Mások autótaxikat béreltek és feleségükkel, valamint gyermekeikkel egyetemben az automobilok belsejében töltötték az éjt.

Száz halott, több mint négyszáz sebesült

Szófia, április 20.

(A Nemzeti Ujság tudósitójának távirati jelentése.) A helyszinről beérkezett ujabb jelentések szerint a földrengés során körülbelül 600 négyzetkilométernyi területen pusztitott a végzetes elemi csapás. A földrengés pusztitásába beleesett a százezer lakosu Filippopol városa is, ahol ebben a pillanatban jóformán egyetlen ép ház sincs. Mintegy 80.000 család maradt fedél nélkül.

Az eddigi megállapitások szerint a halottak száma több mint száz, a sebesülteké pedig több mint 400. Ebből látható, hogy a rengés borzalmas méreteihez mérve aránylag kevesen estek áldozatul. Ennek oka a bolgár házak speciális épitési módjában keresendő. Noha a nemzet segélyforrásai gyöngék, mégis mindent meg kell tennie ugy az államnak, mint a társadalomnak, hogy támogassa a szerencsétlen inségeseket. A kormány bizton reméli, hogy a magánosok teljes készséggel fogják támogatni a segélyakciót.

A magyarországi segitőbizottság felhivása

A rettenetes katasztrófa hirére Sopov István bolgár ügyvivő segélyakciót inditott a bolgár kolónia kebelében a katasztrófa által sujtott lakosság felsegitésére, ma pedig már a vezető magyar közéleti tényezőkkel karöltve megalakitotta a magyar—bolgár segélybizottságot. A segélybizottság nevében annak elnöksége: *Almásy* László dr., *Krausz* Simon, *Rákosi* Jenő, *Ravasz* László püspök, *Sopov* István, *Scitovszky* Tibor, *Weiss* Fülöp és *Tauber* Attila a következő felhivással fordul a magyar társadalomhoz:

A velünk rokon bolgár népet sulyos csapás érte. Az ország legvirágzóbb részeit duló földrengés pusztitotta el, Filippopolisz, Dél-Bulgária gyöngye, sok más helységgel együtt romokban hever; több mint kétszázezer ember bolyong hajlék nélkül, vagy tanyázik sátrak alatt; a halottak száma eddig a százat meghaladja, az anyagi kár felbecsülhetetlen. Európa minden államában segélybizottságok alakulnak a szörnyü szerencsétlenség enyhitésére. Mi, magyarok, sem maradhatunk tétlenek, midőn volt szövetségesünk, a velünk rokon bulgár nép nemzeti katasztrófáján kell segiteni és ezért felkérjük Bulgária minden barátját, hogy velünk együtt a kimondhatatlan nyomor enyhitéséhez járuljon hozzá. Segitsetek!

Szives adományokat a budapesti bolgár követséghez (Andrássy-ut 6.) kérünk cimezni.

A szélhámos rummy-bajnok

Bécsben letartóztattak egy világcsaló álbárót, aki hónapok óta fosztogatta az osztrák főváros kártyaklubjait

Bécs, április 20.

(A Nemzeti Ujság levelezőjétől.) A volt császárváros közönségének érdeklődését már hosszabb idő előtt felkeltette egy titokzatos idegen, aki az előkelő bécsi szállodák állandó vendége volt, legutóbb pedig a Semmeringen tünt fel és De Linck Natanson Felix báró néven bérelt lakosztályt az ottani Südbahn Hotel-ben.

Az előkelő megjelenésü fiatalember kilétével eleinte senki sem volt tisztában. De Linck báró hol spanyol, hol orosz vagy skandinav származásunak mondotta magát, de mert heti számláit pontosan kiegyenlitette, a szálloda igazgatósága egyébként nem sokat törődött különös vendégének személyi adataival.

Nemrégen azután Linck báró, aki csakhamar kedvelt tagja lett a Semmeringen üdülő társaságnak, kártyázni kezdett és nemsokára mindenkinek feltünt, hogy a fiatalember hihetetlen szerencsével hódol a divatos „*rummy*"-játéknak, amely valóságos szenvedélyévé lett. A báró rövid idő alatt rengeteg pénzt nyert a társaság többi tagjaitól és ez a rejtélyes körülmény arra inditotta a vesztes feleket, hogy megfigyeljék a fiatalember játékmodorát. Az eredmény mélepő volt! Kiderült ugyanis, hogy a kitünő rummy-bajnok valóságos „Joker"-raktárt tartott készenlétben kártyafiguráinak kiegészitése céljából. Az előkelő fellépésü, ismeretlent ennek ellenére senki sem merte hamiskártyázással vádolni és a póruljárt üdülők csak akkor fakadtak ki felháborodással a báró ellen, amikor az egy szép napon tetemes adósságok hátrahagyásával nyomtalanul eltünt a Semmeringről.

A állitólagos főnemes ezután Bécsben tünt fel, itt azonban utólérte őt a végzete. Mint De Linck Félix báró befurakodott a legelőkelőbb bécsi kártyklubokba és miután ott is óriási összegeket nyert, ismeretséget kötött egy másik fiatalemberrel, akit csakhamar beavatott a titkaiba. Közölte vele, hogy Párisba készül, ahol a nagy kártyaklubok rendszeres kifosztására készül és azt is elmondotta ujdonsült barátjának, hogy állandóan több csomag kártyával dolgozik, amelyek segitségével tetszés szerint egészitheti ki lapjainak figuráit.

A fiatalember, miután nyugodtan végighallgatta az állitólagos báró szabad előadását a sipistaság alapelveiről, mint államrendőrségi detektiv igazolta magát és azonnal letartóztatta a szélhámost. Az előállitás után érdekes részletek derültek ki a hamiskártyás személyi adatairól. A rendőrség megállapitotta, hogy az állitólagos báró nem más, mint Natanson Felix lengyel származásu foglalkozás nélküli egyén, akit okirathamisitás és csalás miatt kétesztendei börtönbüntetéssel sujtott a frankfurti törvényszék. Natanson előszeretettel használta ki üzelmeire az uri társaság jóhiszeműségét. Rendszerint hangzatos cimekkel és magas ranggal férkőzött a hiszékeny emberek bizalmába, azután pedig alaposan kifosztotta őket. Több izben tünt fel a németországi előkelő fürdőhelyeken, ahol egy alkalommal mint „Ignatieff gróf, az orosz cár szárnysegéde és a kronstadti ulánusezred parancsnoka" keltett általános feltünést. Itt egy ötezer rubeles csekket sikerült beváltania, amelyről később természetesen kiderült, hogy közönséges hamisitvány. Natanson később mint „Corf Henrik báró" hamis utlevéllel utazta be a kontinens különböző országait, ahol a csalások és szélhámoskodások egész sorát követte el. Legutóbb Berlinben tartóztatták le hamis kártyázás miatt és a nemzetközi szélhámos itt hat hónapig ült Moabit börtönében.

Natanson Felix semmeringi rummy-bajnokságának epilógusa most a bécsi rendőrség termeiben zajlik le, ahonnan világfürdők helyett a fogházba vezet a nemzetközi szélhámos utja.

B-y B.

I. FERENC JÓZSEF KIRÁLY MELLSZOBRA.

Zala Györgytől.

A M. Iparművészeti Társulat
oooo tulajdona. oooo

Bronzöntvény a Beschorner-féle
oo ércöntő műhelyekből. oo

Az Athenaeum nyomása

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MELLSZOBRA.

Zala Györgytől.

A M. Iparművészeti Társulat tulajdona.

Bronzöntvény a Beschorner-féle ércöntő műhelyekből.

Az Athenaeum nyomása.

Ferenc József é
Erzsébet hiratyné

Y1

A Zoltán-féle Egy üveg ára 1 frt.

csukamájolaj

használatban a legjobb,

mert sem kellemetlen szaga, sem rossz ize nincsen, s ugy a gyermekek, mint a felnőttek szivesen veszik be. Főraktár: **Zoltán Béla** gyógyszertára **Budapest, V., Széchenyi-tér és Nagykorona-utcza sarok.** 7401

A Franklin-Társulat
Budapesti Czim- és Lakjegyzéke

(X. évfolyam), *megbizható, hivatalos adatok alapján készül és ez év végén jelenik meg.*

A bővitett tartalom daczára a könyv ára, vászonkötésben, most is csak 6 frt lesz.

☞ **Figyelmeztetjük a közönséget, hogy e régi, bevált könyvet hasonló kiadványnyal össze ne téveszsze.** ☜

A kiadóhivatal — hová a lakás bejelentések és egyéb közlemények intézendők — **IV., egyetem-utcza 4.**

A női szépség

emelésére, tökéletesitésére és fentartására legkitünőbb, teljesen ártalmatlan, vegytiszta és zsirmentes készitmény a 7163

Margit Crême.

Rövid idő alatt szüntet szeplőt, májfoltot, pattanást, bőratkát (mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimitja a ránczokat és himlőhelyeket, még koros egyéneknek is üde bájos arczszint kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint. **Margit hölgypor** 60 kr, 3 szinben. **Margit szappan** 35 kr. **Margit fogpép** (Zahnpasta) 50 kr.

Készitő FÖLDES gyógyszertára,
Aradon Deák Ferencz-utcza 11. sz.
Főraktár: **Török József gyógyszertára**, Budapesten Király-utcza 12.

Dohányzók!
Czigaretták
papir nélkül!
MOPS

SUPERIORES

Tollszopóka szivarkák szabadalm. szürővel.

BAYONETAS

Árjegyzéket dijtalanul küld 7349

EGGIMANN & HEDIGER
BIEL Schweiz.

Vese, húgyhólyag, húgydara és köszvénybántalmak ellen, továbbá a **légző- és emésztési** szervek **hurutos** bántalmainál, orvosi tekintélyek által a

Lithion-forrás

Salvator

kitünő sikerrel rendelve lesz.

Húgyhajtó hatásu!

Kellemes izű! — Könnyen emészthető!

Kapható ásványvizkereskedésekben és gyógyszertárakban.

A Salvator-forrás igazgatósága Eperjesen.

☞ **Budapesten főraktár EDESKUTY L. urnál.**

«Megváltó» gyógyszertára Puj, Erdély Hunyadmegye.

Ha szereti gyermekét,

használja a kitünőnek elismert

Kárpáti

egészségi gyermek-tápkávét.

Kapható a legtöbb gyógyszertárban s minden nagyobb kereskedésben.

1 doboz ára 18 krajczár.

Budapesti főraktár: 7290
EGGER-féle gyógyszertára «Nádorhoz».

Dr. Hőgyes korszakos találmánya

Asbest-talpbélés

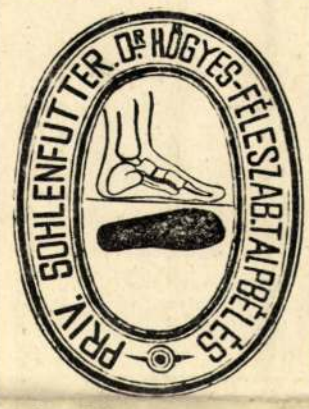

Nincs börkeményités!
Nincs lábizzadás
Nincs meghülés!
Nincs semmiféle lábbaj!

Követeljük az

Asbest-talpbélést

czipészeinktől.

Felnőtteknek 35—45 számig tuczatonként **frt 12.—** páronként **frt 1.20**
Gyermekeknek 20—34 számig tuczatonként **frt 6.—** páronként **frt 2.60**
csak utanvét mellett.

Dr. Hőgyes találmányát szabadalom védi minden országban. — Bővebb felvilágositást készséggel ad

„Az Első magyar asbestáru-gyár"
Budapest, VI., Sziv-utcza 18.

Kapható minden czipő- és czipészkellék üzletben. 7325

Legjobb és leghirnevesebb pipere hölgypor: a

La VELOUTINE

6959

Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Köhögés, rekedtség és elnyálkásodás ellen

legjobb hatásu szer a

RÉTHY-féle pemetefű-czukorka,

mely ezen bajokat gyorsan megszünteti. Kapható minden gyógyszertárban. Egy doboz ára **30 kr.**, 5 dobozzal **1 frt 50 krért** bérmentve küld

Réthy Béla
gyógyszerész Békés-Csabán.

Csak akkor valódi, ha minden doboz fenekén aláirásom látható.

Réthy Béla gyógyszerész

EUG. SCHUSTER harmonikakészitő és hangszer-kereskedés
Graslitz. **Szétküldés utánvétellel.**

Kicserélés megengedve. — Ismételadók magas jutalékot kapnak

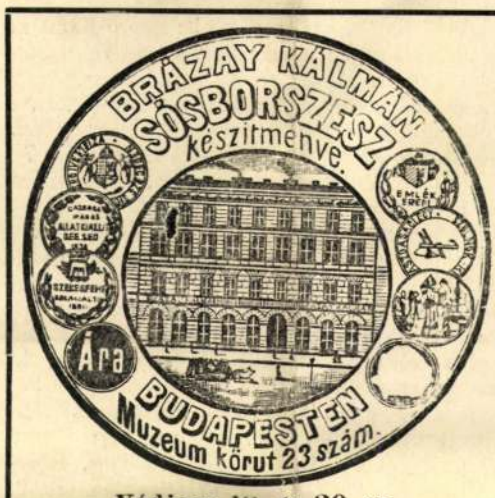

Védjegy 19. és 20. sz.

Az általánosan ismert, jó hirnévnek örvendő s több oldalulag kitüntetett sósborszesz-készitményem — kelendőségénél fogva — sok utánzásnak lévén az utóbbi időben kitéve, elhatároztam, hogy azokon czimjegyeimet módositom s arra kék nyomatban saját házam külső alakját veszem föl, bejegyeztetvén azt egyszersmind védjegyként a budapesti iparkamaránál.

SÓSBORSZESZ

általánosan ismert kitünő háziszer; különösen a **bedörzsölés-kenő-gyúró-gyógymódnál (massage)** igen jó hatású. Ajánlható egyszersmind **fogtisztitó szerül** is, a mennyiben a **fogak fényét** elősegiti, a **foghust erősbiti** és a **száj tiszta, szagtalan izt nyer** a szesz elpárolgása után, ugyszintén **fejmosásra** és a **hajidegek** erösitésére, a **fejkorpa képződés megakadályozására és annak megszüntetésére.**

Egy nagy üveg ára 90 kr., egy kisebb üveg ára 45 kr.

BRÁZAY KÁLMÁN 7361

Budapesten, IV. ker., Muzeum-körút 23. szám.

Hogyan lehet takarékoskodni?

A kérdés régi, a megoldás uj! Nem szükséges hozzá egyéb, **mint hogy követeljen mindenütt, a hol készpénzzel fizet, visszatérítési szelvényeket,** melyeket a kereskedők készpénzengedmény (Cassa-Sconto) fejében ***ingyen*** adnak vevőiknek.

A visszatérítési szelvények készpénzértéke nálunk gyümölcsözőleg állampapirokban van elhelyezve.

Legalább 50 korona összegü szelvény bemutatásánál a megfelelő készpénzértéket — csekély levonással — ***azonnal*** kifizetjük.

A szelvények gyüjtése által kiadásai egy részét bárki visszakaphatja.

Kivánatra készséggel küld prospectust és ad fölvilágositást az 7318

Általános Visszatérítési Pénztár Részvénytársaság

IV. kerület, Kossuth Lajos-utcza 19.

modern gyermeknevelést gúnyolja. Utolsónak *Jakab* Ödön maradt «Az orgonakészítő» című elbeszélésével. A fölolvasások után zárt ülés következett, a melyen megválasztották a most lejáró pályázatok birálóit.

MI UJSÁG?

A királyi pár elutazása. A királyi pár elutazása október 30 ikára volt kitűzve. Ő felségök délben, külön-vonattal mennek Bécsbe. A király október 28-ikán adta az utolsó általános kihallgatást.

A királyi pár mellszobra. A király kétszer ült mintát a múlt héten *Zala* Györgynek, a ki a királyi pár mellszobrát mintázza a keleti pályaudvar királyi váróterme számára. *Erzsébet* királyasszony mellszobrát a művész a legújabb fényképek alapján mintázza. A két szobrot még az idei télen márványba faragják és felállítják a királyi váróteremben. Október 23-ikán egy órától félháromig, másfél órát ült ő felsége a művész előtt, *Zala* epreskert-utczai műtermében. A király ez idő alatt folyton beszélgetett a művészszel, leginkább a főváros művészeti viszonyairól.

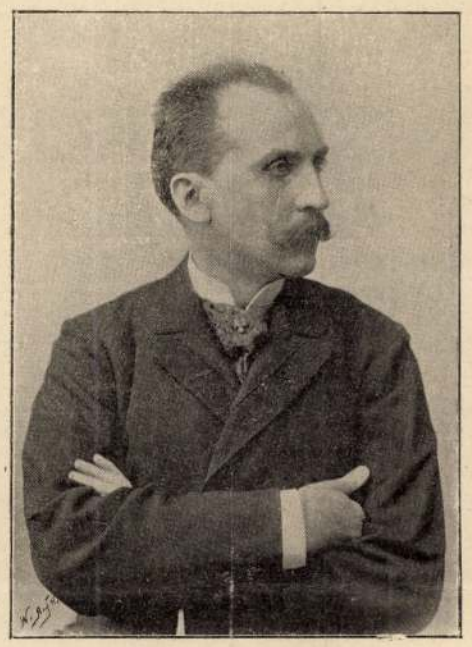

AGGHÁZY KÁROLY.

ZACCONI.

tanárok a következők:

A *bölcsészeti* fakultáson: *Gyulai* Pál, *Beöthy* Zsolt, *Than* Károly, *Heinrich* Gusztáv, *Lengyel* Béla. — Az *orvosi* fakultáson: *Korányi* Frigyes, *Müller* Kálmán, *Fodor* József, *Schulek* Vilmos. — A *jogi* fakultáson: *Timon* Ákos, *Lechner* Ágost, *Vécsey* Tamás, *Schnierer* Aladár, *Hajnik* Imre. — A *műegyetemi* tanárok közül: *Wartha* Vincze, *König* Gyula, *Asbóth* Emil és a nyugalmazott *Szily* Kálmán. — Két excellenciás professzor: *Eötvös* Lóránd báró, a volt miniszter, és *Láng* Lajos, a ki tudvalevőleg v. b. t. t.

Új kedvezmény előfizetőinknek. Folyó év október 1-től kezdve, azon előfizetőinknek, kik a «**Vasárnapi Ujság**»-ra az *egész* évi előfizetési díjat, 8 frtot, egyszerre beküldik, *ugyanily összegű, tehát 8 frtról szóló* ***visszatérítési szelvényt*** *adunk;* ugy szintén azoknak, kik a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» egész évi előfizetési díját, 12 frtot egyszerre beküldik, ugyanily összegü, tehát *12 frtról szóló visszatérítési szelvényt adunk.* Ezen visszatérítési szelvények a budapesti általános visszatérítési pénztárnál az illető előfizető javára elhelyezett, tehát saját tulajdonául tekintendő takarékbetétek lesznek. (Ezen visszatérítési szelvények körülményes ismertetését «Filléres takarékpénztárak» czimű közleményünkben, lapunk 38. számában, találja az olvasó.)

A «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatala.

Török és Társa czég hirdetését olvasóink figyelmébe ajánljuk. 7350

Altalánosan tudott dolog, hogy a legjobb táp- és gyógyszer a csukamájolaj, mely kezd ismét az orvosok által a gyakorlatban használatba vétetni. Zoltán Béla városi gyógyszerész teljesen szag- és iznélküli Zoltán-féle csukamájolajat hoz forgalomba. 7401

HALÁLOZÁSOK.

Teck Mária Adelaide herczegnő meghalt Richmondban, 64 éves korában. Az elhunyt Cambridge herczegnek, az angol királynő nagybátyjának leánya volt, s az erdélyi Rhédey-családdal rokonságban levő Teck Ferencz 1866-ban vette feleségül. Leánya Viktória Mária a walesi herczeg fiának a felesége. A herczegnő halála tehát gyászba döntötte az angol uralkodó családot.

A közelebbi napokban elhunytak: Bittó Kálmán, nyug. miniszteri tanácsos, a Szent István-rend kiskeresztjének és a Lipót-rend lovagkeresztjének tulajdonosa, 77 éves korában, Sárosfán. — Zalay Tamás, kir. kamarás, nyug. ezredes, Debreczenben. — Szabó Szilárd, róm. kath. plébános, Jernyén, 70 éves korában. — Beleznay Károly dr., a kánonjog doktora, bihar-püspöki-i plébános, kerületi jegyző, 46 éves korában, Bihar-Püspökiben. — Magyary Sándor, földbirtokos, régi honvéd, ki a piski-i csatában is részt vett, dr. Magyary Károly alsó-fehérmegyei tiszti orvos testvére, 68 éves korában, apahidi birtokán s Nagy-Enyeden temették el. — Kauzler József, lengyel eredetű régi honvédőrnagy, ki 1848-ban az osztrák seregből lépett a magyar szabadságharcz lobogója alá, későbbb fogságot is szenvedett, Nagyváradon. — Langer Alajos, egri főegyházmegyei pap és kápolnai káplán, 24 éves, Egerben. — Weilbacher Richárd, déli vasúti mérnök, 34 éves, Budapesten. — Ifj. Méhész Zsigmond, topánfalvi járásbirósági aljegyző, Kenderesen. — Idősb Fink József, 74 éves korában, Kassán. — Tanicskai Lázár Kálmán, aljárásbiró, Mohácson. — Hirsch Zsigmond, volt budapesti nagykereskedő, kiterjedt budapesti család tagja, 75 éves korában. Lienzben, s Budapesten temették el. — Benedek Gyula, fogarasi ügyvéd, a hetvenes években országgyűlési képviselő, 67 éves, Fogarason. — Kenderesy Mihály, nyug. törvényszéki biró, régi honvéd, a hunyadmegyei 1848—49-es honvédegylet elnöke. 74 éves, Déván.

Özv. Lozert Józsefné, szül. Kolozsváry Mária, 71 éves korában, Győrött. — Prónay Mihályné, szül. Jakobey Anna, Hontmegye nyug. várnagyának neje, 60 éves korában. Balassa-Gyarmaton. — Benedek Jánosné, szül. Megyeri Borbála Kassán, honnan holttestét a szabolcsmegyei Kemecse községbe szállították. — Winchkler Róza, 67 éves, Nagy-Váradon. — Békésy Józsefné, szül. Szabó Julianna, 65 éves, Kolozsvártt.

Szerkesztői mondanivalók.

Lázas álmok. Szegény vagyok. Az elsőben szép, hangulatos sorokra is akadunk. A második jóval gyengébb, dicsérni valót alig találunk rajta.

Georgina. Közölhető; előbb azonban a harmadik versszakot ki kellene javítani. Nagy poetica licentia vörösbegy helyett egyszerűen «begy» et mondani; de ezenkívül is az egész versszak zavaros.

A száműzött angyal. Olvassa el Szász Károly műfordításainak második kötetében, s bizonyára be fogja látni, hogy kísérlete semmi tekintetben sem állja ki azzal a versenyt.

Nem közölhetők: Édes hazám. Ha e két ragyogó szemedbe nézek. — *Te sárguló.* (Szinehagyott fakó őszi vers a százszor és ezerszer megénekelt témáról.) — *Egy kis leányhoz.* Az utolsó sorban szerző maga mond verséről igazságos kritikát ekképen:

«Azért én dalolni fogok
Szépségedről *rossz* verseket.»

SAKKJÁTÉK.

2032. számu feladvány. Friederich G.-től.

(I. dijat nyert feladvány.)

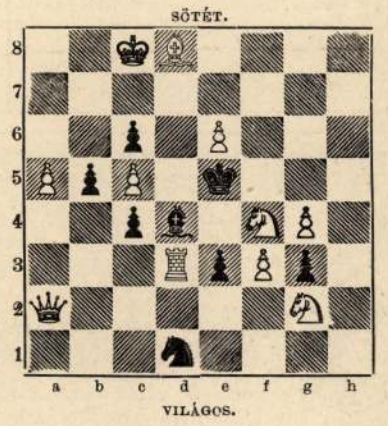

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

A 2019. sz. feladvány megfejtése. Lyon W.-től.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Vg4—d1	Kd3—e4 (a)	1. — —	—	e6—f5 : (b)
2. Fd2—c3	t. sz.	2. Fd7—b5 +		Kd3—e4
3. Megfelelőleg mat.		3. Hh5—f6 mat.		

b.		*c.*	
1. — —	Kd3—c4 (c)	1. — —	t. sz.
2. Bf5—e5 :	t. sz.	2. Fd7—b5 +	stb.
3. Megfelelőleg mat.			

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Sárospatakon:* Gérecz Károly. — *Csomonyán:* Németh Péter. — *Grébenben:* Kováts Ferencz. — *Sarkadon:* Nuszbek Sándor. — *Zsérczen:* Ronga Károly. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 42-ik számában közölt képtalány megfejtése: *A tölgy nem esik le egy vágással*

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Foulard-selymet 60 krtól 3 forint 35 krig méterenként — japáni, chinai, stb. a legjobb mintázattal és szinekben, u. m. fekete, fehér és szines **Henneberg-selymet** 45 krtól 14 frt 65 krig méterenkint; sima, csíkos, koczkázott, mintázott damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőségben, 2000 szin és mintázattal stb.) megrendelt árukat **postabér és vámmentesen házhoz szállitva,** valamint **mintákat postafordultával küld: Henneberg G. (cs. és k. udv.szállitó) selyemgyárai Zürichben.** Svájczba czimzett levelekre 10 kros, és levelező-lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 7061

VAJDA PÁL
székes-főv. polgári iskolai rendes tanár
„Szépirásiskolá"-ja
VIII. ker., József-körút 31/b sz.
Biztos és alapos kiképzést nyujt
főrangú és előkelő családok
gyermekei részére (esetleg saját lakásukon)
a magyar, német szépirás és rondirásból.
Paedagógiai képzettségem és e téren álta'ában ismert jó hirnevem — a n. é. szülőknek — biztositékot nyujtanak, hogy a legszigorubb követelményeknek is megfelelni képes vagyok. 7392

Czimbalmok a legjobb hanggal és szerkezettel a legjutányosabban kaphatók **Jegesi Géza,** czimbalomkészitőnél. **Budapest, Nefelejts-utcza 43.**

eleinte, mikor pedig fölvirrad, megjön a nagy öröm. Pestre megyünk, édes Zsuzsám.

— A tíz hizott lúd ára nem lesz elég arra! — sóhajtott aggodalmasan az asszony.

— Pótoljuk az aratásból.

— Tudom én, hogy az sem elég! — tört ki az elkeseredés Kendi Pálnéból. — Peti hallotta, mikor a doktorral beszéltetek, és Peti mindent elmondott nekem. Főkép a pénzről beszéltetek, én uram.

Kendi Pál haragosan nézett a fiúra és megfenyegette. Az asszony folytatta:

— Naponkint fizetni kell értem a patikán kivül is. Hát még hol a doktor. Hires doktor körül százasával járnak. Úgy-e Peti, azt mondta a doktor: háromszáz forintot tartson készen gazduram. Igaz-e Peti?

— Mit tud ez a gyerek! — boszankodott Kendi uram, s rámordúlt a fiúra, a szemével pedig kegyetlenül ráintett, hogy menjen dolga után.

A vak asszony motyogni kezdett magában; aztán sirdogált. Az urának is jól esett elhallgatni, mert kimerült ebben a nehéz munkában, ebben a vigasztalásban, melyről jól tudta, hogy Isten irgalma kell hozzá.

— Tudom, — szólt ismét az asszony nagy elmélyedésben, — hogy mikor Bellér Györgynét nagy betegségével Pestre vitték, ötszáz forintba került. A földjüket adták el, mégis meghalt az asszony. A földet eladni, Pál, én uram, a mit együtt szereztünk! Hiszen a gyermekek számára szereztük, és megőriztük akkor is, mikor csonttá száradt, csakhogy ne szánthassuk és hozzá ne férhessünk. Óh istenem, be nagy csapással sujtolod a te szegény férgedet!

Kendi Pál csüggedten eresztette alá két karját, szomorúan nézett a világtalan asszonyra, aztán egy panaszos tekintetet a nagy világosságba vetett, mely ott áradt szerteszét a ház körül, átlátszóvá tette a bárányfelhőket is oda fönn a magasban, a honnan az áldás jön a földre, emberre és barmokra.

— Ne emészd magadat, Zsuzsó!

Vigasztalta és beszélt neki a természről. Petit is visszahívta, hogy olvasgasson tovább a bibliából. Ő maga eltávozott, mert sok dolog nógatta és kóválygott szegény feje. A jegyzőtől is kérdezősködött a pesti gyógyításról. Még jobban belekábúlt, mikor a sok költséget megértette. Nem volt szegény ember. Derék háza, szép tag földje. A mi kis pénz került a takarékban, már kiszedegette. A jegyzőtől tisztességes kölcsönről is tudakozódott, de megijesztette a kamat, hogy majd egy tálból ennék vele.

Szomorún indúlt a mezőre, hogy utána nézzen, mit mívelnek oda künn.

A falu szélén épen házat építettek. Hatan is ott verték a falat; az ács faragta a szarufákat. Katona Nagy Istvánnak készült a ház, ott segített maga is az asszonynyal; a három esztendős gyerekök is velök volt. A dolgozó emberek énekeltek, az asszony hangja jókedvűn kivágott közülök. A gazda nagy örömmel fordúlt Kendi Pál felé.

— Szombatra készen leszünk! Csak a tetőt is rajta látnám már. Aztán a sövénykerítést fonjuk. Kis ház lesz, de a mienk, ugy-e, Marcsa, a mienk, a mi ólunk? Magunk eresze alatt az üres kamra is a mi vagyonunk. Meglátom Marcsa, mit kerítesz belőle a konyhára.

— Majd csak megsegít az Isten, — szólt jámbor reménységgel a szelid menyecske. A puszta falakat majd megtöltjük mi édes magunk.

Kendi Pál a botjára támaszkodva megállt, úgy nézte a munkát. Az ő házát még az apja kezdte építeni, de ő toldotta ki, s a mikor falverők, ácsok, nádkötők dolgoztak rajta, épen

A KIRÁLY SZOBRA BRUCK-ÚJFALUBAN. — Scolik Károly fényképe után.
Leírását múlt heti számunk közölte.

Zala Győző

ilyen boldogan leste a munka látszatát. Zsuzsi danolgatott, tisztogatott, az új részben szeretett lenni. Este buzgón kérte az Isten oltalmát tűz, víz ellen és mindnyájukra, a kik ott együtt vannak és még lesznek. Meghallotta azt a menybeli jóság, hisz volt áldás rajtok, megoltalmazta mindnyájokat — sokáig. A szárazság nem tette tönkre, mert a föld az anya keble után következik.

— Minden megpróbáltatásban oltalmazza Isten a ti házatokat! — így fakadt ki istenfélőn Kendi Pál, megemelitvén kalapját.

Katona Nagyék csak a bús szavak után gondolták meg, hogy Kendi uramnak nagy a szomorusága s kikérdezték a feleségéről. Nagy nehezen jött elő minden szava, mintha magának akarná megtartani.

A mint tovább folytatta utját a földek felé, hiába járt sebesebben, még sem bírt eltávolodni lelke a maga küszöbétől, a hová egyre úgy visszafordult, mint a szélkakas. A nyájas házán állt az esze, a körül tépelődött a keserüsége és siralmaskodott a lelke. Szegény Zsuzsi szeme világa nélkül is úgy eljár ott biztosan szobában, udvaron, kertben, kút körül. Ha majd eljövendő a szeme fénye és nem azt látja, a mit a kisújja érintése is oly tisztán megérez — hiszen az új csapás lesz, nem is testi csapás, de a mit soha ki nem gyógyítanak. Kendi előbb a homlokát törülgette, utána a két szemét. Hej Katona Nagyék, a kik most tettétek le az ereszetek fundamentumát, be boldogok vagytok!

Jó, hogy kiért a dűlő útból, s ott látta maga előtt a mezőt, a vetést, az ő maga földjét. Még zöldel minden, zsenge és buja. Csak a kaszálókon barnásodott rendes sávokban a levágott széna rendje, s itt-ott látszott egy hamvas boglya. Az áldás szerteszét még a maga titokzatosságában és vigasztaló biztatásában terült el, s az ember szive összeszorúlt édes fölgerjedésében, látván munkájának jutalmát. Szép hosszú koczkákban hol világosabb, hol sötétebb zöld a fölterített mezei abrosz. A gazda szeme megkülönböztet és fölbecsül mindent. A földről a magasba néz. Derült, tiszta volt az ég. Ilyen kell most már aratásig. Már előre látta a kereszteket, a megrakott ökrös szekereket, a nyomtatást és a telt zsákokat.

Emitt két jegenye egymás mellett; amott hosszan a vad bodza- és kökénybokrok, mintha prémeznék a szürke zöld gabonát, a nagy pázsitszőnyeget. Arrább a vén fűzfa, a tilalomfa, meg az útmutató. E közt a mi van, Kendi uramé. Ott az a darab a mesgyétől a bokrokig, azt az édes apja szerezte. Kicsi korában mennyi öröme volt kora tavaszkor a fehér virágú kökénybokrokban. Mennyi vad szedret szedett a tarlón. Nem felejti el azt a helyet, melyet először fölszántott. Most is sürű és magas egy helyen a töpörödött bokrok sora a mesgye szélén. Ott pihentek árnyékban. Odább, a hol egy kicsit hajlik a föld, a két jegenyéig, azt már mind ő szerezte. A híd mellett ha még megvehetné a Bori István két láncz földjét, akkor a három gyerek mindegyikére annyit hagyhatna, mint a mennyi neki jutott az apjától. Oh be szeretné! Gyüjtött is már rá, kuporgatott . . .

A nagy fiú ott kapálja a répát. A friss törésből látszik, hogy jól dolgozott ma. Magának dolgozik, asszonynak valót szemelt már. Tavaszra aligha ki nem kell hasítani a számára egy darab földet. Kendi uram szemmel méri tovább a maga földjét. A menyecske lányának is itt a jussa, meg a Peti fiúnak, meg . . . Jaj egyébre is kell.

Összeszorúl Kendi szive. Még negyedik darabot is ki kell hasítani a földből a doktoroknak, a patikának. Lekapja a szemét a földről, maga elé néz a keskeny, letaposott ösvényre, mely kemény és megrepedezett. Ezt is mennyiszer taposta és mennyire szereti, mert megrövidíti az utat a földek közé, onnan pedig haza felé. Ismeri kanyarodását, zökkenőjét, minden bokrát. Lesütött szemmel botorkál végig rajta, talán utolszor egész végtiben s nem sokára majd rövid lesz az ő földje közt. Habár föl sem tekint már, mégis érzi, hol jár. Itt a saját földje közt, itt a répásnál. A fiú beszél hozzá. Felelget is neki, de ő magával háborog és felesel a fájó lelkével. Megdicséri a fiút, figyelmezteti, hogy a friss takarmányt vigye haza.

Végre odavetve kérdi:

— Miska fiam, hol a leghitványabb a mi földünk?

— Sehol sem hitvány ez, apám uram.

— Úgy-e, hogy nem!

A NÉMET KLASSZIKUSOK CSOPORTJA.

Azt mondja, hogy kerül egyet, s a mint a tengerin túl befordúl, a mikor Miska már nem láthatja, az erős és deresedő ember szeméből kicsordúl két nehéz köny.

— Ettől a darabtól bucsuzok el. Talán ez még sem olyan jó föld — talán!

Fölmarkol a földből, morzsolgatja, úgy vizsgálja. Két szem köny megint kicsordúl a szeméből s a marék földbe húll.

— A verejtékem is benne. Hogy ne szeretném, hogy ne siratnám. Földből vagyunk, földbe jutunk. A szegény asszonyért mégis csak oda adok egy darabot a földbeli jussomból. Hogyan ne adnám! Ábel a legszebb termését vitte az áldozatra. Az Isten megsegít.

A mint azután távozik, a mesgyéről még egyszer hátra néz.

— Alig birok menni. A földben vannak a gyökereim!

Már alkonyodott. Az úton szekerek haladtak lassan egymás után; fölkavarták a port, s hosszú, nagy árnyékokat vetettek a zizegő vetésre. Kendi gazda úgy ment utánok, mintha hozzájok tartoznék, mintha azok vonnák. Talán el sem mozdúlt volna máskép szomorúságával, ha nem juttatják eszébe a hazatérő szekerek a közeledő estét. Nehéz volt a lába, az egész valója, mintha a nyirkos agyagból volna.

A szegény asszony ott ült akkor is a tornáczon, előtte a kávés csupor. A mint a kerítés ajtaja csikorgott, arra fordította a fejét, s várta, hogy a léptek egészen a közelébe érjenek.

— Honnan jösz édes uram?

— A földekről.

(A *föld*: ezt a tudós mondja, érti alatta a nagy világot. A parasztnak a *földek* a maga világa.)

— A jegyzőnél is voltál.

— Beszélnem kellett vele.

— Tudom miről! — siránkozott fuldokló hangon az asszony, és rázogatta a fejét. — Itt járt a jegyző, sok mindent beszélt és szaglált. Én Istenem, csak nem adunk el valamit? A házat, vagy egy darab földet — óh Istenem!

— A hogy a jó ég tenni engedi, úgy teszünk Zsuzsa. Nyomorék koldusnak nem hagylak.

— Jaj Pálom, jaj! — fuldokolta az asszony, a kötőjét nyomva a szája elé. — Magunk fosztogatjuk magunkat, a gyermekeinket, a mi édes véreinket. Nekem a ház is, a föld is a szemem világa. Ha már vak vagyok, a szemem helye ne égjen örökké azért, hogy pusztulunk. Nézhetném én valaha, hogy nem a mienk, a mi volt és keservesen szereztük, kezünkkel műveltük. Erzsi lányunkat úgy vette el az ura, hogy földes gazda lánya. Miskának is úgy adta szavát Klári, hogy földes gazda az apja. Én sem mentem volna hozzád apjuk, ha nincs egy darab földed. Húzott hozzád a szívem, de a földre külön büszke voltam. A földre, meg a házra, édes uram. Boldogok is voltunk egész életünkben, a tisztességünk sem hiányzott. Itt a szegény kis Peti is! Kiáztatom a szemem gödrét, óh jó Pál uram, ha csak rágondolok, hogy romlunk, miattam romlunk. Nem segít rajtam semmiféle doktor. Jobb lesz nekem vakúl maradni. Nem segítenek, nem, csak rontanak bennünket.

— Zsuzsi, édes anyjukom. Együtt esküdtünk, hogy a nyomoruságban sem hagyjuk el egymást. Nem veszem a terhet lelkemre, hogy szerencsétlen sorsodra hagytalak. Legyen vígasztalásunk, hogy pánczélunk van a csapások idejére.

Az asszony leborult az asztalra, sirt, jajgatott keservesen. A gyermekeit, meg a földet emlegette. Istenhez fohászkodott. Az ura is az Isten nevével és kegyelmével csillapitotta.

Beesteledett. A nagy fiú, meg a kis Peti ott ültek az asztalnál. Az asszony lecsillapodott, kérdezősködött a fiuktól, hogy mit műveltek egész nap. Az ismerősöket is sorra kérdezte. Mondják meg nekik, ha találkoznak velök, tiszteltetni. Kendi Pál hallgatott, s a tálat nézte maga előtt, mint valami örvénylő mélységet.

A hold bevilágított a két kis ablakon, és elcsöndesült minden a faluban, a ház körül és a szobában. A bakter tülkölése messziről, majd közelebbről hallatszott. Az eb vakkantott egyet-egyet a tornáczon.

— Alszol, jó uram? — kérdezte Zsuzsa.

Kendi Pál felelt rá. Nem aludt. Újra kérdezte az asszony nem sokára. Akkor sem aludt. A mikor pedig újfent kérdezte és Kendi Pál semmit sem válaszolt, Zsuzsa csöndesen fölkelt az ágyból, és nehány lépést tett a szobában az ajtó felé.

— Hová mégy Zsuzsa?

— Nincs még reggel? — kérdezte az asszony szelíden. — Már régen hallottam a kakasokat. Nem tudok tovább aludni.

— Hajnal sincs még Zsuzsa. Feküdj le.

— Úgy sem virrad nekem, — felelt az asszony, és visszaült az ágy szélére.

Kendi Pált elnyomta az álom, a fojtogató, nehéz álom, mely összefacsarja a testet; a csontokba szaladgáló kénesőt önt; a lélekzetet forróvá hevíti, mint a kemencze levegőjét; a fejet lázba mártja, az ágyat lángzóvá változtatja.

— Zsuzsa!

Csak a svájczi óra pattogó ketyegése hallatszik. Semmi válasz.

Kendi Pál felriad. Mégis mintha valamit hallana. A pitymalat szürkületében körülnéz a szobában. A Zsuzsa ágya üres, nem látja sehol az asszonyt. Erős hangon kiáltja a nevét. Mi az? Valami hang a pitvarban, fájó, hörgő, hosszas. A kutya kaparja a pitvar felőli konyhaajtót, nyöszörög, egyszerre pedig csak vonítani kezd azzal az ijesztő, fájdalmas hanggal, melylyel az állatok a rémületet és eliszonyodást adják tudtúl.

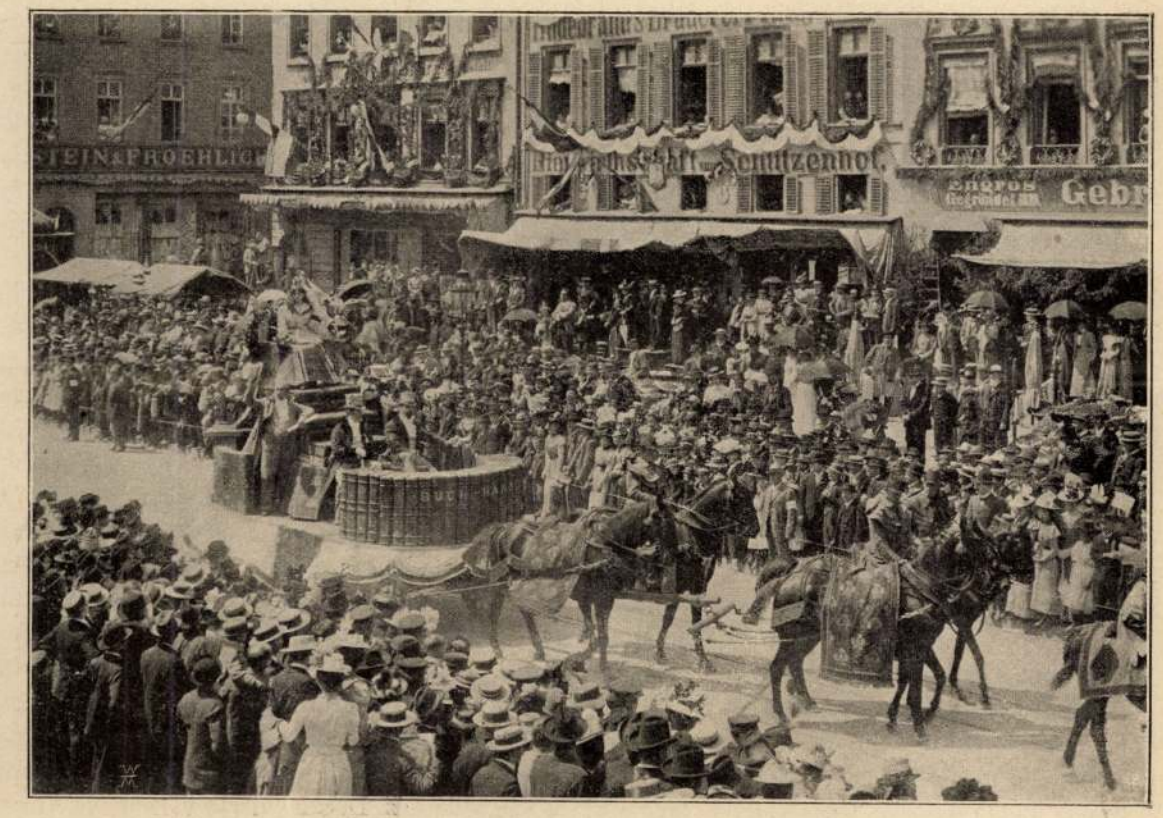

A LIPCSEI KÖNYVKERESKEDŐK KOCSIJA.

A MAINZI GUTENBERG-ÜNNEPÉLYRŐL.

Körplasztika

Zala, Ferenc József szobor

Pesti Napló, 74 éf. 1923 IX.25

A NÉMET KLASSZIKUSOK CSOPORTJA.

Azt mondja, hogy kerül egyet, s a mint a tengerin túl befordúl, a mikor Miska már nem láthatja, az erős és deresedő ember szeméből kicsordúl két nehéz köny.

— Ettől a darabtól bucsuzok el. Talán ez még sem olyan jó föld — talán!

Fölmarkol a földből, morzsolgatja, úgy vizsgálja. Két szem köny megint kicsordúl a szeméből s a marék földbe húll.

— A verejtékem is benne. Hogy ne szeretném, hogy ne siratnám. Földből vagyunk, földbe jutunk. A szegény asszonyért mégis csak oda adok egy darabot a földbeli jussomból. Hogyan ne adnám! Ábel a legszebb termését vitte az áldozatra. Az Isten megsegít.

A mint azután távozik, a mesgyéről még egyszer hátra néz.

— Alig birok menni. A földben vannak a gyökereim!

Már alkonyodott. Az úton szekerek haladtak lassan egymás után; fölkavarták a port, s hosszú, nagy árnyékokat vetettek a zizegő vetésre. Kendi gazda úgy ment utánok, mintha hozzájok tartoznék, mintha azok vonnák. Talán el sem mozdúlt volna másképen szomorúságával, ha nem juttatják eszébe a hazatérő szekerek a közeledő estét. Nehéz volt a lába, az egész valója, mintha a nyirkos agyagból volna.

A szegény asszony ott ült akkor is a tornáczon, előtte a kávés csupor. A mint a kerítés ajtaja csikorgott, arra fordította a fejét, s várta, hogy a léptek egészen a közelébe érjenek.

— Honnan jösz édes uram?

— A földekről.

(A *föld*: ezt a tudós mondja, érti alatta a nagy világot. A parasztnak a *földek* a maga világa.)

— A jegyzőnél is voltál.

— Beszélnem kellett vele.

— Tudom miről! — siránkozott fuldokló hangon az asszony, és rázogatta a fejét. — Itt járt a jegyző, sok mindent beszélt és szaglált. Én Istenem, csak nem adunk el valamit? A házat, vagy egy darab földet — óh Istenem!

— A hogy a jó ég tenni engedi, úgy teszünk Zsuzsa. Nyomorék koldusnak nem hagylak.

— Jaj Pálom, jaj! — fuldokolta az asszony, a kötőjét nyomva a szája elé. — Magunk fosztogatjuk magunkat, a gyermekeinket, a mi édes véreinket. Nekem a ház is, a föld is a szemem világa. Ha már vak vagyok, a szemem helye ne égjen örökké azért, hogy pusztulunk. Nézhetném én valaha, hogy nem a mienk, a mi volt és keservesen szereztük, kezünkkel műveltük. Erzsi lányunkat úgy vette el az ura, hogy földes gazda lánya. Miskának is úgy adta szavát Klári, hogy földes gazda az apja. Én sem mentem volna hozzád apjuk, ha nincs egy darab földed. Húzott hozzád a szívem, de a földre külön büszke voltam. A földre, meg a házra, édes uram. Boldogok is voltunk egész életünkben, a tisztességünk sem hiányzott. Itt a szegény kis Peti is! Kiáztatom a szemem gödrét, óh jó Pál uram, ha csak rágondolok, hogy romlunk, miattam romlunk. Nem segít rajtam semmiféle doktor. Jobb lesz nekem vakúl maradni. Nem segítenek, nem, csak rontanak bennünket.

— Zsuzsi, édes anyjukom. Együtt esküdtünk, hogy a nyomoruságban sem hagyjuk el egymást. Nem veszem a terhet lelkemre, hogy szerencsétlen sorsodra hagytalak. Legyen vígasztalásunk, hogy pánczélunk van a csapások idejére.

Az asszony leborult az asztalra, sirt, jajgatott keservesen. A gyermekeit, meg a földet emlegette. Istenhez fohászkodott. Az ura is az Isten nevével és kegyelmével csillapította.

Beesteledett. A nagy fiú, meg a kis Peti ott ültek az asztalnál. Az asszony lecsillapodott, kérdezősködött a fiuktól, hogy mit műveltek egész nap. Az ismerősöket is sorra kérdezte. Mondják meg nekik, ha találkoznak velök, tiszteltetni. Kendi Pál hallgatott, s a tálat nézte maga előtt, mint valami örvénylő mélységet.

A hold bevilágított a két kis ablakon, és elcsöndesült minden a faluban, a ház körül és a szobában. A bakter tülkölése messziről, majd közelebbről hallatszott. Az eb vakkantott egyet-egyet a tornáczon.

— Alszol, jó uram? — kérdezte Zsuzsa.

Kendi Pál felelt rá. Nem aludt. Újra kérdezte az asszony nem sokára. Akkor sem aludt. A mikor pedig újfent kérdezte és Kendi Pál semmit sem válaszolt, Zsuzsa csöndesen fölkelt az ágyból, és nehány lépést tett a szobában az ajtó felé.

— Hová mégy Zsuzsa?

— Nincs még reggel? — kérdezte az asszony szelíden. — Már régen hallottam a kakasokat. Nem tudok tovább aludni.

— Hajnal sincs még Zsuzsa. Feküdj le.

— Úgy sem virrad nekem, — felelt az asszony, és visszaült az ágy szélére.

Kendi Pált elnyomta az álom, a fojtogató, nehéz álom, mely összefacsarja a testet; a csontokba szaladgáló kénesőt önt; a lélekzetet forróvá heviti, mint a kemencze levegőjét; a fejet lázba mártja, az ágyat lángzóvá változtatja.

— Zsuzsa!

Csak a svájczi óra pattogó ketyegése hallatszik. Semmi válasz.

Kendi Pál felriad. Mégis mintha valamit hallana. A pitymalat szürkületében körülnéz a szobában. A Zsuzsa ágya üres, nem látja sehol az asszonyt. Erős hangon kiáltja a nevét. Mi az? Valami hang a pitvarban, fájó, hörgő, hosszas. A kutya kaparja a pitvar felőli konyhaajtót, nyöszörög, egyszerre pedig csak vonítani kezd azzal az ijesztő, fájdalmas hanggal, melylyel az állatok a rémületet és eliszonyodást adják tudtúl.

A LIPCSEI KÖNYVKERESKEDŐK KOCSIJA.

A MAINZI GUTENBERG-ÜNNEPÉLYRŐL.

eleinte, mikor pedig fölvirrad, megjön a nagy öröm. Pestre megyünk, édes Zsuzsám.

— A tíz hizott lúd ára nem lesz elég arra! — sóhajtott aggodalmasan az asszony.

— Pótoljuk az aratásból.

— Tudom én, hogy az sem elég! — tört ki az elkeseredés Kendi Pálnéból. — Peti hallotta, mikor a doktorral beszéltetek, és Peti mindent elmondott nekem. Főkép a pénzről beszéltetek, én uram.

Kendi Pál haragosan nézett a fiúra és megfenyegette. Az asszony folytatta:

— Naponkint fizetni kell értem a patikán kivűl is. Hát még hol a doktor. Hires doktor körűl százasával járnak. Úgy-e Peti, azt mondta a doktor: háromszáz forintot tartson készen gazduram. Igaz-e Peti?

— Mit tud ez a gyerek! — boszankodott Kendi uram, s rámordúlt a fiúra, a szemével pedig kegyetlenűl ráintett, hogy menjen dolga után.

A vak asszony motyogni kezdett magában; aztán sirdogált. Az urának is jól esett elhallgatni, mert kimerült ebben a nehéz munkában, ebben a vigasztalásban, melyről jól tudta, hogy Isten irgalma kell hozzá.

— Tudom, — szólt ismét az asszony nagy elmélyedésben, — hogy mikor Bellér Györgynét nagy betegségével Pestre vitték, ötszáz forintba került. A földjüket adták el, mégis meghalt az asszony. A földet eladni, Pál, én uram, a mit együtt szereztünk! Hiszen a gyermekek számára szereztük, és megőriztük akkor is, mikor csonttá száradt, csakhogy ne szánthassuk és hozzá ne férhessünk. Óh istenem, be nagy csapással sujtolod a te szegény férgedet!

Kendi Pál csüggedten eresztette alá két karját, szomorúan nézett a világtalan asszonyra, aztán egy panaszos tekintetet a nagy világosságba vetett, mely ott áradt szerteszét a ház körűl, átlátszóvá tette a bárányfelhőket is oda fönn a magasban, a honnan az áldás jön a földre, emberre és barmokra.

— Ne emészd magadat, Zsuzsó!

Vigasztalta és beszélt neki a természről. Petit is visszahívta, hogy olvasgasson tovább a bibliából. Ő maga eltávozott, mert sok dolog nógatta és kóválygott szegény feje. A jegyzőtől is kérdezősködött a pesti gyógyításról. Még jobban belekábúlt, mikor a sok költséget megértette. Nem volt szegény ember. Derék háza, szép tag földje. A mi kis pénz került a takarékban, már kiszedegette. A jegyzőtől tisztességes kölcsönről is tudakozódott, de megijesztette a kamat, hogy majd egy tálból ennék vele.

Szomorún indúlt a mezőre, hogy utána nézzen, mit mívelnek oda künn.

A falu szélén épen házat építettek. Hatan is ott verték a falat; az ács faragta a szarufákat. Katona Nagy Istvánnak készült a ház, ott segített maga is az asszonynyal; a három esztendős gyerekök is velök volt. A dolgozó emberek énekeltek, az asszony hangja jókedvűn kivágott közülök. A gazda nagy örömmel fordúlt Kendi Pál felé.

— Szombatra készen leszünk! Csak a tetőt is rajta látnám már. Aztán a sövénykerítést fonjuk. Kis ház lesz, de a mienk, ugy-e, Marcsa, a mienk, a mi ólunk? Magunk eresze alatt az üres kamra is a mi vagyonunk. Meglátom Marcsa, mit kerítesz belőle a konyhára.

— Majd csak megsegít az Isten, — szólt jámbor reménységgel a szelid menyecske. A puszta falakat majd megtöltjük mi édes magunk.

Kendi Pál a botjára támaszkodva megállt, úgy nézte a munkát. Az ő házát még az apja kezdte építeni, de ő toldotta ki, s a mikor falverők, ácsok, nádkötők dólgoztak rajta, épen

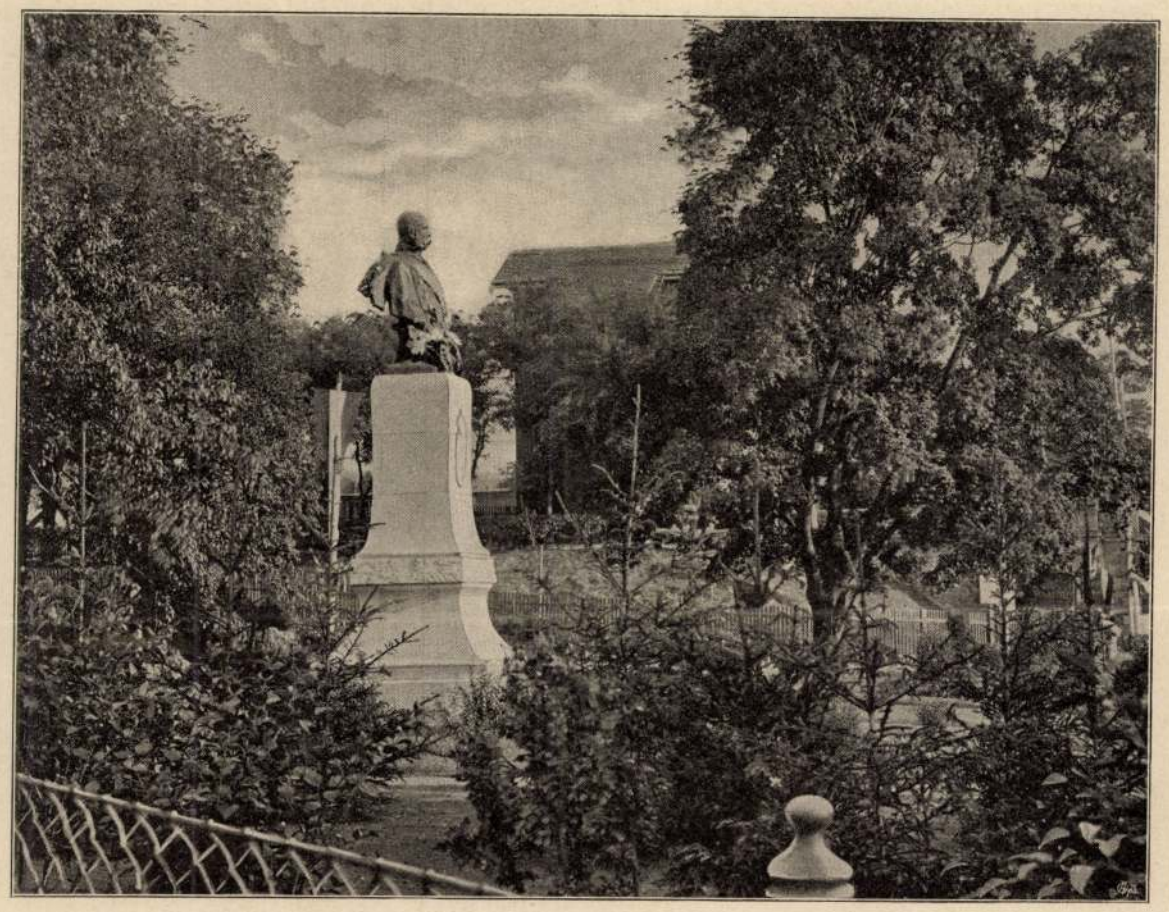

A KIRÁLY SZOBRA BRUCK-ÚJFALUBAN. — Scolik Károly fényképe után.
Leírását múlt heti számunk közölte.

ilyen boldogan leste a munka látszatát. Zsuzsi danolgatott, tisztogatott, az új részben szeretett lenni. Este buzgón kérte az Isten oltalmát tűz, víz ellen és mindnyájukra, a kik ott együtt vannak és még lesznek. Meghallotta azt a menybeli jóság, hisz volt áldás rajtok, megoltalmazta mindnyájokat — sokáig. A szárazság nem tette tönkre, mert a föld az anya keble után következik.

— Minden megpróbáltatásban oltalmazza Isten a ti házatokat! — így fakadt ki istenfélőn Kendi Pál, megemelitvén kalapját.

Katona Nagyék csak a bús szavak után gondolták meg, hogy Kendi uramnak nagy a szomorusága s kikérdezték a feleségéről. Nagy nehezen jött elő minden szava, mintha magának akarná megtartani.

A mint tovább folytatta utját a földek felé, hiába járt sebesebben, még sem bírt eltávolodni lelke a maga küszöbétől, a hová egyre úgy visszafordult, mint a szélkakas. A nyájas házán állt az esze, a körül tépelődött a keserüsége és siralmaskodott a lelke. Szegény Zsuzsi szeme világa nélkül is úgy eljár ott biztosan szobában, udvaron, kertben, kút körül. Ha majd eljövendő a szeme fénye és nem azt látja, a mit a kisújja érintése is oly tisztán megérez — hiszen az új csapás lesz, nem is testi csapás, de a mit soha ki nem gyógyítanak. Kendi előbb a homlokát törülgette, utána a két szemét. Hej Katona Nagyék, a kik most tettétek le az ereszetek fundamentumát, be boldogok vagytok!

Jó, hogy kiért a dűlő útból, s ott látta maga előtt a mezőt, a vetést, az ő maga földjét. Még zöldel minden, zsenge és buja. Csak a kaszálókon barnásodott rendes sávokban a levágott széna rendje, s itt-ott látszott egy hamvas boglya. Az áldás szerteszét még a maga titokzatosságában és vigasztaló biztatásában terült el, s az ember szive összeszorúlt édes fölgerjedésében, látván munkájának jutalmát. Szép hosszú koczkákban hol világosabb, hol sötétebb zöld a fölterített mezei abrosz. A gazda szeme megkülönböztet és fölbecsül mindent. A földről a magasba néz. Derült, tiszta volt az ég. Ilyen kell most már aratásig. Már előre látta a kereszteket, a megrakott ökrös szekereket, a nyomtatást és a telt zsákokat.

Emitt két jegenye egymás mellett; amott hosszan a vad bodza- és kökénybokrok, mintha prémeznék a szürke zöld gabonát, a nagy pázsitszőnyeget. Arrább a vén fűzfa, a tilalomfa, meg az útmutató. E közt a mi van, Kendi uramé. Ott az a darab a mesgyétől a bokrokig, azt az édes apja szerezte. Kicsi korában mennyi öröme volt kora tavaszkor a fehér virágú kökénybokrokban. Mennyi vad szedret szedett a tarlón. Nem felejti el azt a helyet, melyet először fölszántott. Most is sűrű és magas egy helyen a töpörödött bokrok sora a mesgye szélén. Ott pihentek árnyékban. Odább, a hol egy kicsit hajlik a föld, a két jegenyéig, azt már mind ő szerezte. A híd mellett ha még megvehetné a Bori István két láncz földjét, akkor a három gyerek mindegyikére annyit hagyhatna, mint a mennyi neki jutott az apjától. Oh be szeretné! Gyüjtött is már rá, kuporgatott . . .

A nagy fiú ott kapálja a répát. A friss törésből látszik, hogy jól dolgozott ma. Magának dolgozik, asszonynak valót szemelt már. Tavaszra aligha ki nem kell hasítani a számára egy darab földet. Kendi uram szemmel méri tovább a maga földjét. A menyecske lányának is itt a jussa, meg a Peti fiúnak, meg . . . Jaj egyébre is kell.

Összeszorúl Kendi szive. Még negyedik darabot is ki kell hasítani a földből a doktoroknak, a patikának. Lekapja a szemét a földről, maga elé néz a keskeny, letaposott ösvényre, mely kemény és megrepedezett. Ezt is mennyiszer taposta és mennyire szereti, mert megrövidíti az utat a földek közé, onnan pedig haza felé. Ismeri kanyarodását, zökkenőjét, minden bokrát. Lesütött szemmel botorkál végig rajta, talán utolszor egész végtiben s nem sokára majd rövid lesz az ő földje közt. Habár föl sem tekint már, mégis érzi, hol jár. Itt a saját földje közt, itt a répásnál. A fiú beszél hozzá. Felelget is neki, de ő magával háborog és felesel a fájó lelkével. Megdicséri a fiút, figyelmezteti, hogy a friss takarmányt vigye haza.

Végre odavetve kérdi:

— Miska fiam, hol a leghitványabb a mi földünk?

— Sehol sem hitvány ez, apám uram.

— Úgy-e, hogy nem!

saját legszükségesebb családi ügyeivel foglalkozzék. Csak így érhető el a főherczegi uradalmak mintaszerű kezelése és biztosítható az a fontos szerep, melyet hazánk közgazdasági életében a főherczegi uradalmak visznek és betöltenek.

SZABADBAN.

Bent az emberi tömkelegben,
Nem hívnak engem senkinek sem.
De ha a várost messze hagytam:
A többi az én birodalmam.

Itt én vagyok úr a határba',
Itt az enyém, a mi csak drága.
Mind-mind, ez a fény, ez az illat,
Ez a csend, mi álmokba ringat!

Itt a madarak ha meglátnak,
Mind egyenest nekem nótáznak.
A vadvirágok hajladozva,
Kérezkednek a kalapomra.

S itt, itt vár engemet sovárgva,
Titkos, édes találkozásra,
A magány, az én tündérlányom,
Legelső, leghűbb ideálom.

S távol a világ zajától itt,
Lágyan a szívemhez fonódik.
Lágyan a szívemhez fonódik,
Szivemmel hosszan sugdosódzik! . . .

De hogy miről? mért rímeljem ki?
— A dalt ma úgy sem érti senki;
S a szent természet, zengjek bármit,
Ma csak termő holdakba' számit!

Óh de nekem, természet, szép vagy,
Mit bánom én, akárkié vagy.
Míg lelked egy az én lelkemmel:
Enyém vagy ezer szépségeddel!

Szabolcska Mihály.

A KIRÁLY SZOBRÁNAK LELEPLEZŐ-ÜNNEPÉLYE BRUCK-UJFALUBAN. — Scolik fényképe után.

A SZENTELT GYERTYÁK.

Elbeszélés. (Vége.)

Irta **Abonyi Árpád.**

Útat ugyan most senki ember fia nem látott a mindent elborító vastag hótakaró alatt, — Ursa azonban a medve lomha biztosságával lépegetett Tógyerka után, ki ép oly jól ismerte a megjárható helyeket, mint ő maga. Előre bocsátotta a fiút, nehogy kikössön az utánuk kullogó két farkassal. Az öreg egy villámgyors pillantással tisztában volt vele, hogy a két ordas most még nem elegendően éhes a támadásra. Tehát rájuk sem hederintett.

Egy lankásan kanyarodó mély útban a kellemetlen kiséret csakugyan elmaradt, s ettől kezdve valamivel bátrabban haladhattak. A vezetést Ursa vette át; a fiú nagyon is sebesen haladt előre, s csak így történhetett, hogy egy majdnem függőlegesen eső mély szakadás szélén ijedten döbbent vissza és ösztönszerűen leült. Ezt a műveletet gyorsabban és ügyesebben egy zerge sem csinálhatta volna.

Ursa roszalva csóválta fejét.

— Mire való újjat húzni a bajjal, — dörmögte korholó hangon, mialatt a fiúnak nyújtotta botját és szép lassan visszahúzta a szakadás széléről.

Tógyerka föllélegzett és bűnbánattal sütötte le szemeit.

— Nem látni jól a hóban . . . szólt mentegetődzve.

— Mondtam, hogy ügyelj szemeidre, különben elkárosúlsz. Most pedig maradj utánam.

Ursa rátért a helyes útra, s majdnem két teljes óráig haladt lefelé a helyenként rendkívül meredek csapáson, a nélkül, hogy egyetlen-egy-szer is megszólalt volna. A fenyves itt mindinkább ritkult. Lassanként elmaradt a boróka is, s a havazás mindegyre sűrűbb homályában feltűnt az első leveles fa: százados fejedelme az erdőnek, a tölgy. Az, a mely alatt az öreg most megállt, hogy valamelyest kipihenje magát, óriási példány volt. Igazi királyi határpont a kultúra és a vadon között. Innen már látni lehetett volna a völgy túlsó oldalán levő falut, ha a sűrű havazás és a gyorsan közeledő téli esthomály megengedi.

— Még egy kicsi félóra, fiam, — biztatta Tógyerkát az öreg, míg kinyújtott jobbjával lemutatott a völgybe s verítékező homlokát megtörölte a keze fejével, — s lenn vagyunk a faluban.

— De onnét vissza is kell jönni, — vélte komolyan a fiú.

— A boldogságos Szűz segíteni fog, — felelte szilárd meggyőződéssel az öreg.

Elindúltak.

Ursa keresztül vágott a szántóföldeken, s egyenesen a templomnak tartott. A mellett volt a pópa háza. De bármennyire iparkodott is, hogy egy perczet se veszítsen hiába, a homály sebesebben terjedt. Tökéletesen besötétedett, mire végül a pópa házába érve, illedelmesen bezörgetett, s a pópa szine elé bocsáttatván, jövetelének czélját előadta. A pópa kissé furcsán nézett végig rajta — apró, fekete szemeiből a sajnálkozás, a bámulat és a gúny sajátságos keveréke villant elé, — szája azonban ki nem fogyott a dicséretből. Óh, a vallás . . . Óh, engedelmes fiúi alázat a boldogságos Szűz iránt, a kinek szentséges magzata Jézus . . . «Jó embereké — úgymond — a mennyeknek országa, s a pokol a gonoszoké; itt a két gyertya, édes fiam.»

S átnyújtott az öregnek két szál viaszgyertyát. Vékonyka, aranyos, szines gyertyák valának, átkötve piros fonállal.

— Egy pengő forint az áruk.

— Ennyi pénzem nincs, — felelte aggodalmasan Ursa.

— Jaj, édes fiam, — riasztott rá a pópa, s megkopogtatta a gyertyákkal az asztalt, — ha nincs, hát ott az ajtó!

— Add olcsóbban.

— Olcsóbban! Szentelt gyertyát olcsóbban? Ilyen szentelt gyertyákat, mint ezek! . . .

— De csak negyven krajczárom vagyon.

— Igazán mondod?

— Igazat mondok.

— Nos, hát jól van. Látom, hogy messziről jöttél és becsületes ember vagy: odaadom hatvan krajczárért. De csak neked. Érted? És el ne árúlj, hogy ilyen olcsón kaptad, különben kiátkozlak! Ide a pénzt.

— Mondám, hogy csak negyven krajczárom van.

— Adj hát negyvenöt krajczárt és vidd a gyertyákat. Olcsóbban nem adom!

— Nincs, uram, csak negyven krajczárom.

— Add hát ide és takarodj a házamból.

Ursa adta a pénzt és bekecse belső zsebébe rejtve a gyertyákat, nyugodalmas jó éjszakát kivánt. A pópa most kezét nyújtotta neki és mosolyogva vállára veregetett.

— Jól jártál, édes fiam, a szentelt gyertyákkal, de csak nem akarsz visszamenni a havasra?

— Vissza én, uram.

— Ilyen időben, Gyorgye Bota, megbolondúltál?

— Eszemen vagyok, uram. Meg van irva, hogy a boldogságos Szűznek mindenki a tulajdon hajlékában áldozzon; az én hajlékom pedig *ott* van.

— Hm . . . Vagy egy fél öl fát felvághattál volna holnap délelőtt az olcsó gyertya fejében . . . Adnék az éjjelre szállást.

— Majd máskor, szent atyám, — felelte röviden Ursa és sarkon fordúlva kilépett az ajtón.

Tógyerka ezalatt a konyhában melegedett. Az első hívásra künn termett az udvaron, s az öreghez csatlakozott.

— Indulunk, fiam, — mondotta Ursa.

Midőn künn voltak az utczán, s a sötétben ismét egymás mellett lépkedték a havat, Tógyerka pár szóval elmondta, hogy a konyhában volt, s ott a jószívű papnétól nemcsak egy csupor forró tejet, hanem még egy nagy darab sót is kapott. Itt van a tarisznyájában; lehet, vagy két font. S szép, tiszta, patyolat só a legjavából.

— Ingyen kaptad?

— Ingyen, — felelte a fiú, s hozzátette minden zavar nélkül, — a jószívű papné még meg is simogatta az orczámat.

— Úgy-e . . . mormogta gyanakodva az öreg, de nem firtatta tovább.

TUNISZI MÓR NŐ UTCZAI ÖLTÖZETBEN.

TUNISZI ZSIDÓ TÁNCZOSNŐ.

Komolyabb és fogasabb dologgal kellett foglalkoznia, bár rendületlen hite a boldogságos Szűzben javarészt csakugyan bevált; a sötétség szemmelláthatólag engedni kezdett, a fák körvonalai világosabban rajzolódtak ki a homályból, s a havazás is sokkal gyérebb és szállingózóbb lett, mint csak egy félóra előtt is volt. A szélvihar diadalmaskodott a fellegeken. Elverte, széthajtotta őket, s útat nyitott a holdnak, mely Ursa nagy szivbeli örömére egyszer csak kibukkant a keleti égen, s ezüstfehér fényével megvilágította a vadonságot.

— Most már jól vagyunk, fiam, — mondotta elégedetten a nyomában lépegető Tógyerkának, — a hold megvilágítja az útat. A sötétségben kicsit bajosan ment volna . . .

— Hátha még nagyobb baj, — felelte a fiú, miközben rámutatott a holdra, s aggódva csóválgatta fejét, — hogy a hold nem sárga, mint máskor, hanem egészen szürke.

Ez igaz volt. Ursa azonban megnyugtatva intett.

— Ne félj semmit, — mondotta biztos hangon, — a szél ugyan meg fog fordúlni és oly gyilkos fagyot hoz, hogy még a legszőrösebb vadkan is vaczkába menekül tőle, de akkorra mi már otthon leszünk, s a boldogságos Szűz képe előtt szentelt gyertyáinkat is meggyújtottuk.

Tógyerkát megnyugtatta a biztatás, de azért a meredek kapaszkodón mégis csak ő nyomúlt előre. Nagy gyorsasággal törtetett fölfelé, hogy sebesebb iparkodásra birja az öreget, a ki a maga megszokott, nehézkes, de biztos és kitartó tempójától nem igen tért el. Itt már megkezdődött a fenyves, mely több mint száz négyszög kilométernyi roppant területen húzódik a havas legmagasabb kúpjai felé. Megközelíthetetlen mélységeiben javarészt ma is ősvadonság, a hol emberi láb talán még sohasem taposta a gyantás talajt.

A Gönczöl-szekere állásából Ursa esti nyolcz óra körül sejtette az időt. Bele fog telni még jó két óra, míg elérik a szállást. Tógyerka gyorsan rótta fölfelé az ösvényt, mely a fenyves között kanyargott, s eléggé járható volt, de az öreg biztatása daczára is mindegyre a holdra pislogatott.

Ursa észrevette; s titokban maga is rá-rátekintgetett a szelíd fényű planétára, melynek homályos szürke színe most világos gyöngyszínbe fordúlt, s mindinkább csillogóbb lett. Ez a feltünő szinváltozás nyugtalanítani kezdte. Tapasztalásból tudta, hogy mit jelent, s ösztönszerűen meggyorsítva tempózó lépteit, rászólt az előtte haladó fiúra:

— Fordulj neki a Kecske-útnak, Tógyer, — meg kell rövidíteni a járást.

— Tudtam én azt . . . dünnyögte, fejével biczczentve a fiú.

— Úgy tetszik, — folytatta némi restelkedéssel az öreg, — hogy elszámítottam magamat. A szél hamarabb megfordúl, semmint hittem . . .

Tógyerka kilépett a vörös-fenyők közül s szó nélkül bekanyarodott a sűrűségbe. Ott átvágott egy vízmosáson s nem törődve a hóval, mely helyenként derékig elborította, kimászott a túloldali partra. Ursa nyomon követte, s csak egy félóra múlva állapodott meg a Kecske-útnak nevezett csapás legmagasabb pontján, hogy a csizmaszárába került havat kirázza és meghallgassa az erdőzúgást. Tógyerka szintén megállt és épen oly figyelemmel hallgatódzott, mint az öreg.

Tapasztalatlan fül semmi különbséget sem képes fölfedezni a fenyves sajátszerű zúgásában, melynek siránkozó, panaszos hangjai tompa dörrenésekkel és hosszan elnyújtott, mély zengésekkel váltakozva, csodálatosan tökéletes harmóniába olvadnak össze: Ursa éles fülei azonban meghallották a különbséget. Az éjszaki szél egészen más hangokat váltott ki a rengetegből, mint a keleti, s másokat a nyugati, semmint a déli. Füle a dúvad biztos hallásával tájékoztatta. Ritkán csalódott, bár ezúttal nagyon szívesen csalódott volna. A hallgatódzás kedvezőtlenül ütött ki: a szél csakugyan megfordúlt, s ez mindkettőjükre nézve a legnagyobb veszélylyel járt. Egy félóra sem telik bele, s a havas dermesztő hidege, ez a velőkig metsző, rettenetes fagy, a melyben sem mozogni, sem lélegzetet venni nem lehet, utóléri őket . . . .

— Gyorsabban kell haladnunk, fiam . . . mondotta Ursa, s most ő indúlt elől.

Lomhának látszó, oszlop testét mintha acélrugók hajtották volna előre: fáradhatatlanúl kapaszkodott fölfelé, s nehány percz múlva, egy menedékes tisztáson, futni kezdett.

— Vigyázz, hogy meg ne botolj! — kiáltotta hátra a fiúnak, s befutott a tisztás túlsó oldalán levő meredek part alá, a mely veszélyesen keskeny, de hómentes és elég szilárd talajú folytatása volt a magasba vezető kecske-útnak. Ott megtapogatta bekecse belső zsebét, s miután meggyőződött róla, hogy a szentelt gyertyák nem törtek el, tovább sietett a keskeny úton.

Mire fölért a tetőre, a honnan már csak egy rövidke negyedórányira esett a «szállás», — homloka, nyaka megtelt verítékkel, s hatalmas, öreg tüdeje nagy erővel lökte ki táguló orrczimpáin a forró párát. Vonásai azonban kiderültek, s szája szegleteiben megjelent egy elégedett mosoly.

TUNISZI BAZÁR.

— Nincs semmi baj! — szólt vígan, s nyelvével csettintve intett a szállás felé, — egyszeriben otthon leszünk, Tógyerka.

E pillanatban azonban megállt, s szemeiből kivillant a harag. Mintegy száz lépésnyire a szállás előtt levő kis lapályon vendégek motoszkáltak. A holdfényben öt darabot lehetett megszámlálni. Egyikök a hóban ült, s rövid, hördülő üvöltéssel csavargatta előre-hátra vörhenyes nyakát.

— Itt vannak . . . suttogta a fiú.

— Vajh minek is alkota az Úristen efféle ronda férget, — mondá az öreg, s egy pillanatig azon tünődött, hogy ne riaszsza-e el tűzcsóvával a farkasokat. Erre azonban már nem volt idő. Az arczába suhanó szélcsapás vágott, mint a borotva. Megjött a fagy . . . Nehány percz alatt végezni kell, különben itt fagynak meg a szállás előtt.

— Öten vannak Tógyerka . . . Súgta a fiúnak, miközben kivette kezéből a puskát és felhúzta a ravaszt, — azt a legcsontosabbat ott széltül lelövöm . . . Jut belőle a mögötte állónak is, mert kilencz galacsin indúl beléjük. A többinek fejszét a horpaszába. Vigyázz! Vagy a horpaszát, vagy a lábát . . .

— Úgy lesz, — bicczentett a fiú.

— Inkább a lábát, — szólt még egyszer intő, komoly hangon Ursa, azután a vállához emelte a fegyvert és lőtt.

A lövés tompa dörejét elkapta a szél. Ursa ledobta a fegyvert a hóba, s marokra fogva hosszú nyelű fejszéjét, a szállásnak tartott. Látta, hogy a hóban csak egy farkas túrja a véres tajtékot s a többi azonnal támadni fog.

— Huj, huj! . . . Huj, huj! . . . Kiáltotta harsogó hangon és előre ugorva, megrohanta a farkasokat.

Tógyerka macska-ügyességgel szökött a másik oldalra, s ettől kezdve nehány másodperczig csak a felporzó havat, egy-egy sötét testet, s a holdfényben megcsillanó fejszék villámgyors mozgását lehetett látni. A farkasok dühös, fájdalmas ordítása összefolyt az öreg Ursa harczias huj-huj kiáltásaival, de ennek is gyorsan vége szakadt.

Ursa hátralépett és leeresztette a fejszét.

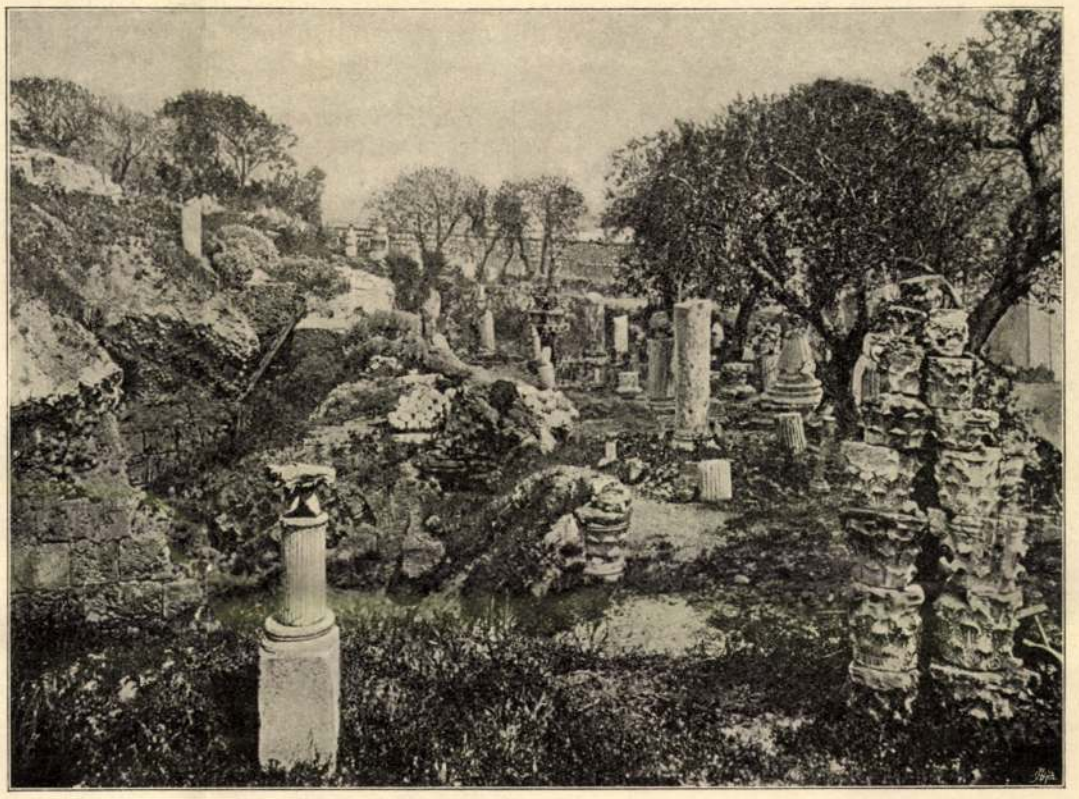

KARTHAGO ROMJAI TUNISZ MELLETT: «A MÚZEUM KERTJÉ»-NEK EGYIK RÉSZLETE.

— Tógyer fiam!

— Itt vagyok, atyám! — kiáltotta a fiú.

— Nincs semmi baj?

— Semmi, atyám! Megyek és elhozom a flintát.

Ursa megnyugodva törölte le arczáról a verítéket, aztán felrúgta az egyik útjába kerülő farkashullát, s megnézegette balkezét, a melyről csurgott a vér.

— Vállamba mart a bitang, — dörmögte boszankodva.

Tógyerka is meglátta a vért, s nagyon aggodalmas arczczal nézett. Ursa azonban megnyugtatta, hogy kicsi baj az egész. Ez sem történt volna, ha valamivel gyorsabban sujt. De immár hiába . . . az ember vénül, romlik, gyengül . . . Lám, Tógyerka testén fikarcznyi nyoma sincs a küzdelemnek. Ruganyos, könnyű és erős, mint a párducz.

S Ursa megveregette szeretettel a fiú kipirult arczát. Azután kinyitotta az ajtót, s a szállásba lépett. Tógyerka lámpát gyujtott, megtöltött egy tálat vízzel, s a tűzhely mellé kuporodva, tüzet rakott. A szállás jócskán kihült, míg oda voltak, — s egy kis meleg étel is jól fog esni.

Ursa ezalatt lehúzta bekecsét, kivette a zsebéből a viaszgyertyákat, s csak azután látott hozzá, hogy kimossa és bekösse a vállán levő sebet. Czudar harapás volt. A bőrbekecs védelme nélkül az egész felső izom leszakadt volna. Így is eléggé megdagadt. Valamelyik farkasfog alighanem a vállpereczet is érte.

Mialatt a vacsorát fogyasztgatták, a nekivörösödött vastűzhely csak úgy ontotta magából a hőséget és mégsem volt valami túlságos meleg. Gyilkos hideg lehetett odakünn. A hóban heverő farkashullák eddig már bizonyosan csonttá vannak fagyva. Egy-egy kemény durranás hangját is meghallották. A fagy megtámadja a fát, s a feszülő törzs ilyenkor ágyúlövéshez hasonló dörejjel pattan ketté.

— A holdvilág nélkül megjártuk volna . . . dörmögte Ursa.

Később, mikor gondolta, hogy körülbelől éjfél felé járhat az idő, a két szentelt gyertyát a boldogságos Szűz képe elé helyezte és meggyújtotta. A vékonyka gyertyák pislogva, sárgán égtek, Ursa azonban meg volt elégedve. Vallásos lelke naiv meghatottságával térdelt az olajnyomatú kép elé és buzgón, áhítattal sokáig imádkozott. Nem tudta, csak a Miatyánkot, hát csak azt ismételgette szép lassan, szavanként, hogy minél tovább tartson.

A szentelt gyertyák lassanként tövig égtek. Kozmás füstjök szétáradt a barlangban, s összevegyült a pirított szalonna szagával.

Ursa keresztet vetett magára, s nem sokára ő is fekhelyére dőlt, hogy megpihenjen. Vállában és egész balkarjában heves fájdalmat érzett, de ez most nem bántotta. Egy darabig Tógyerka mély lélekzetvételét hallgatta, majd a szélkakas nyikorgását, s csak jó későn bágyadt el annyira, hogy pillái lecsukódtak. Nyugodtan, bizakodva, a benső öröm tiszta megenyhülésével hajtotta álomra öreg fejét.

A boldogságos Szűz képe előtt égtek a szentelt gyertyák . . .

TUNISZ VÁROS ÉS TENGERI KIKÖTŐJE.

BEDUIN NŐ TUNISZBÓL.

TUNISZI KÉPEK.

Tuniszt, melyet az arabsok Ifrikijának neveznek, enyhe éghajlata és kedvező természeti sajátságai miatt manapság már nemcsak az angolok, amerikaiak, hanem a mi főuraink is kedvvel látogatják. Tunisz tartomány legnagyobb része (mintegy 43 %) homokos sivatag, 10 % füves pusztaság, a többi pedig szántóföld és termékeny anyaföld, melynek azon részét, hol a Medzserda folyó kanyarog, a Nilus völgyéhez hasonló dús növényzet diszíti. Az ott elvonuló Atlasz hegység dombos ágain erdők és csalitos bozótok teszik a tájat érdekessé. A tartománynak egyes vidékei, különösen Tunisz főváros közelében levő egyes részei mélyebben feküsznek, mint a Földközi tenger vízszine, s ott a szikes, kopár talajon terjedelmes sós mocsarak — sottók — terülnek el sajátságos növényzetükkel. Tengeri kikötője élénk, s kereskedelmi forgalma miatt nemcsak arabs és török bárkák, vitorlások, hanem franczia s angol gőzhajók is látogatják. A tartomány lakossága arabs, mór, zsidó eredetű, de mióta franczia fönhatóság alatt áll, az európaiak is szaporodnak benne. Pusztaságain a mi czigányainkhoz hasonlóan nomád életet folytató *beduinok* laknak, kik jobbára állattenyésztéssel foglalkoznak.

A tartomány fővárosa *Tunisz*, a hajdan oly nevezetes Karthago romjaihoz közel fekszik a Bahira nevű tengeröből délnyugati oldalán. A város lakossága meghaladja a 100,000 lelket. A város felső részén törökök, arabsok laknak, a zsidók az alsó városban, az európaiak pedig a város külső részén egy villaszerü városnegyedben telepedtek le. A lakosság élénk kereskedelmet folytat rizszsel, gazdasági terményekkel, selyem, szőnyeg s gyapjúipari czikkekkel, és régi fegyverek, kancsók, tálak s ötvösipari remekekkel, melyeket a nagyszámban átutazó idegeneknek ügyesen kínálnak s értékesítenek. A városban van mohamedán főiskola, börze, számos bazár, gyár, kaszárnya, templom, sőt újabban franczia nyelvü gimnázium is. A francziák franczia óta a kormány a Bardo nevü várszerü tornyos erősségben helyezkedett el, hol a franczia helyőrség kaszárnyája, az állami fogház és franczia polytechnicum is van, a bej pedig (Szidi Ali) mór izlésben épült palotájában, a Haszbachban lakik.

Az egyik képünkön látható bazárban a régi arabs és berber fegyverzetek még meglevő remekeit, tálakat, jatagánokat, szőnyegeket árulja egy arabs kereskedő, a szűk utczára kirakodva. A gyermekét szoptató beduin nő, és a lenge kendőkkel beburkolt mór nő a zsibongó utczák rendes alakjai; tánczosnőket csak a kávéházakban láthatni. Aranynyal himzett piros fezt, rikitó szinű, törökösen aranynyal kihímzett újjast, bő selyem «bugyogót» szoktak hordani, és lábaikra piros bőr papucsot húznak. Öltözetük festői, és külsejük már a sok ékszer miatt is föltünő. A mint a keleti nőkről tudjuk, csontozatuk finom, testük s járásuk ringó és kecses, lábaik s kezeik kicsinyek s formásak, de a mi szemeinket az bántja, hogy körmeiket sárgára festik.

Tunisz városban elég sok templom és mecset van, és távolról több karcsú torony (minaret) emelkedik az ég felé, a kúpos toronytető alatt kiugró erkélyekkel. A mint a tüzes nap a láthatáron lemerül, s az égető hőséget, gyorsan, mintegy átmenet nélkül hűs levegő váltja föl, — megjelenik a minaret erkélyén a hiveit imára szólító muezzin, s mélabús, vontatott éneke messze elhangzik az esti szürkületben. Az imára fölhivó ének arabs szövege: «Alláhú akbár; ashadú anná lá iláha ill-Alláh; ashadú anná Muhammedár raszúlu-lláh; heija-alá-sszaláh heija alalfaláh; Aláhu akbar; lá iláha ill-Alláh».

Az ének elhangzása után elcsendesednek a zajos utczák, és az esti csillag bágyadtan reszket a sötét város fölött. *D. B.*

A KIRÁLY SZOBRA BRUCK-ÚJFALUBAN.

Az osztrák határszélen a Lajtha folyó választja el egymástól az Ausztriában fekvő Bruckot és a már Magyarországba tartozó Bruck-Ujfalut. Régebben a kettő egy község volt s az osztrák hatóság vitte magyar részében is a közigazgatást, de a király engedélyével szétvált a két község s Bruck-Ujfalu magyar előljáróságot kapott. Ennek örömére a község lakossága Moson megyétől támogatva, elhatározta, hogy szobrot állit a királynak. A szobor el is készült s június 24-én leplezték le nagy közönség jelenlétében, melynek sorában ott voltak a brucki táborban levő tisztek is, élükön *Károly* Ferdinánd főherczeggel.

A bronzból öntött mellszobor a két községet összekötő híddal szemben emelkedik. *Zala* György szobrászunk műve, — nagyobbitott kidolgozása Zala ama mellszobrának, melyhez a király maga ült modellt s mely másolatokban általánosan elterjedt. Hasonlatosságát s művészi szépségeit általános dícsérettel jutalmazta a leleplezésnél összegyült díszes közönség s Károly Ferdinánd főherczeg volt az első, ki a jelenvolt művésznek szerencsét kivánt sikerült művéhez.

Bruck tudvalevőleg a magyar államvasut egyik budapest-bécsi vonalának végső állomása is. A szobor úgy van elhelyezve, hogy a vasutról is jól látni. A hazánkba lépő idegen első szempillantása a király szobrát éri s ezen nyugszik meg annak szeme is, a ki az országból távozik.

A REICHSTADTI EREKLYÉK.

Az ódon kis csehországi várost másodszor kapta most szárnyaira a hirnév. Első sorban mint az a kis herczegség lépett a történelem szinpadára, melyet a bécsi kongresszus azért teremtett, hogy a nagy Napoleon fiát kárpótolja a pármai herczegségre való örökségi igényeért s a «római király» czíméért, melylyel még bölcsőjében ruházta fel atyja.

A korán elhúnyt fiatal II. Napoleon egyébként soha se is látta Reichstadtot, mely mint korona-uradalom is ritkán fogadja az uralkodóház egyik-másik tagjának látogatását. Pedig a reichstadti kastély látott valaha szebb napokat is; akkor volt ez még, mikor a XVII. század végén Anna szász-lauenburgi herczegnő lakta, a ki 1697-ben 22 éves korában kora özvegységre jutván, második házasságra lépett János toscanai nagyherczeggel.

A házasság azonban nem volt boldog. A házastársak közt csakhamar meghasonlás támadt, mely nem is engedett soha teljes kibékülésnek helyet. Különválva éltek: János herczeg Arnoparti székvárosában, a csalódott herczegnő pedig Reichstadtban, a hol külön udvartartást vitt s csupán a vallás vigasztalásában kereste enyhülését.

Különös, hogy ép ezekben az években a mai-hoz majdnem hasonló szerelmi regény színhelye volt a reichstadti udvar, azzal a különbséggel, hogy ezúttal nem épen koronák örököse volt a rang és előitélet harczának hőse, mint jelenleg.

*

A reichstadti kastély látogatói a palota egyik termében ma is láthatják egy aggastyán arczmását, kinek szerény egyénisége sehogy sem illik a büszke lovagok és fejedelmi ősök arczképcsarnokába, a kik komor és ünnepélyes díszben veszik körül. A herczegi ház egyik hű embere, Falkner Keresztély herczegi futár arczképe ez, a kiről föl van jegyezve, hogy a wesztfáliai békekötés hirét Reichstadtból Prágába ő vitte el s onnan megint gyalog tért vissza. A 140 kilométer hosszú útat az akkor már 72 éves aggastyán minden különös megerőltetés nélkül egyfolytában tette meg. Történeti tény az is, hogy Falkner Keresztély 109 éves korában tüdőgyuladás következtében halt meg, melyet onnan kapott, hogy egy dédunokája lakodalmán igen sokat tánczolt.

Ennek a leszármazója volt abban az időben, melyről szólunk, a lauenburgi herczegi szövészeti gyár igazgatója és vezetője, egyúttal a kis udvar factotuma, Falkner Kelemen. Rendkívül eszes fő, a kinek főleg mechanikai ügyesség tekintetében párját kellett keresni. Azonkívül sok hivatottsággal kezelte a vésőt, ecsetet és tollat is.

Mind olyan tulajdonságok, melyek nem csak a lauenburgi herczegnő kegyét biztosították számára, de érthetővé tették azt a titkolt szerelmet is, melyet az udvar egyik legszebb nemesi hölgyében, a kevély és származására sokat tartó Strongal kamarás fiatal hugában birt gerjeszteni.

De a ki ismerte az ősei nevére oly féltékeny Strongalt, az tudhatta azt is, hogy a két szerető szív egyesülése elé legyőzhetetlen akadályok emelkedtek, melyeket nem volt képes leküzdeni az uralkodó herczegnő jóakaratú pártfogása sem. «Könnyebb a tevének a tű fokán keresztül bújni, mint a Strongalok családjába egy nem nemes származásúnak beleházasodni» ismételgette büszkén és daczosan a kamarás úr, Máté evangeliumának 19. fejezete 24-ik versét idézve.

Nos, és ha a teve mégis keresztül bújnék a tű fokán? . . .

A sors úgy akarta, hogy az 1726-ik évben XIII. Benedek pápa elhatározta a római katakombákban nehány száz őskeresztény sír föltárását s az azokban talált csontokat mint vértanu-ereklyéket küldözte szét pápai áldásával együtt a különböző világi és egyházi nagyokhoz.

A kegyes életű lauenburgi herczegnő természetesen nem maradhatott ki a kitüntetettek sorából. Neki magának öt ereklye jutott a pápa hizelgő sorai kíséretében. Férje, a toszkánai nagyherczeg maga eszközölte a szállítást saját teherhordó tevéivel, melyeket a nemrég Medici Kozmosz által alapított s Európában addig egyetlen tenyésztéséből állított ki e czélra.

Ünnepélyes hangulatban várta Reichstadt egész lakossága a drága küldemény megérkezését. Anna Mária herczegnő hölgyeivel hozzálátott a munkához. Napokon át varrtak, hímeztek, hogy az ereklyék méltó díszbe legyenek öltöztethetők.

A bevonulást Alberghetti olasz mérnök és épitész rendezte, a híres velenczei ágyúöntő, Giulio Alberghetti dédunokája, a kit a toszkánai nagyherczeg Reichstadt omladozó falai újjáépítése végett küldött Florenczből Reichstadtba. Ő csinálta meg a bevonuláshoz a tervrajzot is, olasz nyelven, a technikai tudományok akkori hivatalos nyelvén jelölve meg piros betűkkel a vár minden pontját, melyet a díszmenet érinteni fog — a *portó*-t (főkapút), a *bastiont*, *cruno*-t (gyalogos kapu).

Végre fölvirradt 1726 augusztus 24-dike. Minden virág- és lobogódíszben pompázott e napon Reichstadtban. Közel és távolról az idegenek ezrei tódúltak a fogadtatáshoz, mert ekkor kellett az ereklyéknek megérkezniök. Maga a prágai herczegérsek is jelen volt, hogy a pápai pecsét valódiságát ellenőrizze. A római követséget tíz tagú küldöttség képviselte, két teve hátán hozva magokkal hosszúkás ládákban a vértanúk maradványait és saját podgyászukat. A küldöttség Hirschbergben, Wallenstein, a friedlandi herczeg ősi fészkében töltötte az előtte való éjet, s most az áhitatos kisérőkkel felszaporodott hosszú menetben lépdelt Reichstadt ódon főkapúja felé.

Ragyogóan diszitett emelvényen várta itt a menetet a már körülbelől 54 éves lauenburgi herczegnő, Mária Anna, magas vendégeitől és udvari tisztjeitől körülvéve. A prágai érsek és kanonokjai pompás selyemkárpit-mennyezet alatt foglaltak helyet. Zászlók lengtek a házakról, a lauenburg-toszkánai színekben és egyesített czímerrel, az utczákon az iskolák növen-

saját legszükségesebb családi ügyeivel foglalkozzék. Csak így érhető el a főherczegi uradalmak mintaszerű kezelése és biztosítható az a fontos szerep, melyet hazánk közgazdasági életében a főherczegi uradalmak visznek és betöltenek.

SZABADBAN.

Bent az emberi tömkelegben,
Nem hívnak engem senkinek sem.
De ha a várost messze hagytam:
A többi az én birodalmam.

Itt én vagyok úr a határba',
Itt az enyém, a mi csak drága.
Mind-mind, ez a fény, ez az illat,
Ez a csend, mi álmokba ringat!

Itt a madarak ha meglátnak,
Mind egyenest nekem nótáznak.
A vadvirágok hajladozva,
Kérezkednek a kalapomra.

S itt, itt vár engemet sovárgva,
Titkos, édes találkozásra,
A magány, az én tündérlányom,
Legelső, leghűbb ideálom.

S távol a világ zajától itt,
Lágyan a szívemhez fonódik.
Lágyan a szívemhez fonódik,
Szivemmel hosszan sugdosódzik! . . .

De hogy miről? mért rímeljem ki?
— A dalt ma úgy sem érti senki;
S a szent természet, zengjek bármit,
Ma csak termő holdakba' számit!

Óh de nekem, természet, szép vagy,
Mit bánom én, akárkié vagy.
Míg lelked egy az én lelkemmel:
Enyém vagy ezer szépségeddel!

Szabolcska Mihály.

A KIRÁLY SZOBRÁNAK LELEPLEZŐ-ÜNNEPÉLYE BRUCK-UJFALUBAN. — Scolik fényképe után.

A SZENTELT GYERTYÁK.

Elbeszélés. (Vége.)

Irta **Abonyi Árpád.**

Útat ugyan most senki ember fia nem látott a mindent elborító vastag hótakaró alatt, — Ursa azonban a medve lomha biztosságával lépegetett Tógyerka után, ki ép oly jól ismerte a megjárható helyeket, mint ő maga. Előre bocsátotta a fiút, nehogy kikössön az utánuk kullogó két farkassal. Az öreg egy villámgyors pillantással tisztában volt vele, hogy a két ordas most még nem elegendően éhes a támadásra. Tehát rájuk sem hederintett.

Egy lankásan kanyarodó mély útban a kellemetlen kiséret csakugyan elmaradt, s ettől kezdve valamivel bátrabban haladhattak. A vezetést Ursa vette át; a fiú nagyon is sebesen haladt előre, s csak így történhetett, hogy egy majdnem függőlegesen eső mély szakadás szélén ijedten döbbent vissza és ösztönszerűen leült. Ezt a műveletet gyorsabban és ügyesebben egy zerge sem csinálhatta volna.

Ursa roszalva csóválta fejét.

— Mire való újjat húzni a bajjal, — dörmögte korholó hangon, mialatt a fiúnak nyújtotta botját és szép lassan visszahúzta a szakadás széléről.

Tógyerka föllélegzett és bűnbánattal sütötte le szemeit.

— Nem látni jól a hóban . . . szólt mentegetődzve.

— Mondtam, hogy ügyelj szemeidre, különben elkárosúlsz. Most pedig maradj utánam.

Ursa rátért a helyes útra, s majdnem két teljes óráig haladt lefelé a helyenként rendkívül meredek csapáson, a nélkül, hogy egyetlen-egyszer is megszólalt volna. A fenyves itt mindinkább ritkult. Lassanként elmaradt a boróka is, s a havazás mindegyre sűrűbb homályában feltűnt az első leveles fa: százados fejedelme az erdőnek, a tölgy. Az, a mely alatt az öreg most megállt, hogy valamelyest kipihenje magát, óriási példány volt. Igazi királyi határpont a kultúra és a vadon között. Innen már látni lehetett volna a völgy túlsó oldalán levő falut, ha a sűrű havazás és a gyorsan közeledő téli esthomály megengedi.

— Még egy kicsi félóra, fiam, — biztatta Tógyerkát az öreg, míg kinyújtott jobbjával lemutatott a völgybe s verítékező homlokát megtörölte a keze fejével, — s lenn vagyunk a faluban.

— De onnét vissza is kell jönni, — vélte komolyan a fiú.

— A boldogságos Szűz segíteni fog, — felelte szilárd meggyőződéssel az öreg.

Elindúltak.

Ursa keresztül vágott a szántóföldeken, s egyenesen a templomnak tartott. A mellett volt a pópa háza. De bármennyire iparkodott is, hogy egy perczet se veszítsen hiába, a homály sebesebben terjedt. Tökéletesen besötétedett, mire végül a pópa házába érve, illedelmesen bezörgetett, s a pópa szine elé bocsáttatván, jövetelének czélját előadta. A pópa kissé furcsán nézett végig rajta — apró, fekete szemeiből a sajnálkozás, a bámulat és a gúny sajátságos keveréke villant elé, — szája azonban ki nem fogyott a dicséretből. Óh, a vallás . . . Óh, engedelmes fiúi alázat a boldogságos Szűz iránt, a kinek szentséges magzata Jézus . . . «Jó embereké — úgymond — a mennyeknek országa, s a pokol a gonoszoké; itt a két gyertya, édes fiam.»

S átnyújtott az öregnek két szál viaszgyertyát. Vékonyka, aranyos, szines gyertyák valának, átkötve piros fonállal.

— Egy pengő forint az áruk.

— Ennyi pénzem nincs, — felelte aggodalmasan Ursa.

— Jaj, édes fiam, — riasztott rá a pópa, s megkopogtatta a gyertyákkal az asztalt, — ha nincs, hát ott az ajtó!

— Add olcsóbban.

— Olcsóbban! Szentelt gyertyát olcsóbban? Ilyen szentelt gyertyákat, mint ezek! . . .

— De csak negyven krajczárom vagyon.

— Igazán mondod?

— Igazat mondok.

— Nos, hát jól van. Látom, hogy messziről jöttél és becsületes ember vagy: odaadom hatvan krajczárért. De csak neked. Érted? És el ne árúlj, hogy ilyen olcsón kaptad, különben kiátkozlak! Ide a pénzt.

— Mondám, hogy csak negyven krajczárom van.

— Adj hát negyvenöt krajczárt és vidd a gyertyákat. Olcsóbban nem adom!

— Nincs, uram, csak negyven krajczárom.

— Add hát ide és takarodj a házamból.

Ursa adta a pénzt és bekecse belső zsebébe rejtve a gyertyákat, nyugodalmas jó éjszakát kivánt. A pópa most kezét nyújtotta neki és mosolyogva vállára veregetett.

— Jól jártál, édes fiam, a szentelt gyertyákkal, de csak nem akarsz visszamenni a havasra?

— Vissza én, uram.

— Ilyen időben, Gyorgye Bota, megbolondúltál?

— Eszemen vagyok, uram. Meg van irva, hogy a boldogságos Szűznek mindenki a tulajdon hajlékában áldozzon; az én hajlékom pedig *ott* van.

— Hm . . . Vagy egy fél öl fát felvághattál volna holnap délelőtt az olcsó gyertya fejében . . . Adnék az éjjelre szállást.

— Majd máskor, szent atyám, — felelte röviden Ursa és sarkon fordúlva kilépett az ajtón.

Tógyerka ezalatt a konyhában melegedett. Az első hívásra künn termett az udvaron, s az öreghez csatlakozott.

— Indulunk, fiam, — mondotta Ursa.

Midőn künn voltak az utczán, s a sötétben ismét egymás mellett lépkedték a havat, Tógyerka pár szóval elmondta, hogy a konyhában volt, s ott a jószívű papnétól nemcsak egy csupor forró tejet, hanem még egy nagy darab sót is kapott. Itt van a tarisznyájában; lehet, vagy két font. S szép, tiszta, patyolat só a legjavából.

— Ingyen kaptad?

— Ingyen, — felelte a fiú, s hozzátette minden zavar nélkül, — a jószívű papné még meg is simogatta az orczámat.

— Úgy-e . . . mormogta gyanakodva az öreg, de nem firtatta tovább.

TUNISZI MÓR NŐ UTCZAI ÖLTÖZETBEN.

TUNISZI ZSIDÓ TÁNCZOSNŐ.

Komolyabb és fogasabb dologgal kellett foglalkoznia, bár rendületlen hite a boldogságos Szűzben javarészt csakugyan bevált; a sötétség szemmelláthatólag engedni kezdett, a fák körvonalai világosabban rajzolódtak ki a homályból, s a havazás is sokkal gyérebb és szállingózóbb lett, mint csak egy félóra előtt is volt. A szélvihar diadalmaskodott a fellegeken. Elverte, széthajtotta őket, s útat nyitott a holdnak, mely Ursa nagy szívbeli örömére egyszer csak kibukkant a keleti égen, s ezüstfehér fényével megvilágította a vadonságot.

— Most már jól vagyunk, fiam, — mondotta elégedetten a nyomában lépegető Tógyerkának, — a hold megvilágítja az útat. A sötétségben kicsit bajosan ment volna . . .

— Hátha még nagyobb baj, — felelte a fiú, miközben rámutatott a holdra, s aggódva csóválgatta fejét, — hogy a hold nem sárga, mint máskor, hanem egészen szürke.

Ez igaz volt. Ursa azonban megnyugtatva intett.

— Ne félj semmit, — mondotta biztos hangon, — a szél ugyan meg fog fordúlni és oly gyilkos fagyot hoz, hogy még a legszőrösebb vadkan is vaczkába menekül tőle, de akkorra mi már otthon leszünk, s a boldogságos Szűz képe előtt szentelt gyertyáinkat is meggyújtottuk.

Tógyerkát megnyugtatta a biztatás, de azért a meredek kapaszkodón mégis csak ő nyomúlt előre. Nagy gyorsasággal törtetett fölfelé, hogy sebesebb iparkodásra birja az öreget, a ki a maga megszokott, nehézkes, de biztos és kitartó tempójától nem igen tért el. Itt már megkezdődött a fenyves, mely több mint száz négyszög kilométernyi roppant területen húzódik a havas legmagasabb kúpjai felé. Megközelíthetetlen mélységeiben javarészt ma is ősvadonság, a hol emberi láb talán még sohasem taposta a gyantás talajt.

A Gönczöl-szekere állásából Ursa esti nyolcz óra körül sejtette az időt. Bele fog telni még jó két óra, míg elérik a szállást. Tógyerka gyorsan rótta fölfelé az ösvényt, mely a fenyves között kanyargott, s eléggé járható volt, de az öreg biztatása daczára is mindegyre a holdra pislogatott.

Ursa észrevette; s titokban maga is rá-rátekintgetett a szelíd fényű planétára, melynek homályos szürke színe most világos gyöngyszínbe fordúlt, s mindinkább csillogóbb lett. Ez a feltünő szinváltozás nyugtalanítani kezdte. Tapasztalásból tudta, hogy mit jelent, s ösztönszerűen meggyorsítva tempózó lépteit, rászólt az előtte haladó fiúra:

— Fordulj neki a Kecske-útnak, Tógyer, — meg kell rövidíteni a járást.

— Tudtam én azt . . . dünnyögte, fejével biczczentve a fiú.

— Úgy tetszik, — folytatta némi restelkedéssel az öreg, — hogy elszámítottam magamat. A szél hamarabb megfordúl, semmint hittem . . .

Tógyerka kilépett a vörös-fenyők közül s szó nélkül bekanyarodott a sűrűségbe. Ott átvágott egy vízmosáson s nem törődve a hóval, mely helyenként derékig elborította, kimászott a túloldali partra. Ursa nyomon követte, s csak egy félóra múlva állapodott meg a Kecske-útnak nevezett csapás legmagasabb pontján, hogy a csizmaszárába került havat kirázza és meghallgassa az erdőzúgást. Tógyerka szintén megállt és épen oly figyelemmel hallgatódzott, mint az öreg.

Tapasztalatlan fül semmi különbséget sem képes fölfedezni a fenyves sajátszerű zúgásában, melynek siránkozó, panaszos hangjai tompa dörrenésekkel és hosszan elnyújtott, mély zengésekkel váltakozva, csodálatosan tökéletes harmóniába olvadnak össze: Ursa éles fülei azonban meghallották a különbséget. Az éjszaki szél egészen más hangokat váltott ki a rengetegből, mint a keleti, s másokat a nyugati, semmint a déli. Füle a dúvad biztos hallásával tájékoztatta. Ritkán csalódott, bár ezúttal nagyon szívesen csalódott volna. A hallgatódzás kedvezőtlenül ütött ki: a szél csakugyan megfordúlt, s ez mindkettőjükre nézve a legnagyobb veszélylyel járt. Egy félóra sem telik bele, s a havas dermesztő hidege, ez a velőkig metsző, rettenetes fagy, a melyben sem mozogni, sem lélegzetet venni nem lehet, utóléri őket . . . .

— Gyorsabban kell haladnunk, fiam . . . mondotta Ursa, s most ő indúlt elől.

Lomhának látszó, oszlop testét mintha aczélrugók hajtották volna előre: fáradhatatlanúl kapaszkodott fölfelé, s nehány percz múlva, egy menedékes tisztáson, futni kezdett.

— Vigyázz, hogy meg ne botolj! — kiáltotta hátra a fiúnak, s befutott a tisztás túlsó oldalán levő meredek part alá, a mely veszélyesen keskeny, de hómentes és elég szilárd talajú folytatása volt a magasba vezető kecske-útnak. Ott megtapogatta bekecse belső zsebét, s miután meggyőződött róla, hogy a szentelt gyertyák nem törtek el, tovább sietett a keskeny úton.

Mire fölért a tetőre, a honnan már csak egy rövidke negyedórányira esett a «szállás», — homloka, nyaka megtelt verítékkel, s hatalmas, öreg tüdeje nagy erővel lökte ki táguló orrczimpáin a forró párát. Vonásai azonban kiderültek, s szája szegleteiben megjelent egy elégedett mosoly.

TUNISZI BAZÁR.

S nagy ébren áll mindig résen,
Hogy benn legyen a neve másnap
A lapban, mely tudósitást ad.
S lám, lám, tud ám nagy dölyfe mellett holmi
Riporternek udvarolni,
Kit persze máskor s háta mögött
Lenéz, mint szegény ördögöt.
Üres diszért a szive reszket
S mikor kijárt egy kis gomblyuk-keresztet,
Van gondja rá, hogy arról alapos
Közlést is adjon a kőnyomatos.
Előbb még jelzőt nem irnak nevéhez,
De olyan szivósan czégérez,
Hogy végre a *jeles hazánkfia*
Jelzőt olvassa róla Hunnia.

Kozma felolvasása alatt ki-kitört a vidámság, végül pedig megtapsolták a sikerült és találó szatirát. Az utolsó felolvasás *Farnos* Dezső vendégnek munkája volt, melyet *Szász* Károly olvasott föl. «Göthe utolsó szerelmei»-ről szól az értekezés, s csak részlete egy nagyobb munkának.

MI UJSÁG?

***Lapunk mai számához** posta-utalvány van mellékelve, az e hó végén lejáró előfizetések könnyebb teljesitése végett. — Az előfizetés megújitásánál sziveskedjenek olvasóink czimszalagjukból, mely alatt a lapot kapják, egyet a posta-utalvány szelvény hátulsó lapjára föl-ragasztani, és igy küldeni be kiadóhivatalunknak.

A királyi pár szobra a Park-klubban. A nagyúri klubok egyik legfényesebbje bizonyára a városligeti Park-Klub, melyet meglátogattak a király, a királyné, a német császár, a főherczegek. A fényüzés, ízlés, kényelem egyesül termeiben. A klub mult évi közgyülése elhatarozta, hogy elkészitteti a király és a királyné bronz mellszobrat s a két szobrot emeleti dísztermében állíttatja föl. Az életnagyságu szobroknak, melyeket *Zala* György mintázott, ünnepies leleplezése október 10-én fog megtörténni. Az ünnepi beszédeket *Vaszary* Kolos biboros herczegprimás, *Apponyi* Albert gróf, *Jókai* Mór és *Szell* Kálmán fogják mondani. *Bánffy* Dezső báró miniszterelnök jelentést tevén a királynak az ünnepies szoborleleplezésről, O Felsége azt tudomásul vette s hozzájarulását adta ahhoz, hogy a Park-klub az ünnepre meghivja a főherczegeket és herczegasszonyokat. A Park-klub igazgatósága közel kétezer meghivót fog szétküldeni. Meghivja a királyi ház tagjain kivül a királynál megbizott idegen nagyköveteket és követeket, a diplomacziai kart és Ausztria és Magyarország notabilitásait.

Szögyény-Marich László berlini nagykövet ezüstlakodalma. A fehérmegyei *csóri* kastélyban e hó 14-ikén családi ünnep volt. A monarchia berlini nagykövete, *Szögyény-Marich* László, kit Vilmos császár kiváló bizalmával tüntet ki minden alkalommal, ülte meg házasságának 25-ik évfordulóját. A nagykövet az ünnepre családi fészkébe haza jött és elvonultan, családi körben ülte meg családi életének ünnepet. Udvözletek azonban mindenhonnan érkeztek. Az ünnepi alkalomról hálás és meleghangu üdvözlő távirattal emlékezett meg a berlini magyar egyesület is, melynek a nagykövet egyik legerősebb támogatója.

Az ünnepely a földiszített templomban szent misével kezdődött. Szogyény nejével, három leányával ment a templomba, melyet megtöltött a község ünneplő ruhába öltözött népe. Mise alatt a nagykövet egyik leánya, Szögyény-Marich Kamilla kisasszony énekelt több egyházi dalt. Istení tisztelet után a kastélyban megjelent a biró vezetése alatt a község egesz képviselőtestulete, továbbá *Fliegler* György plebános, *Márton* Tamás ref. lelkész. A küldöttség szónoka Fliegler plebános volt, kinek beszédére a nagykövet rendkivül meleg hangon válaszolt. Az ezustlakodalom alkalmából az udvözlő táviratoknak és leveleknek nagy sokasága erkezett a kastélyba. A *német császar* táviratában a saját és a császárné nevében gratulált. Udvözlő táviratot küldtek még a többi közt *Stefánia* özvegy trónörökösné, *Bánffy* Dezso báró miniszterelnök es az összes miniszterek, *a német birodalmi kancelláv*, valamint a berlini kabinet valamennyi tagja, *Tisza* Kálmán és még számos elokelőség.

Mátyás király szülőháza. Mátyás király szülőháza elhagyatott állapotban van *Kolozsvárt*, ugy hogy gerendákkal kellett megtámogatni, hogy az összedüléstől megmentsék. Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület a napokban tisztelgett Radnóti Dezső

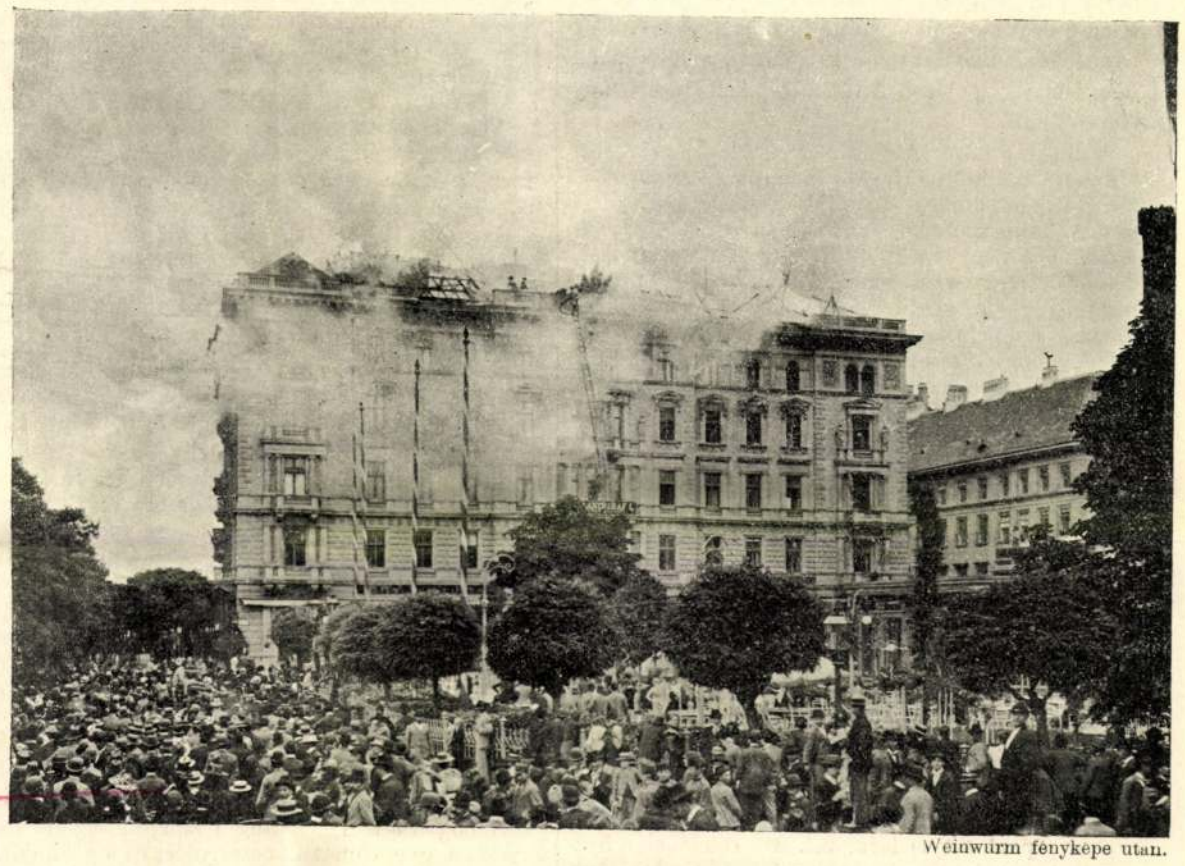

Weinwurm fenykepe utan.

A THONET-HÁZ ÉGÉSE BUDAPESTEN, JUNIUS 15-IKÉN.

vezetése mellett *Szvacsina* Gézánál, Kolozsvár város új polgármesterénél, s fölkérte a polgármestert az egyesület támogatására s egyuttal arra, hogy a Mátyás király házát, a mely ugyis hasznavehetetlen a városra nézve, engedje át az *E. K. E.* muzeum czéljaira. Az egyesület azután gondoskodni fog a Mátyás-ház jó karban tartásáról s igy ez az érdekes ház továbbra is fenmarad Kolozsvár nevezetességei közt. A polgármester e kérésre kijelentette, hogy már ő is foglalkozott ez eszmével s igy annál inkább hajlandó a Mátyás-háznak az E. K. E. muzeum czéljaira átengedését pártolni.

Szent István szobra. Az első magyar király szobrát a budai várban, a Mátyás-templom mellett még az ezredévi ünnepre szerették volna föl-állítani, de nem sikerült. Szent István király megkoronázásának két esztendő múlva lesz kilenczszáz esztendeje. Ezt az évfordulót a herczegprimás a Szent István-társulattal egyetértve azzal óhajtaná megünnepelni, hogy Szent István király szobrát 1900-ban leplezzék le és pedig a királyi vár kápolnája előtt. A primás e szerint lemondana arról az első tervről, hogy a Mátyás-templomnál a Halászbástyára állítsák a szobrot. A szoborra már *kilenczvenhétezer* forint van együtt s a Szent István-Társulat a napokban átir a fővároshoz és meginditja a mozgalmat, hogy első királyunk szobrát 1900-ra föl lehessen állítani.

A czirkveniczai László-gyermekmenedékhelyről mai számunkban közölt képek eredetijeit József főherczeg Ő Fensége volt kegyes közlés végett átengedni a «Vasárnapi Ujság» számára, melynek szerkesztősége nevében Ő Fenségénél Hermann Antal tanár járt közbe, ki az intézet megnyitó ünnepén is jelen volt Czirkveniczán.

Szemere Bertalan szobra Miskolczon. Borsodmegye már régebben gyűjt arra a kegyeletes czélra, hogy jeles fiának, egykor követének, *Szemere* Bertalan 1848-iki belügyminiszternek ércz-szobrot emeljen Miskolczon. Most, a mikor Kossuth művészi szobrát már fölállították, ez sürgető alkalmúl szolgált, hogy Borsodmegye közgyülése a terv megvalósítását elhatározza. Junius 14-iki közgyülésén *Tarnay* Gyula alispán bejelentette, hogy Szemere szobrára 8000 forint gyűlt össze, s ha a megye a Revitzky-pénztárt is fölhasználná, a szobor fölállítása biztositva volna. *Lévay* József, a költő, a megye volt alispánja lelkesen beszélt a szándék mellett, s azt ajánlotta, hogy a Revitzky-pénztárból évenkint 2000 fotot használjanak a szoborra, a mig a szükséges 20,000 frt együtt nem lesz. Mindenki tetszéssel fogadta ezt az inditványt. *Tarnay* alispán végül még hozzá tette, hogy *Róna* József szobrász, ki Kossuth művészi szobrát készítette, Szemere szobrát is hasonló föltételek és költségek mellett hajlandó elvállalni. Miskolcznak tehát rövid idő múlva másik művészi szobra is lesz, s a nagy idők egyik nemes gondolkozású államférfia iránt szülőhelye lerójja a kegyeletet.

Új szinház Budán. Budavára is neki indult a változásnak, s kezd modern város lenni, mint testvére, Pest. Régi házai egymás után tűnnek el, s ódon jellege pusztul. Eltűnik a szép *Sándor-palota* is, melyben most a miniszterelnökség székel. Bomladozik, tehát fentartani nem lehet, de a miniszterelnökségnek is nagyobb hely kell, aztán a hatalmas királyi palotával szemközt a régi nagyuri egyemeletes palota kisszerű is volna. Hozzáveszik még a *várbeli szinházat* is, mely egykor karmelita templom volt, s II. József uralkodása alatt, 114 esztendővel ezelőtt alakították át szinháznak, természetesen a német múzsa számára, s nincs is harmincz éve, hogy magyarúl játszanak benne. A szinházat lebontják, a kormány a telek árát megfizeti. A város ezt a mostani telek-értéket szerint 107.347 frtra számítja. Ezzel már fele megvan annak az összegnek, melyből Budán új szinház épülhessen, valószinűleg a Krisztinavárosban, mely az új hidak által, a villamos közlekedés kiterjesztésével most oly rohamosan alakul át Budapest villa-városává. Az eskütéri hid elkészültével pedig összekapcsolódik a Belvárossal. Az új szinház helye alkalmasint az lesz, a hol most a nyári szinkör áll, csinos park szélén. Alig, hogy a régi szinház lebontása határozott alakot öltött, a városi hatósághoz már ajánlat is érkezett, hogy magánvállalkozók fölépitik a szinházat.

A kassai új szinház. Kassán az új, díszes szinház építése már annyira haladt, hogy az őszszel rendeltetésének is átadhatják. A régi szinházat a mult nyáron bontották le, s ennek helyén emelkedik az új, mely ezer nézőt fogadhat be.

Egy négyemeletes palota égése a fővárosban. Budapesten gyárak, ipartelepek égése gyakori, de ritka, mikor palota gyúl ki. Egyátalán a város belterületén nagyobb tűzvész kevés fordúl elő, részint mert a házakban szigorú felügyeletet tartanak, részint mert a kitünőn szervezett tüzoltóság hatalmas oltó szereivel azonnal megjelenik a vész helyén. Junius 15-ikén délelőtt megtörtént, hogy a főváros egyik legnagyobb palotájának teteje kigyult s egészen leégett. A szokatlan és megdöbbentő látványnak szinhelye a pompás Dunapart volt. Itt emelkedik a *Thonet-ház*, mind a négy oldalról szabadon, négy kapuval, három udvarral, több mellékudvarral. Egy-egy oldalán 26 ablak egy sorjában. Két főhomlokzata közül az egyik a Dunára néz, szembe a királyi palotával, a másik a redout előtti térre,

számos benne a hivatal, iroda és a lakó. Táviró- és telefon-drót huszonhét volt a házhoz erősítve. Egy ilyen bérház maga egy jókora kolónia, a hol a lakók nem ismerik egymást. A tűz mikép keletkezett, még ismeretlen.

A középső udvar padlásán reggel 7 óra előtt vették észre a gomolygó füstöt, nem sokára a lángok is kitörtek. Rendőrség, tűzoltók után katonaság is jött. Az oltás azonban szerfölött nehéz volt. A gőzfecskendők négy emeletnyire nem lökik fel a vizet, a toló létrákat sem lehet annyira megnyújtani, hogy ily magasságot elérjenek. A számos padlásföljárást építési szabályzat szerint vasajtóknak kell zárni, nehogy tűzvész esetén a vész átégesse az ajtót és a lakók menekülését koczkáztassa. A nagy zavarban azonban az ajtók kulcsát nem találták. Mialatt a tüzoltók az ajtókat feltörték, és a hosszú kaucsuk csöveket emeletről emeletre felvonszolták, azalatt a tűz terjedt. Volt a padlásokon sok száradó fehérnemű, egy nagy vendéglősnek tömérdek széke, asztala, terítéke. Ez mind égett és hamuvá lett. A tűzoltók mégis felhatoltak az égő tetőhöz, a szivattyúk, gőzgépek működtek, a viz özönlött. A tetőzetet azonban megmenteni nem lehetett. A viz átáztatta sok helyen a legfelső emeletet. Ott hát a kár nagy. A lakók, a mig égett fejök fölött a ház, a féltettebb holmikat kezdték kihurczolni. A negyedik emelet lakói jajveszékeltek. Délben még mindig égett a palota, s az átázott párkányok kezdtek lezuhanni. A palotában levő kávéháznak az aszfalton levő márványasztalait, székeit, virágait, villamos lámpáit, szertezúzták. A redout felé eső homlokzatot diszítő szoborcsoportozat is lezuhant. A törmelékek a ház homlokzatán diszelgő szobrokat lefejezték, karjokat törték. Egy pár irodában a hivatalos iratokat tűz és víz elpusztította. Mindezt rengeteg sokaság nézte a Dunaparton, a redout előtti téren a budai oldalon. A katonaság azonban őrt állt. Szerencsétlenség emberéletben nem történt. Egy pár tűzoltó gyöngébb sérülést szenvedett. Az izgató látványt a fotografia sietett megörökíteni. Déli egy órára a tűz megszünt. A lakók kezdtek visszatérni. A negyedik emelet nagy része átázott, azt talán újra is kell építeni. De a többi emelet ablakaiból este felé már az ablakokból kikönyökölve néztek a lakók a korzó sétáló világára, s a Dunára. Fölöttük pedig a szakadozott párkányok, a lelógó nagy vaspléh-darabok, a kormos kémények. A palota tűzvész ellen 200.000 frtig volt biztosítva.

A junius 8-iki léghajók. A január végén Strasszburgban tartott nemzetközi léghajós kongresszus határozatai értelmében junius 8-ikán Európa hét nagyvárosából bocsátottak föl léghajókat, közös tudományos vizsgálódás czéljából. A városok: Berlin, Brüsszel, München, Páris, Pétervár, Strasszburg és Bécs. Mindenütt reggel eresztették útnak a léghajókat és pedig azokat, a melyek emberek nélkül, tisztán tudományos készülékkel felszerelve indultak el, reggel nyolcz órakor, azokat pedig, a melyeken emberek is voltak, reggel kilencz órakor. A léghajók utasai főleg meteorológiai megfigyeléseket tettek, azonkivül pontosan följegyzik a léghajók utjának irányváltozásait is. Utjoknak eredményét pedig dr. Hergesell tanárnak, a Strasszburgban tartott kongresszus elnökének fogják átszolgáltatni. A hatóságoknak minden országban gondjuk volt rá, hogy a lakosság a léghajókat oltalomban részesítse és a legénység nélkül fölszállott léghajókat ne tekintse gazdátlan jószágnak, hanem ha megtalálja, iparkodjék azt valamelyik vasuti vagy gőzhajóállomáshoz elszállítani, illő jutalom mellett. Az ilyen léghajók a légáramlat és légmérséklet feltüntetésére szolgáló készülékkel vannak ellátva, valamint egy tokba illesztett irással, mely a megtalálónak szól és fölhivja a léghajó s készülék megoltalmazására. Bécsben hat helyen bocsátottak föl léghajókat, a katonai léghajós intézet felügyelete alatt. A tudományos készülékkel fölszerelt, de utas nélküli «Falke», alig ért föl száz méter magasra, szétpukkadt és lezuhant ugy, hogy a rajta levő műszerek mind összetörtek. Három léghajó, köztük a «Hungária» nevű, Magyarország felé vette utját. A «Falke» nem világítógázzal volt megtöltve, hanem köneny-gázzal. Azt hiszik, hogy a szétrobbanást a gyors felbocsátás következtében keletkezett légnyomás okozta.

* **A páduai fűvészkertben** sok régi fa van, többek közt egy bignonia és egy pálma, melyeket Goethe is megbámult s melyeket ma róla neveznek el. Az előbbit 135, az utóbbit legalább 200 évesnek becsülik. Külön nyitott pavillonban helyezték el őket s Goethére emlékeztető feliratot tettek a kerítésre.

* **A legkisebb ló** Cortans olasz marquis Leo nevű kis ponnija. A parányi jószág csak 534 millimeter magas, de igen csinos és arányos termetű állat, kivévén, hogy farka egészen a földig ér.

A termes gőzhajók 1898. évi nyári menetrendje Fiume-Velencze és Fiume Ancona között. Fiume és Velencze között az elegáns «Dániel Ernő», Fiume Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett «Villám» nevű gyorshajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kívül még külön lukszus osztálylyal is bírnak, melyek külön teremmel, kitünő ágyakat tartalmazó kabinetekkel, dohányzóteremmel, villamos világítással vannak ellátva.

A «Villám» nevű gőzhajó a termen kívül még egy kisebb 4 hálóhelylyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bír, mely külön megrendelhető. Ezen termeshajók menetrendje április hó 1-től október 31-éig a következő:

Fiuméből indul Velenczébe minden kedden és szombaton 8 órakor este, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz, érkezés Velenczébe másnap reggel 7 órakor.

Velenczéből indul Fiuméba minden hétfőn és csütörtökön este 7 óra 30 perczkor a szt. Márk-térről, érkezik Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre 7 óra 25 perczkor reggel induló gyorsvonathoz.

Fiuméből indul Anconába minden hétfőn és csütörtökön este 8 órakor, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz érkezés Anconába másnap reggel 6 órakor, csatlakozásban a Rómába induló gyorsvonathoz.

Anconából indul Fiuméba minden szerdán és szombaton este 8 óra 30 perczkor, csatlakozásban a római, nápolyi és bolognai gyorsvonatokkal; érkezés Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre reggel 7 óra 25 perczkor induló gyorsvonathoz.

A tengeren való hajóátkelés 10 órát vesz igénybe.

Budapest-Fiume között gyorsvonaton, onnan Anconáig vagy Velenczéig gőzhajón együtt fizetendő: a gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón a lukszus osztályért ágygyal együtt 20 frt. A gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 frt, csak a gőzhajón a lukszus osztályban ágygyal együtt 8 frt, csak a gőzhajón az I. helyen ágygyal együtt 6 frt.

A fentebbi utirányon át közvetlen menetjegyek adatnak ki következő árakon a gyorsvonaton: Budapest-Fiume között I. oszt. 12 frt, II. oszt. 8 frt.

		I. o.	II. o.	III.
Bpest-Firenze	Fiume-Velenczén át	75·80 fc.	55·45 fc.	30·15. fc.
« Genua		« 92.50 «	« 67·25 «	« 36·55 «
« Milanó		« 71·95 «	« 52·85 «	« 28·70 «
« Turin		« 92.25 «	« 67·10 «	« 36·45 «
« Nápoly	Fiume-Anconán át.	« 104·45 «	« 75·55 «	« 41·05 «
« Róma		« 76·05 «	« 55·65 «	« 30·30 «

Ezen jegyeken kivül Budapestről Bari, Bettaglia, Bologna, Livorno, Padua, Pisa, Verona állomásokra is adatnak ki közvetlen menetjegyek. Bővebb értesítés nyerhető a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban, a Cook-féle utazási irodában.

A magyar kir. államvasutak szállitási irodája a Lipótvárosban. A magyar kir. államvasutak igazgatósága a Lipótvárosban (Arany János utcza 19. szám alatt) szállítási irodát rendezett be, a hol gyors és teherdarabárú szállítmányok az összes állomásokra feladhatók. Ez iroda, előleges értesítés mellett jutányos szabványárak mellett gondoskodik a küldemények háztól való elszállításáról is és közvetiti ugy a helybeli, mint az átmenő vámköteles küldemények elvámolását.

HALÁLOZÁSOK.

Tóth Vilmost, a főrendiház elnökét, junius 16-án nagy részvét mellett temették el Nyitra-Ivánkán. Igen sok részvét-táviratot érkezett a családhoz. A király nevében Thuróczy Vilmos főispánhoz, az elhunyt vejéhez intézett részvét-nyilatkozat érkezett. A temetésen megjelentek: Perczel és Josipovich miniszterek, Latkóczy Imre államtitkár, báró Vay Béla, a főrendiház alelnöke a főrendiház több tagjával, képviselők; Nyitramegye és Nyitra-város hatósága; a közös számszék főhivatalnokai. Az egyházi szertartást Bende Imre püspök végezte, s Markhot Gyula nyitrai alispán mondott beszédet a koporsó fölött. Az ivánkai temetőben levő családi sirboltnál Bende püspök még egyszer megáldotta a halottat, kit aztán örök nyugalomra helyeztek.

Bogáti Hajdu József, hites ügyvéd, földbirtokos és a budapesti ref. egyház tanácsosa, elhúnyt Budapesten, 1898 június 13-án, 92 éves korában. A boldogult azon ritka jó emberek közé tartozott, kikről azt szokás mondani, hogy a leghosszabbra nyúlt élet után is korán halnak meg. Hajdu József 1806-ban született a békésmegyei Szeghalmon. Tanulmányait a debreczeni kollégiumban végezvén, 1830-ban Biharmegye egykori főjegyzője, Tisza Lajos mellé ment joggyakorlatra Nagy-Váradra. Főnökét, mint követet, kisérte az 1833. évi országgyülésre is Pozsonyba, hol ügyvédi oklevelet nyert s 1834-ben Pesten telepedett meg s itt aztán 1880. év végéig szakadatlanul folytatta ügyvédi működését s oly puritán önzetlenséggel, hogy munkájaért soha sem kért többet, mint a mennyit a felek neki önként fölajánlottak, szegény emberektől pedig egyáltalában semmit el nem fogadott. Nagy készültséggel folytatott életpályája mellett buzgón foglalkozott a budapesti ref. egyház ügyeivel. Ötven éven át ült ez egyház tanácsában, s úgy az egyháznak, mint a vele kapcsolalos főiskolának a vagyoni ügyeit ingyen kezelte egészen 1889. év végeig. 1898-ban elhalt nejétől gyermekei nem lévén, rokonsága gyermekeit részesítette szerető gondjaiban. Különösen kedvelte unokaöcscsét, Hajdu Imrét, ki most a pestvidéki törvényszék egyik jeles birája, s kivel ennek kora ifjúsága óta egy háztartásban élt. Jóságos, békés természetét jellemzőleg mutatja egyebek közt az, hogy 50 éven át folyvást egyazon házban lakott. Testi s lelki erőit halála napjáig megtartotta, csupán a látása gyöngült meg a legutóbbi években. Emlékező tehetsége oly kitünő volt, hogy legapróbb ügyeit is folyvást maga tartotta számon. Elhúnytát nemcsak rokonsága, hanem a budapesti reform. egyház is mélyen gyászolja.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Lassu Lajos dr., a pozsonyi társaskáptalan kanonokja, Élesden. Az elhunyt irodalmilag is működött és kisebb elbeszéléseken kivül néhány kötet verset is irt. Holttestét Pozsonyba vitték. — Székvári Rendes János, nyug. miniszteri tanácsos, 68-ik évében, Budapesten. — Nucsecz József, 1848—49-iki tüzérfőhadnagy, Nagy-Kanizsa város volt népiskolai igazgatója, Zalamegye volt kir. tanfelügyelője, 76 éves korában, Nagy-Kanizsán. — Hellvig Nándor, nyug. főbányatanácsos, 76 éves, Körmöczbányán. — Bereczky Dániel földbirtokos, 1848-iki nemzetőr, 79 éves, az erdélyi Szentháromságon. — Majthényi János, ferenczrendi szerzetes, a pozsonyi ferenczrendi társház egyik tagja, Pozsonyban. — Ondrey Pál, 1848—49-iki honvédhadnagy, nyug. gazdatiszt, 90 éves korában, Tapolczán. — Id. Husvéth István, volt 48-as honvédfőhadnagy, Zombor város törvényhatóságának tagja, 68 éves korában. — Metz Tivadar, 1848—49-iki honvédhadnagy, nyug. városi tisztviselő, 77 éves korában, Kassán. — Oly János, 48-as honvédtizedes, a honvédmenedékház lakója, 84 éves korában, a Szent-István-kórházban, Budapesten. — Hausmann Roland, orvostudor, az «Erzsébet» hasonszenvi kórház egykori igazgató főorvosa, 53 éves korában, Feldhofban. — Dr. Szabó Ferencz, kalocsai érseki orvos, a Ferencz József-rend lovagja, 76 éves korában. — Gál István, főgimnáziumi h. tanár és ref. lelkész, 33 éves korában, a szatmármegyei Sárközön. — Bartha Antal, 61 éves korában, Nagy-Váradon; ugyanitt Gyurkovits Ágoston, 82 éves korában. — Sárváry Máté, a «molnárok és sütők malmának» főgépésze, Budapesten. — Dr. Meczner Ágoston, Szerémmegye nyug. főorvosa, 80 éves korában. — Székely Károly, volt gazdatiszt és földbirtokos, 65 éves korában, Buza községben. — Sugó Lajos, városi adótiszt, 40 éves korában, Marosvásárhelyen. — Nyitray Antal, 48-as honvédfőhadnagy, Nyitray József honvédezredes testvéröcscse, Erden, 78 éves korában. — Beöthy Károly, jászberényi földbirtokos, Budapesten, 81 esztendős korában. — Lipták Lajos, a Budapesti Hirlapszedői Kör elnöke.

Simon Elekné, Kolozsvár város néhai polgármesterének özvegye. — Oscheinheimer Janka, a pozsonyi hölgyvilág érdemes tagja, kit jótékonyságáért a király a koronás arany érdemkereszttel tüntetett ki. — Nagy Jánosné, szül. Bábai Erzsébet, ref. lelkész neje, Sziliczén. — Özv. Mihályik Miklósné, szül. Kostenszky Zsuzsánna, 81 éves korában, Tállyán. — Ábrahám Gyuláné, szül. Másek Gizella, 20 éves korában, Pinczehelyen. — Ruttkay Malvina, 55 esztendős korában, Kis-Turon. — Özv. Lederer Bernátné, szül. Sváb Mária, 74 éves korában, Puszta-Bábonkán.

SAKKJÁTÉK.

2066. számu feladvány. Dubbe F.-től.

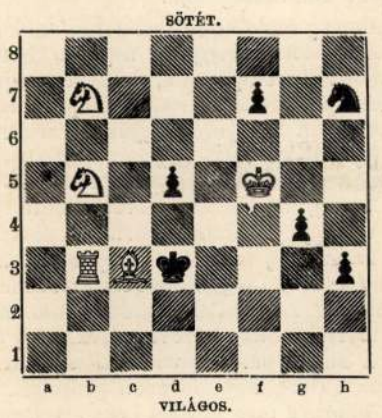

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

A 2051. sz. feladv. megfejtése. Kohtz és Kockelkorn-tól.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Be8—e3	... Kc5—d4 (a)	1. ...	...	... t. sz.
2. Be3—e4 †	... t. sz.	2. d3—d4 †	...	Kc5—d4:
3. F v. d3—d4 mat.		3. Fa5—b6 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Zsérczen:* Ronga Károly. — *Dicső-Szent-Mártonban:* Schwetz V. — *A pesti sakk-kör.*

Zala György

Vas. Ujs. 1899. 472. l

A királyi pár mellszobra a Park-klubban. A fővárosi Park-klub még a királyné életében elhatározta, hogy elkészítteti a királyi pár mellszobrát. A királyi pár ugyanis vendége volt a fényes helyiségnek nem egyszer. A mult év közepén történt, hogy az igazgatóság megrendelte a királyi pár mellszobrát a klub diszterme számára. A két szobrot már elkészítette *Zala* György. Az egyik szoborhoz, mely a királyt ábrázolja, Ő Felsége több izben ült a művésznek. A másik szobor Erzsébet királynét díszmagyarban ábrázolja viruló egészségben és ifjuságában, az 1867-iki arczkép után, mely leginkább átment a köztudatba. A két mellszobrot egy párisi érczöntő-műhelyben öntötték bronzba és a napokban haza is küldték. A park-klub dísztermében már készen van a háromféle márványból faragott talapzat, a melyre a két szobrot helyezik. A leleplezési ünnepet Ő Felsége óhajtására a jövő év május hónapra tüzték ki, a mikorra az Erzsébet királyasszony gyászéve eltelik. A leleplezési ünnepélyen jelen lesz az egész udvar.

Zala György

Vas. Ujs. 1899. 472. f.

majd később fogjak meghatározni, és erre vonatkozólag a házat a rendeső bizottság értesítni fogja. Helyesítés. A másik kérdés az, szándékozik-e a miniszter előterjesztési tenni az iránt, hogy a nemzet és törvényhozása halhatatlan költője iránti hálájat méltóan miként rójja le. Erre nezve azt hiszi, hogy a Petőfi-társaság és általában az irodalmi körök a leghivatottabbak annak előkészítésére, hogy mely módozat mellett rójja le a magyar nemzet halhatatlan költője iránti hálájat és kegyeletét. De részéről kijelenti, hogy a kormány a tekintetben közreműködését teljes készséggel ajánlja fel. Kéri a házat, hogy válaszát vegye tudomásul.

Nagy helyeslésben [illegible] a Ha[illegible] a kormány részéről történt kijelentést. Az [illegible] részleteiről az irodalmi társaszatok gondoskodnak. De sok helyen hozzájárulnak [illegible] *Mező-Berényben*, hol Petőfi hosszabban időzött barátjánál, [illegible] szinten ünnepet tartanak [illegible] szoláktáblával jelölik meg a házat. A *budapesti egyetem* ujusága, noha most tanítási szünet van, szintén szervezkedett az ünneplésre. Megülik a költő emlékét *Duna-Vecsén* is, a hol Petőfi atyja mészáros volt.

Zala György

33. **Ferencz József király** Ő felségének kis mellszobra. Bronz. Mintázta Zala György.

Divald Akad. vallomása

74. l.

hogy a közigazgatási jogi és a közgazdasági szemináriumban sikeresen dolgoztak.

A szigorlatokra a 4 félév sikeres, vagyis fentemlített módon igazolt lehallgatása után lehet jelentkezni, ha a jelölt a közigazgatási szigorlatokon előírt tételes jogi tárgyakat, a nemzetközi jogot, az alkotmánytant és a közigazgatástant legalább egy féléven át és félévenként legalább 4—4 óra gazdaságpolitikai kollégiumot hallgatott, valamint valamely jogtudományi és valamely gazdaságpolitikai, a pénzügyi, statisztikai vagy üzemgazdasági szemináriumban sikerrel dolgozott.

A Közgazdaságtudományi Kar f. évi február hó 24-én tartott VII. (rendes) ülésén a fenti határozat értelmezéséül a következőket mondotta ki:

1. Az előszigorlat tárgyainak hallgatása csak egy félévben kötelező. Az első két félévben azonban az előszigorlati tárgyakon kívül az előírt 20 órában hallgatott minden kötelező kollégiumból — tehát az esetleg felvett szigorlati tárgyakból is — a kollokvium kötelező.

2. A szeminárium igazolására vonatkozó kötelezettséget úgy kell érteni, hogy a megjelölt négy szeminárium mindegyikében két-két félévben kell a jelöltnek dolgoznia.

3. A kötelező heti 20 órába az előírt szemináriumi gyakorlat nem számítható be.

---

[1] Azok a közigazgatási szakos hallgatók, akik — mint másodévesek — a közgazdaságtant két féléven át hallgatták, a közgazdasági politikából az I. szigorlaton a közgazdaságtan keretében fognak felelni és így a III. szigorlaton közgazdasági politikából nem vizsgáznak.

Zalagjörg

ujod

A kiraly par szobrac
Park Klubban. Vas
Ujs 1898. 433 l.

Zala György
Ferencz József király, 1/3 életnagys.
Erzsébet királyné, " "

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.
92 1.

M.D.K.

Zala György
szobrász

790) Ferenc József képmása

791) Erzsébet királyné képmása

792) I. Ferenc József képmása

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.
Bp. 1952.

58 l.

Zala György

Ő felség a király mellszobra

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.

81 l.

M.D.K.

Zala György /1865-1937/

790. Ferenc József képmása. Mellszobor cca. 80 cm márvány.
791. Erzsébet királyné képmása. " " 80 " márvány.
792. I. Ferenc József képmása. " gipsz.

Elvesztek. /Az első kettő Budai kir. palota/ a 792. mü Parlamenti Muzeum tulajdonából./

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. 58. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Zala György

I. Ferenc József Király bruckujfalni kobra, repr.

Magyar Művészet

1900. 693, 694. l.
697, 698. l.

Zala György

Erod
2

A király nobra Bruck
Nyfaluban. Var. hyp 1900
462 l. Egypel.

bronz mellnobor.

MDK

Zala György

a király és királyné mellszobra

Különfélék. Magyar Iparművészet, 1899, 169 l.

MDK

Zala György, szobrászm.

Erzsébet királyné. Mellszobor.

Ö Felsége a király. " "

KMTára.-1899-1900. Téli kiáll. Kat. 26.1.

MDK

Zala György

A király mellszobra, repr.

Uj Idők 1904. X. 41. sz. 339.l.

MDK

Zala György

Zala György mintázta a királyi pár életnagyságú szobrait. 1898.okt.10.-én volt az ünnepélyes leleplezésük.

Cikk: A királyi pár szobra a Park-klubban.

Vasárnapi Ujság,1898.45.évf. 25.sz. 433.l.

Zala György [illegible]

Erzsébet királyné, mellszobor

Ő Felsége a király, mellszobor

Műcsarnok 1899/1900. téli kiáll.

MDK

Zala György

I.Ferenc király mellszobra, Zala Györgytől.
Repr.
Erzsébet királyné mellszobra, Zala Györgytől
Repr.

Magyar Iparművészet, 1899. II.évf. IV. és
V. Melléklet.

MDK

Zala György

Zala Györgynek a kiralyt s Erzsébet kiralyné t abrazoló mellszobrai.

Cikk: Ujabb magyar bronzszobrocskak.

Magyar Iparművészet, 1899. 219.l.

MTA

Lala György
Nobrász

M.D.K.

Ő Felsége a király Ferencz József
Erzsébet királyné

Beschorner A.M. és Fia. művészi műtermi. Bp. 1899.

Zala György

szobrász

"I. Ferenc József" szobra. /Az 1906-os Világkiállitás Kuttermében/

14.o.

repr.:

"Kandalló a kutteremben Maróti Gézától"

! A kandalló fölött Zala szobra../

15.o. 6 kép.

Czakó: Milanoi.1907.

MDK

Zala György

A király és királynéról készült mellszobrait sokszorositásra alkalmasnak találták.

Magyar Iparművészet, 1899. 41.l.

M.D.K.

Zala György

"..két remek márvány mellszobra,...I.Ferenc Józsefet és Erzsébet királynét ábrázolja."-irja Tolnay Pál "Szalónok, diszpáholyok" c. képes beszámolójában, melyet az Operaház épületéről és belső berendezéséről ir.
Az egyik fényképfelvételen Erzsébet királyné szobra látható.
Tiz fényképfelvétel.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. január 8. II. évf. 2. sz. 29-32. lap.

MDK

Zala György, szobrászm.

a magyar csoport bejáratát a magyar királynak életnagyságu bronz mellszobra diszíti. Z.Gy. müve.

St.-Louisi kiállitásunk.
Magyar Iparmüvészet. 1904. 208-15.

Zala György

két márvány mellszobra a budai palota „D" épülete Corvin Mátyás-termében állt (I. Ferenc Józsefet és Erzsébet királynét ábrázolta).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

111. l.

Zola György

Neve említve, Marx szobrával kapcsolatban

Mácza János: A Magyar Tanácsköztársaság képzőművészetéről.

Nagyvilág 69/1 107. o.

MDK

Zala György (1858-1937)

Emlékművei között szerepel: a nemzeti megujhodás emléktablaja, az egyetemi hősi emlék s a Prohászka-koszorú a bpesti egyetemi templomban.

Cikk: Zala György meghalt.

Uj Magyarság, 1937.aug.1. 5.1.

MDK

Zala György

Bronzcsoportjaival, képmasaival, kisebb méretű emlékszobraival és siremlékeivel szamos dijat nyert Zala György.

Cikk: Zala György meghalt.

8 Orai Ujsag, 1937.aug.1. 5.l.

MDK

Zala György

bronzcsoportjával. Képmásával, kisebb
méretű emlékszobrával és síremlékével
számos díjat nyert Zala György.

Cikk: Zala György megmaradt.

8 vrnd oldal, 1957.aug.1. 5.i.

MDK

Zala György szobraszművész

Művészi alkotásokban gazdag palyaja emlékét hirdeti az a sok portré, amelyet Magyarország vezető embereiről készitett.

Cikk: Meghalt Zala György a kivaló szobraszművész.

Ujnemzedék, 1937.aug.1. 3.l.

MDK

Zala György szobrászművész

Egy sikerekben gazdag művészkarrier egyes állomásait jelentik a Disztéri honvédszobor, az Országház előtt Andrassy Gyula lovasszobra, az Ezredéves emlékmű allegorikus szoborcsoportozatai és királyszobrainak egy része, Erzsébet királyné bpesti szobra és szerte az országban a hősi emlékművek megszámlálhatatlan sora.

Cikk: Meghalt Zala György a kiváló szobrászművész.

Ujnemzedék, 1937.aug.1. 3.l.

MDK

Zala György szobrasz (1858-1937)

Kisfaludi Strobl Zsigmond, a következőket mondotta az elhunyt szobraszművészről: A Csukássy-siremlék csodalatosan fajdalmas női alakja, a Lukács emlék, az Andrássy Gyula-szobor, a Millenáris-emlék mesteri alkotások. A budai Honvéd-emlék és az aradi Vértanuk-szobra magyar érzéssel van megalkotva.

Cikk: Zala György meghalt.

Pesti Hirlap, 1937. Aug. 1. 12. l.

MDK

Zala György

A berlini kondresszus. Gipsz.
A háború. "

III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.1935.
Márc.24-Máj.15.Műcsarnok. Kat. 10.1.

mdk.

Zala György

Köztéri szobortervek

Bertalan V. A Kiscelli Muzeum Bp 1962

8. l

Zala György
szobrász

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat évnegyedes választmányi ülésén inditványára kimondották, hogy a társulat kiváló művészhalottainak emlékét a Műcsarnok épületén művészi formában megörökiti.

Magyarság
1930.X.24.

MDK

Zala György

A Munkácsy-szoborpályázat meddő. Művészet 1914. 282.l.

Zala György, szobraszm. MDK

Olyan nagy az anyag,h. csak nagyvonalu áttekintés adhat.Pipics Zoltán.

A nemrég elhunyt müvész emlékkiállitása kiemelkedö helyet kapott.

Monumentalitásában csodáljuk a milleniumi idök pátoszának belülröl átélt és korszerü megnyilatkozását.

Pipics Zoltán:Téli Tárlat.
Mücsarnok.
Uj Magyarság. 1939.jan. 29.

MDK

Zala György

B. Forster Gy.: Schulek Frigyes t. tag emlékezete. Bpest a Magyar Tud. Akad. kiad. 1925. 23.l.

MDK

Zala György

A magyar föld

KMTárs. 1927. táj-és életk. kiáll. kat. 16.1.

Zala György MDK

Életkép, gipszdomborvázlat

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

MDK

Zala György

A hét vezér

A Háboru szekere

Petőfi halála

KMTárs. 1939. téli kiáll. kat. jan. 1o.l.

Zala György szobrász

Petőfi halála

Szántás

Magyar kiállítás tárgymutató a.Műcsarnok.1934.

MDK.

Zala György szobrászmüvész.

"Hősi emlék"

Képzőmüvészet, 1927. 2. sz. 7.l.

MDK

Zala György

Fél a baba

Mária és Magdolna, repr.

Zala György uj szobormüve. Vas. Ujs. 1884. dec. 28. 830.l.

MDK

Zala György

Allegorikus csoport.
vitéz nagybanyai Horthy Miklós kormanyzó.(A miniszterelnökség tul.)
A győzelem.

KMTars. 1939. téli kiall. kat. Jan.-Marc. 7,8.l.

Mdk

Zala György, Donner Rafael, Strobl Alajos
Damkó József, Kisfaludy Strobl Ts.

„gyönyörű" Madonna és Krisztus szobrokat
mintáztak.

Huszella Ödön. A remekmű talála
Kolozsvár 1937 61. l.

Zala György

Hudrássy domborműve,
Millenniumi emlékműve
Beöthy Ákos síremléke emlékbe.

Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

74-76. old.

Z a l a György szobrász

A Munkácsy szoborpályázat
birálóbizottságának tagja

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
125-126.
"Munkácsy szobra"

Plasztika – XX. sz. – Körplasztika.

Zala György Mürei

Nouvelle Revue de Hongrie

1937. XXX. année, LVII. tome,
254–255. l.

Sidló Ferenc: Zala György.

Zala György

Ferenc József képmása, márv.

Erzsébet kir.né " "

I.Ferenc József " gipsz

Egyéb köztulajdonból elvesszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Zala György
Koronázás, eredeti gipsz tervezet
Erzsébet királyné, gipsz
Berlini kongresszus, eredeti gipsz tervezet

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 8 l.

3 rekeko kanontab

Szószek: Egyszerü,
tejen: Salvator mu

Öröklámpa: Klasszi

Kis tárgyak: Kise
tus-szeber, átfest
dulatu. Egyszrü f
Korpusz XVIII. szá

Egyházi ruhák: Se
matica, I tunicel
züst csattal. Mind
mustrás, zöldeské

Padló: Az alacson
a hajó padjai alt
a szentélyben uj

Padok: A hajóban
formákban. A szen
fából, barokk, a

Temető: Hahn Juli
a XVIII. század má

Szt. Nepomuk-szob

M.D.K.

Zala György szobrász

"Fél a baba" c. szoborcsoportját a Mücsarnok kiállitásán Trefort miniszter megvásárolta a muzeum számára, -irja az Irodalom és Müvészet c. rovat.
"A fiatal müvészről az a hir járja, hogy Münchenben getegen fekszik és anyagi gondokkal küzd."-mint fenti rovat közli.

Képes Családi Lapok. Bp. 1883. juni. lo.
37. sz. 591. lap

MDK

Zala György

Fél a baba c.szobormüve. Repr.

1885.orsz.kiáll.kat. 152.l.

Zala György

„Fél a baba," x. ker. Pataki István tér. 1936-ban állították fel; bronz, 1,16 m magas, talapzat haraszti mézkő, 0.90 m magas.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 52 l.

Ybl

Körplasztika XIX.sz.
Fél a baba zsánerszobor /Mayer-Zala
Györgytől./

Budapesti Hirlap 1882.VII.24.
202.sz. 3.o. /SZ.és M./

Rozplasztika. „Fél a baba." Zola

Budapesti Hirlap. 1882. aug. 7. 3.

A mindenni Képzőművészeti oka-
démián....

Jbl

Körplasztika, Fél a baba (zsá-
nerspobor) Zala György-tól

Budapesti Hirlap, 1882. X. 21.

290. sz. 1 o. Berényi László: A mű-
tárlat (tárca)

Körplasztika Felababa

Fala (Mayer) Győrgytől

Budapesti Szilag. 1882. VII. 29.

207. n. 3. r. (K. és K.)

Plasztika, zsánerszobor Ybl

Zala György: Fél a baba

Budapesti Hirlap, 1882, X, 15.

284. sz. l. o. tárca

Zala György

Fél ababa, szobormü

Műcsarnok 1882. őszi kiáll.

Zala György, szobrász — MDK

A Pataki István téren (X. Ker.) felállítják
fél a baba c. alkotását.

— : Sok szobrot felújítanak az idén

3. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. szept. 7.

Zala György MDK

Fél a baba, repr.

Műcsarnok 1882. őszi kiáll.
második sorozat

Zala György MDK

Fél a baba. repr.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

MDK

Zala György

Horthy Miklós kormányzó. Repr.
(A gr.Klebelsberg Kunó emlékk.)

Képzőművészet, 1933. 58.sz. 51.lap

MDK

Zala György

A győzelem

v. nagybányai Horthy Miklós

KMTárs. 1939. téli kiáll. kat. /jan.-márc./ 8.11

MDK

Zala György, szobrász

a Kormányzóról készitett képmása.

Ybl Ervin:"Gróf Klebelsberg Kunó". Emlékkiállitás,a Műcsarnokban. MIP.1933. 44.l.

Zala György A MDK

Horthy Miklós

Műcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MD K

Zala György szobrászm.

467. A nemzeti megujhodás emlékműve Szegeden. Bronz. Mg5.

Képszöm. Társ. .927-28 téli kiáll. Kat. 24.1.

§§§§§ Pesti Hirlap 1930 LII okt. 25.5.

Zala György: A nemzeti megujhodás emlé

müve a szegedi csonkatorony falában

9x6.

MDK

Zala György

Nemzeti megujhodás szobra Szegeden, repr.

A berlini kongresszus, repr.

Boross M.: Magyar mesterek. Zala György. Képző-
művészet 1927. nov. I. évf. 4. sz. 1,3.l.

Zala György MDK

A nemzeti megujhódás emlékmüve, repr.

Műcsarnok 1927/28 téli kiállitás

MDK

Zala György

A nemzeti megújhodas emlékműve c.művének repr.

Képzőm.Társ. 1927/28. téli kiall.kat.

MDK

Zala György

A nemzeti megújhodas emlékműve c.művének repr.

Képzőm.Tars. 1927/28. téli kiall.kat.

Zala György.

A Műcsarnok téli tárlatán a szegedi nemzeti megnyhodás jelenetét ábrázoló műre, a kormányzó alakjával, szerepel.
(emlitve).

Pesti Hirlap, 1927. dec. 18.

Zala György.

A Mücsarnokban lévő téli tárlaton Szeged számára kézi-tett zobor csaportja szerepel.
(említve.)

Magyarság, 1927. dec. 18.

Zala György

„Nemzeti megújhodás" – emléket kérnített a negedi dám térre.

M. 1930. XI. 1.

Zala György.

Szegedi bronzkompozíciája, a „Nemzeti megújhodás" c. műre szerepel a Műcsarnok téli tárlatán.

Nemzeti Ujság, 1927 dec. 18.

Liebe Hedwig!

Sonntag ist Bismarckversammlung, d. h. Frühstück
Mittagessen etc. Mutter verspricht sie Weihnachts-
woche hier hinkommen.

Herzlich Deine Ida, Dez. 14.

Zala György MDK

A nemzeti megujhodás emlékmüve Szegeden, bronz

Mücsarnok 1927/28 téli kiállitás

Zala György szobrász
homlokzati szoborcsoport

Hauszmann Alajos: A budapesti igazságügyi palota.
Épitő Ipar, 1897, XXXI.k. II. füzet

Zala György

szobrász . MDK

A Nemzeti Galéria /Volt Kuria/ diszlépcső csarnokát Lotz Károly freskói és Ströbl Alajos Justitia szobra disziti. Homlokzatának szobrai közül atrigát Sennyei Károly, az ülő alakokat Fadrusz János, az oromzati szoborcsoportot Zala György mintázta.

296.o.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Zala György

Az egykori Kúria - ma Nemzeti Galéria - szobordiszét Senyei Károly, Zala György, Strobl Alajos, Donáth János, Fadrusz János és Róna József, az előcsarnok freskóját Lotz Károly készítette.

Gábor István: Kúria, Nemzeti Galéria, Párttörténeti Intézet. - Budapest, 1974. 6.sz. 13-17.l.

Zala György

MDK

"Birósági tárgyalás" /ötalakos/
"Törvényhozás" és "Törvénytanitás" fekvő, férfi allegoriák az Igazságügyi palota timpanonjában.

22.o.

YBL ERVIN: A Magyar Nemzeti Galéria palotája.

Bp. 1960.

MDK

Zala György

Az ormozat mezejét Zala György szoborcsoportja tölti ki. A csoport középrésze törvényszéki tárgyalást láttat.

Hauszmann Alajos: A bpesti igazságügyi palota.

MMÉLKözl. 1897. 56-68.l. Képekkel.

Zala György, szobrász M.D.K.

mintázta a Hauszmann tervei szerint készült bp. Igazságügyi palota oromzat mezejének csoportját, valamint az oromzattól két oldalt lévő allegorikus alakokat, melyek közül egyik a törvényhozást, másik a törvénytanítást ábrázolja.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1897. 31. kót. 62. old. III. tábla.

M.D.K.

Zala György, nobrász

kapott megbírást az igazságügyi palota tím-panonjába szánt nobor-csoportokatra.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

dec. 24. sz. 2. old.

Zala György

MDK

M.Nemzeti Galéria /Kossuth L. tér. 12/
Homlokzati triga Sennyei Károly, ülő alakok Fadrusz János, az oromzat timpanonmezejének szoborcsoportja Zala György alkotása.

-.-

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1.61.
109.1.

Zala György zobrása

A Kúria háromvérzes csoportja a főhomlokzat timpanonjában a bírósági tárgyalást és a törvény oktatását ábrázolja.
(szulítve)

Gabor István: Egy régi épület új élete.
Budapest, 1974. jún. 14. old.

Zala György

szobrcsoportja a Magyar Nemzeti Galéria épület timpanonjában áll.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1360.

Žala György

müve a M. Nemzeti Galéria Timpanon-jón.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13350

6821

Zala György

Hauszmann a volt Kúria épületénél és a budai palotánál foglalkoztatta.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. 194 l., 212 kép, Müszaki k. 135. l.

Zala György

faragta a Cúnia (mai ~~MNG~~) tymapszonjának tartó oszlopait és volvait.

Pestmegyei Hirlap 1966. okt. 22. 5.

Zala György

MK

szobrász

A nemzeti Galérián lévő szobrok.

69.o.

Székely László /szerk/: Budapesti esztkalauz.

Bp. 1969.

MDK

Zala György szobrász

Hauszmann Alajos: A budapesti igazságügyi palota. MMÉE Közl. 1897. 56-68 l.

Zala György szobrán M.D.K.

Pécs, dóm altemplom dombormüvei

Genth. Müeml. 1959 I. 252

Zala György nobrán M.D.K.

A pécsi dom altemplomának lejáratára 2. gy. barokkos másolatai kerülnek.

Gerevich T.: Magyar műemlékek (egy. jegyzet
Bp. 1947 8.

M.D.K.

Zala György szobrász

Restaurálja a bécsi Bazilika szobormüveit, valamint a kriptában talált Árpád-kori dombormüveket, -irja a lap.

Szinház, Bp. 1887. juni. 5. I. évf. 136. sz.

.

M.D.K.

Zala György nobrán

Az altemplom lejáratának reliefjeit faragta Pécsett.

Gerecze P.. A pécsi restaurált nézsegyházkülseje. Pécsett 1888. 39, 42

M. D. K.

Zala György nobrán

A pécsi dom altemplomának lejárati domborművét faragta.
Bpesten majd Bécsben tanult, innen Münchenbe ment. „A baba fél" majd több portrénobrot készített

Gerecze P. A pécsi utszegyház és falfestményei ~~képei~~ Utmu
Tató . . . . Pécsett 1891, 10, 90, 91

MDK

Zala Gy. szobrász

4 Árpádkorbeli szoborcsoportozat a pécsi székes-egyház altemplom bejáratainál, melyeket Zala restaurált, Czobor Béla régiségtudós által meg-jelölt terv szerint.

Cikk: Legszebb templomunk.

Reggeli Ujság, 1897.nov.4. 6.l.

M.D.K.

Zala György, szobrász

Elkészült munkái közül a pécsi székesegyház északi kriptalejárójában a püspök és a káptalan tagjai túlságosan nyersnek találják az „Istenanya" és a „Teremtés" ábrázolását, ugyhogy Zala kénytelen Martinelli nevű segédjét Pécsre küldeni a helyszíni javítások elvégzésére.

Csemeginé Pompos Erzsébet: A pécsi székesegyház Schmidt-féle újjáépítésére

Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem

Tudományos Közleményei, Bp. 1964. X. köt. 5. sz.

67-68. old.

Zala György, szobrán

M.D.K.

nyer megbízást arra, hogy a pécsi székesegyház kriptalejáróinak eredeti helyén feltárt műemléki maradványainak másolására és kiegészítésére - valamint a tervezett népoltár timpanonjának faragásaira - 20.000 aranyforint tiszteletdíj ellenében, 1888. máj. 1-i határidőre./.

Csemeginé Tompos Erzsébet: A pécsi székesegyház Schmidt-féle újjáépítése.

Az Építőipari és Közlekedési Müszaki Egyetem Tudományos Közleményei, Bp. 1964. X. köt. 5. sz. 63-65. old

MDK

Zala György

A pécsi székesegyház plasztikái Kiss György és Zala György alkotása.

Szőnyi Ottó dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Művészet, 1929. 500.l.

M.D.K.

Zala György, szobrai

műve a pécsi székesegyház altemplomának középső oltárán álló Krisztus szobra

Huba László: Budapest - Pécs - Mecsek

Bp. ~~19~~ /é.n./, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 10.köt./

45. old.

MDK

Zala György, szobrászm.

a nyolcvanas évekre esik a pécsi dóm restaurálása.

A szobrászati munkákal volt megbizva.
A millenáris emlékmü, az aradi szabadságszobor és sok más hatalmas mü megalkotója- itt csak rekonstruálási munkákat végzett. A hiányos adatok ellenére nagyszerüen oldotta meg feladatát,pl. az altemplom bejáratánál lévö reliefek.

Gebauer Ernö: Rövid emlékezés Pécs képzömüvészeti jelentöségéröl a mult számában.
Müvészeti Hetek. Pécs. 1941. 59-61.l.

MDK

Zala György szobrász

A pécsi dómban végzett szobrászati munkákért 33.610 frtot kapott tiszteletdijként.

Cikk: A pécsi dóm restaurálása.

Vas.Ujs. 1891. 542.l.

Zala György, szobrász

A pécsi székesegyház szobrainak elkészítésére meghívott magyar művész. (1882 után. A tiltakozások hatására.)

—: A pécsi képzőművészet kistükre (4.)

379 – 382.

JELENKOR, Pécs, 1971. Április XIV/4.

M.D.K.

Zala György, szobrász

251

műve a pécsi székesegházban, „a régi fragmentumok szerint helyreállított kriptalejáratoknál előforduló figurális dísz."

A mű- és középítési szakosztályok pécsi kirándulása

A Magyar Mérnök- és Építész-Egyl et Heti Értesítője, Bp. 1889. VIII. évf. 251. old.

Zala György

"Alkotás vagy restaurálás" cimmel Dercsényi Dezső a magyarországi müemlékek restaurálásával kapcsolatban átfogó képet ad a képzőművészeti kincsek, müemlék épületek helyreállitásának problémáiról.
A pécsi székesegyház dombormüveinek elkészitésével Zala György szobrászmüvészt bizták meg annak idején, -irja, s ezenkivül megemliti Kákay Szabó György és/Dex/ Deéd György nevét, akik az olasz Mauro Pellicioli mellett dolgoztak, -a cikkben felsorolt freskók helyreállitásán.
A cikket lásd: Kákay Szabó György nevé - nél!
Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli. lo.
XX. évf. 28. sz. 5. lap.

MDK

Zala György

A Pécsi Bazilika kőszobor müveit készitette.

Dr.Dolenetz József: A Pécsi Bazilika.

Vasárnapi Ujság 1891.25.sz.398-404.l.

MDK

Zala György

A pécsi székesegyházban az eredeti fafaragványok helyébe állitott rekonstrukció.

Szönyi Ottó dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Művészet, 1929. 460.l.

MDK

Zala György

A szobórműveket készitette a pécsi székesegyház 1883 évben kezdődött átépitésénél.

Gerece Péter dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Épitőművészet 1907.9.sz._4-6.l.

Zala György, Szobrán

Budapesti Szemle, 1893. LXXV.
68.-94. l. Gerecze Péter: A művészi restauráció Olaszországban és a Rajna vidékén, tekintettel a pécsi székesegyházra.

Zala György

Szobrai vannak a pécsi dómban

Vigilia, 1962, 9 n., 573 old.

M.O.K.

Zala György nohán

Az pécsi altemplom lejáratának végi dombormivei alapján farapott ujat.

Az ujjáalakitott pécsi néresegyház. Pécs 1891, 7, 26, 27, 28,

Lieber Herr Martin,

Ich danke Ihnen herzlich für Ihre
freundliche Einladung zu Ihrem
Vortrag.

Mit freundlichen Grüßen
Ihr

Zala György nobrán M.D.A.

A pécsi dóm Jézus Szive mápolnájának Jézus Szive nobrát készítette.

Az ujjáalakitott pécsi vézeszgyház. Pécs 1891 34

Mein Physikum bestanden

Ich grüße alle Freunde und Bekannten
und bitte um weitere Nachrichten

Ihr Dr. A.

Adresse: Dr. med. [illegible]
[illegible] 37

Zala György nobrán M.D.U.

1885: Mária és Magdolna
József nádor térdeplő nobra
Blaháné, Mária Dorottya főhgnő, Benczur,
Vedényi, Ligeti, Bartók arcnobrai.
Arany János nobor, Aradi vértanuk és
Szabadság nobor monumentális művei.

Gerecze P.: A pécsi szeghár és falfestményei
Utmutató .... Pécsett 1891, 91

MDK

Zala György, szobrász.

Magdolna.	Gipsz.
Koronázás.	Eredeti gipsz tervezet.
Erzsébet királyné.	Gipsz.
Berlini kongresszus.	Eredeti gipsz tervezet.
Erzsébet királyné.	Gipsz.

MK.Seg.Biz. Müv. Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat. 7.l.,8.l.
SzépmóMuz.

Zala György

A budai palota két emeleti előcsarnokában két mellszobrát helyezték el (a téglalap alakú terem kandallójain: Deák Ferencé, a másik előcsarnokban Andrássy Gyula gróf mellszobra).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 104 l., 121 kép

104. l.

Zala György

volna a budai palota „F" épülete
egyik emeleti előcsarnokában.
(fénykép).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

101. l.

M. D. K.

ZALA György szobrász

Bp. Vápolata:

Deák Ferenc

Andrássy Gyula mellszobrai

Ybl Buda 266, l.

M.D.K.

Zala György, szobrász

műve Kehidán, az egykori Deák kúria udvarán felállított Deák Ferenc mellszobor.

Huba László: Budapest - Somogy - Zala

Bp. /é.n./, Panoráma, /Magyarország írásban és képben 11.köt./ 114.old.

MDK

Zala György

Deák Ferenc, repr.

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat.

M. D. K.

ZALA György szobrász

Szeged Deák Ferenc szobra

Nagy-Papp-Bórtsók. Szeged Bp. 1960.

179. l.

M.D.K.

Zala György

Szobrászmüvész Deák Ferenc szobrának megmintázására megbizást kap Szeged városától.

Deák szobor Szegeden.

Városok Lapja 1910. V.évf. 1.szám. 11.old.

M.D.K.

Zala György

Szobrászmüvész megmintázta Szeged városának Deák Ferenc szobrát.

Deák Ferenc szobra.

Városok Lapja 1911. 45. szám. 413.old.

MDK

Zala György szobr.

Deák Ferenc, szobor

Tamás E: Szegedi képeslap. Kis Ujság, 4.évf.
203. sz. 5.l.

Zala György MDK

Deák Ferenc, márvány

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

Laka György
rajzai

M.D.K.

Deák Ferenc rajza

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959. 122.

MDK

Zala György

Gróf Teleki Géza. (A Hunnia Csónakazó Egyesulet tul.)
Gullner Gyula arcképe. (A Hunnia Csónakazó Egyesület tul.)
Tanulmanyfej. (Littke Ernóné tul.)

KMTárs. 1939. téli kiall.kat. Jan-Marc. 8.l.

Zala György

MDK

Kozma Ferenc képmása, mellszobor

Miccsarnok 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Zala György

A mezőhegyesi Kozma-emlék, repr.

A mezőhegyesi Kozma-emlék dombormüve,repr.

Kozma Ferencz emlékezete. Vasárnapi Ujság 1898. 22. sz. 373,377.l.

Zala György MDK

Kozma Ferenc, gipsz

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

Zala György

A Műcsarnok "Tavaszi tárlat"-án bemutatott művek értékelése az egyes nevek feltüntetésével folyamatosan szerepel a cédulákon:

Juszkó Béla: "Bajban a pajtás" c. "kiváló lovaskép"-t lásd: a 381.-oldalon.

Merész Gyula festménye "a tárlat legszebb "Akt"ja

Zala György: "Életkép" c. "kisméretű, de hatalmas erejű szoborcsoportja a legkülönlegesebb a tárlaton"

Kunffy Lajos: „Dr. Gieswein Sándor prelátus arcképé"-t a Tavaszi tárlatról, lásd: 430. lapon.
A Margitay-kritikában szereplő teljes művésznévsort lásd: Rudnay Gyula nevénél.

Élet, Bp. 1917. ápr. 8. IX. évf. 14. sz. 347-348. lap.

MDK

Zala György, szobrász

Petöfi halála. Gipsz.

Szántás. "

Műcs.-Az 1934.évi Magyar Kiállitás. 1934.szept.27.-okt. 28,
Kat. 11.l.

Zala György

szobrász

Szépmüvészeti Muzeum uj szerzeményének kiállitása - szobrával szerepel.

Élettől telitett, impozáns, szép "Szántás"-a

Magyarság 1931.V.21.

Zala György, szobrász

1907-ben épült a M. Mezőgazdasági Múzeum, melyben Zala György műve látható, egy parasztszántó ekével. (említve)

Művészeti Magazin

1977. ápr. 14. TV. 21.25 M.

Zala György (1858 - 1937)

Szántás. 1890.

Grafit, 30 x 70 cm. Mezőgazdasági Múzeum tul. Ltr.: I. 58. 22. 1.

Mezőgazdaság a Képzőművészetben.
A Kat. bev. Matolcsi János.
Bp. 1959

34.

MDK

Zala György

A magyar föld

M.táj- és életképkiáll. 19-2o. sz. Műcs.
1927. jan.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Zala György

Szántás c. szobra
repr.

Albuma. A vyoleranéves
Pesti Napló ajándék —.
1850 – 1930. 53. l.

MDK

Zala György

Szántóvető, br.

Százezer pengőt kaptak müvészeink. Ujság 1928. máj. 27.

Zala György szobrán

„Szántás" c. szobra nezepel a
„Magyar táj és életkép"
kiállításon a Műcsarnokban
(emlitve)

Nemzeti Ujság 1927 I. 14

MDK

Zala György

Szántás c. szobormüvének repr.

Évk. KMT. 1928. 116.lap

MDK

Zala György

Szántás, repr.

Évk. KMT. 1928. 116.1.

MDK

Zala György

Benczur-emlék

Képzőművészet 1934. III. 1.

Zala György MDK

Benczur-emlék, gipsz

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Zola Émile

Bernard-Wolf, Edgar

MDK

Zala György

Bencur-emlék, repr.

Nemzeti képzőm. kiáll. 1934.

MDK

Zala György, szobrász

138. Benczur-emlék. Gipsz.

Bp.Mücs.-OMKT. Nemz. Képzőmüv.Kiáll. 1934.Ápr.29.-
Kat. 9.'1. jun.17.

Zala György MDK

Benczur-emlék, repr.

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Zeta György MDK

Budapest-emlék, 1930.

Mohamrok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás

M.D.K.

Zala György, nobrász

műtermében őrzött Benczúr nobrot nándékorik Nyíregyhára érebe öntetni s ecélra 8000 pengőt állít költségvetésbe.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII. évf.

márc. 16. sz. 7. old.

M.D.K.

Zala György.

Szobrászmüvész megmintázta Benczur Gyula festő
müvész szobrát Nyiregyháza város megrendelésére

Nyiregyháza Benczur Gyulának szobrot állit.

Városok Lapja. 1927. XXII.évf. 8.szám. ápr. 1. 78.o

MDK

Zala György

Benczur Gyula mellszobra. Zala György műve. Repr. (A Műcsarnok reprezentativ kiállitásáról.)

Képzőművészet, 1932. 48.sz. 52.l.

MDK

Zala György

Benczur Gyula mellszobra, repr.

KMTárs. 1932. febr.-márc. kiáll. kat.

MDK

Zala György

Benczur Gyula mellszobra, repr.

Kőszegi L.: A nagy magyar festők és helyzetük a XIX. század mütörténetében. Képzőművészet 1932. VI. évf. 48. sz. 52.l.

Zala György MDK

Benczur Gyula, gipsz

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

MDK

Zala György

Benczur Gyula festőművész emlékterve-
zete, repr.

Kő és Mükő. 1925. 9. sz. 3.l.

M.D.K.

Zala György.

Szobrászmüvész Hősi emlékmüvet készitett Nyiegyháza városának.

Nyiregyházán szobrot emelnek Bercsenyinek.

Városok Lapja. 1921. XVI.évf. 7.szám. julius 16. 54.o

MDK

Zala György

Zsedényi emléke. Vasárnapi Ujság 1887. 42.sz. 697.l.

Zala György
szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.
A terem szenzációja Halmos Izorról legujabban mintázott mellszobra, amely a 72 éves mestert karakterábrázoló müvészetének tetőfokán mutatja be.
A kiállitott szobrok között első helyen beszélünk a nesztor hősi emlékéről, amelyet az Országos Kaszinó számára alkotott. Az emlék felfogásában oly nemes, felemelő, annyira müvészet és - plasztika, hogy elmondhat-

./.

Magyarság
1930.XII.20.

juk,hogy a sok banális hadiemlék után végre fellélege
hetünk.

Orbán Antal és Zala György
szobrászok.

A bp.-i Tisza István-szobrot lebontották. A szobor cromdiszét a kigyóval küzdő oroszlánt a budai régi tabáni temetőben az 1848-49 Budavár bevételénél elesett honvédek sirjaira helyezték. -/Ezt én láttam itt nincs megirva./ -A lebontott Tisza-szobor köanyagát a kerepesi-uti temetőben lévő Kossuth-mauzoleum mely az ostrom alatt megsérült- helyreállitásánál használták föl.

Borb-Fabr. 41.1.

Zala György

Rickl Gyuláné
Horváth Zoltán
Jókai Mór
Szana Tamás
Kozma Ferencz

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.

71-76 l.

Zala György

Károlyi Gyula gr.
Angyelics Germán
Horváth Boldizsár
Gajzágó Salamonné
Batthyány Lajosné
Andrássy Ilona grnő
Gyenes László

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.

71-76 l.

M.D.K.

Zala György szobrászt

hérte fel Szeged város hatósága egy Szentháromság – szobor és egy honvéd emlérmű elhészítésére, de Zala ezt, az ezredéves ünnepélyre emelendő diadalkapu munkálatai miatt nem tudta elvállalni. Haga helyett Köllő [Miklós] szobrászt ajánlotta.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

febr. 13. sz. 1. old.

MDK

Zala György

Gyenes László Lucifer szerepében

I. Ferenc József

KMTárs. 1939. téli kiáll. kat. jan. 9.l.

MDK

Zala György, szobrász

Gyenes László c. szobra a Horváth-kertbe kerül.

Harminc szobor utra kél a főváros raktáraiból.

Uj Magyarság. 1937 jun.6.

MDK

Zala György

Gyenes László, bronz

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum kiall.-nak katalogusa.1937.Jan.Nemzeti Szalon.

Zala György
Gyenes László, bronz

Székesfővárosi Képtár és Történelmi Muz. kiáll.
Nemz. Szal. 1937. jan. 18 l.

Zala György

Siremlék részlete %Csukássy József siremlékéről/

Harckészség, Allegoriai alak, gipsz

Gyenes László képmása

Mária Magdolna,

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zala György MDK

Philoktetes. szoborvázlat, gipsz
Mellszobor, gipsz

Műcsarnok 1884. őszi kiáll.

Žala György szobrász M.N.K.

Színész /Jenes László Lucifer szerepében / repr.

. Pénzes Éva: Žala György portrészobrairól 83.1.

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. Bp. 1963.

MDK

Zala György

"Gyenes színész", szobormü

/t.e./: Gyenes László szobra. Pesti Hirlap 1942. jun. 17.

Zala György

Gyenes László Lucifer szerepében
Dr. Ripka Ferenc
Női arckép
Bárczy István

Műcsarnok 1939. téli tárlat

MDK

Zala Gyrögy

Örgróf Pallavicini Ede. (A Magyar Altalanos Hitelbank tul.)
Gyenes László Lucifer szerepében.
Dr. Ripka Ferenc. (A Székesfővarosi Gazgyar tul.
Női arckép. (özv.Weszely Tiborné arcképe.)

KMTárs. 1939. téli kiall.kat. Jan-Marc. 9.1.

MDK

Zala György

Az epreskerti müvész-telep estélye. Vas. Ujs. 1892. 365.l.

1.) Folytatás.

Zala György, szobrászművész (1858-1937).

A Katona József szobor pályamű bíráló bizottsága tagjai voltak: Kisfaludy-Stróbl Zsigmond, Zala György és Révész Imre.

Petőfi Népe,
1984., 11-11.

MDK

Zala György

Pieta, br.szobor

Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952.

Zala György MDK

Pieta, bronz

Mücsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusai

Zala György szobrász

Pieta

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934

Zala György (1858-1937)

Piéta.
Szobor. Bronz. Márvány háttér. Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Zala György noltán M.D.K.

levelei vannak a VKM anyagában

Sprenger M.: Adattár. Művtört. Ért.
1958 4 n. 296

MDK

Zala György nabrán

„Mária Magdolna" c. nabrát párisi kiállításra

jelentő be. 1889.

MDK-A-1-1/2314.

MDK

Zala György nabrán

„Mária-Magdolna" c. műve öntési költségeire 200.- Ft kölcsönt kér 1888. (KT-tól)

MDK-A-1-1/1286.

M.D.K.

Zala György

Mária és Magdolna szoborcsoportjával "nagy hirre emelkedett jeles szobrászunk uj müveket alkot, melynek tárgya magyar lesz" -irja a Képzőművészet c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1885. jan. 11. 16. sz.255. lap

M.D.K.

Zala György

"Mária Magdolna" c. müvéről irja dr. Berényi Pál: "Az Országos Kiállitásról" c. beszámolójában: "..inkább kompozicióiban rejlik ereje, mint a kivitelben."
"Fél a baba" c. müvét kiemeli.

Képes Családi Lapok, Bp. 1885. juni. 28.
7. évf. 4o. sz. 637. lap

MDK

Zala György, szobrászm.

Mária és Magdolna. 1884. -
Társulati 2oo db. 4 ft-os aranyból álló müvészi nagy dija.

Harckészség. 1887. Állami aranyérem.

Mücs. - OMKT. Tavaszi kiáll. 19oo. Kat.18.l.

MDK

Zala György szobrász (1858-1937)

Alsólendván szül. Művészi tanulmanyait a bpesti Mintarajziskolában kezdte, majd Bécsben és Münchenben folytatta.
1884-ben hazatért és "Mária és Magdolna" c. szoborcsoportjával a Műcsarnokban dijat is nyert.

Cikk: Zala György meghalt.

Pesti Hirlap, 1937. Aug. 1. 12.1.

MDK

Zala György, szobrász

Mária Magdolnája elárulja, h. a müncheni akadémia Widnmann/Wagmüller korszakába esik müvészi neveltetése.
Ligeti Antal képmását bravuros realizmusát már sajátmagának köszönheti.
[redacted]

Petrovics Elek: A szépmüv. Muz. modern magyar szobrai.
Magyar Müvészet. 1926. 256.l.

M. D. K.

ZALA György szobrász

Mária és Magdolna. Gipsz. Repr

Bovák. Tárgymut. Bp. 1885. 42., 149. l.

149.

MDK

Zala György szobrász

Madonna, br.

Katalogen for den VII. Ungarske Representative Utstilling. 1923. April. Christiania Kunstforening.

Zala György
Magdolna, gipsz

Magyar Képzőművészek Segítő Bizottsága. Művészeti kiállítás. 1914. 7 l.

Kist

tart
Kris
vel.
péld
gi,
~~A ké~~
fágf
~~a ro~~
leló
zolá
szós
zad.
cizál
Örök
ről,
erede

MDK

Zala György

Fájdalom, br.

Árverési Közl. 4.k.sz. 1937. okt.

47 l.

MDE

Zala György
Fájdalom, bronz

Árverési közlöny. 1938. 6.sz. 41 l.

Zala György szobrász
Fájdalom, bronz
Magyar Reprezentativ kiállitás
Nemzeti Szalon, 192o. nov.

– Méltóságos Elnök Urat, hogy hálámat a Nagym. Minister Urnak tolmácsolni kegyeskedjék, egyszersmind ama nyilatkozatomat is bátor vagyok hozzá tudomására hozni, hogy mihelyt asthmám enyhülni fog szerencsémnek fogom tartani Méltóságod bölcs vezetése alatti üléseken szorgalmasan megjelenni.

Méltóságos Elnök Urnak
kitűnő tisztelettel
[illegible]

Budapest 1911. [illegible]

Zala György MDK

Mária és Magdolna. repr.

Műcsarnok 1985. Bpi. oroz. ólt. kiáll.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna, repr., Társulati dij

SzmKT. 50-155.l.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna, c. szobormüve. Repr.

1885.orsz.kiáll.kat.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna

A "Magyar müvészek" diszmü. Vasárnapi Ujság 1888. 660.l.

Zala György, szobrán

M.D.K.

cg. „Maria és Magdolna" c. nag gipsz-alkotással, is szerepel az Országos Kiállitásson

Budapester Ausstellungs-Zeitung, Bp. 1885.

IX. 20. sz. 274 old.

MDK

Zala György (1858-ban szül.)

A Társulat kétszáz darab 4 frtos aranyból álló művészi nagydijat kapta, 1884-ben"Mária és Magdolna" c. szoborcsoportjáért.

Szm KT 50-125.1.

1884. Zala György, szobrász.
szül. 1858. MDK

Mária és Magdolna. Szoborcsoport.

A Társulat 200 darab 4 frtos aranyból álló művészi nagy díja.

Az Orsz.M. Képzőm.Társulat művészi díjai.
SzmKT. 5o-126.l.

MDK

Zala György (1858-1937)

Katedrával kinaltak a müncheni akadémian, de Zala hazajött és 1884-ben megtelepedett Pesten. Még ebben az évben a Műcsarnokban kiállitja "Mária és Magdolna" c. csoportjat, amellyel elnyeri a Képzőm. Társ. nagydijat.

Cikk: Zala György meghalt.

Uj Magyarság, 1937. aug. 1. 5. l.

Ваша судьба (1936-1937)

Кратковременный кинотеатр в многолетней эксплуатации,
где была показана в 1984-ом году документальная
хроника.Мой однофамилец снялся в массовке,
изобразив "Жертву из Магдебурга" с сосредоточенностью
опытной актрисы в Аделаиде. Подтвердил.

Итак: Ваша судьба подтвердилась.

17 декабря, 1937.вид.Э.Л.

MDK

Zala György (1858-1937)

Művészi tanulmányait a bpesti mintarajziskolában kezdte, majd Bécsben és Münchenben folytatta.1884-ben hazatért és "Maria és Magdolna" c.szoborcsoportjával a Műcsarnokban dijat is nyert.

Cikk: Zala György meghalt.

Pesti Hirlap,1937.aug.1. 12.1.

MDK

Zala György

A Műcsarnok őszi kiallitasan Zala György Máriát és Magdolnat feltünteto csoporttal vesz részt.
A müncheni akadémia legelsö kitüntetését, az ezüst érmet nyerte el.

Vas.Ujs.1884.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna, repr.

Kézdi Kovács L.: A 80-as évek festészete és szobrászata. P.H. 1928 évi naptára. 4o4,414.l.

Zala György MDK

Mária és Magdolna, gipsz

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

Zala György MDK

Mária és Magdolna, repr.

Műcsarnok 1884. őszi kiáll.

Zala György MDK

Mária Magdolna, szobor

Műcsarnok 1884. őszi kiáll.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna, szobor

Vas. Ujs. 1885. 33. l.

MDK

Zala György

a mücsarnok 2oo aranyból álló fődiját "Mária és Magdolna" c. életnagyságu alakokból álló szoborcsoportjával nyerte el

A mücsarnok dijai. Vas.Ujs.1884. 787,788.l.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna c. szoborcsoportozat.

Cikk: Az Arany-szobor palyázat.

Vas.Ujs. 1888. 43.sz. 706.l.

Szobrászat. XIX. sz. Körplasztika. „Mária és Magdolna." (Zala)

ÉLETKÉP

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. máj. 5. 9-10 o.

Radó Antal: Szobrászatunk és festészetünk a Kiállitáson

M Ű V É S Z E T
X.évf.1911.
134.

Péczely

Z a l a G y ö r g y :

Mária és Magdolna

Gipszmodell fényképe

Társulati dij,1884.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna

Műcs. őszi kiáll. Vas. Ujs. 1884. 46.sz.
741 l.

Esztergom (Komárom)

Bottyán János-utca 13. Ház, földszi
kes ív fog közre két ablakot. Klas:

(Genthon, 1936)

MDK

Zala György

Gróf Teleki Pal. (A miniszterelnökség tul.)
Dr. Nékám Lajos. Mgt.
Biró Zsigmond. (A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület tul.)
Lakner Károly.Mgt.

KMTárs. 1939. téli kiáll.kat. Jan.-Márc. 8.1.

MDK

Zala György

Lisznyay Damó Tihamér. (A Hunnia Csónakazó Egyesület tul.)
Nádas Gyula. Mgt.
Női arckép. (Pap Ilona tul.)
Fiuarckép. Mgt.

KMTárs. 1939. téli kiall.kat. Jan.-Marc.9.1.

MDK

Zala György

Női akt. (Dr. Rudnyanszky Béla tul)
Vázlatok és tanulmanyok.
A Béke.
A Béke szekere.
A hét vezér.
A Haboru szekere.
Petőfi halala.

KMTárs. 1939. téli kiáll.kat. Jan-Marc. 9, 10.1.

MDK

Zala György

Bárczy István. (Budapest Székesfővaros tul.)
bárcziházi Bárczy István. Mgt.
I. Ferencz József.
Lampl Hugó. (A Fővárosi Képtár tul.)
Nagy Lajos.

KMTars. 1939. téli kiall.kat. Jan.-Marc. 9.1.

MDK

Zala György

Báró Harkányi János. (A Magyar Általános Hitelbank tul.)
Női arckép. (simenfalvi Szekely Adamne tul.)
Női arckép. (Brammer Ödön tul.)
Alom. (Kézdi Kovacs László tul.)

KMTárs. 1939. téli kiáll.kat. Jan.-Marc. 8, 9.l.

MDK

Zala György

Gróf Wenckheim József. Mgt.
Rudnyánszky Béla dr. (Az Úri Club tul.)
Wágner Géza. (A Képzőművészeti Tarsulat tul.)
Walder Gyula. (A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület tul.)

KMTárs. 1939. téli kiall.kat. Jan.-Marc. 9.1.

MDK

Zala György

Ifj. dr. Nékam Lajos. Mgt.
Női arckép. (özv. Székács Tivadarné tul.)
Férfiarckép. (özv.Lévay Adolfné tul.)
Bednárz Róbert. Mgt.

KMTárs. 1939. téli kiáll.kat. Jan.-Marc. 9.1.

MDK

Zala György

Női arckép. (Beniczky Ödönné tul.)
vitéz nagybanyai Horthy Miklós kormányzó.
Rudnyánszky György. Mgt.
Gróf Esterházy Móric. (A miniszterelnökség tul.)
Dr. Nékám Lajosné. Mgt.

KMTárs. 1939. téli kiáll.kat. Jan.-Marc. 8.1.

MDK

Zala György

Weszely Tibor. (özv.Weszely Tiborné tul.)
Cziráky József gróf. (A Magyar Altalanos Hitelbank tul.)
Dr.Nékám Sándor. Mgt.
Női arckép. (A Szépművészeti Muzeum tul.)

KMTárs. 1939. téli kiáll.kat. Jan.-Marc. 8.1.

MDK

Zala György

Az Országos Kaszinó hősi emléke, repr.

Mücsarnok 1930/31. jub. kiáll. kat.

Zala György

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Feltünik itt nagymesteri alkotása, az Országhos Kaszinó hősi emléke, a haldokló vitéz fölé hajló Hungáriával, aki babérkoszorut nyujt feléje.

Pesti Hirlap
1930.XII.20.

MDK

Zala György, szobrászm.

Az Országos Kaszinó hősi emléke. Repr.

Műcsarnok. 1930/31. jubiláris kiáll. Kat.

Zala György MDK

Az Országos Kaszinó hősi emléke, repr.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

MDK

Zala György

Az Országos Kaszinó Hősi Emlékműve. Repr.
(A Műcsarnom jubilaris tarlataról.)

Képzőművészet, 1931. 30.l.

MDK

Zala György

Az Országos Kaszinó hősi emlékműve, repr.

Képzőművészet 1931. 37. sz. 30.l.

MDK

Zala György

Hungária, gipszminta

Szépm. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952

MDK

Zala György

Az Országos Casino hősi emlékműve, repr.

Képzőművészet 1931. V. évf. 37. sz. 30.l.

Zala György

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.-
Az Országos Kaszinó számára mintázott hősi emléke zárt, nyugalmas kompozició.Portrémintázó készségét egy márványfej dicséri.

Budapesti Hirlap
1930.XII.21.

MDK

Zala György

Az Országos Kaszinó hősi emlékmüve, repr.

Képzőmüvészet 1931. 37. sz. 3o.l.

MDK

Zala György, szobrász

öt szobrának gipszönytvényét ajándékozta a tárlat célkitüzésére.

A városi müvész-sorsjáték kiállitása.
Müvészet. 1915. 337-338.l.

MDK

Zala György

Zala György arcképe Kukán Gézától. Repr.

Evk.KMT. 1928. 172.l.

M. O. K.

Zala György szobrai

Millenáris emlékmű

Nagykőrösi emlékmű

Erzsébet királyné szobra

gr. Tisza István szobra

Nyári a művészetben. Bp. 1941, 9

MDK

Zala György

Sz. Gyenes Lajos: Nagymagyarország hősies multja a magyar Pantheonban. Látogatás Zala György gigantikus méretü mütermében. Pesti Hirlap 1928. szept. 23. 39.l.

MDK

Zala György

/ Kukán Géza festménye/

Évk. KMT 1928. 172.l.

MDK

Zala György

arcképe,festette: Kukán Géza, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 7.1.

MDK

Zala György

portréja, festette Kukán Géza. Repr.

Vasárnap. A Magyarság képes melléklete. 1926. máj. 30.

MDK

Zala György

Zala György arcképe, of. Kukán Gézától

Tm Bp 1932

MDK

Zala György /arcképe/

Kukán Géza alkotása, of.

Angol-magyar kiáll. Mücs. 1926. máj. 9. l.

MDK

Zala György

zsákodi Csiszér János alkotása, gipszszob.

Angol-magyar kiáll. 1926. máj. Mücs. 15.1.

MDK

Zala György

S. Kalivoda Kata festménye

Képzőművészet, 1929. 1

MDK

Zala György

Kossuth mellszobrán dolgozik.

Vas.Ujs. 1890. 161.l.

Zala György
Debrecen

MDK

1908-ban, a második Kossuth-szobor pályázaton részt vett.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben.

M.M.M. Évkönyve 1952. 16 l.

Zala György

szobrai

Kaszab Géza. Arad

Kossuth-szobra-

Aradi Közlöny 1907

cz. 64 sz.

Zala György
szobrász

MDK

A Kossuth szobor pályázatokon nem vesz részt, legfeljebb a bírálóbizottságokban.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

M.M.M. Évkönyve 1952, 17 l.

[Zala György], szobrász M.D.K.

Kossuth-téri Kossuth-emlékmüvének mellékalakjairól körül a szerző át fényképet:

Vértesy Miklós: Kossuth Budapestért.

?

BUDAPEST, Bp. 1967. V. évf. 3. sz. 28-29. old.

Zala György
szobrász

M.D.K.

Az 1908-as Kossuth szobor második pályázatán vesz részt.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

M.M.M. Évkönyve 1952, 161

ZALA György

Első világháborús emlekmüve a

Sülysápi szobortemetőben

= – szb – : Szobortemető. = Heti Budapest,

III. evf. 2. n. 1991. 17 p. ill.

következik.

Üdvözlettel

/Marosi Ernő/
igazgatóhelyettes

Zala György

A kigyóval küzdő oroszlánt ábrázoló szobor eredetileg a régiben elpusztult, régiben lebontott Tisza István emlékmű építményének tetején állott. Jelenleg a régi Fiumei temető helyén áll.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 52 l.

Zala György MDK

Tisza Kálmán mellszobra, gipsz

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Zala György, szobászm. MDK

T Tisza Kálmán mellszobra. Repr.

Képzőművészet. 1927. I.évf. 1.szám.

MDK

Zala György, szobrász.

Mária és Magdolna. 1884. Társ. 200 drb.
4 frtos ar. álló műviszi nagydíj.

Harckészség. 1887. All. aranyérem.

A Munka és Jólét, a Tudás és Dicsőség bronzes.
1907. Ráth Gy.-f 1200 kor. díj.

A háború. 1909. 4000 kor. társ. díj.
(br. csoport)

OMKT. Vánd. kiáll. - 1910 szept. 8 - dec. 27. ig.
Kitünt. műv. lajstr. - Hornyánszky V.
kny. 71. l.

Zala György

MK

A Zsolnay-gyár készíti/1900/a Zala György-féle miterem homlokzatdíszeit és Zala nagy domborművét; a szatmári szálloda és Vigadó külső díszeit/B á l i n t é s J á m b o r/ a marienbadi pergola /S c h w e n s o n 1903/ a budapesti Pénzügyminisztérium pyrogranit díszeit /F e l l n e r 1903-4/.

39.o.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959

M.D.K.

Zala György szobrász

Fehér márványból faragott rózsa, Blaha Lujza gyüjteményében a szinészeti kiállitáson.

Cikk: A szinészeti kiállitás.

Vasárnapi Ujság 1890.37.évf.34.sz. 542.l.

MDK

Zala György szobrász

József nádor emléke. Mücs. 1899. 12 l.

Szombathely

Gyöngyöshermán, Traktor utca 15

1850 körül.

/Szombathely V és MV Bp. 1951.

MDK

Zala György

Az alcsuthi főhercegi kapolna részére egy nagyobb szoborművet mintaz, mely József nádort térdeplő helyzetben abrazolja.

Cikk: József főherceg és a hazai művészet.

Vas.Ujs.1885. 49.l. 3.szam.

M.D.K.

Zala György

"Mária Dorottya" szoborportréját hozza a lap "Az alcsuthi menyasszony" c. beszámoló illusztrációjára.

Magyar Salon, Bp. 1896. aug. hó. 25. kötet
9o2 . lap

MDK

Zala György

József főherceg megrendeléséből Zala György Mária Dorottya főhercegnő életnagyságu márvány mellszobrát készíti.

Cikk: József főherceg és a hazai művészet.

Vas.Ujs. 1885. 49.l. 3.szám.

M.D.K.

Zala György

József főherceg leányának Mária Dorottya főh-
nőnek mellszobrán dolgozik a művész.
Képzőművészet c. rovat hiradása.

Képes Családi Lapok, Bp. 1885. márc. 8.
24. sz. ~~282~~. 383. lap

MDK

Zala György

Mária Dorottya főhercegnő mellszobra, fehér márvány

Uj szobor. Budapesti Bazár 1885. okt. 1.

Szobrászat. XIX sz. Körplasztika.

József nádor. (Zala)

Pesti Hirlap. 1886. dec. 16. 5.

Zala György a napokban....

MDK

Zala György

Benczur Gyula mellszobra, br.

Benczur Gyula és tanitványai kiáll. tárgym.
Mücsarnok 1921. 5.l.

Zala György

Benczúr Gyuláról készitett bronzszobrot.

N.U.936.XII.20.

~~36~~

MDK

Zala György nobván
1858

„Benczúr" – Déri Muzeumban.

Millenneumi emlékmű (részben) (17 lap)
Andrássy Gyula, Erzsébet királyné emlékmű. (32. lap)

Debrecen, Déri Muzeum Képtára, Debrecen, 1954. ~~[illegible]~~ p.

17

Z a la György szobrász M.D.K.

Benczur Gy ula mellszobra

M.Á. Muzeumi jegyzetek

Képzőművészeti kiállitás nyilt a Déri Muzeumban

H ajdubiharmegyei Népujság 1965. jan. 29.

MDK

Zala György

Benczur Gyula mellszobra, br.

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 8. l.

Eötvös József gimn. 100 éves fennállása.

MDK

Zala György

Ligeti Antal mellszobra. Repr.

Pipics Zoltán dr. Így nézd a szépet!
Bp.é.n. 109.l.

Dr.

Zeila Dyárty.

Higett Arral melléxobra. Nepr.

Tiptos Zoltan dr. Így mond a szeptf
bp.d.n. 109.1.

Magyar Müvészet 1926.257.o. Kerényiné

Zala György:Ligeti Antal festőművész mellszobra.Márvány.

MDK

Zala György

Mária és Magdolna

Ligeti Antal képmása

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bpest. 1926. 91.l.

Thiering G.dr.: Szépmíves. Miskolc. Bródy-part rézmetszete. Készítette Nagy Lajosné. 1936. 91.1.

Zala György

Ligeti Antal festő mellszobra, márvány, 76.5 cm. magas. Szépművészeti Muzeum, fekete-fehér tábla reprodukció

E. Gádor - Ö. G. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst, Bpest, 1955.

55 l.

Zala György szobrász M.N.G.

/ 1858-1937 /

Ligeti Antal mellszobra . repr

Női tanulmányfej. repr.

. Pénzes Éva: Zala György portrészobrairól 81.1.

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. köt. Bp. 1963.

MDK

Zala György

Női arckép. Márvány-mellszobor.Mgt.

KMTárs. 1890. téli kiáll. 24.1.

Zala György

"Ligeti Antal"-ról készitett mellszobrát márványból faragta ki, melyet kiállitottak a "Ligeti Kiállitás"-on.

A HÉT, Bp. 189o. febr 23. I. évf.
8. sz. 13o. lap.

Zala György MDK

Ligeti Antal mellszobra, gipsz

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Zala György MDK

Tanulmányfej, márvány

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Zala György

Frank Frigyes: "Csipketeritő" almákkal,

Burghardt Rezső: "Tükör előtt" és

Béli Vörös Ernő: "Mosónő" c. müveikről mondja a kritika: a fiatalok közül ez a három művész az, akik technikája erős, müveik elismerésre méltóak.

Zala György: "Tanulmányfej" c. alkotása "márványba faragott mestermű".
A Téli tárlaton mutatták be müveiket fenti művészek. A kiállitást a Képzőművészeti Társulat rendezte. A nevek mellett feltüntetett kritika Margitay Ernő műkritikus tolláből származik. A lapban közölt kritikában felsorolt neveket lásd: "Rippl-Rónai József nevénél.

Élet, Bp. 1916, dec.3.VIII.évf.49.sz. 546-547. lap.

Zala György.
nobrán.

Árpád fejedelem. Részlet a Millenneum
emlékműről. 1896–1929. Bronz.
Budapest. Hősök tere. Repr.

Női mellszobor. Tanulmánytér. 1890 Márvány. Ismer.
Budapest MNG. Repr.

A magyarországi műv. tört. II. Kép n. 673, 674
Corvina 1970.

2) Zala György
szobrán

lenemni Emlékmű.

1932 Erzsébet királyné - emlék.

Tisza István emlékmű (lebontották)

„Női mellszobor" /MNG/

A magyarországi műv. Fort I.448.
Corvina 1970.

Zala György MDK

Gajzágó Salamonné mellszobra, repr.

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

MDK

Zala György

Tanulmányfej, repr. Márvány

Ligeti Antal festőművész mellszobra, repr. Márvány.

Petrovics E.dr.: A Szépmüvészeti Muzeum modern magyar szobrai. Magyar Müvészet 1926. 257.l.

Magyar Müvészet 1926.257.o. Kerényiné

Zala György:Tanulmányfej.
márvány

MDK

Zala György, sz. 1858.

Tanulmányfe, feh.márv.

Szépm.Muz. uj m. szerzemények kiáll. 1921. jun.

7. l.

Zala György

Zala György „Győzelem" című szobra

P.H.935.III.23.

Zala György

— **Októberben szentelik fel a szegedi fogadalmi templomot.** Szegedről jelenti a Pesti Hirlap tudósitója: Szeged város hatósága és közönsége lelkesen készülődik Szeged ünnepi hetére, amelynek keretében felszentelik a fogadalmi templomot, elhelyezik az egyetemi épitkezések zárókövét, felavatják a magyar Pantheont és leleplezik a Nemzeti Megujhodás Emléktábláját. A tervezet szerint az ünnepségek október 22-én kezdődnének a csonkatorony falában elhelyezett emléktábla leleplezésével. Ez az emléktábla azt a történelmi pillanatot örökiti meg Zala György szobrászművész elgondolásában, amikor *Horthy Miklós* fővezér Szegeden megalakitja a nemzeti hadsereget. Ugyanezen a napon avatnák fel a magyar Pantheont is. A templom-tér árkádjai alatt kapott helyet a magyar Pantheon, amelyben a magyar história és a szellemi élet kimagasló alakjainak szobormása áll. A fogadalmi templomot 23-án szentelnék föl és ezen a napon helyeznék el az egyetemi épitkezések zárókövét is.

P. H. 930. VIII. 7.

PH 1930 VIII. 7

Zala György

A pécsi dom restaurálása, melyet eredetileg hét évre terveztek, de már nyolcz éve tart, még elhuzódik jó darabig ugy, hogy a domot a jövő év ősze előtt aligha szentelhetik föl. A székesegyház külseje teljesen kész ugyan, hanem belsejében még sok a teendő. A kóruson most állitják fel Angster pécsi orgonakészitő hatalmas orgonáját, melyre a magyar ipar büszke lehet. A templom padlózata, melyet négyféle márványból raknak össze változatosan, nemsokára elkészül. Aztán hozzáfognak a szentélyben a püspöki emelvény és a főoltár felállitásához. A hol azelőtt állt a főoltár, vagyis a dóm keleti részén, ott lesz a püspöki emelvény; mig a főoltár, mely fölött négy pompás márvány oszlopon nyugvó baldachin emelkedik, a szentélyt és a hajót elválasztó nagy iv alá jön, ugy, hogy a miséző püspök maga előtt látja hiveit. Nemrég fejezték be az alsó

templomot, az egyetlen részt, mely régi formájában maradt meg. Husvétkor ott fogják felállítani a szent sirt. A lejáró falait Zala György látta el a régi dombormüvek hű másolataival.

Vas. Lyc. 1889
505. l.

Zala György

~~[illegible]~~ l.

Buday: Deák-szobor

134, 135. l.

Zala György

...tagsági helyre.

Kozma Ferencz emlékezete. A magyar lótenyésztés megalapítójának a ménes-intézetek tisztikara *Zala* György szobrászszal díszes mellszobrot készíttetett, melyet a tavaszszal lepleznek le Mezőhegyesen. A mellszobor most a mezőgazdasági muzeumban van közszemlére kitéve.

Vas. Ujs. 1897.
717. l.

Helyőrs

319

Zala György

Műcsarnok II. Képzőművészeti Kiállításról.

Vasarely János: Korzó

Zala György

Nemzeti Magazin

1934 máj. 6.

Zala György: Benczur-emlék

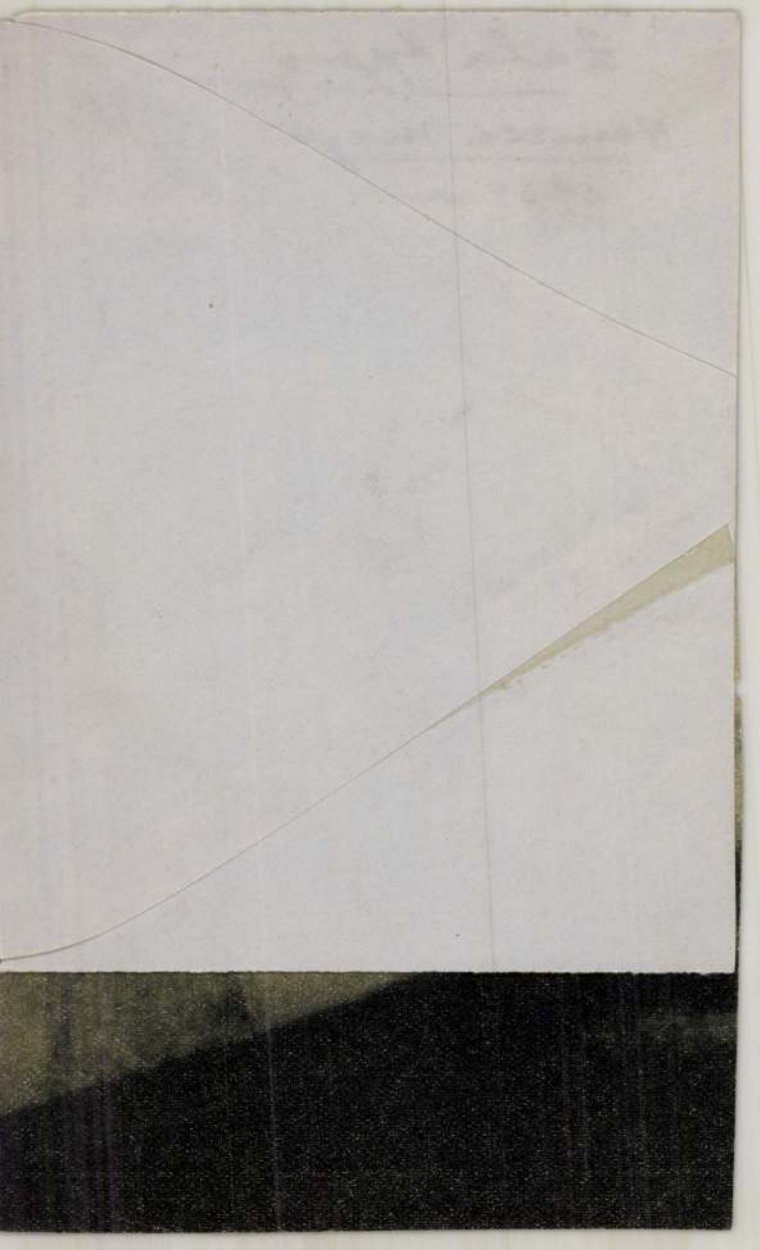

Zala György

Zsedényi emléke Tátra-Füreden. A Szepesség kiváló fiának, Zsedényi Edének csinos emlékszobrot emeltek Tátra-Füreden, s a mult hóban, aug. 28-án avatták föl. Az evang. templomban tartott istentiszteletet alkalmával *Schönwiesner* esperes emlékezett meg Zsedényi érdemeiről. Az emlékcsarnok előtt *Jármay* László dr. tartott emlékbeszédet. Ennek befejeztével a lepel lehullott a fehér márványból készült szoborról, mely *Zala* György szép müve. A bizottság nevében *Szontagh* Miklós dr. rövid beszéd kiséretében adta át az emléket a tátra-füredi fürdő igazgatójának. Az igazgató beszéde után a zenekar a Szózatot és a Himnuszt játszotta el, mire az ünnepély véget ért. Utána társas ebéd volt, melyen számosan vettek részt.

Vas. Ujs. 1887. 6/6. l.

szépítéséri [illegible]

nyissa. A *királyné* csak október végén érkezik Gödöllőre, hosszabb tartózkodásra. A királyné a jövő hónap nagyobb részét ismét *Mehádián* tölti, melynek természeti szépségeit igen megszerette. Október 5-ikén várják Mehádiász.

Szó van róla, hogy a királyné nyári kastélyt építtet ott magának. Miks udvari építész ép most jár lenn, hogy a kastély számára alkalmas telket keressen. Minthogy a vadul tortető Cserna [illegible] a [illegible] út lármája, valamint a kennel feleitatott levegő ép oly kellemetlen az egészséges embernek, mint a mind jótékony a betegnek, az a kombináció, hogy a királyi lak a fürdőhely középpontján épüljön, eleve is ki volt zárva. Az udvari építész is mindjárt a major tájékát vette szemle alá, mely úgy egészségi tekintetből, mint pompás környéke, tag területe a teljes [illegible] szempontjából a legalkalmasabbnak

Zala György

Komócsy József mellszobra. *Zala* György szobrász halotti maszkot vett föl *Komócsy* Józsefről, alig pár órával a költő halála után. Ez a gipsz-lenyomat igen hiven adja vissza. Komócsy vonásait. Zala most ennek az alapján elkészíti Komócsynak életnagyságú mellszobrát.

[illegible] kormányzó

Ország-Világ 1894. 459. l.

1884 Zala György

München.

1. Mária-Magdolna. Hobor. 5000 ft.

2. Philoktetes. Szobor-vázlat. Gipsz

3. Mellszobor. Gypsz

Képes tárgymutató az o. m. Képzőművészeti tárulat 1884 évi őszi kiállításához. Bpest. 1884.

Újra felfedezett szobrász

150 éve született Zala György, korának legfelkapottabb művésze

Veszprém *(gju)* – **A Gizella-napok keretében Zala György szobrászművész születésének 150. évfordulója alkalmából szimpóziumot szerveztek tegnap a Dubniczay-házban.**

A magyar szobrászat legendás alakjának évfordulójára a Zala György Emlékbizottság hívta fel a figyelmet – mondta köszöntőjében *dr. Herth Viktória* művészettörténész, a program szervezője. Zala György, a neobarokk stílus képviselője német származása ellenére igazi magyar lelkületű ember volt. Az előadások sorát *dr. Göncz László* történész, a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatója nyitotta meg.

FOTÓ: ANDRÓNYI ANDRÁS

Veszprémben az Erzsébet-szobor Zala György alkotása

Az 1840-es években költözött Alsólendvára a Mayer család, amelyből Zala György származik. A múzsák kedvelték a környéket – mondta a történész –, már a 16. században intenzív irodalmi élet volt a városban. Lendva tiszteleg nagy fia előtt, emlékszoba nyílt a várban, kiállítást szerveztek és teret neveztek el a művészről.

Zala György gyermekként, 1864-ben került Városlődre, ahol hat évet töltött – tudtuk meg *dr. Roth Mihály* helytörténésztől –, édesapjának kerámiaműhelye volt itt. (Folytatás A Hősök terét is... címmel a 3. oldalon.)

Napló/Veszprém/
2008. május 6.

MTI-FOTÓ: BELICZAY LÁ

Szűcs Erika bemutatkozik

menedzselését, eredményes célba juttatását tartja.

„Ez csak egy mese. Egy újabb százegyedik program" – közölte a KDNP szakpolitikusa Szűcs Erika sajtótájékoztatójára reagálva. *Soltész Miklós* azt mondta, nem szavaznak bizalmat az új miniszternek. Indoklásként hozzátette: Szűcs Erika politikai munkatárs, „*Gyurcsány Ferenc* közvetlen politikai munkatársa". A KDNP szerint a szocialisták eddig sem tudták megoldani a szociális problémákat, az elmúlt hat évben még súlyosabbá vált a mélyszegénységben élők helyzete.

illetve a zöld ombudsmannak egyszer már szintén jelölt és ugyancsak elutasított Fülöp Sándort nevezi meg pénteken jelöltként.

ügyfélbarát hatósági ma... erősítése, a társadalmi párbeszéd növelése, és a környezet- és természetbarát szemléletmód terjesztése képezik.

Orosz húsbeviteli tilalom

Budapest *(mti)* – **A moszkvai magyar mezőgazdasági attasé tudomása szerint egyetlen magyar vállalatot érint az orosz húsbeviteli tilalom.**

Dr. Németh Antal volt országos főállatorvos viszont csütörtökön közölte, úgy tudja, több magyar vállalkozás is érintett. Az orosz hatóságok a beviteli tilalmat néhány napja azért rendelték el több európai ország vállalkozásai, köztük a magyar üzemek ellen is, mert kifogásolták, hogy termékeikben úgynevezett szermaradványt találtak. Ez az állatorvos szerint elsősorban antibiotikumot jelenthet. Vagyis, ha a vádak helytállóak, a cégek azelőtt vitték ki árujukat Oroszországba, mielőtt az előírt várakozási idő letelt volna. Az orosz attasé a Pick Szeged Zrt. érintettségéről tudott, a Pick közlése szerint öt üzeme közül a pécsi érintett.

manyba.

Mint azt *Kis Attilától*, a veszprémi mentőállomás vezetőjétől megtudtuk, az új kocsival gördülékenyebbé válik majd a megyében a mentés, hiszen a rohamkocsi lehetőséget ad arra, hogy a mostani kocsikból egy tartalék autót is biztosítsanak, amit szükség esetén azonnal be lehet vonni a mentésbe.

A NAP KÉRDÉS

Megyei körkép *(ni, szij, tt)* – **A köztéri szobrok nagyban befolyásolhatják településünk hangulatát, és a kor ízléséről is árulkodnak.**

A maga idejében ismert szobrász, Zala György nevéhez fűződő konferencia kapcsán kérdeztük meg olvasóinkat.

A takácsi *Győri Tímea* szerint Pápa történelmi hangulatához inkább a figurális kőszobrok illenek, mint a modern fémalkotások. A pápai köztéri szobrok szépek, sajnálja, hogy néhányat festékszóróval fújtak be. A sétálóutcán található Kossuth-szobornak jó volna feltüntetni a nevét és alkotóját is.

A Hősök terét is ő formázta

(Folytatás az 1. oldalról.)

Szatmári Gizella művészettörténész előadásában Zala György szakmai munkásságáról beszélt, megtudtuk, hogy Magyarország legfoglalkoztatottabb művésze Bécsben és Münchenben tanult. Az aradi emlékmű és a budai várban álló honvédszobor sikere után felkérték a Millenniumi emlékmű megalkotására, mely 30 év alatt készült el. A művész 1937-ben halt meg Budapesten.

Veszprémben az Erzsébet ligetben található Erzsébet-szobor őrzi a szobrász emlékét, ez volt a város első világi személyről készült köztéri szobra – emelte ki előadásában *Molnár Jánosné* helytörténész. Bár a királyné soha nem jutott el a városba, sok tisztelője volt Veszprémben is, ezért 1898-ban bekövetkezett halála után azonnal kiterjedt mozgalom, adakozás kezdődött szerte az országban, hogy állítsanak neki szobrot, a veszprémi Erzsébet királyné-szobrot 1901 novemberében avatták fel.

Zala György 1 szobrász.

Horuyánszky V. kiadása. *Kozmata F. fényuyomata.*

ZALA GYÖRGY: MÁRIA-MAGDOLNA.

Szana T.: Magyar művészet 1889. c. művéből.

Zala György

~~Huszár Adolf~~

K

Vas. Ujs. 1885, 33 l.

Céd?

szöltve, kocsijába lépett és elhajtatott.

József főherczeg családjával együtt e hó 5-ikén a főváros több művészi telepét látogatta meg. A főherczeg, Klotild főherczegnő és leányuk Mária főherczegnő először is a műcsarnokban nézték meg Zala Györgynek pályanyertes szobrát, «Mária és Magdolná»-t, innen kimentek Huszár Adolf epreskerti műtermébe Deák Ferencz szobrának megtekintése végett, hol az óriási művet és a körülte folyó szorgalmas munkálatokat hosszasan és nagy érdeklődéssel szemlélték. Huszártól átlátogattak Benczur Gyula műtermébe s végül visszafelé menet a sugáruti minta-rajztanodát tekintették meg.

61-62. (H. A. nekr.)

64-65 képek

P

Zala György
műcs ied.

A műcsarnok dijai. A műcsarnok őszi kiállitására kitüzött dijak fölött e hó 3-ikán itéltek. Öt dij fölött kellett itélni, köztük volt a Munkácsy-dij is, melyre most másodszor pályáztak. Ezt a dijat maga az alapitványt tevő művész dönti el; a biráló bizottság csak a három legjobb művet jelöli ki, s azok közül választ Munkácsy.

A műcsarnok 200 darab aranyból álló *fődiját* ezuttal egy szoborműnek itélték oda. Örvendetes, hogy mikor legelőször vonták be a kitüntetendő művek közé a szobrokat, máris jeles plasztikai alkotás

Vas. 2/5. 1884. 787, 788. p.

versenyzett a dijért, és nyert is. A kitüntetett művész *Zala* György, egészen fiatal ember, ki «Mária és Magdolna» életnagyságu alakokból álló csoportozatával nyerte meg a dijat. A müncheni akademiának is kitüntetett tanitványa. A műcsarnok korábbi kiállitásán a «Fél a baba» czimet viselő életképi eleven és vonzó csoportozattal tünt föl. E szoborműve lapunkban is közölve volt. Az Ipolyi Arnold püspök által kitüzött 500 frtos dijat nem adták ki. *Történeti festményre* szólt, de a birálók arra a meggyőződésre jutottak, hogy a kiállitás valóban históriai szellemü művet nem foglal magában. Az adományozó püspök tehát kijelentette, hogy az 500 frtot a jövő kiállitásra halasztandó ujabb kitüzés végett a társulat pénztárában letétbe fogja helyezni. — A Tárkányi Béla apátkanonok által kitüzött 500 frtos *egyházfestészeti* dijjal a bizottság *Aggházy* Gyulát, a «Házasságtörő nő» czimü olajszinvázlat szerzőjét tüntette

ki. A *Ráth-féle* 300 frtos dijat pedig, mely az idén táj-, állat- és csendéletképekre volt kitüzve, az adományozó Ráth György kir. táblai tanácselnök elnöklete alatt álló bizottság *Tölgyessy* Arthurnak itélte «Az est» czim alatt kiállitott tájfestményeért. Végül a Munkácsy Mihály által másodizben kitüzött 6000 frankos dijat illetőleg, melyre kész történeti és életképek pályázhattak, a biráló bizottság következő három művet jelölte ki: «Ebéd után» *Temple* Jánostól, «Beiratás» *Szobonya* Mihálytól és «Czilinderpróba» *Bihari* Sándortól. E három festményt a pályanyertesnek kiválasztása végett az őszi kiállitás bezárása után Munkácsy Mihályhoz Párisba fogják küldeni.

ATVÁNY

Zala György

SzmKT 50 – 134 l.

ZALA GYÖRGY: MÁRIA ÉS MAGDOLNA
TÁRSULATI DÍJ 1884.

1892.

1. Bajon Arthur. Titkos eskűvő. Olajf.
2. Kardos Gyula. Meglepetés. Olajf.
3. Kimnach László. Honvédek a tűzvonalban. Olajf.
4. Lőrénti Antal. Első lecke. Szobormű.
5. Magyar-Mannheimer Gusztav. Holdas éj. Olajf.
6. Neogrády Antal. Jó barátok. Olajf.
7. Pataky László. Megbeszetés. Olajf.

1893.

1. Undits Andor. Piénparád. Olajf.
2. Ferencsy Károly. Az állatkertben. Olajf.
3. Ferraris Arthur. Megkötött alku. Olajf.
4. Pállik Béla. Delelő tehenek. Olajf.
5. Ifj. Vastagh György. Tevehajcsár. Szobormű.

1894.

1. Karvaly Mór. Egy kis pihenő. Olajf.
2. Kelety Gusztáv. Elhagyott országút. Olajf.
3. Margitay Tihamér. Utolsó szerelem. Olajf.
4. Olgyay Ferenc. Kukorica szedés. Olajf.
5. Spányik Kornél. Pihenő. Olajf.
6. Szinyei-Merse Pál. Oculi. Olajf.

Zala György

Mária és Magdolna
c. zobrának repr.

1885. orsz. kiáll. Kat.

1936 okt. 31—nov. 30

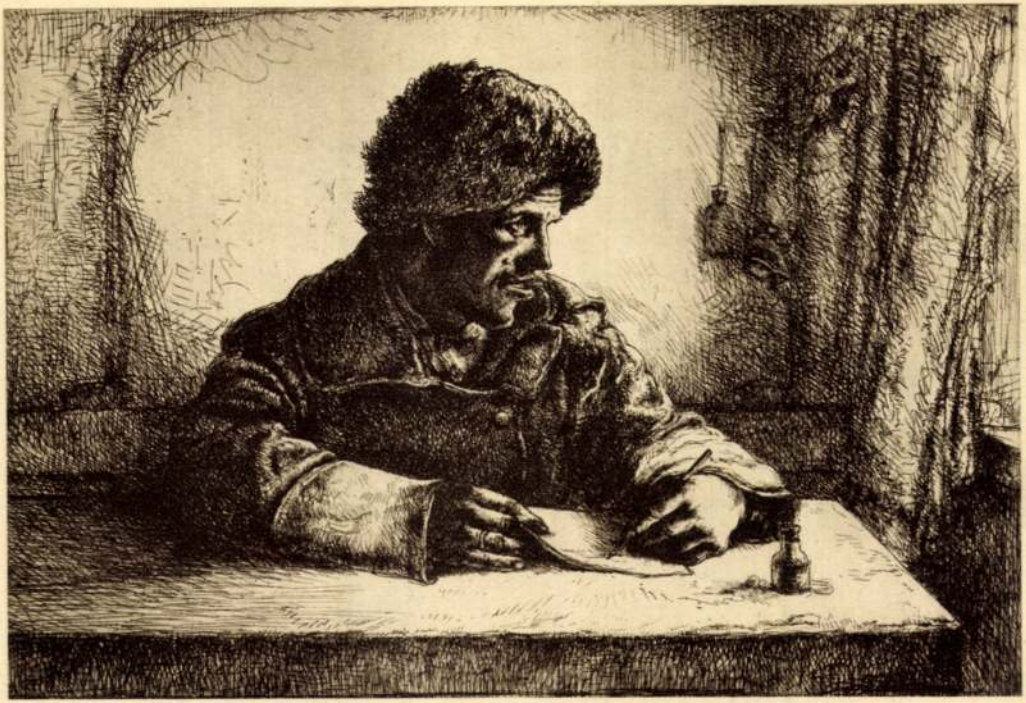

KOMJÁTI GYULA: LEVÉLÍRÁS A FOGSÁGBÓL

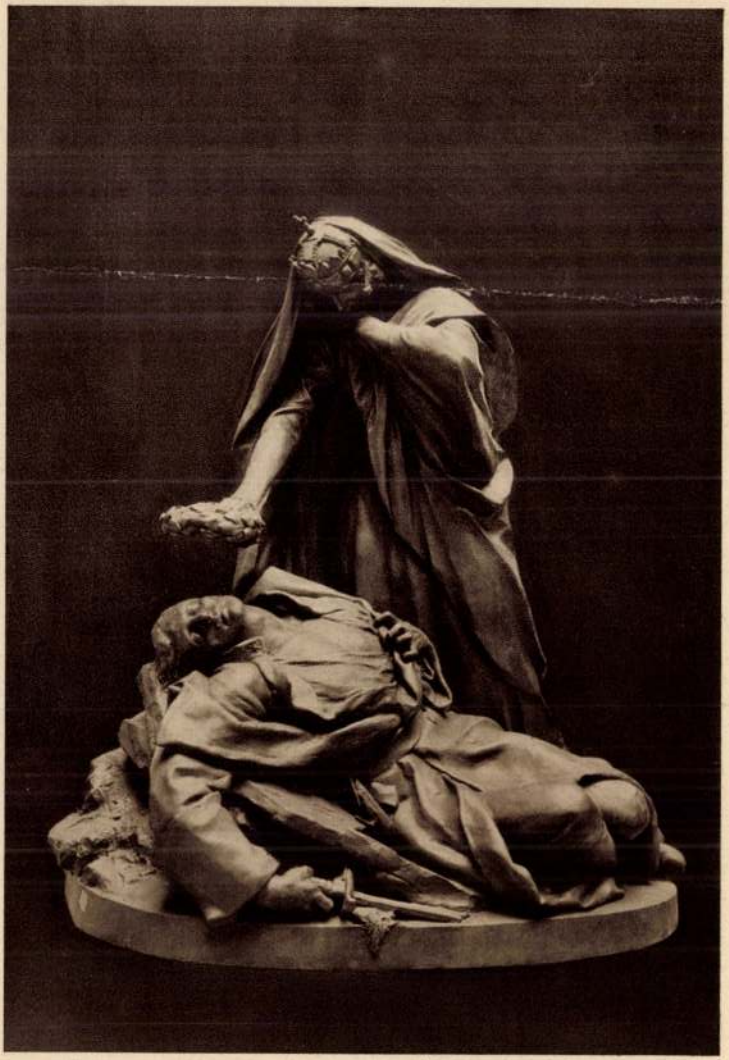

ZALA GYÖRGY: AZ ORSZÁGOS KASZINÓ HŐSI EMLÉKE

Zala György

Az Országos Kaszinó
hosi emlékmüve
Repr.
Képzőművészet
1931. 37. sz.

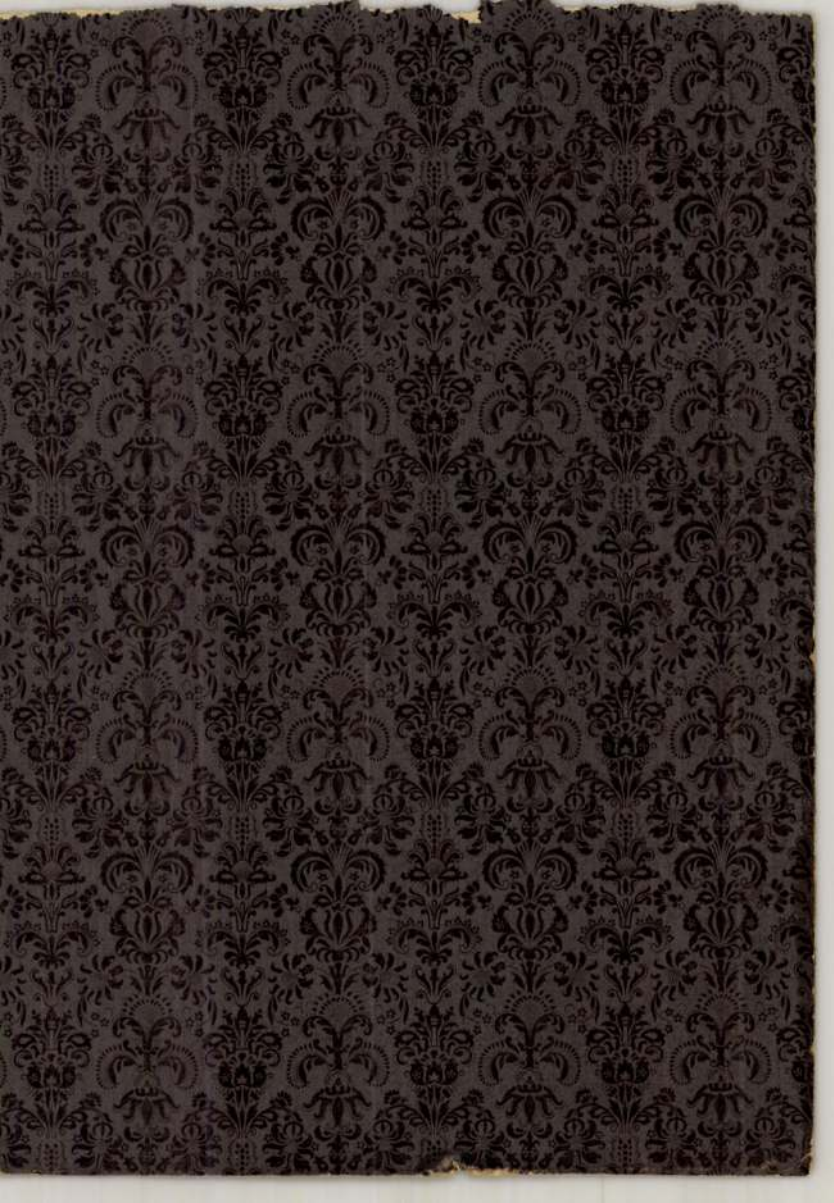

Zala György

Zala György műtermében. Zala György jeles szobrászunk műtermében több érdekes mű van most munkában, részben már készen is.

A *budai honvédemlékkel* már régebben elkészült a művész. A gipsz szobrot pár nap multva küldik Brüsszelbe, hogy ott érczbe öntsék. Augusztusra már itt lesz a kész szobor s akkor kevés idő multán leleplezik. A talapzat vörösbarna pettyes svéd gránit és sötétzöld kékesbe játszó labradoritból lesz. Szép szobrászi mű gr. *Andrássy Gyula* góth stilü szárkofágja, fejtől az Andrássy grófok kettős czimerével és lábtól leánya, gr. Batthyány Lajosné szül. Andrássy Ilona grófnő bánatosan térdeplő alakjával. Az egész mű carrarai márványból készül és a tőke-terebesi mauzoleumnak lesz disze. Ugyancsak gr. Andrássy Gyula kegyeletes emlékéül készül a kraszna-horkai várkápolnába, dombormivü mellképe czimerkeretben. Munkában van *Csukássi* József sirszobrának mintája is. A mellszobor talapzatának lépcsőire borulva gyászos géniusz teszi le koszoruját. Készülő félben pedig *Beniczkyné-Bajza* Lenke, gr. *Károlyi* István (vadász ruhában) és a primási jószágok voltigazgatója, *Forster* János mellszobra. Még egy kegyeletes mű: egy korán elhalt 3 éves fiucska szobra, a kis fiu törésre hajlit kezeiben egy cserfa galyat.

Vas. Ujs. 1892. 70 l.

Zala György

Pesti Napló képe nyolc.
1939. febr. 5

Zala György: Allegórikus csoport

Nagyon érdekes kérdés a vidéke

el a gyűjteménynyel s csatát vesz-
itektura a harmonikus keret szere-

nemzeti a múzeum, hogy hazánk
rjed, hogy a látogató azzal távozzék,
otthon van, s olyat látott, a minőt
hhez képest, elsőnek össze fogom
tekintet nélkül az anyagra. Meg-
menyezet ép úgy mint a kályha, a
ola és bábsütő minta, szóval a régi
egytől egyig közös hajlékot kapnak,
tározott, mással össze nem téveszt-
Ennek mivoltáról is tisztább képet
elyezhető, útjában lesz a nézőnek,
nálkozván arra, hogy hasonlíttassék

mény fenmaradó része ridegen az
niért ezt helyezzük mindenek fölé s
evésbé érdekes, s bizonyára tanúl-
miután az emberiség a művészeti
anyagokat és a mesterséges úton
asználja, de soha sem dolgozza fel
eszi kezdetét s változik a korral, a
z gazdag, teljes vonzatok kellenek

Zala György

Késmárszky Tivadar orvostanár szobra a budapesti I. klinika lépcsőcsarnokában, leleplezték szept. 23-án. Zala György műve

Uj Idők 1906 XII. 40.sz.

Zala György

Vas. Ujs. 1894. 53. l.
A magyar művészek által
Jókainak adott albumból.

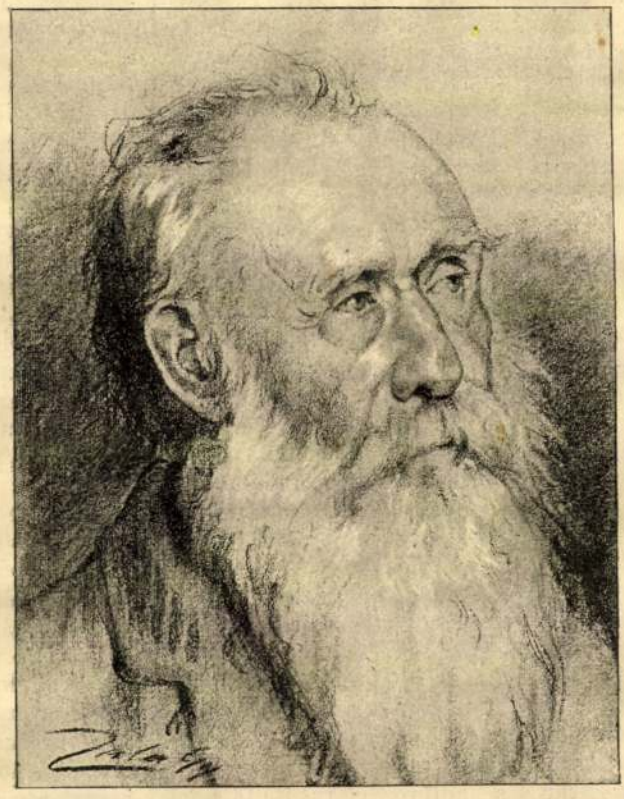

TANULMÁNY-FEJ. Zala György rajza.

per burla, con il suo silenzioso amore, con la sua rassegnata solitudine, commuove e innamora alfine il marito sofista, e la virtù trionfa sulla beffa. Nel «Piacere dell'onestà», Baldovino sente la nobiltà di una parte che ogni altro avrebbe ricusata anzi che ogni altro schernirebbe, e conquista con il suo affetto la propria donna. «O di uno o di nessuno», esalta la maternità dolorosa, la donna peccatrice che si purifica nel suo amore di madre. Nel «La ragione degli altri» è rappresentato lo sconforto della donna sterile che perdona l'offesa per una trepida illusione di maternità. In «Tutto per bene», sospira la rassegnazione dell'uomo che porterà dentro il suo sconforto perché la felicità degli altri non sia turbata dalla sua inutile vendetta. In «Diana e la Tuda», Pirandello rivendica l'amore per la vita sopra l'amore per l'arte ; nella «Nuova Colonia, riprendendo un motivo d'un suo romanzo, descrive la giovinezza che, troppo oppressa dai vincoli e dai pregiudizi dei vecchi, parte in un'alba piena di sole e di canti verso una terra ignota ove la vita si rinovelli. Quando si è qualcuno, è il rimpianto di Pirandello ormai giunto alla gloria, per l'altro su stesso d'un tempo, oscuro e ignorato, ma perciò libero da ogni convenzionalità, vivente

Zala György K

KUKÁN GÉZA (szül. 1890)

50. Zala György szobrászművész (szül: 1858) képmása. Jelezve lent jobbra: Kukán Géza 926. — Budapest Székesfőváros tulajdona.

14

63

Magyar művészképcsarnok

1105. ÜVEGAJTÓS SZEKRÉNY, márványlappal. Olasz, Louis XVI. 150.—

1106. ÜVEGAJTÓS SZEKRÉNY, márványlappal. Olasz, Louis XVI. 150.—

1107. ÜVEGSZEKRÉNY, tölgyfa. 50.—

1108. ÜVEGSZEKRÉNY, tölgyfa. 50.—

1109. FIÓKOS SZEKRÉNY, paliszander és Louis XVI rózsafaberakással, márványlappal. Olasz, XVIII. sz. v. 300.—

1110. ETAGÉRE, álló nőalakkal, aranyozott mahagónifa. Német, empire. 120.—

1111. ASZTALKA, négyszögletü, faragott és aranyozott fa. Louis XIV. 100.—

1112. KÉT TÁMLÁSSZÉK, diófa, alsó hevederén kettős cimerrel, gobelinkárpitozással. Déltirol, XVII. sz. 300.—

1113. FÜLES KAROSSZÉK, faragott fa, zöld bársony kárpitozással. Német, XVII. sz. 150.—

1114. KÉT NÉGYAJTÓS ÜVEGSZEKRÉNY, cseresznyefa, fekete lakkdiszitéssel. Magyar, 1800 körül. 700.—

1115. ALACSONY KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, diófa, gyöngyház berakással. Török, XVIII. sz. v. 150.—

Zala György

szobrász irdalmátor

Kaszab Géza. A Kossuth szobor pályázata. Aradi Közlöny 1907. évf. 62. szám.

Zala György

szobrász

Az első szobor: Aradi Közlöny: 1907 évf. 64 sz

Zala György

Zala György Csiky Gerely
mellszobrát az akadémia
ülés terme számára 1902
április ~~[illegible]~~ tájám mutatta:
~~[illegible]~~ Karrakai márvány.

Aradi Közlöny, 1902 ev. 87
sz.

Zala György

Vas. Ujs. 1894. 98. l.

Csiky mellszobra. *Zala* György szobrászunk már elkészítette Csiky Gergely mellszobrát s a napokban átadta a Kisfaludy-társaságnak, a mely megrendelte. A szobrot a február 11-ikén tartandó közgyülésen fogják leleplezni. Emlékbeszédet ez alkalommal Csiky fölött *Vadnay* Károly tart.

, come nei suoi studi filosofici era dal positivismo passato al idealismo, così nella sua opera si rivela sempre l'anelito che è nella materia a farsi spirito, del caotico a farsi forma, dell'indistinto a farsi luce e canto.

Scrittore tra i più originali: ed amò a lungo esprimersi nella novella e nel romanzo.

Il suo primo romanzo «L'esclusa» rappresenta il bisogno di amare e di essere amati che hanno gli uomini. Dinanzi allo spettro della morte gli esseri sentono la loro tremante debolezza, e si conciliano e perdonano.

Ne «Il fu Mattia Pascal» è tratteggiata l'impossibilità per l'uomo di vivere fuori delle leggi e fuori delle tradizioni: e la necessità di rassegnarsi al consorzio civile.

Ne «I vecchi e i giovani» egli rappresenta il contrasto delle generazioni morenti dinanzi a quelle che sorgono, e le necessità della morte perché altra vita nasca e fiorisca. È questo il suo romanzo più vasto, e che rivela, tra le forze storiche e sociali in conflitto, il suo temperamento drammatico.

Con «Uno nessuno e centomila» egli afferma come nell'uomo siano altri innumeri uomini, e tutti diversi e inconciliabili, con

Zala György

Divald Akad. palotája

56. l. - 74. l.

13. **Csiky Gergely** l. tag, drámaíró és műfordító márvány mellszobra (*1842 †1891), Zala György (1858—) műve. Jelzése: Zala György 1894. A Kisfaludy-Társaság letétje. Elhelyezését a képes teremben elrendelte az 1896. évi nagygyűlés. (L. Akad. Ért. 2. k. 733. l., 6. k. 704. l. és 7. k. 325. l.)

56 l -

Zala György

Csiky Gergely mellszobra. A Kisfaludy-társaság elhunyt másodtitkárának, Csiky Gergely jeles drámairónak mellszobrát megrendelte *Zala* György szobrászunknál. Zala most mintázza a mellszobrot, melyet carrarai márványból kifaragva, az akadémiai heti üléstermében állítnak fel.

Vas. Ujs. 1892

284. l.

[illegible]

[illegible] 1865

[illegible]

Zala György

Vas. Ujs. 1892. 245. l.

A Kisfaludy-társaság szép hallgatóság előtt tartotta márcz. 30-ikán havi ülését. *Gyulai* Pál elnök először is Szabó István tag halálát jelentette be, kit a társaság még 1842-ben választott tagjául. *Beöthy* Zsolt titkár pedig azt jelentette, hogy egy hó alatt a százforintos alapítók száma kilenczczel szaporodott.

Tóth Lőrincz az ötven év előtti irodalmi viszonyokról olvasott föl, saját visszaemlékezéseiből. Akkor még nem volt irodalmi központ, az írók csak társaséleti érintkezésben hatottak egymásra. Legtüzetesebben beszélt Bártfay Lászlóról, ki száz évvel ezelőtt született, gr. Károlyi György titkára és ügyvéde volt és sok jeles férfiúval élt barátságban. A sok érdekes korrajzi és irodalomtörténeti adatot nagy érdeklődéssel hallgatták. *Vargha* Gyula, Heine nagybuzgalmú és hivatott fordítója, ismét több fordítást mutatott be a nagy német lyrikus költeményeiből, melyek fölolvasását élénk tetszésnyilvánítás követte. Dr. *Ágai* Adolf egy régi «Magyar időjós»-ról, Balla Károlyról emlékezett meg, ki egykor Pestmegye várnagya volt, s már e század elején foglalkozott az időjóslással, még pedig — mint mondják — több szerencsével, mint most Falb. A nyilt ülés után *zárt ülés* következett. Ebben *Arany* László jelenté, hogy a *Csiky* Gergely mellszobrát *Zala* György fogja elkészíteni carrarai márványból s marad pénz arra is, hogy az elhunyt drámaírónak díszes síremléket állítsanak. A Csiky Gergely fölötti emlékbeszéd tartására *Vadnai* Károlyt kérték föl.

Zala György

** **Uj szobor.** Mária Dorottya főhercegnő mellszobra látható ujabban a kiállitási műcsarnokban. Ugyanott, hol a főhercegnőnek Vastagh György által készitett arcképe is ki van állitva. A szobrot tehetséges fiatal művész: Zala György készitette s József főhercegtől kapott rá engedélyt, hogy kiállitsa. A sikerült szobor fehér karrarai márványba vésve, erdélyi fekete márvány-talapzaton nyugszik.

Budapesti Bazár
1885. okt. 1.

Zala György
szobrára

Árpád lovasszobra — Nagykőrösön

Nagykőrösről jelentik: *Zala* György szobrászmester, a város díszpolgára, ismét egy értékes szobormüvet ajándékozott a város közönségének. A millenneumi emlékmü Árpád lovasszobrának modelje kerül Nagykőrösre. Ez a negyedik szobormü, amelyet a müvész a városnak adományoz. Ezenkivül az ő alkotása Nagykőrösön a karrarai márványból készült hősök szobra is.

Magyarság
1935 III. 15.

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-s

Utalványszám ...../B1..... ügyosztály.

Fizetési u

.....

a magyar királyi államvasutak főpénztára á

.....

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

.....

.....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

.....

Zala György

Vita egy öreg torony körül.

Lebontsák-e, vagy sem a nyolcszögletes ódon szegedi tornyot?

Szeged, október. *(A Pesti Hirlap tudósitójától.)* Szeged város egész társadalma lázasan készülődik azokra az ünnepségekre, amelyeknek keretében elhelyezik majd az egyetemi épitkezések zárókövét, fölavatják a fogadalmi templomot és leleplezik a nemzeti megujhodás zárókövét, Zala György nagyszerü alkotását. Ez az emléktábla a nemzeti hadsereg megalapitását örökiti meg és a fogadalmi templom előtt álló régi torony falában kapott méltó helyet. Az október utolsó napjaiban megtartandó ünnepségek igen nagyszabásunak igérkeznek és azokon részt vesz Magyarország kormányzója is.

A szegedi fogadalmi templom, előtérben a nyolcszögletü torony.

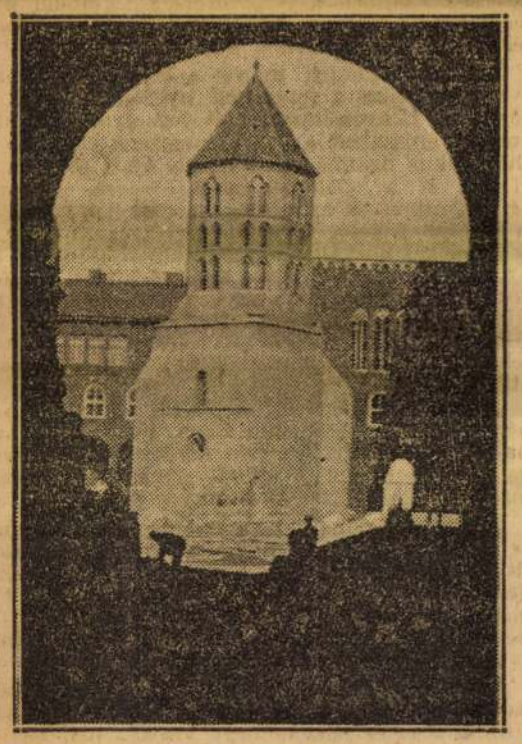

nyolcszögletü torony az uj egyetemi épület árkadjai alól nézve.

Az ünnepségek előkészitésével kapcsolatban igen érdekes harc keletkezett épen a régi torony körül. Nehányan mozgalmat inditottak ugyanis, hogy *a város bontassa le ezt a tornyot és ha már föltétlenül ragaszkodik hozzá, hát épittesse föl valahol másutt,* mert a kis torony — szerintük — rontja a fogadalmi templom és a köréje épitett árkádos paloták épitészeti hatását. Mások viszont a torony megtartása mellett foglalnak állást.

A toronynak a maga nemében szinte páratlanul érdekes története van. Véletlenül bukkantak rá még 1925-ben, amikor a jelenlegi fogadalmi templom előtt álló régi Szent Demeter-templom tornyát bontani kezdték. Dr. *Cs. Sebestyén Károly* muzeum-igazgatóőr a torony bontása alkalmával fölfedezte, hogy *a Szent Demeter-templom négyszögletü tornyában egy második nyolcszögletü torony rejtőzik*

Az öreg tornyot különben a véletlen mentette meg a pusztulástól. Eredetileg *robbantással akarták lebontani a templomot,* de a szakértők veszedelmesnek minősitették a robbantást, féltek, hogy az kárt tehet a környékbeli épületekben is.

A Szent Demeter-templom különböző tégláiból pontosan megállapitották a templom épitésének idejét is. A templom ugy, ahogyan a lebontás előtt állt, a XVIII. század első felében épült, de kiderült, hogy *ugyanezen a helyen megelőzőleg három különböző korban épült templom állt még.* Ezt az alapok kiásása alkalmával állapitották meg. A legrégibb ezek közül az, amelynek nyolcszögletü tornya kikerült a Demeter-templom tornyából. Épitési ideje a XIII. század első felére esik.

— Ha nem volna semmi művészeti értéke sem ennek a toronynak — mondotta a *Pesti Hirlap* munkatársának Sebestyén Károly —, de kulturtörténeti értéke elvitathatatlanul igen nagy, mert egyetlen az egész országban. De művészi értéke is jelentős. Az utóbbi időben megfordult néhány külföldi ember is Szegeden s valamennyien a legnagyobb csodálkozás hangján nyilatkoztak róla. Ugyanez volt a véleményük a nemzetközi épitészkongresszus tagjainak is, akik meglátogatták Szegedet. A nyolcszögletü torony, amelyet nagy fáradsággal hámoztunk ki a Demeter-templom tornyából, műemlék, a Műemlékek Országos Bizottságának javasl[illegible] kultuszminiszter minősitette [illegible] *emlékké,* tehát lebontásának [illegible] lenne, mert a műemlékeket vé[illegible] *hogy a kis torony, amely tel[illegible] templom közel százméterez[illegible] templom épitészeti hatásá[illegible] alaptalan állitás. Szegedn[illegible]*

Szeged nem patinás[illegible] is érezte ezt a patinahi[illegible] hogy ez is egyik oka [illegible]

A hatszázeszten[illegible] vagy fentartásának [illegible] *rich Béla* műépité[illegible] monumentális ép[illegible] ilyenformán a l[illegible] Rerrich Béla a [illegible]

— Tudom[illegible] egy része az [illegible] — szerinte — [illegible] lom perspek[illegible] ben az, ho[illegible] *ként az a[illegible] lékekben,* [illegible] ugyanez [illegible] vagy Pia[illegible] terén áll, [illegible] báját. Nál[illegible] ről, a tér [illegible] a torony [illegible] tendő kis [illegible] a tornyot [illegible] örökzöld [illegible] leménye [illegible] nak is, al[illegible] kozott.

[illegible] első osztályu [illegible] törvényes akadálya [illegible] törvény. Az pedig, [illegible] elvész a fogadalmi [illegible] előtt, rontja a [illegible] nevetséges és [illegible] igazi régisége. [illegible] kultuszminiszter [illegible] ünek tartom, [illegible] épitkezésnek.

[illegible] ontásának [illegible] ünk Rer[illegible] plom-tér[illegible] az, aki [illegible] lására.

[illegible] ének [illegible] ert [illegible] p-

[illegible] kérd[illegible] kat a [illegible] fejtől-lá[illegible]

— Jesszus! — [illegible] Ági, akinek esk[illegible] gyerekek testi éps[illegible]

A gyerekeket t[illegible] s elküldtük Budára.

Éppen jókor, m[illegible] *panoztak.*

Ez az a bámul[illegible] gánál csak az illata [illegible] letes illat ez, de aki [illegible] lélekzi magába, anna[illegible] valami bünt elkövet[illegible]

Mi azonban mé[illegible] orrunkon beszéltünk [illegible] Végre igy is lehet s [illegible] dult volna az emberi[illegible]

sugja a fülébe
— És mo
Igy volt
Az *első* t
gaikat nyitott
a falak *mégs*
Következe
Reggel b
Szivar volt a
telen szakérte
— Miről
pillantást vet
— Festet
— Igen,
a fejéről a s
— Valós
— Hogy
még jobban
vart.
— Valan
Drahos
lámpáját és
— Amin
— De n
— Kére
villanó szemekkel s egy
gon Drahos. — Hiszen ez a mesterségem.
— Ne kerüljön többe — mondjuk — ötven pengőnél.
— Persze, persze, — dörmögte Drahos és visszadugta szájába a szivart.
— És ne kelljen azt se egyszerre fizetni.
— Hm, — nyelt egyet Drahos és szótlanul visszatette fejére a sapkát.
Egy pillanatig koponyarepesztő csend volt.
— Nos? — kérdeztük visszafojtott lélekzettel.
Drahos ur ceruzát vett elő, felnézett a plafonra, megmozditotta alsó ajkát, valami olyat dünnyögött, hogy: tizenöt, huszonnégy, harminckettő, azután kihirdette az eredményt, hogy az egész lakás százötven pengő.
— Jézus Mária! És ha csak a plafonokat festetjük?
Drahos megor... án tette zsebre a ceruzát s vál-
...e ki, hogy az is felmegy het-
...zobát és két plafont?
— dörögte Drahos és három
...ezte, hogy unja már a dolgot.
...em lehetett csodálkozni. Mások
...ai világban csakugyan nem
..., hogy mekkora gyönyörüség.
...kását festetik ki mások.
... az előszobaajtó kettős menny-
...ent az előszobában két létra,
...nber. A létrák meszesek voltak,
... az emberek pedig szőrösek és
...yon nézték, hogy hova lépnek,
...ezték, hogy mit fogjanak meg:
... hálószobába s elkezdték onnan
...btól és politurástól kifelé tolo-
...A gyerekek! — kiáltotta rémül-
...ivel fogadott szent kötelessége
...égére vigyázni.
...ehát felraktuk egy villamosra
...ert a hálószobában már *szap-*
...atos müvelet, melynek fontossá-
... nagyobb. Derék, komoly, becsü
... huzamosabb időn keresztül
...k ellenállhatatlan vágya támad
...ni.
...g türtőztettük magunkat. Az
... s a szájunkon lélegeztünk.
... ki tudja, mennyi büntől szaba-
...ség, ha kezdettől fogva az orrán

...aptak belőle
...ettek két tollseprőt s elkezdték vele nyakra-főre *festeni* a nappali szobát, hogy csakugy harsogott a lakás boldog kiáltozásuktól . . .
. . . Hát hiába. Sokat kell még nekünk a gyerekeinktől tanulnunk.

Maróthy Jenő.

PH 930 X/10

A horvát nemzet felszabadulási törekvései.

A horvát parasztpárt szervezeteinek amerikai főbizottsága, mely Chicagóban székel, döntő fellépésre határozta el magát s dr. *Krnyevics* képviselőnek, a párt főtitkárjának szerkesztésében okt. 1-től egy angol, francia, német és horvát nyelven megjelenő lapot ad ki Genfben. A párt főbizottsága a lap kiadását aug. 8-iki ülésében határozta el, erről *Maar Miklós* elnök és *Horvát Iván* titkár szeptember 15-én értesitették átiratilag dr. Krnyevicset s ime október 1-én már megjelent a „*Croatia*" cimű időszaki lapnak első példánya.

A lap célját és programmját tömören jelzi a szerkesztőnek a lap élén elhelyezett pár soros megjegyzése, melyben utal az amerikai horvátságnak a Népszövetség főtitkárához, *Sir Eric Drummondhoz* röviddel ezelőtt táviratilag intézett beadványára, valamint arra a memorandumra, amelyet dr. Krnyevics a horvát kérdésben *Briand* francia külügyminiszternek Genfben a Népszövetség legutóbbi ülésezése idején az Európai Egyesült Államok megszervezésére vonatkozó javaslata kapcsán átadott.

Mindkét okmány, melyet a lap ugy szószerinti szövegében, mint a föntjelzett nyelveken közöl, bár tárgyilagos hangon tartott, de legsulyosabb vádirat a szerbek erőszakos, a horvát nemzetet elnyomó, abszolutisztikus uralma ellen, amely alatt még az emberi élet is a felelőtlen rendőrközegek önkényétől függ. Hivatkoznak arra, hogy a mai helyzet és uralom Európa békéjét sulyosan veszélyezteti s az összes amerikai horvátok nevében követelik, hogy Horvátország részére a *Wilson* által megigért önrendelkezési jog megadassék. Egyben ünnepélyesen kijelentik, hogy a mai abszolutisztikus kormány által elvállalt összes kötelezettségeket, igy tehát a pénzügyi kötelezettségeket is semmisnek és érvénytelennek tekintik.

A Briandhoz intézett emlékirat pedig egyenesen felkéri a francia külügyminisztert, hogy lépjen közbe a nagyhatalmaknál a horvát kérdés kedvező megoldása érdekében, mert annak elmaradása végzetes nemzetközi bonyodalmakkal fenyeget.

Ime a macedónok és a montenegróiak után most már a horvátok is a világ porondja elé léptek és nyilt sisakkal, nemzetközi fórumok előtt követelik a tarthatatlan helyzet sürgős megváltoztatását. Ezzel szemben *Zsifkovics* kormánya ország-világ előtt hirdeti a mai helyzet változatlan fenntartását és toborzott küldöttségekkel ünnepelteti magát.

Az idő fogja megmutatni, melyik lesz az erősebb? A saját országában abszolut kisebbségben levő szerb centralisztikus és hegemóniára törekvő pánszerb politika-e, vagy pedig az elemi erővel feltörő centrifugális, önállóságra törekvő erők? A helyzet érik.

mától fogva idejét és tehetségét az «Éltető, Kárlátó és Társai» ház közös érdekeinek szenteli.» Következnek az aláirások.

Először Éltető ur irta alá, azután nyájasan nyujtotta a tollat Kárlátónak.

— De uram! — kiált csaknem megrémülve Kárlátó, — ön félreért engem. Nekem nincs semmim. Nem hogy az alaphoz járulhatnék, de adósságomat sem fizethetem. Aztán becsületem sem szeplőtelen. Nem fél, hogy egy ilyen üzlettárs homályt vett az ön nevére?

— Kedves Kárlátó! Ön ért engem félre, nem én önt. Nekem van annyi tőkém, hogy az önére nincs szükség. Az ön hirneve nem árt az enyimnek, de az enyim használhat az önének. Tehát semmi ellenvetés, semmi aggódás, kedves üzlettárs, irja alá.

Kárlátó örömtől és hálától reszkető kezekkel irta alá a szerződést.

— Már most, — mondá Éltető, — ez a szerződés fennáll közöttünk életre-halálra. Remélem, nem fogja többé megvetni tanácsomat, s ön teljes erejéből velem együtt munkálkodni fog a ház megszilárditásán.

Kárlátó — mintha fojtogatták volna — egy szót sem birt szólani, csak az irást szorongatta szivéhez, végre néhány szót rebegve, távozott.

Fölösleges tovább mondani. Feltétlen odaadása az üzlet ügyeiben, naponkénti érintkezése Éltető urral, ennek bölcs tanácsai, — és mondjuk ki, — az a természetes önérzet, melyet szivében egy ilyen üzlettárssal való egyezség tudata táplált, — lassanként magasabbra, mind magasabbra, végre oly magasra emelték Kárlátó barátunkat, hogy bizony nem érdemelte.

— Látod, — mondogatta azután a feleség igen gyakran, — jó néha az asszony szavára hallgatni. Hol volnánk most, ha Éltető urhoz el nem mentél volna akkor?

*

Talán egyik-másik figyelmes olvasó már eddig is megértette, hogy a mit én itt elbeszéltem, nem igaz történet. Pedig mégis a legigazabb minden történetek között, — példabeszéd alakjában. Egészen mindennapi történet. Mundi ur a *világ*, Kárlátó uram az *ember*. Én, a ki ezt irom, s te, a ki ezt olvasod, Kárlátó Ádámok vagyunk. Ha megcsináljuk számadásunkat, ha látjuk, hogy a Mundi urral folytatott üzletünk eredménye semmi nyereség és teméntelen adósság, kétségbe kellene esnünk, ha csak olyan jótállót és kezest nem találunk, a ki megfizeti adósságunkat, a társaságába fölvesz, tanácsol, vezérel, lelkesit. A kinek érdeme a mi érdemetlenségünket, hitele a mi koldusbotunkat elfedezi, kiegyenliti a nagy biró előtt.

Borulj arczra e nagy név előtt.

***

A MŰCSARNOK KIÁLLITÁSÁBÓL. — «FÉL A BABA» SZOBORMŰ ZALA GYÖRGYTŐL.

«Egy fáklyát látok kigyúlni,
De nem Hymené a láng,
Föl a fellegekre nyúlni,
De nem oltár-tűz gyanánt.
Látok vídám ünnepélyt, de
Sejtelmes lelkembe' már
Kong a bosszus isten lépte

«S a gyilkot villogni látom,
S égni a gyilkos szemét,
S az iszony leszögzi lábom' ;
Nincs menekvés, itt a vég
El se' fordithatva arczom',
Tudva, látva kell rideg
Sorsomat bevárni, s sarczon
Távol földön halni meg.»

S szava cseng még. — Hallga távol
Mily kevert hangok zaja
Kél a templom kapujától —
Halva Thetis nagy fia!
Éris jő, kigyóit rázva.
nak mind az istenek,
ész-felhők, villámczikázva,
gnek Ilion felett.

VARGHA GYULA.

TŐ ÉS KÁRLÁTÓ ET COMP.

günk van feleség! Nincs szabadulás. , most számitottam össze. Két annyi nint a vagyon, előttünk az örvény,

— Ezt előre láttam, tudtam, sirattam! — felelt szomoruan Kárlátóné asszony. — Gondoltam, hogy ez lesz a vége, mióta a magad dolgát hanyagolod, s esztelen bizalommal szövetkeztél azzal a drágalátos Mundival. Az vitt téged minden hebehurgya vállalatba, az teritett le a jó utról. Már most mitévők legyünk? Mindenki tudja, hogy vele szövetkeztél, s ezzel nem csak vagyonunk, hanem becsületünk is oda.

— Én tul nem élem, be sem várom. Határoza'om szilárd. Egy pisztolylövéssel véget vetek az egésznek. Isten veled, szegény asszony!

— Megállj szerencsétlen! Hát jogászgyerek vagy te, vagy épen gimnáziálista az ötödik osztályban, hogy mindjárt pisztolyra gondolsz? A pisztolylyal semmit sem teszesz jóvá, csak rosszabbá. Azt hiszed, véreddel kifizeted hitelezőidet? Gyermekeidnek visszaadod örökségüket? Mi lesz belőlük, ha gyáván megszököl tőlük? És mi lesz lelkedből?

Kárlátó ur lecsüggesztette könnyelmü fejét, némán, sötéten nézve maga elé. Dehogy merte volna fölemelni! Miért? Mit lásson? Egy fehér arczot, melyen csendesen gördülnek alá a könyek? Annyit sem mert mondani, a mit pedig elgondolt: Ha a golyó meg nem öl, ezek a könyek szurnak sziven.

Végre is az asszony szólalt meg:

— Nem gondoltál a mi régi jóltevőnkre, Éltető urra?

— Dehogy nem! — sóhajtott a férj. — De micsoda orczával menjek hozzá? Hiszen mennyi ideje, hogy felé se néztem! Hányszor intett, hogy ne czimboráljak azzal a nyomorult Mundival! Hányszor megsegitett! Azt sem tudom, mennyivel vagyok adósa! Hogy menjek most hozzá! Csuda lenne, ha ki nem vettetne.

— Azért csak menj el szegény férjem! Ő oly jó és kegyes. Hány emberen segitett már! Menj, valld be töredelmesen szorult helyzetünket. Mondd meg, hogy ha nem segit, gyalázat és kétségbeesés lesz a sorsunk. Eredj, eredj!

Kárlátó ur lelkében erős tusa támadt; szégyenkezett. Mert Mundi urral élni világát az nem volt szégyen; tovább-tovább sülyedni a becstelenségben, nem szégyen. Ha más, ha az egész világ mondja hát mögött vagy szemünkbe: «Becstelen», az nem szégyen, de megvallani: «én becstelen, én tékozló, én tönkrement ember vagyok», ez szégyen.

De mit volt mit tenni. Csak elindult Éltető ur háza felé, ezer kétségek közt. Hogyan könyörög neki? Hogyan fogadja? Haragos lesz. Még ki is vetteti, vagy talán be sem bocsátja.

Mindegy, rosszabb ugy sem lehet. Bejelenteti magát, s már abban a pillanatban kétfelé tárul a nagy ajtó. Kárlátó barátunk reszketve közeledik, mélyen meghajtja fejét, szólni akarna, de nem tud, vagy nem mer!...

Éltető ur már várja. Várja pedig — oh minden irgalom — várja olyan nyájas, szeretetteljes tekintettel, mint — — mint a tékozló fiut valamikor várta az elhagyott atya.

Kárlátó ur még jobban megzavarodik. Ő nem mosolyt és biztatást, hanem haragos tekintetet, pirongatást várt. Ezzel legalább daczolhat, a ki férfi; de ez a mosoly, ez — — megalázza és összetöri az önérzetet.

Éltető ur kétségkivül csalódásban van; azt hiszi, hogy Kárlátó barátunk most megfizeti mind az adósságát, s rá még az illető kamatot is...

— Uram! — hebegi — talán nem méltóztatik tudni...

— Tudom, mindent tudok, — felel Éltető.

— Mindent? — és rettegése még nagyobb lesz. — Mindent? ismeri ön üzleti viszonyaimat?

— Tökéletesen, — biztositja Éltető, — jobban, mint önmaga.

— Ah, uram! szégyenlem, de mégis jól esik tudnom, legalább fel vagyok mentve szomoru és szégyenletes helyzetem elmondása alól. Én egy semmivé lett ember vagyok. Nincs menekvésem, nincs szabadulásom, ha ön elutasit. Ön mindig jóakaróm volt, tanácsolt, hitelezett. Fájdalom, mindazt, a mit az ön jósága adott, eltékozoltam, elbuktam. Nem fizethetek. Gyáva voltam, bolond voltam, a szédelgő Mundival szövetkeztem. Már véget akartam vetni életemnek és nyomoromnak, midőn feleségem azt tanácsolta: Keresd fel Éltető urat. Most itt vagyok.

— Szegény barátom! — vigasztalta Éltető, — mint sajnálom önt! De az ön hitvese egy bölcs asszony, máskor is szót fogadjon neki. Hogy juthatott eszébe csak egy pillanatra is az öngyilkosság? Hát adtam én önnek valaha okot arra, hogy bennem kétkedjék? Voltam én önnek ellensége valaha?

— De uram! nem mertem hinni, hogy az ön barátsága ilyen határtalan hozzám, ki csak pénzt kérni jártam önhöz, jó tanácsait pedig itt hagytam. Hogyan hihettem, hogy ilyen állásu ur méltóztatik megemlékezni ily mélyen sülyedt emberről?

— Hát azt hiszi ön, hogy én csak akkor szeretem barátimat, ha nincsenek rám szorulva? De hagyjuk ezt! Lássuk, mint lehetne önön segiteni. Itt van — és egy kész okmányt vőn elő szekrényéből — kész ön aláirni ezt?

Kárlátó uram semmit sem értett az egészből. Talán uj kölcsönt kap, de egyszersmind az uj kölcsönnel együtt régi váltóit is ki kell cserélni, tán épen busás kamattal. De nem. Éltető ur egyetlen a világon, s nem tesz ugy, mint mások. Nem azért menti ki az embert a vizből, hogy ujra belefojtsa. Bizom benne, aláirom, a mit akar. Ugy is el volnék veszve: mit koczkáztatok ezzel! Rábizom magam, ő megment.

— Kérem a tollat, aláirom.

— Olvassa elébb! — mondá Éltető ur, átnyujtva az okmányt.

Kárlátó olvassa:

«Alólirottak, névszerint Éltető N. és Kárlátó Ádám, közös megegyezésből, mai, 1882. év julius 19-ik napján kereskedést nyitnak.

A kereskedés czégje lesz: «Éltető, Kárlátó és Társai.» Éltető kezességet vállal a Kárlátóházért, rendezi annak ügyleteit a hitelezőkkel, és a két ház jelen szerződés napjától kezdve egygyé lesz.

Másfelől alólirott másik szerződő fél, Kárlátó Á,. kötelezi magát, hogy a Mundi-házzal való minden eddigi összeköttetéseit feloldja, s

*

A Pest levelesládájából

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! A főváros közgyűlése, mint olvasom, új felvonószabályrendeletet fogadott el. Az új szabályrendelet a felvonók (liftek) kezelését továbbra is vizsgához köti. Helyes, hogyha autót csak olyan egyén vezethet, aki vizsgát tett, bár azt hallottam, hogy például Amerikában bárki minden vizsga nélkül odaülhet az autó volánja mellé, mert a hatóságok nézete szerint ezt saját veszélyére teszi. Ezzel a felfogással lehet vitatkozni, hiszen az autóvezető a járókelők testi épségét is veszélyeztetheti. Nem tudom azonban megérteni azt, hogy miért kell liftkezeléshez külön vizsgát tenni? A legtöbb lift gombnyomásos, elemista kisgyerek is vezetheti.

Nem kell ahhoz különösebb tanulás, hogy valaki megnyomja a III. emelet felírású gombot és akkor felmegy a lift a harmadik emeletre, vagy megnyomja a földszint felírású gombot, hogy a lift visszamenjen a földszintre. Ha pedig a felvonó áramhiba miatt két emelet között megáll, ott van a vészcsengő és a vizsgázott liftkezelő sem tudja a felvonóba bezárva megindítani a liftet. A házfelügyelők és lakók érdekeit egyaránt szolgálná az, ha megengednék, hogy a lakók minden külön vizsga nélkül kezelhessék a liftet. A külföldi nagyvárosokban mindenütt így van ez, miért kell nálunk a liftkezelést szigorú szabályokhoz kötni? Tisztelettel: *egy liftes ház lakója, akinek mindig sokáig kell várni a házmesterre.*

*

B. lapjuk 25-iki számának vezércikkét olvastam és ezzel kapcsolatban kérem a t. Szerkesztőséget, hogy ezirányban egy akciót indítani szíveskedjék, mely azután bekapcsolódhatnék a Zöldkeresztes Akcióba. Ha szabad véleményt nyilvánítanom, az egykétől tizedelt ország jövő generációját lehetne megmenteni. Természetesen, mint mindent, ezt csak a sajtó tudja leghathatósabban propagálni. Ma, amikor a népek versenyében mindent el kell követnünk, hogy ezeréves hazánkat és kultúránkat bármilyen áldozattal is erősítsük és fentartsuk, nem lehet szó nélkül elmenni amellett a tény mellett, melyet a rideg statisztika a magyar gyermekhalandóság terén kimutat. A magyar nemzetet a germánság és a szlávság tengerében meg kell minden körülmények között őriznünk és ha ezt komolyan akarjuk, csak a társadalomnak kell megmutatnia, hogy ezt meg is tudjuk tenni.

Átérezve e nemzeti szempontból óriási kötelességet, hajlandó vagyok a fentemlített akció létrehozása esetén havonta 3 (három) pengővel a szent cél megvalósításához hozzájárulni. Ez nem nagyon sok, de mivel egy vidéki gyermek élelmezését is vállaltam, többet jelenleg nem tudok áldozni. Azt hiszem azonban, hogy ha a társadalom széles rétegei tudomást szereznek az akcióról, nem lesz szív, mely ridegen elzárkóznék az adakozástól. *(Aláírás.)*

*

Mélyen tisztelt Szerkesztőség!
Minden emberben, akár érdekelve van, akár nem, aki ismeri a szellemi szükségmunkások havi 60 vagy 80 pengőből való tengődő életét, mélységes felháborodást vált ki az a tény, hogy ezeket a szerencsétleneket, mert rajtuk kívül álló okokból nem tudnak okmányokat bemutatni, zsidókra, keresztényekre való tekintet nélkül most télvíz idején kiteszik őket az utcára. Azért, hogy a főváros bizonyos irányban takarékoskodjék, miért nem keresnek más megoldást, miért kell mindig az élet elesettjein, a leggyöngébbeken kezdeni a reformokat, miért kell a meglévőt is elvenni, ha már olyan keveset tudnak adni. Hiszen ha kétszáz városatya fizetéséből levonják azt a 60 pengőt, máris meg van oldva ez a probléma.

Keresztény állami tisztviselő.

RENDSZERES ANGOL NYELVTAN
Kezdőnek, haladónak, nyelvtanárnak
Irta: Willer József. Ára 3.60 P.
Kapható a PEST könyvkereskedésében, Erzsébet-körút 18

Küszöbön a magyar közélelmezés megszervezése

Mély hatása volt a miniszterelnök tegnapi nagy beszédének — Hírek a kormány legközelebbi gazdasági terveiről

A képviselőház appropriációs vitájának során tegnap este felállt gróf *Teleki* Pál miniszterelnök és bár a vita még nem fejeződött be, elmondotta rendkívüli érdeklődéssel várt nagy beszédét, mely egyben válasz volt a vita során elhangzott felszólalásokra is. Még van egynéhány szónok, akik csütörtökön beszélnek a megajánlási vitában, ezek azonban legnagyobbrészt a passzivitástól visszatért nyilasok, akik most akarják egyszerre behozni az elvesztett néhány hetet a parlamentben.

A miniszterelnök minden szélsőséggel szemben a leghatározottabban leszögezte tegnapi beszédében álláspontját, hangoztatván, hogy *az összefogó feladat*

az igazi nemzetépítés feladata,

hogy szeretetre neveljük az embereket és a nemzet összes fiai kölcsönösen becsüljék meg egymást, a törtétes, az önérdek, az önzés kikapcsolásával.

A kormányzat világnézeti irányát is megszabta: a liberalizmus és a kollektivizmus egymással ellentétben álló végletei között felfogása szerint

az út a keresztény és a nemzeti szolidaritás útja.

Az eredmények igazolták eddig hangoztatott álláspontját: az ország nyugodt méltósággal nézi ma a világpolitika eseményeit és viseli el eddig is azoknak érezhető következményeit. Bízik a nemzet nyugodtságában és ebben nem is csalódott, azonban tudja — ha kell — hirtelen elhatározással és gyors erőllyel is képviselni és érvényesíteni a nemzet érdekeit.

A miniszterelnök a kormány politikájának átfogó gazdasági keresztmetszetét is adta, a tisztviselőkérdés mellett kifejtette álláspontját a legégetőbb szociális problémák rendezése tekintetében is, különösen nagy tetszés fogadta a Ház minden oldalán azokat a kijelentéseit, amelyekkel

a honvédelmi törvény megvalósításáról és a hadsereg további fejlesztéséről

szólt.

Említette *a zsidótörvény végrehajtásának kérdését* is, hangoztatván, hogy az első zsidótörvényt végrehajtották az ország érdekeinek nagyobb sérelme nélkül és ez fog történni a második zsidótörvénnyel is. *A földkérdés, a felvidéki problémák, Kárpátalja gazdasági és szociális ügyei* mind szerepeltek a miniszterelnök nagy beszédében, aki átfogó képet adott a mai súlyos nemzetközi helyzetben a kormányzat törekvéseiről és általános belső és külső irányeveiről.

Csak futólag érintette gróf *Teleki* Pál miniszterelnök azokat a problémákat, amelyek most a legközvetlenebbül érintik a gazdasági életet, de hangoztatta, hogy

a magyar társadalom teljes mértékben tudatában van azoknak a komoly feladatoknak és nehézségeknek, amelyeket az általános nemzetközi helyzet következtében vállalnia kell.

Este a Magyar Élet Pártjában sok szó esett ezekről a kérdésekről és felvetették a klubban azt a kérdést is a képviselők: milyen problémák megoldása előtt áll most közvetlenül a kormány és melyek azok az áldozatok, amelyeket a magyar közönségnek esetleg már legközelebb vállalnia kell éppen a jövő még súlyosabb nehézségeinek leküzdése érdekében. Sokat beszéltek a pártban *az élelmezés megszervezésének kérdéseiről.*

Kormányintézkedések

Ezzel kapcsolatban igen élénk eszmecsere folyt a földmüvelésügyi minisztérium egyik főtisztviselőjének, dr. *Kolgyáry* Lászlónak egy gazdasági szaklapban megjelent nyilatkozatáról, amelyben a közélelmezés megszervezettségének jelentőségét hangoztatja éppen ezekben az időkben, amikor

össze kell egyeztetni a külpolitikai és valutáris érdekeket a lakosság ellátási igényével.

— *A közélelmezés megszervezése* — mondja feltűnést keltő nyilatkozatában *Kolgyáry* László — *nem jelenti egyben a jegyrendszer bevezetését.* A lakosság különböző rétegeinek eltérő táplálkozási szükségletét lehetetlen olyan egységes rendszerbe foglalni, ami minden igénynek maradéktalanul megfelelne. Jelenthet azonban olyan *intézkedéseket*, esetleg *korlátozásokat* (például hústalan nap bevezetését, stb.), amelyek által a lakosság valamennyi rétege számára az igényeinek megfelelő állandó és folyamatos élelmezés megfelelő árszinten biztosítható.

— *A közélelmezés megszervezése* — folytatja *Kolgyáry* László — *jelenti*

a gondoskodást

egyrészt a termelő gazdáról, hogy termelvényeit a termelési költséget meghaladó árszinten adhassa el, másrészt a *fogyasztóról*, hogy a legjutányosabb áron szerezhesse be élelmiszerszükségletét. Ilyen módon válik lehetővé mind szélesebb néprétegek számára a fokozott fogyasztás. A lakosság ellátásának ilymódon történő megszervezése a földmívelésügyi kormányzat termelési és értékesítési politikáját kiegészítő, de szociális szempontból is nagyjelentőségű közélelmezési politikájának lényege.

A közélelmezés megszervezésének a pártban általában igen nagy fontosságot tulajdonítanak és várják ezzel összefüggésben *a kormány legközelebbi intézkedéseit.* A képviselők úgy tudják, hogy ezekre a lépésekre előreláthatóan csak a jövő év elején kerül sor. A hústalan napok bevezetéséről, mint az egyik legelső intézkedésről beszéltek a beavatottak. Szó van azonban egyéb olyan korlátozásokról, amelyek

sem a termelés folyamatosságát nem akadályozzák, sem pedig a fogyasztóközönséget nem érintik túlságosan érzékenyen.

A tervezett intézkedések között éppen a közélelmezés helyes megszervezése érdekében szerepel

az egységes kenyértípus bevezetése, a zsírprobléma megoldása

már a sertéshizlalásnál és egyéb hasonló olyan intézkedés, amelyek elsősorban egyszerűségüknél fogva érik el a kívánt hatást és sem a termelő, sem a fogyasztópiacon bonyodalmakat nem okozhatnak.

Az első kormányzati intézkedések előreláthatóan már *januárban* bekövetkeznek.

Veszett farkas vérengzése Besszarábiában

Bukarest, december 6

A besszarábiai Bals megye egyik községébe behatolt egy farkas és *széttépett egy tizennégyéves leányt, három embert pedig megmart.* A megmart embereket beszállították a Pasteur-intézetbe, mert azt hiszik, hogy *a farkas veszett volt.*

Letartóztattak egy kauciósikkasztót

Óvadékszélhámost fogott el a rendőrség: Kósa-Kaufmann Sándor 64 éves magánzót. Öt iparos jelentette fel. A Teréz-körút 6. számú bérpalotában, amelyet sajátjának mondott, *két-háromezer pengő óvadék ellenében jól jövedelmező házmesteri állást ígért nekik.* Ezzel tízezer pengőt csalt ki tőlük. Kihallgatása során beismerte, hogy az öt feljelentőn kívül *másoktól is vett fel óvadékokat nemlétező állásokra, összesen mintegy húszezer pengő összegben.* Letartóztatták.

ANGOL HÁBORÚS HUMOR

A tábornok kérdezi egy regrutától:
— Tudod-e, fiam, mi a »hős«?
A baka remegve válaszol:
— Tudom. A hős az, aki talpig férfi.
— Remek. No, tudnál-e említeni is egy híres hőst?
— Igen, tábornok úr... Jeanne d'Arc.

*

A Tommy francia földön »valahol« heves csetepatéból jön vissza. Gépfegyvere egész golyókészletét ellőtte. Éppen postaosztás van. Levelezőlapot kapott hazulról.
»Tisztelt uram, — így a levelezőlap — van szerencsém értesíteni, hogy fegyverviselési engedélyét visszavonták...«

*

— Mama, — szól a vidékre vitt londoni kisfiú — igaz, hogy az angyalok repülnek?
— Igen, aranyom, azért van szárnyuk.
— Hát akkor mikor repül el a szobalány? Tegnap este a papa azt mondta neki: »Kis angyalom«.
— Nyomban repülni fog, fiacskám.

*

Willie hazajön az iskolából, a házvezetőnő fogadja:
— Mialatt iskolában voltál, váratlanul kis pólyás húgocskád érkezett.
— Honnan? — kérdi a fiú savanyú arccal.
— Ó, nagyon távoli országból.
— A csudába, — morog Willie — szóval megint egy menekült!

*

A bormérés kiszolgálólánya nagyon kacér s amikor a káplár »úr« pár percre távozik ujságot vásárolni, áthajol a bádogasztalon, ajkát csókra nyujtja a félénk Tomynak, akit a káplár hurcol Párizs rengetegeiben mindenfelé magával:
— Használd ki, aranyom, a jó alkalmat.
Az angol katona gyanakodva körülnéz:
— Igazad van!
S egy hajtásra kiissza a káplár borát.

Kétévi börtön három magzatelhajtásért

Nagy Károlyné háromrendbeli magzatelhajtás büntettével vádoltan állott a büntetőtörvényszék *Krayzell*-tanácsa előtt. Az ügyészség vádirata szerint az asszony három hozzáforduló nőn *tiltott műtétet végzett.* Rajta kívül a *vádlottak padjára került a három asszony is.*

A bíróság előtt Nagyné tagadott, a három nő azonban töredelmesen beismerte bűnösségét és súlyos bizonyítékokat szolgáltatott vallomásában Nagyné ellen.

A bizonyítási eljárás lefolytatása és a perbeszédek után a törvényszék *Nagy* Károlynét bűnösnek mondotta ki a vádirat értelmében és ezért *kétévi börtönre ítélte*, vádlottársai közül az egyik nő 14 napi fogházat, a másik kettő egy-egy hónapi fogházat kapott, de az ő büntetésük végrehajtását a bíróság próbaidőre *felfüggesztette.* A perorvoslatok bejelentése után az ügyész indítványára a bíróság elrendelte Nagy Károlyné azonnali letartóztatását.

Az egész ország ünnepli a kormányzót nevenapján

Horthy Miklós kormányzó nevenapját országszerte nagy lelkesedéssel ünnepelték. Budapesten a házakat nemzeti színű zászlókkal lobogózták fel és az ünnepi köntösbe öltözött várost a reggeli órákban katonai zenekarok keltették zenés ébresztővel. A hadsereg tagjai hálaadó miséken vettek részt.

Ünnepi misét tartottak a Kapisztrán János helyőrségi templomban, ahol *Hász* István tábori püspök beszélt.

A Kapisztrán templomban tartott misén megjelent vitéz *Bartha* Károly táborszernagy, honvédelmi miniszter, *Sónyi* Hugó, *Werth* Henrik tábornokok, *Radocsay* László és *Varga* József miniszterek, bárcziházi *Bárczy* István és *Stolpa* József államtitkárok, a honvédelmi minisztérium polgári osztályának és az összes minisztériumoknak képviselői, valamint a tábornoki kar, a csendőrségi és a honvédtisztikar küldöttsége.

A misét *Hász* István tábori püspök pontifikálta, fényes papi segédlettel. Szentbeszédében Isten áldását kérte *Horthy* Miklós kormányzóra.

— Kulcsoljuk imára kezünket — mondotta — és minden magyarokkal együtt kérjük a felséges hadak Urát, Istenét, áldja meg és vezérelje tovább országunk kormányzóját, drága honvédségünk legfőbb hadurát, áldja meg és vezérelje, adjon neki továbbra is lelkierőt, egészséget, örömet és *adja, hogy megérhesse édes hazánk napjának felragyogását, édes hazánk egész feltámadását.*

A protestánsok ünnepi istentisztelete az Abonyi-utcai templomban volt.

A protestáns katonai istentiszteleten jelen volt a politikai életnek és a legfelsőbb hivataloknak több előkelő képviselője is: *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter, vitéz gróf *Teleki* Mihály földmívelésügyi miniszter, *Balogh* Jenő v. b. t. t., a magyarországi református egyház világi elnöke, *Fáy* István titkos tanácsos és vitéz *Lukács* Béla államtitkárok, a tábornoki kar tagjai közül: vitéz *Zelenka* Zoltán, vitéz nagybaconi *Nagy* Vilmos, vitéz *Jány* Gusztáv, vitéz *Kiss* Kálmán altábornagyok.

Az istentiszteletet dr. *Soltész* Elemér protestáns tábori püspök végezte. A magyar államfőt *Pál apostolhoz hasonlította*, aki a legsúlyosabb percekben sem magával foglalkozott, de *népének szirtek közé jutott hajójával.* Ez a hajó ép, állja a vihart, *olyan a kormányosa, akit az Isten jókedvében teremtett. Nemcsak hallgatnunk kell rá, de követnünk is kell őt.*

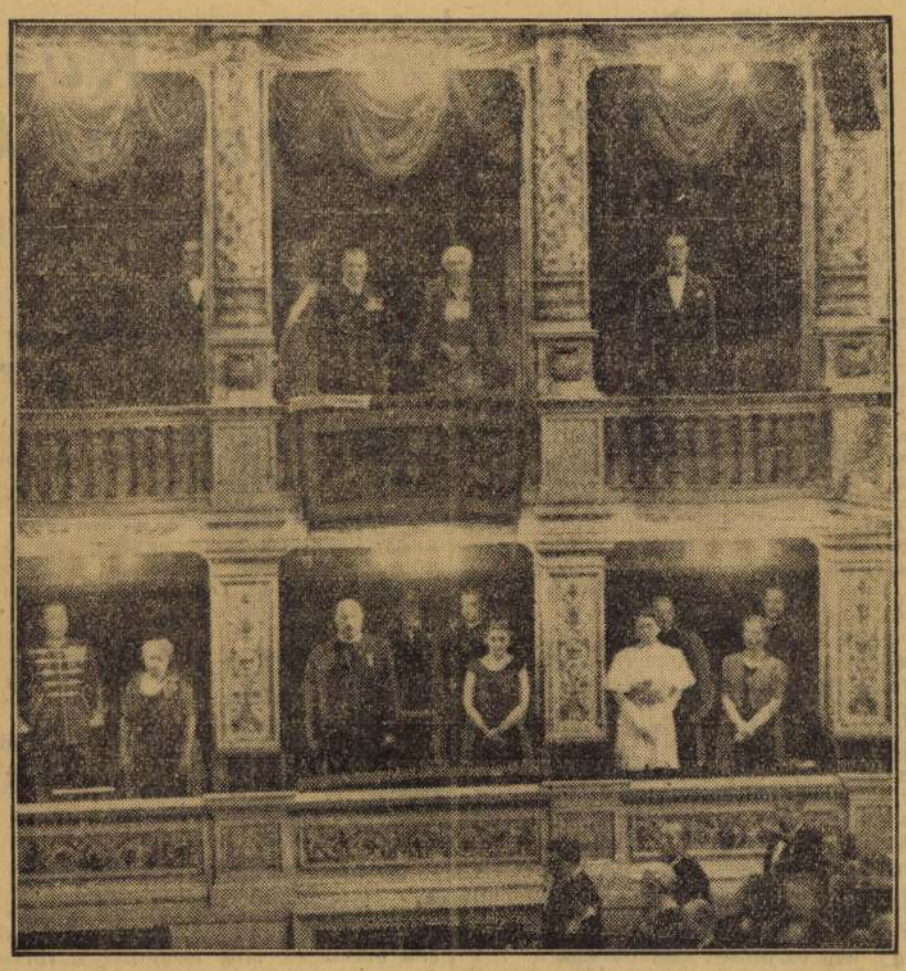

A KORMÁNYZÓ NEVENAPJÁT ÜNNEPELTÉK TEGNAP ESTE A NEMZETI SZÍNHÁZBAN. A Kormányzó és a Főméltóságú asszony mellett jobbról ifjabb Horthy Miklós, Magyarország brazíliai követe áll, aki a napokban érkezett haza tengerentúli állomáshelyéről

A főváros ünnepi ülésén leleplezték a kormányzó bronzszobrát

A kormányzó nevenapján ma délelőtt leplezték le az új városházán a kormányzó bronzszobrát néhai *Zala* György szobrászművész alkotását. A szoboravató ünnepségen *megjelent a törvényhatósági bizottság valamennyi tagja.* A magyar Hiszekegy eléneklése után *Karafiáth* Jenő főpolgármester nyitotta meg az ünnepséget és többek között ezeket mondotta:

— Ez a bronzszobor, amelyet mélységes tiszteletének és hódolatának őszinte megnyilatkozásaképpen állított fel a főváros közönsége, a közgyűlés tagjait és a város érdemes polgárságát egyaránt örök időkre figyelmezteti majd *azokra a legnemesebb magyar erényekre, amelyeket a Főméltóságú Kormányzó Úr érdemvésett mása testesít meg számunkra* és amely erények az ezeréves alkotmányból sarjadzó nemzeti történelmünk legválságosabb perceiben, nemzeti hagyományaink gondos őrzése idején *a magyar sors alakulására döntően hatottak.*

A főpolgármester után *Szendy Károly polgármester mondott szoboravató beszédet.*

Kárpátalja népe lelkesen ünnepli a kormányzó névnapját

Beregszász december 6
(A Pest tudósítójának telefonjelentése)

Kárpátalja népe hálatelt szívvel ünnepli kormányzó urunk nevenapját. A legkisebb faluban is *fellobogózták a házakat, kivilágították az ablakokat és nagy ünnepségeket rendeztek Horthy Miklós kormányzó nevenapjának előestéjén.* Munkácson a kormányzó névnapja alkalmából leplezték le vitéz *Béldy* Alajos ezredesnek a huszárlaktanya falában felállított emléktábláját, vitéz Béldy Alajos — aki azóta tábornokká lépett elő — indította el ugyanis ez év márciusában a kárpátaljai harcokat, melyek *egész Kárpátalja felszabadulásához vezettek.*

Délután Bereg-Ugocsa vármegyék vitézi széke rendezett Miklós-délutánt, melynek szónoka vitéz *Siménfalvy* Árpád főispán volt, aki lelkes szavakkal méltatta a mai nap jelentőségét. *Beregszász városában is fellobogózták és kivilágították a házakat, fáklyás zenekarok járták az utcákat.* Este ünnepi előadás volt, melyen *R. Vozáry Aladár országgyűlési képviselő mondott ünnepi beszédet.* Lelkes szavakban méltatta Horthy Miklós kormányzó húszéves államvezetésének eredményeit. Beszédét így fejezte be:

— Imádkozzunk Horthy Miklós kormányzó úr életéért, hogy tartsa meg őt nekünk az Isten, hogy védje meg továbbra is hazánk békéjét. És ha egyszer parancsot ad, hogy a mi nemzetünknek is háborúba kell mennie, kérjük a jó Istent: *ebben a háborúban hozzuk vissza az elszakított többi részeket.*

Így ünnepelték december 6-át a Pest nyomdászai

Megkapó ünnepség színhelye volt ma délelőtt a *Pest* szerkesztőségének nyomdája, ahol a lapkészítés különleges és megfeszített munkairama nyujtotta a megfelelő és stílusos keretet az ünnepi percekhez. A szerkesztőségi csőposta percenkint zudította a legfrissebb külföldi táviratokat, a cikkeket és riportokat, a gépszedők pedig a keskeny szeletekre vágott kéziratokat villámgyorsasággal szedték ólomsorokká: zakatoltak a szedőgépek, cikáztak az öntők, a futárok rohantak a szerkesztőségből a nyomdába és vissza, amikor egyszerre csak — mintegy varázsszóra — ez az egész lázas tempó pillanat alatt ünnepi nyugalommá csendesedett.

Tíz órát mutatott az óra, amikor megálltak a szedőgépek, elhalkult a gépek és az emberek lármája, a nyomdászok felálltak munkahelyükről és *néma csendben hódoltak Magyarország kormányzójának névünnepe alkalmából.* Áhitatos percek voltak ezek, *a magyar munkás hódolt a legelső magyar embernek, vitéz nagybányai Horthy Miklósnak.*

Három perc után ismét megindultak a gépek, felhangzott a gépek zakatolása, a munka himnusza, amely nagyszerű lendületével a dolgozó Magyarország szebb jövőjének egyik legbiztosabb záloga.

Így ünnepelték a *Pest* nyomdászai Főméltóságú Kormányzó Urunkat.

A francia rádió ünnepi adása

A francia rádió ma este 11 órakor *ünnepi műsort ad Horthy Miklós kormányzó névnapja alkalmából.* A műsor keretében beszél Louis de *Vienne* volt budapesti francia követ. Az ünnepi műsort Marseilles, Toulouse és Strassburg hullámhosszán közvetítik.

Nagykanizsán a veszprémi püspök mondott ünnepi beszédet

Nagykanizsa, december 6
(A Pest tudósítójának telefonjelentése)

Dr. *Czapik* Gyula megyéspüspök kedden este autón Nagykanizsára érkezett. Ma, szerdán reggel a püspök beszédet mondott a gimnáziumi ifjúságnak, majd megáldoztatta őket. Délelőtt 10 órakor fényes papi segédlettel *ünnepi misét mondott a ferenciek plébániatemplomában a kormányzóért,* amelyen résztvett a honvédség vitéz *Székely* János tábornokkal az élén, dr. *Krátky* István polgármester és a közhivatalok vezetői.

Délelőtt 11 órakor a városházán díszközgyűlés volt dr. *Krátky* polgármester elnöklete alatt, amelyen *leleplezték Horthy Miklós kormányzó életnagyságú képét,* amit Endrey budapesti festőművész festett. Az ünnepi beszédet dr. *Czapik* Gyula püspök mondotta, majd dr. *Krátky* polgármester átvette gondozásba a város közönsége nevében a művészi képet.

Dr. Czapik Gyula délután a küldöttségek tisztelgését fogadta, majd késő délután autóján visszatért székvárosába.

VI. György király a franciaországi angol fronton

London, december 6
(A Pest londoni szerkesztőségének távirata)

Az angol király látogatása a nyugati fronton vezetőhelyet foglal el a ma reggeli londoni lapokban. Most közlik az angol közvéleménnyel, hogy a királyt nagyjelentőségű útján elkísérte a *gloucesteri* herceg és lord *Gort* marsall, angol főparancsnok is. Az angol kormány eredetileg az uralkodó visszatéréséig titokban akarta tartani magát az utazás tényét is, később azonban a király azt kívánta, hogy a közönséget tájékoztassák az utazásról. VI. György az első éjszakát egy francia vidéki kastélyban töltötte s onnan *a hadsereg egyik álcázott autóján kelt útra a csapatokhoz.* A kíséret tagjai ugyancsak álcázott autókon követték.

Az uralkodó látogatásának programját és időtartamát még mindig szigorú titok fedi. R. L.

HOTEL IMPERIAL
Nagy idők filmje,
Mától a
KAMARÁBAN
11, 2, 4 órakor mérsékelt
6, 8, 10 órakor rendes helyárak

Gyors és biztos fertőtlenítőszer
a SUPER LYSOFORM

MA ESTE FELLÉGI TERI
új műsorának premierje az
ASTORIÁ-BAN
TÁNC
Asztalrendelés:
187-840, 187-845

Elsötétitési légvédelmi gyakorlat Berlinben

Irta: Vitéz Német Lajos ny. tábornok

Március 20-ra virradó éjjel Berlinben két órán át teljes sötétség fog borulni. Egy nagyszabású légvédelmi gyakorlatot tartanak meg elsőizben, egész Nagy-Berlin fölött, hogy a milliós város lakosságát a polgári légvédelem jelentőségével és fontosságával megismertessék.

Hogy mily alaposan és komolyan készülnek ezen eseményre, mutatja az alábbi, szószerint lefordított falragasz szövege:

HIRDETMÉNY

az 1935 március 19-én Nagy-Berlin területén megtartandó elsötétitési gyakorlatot illetően

I. A birodalmi légiminiszter rendeletére 1935 március 19-én egész Nagy-Berlin területén légvédelmi gyakorlat tartatik. Az intézkedések végrehajtásával és ellenőrzésével a rendőrség bizatott meg.

Ugy a rendőr-, mint segédközegek utasításait okvetlen követni kell.

Nagy-Berlin egész lakosságától megköveteltetik, hogy a tett intézkedéseket betartsa és a komoly esetnek megfelelő magatartásával a jó *„elsötétitési fegyelmet"* támogassa.

II. Részlet-intézkedések.

A jelzett napon 22—23 óráig „korlátolt világítás", 23—24 óráig pedig „elsötétítés" történik.

Akusztikai, vagy egyéb jelzések sem a gyakorlat elején, sem annak végén nem adatnak.

A) Korlátolt világítás

1. Az utcai világítás a legkisebb mértékre csökkentendő, felül pedig burkolva legyen. A nyilvános közlekedés lehetősége azonban biztositandó.
2. Az összes világítóreklámokat és kirakatvilágitást 22 órakor be kell szüntetni.
3. A belső világítás az összes lakó-, irodai és ipari helyiségekben (áruházak, mozgószinházak, vendéglők, mulatóhelyek, kórházak, várócsarnokok) a világítás annyira elhomályosítandó, hogy semmiféle fény kifelé ne szűrödjön. Oly üzemek, melyek éjjeli leváltással dolgoznak, igyekezzenek ezen követelményeknek ugyancsak megfelelni. Az elhomályosító berendezéseknek olyan szorosan kell zárniok, hogy semmiféle fény ki ne szűrődjék. A villanyáram- és gázvezetéket azonban elzárni nem szabad.

   A felső világítással és üvegtetőkkel ellátott házak elsötétítésére különös gond fordítandó.
4. A munkahelyeken kívül égő lámpákat feltétlenül el kell oltani. Veszélyeztetett közlekedési pontokon homályos lámpákat lehet használni.
5. Elkerülendő, hogy ajtónyitásnál világosság szűrődjék ki, ahol szükséges, e célból fényfogó berendezéseket kell alkalmazni.
6. Géperejű járművek csak kisebb lámpájukat használhatják. Villamoskocsik, járművek, kerékpárosok csak elhomályosított lámpákkal közlekedhetnek. Hajók és vizi járművek csak a legszükségesebb jelzőlámpákat használhatják. A belső világítás eloltandó. Az összes közlekedési eszközök belsejét olykép kell elzárni, hogy semmi fény, vagy világosság ki ne szűrődjék.

B) Elsötétítés

1. Az elsötétítés pontosan és egyszerre 23 órakor kezdődik.
2. Csak a legfontosabb közlekedési és veszélyeztetett pontokon maradhatnak olyan sötétüvegű világítótestek, melyek felfelé teljesen, oldalt és lefelé erősen el vannak homályositva, illetve burkolva. Az összes épületekenkívüli világítótestek eloltandók.
3. Az összes közlekedési eszközök (gépjárművek, villamosok, kerékpárosok, kocsik stb.) teljesen elhomályosított lámpákkal, illetve ablaküvegekkel közlekedhetnek. A fényszórók fából, kartonból, vagy bádogból készített koronggal fedendők el és csak egy kb. 5—8 cm. hosszú és 1.5 cm. széles réssel látandók el, az úttest megvilágítására.

   A hátsó lámpák megbizhatóan elhomályositandók.

   A menetsebesség, szerencsétlenségek elkerülése végett úgy csökkentendő, hogy a járművet a vezető mindenkor uralja.

   Olyan járművek, melyek 1935 március 19-én 22—24 óra közötti időben kívülről Nagy-Berlin területére beérkeznek, kötelesek ezen figyelmeztetéseket követni.
4. Nyilvános utak használata úgy saját, mint nyilvános biztonság érdekében lehetőleg kerülendő.
5. Vasúti átjárók a jelzett időben nem lesznek kivilágítva, ellenben kézilámpákkal ellátott vasúti alkalmazottak által őriztetnek. Ennélfogva a járművezetők fokozott éberséget és óvatosságot tanusitsanak.

III. A fent kihirdetett intézkedés végrehajtásáért felelősek: nyilvános épületekben a hivatali előljárók; ipari üzemekben az üzemvezetők; magánházakban, illetve lakásokban minden lakó, de azonkívül a háztulajdonos, a házfelügyelő és a légvédelmi házi őr; járműveknél azoknak tulajdonosai és vezetőik.

Berlin, 1935 február hó 12-én.

Rendőrfőnök:
VON LEVETNOW

*

A jövő háborújában is *éjjeli bombatámadásokkal* kell számolnunk, fontosabb városok és ipari gócpontok ellen. Bár nappal a kijelölt tárgyak felismerése és célbavétele könnyebb és biztosabb, viszont nagyobb repülőegységek azonban sokkal könnyebben és gyorsabban ismerhetők fel és így elvész az első fontos előnye a támadónak, a meglepetés. Azonkívül a vadászgépek ellentámadása, úgyszintén a légelhárító ágyúk és géppuskák működése nappali világítás mellett több eredménynyel fog járni.

Nagyobb sikerrel kecsegtet tehát egy éjjeli légi bombatámadás. Mivel a tájoló és egyéb műszerek ma már igen tökéletesek, a biztos repülésre még holdvilágos éjszakák sem szükségesek. Sőt, minél sötétebb az éj, annál nagyobbak a támadó esélyei. Tudjuk azonban, hogy sötét éjszakákon a *nagyvárosok fénytengere,* az erősen kivilágított ipartelepek, nagy pályaudvarok stb. *kiváló tájékoztató- és iránytárgyakat* képeznek a támadó légi flotta részére. Annál nehezebb azonban az ilyen éjjeli légitámadás végrehajtása, ha ezek a támpontok hiányoznak. Ha tehát a várost, ipartelepet elsötétítjük, úgy esetleg lehetetlenné tesszük, hogy az ellenség az éj sötétjében azt felismerje és megtámadhassa. A polgári lakosságnak tehát módjában áll egy szigorúan keresztülvitt *elsötétítés által* az ellenséget félrevezetni, annak *támadása elől megmenekülni.*

Több izben végrehajtott hasonló jellegű gyakorlatok célja egyrészt gyakorlati tapasztalatokat gyüjteni, másrészt a polgári *lakosságot hozzászoktatni,* hogy a szokatlan, megváltozott körülmények között is foglalkozását folytassa, de mindenesetre — komoly esetben — is nyugalmát megtartsa és általános pánik ki ne törjön.

Reméljük, hogy itthon is alkalmunk lesz záros határidőn belül az elsötétítést és a hozzávaló alkalmazkodást gyakorolnunk, mint a légvédelemnek, mely tudjuk, egyúttal honvédelem és egyéni védelem is, — egyik legfontosabb tényezőjét.

Női és férfi
Lóden-kabát 22.50
a fenti rajz szerint.
A legpraktikusabb viselet!

4 éves gyermeknek 8.60+—.60
Női műselyem esőköpeny sok színben 12.80
Női divatos tavaszi kabátok Crepe de Chine béléssel ..... 39.—
Női blúzok kockás taft imit. és kötött anyagból 1.90
Divatos szövetaljak 3.90
Női kötöttruhák 6.80
Női szövetruhák csinos fazónok 7.80
Crepe de Chine női ruhák 9.80
Marokén női ruhák 17.80
Csinos mosó háziruhák 3.90
Jól mosható pongyolák 2.90
Kötött meleg pongyolák ... 6.80

Fényves ÁRUHÁZ KALVIN-TÉR 7

Postán utánvéttel szállítjuk!
Meg nem felelőért a pénzt visszaküldjük!

Lázadásban robbant ki a zemplénmegyei rutének nyomora

A zemplénmegyei *mezőlaborci* járáshoz tartozó *Nagycsertész* községben a nyomorban sínylődő rutének elkeseredése *véres tüntetésben* robbant ki egy *végrehajtás* alkalmával. A tüntetés hovatovább *formális lázadássá* fajult, amelynek során *a csendőrök és a parasztok közül számosan megsebesültek.*

A szomorú eseményről a következő táviratok számolnak be:

Gumibot, sortüz Nagycsertészen

PRÁGA, márc. 16.

Hivatalosan jelentik: A mezőlaborci járáshoz tartozó *Nagycsertész* községben izgalmas jelenetek játszódtak le. A falu lakossága fegyveres ellenállást fejtett ki a hivatalos hatósági közegek ellen, akik március 13-ikán *Nagycsertészen* adótartozás miatt foglalást akartak végrehajtani.

A felizgatott tömeg megakadályozta a végrehajtást és *közáport zúdított a végrehajtási közegek támogatására kiküldött csendőrőrjáratra.* A tömeg nekiesett a végrehajtónak és őt, valamint az egyik ügyvédi iroda kiküldött tisztviselőjét *agyba-főbe verte.* A következő napon a hatósági közegek elleni tettlegességek felülvizsgálására és a rend és nyugalom helyreállítására megerősített csendőrjárat érkezett *Nagycsertészre,* ahol a lakosság *ismét közáporral és lövésekkel fogadta a csendőröket.* A kődobások által két csendőr a fején megsebesült. Tekintettel arra, hogy a helyzet mind komolyabbá vált és a tüntetők száma a szomszédos községekből jövő emberekkel is megszaporodott, a csendőrség kénytelen volt újabb erősítést kérni. Közvetlenül ezután a tüntetők *elvágták a távbeszélő vezetékeket,* majd a csendőrlaktanya ellen indultak rohamra, hogy a laktanyát lerombolják. A tüntetők bezúzták a csendőrség épületének összes ablakait.

A csendőrség megkísérelte a felizgatott tömeg megnyugtatását és ez részben sikerrel is járt, mert a tömeg oszolni is kezdett. Ekkor megérkezett a segitségül küldött húsz emberből álló csendőrjárőr. Amikor a tömeg észrevette a tehergépkocsin érkező csendőröket, *dühe ismét fellángolt és több mint száz ember rohamra indult a csendőrök ellen.* A tömeg valóságos közáport zúdított a csendőrökre és nem engedett annak a felszólításnak, hogy oszoljék szét. A csendőrök parancsnoka erre parancsot adott a gumibot használatára. A tüntetők *még hevesebb közáporral és lövésekkel feleltek, mire a csendőrök lőfegyvereikhez nyultak és hét lövést adtak le.* A tömeg szétrebbent, hogy ezután lesből folytassa a csendőrök elleni támadását.

A házakból és a sövények mögül egymásután dördültek el a lövések, amelyek azonban csaknem mind a csendőrök feje fölött süvítettek el. Erre a csendőrök sortüzet adtak és sikerült a tömeget végkép szétoszlatni. A támadók lövései átlukasztották két csendőr sisakját.

Az éjszaka folyamán *Nagycsertész* községbe újabb csendőrjáratok érkeztek. A helységben és a szomszédos községekben helyreállott a teljes rend és nyugalom. Eddig még nem sikerült megállapitani, vajjon a csendőrgolyóknak volt-e áldozatuk. A csendőrök közül öten sebesültek meg kődobásoktól. Egyikük állapota súlyos.

Zemplénben elfelejtették már az emberek a kenyeret

POZSONY, márc. 16.

Egybehangzó jelentések szerint a *Zemplénmegyében* történt zavargások *jóval nagyobb méretűek voltak, mint ahogy azt a Cseh Távirati Iroda jelentette.*

A rutének szóval le nem irható nyomorban élnek. *A kenyér már csak az idősebbek emlékezetében él.* Az emberek *kizárólag tengeri dercéből* élnek, nagy ritkán kerül asztalukra tojás vagy hús. A férfiaknak *nem telik dohányra.* Dohány helyett *faleveleket szívnak.* Egy korona, magyar pénzben *tizenhat fillér már jelentős összeget képvisel az éhező falvakban.*

Elképzelhető, hogy ilyen megdöbbentő nyomor közepette milyen érzéssel fogadták a parasztok a lázadást kirobbantó végrehajtót, aki az egyik szegény parasztembert *utolsó tehenétől,* végeredményben az egyetlen pohár tejtől akarta megfosztani. A szomszédok összegyültek a paraszt háza előtt, fenyegetőleg léptek fel a végrehajtóval szemben, mire az csendőröket hivatott, de a tömeg *a csendőröket is megtámadta.*

Arról, hogy a parasztok milyen veszteséget szenvedtek, *nem szól a hivatalos jelentés.*

A BUDAPESTI HIRLAP
telefonszámai:

444—04.	444—07.
444—05.	444—08.
444—06.	444—09.

Németországban betiltották „a revolver-lapokat"

BERLIN, márc. 16.

Az állami titkosrendőri hivatal a birodalmi propagandaügyi minisztérium indítványára betiltotta a következő lapok megjelenését: *Berliner Herold* (Berlin), *Die Wahrheit* (Berlin), *Das Kleine Journal* (Berlin), *Bunte Wochenschau* (Berlin), *Echo Germania* (Erfurt).

A betiltó rendelkezés megokolása szerint a fentnevezett lapok *üzletet csináltak abból, hogy másokat a nyilvánosság előtt lekicsinyeljenek és ezáltal tápot nyujtottak a pletykának és a legrosszabb fajtájú szenzációhajhászásnak.*

KONDYLISZ: Amig a helyemen vagyok, György király nem tér vissza

ATHÉN, márc. 16.

Kondylisz hadügyminiszter, az *Evening Standard* athéni tudósitója előtt kijelentette, hogy *ameddig ő a helyén van, senki sem gondolhat arra, hogy György volt görög király visszatér.*

— Görögország államformájáról — mondotta *Kondylisz* — nem a politikusoknak, hanem a *népnek kell döntenie.* Eddig minden okunk van azt hinni, hogy *a görög nép köztársasági érzelmű.*

A hadügyminiszter a továbbiakban kijelentette, hogy *a külföldre menekült forradalmárok kiadatását nem fogják kérni és a kormány általában nem törekszik vérontásra.*

Metaxasz kéréssel fordult *Kaldarisz* miniszterelnökhöz, hogy *kormányát alakitsa át. Metaxasz* is kijelentette, hogy *szó sincs a görög államforma megváltoztatásáról.* A néppárti miniszterek felajánlották tárcáikat, amennyiben a kormány átalakitása ezt szükségessé tenné.

Legújabb hírek szerint *a törvényhozási választások kiirására hat hónapon belül nem kerül sor. Venizelosz* pártja *feloszlott* s a párthoz tartozó képviselők kormánypárti szervezetekbe léptek át.

HIREK

NAPPALI FELMELEGEDÉS

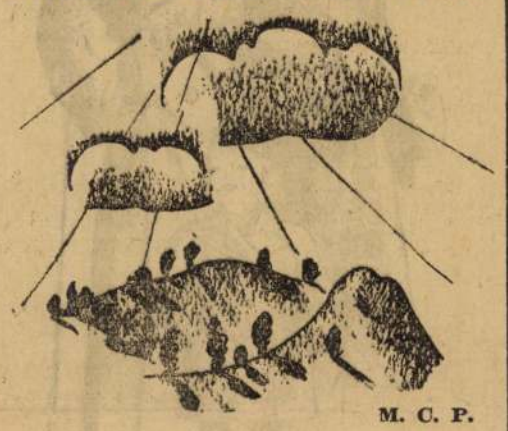

M. C. P.

A Meteorológiai Intézet jelenti március 16-án este 9 órakor:

Nyugat- és Közép-Európában a déli légáramlás hatása alatt felmelegedési folyamat indult meg. Nyugat-Európában az időjárás túlnyomóan felhős, Közép-Európában azonban még jobbára derült, csak a Földközi- és Adriai-tenger partvidékén borult.

Hazánkban is a nyugati részeket kivéve, az ég jobbára felhőtlen. A hőmérséklet emelkedése azonban nálunk még nem volt érezhető: csak 6—9 fok között váltakozott.

Budapesten este kilenc órakor a hőmérséklet plusz 2 fok Celsius, a tengerszintre átszámított légnyomás 765 milliméter, alig változó.

Várható időjárás a következő 24 órára: Délkeleti-déli szél, nyugaton felhősebb, éjjel még gyenge fagy. A nappali hőmérséklet kissé emelkedik.

— **(Parini olasz miniszter látogatása a budapesti Olaszok házában.)** Piero Parini miniszter, a külföldön élő olaszok vezérigazgatója, március 19-én, kedden, pontban 17 óra 30 perckor látogatást tesz az Olaszok házában (Akadémia-utca 5). Felkérik az olasz kolónia összes tagjait, hogy az ünnepségen teljes számban jelenjenek meg.

*

Martedi, 19 marzo alle ore 17.30 precise S. E. il ministro Piero Parini, Direttore degli Italianiall'Estero, visitera le Casa degli Ita-Italianiall'Estero, visitera a Casa degli Italiani (Akadémia-utca 5). Tutti gli italiani residenti in Ungheria Sono invtati ad assistere alla cerimonia.

— **(Uj Johannita-rendi lovagok.)** Oszkár porosz királyi herceg battyáni és paksi *Paksy* Jenő dr. királyi törvényszéki bírót, báji *Patay* Sámuel főispánt és vitéz jószási *Purgly* Emil volt földmívelésügyi minisztert *a Johannita-rend tiszteletbeli lovagjaivá nevezte ki.*

— **(Megoperálták a dán királynét.)** Kopenhágából jelentik: Hivatalosan közlik: A dán királynét ma reggel beszállították a stockholmi Sophia Hemmets-kórházba. A királynén bélműtétet hajtottak végre, amely jól sikerült. A királyné jól bírta az altatást. Érverése normális. A király haladéktalanul Stockholmba utazik. A dán királyné a dán trónörökös és Ingrid hercegnő eljegyzése alkalmából tartózkodik Stockholmban.

— **(Kinevezés.)** A kormányzó a kultuszminiszter előterjesztésére *Várkonyi* Hildenbrand dr. szegedi magyar királyi *Ferenc József* tudományegyetemi nyilvános rendes tanárt ugyanez egyetem pedagógiai tanszékére egyetemi nyilvános rendes tanárrá kinevezte.

— **(Kossuth-emlékünnep az Országzászlónál.)** Vasárnap a március 15-i ünnepségeket kiegészítőleg déli 12 órakor Kossuth-emlékünnepet rendez az Ereklyés Országzászló Nagybizottsága a szabadságtéri országzászlónál.

— **(Rákóczi-emlékünnepély.)** Nagysikerü ünnepélyt rendezett szombaton este a II. Rákóczi Ferenc halálának kétszázadik évfordulója alkalmából az Országos Gárdonyi-Társaság a Zeneművészeti Főiskola kamaratermében. Simon Lajos, a társaság elnöke megnyitójában kegyeletes szavakkal emlékezett meg a nemzet halhatatlan vezéréről. A továbbiakban a kuruc költészet és a magyar tánc jegyében pergett le a szinesen összeállitott müsor, amelyből kiemelkedett Gárdos Kornélia művészi szavalata és Baranyai Béla „Rákóczi álma" cimü hangulatos szinjátéka.

— **(Hogy meg) ne kapja az influenzát,** szopogasson „Anacot"-pasztillát.

— **(Hajhullást szüntet)** Tarpan-hajcsepp. Modern, újszerű!

— **Leendő anyáknak kellő figyelmet kell fordítaniok arra, hogy bélműködésük rendben legyen, ami legegyszerűbben a régóta közismert természetes „Ferenc József" keserűvíz használata által — reggel, éhgyomorra egy fél pohárral — érhető el.**

Régi világ

A Budapesti Hirlap irja 1885 március 17-én

MÁRCIUS 15. A magyar nemzet husvétját, a legszebb emlékek feltámadó napját, március 15-ikét hovatovább országos nemzeti ünneppé emeli a kegyelet és lelkesedés. Ezt a benyomást tette ránk az Egyetem-téren és a Petőfi szobra előtt lefolyt hazafias ünnep. Az Egyetem.téren az egyetemi énekkar elénekelte a *Nemzeti dalt,* majd *Kroob* Károly lépett a piros redőzet előtt emelkedő állványra és messzehaló hangon szavalta el *Ábrányi* Emilnek erre az alkalomra irt költeményét, amelynek utolsó versszaka igy hangzik:

Aki itt él, rátanitjuk:
Még azt is, ki durva kart
Fenyegetve szegzett nékünk,
Lesz hódolva a mi népünk,
S kulcsolt kézzel ily fohászt mond:
Isten! áldd meg a magyart!

ÖRÜLT SEBESSÉGGEL HALADÓ OMNIBUSZ. Sajnos baleset érte meg ma Odescalchi Géza hercegnőt, szül. Andrássy Etelka grófnőt, aki délután férje társaságában egy amerikai szerkezetü könnyü egyfogatú kocsiban kikocsizott a Városligetbe. A Sugárúton, a Mücsarnok előtt két omnibusz jött velük szemben örült sebesen, versenyt hajtva egymással. A herceg már messziről intett ostorával, hogy óvatosan hajtsanak, de a figyelmeztetés nem használt. Kocsija oly erővel ütközött össze az egyik omnibusszal, hogy feleségével együtt lebuktak a kocsiról. A herceg csak könnyü zúzódást szenvedett mellén, a hercegnő balkarját törte. A dologban azonban alighanem hibás lehet a herceg is, mert szemtanuk szerint, nagyon gyorsan hajtott. Egy idő óta általában lábrakapott az erős hajtás, még a legnépesebb utcákon is és valóságos csoda, hogy minden nap nem fordul elő a maihoz hasonló sajnálatos eset.

GYÜMÖLCSFÁK A CSÁNGÓKNAK. Temesmegye törvényhatóságának kérelmére gyümölcstermelőink 850 gyümölcsfacsemetét juttattak el a Szapáryfalván letelepedett csángók számára.

A MAGYAR NYELV GYÖZELME. A budapesti könyvnyomdászok és betüöntők alkalmasabb időt nem választhattak, mint a március 15-ét, hogy egy hazafias inditványt egyesületük közgyülésén elfogadtassanak. Kemény harc után végre kivitte a nyomdászok magyar része, hogy a közlönyük (Typographia) ezentúl csakis magyar nyelven fog megjelenni.

AZ ARANYEMBER-T a pesti német szinház igazgatója Lesser is szinre akarta hozni, persze bécsiek vendégszereplésével, de ezt a Nemzeti Szinház, melynek jogaiba ütközik, nem engedte meg. Nagyon helyesen, Budapesten *Jókait* csak magyarul akarjuk élvezni.

— **(Április 8-án iktatják be egyházmegyei gondnokká Lázár igazságügyminisztert.)** Abonyból jelentik, hogy a kecskeméti református egyházmegye, amelynek gyülekezetei, mint tudvalévő, egyházmegyei gondnokukká választották Lázár Andor dr. igazságügyminisztert, április 8-án rendkivüli közgyülésen iktatja be illusztris új gondnokát. Egyházi körökben nagy érdeklődéssel néznek elébe Lázár Andor székfoglalójának.

ESŐKABÁT

műselyem és batiszt P **11.80** — KÁROLY-KÖRUT 30

műs. Crépe de Chine P **23.-** — SZERVITA-TÉR 10

DENTÁRIA R.-T. — GEIGER TESTVÉREK

— **(HÉT EMBERREL ELTÜNT EGY REPÜLÖGÉP.) Párizsból jelentik: A gyarmatügyi minisztérium jelentése szerint az a repülőgép, amelyen Renard, az egyenlítői francia gyarmat kormányzója, tegnap felesége és öt útitársa kíséretében szemleútra indult, nyomtalanul eltünt.**

— **(A TESz elhalasztotta Rákóczi-emlékünnepélyét.)** A Társadalmi Egyesületek Szövetségének elnöksége ezúton is közli az összes tagegyesületekkel, hogy II. Rákóczi Ferenc fejedelem halálának kétszázadik évfordulója alkalmából *március 7-ére,* a Fővárosi Vigadó termeibe kitüzött emlékünnepélyt a közbejött választási mozgalmak miatt kénytelen volt *elhalasztani.* Az emlékünnepélyt *április 14-én,* délután 5 órakor tartják meg a Fővárosi Vigadó termeiben. Az emlékbeszédet *P. Zadravetz* István tábori püspök, a TESz társelnöke mondja.

× **(A hangsúly)** a minőségen van az Ujlaki épitőanyagoknál. Gyártja és forgalomba hozza: „Nagybátony-Ujlaki" Egyesült Iparmüvek R. T.

× **(Az orvos azt mondja):** A haj ápolásának leglényegesebb kelléke, hogy a felgyülemlett zsiradékot, piszkot és egyéb rárakódást alaposan szappanos champonnal távolitsuk el. E célra legjobban a *Bombin shamponmosás* felel meg, mert szappananyaga a legnemesebb alkatrészekből van készitve és ezért a haj a Bombin shamponmosás után azonnal ragyogóan fényes és vonzó lesz, amellett a hajhullámok háromannyi ideig tartanak.

HÁZASSÁG

Árvai Béla és *Faragó* Panni március 17-én, vasárnap fél 1 órakor tartják esküvőjüket a dohányutcai izr. templomban. (Minden külön értesítés helyett.)

Riszner Mária, néhai *Riszner* Róbert veszprémi püspöki uradalmi főpénztárnok és neje, *Krah* Teréz leánya és ifj. *Takács* László dr. vm. fogalmazó, *Takács* László dr. nyug. törvényszéki bíró, ügyvéd és neje, *Pap-Kovács* Margit fia március 14-én Veszprémben házasságot kötöttek.

Havass Zoltán főispáni titkár (Szeged) eljegyezte *Polner* Judithot, *Polner* Ödön dr. egyetemi tanár leányát.

— **(Meghalt Ciffra Gyuri zongoratanárnője.)** Pénteken este a Park-szanatóriumban meghalt *Tauszky* Jolán, a neves zongoraművésznő és zenepedagógus. *Tauszky* Jolán kiváló pedagógiai képességével serkentően hatott számos fiatal zongoraművészünk fejlődésére, tanitványai közé tartozott legutóbb a kis *Ciffra* Gyuri is. Az elhunyt zongoraművésznőt vasárnap délután 4 órakor temetik a rákoskeresztúri temetőben.

— **(Világitótorony a sivatagban.)** Párizsból jelentik: A Nigéria és az északafrikai partok között közlekedő francia postarepülőgép-járatok számára a mult héten állitották az első világitótornyot a Szahara közepén, az éjszakai légiforgalom céljaira. A világitótornyot egy *Bidon Cinq* nevü elhagyott telepen épitették fel, amely egy parányi oázis közepén benzintöltő-állomás volt, a Szaharán keresztül néhány év óta közlekedő automobiljáratok részére. A tevekaravánok örökségén igy kelt versenyre a modern közlekedés két járműve, az automobil és a repülőgép, és a versenyből kétségtelenül a repülőgép kerül ki győztesen.

— **(Zala György Arpád-szobrot ajándékozott Nagykőrösnek.)** Nagykörösről jelentik: *Zala* György szobrászmüvész, a város díszpolgára, ismét egy értékes szoborművet ajándékozott a város közönségének. A milleniumi emlékmü *Arpád* lovasszobrának modellje kerül Nagykörösre. Ez a negyedik szobormü, amelyet a müvész a városnak adományoz. Ezenkívül az ő alkotása Nagykörösön a karrarai márványból készült hősök szobra is.

× **(Olcsó és mégis az igazi.)** Alacsony árat hirdetni önmagában még nem mond semmit. A *Heilig-harisnyaáruház* (Rákóczi-út 26.) tavaszi árszabásával azért lepi meg a közönséget, mert olcsón a megszokott, kiváló minőséget adja harisnyákban, kombinékben és mindenrendü kötöttáruban. *„Mindent a vevőnek":* ez a cég jelszava s országszerte ismeretes, hogy Heilignek nem a jelszavával, hanem a legjobb és mégis legolcsóbb áruval szerezte meg népszerüségét.

× **(Cukorbetegségnél)** fontos az insulintermelést elősegitő *Mira* glaubersós gyógyvízzel tartott kúra.

× **(Olcsó sütés-főzés.)** Olyan olcsó a villamos főzés és olyan kitünő minőségüek a villamos tüzhelyen készült ételek, hogy a háziasszonyok őszinte csodálatát és elismerését váltják ki az Elektromos Müvek V., Honvéd-utca 22. sz. alatti kiállításának főzőbemutatói. E héten *délutáni* főzőelőadást *hétfőn* és *szerdán* fél 6 órai kezdetel, *délelőtti* főzőiskolai gyakorlatot pedig *hétfőn, csütörtökön és pénteken* fél 10 órai kezdettel tartanak. Kuglóf-, foszlóskalács-, vajastészta- és tortasütés. Részvétel díjtalan. Villamos forróvíztárolók és tüzhelyek részletfizetésre vásárolhatók. A kiállitás nyitva: hétköznapokon délelőtt 8—2 és délután 4—7 óráig.

A március 3-iki rejtvénypályázat nyertesei

A március 3-án megjelent rejtvények megfejtését képes mellékletünk a „Vasárnapi Ujság" mai számában közöljük:

A nyertesek névsora a következő:

1—1 ezüst iront nyertek: Rácz István Budapest, Fehér Józsefné Székesfehérvár.

1—1 illatszercsomagot nyertek: Gábor Mária, Reich Andor, Péter Anny budapesti nyertesek, Geréb Ilonka Szolnok, Vezér Gáborné Kaposvár, Magyar Zoltán Kispest.

1—1 Diskay fényképész-céghez szóló utalványt nyertek: Hittig Lajos, Forgó Károlyné, Burger Gizella, Csikszeredai Buzássy Remig, Lázár Kornélia budapesti nyertesek.

1—1 üveg bort nyertek: Nagy Zoltán, Schmidt Ferencné, Károlyi Sanyi, Burger Edith, Zombory Ferenc, Kertész Zsigmond budapesti nyertesek.

1—1 szépirodalmi könyvet nyertek: Babarczy Tibor, Algöver Andor, Bekk Zsigmondné, budapesti nyertesek, özv. Fodor Ferencné Rákospalota, Erdélyi Sándor Dunakeszi, Balogh Miklós Baja, Csik Lajos dr. Tihany.

A nyereményeket a budapesti nyertesek csütörtök estig kiadóhivatalunkban vehetik át csakis személyesen, kellő igazolás mellett, a vidékieknek postán küldjük el bérmentetlenül.

— **(Pályázatot hirdet az Iparmüvészeti Társulat.)** Az Iparmüvészeti Társulat ötvenéves jubileumi esztendejének programjában szerepelt bútor-tervpályázat bírálóbizottsága úgy határozott, hogy miután a pályamunkák a kitüzött elgondolás forma-meglátását nem közelitették meg, *újra pályázatot hirdet,* lehetőleg *magyaros* jellegü, eredeti meglátású, a megszokott üzleti bútoroktól eltérő szobaberendezések müvészi tervezésére. I. díj *500 P,* II díj *300 P,* III. díj *200 P.* Ezenkívül a társulat megvásárol négy pályamunkát, egyenként *100 pengőért.* A pályázat határideje *április 15-ike.* Az első pályázaton résztvett munkák közül 100—100 pengő jutalomban részesültek: „Három fehér pont", „Olcsó magyar", „Nivó", „Elian", Minimum-Maximum" és „Diófából" jeligéjüek. A kiállitott tervek az Iparmüvészeti Müzeumban csütörtöktől vasárnapig *díjtalanul* megtekinthetők. Bővebb felvilágositást nyujt az *Országos Iparmüvészeti Társulat:* VI., Andrássy-út 69. szám.

Nedvesfal GOMBÁS PADLÓ légszigetelése. Többévés garancia. 50% adókedvezmény. Weisz L. mérnök, Izabella-u. 66. T. 208-64

— **(Széchenyi emlékezete.)** A Budapesti Népfőiskolai Széchenyi Szövetség március 17-én délután 5 órakor a IV., cukorutcai iskola dísztermében *Széchenyi* István gróf halálának hetvenötödik évfordulója alkalmával ünnepélyt rendez. Az emlékbeszédet *Farkas* László dr. reáliskolai tanár mondja.

ELŐADÁSOK

A Magyar Pedagógiai Társaság március 16-án, szombaton délután 5 órakor tartja felolvasó ülését a Magyar Tudományos Akadémia ülésteremében. *Stuhlmann* Petrik *székfoglalója* után *Cser* János *„Az uj nevelés és a lélektan"* címmel tart előadást.

Az *Országos Közegészségi Egyesületben Haladásunk a tüdővész megelőzése terén* címmel érdekes előadást tartott *Okolicsányi-Kuthy* Dezső dr. egyetemi m. tanár. Végigvezette hallgatóságát az utolsó negyven esztendő küzdelmén, melyet az emberiség a tuberkulózis megfékezésére vivott. Hangsúlyozta a tüdőgondozó intézetek elsőrendü jelentőségét, melyek a ragály forrásait felkutatják s rámutatott a fertőző környezetben erősen veszélyeztetett gyermekek védelmének fontosságára. Az eddigi küzdelem eredménye igen jelentékeny: *a tüdővészhalandóság a négy évtized előttinek felére szállott le* s az átlagos emberi életkor ez által meghosszabbodott.

A *Magyar Mérnök- és Épitészegylet* vizépitési szakosztályában a városok vizellátásáról és csatornázásáról folyamatban lévő előadássorozatban kedden *Holló* István mérnök az azbesztcementcsövek hazai és külföldi szilárdsági vizsgálatainak eredményét ismertette.

A *Magyar Mérnök- és Épitész Egylet* müés középitési szakosztályainak március 18-án, április 8-án és 10-én tartandó ülésein *Rainer* Károly tart érdekes előadásokat az *ókori Egyiptomról.* Az ülések félhét órakor kezdődnek, s arra vendégeket szivesen látnak.

A *Budapesti Philológiai Társaság* március 19-én, kedden délután öt órakor a Tudományos Akadémia kisterméhen felolvasó ülést tart. Az ülésen *Horváth* Endre „Görög históriás ének Mihály vajdáról" továbbá *Garda* Samu „Bovaryné a törvény előtt" címmel adnak elő. Vendégeket szivesen látnak.

A *Magyar Ifjusági Vörös-Kereszt* hétfőn, délután öt órakor a Magyar Vörös-Kereszt Egylet dísztermében (VIII., Baross-utca 15.) tanár-tanitóelnöki értekezletet tart, amelyen *Szukováthy* Imre dr. ügyvezető alelnök „Mi történt életünkben az utolsó értekezlet óta", *Petényi* Istvánné *winnipegi* m. kir. konzul neje pedig „Magyar Ifjusági Vörös-Kereszt Kanadában" címmel tart előadást.

szerző ugynevezett «szerepnek» szánt. Még a költői melegség is szét-szét terjed olykor a szinpadon. A szerző meg lehet elégedve darabja fogadtatásával.

A «Vad galamb» egy pásztorlány, Ricza, afféle mezei vadvirág, mely egy szeretetreméltó szinésznő ábrázolásában mindenesetre sokkal vonzóbb, mint a milyen az igazi életben lehetne, ha léteznék olyan libapásztor, kik rongyosan, bocskorosan, borzasan (mint a hogy először megjelenni látjuk) és teljesen mezei oktalanságban olyan hatást tud tenni, hogy a legények az első pillanatra bomlanak utána, mint Galand Mihály, ki rögtön feleségül is akarja venni, ott hagyva a számára kiszemelt gazdag menyasszonyt érte, noha anyagi romlás is fenyegeti. A darab eseményei aztán abból a nehézségből alakulnak, melyeket Mihálynak le kell győzni, mert szerelme miatt testvéreit is romlás fenyegeti. Természetesen a szerelem győz. Az első felvonás legjobb a darabban. A többinek már kevesebb köze van a főcselekvényhez, mely csak vékonyan vonul végig, mint valami zsinor, a mire tarkaságok füzvék. De az epizódok sikerültek. A naplopó Dicső Albert utbiztost mindig szivesen fogadja a közönség, valahányszor föllép, kivált oly derék ábrázolásban, mint a hogy Tihanyi mutatja. Derültséget kelt az ivó kompánia is, Griffi segédtanitó (Ujvári), Ábris jegyzőségéd (Szabó), és Barcsa Muki, a szolgabiró kikapós fia (Szilágyi), s még több epizód-alak. A főalak, Ricza, jó adag szentimentálizmusból él meg, és Pálmai Ilka a vonzó személyesitője, kinek szerepköre az utóbbi időkben igen nagyobbodott, s abban a szinésznő is sok sikert nyert. Tamássy (Mihály), Vidor nagyobb szerepei mellett még Klárné, Csatai Zsófia, Aranyossiné is dicséretes közreműködők.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián e hó 12-én a második osztály ülésezett, *Ipolyi* Arnold elnöklete alatt, s tárgyát két történeti felolvasás tette.

Horvát Árpád székfoglalójával nyilt meg az ülés. A történelem egyik legfontosb melléktudományának, a diplomatikának e szorgalmas müvelője, a diplomatikai tudomány megalapitójának Mabillon János érdemeinek méltatását választotta székfoglaló értekezése tárgyául. Bevezetőleg a diplomatikának a történelemre való fontosságát, az oklevelek vizsgálását, felhasználását emelte ki. A XVIII. század közepe táján Launoy franczia tudós megtámadta a franczia országi egyházakat, hogy a kolostorok privilegiumai legnagyobb részt koholtak. A támadások ismétlődte s a válasz megadásával a saint-denisi kongregácz legtudósabb tagját, Mabillon Jánost bizták meg, k feladatot fényesen teljesitette, s 1681-ben megjele munkájában az okiratok vizsgálásáról kitünő müv szerzett. Czime «De re diplomatica». E mű fejtege először behatón a diplomatika hasznát, s értekezi általában e tudomány egész köréről, feladatáról, fel osztásáról. Ezzel alapitotta meg Mabillon a diplomatika tudományát.

Fraknói Vilmos nagyobb tanulmányt mutatott be ezután «II. László trónra lépte» czimen. A tanulmány egyike azoknak, melyek a vatikáni okiratokat dolgozzák föl teljes önálló munkában. Részletekben igen bő, s előadásban és formában választékos. Mátyás király életének utolsó napjaival kezdődik s II. László megválasztásával végződik. A küzdelemről, mely a nagy király haláia után folyt a magyar trón betöltése körül, sok tudósitás maradt fent a pápai levéltárban. Fraknói védelmezi az ország főrendeit azon vádak ellen, hogy megszegték a Mátyás királynak tett igéretet és esküt, mikor nem fiát emelték a trónra. A főurak megigérték ugyan Mátyásnak, hogy fiát elismerik királynak, de azt hitték, hogy maga Mátyás még életében megszerzi törvénytelen fiának a koronát, külföldi fényes házasságról gondoskodik, Morvaországot és Sziléziát biztositja számára. De Mátyás halála után Korvin János nem volt egyéb, mint a király törvénytelen gyermeke. A tanulmánynak egyik érdekes része a pártokról és a királyválasztó országgyülésről szóló része. A fölolvasást élénk tetszés fogadta.

A természettudományi társulat e hó 14-iki szakülésén dr. Kiss Károly előadási kisérleteket mutatott be a nitrogliczerinnel, ismertetve a veszedelmes rabbanó anyag előállitási módját és sajátságait. Robbanó tulajdonait, s a vele való veszélytelen bánásmódokat kisérletekkel mutatta be. Ha egyetlen csepp nitnogliczerint forró vas-lapra ejtett, az a legborzasztóbb durranással explodált. Egy fél lencse nagyságu cseppecske kalapácscsal megütve, hasonló hatást idézett elő. Ezután dr. *Török* Aurél «A tetoválás szokása a föld népeinél» értekezését adta elő. Már az egyiptomiak és scythákná is szokásban volt a tetoválás. Felsorolta, hogy a tetoválás öt nemét lehet megkülönböztetni: közönséges szurás, vonaldiszitések, különösen Uj-Zeelandban a müvészi tökély legmagasabb fokán állanak; kiegészités, festékkel való tetoválás, váltogatva való tetoválás, kik ugyanis az előbbi tétoválás 4 nemét használják. A tetoválás Európában a hajósoknál, raboknál, katonáknál szokásos, kik vagy egész nevöket vagy annak kezdőbetüit születési évüket stb. stb. tetoválják testükre. — A szakülést választmányi ülés követte. Bejelentették, hogy a Bugát-pályadijra érkezett dolgozatot a birálók a jutalomra méltónak itélik, s a választmány ez értelemben fog jelentést tenni a jan. 21-iki közgyülésnek, mely a dijat oda itéli. — A társulat megbizásából készült munkák közül sajtó alá rendeztetnek a következő munkák: *Hensch* Árpád «Az okszerü talajmüvelés kézikönyve»; *Inkey* Béla «Nagyág bányaterülete», *László* Ede «A magyarországi anyagok chemiai s technikai megvizsgálása»; nagy részben be van nyujtva *Simkovics* Lajos dolgozata Erdély florájáról. A könyvkiadó vállalatban sajtó alatt van *Guillemin* nagy müve «A mágnességről és elektromosságról.» A vállalatnak 1213 aláirója van, a «Népszerü Előadások» füzeteit pedig 1500-an rendelték meg. Dr. Ilosvay Lajos müegyetemi tanár 100 frttal az örökitő tagok sorába lépett.

MI UJSÁG?

A királyi udvar már eltávozott Budapestről. A királyné és Mária Valéria főherczegnő e hó 15-én délelőtt utaztak el, a király pedig este. Király ő felsége a hét folyamában meglátogatta a lipótvárosi áll ami reáliskolát, mely nem régiben készült el; e hó 14-én pedig a műcsarnokban volt. Csütörtökön adta ő felsége az utolsó kihallgatást, s ekkor fogadta a m. k. *opera tagjainak* küldöttségét is, mely a személyzet nevében hála-feliratot nyujtott át a királynak a fényes szinház épitéséért. A felirat igen diszesen van kiállitva, s czimlapjának ékitményeit Benedek Lajos, a nemzeti szinház tagja rajzolta. A küldöttséget Erkel Ferencz vezette, s tagjai voltak: Bignio Lajos, Gassi Ferencz és Hajós Zsigmond. — A király még elutazása estéjén az operaszinházban «Troubadour» előadását nézte meg. Jelen volt Klotild főherczegnő is leányával s ő felége rövid látogatást tett páholyukban. Ő felsége a harmadik felvonás végeig időzött a szinházban, s onnan egyenesen az indóházba hajtatott. Az uralkodó-pár még soha sem tartózkodott oly hosszu ideig Magyarországon, mint most, összesen négy hónapig.

A király és az országos kiállitás. Ő felsége e hó 15-én fogadta az országos kiállitás bizottságát, melynek nevében gr. *Széchenyi* Pál kereskedelmi miniszter kérte föl az uralkodót, hogy a kiállitást személyesen megnyitni méltóztassék. A király ezeket válaszolta:

«Örömmel hallom a bizottság részéről, hogy a jelen évben megtartandó kiállitás sikere az ország minden részéből mutatkozó érdeklődés, valamint közgazdaságunk és közmüvelődésünk terén tevékeny, vala mennyi tényező élénk közreműködése által biztositva van, és hogy az nemzeti ünnepély jelentőségével birand. Szivesen engedek azért kérésüknek és *személyesen fogom megnyitni a kiállitást.*»

Ő felsége azután bemutattatta magának a bizottságnak még nem ismert tagjait és a jelenlevők mindegyikét megszólitással tüntette ki; nevezetesen a kiállitási bizottság elnökétől, *Matlekovics* államtitkártól, a kiállitási épitkezések állásáról kérdezősködött és megjegyzé, hogy a megnyitás ideje igen szerencsésen és a kiállitás látogatására kedvezően van megválasztva. *A megnyitás május 2-án lesz.*

Mária Valéria főherczegnő tánczestélye. A budai királyi palotában e hó 12-én Mária Valéria főherczegnő adott tánczestélyt, melyre a magyar főuri családok ifju sarja közül huszonnégy pár nyert meghivást. Az estélyen a királyi pár, József főherczeg nejével és leányával szintén megjelent.

A meghivó esti 6 órára szólt. A fiatal hölgyek kisérőikkel, többnyire anyjokkal mentek a bemutatóterem küszöbéig, hol Korn[illegible] Mária grófnő és Mailáth Sarolta urnő, a királyné udvarhölgyei vették át őket kisérőiktől. A meghivottak már beléptökkor megkapták a diszes tánczrendet; a hölgyeké krokodil-bőrből készült névjegytartó volt, külsején a királykisasszony aranyos monogrammjával, a férfiaké ugyanigy kiállitott szivartárcza, belsejébe rejtve az egyszerü kartonlap, melyre a tánczrend volt fölirva. Keringő, polka, négyes, csárdás és füzértáncz tette a sorozatot. A bemutató teremben sorba állitották a fiatal hölgyeket és urakat, kiket még nem mutattak be eddig a királyi családnak. Jobbról a hölgyek, balról a férfiak állottak egymás mellett. A leányokat az udvarhölgyek, az urakat Hohenlohe herczeg és Nopcsa báró udvarmesterek állitották föl kor szerint. Mikor már mind együtt voltak a királykisasszony vendégei, megnyilt a nagyterem ajtaja s bevonult az udvar. Legelül jött a királyi pár, utána József főherczeg Klotild főherczegnővel, Mária Valéria királykisasszony Mária Dorottya főherczegnővel; nyomon követték a királyi család tagjait az udvar főbb méltóságai, köztük Mondel főhadsegéd és Mayer udvari lelkész. A bemutatások hamar megtörténtek, mert a királyi pár, valamint a főherczegnő is, csak egy-két szót váltott a bemutatottakkal. Hetedfél óra tájban megszólalt a czigányzene; Rácz Pál bandája gyujtott rá az első keringőre s maga a király bátoritgatta a fiatalságot jókedvre, otthonosságra. A tánczok rendezésével gróf *Andrássy* Sándor, gróf Andrássy Aladár fia, volt megbizva. A királykisasszony különös kedvvel tánczolta a csárdást, tánczosaival folyvást csevegett s mindig a legtisztább magyarsággal. A királyi pár sem hallatott egyebet magyar szónál. A főherczegnő tánczosait már a bál előtt kijelölték az udvarhölgyek. A két főherczeg-kisasszony a terem egyik szögletében vörös selyem pamlagon foglalt helyet s oda gyüjtötték maguk köré a hölgyeket s a szünetek alatt társalogtak velük. A kijelölt tánczos ezalatt félre állott, várva a főherczegnő intését. Az első keringőt Andrássy Sándor gróffal tánczolta a királykisasszony, a polkát gróf Széchenyi Gézával, az első négyest ifj. Tisza Kálmánnal, a csárdást ugyanezzel, a mazurkát gróf Széchenyi Gézával, a második keringőt gróf Zichy Aladárral, a második négyest gróf Pálffy Jánossal, a kotilliont ifj. Andrássy Gyula gróffal, a második csárdást gróf Teleki Józseffel, a harmadik négyest gróf Szapáry Lászlóval, az utolsó keringőt pedig Széchenyi Emil gróffal. Táncz közben kétszer is kivonult a társaság a szomszéd terembe, a hol theával szolgált minden vendégnek az udvar cseléd sége. Vacsorára két teremben volt terítve; a vendégek egy része a királyi család asztalánál foglalt helyet, a másik rész a kisebbik teremben. A kotillion rendkivül kedélyes volt; jelvényekül egyszerü selyemvirágokat adogattak tánczosaiknak a hölgyek s a kotillion tarka figurái alatt a fiatal urak mindenikének kijutott a szerencse, hogy legalább egyet is fordulhasson a királykisasszonynyal. Tiz óra felé akkorára nőtt a vidámság, hogy a királyi pár a főherczegnő kértére megtoldotta fél órával a bál idejét. A király és királyné tizedfél óra előtt vonult vissza Klotild főherczegnővel, de a főherczegkisasszonyok és József főherczeg továbbra is ott maradtak a fiatal vendégek közt, kik csapongó kedvvel járták az utolsó keringőt. Mikor elhallgatott a zene, a főherczegnők szives hajlongással, nyájas mosolylyal bucsuztak el a társaságtól, mely ekkorára már nagyon megszaporodott, mert bebocsátották a tánczterembe a gardes des dameokat is, kik visszatértek leányaikért.

A trónörökös-pár április első hetében a belga királynak ötvenedik születésnapja alkalmából, április 9-én tartandó ünnepélyekre Brüsszelbe utazik, egy pár napi időzésre.

József főherczeg és a hazai müvészet. József főherczeg ujabban ismét fényes jelét adta a kiváló érdeklődésnek, melylyel családostul együtt hazai müvészetünk iránt viseltetik. A napokban tett megrendelése következtében ugyanis *Vastagh* György festőművészünk egy nagyobb állókép festéséhez fogott, mely Mária Dorottya főherczegnőt, József főherczeg leányát tünteti fel rózsaszin ruhában. A főherczeg megrendeléséből továbbá *Zala* György, Mária Dorottya főherczegnő életnagyságu márvány mellszobrát készíti. Zala ezenkivül az alcsuthi főherczegi kápolna részére egy nagyobb szoborművet mintáz, mely József nádort térdeplő helyzetben s imára kulcsolt kezekkel ábrázolja. E szobor pendantja lesz ama Tilgner bécsi szobrász hazánkfia által készitett hasonló alaku szobornak, mely Koburg Ágost herczeget, Klotild főherczegnő atyját tünteti fel s szintén az alcsuthi kápolnában van elhelyezve. E hó 14-én délután József főherczeg, nejével és leányával a műcsarnok uj kiállitását tekintette meg.

Eljegyzés a miniszterelnök családjában. A király és királyné ő felségök Nopcsa báró főudvarmester által üdvözletöket küldték Tisza Kálmán miniszterelnöknek és nejének Degenfeld grófnőnek abból az alkalomból, hogy leányuk Paula jegyet váltott Radvánszky Béla báróval. Az uralkodópár e szerencsekivánása mindjárt másnap történt a jegyváltás után s ugyane napon *József* főherczeg és *Koburg* Fülöp herczeg nejével Lujza kir. herczegnővel személyesen mentek látogatásra a miniszterelnökhöz, a boldog szülőket leányuk eljegyeztetése alkalmából üdvözlendők.

Vas Gereben hamvait e hó 18-án fogják kiemelni a tizenhét éves bécsi sirból s egy hét mulva, 25-én, helyezik el a kerepesi temetőbe. A halottas háznál a népszinházi énekkar elénekli a Serly Lajos alkalmi «Himnusz»-át, aztán dr. Váli Béla mond beszédet s Kissovics József apátkanonok szenteli be a koporsót. A sirnál Vadnai Károly tart bucsuszózatot s a népszinházi énekkar a «Szózat»-ot énekli. Másnap, Vas G. halálának évfordulóján, a ferenczieк templomában gyászmise lesz.

A «Jog tudományi Közlöny» január 16-diki (3-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Fogházainkról. — Jogirodalom: Aemilius Papinianus pályája és müvei. Irta *Vécsey Tamás*. Dr. *Schwarz*

Gusztáv egyetemi magántanártól. — Törvénykezési Szemle: A brassói kir. járásbiróság. Dr. *Kabdebó Ferencz* brassói ügyvédtől. — A magyar czimer használhatásának joga. Dr. *Jellinek Arthur* budapesti ügyvédtől. Néhány szó a magániniditványról Dr. *Vásárhelyi Domokos* komáromi ügyvédtől. — Adalék a hagyatéki eljáráshoz. *Ferenczy Sándor* vaáli ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1884. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

HALÁLOZÁSOK.

Kruesz Krizosztom, pannonhalmi főapát temetése e hó 15-ikén délelőtt nagy egyházi pompával ment végbe Pannonhalmán. A jeles főpap halála következtében Győr város középületeire gyászlobogókat tüztek. A részvét kifejezését a miniszterektől és az ország minden részéből érkezett táviratok és koszoruk tolmácsolták. József főherczeg, Klotild és Mária főherczegnők is pompás koszorukat küldtek ily fölirattal: «József főherczeg igaz barátja emlékének», «Klotild és Mária főherczegnők őszinte fájdalmuk jeléül.» A halottat a főtemplom kis mellék kápolnájában helyezték el, itt szentelték be, s aztán a székesegyházban fölállitott ravatalra helyezték. Az egész templomot gyász lepellel vonták be. Pannonhalma főapátjai a hegy szomszédságában levő Boldogasszony-kápolnába temetkeznek, a ki azonban politikai vagy egyházi nagy érdemeinél fogva kiválik kitünő elődei közül, az kitüntetésül a székesegyházban nyer nyughelyet. Két márvány sirkő tanuskodik már két középkori főapát kiváló jelességéről, most harmadikul Kruesz Krizosztom költözik oda. Sirboltját a torony alapzatába épitették.

A végtisztességre nagy tömeg sereglett össze a környékből, már e hó 15-én kora reggel. A temetés szertartása 9 órakor kezdődött. Az idő kedvezőtlen volt, az utak csaknem járhatatlanok. József főherczeg, Koburg Fülöp herczeg küldött által képviseltették magokat. Győrmegye és Győr város tisztikara a főispánnal és polgármesterrel együtt jelent meg. A horvát bán, ki ezelőtt győri főispán volt, szintén képviseltette magát. A megye értelmisége nagyszámban, a hadsereg, a honvédség számos tag által volt képviselve; ott voltak a rend összes székházának főnökei, a káptalanok (a nagyváradi részéről dr. Rómer Flóris) stb. Az egyházi szertartást Zalka János győri püspök végezte és Nogáll János nagyváradi czimzetes püspök segédkezett mellette, mialatt a győri székesegyház énekkara adta elő a gyász zsolozsmákat.

Botka Tivadart e hó 8-ikán, a környék értelmiségének jelenlétében és mély részvéte közt helyezték örök nyughelyére, Kis-Vezekény barsmegyei faluban. Hibás volt tehát az az értesités, hogy Hontmegye székhelyén Ipolyságban hunyt el. E téves értesülés következtében a tud. akadémia küldöttei sem vehettek részt a végső tiszteletadáson, mert Ipolyságra utaztak, honnan Kis-Vezekény jó távolra esik.

Szekulics István honvédezredes, a szabadságharcz vitéz katonája, elhunyt e hó 8-án Budapesten, 73 éves korában. A szabadságharcz kitöréséig az osztrák hadseregben szolgált mint főhadnagy; ekkor honvéd lett, s a Perczel Mór vezérlete alatt álló Hunyadi-csapatba lépett be századosi ranggal. Perczel csapatjával harczolt a Muraközben, részt vett a Stájerbe tett fridaui betörésben s a Dráva-vonal összes csatározásaiban. Ugyancsak Perczel hadtestével visszavonult a Tisza mögé, honnét a vakmerő vezér által 1849-ben január közepén Pest felé tett előnyomulásnál nevezetes szerepet vitt s ott volt a czeglédi csatánál. Midőn Perczel leköszönt, Dembinszky fővezérlete alatt működött, már mint ezredes és önálló hadosztályparancsnok. Mint ilyen a kápolnai csatában a balszárnyat képezte hadosztályával. A fegyverletétel után ő is fogságra jutott, de nyolcz év mulva amnesztiát kapott. Haza jöve, az akkor létesült első magyar biztositó társaság adott neki is, mint annyi más honvédtisztnek, állást. E társaság hivatalnoka is maradt egész haláláig. Visszavonult, csöndes életet élt s nevét ritkán lehetett hallani.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Weinczirl Ernő, honvéd ezredes-hadbiró, a honvéd főtörvényszék előadója, jeles képzettségü szakember és becsült férfiu, 52 éves korában, Budapesten, s temetésén József főherczeg is megjelent. — Jonescu Döme, nyug. főispán, 76 éves korában, Budapesten. — Georgievics György, szegedi kir. törvényszéki biró, 64 éves korában. — Pulcz Károly, tábornok, a 33-ik gyalog dandár parancsnoka, 65 éves korában Nagy-Váradon, hol nagy népszerüséggel birt, mert a társadalmi életben is tevékeny részt vett, s mindenütt, a hol állomásozott, megnyerte a polgárság becsülését; Pécsvárosa diszpolgárrá választotta, Szegeden pedig a nagy katasztrófa idejében szerzett kiváló érdemeket a segélynyujtásban. — Beniczky Géza, nógrádmegyei tiszteletbeli segédszolgabiró, Beniczky Gyula volt országgyülési képviselő fia, 33 éves korában. — Heksch Sándor, magyar születésü bécsi iró, ki német nyelven utazóknak való kalauz-könyveket is irt a Duna és Vágvölgyéről, Budapestről, 49 éves korában, Bécsben. — Schéner Gyula, birtokos, több évig Hódmező-Vásárhely rendőrkapitánya. — Dr. Szvacsina Tóbiás, beszterczebányai püspöki liczeumi tanár, Gráczban. — Kiss János, a csurgói állami tanitóképző intézet segédtanára, 27 éves korában. — Dirner Mihály, volt bányatisztviselő, Gölniczbányán városi tanácsos és pénztári ellenőr, 72 éves korában. — Zeyk Ferencz, a szabadságharczban honvéd hadbiztos, 60 éves korában, Szent-Benedeken. — Buziássy Károly, városi és püspöki uradalmi főmérnök, 61 éves korában, Győrött. — Kainráth Ignácz, 78 éves korában, Debreczenben. — Szerelem Géza, Hevesmegye bizottsági tagja, 54 éves korában. — Gévay Ernő, a magyar éjszakkeleti vasut hivatalnoka, Budapesten. — Vigh István, adófelügyelőségi hivatalnok, egykor Hódmező-Vásárhely főkapitánya, Temesvártt. — Müller István Árpád, 25 éves korában, Aradon. — Inczédy Kálmán, műegyetemi mérnökhallgató, 21 éves korában, Budapesten. — Dr. Linz Ferencz kir. közjegyző Brassóban, 47 éves korában. — Id. Hrobony Adolf, bányatulajdonos, az iparnak félszázadon keresztül buzgó munkása, 71 éves korában, Szentkeresztbányán.

Özv. Jalics Ferenczné szül. Schopper Sarolta, nagy és tekintélyes fővárosi családok tisztelt matrónája, jótékony hölgy, 74 éves korában, Budapesten. — Ugyanitt báró Klopstein Józsefné, szül. Fackh Franciska, tábornok özvegye, ki ócscsénél, Fackh Károly országgyülési képviselőnél látogatáson időzött Budapesten, 81 éves korában. — Özv. Lévay Jánosné szül. Polonkay Angela, Egerben. — Özv. Bozóky Sándorné szül. Szulimán Katalin, 66 éves korában, Kun-Szent-Mártonban. — Hübner Rudolfné szül. Unschuld Jozefin, néhai cs. k. udvari tanácsos özvegye, Hübner Ferencz budapesti mérnök édes anyja, Brünnben. — Frohmann Mihályné szül. Pesty Mária, Temesmegye árvaszéki liquidátorának neje, 53 éves korában, Temesvártt. — Pottokár Endréné szül. Frank Józsa, a galgóczi állami polgári iskola tanitónője, 33 éves korában. — Kratzegh Jánosné szül. Simkovics Mária, nyug. pénzügyi tanácsos neje, 75 éves korában, Debreczenben; ugyanitt Récsei Gyuláné szül. Deák Terézia. — Özv. Papp Ferenczné szül. Marosán Katalin, 80 éves korában, Deésen. — Braun Ignáczné, dr. Neumann Ármin fővárosi ügyvéd és egyetemi tanár nővére, Székesfehérvártt. — Hirschfeld Sándorné szül. Feichtinger Teréz, 24 éves korában, Kolozsvártt. — Tóth Margit, Tóth József Pestmegye derék tanfelügyelőjének egyéves kis leánya. Budapesten.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Halottak vendége. Nem rajz, hanem ballada. Jó-e annak, más kérdése. Gondolata jó s talán uj és eredeti is. Kidolgozása azonban több kifogás alá esik. Először is oly homályos és nehézkes, hogy csak ismételt olvasásra lehet megérteni; ezt részben a választott forma (Tetemre hivásé) nehézsége is okozta, melylyel a kezdő szerző még nem igen birván, kifejezései erőltettek sokhelyt. Másodszor a lány szivveréséből a balladába beszőtt dal aránytalanul hosszu s ahhoz képest meglehetősen üres, mig a többinek inkább a tultömöttség s abból is eredő homályosság a hibája. A költemény — bár igy a mint van nem közölhető — megérdemelte, hogy kissé behatóbban foglalkozzunk vele.

Kassa. L. M. A lapunk mult évi folyamában közölt angol regény, «Forster Dóra», mely — mint ön is irja — annyiaknak tetszését megnyerte, külön kötetben könyvalakban is meg fog jelenni a Franklin-társulat kiadásában. Egy hasonlóan illusztrált regényt a «V. U.» jelen évi folyamában is közölni fogunk.

Duna partján. Semmi eszme, semmi tartalom. Nehány sikerült rim még nem teszi költeménynyé a versbe irt sorokat.

Kritikán alul. Falusi reggel. — Sarolta menyegzőjére. — Ábránd és való. — Eltemetett vágyak és társai.

HETI NAPTÁR. Január hó.

Nap		Katholikus és protestans		Görög-Orosz	Izraelita
18	V	D 2 Jézus sz. n.	D 2 Piroska	6 F. Epiphan.	2 Illés
19	H	Kanut király vt.	Márius, G.	7 Iván	3 Izmael
20	K	Fábián és Seb. v.	Fáb. s Seb. vtk.	8 György, Do.	4
21	S	Ágnes sz. vt.	Ágnes	9 Polieukt vt.	5 Izrael
22	C	Vincze szrp. vt.	Vincze	10 Nisszeni Ger.	6
23	P	Sz. Mária elj.	Imrike	11 Theodóz apát	7
24	S	Timót pk. vt.	Timót	12 Taczián	8 Sab. B.

Holdváltozásai: ☽ Első negyed 24-én 2 óra 42 pk. reggel.

Tartalom.

Szöveg: Kruesz Krizosztom. — Petőfi szobra előtt. Költemény. *Palágyi Lajostól.* — Hogy lett jobbágygyá Gyepesi Ambrus bá? Elbeszélés. Irta *Szathmáry Károly.* — A kalendáriumok történetéből. *Bodola Lajostól.* — Karácsony a tengeren. New-Yorktól Liverpoolig. III. *Pekár Gyulától.* — Az «Arany ember» alakjai. — Csatározás Abesszíniában. — Egyveleg. — Régi magyar tüzhely. *P. Szathmáry Károlytól.* — A khinai harcztérről. — A Kongo-állam. I. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Hetinaptár.

Képek: Kruesz Krizosztom, pannonhalmi főapát. — Jókai Arany emberének alakjai. Goszleth I. fényképei után, a Jókainak átadott albumból. (Kilencz kép). — Csatározás Ras Allula abesszíniai főnök és a Beni Amer törzs közt. — Régi tüzhely Baján az egykori Grassalkovics palotában (a mai városházában.) — Ibaka Bolobo királya. Ngüvi mpandai főnök. Benszülött Manyangából. Vivi európai telep a Kongo vidékén.

SAKKJÁTÉK.

1312. számu feladvány Planck C.-tól.

(Weybridgeben).

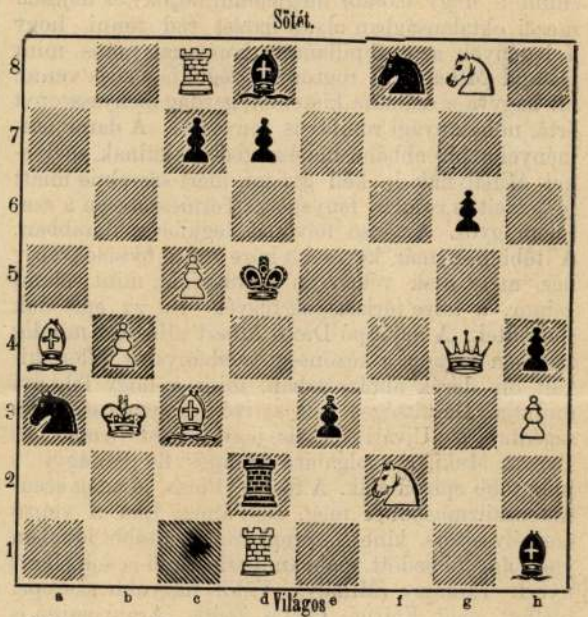

Világos indúl s a második lépésre mattot mond.

1313. számu feladvány Jacobs H.-tól.

(Croydonban).

c2; g1; d8; a2, e5; d2, h3; f2, g2;

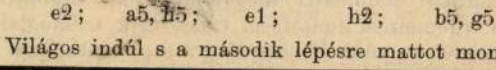

e2; a5, h5; e1; h2; b5, g5;

Világos indúl s a második lépésre mattot mond.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

KOSZVÉNYESEKNEK.

Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállitó és kerületi gyógyszerész urnak, Korneuburgban.

Ha több évi orvosi gyakorlat alatt öregbült csúszbántalom számtalan eseteiben, néha egész az idomtalanságig földagadt csuklókkal, régi marjulásoknál egész plasztikai kiizzadmányokkal, s végül makacs környi idegfájdalomban a törzsön vagy végtagokban, a már elcsüggedt betegtől folyton kérdeztetve, mindig és mindig azon már az orvost is csüggedtté tevő választ kell adni: «**Még mindig a régiben van minden, egyáltalán nem akar javulás beállani**», s az ön **köszvényfolyadékát alkalmazva**, már **rövid idő** mulva oly **meglepő** gyorsasággal tünnek el a daganatok valamint a fájdalmak,— akkor igazán nehéz elhatározni, ki van inkább e nem remélt könnyebülésért és segedelemért lekötelezve: a beteg-e vagy a gyógykezelő orvos!

Minden olyan esetekben, a hol önnek általam rövid idő óta használt, **köszvényfolyadékát** alkalmaztam **meg voltam lepetve** a szembeötlő gyors hatás által.

Pecsenyéd, (Sopr. m.), 1883. április 30.

Teljes tisztelettel

Matz Károly, körorvos.

A beszerzési forrásokat illetőleg utalunk a mai számunkban az 52-ik oldalon levő «**Kwizda köszvényfolyadékja**» czimü hirdetésre.

(Olcsó, de a mellett a legjobb gyógyitás.) Nyitra. Magyarország. Igen tisztelt uram! A Brandt R. gyógyszerész svájczi labdacsaiból két doboz küldetett hozzám, engedje meg, hogy ezért leghálásabb köszönetem kifejezzem. Én általában a leghálásabb elismerést érzem az ön svájczi labdacsainak hatása iránt, mert már 10 évig szenvedtem emésztési zavarokban, annak daczára, hogy a legjobb orvosok tanácsával éltem. Miután az ön labdacsaiból három dobozzal elfogyasztottam, emésztésem annyira rendbe jött, hogy magam is csodálkoztam rajta s gyomrom is annyira megerősödött, hogy ismét a legjobb étvágyam van. A labdacsokat két hónapig szakadatlanul szedtem. Én azt hiszem, jogosan mondhatom, hogy a svájczi labdacsok (a gyógyszertárakban 70 kr. kaphatók) csupa egészséges, erős alkatrészekből állanak s az egész szervezetre csak is zsongitólag, erősitőleg hatnak. Én mind e jó tulajdonságok felől saját magamon szereztem e tapasztalásokat s most azért vagyok oly nagy hálával eltelve, mert ezelőtt sok évig nagyon sokat kellett szenvednem. Fogadja e nyilatkozatommal ismételve szives köszönetemet. Őszinte tisztelője: Zamminer Lina, per Adr. Dr. Kallay. — Ügyelni kell a dobozok czimlapjára, a fehér keresztre vörös mezőben s Brandt R. névaláirására.

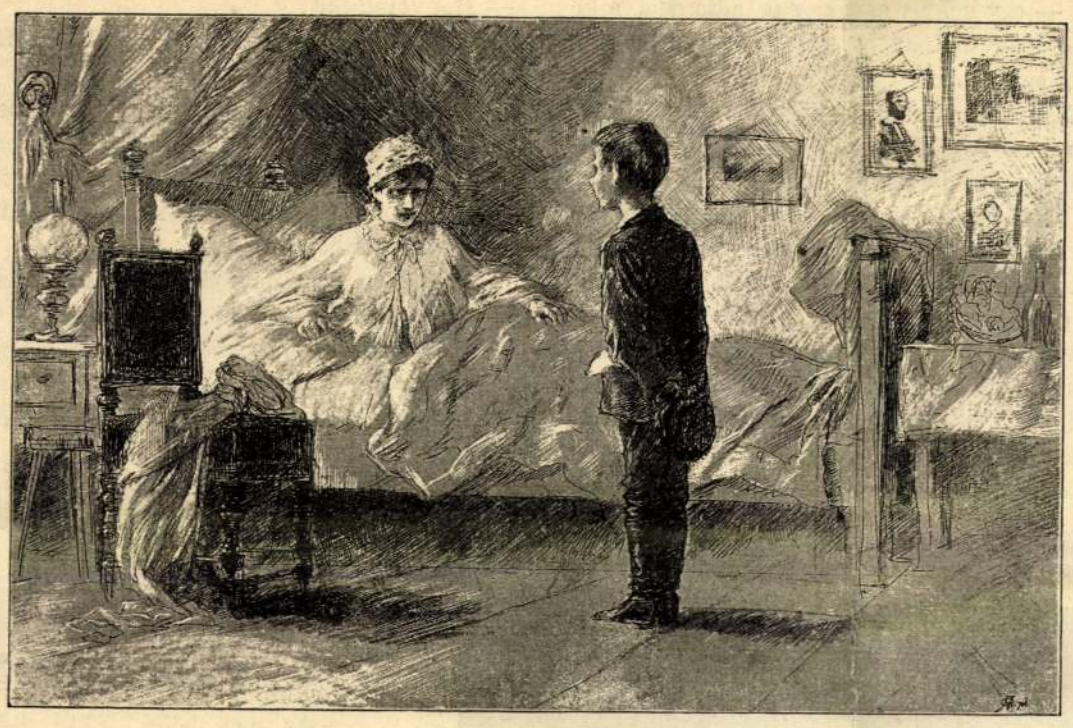

— EMELD FEL A FEJEDET ÉS NÉZZ A SZEMEMBE!

Valóban másnap összeült a sedes. Szigorú arczczal gyülekeztek fel a professzor urak a kis auditoriumba, a hol a zöld posztóval bevont nagy asztal állott. Az asztalon ott volt a rettegett «fekete könyv», melybe az itéleteket irják be és a lélekharang, a kis csöngettyű, mely a pedellusnak szól, a ki az itéleteket végrehajtja.

Az iskolának nincsenek valami különös kiváltságai, de az éber protestáns szellem mégis kiszorított hosszú időkön át bizonyos usust, a hatóság külön statusnak tekinti a lyceumot és nem igen üti be az orrát mindenbe. Szurina uram ezuttal is fölment a direktor urhoz és jelentést tett az általa felállított album-csapda sajátos eredményéről, mondván:

— Végezzenek előbb a gyerekkel a tekintetes urak. Az nekünk nem árt. Mi, polgári hatóság, várhatunk. Van rá időnk. Elég fiatal a gonosztevő.

Délután egy órára volt kitüzve a sedes, a mikor a nagy iskola-épület néptelen. Kisértetiesen kongnak a léptek a hosszú folyósokon. Vankovics Mátyás, a pedellus, ott jár fel s alá, vészjóslón csörgetve a karczer-kulcsokat. A szél gúnyosan kaczagva süvített be az ablakokon s szilajon lógatta ott künn a tornászó köteleket és hintákat.

Mi anyámmal, miután Palit egy-egy csókkal beeresztettük az auditoriumba, szívdobogva huzódtunk meg egy fülkében, onnan lestük a jámbor Vankovicsot (ki úgy tünt fel nekem, mint a hóhér, csak épen az a skarlát-piros köpeny hiányzott róla) és az érkező tanárokat. Legelőbb jött a direktor, Guzmiczky és Csacsatka professzor urakkal. Azután Koós Gábor professzor úr érkezett meg nagy bozontos szőrű kutyájával, melyet künn hagyott az ambituson, míg maga eltünt a nagy sárga ajtóban, mely mögött a mi Palink fölött ülik a törvényt. Majd előcsoszogott nagy köhögve Kapler, a mathezis professzora, a ki azt szokta mondogatni a diákoknak: «Minden tudomány csak a sirig tart, fiuk .. latin nyelv, magyar nyelv csak a sirig való .. mert ki tudja, milyen nyelven beszélnek oda át az angyalok; de a kétszer kettő, édes gyermekeim, még a siron túl is csak négy lehet.» Kevés vártatva erős «kipkop» hangzott a lépcsőkön. Két famankóján érkezett Suhajda, a Petőfi poesis-professzora. Kiaszott, sovány madárképű emberke, sötétkék Goethe-kabátban. Minden harmadik lépcsőn megáll és szippant egyet a burnót-szelenczéjéből.

Nyomában lépkedett, vattával bedugott fülekkel, aranyfoglalatú pápaszemmel Kecskéssy tanár úr, a történelem magyarázója, a ki egy napon azzal lépett be a klasszisba, a hol Ausztria térképe függött a falon: «No fiúk, ez a mappa is összezsugorodott egy kicsit.» Vette a vastag kék czeruzát, keresztbe törülte vele Lombard-Velenczét és örvendezve mondá: «Ez sem a miénk már». (A napfény besütött az ablakon s nevetve tánczolt a megkrikszkrákszozott országrészen.)

Mind együtt voltak már az itélő urak, csak még Gábel úr hiányzott, a mi Gábelunk bátyja, a természettudományok professzora.

Lihegve jött, sebesen aprózva lépteit kurta, húsos lábszáraival, mint olyan ember, a ki siet. De a küszöbnél ijedten állott meg.

A Koós Gábor tanár úr fehér bundás kutyája keresztbe feküdt az auditorium küszöbén. Egy fenevad, a ki rávicsorítja a fogait.

— No Tisza, mi ez? — fenyegeté meg Gábel úr fenhéjázó hangon. — Mars innen! Takarodj kutya! S megpiszkálta [illegible]sontfogantyús botjával, a mire a Tisza dühösen mordult fel, de eszeágában sem volt elmozdulni.

Gábel úr hátrált vagy két lépést s könyörgésre fogta a dolgot.

— Kedves Tisza, ne okoskodjon. (Már nem merte tegezni.) Ereszszen be kérem. No no no, kedves Tisza, ne izéljen. Lássa, hogy be kell mennem.

Az alázatos modor sem segitett, gyámoltalanúl állt ott egy darabig, mint egy fél éves gyermek, aztán elindult Vankovicsot keresni, nagy kiáltozással verve fel a folyosó csendjét.

— Hej, Vankovics! Vankovics! Hol van ön, gazkópé? Jöjjön, jöjjön! A Tisza nem akar beereszteni a sedesre. Jöjjön, kergesse el innen.

(A pedellus épen akkor szaladt le egy perczre, egyet húzni a pálinkás butykosából, mely a földszinten, a könyvtárszoba kályhájában volt eldugva.)

Addig nyargalt föl s alá tombolva mérgében és félelmében Gábel úr, hogy végre ránk akadt.

— No mi ez? ki ez? Illetőleg pluralisban szólva: kik önök?

— Én a fiamat várom itt, — szólt anyám.

— Úgy? Hm . . . És?

De szigoruan összevont szemöldje egyszerre kisimult, a mint látta, hogy odaszaladok a kutyához és egy rugással elkergetem onnan.

— Bravo, bravissimo, kis fiú . . . Belőled generális lesz. Hogy hívnak vakmerő gyermek?

Mondtam, hogy a Pali testvére vagyok.

—Abból a gyilkos vérből! Persze, persze. Értem már. Ti semmitől se féltek, imposztorok!

Valami nevetésféle nyöszörgést hallatott és kinyitván az ajtót, begurult rajta.

Azt hittem, a szivem hasad meg. Szinte megörültem, mikor Vankovics megint előjött a kulcsokkal. «Ez a pedellus! — figyelmeztettem anyámat. — Ez szokta becsukni a diákokat.»

— Beszéljünk vele, — szólt hirtelen elhatározással hozzá lépve. — Kedves uram, bocsássa meg, hogy megszólítom, de én vagyok annak a fiunak az édes anyja, a ki fölött most sedest tartanak.

Vankovics egyszerre tekintélytől duzzadó ábrázatot vágott.

— Hja, bizony sok a szomorúság a gyerekekből. . . Sulyos eset! Valóban sulyos. Régen nem volt már ilyen sulyos eset. Valóban sajnálom az asszonyságot.

— Olyan sulyosnak tartja ön az esetet? — kérdé anyám félénken.

— Természetesen. Hogyne. Az ördögbe is. Egy diák eltünéséről van szó. Egy élet. S annyi terhelő körülmény.

— És mit gondol ön, mi lesz ebből?

— Hát az lesz kérem, hogy én becsukom a karczerbe, a mennyire a professzor urak itélik, tőlem meg aztán átveszi a drabant és elcsukja a nagy szürke tömlöczbe, a hogy az ő világi törvényeik rendelik. A katonaságnál is úgy van: legelőször a kardbojtot tépik le az emberről, s azután adják át az igazságszolgáltatásnak. Ez a rendes út. Kicsapják a lyceumból, s mikor már megszünik diák lenni, átadják az államnak, csináljon vele a mit akar.

— Nagyon sötét a karczer?

— Olyanforma biz az, például augusztusban délben, mintha deczemberben lennénk estefelé.

— Fűtenek ott?

— Fűt az isten. De az is csak egy kicsit a kanikulában.

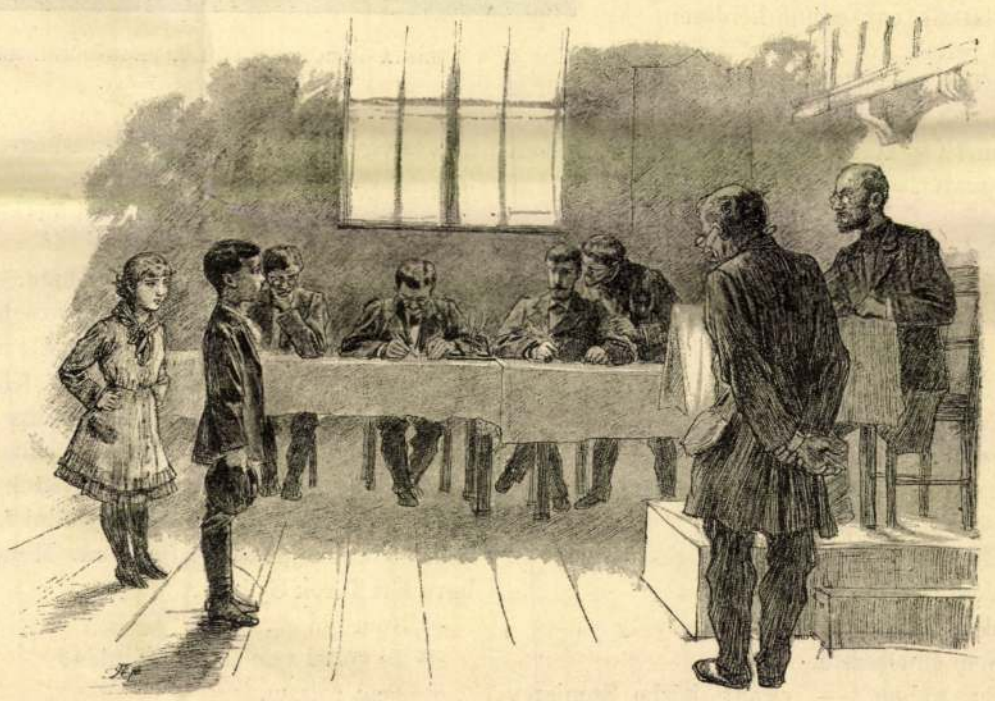

— MIT KIVÁN KIS KISASSZONY? KÉRDÉ A DIREKTOR.

— De enni, inni adnak...

— Vizet és «bochnyát». (Az alumneumbeli rossz czipó-kenyeret hivják bochnyának.)

Anyám benyult a zsebébe és egy kemény tallért csusztatott a Vankovics úr markába. (Édes apám huszonöt darabot adott volt át neki otthon, hogy ha valami nagy baj lenne, azok beszéljenek a fiú mellett.)

— Legyen elnéző a szegény szerencsétlen fiam iránt.

Vankovics arcza csupa mosoly lett egyszerre.

— Hiszen tréfa dolog, kérem, az egész. Legfölebb tizenkét órára csukják be. Az iskolai szabályzat nem tür többet. Aztán be is gyujthatok neki egy kicsit, mert olyan kályha van, hogy ökröt lehetne benne megsütni. De meg arra való ez a két nagy zseb, hogy belefér egy kis kalács, egy kis pecsenye. Ne tessék félni, kutya-baja sem lesz.

— De hát a többi?

— A többi? Hát a többi is. Hiszen végre is tegyük föl, hogy megtörtént az *eset*, nincs ellene komoly bizonyíték. És ha nem történt meg, kisülhet az ártatlansága igen könnyen, mert a direktor roppant okos ember s az elnököl bent.

Édes anyám némileg megvigasztalódott.

— Oh bárcsak bent lehetnék, bárcsak hallhatnám mit beszélnek.

— Hm! Az nem épen lehetetlenség, — szólt Vankovics úr ravasz arczfintorítással, a kezeit dörzsölve.

Anyám még egy tallért vett ki a zsebéből s átadta az öregnek.

— Van az auditorium-teremben egy karzat, a mit nem használnak, tele van rakva székekkel, mindenféle szerszámokkal. Innen a kis csigalépcsőről van a feljárás. Ha meghuzódnak ott és megigérik, hogy nem köhögnek, mindent láthatnak és hallhatnak.

Egy pillanat mulva már ott guggoltunk összekuporodva a földön a tömérdek por és penész közt, pedig anyámon az ünneplő fekete selyem ruha volt, de bánta is ő most a selyem ruhát!

A professzor urak körbe ültek a zöld asztalnál, Pali a középen állott, mint a hogy a vádlottak szoktak. Bátran, nyugodtan viselte magát, mint egy férfi.

Úgy látszik, egy csomó kérdésen már túl voltak.

— Igaz-e, — kérdék — hogy Gábel tanár urnak te irtad a névtelen levelet, mely szerint ebben és ebben az órában rablók szándékoznak törni a lakására?

— Igaz!

— És miért irtad a levelet?

— Mert fogadtam Szeniczey Laczival, hogy másnap nem lesz növénytani óra és meg akartam nyerni a fogadásomat.

— Mibe fogadtatok?

— Egy ezüst huszasba.

— Szeniczey László állj elő. Igaz ez?

— Igaz, — hagyta rá Szeniczey, ki tanunak volt a sedes elé idézve.

— És megkaptad az ezüst huszast?

— Megkaptam, — felelé Pali.

— Mire költötted?

— Nem emlékszem.

— Én tudom, — vágott közbe Szeniczey Laczi, — egy koldus asszonynak adta oda, a ki a beteg leánykájának orvosságra gyüjtögetett a lyceum kapujában.

— Nagy könnyelmüség — jegyzé meg Gábel professzor úr. — A koldus asszony hihetőleg csaló volt.

A direktor kedvetlenül jegyzé meg:

— Ne tessék fölösleges észrevételekkel nehezíteni a feladatunkat. Ez inkább dicsérni való dolog. Hanem térjünk át a gombára. Te gyurtad azt a gombát?

Gábel úr elvörösödött, mint a pipacs. A tanárok mind ő rá néztek mosolyogva.

— Igen, én gyurtam, tréfából, — vallotta be Pali, s mikor egy idő mulva láttam, hogy úgy néz ki mint a kövület, kiváncsi voltam kipróbálni, ha a tudomány igazán csalhatatlan-e, úgy adtam

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ MELLSZOBRA.
Zala György műve.

át a tanár urnak, mintha a Szitnya-hegyen találtam volna.

— Átkozott kölyke! — szisszent föl Gábel professzor úr.

— Ezek mind apró csínyek édes fiam, — kezdé most az elnöklő direktor ünnepélyesebben, — a mik feddést érdemelnek, de most szállj magadba s arra, a mit kérdezni fogok, felelj töredelmesen. Úgy nézz bennünket, mintha szülőid előtt állnál, a kik védeni fognak bajodban, a kik előtt kiöntve szivedet, ha az indulatok gonosz szellemei rosszra is ragadtak, enyhülni fog lelkiismereted s majdan biráid szigora. Mondd meg, hova lett Török György?

— Nem tudom.

— Te voltál vele azon a délután?

— Nem voltam.

— Hol voltál hát?

— Künn csuszkáltam egy jégtáblán az Ó-várnál.

— Kivel bizonyíthatod ezt?

— Nem tudom bizonyítani, mert sok embert láttam arra elmenni, de egyre sem emlékszem.

— Látod fiam, ez gyanús. Az is ellened bizonyít, hogy Török Györgygyel gyakorta czivódtatok, ellenséges lábon álltatok.

— Hisz épen azért nem jártam az ő társaságában, — vágott közbe Pali zavartalanúl.

— Hiába tagadsz mindent, — folytatá az igazgató szigorral, — mert az az ártatlan gyermekleány, a kinek akkor az uton látnia kellett benneteket, a Gábel Mariska, reád vallott.

— A Mariska, — dadogta Pali elhalványulva, és megtántorodott, szemei kidülledtek, keze remegett. — A Mariska reám vallott...

— Igen, meg akart téged menteni és elárult. Most már veszve vagy. Vallj be mindent.

— Az nem lehet... Az teljes lehetetlenség, — nyöszörgé.

A professzor urak egymáshoz hajoltak, tompa moraj hömpölygött végig a termen: «Ő volt a gyilkos».

Ebben a pillanatban felcsattant az ajtó és berohant lihegve egy gyermekleány.

— A hugom, — hüledezék Gábel professzor úr.

Arcza piros volt, mint a bíbor. Egy könnyű batisztkendő tarkállott a nyakába vetve, az is kioldózott, a nyaka fehér volt mint az alabástrom. Az egyik czipellőjén a zsinórok is kibomlottak, kurta szoknyácskája lefelé csúszott az egyik oldalon, — de az mind jól illett neki.

A professzor urak elámulva néztek rá.

— Mit kiván kis kisasszony? — kérdé a direktor, ki meglepetve ment eléje. — Itt most tanácskozás van.

— Épen azért jöttem, mert meg akarom mondani, — hadarta gyorsan.

— Mit akar megmondani?

— Hogy nem láttam azt a két diákot, a kikről a hevér-asszony szólt. Azt akarom megmondani, hogy igazságtalanul akarják elitélni Palit, és azt én nem engedem.

— Hogy mersz így beszélni itt, te tacskó? — pattant fel Gábel úr fölpaprikázva. — Takarodsz haza mindjárt? No nézze meg az ember.

A tacskó azonban nem ijedt meg erre, hanem daczosan toppantott a lábával. «Igen is, nem engedem!» — kiálta s ezalatt a hajából, a mint szép fejét megrázta, kiesett egy fehér rózsabimbó. Pali lehajolt és megdicsőült arczczal vette fel.

— Jól van, jól, hugocskám, — vette fel a fonalat a direktor úr, — szeretem a bátor kis leányokat; de miként fogja azt nekünk megmagyarázni, ha nem Pali a bűnös, hogy a fölismerhetés veszélye elől kegyed az ő arczképét csempészte ki az albumból?

A leány megakadt, zavartan sütötte le a szemeit, és babrálta a piros fogakra szegett kötényét egy darabig. Azután fölemelte a fejét, mint egy hősnő, s bátor, csengő hangon kérdé:

— Hát megmondjam?

— Igen, ezt kell mindenekelőtt tudnunk.

— Jó. Megmondom.

De mintha egyszerre elvesztette volna bátorságát, habozva eresztette el a két kezét, mint két letört virágágat.

— Hanem, hanem, — rebegte, piros ajkát harapdálva.

— No csak semmi habozás, — bátorítá a direktor, — az igazság fegyver!

— Küldjék ki. . . . — mond Mariska egy sóhajjal, — küldjék őt ki a szobából.

— Kit?

(A leány Palira mutatott az ujjával.)

Palit kiküldték az ámbitusra és síri csönd lett a teremben. A mama ott fönn a karzaton hallotta a saját szive dobbanását, a professzor urak még a lélekzetüket is elfojtották.

(Vége következik.)

József nádor fogadalmi szobra és Mária Dorothea mellszobra.

Zala Györgynek, a jeles fiatal szobrásznak, ki most az aradi vértanuk emlékszobrán dolgozik, közelebb figyelemreméltó két szobor került ki művészi vésője alól. Mind a kettő József főherczeg fenséges neje, Klotild főherczegasszony megrendeléséből készült s az egyik a boldog emlékezetü József nádort, a másik a főherczegi pár legidősb leányát, Mária Dorothea főherczegnőt ábrázolja. Mind a kettő carrarai márványból készült s becsületére válik a még fiatal müvész fölfogásának, izlésének és kivitelbeli ügyességének.

Mária Dorothea főherczeg-asszony mellszobra az alcsuthi műterem számára készült. Talapzata erdélyi fekete márvány. A virító szépségü ifju főherczegnő két izben ült a szobor elkészítésénél a művész előtt a budai főherczegi palotában s e két ülés teljesen elegendő volt, hogy a kő egészen hiven adja vissza tartását, arczvonásainak báját és szelid kellemét. A szobor az országos kiállításon általános figyelem tárgya volt s ő felsége a királyné is nagy elismeréssel nyilatkozott felőle, s magának az ifju főherczegnőnek is nem kevesebb örömet okozott, mint fenséges szülőinek.

József nádor fogadalmi szobra valamivel nagyobb a természetes nagyságnál s egész alakjában, térdelő helyzetben ábrázolja a megdicsőültet a Szent-István-rend diszruhájában, mely a szobor fogadalmi jellegének föltüntetésére igen szerencsésen van megválasztva.

Balkarján, melyről festői redőzetben hull alá a palást, a forgós kucsmát tartja, míg jobbja áldólag ereszkedik a rózsa- és cserkoszorúval körülfogott családi czimerre, jelképiesen mintegy oltalmazva s az ég áldását kérve ivadékaira. A szobor mellén a Szent-István-rend jelvényei láthatók.

A szobor barok-stilusban van tartva, hogy megfeleljen Koburg herczeg, Klotild főherczegasszony édes atyja szobrának, melyet Tilgner készített s mely szintén az országos kiállításon volt látható.

Úgy a József-nádor, mint a Koburg herczeg szobra az alcsuthi főherczegi diszes kápolna számára készült, s az előbbeni karácsony előtt lőn a kápolnában a Koburg herczegének megfelelő állásban elhelyezve. A képzőművészeti társulat legközelebbi jubiláris kiállításán nem volt látható, mivel a műcsarnokban nem volt egy ily nagy szobor befogadására alkalmas hely található.

A József nádor szobrát igen sikerültnek mondják, a kik ebben véleményt adni illetékesek s maga József főherczeg is nagyon hasonlónak találja boldogult édes atyja arczvonásaihoz.

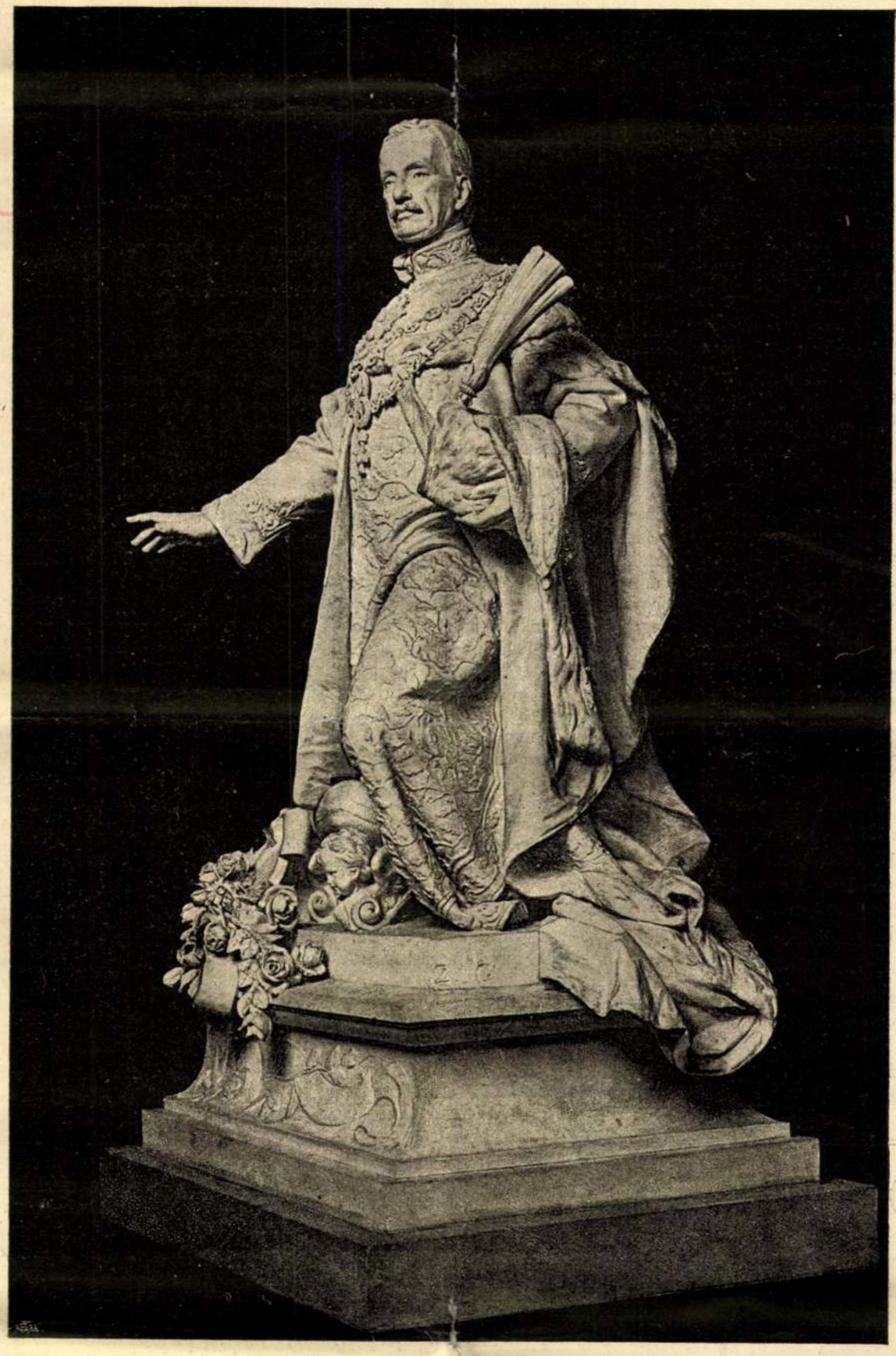

JÓZSEF NÁDOR FOGADALMI SZOBRA AZ ALCSUTHI FŐHERCZEGI KÁPOLNÁBAN.
Zala György müve.

A nagyapa és unokája e szépen sikerült szobrainak rajzát ez alkalommal mutatjuk be olvasóinknak.

KARAVÁN-SZERÁJ SKUTARIBAN.

Albánia fővárosa, *Skutari*, a tartomány éjszaki fokánál fekszik, közel a montenegrói határhoz. A trieszti gőzhajó az utast Kattaróig szállítja Dalmácziában, onnan egy kisebb gőzös megy Antiváriig, melyet a montenegróiak ujabban a porta tiltakozása daczára annektáltak. Antiváritól Skutariig aztán csak nehány mérföld van még, de a mi őszszel, kivált esős időben, teljes napi járó földet tesz ki, a rossz utak és kényelmetlen közlekedés miatt. Mert Skutari környéke egy beláthatatlan mocsár, mely nem csak egészségtelensége, de járhatlansága miatt is veszélyes az utazóra. Még lovon, s jó vezetők mellett is szünetlen óvatossággal kell élnie, nehogy a göröngyös utakból kiágazó feneketlen pocsolyákba nyakig süppedjen bele.

Maga Skutari nem sok lebilincselő látványt nyujt szétszórtan heverő házaival, vizzel elárasztott kertjeivel és szántóföldjeivel. A Bogana folyón átvezető híd is roskatag, s minden pillanatban összeomlással fenyeget. Pedig évenként kétszer is nagy karavánok vonulnak át rajta öszvéreken, szamarakon, bivalokon és roppant nagy mennyiségü európai árukat szállítva Kelet minden részébe, de különösen Adrianopolba és Konstantinápolyba, mert e karavánoknak Skutari az első megállapodó és lerakodó helye.

Ezokokból a skutari-i karaván-szeráj a legjelentékenyebb egész Törökországban. A tulajdonképeni karaván több napi tartózkodás után tovább vonul keletre, s a hosszas és fáradságos utazás egész Rumélián keresztül Stambulig és Peráig rendesen másfél, sőt két hóig tart.

Az úgynevezett «karavánhetek» alatt Skutari az idegen elé fölötte élénk látványt tár. Az albánok, dalmaták, montenegróiak festői viseletei tarka össze-vissza-ságban keverednek el. Itt-ott egy-egy turbános török komolyan sétál fel s alá s adja a «nemzetalkotó elemet». A többi néptörzsek mind fezt, tarbust, vagy kerek, barna nemezkalapot viselnek. Nőket, mint keleten általában, ritkán láthatni; ők otthon készitik a rizskásás ürühust, s foldozgatják férjeik ruháit, vagy podgyászolják holmijait.

Sürgő élet uralkodik a karaván-udvarban is. Öszvéreket, szamarakat raknak meg terhekkel, mert a tevék Albániában még ritkák, bosnyák és herczegócz parasztok hordják bivalyszekereken a felpakkolt portékákat és ládákat, toporzékoló lovakat nyergelnek, s egy szép reggel a sok száz emberből s állatból álló karaván útnak in-

dul. Skutari újra visszanyeri csöndes, egykedvü képét a legközelebbi félévig, a mikor a mozgalmas élet újra beköltözik falai közé.

AZ ÁRVERÉS.

(Genre.)

Kis udvaron dobot vernek . . .
Bámulva néz egy kis gyermek
Anyjára, majd azokra, kik
Az asztalt s ágyat elviszik.
Nem érti még szegényke, nem,
Hogy pénz az úr itt mindenen.

Csak látja, hogy a kis szobát
Ürítik egyre mind tovább.
Kis ágya is már kinn vagyon . . . .
Most fáj csak szíve még nagyon . . . .
Hol alszik ő majd édesen? . . .
Ha ágy se lesz, vánkosa sem?

Megkérdené anyját: mi ez?
S ha elvisznek mindent, mi lesz?
De hullnak annak könnyei,
Kérdezni tőle nem meri . . . ,
Csak néz szegényke, néz reá,
Ha anyja is tekintne rá.

A bamba dob meg csak pereg . . .
Veszik, viszik az emberek
Olcsón, potyán, mit éveken
Át szerze rég keservesen
Férjével . . . . ah! kit sirba zárt . . . .
Ha élne még, ő nyitna zárt

S derülne fény homályra itt . . .
Ő tudta minden dolgait.
Sirban a férj, s az égbe' fenn
Isten tudja, hogy szivtelen
S csalárd, ki itt dobot veret . . .
Csak sír szegény, csak kesereg.

Hiába sír, a dob pereg . . .
Veszik, viszik az emberek,
Mi dobra száll. — Bárányka bég,
Vezetve most szökell elébb,
Kis gyermeket megismeri,
'Sz játszó pajtása volt neki.

Rá néz a gyermek, s szól: anyám!
Nézd, kis muczink is itt van ám.
Muczit ne hagyd, hogy elvigyék!
De sorból egy ember kilép,
S kötélt vet kis bárány nyakán,
Most sír a gyermek igazán.

Anyját karolja, sír, zokog . . .
De folyvást verik a dobot,
Jegyző is egyre, folyton ír.
Temetőn rázkódik a sír,
Könyv égbe' fenn felütve lesz . . . .
S az égi bíró is jegyez.

DÖMÉNY JÓZSEF.

A HÓDITÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDITOTTA HUSZÁR IMRE.

HARMADIK FEJEZET.

III. Melyben egy uj személyt nem kell bemutatnunk, mert önmagát mutatja be.

— Polgárai az amerikai Egyesült-államoknak, a nevem Robur. * Méltó vagyok e névre. Életkorom negyven év, jóllehet külsőm harmincz évre se vall, aczéltestalkattal, elpusztíthatatlan egészséggel, rendkivüli izomerővel és olyan gyomorral birok, a mely még a struczmadarak világában is a kitünőek közé tartoznék. Ennyit a fizikumomról.

Figyelemmel hallgatták a szavait. Igen! a lármázókat elhallgattatta ez a váratlan szónoklat *pro facie sua*. Bolond vagy ámító volt-e ez az ember? Bármi volt is, imponált. Egyetlen hang se hallatszott az övén kivül a gyülekezetben, a melyben még az imént a vihar dühöngött. A hullámos tenger lecsöndesült.

Különben Robur csakugyan olyan embernek látszott, a milyennek magát mondta. Mértani idomu középtermet — valóságos szabályos hosszukás négyszög, a melynek hosszabb oldalait a vállak vonala képezte. E vonallal az erőteljes nyak által össze volt kötve a spheroid alaku óriási fej. Vajjon milyen állatfejhez hasonlított volna az ismeretes összehasonlítási elméletek szerint? Bikafejhez, de olyan bika fejéhez, a melynek értelmes arcza van. Szemei a legcsekélyebb ellentmondásra kigyuladtak, a szemöldökizom folyvást össze volt huzva, a mi a legnagyobb foku erély jele. Kissé göndör, kurta haja szinte érczes fényt sugárzott vissza. Domboru melle olyan erősen emelkedett és süllyedt vissza mint egy vaskohó fujtatója. Karjai és kezei, czombjai és lábai méltók voltak a test törzséhez. Bajuszt nem viselt, csupán az állán amerikai módra keskeny tengerész-szakállt, a mely látni engedte állkapcsát, melynek [illegible]mai roppant erősek lehettek. Kiszámították — mit nem számítanak ki a mai világban? — hogy egy közönséges krokodil állkapcsának nyomása négy száz atmospherányi nyomást érhet el, míg egy izmos vadászkutyáé csak százat képes elérni. Sőt azt a furcsa tételt is felállították, hogy ha egy kilogramm kutya nyolcz kilogrammnyi rágó izom-erőt fejt ki, akkor egy kilogramm krokodil tizenkettőt képes kifejteni. Nos, egy kilogramm Roburt legalább is tiz kilogrammnyi rágó izomerőre lehetett volna becsülni. E szerint Robur a vadászkutya és a krokodil közt állt.

Nehéz lett volna elhatározni, melyik országból származott ez a nevezetes tipus. Annyi bizonyos, hogy folyékonyan fejezte ki magát angolul és pedig ama kissé vontatott kiejtés nélkül, a mely az uj-angolországi yankeeket jellemzi.

Beszédét igy folytatta.

— Most áttérek az erkölcsi oldalra, tiszteletreméltó polgártársak. Egy mérnök áll önök előtt, a kinél az erkölcsi oldal nem áll a fizikai mögött. Nem félek semmitől és senkitől. Akaraterőm soha sem tágított más akarat előtt. Ha egyszer valamely czélt tűztem ki magam elé, az egész Amerika, az egész világ hiába szövetkeznek egymással a miatt, hogy engem czélom elérésében megakadályozzon. Ha egy eszmém van, akarom, hogy azt elfogadják és ellenmondást nem türök. Azért hangsulyozom e részleteket, tisztelt polgártársak, mert szükséges, hogy önök engem alaposan ismerjenek. Talán ugy fogják találni, hogy nagyon is sokat beszélek magamról? Nem törődöm vele. És most gondolkozzanak kissé, mielőtt félbeszakítanák szavaimat, mert azért jöttem ide, hogy olyan dolgokat mondjak önöknek, a melyek talán nem fogják megnyerni a tetszésüket.

A legelső padokban a hullámtörésre emlékeztető moraj kezdett elterjedni, biztos jeléül annak, hogy a tenger nemsokára megint háborogni fog.

— Beszéljen, tiszteletreméltó idegen, — mondá Prudent bácsi, a ki már csak alig birta magát tartóztatni.

És Robur beszélt mint előbb, a nélkül, hogy hallgatóival törődött volna.

— Igen! Tudom! Egy század óta folytatott sikertelen kisérletek és eredménytelen próbák után még mindig vannak egyensulyokból kizökkent elmék, a melyek makacsul hisznek a léggömbök kormányozhatóságában. Azt képzelik, hogy valamely, akár villamos, akár másféle hajtógépet lehet alkalmazni nevetséges gömbjeikre, a melyekkel a légköri áramlatok tetszésök szerint üzhetnek játékot. Azt képzelik, hogy uraivá lehetnek egy léggömbnek, ugy a mint az ember ura lehet egy hajónak a tenger felszinén. Azért, mert nehány feltalálónak teljesen, vagy csaknem teljesen, csöndes időben sikerült a szél irányában rézsut, vagy akár gyönge szellő ellen is haladni, gyakorlatilag megvalósítható volna a légnél könnyebb készülékek kormányozása? Nevetséges! Önök mintegy százan vannak itt jelen, mindnyájan hisznek álmuk megvalósulásának lehetőségében és milliószámra szórják a dollárokat nem a vízbe, hanem a levegőbe. Nos hát ez annyi, mint a lehetetlenség ellen küzdeni.

Különös tünemény! A Weldon Institute tagjai e szók hallatára meg se mozdultak. Vajjon ép oly siketekké, mint türelmesekké lettek-e? Vagy pedig tartózkodtak és várták, hogy vajjon meddig mer menni ez a vakmerő idegen?

Robur tovább folytatta beszédét:

— Mit! egy léggömb! Mikor egy kilogrammnyi sulylyal való megkönnyebbítéséhez egy köbméternyi gáz szükséges. Egy léggömb, a mely ellene akar szegülni a szélnek, a gépezete segélyével, mikor egy hatalmasabb széláramlat a hajó vitorlájára nem kevesebb mint négyszáz lóerőnyi nyomást gyakorol, mikor a Tay hidján történt szerencsétlenségnél azt tapasztaltuk, hogy a vihar négyszög-méterenkint négyszáz negyven kilogrammnyi nyomást gyakorolt! Egy léggömb, holott a természet e rendszer szerint soha sem alkotott semmiféle röpülő lényt, sem szárnyakkal ellátottat, a milyenek a madarak, sem pedig röpülő hártyával ellátottat, a milyenek bizonyos faju halak és bizonyos emlősök.

— Emlősök? — kiáltá a klub egyik tagja.

— Igen! emlősök! A denevér, ha nem csalód m, röpül. Nem tudja-e a közbeszóló, hogy a denevér emlős állat, vagy evett-e valaha denevér-tojásból készült rántottát?

A félbeszakitó erre a rendreutasitásra a hüvelyébe dugta jövendőbeli közbeszólásait és Robur lankadatlan hévvel folytatá:

— Azt jelenti-e ez, hogy az embernek le kelljen mondania a lég meghódításáról és a régi világ polgári és politikai erkölcseinek átalakításáról e bámulatos forgalmi eszköz értékesítése által? Nem! És valamint az emberiség a tenger urává lett a hajó, az evező, a vitorla, a kerék és a csavar segélyével, ugy urává lesz a légköri rétegeknek is, a légnél sulyosabb készülékek segélyével, mert csak az lehet a légnél erősebb, a mi nála sulyosabb is!

Ezuttal az indulat erőt vett a gyülekezeten. Milyen ordítás tört ki valamennyi szájból, a melyek Roburra tátongtak, mint megannyi puskavagy ágyucső! Hiszen lehetetlen volt nem felelni a léggömb hiveinek arczába vágott kihivására! Nem a legelső kezdete volt-e ez egy harznak a «légnél nehezebb» és a «légnél könnyebb» ellentétes elvek közt?

Robur meg se mozdult. A kezeit összefonta a mellén és bátran várta, míg a csöndesség helyreállt.

Prudent bácsi egy kézintéssel jelt adott az ellenségeskedések ideiglenes megszüntetésére.

— Igen, — folytatá Robur. — A jövő a röpülő gépeké. A lég szilárd támaszpont. Ha egy légoszlopot másodperczenként negyvenöt méternyi sebességü mozgásba tudunk hozni alulról fölfelé, akkor egy ember megállhat a légoszlop tetején, ha a czipőinek talpa egy nyolczadrész négyszögméternyi terjedelemmel bir. És ha a légoszlop sebességét kilenczven méterig fokozzuk, akkor ugyanez az ember mezitláb sétálhat rajta Ha pedig egy csavar szárnyai segélyével a légtömeget ép ily gyors mozgásba teszszük, akkor az eredmény is ugyanaz marad.

A mit Robur mondott, azt már előtte elmondták a léghajózás összes párthivei, a kiknek eszméi lassan, de biztosan és szükségképen a problema megoldására vezettek. Ponton d'Amécourt, De la Landelle, Nadar, De Luzy, De Louvrié, Liais, Beléguic, Moreau, Richard testvérek, Babinet, Joubert, Du Temple, Salives, Penaud, De Villeneuve, Gauchot és Tatin, Loup Michel, Edison, Planavergne urakat és annyi másokat illeti ezen egyszerü eszmék terjesztésének dicsősége. Több ízben elejtették és újból felkapták ezeket az eszméket, a melyeknek végre valahára mégis diadalmaskodniok kellett. Kellett-e a feleletre várniok a léghajózás ellenfeleinek, a kik azt állitották, hogy a madár csak azért tartja fenn magát a levegőben, mert megmelegíti a magába szitt léget? Nem bizonyittatott-e be annak ellenében, hogy egy öt kilogrammnyi sulyu sasnak ötven köbméternyi megmelegített levegőt kellene magába szivnia, hogy magát a légkörben csak fentarthassa?

Ezt bizonyította be Robur kétségbevonhatlan logikával az óriási zsibaj közepette, a mely minden oldalról felzajlott. És befejezésül a következő szókat vágta a léggömbök párthiveinek szemei közé:

— Önök, nevetséges léggömbjeikkel, semmit se tehetnek, semmiféle czélt sem érhetnek el, semmit se merhetnek! Legmerészebb léghajósuk, Wize János, noha már ezerkétszáz mérföldnyi utat tett az amerikai szárazföld felett, kénytelen volt lemondani tervéről, hogy átkeljen az Atlanti-tengeren! És azóta önök egyetlen egy lépéssel se haladtak előre ezen a téren!

— Uram, — mondá akkor az elnök, a ki hiába igyekezett megőrizni a nyugalmát, — ön elfeledi, hogy mit mondott halhatatlan Franklinunk a legelső Montgolfière megjelenésekor, abban a pillanatban, mikor a léggömb megszületett: «Ez

* Erő.

Nyolcszáz nagykőrösi hősi halott emlékszobra.

Nyolcszáz nagykőrösi hősi halott emlékszobra

Fennállásának ötszázadik évfordulóját ünnepli ezidén *Nagykőrös*. A jubileum maradandó emléke lesz az a szoboralkotás, melyet *Zala* György a város megbizásából készit. A müvész, az emlékmü mintázását már csaknem befejezte, ugy hogy a szobormü rövidesen öntés alá kerül, s igy az őszre tervezett leleplező ünnepélyt megtarthatják. A szobormüvet Nagykőrös *a nyolcszáz nagykőrösi hősi halott emlékére emelteti*. Az emlékmü *Hungária* klasszikusan szép alakját ábrázolja, egyik kezében babéraággal, mögötte a *Hősiesség* szimbólizált alakja: babérokon gázoló oroszlán.

Wolff Károly és Csilléry András a Keresztény Községi Párt Vigadóban tartott demonstrativ nagygyülésén.

ERDÉLYI SZÁSZ ESKÜVŐ

Az erdélyi szászok festői viseletüket már csak ilyen ritka alkalmakkor hordják, ilyenkor is rossz szemmel kisérik a románok. (A képet egy angol fotóvállalat készitette Anglia és Amerika számára.)

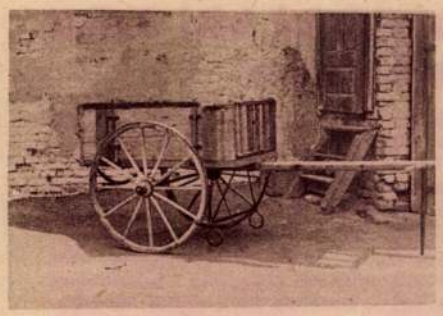

A kocsi teljes összeállításában.

EGY MAGYAR CSERKÉSZFIU TALÁLMÁNYA

(SZÉTSZEDHETŐ CSERKÉSZKOCSI)

Aranyos Béla, szombathelyi cserkész, kitünően bevált szétszedhető cserkészkocsit konstruált. A kocsi könnyüszerrel átalakitható asztallá, paddá, taligává, sebesültszállitó kocsivá. Alábbi képeink az ötletes találmányt mutatják be.

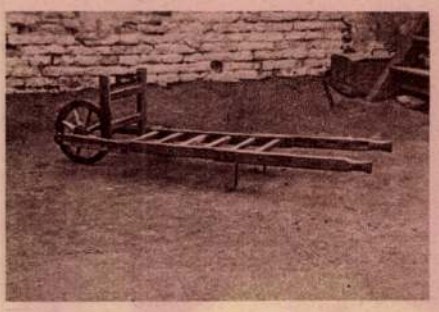

Taliga a felszerelés szállitására.

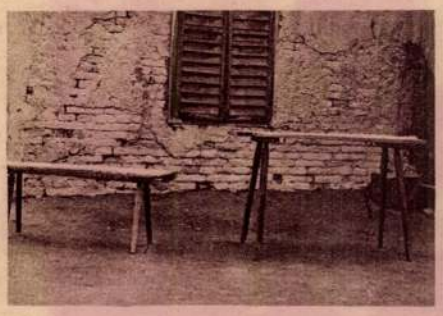

Étkező asztal és pad.

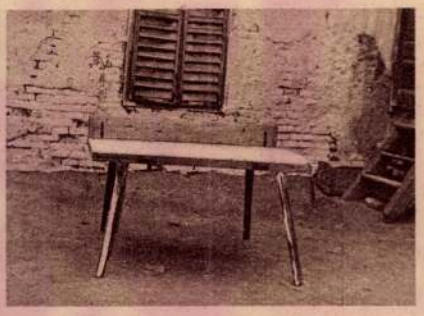

Konyhaasztal gyuródeszkával.

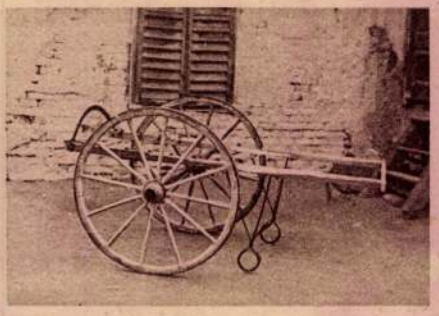

Sebesültszállitó kocsi.

Fővárosi Fasor Szanatórium r.-t.
(Budapest, VII., Vilma királynő-ut 9. szám.)

Elsőrangu gyógyintézet ideg-, bel-, sebészeti, nőgyógyászati és szülészeti osztályokkal. Magánklinikai osztályán kétágyas különszobákban a napi dij négyszeri étkezéssel, fütéssel és világitással 140.000 K. Szabad orvosválasztás.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat mélynyomása

KRUSNYÁK KÁROLY: CSALÁD

A Műcsarnok jubilár[s] tárlatáról

ZALA GYÖRGY: AZ ORSZÁGOS KASZINÓ HŐSI EMLÉKMŰVE
A Műcsarnok jubiláris tárlatáról

LEVÉL UGRON GÁBOR KEGYELMES ÚRHOZ

MINT A MAGYAR IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI SZÖVETSÉG ELNÖKÉHEZ

Kegyelmes Uram! Oly szerencsés voltam, hogy jelen lehettem az Irodalmi és Művészeti Szövetség legutóbbi választmányi ülésén. Nagyszerű élményben volt részem. Az ülés már vége felé járt, mikor egy inditvány váratlanúl beledobta a vita anyagába a Műcsarnok körül kitört művészháborúságot. Azt a késhegynyire került szembenállást, amely most a magyar művészet legkiválóbbjait mint elkeseredett ellenségeket osztja két táborra és mint valami gáztámadás mérgezi el a képzőművészeti élet levegőjét. És ott mindjárt, a választmányi ülésen ijesztő kontúrjaiban bontakozott ki a magyar átok, az egymásnak esés fájdalmas gyönyöre. Éles szavak innen is, túl is, harcias megállapítások és engesztelhetetlen szembenállás. Csüggeteg érzés borított el, nem lehet itt kiutat találni... És ekkor megszólalt Ön, Kegyelmes Uram, az elnöki székben. Neptun szigonya a tornyozó habokon nem uralkodhatott hatalmasabban. Lélekzetem elakadt, amikor vitán felül álló bölcseséggel és az igazság megszállottságának nemes hevével ilyeneket mondott: tűrhetetlen, hogy a magyar művészek a kerítésen át kiáltozzanak egymásra... miért vagyunk mi itt, ha nem azért, hogy a békét megszerezzük!... Ha az alapszabályok útját állják annak, hogy a magyar művészek kiválóságai — irányra és csoportokra való tekintet nélkül — kiállítsanak az egyetlen reprezentativ kiállítási helyiségünkben, a Műcsarnokban — akkor meg kell változtatni az alapszabályokat!... Állásomat kötöm hozzá, hogy ezt az ügyet a magyar művészet egyetemes érdekeinek megfelelően békés egyetértésben megoldjuk...
Kegyelmes Uram! Ön nem tudja, nem is tudhatja, mi volt ebben a rögtönzött beszédben olyan földöntúli, olyan hatalmas, hogy mindannyiunkat párt- és meggyőződéskülönbségre való tekintet nélkül, magával ragadott és az előbb még szenvedélyesen szembenállókat is tapsra késztette. Megmondom.

Képzőművészet
1931. 30. l.

ZALA GYÖRGY: AZ ORSZÁGOS KASZINÓ HŐSI EMLÉKMŰVE
A Műcsarnok jubiláris tárlatáról

LEVÉL UGRON GÁBOR KEGYELMES ÚRHOZ

MINT A MAGYAR IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI SZÖVETSÉG ELNÖKÉHEZ

Kegyelmes Uram! Oly szerencsés voltam, hogy jelen lehettem az Irodalmi és Művészeti Szövetség legutóbbi választmányi ülésén. Nagyszerű élményben volt részem. Az ülés már vége felé járt, mikor egy inditvány váratlanúl beledobta a vita anyagába a Műcsarnok körül kitört művészháborúságot. Azt a késhegynyire került szembenállást, amely most a magyar művészet legkiválóbbjait mint elkeseredett ellenségeket osztja két táborra és mint valami gáztámadás mérgezi el a képzőművészeti élet levegőjét. És ott mindjárt, a választmányi ülésen ijesztő kontúrjaiban bontakozott ki a magyar átok, az egymásnak esés fájdalmas gyönyöre. Éles szavak innen is, túl is, harcias megállapítások és engesztelhetetlen szembenállás. Csüggeteg érzés borított el, nem lehet itt kiutat találni... És ekkor megszólalt Ön, Kegyelmes Uram, az elnöki székben. Neptun szigonya a tornyozó habokon nem uralkodhatott hatalmasabban. Lélekzetem elakadt, amikor vitán felül álló bölcseséggel és az igazság megszállottságának nemes hevével ilyeneket mondott: tűrhetetlen, hogy a magyar művészek a kerítésen át kiáltozzanak egymásra... miért vagyunk mi itt, ha nem azért, hogy a békét megszerezzük!... Ha az alapszabályok útját állják annak, hogy a magyar művészek kiválóságai — irányra és csoportokra való tekintet nélkül — kiállítsanak az egyetlen reprezentativ kiállítási helyiségünkben, a Műcsarnokban — akkor meg kell változtatni az alapszabályokat!... Állásomat kötöm hozzá, hogy ezt az ügyet a magyar művészet egyetemes érdekeinek megfelelően békés egyetértésben megoldjuk ...

Kegyelmes Uram! Ön nem tudja, nem is tudhatja, mi volt ebben a rögtönzött beszédben olyan földöntúli, olyan hatalmas, hogy mindannyiunkat párt- és meggyőződéskülönbségre való tekintet nélkül, magával ragadott és az előbb még szenvedélyesen szembenállókat is tapsra késztette. Megmondom.

Képzőművészet
1931. 37. 2.

KRUSNYÁK KÁROLY: CSALÁD

A Műcsarnok jubilár:s tárlatáról

52-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, DECZEMBER 28. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre 6 •. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 •. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 •. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

MÁRIA ÉS MAGDOLNA. — ZALA GYÖRGY SZOBORMŰVE.

ZALA GYÖRGY UJ SZOBORMŰVE.

A műcsarnok nagy dijának nyertese.

A MŰCSARNOK őszi kiállitására most már évenkint jutalomdijakat tüznek ki. Csak egy pár éves gyakorlat, de eddig is jók az eredmények. Tüznek ki jutalmakat legjobb művekre, vázlatokra, ébredező tehetségek serkentésére.

A műcsarnok 200 darab aranyos dija az első. Ennek kell magát majd azzá kinőni, a mi Párisban a «salon-dij». Ezt a kiállitás legjobb műve kapja minden évben, azzal a változatossággal, hogy évenkint más-más genre pályázik. Hanem akkor a többi pályadij mindig ugy oszlik meg, hogy a többi genre sem marad kitüntetés nélkül.

Az idén történt először, hogy a műcsarnok diját kiterjesztették szoborművekre is. A szobrászat még mindig kezdődő korát éli nálunk, mint mindenütt, a hol a műszeretet nem átalános, csak kivételes, és nem képes táplálni ezt a művészeti ágat, mely oly költséges. Mióta néhány monumentális szobrot emeltünk s mióta többnek emelésére is készülünk, és néhány középületet szoborművekkel diszitettünk, a hazai szobrászat is megnyerte a föllenditő hatást. Huszár Adolf a monumentális szobrászatban nagyot emelkedett; tehetségek fejlődése kezdődött, és a szobrászat művelőinek, reménységnyujtóinak száma egyre gyarapszik.

Mindenesetre megvolt rá a kellő ok, még pedig több mint az előzékeny dekorum, hogy a műcsarnok kitüntetésére szoborművek is pályázhassanak. Örvendetes, hogy mindjárt az első alkalommal csakugyan ki is tüntethettek vele egy szoborművet. Pedig a festő-vetelytársak sem voltak gyöngék.

A műcsarnoktól nyert első szobrászati kitüntetés egészen fiatal művészre esett. *Zala* Györgynek itélték oda. Biztató tehetsége a pálya elején van, az uttörő tanulmányok közt, melyekből most teszi első lépéseit az alkotás felé. Münchenben tanul, a hol kisebb körben, — a művészeti akadémián — többször találkozott már azokkal az elismerésekkel és kitüntetésekkel, melyeket tehetség, szorgalom és tanulási vágy szereznek magoknak s megszepitik a kezdetet és zálogot adnak a jövőre.

A műcsarnokban már figyelmet keltett egy életképies csoportozatával, mely vidám és vonzó volt, sok gyöngéd részlettel. Egy anya, ölében gyermekekkel, s mellette egy hattyu, mely felnyujtja fejét, s a gyermek ijedve huzódik az állattól a derült arczczal csillapitó anyához — ez volt a szobor, a minek szerzője «Fél a baba» czimet adott. Rajzát lapunk is közölte.

A plasztikus ábrázolásban, a stylben való jelentékeny fejlődés eredménye a megjutalmazott uj szobor: «*Mária és Magdolna.*» A tárgy bibliai, innen legörömestebb választ a szobrász, a kinek nincs nagy közönsége, vagy nincs megbizatása valamely határozott alkotásra. A hagyományok nemcsak megállapitott fogalmakkal, hanem formaiságokkal is birnak. Eleget nyujtanak, a mi elfoglaljon egy tehetséget, s biztositást is foglalnak magokban, hogy átalános érdeklődést találnak.

Zala nem keresett uj tárgyat, különleges eredetiséget, de tudását, ép érzékét, helyes felfogását szerencsésen bemutatta.

Az életbelinél jóval nagyobb alakok csoportja imponálón emelkedik föl. Hatásosan van kezelve már maga a tömeg, mely igen tömör, ninthogy egyik alak sincs álló helyzetben s a eomló öltönyök elhelyezése is tért kivánt. . fölépités jól meggondoltan történt, s a plasz ikus taglalásban szépségekre, melegségre és rzés kifejezésére bőven talált helyet a művész, ki a szobrászati ábrázolás stiljéből az erőt és finomságot annyi tartalmasságban és gyöngédségben mutatja föl e művén.

A fájdalom kétféle kifejezését adja vissza a csoportozat, melyet a Golgothán lefolyt nagy tragédiához kell gondolnunk. Mária, az «istenanya» fájdalma, nem lehet egész földies, mert veszteségében megvan az ég vigasza. A «fájdalmas madonnák» hagyományos leple boritja fejét, s beárnyékolja homlokát. Az arcz finom, és megtörten hajlik alá, hogy közelébb vonzza magához azt a másik fájdalmat, melyet Magdolna képvisel, teljesen összezuzódva, Mária lábainál. Magdolna a kétségbeeséstől dult arczát emeli csak Máriához; testével tehetetlen, egeszen elalélt és Mária gyámolitására van szüksége. A két arcz, a kezek szép hajlása, Magdolnának az előtért elfoglaló idomzatos alakja, a redőzetek puha folyása es simulása: megannyi oly részletek, melyeket a plasztikus érzék összhangzatban mutat itt be.

A szobor gipszből készült. Hogy márványnyá változhassék, az már a műpártolás dolga. Most, mikor annyi nagy templomot restaurálnak, művészi ékitménynyel emelnek, valamelyiknek kiváló disze lenne a fiatal szobrász műve.

Zala tehetsége, még a műcsarnok juryjének itélete előtt már fölébresztette a figyelmet József főherczeg műszerető családja körében. Az alcsuthi kastely kápolnájában a főherczeg az egyházi művészetnek is ékes csarnokot állitott. Művészi diszei közt van Koburg herczeg szobra is térdelő alakban, a magyar születésü bécsi Tilgner vésője után. Klotild főherczeg atyjának e szobrával szemben fog jönni József nádornak szintén térdelő alaku szobra. A fiatal művész pár hét előtt meghivást nyert Alcsuthra, s ott azt a megtisztelő fölszólitást kapta, hogy készitsen tervrajzot József nádor szobrához.

LÁTOGATÁS ÖREG PETŐFIÉKNÉL VÁCZON.

Irta

Dr. SASS ISTVÁN.

Ha emlékezetem nem csal, 1847 tavaszán történt, midőn Petőfi engem, a pesti «aranyos fiatalság» ex honoribus orvosát s ezen felül az ő kiváltságos háziorvosát is felszólitott, hogy mennék vele Váczon lakó szülei látogatására, miután anyjának — vagyis, mint mondani szokta, «édes kedves anyámnak» — állapotát aggasztónak hallotta.

Minden dolga sürgős és halaszthatatlan levén, ez uttal is nyakamra ült és segitett készülődésemben, hogy a vonattal, mely, mint tudom, akkor még csak Váczig közlekedett, azonnal utra kelhessünk.

Forrott benne a vágy, hogy anyját mielőbb láthassa s betegségében a kivánt segélyt neki megvihesse. Tönkrement s tehetetlen szülei sorsának intézése egyedül reá nehezedvén, hogy gyermeki kötelességének szükecske jövedelméhez képest háladatos szivvel meg is felelhessen — e csöndes és olcsó s a mellett könnyen hozzáférhető várost szemelte ki lakásul számukra. Azonban nemcsak erről és éle mükről, hanem szellemi táplálékukról is gondoskodott — megküldvén számukra az irodalmi lapok tiszteletpéldányait. Az öreg ur ugyanis nagyon szerette a lapozgatást s a jó olvasmányt mindig a legjobb gondüzőnek tartotta. Aztán, mint felolvasónak, betegeskedő neje szórakoztatása is kötelességévé vált. Fiuk ennek tudtával levén, bőven ellátta őket olvasmánynyal. Gondos gyermek létére legcsekélyebb szükségükre is kiterjedt figyelme. Repesett lelke örömében, ha ellesett kivánságaikat teljesitheté. Segité is őket tettel, tanácscsal s ez öröménél csak az a bánata lehetett nagyobb, midőn szorult helyzete miatt nem tehetett annyit, mint szeretett volna. Mély érzésére sok kicsinyes dolog s visszás esemény hatott, de semmi oly megrenditőn, mint saját tehetetlensége mellett szülei elszegényedésének tudata. Azért a mint tehetsége engedé, minden követ megmozgatott, hogy szorult helyzetükön segitsen, feledtesse némileg velük veszteségüket s bánatuknak főkép azt a részét, melyet ő okozott. El is feledék, meg is bocsátottak neki a multakért, mert akkor rápazarolt szeretetüknek most nyugton élvezhették gyümölcsét.

Megfogható ennél fogva, hogy nem ment, hanem rohant velem együtt a vasuthoz, nehogy egy pillanat is kárba veszszen az elindulásig, hogy anyját beteg ágyában mielőbb megláthassa. Nyugtalansága a legnagyobb veszélyt méltán sejteté velem. Bőbeszédü rendes viszonyok közt különben sem levén, mostani hallgatása aggodalmának nyomása alatt természetesnek is látszott, s igy a mily szótlanul értünk a vasuti felszállóhoz, hasonló módon érkezénk meg Váczra is.

Mintegy leszegezve ült mozdulatlanul kupéja szögletében, s látszólag komor gondoktól terhelten bámult maga ele, — csak szivarhamuját verte le gyakrabban s izgatottabban a szokottnál. Anyja állapota fölötti aggódásának volt is alapja; mert az öreg nő gyönge szervezetét szenvedései hosszu sora, a mellett, hogy idült tüdőhurutjától holta napjáig meg nem szabadulhatott, annyira megrenditette, hogy méltán lehetett félni, nincsen-e hátralevő életfonala nagyon is rövidre szabva.

Világért se zavartam bánatos magábazárkozását, tudva, hogy zavartalan hallgatása kibékiti őt helyzetével, mig a megszólitást, vigasztalást boszusan fogná visszautasitani. Nem egyszer szokott sértőleg visszavágni a «mit háborgattok» eldörgésével, és akárhányszor ily csekélységen fordult meg közte és barátai közt az összeférhetés kérdése, mig a vihar után egész szinpompájában tündöklött kedve, humora és ötleteinek gazdagsága. Természetéhez hiven alkalmazkodva, mint már emlitém, szótlanul s békességben is értük el Váczot, – teljesülvén ez uttal ujra ama sokszor hangoztatott mondása: «te vagy az az egyedüli barátom, kivel soha se vesztem össze».

Sürgős levén megérkezésünk, a mint Váznál megállt a vonat, azonnal szülei lakására siettünk. Utunk egy kis emeletes házba vezetett. Konyhán át jutottunk egy szobácskába, melynek tisztasága lakója rendszeretetére s a két kis ablakban buján zöldelő muskátli virágkedvelőre vallottak. Az öreget asztalnál ülve, olvasás közben leptük meg. Kanapén üldögélő nejének tartott épen felolvasást az asztalon szétszórtan heverő lapok egyikéből. Rövid köszöntés és bemutatás után Sándor leült anyja mellé, végig simitá kezével sovány redős arczát, s átölelve, mellette maradt, megkezdvén kérdezősködését egészségi állapota felől. A szót az öreg gazda vevé át, látva, hogy köhécselő nejének nehezére esik a beszéd.

A hir sokkal sötétebb levén a valónál, a társalgás is csakhamar élénkebbé vált. Eleinte a lapokról, az azokban megjelent czikkekről, ismerősökről, végre Sándor viselt dolgairól kezdett előhozakodni az öreg, mi közben felállt, s a szobában sebesen fel-alá járó fiát kisérte szemével, neje pedig észrevétlenül kiosont, az ebédkészitéshez megadni utasitását.

Visszajövet, helyére ülve, velünk együtt hallgatá a szóvivő öreg beszédét, mely keresetlen tiszta magyarsággal, szép egymásutánban, mint a szinmez folyt ajkáról. Volt beszédében panasz, egy kis szemrehányás — megbocsátástól kisérve. Végre a selmeczi kalandra került a sor. Elmondá, hogy pesti szállóján találkozván fiával, mennyire meglepte az iskolaév bevégezte előtt való megérkezése, melyet sem azon mentsége, hogy ezuttal korábban végződtek az előadások, sem hogy bizonyitványait és ládáját ruháival együtt egy régi ismerősénél helyezte el, eloszlatni nem tudott, hanem gyanuval élve, a nélkül, hogy ezt legkevésbbé is elárulta volna, a mondott helyre indult fiával. Menet közben látva ennek zavartságát s félve ujabb csinjétől, ugy intézkedett, hogy az menjen elől s vezesse őt. Azonban szerencsétlenségére egy épülőfélben levő s átjáróul szolgáló házhoz érvén, nehogy a tégla s gerendák kárt tegyenek elölmenő fiában, maga vevé át az ovatos vezetést, azon reményben, hogy igy baj nélkül érnek át mindketten. Megkönnyebbülve érvén a kijáróhoz, alig várta,

megtévesztésig művészetrajongásnak látszik. Természetesen azok a piktorok és szobrászok a kedvencei, akik »rajongásának« mindig ujabb és ujabb táplálékot adnak. Ez a groteszk, képzőművészeti Bolzay-lány a képzőművészeti demagóg. Ő hivatott szószólója a modisztin-pikturának. Azoknak a festőknek, akik — akárcsak a pesti modisztinek — minden évben kifutnak Párisba a »legujabb kreációért«. Ez a modisztin-piktura immár pontosan husz esztendeje virágzik nálunk, — leszámitva a háborus éveket, amikor szegény kénytelen volt a régi divat szerint kreálni. A modisztin-pikturának ezeket az ugynevezett »chercheurjeit«, akik 20 év óta keresik magukat és a művészi kifejezés eszközeit, ezeket nevezi a hivatalos demagógesztétika ugyanannyi képzőművészeti tudással, mint a Zoláé volt, de tetemesen kevesebb jóhiszemüséggel, — progressziv művészeknek.

Tisztelet adassék minden művészeti felfogásnak és minden művész törekvésének: a Szent Szüzet bukfenccel is lehet tisztelni, mint az ismert francia legenda példázza. Tisztában vagyunk azzal is, hogy vannak tiszteletreméltó komoly művészek a művészi ujitás vágyakozói között, akik nem tehetnek a képzőművészeti demagóg kompromittáló reklámhangjáról, de az egyes művészek iránti minden tiszteletünk ellenére is óvást kell emelnünk a progresszivitás jelszavával üzött demagógia ellen, akár a Kut, akár egy másik »progressziv« társa-

KOMÁROMI KACZ ENDRE: *Galambposta*
Társulati nagy dij nyertese

Képzőművészet
1927. I. évf. 1. sz.

lom, vagy képzőművészet — nincs progresszió, mint ahogyan van az emberi élet talán minden más megnyilvánulásában. A művészetet nem az uj vivmányok »viszik előre«, mint például a technika tudományát. A művészet születik, él és virágzik az egyéniséggel, a zsenivel, aki megáldotta vele az emberiséget. Michel Angelo művészete nem jelentett fejlődést Phydias művészetével szemben és Rodin sem »progressziv« Michelangeloval szemben. A művészetben uj törvényeket jelentenek ők, uj izlést az esztétikában, — de fejlődést, progressziót semmiesetre sem.

Nincs konzervativ művészet és progressziv művészet!

Nincs fejlődés a művészetben (legfeljebb technikai ujitások vannak), csupán művészek vannak, nagy egyéniségek, akik iskolát képesek vonzani maguk köré, akár tehetségük természete, akár külső körülményeknél fogva. Művészek vannak, nagy egyéniségek, akik saját korukban társtalanul állnak, hogy egy eljövendő korban annál több megértője legyen. Művészek vannak, finom izlésü, kevésbé átütő erejü egyéniségek, akik korukból is, magukból is kifejeznek annyit, amennyivel vigasztalói és fölemelői lehetnek kortársaiknak. Művészek vannak, akiknek szerencsés vagy kevésbé szerencsés egyéniségük több-kisebb karajt hasit ki magának az örökkévalóság illuziójából.

ZALA GYÖRGY: *Tisza Kálmán*

Vajda M. Pál felvétele

A szerves élet törvénye a fejlődés, a művészet törvénye az egyéniség.

III.

A művészetben nincs progresszivitás. Csak a művészeti politikában van. És ott sem a művészek csinálják, hanem a művészeti — no nem politikusok, csupán demagógok. Ez egy egész külön species, külön a nagy közönség használatára. Nem iró és nem organizátor. Valami elvetélt lélek. Ha akarod, ir, de ha nem akarod, akkor is beszél, — torkaszakadtáig. Szakadatlan ágálása a

SZINHÁZ-ZENE

Gyenes László szobra

Budapest székesfőváros közművelődési bizottságának ülésén dr. *Sztankay István* tanácsjegyző bejelentette, hogy a főváros több szoborral együtt *megszerezte Zala György: „Gyenes színész" című szobrát.* Értesülésünk szerint a főváros még nem döntött a felől, hogy a *Gyenes Lászlót* ábrázoló mellszobrot hol állitják fel, de — mint illetékes helyen mondották — valószinüen „valamelyik színház-épületben". Mivel Gyenes László a Nemzeti Színház örökös tagja volt, nyilvánvaló, hogy csakis ide kerülhet a Gyenes-szobor.

Utcán, téren eddig három színész-szobor áll a fővárosban. Az első *Lendvay Mártoné*, akinek egész-alakszobra egykor a régi Nemzeti Szinház bejáratánál volt, most pedig a Nemzeti Szinház Rökk Szilárd-utca felé néző oldalkapuja mellett áll. *Közben husz évig raktárban hevert a régi színház lebontása után.* A *Horváth*-kertben láthatjuk *Déryné* kisméretü alak-szobrát, *Hegedüs Gyula* mellszobra pedig a Vigszinház feljárójának előkertjét disziti. Ugyanigy kellene felállitani a Nemzeti Szinház valamelyik oldalrészén Gyenes László mellszobrát, mert a szinház belsejében már ugy is több szobrot helyeztek el, még pedig oly módon, hogy azokat még szinházlátogatók közül sem láthatja mindenki. Gyenes Lászlónak — a Nemzeti Szinház feledhetetlen Biberachjának, Luciferének, Jagójának, Cassiusának — különben *nem ez az első szobra nyilvános helyen.*

Egy már áll, ha nem is utcán, hanem a Kerepesi-temetőben, *Szentgyörgyi István* bronzba öntött műve ékíti a sirját. Ez a szobor *Gárdonyi Géza* „Karácsonyi álom" cimü „betlehemes játékának" András, számadójuhász szerepében féltérden, imára kulcsolt kézzel — lábánál nyugvó báránykával — örökiti meg egész alakban a nagy művészt, akinek legkitünőbb és leghiresebb szerepe — Lucifer volt. *(t. e.)*

* **Jubiláló operaházi tagok.** Az Operaház megünnepelte *Basilides Mária, Budanovits Mária* és *Szügyi Kálmán* huszonöt esztendős művészi működésének évfordulóját. Az ünnepséget az igazgatói irodában rendezték, ahol a kultuszminiszter képviseletében dr. *Takács Menyhért* jelent meg a miniszteri üdvözlő leirattal. A jubilánsokat *Márkus László* igazgató üdvözölte és a kartársak aranygyürüjét dr. *Palló Imre* nyujtotta át az ünnepelteknek. Ez alkalommal gyürüt kapott *Teleki Kollmann Emil* és *Márik Béla*, az Operaház tisztviselője is.

Kint állunk

a szinház előtt. Dohányzunk. Felvonás-köz van. Mezitlábas kis kölykök kezdenek a közönség közé, le-lekuporodnak, s piszkos ronggyal törölgetik a cipőket. A legtöbben elkapkodják a lábukat, féltik a nadrágjuk tisztaságát, meg talán nem is akarnak jogot teremteni nekik az adakozás követelésére. Nehéz feladat menekülni előlük, mert egyszerre három is az embernek esik. Olyan is van, aki a nadrágok alját kefélgeti. A barátom azonban ma különösen jókedvü. Mosolyogva türi a müveletet, aztán pénzt nyom a kis cipőtisztitó kezébe. De máris felmagasodik a földről egy másik:

— Én is tisztittottam.

Ad annak is és elfordul. Mennénk már befele. De még egy harmadik is elébe áll:

— Én a nadrágot kefeltem.

Az is kap. És megyünk. De lihegve tolakszik elénk egy negyedik —, látszik rajta: távolabbról szaladt ide. látva az adakozást.

— Én is kérek — mondja.

Most már meghökken a barátom:

— Te is? Hát te miért?

— Én vigyáztam, hogy nem jön-e a rendőr. *leszkay.)*

Serrano ma V. 8.
Néhány jegy Harmóniánál és Rózsavölgyinél.

* **Nyilvános vizsgaelőadás.** Az Országos Színészegyesület Színészképző iskolájának vizsgaelőadásán az Uj Magyar Szinházban *„Marinka a tánosnő"* cimü, ismert operett került szinre. A *Széll József* rendezésében, *Kossovich Pál* karnagy és *M. Utassy Vizi* tánctanár betanitásában előadott arab jó alkalmat adott az előnyös megjelenésü *Németh Ilonkának*, hogy szinpadra rátermettségét kellemes nekével, táncával és játékával bebizonyitsa. Rokonszenves és sok természetességgel játszó szinész *Pákozdy Ferenc*. Az ügyesen táncoló *Vári Anna, Haás András* és *Hetés György* tünnek ki még a jól összetanult együttesből.

*

A Lipcsében tanuló magyarok dr. Liechstetter Vilmos magyar konzul védnöksége alatt nagysikerü magyar estet rendeztek. Dr. Boronkay Antal egyetemi tanár előadása után Anda Géza zongoraművész Liszt, Händel és Chopin műveiből adott elő. A diplomáciai, az egyetemi és zenei élet számos kiválósága jelent meg. Az est jelentőségét a helybeli sajtó melegen méltatta.

KÖNYVTÁRAKAT VESZEK
100 köt. Jókaiért 200—280 P-t fizetek. Keleti könyvüzlet, Vilmos cs.-ut 27.

SPORT

Mik voltak a magyar labdarugóválogatott gyengéi?

A vasárnapi magyar-horvát labdarugómérkőzés sok sportbarátnak hosszu időre elvette a kedvét az ilyen „nagyszabásunak" hirdetett eseménytől. Nem annyira az eredmény ennek az oka, mint inkább a magyar csapat játéka, amely még a nagyon is lecsökkentett követelményeket sem elégitette ki.

Kezdjük *Tóth* szegedi kapuson, akinek több időszerütlen kapuelhagyása — egyszer egészen a „B"-tribün elé kalandozott —, csak véletlen szerencse folytán nem járt gólhátránnyal. A hátvédek közül *Kispéter* bizott abban, hogy a három-hátvéd-rendszer mellett ugyis hátul marad hátvédtársán kivül a középfedezet is s ezért elég gyakran majdnem a csatársorig ment előre, amiből nem egyszer igen komoly veszély támadt a magyar kapu előtt. A fedezetsorból a *bal*oldalra állitott *Sárosi III* a *bal*lábát nem igen tudja megfelelően használni, ami erős hátrányt jelentett.

A csatársor összeállitását már előzetesen kifogásoltuk, hiszen éppen a legjobb góllövők, valamint *(Zsengellér*en kivül) az élen álló csapatok legkitünőbb támadójátékosai hiányoztak. A csatárok mindegyike nehezen indult el, a támadások nagyon is átlátszóak voltak, csak elvétve volt labdaátadás közvetlenül kapuralövés előtt s alig is láttunk keresztlabdát, amely pedig a legalkalmasabb az ellenfél védelmének megzavarására.

Végül különvéleményünk van az ujabban *szokásos táborozásról*. Ezzel kiszakitjuk a játékosokat megszokott környezetükből, a rájuk erőltetett tétlenség miatt tulzottan foglalkoztatja őket az előttük álló mérkőzés. Az egyetlen követelmény egyéni gyengéik lecsiszolása volna, ezt azonban még nem igen láttuk.

A tatabányai vizilabdabajnoki mérkőzésen a MAC 5 : 0 arányban győzött.

A Szent László vándordij döntő labdarugómérkőzése szerdán este hatkor kezdődik a népligeti diákstadionban. A szombathelyi kereskedelmi középiskolának az ujvidéki tanitóképző intézet az ellenfele.

A magyar-olasz tenniszmérkőzés junius 19 és 21 között lesz Rómában. A magyar versenyzők időközben Genovában szerepelnek.

A labdarugó nemzeti bajnokság uj beosztásáról most döntött a szövetség a változott viszonyokra való tekintettel. Az első osztály változatlanul 16-os létszámu, a második osztályban az eddigi három csoport helyett négy csoport lesz ujabb körzetbosztással, de a 14-es létszámot lecsökkentik 12-es létszámra. A harmadik osztály csoportbeosztásáról később döntenek.

Magyar edző csapata, az A. S. Roma nyerte meg az olasz labdarugóbajnokságot. A római csapat 2 : 0-ra győzött Modena ellen, mig a riválls Torinót 2 : 1-re legyőzte Fiorentina. Schaffer Alfréd csapata három pontos előnnyel lett bajnok.

A Magyar Golfklub klubbajnoki vernyén a selejtezők hat legjobbja körmérkőzésen dönti el egymás között az elsőséget. A selejtezők eredménye volt: Lauber Dezső 82 ütéssel, Ive Mario 83 ütéssel, Halász 84 ütéssel, dr. Jankovits 87 ütéssel, Minder Sándor 90 ütéssel és Hallerström Thorstén 92 ütéssel.

Kovács A. Pál magyar kardbajnok győzött a cremonai kardvivóversenyen Rajcsányi László és az olasz Purcaro előtt.

A zágrábi tekeversenyen a magyar csapat győzött a horvátok ellen 3124—2952 arányban.

A KISOK uszóbajnoki versenyén a délvidéki vándordijat az Árpád-gimnázium nyerte meg. Bajnokságot nyert: 100 m gyors Csuvik 1 p 4.6 mp, 400 m gyors Szatmári 5 p 26.4 mp, 100 m mell Németh 1 p 16.1 mp és 100 m hát Desztek 1 p 19.6 mp, 3×100 m vegyes staféta Árpád-gimnázium 4 p 3 mp.

LÓVERSENY

A keddi ügetőversenyek eredményei

I. 1. Napred (Wiltshire), 2. Ekrazit. F. m. Jászó, Dandy, Jaspis. Tot. 10 : 15, 11, 15. — II. 1. Pamuki Hős (Wiltshire), 2. Iskolás, 3. Peter Watts. F. m. 13 ló. A Cimbalmos, Csorna, Csalfa, Mesés nem indult. Tot. 10 : 35, 17, 21, 26, 129—170. — III. 1. Sirius (Jónás), 2. Dévaj, 3. Gyertyán. F. m. Hunyad, Extra, Erény, Cili. Tot. 10 : 31, 14, 15, 15, 107. — IV. 1. Robaj (Csecsotka), 2. Acél, 3. Little Tich. F. m. 8 ló. A Búfelejtő, Urfi és Dusán nem indult. Tot. 10 : 22, 13, 17, 15, 54—48. — V. 1. Listrac (Marschall), 2. Ébredő, 3. Csalafinta. F. m. 8 ló. A Dajka és Cirkáló nem indult. Tot. 10 : 34, 13, 12, 12, 82—62. — VI. Virilis (Wiltshire), 2. Fekete Barát, 3. Ficsur. F. m. 8 ló. A Pasa és Magnézium nem indult. Tot. 10 : 14, 15, 31, 22, 144—280. — VII. 1. Biztos (Galla), 2. Tüzes, 3. Ebadta. F. m. 10 ló. Littley Winny, Veteran, Urfi, Elimar D. nem indult. Tot. 10 : 54, 16, 23, 14, 298—105. — VIII. futam elmaradt. — IX. 1. Dry (Székely), 2. Mády fia, 3. Fogaras. F. m. 8 ló. A Formás, Ágról-ágra és Valódi nem indult.

SZINHÁZAK	NEMZETI (½8)	KAMARA (½4, ¾8)	UJ MAGYAR (½4, 8)	ERZSÉBETV. (5, 8)
Szerda . . .	Roninok k. IV.20.	Hősök nélkül	Vén diófa	—
Csütörtök .	Roninok k. V. 20.	Hősök nélkül	Vén diófa	—
Péntek . .	Roninok k. N. I. 10.	Hősök nélkül	Vén diófa	—
Szombat .	Roninok k. VII. 20.	Hősök nélkül	Vén diófa	Aranys. falevél
Vas. d. u.:	—	Hősök nélkül	Vén diófa	Aranys. falevél
Vas. este:	Roninok k. VIII. 20.	Hősök nélkül	Vén diófa	Aranys. falevél

NEMZETI BÁBSZINJÁTÉK (Podmaniczky-utca 8.) (4, 8). Vasárnap, csüt., szomb. este: Kacagó est; vas., csüt., szomb. d. u.: Terülj, terül asztalkám (gyerm. mesejáték); szer., péntek: Opera. — **FÉNYES CIRKUSZ** (4, 8). Kötéltáncos tigrisek és a Három bolond.

SZINHÁZAK MÜSORA

Nemzeti. A Roninok kincse. Kállay 3 f. szamurai története (Timár, Somogyi E., Major) (½8) (IV. 20.) **Kamara.** Hősök nélkül. Hubay 3 f. drámája (Somlay, Tőkés A., Lánczy M.) (¾8). **Uj Magyar** Vén diófa. Szilágyi —Fényes 3 f. operettje. (Fedák S., Turay I., Simor E.) (8).

MOZIK MÜSORA

ATRIUM. (T. 153—034.) **Bünös vagyok** (½6, ½8, ½10; szomb., vas., ünn.: ½4-kor is).

BELVÁROSI HIRADÓ. (T.: 181—244.) **A kuruzslás. A charkovi csata. Magyar, Ufa és Luce híradók.** D. e. 10-től éjfélig.

CASINO. (T.: 185—329.) **Ferdinánd a bika** (½6, ¾8, ¾10; szomb., vas., ünn.: ½4-kor is).

CITY. (T.: 111-140.) **Egy kis tévedés.** (¾6, ¾8, ¾10; szomb., vas., ünn.: ¾4-kor is).

CORSO. (T.: 182—818.) **Gúnyvacsora** (½6, ½8, ½10; szomb., vas., ünn.: ½4-kor is).

CORVIN. (T.: 138—988.) **Népitélet** (5, ¼8, ½10; szomb., v., ü.: ¾3-kor is).

DÉCSI. (T.: 125—952.) **Leányok egymásközt** (½6, ½8, ½10; szomb., vas. és ünn.: ½4-kor is).

FORUM. (T.: 189—543.) **Fehér hajó** (½6, ½8, ½10; szomb., vas. és ünn.: ½4-kor is).

HIRADÓ. (T.: 222-490.) **A titokzatos Röntgen. A charkovi csata. Magyar, Ufa és Luce híradók.** D. e. 9-től éjfélig.

KAMARA. (T.: 423—901.) **Dr. Kovács István.** (Naponta 11, 2, 4, 6, 8, 10.) Első három mérsékelt.

OMNIA. (T.: 130—125.) **Azurexpress** (5, ¼8, ½10; szomb., vas., ünn.: 3-kor is).

PALACE (T.: 221-222.) **Kádár kontra Kerekes** (Naponta 11, 2, 4, 6, 8, 10.) Első három mérsékelt.

RADIUS. (Tel.: 122—098.) **Bünös vagyok.** 2-ik hétre prolongálva (½6, ¾8, ¾10; szomb., v., ünn.: ½4-kor is).

ROYAL APOLLO. (T.: 222—002.) **Viharkapitány** (¾6, ¾8, ¾10; szomb., v. és ünn.: 4, 6, 8, 10).

SCALA. (T.: 114—411.) **Néma kolostor** (¼6, ½8, ¾10; szomb., v., ünn.: 3-kor is).

URÁNIA. (T.: 146-046.) **A férfi is ember** (5, ¼8) **Szabotázs** (½10).

A Roninok kincse

jövő hétfői és keddi, junius 22 és 23-iki előadására még kapható néhány jegy pénztárainknál. Szombaton este nyilik meg az Erzsébetvárosi Szinház Erdélyi Mihály „Aranysárga falevél" c. operettjével. A nyári operett főszerepeit Orosz Julia, a m. kir. Operaház tagja, Csortos Gyula, Kiss Manyi, Somogyi Nusi, Latabár Kálmán, Szilágyi Szabó Eszter, Delly Ferenc, Zala Karola, Tapolczay Gyula játsszák. Az „Aranysárga falevél" szombat esti bemutató előadására, a két vasárnapi előadásra és a jövő heti előadásokra máris árusitjuk a jegyeket.

Jövő heti előadásaink. Nemzeti. Junius 22 és 23, hétfő és kedd: **A Roninok kincse. Erzsébetvárosi.** Hétfőtől vasárnapig: **Aranysárga falevél.**

Jegyárusitás. Vilmos császár-ut 78. (Tel.: 112—295, 294, 293). — Erzsébet-körut 1. (Tel.: 225—686). — Apponyi-tér 5. Tel.: 183—399). — Krisztina-körut 133. Tel.: 150—324).

MÁSODHETES MOZIK

Admiral. Mindenkit érhet szerencse (¼4, ½6, ½8, ½10; **Alkotás.** Mellékutca (¼4, ¼6, ¼8, ¼10). **Anna.** Elveszett a feleségem (¼4, ½6, ½8, ½10). **Astra.** Csak angyaloknak van szárnyuk (¼4, ¼6, ¼8, ¼10). **Belvárosi.** Átalakitás miatt zárva. — **Budai Apolló.** Láthatatlan asszony (½5, ¾7, 9). — **Capitol.** Leányálmok 2. hétre prolongálva! (¼4, ½6, ½8, ½10) **Elit.** Ember a láthatáron (6, 8, 10) **Homeros.** Mindenkit érhet szerencse (3, 5, 7, 9). **Ipoly.** Tökéletes Antal (¼4, ½6, ½8, ½10). **Józsefvárosi.** Tengeri farkasok (5, ¼8, ½10). **Lloyd.** Enyhitő körülmény (½6, ½8, ½10). — **Nyugat.** Alkonyat (¼4, ½6, ½8, ½10). **Odeon.** Lángok (¼4, ½6, ½8, ½10). **Otthon.** Hamis eskü (¼4, ¼6, ¼8, ¼10). **Rialtó.** Fiatal ördögök (11, 1, 3, ¼6, ½8, ½10). **Simplon.** Pillangókisasszony szerelme (5, ¼8, ½10). **Tivoli.** Hamis eskü (¾4, ¼6, ¼8, ¼10). **Turán.** Mindenkit érhet szerencse (11, ½2, 4, 6, 8, 10).

RADIÓ MÜSORA

Budapest I. szerdai müsora: 6.40 Torna. 7 Hir. Lemezek. 10. Hir. 10.15 Szór. zene. 11.10. Vizi. 11.20 Hegedü. 11.40 Felolv. 12 Harangszó. Fohász, Himnusz. 12.10 Szalonzene, közben 12.40 Hir. 1.20 Idő, Vizi. 1.30 Honvédeink üzennek. 2 Tüzoltózenekar. 2.30 Hir. 2.45 Müsorok. 3 Árak 3.20 Jazz. 4.15 Hangképek a katonai müszaki akadémiáról. 4.45 Idő, Hir. 5 Hir. szlovák és ruszin nyelven. 5.15 Cigányzene. 5.50 Felolv. 6.20 Honvédmüsor. 7 Hir. 7.20 Jazz zongorán. 7.40 Billesi Tivadar csevegése. 7.50 Török Erzsébet énekel. 8.10 Szini Gyula emlékest. 8.40 Japán est. 9.40 Hir. 10.10 Üzen az otthon. 11 Hir. idegen nyelveken. 11.25 Strauss R. mü. **12 hir. Budapest II.:** 6.30 Francia lecke. 7 Sztravinszkij müvek 7.30 Felolv. 8 Hir. 8.10 Tánczene. 8.40 Csevegés. 9.05 Fuvós zene. 10.10 Cigányzene. 10.35 Tánczene

KÖZGAZDASÁG

Mit kell tudni a cséplésről?

A gabonarendelet fontos intézkedéseket tartalmaz a cséplésre vonatkozólag. A rendelet kimondja, hogy minden használható cséplőgépet a tulajdonosnak junius 20-ig olyan üzemképes állapotba kell hoznia, amely mellett a szemveszteség és a szemtörés a legkisebb mértékü. Ha a cséplőgéptulajdonos nem végzi el a szükséges javitásokat, a cséplőgépet térités ellenében igénybeveszik.

Kézierővel vagy nyomtatással gabonát csépelni csak a közellátási kormánybiztos engedélyével szabad ott, ahol nem áll elegendő cséplőgép rendelkezésre.

Az, aki gabonát gépi erővel vagy járgányos cséplőgéppel csépel, köteles mázsakönyvet és cséplési naplót vezetni. A mázsakönyvet és cséplési naplót a gép tulajdonosa vagy megbizottja vezeti.

A rendelet alapján a teljes árpatermésnek legföllebb 22 százalékát, a teljes zabtermésnek pedig legföllebb 30 százalékát, továbbá a zabtermésből az aratói és cséplőrészt (gépkeresetet) a közellátásügyi miniszter igénybeveheti. Az igénybevétel alól fölmentést azok a termelők kaphatnak, akik takarmánygabonával hizlalt állataikat a közellátás céljaira bocsátják.

A termelő a cséplés megkezdésekor köteles gabonalapját átadni a cséplési ellenőrnek. Az ellenőr a cséplés után a gabonalapra följegyzi az elcsépelt gabona mennyiségét, a kenyérgabonából és zabból az arató cséplőrészt, a háztartási szükségletre meghagyott mennyiséget, a vetőmagra és gazdasági szükségletre meghagyott kenyérgabonamennyiséget és végül a beszolgáltatandó gabonamennyiséget.

A háztartási szükségletre a cséplési ellenőr a termelőnél annyi kenyérgabonát hagy meg, amennyit a háztartáshoz tartozók kenyérgabona jegyeinek gabonaszelvényei feltüntetnek. A gabonaszelvényeket a cséplési ellenőr levágja a kenyérgabonajegyről és a jegyeket a vámőrlési szelvényekkel együtt a termelőnek visszaadja. Ha a termelőnek a vetőmagon felül nem termett annyi gabonája, amennyi háztartási szükségletét fedezné, a cséplési ellenőr csak a meghagyott kenyérgabona mennyiségének megfelelő gabonaszelvényt vág le.

Kenyérgabonából és árpából az aratói és cséplőrészt, valamint a gépkeresetet a termelő természetben kiszolgáltathatja. Ellenben zabból az arató és cséplőrészt (gépkeresetet) nem szabad természetben kiszolgáltatni, hanem a hatóságilag megállapitott áron készpénzben kell kifizetni.

Rendelet a csalán gyüjtéséről. A textilnyersanyagellátás érdekében a közellátásügyi miniszter kötelezővé tette a vadon termő csipőscsalán gyüjtését az ország egész területén, egyben a csalán más célra (például takarmányozásra) való felhasználását szigoruan eltiltotta. A csalánkóró gyüjtésével, illetőleg a megfelelő szervezet kiépitésével a Magyar Gabonakereskedelmi Rt. és a Taurus Nyerstermékkereskedelmi Rt. cégeket bizták meg. A két cég a szervezést közösen végzi és megbizottai már az ország minden részében működnek. Kivánatos, hogy a hatóságok az eredményes gyüjtés érdekében mind a gyüjtőket, mind pedig a gyüjtés megszervezésével megbizottakat a legmesszebbmenően támogassák.

Egymillió pengővel vesz részt az Elektromos Müvek a székelyföldi villamosmüvek alapitásában. A miniszterelnök erdélyi körutján bejelentette Erdély iparositását és ezzel kapcsolatban közölte, hogy a kormány Erdélyben nagyobb erőmütelepeket kiván létesiteni. A Székelyföld iparositására nagy átfogó tervet dolgoztak ki, amelynek végrehajtására az ország villamos müveinek részvételével az iparügyi miniszter részvénytársaságot alapit. Szendy Károly polgármester azt javasolja a legközelebbi közgyülésnek, hogy egymillió pengő értékü részvény jegyzéséhez járuljon hozzá s az összegnek fedezetéül az Elektromos Müvek pénzkészleteit jelölhesse ki, azzal, hogy a végleges fedezetről részletekben az üzem 1943. és 1944. évi költségvetésében gondoskodnak.

A Dőry Konzervgyár Rt. igazgatósága junius 6-án tartott ülésén megállapitotta az intézet 1941—42. üzletévének mérlegét és üzleteredményét, amelyek szerint az üzletév 46.864.26 P nyereséggel zárult. Az épületek értékcsökkenésére 3339.75 pengőt, a berendezések és gépek értékcsökkenésére pedig 27.647.80 pengőt forditottak. Az igazgatóság a közgyülésnek javasolni fogja, hogy a nyereségből részvényenkint 50 fillért, összesen tehát 30 ezer pengő osztalékot fizessenek ki és a tartalékalap növelésére 15.000.— pengőt forditsanak.

Értékpiac

A keddi értéktőzsdén ugy a részvény, mint a fixpapirok piacán lényegtelen árváltozások mellett egyenlőtlen volt az irányzat.

Hivatalos árfolyamok

	Mai kötések	Mai zárlat	Előző zárlat
Nemzeti Bank	339	338	335
Hazai Bank .	49	49	49
Hitelbank . .	92	82	91.5
Magyar Bank	—	63	63
Leszámitoló .	—	63	64
Keresk. Bank	144	143.75	144.75
Nemzeti Tak.	—	36	36.5
Moktár	53	53	53
Pesti Hazai .	114	114	114
I. Magy. Bizt.	1240	1240	—
Hung. Malom	—	67	66
Királymal. . .	—	25	25
Bauxit	465	465	468
Cementia . . .	135	135	—
Kohó	—	36	36
Drasche . . .	—	48 á	—
Magnezit . . .	565	565	560
Aszfalt	—	12.5	12.5
Kőszén	814	814	812
Nagybát. . . .	53	52.5	—
Salgó	67.75	67.75	67.75
Urikányi . . .	—	49.5	48
Fővárosi . . .	—	11 á	11
Stephaneum .	—	14 á	14
Csáky	—	19	19
Fegyver . . .	171	171	171
Ganz	52.5	52.5	54.5
Láng	200	200	—
Acél	—	153	153
Magy. Vagon	—	106	106
Rima	186.5	186.5	186
Guttmann . .	—	20	—
Ofa	—	20	—
Nasici	89	89.5	89
Levante . . .	—	2.50	2.60
Nova	46.5	46.5	45
Trust	88	88	89
Magy. Cukor	190—189	189	189.5
Stummer . . .	—	82	79.25
Izzó	311	311	320
Dreh.-Hagg. .	370	370	374
Gschwindt . .	—	2100	2100
Goldberger . .	—	115	115
Magy. Kender	—	54.5	55
Szeg. Kender	155	154.5	—
Danica	7.50	7.50	7
Mütrágya . .	200	200	200
Klotild	—	28	—
Gumi	—	93	92
Vasuti Forg. .	—	51.5	51.5
Telefon	—	23	24 á
1914. é. 4½%	483	433	480
1927. é. 6%-os	122—121	121	123.5
4%-os áll. ny.	100%	100%	100%
Népsz. amer.	105	105	104
Népszöv. font	—	88.5	—
Népsz. sv. fr.	88	86.5	85
Kényszerk. . .	—	84.5	—
Földh. A-B. d.	—	134.5 á	—
Ker. Bank d.	—	133	—

Valuták: Szlovák koruna 11.45—11.75, lej 1.95—2.05, lira 17.40—17.90, svájci frank 79.60—80.60, svéd korona 81.70—82.70.

Az amszterdami, belgrádi, brüsszeli és oslói kifizetések árfolyama csak a magyar-német devizakompenzáción keresztül lebonyolódó elszámolási forgalomban, a párisi kifizetések árfolyama pedig csak a meg nem szállt Franciaországgal szemben az áruforgalom körén kivül eső követelések és tartozások, valamint az 1940 julius 16-a előtti áruszállitásokból keletkezett követelések elszámolásánál érvényes. A madridi kifizetés jegyzése kizárólag az 1940 julius 15-én életbelépett magyar-spanyol kereskedelmi és fizetési megállapodás keretében lebonyolódó fizetésekre vonatkozik.

Zürichi zárlat: Páris 9.57, London 17.27½, New York 431.00, Brüsszel 68.25, Milano 22.66½, Madrid 40.00, Amszterdam 229.50, Berlin 172.55, Lisszabon 17.88, Stockholm 102.67, Oszló 98.78, Kopenhága 90.50, Szófia 5.40, Prága 17.37½, Zagráb 8.75, Isztanbul 3.37½, Bukarest 2.50, Helsinki 8.77½, Buenos Aires 93.25, Jokohama 101.00.

Termény- és áruplac

A vásárcsarnokok és nyilt piacok kicsinyheni árai: Szalonna zsirnak való, bőrrel: 274, bőr nélkül 294, háj 320, zsir 340. Élő baromfi: tyúk 330, csirke 650, liba 380, kacsa 350, pulyka 310. Tisztitott baromfi: tyúk (beles-bél nélkül) kg 350—375, csirke (beles-bél nélkül) 720—770, liba, hizott 420, kacsa, hizott 390, pulyka 340—350. Tojás: osztályozatlan kg 350, repedt 11 drb-tól kg 320. Halak: ponty, élő, nagyság szerint kg 460, jegelt és nem élő 440. Tej és tejtermékek: teljes tej (kannatej) lit. 42, tejföl lit. 100, teavaj, édes tejszinből (tömb) kg 540, pasztőrözött tejszinből (tömb) 580, tehéntúró sovány 100—120. Kenyér: egységes buzakenyér 43, egys. buzakenyér, községi 46, egys. rozskenyér, községi 46. Szárazföldi zelék: lencse 84—104, borsó, sárga, feles 102, zöld feles 86, bab, fehér aprószemü 74. Zöldségfélék: burgonya: Gülbaba 19, nyári rózsa 20, őszi rózsa 13, Ella és sárga 17, ujburgonya nagy 87, apró 46. Vöröshagymakóli 32, fokhagyma 78—100, fejeskáposzta 100—104, kelkáposzta ujd. 60—104, savanyúkáposzta 40, petrezselyem és sárgarépa vegyesen 56, kalarábé ujd. drb 6—14, sóska kg 80—90, paraj 74—78, zöldbab 360—440, tök főző 50—104, uborka 180—240, zöldborsó 63—100, fejessaláta drb 10—20, petrezselyem 66, sárgarépa 46, spárga 50—240, Gyümölcs: alma nemes faj 280—500, cseresznye 100—260, egres, zöld, ujd. 120—140, szamóca 140—560 fillér kilója.

Főszerkesztő: **Dr. LÉGRÁDY OTTÓ**
Felelős szerk.: **Dr. BENDA JENŐ**

KIS NYILTTÉR

Köznapon kiemelt szedéssel mm-ként 36 fillér: sürü szedéssel első sor 108 fillér, további 72 fillér. Állást keresőknek első sor 90 további 60 fillér. Vasárnap a köznapinak kétszerese. Gyüjtőhirdetések igen olcsó díjszabás szerint.

MUNKA
Férfi állás
Házgondnok

Előkelő banktisztviselő házgondnokságot vállalna. Tel. 129—933.

Evtizedes gyakorlattal, őskeresztény, **házgondnoknak** ajánlkozik. „Lelkiismeretes és megbizható 20539" jeligére Erzsébet-krti főkiadóba.

Házgondnokságot olcsón vállal ingatlan biztositékkal, közigazgatási ügyekben jártas ősk. komoly főtisztviselő. „Adószakértő 66415" jel. fők.

Légoltalmi szakember székesfővárosi tisztviselő, **házgondnokságot** vállal hozzáértéssel. „Feltétlenül megbizható lego 66424" jeligéree Erzsébet-körut főkiadóba.

Házgondnokságot elvállal őskeresztény „Nyugd. gimnáziumi tanár 26511" Erzsébet-krti főkiadóba.

Házgondnokságot vállalnék. „Jogvégzett 41196" jel. főkiad.

Házgondnokságot vállal ny. áll. int, igazgató, minden irányu gyakorlattal. „Köztisztviselő 101—66410" jeligére kiadóba.

Házgondnokságot vállal őskeresztény, fővárosi **üzemi** tisztviselő. Megkeresést „Lakás ellenében 41156" főkiadóba.

Házgondnokságot vállal őskeresztény állami tisztviselő. Megkeresések IX., Bokréta-u. 10. Papirfeldolgozó. 41093

Házgondnokságot vállal kitünő összeköttetésekkel, kellő szakértelemmel biró őskeresztény ingatlantulajdonos. Értesitések „Garanciaképes" jel. Singer hirdetőirodába, Wesselényi-u. 35.

Házkezelést, esetleg jobb h. **felügyelőséget** vállalnék. „Honorálom 41215" fők.

Fővárosi tisztviselő házgondnokságot vállal „Megbizható 13989" jeligére Blocknerhez, Városház-utca. 53045

MILYEN ÖN A SZERELEMBEN?
Erre a kérdésre pontos választ kap, ha őszintén felel a
SZINHÁZI MAGAZIN
uj, szenzációs számának kérdéseire.

Zala György

Házgondnokságot vállal nagy mezőgazdasági gépgyár adóügyi összes házadó és jogi ügyekkel megbizott házkezelésben gyakorlatilag jártas ősker. főtisztviselője. Megkeresések „Adóügyi tisztviselő 53043" jeligére a főkiadóba.

Házkezelést (gondnok), vagyonkezelést vállal, jártas jogi doktor, hadirok, bankár. „½ millió garancia" jel. Aratóhoz, Erzsébet-krt. 14. 53948

Házfelügyelő

Hason alkalmazásban levő házfelügyelő nagyobb bérházban házfelügyelőséget vállal. „Ingatlan biztositék és 5 éves bizonyitvány 18932" jel. kispesti fiókkiadóba

Házmestert keresek augusztus 1-re négyemeletes liftes házba, kizárólag nyugdijban levők és már volt házmesterek ajánlatát kérem személyi, családi adatokkal főkiadóba „Augusztus 41201" jeligére.

Központi fütéshez értő szerelő házaspár, r. k., házfelügyelőséget keres nagyobb házba Izabella-u. 28. Csima. 66426

Géplakatos házfelügyelőséget keres 2000 P óvadékkal. Thököly-ut 17. Fodrászüzlet. 66428

Házfelügyelőséget keres szerelő házaspár. Cim: Erdélyi, Kecskeméti-u. 8 Péküzlet.

Házfelügyelőséget vállal szakember kaucióval, lakás van. Közvetitőt dijazok. Cim: Fodor Károly, Kinizsi-u. 7. 66405

Háztulajdonos urak figyelmébe! Szakképzett házfelügyelőket lakáscserével dijtalanul közvetit Házfelügyelők Orsz. Szövetsége, Semmelweis-utca 4. T. 181-515. •

Házmesterséget keresek. „Kellő óvadékkal 20338" jel. Erzsébet-köruti főkiadóba.

Hadirokkant szerelőmester, közp. fütés, liftes, házfelügyelői gyakorlattal, cserelakással, óvadékkal átvenne jobb házfelügyelőséget. Telefon: 226—395. 52989

Házmesterséget vállal nagyobb házban lakáscserével, óvadékkal Pintér László, Csepel, Deák Ferenc-u. 15. 66413

Házfelügyelőséget keres posta altiszt gyakorlattal, szerelésben jártas, némi óvadékkal. Ferenc-körut 12., fsz. 4. 66416

Bádogos és vizvezeték szerelő házmesterséget keres. Fleckenstein, Csepel, Községház-u. 65.

2 utcai komf. lakást elcserél jobb házmesterséggel, bankaltiszt. II., Eröd-u. 20. III. 15.

Házfelügyelői állást keres szakember, ősker., biztositékkal és lakáscserével. Szabó Ferenc, VI. ker., Lovag-u. 12., I. 11.

Szép, egészséges helyen fekvő 3 szobás, összkomfortos, 1260 P évibérü lakásomat elcserélném jó házmesterségért. „Budai" jeligére dohányáruda, Fő-utca 7. *66430

Öskeresztény hadirokkant őrmester, lakatos, soffőrszerelő, házmesteri állást vállal 5—10 ezer pengő ingatlanfedezettel. — Kiss Géza, Pesterzsébet, Viola-u. 9. 20546

Házfelügyelőt keresek háromemeletes bérházba, cserelakás szükséges. Ajánlatokat „Megbizható szerelő 41173" jeligére főkiadóba.

Házfelügyelőséget keres Beszkárt alkalmazott. Palángi Kálmán, XIV., Hajtsár-ut 232.

Házfelügyelőséget keres 16 éve fővárosi alkalmazott. Szerelés-hez értek. „Ingatlanom van 41184" jel. főkiadóba.

Házfelügyelőségért kettőszobás utcai lakást cserélnék, gyakorlott szereléshez értő, volt házmester, nagy házba ajánlkozik. Szives megkeresést „38 éves 20542" jeligére Erzsébet-krti főkiadóba.

Jobb iparos házfelügyelőséget vállal cserelakással. Cim a főkiadóban. 35763

Elcserélném házmesterségemet 2 szobás összkomfortos lakással sürgősen. IX., Thaly Kálmán-u. 56. •

Házfelügyelőséget vállalna mindenhez értő 41 éves szerelőlakatos, 12 éve egy helyben. Kaució és lakáscserével rendelkezem. Füredi, XIII., Véső-u. 10.

Házfelügyelőséget vállalna Máv. ny. vasutas. Saját házam van. Villanyszerelő fiammal. Cim: Siófok, Deák Ferenc-u. 3., Eberhardt József.

Házfelügyelőséget vállal középkoru Beszkárt alkalmazott ingatlanbiztositékkal. — Palkovics, X., Pongrác-ut 9. 20540

Házmesterséget vállal 32 éves fővárosi alkalmazott kőmives biztositékkal. VI. k., Székely Bertalan 20., II. 29., Soproni.

Házmesterséget keres Máriaremete, Nagyboldogasszony-u. 7. Katona E. 66408

Keresek nagyobb házfelügyelőséget 12 évi gyakorlattal, szerelő, közp. fütő, vizsg. szakember. Jelenleg is VI. em. modern dunaparti bérházban vagyok. — „Szorgalmas 10413" jel. főkiadóba.

Házmesterséget keresek rendőrtiszthelyettes, gyakorlattal. — „Kettőszobás családi ház 10405" jeligére főkiadóba.

Uj nagy bérházban egészséges lakással házfelügyelői állást keres őskeresztény, nagyon tiszta, kerthez értő fiatal házaspár. „Becsületében megbizhat 19675" jeligére főkiadóba.

Házfelügyelőséget keresek, a ház tatarozását, átalakitását vállalom. „Kőmüvesmester 17730" Krisztina fiókba.

Házfelügyelőséget keres 10.000 óvadékkal nős. „Müszaki" jel. Aratóhoz, Erzsébet-körut 14. 53049

Elcserélném régibérü 2 szobás összkomfortos lakásomat nagy házmesterségért. Jelige: „Hernádi 10430" főkiadóba.

Házfelügyelői állást keres becsületes, megbizható, őskeresztény fiatal házaspár. Esetleg óvadékkal. „Villanyszerelő" jeligére Aratóhoz, Erzsébet-körut 14.

Fiatal házaspár villaházmesterséget vállal. Brád Mihály II., Csalogány-u. 53. T. 381-562

Minden információt kibiró egyén jól jövedelmező házfelügyelői állást keres. „Megbizható 20561" fők.

Házfelügyelőséget nagyobb jövedelmü bérházba vállalok szerelésben jártas, nős, megbizható 16.000 P. garanciával 3 szobás, kertes házban lakáscserével. „Szorgalmas 20557" jel. főkiadóba.

Jójövedelmü liftes bérpalota Erzs.-körutnál házfelügyelőség átadó, főfeltétel 2 szobás lakás. Hegedüs, Szövetség-u. 36-c.

Házfelügyelőség átadó 2 sz. komf. lakással, ugyanilyen lakáscsere ellenében, lehetőleg a Király Szinház közelében „Garanciaképesnek vagy állami, városi 41205" jeligére a főkiadóba.

Fiatal, gyermektelen házaspár házfelügyelőséget vállal állásban, főkapitányságon altiszt, Kozma Sándor bejelentő hivatal.

Modern bérh. nagyjöv. házmesters. elcser. 2-3 sz. csak belter. komf. lakással. „Régi bér 41206" fők.•

Házfelügyelő urak! Lakást adok házfelügyelőségért. Megb. Első Keresztény Lakáskiadó Alkotmány-u. 19. T. 127—031. •

Házfelügyelő felvétetik

közp. fütéses házba, aug. 1-re. Csak olyan jöhet számitásba, aki már közp. fütéses házat kezelt. Ajánlatokat „Közp. fütés" jeligére Patak hirdetőirodába, Vilmos császár-ut 29. 53025

VI. ker. házfelügyelőségem átadnám szerelőnek. T.: 116—016. •

Házmesteri állást keres szerelő soffőr, 2 szoba konyhás lakás csere, 1000 P. kaucióval. Lehel-ut 31., I. 9. Molnár. 41209

Öskeresztény gyermektelen házaspár jól jövedelmező házfelügyelőségért elcserélne 2 szobás komfortos lakást. Cim: Izabella-u. 94., fsz. 6.

Házfelügyelő nagyobb liftes házba, ki lakással, óvadékkal, hosszabb bizonyitvánnyal rendelkezik, felvétetik azonnalra. — Vizszerelő előnyben részesül. Mandl, Vörösmarty-u. 41., II. 10. 9—1-ig. 53011

Csepeli szoba konyhás lakásomat elcserélném házfelügyelőségért. Csepel, Zettner Sebő-u. 49. Nagy Jenő. *41213

Házfelügyelőséget vállalok. Fővárosi hivatásos tüzoltó. „Ingatlan biztositékkal 53014" fők.

Házmesterséget vállalna rendőr. Eötvös-u. 27., I. 10. T. L.

Házmesterséget keres ősk. fiatal házaspár, szerelésben jártas, 5000 P-vel. Visegrádi-u. 11/a., II. 2. 84827

Házmesterséget keres önálló lakatos szerelő mester, hosszu közp. fütési gyakorlattal. — „Önálló" jeligére Patak hirdetőbe, Vilmos cs.-ut 29. 53026

Házfelügyelőséget vállalnék nagyobb házban Máv. nyugdijas, 10 évi gyakorlattal. Pauler-u. 7. Házfelügyelő. 17731

Egyéb alkam.

Állást változtatna két csiki, őskeresztény, nőtlen fiatal fás tisztviselő nagy gyakorlattal „Puha fások 66367" jel. főkiad.

Öskeresztény fiatalember 5 középiskolával kezdő tisztviselőnek elhelyezkedne. „Jövő 1942" jel. a főkiadóba.

Osker. 19 éves fiatalember 9 hó gyak.-tal állást keres. Megker. „Bérelszámoló 41193" jeligére főkiadóba kérek.

Öskeresztény 30 éves bármilyen irodai, raktárnoki, felügyelői, esetleg házmesterséget vállal. „Szorgalmas és becsületes 19676" jeligére.

Gyorskezü, jóirásu, ker. egyént felvesz Siker r.-t., József-körut 9. *53050

Nagy iparvállalat keres
azonnali belépésre bérelszámolásban, OTI, MABI és Családvédelmi ügyekben gyakorlott, fiatal, őskeresztény
tisztviselőt.
Ajánlatok „Jó kézirás" jeligére Haasenstein és Voglerhez, Dorottya-u. 8. 53053

Italáruba bevezetett ügynököket Bpest és körny. alkalmazok. Igények, müködéstér „Osker. 20541" fők.

Sokoldalu, fiatal kereskedő állást változtatna. Befolyásos ur cimét kéri „Tekintélyes 41214" fők.-ba.

Jómegjelenésü, fiatal kereskedősegéd felvétetik. Ifj. Löb, V., Csáky-u. 20-a. 66442

Angró text. kereskedősegéd expedicióba felvét. „Gyár 10426" jel. főkiad.

Keresztény divatárussegéd felvétetik. Szepes, Margit-krt. 40.

Villanyszerelőt, gyakorlottat azonnalra felveszünk. Fizetés havi 80 P., lakás és élelmezés. Svábhegyi Nagyszálló, Telefon: 165—097. 66406

29 éves őskeresztény okl. gépészmérnök elhelyezkedést keres az autós vagy ezzel rokon szakmában. Szives megkeresést „Gépészmérnök 20544" jeligére kérem az Erzsébet-krti főkiadóba.

Kirakati árjelző cédulák irásához gyakorlott egyént keresünk állandó alkalmaztatásra. Ajánlatok „Nagyáruház 66409" jeligére kéretnek.

Női állás

Keresztény gépirónőt keres Leiró iroda, Markó-utca 26.

Kezdő nőt kevés irodai gyakorlattal felveszünk áruüzletbe. Ajánlatot fizetési igénnyel és eddigi müködéssel „Áruüzlet 10406" jeligére főkiadóba.

Jó kézirásu, 4 középiskolát végzett ősker. fiatal lány kezdő tisztviselőnőnek vagy üzletbe állandó állást keres. A. J., Kispest, Széchenyi-u. 15. 41166

Idén kereskedelmi szaktanfolyamot végzett őskeresztény lány felvétetik. „Állandó 10427" jeligére főkiad.

Épitési irodában már dolgozott, jó gyakorlattal rendelkező őskeresztény gép- és gyorsirónőt azonnal alkalmazunk. Jelentkezés 17—18 h. között XII., Csörsz-u. 35—43. épitési irodában.

Dauer garanciával. IX., Gönczy Pál-u. 6. Calvin-térnél. Sinay.•

Nagyvállalat jogügyi irodája keres keresztény magyar-német
gyors- és gépirónőt
Ajánlatok „Gyakorlott M. V." jeligére Tenzer hirdetőbe, Szervita-tér 8. 53004

Tisztviselőnőt állandó alkalmazásra keresünk. Fenyves áruház. Jelentkezés a reggeli órákban.

Egész napra vagy délutánra keresztény gyors- és gépirónőt keres belvárosi ügyvéd. Telefon: 385-500.

Külföldi vezérképviselet irod. gyakorlattal biró ősk. segédkönyvelőnőt keres. — Ajánlatok „Fiz. igénnyel azonnalra 41187" jel. fők.

4 polgárit végzett fiatal leány felvétetik. „Helyes irást tudok" jeligére Patak hirdetőbe. Vilmos cs.-ut 29.

Gyakorlattal biró, segédkönyvelésben jártas, feltétlenül intelligens, őskeresztény
pénztárkezelőnőt
keres előkelő belvárosi divatkelme kereskedőcég. Ajánlatot „Szorgalmas 73" jel. Tenzer hirdetőbe, IV. Szervita-tér. 53002

Pénztárosnőt gyakorlattal azonnalra keresek
Szent István-krt 18., Casino espresso.

Jól számoló fiatal keresztény tisztviselőnő felvétetik. Jelentkezés szerdán 9—11-ig Korona tejcsarnok, Drégely-utca 15. 53035

Intelligens keresztény csomagolónő, aki a szövetszakmában már müködött, mielőbbi belépésre kerestetik. Ajánlatok „Ügyes 73" jeligére Tenzer hirdetőbe, Szervita-tér 8. kéretnek. 53007

Trafikba közp. fütéses vezetőt 1-re. Damjanich-u. 18. *66441

Cukorkaüzletbe kiszolgáló és tanuló kisasszony felvétetik. — Bonbon. Kossuth Lajos-u. 18. 53046

Trafikvezetőnő erősforgalmu trafikba készpénzzel azonnal felv. T. 166-047.

Felirónőt, keresztényt keresünk vendéglő söntésébe azonnali belépésre. Ajánlatot „Megbizható 270—53020" jeligére főkiadóba.

Jóházból való tanulóleányt fizetéssel alkalmaz a Fenyves áruház. 66353

Gyakorlott gépvarrónő finom munkához felvétetik. Edith, Petőfi-tér 2. Átjáróban. Jel. tizkor. 53005

Bedolgozó varrónőt keresünk. Rangos divatszalon, Váci-utca 19., I. 2. 53022

Önálló és kézilány elsőrangu ruhaszalonba felvétetik. Fenyő, Régi posta-u. 4.

Házvezetőnőt keresek villába legalább négy középiskolával, lehetőleg német nyelvtudással, 13 éves fiu mellé. Kimeritő levélbeli ajánlat referenciákkal, fényképpel Paulovits Józsefné, Teréz-körut 39. cimre

Középkoru asszony elmenne öreg házaspárhoz, egyedül álló nőhöz vagy idősebb férfihez szerény háztartásba szerény fizetésért, vidékre is. Cim Gyelrevszky Györgyné, Medgyesegyháza, Petőfi-utca.

Csecsemőgondozónőt, 7 hónapos fiamhoz felveszek. Dr. Szörény, Nyár-u. 34.

Fiatal lány ajánlkozik csak gyermek mellé. Vidékre is. Tonigold Klára, Bp., V. Zápolya-u. 36. 10415

Intelligens jobb gyermeklányt 2 gyermek mellé csak hosszu bizonyitvánnyal hozzáértéssel felveszek. Tel 163—072. Jelentkezni d. u. 4—6-ig. 53010

Mindenes főzőnő ajánlkozik hosszú bizonyitvánnyal. X., Alkér-u. 7. f. 6. 41178

Takaritást vállalnék 11—6-ig. Harisköz 4., II. 2. T.: 388—115.

Oktatás

Német, francia, angolt, zongorát tanit „Urileány 10419" fők.

Polg. isk. magán- és pótvizsga előkészitést, korrep. eredményesen vállalok. Auer Z., Krisztina-körut 8—10. levélben.

Kereskedelmisták korrepetálását, pótvizsga előkészitést eredm. lelkiism. végzem. Auer Z., Krisztina-krt 8—10., levélben.

ADÁS-VÉTEL
Butor

Két v. három ajtós fehér szekrényt vennék kéz alatt. VII., Barát-u. 11. II. 3. (T. 42-41-92)

Fizetési kedvezménnyel is konyhák, rekamierek és sezlonok, használt konyha csere. Podmaniczky-u. 6.

Részletre átvetők, sezlonok, ebédlő és futószőnyegek. Paplanok, fotelágyak, függönyök, kárpitos-áruk. Lakásberendezőnél. Baross-utca hetven-négy. 65323

Használt butor biztosan jó. Hálók, sima hálók, ebédlők, gyönyörü kombinált szobák, használtak, ujak. Uj és használt konyhák. Óriási választék! Részletfizetés! Butormagazin, Mária-u. 48.

Szines butorokat
a készitőnél vásároljon. Petrik asztalos, József-körut 68. Bejárat Nap-u. Részletre is

Kombinált szobák, hálók, egyes darabok, irodabutor igen olcsón részl. is. Klauzál-u. 26.

Kerti butor, csőbutor, összecsukható kárpitozott vendégágyak, sodronyok Vásároljon a készitőnél. Vincze, Népszinház-u. 26

Háló, uj, használt, uri komb. ebédlő, vitrin, subiód, barok antik rekamié garnitúrák. Karpfenstein-u. 15. asztalos. 66228

Mária Ter. díszes berakott és 3 ajt. szekrények, komódok, rekamier ülőgarniturával. Molnár-u. 10., kárp. pince. 66098

Király-utca 82
Sztopka János butorüzletében olcsón vásárolhat jótállással, nagy választék mellett keményfahálót, simahálót, stilhálót, ebédlőt, kombinált berendezést, konyhabutort. Részletfizetési kedvezmény. Vidékre csomagolás.

Gyönyörü kombinált berendezés eladó. Jókai-u. 36. I. 8. Kernél.

Mindent veszek. Butort, régiséget, szőnyeget, porcellánt, ruhát, hagyatékot, egész háztartást. Hivásra azonnal jövök. Klein, Rothermere-u. 12., I. 3. Tel. hivó: 113—489. 53001

Egyéb berend.

Perzsaszőnyeget veszek magas áron: Saglam Ismet, Zichy Jenő-utca 10. 114-390.

Futószőnyeget, sötétzöld velourt 10-12 m. hosszban, esetleg 2 darabban keresek. Ajánlatok Halászné. Tel.: 125—347. 66439

1 fürdőkályha zuhannyal, jó állapotban eladó Uzsoki-u. 32

Vendéglői berendezések, székek, asztalok, jégszekrények nagy választékban. Rosenfeld. Népszinház-u. 31.

Söntésberendezés sürgősen olcsón eladó. IX., Üllői-ut 121.

Hangszer, rádió

Rövid zong. v. pianinót vidékről is vennék. Strokl, Aréna-ut 9. T.: 225—662.

Vennék zongorát v. pianinót. Telefon: 11—59—34. Pozsonyi-ut 1. Virágüzlet. 52470

Hamburger zongora, mod., fek., 3 ped. Kispest, Klapka-u. 13., I.

LYRA Erzsébetkörut 19. Részletre is! Bérzongorák.

EHALL Andrássy-ut 15
BLÜTNER STEINWAY KÉPVISELET
LEGNAGYOBB KERESZTÉNY CÉG

Lauberger, Stelzhammer zongorák, pianók 1300-tól. Rákóczi-ut 55. Zong. szalon.

A világ legjobb zongoragyártmányainak választéka
LYRA r.-t. Erzsébet-krt 19. Részletre is

Scala zongoraterem, Erzsébet - körút 15. Bechstein, Förster, Ibach, Bösendorfer zongorák, pianinók olcsón. Részlet. 35777

INGATLAN
Birtok

Ingatlaniroda felvesz jó megjelenésü nyugdijas ker. urat. „Szép keresetí lehetőség 10412" jel. fők.

Bérletek szeszgyárral:
Miskolcnál 430 k. h. és 650 m. h. — Pest megyében 420 k. h. Szatmárban 990 k. h. Komáromnál 1600 k. h. — Több nagy bérlet és eladó birtok kapható: Császár Ferenc ingatlanforg. irodája, VII. Károly-körut 15. T. 222-671.•

Sopron m.-ben 145 kt. eladó prima buzatermő gazdasági épületekkel együtt. Tuba Imre, Magyarkeresztur. *90652

Bérbeadó szeszgyáras
420 kat. holdas prima birtok október 1-ére. Csakis tőkeerős bérlők ajánlatát kérem. Dénes Pál, Aréna-ut 17. •

Pestm.-ben 11 mh. birtok, 2 h. csemegeszőlő, 3 szob. lak., gazd. ép. 24.000-ért. Szolnok m.-ben 61 mh mindentermő 3 szob. lak. sok gazdép., terméssel 72.000-ért eladó. Lónyay-u. 42/A. Méral. Tel. 84857

BIRTOK
44 holdas, prima tanyásbirtok Szarvasi müuton sürgősen eladó vagy budapesti
ÖRÖKLAKÁSSAL ELCSERÉLHETŐ.
Nagykátai müutnál 20 holdas, igen jó szőlőgyümölcsös, nagy berendezett uri házzal, felszereléssel, 45.000.
Ingatlanértékesitő, Szt. Imre hg-utja 8. Tel. 269-087, 469-376

Csak azonnali vevőnek eladó! Esztergomnál 30 h. 4 sz. uriházzal, élő-holttal, vasut, ut 1 km., 1500 db gyümölcsfa 50.000 P. Vénosz. 135—275 •

Telek

Pasaréti-ut 153/2. sz. alatti 330 öles gyümölcsös telek eladó. Telefon: 152—651.

Óbudai hegyekben telket keresek. „Esetleg házikóval 41159" főkiadóba. •

Diósdi kaszinónál 400 □öl gyümölcsösöm sürgősen „Eladnám 66434" jel. főkiad.

Budapesttől 20 km-re vasutállomás mellett eladók 3000 n. öles telkek n. ölenként 2 P-ért. Állandó vizü patak érinti, halastó létesitésére kiváló. — Pécelen 1.50 P, 4 P-ért vasutállomás mellett telkek eladók. Csizmadi, Sas-u. 29.

ÉRDLIGETEN
állomásnál, 125 öles beépithető telkek á 10.— pengő, 3 évi részletre eladók. U. o. ház 5000-ért teljével átvehető. Kalmár, Lónyay-u. 16. T. 184—366.

Eladó 150 öles telek olcsón Monorerdőn. Ajánlatok Fővám-tér 8. I. 156. Réthelyi.

Bérház – Gyár

Horthy-kört. köz. adóm. em. uri bérh. 6300 P jöv., 120.000-ért sürg. eladó. IX., Lónyay-u. 42-a, Méral. Tel. 84855

Kőbányán 3 komfortoslakásos bérház 300 □-öl gyümölcsössel 40.000 P. T.: 349—506. •

18 bérleményből álló 1 emeletes bérház 400 öles telken sürgősen eladó. T. 225—955.

Egyesületek! Prima vétel. Mussolini-térnél térre néző b.-ház, bérj. 52.000. Á 850.000. Kitünő! Szabó ir., Andrássy-u. 81. 10411

3600 P jöv. 4 lak. adóm. mod. bérh. 40.000.— sürg. eladó. 30.000.— átv. — Pesterzsébet, Előd-u. 43. 35772

100 személyes internátus számára
Budapest belterületén házat vennék.
Balla, Stahly-u. 13.

Villa – Palota

Stefánia-uton beköl. 15 sz. 330 ezerért. Császár F. T. 222—671.

Rózsadombon beköl. 5 és 2 sz. 130 ezerért. Császár F. T. 222—671.

Pálfy-térnél adóm. uriház, 2x3 szobás komf. lak., 70.000 P, fiz. felt. Közvetitő telefonja: 120—929.

Telket v. villát keresek megvételre Budán, villamosnál, adómentest, készpénzért Csak tulajdonostól „Beköltözhető 7570" jeligére főkiadóba •

Azonnal beköltözhető villaszerü házam 400-as telekkel, cinkotai strand mellett eladó. Tóth szabó. Ügynököt dijazok. •

4—5 szobás bérvillát keresek budai hegyvidéken lehetőleg garázzsal. Ary. Tel. 136—651. 20549

Alkalmi vételek!
Villák: Budán 450 □öl gyümölcsösben 2 sz. alápincézett komf. adóm. beköl. 23.000. Sashegyen villamostól, autobusztól 2 percre, 300 □öl gyümölcsösöm em. adóm. 1×2 hall, 1×1 komf. balkon, terrasz, garázs, mosókonyha, prima la építk. csak pár napig 55.000 (40-nel átv.). Wolf K.-utnál még 20 évig n. adómentes em. nagyméretü 2x2 hall, összkomf. 2 terrasz, beköl. 78.000 (70-nel átv.). Budán főutvonalon em. n. adóm. 1X3, 2X2, 3X1 komf., 4300 bér. 3 sz. beköl. 84.000 (70-nel átv.) Ferenc-körut 24. sz. HARRACH.

Rákosszentmihály legszebb helyén 3 szob. összkomf. adóm. azonnal beköl. uri villa eladó. Nagy Gáborné, Rákosszentmihály, Rákosi-ut 88. T. 208-633.

Családi ház

Zuglói 68-as villamosnál 3 szobás, előkertes ház komoly, megfelelő árért eladó. Közmüves. Kalocsai-ut 75. Jaksi vendéglős.

Gödöllőn egy 3 szobás villa és 2X1 szoba, konyhás ház 1 holdas bőtermő gyümölcsössel 36.000 kp.-ért. Telefon 296-018. •

Érden füszerüzletnek és vendéglőnek alkalmas, 7 helyiségből álló épület 14.000-ért eladó 8000-rel átvehető. Futsekné, ingatlanközvetitő, Érd, Felső megálló. *41171

Öröklakás

Kész öröklakások
legideálisabb központi helyen, gyönyörü budai liftes villában, 44-es villamos, autobusz megállónál, melegviz és közp. fütéses la háromszobás hallos, 1 szobás garszon és kisebb müterem eladók. Vételár egy része 5 évre 6.5%-kal törleszthető. Tulajdonos: II., Pasaréti-ut 3. I. 1. Telefon 356—384

Nagykörutnál beköl. tözh. átirásm. 4 szob. összkomf. örökl. sürgősen eladó. Lónyay-u. 42-a. Méray. Tel.

Öröklakást vennék életjáradékért. Tel. 256—549, reggel 9-ig.

Adóm. 4 összkomf. Dunára néző, 65.000 átirásment. 47.000 átv. T. 423—835. 35765

Szoba-konyhás, központi fütéses öröklakás Szent István parknál eladó Értesités csak vevőknek telefon 427—468. 10421

Lenke-térnél 2 sz. kpf. mviz bek. öröklakás 37.000-ért eladó. XI., Kaposvár-u. 14. Ir. ½3—½5. 41174

Jármü

Zetka segédmotoros Rudge 500-as és más motorkerékpárok, segédmotorok nagy választékban. Verebélyi, Lehel-u. 4/b.

Viktória motorkerékpár, igen jó, eladó. Prima gumik. Érdeklődni T.: 151—006.

Sirálkocsit, 50 qu teherbirással kölcsön keresek. Bajza. Telefon 259—382. 10416

RUHÁZAT
Szőrme

Perzsabunda gyönyörü ezüst-kék róka, boleró nagyon olcsón. Ker. Vörösmarty-u. 61. II. 1. 10236

Perzsabunda középtermetre eladó. Rökk Szilárd-utca 28. I. 14. Megtekinth. 11—1 és 5—7. 20543

Más ruházati cikk

Használt férfiruhákért egyenruhákért óriás árat fizetek. Spiegel, Teréz-krt 2. T. 224-842

HASZNÁLT férfi-, női és **egyenruhákért** egész háztartásért **szenzációs** árat fizetek. István-ut 28. Gerstl T: 426-547

Használt ruhákért, egyenruhákért legtöbbet fizet Schmergel, Rottenbiller-u. 37. T. 422—269.

Használt férfiruhákért legtöbbet fizet Grün, Népszinház-u. 20. Tel. 342—957. 65886

HASZNÁLT férfi-, női és **egyenruhákért** szőnyegért, egész háztartásért legtöbbet fizetek. **FREUND** Dobozi-utca 27. **T349-860**

HASZNÁLT RUHÁT CIPŐT butort, szőnyeget, tollat, hagyatékot szenzációs áron veszek. Pfeifer, Kálvária-tér 16 f. 9. Hivásra házhoz megyek. T. **134-807.**

Használt ruhát, fehérnemüt, zálogtárgyat, mindent magas áron vesz, vidéken is Nutovics, Népszinház-u. 26. 340—967.

340-287 **Használt** férfi- és egyenruhákért, cipőkért legtöbbet fizet Kertész

Smoking öltöny egysoros, magas termetre, uj állapotban privátnak eladó. Tel. 319—856. 53000

Női ruhák középtermetre olcsón eladók. Dob-u. 46-b ,II. 3.

Figyelem! Használt ruhákért, egyenruhákért legmagasabb árat fizetem. Győződjön meg, hivjon. Schulcz, Népszinház 21 **T. 140-667**

Férfi télikabát jó állapotban eladó. Marcibányi-tér 14., földsz. D. u. 4—5. 53051

Üzlet

Söntések, kávéházak legnagyobb választékban. Császár F. T. 222—671. 52321

Belterületi, főutvonali söntés haláleset miatt olcsón eladó. Közv. tel. 120-874.

Belvárosi butorüzlet átadó. Engel, Teréz-körut 5. Tel. 422—914.

Egyéb adás-vétel

Betoncsövek, két kis kocsi, tróasztal olcsón eladók. Róbert Károly-krt 96., házfelügyelőnél. *10422

IRÓGÉP kölcsönzés eladás. **121—374**

Portable irógép alig használt, garanciával eladó. Szekulesz, Andrássy-ut 29.

Remington és Ideal irógép eladó. Roknyák, VII. Murányi-u. 36. I. 13. 20558

Varrógép, süllyesztős, bobin, eladó. Jósika-utca 3., fsz. 5. 84826

Golyós prés 1 és 2 karu, konzervdobozzárógép, csiszolóspindli eladó. Páva-u. 4/a. 19683

Szalagfürész eladó. Csobánc-u. 6. Akkumulátor mühely.

Aranyat, brilliánst, ékszert veszek. Taub, Thököly-ut 18. 224-166

Gumitömlő, 10 m, eladó. Érdeklődni 8—10, szerda, Pozsonyi-ut 35., fszt. 1. 10208

Kéziszövőszék, négy nyüstös, 80 cm széles, kisméretü, eladó. Tel. 222-456. 35765

Jövedelmező, gyönyörü 80-as angoragazdaság helyszüke miatt olcsón eladó, részletfizetésre is. Feketéné, Rákoshegy, Árpád fejedelem-u. 1. *20548

Gyárkémény, 19 méter magas, vaslemezből és másfél colos vizszivattyu eladó. — Krizsán, Nagybánya, Lendvai-u. 8. sz. •

Iker gyermekkocsit vennék. „Jókarban 20553" Erzsébet-köruti főkiadóba.

Filmvetitőgép, 2 drb. Ernemann II., üzemképes állapotban eladó. Schreiber, Metropole kávéház 2—3 között. 35770

Használt férfiruhák, konyhaszekrény és vaságy matracokkal olcsón eladó. Megtekinthető hétköznap 9—3-ig: VI., Révay-u. 6., I. 53029

Leica fényképezőgépet vennék. T. 134-366

12 személyes gyönyörü lendamaszt étkészlet és 35-ös női cipők eladók. Szemere-u. 10., III. 2. *41210

Jó állapotban levő süllyesztős gyermekkocsit veszek Bpest, XII., Pinty-u. 6/c.

VÁGÓMARHÁT
vesz minden minőségben és mennyiségben fővárosi husüzem. — Ajánlatok „Husüzem" jeligére Blocknerhez, Városház-u. 10. 53042

MANGALICA
vagy mangalica-berkshir keresztezésü, darabonként 20—25 kg. sulyu malacokat keresünk megvételre. Ajánlatok: „Gazdaság" jelig. Blocknerhez. Városház-u. 10.

BÉRL.-ELLÁT.
Lakás

Nagy 1 szobásak. m. viz. Horthy M.-ut 87-nél. Karolina-u. 70. •

Lakásügyét ügyesen intézi el: Dr. Bárdosné irodája, Nádor-u. 21.Tel. 114-614

OLCSÓBÉRÜ és uj lakások kiadók. Miksa-utca 9. III. 17. Pappné. 52957

3 szoba hall I. em. dunai Belső-Lipótv. luxus lakásom elcserélném vagy lakrésze butorozva kiadó. Tel. 115-126, 9—1-ig. *41185

3 sz. komf. udvari Belvárosban, gőzf. 1500 (Berendezés 2500). Expressnél, Tel. 422-156. Erzsébet-krt 16. fsz. 3.

Kun-utcai 37 P bérü szoba, konyhást elcserélném. T. 116-016.

Olcsóbérü 1—2 szobás komf. lakások kiadók Tálas, Nagyfuvaros-u. 10. II. 21. 53034

Bakáts-térnél 2 sz. főb. P 58.—. Rákóczi-ut 30. I. 4. Ir.

Régibérü szoba-konyhás lakás modern butorral sürgősen átadó. Kerepesi-ut 42. Cukros.

Lakások

Károly-körutnál 1 sz. hall komf. Rpalotán 1 szoba, konyha 60. Gyömrőn 1 sz. konyha 40, Németvölgyi-utnál, V. és XI. ker.-ben 1 sz. hallos garsz. és komf. Kőbányán 1 sz. félkomf. 2000 P épitk. hozzáj. havi 33. III. ker.-ben sz. garz 1440+25. Várban 2400.
2 szobásak. E. királyné-uton hallos 2400 +12. Ligetnél hallos és 3 sz. 3000+25. Bakács-térnél 2 sz. garz. teakonyha 1050+10. Madách csoportházban hallos gadrsz., gfüt., mviz. Szent János-kórháznál hallosak és 3 szobásak. Gubacsi-utnál komf. Németvölgyi-utnál. Széna-térnél. Hollán-u.-nál hallos 1900+25. Böszörményi-uton komf. villalakás 96. XIII., XIV. ker.-ben. Erdligeten. Rpalotán stb.
3 szobásak: Hallos Ligetnél, Ajtósi Dürer-sornál gőzfütés, mviz, Széna-térnél, Szt. János kórháznál villában, Belvárosban, Pesztlőrincen, Perzsébeten, Rózsadombon 4 sz. garázzsal 3000, Monoron 5 sz. 200 öl gyüm. 1080. Tbálinton 5 sz. önálló villa, gazd. épületekkel.

Költséget térit lakásért,
Butort átvesz
villáját, lakását kiadja
Dijtalanul EXPRESS
Tel. 422—156.
Erzsébet-krt 16. fsz. 3

LAKÁSOK.
Thököly-utnál 1 sz. 120, 1 sz. hall 145. Széna-térnél 1 sz. g. 125+12%. Szép Ilonánál 2 sz. hall 210+25% Szt Imre hg-utnál 3 sz hall 250. „Rekord" V. Csanády-utca 17. 493—989.

Lakások
Remete-u.-nál, sz., k. 30; Váci-u.-nál sz., k. 35; Margit-k.-u.-nál 1 sz. komf. 75; E. királyné-u.-nál 1 sz. komf. 90: Klauzál-t.-nél 2 sz. komf. 70. But. átadók. Miksa-u. 9. III. 17. Pappné.

2 sz. hall. összkomf.
közp. füt. azonnalra. 225—060. 53024

Lakások

Baross-u.-nál 1 sz. konyha, kamra 44.—. Széna-térnél 1 sz. komf. garsz. 100+25. József-krtnál 2 sz összkomf. 60.—. Mester-u. elején 2 sz. hall összkomf. 150.—. Körúton 2 sz. komf. 70.—. Nyugatinál 2 sz. hall, összkomf. 158+25 Corvinnál 3 sz. hall, összkomf. 125.—. Fenti lakások butorral átadók.
Zuglóban 1 sz. komf. 100—125—130. Bulyovszky-u.-nál 1 sz. hall, komf. 150.—. Vligetnél 2 sz. hall, összkomf. villa 200.— Több fel nem sorolt nagyobb luxuslakás is

BAZSÓ Rákóczi-ut 86.

LAKÁSOK
1-2-3-4 több szobások, villabérletek. Központi Lakáshirdető, Teréz-krt 5. T. 422-914

1 vagy 2 szobás
fürdőszobás, modern lakást butor nélkül sürgősen keresünk Belvárosban. Dermata müvek irodája, Gróf Teleki Pál-u. 26. T. 125-959 és 125-944.•

Jutalmazom, aki régi bérü egy szobakonyhás lakáshoz juttat. Garam-u. 25. I. 9.

Szoba—Ellátás

Butorozott szobáját dijtalanul a legjobban kiadja Budapesti Lakásközvetitő, Muzeum-körut 5. 65385

Tanulásra, tanitásra, csoportok korrepetálására uri családnál világos tágas szoba nappalra kiadó. V., Klotild-u. 22., II. 19.

BUTOROZOTT SZOBÁK
átutazó szobák
olcsón, napibérért főlépcsőházi főbérleti lakások. Tel. 422—156.
EXPRESS
Erzsébet-krt 16. fsz. 3

Budán uri családnál, tiszta, szépen berendezett világos kerti szoba teljes komforttal uj házban, egy elfoglalt uriembernek kiadó. „Böszörményi-utnál 19677" jeligére a főkiadóba.

Nyugatinál főlépcsőházi eleg. szoba havi v. napi bérbe. Ellátás nélkül. „Penzió". T. 128—088. 41125

Irodahelyiséget keresek 2 szobával, lehetőleg butorozva Nyugati környékén. „Telefonnal 41160" jeligére főkiadó.

Lövőház-utcában 1 szoba hall, fürdőszoba, m. viz szept. 1-ig kiadó butorozva. T. 316-074.

Butorozott szobák
1, 2 sz. lakrészek konyhával azonnalra bárhol
Átutazónak
főlépcsőházi garszon, urihelyen bármikorra
Moos Kálmán
Erzsébet-krt 28. ½em.
Tel.: 420—031.

Főlépcs. dunai luxus apartman magányos uri helyen urnak kiadó v. kis szoba. Tel. 115-125. 41186

Butorozott szobáját lakását
biztosan komoly ügyfeleinknek dijtalanul kiadjuk.
Mocs Kálmán
Erzsébet-krt 23. félem Tel.: 420-031. *37576

Főlép. eleg. but. sz. fürd. mv. ellát. is, urnak. XI., Fadrusz-utca 14., II. 3. 20555

Dr. Visegrádi Árpádné urileány otthon, kitünő ellátás vidékieknek is. Üllői-ut 4., III. 10. 66421

Közp. fütés, melegviz, szoba azonnal kiadó. Kapás-utca 50., IV. 1. 41204

Különbejáratu ligetre néző szoba fürdőszobahasználattal, kiadó 9-től. T. 428-041.

Nagy sz. kettőnek kis sz. egynek olcsón kiadó azonnalra. — VIII., Ludoviceum-u. 10., II. 31. 66415

Uri helyen nagy utcai sz. 2 személynek fél ellátással, fürdőszoba, telefonnal kiadó azonnalra. Mozsár-utca 9., III. 19.

Butorozott garszonlakás 3 hónapra kiadó. Práter-u. 71. — Dunamelletti nyaraló kiadó. Cime megtudható szintén Práter-u. 71. Házfelügyelőnél. •

Kül. bej. but. szoba fürdővel jul. 1-re kiadó. T. 256—876. XI., Kende-u. 14. 66407

Kertes villában nagyon szép szoba melegvizzel, kit. ellátással kiadó. T. 115-162.

Napi és havi bérbe 1 és 2 személyes utcai szoba ellátással olcsó árban kiadó. Nádor-u. 24., V. 1. Tel.: 122—589. 53033

Városmajornál f. vizes szoba ellátással azonnalra is. Tel.: 35—35—89. 53047

Albérleti szobák! Iroda, Népszinház-u. 18. I. 15. Tel.: 130—246.

Üres szobát konyhahaszn. keresek. „3 személy" jelig. Aratóhoz, Erzsébet-krt. 14.

Főlépcsőházi elegáns szoba 4—6 hétre kiadó. T.: 421—055.

Nyaralás-Üdülés

Tusnádfürdőn „Elza" villában napi penzió már 10-től. A fürdő étteremben elsőrendü ellátás diétás étkezés biztositva. Bp. iroda, Vám-u. 3., III .1.

Magaslat. gyermeküdülőnk
Rózsavölgyön, Hévvel 15 perc, prosp. Török Ruth, Gróf Teleki Pál-u. 19. T.: 111—423. 65444

Mátra penzió, Parádfürdő. Tel.: 18. Előidényár 8.80-tól. Prospektust küldünk.

Nógrádverőce, Dunapenzió, békenyaralás, tájékoztató. 41176

Svábhegyen nagy parkban 1 szoba a nyári idényre kiadó. Béla király-ut 24-es számu villában.

Olasz iparvállalat keres a város központjában (Belváros vagy V. kerület belső része) 2—3 szobás reprezentativ irodahelyiséget, esetleg butorokat is átvenné. Válasz főkiadóba „Iparvállalat 66361" jel.

Balatonlellén 3 szoba, nagy üvegezett veranda, konyha, cselédszoba, kamra, saját strand. T.: 161-371.

LEÁNYFALUN
gyermeknyaraltatás 3—14 éves korig. Óriási park, bőséges ellátás, állandó felügyelet. Indulás jun. 20-án Olcsó árak. Érdeklődés 129—951. 10402

Leányfalun
kiadó szezonlakások olcsó bérrel, penzióval. Érdeklődés 125-832

Bútorozott szobák nyaralók részére, lehet állandó lakó is, konyhával, ezerötszázas kertben kiadó. Állandó gyümölcs, naponta frissen szedett cseresznye nagyban is eladó. XII., Ágnes-út 25., 59. végállomáshoz 10 perc.

Egyéb bérlet

Üzletek, üzemek, raktárak, szuterének, pincék
nagy és kis helyiségek dus választékban Teréz-krt 5. Tel. 422—914. **ENGEL**

Teréz-köruton
portálos helyiség
berendezéssel azonnalra. T.: 422—156. Express, Erzsébet-krt 16., fsz. 3 . 53015

Raktárhelyiséget keresünk az Arany János-utca környékén. Ajánlatot bérmegjelöléssel „Sürgősen 41183" jel. főkiadóba kérünk.

Irodának Erzsébet-köruton nagy helyiség telefonnal, kiadó. 120 P. Varga-iroda, Damjanich-u. 26/a.

Ruhatár kiadó étteremben 4500-ért kereszténynek. Schreiber, Metropole-kávéház. 2—3-ig. 35771

KÜLÖNFÉLE
Házasság

Férjhez menne félárva 60.000; árva 30 ezerrel. Fénykép: NAGY JENŐ, Rákóczi-ut 61. 41062

Sebestyén Imre, Teréz-körut 17. Kétévtizedes cég. 84158

Jómegjelenésü 53 éves tisztviselő hozzáillő házastársat keres, megfelelő hozománnyal. Ügynök kizárva. „Házasság 10418" fők.

Korrekt, finomlelkü 35—50 év. áll. nyug.-jog. ur vagy özvegy ismer. ker. ház. célj. vidéki intell. leány 10 ezer és kelengye. „Csinos barna 84819" jel. főkiadóba.

40 éves leány férjhez menne biztos állásban levő férfihez. Telkem van. Ügynök kizárva. Jelige: „Vigkedélyü 10414" fők.

Társ

Ösker. müszaki nagykereskedői iparigazolvány (V. ker.) tulajdonosa, biztositott nagy vevőkörrel, ker. tőkés társat keres 15—20 ezerrel. „Jó alkalom 10388" jeligére főkiadóba.

Üzletemhez társat keresek 2000 P., 130 fixszel. Tel. 149—705.

Öskeresztény, iparengedéllyel és megfelelő tőkével rendelkező szakember venne vagy betársulna lehetőleg modern gépekkel berendezett keresztény harisnyagyárba. Megkeresés sürgősen Newyork szállodában „82" jeligével leadandó Dohány-utca. 20545

Speciális tejgazdaság létesitéséhez 10.000 pengővel finanszirozót keres hozzáértő. „Komoly részesedés 35768" jeligére főkiadóba.

Ékszer nagykereskedői iparigazolványomhoz bedolgozott ker. tőkés társat keresek. „Feles 35762" jeligére a fők.

Lakatosmühelyemhez társat keresek. Ellás, X., Heves-u. 21.

Egyéb különféle

3000 kölcsön kamatául teljes ellátást adok magányosnak. Esetleg társulok. „6 hónapra 10423" fők.

Édes, egy szó sem igaz, gyere rögtön, ha nem jössz, én jövök irjál azonnal, mit tegyek, vigyázz! 4119

Máltai pincsi fiatal szerető helyre elajándékoznám. II., Bimbó-u. 4. fszt 1. 6643

Szombaton este elveszett brilliáns brocheom. Megtaláló 20 pengőt kap. Telefon 259-818. 8481

Elveszett 6 hónapos Peti nevü farkaskutya. Jutalom ellenében átadható. Nagyboldogasszony-utja 6

A kiadásért Seifert Alfréd, a nyomdáért Kertész Árpád felelős.

ZSEDÉNYI EMLÉKE.

A kies Tátrafüred kegyeletes ünnep szinhelye volt az idei fürdőszak utolsó napjaiban. Augusztus hó 20-án leplezték le Zsedényi Ede emlékoszlopát.

Zsedényi Ede, az 1879-ben elhunyt nagyérdemű férfiu, politikai életünknek a 30-as évek óta egyik vezéregyénisége, a parlamenti és egyházi tevékenység terén oly kiválóan érdemesült kitünőség, mint tréfásan nevezgetni szokták: az «ország spármajsztere» és «lutheránus pápa» minden nyár végén állandó vendége volt a regényes tátraaljai fürdőnek, a hol egy vízesést ma is az ő zuhanyának neveznek. A hozzá meleg szeretettel ragaszkodó nép gyöngéd tapintattal kedvencz üdülő-helyét, Tátrafüredet szemelte ki a czélra, hogy emlékoszlopát itt állítsa föl.

A fürdői háztelepnél jóval magasabban, az «öt forrás»-nak nevezett magas völgy felé van egy szép téres hegyi terrasz, annak közepére tervezte a szobor fölállítását az eljáró bizottság. Midőn azonban József főherczeg elhatározá, hogy Tátrafüreden nyári otthont épit családjának, mint e czélra kiválóan alkalmasat, készségesen engedték át a kastély számára a helyet s elhatározák a z emlékszobrot kissé küljebb, a fölvezető uthoz közel, nyíltabb helyen, melyre a központi Tátra ormai néznek alá. Zala György erdélyi márványból faragott féldomboru műve hiven tükrözteti vissza Zsedényi arczvonásait s az egész emléknek valóban meglepő hatása van a vándorra, midőn a nagyszerű háttérrel egyszerre a szemébe tünik. József főherczeg családjának nyaralója az emléktől balra szintén látható.

Augusztus 28-án, vasárnap reggeli 9 órakor ünnepélyes istenitisztelet volt az uj-tátrafüredi protestáns kápolnában, melyben Schönwiesner János ágost. evang. alesperes tartott emelkedett hangulatu emlékbeszédet, mely után az egész közönség, még pedig mind a három — Ó-, Uj- és Alsó-Tátrafüred közönsége, a megyének sok nemes fia, városi és községi bizottságok az emlék körül gyültek össze. Itt dr. Jármay László tátrafüredi fürdőorvos és bizottsági tag mondott fölavató beszédet, kinek lelkes szavai után dr. Szontagh Miklós uj-tátrafüredi fürdőorvos és bizottsági tag átadta az emléket gondozás végett a tátrafüredi fürdő igazgatóságának, melynek nevében Tettey Nándor igazgató azt átvevén, a zenekar által játszott Szózat és Hymnus hangjainál oszlott el a lelkes közönség, közös ebédre gyülvén össze a tátrafüredi vendéglőben, mely alkalommal számos pohárköszöntőben emlékeztek meg a megboldogult jeles férfiunak oly sok téren szerzett érdemeiről.

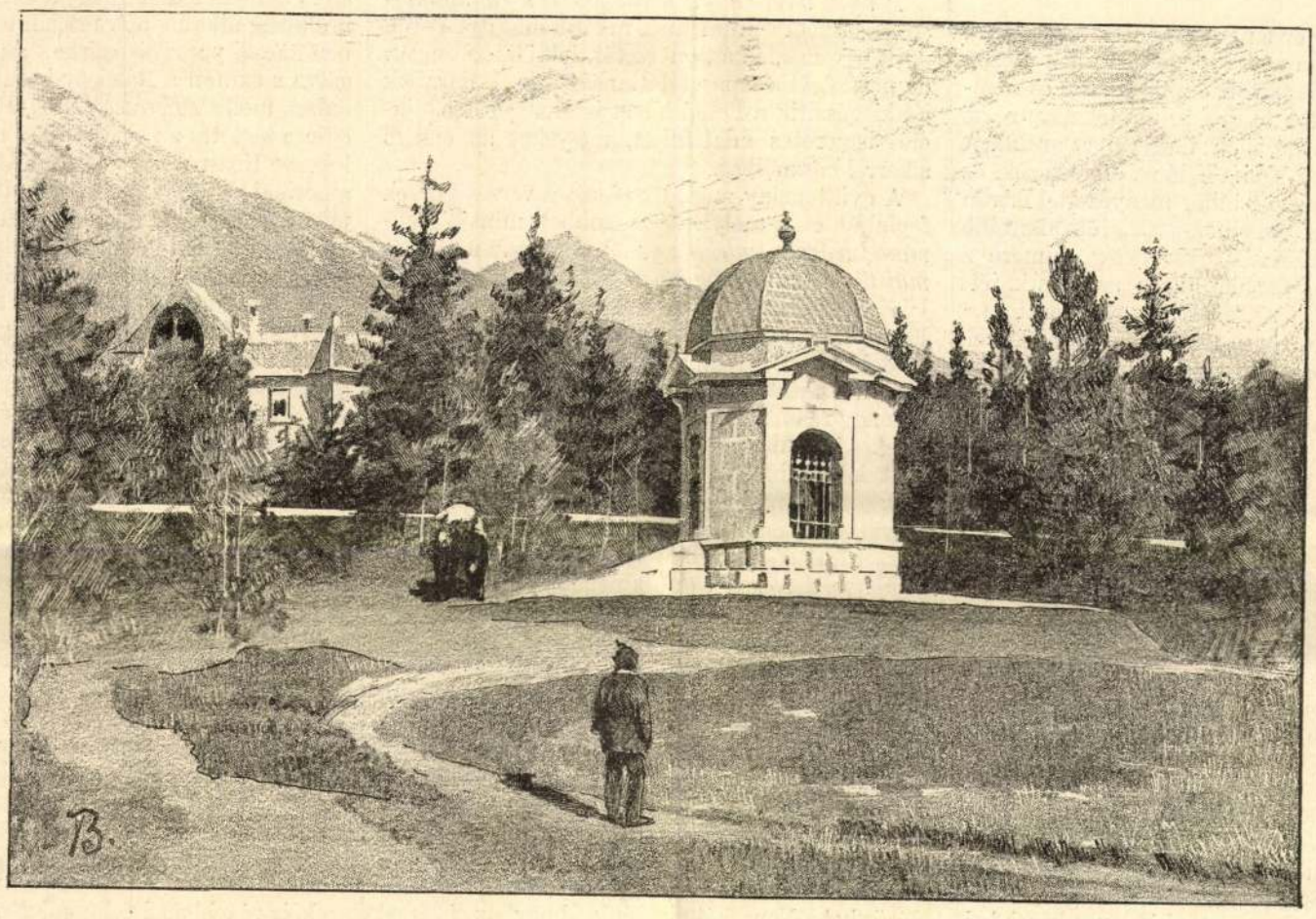

Divald fényképe után rajzolta *Biczó* Géza.

A ZSEDÉNYI-EMLÉK TÁTRA-FÜREDEN.

közelebb, s igy szembeötlőbb helyen állítani föl. A főherczegasszony az emlékbizottság előzékenységének visszonzásául magára vállalá, hogy Zsedényi emlékét befejezteti, Szepesmegye kitünő fiának mellszobrát márványból Zala György jeles szobrászunk által elkészítteti s az emlék és annak parkszerü környezete fönntartásáról gondoskodik.

Az emlék kezdetben nyilt pavillonnak terveztetett, a mely az erdővel koronázott s gyönyörü kilátást nyujtó réten állott volna, sőt a fürdőközönség áldozatkészségéből állott is már s közel volt a befejezéshez, midőn az uj terv fölmerült. A bizottság azonban, melynek Gajzágó Salamon, dr. Jármay László, dr. Szontagh Miklós, dr. Szontagh Ábris, Doller Antal, Rakodczay Pál és Pekár Sándor voltak tagjai, csakhamar belátták, hogy az uj terv szerint fölállítandó emlékműnek alakja is sokkal meltóbb lesz a kitünő férfiu nevéhez, de elhelyezése is előnyösebb, — s ennek köszönhető, hogy az emlék aránylag oly rövid idő alatt elkészült s ez idén már leleplezhető volt.

A szép kis emlékkápolnát, melynek rajzát im bemutatjuk, Majunke Gedeon szepesszombati műépitész készité, ugyanaz, a ki a főherczegi nyaralót s a fürdőtelepnek több csinos szállóját is épitette. Az emlék most Ó- és Uj-Tátrafüred között egy kis réten áll, a főherczegi nyaralóhoz

PETŐFI UJABB RELIQUIÁI 1838—1849.*

Mióta a halhatatlan nagy költő hamvaira a segesvári közös sírhalom domborult: a magyar nemzet hasonlíthatatlan érdekkel viseltetik Petőfinek nemcsak jeles művei, hanem más költőnél számot is alig tevő, úgynevezett apróságai iránt; s nemcsak élete történetét kiséri fokozott mértékü rokonszenvével, hanem minden csekély mozzanatot, mely ama rövid, de dicsőségben és balsorsban annál gazdagabb élethez fűződik. Innen van, hogy a Petőfi-irodalom gazdagságra nézve vetekszik a külföld nem egy nagy költőjének irodalmával. Nálunk jóformán Petőfi az egyetlen, a kinek minden sorát szorgalommal jegyzi föl az irodalom búvára s a szerkesztők szinte meglepetésben részesitik lapjuk olvasóit, ha csak néhány sor verset, vagy levéltöredéket tudnak Petőfitől közleni, a melyek még egyáltalában nem, vagy már régebben, ezelőtt negyvennegyvenöt esztendővel láttak napvilágot.

Mikor Gyulai Pál a Petőfi «*Vegyes müveit*» 1863-ban kiadta, gonddal és szorgalommal szermódjában állt, s igy gyüjteménye megbizhatóságra s pontosságra nézve a régibbet jóval felülmulja.

Baróti gyüjteményének legfőbb érdekét azonban kétségkivül amaz újabban napfényre került kisebb dolgozatok képezik, a melyek mindeddig kiadatlanok, mint Petőfinak a históriai jegyzetei, az erdélyi út leirása, több aprósága s néhány levele. Mindezeknek rövid történetével a gyüjtő előszava ismerkedtet meg bennünket. Elmondja mi az új a gyüjteményben s mi volt már közölve.

«A históriai jegyzetek 1848—49-ből s az erdélyi út leirása — irja Baróti — Petőfi hátra hagyott iratai közt találtattak, melyek öcscse halála után a nemzeti múzeum birtokába kerültek. A történeti jegyzetek mintegy kiegészitik Petőfi naplóját, mely egy ivenjelent meg 1848-ban, kevessel a márcziusi napok után s úgy szólva nem egyéb, mint e napok története, melyben Petőfi oly nevezetes szerepet játszott.» Úgy látszik, e töredékes jegyzeteket Petőfi csak az események közvetetlen hatása alatt vetette papirra s nem szánta közönség elé. Épen ez adja meg legfőbb érdekét e töredékes jegyzeteknek. Szinte látjuk a fiatal költőt, a kit a mozgalom árja magával sodor: a nagyobb, előtte fontosabbaknak tetsző eseményeket egy-egy tollvonással jegyzi föl, csak mintegy emlékeztetőül, ha évek multán e nagy napokra visszagondol. A szaggatott, rövid monda-

* Gyüjtötte *Baróti* Lajos. Kiadja a Kisfaludy-Társaság, Budapest, Franklin-Társulat magyar irod. intézet és könyvnyomda. 1887. Ára 80 kr.

Sz(endrey) J(ulia) kisasszony emlékkönyvébe.

(Az eredeti albumlap a nemzeti muzeum könyvtárában.)

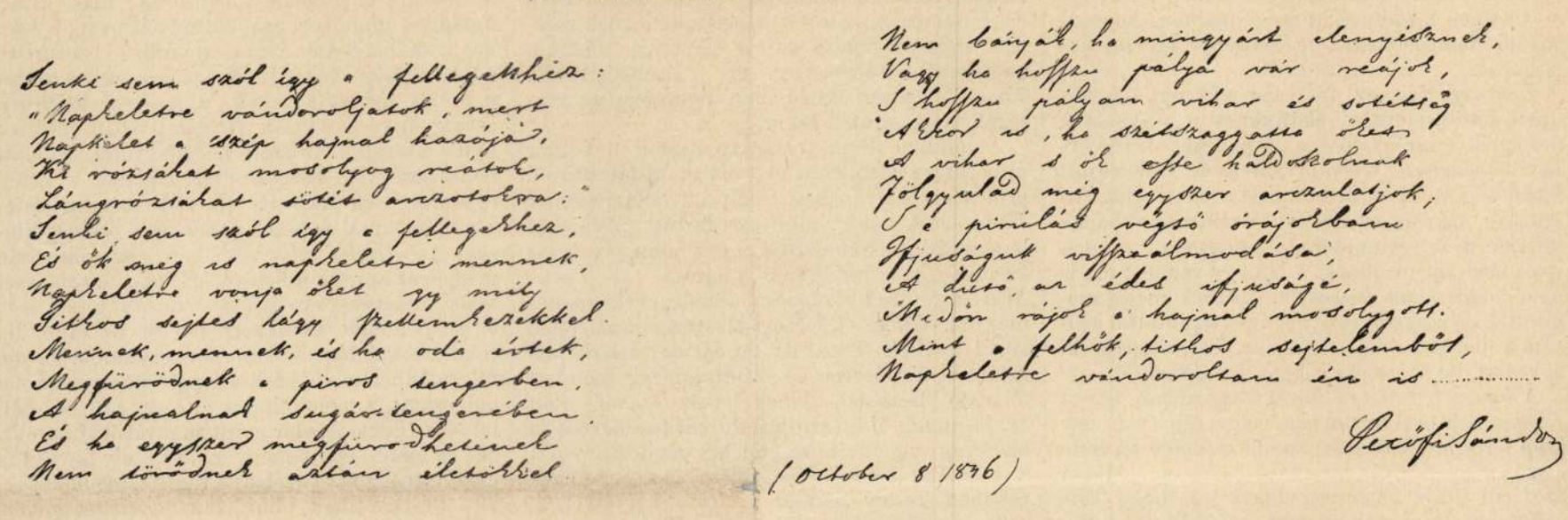

tok mintha képzeletünkbe idéznék azt a szent hevet, azt a lázas sietséget, a mely a költőt és nemzetét e napokban jellemzé. Idézzük például a nemzetgyűlés megnyitásának napjára irt jegyzeteit:

«1848. julius 5-én a nemzetgyűles megnyitása. Gyönyörű felhőtlen nyári reggel. Minden utczán néptenger. A Dunaparton sorkatonaság és nemzetőrség. A karzatok tömve, a követek nagy része ünnepi ruhában, de nem ünnepélyes arczal. A teremben, háttal a Duna felé az elnöki szék, ez alkalomra fölfejkötőzve bíbor menyezettel István főherczeg számára. Az elnök-szék előtt alantabb a tribune, homlokán Magyarország czímere a koronával. 12-kor megdördültek az ágyúk, jött István herczeg, «Magyarország regeneratora,» mint a Pesti-Hirlap állította. Mikor a miniszterek lépegettek a terembe, az éljenezni kezdőket lepisszegték, csak Kossuth beléptével harsant meg az éljen. Szemere Bertalan öltözete legczifrább, Deáké legegyszerűbb. Mikor István jött a hídon, a nemzetőrök a «Gott erhalte»-t muzsikálták.»

Érdekes a következő apróság is, a melyben a nemzetgyűlés képviselőit állítja szégyenpadra:

«A követek Pestről Debreczenig mindig kártyáztak s itt, a kikkel legelőször találkoztam, arról értekeztek füleim hallatára, hogy a ferblit sántával vagy sánta nélkül jobb-e játszani? Azon pillanatban, midőn a Pest melletti eldöntő csata hírét vártuk, midőn a nemzet az élet-halál-perczeket élte! Ilyen elaljasodást alig mutat a világtörténet.»

Az *erdélyi ut* leirása azon időből származik, midőn Petőfi a Bem tábornok első győzelmeinek hirére 1849. elején az erdélyi hadsereghez tétette át magát s elindult Erdély felé. A gyüjtemény e része szintén most lát először napvilágot, s némi nyugodtságot, gondosságot s bizonyos kerekdedséget mutat. Lehet, hogy ezt talán közölni is akarta, de a mint Bem seregéhez ért, alkalmasint el is feledte.

«1849. január közepén indultam Debreczenből Bem tábornokhoz, kinek seregébe tétettem át magamat a honvéd-bizottmány által. Hideg téli reggel mentem át a Királyhágón. Bus elandalodással néztem a tájat, mely nyáron oly gyönyörűen szép, de most szépségeit csak képzelni, találgatni kellett, mint a megvénült asszony eltünt ifjuságának bájait. Feketetón kezdődtek az oláh dulások nyomdokai, melyek Kolozsvár felé egészen föl Beszterczéig tartanak. Kirablott, fölgyujtott, félig s néhol egészen lerombolt házak . . . Éjjel értem Szász-Régenbe, melyet a mult évben a székelyek kiraboltak és fölgyujtottak. Rettenetes látvány! Ugy álltak az ajtó- és ablaktalan nagy házak, mint valami óriás koponyák, kisértetiesen bámulva üres szemgödreikkel. Szászrégenen túl egy pár órányira Petele, kis szász város, melyet szinte a székelyek dultak föl, de annyira, hogy csak imitt-amott látszik egy-egy darakba fal. Marosvásárhelyt találkoztam a szebeni csatában megsebesülteinket hozó szekerekkel. Egy pár utitársam a látványra jónak találta ott helyben maradni, míg táborunkról «bizonyos hirek nem jönek» a mi hegedű-szóban annyi volt, hogy míg Szebent be nem veszik.» Pedig katonák voltak. Én tovább mentem s Gálfalván háltam, hol nehány nappal előbb azon szerencsés csatánk volt, melyben az ellenséget példátlanul megfuttattuk. E csatában történt, hogy midőn attaqueot fujtak, egy huszár sóhajtva mondta: «Isten segíts» — mire egy másik huszár azt felelte: «Ne segítsen biz az Isten se nekünk, se az ellenségnek, csak nézze, hogy mit csinálunk!»

A nyilt levél «a kis kunokhoz» s «a szabadszállásiakhoz» mindennél inkább mutatja Petőfi nyilt egyenes lelkét, önérzetét, lelki büszkeségét. de naivságát s tapasztalatlanságát is. E darabok jól kiegészitik a Petőfi követ-jelöltségéről eddigelé ismeretes adatainkat, melyeket az életiró sikerrel használhat.

A gyüjtemény második részét a verses művek foglalják el, a melyek közül többet, mint a *Neumann Károly emlékkönyvébe, a Sírvers* s a *Drámai töredék*, már régebben közölt a «Vasárnapi Ujság». Levelei közül a Kovács Pálhoz, Sass Károlyhoz, Térey Mari kisasszonyhoz, Kubinyi Rudolfhoz, Bem tábornokhoz (1849. máj. végén.) irottakat olvastuk most először, a melyeknek egy részét eredetiben a Petőfi-társaság őrzi. Ezeken kivül a Petőfi könyvtárának, megmaradt könyveinek s a talán vásárlásra kitüzött nevezetesb franczia és angol könyveknek czímjegyzékét, «Senki sem szól így a fellegekhez» kezdetű, Szendrey Julia emlékkönyvébe irt költeménye, a *Nemzeti dal*, s nehány skizzének hasonmását, s a Petőfi-irodalom repertoriumát veszszük e gyüjteményben. Ez utóbbi jó szolgálatot tesz a Petőfi-tanulmányozóknak, de rendezése, úgy tetszik, nem elég korrekt. Talán jobb lesz vala, ha a Petőfi egyéniségének egy-egy mozzanatára felhordott adatokat csoportosítja a gyüjtő, nem pedig az egy lapban megjelenteket. Mindemellett a gyüjtemény használhatósága nem szenved csorbát s a gondos gyüjtőnek köszönetet nyilvanítunk, hogy egy időre ismét fölélesztette s fokozta a nagy költő iránti érdeklődésünket. Nem kételkedünk, hogy az ízléssel kiállitott kis művecskét mindenki siet megszerezni, a ki kivált a másik e nemű gyüjteményt is birja, a melyet ez ujabb jól kiegészit.

Dr. Váczy János.

MAGYAROK ÜNNEPE AMERIKÁBAN.

A «Cleveland Plain Dealer»-nek hozzánk beküldött szept. 12-diki száma négy sürüen nyomott hasában emlékezik meg arról az ünnepélyről melyet a Clevelandban lakó magyarok rendeztek volt, ugyanazon hó 11-én. Ez alkalommal nemcsak a Clevelandi magyarok jelentek meg teljes számmal, köztük Black József, Perczel Lajos, az egyetlen amerikai magyar lap szerkesztője, Klinger, Friedl, Schlesinger, Jakobs Hugó, Printz, Scheffer, Kundtz, Schmarck, Deitsch, Rosenberg, Aranyos Mihály, Stepák György, Friedmann, Bloch, Utassy tábornok, Schürger és Weiser kisasszonyok és családjaik, de ott voltak még Schwartz Gyula, Klein Ferencz és Frankel is Newyorkból, továbbá Kleinmann, Weinberger, Magyar, Pittsburgból és még számosan, ugy hogy az ünnep az egész amerikai magyarság igazi hazafias nagy ünnepévé alakult. Impozáns menet nyitotta meg, élén két csikóssal az ünnepélyt, melyben a magyarság istennőjét, Pannoniát Weiser Anna személyesitette, virágokkal elhalmozott díszfogaton, huszonhat fényes jelmezbe öltözött huszártól környezve, melyet nemesi bandérium követett zeneszóval. Majd ismét tizenkét csikós lóháton, zászlókkal, czigánybanda s aztán lakadalmi és szüreti népjelenetek következtek, s utánok a magyar egyletek, a segélyegylet, Batthyányi Lajos-társaság, Kossuth Lajos-egylet, osztrák-magyar egylet, dalegylet stb. Szalmás fedelü magyar csárda volt emelve a mulatság alkalmából, tetején gólyával, a melyben kacsa, paprikás csirke, gulyás lett felszolgálva s azután a Rákóczy-induló felharsanó riadalma mellett *Perczel Lajos*, Perczel Mór unokaöcscse tartotta az első ünnepi beszédet, megemlékezve Kossuthról, a forradalom és az 1862-diki amerikai hadjárat magyar hőseiről, köztük Asbóth tábornokról, ki Amerika harczterén rótta le életével adóját a nagy és szabad állam iránt, mely a hazátlanoknak hazát adott. Sürü éljenzésekkel megszakitott előadása után *Hutchinson* angol nyelven vázolta Magyarország geografiai viszonyait, történetét, idézve Petőfiből és a legelragadtatottabb szavakban fejezve ki rokonszenvét hazánk iránt. Beszélt még dr. *Gawrsyjelszki* Pál, az Anzeiger munkatársa, hangsulyozva a lengyel-magyar testvériséget, német nyelven, majd a dalegylet elénekelte zenekar-kiséret mellett Kölcsey hymnuszát és a szózatot, mire Bloch vette át a szót, beszédében lelkesen jellemezve a magyar typust, a magyar szabadságszeretetet. Bankett és táncz fejezte be az igazán lélekemelő ünnepélyt, melyben távol honfitársaink emlékeztek meg a távolban is szeretett hazájukról. A zenekar is csupa magyar darabokat játszott, többek közt Strausz «Eljen a magyar» polkáját, a «Honvágy-csárdást» s Kéler Béla magyar darabjait, s tüzzel járta mindenki a csárdást egész a késő hajnali órákig.

A FORRÓ ELEDEL.

Már régebben is elmondottuk, hogy a szakácsnők s a szakácskönyvekben egymásután jóformán egyszerű szokásból lemásolt szabályok a müvelt ember legnagyobb zsarnokai, ezek miatt szenved tömérdek ember s ezek miatt lett uralkodóvá századunk egyik leggyilkosabb betegsége, a gyomorhurut számos más ártatlanabbnak látszó, de az életet mégis megkeserítő bajtársával. Hideg, meleg, forró ételt kell gyakran egymás után ennünk s vajjon árt-e ez az egészségnek: a legujabb időkig alig törődtek vele. Az egészséges emberi gyomor sokat eltűr s ezért meg is szokták, hogy ne sokat törődjenek vele. Fagylaltot mindenütt esznek s a forró kávét is nagyon szeretik s Oroszországban gyakran isznak 80 C° meleg kávét, mely párolog s hazánkban a legelterjedtebb házi orvosságok közé tartozik, különösen a meghülés s nátha ellenében, hogy a beteg theáját oly forrón igya meg, a mint csak lehet, még az sem árt, ha száját is megégeti vele, ezután fog jól izzadni. Hogy a gyomrot is megégeti, azzal nem törődtek semmit.

Pettenkofer, a világhirü tudós, volt az első, ki tudományos kisérletek alapján a forró ételek káros hatását kiemelte, különösen a gyomorra és fogra s a modern konyha hatásának káros eredményeit bizony nem is kellett nagy nehézségekkel összekeresni. Kutatásai szerint a forró eledelek élvezete okozza a gyomorhártya tulterheltetését vérrel, a melyből gyomorhurut és gyomordaganatok keletkeznek. A fognál a forró étel és ital a zománczot teszi tönkre s ezután lyukakat csinál.

A tudományos elmélet szerint legjobban meg-

kebeléből *Henszlmann* Imrét igazgató elnökül választotta meg. Ugyanazon szervező közgyűlés társulati titkárul *Plachy* Ferencet választotta nyilvános elismeréseül a társulat alakulása körül eddig tett fáradozásainak, s minthogy a kezdettől fogva önként kifejlődött titkári szerepet mind önbuzgalmából, mind a magánértekezletek gyakori megbízásából tevékenyen vitte. Pénztárnokul *Pietsch* Gyula választatott el a szervező közgyűlés által, ki midőn a bizalomért köszönetét fejezte ki, azt is kijelenté, hogy a Társulat iránti kegyeletből e tisztséget fizetés nélkül vállalja el.»

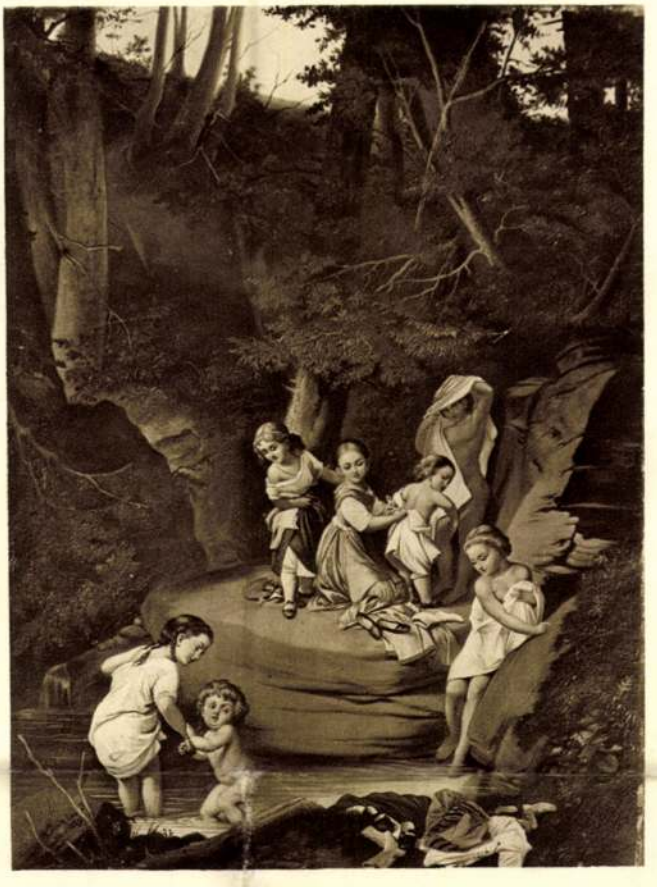

M. TÖRÖK EDUARD: FÜRDŐ GYERMEKEK.

Az évkönyv különben az első idők csodálatos lelkesedéséről és áldozatkészségéről tanuskodik. Szinte megható, hogy ez az önmagára hagyott, de élni akaró kultúrintézmény hogyan küzdött azon akadályokkal szemben, melyek fennmaradását lehetetlenné akarták tenni. Az 1861—62-ről szóló igazgatói jelentésből tudjuk meg, hogyan adták össze forintonként a tehetősebb tagok a «*Műcsarnok*» (értsd ez alatt egy Deák Ferenc-utcai helyiség néhány szobáját) *első házbérét*. Az első évben nem volt kiállítás. A későbbi tárlatokra beküldött művek szükségképpen mind gazdára találtak, mert a műcsarnoki szabályzat úgy intézkedett, hogy amely művek a hat hónapig (!) tartó kiállításokon el nem adattak, azokat *a Társulat*

kisorsolás céljából maga megvásárolta. A fölvevő zsűri nemcsak a kép művészi értékét, hanem annak *árát is* megállapította. Érdekes momentum, hogy a zsűribe megválasztott egyes művészek vonakodtak ezt elfogadni, «ellenségeket vélvén a bírálások által magoknak szerezni». «*Felolvasások* tartása csak az első évben kísértetett meg jelesül *Henszlmann* Imre által részint a tagoknak zártkörű estelire történt összejövetelek alkalmával, részint a m. akadémia teremében.» «De mindezeknél lényegesebb s a jövendőre nézve nagy horderővel bír, hogy egy leendő *művészi nyugdíjintézet* alapját veté meg az igazgatóság, melyre már némely adakozások tétettek is, mik a társulati évkönyvben följegyezvék ; e nyugdíjintézet szervezését azonban megtenni még nem lehetett, míg a társulati alapszabályok megerősítve nem voltak.» *Sterio* Károly és *Markó* Károly festőművészek özvegyének segítését, egy tehetséges, szűkölködő fiatal festő társulati írnoki állásba juttatását, ki most Pesten a titkár felügyelete alatt folytatja tanulmányait, valamint egy elaggott művésznek, ki segedelemért folyamodott, hogy szemei gyógyítása végett elutazhassék, ámbár a honi művészek közé nem volt sorozható, egy kis utiköltséggel való segélyezését emberi kötelességének tartá az igazgatóság. E karitatív munkásságán kívül a fiatal társulat mindent megtett, hogy az ország érdeklődését fölkeltse a maga s a kimondottan *honi művészet* irányában s hogy a tehetősek áldozatkész támogatását megnyerje. A Münchenben tanuló, segélyre szoruló, fiatal

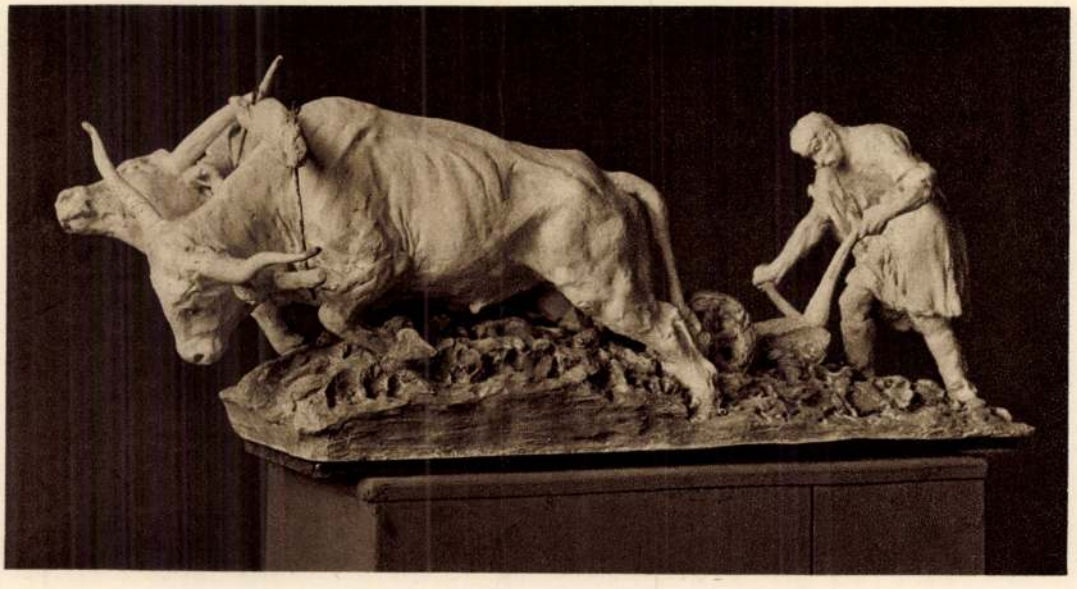

ZALA GYÖRGY : SZÁNTÁS.

EMLÉKLAP KOZMA FERENCZ MEZŐHEGYESI SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSÉRE. — Pap Henrik rajza.

KOZMA FERENCZ EMLÉKEZETE.

MEZŐHEGYES.

Most leplezték le Kozma Ferencz emlékszobrát Mezőhegyesen, melynek világhire és közgazdasági nagy jelentősége az ő áldásos működésének legszebb koronáját képezi s a hol munkás életét is befejezte.

Ez alkalommal, mielőtt az ünnepély lefolyására s az életrajzi adatokra térnénk, ismertessük előbb rövideden ezen gyönyörű állami ménesbirtokot, mely az ünnepelt nevével amúgy is elválaszthatatlanúl össze van kötetve.

Mezőhegyes, Csanádmegyének eme gyöngye, szép, termékeny sikságon terül el.

A legrégibb ménes-intézet Magyarországon, még *Mária Terézia* királyné alapitotta 1775-ben s *Csekonics* József vértes százados szervezte. Mostani területe egy tagban 16,054 hektár. Az uradalmon kivűl másnak egy talpalattnyi földje sincs benne s ez megmagyarázza azt az egész különleges szervezetet, a milyen egész Magyarországon egyetlen községnek sincs. Birája, esküdtei mind az uradalom tisztviselői, a minthogy 6000 főnyi állandó lakossága is mind az uradalom kötelékébe tartozik.

Mezőhegyes képe meglepően változatos. A roppant táblákon a hullámzó vetéseket vasutak, csatornák, remek fasorok szeldelik, imitt-amott erdők, akáczos ligetek zöldelnek, melyek mögül egy-egy szép tiszti vagy munkás lak, gyár, toronymagasságú elevátor, óriási magtár bukkan elő. Mindjárt ezek szomszédságában roppant nagy czukorrépa-ültetvények, majd ismét gyárak, iskolák, templomok s mindenféle hivatali épületek tünnek fel, aztán újra erdőcskék, sürü ligetek váltakoznak beláthatatlan tengerié és dohány-táblákkal. Sík legelők tágas terein kék inges-gatyás katona-csikósok kerülgetik a gyönyörű méneseket, mig távolról haragos bömbölés hallik; vagy harmadfél száz hatalmas bika békétlenkedik ott, a mibe csakhamar beleszól valamelyik gyár gőzgépjének harsány tülkölése. Igás ökör vagy 2000 dolgozik szanaszét a nagy gazdaságban, körülbelől 1200 pedig hizóban van.

Ezenkivűl a tömérdek tenyészmarhának, tinónak, borjunak, juh- és sertésnyájnak se szeri, se száma. Valóban gyönyörű, megkapó kép mindenfelé; az ember azt sem tudja, mit nézzen, mit bámuljon inkább.

A belső berendezések is nagyszerűk, meglepők. Igy pl. a kuhlandi faju fejős tehenek óriási istállóján kézi vasut van keresztül vezetve, hogy a tömérdek tejet könnyen és gyorsan el lehessen szállitani.

Egész sereg munkás dolgozik a földeken mindenfelé s csak tót napszámost mintegy 2500—2800-at szoktak évenként a felvidékről lehozatni, a kik leginkább a 2500 holdon termesztett czukorrépa mivelésével foglalkoznak.

Növelik a kép élénkségét, változatosságát, azok a fel-feltünő gyönyörű fogatok, melyek itt is, amott is villámgyorsan haladnak a pompás karban tartott széles utakon. A tisztek fogatai ezek, vagy betanitás alatt levő fiatal hintós lovak, a mint a hajtási gyakorlatot végzik.

Ha az ember Mezőhegyes 3 □ mérföldnyi területét be győzi járni, mindenfelé hasonló képek tünnek fel szemei előtt. Az ősi pásztorélet, kifejlett földmivelés, gyártelepek, vágtató paripák, rohanó gőzmozdonyok, villamos készülékek, szélmotorok, pusztai kutak, sikságok, erdők, ligetek, tarkán, meglepőleg váltakoznak egymás után s az egész mégis csodálatos, bájos összhangzatban van.

Ilyen a Mezőhegyes külső képe, a mi már magában véve elég volna, hogy hiressé tegye ezen gyönyörű gazdaságot.

Legnagyobb nevezetessége azonban a *ménes*, a mely körül Kozma Ferencznek oly halhatatlan érdemei vannak.

Mezőhegyes azelőtt hosszú ideig egészen katonai kezelés alatt állott, s csak mikor Kozma Ferencz 1868-ban átvette az intézetet, osztotta kétfelé a szolgálat szervezetét. A ménesek és általán a lótenyésztés megmaradt a katonai kezelésben, a gazdaságok vezetését pedig képzett gazdatisztek vették át.

A ménes lóanyagát 1785-ben moldvai, cserkesz és holsteini kanczák alapitották meg, mig apaménekül erdélyi, lipizzai és spanyol csődörök használtattak. A létszám az első években 500 körül volt. Az angol keresztezésre való átmenetet 1816-ban kezdték, mikor behozták az első *Nonius* mént, a mely megalapitotta a most már oly hires Nonius-törzset. 1820-ben pedig Mezőhegyesre érkezett a *Gidrán* törzs megalapitója, a mely az angol és arabs vér keveréke. Kozma lassanként faj, testalkat és képesség szerint osztályozta a méneseket. A ménesek öt részre osztattak: Norfolki, Gidrán, Nagy-Nonius, Kis-Nonius és angol félvér ménesre. Kozma főleg a tiszta csontozatra, munkaképességre fektette a fősulyt s a ménes az 1878-iki párisi lókiállításon bemutatott anyaggal oly nagy sikert ért el, hogy a nemzetközi jury javaslatára a köztársasági elnök Mezőhegyes számára külön nagy arany érmet veretett, a mely most a nemzeti múzeumban van.

Mezőhegyes mint gazdaság, a katonai kezelés alatt nagyon kezdetleges volt, mig most nem-

csak Magyarországon, hanem egész Európában a legelső mintagazdaságok közé tartozik. Kozma fokozatosan hozta be a belterjes gazdálkodást. Egész területét mezei vasutak hálózzák be, a melyet főleg a répaszállítás kedvéért létesítettek. Mezőhegyesen van ugyanis a második legnagyobb czukorgyár az országban, a mely naponta 10,000 mm. répát dolgoz fel. Ezt igás erő alig volna képes szállítani az uradalom nagy távolságairól. A czukorgyáron kivül hét mezei szeszgyára van a birtoknak, különböző majorokban; továbbá nagy gőzmalma, kendergyára, úgy hogy a központ egyik része olyan, mint valami gyárváros. A birtok azelőtt vizhiányban szenvedett, a mely miatt a gyárak nehezen működhettek. A Marosból csatornát vezettek tehát át az uradalmon, a mely noha sok költségbe került, már is kifizette magát, mert a réteket is öntözik vele. Az egyik majorban levő elevátor, a mely maga rostálja, forgatja a gabonát, oly czélszerű berendezésű, hogy Francziaországban kettőt épitettek mintája után.

Őszszel és tavaszszal a nagy szántások idején 3 pár gőzeke segíti fölforgatni a nagy táblákat. A nyári gabonatermés kicséplésére 30 cséplőgép áll rendelkezésre, a melyek igen sokszor éjjel is dolgoznak, váltott emberekkel, villamos világítás mellett. A szolgálati érintkezés megkönnyitésére telefonhálózat köti össze a majorokat a központtal.

Mindezen szinte páratlan tökéletes berendezés, de főkép a ménesek teszik Mezőhegyest világhirűvé, s ezek kedveért látogatja meg ezen nagy gazdaságot évenként a világ minden részéből számos érdeklődő külföldi szakember.

KOZMA FERENCZ ÉLETRAJZA.

És most térjünk át a Kozma Ferencz életének ismertetésére, a kinek első sorban köszönheti közgazdaságunk a mostani Mezőhegyest.

Leveldi *Kozma Ferencz* 1825-ben Somogymegyében Sörnyén született. Iskoláit Pápán végzé s 1844-ben beállt a magyar testőrcsapatba, mely szolgálatát azonban 1848-ban ott hagyta s mint vitéz lovastiszt végig küzdé a szabadságharczot egész Világosig, a mikor aztán ő is sokáig bujdokolt a hazában, miglen Fejérmegyében, Baracskán letelepedvén, nőül vette Domonkos Juditot, s egészen gazdaságának élt 1861-ig, a mikor főszolgabirónak választották. A rövid alkotmányos korszak után azonban ismét visszatért az ekeszarvához, mely mellett oly kitünő képzettségü gazda hirébe jutott, hogy mikor 1867-ben a magyar kormány megalakult, az akkori földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, Gorove István, azonnal kinevezte titkárnak s a lótenyésztési ügyosztály élére állitotta.

Ez az osztály nagyon szerény keretekben mozgott, s ügymenetének ellátására egy titkár is elég volt. Különösen a katonai hatóságok csak a legnagyobb aggodalommal bocsátották a ménesbirtokokat és telepeket a magyar kormány kezelése alá, teljes elhanyatlásuktól s attól tartva, hogy a magyar kezelésnek a hadsereg lóállománya adja meg az árát.

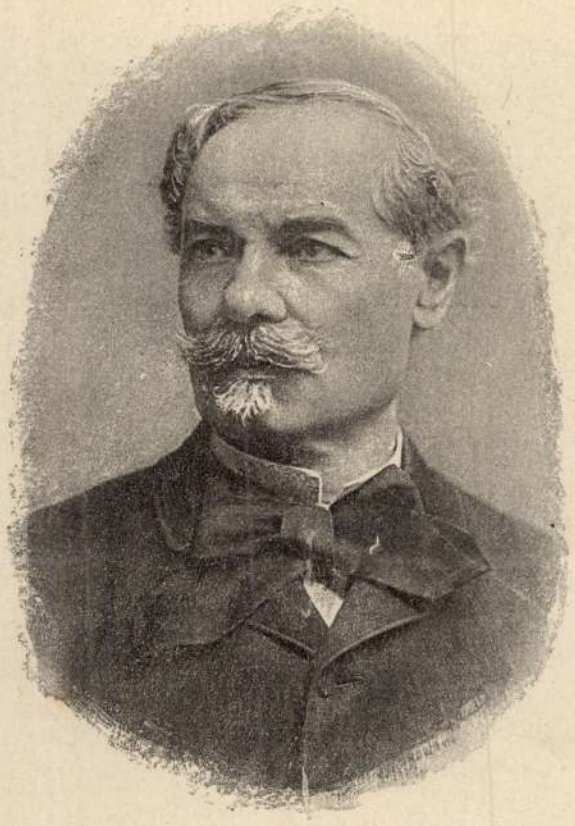

Ellinger Ede fényképe után.

KOZMA FERENCZ.

Jellemző erre nézve az, a mi a ménesek átvétele alkalmával (1868 őszén) Kisbéren történt Kozma Ferenczczel. A hadügyminiszter képviseletében megjelent altábornagy e szavakkal adta át neki, a magyar kormány képviselőjének a ménest:

— «Uram, sajnálattal ime átadom a méneseket. Sajnálattal, mert e szép ménesek a magyar polgári kormányzat alatt szét fognak mállani.»

Kozma, a ki különben a legszivélyesebb modorú ember volt, erre igy felelt:

— «Altábornagy úr, kötelességszerűleg átvettem az intézeteket és *örömmel* vettem át. Biztositom, hogy azok tönkre nem mennek, mert, ha az, a kinek kezeire most bizva vannak, nem lesz eléggé erős és szerencsés kezű, úgy jön helyette másik, harmadik és tizedik, addig mig az igazi el nem jön, mert a ménesintézeteknek virulni kell!»

És csakugyan Kozma a magyar lótenyésztés világhire megalapitójának bizonyult; 1868-ban, rögtön az átvétel után, hozzálátott a telepek újjászervezéséhez. Bábolnán tiszta arab, Kisbéren telivér angol, Mezőhegyesen Nonius, Gidran, Furiozo lófajokat hozott be, Fogarason pedig a kitünő lipizzai faját.

Különös érdeme volt, hogy rendkivül szerencsés kézzel tudta kiválasztani és a külföldről beszerezni azokat a telivér elsőrendü apalovakat, melyektől aztán úgy a külföldi, mint a hazai lóversenyeken kitünt és híressé vált versenylovaink származtak.

Midőn Ő Felsége a Kozma működése negyedik évében Mezőhegyesen megjelent, annyira meglepte a fejlődés, a ménesek egyöntetüsége, hogy ott a helyszinén a «kamarási-ménes» istállója előtt jelentette ki, miszerint Kozma Ferencz osztálytanácsos ezentul miniszteri tanácsos lesz. Ezt a jelenetet örökiti meg a most leleplezett Kozma-szobor hátterében emelkedő relief kép.

Ezután megkezdte Kozma az egész országban az egyöntetü tenyésztést. Ekkor szervezte a lótenyésztési bizottmányokat, a melyeknek az illető vidék legnépszerűbb s legjobb lótenyésztőit sikerült megnyerni. Ő maga soha sem pihent s tavasztól őszig legnagyobb részt kint utazott a ménesekben, méntelepekben és osztályozott, párositott, gazdaemberekkel tanácskozott, lódijazásban elnökölt. Ha pedig idehaza volt a miniszteriumban, úgy legtöbbször délután is bent dolgozott osztályában.

De nemcsak a telivér, hanem a különböző munkás lóanyag fejlesztésében is rendkivüli az ő érdeme. Az általa szervezett megyei lótenyésztési bizottságok működése mindenfelé szép sikerűnek bizonyult. Keze alatt a ménestelepek elsőrendü mintagazdaságok lettek, melyeket az általa nevelt és kitünően képzett gazdatiszti kar kezel.

Kozma mint ember is közszeretetnek, köztiszteletnek örvendett előkelő, de egyszerű, szives magyaros természetéért. A halál is — mint a katonát a csatatéren — hivatásának teljesítése közben s épen Mezőhegyesen, legszebb alkotásainak helyén érte el. *Schmidt* József miniszteri tanácsosnak, ki az öreg úr hivatali utódjául volt kiszemelve, a mezőhegyesi lóállományt mutatta be az 1892-ik esztendő egyik forró nyári napján. A keményen tüző sugarak s a tikkasztó alföldi hőség nem riasztották el e hosszú és fáradságos munkától. Egyszerre azonban megszédült és lerogyott: gutaütés érte. Néhány nap múlva ott, Mezőhegyesen meghalt. Testét Baracskára szállitották, a hol birtoka volt s országraszóló nagy részvéttel ott helyezték örök nyugalomra.

Jellemzésül fölemlitjük még a derék férfiú életéből a következő apróságot:

Nemes, jó szivű hivatalfőnök volt. Egy alkalommal a számvevőség egyik tisztviselője kereste föl, előadva, hogy egy kanonok nagybátyja meghalt, a ki életében azt igérgette, miszerint örökösévé teszi, s meg is házasította, de most a nagy örökség helyett 73 forint értékű ingóság maradt rá. Ily viszonyok között fordul kérelmével a méltóságos urhoz: pénzre van szüksége.

— Rosz helyre fordul, édes barátom, magamnak is gyengén áll a kasszám!

— Bocsánat, méltóságos Uram! én csak *előleget* óhajtanék fölvenni, *egy évi* fizetéselőleget három évi törlesztésre.

Nagyot nézett erre Kozma, s az illető pedig sietett kijelenteni, hogy tudja ugyan, minő képtelenséget kér, de nincs más mentsége csak ez vagy a pisztoly. S ő méltósága hatalma segithetne rajta. (Tudni való, hogy a tisztviselőnek csak két *havi* fizetéselőlegre van igénye, kegyelemből három havira, s mindig egy évi törlesztés mellett.)

Kozma gondolkozik pár perczig, s kijelenti, hogy meglesz. (Ismerte az előzményeket.) Vigasztalva bocsátotta el a tisztviselőt, a ki pár nap alatt meg is kapta az egy évi előleget.

Nem sokára hivatja Kozmát a minisztere, Szlávy József. Mutatja neki az aktát, melyen az előleget kiutalványozta Kozma, s melyre ráirta, hogy kiadás után lássa a miniszter.

— Édes barátom, ez az eljárás nem szabályszerű.

— Persze hogy nem, kegyelmes uram.

— Hát akkor miért küldöd hozzám?

KOZMA FERENCZ SIREMLÉKE BARACSKÁN.

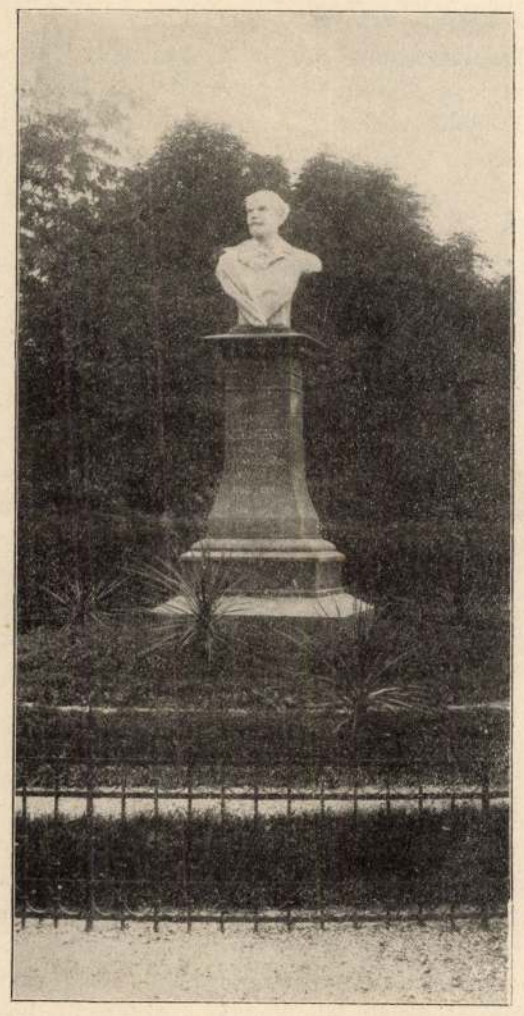

KOZMA FERENCZ SZOBRA KISBÉREN.

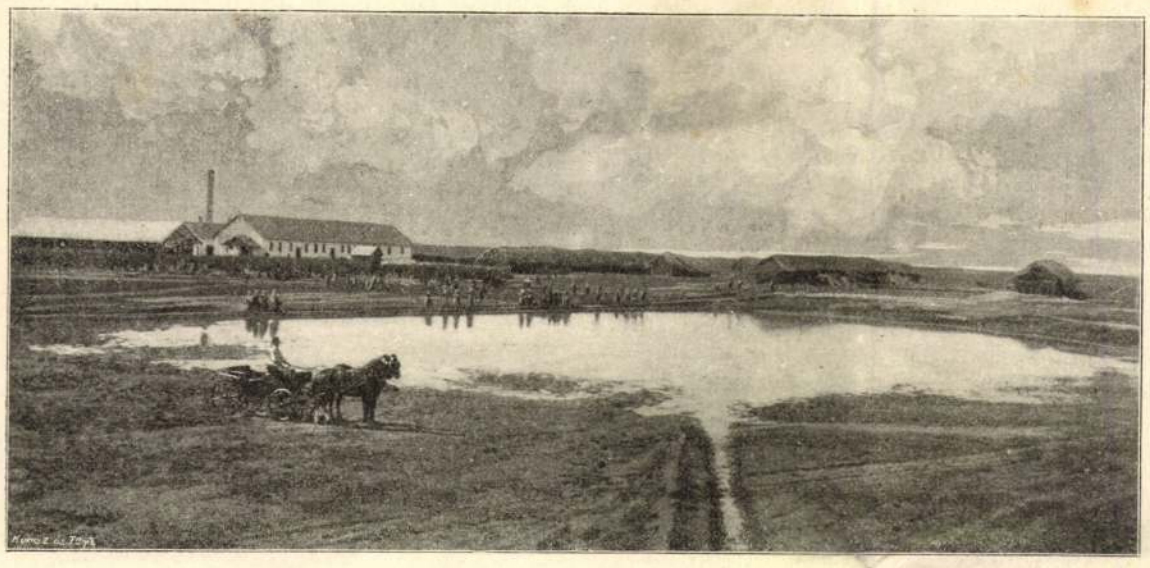

A KENDERGYÁR. Ellinger fényképe után.

— Hogy lásd, kegyelmes uram, miszerint nem szabályszerűen is kell néha eljárnunk.

— Igen, de ha az illető három év letelte előtt meg talál halni, mi történik az előleg visszatérítéssel?

— Természetes, hogy én fizetem meg, kegyelmes uram!

— Nem úgy, édes barátom, szólt a miniszter, Kozma kezét melegen megszorítva: *ketten fizetjük meg.*

Hogy a *Kozma* Ferencz emléke nemcsak egykori munkatársainál és hivatalnokainál, hanem a cselédségnél is mily kegyeletben él, mutatja többek közt az is, hogy a szobrának leleplezése alkalmából *Pap* Henrik által rajzolt s *Aust* Róbert első magyar fénymetsző műintézetében készülő művészi emléklapra magából Mezőhegyesről 200-an jelentkeztek a főtiszteken kezdve a béresgazdáig, csikós legényig, hogy e kép — melyet mi is bemutatunk — díszítse szobájuk falát s hogy folyvást szemük előtt legyen az, a mit a művész az ő szivökből lesett el: a Kozma iránti végtelen szeretet és hála kifejezése.

A SZOBORLELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLY.

Május hó 23-án leplezték le az érdemes férfiu emlékszobrát, melyet neki a hála és kegyelet Mezőhegyesen állitott.

A szobor, melyet *Zala* György tervezett, külön e czélra épitett másfél méter magas, dombszerű emelkedésen áll. A szép gránit-talapzaton nyugvó gránit-mellszobor mesteri kivitelben tünteti fel Kozma Ferencz hasonmását. A szobor első oldalán bronz-domborműben az a jelenet van megörökitve, a midőn Ő Felsége 1872 májusban Mezőhegyesen magán a telepen miniszteri tanácsossá léptette elő Kozma Ferenczet. Oldalt márványtáblákon ez áll: «Kozma Ferencznek, a magyar lótenyésztés újjáalkotójának személyes munkatársai. Született Sörnyén 1825-ben, átvette a lótenyésztési ügyeknek vezetését 1868-ban és vezette 1892-ben bekövetkezett haláláig.»

Dél tájban érkeztek meg *Darányi* Ignácz és *Perczel* Dezső miniszterek s velük együtt sok közéleti kitünőség, kiket a hivatalnoki kar, számos küldöttség és nagy közönség fogadott.

Megjelent az ünnepelt egyetlen leánya, *Perczel* Ferenczné, *Kozma* Flóra úrnő is, kit Darányi miniszter vezetett fel azon dombra, melyen a szép emlék áll. Ezenkivül *Kozma* Ferencz huszárkapitány és *Kozma* Andor iró, az ünnepelt unokaöcscsei képviselték a *leveldi* Kozma-családot.

Lossonczy Mihály miniszteri tanácsos, a szoborbizottság elnöke üdvözölte a minisztert s átadván a szobrot, engedélyt kért a leleplezésre.

A földmivelési miniszter szép, lendületes beszéddel válaszolt, meleg szavakban méltatva az ünnepelt nagy érdemeit, többek közt ezeket mondván:

«Negyedszázados munkássága és munkássága eredményeinek jellemzésére nem kivánok egyebet, mint rideg számokat felhozni: 1867-ben Magyarország lókivitele 7907-et tett, 1897-ben pedig 41.277-re rugott. 1867-ben már 14,170.200 frtot képviselt. Számban tehát ötször annyira emelkedett kivitelük, mint a mennyi 30 év előtt volt, hogy pedig a lóanyag minősége mily arányban növekedett, azt mutatja az értékemelkedés, a mely az 1867-iki értéknek nem ötszörösét, hanem huszonháromszorosát képviseli. Boldogok azon férfiak, a kik egy egész életet egyetlen ügynek szentelhetnek és a kik munkálkodásuk sikerét megérik. Kozma Ferencznek megadatott, hogy meglássa és megérje, hogy a mihez fogott, a mit kezdett, azt a siker áldása, az Isten áldása koronázta. Ő megérte, hogy előtte és érdemei előtt a bel- és külföld már életében is kalapot emelt. De a kit a szerencse egész életében olyan méltán kisért, attól a gondviselés halálában sem vonta meg kegyét. Mert ha már meg kell halnunk, mi lehet magasztosabb, mint a munka emberének nemes hivatása teljesitése közben úgy halni meg, mint a hogy meghal a katona a csatatéren? Mi lehet magasztosabb, mint ott hunyni be szemét, a hol életének legszebb babérait aratta? Mi lehet felemelőbb, mint ott bucsúzni el az élettől, a hol érzi és tudja, hogy minden, a mi körülötte van, ő reá fog emlékeztetni.»

A beszédre felzúgott éljenzés csillapultával *d'Orsay* gróf ménesparancsnok hazafias katonás szónoklatban mondott köszönetet a miniszternek azon intézkedéseért, hogy a szobrot a ménesintézet gondjaira bizta. Ezután

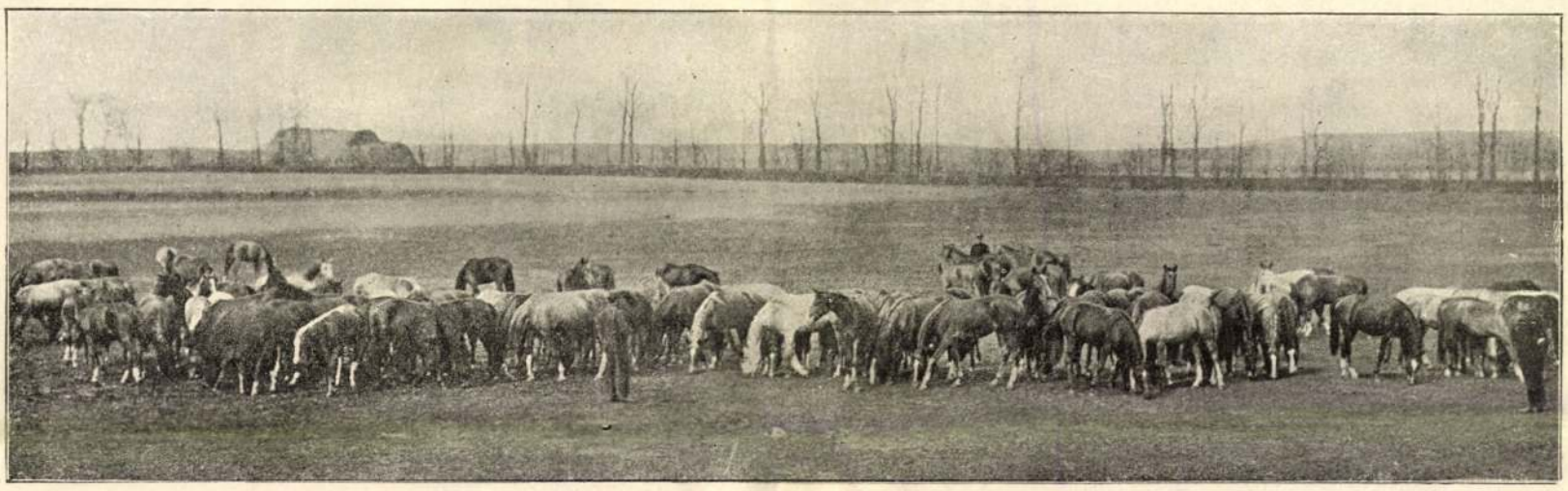

KÉTÉVES CSIKÓK MÉNESE Erdélyi fényképe után.

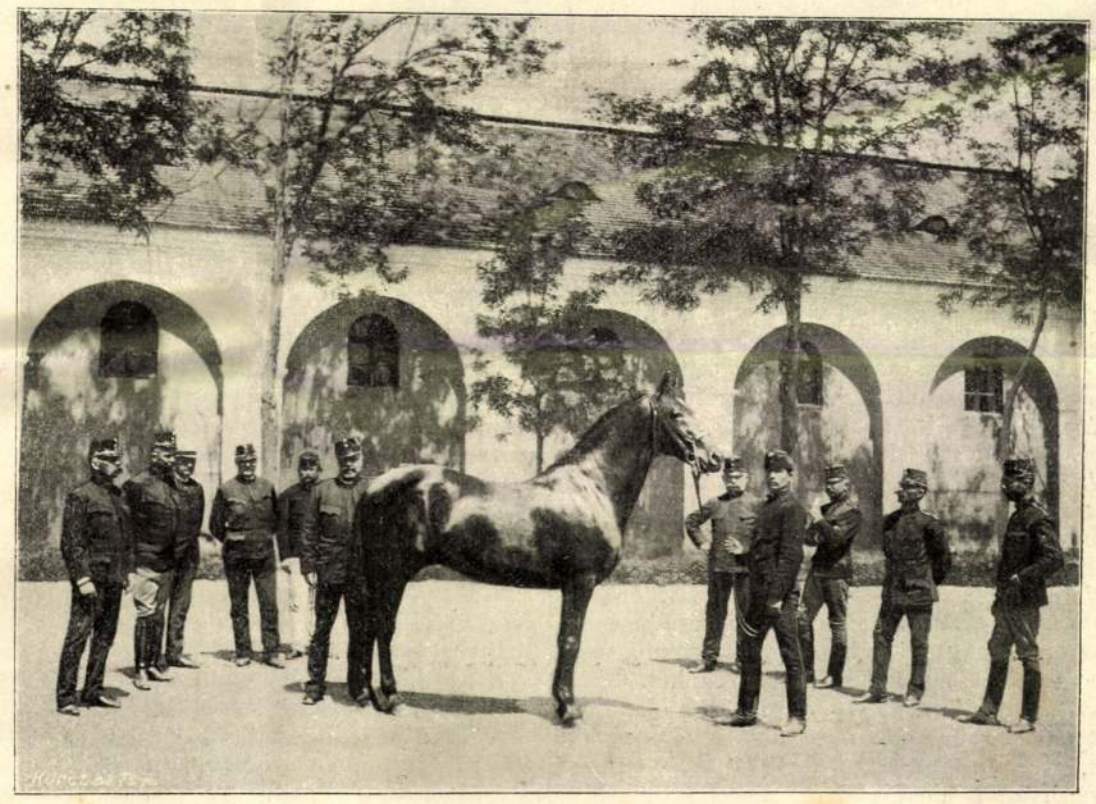

MEZŐHEGYESI KÉPEK. — TÖRZSMÉN ELŐVEZETÉSE. Ellinger fényképe után.

az intézeti dalárda rázendítette a Himnuszt mire a koszoruk elhelyezése következett. Koszorukat helyeztek a szoborra *Darányi* miniszter, *Durmann* altábornagy, a magyarországi ménesek katonai felügyelője, *Halász* Sebestyén a mezőhegyesi intézet nevében, a kisbéri, fogarasi, bábolnai intézetek és parancsnokságok képviselői, *Miklós* Ödön, *Batthyány* Elemér gróf a Lovaregylet nevében, a mezőhegyesi iparrészvénytársaság és a család. Gyönyörű koszorút tett le a szobor talapzatára a földmivelésügyi miniszterium lótenyésztési osztálya s *D'Orsay* Olivér gróf is.

Mikor a koszoruk mind le voltak már téve, a daloskör tagjainak ajkáról megzendült a Szózat és ennek éneklése közben oszlott szét a gyülekezet, hogy két órakor ismét összegyűljön a ménes lovaglóiskolájának nagy termében közös ebédre. A negyedik fogásnál fölállott Darányi földmivelésügyi miniszter, a ki Perczelné Kozma Flóra asszony és Perczel miniszter között ült az asztalfőn és kézhez vevén poharát, felköszöntőt mondott a királyra, a királynéra, és a felséges uralkodó családra. A második, mélyen megható felköszöntőt *Perczelné Kozma* Flóra urnő mondta, többek közt ezen szavakat intézvén Darányi Ignácz miniszterhez: «Merem remélni, hogy nem tünik fel visszatetszően, ha én, a megboldogult leánya, a ki legközelebb álltam hozzá és itt Mezőhegyesen virrasztottam halálos ágyánál, nem birom visszafojtani érzelmeimet. Fogadja miniszter úr a mi hálás köszönetünket, hogy bennünket ez ünnepélyre meghivott s alkalmat nyujtott nekem arra, hogy úgy excellenciádnak, valamint az egész testületnek, — mely úgyszólván, boldogult atyám második családját képezte, — úgy szegény beteg anyám, mint gyermekeim nevében is, a legmélyebb hálánkat nyilvánithassam. Sőt az elhunyt nevében is, ki ha látná ezt a ragaszkodást, szeretetet, mely még évek múlva is igy nyilvánúl, — lehetetlen, hogy ne kivánná hálaját valamikép kifejezni. Hadd lehessek én az, a ki ezt ő helyette elvégzi.» Sok felköszöntő hangzott még el, melyek sorát a földmivelésügyi miniszter fejezte be, megköszönvén a vendégeknek, hogy megjelentek.

Ezzel az ünnepély véget ért s a vendégek az egész tisztikartól kisérve, a rájuk váró különvonatra ültek, bucsút intve a gyönyörű helynek, melyben a szép szobor ott hirdeti most már a Kozma Ferencz elévülhetetlen érdemeit.

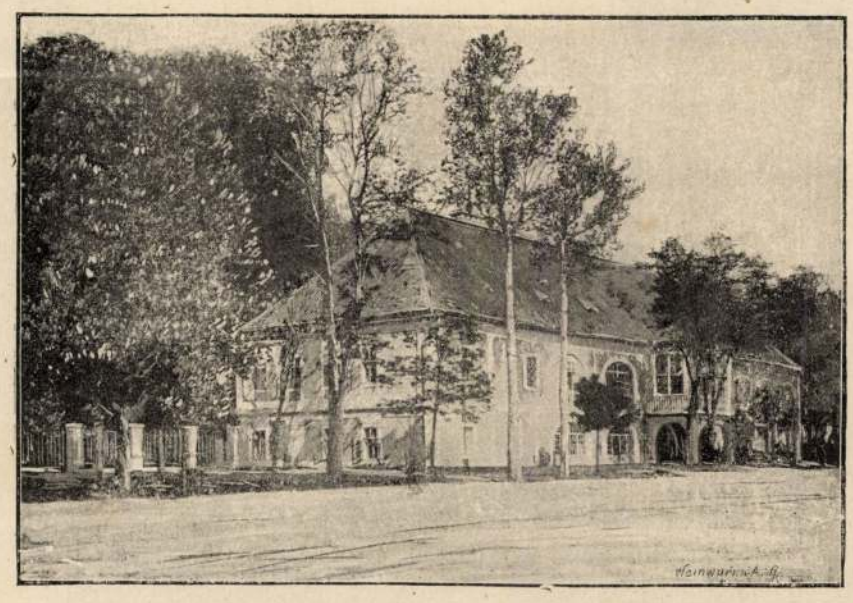

A MÉNES-PARANCSNOKSÁG ÉPÜLETE.

A KÖZPONTI SZÁLLODA.

AZ ELEVÁTOR.

A SZESZGYÁR.

MEZŐHEGYESI KÉPEK. — Ellinger fényképei után.

VÁRATLAN SZERENCSE.

Elbeszélés. Angolból L. F.

Egy ködös, esős és minden tekintetben kellemetlen időjárású napon a kandalló előtt ülve, azon tünődtem, hogy tulajdonképen mire való a szegény ember, ki eredetileg úrnak született s ilyennek lőn nevelve. Töprenkedésem most, ép úgy mint máskor, oda lyukadt ki, hogy mind ez meglehetősen üres gyomromat meg nem tölti s hogy ezzel a hátralékos házbért, a melyért naponta zaklatnak, meg nem fizethetem.

— Külföldi levél, uram, — mondá a szobámba lépett levélhordó, — egy shillinget kérek, a levél hiányosan van bérmentesítve.

Ezzel a derék férfiú egy különféle bélyeggel beraggatott vaskos levelet tett az asztalra.

— Igen ám, tisztelt uram, — felelém erőltetett mosolygással, — csakhogy e pillanatban a kivánt shillinggel nem rendelkezem, a házi aszszony pedig, kinek szivességét esetleg igénybe vehetném, a városba ment és tudtommal csak késön este fog visszatérni. Igy tehát azon esetre, ha holnap reggelig hitelezni nem akar, arra kérem, hogy a levelet holnap hozza el . . .

— Tudja mit, — felelé a postás, — én holnap délután a nélkül is ebbe az utczába jövök, de nehogy még egyszer négy emeletet másznom kellessék, a shillinget majd a házmesternél veszem át.

— A pénz okvetlenül ott lesz, Smith úr, — mondám a levél után nyúlva.

Smith levélhordó elment.

Hadd lássam, — dörmögém magamban, — megéri-e a levél a shillinget és ezzel a borítékot felvágtam. Egy csomó sürű betűvel teleirt papirból nem csekély ámulatomra két vadonat új ropogós ötven font sterlinges bankjegy esett ki. A hozzám intézett levél pedig ekkép szólt:

«Ezennel van szerencsénk önt értesiteni, hogy nagybátyja, Gorlick Frigyes úr f. évi január 15-én Sydneyban meghalt és önt ugyanazon hó 1-sö napján kelt végrendeletében általános örökösévé tette. Miután a hagyaték nagy része ingatlanokból áll, melyeknek értékesítése iránt önnel személyesen értekeznünk kell, arra kérjük, hogy a Londonból Ausztráliába induló legelső postagőzösön ide fáradni sziveskedjék. Azon esetre, ha pénzre szüksége lenne, száz font sterlinget küldünk. Távirati válaszát várjuk. *A. Rogers és társa.*»

Czím: Gorlick Frigyes úrnak Hatton Gardens 42. London.

Eddig tehát a dolog rendben lett volna, csakhogy tudtommal, atyámnak fitestvére nem volt! Ez mind igaz, de hogyan történhetett, hogy nevemet, lakásomat, sőt látszólag még anyagi viszonyaimat Ausztráliában lakó ügyvédek tudják, és nekem jóhiszemüleg pénzt küldenek?

A szerencsés örökös tehát valami ismeretlen

névrokon, kinek hírét soha sem hallottam. Már azon gondolkoztam, hogy a levelet a pénzzel és irományokkal a rendőrséghez viszem, midőn eszembe jutott, hogy tegnap dél óta semmit sem ettem, hogy egy árva fillérem sincs, stb. A levél tényleg hozzám van címezve, s így senki sem veheti tőlem rosz néven, ha annak tartalmát belátásom szerint felhasználom. Jó, de mi történik, ha a valódi Gorlick Frigyes egy szép napon a levelet, meg a pénzt tőlem visszakövetelí?

Erre éhes gyomrom legott azt felelte, hogy a névrokonban minden esetre lesz annyi emberi érzés, hogy a csekély összeg miatt nem fog lármát ütni.

Egyelőre tehát menjünk ebédelni, — folytatá a zsarnok, — a többit majd meglássuk! Mialatt kissé kopott téli kabátomat felvettem, kopogtattak. Bizonyára a levélhordó, — gondoltam magamban, — s már azon voltam, hogy a felbontott levéllel elébe menjek, midőn az ajtón nem Smith levélhordó, hanem háziasszonyom lépett be.

— Csak azért jöttem, Gorlick úr, — kezdé a vén sárkány dühtől remegő hangon, mi különben nála régi szokás számba ment, — hogy még egyszer, de utoljára a hátrálékos házbér miatt megintsem. Ha holnap délig nem fizet, a szobát rögtön bezárom, érti?

— Mennyi is az a tartozás, tisztelt asszonyság? — kérdém nevetve.

— Mintha nem tudná? Tudni ugyan jól

A MEZŐHEGYESI KOZMA-EMLÉK, ZALA GYÖRGYTŐL. — Erdélyi fényképe után.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

1. Kozma Ferencz. — 2. A király. — 3. Horváth János ezredes, ménesparancsnok. — 4. Szlávy József földmivelési miniszter. — 5. Gróf Bellegarde Ágoston altábornagy. — 6. Gradwohl Gyula tábornok. — 7. Lovag Beck Frigyes ezredes. — 8. Báró Wenckheim Béla belügyminiszter. — Tanfi Gusztáv miniszteri fogalmazó. — 10. Neumann Sebestyén főállatorvos. — 11. Hanák Károly főhadnagy.

A MEZŐHEGYESI KOZMA-EMLÉK DOMBORMŰVE, ZALA GYÖRGYTŐL.

tudja, de fizetni nem akar. Ilyenek a fiatal emberek, a szegény ügyefogyott özvegytől megvonják a keservesen megérdemelt fillért . . . hü, hü, hü . . .

És a vén asszony sirva fakadt.

— Egy szó mint száz, Frogné asszony — vetém közbe — mennyivel tartozom?

— Két font, nyolcz shilling — hü, hü, hü . . . két font, nyolcz shilling, és nekem egy árva fillérem sincsen . . .

— Ime ötven font, — mondám, az egyik bankjegyet Frogné asszonynak oda nyújtva, — adjon vissza negyvennyolcz fontot és tizenkét shillinget, de gyorsan, mert ebédelni megyek . . .

Nincs az a czápa, mely a tengerbe esett ember után oly mohón kapna, mint a mily mohón Frogné a bankjegy után kapott, és mind a mellett is, hogy az imént egy kopott fillére sem volt, most a visszajáró pénzt alsó szoknyájának egyik rejtett zsebjéből rögtön kiolvasta.

— Isten önnel, Frogné asszony, jó étvágyat!

— Jó étvágyat kivánok, Gorlick úr!

Ezzel aztán mint a hadvezér, ki hajóit maga után elégette, egy Holborn-utczai étterembe mentem, melynek mindenféle ennivaló különlegességekkel feldiszített kirakata előtt sokszor elmerengtem. Lukullusi lakomát csaptam, a mint ez egy ausztráliai általános örököshez illik, s midőn fekete kávé után illatos Upmanféle szivarra gyujtottam, egy darabig magam is azt hittem, hogy a törvényes örökös én vagyok.

Hogy a legközelebbi postagőzössel Sydneybe nem utaztam, azt úgy hiszem mindenki megértheti, de annál nagyobb volt ámulatom, midőn egy szép tavaszi napon Sydneyből a következő távirati sürgönyt kaptam:

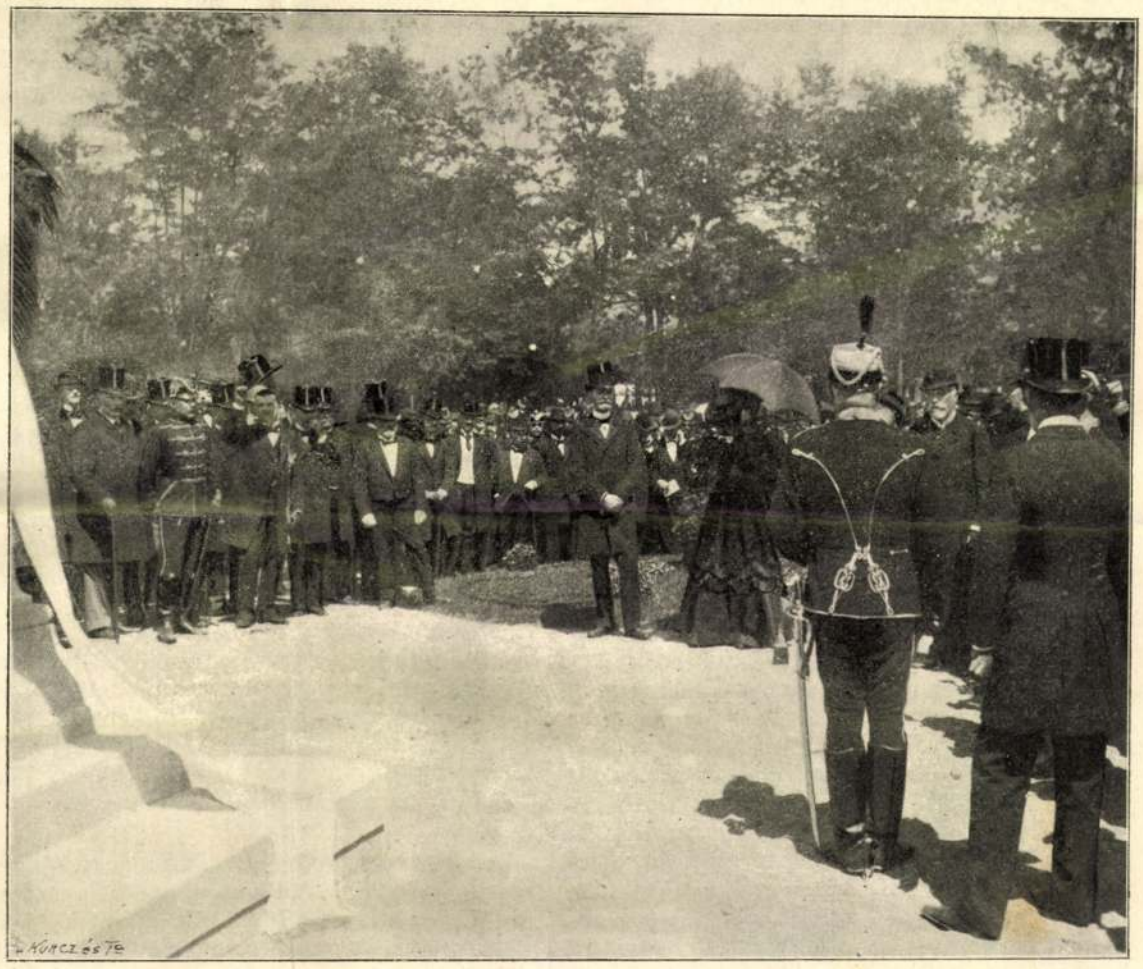

A MEZŐHEGYESI KOZMA EMLÉK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE. — Erdélyi fényképe után.

«*Gorlick Frigyes. Hatton Gardens 42. London.* Még egyszer felhivjuk, intézkedjék a hagyaték átvétele iránt. Minden eshetőségre 500 fontot utalványoztunk. *A. Rogers.*»

Másnap a távirati úton utalványozott pénzt megkaptam. Most már csakugyan nem tehettem egyebet, mint Rogerséknak azt sürgönyözni, hogy megyek. A helyszinén minden ki fog derülni. Nincs az a biró, ki elitélhetne; aztán utoljára is: ki tudja, mi lesz a dolog vége?

Julius 1-én az «Endymion» első osztályú gyors postagőzösön Sydneybe utaztam.

Nagyon rövid és kellemetes hajózás után Sydneybe érve, legott Rogers A. és társa ügyvédi irodáját kerestem fel. A czég főnöke elmondta, hogy idejövetelemet leginkább azért óhajtotta, mivel annak még árnyékát is kerülni kell, mintha a rengeteg ingatlan értékesitésénél valami hasznot keresne. A bőbeszédű öreg úr szavaiból azt vettem ki, hogy nagybátyám, Gorlick Frigyes, a többek közt kötelességemmé tette,

A SIÓFOKI FÜRDŐ.

miszerint az általa a végrendeletből kihagyott többi Gorlickoknak semmit se adjak, még pedig azon okból, mivel ezek annak idején tőle még egy falat kenyeret is megtagadtak. A végrendelet egyik pontja ekkép szólt: a kitagadás azonban nem terjed ki Gorlick Frigyesre, kit ezennel általános örökösnek nevezek meg, habár az ő édes atyja — tulajdon testvérbátyám még létezésemet is eltagadta.

A végrendelet ezen pontja minden további kételynek véget vetett, tehát Gorlick Frigyes mégis nagybátyám volt, habár nevét atyám életében soha száján ki nem ejtette. Hogy mi lehetett a testvérek közt a viszály oka, azt soha sem tudtam meg.

Nehány hónap múlva, mint dúsgazdag ember tértem vissza Londonba, ismerőseim és nehány jó, önzéstelen barátom nagy örömére, kik szegény sorsomban soha el nem hagytak.

SIÓFOKRÓL.

A «*Siófok*» balatoni fürdő jóhire neve, évről-évre terjed s a csak nem rég is még alig ismert kies üdülőhely mind tömegesebb látogatottságnak örvend. És hogy ezt eme kiváló hazai gyógyhelyünk csakugyan teljes mértékben megérdemli, eléggé bizonyíthatja többek közt dr. *Thanhoffer* Lajos egyetemi tanár nyilatkozata is, a ki idevonatkozólag a következőket irja:

«Nem sokára Siófok hét éves lakosa leszek; alig megyek el nyárra, máshová nem vonz a déli vagy éjszaki tenger moraja, vagy Svájcz bérczei és havasai, nem annyira legalább, mint annak előtte. Két évtizeden át kincset vittem ki más országoknak, hogy lássak, tapasztaljak és családommal magam is a főváros ideg- és észbontó légköréből és zakatoló lármáitól pihenni messzemessze elmenjek s friss erővel visszatérve újból kezdjem a munkát. Európa egyik-másik végére hosszú utakon kóboroltam, mig oda értem, hogy két hónapig itattassam, túletettessem magam a végnélküli közös-ebédeken.

Hét éve, hogy alig kivánkozom erre az életre. Nem hogy meguntam volna testestől-lelkestől és zsebestől is, hanem mert teljességgel nincsen szükségem reá, mióta megismertem a magyar tengert s annak leirhatatlan szépségeit és előnyeit. *Siófokon* lakom, tavaly hat évi tapasztalat és látogatás után villát épittettem. Ez minden esetre jelent valamit oly ember részéről, a ki mindig a nagy világi fürdőkben vakácziózott s egyszeri siófoki tartózkodása elég volt arra, hogy tanyát üssön egy kis fürdőhelyen, különösen akkor, a mikor az még oly kezdetleges volt, hogy még ezelőtt hét évvel fürdőnek alig volt nevezhető.

Scheweningenből és Ostendeből egyenesen Siófokra mentünk ott időző rokonainkat látogatni. Még akkor csak két-három villa volt ott s rokonaink a sáros és poros községben laktak. Bizony fintorgattuk is az orrunkat s kijelentettem, hogy biz én ide többé nem igen jövök, nem legalább nyaralni hosszabb időre. Délfelé aztán a kis erdőnek nevezett sétányon a fürdőházhoz mentünk ki. Étvágyunk nem volt semmi, a külföldi konyha gondoskodott róla, hogy ne legyen. A Balatont még nem láttam soha; éjjel már utaztam arra felé, de aludtam, sohsem néztem meg azt a «pocsolyát», a melyet még most is úgy neveznek némelyek. Meglepett fenséges szépsége; sima vagy kissé fodros felülete, hegyes foglalatja s kis Quarnerónak tünt fel nekem az egész. Hoszszában is végig nézve s végén csak is eget és vizet látva, bámultam s korholtam a magyart, hogy nem tudja megbecsülni a haza e drága kincsét.

Az az u. n. «brise», az a fuvallat, az a kellemes légáramlat, a mely mindig legyezi Siófokon az ember arczát, engem is, környezetemet is kipirított; lélekzésem könnyü lett, csak úgy szivtam magamba a levegőt, mint Biarritzban, s ezerszer jobban, mint az éjszaki-tenger hideg, viharos lehét. Ide jöjj magyarom, ne menj te máshova; ezek a gondolatok szálltak meg. Hát még midőn csónakázni mentünk. Étvágyunk délben oly óriási lett, hogy emlékezetem óta olyan nem volt sehol a világon.

Két nap mulva meg is fürödvén a hullámos Balatonban, egészen megtértem magam is, s azt mondtam, ha megyek is ezentúl ide-oda külföldre néhány hétre, ide jövök nyaralni; s úgy is lett. A főmérnök épen villát épittetett s alkalmas lakás levén benne, kivettem s a reákövetkező nyáron, oda hurczolkodtunk s nézzük azóta, hogy hányan megtérnek, hogy nőnek gomba módra a villák s ha még hatszor annyi hôtel vagy villa volna, se volna elég annyi ember befogadására, a menny oda sereglik. Pedig reklám nem hozta őket oda, ha csak az a reklám nem, a melyet mindaz elviszen, a ki nem 2—3 napra, hanem legalább is 4—6 hétre jő oda.

Siófok légmérséklete 6—7 fokkal kevesebb nyáron, mint Budapesté; reggel, este kellemes hűvös, a mi minden nagy tó mellett igy van; akárhányszor este-reggel felöltő kell; ha pedig 1—2 napon át nagy meleg van is, mert délről a sirokko be-befúj, tudja mindenki, hogy vihar készül s az hullámot és balzsamos friss levegőt hoz.

A hullám gyakran egy méter magas, sőt néha annál is nagyobb. A Balaton homokja egészen oly bársonyos, mint Biarritzé; gyermek is belemehet, mert lassan-lassan emelkedik a vize, Siófok vidékén se mocsár, se iszap, se hinár nincsen. Évenként örömmel nézem a sápadt leánykákat s fiucskákat, miként rősödnek meg a bársonyos homokban való játszadozás közben s hányan vannak, a kik évtizedeken át azért járnak oda, hogy betegségeikből kigyógyúlva hálás emlékeikkel legyenek eltelve iránta.

Természetes, hogy vannak oly betegségek, a melyekben sem fű, sem fa, sem gyökér nem segíthet, de idegeseknek, vérszegényeknek, gyenge szervezetűeknek, rossz gyomruaknak vagy reconvalescenseknek nagyszerű, azt mindenki tudhatja, a ki ott járt s tapasztalatokat tett.

Nagy hiba magyarjainktól, hogy csak fürödni mennek oda, mikor hányan jöhetnének oda utókurára Karlsbad vagy más fürdő után, a helyett, hogy egy rosz levegőjü másik fürdőbe mennének. Tapasztaltam, hogy akárhányszor Karlsbadból a füstös, egyébként hatásos Franzensbadba vagy viszont mennek a betegek utókurára, vagy Svájczba vagy más helyre, nem tudván azt, mily felséges üdülőhely lehet és tényleg az is, különösen augusztus hó 20-tól kezdve egészen november végéig épen a Balaton bármely pontja és különösen Siófok, a melynek nagy előnye számos más mellett még az is, hogy a fővároshoz legközelebb fekszik s a Balaton élénk hullámzásával, folytonos légfuvallatával s bársony homokjával, de jó vendéglőjével is méltánylandó szem azon gyöngysorban, a mely a Balatont köriti s rövid idő mulva bizonnyal még sűrűbben és sűrűbben fogja övezni; a mi, hogy úgy legyen, a szenvedő emberiség üdvére, tiszta szivből kivánhatja velem együtt mindenki.»

HARCZTÉRI TUDÓSÍTÓK.

Annak a milliónyi olvasónak, kik háboru idején reggelenkint lesik a hirlapot, hogy a harczterről érkező, akár szükszavú táviratokat, akár pedig vérbe mártott s puskaporszagú tollal megirt tudósításokat odahaza, szobájukban, kényelmes karosszékben hátradülve olvassák, alig jut eszükbe csak egyszer is: mily nehézségekbe ütközött e hirek megszerzése s azoknak továbbítása; s meg se villan agyában az a gondolat, hogy míg ők itt böngészik a hireket, azok irója fegyverek ropogó zaja közt maga is veszélyben lehet, vagy hogy harmincz órai folytonos izgalom után tán épen valami betevő falat után nyargalász, hogy éhségét s égető szomjuságát csillapíthassa.

Mert a harczteri tudósító, épúgy szembe néz a bajokkal, a halállal, mint akármelyike az ott hadakozó hadfiaknak.

Arról se lehet fogalma az olvasónak, ki oly türelmetlenül lesi a lapot: mily nagy nehézségekbe kerül e hireknek továbbítása, haza küldése is. A tudósító, ha a teleskóp segélyével megalkotta magának véleményét a csata felől, gyakran sok mérföldet lóháton kénytelen megtenni, mig levelét a táviróra bizhatja s ezt a levelet is a legtöbb esetben lovaglás közben kell megirnia. Néha, ha valamely különösen érdekes és hatást keltő hirnek jut birtokába, iszonyú költségen külön vonatot vagy külön hajót is bérel, hogy valamely távol eső táviróhivatalhoz eljuthasson.

De még ha mindezeket megtette is, akkor sem lehet biztos felőle, hogy nem késik-e a tudósítása néhány napot igy is. Háborús időkben a táviró maga is nagyon nehézkes, s a hivatal majdnem mindig tulságosan el van foglalva. Ha meg épen a censor elé kerül, akkor három-négy napig is vesztegel a hivatalban, bármily fontos legyen is a hir továbbítása, bármily nehezen várják is százan meg százan a biztos tudósítást. Ha azután végre a sürgönyt fölvették is, alig maradt az, főleg ha nagy fontosságú, az eredeti állapotában, A censor egy perczig sem habozik azt a maga kénye-kedve szerint megváltoztatni, s ilykép azután nagyon sokszor megesik, hogy maguk a tények is teljesen elferditve jutnak a lapokhoz.

Szőnyi Ottó dr:

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ

Magyar Művészet 1929.

A smaragdszínű, lombkoszorús Mecsekhegy déli lejtőin fekszik az évezredes multú Pécs városa. Bárhonnan közeledünk feléje, gyönyörű képéből, ecsetre méltó megjelenéséből mint egy felkiáltójel, mint egy különös akcentus válik ki a négytornyú székesegyház. Minden valamire való történelmi városnak úgy itthon, mint a külföldön van ilyen hangsúlya, ismertetőjele, mely az emlékezetünkbe véső dik és amely megkülönbözteti azt más városoktól. Pécs képétől a székesegyház elválaszthatatlan, igazi „Wahrzeichen". De a pécsi székesegyház nemcsak mint a városképnek legfeltűnőbb jellegzője nevezetes, hanem a történelménél és művészi becsénél fogva is. *Az egyetlen székesegyház a magyar hazában, mely Szent István korából fennmaradt* és nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy a szépségének nagyon kevés versenytársa van itthon és a külföldi, híres egyházi emlékek sorában is állja az összehasonlítást.

A székesegyház mai alakjában, mint egy háromhajós, román bazilika, szentélye alatt öthajós altemplommal, oldalain négy kápolnával, két sekrestyével és sarkain négy toronnyal jelentkezik. Kilencszáz esztendő építkezéseinek, díszítő buzgólkodásának eredménye lévén a székesegyház alaprajzi diszpozíciója és a felépítésében mutatkozó formáknak egy negyven esztendővel ezelőtt végrehajtott, stílusegységesítő restaurálásból is kiütköző egyvelege, nem lehet ezt az épületet multjának ismerete nélkül megérteni. Vessünk tehát egy pillantást a székesegyház történetére és annak folyamába illesszük bele a rajta és benne látható emlékek ismertetését.

Mint ahogy a nagy és régi nemzetek eredése a mondák ködös világába vész, éppígy vagyunk a dóm alapításának korával. Ime, csak elkezdjük a történetét vizsgálni és máris egy problémával találkozunk, amelyet a tudománynak illenék már egyszer megfejteni. Miért? Azért, mert a mi székesegyházunk az egyetlen nagy templom és egyetlen székesegyház, mely hazánkban valószínűleg az Árpád-kor elejéről fönnmaradt, tehát az egyetlen, még megvizsgálható tanuja a magyarok monumentális építkezése kezdetének. Szent Istvánnak Hartvik által magasztalt székesfehérvári bazilikája teljesen elpusztult és a Henszlmann Imre által felásott maradványok még ugyancsak tudós per alatt állnak, amint Czobor Bélának a „III. Béla emlékezete" című műben megjelent dolgozata mutatja. Ami másutt gyér nyomokban előkerült, így a kalocsai első székesegyháznak alapfalai, nem elég ahhoz, hogy a magyar keresztény templomépítkezés első korszakának képét annak alapján világosan megrajzolni lehetne, annál kevésbbé, mert a kalocsai ásatások eredménye a székesegyház négytornyúságának alapvető kérdésében nem egyezik: Henszlmann négy tornyot mond, Foerk Ernő nem találta meg azokat. Föl is ismerték már régen a pécsi dóm ez alapvető jelentőségét, de a tudós vélemények olyan ellentétesek, hogy a kérdés dülőre juttatva még nincs.

A történetíró Koller József pécsi prépost és kortársa, Szalágyi István, a pannóniai kereszténységről értekező pécsi kanonok azt vélték, hogy egy római castellumból alakították át keresztény székesegyházzá Szent István korában. Ezt a véleményt azonban már teljes bizonyossággal eltemették a helyszíni leletek. A dóm helyén a római korban temető volt és nem vár. Ott van közvetlen szomszédságában az őskeresztény sírkamra, déli frontja előtt 25, nyugati oldalán néhány római sír került fölszínre, sőt belsejében is akadtak római temetői leletekre. Már pedig a rómaiak mindig a lakott helyeken kívül, főleg az utak mentén temetkeztek. A dóm körül még olyan római tárgyat sohasem találtak, amely az élők használatára lett volna szánva. Ha volt Pécsett római vár, ami nagyon kétséges, akkor az nem itt állt és amit erre nézve bizonyít-

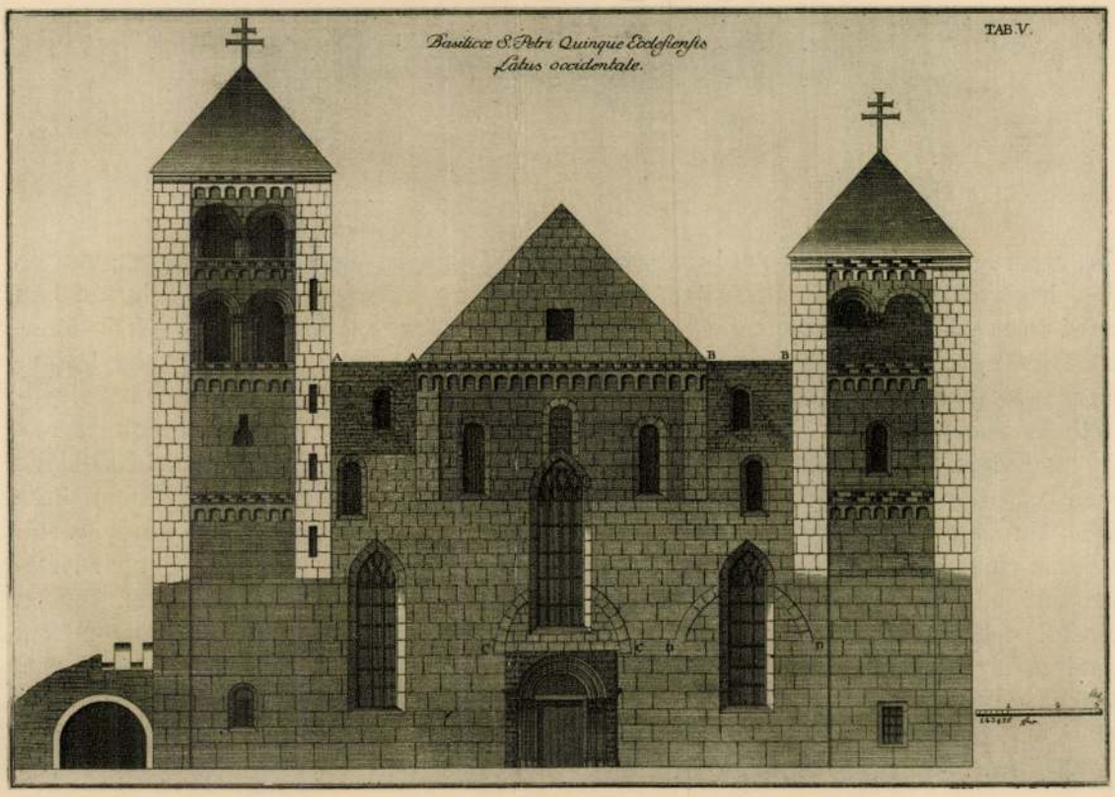

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ NYUGATI HOMLOKZATA 1807 ELŐTT.
Koller „Prolegomena in hist. Epp. Quinque-Eccles." művében közölt metszet után

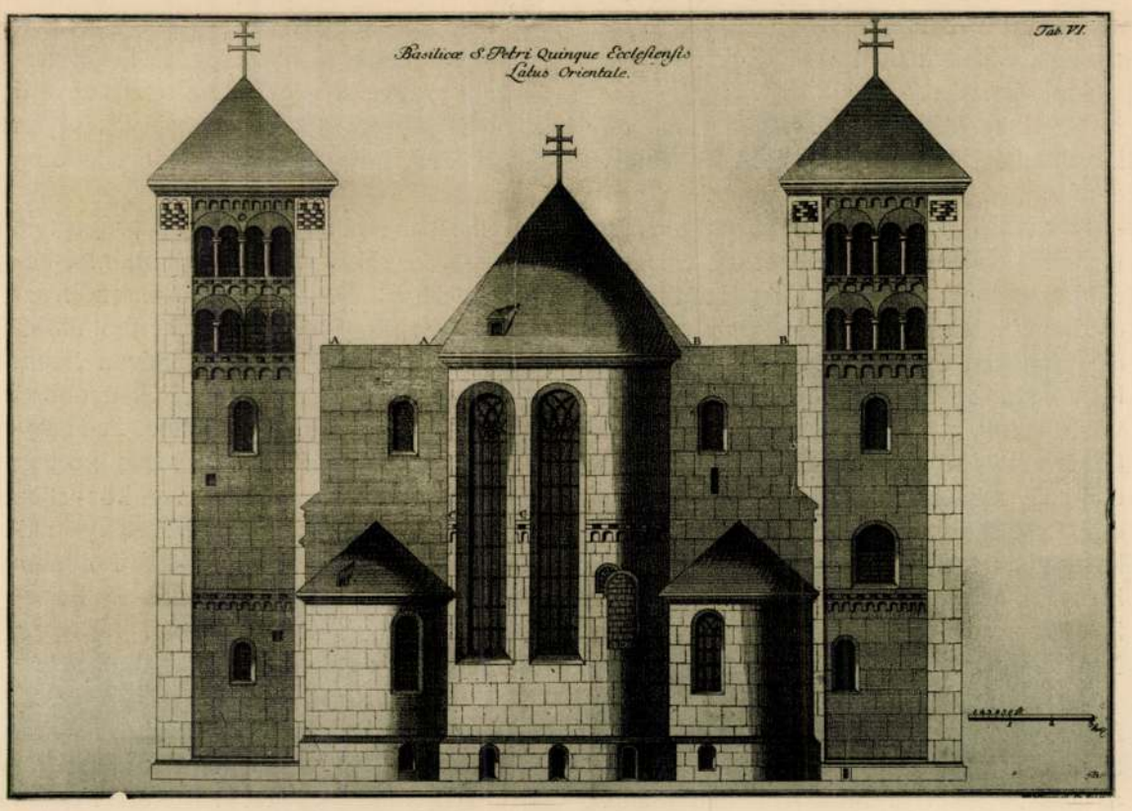

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ KELETI HOMLOKZATA 1807 ELŐTT.
Koller „Prolegomena in hist. Epp. Quinque-Eccles." művében közölt metszet után

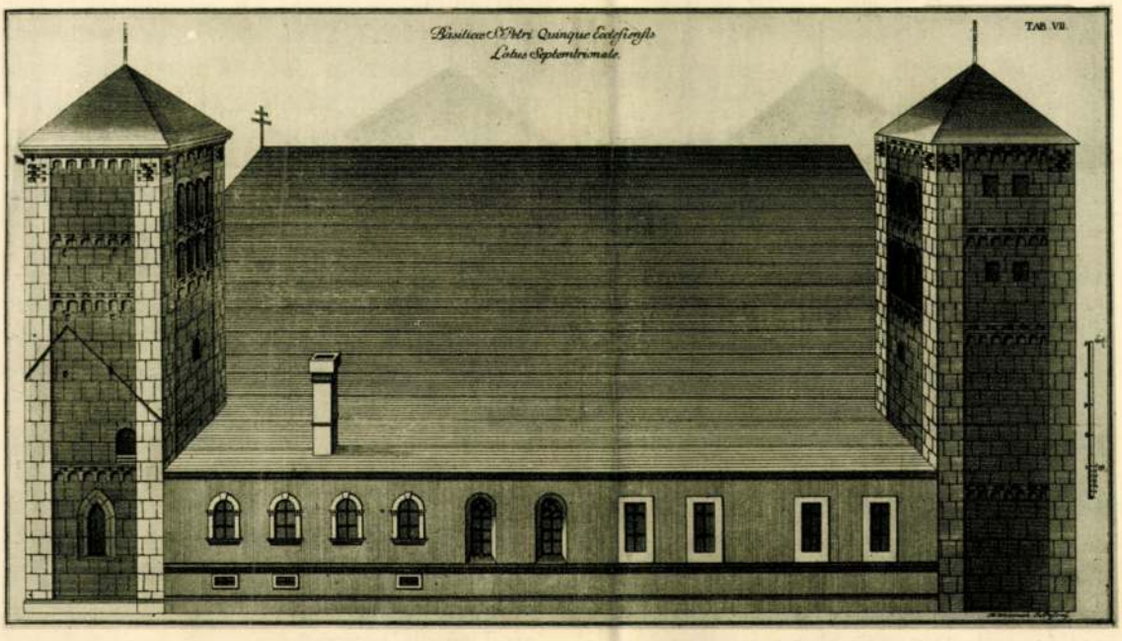

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ ÉSZAKI HOMLOKZATA 1807 ELŐTT.
Koller „Prolegomena in hist. Epp. Quinque-Eccles." művében közölt metszet után

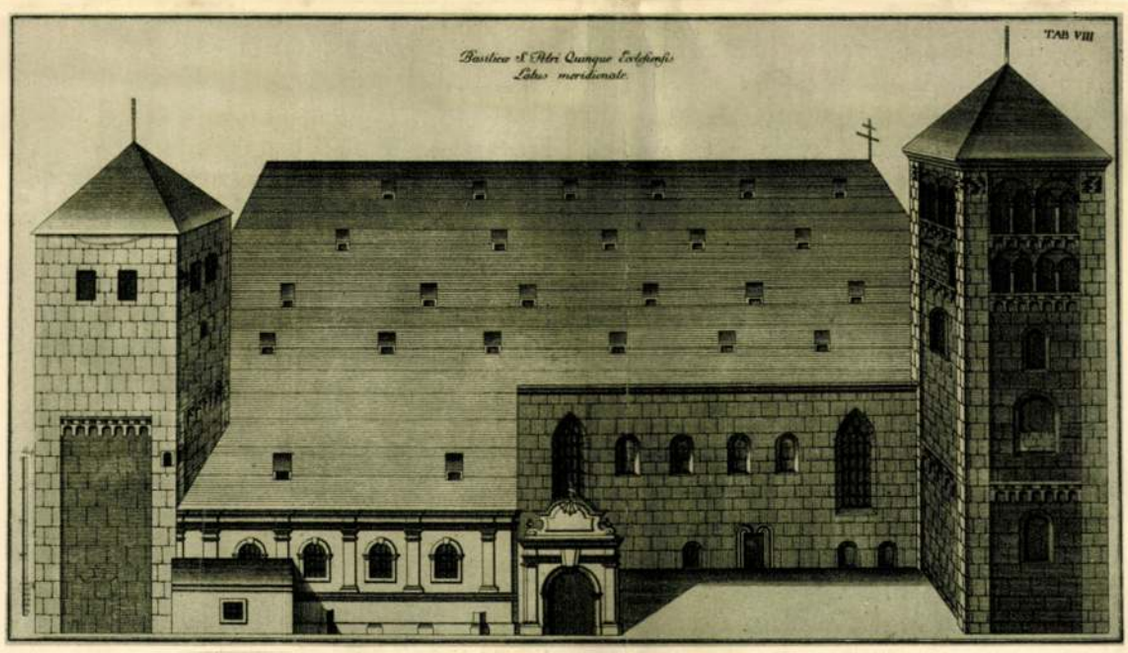

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ DÉLI HOMLOKZATA 1807 ELŐTT.
Koller „Prolegomena in hist. Epp. Quinque-Eccles." művében közölt metszet után

gatni próbáltak *Juhász László* és *Németh Béla*, az ábrándok világába tartozik.

Igen elterjedt és a köztudatba szinte beveződött nézet szerint *Péter király* alapította a székesegyházat és hogy benne temették el őt mint alapítót, ahogy például Endre királyt Tihanyban helyezték örök pihenőre. A nézet a Képes Krónika, a Budai Krónika és Kézai Krónikájának egyes kijelentésein alapszik, sőt egy lengyel krónika azon tudósításában, hogy Péter király „Bazoarium"-ban Szent Péter tiszteletére templomot kezdett építeni, ezt a „Bazoarium" helynevet „Pécsvár" elfordított alakjának tekintették súlyos tekintélyű történetírók. Jött azután Karácsonyi János és kimutatta, hogy e szót „Budavár" elmásított alakjának kell venni annál inkább, mert Pécsnek középkori latin neve is volt: a Quinque-Ecclesiae és bizonyára ezt használta volna a krónika, ha Pécsről akart volna beszélni. Továbbá Péter király Óbudán valóban épített templomot és ott is temették el, nem Pécsett.

Legradikálisabb volt *Henszlmann Imre elmélete*. Szerinte Magyarországon nagyobbszerű templomot nem építettek a XII. század harmadik negyede előtt. Amit ez előtt állítottak, csak szükségleti jellegű építmény volt. Még a híres székesfehérvári Szent István-féle bazilikát is átépítették e korban, és pedig a pécsi dómhoz hasonló formában. Amit Péter király korában Pécsett építettek, csak ilyen szükségleti jellegű volt. Azért égett le teljesen 1064. április 11-én, mikor Salamon király itt járt, — amint Turóczi Krónikájában olvassuk. A mai dóm szerinte Calanus pécsi püspök korában (1187—1219) épült.

Látnivaló, hogy vélemények kormeghatározásai századok között ingadoznak. El kell ismerni, hogy a két utóbbi megokolásban több olyan pont van, amit előbb tisztázni kellene, mielőtt pálcát törhetnénk fölötte. Péter királynak bizonyára van valami köze a dómhoz; hogy mennyi, azt nem tudjuk és talán sohasem fogjuk megtudni. Éppígy a Henszlmann-féle nézetet is sok minden, különösen több külföldi analógia támogatja. Ámde ellene is lehet több érvet kovácsolni, nevezetesen azt, hogy az első pécsi püspöknek, a francia *Bonipertusnak* bizonyára első és legfőbb gondja az volt, hogy magának székesegyházat építtessen és alig hihető, hogy valami tákolmányba fogott volna. A XII. század közepéről már kőből épült, díszes román portállal ellátott falusi templomokat tudunk felmutatni Henszlmannal szemben. Hogy azután 1064-ben leégett a székesegyház, könnyen érthető, mert famennyezete volt, amit újjáépítése után is megtartott egészen a gotikus beboltozásig, ami azonban a XIV. századnál korábban nem következett be, sőt a templom egyes részein még később.

Anélkül hogy e helyen részletes bizonyításba bocsátkoznám, eddig felkutatott adataim alapján úgy látom, hogy a székesegyházat még valószínűleg Szent István korában elkezdték építeni. Könnyen lehet, hogy Péter király is hozzájárult valamikép az építkezéshez. Amit ekkor megkészítettek, a három hajó lehetett, tehát a mai két főfal által bezárt terület, a szentélyzáródás félköre, esetleg mind a három és a kripta vagy talán csak egy része. A most másolattal pótolt nyugati kapuzat, melyet római sírkövekből faragtak ki, már szintén meglehetett. A mennyezet vagy nyilt gerendaszékes vagy vízszintes deszkás volt. Minden bizonyítékot nélkülöző, szabad kombináció az, hogy ennek az első templomnak hajóit nem pillérek, hanem oszlopok választották el egymástól a régi bazilikák módjára, amint hogy a székesfehérvári Szent István-építette első templom is ilyen volt s csak később, esetleg a tűzvész után raktak az oszlopok helyébe egyszerű négyszögletes hasábpilléreket, melyek a felettük ívekkel közvetített középhajó-falazat terhét könnyebben hordozhatták. Azok a pillérek, melyek ma a szentélyt a hajóktól elválasztó ponton állnak, és valószínűleg az énekkarzatot hordó pillérek is szintén ilyen egyszerűen négyszögletesek voltak, mint a többiek. A szögletes és félhengeres féloszlop-toldalékok egy későbbi kor építményei, amit a belsejüknek szerkezete bizonyított be. Azért kellett e pilléreket megerősíteni, mert közéjük a két középhajófal merevítése végett harántíveket, a mai diadalívek elődjeit feszítették ki. Az is feltűnik a szorgos vizsgálódónak, hogy a szentélypillérek vállpárkányai más metszésűek, mint a hajóbeliekéi. Ez a körülmény, ha sikerül még más adatokra is szert tenni, ténnyé fogja talán emelni ama gyanumat, hogy az al-

templom (kripta) is bővült idővel és ekkor új pilléreket kellett építeni fölötte a szentélyben. Most úgy fest az altemplom, mintha egységesen egyfolyamban épült volna meg.

Hogy a négy torony az első templommal egyidőben épült-e vagy ha nem egyszerre épült meg mind a négy torony, legalább négytornyosnak volt-e tervezve a dóm, már régebben is valószínűtlennek látszott, az 1922. évi ásatások után pedig, melyek a tornyok alapjait tárták fel, kizárt dolognak mutatkozott. Pedig Henszlmann a tornyoknak olyatén elrendezéséből, hogy nincsenek a mellékhajókba beépítve, hanem azokkal csak egy fallal érintkeznek, rendszert: az Árpád-kori magyar székesegyházak speciálisan magyar rendszerét építette föl, amely eltér a német négytornyos elrendezéstől és a rendszer okát a templomok várszerű megerősítésének szükségletében kereste. Tény az, hogy a székesfehérvári, esztergomi, nagyváradi és kalocsai (?) székesegyházak négytornyosak voltak. De nem mindegyiknél vannak a tornyok a mellékhajókon kívül s ezért már e ponton kezd sántikálni az elmélet. A pécsi székesegyháznál még kétesebbé teszi ezt az a körülmény, hogy régi képek tanusága szerint legalább is a két nyugati torony felső emeleteinek ablakai a már erősen fejlett román stílust tüntetik fel az ő oszlophalmozásaikban és csak a két keleti torony mutat régiesebb formákat. Ebből annyit legalább is lehet következtetni, hogy a tornyok teljes kiépítése nem történt egyidőben, még ha el is fogadnók azt, hogy az alsó részek egykorúak. Az említett ásatások azonban megmutatták, hogy a nyugati toronypár alapozása az öntött fal rendszerében készült, míg a keleti toronypár alapozása kváderekkel történt, ami újabb keletű építési mód. Azt semmiképen sem kell elfogadnunk, hogy a tornyok a templom testével egyidősek, mert a déli mellékhajónak a délkeleti toronnyal érintkező falában találtak egy, az ebbe a falba vágott ablakokkal teljesen egyező ablaknyílást. Ha ott volna a torony, bizonyára nem vágnak oda a falba ablakot, mert annak semmi értelme sem lett volna.

Már e rövid utalásokból világos, hogy a székesegyház alapításától kezdve a tatárjárásig, tehát még a román stílus korában többrendbeli átalakításon, bővülésen esett át. Ezek közé tartozik egy hatalmas *díszítőművészeti gyarapodás,* mely a dómot európai színvonalra emelte a szó legjobb értelmében. Értem rajta azokat az építészeti és szobrászati műveket, amelyeket a kriptába való lejáratok mentén és a szentélybe való feljárat előtt létesítettek a XII. század vége felé és amelyeknek gyönyörűséges maradványai éppen az utolsó átépítés alkalmával előkerültek s most a Dóm-múzeum legértékesebb kincsei.

Képzeljük el, hogy a XII. század közepe táján elkészültek a templomépületnek az akkor dívó román stílus szerint való kialakításával. Állt a három hajó, a négy torony, a kripta megbővült, a szentély tehát magasabb helyzeténél fogva erősen elkülönült a négy hajótól. Már most az elkülönülésnek formát kellett adni s a csupasz építészeti részekre ékes köntöst akasztani, hogy legyen élet és hangulat, pompa és lendület a csarnokokban. Ezt a plasztika és színezés eszközeivel lehetett elérni. Ekkor készültek a kriptába vezető két lejáratot szegélyező domborművek és a középhajó végét és a szentély kezdetét jelző monumentális kőkorlát, oldalt a szentélybe nyíló két portáléjával és közepén a népoltár kápolnaszerű mennyezetével. Vagyis: a templom egész szélességében, a szentélybe és az altemplomba vivő lépcsőzetek mentén elnyúló határfal, amelyet csak azért nem lehet ikonosztáznak nevezni, mert nem volt olyan értelemben képfal ez a pécsi szentélykorlát, aminőben a keleti egyház templomaiban az kifejlődött és azért sem, mert az újabb kutatások szerint a görög keleti egyház mai ikonosztázja fiatalabb templomi berendezés a pécsi székesegyház szentélykorlátjánál. A két kriptalejárat kerítéseinek domborművei a székesegyház 1882. évi restaurálása előtt is ismeretesek voltak, mert bár föléjük a XVIII. század elején a szentélybe vezető lépcsőzetet építették és így elülső nyílásukat eltakarták, mégis hátulról, az altemplomból megközelíthetők voltak. Ellenben a középső népoltárkápolna maradványait ez a lépcső tökéletesen betakarta s azok csak a restauráláskor kerültek napfényre. A hozzája csatlakozó szentélykorlát már a szentély átgotizálása korában, a XV. század végén megsemmisült, ami abból következtethető, hogy a restaurálás alkalmával a szentély

elején volt csúcsíves diadalívben építőkő gyanánt befalazva igen sok román díszítőfaragványt találtak.

Áttérve e nagyszerű mű vázlatos leírására, az *északi lejáraton* a teremtés napjai, az első emberpár bűnbeesése és más, maradványok híján biztosan meg nem állapítható, de analogiák révén sejthető (ilyen sejdítés az eredeti faragványok helyébe állított Czobor Béla—Zala György-féle rekonstrukció) bibliai történetek voltak a lejárati kerítés alsó zónáiban fülkékbe állított alakokkal és a felsőkben domborműves szalagokba csoportosított jelenetekben elbeszélve. A szemközti, ajtónyílás fölötti főfalon Krisztus volt mint világbíró angyalok társaságában ábrázolva. A *déli lejáratban* Sámson ószövetségi története, Gedeon a gyapjúval karján, az Angyali Üdvözlet, Krisztus születése, a három napkeleti király hódolata, a betlehemi gyermekgyilkolás, az Egyiptomba való menekülés, Krisztus bevonulása Jeruzsálembe, az Utolsó vacsora és más, ma már meg nem határozható jelenetek Krisztus életéből, kínszenvedéséből és megdicsőüléséből voltak domborművű szalagokon előadva. Az egy ágyban fejükön koronáikkal, közös takaró alatt alvó, maju tarisznyákat hordó három királyok, a fát kitépő Sámson pompás naivitásai e csoportokban fordulnak elő. De van itt sok érdekesség kosztümtani szempontból is: a Madonna lecsüngő ruhaujjai, a gyöngyös, drágaköves szegélyű ruhák, a betlehemi pásztorok öltözete, Heródes király udvartartásának jellegzetességei mindmegannyi csemegék. Külön fejezetet érdemelnek a művészi ábrázolás elemei, a kompozíció, a mozdulatok, a lelkiállapotok jellemzése, a stilizálás és egyebek. Hát még ha az ikonografia szemüvegén keresztül nézzük a jeleneteket és a hasonló témák külföldi példáit összehasonlítjuk velük. Már maga a domborművekben előadott jelenetek sorozatának rendeltetése és a „szegények bibliájának" gondolatkörébe való bekapcsolódása az előadásnak a legteljesebb figyelmet érdemli.

A *népoltár* a mainak helyén állt, de egészen más alakban. Kápolnás sátorát gyönyörűen díszített bordás boltozat födte, melynek közepén az Isten Báránya volt egy medaillonszerű zárókőben kifaragva, mint a kápolnát környező szentélykorlát figurális faragványainak gondolati középpontja. A kápolna teteje pikkelyesen alakított és aranyozott kőlapokból állt. A kápolna íveit kísérő díszítményi szalagok növényi motívumai oroszlánokból indultak ki. A kápolna hátfalához támasztott oltárasztal párkánya szimbolikus szőlőmotívummal volt díszítve. Biztos nyomok mutatják, hogy a korlátfal végén *ambók*, szószékek álltak, a falat két erősen tagozott és pazarul díszített keretes kapunyílás törte át, amelyeken keresztül fel, a szentélybe lehetett lépni. A falba művészies betétfaragványokkal ékes kazetták illeszkedtek. A korlátfal felső lezárását egy hosszú, faragványos szalag alkotta. Ennek közepén, valószínűleg íves fülkében Krisztus az élet könyvével, a Maiestas Domini volt elhelyezve, tőle kétoldalt, ugyancsak fülkékben a Szent János Jelenései könyvében említett, citherás, királyi öltözetű, huszonnégy aggastyán szobrai álltak, amint Krisztusnak hódolnak. Öt ilyen szobor még megvan, egyiknek, mely a Magyar Nemzeti Múzeumba került, a feje félig ép, egy másiknak a koronás feje a Dóm-múzeumban látható. Valahol itt voltak az apostolok is elhelyezve. Két domborműves sorozatuknak egyes darabjai még megvannak. Az elrendezés analógiáit a vezzolanói szentélykorláton és a nagy francia kathedrálisok kapuzatain találjuk meg.

A figurális faragványokat a díszítő keretezések, képszalagválasztó párkányok, kapubélletek kísérték. Ezek a *díszítő faragványok* a maguk mértani, de túlnyomólag növényi és néha állati motívumaikkal a román díszítő stílus példatárai, de egyúttal jellegzetes munkái annak a *faragóiskolának, amelyet szeretnénk dunántúlinak nevezni,* mert valószínűleg a Dunántúlon keletkezett, legtöbb alkotása itt van, így Somogyvárott, Székesfehérvárott, sőt Budán is és innen terjedt el az ország más vidékeire, Erdélybe is, mint a gyulafehérvári székesegyház több kőfaragványán látjuk. Ez a díszítő stílus még nincs — hogy úgy mondjam — megfertőzve a gótikának a síkból kifelé törekvő plasztikai tendenciáival, hanem megmaradt a fafaragás, illetőleg ékrovás síkba hatoló eljárása mellett, aminek legjellegzetesebb sajátsága az indának és növényi szárnak csatornás bevájásokkal való felbontása. E kőfaragványokon a díszítő

I. ÉVFOLYAM. 4. SZÁM. 1927 NOVEMBER

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

FŐSZERKESZTŐ:
DR. GYÖNGYÖSI NÁNDOR
TÁRSSZERKESZTŐ:
DR. GÁL ENDRE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, I., HORTHY MIKLÓS-ÚT 144.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
EGY ÉVRE . . . . . 24— P
FÉLÉVRE . . . . . 12.— P
EGYES SZÁM ÁRA . . . . . 2.50 P
SZERKESZTŐSÉGI ÓRÁK: D. U. 3-4-IG.
MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELEJÉN, KIVÉVE JULIUS ÉS AUGUSZTUS HÓNAPOKAT.

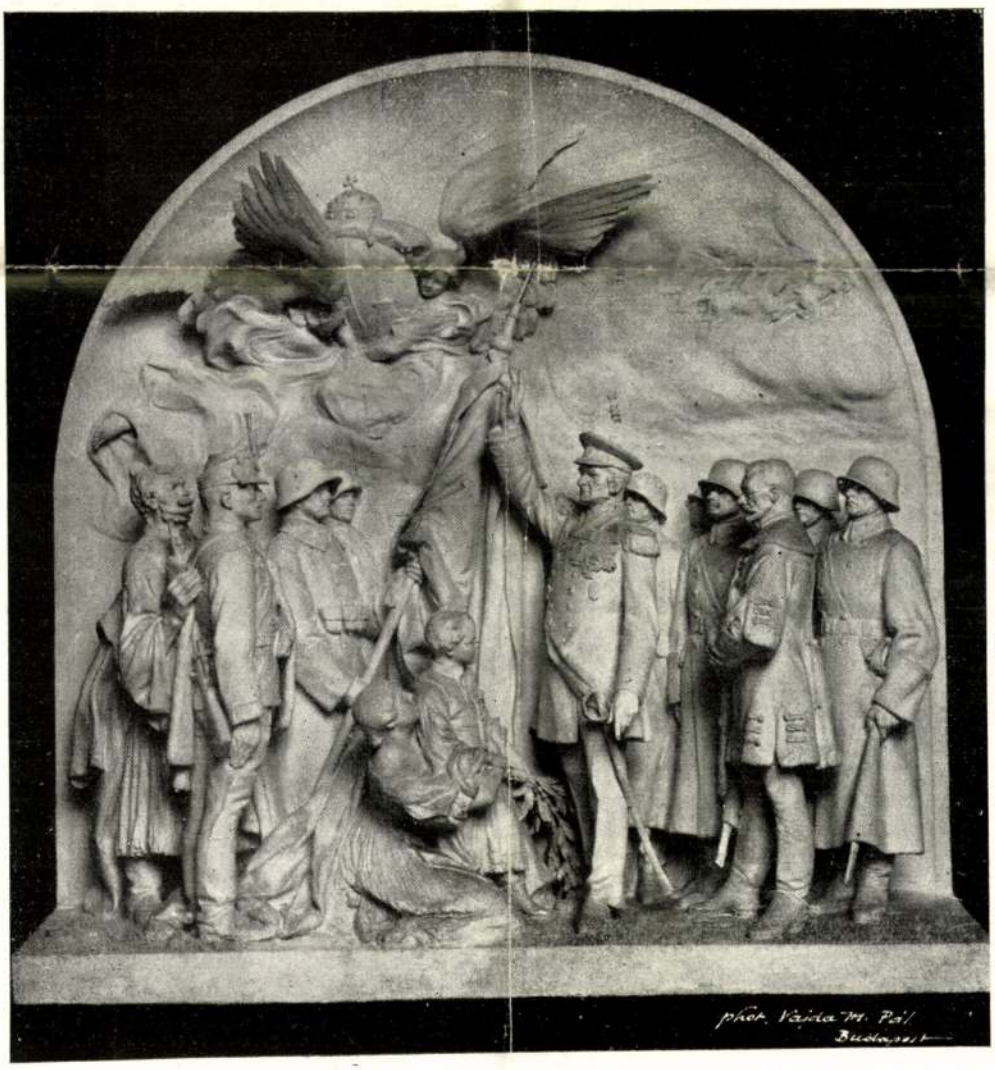

ZALA GYÖRGY: *Nemzeti megujhodás szobra Szegeden.*

Herceg Eszterházy Pál

a Műcsarnok őszi tárlatán 26 képet vásárolt meg kerek számban 22.000 pengő értékben.

Ehhez a hiradáshoz szükségtelen a kommentár. Magyar ember előtt ez a gesztus, ez a mágnásfajta már régi ismerős. Épp úgy, mint a másik fajta. A Széchenyi szabású, nagy lelkiismeretű, a magyar kultúrát szíve ügyének érző főúr épp úgy történelmi alakja a magyar közéletnek, mint a gróf Eszem Iszom.

A magyar olvasó számára tehát nem kell kommentálni herceg Eszterházy Pál maecenási cselekedetét. A tényből magából pontosan tudja, hogy melyik galériába illessze a fiatal főúr alakját.

De ezt a kis cikket nem is hg. Eszterházy Pálról és nem is az ő kedvéért írom. Sőt, nagyon is kedve ellenére, — mint a nyilvános szerepléstől következetesen tartózkodó magatartásából ítélhetjük. Jól tudom, hogy terhére lesz ez a „kiszerkesztés", de lelkiismeretemnek felmentvényt ad az a magasabb érdek, melynek ő is engedelmeskedett, mikor a magyar képzőművészet megbecsülésére példát mutatott. Mert ugyebár példaadás az, mikor valaki — ha mindjárt Magyarország leggazdagabb földesúra is — egy kiállításon huszonhat képet megvásárol. Demonstrálás ez a magyar föld és a magyar pénz urai felé az évek óta magára hagyott magyar képzőművészet érdekében.

De nem csupán a földbirtokosok, főpapok, bank- és gyárigazgatók tanulhatnak Eszterházy Pál hercegtől. Más irányban is lehet kamatoztatni a szép példát, még pedig épp oly hatásosan és anélkül, hogy egy fillérbe kerülne. Ezért a tanulságért kívánkozik ide ez az írás, melyet a magyar képzőművészet, a magyar művészek érdekében közre kell adnom és amelyet éppen ezért bizonyára meg fog nekem bocsájtani a herceg, mert én másképen nem tudom, csak a magam módján, a magam 22.000 betűjével tudom szolgálni a magyar képzőművészet nagy érdekeit.

Tehát: a Műcsarnokban Eszterházy Pál herceg megvett huszonhat képet, hogy kifejezést adjon a magyar piktura megbecsülésének. Ha ez volt a szándéka, hol is vehette volna máshol ezt a huszonhat képet, mint az ország legnagyobb, egyetlen reprezentativ és az egész magyar képzőművészetet osztatlanul jelentő kiállítási intézményben: a Műcsarnokban, — az egyetlen országos jelentőségű műbarát-szervezetnek, az *Országos Képzőművészeti Társulatnak* kiállítási helységében, annak évadnyitó reprezentativ kiállításán! Ez ugyebár, természetes. És ugyanekkor, mikor — végre! — akad valaki, aki ilyen hatásosan tesz hitvallást a magyar képzőművészet mellett, ugyanakkor, mikor mindannyian csak örülhetünk a példamutatásnak, mely a magyar képzőművészetnek ilyen nagyszerű megbecsülésére utal, — ugyanakkor a magyar napisajtó egyik fele a legádázabb pergőtűz alá veszi a Műcsarnok őszi tárlatát. A lekicsinylésnek, a semmibevevésnek oly fölényes elintézésével végzi ki azt a pár száz művészt, ahogyan iskolás gyerekeket sem szoktak megkorholni. A magyar napisajtó egyik fele a megszervezettség egyöntetűségével úgy ír a magyar képzőművészeknek — bárhogyan nézzük is, mégis reprezentativ kiállításáról, hogy olvasójának örökre elvegye kedvét a Műcsarnok látogatásától.

Vajjon, kinek-minek van ebből haszna!

A magyar képzőművészetnek semmiesetre. Annak a 20—30 művésznek, akinek művészi presztizse érdekében ez a sajtókampány folyik, szintén nincs abból haszna, ha a közönségben bizalmatlanság ébred az ország legnagyobb, sőt egyetlen nagyméretű kiállítási intézménye iránt! A művészeknek tehát nem használ „a levágás". De talán a művészetnek? A kritika maradinak bélyegzi a kiállítást, elavultnak a képek művészi felfogását. Nem vitatkozás ennek a cikknek célja, nem is megyek bele messzire vezető művészeti vitába. De ha valóban igaza is lenne a szemrehányásnak, ebből az következnék, hogy be kell küldeni a Műcsarnokba a fájdalmas hiányt jelentő művészeket, mert nincs joguk elvonni alkotásukat egy reprezentativ kiállítástól. Vagy a zsürit és a zsürirendszert kell felelőssé tenni, ha kirekeszti a Műcsarnokból azokat az értékeket, akik nélkül „unalom a tárlat". Minden zsüri tévedhet és a kritikának joga, sőt kötelessége, hogy az esetleges tévedésekre felhívja a figyelmet. Különösen könnyen lehetséges, hogy egy igen hiányosan összeállított zsüri egy szerencsétlen zsürirendszer alapján árt a kiállítás nívójának, — ezt szóvátenni joga és kötelessége a kritikának. Joga és kötelessége, mert használ vele a magyar képzőművészet egyetemének. De se nem joga, se nem kötelessége, hogy — akarva, nem akarva — ellensúlyozza annak a huszonhat „Megvették" jelzésű képnek azt az agitativ, életet jelentő erejét, amit semmiféle művészet és semmiféle művészeti csoport nem nélkülözhet. A műkritikának csak akkor van jogosultsága, ha használ, de elveszti jelentőségét, ha irány- vagy pártpolitikát csinál és megszűnik létjogosultsága, ha használni nem tud.

A herceg Eszterházy Pál időnként fel-felbukkanó gesztusai éppen azt példázzák, hogy csak akkor lépjünk a nyilvánosság elé, ha ezzel a lépéssel használni tudunk. A példa kitűnő, sőt követésre méltó. Mágnások, főpapok, vezérigazgatók, kritikusok és zsürorok! tessék tanúlni, itt a jó alkalom! A professzor kitünő, a tanítás a helyes cselekvés örök principiuma: felelősségérzet.

Gyöngyösi Nándor dr.

HORTHY.

A honatya

Igen, ő a honatya. Nem holmi kis izgága ellenzéki képviselő, oh ő több annál, — ő egészen más! A hatalom ezredrészének reásugárzó fénykévéjétől megvilágítva áll telve öntudattal, mint a méltóság és a közbecsülés eleven szobra. A honatyaság, személye fontosságának tudata elömlik rajta és ahogy jön, megy, szól, tesz, bevonul, távozik, megjelenik, vagy nyilatkozatot ad, — abban benne van ez az egész, mámorosan gyönyörű, győzelmes rendszer, — az összes lényeggé vált külsőségeivel.

A hatalom és személye reprezentativ jelentőségének tudata úgy árad belőle, mintha érezné, hogy ott áll mögötte tömött sorokban életrehívója, védelmezője és életének egyetlen értelme: a rendszer, — minden alkatrészével és tartozékával együtt.

Hosszú sort látunk mögötte, — köztük szép, daliás, kakastollú csendőröket... nyalka bajusszal... és fényes szuronyokkal. Ott áll közöttük régi ismerősünk, — az adóügyi jegyző szerény alakja. Normális időkben szinte jelentéktelenné görnyed, zsugorodik össze, — észre sem vennéd őt... de a választások felforrósult lázas napjaiban nagy fontosságúvá, óriássá tud nőni!

Ott vannak a sorban a pénzügy urai, a jegyzők, a Mép-titkárok, a kerületi elnök, de mindnyájuk között jelentőségben fejjel emelkedik ki az egész impozáns, gyönyörű szerkezet legfőbb csavarja, a magyar vidék hatalmas ura: a főszolgabíró. Csudálatos kéthangú hangszer dur és moll egyszerre... félelmetes, csengő, dübörgő crescendoi vannak, melyek hallatára a megrémült paraszt ijedten vet keresztet, — de a mennydörgés, a zuhogó, zakatoló vihar átmenet nélkül halk, rábeszélőn behizelgő mollá változik olykor, s a vadászkalapos, bifsztekarcú honatya tegezésbe fuló, elérzékenyedetten hálás hangon szól:

— Köszönöm jó híreidet, Gézám... a Te ismert erélyed... a jó pásztor nem hagyja eltetvesedni a nyájat... ezt vártam Tőled... nem lesz itt semmi baj... Kanizsa majd észretéríti őket.

A honatya fennkölt alakja mögött a sötét háttérből jóvágású, snejdig főispáni titkárok elmosódott körvonalai bontakoznak ki. A kerület híres familiáinak fiai. Patinás megyebálok szilaj szupécsárdásainak három ujrát délcegen végigjáró bajnokai ők.

...„Kedves Uramöcsém"-ek, „aldzatos tiszteletem"-ek, „öcsém-uram"-ok hangja és a szűz dohány illata terjeng a levegőben. Ez teszi teljessé a honatya körül megjelenő képet. Kerületét is gondosan ápolja a honatya, — semmi fáradságot nem sajnál, ha a népről van szó! Száz kvaterkás, szivarfüstös, anekdótás, pohárcsengéses kaszinó-est tanuskodik erről...

A nép érthető és megható szeretete mély indulatokat ébreszt benne. Csak legutóbb is az a gyönyörű küldöttség... a százfagú deputáció... feledhetetlen volt! Magasröptű üdvözlőszónoklat... még ma is fülébe cseng a szónokló kántor nemes, borizú hangja... és maga a szónoklat! Hát az igen! — Hálás is volt érte a főbírónak. A szónok direkt Kossuth Lajoshoz hasonlította őt! Szó se róla, el volt készülve rá, de mégis elérzékenyedett...

Volt ugyan egy kis zavaró momentum — azok az okvetetlenkedő nyilaslapok belékötöttek akkoriban, a kossuthlajosi üdvözlőbeszédre vonatkozó válasza miatt, mert az úgy kezdődött, hogy: „Miként egykor Rodostó partjain az elhagyatott, lánglelkű Kossuth"... Kicsit apprehendált is emiatt a kerületi párttitkárnak... igazán jobban vigyázhatna az ilyesmire... ő nem ellenőrizhet mindent személyesen... na de nem fontos... nagyon szép volt az egész...

Maga a deputáció is úgy el volt érzékenyedve, hogy a költségek felszámlálásánál már szinte a tárgyilagosság határán mozogtak.

Régi embere ő a rendszernek és ami a fontos, megbízható. Megbízható volt már akkor is, mikor még István gazda játszotta a primet és a Sándor cár verte hozzá a taktust... Kiterjedt rokonság, atyafiai ülnek mindenfelé... itt egy sógor, ott egy koma... vagy egy unokabáty. De mindenekelőtt és mindenek fölött, családjának a dísze Feri bácsi: a Kegyelmes Ur. Ennélfogva állandóan államtitkárjelöltként emlegetik. Na nem sokan, de igenis emlegetik. Saját két fülével hallotta nem egyszer. Multkor is a nagy kormányváltozásnál. A kerületéből a Szabó György már gratulálni jött hozzá.

— Hát nem mondom, szó van róla, de még nem biztos az egész. Azután kitől hallotta kedvese Uramöcsém? — kérdezte mohón.

— A Rácz Ferencék terjesztik mindenfelé, — volt reá a válasz.

Lemondóan legyint és felcsigázott érdeklődése hírtelen alábbhagy, s halk sóhajtással mondja:

— Ja, csak attól. Neki én mondtam!...

Mindegy, ami nem sikerült egyszer, kétszer, tizszer, sikerülni fog majd tizenegyedszer, — egyszer ő reá is rákerül a sor. Miért ne kerülne, hát a többi talán különb nála...

...És ott áll a Korunk Hőse, közéletünk mindenható bálványa: a honatya... a ritkás kormánypárti padsorok között... áll délcegen és szilárdan, mint eleven felkiáltójel, mely az élet fejlődését tagadja...

Alakját a nép rajongó szeretete, húszesztendős parlamenti multjának emlékei... becsülés, tisztelet lengi körül... — szólásra emelkedve áll... szemén monokli... kezében sürün teleirt papirlapok..., kemény ajkai szólásra nyílnak... — fojtott várakozás üli meg a lelkeket:

a honatya hozzáfog — szűzbeszédéhez!...

Nagy Ica

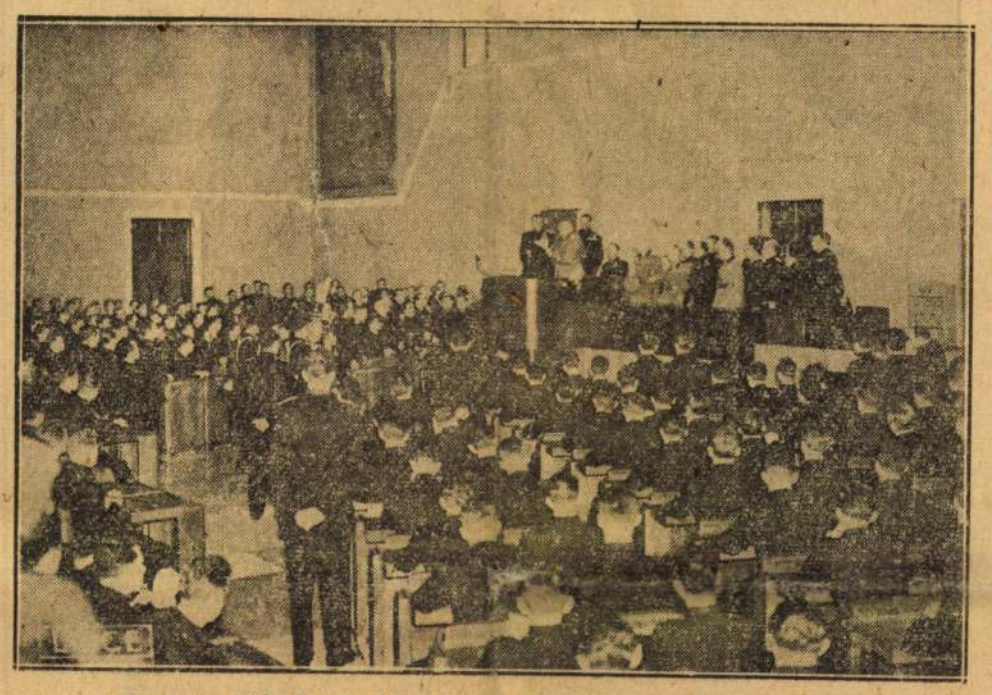

A Fasiszta Akadémia idei évfolyamának ünnepélyes megnyitása.

Ismét kétheti fogházra ítélte az ötös-tanács Fiala Ferencet

A *Szücs* Jenő törvényszéki tanácselnök vezetésével működő ötös-tanács szerdán délelőtt tárgyalta *Fiala* Ferencnek, a *Magyarság* főmunkatársának ügyét.

1938 szeptember 4-én Fiala Ferenc *Garai* Rezső és *Kajlinger* József hatvani körzetvezetők társaságában Ecséd községbe érkezett, ahol meglátogatta a párt ottani szervezetét. Látogatása elején azonban a csendőrök bekísérték az őrszobára és elkobozták tőle *Hubay* Kálmánnak az *ügyészség által engedélyezett hungarista programját*. A csendőrségi eset után Fiala Ferenc és társai elmentek *Nagy* József ecsédi adójegyzőhöz, őt arra kérték, hogy amennyiben a párt ottani szervezetében valami hibát találnak, úgy arról a jövőben — *amennyiben ez módjában áll* — értesítse a központot. Mielőtt eltávoztak a községből, az autót több ecsédi lakos vette körül, akik a szokott nemzeti szocialista üdvözlésekkel köszöntötték Fiala Ferencet. Később a csendőrség feljelentést tett azért, mert a búcsúzásnál állítólag *„Éljen Szálasi!"* felkiáltások is elhangzottak. Az ötös-tanács ez év augusztusában tartotta meg az első tárgyalást, ahol többek között kihallgatták Nagy József ecsédi jegyzőt is, aki *határozottan állította, hogy csupán a tömegből hangzottak „Éljen Szálasi!" kiáltások*, de sem Fiala Ferenc, sem két társa nem használták ezt a köszöntést. A többi tanu is hasonlóképpen vallott. A bíróság az október hóban megtartott második tárgyaláson felmentette úgy Garai Rezső, mint Kajlinger Józsefet. Ilyen előzmények után került a sor a harmadik tárgyalásra, ahol ismét kihallgatták Fiala Ferencet, aki megerősítette az első tárgyaláson tett vallomását. *Kiszely* Alajos védő kérte a vádlott felmentését, mert mint mondotta, Fiala Ferenc számtalan esetben bebizonyította a bíróság előtt, *hogy ha vétkezett — akkor azt be is vallja.*

Fiala Ferenc *nem élt* az utolsó szó jogával.

A tanács ezután ítélethozatalra vonult vissza és rövid tanácskozás után meghozta ítéletét, amely szerint büntevő feldicsérésének vétsége, továbbá az állami rend felforgatására irányuló vétség miatt *kétheti fogházra és politikai jogainak egy évre való felfüggesztésére ítélte*. Kiszely Gyula védő a bűnösség megállapítása miatt, míg az ügyész súlyosbításért fellebbezett.

Viharos jelenetek a Baross Szövetség elnöksége körül

A Baross Szövetség az ország keresztény magyar kereskedő- és iparos társadalmának legfontosabb kultúrális, társadalmi és érdekképviseleti szervezete. Feladata megteremteni a keresztény magyar összetartást az iparosok és kereskedők táborában, hogy összefogva, minél nagyobb eredményeket tudjanak elérni.

Bármennyire fáj is nekünk, ami a Baross-Szövetségben történt, mégis kötelességünknek tartjuk, hogy a Szövetség kebelében felmerült súlyos belső válságról olvasóinkat tájékoztassuk. A Baross Szövetség vezetőségének és vezető tagjainak egyes csoportjai már hosszabb idő óta egyre gyakrabban és hangosabban adtak kifejezést Ilovszky János elnöki működésével kapcsolatban elégedetlenségüknek. Az elégedetlenség okát legutóbb összse is foglalták 17 kérdőpontban, amelyek között különböző személyi, politikai és főként gazdasági természetű ügyek szerepelnek.

A belső válság tegnap végül is viharos jelenetekben robbant ki. Ilovszky János, a Baross Szövetség Múzeum-utcai székházában elnöki tanácsülést hívott össze este fél 8 órára. A tanácsterem bejáratánál az ülésre érkező vezetőségi tagokat szigorúan igazoltatták és csak azokat engedték be, akiknek kék meghívó cédulájuk volt. Az elnöki tanácsülést szigorúan zártnak és bizalmasnak nyilvánították.

A Baross Szövetség tagjai közül mintegy 150-en erre felvonultak az emeleti étteremben és ott külön megbeszélést rögtönöztek. Mindenekelőtt a legnagyobb felháborodással azt tárgyalták, hogy régi, sok áldozatot hozott és önzetlen munkát végzett Baross-testvéreket egyszerűen kirekesztettek a tanácsülésről. Szerintünk ugyanis már hosszú évek gyakorlata alapján megilleti őket a tanácsülésen való részvétel joga.

A rögtönzött értekezleten a legsúlyosabb kifakadások hangzottak el Ilovszky Jánossal szemben. Többen azt kifogásolták, hogy Ilovszky Jánosnak fontosabb a politika, mint a Baross-Szövetség és hogy a nagykanizsai választás adminisztrációjára is a Baross Szövetség tisztviselőit használta fel. Mások azt követelték, hogy különböző adományokról és pénzügyekről adjon a Szövetség elnöksége nyilvános nyugtázást és elszámolást.

A rögtönzött értekezlet tagjai végül is úgy határoztak, hogy bizalmatlanságukat nyilvánítják a Szövetség elnöke iránt. Ezt azonnal írásba is foglalták és beküldték a tanácsülésen elnöklő Ilovszky Jánosnak.

A tanácsülés befejezése után a Magyarság munkatársa megkérdezte Ilovszky Jánost, hogy a történtek után milyen álláspontot foglal el?

Ilovszky János a következőket mondotta munkatársunknak:

— Hetek óta folyik már itt ellenem ez az akció, amelynek élén *Nagykovácsy* Milenkó áll. A mai palotaforradalmi kísérletet is Nagykovácsy Milenkó rendezte meg és olyanokat is bevont ebbe, akik legfeljebb egy-két év óta tagjai, vagy nem is tagjai a Baross-Szövetségnek. Ezért a mai elnöki tanácsülés Nagykovácsy Milenkó *ellen a fegyelmi eljárás megindítását rendelte el.* Annak a 40 Baross-tagnak pedig, akik a bizalmatlansági nyilatkozatot aláírták, felajánljuk, hogy lépjenek ki a Baros Szövetségből, amely esetben velük szemben a szövetség mindennemű tagdíj-igényér;l lemond. Amint a bizalmatlansági nyilatkozat a kezembe került, az elnöki tanácsülésen azonnal felvetettem a bizalmi kérdést.

— Az elnöki tanácsülés tagjai 53—13 szavazat arányban teljes bizalmat szavaztak az elnökségnek.

— A palotaforradalmárok tudtommal azt hangoztatták, hogy vezetésem alatt nem fejlődött a Baross Szövetség. Ezzel szemben én arra hivatkozom, hogy elnökségem alatt megszerezték ezt a htalmas székházat és míg a régi székházunkban a ruhatári kimutatás szerint havonta kétszáz látogató fordult meg, addig ma már ott tartunk, hogy a látogatók száma havonta kb. 5.700. Ez a tény a legjobb bizonyítéka, hogy fejlődött-e a Baross Szövetség vagy nem?

— Egyébként a mai elnöki tanácsülés elhatározta, hogy köszönetét fejezi ki a keresztény magyar ujságoknak, valamint a Baross Szövetség célkitüzéseit támogató országgyülési képviselőknek, amiért velünk, illetve a kisiparosság és kiskereskedelem érdekében együtt éreznek és azokért állhatatosan harcolnak.

Értesülésünk szerint a Baross Szövetség belső ügyei a tegnapi nappal semmi esetre sem jutottak el a befejezésig, hanem további fejleményekre lehet kilátás.

Egészségünkre vigyázni kötelesség!

Gyümölcsételek és nyersfőzelékek 1.50 P, Az önfegyelmezés művészete 3.— P, — A rákbetegségről —.80 P, A prostatabetegség gyógyítása 3.40 P, — A fejfájás-kór és gyógytana 3.— P, Koplaló-kúra és részkoplalás 1.50 P. Kapható a *Magyarság* könyvosztályában, Hunyadi János-út 2.

A Times a magyarországi lengyel menekültekről

Londonból jelentik: A Times szerint Magyarország mindent megtesz a lengyel menekültekért, de minthogy még Erdélyből is van többezer magyar menekültje, a *lengyelek támogatása türhetetlenül megterheli a magyar költségvetést.*

Magyarország kormányzójának szobrát december 6-án, a kormányzó névnapján avatja fel a főváros

A főváros a múlt esztendőben, amikor az ország vitéz nagybányai *Horthy* Miklós, Magyarország kormányzójának hetvenedik születésnapját ünnepelte, megszerezte az elhunyt nagy mesternek, *Zala* György szobrászművésznek a Kormányzóról mintázott mellszobrát, amely a mesternek az utóbbi esztendőkben készített alkotásai között a legsikerültebb. A másfélszeres életnagyságú bronzszobrot a főváros az Ujvárosháza főlépcsőházának első pihenőjénél, szembe a feljárattal vörösmárvány talapzaton állíttatja fel, s ez a munka most folyik. Méltó keretet kap ezen a helyen a Kormányzó szobra, amelytől jobbra és balra van a főváros hősi halottainak emlékműve, a márványtáblákra azoknak neveit vésték, akik a világháborúban életüket áldozták fel a hazáért.

A Kormányzó szobrát a főváros vitéz nagybányai *Horthy* Miklós, Magyarország kormányzójának nevenapját, december 6-án ünnepélyes külsőségek között avatja fel.

A miniszterelnök tisztelgése a kormányzónál

Teleki Pál gróf miniszterelnök november 16-án, csütörtökön délelőtt tisztelgő kihallgatáson jelent meg *Horthy* Miklós kormányzónál. Az ünnepélyes aktus abból az alkalomból ment végbe, hogy ezen a napon mult éppen húsz éve *Horthy* Miklós fővezérnek s a Nemzeti Hadsereg csapatainak Budapestre történt bevonulása. A miniszterelnök kifejezte a kormányzónak a maga s kormánya, valamint a régi szegedi ellenforradalmi bajtársak hódolatát.

Az osztálysorsjáték húzása

10.000 pengőt nyert: 9866 78571
3000 pengőt nyert: 87850
2000 pengőt nyert: 30142
1000 pengőt nyert: 22806
500 pengőt nyert: 26122 41980 52137 57687 86927
300 pengőt nyert: 15741 25623 42378 55393 61888 67342 68428 68755 84253
200 pengőt nyert: 493 3979 7337 20369 22668 22985 28927 30512 33726 40368 46538 47014 54101 58217 59174 60093 76847 78197

(A közölt számok helyességéért felelősséget nem vállalunk.)

Fenti sorsjegy-jegyzéket
Suchtár Bankház
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT 6. Telefon: 132-293. és
osztálysorsjegy főárusítója állította össze eredeti húzási adatokból.
A 3 osztályra vételsorsjegyek már kaphatók!

1/8	1/4	1/2	1/1
P 10.50	P 21.—	P 42.—	P 84.—

Telefon-, levelezőlaprendelésre még kaphatók.

Felmentették Keresztes Fischer Miklóst kormánybiztosi minősége alól

Az MTI jelenti: A m. kir. minisztérium vitéz *Keresztes-Fischer* Miklós kormányfőtanácsos IV. számú m. kir. honvédhadtest területére kiterjedő illetékességű országmozgósítási kormánybiztosi minősége alól szolgálatainak elismerése mellett saját kérelmére felmentette és *Nikolits* Mihály, Pécs m. kir. thj. város főispánját a IV. számú m. kir. honvédhadtest területére kiterjedő illetékességgel Pécs székhellyel országmozgósítási kormánybiztossá nevezte ki.

Frigyes Vilmos porosz herceg él és üzleti ügyekben Londonban tartózkodik

Londonból jelentik: *Frigyes* Vilmos porosz herceg, akiről azt híresztelték, hogy Németországban megölték, ezidőszerint Angliában tartózkodik. Ezt a *Press Association* is megerősíti. A 28 éves herceg *Vilmos* császár legifjabb fia. Angliában úgy tudják, hogy *érdekeltsége van különböző kereskedelmi üzletekben.* Emlékeztetnek arra, hogy a herceg résztvett *György* király temetésén és a mostani királyi pár megkoronázásán. (MTI)

HIREK

NOVEMBER 17, péntek: Róm. kat: Csodatevő Gerg. — Protestáns: Hortense. — Görögkatolikus: Gergely pk. Budapesten a nap kel 6 óra 51 perckor, nyugszik 16 óra 06 perckor. A hold kel 11 óra 36 perckor, nyugszik 21 óra 59 perckor.

Emlékezzünk!

Két nappal utóbb hősi halált halt...

1914 november 17-én csodás hőstett történt a galiciai Tarnov alatt, ahol a volt kecskeméti 13. közös huszárezred tartotta, természetesen lóról szállva, a frontszakaszt.

Az ezred egyik százada messze előretolt állásban küzdött, de parancsot kapott, hogy feladata teljesítése után vonuljon vissza a törzshöz. A század meg is kezdte útját, és a hátbiztosítását *Jurány* Valter huszárzászlós látta el hat huszárjával.

Váratlanul valahonnan hatvan kozák került elő s azon volt, hogy elvágja a század visszavonulási útját. Jurány a hat huszárjával szembeszált velük. Irtózatos harcot vívott a két aránytalan ellenfél. Egyik óra a másik után telt és Jurány még mindig tartotta az arcvonalát. A százada közben már messze járt. Végül a kozákok kissé tágítottak s ekkor Jurány a huszárjaival visszavonulva, rendben megtért csapattestéhez. Rövidesen megkapta az arany vitézségi érmet, de nem sokáig örülhetett neki, mert két nappal utóbb egy kézitusában hősi halált halt. Emlékezetét a világháborús magyar történelem egyik legszebb lapja őrzi.

— A francia sajtó válsága a — zsidó sajtó válsága. A francia kamarában az egyik képviselő szóvátette, hogy a franciaországi sajtó mindig közismert volt megvásárolhatóságáról. A Panama-csatorna botrányának kipattanásakor derült ki, hogy milyen hatalmas összegeket fordítottak ennek a sajtónak lepénzelésére. A világháború alatt és azt megelőzően különösen az *orosz cári kormány volt, amely fantasztikus összegeket fordított* a franciaországi sajtó jóindulatának megnyerésére. (Erre vonatkozólag igazán szenzációsnak mondható adatokat közölt dr. Josef *Eberle* a bécsi *Schönere Zukunft* című katolikus hetilap szerkesztője *Grossmacht Presse* című munkájában). Igaz ugyan, hogy *valóban francia sajtóról* a szónak *faji* és *nemzeti* értelmében sohasem lehetett beszélni. Egyedül a *Libre Parole* című napilap volt hosszabb ideig teljesen *zsidómentesnek* mondható. Jelenleg Pellepoix párisi városi tanácsnok és Henri *Costonnak* van egy-egy hetilapja, amelyek bátran felveszik a harcot a zsidó sajtó monopóliumával szemben. A zsidó befolyástól némileg függetlennek mondható a *Gringoire* című napilap is. Csak egy ízben történt a háború után komoly kísérlet, a zsidó sajtómonopólium letörésére a gazdag *Coty* illatszergyáros részéről, amely kísérlet azonban kudarcba fulladt, s az általa megvásárolt Ami du Peuple című lap a zsidó bojkott következtében mint *zsidómentes orgánum csakhamar megbukott*. A franciaországi sajtóban esetleg mégis jelentkező zsidóellenes hangokat a francia kormány azonnal elnémítja. Zsidóellenes meggyőződésű ujságírók az utóbbi időben több havi fogházbüntetést kaptak.

— AZ ÁTKÉPZETTEK SÉRELMEI A KORMÁNYBIZTOSSÁGON. A Nemzeti Munkaközpontba tömörült átképzettek helyzetük javítását célzó mozgalma jelentős fordulathoz érkezett. Dr. Kultsár István értelmiségi kormánybiztos megbeszélésre hívta össze a könyvkereskedői és könyvkiadói szakmára átképzett tisztviselőket. A megbeszélések során az átképzettek ismertették azokat az akadályokat, amelyek a szakmában való előrehaladásuk útjában állanak. A kormánybiztos kijelentette, hogy a maga hatáskörében mindent megtesz az átképzettek érdekében és arra törekszik, hogy minden átképzett hajlamainak és képzettségének megfelelő munkahelyhez jusson.

Verebély Tibor orvosprofesszor huszonötéves tanári jubileuma

Meleg szeretettel ünnepelte csütörtökön este a Verebély-klinika nagynevű professzorát Verebély Tibor dr.-t tanári székfoglalásának huszonötesztendős évfordulója alkalmából. Elsőnek Domanovszky Sándor rektor köszöntötte a jubilánst. Dr. Orsos Ferenc az orvostudományi kar, Matolay György professzor pedig a régi tanítványok nevében szólott a hála és köszönet hangján Verebély professzorhoz. Azután Hóman Bálint kultuszminiszter emlékezett szólásra.

— A jó tanárnak három dologra van szüksége — mondotta —: hitre, tudományra és szívre. Mind a három megvan Verebély Tiborban. A jubiláns orvosprofesszor megindultan köszönte meg az ünnepeltetést.

— Köszönet Józseffalva, csángó falu felépítőinek. Kolozsvárról jelentik: November 5-én volt a bukovinai Józseffalván a májusi nagy tűzvész után felépített 84 új magyar ház felszentelési ünnepe. Ebből az alkalomból Albrecht Rezső, a Romániai Magyar Népközösség Társadalmi Osztályának előadója, aki az egész újjáépítési munkának a vezetője volt, nyilatkozott a kolozsvári magyar lapoknak. A nyilatkozat köszönet volt az erdélyi magyar társadalom felé, amelynek áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a román tömbök közé beékelt, leégett csángó falu újjáépüljön. Albrecht Dezső megköszönte Kós Károly író, Márton Áron gyulafehérvári püspök, Bálint József és a magyar sajtó támogató közreműködését a szinkatolikus csángó falu felépítése érdekében.

A BALATON: MAGYAR TENGER.
MECSÉR ANDRÁS: MAGYAR EMBER.
TENGER EMBER, ZÁSZLÓT ELŐ!
MECSÉR LESZ A KÉPVISELŐ!
ÉLJEN A NYILAS!

— A zsidó Petsechék jó szimatja és a cseh diplomácia. A „Poledni List" című cseh lap — mint a Magyar Távirati Iroda jelenti — a Petschek és társa prágai zsidó bankház felszámolásával kapcsolatban közli, hogy a *Petschek*-család már 1938 tavaszán Angliába költözött, mert *jobban a jövőbe látott, mint a hivatalos cseh külpolitika*, amely bízott a külföldi katonai segítségében. Petschekék ezzel szemben más gazdag zsidókkal egyetemben sokszor *vesztességgel* is értékesítették vagyonukat és vándorbotot vettek a kezükbe, mert *jobb értesüléseik voltak, mint az egész cseh diplomáciának* együttvéve. A Poledni List jelentéséhez hozzáfűzhetjük még, hogy Petschekéknek igen jelentős érdekeltségeik voltak a német barnaszén bányászatban is, de ezeken is idejében túladtak. Petschekék jó szimatja persze nem jelenti, mintha a cseh állam vezetősége Benes szabadkőműves elnökkel az élén, nem látta volna előre a kikerülhetetlen véget, mert *nincsenek értesüléseink arról*, hogy *például Benes sokszázmilliós vagyonából jelentős értékek maradtak volna a mostani protektorátus területén*, úgyhogy azokat minden bizonnyal még idejében külföldön helyezte biztonságba. Az igazság az, hogy a cseh állam vezetői mindenáron ragaszkodtak a hatalomhoz és *csunyán becsapták a cseh népet.*

— Kétszázezer pengőt osztott szét a főváros a budapesti inségesek között. A főváros az elmult években a téli hónapokban rendkivüli segélyben részesitette a budapesti inségeseket, a hideg időjárás nélkülözéseit kivánta ezzel enyhiteni és elviselhetővé tette a rászorulók megnehezült helyzetét. Sajnos a munkanélküliek száma ebben az évben lényegesen nem csökkent, mig a mult év végén 100 munkakeresőre 56.80 munkahely jutott, ez év végén 100 munkakeresőre csak 55.40 munkahely esett. Ezek az adatok azt mutatják, hogy a munkapiac ehlyzete Budapesten a mult évihez viszonyitva általuánosságban nem javult. A statisztikai adatokból megállapitotta *Szendy* Károly polgármester, hogy az előző évekhez hasonlóan nagyszámú munkanélküli van ráutalva most télen is a főváros támogatására. Az inségesek nehéz helyzetét szemelőtt tartva *Szendy* Károly polgármester a legközelebbi közgyűlés hozzájárulását kéri, hogy a munkanélküliek rendkivüli téli segélyezésére *200.000 pengőt oszthasson szét.*

SEMMILYEN FORMÁBAN

Berlini házait elhallgatta egy direktor?
A hallgatás okára rájöttem hamar.
Némileg érthető, ha egy zsidó
Berlinről hallani sem akar...

Pégusz

— 245.250 pengővel emelkedtek a főváros szociális kiadásai. Az évközben bekövetkezett áremelkedés miatt a főváros közjótékonysági és szociálpolitikai akcióinak kiadásai *245.250 pengővel* emelkedtek. Ezt az összeget póthitelből fedezi a polgármester. A hatósági étkeztetésnél felmerülő többkiadás *150.000 pengő*, az iskolai tejtizóraiztatás kiadása *21.000 pengővel emelkedett*, most tatarozlatja a főváros kislakásos telepeket, a rendkívüli kiadásokra *50.000 pengőt* kell fordítani, megdrágultak a foglalkoztatóműhelyek anyagbeszerzései és munkabérei, a többletkiadás *24.000 pengő.*

Átadták Reményik Sándornak és Mécs Lászlónak a Főváros Arany János-érmét

Budapest székesfőváros *Arany János-érmet* csütörtökön délután ünnepélyes külsőségek között adták át a városházán *Reményik Sándor erdélyi és Mécs László felvidéki magyar költőknek.*

Az ülésen *Morvay* Endre alpolgármester elnökölt, aki a főváros nevében üdvözölte a két *kiváló magyar költőt.* — „Reményik Sándor megrázóan magyar verseit ismerni és szeretni annyi, mint magyarnak lenni. Mécs László magasztosan emberi érzelmi világa bennünk is új világosságot gyujt, — mondotta többek között az alpolgármester. Reményik Sándor meghatottan köszönte meg a kitüntetést. A *csend magyarságából* jövök, — mondta — és a magyar *Csendbe térek* vissza. De az ünnep, ünnep marad, a magyarság, magyarság és Arany János örökké Arany János. Azután Mécs László mondott köszönetet a székesfővárosnak. A megleghangú ünnepség befejezéséül a kitüntetett költők *egy-egy versüket adták elő.*

— Rablásért kétévi fegyház. Csütörtökön került a törvényszék *Krayzell*-tanácsa elé *Kollár* János hajóslegény, mert a vád szerint szeptember 9-én egy Tisza-utcai kocsmában való iddogálás után az utcán megtámadta *Dadi* János szobafestőt, szemenvágta és a zsebéből kirántotta arany óraláncát és ezüst óráját. A vádlott, a károsult és több tanu kihallgatása után a törvényszék *Kollárt rablás büntette* miatt kétévi fegyházra itélte. Az itélet nem jogerős.

— Ez aztán áldozatkészség! A *Magyarság* 1939. november 14-én megjelent számában fenti cim alatt közleménnyel kapcsolatban Reich Vilmos annak a közlésére kért fel, hogy ő nem ad bérbe butorozott szobát senkinek és a közlemény adataival ellentétben nem is lakik a nyiregyházi Nyirviz-palotában.

— Elsüllyedt egy úszály, mert részeg volt a kormányosa. Bukarestből jelentik: Tulcea mellett a Dunán egy úszályhajót kormányosa nekivezetett egy kikötőoszlopnak. A hajó léket kapott és rakományával együtt elsüllyedt. A rajta utazó húsz személyt csak nehezen sikerült az utolsó pillanatban kimenteni. Megállapitották, hogy a kormányos, egy húszéves fiatalember teljesen részeg volt és ez okozta a szerencsétlenséget.

— Megkezdődött az unitárius egyház alkotmányozó-ülése. A magyarországi unitárius egyház szerdán kezdte meg egyházszervezeti törvényeinek tárgyalását. Előtte a Kohary-utcai templomban istentiszteletet tartottak. Az ülést dr. *Mikó* Ferenc ny. államtitkár, főgondnok nyitotta meg. Délben egy órakor a Kormányzó fogadta a *Józan* Miklós, *Mikó* Ferenc dr. és *Kozma* Jenő dr. tagokból álló bizottságot, akik megköszönték a legfelsőbb engedélyt.

Emelkedtek a nagykereskedői árak

A Statisztikai Hivatal októberi jelentése

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a következő október havi gazdaság-statisztikai adatokat közli:

A nagykereskedelmi árak indexszáma az 1929. évi árakat 100-zal véve egyenlőnek, október hó végén 87.5 volt az előző havi 86.5-tel szemben. Az egy pontos emelkedést egyes ipari termékek árának kisebbmérvü szilárdulása, továbbá a kávé és tea ismeretes áremelkedése idézte elő.

A létfenntartási költségek indexe az 1913. évi árakat 100-zal véve egyenlőnek, október hó végén lakbérrel együtt számítva 102.2, lakbér nélkül pedig 107.2 volt. Az index az előző hóhoz képest 0.1 ponttal csökkent.

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamindexe az 1926. évi árfolyamokat 100-zal véve egyenlőnek, a szeptember végi 102.1-gyel szemben október hó végén 108.2 volt.

A Postatakarékpénztár központja és közvetitői október hó folyamán 4.5 millió pengő uj zálogkölcsönt folyósitottak, a kiváltások összege pedig 5.2 millió pengő volt. Az összes zálogáladék igy október hó végén 23.8 millió pengőről 23.0 millió pengőre csökkent.

Az uj fizetésképtelenségek száma október hóban 69 volt, az előző havi 43-al szemben, a passzivák összege 1.7 millió pengőről 2.5 millió pengőre emelkedett.

A kir. járásbiróságoknál és a kir. közjegyzőknél október hó folyamán 2.849 db. váltó került óvatolásra 1.5 millió pengő értékben. Szeptemberhez képest az óvatolt váltók darabszáma 285-től, értékük pedig 0.1 millió pengővel csökkent.

A Pénzintézeti Központ kötelékébe tartozó budapesti pénzintézeteknél és a Postatakarékpénztárnál elhelyezett összes betétek álladéka október hó végén 1.498.1 millió pengőt tett, melyből a takarékbetétekre 671.3 millió, a folyószámlabetétekre pedig 826.8 millió pengő esett. Az előző hóhoz képest a takarékbetétek álladéka 23.8 millió pengővel, a folyószámlabetétek álladéka pedig 28.4 millió pengővel emelkedett.

— Házasság. Karácsonyi Gyula m. kir. légügyihivatali tisztviselő és neje Bohn Anna leánya, Ilona, balázsi Podlussány J. Attila és neje Mátay Erzsébet fia, Lajos f. évi november 18-án d. e. ½12 órakor tartják esküvőjüket a békásmegyeri plébánia-templomban.

— Szegő Márta és dr. Nagy Iván székesfővárosi s. fogalmazó november 18-án, szombaton délután félhét órakor tartják esküvőjüket a Kegyes tanitórendi gimnázium kápolnájában.

— Pergő József dányi főjegyző csütörtökön este 6 órakor vezette oltárhoz Szabó Julianna tisztviselőnőt. Az esketési szertartást a zugló plébániatemplomban Semsey Zoltán dányi plebános végezte.

— Kitüntetések és címadományozások. A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére Ujj György volt műszaki főigazgatónak, a magyar távíró és távbeszélő fejlesztése körül szerzett érdemei elismeréséül a magyar érdemrend középkeresztjét,

Vitéz Árpád földbirtokos, volt országgyülési képviselőnek a közélet terén szerzett érdemei elismeréséül a kormányfőtanácsosi címet,

Gróf Ferencnek, a zágrábi m. kir. konzulátus alkalmazottjának közhasznu és érdemes tevékenysége elismeréséül a kormánytanácsosi címet,

Nagy XVII. Imre próbarendőrnek pedig hűséges, bátor és önfeláldozo kötelességteljesitéséért a magyar ezüst érdemérmet adományozta.

— Eltemették a müncheni merénylet nyolcadik áldozatát. Münchenből jelentik: Csütörtökön délelőtt temették el ünnepélyesen Schmiedit, a vérrend tulajdonosát, a november 8-i bombamerénylet nyolcadik halálos áldozatát. A gyászünnepségen résztvettek a Münchenben tartózkodó pártvezetők, valamint a hadsereg több képviselője. A Führer koszorút helyeztetett a koporsóra. (MTI)

Mézesmadzag

Megindult Amerikába a magyar baromfikivitel. A baromfi tényleg magyar tenyésztés, de maga a kivitel: zsidóüzlet. Nem volna jó a baromfiakkal együtt a tojásos és tollas zsidókat is elexportálni innen?

*

Lesz elég burgonya a télen. A krumpli kilójáért a termelő átlagban 5 fillért kap. Mi viszont 11—13 fillérért vesszük. Ki süti itt meg közben a maga kis — burgonyáját?

*

Az árdrágitókat, fecsegőket szorgalmasan összefogdossák. Igy majd csak megszabadulunk a Világ Zsidóságától — Magyarországon...

— Darányi Kálmán emléke a TESZ-ben. A Társadalmi Egyesületek Szövetsége e. hó 18-án este fél 6 órakor Szabadság-tér 16. szám alatti dísztermében gyászülésen adózik Darányi Kálmán, a TESZ örökös díszelnöke emlékének. A gyászülésen dr. Czettler Jenő m. kir. titkos tanácsos, a TESZ országos társelnöke mond emlékbeszédet. A gyászülésre a TESZ elnöksége meghivta a kormány tagjait és a nagy halott legközelebbi hozzátartozóit.

— Medikus Tea a Gellért-szállóban. Az orvostársadalom találkozója minden évben a Medikus Tea, melyet a szokott fénnyel tart meg az Orvostanhallgatók Segitő Egyesülete a szegénysorsu orvostanhallgatók felsegélyezésére. A rendezőbizottság mindent elkövet, hogy a Tea a budapesti társadalmi élet legkiemelkedőbb eseményeinek egyike legyen. Meghivóigénylés, asztalfoglalás: Medikus Bálroda, Budapest, VIII., Üllői-út 26. I. emelet. Tel.: 13-12-78.

Zala György

cvód

Új Magyarság.

1935. nov. 26.

(Lechner Jenő horrá-
zolása a Névtelen Hős
emlékművének vitájá-
hoz.)

Zala Gör 91

Féla baba i c. szobormüvének rajza Zalatól: Vas Ujs 1882-
760. l.

Zala György

Fél a baba c.
szobrának repr.
1885. orsz. kiáll. kat.

FÉNYES ADOLF FESTŐMŰVÉSZ ROMANTIKUS KÉPEI

Zala György

Horthy Miklós
kormányzó marvány
mellszobra, repr.
Képzőművészet
1933. 58. sz. 51. l.

STÜHMER
MIKULÁS
STÜHMER MIKULÁS
STÜHMER
MIKULÁS

Zala György

1933 feb márc

Horthy Miklós
kormányzó nobra

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

Zala György K

ZALA GYÖRGY: A NEMZETI MEGÚJHODÁS EMLÉKMŰVE

Képzőm. Tan. 1927/28
Téli Kiáll. Cat. 0

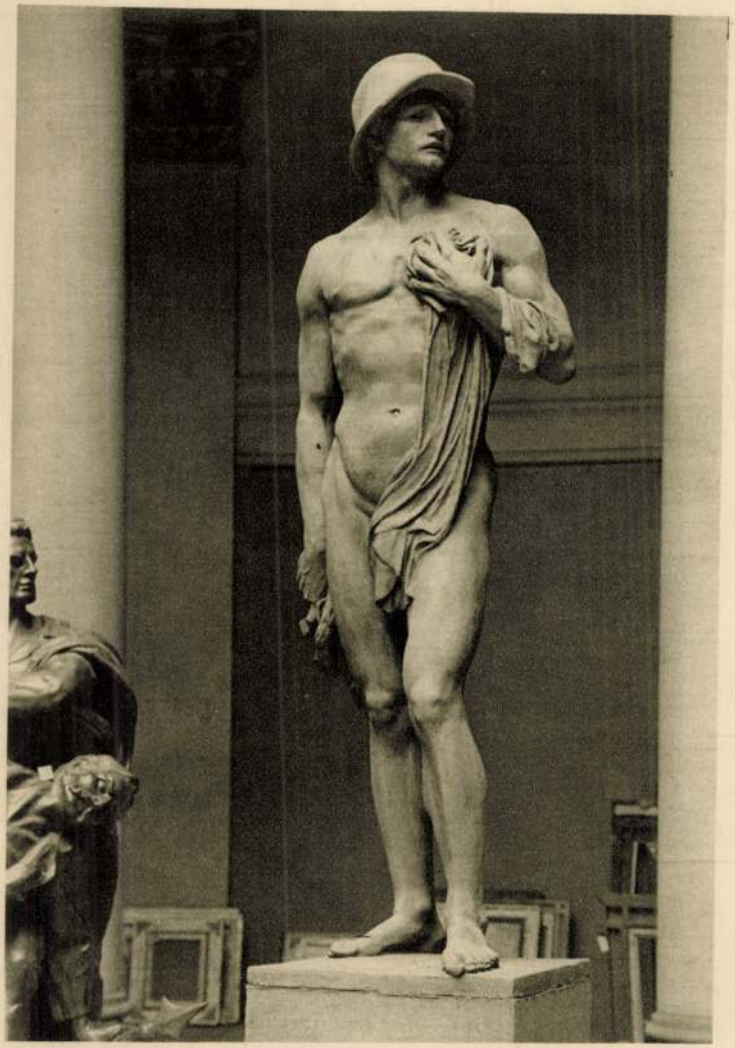

BORY JENŐ : A MŰEGYETEMI HŐSI EMLÉK

Zala György

K. M. wód

Az uj garságügyi palota. Nobor mivei

vas. hp 1895. 33 m

Zala György

kérisette az alábbi
főhomlokratán az
Zat allegorikus kö
foratát.

Komor Marcell:
uj igazságügyi palo
Vas. Ujs. 1896. 71

Ivód
Vas. Ujs. 1896. 722. l.
(Az igazságügyi palota
felavatása.)

nella malinconica Tignola, esprime una volontà di consolarsi in un piccolo mondo umile e quotidiano.

Ma l'impronta più vasta e profonda di questa incertezza spirituale, di questo senso di smarrimento, di questo bramcolar doloroso in cerca di se stessi, è l'opera teatrale di Luigi Pirandello.

Egli, possiamo dire, ha saputo dar parola al disperato singulto di Glauco.

Teatro non più orgiastico, non più di lussuria: ma di spasimo, ma di pena, apre le sue scene nelle paurose profondità dell'animo.

Qui l'uomo si oppone nettamente a tutti i vagheggiamenti dell'età precedente: e vuole e tenta ritrovare la morale dopo averla offesa, l'onestà dopo averla sconosciuta, la virtù dopo averla spregiata, la bontà dopo averla derisa, la famiglia dopo averla dispersa, l'amore dopo averlo tradito, Dio dopo averlo negato.

E sembra che da certe pagine si levi, velatamente, il sospiro che tremava nel canto del pastore errante per la notte:

Zala György

ind

Hauszmann Alajos

A budapesti igazságügyi palota. M. Mérnök és Építész Egylet Évlapja 1897. 62. l.

.....*-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.*

Nyugta

.....*azaz:* .....*Korona* .....*fr*

Zala György

Lásd

Hauszmann Alajos:
A bpesti igazságügyi
palota. ~~Hauszmann~~
~~Alajostól~~. Bp.
1901 7. l.

Zala György

vöd

Magy Alp.

72 – 79. l.

A kultuszminisztérium palotájának tervpályázatán (1905) az első díjas Alpár Ignác ellen a II. díjas Lechner Ödön ordeében.

ŐBÁNYÁSZATA

ÁRVÁNY-, GRÁNIT-
ÉKEK RAKTÁRA
CZEN. □□□□□□□

IRODA: □□□

ÉNYE.

ELVÁLLALOM A KŐFARAGÓ SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKÁK KIVITELÉT, UGY BEL, MINT KÜLFÖLDI MINDENNEMŰ KŐ- □□□ ANYAGOKBÓL. □□□ KÖLTSÉGVETÉSSEL DIJMENTESEN SZOLGÁLOK. □□□□

Erdőbénye, 1910. május 19.

os Bizottsága

Budapest.

5-én kelt 341/910. számú nagybecsű

Zala György

A pécsi székescsegyházban az északi altemplomi lejárat dombor. művei a XII. századiak másolatai és kiegészítéseikent fentitől.

Szö Pécs 64. l.

Zala György

A pécsi székesegyház
altemplomában a
holt Krisztus-szobra
fejtetőről.

Sz. Pécs 64. l.

Zala György

Vás: Ujs. 1887. 405. l
(A pécsi bazilika
szobornüvei.)

Zala György

A pécsi székesegyház
Jézus Szent Szíve kápol-
nájában Jézus Szent Szíve
aranyozott bronz szobra
fentről.

Pécs 56. l.

Title here

Zala György

A pécsi szőkesegyházban a népoltár asztalának félkörives hátlapjám domborműben: Krisztus a keresztfán, Mária Magdolna és két angyal, fenti régieskedő műve.

Szőpécs 63. l.

Zala György

A pécsi székesegyház, altemplom lejáratának relietjei dr. Czobor Béla rekonstrukciója nyomán fentitól –

irod

Veliés László. Az egyházi művészetek tanulmányozásáról. Bpest 1894. 73. l.

Vasárnap

27

Kr. király

● Újhold 11 ó. 15 p.

Hétfő

28

Simon és Jud. ap.

Kedd

29

Narcisz pk.

Szerda

30

Protestáns naptár

Október-Nov.

V	27	Szabin
H	28	Simon
K	29	Zenó
S	30	Kolos
C	31	Ref. e.
P	1	Marian
S	2	Achill

Ó görög naptár

Október

V	14	Nazár
H	15	Lucián
K	16	Longin
S	17	Ozeás
C	18	Lukács
P	19	Joel
S	20	Artem.

Izraelita

Zala György

pécsi rzékescsph.

vród

Velvánd

170 l.

Zala György

írod

a

Török Gyula dr

Pécsi intimulatio

Pécs 1943. 177. l.

Zala György

műve az alábbi templom
fővltárnak Jézus
Szent Szivé~~nek~~ nebre,
(műkő)

ivód
a

Szőnyivárosm temp

22.l.23.l.

Képpel

Zala György

Jézus szive mükö-
szobra [a bpest város-
majori rk. pléb. tem-
plomban

Horvtemplép
35. l.

[valamint Pádkai
szent Antal szobra

Zala György

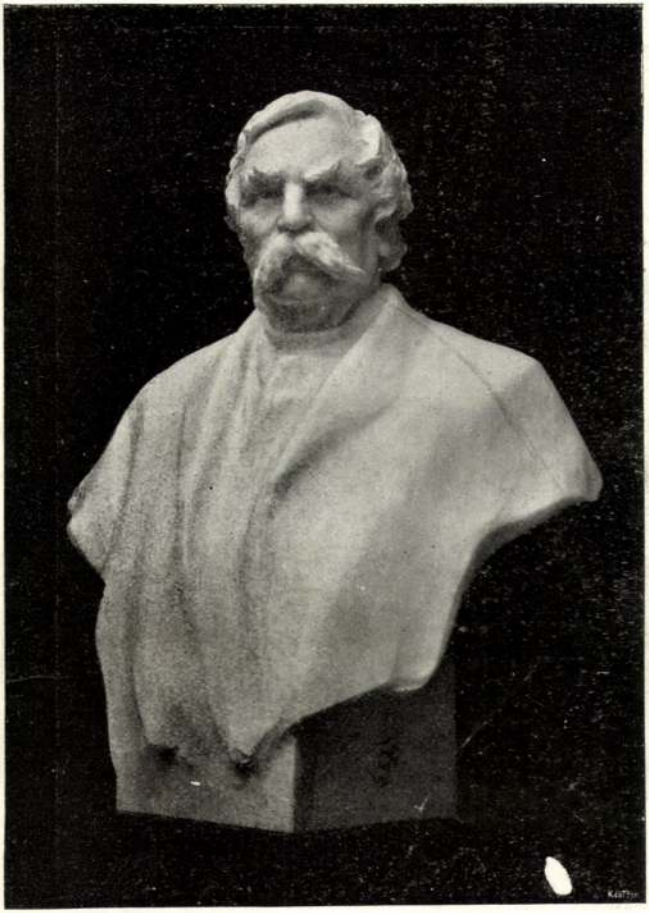

151. Zala György: Deák Ferenc.

KMTars 1906. tav. kiáll.

168. Moiret Ödön: Tanulmány-fej.

Zala György

készítette a szegedi Deák Ferenc bronz szobrát, mely a Széchenyi térén áll. Alábbi cikk seholy sincs vele megbékülve.

Sós Aladár: Az uj szobrok. Szegedi Napló 1915. jan. 19.

U. 2141.

ZONDERTAK

Zala György

Kegedi Deák szobráról.

Szeged és Vidéke

1914 dec. 19. (Szobrok
visszontagságai. Deák
Ferenc szobra kegedre
került.)

U 2142

Dr. OLAY FERENC
BUDAPEST, I., BUDAFOKI-UT 15. IV. 2.

Müeml
Állat
Dr. O

Zala György

Deák Ferenc szegedi szobra

igód

NémedySzeged 420. l.

Zala György

Deák Ferenc
nobra 1913

Horvathiné hagyad
21. 1

Zala György

cod

Szegedi Hiradó
1912 nov. 8. (Zala
György és a Diák-no-
bor.)

U. 262.

Zala György

Kőszítette Kozma Ferencz ~~Kisbér~~ marótagnesi szobrát, mefet 1898 nyár 23-án leplerték le.

Vas Typ 1898. 376
l. Eppel

Zala Störz

iród

Kozma Fsener enli-
lerete. (Merohegye
[illegible]) Vas. Zys
1897. 717 l.

ZALA GYÖRGY

ÉLETKÉP

Művészet 1917 38. l.

Zala György

mián: Luce, Strak és Bötticher, tanulótársai között a hírnevesebbek: Wallott, H. Licht, Grossheim és Kaiser. Akadémiai tanulmányaival párhuzamosan műtermi foglalkozást is folytatott Pártos, tanárának Luce mesternek építkezésein fizetés mellett. (Akkor már tellett hét garasos ebédekre is!) E gyakorlati foglalkozásban része volt a híres Borsig-palota építésében, amelynek homlokzatát Luce oly gondossággal kívánta mérlegelni, hogy egy részét a helyszínen természetes nagyságban rakatta fel gipszmintában, hogy véglegesítés előtt annak művészi hatását tanulmányozhassa.

1868-ban Pártos Hauszmannal és Lechnerrel a Rajnamentén tanulmányutat tett s azután még 1869 elejéig maradt Luce irodájában. Ugyanezen év közepén visszatért Budapestre, itt megtelepedett és szaktanulmányai után építészi gyakorlatot kezdett. Első munkái közé tartozik Kecskemét város bérházának építése Buda-

Zala György

Kántás c. Hobra repr.

Milegyhalál

102 l

= Milotay István: Egy halálra ítélt nemzet, Bp. 1929.

Viola Pure

Phenolic Cresol

Antiseptic

Not Poisonous

Zala György

Szántás, repr.

Pesti Napló, A 80-éves
— ajándék albuma -
1850–1930.

Zala György: Benczur-emlék

Magyarság 1934. ápr. 29. Szép mek.

Zala György

Áldor János László: Lorenz Mártha

Vaszary János: Korzó

Zala György

K

Benczúr Gyula festőművész emlékterveszete fentitől.

Repr.

Kő és Mükő.

1925. 9. sz. 3. l.

Zala [Győry]
szobrász

Fővárosi Lapok 1896. febr. 17., 5. old.
(Ujdonságok. A szegedi honvédemlék)

Kalmár

Zala György

l.

Mihalik Sándor

Bencsin Kassai

Kassa, 1944.

Zala György

Nyíregyháza részöl megbízása a Benczur-szoborra.

l.

Kardos István: Benczúr Gyula és Nyíregyháza. Debrecen 1927. 281. l.

könyvtáramban

ségem által érvényesitett
76 f-t, azaz Nyolcvanegy p
számla terhére utaljon ki.
Gyula s.j. h.államtitkár.

Zala György

K

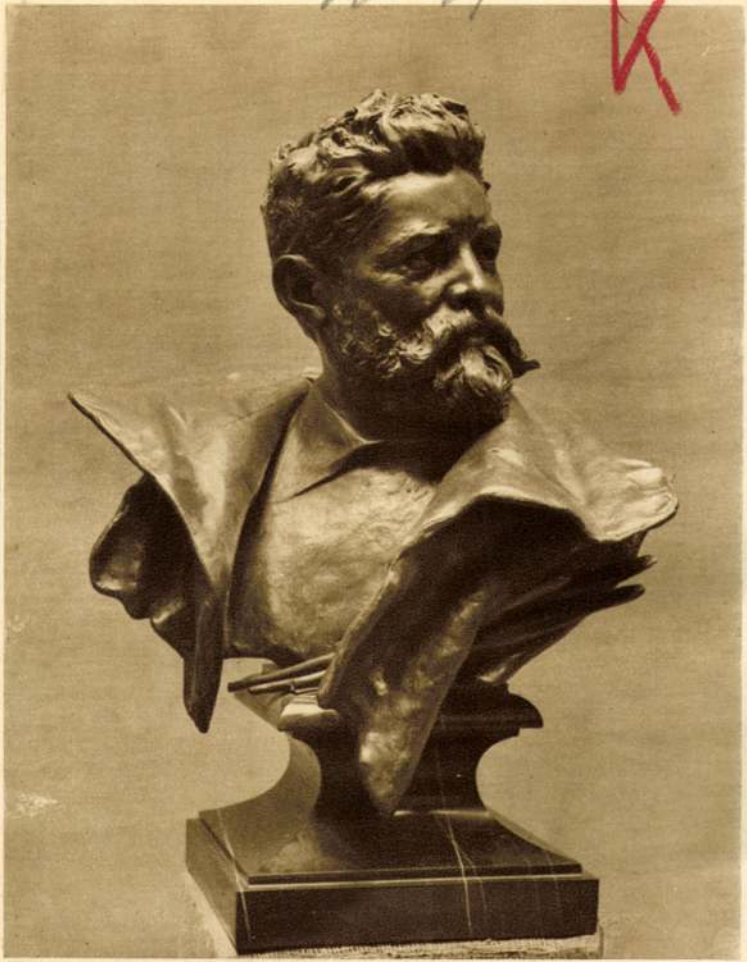

ZALA GYÖRGY: BENCZÚR GYULA

KMTárs 1932. febr. – márc. kiáll

MÁRFFY ÖDÖN: CSENDÉLET

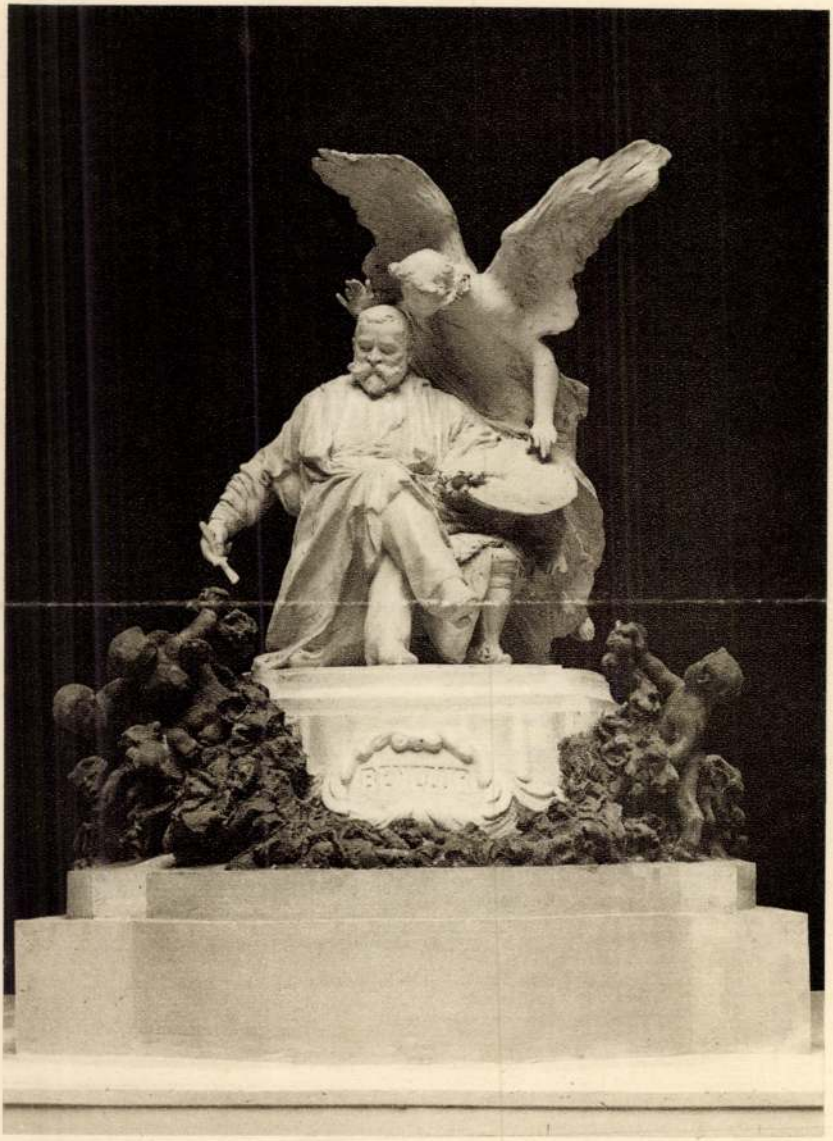

ZALA GYÖRGY : BENCZÚR-EMLÉK

Nemzeti képzőm. kiáll. 1934

Zala György

irod

Gy. Z. Zala György.
Magyarság képes mellékelete. 1932 szept. 25.
A művész arcképével.
Erzsébet királyné bronz szobra, Csernoch János esztergomi síremléke és gróf Tisza István szobrainak (közöttük Orbán Antallal) képével, Országos Kaszinó hősi emléke.

U. 3181
3182

Zala György.

Mária és Magdolna
szobrának képe Kőszölve.

Dr. W. Lauser
Die Kunst in Oesterreich Ungarn.
1886 évf. 39 lap.

~~39 l.~~

Zala György

Hősi emlék terve

Rajz.

Képzőművészet. 1927.

2. szám.

9461.

gy tiszt vezetése alatt, gya-
szereléssel, két sorban és
rázolva. Felirata
err. Infanterie
. csatar-gyalogság

a papirosnak 21.1:34.4 cm.

6-912
2-72
. 7647.

0.62

Mayer (Zala) György

300 frt állami segély

Vas. Ujs. 1880. 712 l.

1881 a műhelyi kiadóintán Genrecsoportozatáért bronzérmet, Fiatal anya siremlékéért dicsérő oklevelet kapott.

Magyar művészek Külföldön

Vas. Ujs. 1881. 494 l.

Zala György

arckéje Kukán Jékától
olaff.

Tm Bp 1932

K

Zala György

portreja Kuhán
Gizától
repr

Vasárnap, a
Magyarság képes
mell
1926. máj 30.

A

atala

etem

ság

Zala György

asekepé, ceruzarajz
Mazoldy József
repr.

Karczagmagyállam

68. l.

Méltóságos

Dr. Szentiványi Gyuláné
úrnőnek

Budapest

Lagymányosi u. 16.

Zala György

---

archéje Kukán

Gérától 1926

1932 fő v új szerzem.kiáll Műcsarnok

Zala György

Wód

Magyar Génius

1901. 250. l.

(Z. Gy. karikaturája Márk Lajostól.)

K. 195.

II

756

195. Ismeretlen festő.

A XVIII. századból.

Férfi képe.

Derékig, kissé jobbra fordult, de vissza néz, áll. Jobb kezét, melyre botját akasztotta, csipőjére támasztotta, baljával pedig kardjának markolatát fogja. Haja, szemöldöke és bajusza fekete, szeme sötétbarna, szakálla leberetvált. Nyakkendője körülcsavart, zsinóros dolmányán és prémes bekecsén a gombok ékkövesek, derekát zsinóröv szorítja. Jobbról kalpagjának forgója látszik.

Vászon, méretei 85 : 67 cm. — Új. lelt. sz. 724. — A Jankovich-gyüjteményből (Observatio).

Zala György

archeje Maholdy
Józseftől

Repr.
Makamint

17. l.

Zala György

K

archeje Kukán Gézától
repr.

Eidk KMT. 1928
172. l –

Zala György

Utol

Magyar Elemér: Petőfi nyomában. Pest 1941. aug. 13.

Kül fent: Petőfi maszkjáról.

Zala György

irod

József nádor fogadalmi
Szobra és Maria Doroth-
hea mellszobra.
Vas Typ 1887. 41 l.
Két kappal.

Zala György

ivód

Münsarnok, 1899. 12. l.
(József nádor emléke).

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Zala György
szobrász

Folyóirat Lapok 1896. máj. 23., 7. old.
(Hidonnagok. Az uj osztágház környéke.)

Kalmi

Zala György

Ligeti Antal
mellszobra

vepr-

Pipics Zoltán dr.

Igy nézd a népet!
Bp. é n. 109. l.

Körmöczbányai tajánszok III. 217

ZALA GYÖRGY. GAJZÁGÓ SALAMONNÉ MELLSZOBRA.

Műcsarnok 1892/93 téli k.

Zala Gyöm

Veges

ZALA GYÖRGY: LIGETI ANTAL FESTŐMŰVÉSZ MELLSZOBRA. Márvány

Magyar Művészet
1926. 257. l.

Zala György K

ZALA GYÖRGY: TANULMÁNYFEJ. Márvány

Petrovics Elek – A szépművészet
Múzeum modern magyar
szobrai. Magyar Művészet
1926.

CSIKÁSZ IMRE (1884–1914): FIATAL LEÁNY. 1912. Bronz

ZALA György

Pécsi altemplomlejáró faragványainak
töredékei – kiegészítés

AH 1998/2. 357. - Marosi

ZALA György

-szb-: Szobortemető. = Heti Budapest, III.évf. 2.sz. 1991| 17.p. ill.
I.11.

Zala György első világháborus emlékműve a Sülysápi szobortemetőben

ZALA György

BANGA Katalin: Csak a halottak nem vitatkoznak : Kéthá-
borus szobor egy talapzaton. = Népszava, 1993. jan. 4. 7.

Az akadémia palotájának eddigi története
Kritikai Lapok, 1862. márc. 1. I. évf. 1. sz. 10–23. lap

210. lap: *Építészeti arányok* – utalás Henszlmann Páriz jelent művére

o.é.frt – osztrák értékű forint

211. lap: *Ferstel*, Heinrich (1828–1883) – osztrák ép többféle történeti stílusban is alkotott

Ybl Miklós (1814–1891) – a század második felé neoreneszánsz stílusban alkotott

Gerster Károly (1819–1867) – kassai születésű ép ill. átépítésében vett részt

Frey Lajos (1829–1877) – építész, előbb klasszici házakat, részben Gerster Károllyal közösen

Sterio Károly (1821–1862) – festő, Bécsben tanult,

212. lap: *Kubinyi* Ferenc (1796–1874) – paleontológus

Szkalnitzky Antal (1836–1878) – építész, ő irányí melyet végül Stüler tervei alapján építettek fel

Klenze, Leo von (1784–1864) – német építész, sz

Stüler, August (18[illegible]1865) – német építész, Schin épületeket tervezett

218. lap: a képzőművészeti társulat által felkért bizot tész, *Weber* Antal (1823–1889) építész, *Kauser* Lipót (1822–1880) festő és *Dunaiszky* László (1822–1904) s

a másik említett bizottság tagjai: *Diescher* József Hans (1821–1890) építész és festő, 1856-tól 1861-ig Mátyás (1803–1867) építész, *Máltás* Hugó (1829– építész, 1859 és 1869 között Pest város mérnöki hiv 1874) mérnök, folyamszabályozási és városrendezé Emil (1811–?) az országos építészeti igazgatóság budai

219. lap: *Waldstein* János (1809–1876) az MTA tag

ZALA GYÖRGY

AZ ÁTÖRÉS KORA

128. old.

-163. Megj.: Fülep-Kner 1ev. 122-123.p.

M.D.K.

Zala [György]. szobrász

működéséről Stróbl következőképp nyilatkozik Fülep Lajosnak: „Elismerem hogy ő művész – és ő is elismeri, hogy én művész vagyok. Én elismerem azt is, hogy tehetsége van, de megkövetelem, hogy ő is tehetségesnek tartson engemet." – Később a király szobrokról úgy nyilatkozik, hogy elég rájuk nézni, hogy rosszul legyen...

Idézve: Modern Művészet, 1905. 134-143. old-ról

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos, Bev. és összeáll. Perneczky Géza, Bp. 1967. Corvina

73. old.

+ 74. "

Zala György

Biztos Lesü, mindent tudó szobrász, a túlélt sablonok és konvenciók béklyója azonban nem engedte, hogy a nagy tehetségigazán jelentős művekben realizálódjék. A haladást a szobrászatban is az akadémizmust szemléletén túllépő művészek képviseltét.

Németh Lajos: A XIX. sz. művészete Corvina Bp. 1974

29. old.

Zala György

monográfia gazdag képanyaggal,
illusztrációkkal

művei jegyzékével

Borbás György: Zala György 1858–1937
Lendvai füzetek 15.
Lendva 1996

ZALA GYÖRGY
szobrászat

Magyar Nemzeti G.
Története és gyűjt.
TKM 206

ZALA GYÖRGY
szobrász

Budapest
Városmajori park.
TLM 556

ZALA GYÖRGY
szobrász

Pécs
Székesegyház
TKM 5

Zala György

(Kurcz)

Hol állítják fel ismét Erzsébet kiszilyné nobrát

Magyar Jemzet, 1986. jan. 15. 5.

ZALA György szobrász

SZŰCS György: A millennium emlékműszobrászata. In:
A bánhidai Turul. I. Tatabánya, 1992 42-43,

ZALA GYÖRGY

Rosch Gábor:A Városmajor templomai, II. rész

Hegyvidék 2000 febr. 9

A szervezés megkönnyítése és a közös vacso
mielőbb visszaküldeni a mellékelt jelentkezési
menüt is a remélhetőleg kedvezőnek ítélhető kí

A visszajelentkezéseket *legkésőbb 1999. Április*
az időpontig nem érkezik értesítés, kénytele
sajnálatunkra nem tud részt venni találkozónko

Bízva abban, hogy minél teljesebb létszámba
alkalmából kegyelmekben gazdag, bensőséges

a régi barátsággal köszöntelek

Laci

Melléklet

ZALA György

Szatmári Gizella: Allegóriák
igéretében. = M. Hírvivő Fórum,
1998, 2. 34–39. ll

törvény az ingó és ingatlan kulturális javak védel-
ékekre" vonatkozó első átfogó rendelkezést végül
úzeum-, könyvtár- és levéltárügy némely kérdései-
ti nagy közgyűjtemények szervezeti és személyzeti
, az 1929. évi a többi múzeum, könyvtár és levél-
uzeális tárgyak felkutatását és védelmét.

eum európai viszonylatban is korai megalapításá-
désének két évszázados korszaka kezdődött el és
yi háttérrel is rendelkező múzeumi hálózat kiala-
ényi szabályozása majd félévszázados késedelem-
ről szóló törvényt. A megszületett rendelkezések
ar nemzeti közgyűjteményekről, ill. más közgyűj-
et abból az adottságból kiindulva, egy fejlett és
yúttal alkalmas az ingó kulturális örökség védel-
zgatási feladatok ellátására is.

mai tanácsadó testületeket, illetve a hatósági fel-
ményi hálózat keretén belül állították fel. Ez rá-

ZALA GYÖREY
Szobrászat

Miskolc
Képtár
TKM 484

ZALA György

RÓBERT Péter: Andrássy Gyula lovas emlékműve. =
Heti Budapest, III.évf.4.sz. 1991. január 25.
15.p. ill.

Bp., Kossuth tér, Andrássy-szobor

ZALA GYÖRGY

LE 8.0

ZALA GYÖRGY

„(MŰVÉSZI ÖSZTÖNDÍJ)"

BUDAPESTI HIRLAP 1883 nov. 15

Zala György

(Halán)

Mi történt a negedi Deák-nobozzal?

[Zala György műve]

Magyar Nemzet, 1986. ápr. 24. 5.

ja, In: Műhely, 1993/3. szám.

ZALA György

Pázmány Péter gipsz mellszoba a Pázmány patikában (Egyetem tér)

Vida 1996 49. és ill.

István plb (Kolozsvár) 82
István plb (Magyarzsombor) 142, 3
István plb (Mezőszilvás) 388
István plb (Nagyenyed) 38
István plb (Novaj) 44, 415
István plb (Sajómagyarós) 75, 432
István plb (Segesvár) 437
István plb (Szászszentiván) 75
István plb (Szászfenes) 449
István plb (Tasnád) 476
István plb (Torda) 173, 489
István plb (Uzon) 497
István polgár 489
István segédplébános (Tasnád) 165
István szekeres 432
István telegdi főesperes 275
István templomigazgató 247
István püspöki vikárius 443
István vn (Diód) 101
Istvánházi László 479
Ivacskó jobbágy 31
Iványi Béla 87, 241
Izabella, Jagelló, magyar királyn
Izidor bíboros 134, 381

Jaad > Jád

MDK

Zala György, szobrász

dr. Lechner Jenö :Egyetemi hösök emlékmüvének domborművét készitette.

Mücsarnok.-Öszi Tárlat.1939.okt.8.-nov.19. Kat. 39.l.

MDK

Zala György, szobrász

Egyetem-téri hösi emlékmü tulzott lendülete áttöri a fal sikját.
Jellemzö példája a 2o-as évek hösi emlékmü-stilusának.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy.dolgozatai. 55.l.

MDK

Zala György

Lechner Jenő dr.: Egyetemi hősök emlékműve.
Zala György domborművével.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 39.lap

MDK

Zala György

Zala György és dr.Lechner Jenő: Bpest Egyetemi hősi emlék.Egyetem tér.

Liber Bpest szobrai. 379.l.

MDK

Zala György

Dr. Lechner Jenő és Zala György: Bpest Egyetemi hősi emlék, Egyetem tér.

Liber Bpest szobrai. 379.lap

Zala György

„Egyetemi hősi emlékmű", V. ker.
Egyetemtér, 1930-ban állitották fel.
Bronz, 3,60 m magas, építészeti rész
horaszti mészkő, 8 m magas.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 52 l.

Zala György

24

Az épitmény tervezője Lechner Jenő. A szoboralapot az egyetemi ifjuság gyüjtötte össze, de infláció miatt Zala György – csak 1929-ben kapott megbizást.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 521

MDK

Zala György

Cikk: Leleplezték a hősi halált halt egyetemi polgárok emlékművét.

8 Orai Ujság, 1930.nov.4.

MDK

Zala György

Az Egyetemi Ifjak Hősi Emléke c.alkotasanak repr. (A budapesti egyetemi templom falába illesztve.)

Képzőművészet, 1931. 78.l.

Dear Sir,

We regret that we cannot offer you a position at the present time. (A number of applicants are being considered for the position.)

Sincerely yours,

Képes Pesti Hirlap 1930 LII nov.4.2 o

Rozgonyi

Zala György Ö A hősi halált halt egyetemi hallgatók emlékműve. 5x9.

Egyetemi hősi emlékmű Zala György
domborműve

hiért vagyok olyan csúnya?

Szabad Nép 1948. VI évf. 8. sz. jan 11-110-

MDK

Zala György

Cikk: Leleplezték a Pázmány Péter egyetem hősi halottainak emlékművét.

Uj Nemzedék, 1930.nov.4.

Zala György MDK

Jókai Mór, repr.

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

Zala György MDK

Jókai Mór, márvány

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

MDK

Zala György

Jókai Mór szobormüve.Repr.

Az O.M.Képz.Társ.közleményei,1894-re.

M Ű V É S Z E T
III.évf.- 1904.
169.l.

Péczely
Béla

Zala György:

J ó k a i M ó r .

Gipszmodell fényképe.

Egész oldalas kép.

MDK

Zala György szobrászm.

309. Jókai Mór regényiró /1825-1902/
mellszobra. Márvány. Mintázta Z.Gy.
~~XFAXMFXX~~

Történeti Osztály.
Höllv. Nemz. Szinh. kiáll. 47.1.

MDK

Zala György, szobrászm.

a sik lapon kisérti meg az idomokba életet, / kozorus regényirónk gyüjteménye gazdagodott e müvel./ önteni. Mint alakitgatja ónjával az öreg fej részleteit, s bár jól jellemez, kitünöen domborit/nem is oly nagy dolog a márvány és agyag mesterénél/ - még a hangulatot, fény és árny helyes változatait is jól érvényesiti, mint bármelyik rajzoló müvész

Kacz i ány Odön: A müvészek Jókainak.
Vas.Ujs. 1894. 59.1.

MDK

Zala György

Jókai Mór regényiró (1825-1902) mellszobra. Márvány
Zala Györgytől. 1893.

Höllr Nemz.Szinh.kiáll. 47.1.

Safn Gyðrúnar

Jóhann Már reyðfyrð (1825-1902) meðlimur Þjóðv
Safn Gyðrúnar. 1897.

Höfðir Norm. Safnm. Kiðll. 47.1.

MDK

Zala György

"intázta Jókai Mór képmását, amelynek képét a 169-ik oldalon közöljük.

Művészet, 1904.

M.D.K.

Zala György, szobrász

hős: emlérnüver kiálli tására beküldött nüvét (egy lapos szarkofágon fekvő, lovárol lehúllott hős, arit egy angyal ätölet) a főváros I. díjával tüntettér ki. Ismerteti:

Komor Fanos!

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII. évf.

jul. 24. sz. 3. old.

Zala György

A plasztikai alkotásokat Horvay János, Istók János, Zala György és Beszédes László képviseli a Műcsarnok kiállitásán, melyről Tövis ir, igen komolyan értékeli Zala Gy. portréját.

A HÉT, Bp. 1915. márc. 14.
XXVI. évf. 11. sz. 130. lap.

2.) Folytatás

Zala György, szobrászművész (1858–1937).

1936-ban ténült Katona József nobra látható az Erdel Szinházban. (emlétve).

Petőfi Népe
1984 nov. 11.

MDK

Zala György

Az Arany-szobor. Vasárnapi Ujság 1888. 725.l.

M.D.K.

Zala György, szobrász

Két pályaművével második és harmadik díjat nyert az Arany János emlékmű pályázatán. Később szűkebbkörű pályázatot írtak ki körte és az első díjas Strobl Alajos körött.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1888. XVII. évf.

jan. 1. sz. 4. old.
+ jan. 20. " 20. "

M.D.K.

Žala György szobrász M.D.K.

Az Arany János szoborpályázaton zártkörü pályázat közte és Ströbl Alajos között .

A megbizást Ströbl kapta .

Preisich Gábor: Bp. Városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964. 103.

MDK

Zala György

Arany János szobra. Vasárnapi Ujság 1888. 4o.sz. 662.l.

MDK

Zala György

Az Arany-szobor pályatervei, Zala Györgytől. Repr.

Vas. Ujs. 1887. 48. sz. 802, 803. l.

MDK

Zala György

Az Arany-szobor szűkebb tervpalyazatara Zala György elkészitette tervét, melyben Aranyt karszékben ülve ábrázolja, kit egy génius megkoszoruz.

Vas.Ujs. 1888. 24.sz. 564.l.

MDK

Zala György

Arany szobra. Vas. Ujs. 1888. 678.1.

MDK

Zala György

Az Arany-szobor pályázata. Vas. Ujs. 1888. 33.l.

MDK

Zala György

Két vázlattal palyazott az Arany-szobor palya-
tervre.

R.:Az Arany-szobor.

Vas.Ujs.1887.48.sz.901-803.l.képekkel.

MDK

Zala György

Az Arany-szobor bizottsag ujabb palyazatot irt ki Zala és Strobl között. Zala a masodik és a harmadik dijat kapta.

Vas.Ujs. 1888.3.sz. 48.l.

Zala György, szobrász

N.D.K.

az Arany János szobor pályázaton második díjat nyert. Terve a költőt a szobortalapzat alján ülve ábrázolta, amint a tőléje hajló Géniusz meghoszorurza. [Jellemző, hogy a külföldi zsűritag, Tilgner Viktor, hosszú, vásos indoroláságban, ennek a banális megoldásnak szánta az első díjat.]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1887. VIII. évf.

dec. 28. sz. 4. old.

Zala György szobrász

Budapesti Szemle CCXXXVI.
1935. 49-85. Soltészné Szilárd
Kató: Arany János a magyar
képzőművészet tükrében

Zala György szobrász

Budapesti Szemle, 1887.

LII. 457–466. l. Pasteiner Gyula:
Az Arany-szobrok keletkezett pályamű-
vek.

MDK

Zala György

VU 1887, 8o2, 8o3 l. /Az Arany-szobor, képekkel/

MDK

Zala György - Strobl Alajos

Uj pályázat az Arany-szoborra. VU 1888, 48 l.

Zala György nabván

Avany-nabor pilyárója. 1888

MDK

MDK A 1 -1/2298

M.D.K.

Zala György

Szobrászmüvész elkészitette a Hősök emlékmüvet Nagykörös városának.

Városok Lapja 1936. XXXI.évf. 4.szám. 105. old. Nagykőrös.

M.D.K.

Zala György

Szobrászmüvész megmintázta a hősi halottak emlékművét Nagykőrös város megrendelésére.

Szoborleleplezés Nagykőrösön.

Városok Lapja. 1927. XXII. 14.szám. jim 15.136.0

M.D.K.

Zala György

Szobrászmüvész befejezte a nagykőrösi hősi emlékmüvét.

Nagykőrösi hősök emlékének megörökitése.

Városok Lapja. 1925. febr.15. 30.old.

M.D.K.

Zala György

Szobrászmüvész megmintázta a nagykőrösi hősök szobrát.

Karrarai márványból készült a nagykőrösi "Hősök szobra".

Városok Lapja 1926. 8.szám. ápril5. 77.old.

MDK

Zala György

A nagy reformátornak. Ujvári Ignác cikke.

Mücsarnok. 1898. nov. 2o. 16.sz. 143-144. l.

MDK

Zala György és Siklódy Lőrinc, szobrászm.-k

a plasztikában kiemelkedő művel szerepel.

Ludwig Gyula tábornok mellszobrával van megérdemelt sikerük.

A Műcs. téli tárlata.

Képzőművészet. 1932. VII. évf. 46. sz. 17.l.

Zala György MDK

Pieta, bronz-relief
Id. Andrássy Gyula lovasszobrának feje, gipsz

Műcsarnok 1927. tavaszi kiállítás.

Zala György.

A postatakarékpénztár új aukciójának kiállításán kisebb szoboralkotása fog szerepelni.

Nemzeti Ujság, 1928. dec. 2.

Zala György nobrási M.D.K.

hünchenben készült Pietája emlit ve:

Várkonyi Á.: F.J. levelei Thaly Kálmánhos. Művtört. Ért. 1958 (VII) 2-3 n.) 205

MDK

Zala György

Repr.:

Szent István szobra Budán

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

131.1. 92. kép.

Zala György, szobrász

MDK

A Fónárosi Tanács művészi síremléket állíttat Zala Györgynek.

—: Röviden

6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. ápr. 17.

Zala György

A fővárosi tanácsi szemléket állíttat a művésznek

Nagyvarsa 1968 I. 16 2 old.

MD/K

Zala György, szobrász.

I.Ferenc József kis bronz mell-szobra.
Gr. Dessewffy Emil. " " márvány.
B.Eötvös József. " " "
Kölcsey Ferencz kis " " "

A Magy.Tud.Akad.képei és szobrai.
Akadémiai Értesitö.1913. évf. 8-9. füzet. 54o.l.

MDK

Zala György

Allegorikus csoport

KMTárs. 1939. téli kiáll. kat. /jan.-márc./
7.l.

Zala György MDK

H.I.arcmása, márvány

Műcsarnok 1930/31 Jubileumi kiállitás

M. D. L.

ZALA György szobrász

Fél a baba. Gipsz Repr.

Papp Henrik festész mellszobra. Gipsz

Book. Tárgymut. Pk. 1885. 42., 152. l

~~157.~~

~~42.~~

MDK

Zala György nobván

Pap Henrik fertőművénről hénit mellnobrat.

1885

MDK-A-I-1/1419.

MDK

Zala György szobrán

„Tolnai Ákos mellszobra",
„Benczúr Gyula gipszszobra" KT-tárlatom

1887.

MDK-A-1-1/2061.

Zala György MDK

Tolnai Ákos festő mellszobra, gipsz

Műcsarnok 1887. Őszi kiáll.
II. sorozat

R. D. K.

ZALA György szobrász

Szárics Imre festő gipsz - mellszobra.

Pirák. Tárgymut. Bp. 1885. 44. l.

Zala György MDK

Szárics Imre festő,gipsz

Műcsarnok 1885. Bpi. ált. orsz.kiáll.

MDK

Zala György

Paulay Ede mellszobra. Bronz

Höllr. Nemz. Szinh. kiáll. 119.1.

Zala György MDK

Szana Tamás, bronz

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Zala György

MDK

Forster György mellszobra, márvány

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

ZALA GYÖRGY, szobrász

Madarassy Walter 1938-ban érmet készitett róla.

Madarassy éremjegyzékében:-154.sz.-ZALA GYÖRGY,-köralak
ku,70 mm.kétoldalas,öntött,bronz. 84.old

SOÓS GYULA: Madarassy Walter éremművészete 79.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,LXII-LXIII.évf. 1963-64.
Akad.Kiadó, 1964

Zala György MDK

Gr. Károlyi Gyula mellszobra, m rvány

Gajzágó Salamonné mellszobra, márvány

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

M.D.K.

Zala György szobrász

Művei a kiállitáson

portré

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században
186.l.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

Zala György MDK

Női képmás, szobormü

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Zala György

Mellszobor. Mgt.

Képzőm.Társ.1901-2. téli kiall.kat.28.l.

MDK

Zala György, szobrászm.

1c48. Kontz Gyula emlékplakettje. -
Harkányi Frigyes emlékplakettje. Bronz.
/2 db./

Árverési Csarnok aukció katalógusa. /3.sz./
1933.okt. 44.l.

Laba György
festőművész

M.D.K.

26.) Fényképmás. Bronz.

~~Buda~~ Fővárosi képtár kiállításai XLIV.: Magyar érem- és plakettművészet 1800 tól napjainkig. 16 lap.

Budapest 1940

MDK

Zala György

Gróf Teleki Géza

Gullner Gyula arcképe

KMTárs. 1939. téli kiáll. kat. /jan.-márc./ 8.

Zala György szobrász M.D.K.

Ligeti Antal portréja

Női tanulmányfej /80-as évek vége, vagy 90-es évek eleje/

Jókai Mór portréja / mellszobor . 1893. /

Deák Ferenc " " 1902

Gyenes László " /Luciferként/ 1912

Női portré

Gullner Gyula mellszobra /1905/

N. Pénzes Éva: Zala György portrészobrairól 151-152.l.

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. Bp. 1963.

M.D.K.

Zala György. szobrász

márvány portréit említi

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 99. old.

Zala György MDK

Roskovits Ignác, mellszobor
Hinné Károly, belga festő mellszobra
Fél a baba, szobor

Műcsarnok 1882. őszi kiáll.
második sorozat

Zala György MDK

Pettēra Hubert képmása, szobormü

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zala György MDK

Ludwigh Gyula, bronz

Mücsarnok 1931/32 téli kiállitás

Budapest: Kármárszky Tivadar
sobra

Zala György 1906.

Művészet V. évf. 1906. 422. l.

MDK

Zala György és ditrói Siklódy Lörinc, szobr.m.-k

Ludwigh Gyula. Bronz.

Műcs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.20.-jan.17. K 8.1.

Zala

szobrász

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Közös müve Ludwigh Gyuláról Siklódyval.

Pesti Hirlap 1931.VII.19.

MDK MDK

Zala György és ditrói Siklódy Lőrinc, szobr.m.-k

Ludwigh Gyula. Bronz.

Műcs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.2o.-jan.17. K 8.1.

Zala György

szobrász

/1858 Alsólendva - 1937 Bp./

Budapesten Bécsben, Münchenben tanult.

"Hősi emlékmü" Nagykőrös
"Deák Ferenc" Szeged
"Nemzeti megujhodás szobra" Szeged
"Andrássy Gyula" Hidapát.

Huszár Adolf halála után ő fejezte be az aradi vértanu emlékművét.
Elpusztult ,ill. eltávolitott 22 bp.-i szobrai:
"Andrássy Gyula" "Erzsébet királyné" "Tisza István".

51.o.

Gádor András: Budapest szobrai. Bp. 1955.

MDK

Zala György

Baross szobor leleplezése

Müvészeti hirek. Mücsarnok, 1898, nov. 20. 16.sz.

1170 l-

Zala György, Szobrász

Budapesti Szemle, 1894.

LXXVII. 424–438. l. Vadnai Károly:

Csiky Gergely emlékezete.

M Ű V É S Z E T
X.évf.1911.
115.

Péczely

Z a l a G y ö r g y :

Harckészség /Szabadságharc után/

Gipszmodell fényképe

Nagy aranyérem, 1887.

MDK

Zala György

Harckészség c. munkájáért állami aranyérmet kapott

A müvész-dijak a mücsarnokban. Vas.Ujs. 1887. 839.l.

MDK

Zala György nobrán

„Harcbénség" c. nobrával

Állami nagy arany érmet nyer. 1887.

MDK-A-1-1/2024.

Zala György szobrán

A Lősi emlékkiállítás on I. díjat nyert.

Nemzeti Újság 1927 VIII. 19

Zala György

Öt műve szerepel a hősi emlék tervek országos kiállításán

Magyarság 1927 VIII. 19

MDK

Zala György

A hősi emlék I. pályaterv-kiállitásán résztvevő művészek. Képzőművészet 1927. 2. sz. 5.l.

MDK

Zala György

Az első hősi emlékmű pályatervkiállitáson a Székesfőváros I.diját Zala György nyerte. A Képzőművészeti Tanács elismerő oklevéllel tüntette ki.

Cikk: Hősi emlék.

Képzőművészet, 1927. 3.sz. 10.l.

M.D.K.

Zala György /1858-1937/

902. 3 drb Erzsébet királyné szobor. Gipszminták.
903. Hungária. Gipszminta 420 cm.
904. Ébredő szabadság. Gipszminta. 300 cm.
905. Az áldozatkészség. " 300cm.
906. A harckészség. " 300 cm.
907. Haldokló harcos. " 300 cm.

A 903-tól 907-ig terjedő müalkotások „Az aradi vértanuk" szobrának fő és mellékalakjait ábrázolják.

908. Csukási József siremléke. 200 cm.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet. MUMOK. Bp. 1952. 98. l.

MDK

Zala György, 1858-1937.

Kautz Gyula-eml.plakett, bronz

" " " " "

Árverési Közl. 1941, márc. 1.rk.sz.

18 l.

ALCSÚT (Fejér)

Storno Ferenc
Tilgner Viktor
Zala György

Pollack Mihály műve?

Tovatéb

FŐHERCEGI KASTÉLY görögstílű, egyszerű épület, homlokzatán 4 jón oszlopon nyugvó tornáccal, műbecsű kápolnáját Storno Ferenc 1880. alakította át, a kápolnában József nádor és atyjának szobrai (Zala Györgytől és Tilgner Viktortól), utóbbi közelében Szűz Mária képe ~~Orleánsi Mária hercegnőtől (József főherceg leánya)~~, az oratoriumban festmények — Sz. István és Sz. József Szűz Mária előtt — Mária Dorothya főhercegnőtől. Lovag- és fegyverterem, gazdag könyvtár. A parkban feszület ~~Mária főhercegnő~~ festményével: Krisztus és Mária.

RMV 1, 131 l.

Zala Görgy

Zala György szobrász, sz.Alsó-Lendva, 1858.

Rövid életrajz

Fél a baba

Csukássi siremlék

Andrássy Gyula gr. szarkofágja

Andrássy Ilona grnő

Andrássy Gyula gr. dombormüvü mellkép.

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.

71-76 l.

 M. D. U

ZALA György szobrász

1890. Allegorikus figura
Ltsz.: 53.626.

1891. Allegorikus figura
Ltsz.: 53.627.

1892. Benczur Gyula mellszobra
Ltsz.: 52.948

1893. Deák Ferenc Ltsz.: 59.142 – N.

/.

A M. D. Galéria állagjegyzéke T./6. rész.
Bn. 1959. 306 – 307. l.

— 4. — M.D.V.

ZALA György szobrász

1894. Deák Ferenc mellszobra (1902)

Ltsz.: 59.143-N.

1895. Erzsébet királyné

Ltsz: 56.780.-N.

1896. Erzsébet királyné mellszobra

Ltsz.: 58.536.

A M.N. Galéria ánagyleagyzése 5.16. rész

Bp. 1959. 308-309. l.

 M. D. U.

ZALA György szobrász

1897. T. Ferenc József mellszobra
Ltsz.: 53.535.

1898. Ferenc József (1897.)
Ltsz.: 59.145-N.

1899. Férfi mellszobor Ltsz.: 59.146-N.

1900. Gullner Gyula mellszobra (1905
Ltsz.: 52.156. ./.

A M. N. Galéria ánagjegyzéke T. Ib. rész.
Bh. 1959. 309–310. l.

 M. D. Li.

ZALA György szobrász

1901. Honvéd szobor Ltsz.: 58.67-V.

1902. Honvédemlék

1903. Horváth Boldizsár mellszobra (1893.) Ltsz.: 52.165.

1904. Leveldi Kozma Miklós mellszobra Ltsz.: 52.152. ./.

A M. N. Galéria állagjegyzése T./b. rész Bh. 1959. 311–312. l.

 M. D. V.

ZALA György szobrász

1905. Ligeti Antal mellszobra
Ltsz.: 59.148-N.

1906. Mária és Magdolna, szobor
Ltsz.: 6130.

1907. Nai portré Ltsz.: 52.949.

1908. Piéta Ltsz.: 56.720-N.

./.

A M. N. Galéria állagjegyzéke T. 1b. rész
Bh. 1959. 312-313. l.

 M. D. K.

ZALA György szobrász

1909. Szántóvető Ltsz.: 6243.

1910. Színész Ltsz.: 56.779-N.

1911. Szoborvázlat Ltsz.: 59.152-N.

1912. Tanulmányfej Ltsz.: 5033.

1913. Tisza Kálmán Ltsz.: 59.149-N.

A M. N. Galéria állagjegyzéke T. 16. rész
Bh. 1959. 313-315. l.

MDK

Zala György, szobrász
/1858/-1937.

Több jelentékeny müve disziti Bp. épületeit.
A századforduló [illegible] idejének sokat foglalkoztatott müvésze. A német neobarokk szobrászat szinpadias müvészet hatása alá került.
Mithologiai alakok: Ajtósi Dürer sor 25./egykor a müvész saját háza/.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp. 1942. Pázm. P. Tud. Egy. dolgozatai. 38.l.

Zala György nobrán M.D.K.

1858 - 1937

Vár: Honvédemlék (repr: 484)

Andrássy lovasnobor és klapsat reliefjei hilleneumi emlékművön: Árpád és a vezérek lovascsoportja, a Háboru és a Béke allegorikus bigái sas oszlop tetejét koronázó angyalalak, a királynobrok elkészítésében 6 más nobrán segédkezik. Erzsébet „királyné emlékmű" - pályázat.

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960 484

MDK

Zala György szobrász

Ébredő szabadság és
Harckészség c. szoborcsoportozat az
Aradi vértanuk szobrához.

Gábor arkangyal

Palkovics A: A m. szobrászat népszerüsitése.
Mücs, 1899, 9 l.

s, 6 tengelyes. Koraklasszicista 1800

M.D.K.

Zala György /1858-1937/

1118. Piéta. Szobor. 54 cm. mag. bronz, márvány háttér.

Elveszett. /Fővárosi Képtár/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet. 79. l.
MUMOK. Bp. 1952.

M. D. K.

Zala György

Sidló Ferenc: „Művész volt és úr..." cimmel búcsuztatja a művészt. Megemlíti „Az aradi vértanúr s a vámban álló honvéd szobrá-"t, valamint az Ezredéves emlékművet s a Torábbiakban beszél munkásságáról, életéről. Zala György fényképét közli a lap.

Szinházi Élet, Bp. 1937. aug. 8-14. XXVII. erf. 33. sz. 8-9. lap.

MDK

Zala György nobrán

Emlegetés mint a Deák nobor befejezőjét.

Deák Ferenc nobrának leírása és tört.
Lerk: Buday József. Bp. 1897 135

M.D.K.

Zala György, szobrász

Blaha Lujza gipsz mell-portréjával, „A teléns gyermek" „Mária és Magdolna" c. gipsz kompozíciójával és Papp H. festő képmásával szerepel az 1885-évi Orsz. Kiállitáson.

Ausstellungs-Zeitung, Gratis-Beilage der Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1885. XIV.évf.

jul. 26. sz. 61. old.

Zala György MDK

Petőfi halála, gipsz

Szántás, gipsz

Mücsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

Zala György MDK

Fél a baba, gipsz
Papp Henrik festész mellszobra, gipsz

Műcsarnok 1885. Bpi.orsz.ált.kiáll.

Zala

Mária Terézia, szobor
Mátyás, lovasszob.

Dömötör István: Szobrainkról. Műcs. 1900. 28.sz.
390 l.

MDK

Zala György

Prohaszka Ottokár emlékkoszorú az Egyetemi templomban.

Klebelsberg emlékkiáll. targym.1933. 39.1.

Zala György MDK

Prohászka Ott kár emlékkoszoru az Egyetemi templomban

Mücsarnok 1933.Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

M.N.G.

ZALA György szobrász

1887. Allegorikus figura

Ltsz.: 53.623.

1888. Allegorikus figura „Szerénység"

Ltsz.: 53.624.

1889. Allegorikus figura

Ltsz.: 53.625.

/.

A M.N.G. Galéria állagjegyzéke I./B. rész

Bp. 1959. 305–306. l.

-1- M. D. U.

ZALA György szobrász

1858 - 1937.

1884. Allegorikus figura

Ltsz.: 53.620.

1885. Allegorikus figura.

Ltsz.: 53.621.

1886. Allegorikus figura

Ltsz.: 53.622. ./.

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./b. rész

Bp. 1959. 304-305. l.

M.D.K.

Zala György

Blaha Lujza mellszobrát mintázza a müvész,
-mint a Képzőművészet c. rovat közli.

Képes Családi Lapok, Bp. 1885. febr. 29.
23. sz. 367. lap

Zala György

„Blaha Lujza", fekete-fehér reprodukció, féltáblán

Magyar kinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX század. Budapest, 1966. katalógus, 67 l. 23. k.

Zala György MDK

Blaha Lujza asszony gipsz

Műcsarnok 1885. Bpi.orsz. lt.kiáll.

Zala György, nobrás

M.D.K.

Blaha Lujza portrébüsztjé-
vel szerepel az ~~Erkedeves~~ Országos kiálli-
táson. Cikkiró a jó mesterségbeli
munkán túl kifogásolja az arc
idegenszerűségét.

Budapester Ausstellungs-Zeitung, Bp. 1885.

IX. 20 sz, 273 old.

Zala György

„Blaha Lujza", félalakos szobra, gipsz, 108 cm. –

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX. század. Budapest, 1966. Katalógus, 47 l.

r. D. L.

ZALA György szobrász

Blaha Lujza mellszobra. Gipsz.

Boák Tárgymut. Bp. 1885. 41. l.

Zala György MDK

Blaha Lujsa, gipsz

Mücsarnok 1924. febr-márc.

524. **Szerdahelyi Kálmán** (1829—1872) mellszobra, márvány.
Nemzeti Színház Múzeuma.

525. **Blaha Lujza** (1850—1926) szobra, félalak, Zala Györgytől „Le rossignol hongrois" felirattal. Gipsz.
Székesfővárosi Történeti Múzeum.

526. **Szoborcsoportozat,** modell, gipszből, Blaha Lujza parasztruhás, álló alakjával, két oldalán négy-négy puttóból álló csoport közepén. Andrejka József tervezte Blaha Lujza síremlékéhez.
Andrejka József szobrász.

5. ÜVEGSZEKRÉNYBEN.

(527—558. sz.)

527. **Legyező,** elefántcsontból, rajta virágos keretben „B. Lujza" felirat. Az L betűben Pozsony város látképe. Blaha Lujza vendégszereplése alkalmával.
Székesfővárosi Történeti Múzeum.

528. **Legyező,** világos selyemből, fanyéllel, festett mezei virá-

533. **Babérkoszorú,** ezüst, „Blaha Lujzának, a magyar csalogánynak emlékül a nagykanizsai magyar irodalom és művészet pártoló egyesület 1885. április 27." felirattal.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

534. **Babérkoszorú,** ezüst, „Blaháné, Lujzának az esztergomi kör, 1880. szeptember 28." felirattal.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

535. **Babérkoszorú,** ezüst, „Blaháné, Kölesi Luiza úrhölgynek 1879 november 13-án a váradi izr. nőegylet tagjai" felirattal.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

536. **Babérkoszorú,** ezüst, „Blaha Lujza Splényi báróné páratlan művészetének az Eleven Ördög 25-ik előadása emlékére a hálás szerző Konti József Várszínház március 19. 1885" felirattal.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

537. **Szoborcsoportozat,** ezüst, a művészet szárnyas nemtője, jobbjában babérkoszorút emel, baljában a Podmaniczky-család címere ; lábainál két amorett s pálmafa alatt hattyú. A csoportozat ezüstdíszítéses fekete [illegible]

Zala György MDK

Blaha Lujza, gipsz

Műcsarnok 1924 február-március

6. Zala György, szobrász

Foerk Ernö épitésszel közösen vett részt a pályázaton.

A Rákóczi emlékmü tervpályázat.
Vállalkozók Közlönye. Bp. 1909 okt. 6. 6.1.

M.D.K.

Zala György, szobrász

terverte a Meinig Artur tervei szerint Tőke-Terebesen felépült gr. Andrássy Gyula mauzoleumban elhelyezendő sarkofágot.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1894. XXIII. évf.

ápr. 20. sz. 89-90 old. + 1 k.

Zala György szobrász

I.Ferenc József koronázása

Jubileumi kiállítás tárgymutatója.Műcsarnok 1931.

Zala György

A tőketerebesi Andrássy mauzoleum szarkofágját készitette a müvész.

Otthon, Bp. 1893. okt. hó
I. évf. 1. sz. 33. lap

MDK

Zala György, szobrászm.

Két alakból álló alkotása. Repr. 252.l.

Régi emlékek kiállítása a Műcsarnokban.

Uj Idők. 1927, 36.sz. 252.l.

MDK

Zala György

I.Ferenc József koronázása. Gipsz.

III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.1935.
Márc.24-Máj.15. Műcsarnok. Kat. 9.1.

Zala György MDK

I. Ferenc József koronázása, gipsz

Mücsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Zala György szobrász

Budapesti Szemle CLXI.
1915. 321-346. o. Berzeviczy
Albert: A háború a képző-
művészetekben

Zala György, szobrász

Egyik (saját) alkotását helyezik el sírján.

– : Új művészi síremlékek ...

12

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967. jún. 18.

Zala György MDK

Gyermek képmások, dombormü

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

Zala György MDK

Női arckép, márványmellszobor

Műcsarnok 189o. téli kiáll.

Zala György MDK

A magyar föld

Mücsarnok 1927 Táj- és életképkiállitás

Zala György MDK

A Háboru szekere

Petőfi halála

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Zala György

nobrázmű vén (1858–1937).

„Emlékmű"-terve (említve).

Az új Fővárosi Képtár premierje.

Népnava

1983 nov. 25.

Zala György

MDK

Női arckép I-II.
Álom
Őrgróf Pallavicini Ede
Női arckép

Műcsarnok 1939. téli tárlat

Zala György MDK

Teleki Géza
Gullner Gyula arcképe
Tanulmányfej
báró Harkányi János

Műcsarnok 1939. téli tárlat

M.D.K.

Zala György szobrász

Hires mellszobrához hasonlitja a fiatal Szentgyörgyi Istvánnak a tavaszi tárlaton szereplő női gipszfejét.

Kárpát: Tavaszi tárlat c. közl.
Szinházi Élet. Bp. 1917. ápr. 1-8. VI. évf.
14. sz. 9. l.

Zala György

MDK

Teleki Pál
Dr. Nékám Lajos
Biró Zsigmond
Laknér Károly

Mücsarnok 1939. téli tárlat

Zala György

Weszely Tibor
Cziráky József gróf
Dr. Nékám Sándor
Női arckép I-II.

Műcsarnok 1939. Téli tárlat

Zala György

MDK

Allegorikus csoport
Horthy Miklós
A győzelem

Műcsarnok 1939. Téli tárlat

Zala György

MDK

Horthy Miklós
Rudnyánszky György
gróf Esterházy Móric
Dr. Nékám Lajosné

Műcsarnok 1939. Téli tárlat

Zala György

MDK

A Háboru szekere
Petőfi halála

Műcsarnok 1939. téli tárlat

Zala György MDK

gróf Wenckheim József
Rudányszky Béla
Wágner Géza
Walder Gyula
Műcsarnok 1939. téli tárlat

Zala György MDK

bárcziházi Bárczy István
I. Ferenc József
Lampl Hugó
Nagy Lajos
Mücsarnok 1939. téli tárlat

Zala György

MDK

ifj. Nékám Lajos
Női arckép
Férfiarckép
Bednárz Róbert
Lisznyay Damó Tihamér
Műcsarnok 1939. téli tárlat

Zala György MDK

Nádas Gyula
Női arckép
Fiu arckép
Női akt

Mücsarnok 1939. téli tárlat

MDK

Zala György

I. Ferenc József megkoronázása, repr.

Szent László harca a leányrablókxxk kun vitézzel, repr.

Zala György müvészete. Magyar Müvészet 1937. 11.sz. 329-336.l.

MDK

Zala György

Csukássi József siremléke, repr.

Ligeti Antal mellszobra, repr.

Mária és Magdolna, repr.

Zala György müvészete. Magyar Müvészet 1937. 11.sz. 329-336.l.

MDK

Zala György

A Téli Tárlaton néhány figura, amelyek a Hősök terén levő nagy művek apró tanulmányai.

(b.m.):Emlékgyüjtemény.

Esti Kurir, 1939.febr.1.

Zala György

"A jubiláris tárlat"-ról Dr. Szemess Miklós ir "A Képzőművészeti Társulat 60 éve a Műcsarnokban" cimmel, s értékeli az ott szereplő művészek munkáját:
Róna József "egész sor, szinte etnografikus jellegü és értékü zsidó tárgyu szobrot állitott ki.
Kukán Géza "Dózsa György"-e, Haranghy Jenő szép kőrajza, Zala György plasztikus dombormüve, Markup Béla bronz "Hunyady János"-a minden elismerést megérdemel.
A kiállitáson résztvevő művészek teljes névsorát lásd: Stróbl Alajos nevénél.

Élet, Bp. 1922. május 28. XIII. évf.
11. sz. 269-270. lap.

1) Zala György
szobrán

1858-1937. Bp-en, Bécsben és Münchenben tanult. Első nagy műve a Huszár Adolf által kezdett oradi Szabadsághoz-emlék befejezése. Ka

Műtei: Andrássy Gyula lovasszobrát a Mit A magyarországi műv. Tört I. 447.
Corvina 1970.

Zala György szobrászművész

1899-ben vetődött fel először a Bocskai szobor-terv. Harvay János szobrászművész több modellt készített, ami tetszett a szakmabelieknek, többek között Zala Györgynek is. Takarékosság miatt nem valósult meg, mint ahogy tervként maradt csak ránk Medgyessy Ferenc 1946. körül készített álló Bocskai szobra. (emlétve)

Sz. Kürti Katalin: Bocskai lovasszobor Hajdúszoboszlón.

Hajdu-Bihari Napló, 1975. jún. 18.

Zala György

A szobrászmüvészek közül Telcs Ede, Róna József, Zala György, Ligeti Miklós, és Hüvös László ajánlották fel müveiket önkéntes adományként a hadbavonult szaktársak megsegitésére. A festő és szobrászmüvészek felajánlott alkotásaiból a Képzőmüvészeti Társulat "Jótékonycélu Kiállitás" cimmel a Szépmüvészeti Muzeumban rendezte meg a tárlatot.

A HÉT, Budapest, 1914. nov. 13.
XXV. évf. 46. sz. 682. lap.

Zala

Bezerédi, Tóth, Benczur, Stettka, Nádler, Ujváry, Basch, Jendrassik és Dudits müvészek a Mücsarnok ezidei "független zsüri" tagjai. —m.: "Es ist erreicht" cimmel élesen birálja a tagok magatartását, a fiatal müvészetehetségekkel való elfogult, igazságtalan bánásmódját. Tőlük függ a fiatal tehetségek fölfedezése, elismerése. Ha nem fogadják be, ugy jövője, helyzete reménytelenné válik, "legyen akár Michelangelo, vagy Toulouse-Lautrec" tehetségével megáldva, mint a kritika leszögezi. Az is hiábavaló, ha Lyka Károlytól kezdve, minden igaz müvészetet érző ember állást foglal egy-egy ifju tehetség mellett.
A HÉT, Bp. 1906. juni. 3. XVII. évf.
22. sz. 377-378. lap.

Zala György

A Müvészet c. rovatban Tövis: "A téli tárlat" cimmel felsorolja azokat a szobrászokat, akiknek alkotásai igen komoly figyelmet érdemelnek: Zala György, Stróbl Alajos, Horvay János, Damkó József és Kisfaludi Stróbl Zsigmond müvészeket.

A HÉT, Bp. 1916. nov. 19.
XXVII. évf. 47. sz. 674. lap.

Zala György itt Stettka Gyulával szerepel.

A művészvilágban a megváltozott viszokról Rózsa Miklós ir: "Uj művészcsoport" cimmel./idézés tőle/A modern művészek és a Műcsarnok mesteremberei" között a 2o év óta ismétlődő ellentétek, az egyes művészcsoportok egymást követő botrányai megszüntek. Egyszerre "békésen megférnek egy akolban, sőt egy zsüriben: Kernstok Penteleivel, Szinyei Zala Györggyel, Rippl Rónai Stettka Gy.-val, Beck Ö. Róna Józseffel, s valamennyien Innocenttel. Az áthidalhatatlan művészi ellentéteknek vége szakadt: Zala és Stettka, Róna és Dudits, Basch Árpád és Bruck Miksa, Vedres és Gárdos A., Magyar Mannheimer és Boruth, Tornai és Révész Imre, Bosznay és Keményffy között. A fiatalokat pedig óva inti, nehogy nyakukra ültessék fenti vezéreket, akik csak kihasználják eredményeiket, majd kitagadják őket

A HÉT, Bp. 1917. dec. 16. XXVIII. évf. 5o.sz.797-798. lap.

Zala György 11, 39 - 40, 46, 57, 125, 134
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

ZALA György

1883

1883. ápr. 25.	Mayer Zala György „Fél a baba" című szoborcsoportja megvétetett 200 frton. Szerz.	105.

M. ÉRT. 1991. 1-2.

2, 2125, 2289

851, 1048

5

24, 2246

Zala György

Szobrok. Zala György jeles fiatal szobrász a napokban fejezte be *József nádor* életnagyságu szobrát, melyet József főherczeg az alcsuthi kápolna számára készíttetett. Ugyancsak József főherczeg megrendelésére most készíti *Zsedényinek* mellszobrát márványból.

Vas. Lap. 1886.

829. l.

1. [illegible] [illegible]—e3
2. V[illegible]—b[illegible] † [illegible] [illegible]—sz.
3. Vh[illegible]—h8—d6 matt.

Zala György ?

három olyan képet hagyott reánk, amelyek maradandók. Madarász annyira hozzánőtt a párizsi festői kultúrához, hogy amidőn elszakadt tőle, már csak bizonytalanul és erőtlenül tudott alkotni. De ez a Hunyadi László siratása erős és hatásos eszközeivel, victorhugói páthoszával, festőiségének gazdagságával túl fogja élni kortársainak számos ma még közbecsülésben álló művét.

*

Egy furcsa hősi emlék

Valamelyik német iparművészeti múzeumigazgatónak jutott egyszer eszébe, hogy egész termet megtöltve az utolsó évtizedek leglehetetlenebb termékeivel, beszédes példákon mutassa be, miképpen nem szabad az ipar terén művészkedni. A Budapesten felállított hősi emlékek alighanem hasonló célt szolgálnak. Azt hittük azonban mi, lépten nyomon inzultált járókelők, hogy a főposta falába illesztett hősi emléken már nem lehet túltenni. Sajnos, csalódtunk. A központi egyetemnek a templommal érintkező sarkán egy idő óta egy hősi emlék látható, mely sikerületlenségével minden elődjét lefőzi.

Hónapokon át vastag ponyvákba burkolva állott a mű, de a ponyva néhanéha megmeglebbent és akkor a falból előtörő diákcsoport volt látható, mely egy halálra sebzett, összeroskadó katona segítségére siet. A csoport felett egy idétlenül üres, nagy, kapuszerű falfelület tátongott és nyilván ez volt az oka annak, hogy a leleplezés hónapokig késett, mert valamiképpen össze kellett hangolni a szoborcsoportot otromba keretével. A pótlás megtörtént, de nincsen benne köszönet. A rohanó diákok feje fölé egy géniusz alakja biggyesztődött, mint a lyukas kompozició kifoldozása. A szobormű most három részből áll. Magva a falból rohanó diákok majdnem mindhárom dimenzióban kiképzett magas reliefje, a szívenlőtt és ingadozva összeroskadó katonaszobor, mely teljesen háromdimenziós szabadtéri alak, és a lapos reliefű pótgéniusz, mely azzal keres némi kapcsolatot az egésszel, hogy félkezével kinyúl az alacsony relief teréből és koszorút tart a jelenet fölé. A szobornak tehát háromféle tere van, de van azonkívül többféle stílusa is. A diákok és a holt katona nyugtalan naturalizmusú, bronzba öntött agyagszobrok, a géniuszrelief azonban inkább rajzos és sommázó vetületben készült, leszámítva kinyúló karját, mely sehogysem illik többi testrészeihez. Ez a géniusz pedig a főcsoport felett olyan esetlenül nehézkedik, hogy szinte agyonnyomja a diákokat, akik világos háttér és nem sötét bronz elé voltak elképzelve. Külön méltatást érdemel a relief architekturája, mely a templomhoz próbál illeszkedni, de nem ügyel a szoborcsoportra.

Így ez a hősi emlék is csak arra figyelmeztet, hogy köztérszobrászatunkban valami rendet kellene teremteni: védelemben részesíteni azt a gyanutlan nézőt, aki kíváncsian rajtafelejti szemét az utca efajta díszein.

Farkas Zoltán

FIGYELŐ (Képzőművészet)

KÉP

SZEMLE

Kiállítások

Kovács Ákos szalonja kéthe
váltogatja kiállítási anyagát. R
rint egy szobrászt és egy festő
be a fiatalok közül. Eképpen a
lötte mostoha viszonyok közöt
érvényesüléshez juttatja azokat
vészeket, akik a Műcsarnokban
egyéb mindjobban elzárkózó
szeti egyesüléseinkben nem lé
a nyilvánosság elé. Helyisége
friss megnyilvánulás előtt nyitv
így jótékonyan egészíti ki a
kiállításszervező bizottság hasz
vékenységét. Két kiállítását is

szet kellemetlen hatása alatt. Amit ezen a kiállításon félig-meddig jót láttunk, az az úgynevezett lamaisztikus művészetnek nem éppen legelsőrangú emlékei közé tartozik. Egy csomó buddhisztikus ábrázolás volt ez, amelyekben egy hatalmas vallási kultúrának megmerevedett művészi kifejezésmódjai a mienkétől fölötte eltérő lelkivilágnak mélységeit tárták fel, színben és vonalban egyaránt szeszélyesen kavargó és szóval nem is jellemezhető szeszélyes zsufoltsággal.

*

Madarász Viktor centenáriuma

December 14-én volt száz éve annak, hogy *Madarász* Viktor megszületett. Emléke elválaszthatatlanul egyetlen képéhez fűződik, a Hunyadi László siratásához, mely történelmi festészetünknek egyik legkiemelkedőbb műve. Madarász dacos és büszke egyéniség volt, aki művészetének kialakulásához Párizsban, a mult század francia romantikájának légkörében jutott. Egyszerűbb és kevésbé külsőséges volt, mint müncheni kultúrájú társai, akik idehaza minden sikert és elismerést learattak. Pályája a legszerencsétlenebb magyar művészpályák egyike, alig két-

1930. dec. 16

Zala György

Vas. Ujs. 1893. 305. l.

Jókai jubileuma. *Zala* György műtermében most készül Jókai legújabb mellszobra, melyet maga a költő rendelt meg, hogy gipsz másolataival legyen mivel kedveskedni az őt üdvözlő testületeknek. A szoborhoz többször ült a művésznek, a ki kitünően eltalálta Jókai arczvonásait.

Jókai jubileumát nemcsak az ország tősgyökeres magyar lakossága, hanem az idegen nyelvű hazafias lakosság is nagy érdeklődéssel várja. *Nagy-Becskerek* városa, hol a többséget szerbek és németek alkotják, szintén egyhangulag választotta díszpolgárául.

Az ünnepély díszének emelésére a művészek bizottsága külön programmot állapított meg. Az Andrássy-ut, valamint azon utczák lakóit, melyeken az ünnepi menet Jókai lakásától a redoutba vonul, fölkérik, hogy a házakat földíszítsék, este pedig, mikor a szerenád elvonul, kivilágítsák. Az első e-te a három szinházban díszelőadás lesz, melyen Jókainak egyik jelesebb színművét, vagy pedig regényeiből összeállított élőképeket fognak előadni. A részletek megállapítása az illető igazgatók dolga. Előadás után lampionos menet és szerenád lesz. Ez volna az első nap programmja. A második nap ünnepies menetben viszik Jókait a redoutban tartandó díszülésre. A menetet lovasbandérium nyitja meg s a fogatok végtelen sora zárja be. A házak mindenütt fel lesznek díszítve. A díszülés napján lesz a jelmezes művészestély a redout összes termeiben. Föl fogják kérni a közönséget, hogy Jókai regényalakjainak jelmezeiben jelenjék meg a redoutban.

Zala György

* **Zala György Nagykőrösnek ajándékozta Arany János szobrát.** *Nagykőrösről* jelentik: *Zala* György szobrászművész, a város diszpolgára, *Dezső* Kázmér polgármester közbenjárására, hires *Arany János*-szobrát Nagykőrösnek ajándékozta. A szobrot az Arany-szobában helyezték el és vasárnap az *Arany János Társaság* ünnepi közgyülésén leleplezik.

M. 934. V. 31.

Zala György

— **Zala György Nagykörös díszpolgára.** *Nagykörösről* jelentik: *Zala* György szobrászművészt, aki Arany szobrának eredeti modeljét Nagykőrösnek ajándékozta, a város díszpolgárává választották. Vasárnap délelőtt a főváros díszközgyűlésén nyujtotta át a művésznek díszoklevelet *Dezső* Kázmér polgármester.

Pesti Napló
1934. jun. 5.

T. 5438.

ülő parancsnok az előtte tér-
át fogadja, a háttérben pedig
lirata a lebegő mondatszalagon:

8 cm.

Zala György

Zala legujabb szoborműve. Angelics István mitroviczai gör. keleti főesperes az általa épített gimnáziumi palota diszterme számára Zala Györgynél *Angelics* German volt patriárka életnagyságu mellszobrát rendelte meg. A karrarai márványból készült szobrot nagyon élethűnek mondják. A művet már elszállították Karlóczára, hol a jövő héten a gimnáziumi uj palota felszentelése alkalmával ünnepélyesen fogják a diszteremben fölállítani.

Vas. Ujs. 1891. jún. 6-i.

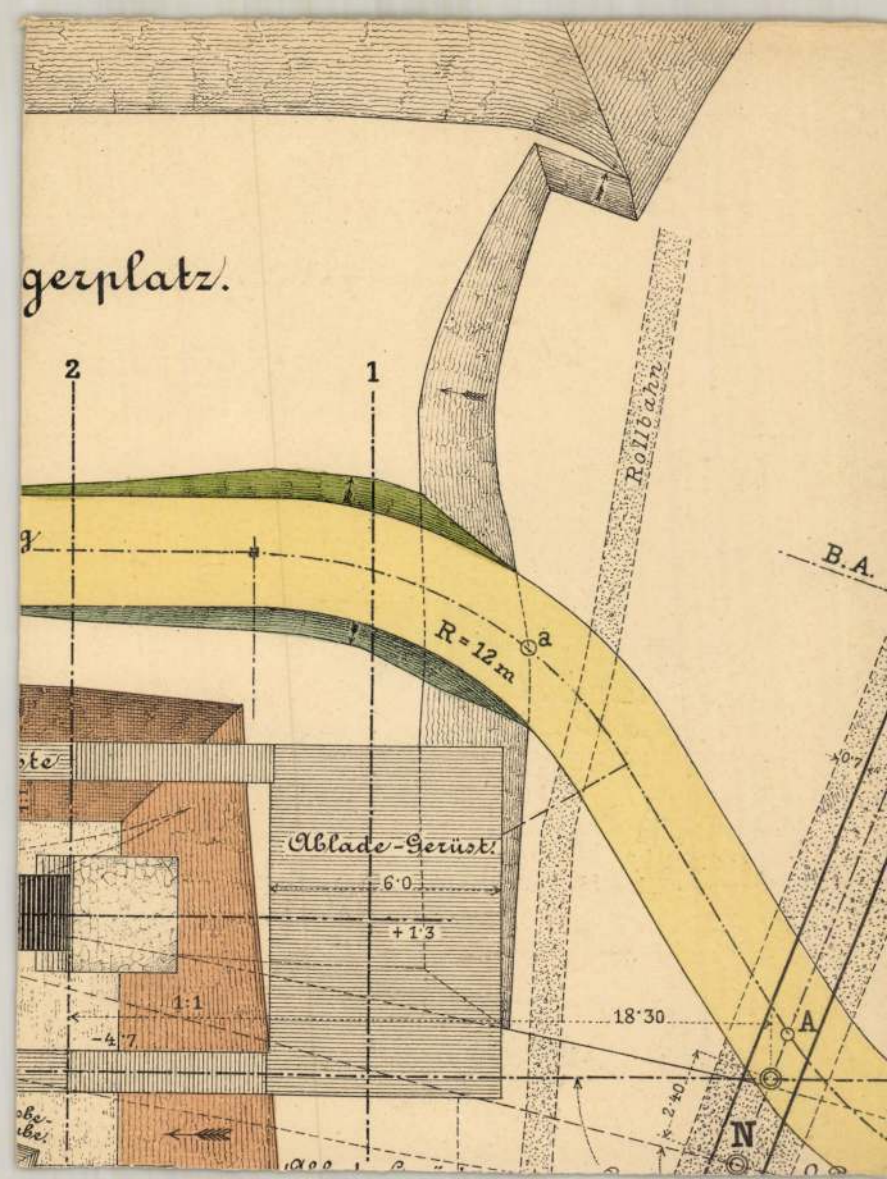
gerplatz.
2
1
Rollbahn
B.A.
R = 12 m
a
Ablade-Gerüst
6·0
+1·3
1:1
-4·7
18·30
A
N
2·40

Zala György

1906.

Szeptember 23-án leplezték le Kézmárszky Tivadar szobrát, Budapesten, az első számú női klinika udvarán. A szobrot Zala György készítette.

Művészet 1906. 422. l.

T. 1614.

zolt menyasszony öltözete ko-
l, kötény, ruha fehér tarlatán-
ó dudorokkal és csipkékkel, ki-
és csipkekötény. A háttérben
átszik. Felirata:

IVATKÉP.
divatlap III-dik számához.
KUZMIK divattárából.

Grund Pest 1862.
jén 1863.

Zala György

Csiky Gergely emléke. *Zala* György jeles szobrászunk már dolgozik Csiky Gergely mellszobrán, melyet a Kisfaludy-társaság nála megrendelt. A befolyt adományokból a társaság nemcsak mellszobrot, hanem az elhunyt írónak diszes síremléket is készíttet. Ez sarkophag lesz, rajta a költő bronz mellképével és jelvényekkel. Ez emlék tervezetét Senyei szobrász készíti.

Vas. Újs
1892 381. l.

A KERESZTÉNY NEMZETI FÜGGETLENSÉGI PÁRT

küzd, hogy Magyarország magyar ország maradjon!

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula ..... úrnak
úrnőnek

BUDAPEST,

II. ker. Lágymányosi utca 16. sz.
út

Zala György szobrász

*** A hősi emléktervek kiállításának bezárása.** Kedden volt a hősi emléktervek kiállításának utolsó napja, melyet *Horthy* Miklós kormányzó is meglátogatott. Délután négy órakor érkezett a kormányzó, akit a Mücsarnok kapujában a kultuszminisztérium részéről *Terstyánszky* Jenő miniszteri biztos fogadott. A fogadásra megjelent *Zala* György szobrászművésszel az élén valamennyi kiállitómüvész. A kiállitást egyébként hétfőn *Izabella* főhercegasszony és *Albrecht* főherceg is végignézte. A kiállitás kedden este bezárult.

Magyarság
1927. VIII. 31.

Zala György szobrász

Hősi emlékek kiállitása.

A hősök emlékét megörökitő országos szövetség most rendezte első pályatervkiállitását *József* királyi herceg védőségével. A kiállitáson több mint kétszáz gipszmodell, tizenöt rajz és száz fénykép van. Monumentális terveket nem látunk a kiállitáson, aminek magyarázata az, hogy az ország mai szükös viszonyai közepette az emlékművek költségei nem haladhatják meg a városok, községek teherbirását. Magának a kiállitásnak is egyik célja az volt, hogy a művészi érték, valamint a kedvező előállitási ár megfelelőképpen kerülhessen összhangba.

A kiállitás biráló bizottsága a kiállitásra megajánlott dijakat a következő művészeknek itélte oda:

Budapest székesfőváros I. diját, valamint a *Magyar Országos Képzőmüvészeti Tanács* elismerő oklevelét Zala György, *Szentgyörgyi* István, *Pásztor* János szobrászmüvé-

Budapesti Hirlap 1927 VIII. 19

— Lukács György v. b. t. t. szavai szerint — *„hogy a hazát semmiért sem szabad, de a hazáért mindent kockára kell tenni"*.

A kiállitás célja az, hogy a felállitandó hősi emléktervek müvészi szinvonalát emelje s a különböző tervek versenyéből minél magasabb müvészi érték mellett minél kedvezőbb előálli tási ár alakuljon ki.

A kiállitásra a kultuszkormány, a bel[illegible] kormány, a székesfőváro[illegible] Egyesület, a szövets[illegible]

szek;Budapest székesfőváros II. díját *Weichinger* Károly müépitész és *Nemes* György szobrászmüvész; az *Országos Magyar Hadimuzeum Egyesület* I. díját *Markup* Béla, ifj. *Vastagh* György szobrászmüvészek és *Müller* Tibor épitőmüvész; az *Országos Magyar Hadimuzeum Egyesület* II. díját *Maugsch* Gyula szobrászmüvész, *Lux* Elek, *Lechner* Jenő müvészek; az *Drszágos Magyar Hadimuzeum Egyesület* III. díját *Istók* János, *Kalotai* Ottó és *Mátray* Lajos szobrászmüvészek; a honvédelmi miniszter díját *Székely* Károly szobrászmüvész; a honvédfőparancsnok díját *Orbán* Antal szobrászmüvész; Komárom—Esztergom e. vármegyék díját *Vigh* Ferenc szobrászmüvész; Szatmár—Ugocsa és Bereg e. vármegyék díját *Füredy* Richard szobrászmüvész nyerte el.

12.30. Gramofonzene.
1.00. Hirek.
1.35. Deviza- és tőzsdejelentés.
4.00. Hangverseny.
5.20. Harmonika-zene.
7.00. Harangjáték.
8.00. Rádiószkeccs, utána parasztzenekar hangversenye.
10.10. Hirek.
10.20. Tánczene.

Vasárnap, augusztus 21.

Budapest (555.6). 9. Kozmetika.
10. Református istentisztelet a Kálvin-téri templomból. Göde Lajos püspöki másodlelkész prédikál.
12. Pontos időjelzés, időjárás jelentés.
Utána: Hangverseny. Közreműködnek: Kerpely Jenő gordonkaművész és S. Schmidt Böske zongoraművésznő. 1. a) Siklós: Ballada, b) Werner: Csárdás. (Kerpely). 2.

Zala György

Kossuth Lajos mellszobra lesz Zala György legközelebbi műve. Zala, ki a turin-párisi kirándulásban részt vett s kivel Kossuth Lajos sokat beszélt az aradi vértanu-szoborról, megmagyaráztatva magának annak konczepczióját és kivitelét, engedélyt adott a művésznek, hogy mellszobrát elkészithesse. Zala rövid időn hozzáfog a munkához s igy a magyar közönség legközelebb Kossuth Lajos élethü szobrához fog jutni.

Vas. Ujs. 1869. 504. l.

1912

(A Műcsarnok ezredévi kiállításából)

GRÓF ANDRÁSSY GYULA DOMBORMŰVŰ KÉPE. Zala Györgytől.

Patzó Pál, szobrász, VIII., Német-utza 36. (219.)
Peske Géza, festő, Bodajk, Fehér-m. (358, 361.)
Pogány Margit, festőnő, V., Bálvány-utca 5. (26, 371, 372.)
Pólya Iván, szobrász, Szolnok, Városház-utca. (216.)
Pongrácz Károly, festő, Szolnok, Művésztelep. (82—90.)
Pravotinszky Lajos, festő, VI., Nagy János-utca 2. (300.)
Rajk Reich József, építész, Halle a/S. Kruckenbergstr. 28. (214.)
Reinhardt Károly, festő, Jászberény. (262.)
Rigele Lajos, szobrász, Wien, Favoritenstrasse 19. (218.)
Rinyi Ede, festő, Soroksár, Parkettgyár. (142.)
Rottmann Mozart, festő, VI., Városligeti-fasor 33/b. (297, 298.)
Sándy Gyula, építész, II., Toldy Ferenc-utca 20. (213.)
Sándorházy V. Béla, festő, VI., Andrássy-út 71. (264—266.)
Sarkadi Emil, festő, VI., Szondy-utca 96. (146, 154, 158—160.)
Simay Imre, szobrász, Wien, IV., Heumühlgasse 4. (125—134.)
Skutezky Döme, festő, Besztercebánya. (107, 116, 273.)
Sós Géza, szobrász, VII., Peterdy-utca 38. (210.)
K. Spányi Béla, festő, I., Mozdony-utca 15. (181, 182, 184, 185, 195—197, 199.)
Székely Árpád, festő, VIII., Reviczky-utca 7. (175—177.)
Szirmai Antal, festő, Fürj-utca 32. (261.)
Szlányi Lajos, festő, Szolnok, Művésztelep. (97—102.)
Scheiber Miklós, építész, VIII., József-körút 10. (239, 240.)
Stetka Gyula, festő, VI., Bajza-utca 23. (6, 8.)
Strobl Alajos, szobrász, VI., Bajza-utca 34. (187, 200.)
kisfaludi Strobl Zsigmond, szobrász, VI. Andrássy-út 71. (222, 224, 232, 235.)
Tajnai Gillemot Ödön, festő, Szemere, Győrmegye. (267.)
Telkessy Valér, festő, I., Dísz-tér 15. (283, 289.)
Telcs Ede, szobrász, VI., Lendvay-utca 8. (190, 192.)
Thein Miksa, festő, VI., Vörösmarty-utca 35. (294, 301.)

A JUNIUS 8-IKI DÍSZMENETBŐL: BÁRÓ GERLICZY FERENCZ.

Ha kifogy is, csak úgy iszom,
Kontóra hitelben.

tanyáján; a czigányok is ál

Zala György.

A kolozsvári Mátyás-szoborra eddig 25.000 frt gyült össze, s az adakozások egyre folynak. A honvédség is felkarolta a szobor ügyét, első sorban a honvédség főparancsnoka, József főherczeg, ki a czélra 100 frtot adományozott. *Zala* György szobrász már elkészítette a Mátyás király szülőházára teendő emléktáblát s most Kolozsvár város és tanácsán a sor, hogy a leleplezés ünnepére a szükséges intézkedéseket megtegye.

Vas. Ujs. 1889.

373. l.

Körmeneti kereszt, réz, (famagon) Kajta Krisztus-corpus és négy evangelista, külön ráhelyezve hátul négy szent. Mag. 36·5 cm. Olasz, XIV. sz.

Az Ipolyi-gyűjteményből.

Őszi kiállítás, 1930, Ipolyi 138. szám

Gerevich PA, 259 l.

ZALA György

BORBÁS GYÖRGY

Életünk 1997/7

„Teljesítettem kötelességemet..."

Zala György szobrászművészre emlékeztek szülővárosában, Lendván

Boldog lehet, ki kerülőkkel,
dülőutak mentén,
kertek alatt végül
mégis hazatalál
(Bence Lajos: Óda a hazatérőhöz)

Zala György (Alsólendva, 1858. április 16 – Budapest, 1937. július 31.) kevés számú mitológiai szobrainak egyikén Philoktétészt Poiasz hős fiát Thesszália királyát – a kiváló íjászt mintázta meg. Philoktétész Heraklésztől ajándékba kapott nyilai soha sem tévesztettek célt. Agamemnon trójai hadjáratába hívta a hőst. Útközben Lemnosz közelében egy mérges kígyó megmarta, a keletkezett sebből elviselhetetlen bűz áradt, emiatt társai sorsára hagyták. Magányosan, fájdalmaktól gyötörve élt a kopár szigeten. Kilenc esztendei szenvedés után csellel Agamemnon táborába vitték, ahol a trójai háborút előidéző Páriszt leterítette nyilával és abban a pillanatban behegedt a sebe. Szophoklész tragédiája őrizte meg a hős alakját.

Akár az alkotó életrajzi példázatának is tekinthetjük a mérges kígyóval viaskodó antik atlétát megörökítő mozgalmas drámai kompozíciót. Zala kíváló tehetséggel, nagyszerű felkészültséggel, utánozhatatlan mintázó készséggel nemzeti történelmünk kiemelkedő emlékmű-szobrainak sorozatát (Aradi vértanúk, Budavári Honvédszobor, Millenniumi Emlékmű, Nagykőrös város hősi emlékműve) készítette el a „millenáris korszak" ünnepelt szobrászaként. Miközben a színrelépő új nemzedék, a historizmust elutasító, a formai megújulásért küzdő nagybányai művészcsoport és híveik indulatos támadásai érték őt és nemzedékét, velük együtt az emlékműszobrászatot. Megalapozták, mintegy igazolták a későbbi – leginkább politikai szempontokból fogant – mellőzést, elutasítást. Gróf Andrássy Gyula, Ferencz József, Erzsébet királyné, Deák Ferenc, Tisza István, az Ezredéves emlékmű Habsburg uralkodóinak megmintázása ki nem mondott ürügy lehetett a kultúrpolitika és sajnos a szakma (a művészettörténetírás, a kritika és az oktatás) számára, hogy elutasítással, mellőzéssel. elhallgatással sújtsa a századforduló európai rangú hazai vezető mesterét. Halála után hatvan évig nem kapott emlékkiállítást, életműve nem talált méltatásra, monográfia nem készült munkásságáról.

Az 1890-ben a Vasárnapi Újságban megjelent méltatás a sikeresen induló alkotóról, amely később a Pallas Lexikonban (1893), a Művészeti Lexikonban (Akadémiai kiadó, 1968), leginkább a Művészet története Magyarországon a honfoglalástól napjainkig (Gondolat, 1983) kötetében egyre rövidült és így fo-

kozatosan üresedett ki, vált felületesebbé – torzította, homályosította el a művész emberi és életműve művészi értékeit. Legjelentősebb művének, a Millenniumi emlékműnek érdemi, komplex művészettörténeti elemzése napjainkig nem történt meg.

A kortársak, a Strobl Alajos, Fadrusz János – munkásságát feldolgozó monográfusok is megelégedtek Zalából annyival, ami művészüket – szerintük – Zala fölé helyezi; Elgondolkodtató, hogy a millecentenáriumi év kiemelkedő, látványos, szép és tanulságos eseménye lehetett volna egy nagyszabású, a három mester életművéből a Műcsarnokban (!) megrendezett kiállítás. Segített volna tisztázni az életükben természetes, azóta elfogult híveik által felnagyított, kiragadott, eltorzított, esetenként elhallgatott vitáikat, ellentéteiket – talán leghelyesebben szólva – emberi-szakmai kapcsolataikat. Természetesen döntően a műveik megmutatására, összevetésére kínálkozott talán soha vissza nem térő jó alkalom. A Nemzeti Galéria nagyszerű nagybányai kiállítása a várban és a Szépművészeti Múzeum Schickedanz Albert kiállításával együtt átfogó, kiteljesedő képet adhatott volna a századvég életérzéséről, művészetéről. A művek áttekintő együttesében manifesztálódott volna az az utóbbi években kibontakozó jelentős erőfeszítés, amely a századforduló érdemi, reálisabb feltárására, megismerésére irányult. Az Ezredév (1983), aztán a Historizmus művészete Magyarországon (1993) című kötetben Gábor Eszter, Kovalovszki Márta, Nagy Ildikó tanulmányai, különösen pedig Sinkó Katalinnak A nemzeti emlékműszobrászat és nemzeti tudat változásai című munkája tettek sokat a homály oszlatásáért. Segítenek lebontani, értelmezni azokat a türelmetlen, gyakran igazságtalan heves indulatos támadásokat, amelyeket ebben a korban fogalmaztak meg amelyeket, ebben a korban az elfogadásért küzdő nagybányaiak és képviselőik (Lyka Károly és Fülep Lajos) fogalmaztak meg az idősebb nemzedék színen lévő képviselőivel, különösen pedig az emlékműszobrászattal szemben.

Ez a szembenállás élhet tovább abban a közönyben, amely az ismeretterjesztő, népszerűsítő irodalomban és sajnálatosan a tankönyvekben is megfigyelhető. Vajon miért van az – jó-e nekünk – hogy a magyarországi iskolákban a 5-8. osztályosoknak készített Tér, forma, szín, de az egyébként kíváló, sokak által méltán dícsért Rajz- és műalkotások elemzése a gimnázium I–III. osztályos tanulói (tehát a 10–17 éves korosztály!) számára szánt tankönyvek sem közölnek egyetlen képet, adatot sem az igazán kvalitásos, jó erőkkel, kíváló alkotásokkal (Strobl Alajossal, Fadrusz Jánossal, Róna Józseffel, Zala Györggyel) jellemezhető századforduló kori magyar szobrászatból. Miért nem közölhető Francois Rude A Marseillaise (mind a két tankönyv közli!) fortisszimója mellett a Budavári Honvédszobor mezzofortéja, Delcroix A Szabadság vezeti a népet mellett, a sok tekintetben rokon Aradi vértanúk emlékműve (a történelem tanárok sem ismerik fel az 1925-ben lebontott szobrot), Rodin örök tavaszával együtt a gyönyörűen mintázott Tanulmányfej (a Művészeti Lexikon Strobl szobraként mutatja be!), vagy a Blaha Lujza keze. Nem tekinthető véletlen jelenségnek, hogy az elmúlt években elburjánzó műveltségi vetélkedők kérdéseiből is hiányoznak művészeink.

Igazán örülhetünk, hogy talán 1968 óta a Hősök terén – Ferencsik János által vezényelt előadásban – a Nemzeti Himnusz (Kölcsey és Egressy remekműve), a Millenniumi emlékmű (Schickedanz és Zala alkotása) himnikus

emelkedettségű plasztikai eposza („Az építészet megfagyott zene!"), legalábbis plasztikában elbeszélt „történelemkönyve" előtt szólal meg az Új esztendőt köszöntő éjféli adásban a Magyar Televízióban, Oszlatja azt a fanyalgó, stílusérvekbe szorított, meghonosodott és továbbélő kirekesztő előítéletet, amely egyes történelmi korok, személyiségek, stílusok és műalkotások (és alkotóik) ellen gyakran változó irányban és intenzitásban kialakult.

Úgy gondolom, sem okunk, sem jogunk kétségbevonni, lebecsülni, hogy volt egy történelmi pillanat, amikor a lelkület, az életérzés – ha úgy tetszik, a reneszánszra figyelő – neobarokk nyelvén szólalhatott meg. Ez a pillanat talán éppen 1894-ben lehetett, amikor Zala György és az építésztervező Schickedanz Albert – az Otthon körben november 6-án bemutatott – tervében a megrendelők igénye szerint megszületett a Millenniumi emlékmű. Mert, hogy csak egy emberöltő után, 1929-ben kerülhetett átadásra? Ez a világrahozatal, a vajudás Zalára kimért szenvedése, mesterünkre rótt kínkeserve, szívesen vállalt penitenciája volt. „... de ő rajongó szeretettel és lankadatlan energiával dolgozik magasztos munkáján és bízva-bízik abban, hogy majd ha készen áll az emlék, megjön az ő igazának diadala. És mindazok bíznak ebben, akiknek csak halvány sejtelmük van arról, mily óriási földadatot végez Zala. Tulajdonképpen az emlék elkészítése egy jó emberöltőre való munka... És meg kell gondolni azt, hogy különösen ez az emlék örök időkre készül, s ennek a szobrait nem szabad és nem lehet a művészetben ideig-óráig uralkodó divat szerint megmintázni" – írta már „félidőben", 1912-ben a Vasárnapi Újság.

Ha így közelítünk, érthetjük meg igazán az emlékmű üzenetét: béküljünk meg elődeink és történelmünk szebb, szenvedélyesebb, vagy éppen borus, máskor gyászos napjaival. Ahogyan az egyénnek is békében kell élnie önmagával, környezetével. Nyilvánvaló és vállalható, hogy az emlékműről eltávolított eredeti és az éppen helyükre állított uralkodók kora egyaránt a históriánk része! Tehát vállalnunk kell nemcsak az I. Ferdinánddal együtt az 1950-es években eltávolított Eger ostroma 1552, a magyar nők hősiességét és hazaszeretetét megörökítő domborműnek (!), hanem a helyettesítésükre a Köröndről áthelyezett Bethlen Gábor szobrának, a Bethlen Gábor szövetséget köt a csehekkel domborműnek a korát is. Nemkülönben igaz ez a Zala György által újra megmintázott I. Ferenc József, alatta a Ferencz József magyar királlyá koronázására – valamint a helyét elfoglaló, az ugyancsak zalai születésű Kisfaludy Strobl Zsigmond alkotásaira: Kossuth Lajos szobra és a Kossuth Lajos harcba hívja az Alföld népét című domborművére is. (Még az olyan viharos.) Még az olyan viharos epizódra is mint az 1919-ben bántalmazott és letakart emlékmű kiegészítésére Marx a két munkás figurával – Zala György műtermében készült – gipszszobor is jelképezett.

Tehát jól láthatóan nem Zala életében, jellemében, kvalitásában, szenvedélyes, már-már emberfeletti munkabírásában keresendő mellőzésének vagy elutasításának igazi oka. Óriási feladatokat vállalt és teljesített. „Én hittel dolgozom és ha munkám eredményével a nagyközönség elé állok, meggyőződésem szerint teljesítettem kötelességemet." Gyakran évtizedekig cipelte a megvalósítás terhét.

Ezért vallom, hogy mindenkinek aki vizsgálja, magyarázza – méginkább, aki tanítja – Zalát és főművét, igenis végig kell járnia, értelmeznie kell az emlékmű ikonográfiáját, utóéletét, az ideológiai burkait le kell hántania ah-

hoz, hogy az értelmünkben és szívünkben és így tanítványaink gondolkodásában és érzelmeiben méltó helyére kerülhessen. Meg kell nézni az emlékművet télen, látni kell nyáron, alkonyatkor, a városligeti tó felől, vagy a millenárison korcsolyázók nézőpontjából. Meggyőződhetünk róla, hogy SZÉP, részleteiben és párába burkolózó körvonalaival kirajzolt sziluettjével...

Bizonyos, hogy a szoboremlék a pesti városrészt annak idején Buda méltó párjává avatta, ma pedig szép fővárosunk meghatározó, reprezentatív városképi eleme. Hatásosan gazdagította nemzedékek történelmi ismereteit, táplálta nemzeti önbecsülésünket. Közel száz éve, a legválságosabb időkben is állt, „működött", rendületlenül szembesített Istvánnal, Endrével, Bélával... Tegyünk érte, hogy ma is, a jövőben is „működjön"... Igy leszünk képesek feladni kényelmes hadállásainkat, bejáratott sztereotipiáinkat. Érezzük szükségét, hogy belássuk igenis több külföldieknek szánt látványosságnál. Rólunk, értünk szól... Higgyünk az alkotónak! Ez történelmünk létezik: a bölcs, türelmes, jövőt álmodó jelen!

Akik pedig türelmetlenül az új iránti fogékonyságot kérik számon mesterünkön, tekintsék meg hazánk talán legszebb szecessziós villáját a Stefánia út-Ajtósi Dürer sor sarkán a szobrász egykori otthonát, amelyet még 1895-ben terveztetett Lechner Ödönnel, illetve Jámbor Zoltán és Bálint Lajos építészekkel valósított meg 1898-99-ben. Homlokzatán a Vénusz ünneplése az Olymposzon című domborművel! (Jelenleg a líbiai nagykövetségnek ad otthont!) A már említett Tanulmányfej, aztán Blaha Lujza keze, méginkább a Kerepesi temetőben álló Bayer-Krucsay síremlék is jelzi mesterünk készséget és képességét a szecesszió formanyelvére.

Zala munkásságának már életében túlélt drámai fordulatai, majd az évtizedekig azt körülvevő csend, mellőzés után nagyszerű vállalkozással a szülőváros, Lendva Önkormányzata és Magyar Közössége már 1986-ban az akkori Zala Megyei Tanács támogatásával emlékszobát rendezett be a gyönyörű fekvésű lendvai várban. Az utódok sok érdeklődő látogatót vonzó nemes tette tovább gazdagította a kultúrális központtá alakuló vár arculatát.

A millecentenárium évében Zala György életére és munkásságára immár hatvan éve bekövetkezett halála után főművének, az Ezredévi emlékmű vezéralakjainak felújítása, szűkebb pátriájában Zala megyében, a korabeli létesítésű megyeszékhelyi gimnáziumban egy szerény tavaszi emlékkiállítás és a kehidai Deák Ferenc mellszobor másolatának ottani avatása irányította a figyelmet. December 6-án a Magyar Nemzetiségi Intézet, a lendvai Várgalériával – hazai szervezetek és intézmények támogatásával – Zala György napot, emlékülést és a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett a szlovéniai, határközeli Lendván. Nekem szánták azt a kezdetben igen nehéznek, kilátástalannak tűnő feladatot, hogy a Lendvai Füzetek erre az alkalomra tervezett különszámában mutassam be Zala Györgyöt. Ez a rendelkezésre álló, szűknek bizonyult keretben megtörtént. Igazán szép technikai kivitelben – Meszelics László technikai szerkesztő igényes munkájával elkészült.

Két lendvai költő köszönti Lendva halhatatlan szülöttét: Bence Lajos Óda a hazatérőhöz című nagy ívű, klasszikus szépségű és Szunyogh Sándor A lendvai géniusz Zala György szobrászművész emlékére című emelkedett hangvételű költeménye – valamint Göncz Lászlónak, a lendvai Magyar

Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatójának tartalmas bevezetője avatja igazán ünnepélyessé az alkalmat és a kötetet. A Magyar Nemzeti Galéria fotótára szíves segítségével eddig együtt nem látott számú (nyolcvan) és minőségű gazdag dokumentum- és képanyagot közölhettünk, tehettünk az érdeklődők asztalára polcaira. A rendezvényt, a kutatást és a kiadást a Zala Megyei Önkormányzat Közgyűlése támogatta.

Zalaegerszeg, 1997. március 18.

NEMES KÁROLY

Film vagy filmművészet

„Semmi sem hamisíthatja meg annyira az igazságot, mint a tények."

(Örkény István)

A vállalás

Kőháti Zsolt Tovamozduló ember tovamozduló világban (Magyar Filmintézet, 1996) című műve, szándéka szerint, a magyar film 1896–1931 közötti szakaszával ismerteti meg az olvasót. Aki eddig a magyar filmnek ezt a múltbavesző korszakát feltárni igyekezett, az alapos csúsztatásokkal és sokminden önkényes összehordásával vagy a nacionalizmusát juttatta kifejezésre (erre is volt példa) hiteltelenül felmagasztalva az eredményeket, vagy vállalta, hogy csak korlátozottan teljesítheti a feladatot (erre szintén volt példa), s nem kívánt többet mondani, mint amennyi a forrásokra alapozva lehetséges. Kőháti Zsolt mentesen a nacionalizmustól – sőt bizonyos távolságtartással – korrekt módon legalább viszonylagosan teljes képet adott a megmaradt filmek, a különböző szakirodalmi anyagok, rendeletek stb. források, és persze saját filmtudományos tájékozottsága alapján. Az eredmény – a tudományos hiteles mű – feltétlen pozitívként értékelhető. Az ítélet még akkor is indokolt, ha írásában előfordulnak (mint minden munkában) tévedések, megalapozatlan következtetések vagy rövidrezárt gondolatkörök. A jelen hozzászólásnak a könyv által kiváltott néhány gondolat felvetése a célja, s nem kíván (az alapvető egyetértés miatt nincs is módja) kritizálni, még kevésbé valamiféle hibajegyzéket adni, de néhány észrevételt – elöljáróban – le kell tudni.

Nagyon helyes a szerzőnek az egyetértése Magyar Bálintnak (aki az adott

témakörbe szintén jelentőset alkotott) azzal a figyelmeztetésével, hogy cikkekből és visszaemlékezésekből megírni a filmtörténetet, nem veszélytelen vállalkozás. Persze adott esetben és bizonyos mértékig ezt a veszélyt vállalni kell. A cikkírók ugyan nem tévedhetetlenek, ezt mutatják az egyes írások közötti ellentmondások is, mégis bizonyosfajta összevetés-ellenőrzés lehetséges. Az azonban már túlzás (20. oldal), ha az adott eseményt – a király látogatásának filmfelvételét – a szerző azon az alapon tagadja, hogy nem talált róla tudosítást. (Egyébként nem is a Műcsarnokbeli május 4-i, hanem a május 2-i megnyitó eseményeiről lenne szó.) Semmi nem indokolta ugyanis, hogy a „nagy eseményhez képest ismeretlen és jelentéktelen felvételi próbálkozásra bárki odafigyeljen.

Az adatok ellenőrzésének a hiánya többször is előfordul, de jellegzetes példája ennek, hogy a közismerten (!) Korda Sándor által készített Tiszti kardbojt című 1915-ös filmet a szerző Neumann Józsefnek ajándékozza, méghozzá egy beszámoló 1913-ra (?) keltezett különlenyomata alapján. Nem lehet azonban cél az ilyenfajta tévedések sorolása. Viszont kiegészítést kíván két momentum.

Kétségtelenül nagy hatással volt a magyarokra a korabeli dán film és annak legjelentősebb rendezője Urban Gad, akinek Filmen. Dens midleg og maal című könyve 1919-ben jelent meg, s 1921-ben adták ki németül. De persze a szerző nézetei ismertek voltak korábban is. S ezek a nézetek – részben – félrevezetően hatottak a magyarokra. Gad előnybe részesítette a lélekfeltárást és ezzel kapcsolatban a közeli kitartott képeket. Ennek nevében elutasította azt a két filmfajtát – a burleszket és a westernt –, amelyek az adott időben leginkább képviselték a film önálló művészetté való fejlődésének irányát. A magyaroknak nem volt Asta Nielsenhez hasonló kiemelkedő képességű színésznőjük, aki elfogadhatóvá tehette volna ezt a nézetet, így a meglévő színházi hatás igazolását látták meg, s ez közel sem volt pozitív.

Az élet furcsaságai közé tartozik, hogy David Griffith The Rise and Fall ot free Speach in America című brossúrája, amelyet a magyar cenzurafenyegetésre utalva emleget a szerző, a rendező A nemzet születése (1914) című filmje kapcsán született. Ez a film teljes mértékben a polgárháborús déliek, s ezzel együtt a Klu Klux Klán mellett állt ki. Az azért kapott támadásokra reagálva írta Griffith a röpiratát. Amerikában egyébként az öncenzura sajátos fajtájával védték ki a cenzura bevezetését, a magyarok ez ügyben sikertelen küzdelmet folytattak.

Kőháti Zsolt könyvének legáltalánosabban véve négy vonulata van: A gyártási-forgalmazási-bemutatási körülmények leírása. Elméleti-kritikai reflexiók felsorakoztatása. A külföldi eredményekkel való összevetés. S maguknak a filmeknek az ismertetése.

A körülmények ismertetésének ritka erénye, hogy kimutatja, milyen mértékben befolyásolták azok a filmek alakulását. Nagyon ritkán sikerült ezt a kapcsolatot tényleg plasztikussá tenni. A magyar film engedett a nyomásnak, akár üzleti, akár hivatali-ideológikus, akár színházi befolyásolás volt is az. Gyengén megrajzolt itt viszont az a fontos összekötő láncszem, amelyet az alkotók személyisége jelent. Életük, előző foglalkozásuk, nézeteik, külföldi tapasztalataik stb. bővebb ismertetése több homályban maradt összefüggést megvilágíthatott volna. S elkerülhető lett volna a körülmények és a filmek

Kamatmentes hitel vagy valami más

klubok - törvény

nyújtana arra az esetre, ha bármilyen okból a csoport működésképtelenné válna. Azt is meg lehetne határozni, hány taggal, hány évig működjön egy csoport. Akár jogi személyek is lehetnének a csoportok, s külön nevet kaphatnának, mint a betéti alapok. Sőt külön törvényben is meghatározhatnák a vásárlói klubok működését.

A versenyhivatal tisztában van azzal, hogy itt *joghézag* van, és jelenleg teljesen átláthatatlan a vásárlói klubok működése. Rendkívül aggályos az is, hogy nincs semmiféle garancia arra az esetre, ha a szervező tönkremegy. De amiatt, hogy valaki vagy valakik visszaélnek ezzel a helyzettel, még nem kell betiltani a vásárlói klubokat, ez ugyanis nem piackomform megoldás – állítják a versenyhivatal illetékesei. Ehelyett azokat a vadhajtásokat kellene lenyesegetni, amelyek már átláthatatlanná, kiszámíthatatlanná teszik a konstrukciót, például ha piramisjáték-elemekkel vegyítik a rendszert. Ez utóbbi szervezése ugyanis ma már bűncselekmény.

Mintegy másfél éve zajlik a vita arról a minisztériumok és a hatóságok között, kinek a feladata felügyelni, ellenőrizni a vásárlói klubokat, kivizsgálni a lakossági panaszokat. A vita lényege az, hogy pénzintézeti vagy netán kereskedelmi szolgáltató tevékenységről van-e szól. De eddig egyetlen hatóság sem világított át egyetlen fogyasztói csoportot, szervező céget sem.

A vásárlói klubokat érintő egyetlen dolog, amelyben minden egyetért, hogy *teljesen átláthatatlan* a tevékenységük. Bár tartozik. Eténiné szerint nem lehet véletlen, hogy az állampolgár is úgy érzi, hogy pénzügyi tevékenységről van szó, mert az ÁPTF-től kér tanácsot.

Az IKIM álláspontja, hogy a kereskedelemhez vevő, eladó és áru kell, a vásárlói klubok működésekor azonban ez a három feltétel *nem* teljesül, mert nem konkrét áruról van szó. A tárca emiatt is vitatja, hogy kereskedelmi ügynöki tevékenységről lenne szó.

A Pénzügyminisztérium jogi főosztályának illetékesei, dr. *Auer* Katalin és dr. *Osváth* Piroska úgy vélik, hogy amennyiben a klub elsődlegesen meghatározott pénzösszeg nyújtására vállalkozik, nincs jogszabályi hiányosság: az a tevékenység, amelyet a vásárlói klubok szervezői folytatnak, egyértelműen besorolható a hitelintézeti törvény hatálya alá. A PM álláspontja az, hogy ezekben az esetekben betétgyűjtésről és hitelnyújtásról van szó, és nem kereskedelmi ügyletről. Márpedig a törvény szerint üzletszerűen kölcsönt nyújtani és betétet gyűjteni is *tilos* olyan szervezetnek, amelyik *nem* pénzintézet.

A pénzügyi tárca illetékesei szerint ezért az Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyeletnek kellene felvállalnia az ellenőrzést, és megállapítani a tiltott tevékenységet. Mint dr. Auer Katalin fogalmazott: az ÁPTF-nek *felelősséget* kellene éreznie ezért a területért, még abban az esetben is, ha nem lenne besorolható egyetlen jogszabály hatálya alá sem.

A hirdetésel

ági aggályok

igyvezető igazgatója elmond-iltalán szóba jöhet a betiltás ıb más országban is működő ő igazgató alkotmányellenes-egtudtuk, a Promo Indrának 2,5-szeresére nőtt a forgalma. k oka, hogy a társaság ingye-zt a lehetőséget biztosította a eget kell reklámra fordítani. lékban portugál tulajdonban tója már értesült arról, hogy betiltásának gondolata. Az ő ossági problémákat vetne fel ıert sértené a vállalkozás sza-jövő héten meg fogja keresni ztérium illetékesét ebben az

hogy a társaság által végzett

ZALA GYÖRGY
M.N. 1975. IX. 13

A Magyar Nemzet galériája

Úgy gondolhatnánk, hogy az életükben megrendelésekkel, kitüntetésekkel elhalmozott alkotók hagyatékát az utókor is hasonló megbecsülésben részesíti, de sokszor nem így történik. Ki hinné, hogy a számos közterünket jelentős alkotással díszítő Zala Györgynek sem életében, sem a halála óta eltelt hatvan évben nem volt életmű-kiállítása Budapesten. Első köztéri munkája az aradi vértanúk emlékműve volt, amelynek maradványai az ottani múzeum raktárában hányódnak. Legismertebb szobrai a budapesti millenniumi emlékművet díszítik. Ennek vázlata 1894-ben készült, de befejezéséig több mint harminc év telt el. Ezalatt olyan lényeges társadalmi és ízlésbeli változások zajlottak le, hogy az elkészült alkotást attól idegen légkör fogadta, kortársai anakronisztikusnak tekintették. Mostanára, átélve egy-két stílusváltást, gyors szoborállítást-lebontást, úgy tűnik, Zala György munkái kibírták az idők változékonyságát. Bravúros mintázásuk feledteti historizáló tévedéseit. Korának igénye volt az ünnepekre, ünnepélyességre, és Zala György, csakúgy, mint számos művésztársa, alkotásaival képes volt rá, hogy ezt kielégítse. A művészre, akinek életpályája máig feldolgozatlan, emlékeztessen halálának hatvanadik évfordulóján Béke című szobra.

Zala György

vsd

Wolkenberg Alajos dr.

A Pázmány Péter tudomány-egyetem 1914–18 hősi halált halt hallgatói áldott emlékének. Az egyetemi központi épületen elhelyezett emlékmű felavatása napján, 1930 nov. 1. mondott beszéd. Bpest, 1930.

BUDAPE
HORNYÁNSZKY VIKTOR CSÁSZÁRI ÉS
190

Zala György

wód

Farkas Zoltán

Egy furcsa hősi emlék. Nyúgat

1930. dec. 16.

A szövegben Zala emlékve nincs, de az egyetem épületen levő (az szincs emlékve hol van) hősi emlékről van szó.

Zala György és dr Lechner Jenő

Bpest Egyetemi hősi emlék,
Egyetem tér

Liber Bpest sobrai

379.

Trade Typing & Duplicating

Zala György

Deák Ferenc mellszobra.
repr.
Művészet 1915. 158. l.

A szobor Burghardt
Rezső csomagjában.

A fenti szobrot a
Tört. Képcsarnok részére
megvette a kultusz-
minüszter.

U. o. 187. l.

Zala György
szobrász

Tőváros Lapok 1895. máj. 5., 1419. old.
(Művészetek. Jókai mellszobra.)

Kalmán

Zala Egerig

v. d.

Kacziány Ödön. A szüvesek
Zókainak. Vas. Zp. 1894.
59. l. Eppel.

Zala György

Vród

Vas. Ujs. 1894. 9. l.
(Jókai lakóhára.)

Abs. Komplett,

Zala György

Jókai Mór c. mell-
nobra repr.
Művészet 1904. 169. l.

Zala György

Jókai Mór mellszobra

repr.

Vas. ujs. 1893. 845 l

Zala György
szobrász

Fővárosi Lapok 1895. máj. 31., 1721. old.
(Ujdonságok. Arany László.)

Kalmár

Zala György

írod

e

Forster Gyula író

Schulek Frigyes emlékezete.

Budapest, 1925. 23. l.

[illegible] 1815.
: Psyché ajándéka. 1838.
[illegible]gri népviselet. Vahot. 1845.
[illegible] Manó: 1853. (?)
[illegible]t Vác. videlén.
Br. Prónay Gábor 283/198 m/m
Dinyeváros 284/198 m/m
[illegible] hüret. Tor

[illegible]t: Első Ló-Futtatás Magyar-
[illegible]ban. 1827.
Mahodis
: Rókánat. Fillértár, 1835.
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Lófogás a
[illegible]ustákon. Fillértár, 1834-35.
[illegible]ánok és Kunok főkapitánya.
[illegible]dan és jelen 1847.
[illegible]ndor M. lovasbrasúrja. Vipt.

Zala György

wód

Nagy Lajos: Körösi

tarisznya:

Nagykörös, 1938.

29. l.

Római örlőkő V. 178.

— edénytöredék V. 178.

Zala György

ivod

Műcsarnok, 1901. 130–131.

(A Nemzeti Szalon világtárlata).

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Zala György

wód

z

Pasteiner Gyula

Az Arany-szoborra

kiírt pályázat.

Magyar Salon

1888. nov. 201.–

203 l.

Oly gyönyörün dalol, mint soha még,
Király fél arcza rá megifjodék.
Fél arcza csak, mert öröme hija:
Hogy kis fiát lehetlen látnia!

Nem, oh ég! ő az, ott a drága gyermek!
És már egymás keblére omlanak.
Nem ősz agg ez, kit bú s kor sulyja tört meg,
De férfi-díszszel érczes szál alak.
«Fiam, fiam, hogy jöttél meg?» ««Atyám,
Ne kérdj, a míg nem hitvesem e lány.»»
«Oltár elé hát ím ez ifju pár is!»
Madár is víg, nagykedvü a király is.

Zala György

vrod

Bóth Menyhért. Az Arany-szobor pályazat

Vas Ugy 1888, 705-6. l. kéjelkel.

Zala György

Z tervel pájavott
az Arany szobor pájavszerű
talkalmazat.
ezek repr. Vas.
Ujs 1887. 802–
803.
r. ott leis
irva.

Zala György

Vas. Ujs. 1888. 709.

(Arany szobra. — Műveszek felszólalása az Arany-szobor ügyében.)

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

OKTÓBER

31 nap — 40. hét

1 Vasárnap	
2 Hétfő	
3 Kedd	
4 Szerda	
5 Csütörtök	
6 Péntek	
7 Szombat	

Zala György

Vas. Ujs. 1888. 33. l.
(Az Arany-szobor
pályázata.)

Két pályamunka
mintája volt.

és feltétel mellett szállitani budapes-

lettel kérjük tehát, hogy a szükségle-

tt bennünket ajánlattételre felszólitani

Kiváló tisztelettel:

FŰTŐANYAG
ÉRTÉKESÍTŐ SZÖVETKEZET

A BAROSS SZÖVETSÉG TAGJA

Zala György

Środ.

Vas. Lip. 1888. 725. l.

(Az Arany-nobor.)

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

SZEPTEMBER

30 nap — 38. hét

17 Vasárnap	
18 Hétfő	
19 Kedd	
20 Szerda	
21 Csütörtök	
22 Péntek	
23 Szombat	

Zala György

Vas-Ujs 1888. 48. l.
(Uj pályázat az
Arany-szoborra.)

K Strobl és fenti
köst.

Tilgner Viktor
bíráló bizottsági
tag ajánlatára

SCHULEK JÁNOS
MŰÉPÍTÉSZ
BUDAPEST,
XI., HORTHY MIKLÓS ÚT 78.
TELEFON: 2—692—43.

Zala György

— rést vett a
irod pályázaton ér
— Strobl riválisa volt.

Vas. Ujs. 1887. 802,
803. l. (Az Arany-
szobor, képekkel.)

K

A cikk Strobl
Alajos csomagjá-
ban van, ha kell.

~~Szerfü~~

Zahi

Flachbart — Nov. el.

~~Budanné~~ —

Corvin

Cserépy

Tut.

Zala György

Aranyszobra a
nagykőrösi ref.
gimnázium Arany-
szobájában

l.

Törös Nagykőrös
18, 19. l.

Római bronzedeny V. 178.

Zala György

Hősök vobra fenti-
tól Nagykőrösön

Repr.

Dersó Kármér:

Nagykőrös - Nagykőrös
1930. 6. l.

Budapest.

A déli oldalról felvett k
pesti parton, két férfi őriz háro
nán pedig egy bárka kel át, mely
A két várost hajóhid köti össze.

OFEN & PEST

fölül jobbra: CCCXVIII.
legalól balra: Aus d. Kunstanst
jobbra: Eigenthum d. Ver

Am., mér. a vk. 10: 15.1

140-95

Zala György

nagyhörösi Hösök
sobra fentitet

Lvod
Galtch Nagyk

178. l, 179. l.
Nyomtat

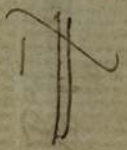

Émezett 1905 ápr. 18.

313/1905 sz. (Bpest, 1905 ápr. 13.)

A bpesti Könyvtáregy. Elnöksége bejelenti két segédtiszt alkalmazását. (Tudomásul szolgál. V. 4.)

Zala György

a nagykőrösi hősi
emlék
Carrarai márványból
1927-ben
leplezték le

Früh Dóm Pestin

I. K. 66. l. Keppel

~~Jobodja mégen tiszteld képpontot~~

~~Ud meglusionbőztetek tiszteletes~~

~~őszinte kifejezését.~~

Zala György

nagykőrösi hősi emlék carrarai márványból. A márványból készült főalak (Hungária) mellett bronz domborművek díszítik a talapzatot, s bronzból vannak a nagykőrösi hősök nevét megírókitő 5 tabla is

Lelepleztér 1927. jun. 12.

Szabó Pestom

II. k. 5. körzet 182 l.

énytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
...ny má- ...lat		Gót stil. 40/58 cm. Szőts Imre terve.

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Zala György

életrajz

irod

Csókássy 36. l.

Erzsébet királyné szobra Bpest.
bpesti egyetem hősi halottai-
nak emlékmüve
nagykőrösi hősi emlék
Nemzeti megujhodás sze-
gedi szobra.
Szegedi Deák szobor
kidapáti gróf Andrássy
Gyula lovasszobor

11573.

ltan állva és szembenézve van ab-
el karkötőjét igazgatja. Előtte
virágcsokor van. Öltözete: kivá-
. Hajdísze kinyilt rózsa, ékszere
lzér a nyakon. Felirata alól jobb-
v.L.Müller nach C.Blaas.

retei a papirosnak 33:23,9 cm.
a.

329-912
912-1.
t,9410.

Zala György

1882. München.

(121) Fél a baba. Hobornik 1000 f.

Öszi kiállítás 1882. I és II sor

(279) Roskovits Ignác. Mellszobor. Magaintul

(280) Hinné Károly, belga festő mellszobra. Magaintul.

Öszi kiállítás 1882. II sor

Zala György

Angelics István mit-
rovici gör kel. főesperes
megrendelte Angelics
German volt partizan-
ka életnagyságu mell-
szobrát az ~~[illegible]~~ karlovicai gimna-
zium szemere.

Karlovicai mányból

Vas Vyo 1891.

Fob l.

Zala György

1885. Budapest.

~~9. 15. 16. 22. 57~~

1. Blaha Lujza asszony gipsz mellszobra.
2. Fel a baba. gipsz.
3. Papp Henrik festő mellszobra.
4. Mária és Magdolna. gipsz.
5. Szárics Imre festő gipsz mellszobra.

Budapesti orsz. ált. kiáll. A képzőművészeti csoport képes tárgymutatója. Bpest. 1885.

Zala György

(Eszky Gergely mellszobra)
az akadémia részére
carrai marvigbot

Vas Vgs 1892. 284e

Zala Górny

Csiky Gergely mellszobra
(1891) fentitől a Társaság
tulajdonában

emlitve

Kéky Lajos: A nár-
cves Kisfaludy-Társaság
(1836-1936) Bp. 1936.
184. l.

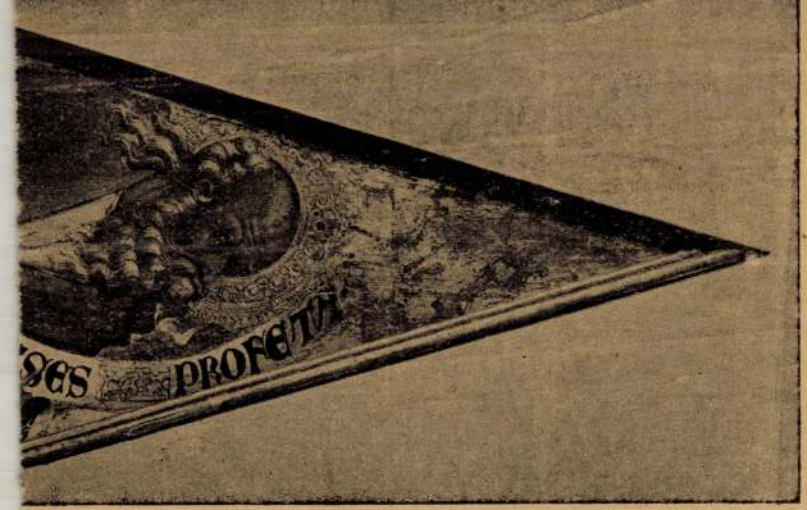
PROFECTV

Zala Egoszy

wod
Z
Csiky melenobra.
Vas. Ny 1894. 98 l

Zala György

Hősi emléktábla
tervezet fentitől
Repr.

Kő és Mükő.
1925. 8. n. 8. l.

TH-LAJOS UTCA
K-ÜZLET
ÓCZI ÚT 7.SZ.

LEFON:
9-5-42
2-0-70

yer, Budapest

Zala György

az alábbi bronz-
koszorú mutázására
fenti kapott meg-
bizást.

írod

Nemzeti Ujság

1927. okt. 2.

(Emléktábla és bronz-
koszorú hirdeti az
egyetemi templomban
Prohászka emlékét.)

Széchenyi Miklós gróf, nagyvadi
püspök IX. 78.

Zala György

1923 febr márc

Prohászka Ottokár emlékkoszorú a pesti egyetemi templomban.

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Zala György

ind

Liber Bpest nobrai

254. l.

Zala György

által

I.

Lipold Antal

Szent István király

ikonográfiája.

Szent István emlék

III. 152. l.

Zala György

Szent István nobra
az erredévi emlé-
ken

Repr.

Kiss Bikl Kath Magy

17. l.

Európa
könyvkiadóvállalat.

Budapest
Rothermere-ut. 12.

Zala György

Blaha Lujza gipsz

Budapest székesfőv. tulajd.

Tengerpart.

663 Andrea Lucatelli.

Z a l a G y ö r g y
szobrász

Pesti Napló. 1902.márc.27. (A Kossuth-mauzoleum botránya.)

Zala György K

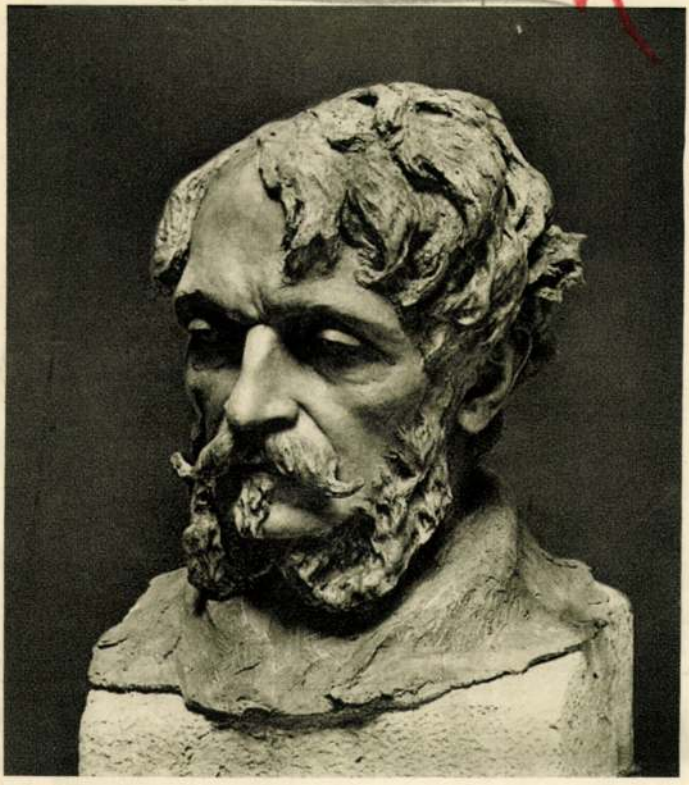

ZALA GYÖRGY: GRÓF ANDRÁSSY GYULA

KMTárs 1927. tav. Eráll-

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN: LOVASHARC A XIV. SZÁZADBAN

Zala György

Bronzemléktábla
fentiről Mátyás király
szülőházán Kolozsvár.

Magyar Építőművészet

1943, 86, 88. l.
(Keppel.)

kialakítva a magyar aranyforintok típus

Lajos Szent Lászlót vallja mintaké
a lovag király szerepének vállalása. Udva
is, amikor külföldön már megkezdődött
ban már inkább csak a lovagi formák
Suchenwirt Péter a lovagvilág utolsó hiv
lovagról énekel, kinek fején a lovagság k
zik, nem az udvari költő ura iránti rajon
hogy Lajos udvarában töretlenül él tová

Nem nehéz e tényben Nagy Laj
élete, tetteit a lovagi eszmény irányítja.
talán öntudatlanul és az általuk leírt epiz

A nápolyi hadjárat indítóokai kö
mennyire is különös, ezt a körülményt is
megnyilvánulását jellemezni. Lajos maga
egész sorában. A bosszúállás bármilyen
hajtatik végre, engem ki nem elégít — ír
műve előtte hajtassék végre és el van tök
ragadja.

A kortársak szemében ugyanis a be
sorsát, uralkodók tetteit irányító legfőbb

Zala György

1890. Budapest.

(407) Női arckép. Márvány mellszobor. Magántulajd.

Téli kiállítás 1890.

1892. u. ott.

(174) Forster György mellszobra. Márvány. Magántulajd.

(176) Gróf Károfi Gyula mellszobra. Márvány. Magánt.

(177) Gajzágó Salamonné mellszobra. Márvány. Magántulajd.

(526) Gyermek kép nások. Dombormű. Magántul.

Téli kiállítás 1892/93

Zala György

vöd
z

Pesti Napló.

1927. máj. 22.
(Zala György legújabb
művét Nagykőrösön
állítják fel.)

Hősi emlék.

big. glasierter Ton Ungarisch X

Piéta. Holics, XVIII. sz. — Kleiner Krug, Fayence, VIII. Jh.

ken madár, a másikon virág. Erdély, Kalotaszeg, Ton. Siebenbürgen (Kalotaszeg), XVIII—XIX. Jh.

disszel. Rajna, XVIII. sz. e. — Humpen mit Zinn- ch, A. XVIII. Jh.

. Gmunden, XVIII. sz. — Krug, Fayence, auf der XVIII. Jh.

oru disszel. Rajnai, XVIII. sz. e. — Grosser Hum- dekor. Rheinisch, A. XVIII. Jh.

domboru disszel. Rajnai, XVIII. sz. — Humpen kor. Rheinisch, XVIII. Jh.

, tagozott szines testén felirattal és 1583 évszám mal. Bleiglasur, auf der profilierten Leibung Aufschrift

domboru diszitéssel. Rajna, XVII. sz. — Humpen Fond Reliefdekor. Rheinisch, XVII. Jh.

ék arabeszkes disszel. Olasz, XVII. sz. — Apothe- ue Arabesken. Italienisch, XVII. Jh.

Kétháborús szobor — egy talapzaton

Csak a halottak nem vitatkoznak

Tizennégy köztéri szobor díszíti Újpest utcáit, tereit, s számuk a közeljövőben bővülni fog. Az önkormányzat képviselő-testülete nemrégiben hosszas vita után döntött arról, hogy a Tanoda térre, közterületen ez ideig nem szereplő alkotás kerüljön... A képviselők nem a szobor alakját, a felállítás helyét vitatták. Azt tárgyalták, milyen szöveg is kerüljön az emlékműre. A részletekről *Hock Zoltán* alpolgármestert kérdeztük.

— A mai Tanoda téren állt egy négy méter magas emlékmű, amely az első világháborúban odaveszett 223 újpesti polgárnak állított emléket. Azt azonban már kevesen tudják, hogy az első világháború harcaiban tizenötezer újpesti vett részt, és az emlékmű-kiállítás gondolata körükben fogant meg 1923-ban. Közadakozásból — 3 millió korona gyűlt össze — készült az emlékmű. Pontosan 50 évvel később, amikor az István út mai nyomvonala kialakult, az építőknek útjában állt az emlékmű, és elrendelték lebontását.

— Az újpestiek több fórumon jelezték, hogy az emlékművet pótolni kellene.

— A szobor pótlásának gondolata túljutott a kerület határain is, a sajtó és a rádió is több alkalommal foglalkozott vele — folytatja Hock Zoltán. Az idén tavasszal *Zsigmond Attila*, a Budapest Galéria főigazgatója felajánlotta az újpesti önkormányzatnak: térítésmentesen pótolják az emlékművet, *Zala György* szobrászművész alkotásával. A millenniumi emlékmű egyik tervezőjeként világhírűvé vált művész neobarokk alkotása nemcsak szép, de valóban értékes is. A Budapest Galéria vállalta a kivitelezés szakszerű lebonyolítását is. A javaslatot előkészítő bizottság véleménye az volt, mivel az első világháborús emlékmű pótlásáról van szó, emlékezzünk meg név szerint a 223 újpesti áldozatról, és szövegszerűen, egy mondatban álljon ott az is, hogy „kegyelettel adózunk a II. világháborúban elhunytak emlékének". Végül a képviselők egy harmadik „variációt" fogalmaztak meg, mely szerint az emlékművet „valamennyi újpesti áldozat emlékére" kívánják emelni.

— Ez alaposan megváltoztatta az eredeti elképzelést. Emiatt került a szoborügy ismét a testület elé?

— A Budapest Galéria főigazgatója, az adományozó jelezte: mindezzel nem érthet egyet, mert az eredeti emlékművet közadakozásból emelték, ma is pontosan ismerjük, tudjuk az áldozatok névsorát. Nem tehetjük meg, hogy mindezt semmibe vesszük. Az érveket megismerve és újragondolva a testület módosította korábbi határozatát, és úgy döntött, hogy kerüljön fel az emlékműre a hősök pontos névsora, s az a bizonyos kiterjesztő mondat.

Banga Katalin

Szenegálban randevúzott az Interpol

Az Interpol ősszel tartotta 61. közgyűlését Szenegál fővárosában, Dakarban. Nem hiányoztak e jeles eseményről a magyarok sem, hiszen már 1923-ban is ott voltak Bécsben, amikor megalakult a nemzetközi bűnüldöző szervezet. Magyarország az alapítók közé tartozik. A Dakarban járt delegáció tagja volt dr. Margitai Domokos rendőr ezredes, az Országos Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Főosztályának vezetője is. Őt kérdezgetem e rangos találkozóról.

— Több lényeges kérdésről folyt eszmecsere a közgyűlésen, így elsősorban a kábítószer-kereskedelemről, a terrorizmusról, a pénzhamisítások kérdésköréről, a nemzetközi gazdasági bűncselekményekről...

— Ez utóbbi mit jelent?

— Azt, hogy vannak olyan személyek, cégek, sőt multinacionális vállalatok is, amelyek különböző helyekre tologatják a pénzeiket, főleg az adózás elől, másfelől viszont folyik a pénzek tisztára mosása. Az egyik országban elkövetett bűncselekményből származó „jövedelmet" egy másik országban különböző banki átutalásokkal „tisztára" mossák, hogy aztán a végén valamely tisztes iparágba vagy üzletágba befektessék. Amikor is már legálissá válik a pénz. A nemzetközi terrorizmus is ilyen pénzekkel működik, különböző akcióit is ebből finanszírozza. Ezen a területen nagyon fontos a rendőri együttműködés. Stratégiai, taktikai kérdésekben egyeztünk meg a dakari közgyűlésen.

Valamilyen bogarakat sütöttek

— Nálunk is „mosogatnak"?

— Igen. Németországi bűnözők próbálkoztak már Magyarországon is. Szerencsére a két ország rendőrsége kiválóan együttműködik.

Ahogy elmondja az ezredes, regionális értekezleteket is szerveztek a közgyűlésen. Az ázsiai tagországok, az amerikai meg külön az európai földrész tagországai is külön-külön értekezleteket hívtak össze földrészüknek megfelelő, sajátos problémáik kezelésére.

— A közgyűlés utolsó napján új elnököt is választott a közgyűlés, mert a francia elnöknek lejárt a mandátuma — folytatja a beszélgetést Margitai ezredes. — Egy spanyol és egy kanadai rendőri vezető vetélkedhetett, végül a közgyűlés titkos szavazással a kanadai rendőrség vezetőjét választotta meg az Interpol főnökévé. A jövő évi Interpol-közgyűlés helyszínéért is két ország vetélkedett: Törökország és Aruba. (Dél-Amerikában van, két nagy szigetből áll.) Az európai szavazatok túlsúlyával végül is Aruba nyerte el a rendezés jogát.

— Szenegál milyen?

— Kétszer akkora, mint Magyarország, és hétmillió lakosa van. És két évszaka. Mi a novemberi 35-40 fokban izzadtuk át a közgyűlést. Az államfő is fogadott minket, kivont karddal vigyázott ránk a testőrség egy hatalmas kertben, az óceán partján. Vacsorára speciális afrikai ételeket szolgáltak föl, valamilyen bogarakat is sütögettek. Nem is tudom, hogy úsztam meg a kóstolót. Amikor bemutattak az államfőnek, s mondtam, hogy Magyarországról vagyunk, azt kérdezte: „Melyik földrészen?" Nincs ott nagykövetségünk, kereskedelmi kirendeltségünk, lényegében az Interpol az egyetlen hivatalos kapcsolat a két ország között. Az ország törzsekből áll, a legjelentősebb a bantu törzs. A szenegáliak rendkívül sötét bőrűek és nagyon magasak. Erőteljes alkatuk antropológiai szempontból is érdekes volt számomra, 180 centiméter magasságommal néha azt éreztem, hogy az óriások birodalmában vagyok.

Kivont karddal óvtak minket

— Gondolom, körbejárták az országot.

— Dehogy! Néhány körutat tettünk csak az Interpol-közgyűlés szüneteiben Dakarban és a környéken. Borzasztóan szegény ország, de a közgyűlést fejedelmien rendezték meg, óriási esemény volt számukra az Interpol-közgyűlés. Nemzetközi tekintélyt jelentett, felfigyelt rájuk a világ, megjelentek a nagy újságokban. Nem valószínű ugyanis, hogy az elkövetkezendő 200 évben Szenegálban lesz valamilyen Interpol-rendezvény. A megnyitóra eljött az államfő meg a fél kormány. És nagyon aggódtak a biztonságunkért. Az őrség géppisztolyokkal vigyázott ránk. A középkori fegyveres ruhákba öltözött „harcosok" a folyosókon is kivont karddal óvtak bennünket. Ez persze, protokoll jellegű volt, ősi hagyományok fölelevenítése. De az bizony már nem harci dísz volt, hogy a bazársoron is két géppisztolyos rendőr állt mellettem, miközben vettem néhány ajándéktárgyat.

— Milyen a szenegáli bűnözés?

— Erről sem kaptunk információkat. Kizárólag az Interpol belső ügyeiről esett szó a közgyűlésen. Szinte hermetikusan voltunk elzárva egy luxusszállodában, 20 kilométerre a fővárostól, az óceán partján. Egyénileg pedig nem tudtunk kapcsolatot teremteni az emberekkel.

A rabszolgák szigete, Gorée

Egyszer látogathattunk el egy fővárostól 3 kilométerre levő kis szigetre, a Goréra. Ez a sziget valamikor az afrikai rabszolgakereskedelem fellegvára volt, itt gyűjtötték az Amerikába „exportált" rabszolgákat. Kétfajta „exportcikk" nagyon kelendő volt: az erőteljes férfiak, meg a fiatal, nagy mellű nők. E két típusú rabszolgáért dupla árat fizettek. Láttuk a rabszolgabörtönöket, az elképesztő föld alatti cellákat. Ott viszont géppisztolyos őrök nélkül csavaroghattunk.

— Laknak most a szigeten?

— Igen, szörnyű múltjuk révén, idegenforgalomból élnek ott az emberek. Motoros hajó — talán az ősi szunugál hajó kései „leszármazottjai" — szállítja a szigetre a látogatókat. Szenegál is e hajóról, e szóból kapta a nevét, jelképeikben ott van ez a hosszú testű vízi járgány, elején a kitátott szájú farkassal.

— Van ott egyáltalán farkas?

— Igen, az oroszlántól a flamingóig és vízilóig minden van. Még gólyát is láttam, nagyon ismerős volt, lehet, hogy Magyarországról repült oda telelni.

— Szenegál francia gyarmat volt, franciául beszél a lakosság?

— Ha valaki valamit el akart érni, kénytelen volt megtanulni a gyarmatosítók nyelvét. Ennélfogva majdnem minden felnőtt többékevésbé tud franciául, de sok helyen kérdezték, hogy beszélünk-e olaszul, spanyolul vagy angolul. Mi leginkább angolul társalogtunk velük. Kedves emberek és jó kereskedők. A kollégám szeretett volna ajándékként megvenni egy kis gyerekruhát, de az árban sehogy sem tudtak megegyezni. Amikor már hazafelé tartottunk és a hajóra vártunk a mólón, akkor szaladt utánunk a kereskedő, hogy vigyük annyiért a kis ruhát, amennyiért akarjuk.

Rendőrök — pirosban, kékben...

A magyar rendőrök különprogramon is részt vettek, e programot elsősorban a rendőrfeleségeknek szervezték, ugyanis sok európai meg amerikai delegátus elvihette magával feleségét is. Magyar rendőr ezt nem teheti. A dakari nőszövetség fogadásán, ahol az udvaron népviseletbe öltözött férfiak és nők fogadták a delegációkat, a mi rendőreink is kénytelenek voltak bantu táncot járni. Állítólag csodásan tudnak táncolni a szenegáliak. És az Interpolban mit tudnak tenni?

— Nagyon keveset. Azt érzékeltük, hogy nagy az igyekezet, látszott rajtuk, szeretnének igazodni az Interpol szokásaihoz, módszereihez, de a szervezetlenségük bámulatos! Az egyenruhájuk viszont nagyon érdekes. Az elnöki testőrségé vörös, már 200 éve. A közlekedési rendőré világosbarna, a külső őrségé világoskék, zsinórral, mindenféle pántlikával felszerelve. Mi is vittünk magyar rendőrnyakkendőt, rendőrjelvényt, mandzsettagombot, miegymást. Másnap a szenegáli testőrség ezekben „virított". És folyton azt kérdezgették, Magyarországon mikor lesz Interpol-közgyűlés.

— Én is kérdezem.

— Verseny indult a 94-es kongresszus megrendezéséért, két ország már ott elkezdett lobbyzni: Olaszország és Kína. A világkiállítás idején — ez csak egy hirtelen ötlet — Magyarország megrendezhetné a kongresszust.

— Hány tagországa van az Interpolnak?

— Jelenleg 158, de a közgyűlésen felvételét kérte Örményország, Azerbajdzsán, Horvátország, Bosznia-Hercegovina, Észtország, Bissau-Guinea, Kazahsztán, Lettország, Namíbia, Szlovénia, Ukrajna. Macedónia is kérvényt nyújtott be, de nagyon bölcsen úgy döntött a közgyűlés, hogy először rendezze államjogi státusát, utána jelentkezzen.

— A Zemplényi-ügyről nem esett szó?

— Ott nem, de a tagországoknak megadtuk, hogy milyen bűncselekményről, s kiről van szó. Vannak komoly bizonyítékaink és reményeink, hogy ebben az ügyben is sikerrel tudunk lépni.

— Biztos?

— Nem. Százszázalékosan csak az együttműködés a biztos.

Szigeti Piroska

Öröm és üröm a könyvtárban

Az eddigi legnehezebb évet zárta a tatabányai megyei könyvtár. Miután nagyon kevés anyagi támogatást kapott, minimális összeget tudott költeni új kötetek beszerzésére, így nem tudták megfelelően ellátni a községi könyvtárakat sem, pedig az olvasók száma évek óta folyamatosan nő. Tavaly 8000 ember iratkozott be a könyvtárba, és 35 000 kötetet kölcsönöztek, különféle rendezvényeiknek 100 000 látogatója volt. A megyei könyvtár vezetői úgy vélik, hogy helyzetük 1993-ban, az újabb áremelések miatt, még nehezebb lesz. *(MTI)*

AMERIKAI MŰSZŐRME BUNDÁK

Klasszikus utánzatok, a New York-i MONTEREY Divatház '92-es modelljei.

Nagy választék, szolid árak!

10 900 Ft-tól 19 900 Ft-ig.

Amerikai stílusú elegáns csillárventilátorok, kaliforniai sportszerek

UNION ÜZLETHÁZ: Budapest VII., Rákóczi út 40. (Corvinnal szemben). Telefon: 122-6292/14.

KÁLVIN TÉRI ÁRUHÁZ: tel. 117-6030. Nyitva tartás: 10—18 óráig.

Viszonteladókat is kiszolgálunk!

IZI BUDAPEST LTD., CO.
FADRUSZ U. 12. IV/1.
1114 BUDAPEST, HUNGARY
TEL/FAX: 361/166-0175
TEL.: 361/185-1759

Huszonháromezerből kétezren

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek több mint nyolcvan százaléka alakult át mostanáig Fejér megyében. A korábbi 62 mezőgazdasági nagyüzemből 51 választotta ismét a szövetkezeti formát.

A korábbi 23 ezer tsz-gazdából mintegy kétezer jelentette be kilépési szándékát. Közülük ezer-ezeregyszázan csoportosan kezdenek munkához — kft.-kben vagy új típusú szövetkezetekben — a többiek pedig egyéni gazdaként keresik a boldogulás útját.

Mind az új típusú, mind a még átalakulás előtt álló mezőgazdasági szövetkezetekre egyébként egyaránt jellemző, hogy súlyos anyagi gondokkal küzdenek, de csak két termelőszövetkezetnél kellett felszámolási eljárást indítani. A gondok ellenére mindenütt lelkiismeretesen elvégezték az őszi munkákat. *(MTI)*

Fejér megyei fekete foltok

Mérséklődött a munkanélküliek számának emelkedése Fejér megyében: az 1992-es év első felében 53,7 százalékkal nőtt az állásukat elvesztettek száma, a második félévben 20,5 százalékkal emelkedett. A megyében az állástalanok száma megközelíti a huszonhétezret; 70 százalékuk több mint fél éve került az utcára, s 53 százalékuk 35 évnél fiatalabb. Az előrejelzések továbbra sem biztatóak: az új év első heteiben újabb 1000-1100 dolgozótól válnak meg a dunántúli megye vállalatai.

A megyei munkaügyi központ nyilvántartása szerint több mint 23 ezren részesülnek munkanélküli-ellátásban, Egyre növekszik azoknak a száma, akik már a munkanélküli-segélyre sem jogosultak: decemberben 680-an kaptak emiatt 4000 forintos szociális segélyt. *(MTI)*

Önnek megint malaca van!

HOZAMJEGY II.

A FÉLÉVES LEJÁRATÚ ÉRTÉKPAPÍR

Jóformán vissza sem váltotta első sorozatú Hozamjegyét, máris ITT AZ ÚJ, A II. SOROZAT!

K&H BANK

Kapható a Kereskedelmi Bank Rt. fiókjaiban.
Központi információ: 131-7960/193 mellék

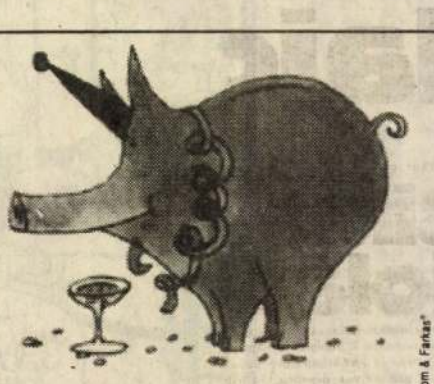

Mai műsorok

KERAVILL

KOSSUTH RÁDIÓ

KÖZÉPHULLÁMON
Óránként: Hírek. Időjárás. Útközben
4.30 Reggeli Krónika
8.20 Törvénykönyv
8.30 Hangszemle
9.05 Napközben
11.05 Szonda (ism.)
11.33 A nyugati hadtest
12.00 Déli Krónika
12.30 Vendég a háznál
12.50 Külpolitikai figyelő
13.05 Ki nyer ma?
13.15 Falurádió (ism.)
13.30 Hitélet. Vallási krónika
14.05 Klasszikusok mindenkinek
14.55 Versek
15.05 Fültanú (ism.)
16.00 Délutáni Krónika
16.15 Mindennapi gazdaság
16.30 Zenefórum
17.05 Magyarországról jövök . . .
18.00 Esti Krónika
18.30 Ráadás
19.05 Sportvilág
19.25 Jó éjszakát, gyerekek!
19.35 Csaplár Vilmos összeállítása
20.05 A népzene hagyományőrzői
20.30 Határok nélkül
21.05 Kossuth-klub. Ütköző
22.00 Késő esti Krónika
22.30 Fórum
23.05 Lemezmúzeum
URH-ADÓN
6.55 Körzeti információs magazinok
11.00 Elégikus amerikai érzések
11.30 Riportműsor (ism.)
13.00 Az Amerika Hangja műsora
14.00 A tegnap slágereiből
14.30 Nyitnikék
15.00 Országgyűlés
18.30 V materinskom jazyku
19.00 În limba maternă
19.30 In der Muttersprache
20.00 Na materinjem jeziku (horvát)
20.30 Na maternjem jeziku (szerb)
23.00 A BBC magyar műsora
23.45 Galaxy X — XXX/10.
4.25—6.55, 9.00—11.00, 12.00—13.00, 21.00—23.00, 24.00—0.10: Azonos a középhullámú műsorral

PETŐFI RÁDIÓ

4.30 Napindító
8.05 Sportreggel
8.20 Rivaldafényben
8.50 Apró-cseprő — gyerekekről
9.00 Hírek. Időjárás
9.05 Zene-szó
10.55 Gordiusz plusz
11.00 Hírek. Időjárás
11.05 Napóra
12.00 Nótakalendárium
12.45 Időjárás- és vízállásjelentés
13.00 Hírek
13.05 Hogy tetszik lenni?
13.30 Operettparádé Kemény Egon műveiből
14.00—17.00 Kettőtől ötig
közben:
15.00 Hírek. Időjárás
17.00 Hírek. Időjárás
17.05 Napóra
18.00 Garázs
18.30 Éj-félig-per
19.00 Hírek. Időjárás
19.05 Kölyökrádió
19.35 Táncházi muzsika
20.00 Más-kép(p)
21.00 Hírek. Időjárás
21.05 Rockújság
22.00 Magyar lemezbemutató
22.30 Dzsessz
23.00 Hírek. Időjárás
23.03 Sporthíradó
23.10—4.20 Napforduló (0.10—4.20-ig Kossuth kh, Petőfi urh)
benne:
23.15—0.09 1968
4.03—4.20 Verbunkosok, csárdások

BARTÓK RÁDIÓ

6.00 Muzsikáló reggel
9.05 Pódium
10.00 Hírek. Időjárás
10.05 Most olvastam
10.15 Németh Amadé: A zongorahangoló
10.50 Barokk muzsika
11.40 Grabócz Miklós népzenei feldolgozásaiból
12.00 Hírek. Időjárás
12.05 Hangverseny délidőben
13.43 Reiche: Öt trió
14.00 Hírek. Időjárás
14.05 E. T. A. Hoffmann: Murr Kandúr életszemlélete, valamint jelenetek Johannes Kreisler karmester életéből — IV/1.
15.03 Bohémélet
16.00 Hírek. Időjárás
16.05 Kóruspódium
16.35 Fúvósátiratok
17.00 Új Hangoló
17.50 A hét költője: Petőfi Sándor
18.00 Hírek. Időjárás
18.05 Virágh András orgonahangversenye
19.05 Kalandos évek
19.35 Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét
közben:
20.35 Hírek. Időjárás
20.40—20.55 Búvárharang
21.35 Operaáriák
21.50 József Attila minden verse 100/4.: 1922
22.00 Hírek. Időjárás
22.10 Új Zenei Újság (ism.)
22.50 Ibelion! A hó keserű!
23.35 Purcell: Te Deum
24.00 Hírek. Időjárás
0.05—2.00 Évszázadok muzsikájából

TELEVÍZIÓ 1

5.40 Falutévé — törvénytippel és agrometeorológiával Telefon: 112-5475
6.00 A Reggel — Közérzeti hírműsor Telefon: 176-7943
8.30 Közjáték
8.35—12.05 Napközi
benne:
9.00 Walt Disney bemutatja (ism.) Balu kapitány kalandjai. Am. rajzfilmsor. IV/1. rész: A villám titka
Zorro. Am. filmsor. FF
XXII/19.: Mindent egy lapra
Az utolsó lovag. Am. filmsor. XXII/19.
Gumimacik. Am. rajzfilmsor.
A csodadoktor. Ne ébreszd fel az alvó óriást!
10.45 Játék
12.00 Hírek
12.05 Képújság
16.00 Délutáni egyenleg
16.10 „Traffic jam"
16.35 Képújság
16.45 Bűvös hatos
17.00 Megveszem ezt a nőt
17.30 Napközi
17.50 Pénzvilág
18.00 Unokáink sem fogják látni . . .
18.40 Esti mese. Jó éjszakát kíván a Disney!
18.50 „Engedjétek hozzám!"
19.00 Az angol szépség (II. sorozat) Francia tévéfilmsorozat — VI/1.
20.00 Híradó
20.30 Telesport
20.35 AKTuális — Az emberi jogokról
21.00 Társasjátékok. J. J. A. Millan színművének tévéváltozata
22.20 Krónika
23.15 Közjáték (ism.)
23.20 Videovilág — Irodalmi klipek
24.00 Híradó
0.05 BBC-híradó

TELEVÍZIÓ 2

17.10 Műsorismertetés
17.15 Hírek. Időjárás
17.20 Természeti képek Fr. ismeretterj. filmsor. — Szarvasbikák
17.26 A könyvek könyve
17.50 Elektor kalandor
18.00 Híradó
18.10 Regionális híradó
18.25 Műsorajánlat. Időjárás
18.30 Felsőfokon
18.40 Telesport
19.00 Megújuló tanyavilág?
20.00 Álomhajó. Német tévéfilmsorozat Üticél: Santa Barbara. Üzleti ügy. Kolumbusz és a tőkehal. A kutya
21.05 Benny Hill tovább él
21.45 Beszélgetés Bacsó Péterrel
22.00 Esti egyenleg
22.20 Időjárás
22.25 Sérthetetlenek. Olasz film (1968) 110' (ism.)

TV 5

17.05 Hogy van? 17.30 Ínyencségek 18.00 Kvízjáték 19.00 Vidám nyelvi játék 20.00 Információs magazin 21.35 Varietéműsor 23.25 A vakokról 0.20 Éjféli találkozó

MUSIC TV

21.00 Pip Dann 22.00 Az MTV slágerei 23.00 Riport 23.15 Újdonságok a moziban 23.30 Hírek 23.45 Egytől három 24.00 Rockblokk

DSF

18.00 DSF-stúdió 18.55 Hírek, sport 19.05 Nevetett már ma? 19.25 Játékshow 19.55 Hírek 20.05 Talkshow 21.00 Sport a javából 21.55 Hírek 22.00 Sport a javából 22.55 Hírek 23.05 Divatmagazin 24.00 DSF-stúdió (ism.)

SUPER

18.30 Bonanza (sor.) 19.30 Sport 20.00 Szélhámosok (sor.) 21.00 Belföldi tudósítások 21.30 Eco-rekord 22.00 Hírek 22.30 Üzleti hét 22.48 Piacgazdaság 23.00 A titokzatos Mr. X. (am. film) 0.30 Exo-record

EUROSPORT

16.00 Motorsport 18.00 Biliárd 19.00 Röplabda 21.00 Szörfösök magazinja 21.30 Eurosport-hírek 22.00 Labdarúgás 23.00 Ökölvívás

SCREENSPORT

17.30 Tengerparti röplabda 18.30 Európai focimagazin 19.30 Jégkorong — NHL 21.30 Párizs—Dakar-rali 22.00 Európai labdarúgás 22.30 Nemzetközi sportmagazin 23.00 Bowling az USA-ból 24.00 Párizs—Dakar-rali 0.30 Kosárlabda Belgiumból 1.30 Európai labdarúgás

OSZTRÁK TV

17.10 Egy gyilkosság három napja (ol. film, II/1.) 18.00 Európai tizenkettek (sor.) 18.30 Méreg vagy orvosság? (sor.) 19.30 Híradó 20.00 Sport 21.25 Kék acél (am. thriller) 23.05 Hírek 23.10 San Francisco Nemzetközi Repülőtér (am. film)

PRO7

16.50 Rajzfilmek 18.35 Bill Cosby-show (am. sor.) 19.05 San Francisco utcáin (am. sor.) 20.00 Híradó 20.15 Nyomtalanul (holland—francia film) 22.15 Amikor egy idegen hív (am. horror) 23.50 Max Headroom (am. sor.)

RTL

17.00 Ki itt a főnök? (am. sor.) 17.30 Borzasztó kedves család (am. sor.) 18.00 Fiatalok magazinja 18.45 Híradó 19.15 Robbanékony — magazin 19.45 Jó idők, rossz idők (ném. sor.) 20.15 Columbo (am. krimisor.) 22.00 Quincy (am. sor.) 23.00 Kulturális magazin 23.30 Kegyetlen utcák (am. film)

SAT1

17.25 Mindent vagy semmit 18.30 Sport 18.45 Híradó 19.00 Mindent bele 19.30 Szerencsekerék 20.05 Időjárás 20.15 A hegyi falu orvosa (ném. sor.) 21.15 Fantasztikus fenomének 22.15 Akut 23.00 Újdonságok és történetek 23.45 Fiam, Moritz — Egy epilepszia története 0.10 UFO (ism.)

1993-ban is gazdag árukínálattal várjuk Önöket!
A vásárlást megkönnyítik a CSEREAKCIÓK, a KAMATMENTES HITEL, a KÁRPÓTLÁSI JEGYEK BEVÁLTÁSA, Budapesten az ingyenes házhoz szállítás.
Az árucikkek telefonon is megrendelhetők a „Forró drót": 111-0601-es számán. KERAVILL.

MÚLTIDÉZŐ

Munkás-Heti-Krónika.

1875.

január 3.

(A vidéki munkások)

Ha a munkásmozgalom Magyarországon mindeddig csak helyi jelleget mutatott, végpontját és székhelyét pedig a fontosabb iparvárosokba, mint a munkások főgyülhelyeire tette át, úgy ez azon következtetésben találja természetes alapját, mert itt a munkások szakbeli és elmebeli tehetséget fejtettek ki és ennek következtében annál érezhetőbb rájuk nézve a társadalom bajai és visszaélései, mely alatt szenvedni kénytelenítettek. Az erőkiaknázás tudata úgyszólván általános volt, mivel szabályozott és meghatározott munkaidő nincsen és a kereset nem olyan magas, hogy abból egy gondnélküli emberhez méltó létet alapíthatnánk; hatott továbbá a szembeállítás más társadalmi osztályokkal, kik fizikai munkanélküliségben, terméketlen és a közjót károsító működésük által a földi javakból sokkal többet élveznek, mint szükséges.

NÉPSZAVA

1913.

január 4.

(Pártügyek)

„Senki sem köteles engedelmeskedni a törvénynek, a hatóságnak" — ezt írta a Népszava szeptember 18-án a Volksstimme 19-én, amikor tüntetésre hívta föl az elvtársakat. Meg is magyaráztuk, hogy miért. A képviselőházban — mondta többek között a cikk — az elnök fölrúgja a törvényt. Nem kell-e akkor nekünk, akik künn vagyunk az országban, követni ezt a példát, amelyet a kormány és a pártja ad. Amíg fölülről csinálják a forradalmat, addig senki sem köteles engedelmeskedni a törvénynek, mert ma Magyarországon nincsen más jog, mint az ököljog, a kard joga, a revolver joga, a furkósbot joga, az erősebb joga. A tüntetést akkor is megtartjuk, ha a rendőrség, vagy a kormány betiltaná, miután Magyarországon megszűnt a törvények uralma, a hatóság parancsainak nem köteles senki engedelmeskedni.

NÉPSZAVA

1953.

január 4.

(Munkavédelmi hibák)

A Ganz Villamossági Gyárban nemrégen munkavédelmi konferenciát tartottak. A beszámoló és a dolgozók hozzászólásai helyesen világítottak rá a gyár munkavédelmi problémáira. A hatalmas gyárban igen sokat tettek már a munkavédelemért. A konferencián azonban nem csak az eredményeket említették, hanem feltárták a munkavédelem területén elkövetett hibákat is. A legfőbb hiba — állapította meg a konferencia —, hogy a gyár vezetői formálisan, lélektelenül végrehajtják ugyan a munkavédelmi törvények betűit, de azok szellemét nem valósítják meg. A konferencia óta két hét telt el. A Vasasszakszervezet munkavédelmi osztályának munkavédelmi felügyelője, Török László elvtárs és a Népszava munkatársa meglátogatták az üzemet. Azt tapasztalták, a gyár vezetőinek formális munkamódszere azóta sem változott.

Etetnek bennünket a csillagok

Szerelem a gyomron keresztül

„Mondd meg nekem, hogy mit és hogyan eszel, és én megmondom, hogy milyen csillagkép alatt születtél" — a régi közmondás ilyesfajta megváltoztatásával hívta fel magára a figyelmet Európa legnagyobb kulináris folyóirata, a „Meine Familie und ich" (A családom és én) legújabb száma.

Megtudhatjuk például, hogy akik a Bika és a Rák jegyében születtek, azok mindenkit felülmúló „álompárt" képezhetnek — legalábbis ami az étkezést illeti. Mindketten szeretnek csendben és „elmélyülten" enni, s különösen kedvelik az olyan ínyencfalatokat, mint a töltött borjúszegy. Egy Bak ellenben tönkretenne egy Rák—Bika kulináris randevút — ő ugyanis a nehéz házi kosztot szereti.

Jó esélye van a Skorpiónak és a Szűznek is arra, hogy „a szerelem a gyomron keresztül lángoljon fel". Bennük elsősorban a kulináris ínyencségek iránti kíváncsiság közös vonás. A folyóirat egyébként mindkettőnek vesét ajánl almamártással.

Az Ikrek és a Vízöntő az egzotikus, nem mindennapi ételeket kedvelik. Ikreknek örömet szerezhetünk például ananászbefőttel és indonéz rizsestállal, míg a Vízöntő sokat ad a gusztusos tálalásra, és kedveli a nemes aperitifet étkezés előtt. Előszeretettel fogyaszt halat, ráklevest és roston sült homárt. A Mérleg jegyében születetteknek a folyóirat kacsamellet ajánl narancsmártásban.

Oroszlánok nem szeretnek egyedül enni — a legszívesebben luxuskörnyezetben étkeznek, hű bámulóik társaságában.

Csak a Kos nem élvezi a finom ételeket és a kifinomult konyhaművészetet. Az örökké nyugtalan Kos akkor boldog, ha nem kell túl sok időt fordítani az étkezésre. A legszívesebben készételt eszik, de abból a finomabb fajtát.

Neptunusz szerint a karácsonyi töltöttkáposzta, bejgli, valamint az újévi malacsült és lencse viszont rossz hatással van a gyomrunkra, ezért január 4-én mindenki óriási mohósággal veti rá magát az üzemi kosztra.

Műsorelőzetes

A REGGEL

Kedden reggel 6-kor. 1993 a Kakas éve — Van-e új a nap alatt Kelet-Európában? Beszélgetés Heller Ágnessel és Fehér Ferenccel — Eladó a mágócsi gyógyvíz — Az újév diadala — Prognózis a belpolitikában — Alternatív gyógyászat.

NAPKELTE

Kedden reggel a TV 2 csatornáján országos sugárzásban, hírekkel, vallási rovattal, kulturális magazinnal, sporttal és külföldi jelentésekkel. Tervezett témák: Dohánykampány — Táncművészek a táncművészetért — A csúcs után — Lehet-e egy újfajta nürnbergi per? — Forró drótok — Moszkvai kontrasztok — Mit hoz a jövő? — Novák Márk: Kedd — A reklám csapdái — Színészek '93-ról.

FALUTÉVÉ

Kedd reggel 5.40-kor a TV 1-en. A műsorból: Népi csíziók — időjárás — úthelyzet — lapszemle — faluhírek — agrárújdonságok — vállalkozó gazdáknak, iparosoknak, kereskedőknek, orvosoknak, pedagógusoknak, civileknek és egyenruhásoknak — a vidéki Magyarország polgárainak. A tervezett témák: — Hogy érzi magát, államtitkár úr? — Orosházi példa — Baranyai állatfarm — Nagypiaci hírek — A Kakasbolthálózat hírei — Simonköszöntő.

RADIO BRIDGE

00.00—24.00 Zene, hírek, információk, 06.00—21.30 Traffipax-információk, 05.00—22.00 Angol nyelvű hírek minden órában, 07.30 Hírmagazin, 09.00—10.00 Forintos percek, 10.45—10.51 Apró — hirdetési műsor, 11.30 Hírmagazin, 14.45—14.51 Apró — hirdetési műsor, 16.00—17.00 Slágerlista, 17.30 Hírmagazin, 18.00—18.30 Kukker — esti kulturális tájékoztató, 18.45—18.51 Apró — hirdetési műsor, 20.30—21.30 Folk hátán folk, 21.30 Hírmagazin, 23.20—24.00 Willis Conover dzsesszműsora, 24.00—05.00 Éjszakai beszélgetés.

BUDAPESTI SZÍNHÁZAK

Nemzeti Színház: Don Carlos (7, Básti Lajos bérl. 2.), Katona József Színház: A kezdet vége (7), Kamra: A kínai (8), Madách Színház: Téli rege (7), Madách Kamara: Apácák (7), Vígszínház: Botha a fülbe (7, Ditrói M. bérl. 2.), Pesti Színház: A gondnok (7), Arizona Színház—Rock Színház: Chess (Sakk, 7), József Attila Színház: Rokonok (7, Fodor Imre bérl. 2.), Fővárosi Operett Színház: Őrült nők ketrece (7), Merlin Színház: József Attila-est (7), Vidám Színpad: Valahogy Európába! (7). Arany János Színház: A kék madár (4), Zeneakadémia: Magyar Virtuózok Kamarazenekar hangv. (fél 8).

Mohácsi gázvész

Gázrobbanás történt szombaton a késő esti órákban Mohácson. A Budapesti út 25-ben a családi házban feltehetőleg a lakásba beszivárgott vezetékes gáz robbant fel, amikor a lakók cigarettára gyújtottak. A baleset következtében a 74 éves Ricza Ferenc és fia, a 32 éves Ricza Sándor súlyos, de nem életveszélyes sérüléseket szenvedett.

Jelenleg a pécsi Honvéd Kórház égési osztályán ápolják mindkettőjüket, másod-, illetve harmadfokú égési sebekkel. A robbanás mintegy 100 ezer forintos kárt okozott, s Mohácson átmenetileg megszűnt a gázellátás.

A lakótelepek, a kórház és a közintézmények távfűtését pakurára állították át, de sok családi ház fűtetlen maradt a gáz hiánya miatt. A robbanás körülményeit a rendőrség és a tűzoltóság a bányaműszaki felügyelőség szakértőinek bevonásával vizsgálja.

(MTI)

Moldova György: **A félelem kapuja**
Szöveg: Jókai Géza Kép: Fazekas Attila

Zala György

Ma

Napkelte: 4 óra 57 perc, napnyugta 20 óra 25 perc.

Dézi, Dezső és ***Renáta***

nevű olvasóinkat köszöntjük ma.

Dézi az angol Daisy névből született, jelentése: százszorszép, margaréta. Talán idegen hangzása miatt mellőzik nálunk.

A Dezső név magyar, latin eredetű, jelentése: óhajtott, kívánt gyermek. Ma az egyház Szent Dezső püspök vértanúra emlékezik, aki összeütközésbe került a frank király, Siegbert özvegyével, Brünhildával, aki a püspököt felbérelt embereivel 607-ben halálra köveztette. Szent Dezső vértanút országos csapások idején hívják segítségül. A Dezső név hazánkban is kedvelt. Említsük Kosztolányi Dezsőt a kiváló költőt, prózaírót, műfordítót, a színészvilágból Gyárfás Dezsőt, a pesti kabaré egyik megteremtőjét, s Garas Dezsőt, aki a filmvásznon, a színpadon és a tv képernyőjén egyaránt jó szórakozást nyújt a közönségnek.

A Renáták hivatalos névnapja október 6-ra esik, de Szent Renátára az egyház ma emlékezik.

Évforduló

A cseh protestánsok vezetői 378 évvel ezelőtt, azaz 1618-ban, ezen a napon Thürn Mátyás gróf vezetésével a prágai Hradzsinba vonultak, hogy Habsburg Mátyás császár és király helytartóin számon kérjék az 1609-es felségfelevélben biztosított szabadságjogokat. Martinitz és Slawata helytartókat, valamint Fabricius titkárt az ablakon át kidobták. Ezután ideiglenes kormányt alakítottak, s az időközben meghalt Mátyás utódját, II. Ferdinándot nem ismerték el uralkodójuknak, hanem a német protestáns fejedelmek Uniójának vezetőjét, V. Frigyes pfalzi uralkodót választották királyuknak. Ezzel megkezdődött a németországi katolikus fejedelmek Ligája, illetve a protestáns fejedelmek Uniója közötti ellentétből táplálkozó ún. harmincéves háború (1618–1648), amely vallásháborúként indult, majd csaknem valamennyi európai ország részvételével folyó fegyveres harccá változott. A harcok az 1648. október 24-i vesztfáliai békével zárultak le, amely a császári hatalom megsemmisülését és Németország szétdaraboltságának továbbélését jelentette.

– **A Magyar Állami Operaház főigazgatójává** június 1-jei hatállyal a művelődési miniszter Szinetár Miklóst nevezte ki. Főigazgatói beiktatása a május 31-i társulati ülésen történik meg. Az Operaház új vezetője jövő pénteken ismerteti művészeti programját.

– **Elemi károk Baranyában.** A negyven települését érintő, négyszázhúsz májusi zivatar kártételére több mint ötmillió forint kártérítést fizet az ÁB-Aegon Biztosító. A felhőszakadások nyomán támadt árvizek, a jégverés és a villámcsapások okozta károk értéke többszöröse ugyan az kifizetett összegnek, de számos családnak nem volt megfelelő biztosítása az elemi csapások ellen.

– **Szemműtét lézerrel.** A szegedi Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem szemészeti klinikáján szerdán bemutatták a szakembereknek az Excimer lézer elnevezésű műszert, amellyel vágás és vér nélkül megnyugtatóan operálhatók egyes szembetegségek. A világon is az egyik legkorszerűbb műszernek számító Excimer lézer az egyetemen a gyógyítás mellett szolgálja az oktatást és a kutatást is.

– **A volt nyugati hadifoglyok** debreceni találkozóján a résztvevők sérelmezték, hogy még mindig megkülönböztetéseket szenvednek el azokkal szemben, akik keleten raboskodtak. Például, akik fél évnél kevesebbet töltöttek fogságban, semmilyen támogatást nem kapnak.

– **Elszabadultak a méhek.** Az M3-as autópálya 44. kilométerszelvényénél tegnap kora reggel egy kamion és egy teherautó ütközött, aminek következtében a méhkaptárakat szállító kamion felborult és a méhrajok kiszabadultak. A rendőrség az utat azonnal lezárta és a forgalmat elterelte a régi 3-as útra.

– **Korábbi rablás is terheli a birkatolvajokat.** Az emlékezetes téli hortobágyi rablás két gyanúsítottjáról kiderült, ők voltak a főszereplői annak a támadásnak, amely során egy balmazújvárosi lakost bántalmaztak, majd elvették 230 ezer forintját.

– **Telefonkábelt loptak.** Ismeretlen tettesek a hódmezővásárhelyi városi telefonkábel tartalékát megdézsmálták. A tolvajok közel egy kilométernyi speciális vezetéket vittek magukkal, melynek értéke meghaladja a 38 ezer forintot. A Déltáv Rt. vezetői a hiányt csak kedden észlelték.

– **Hivatalosan kihirdették a köztársasági elnök kegyelmi határozatát,** mely szerint Göncz Árpád május 10-én kegyelemből négyévi próbaidőre felfüggesztette a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő gyermekét „halálba segítő" anya, Binder Györgyi kétéves börtönbüntetésének végrehajtását.

– **A debreceni önkormányzat** víz-és csatornaműveket működtető vállalata 839 millió forint hitelt vesz fel a városi hálózat korszerűsítésére. A munkálatok 2000-ig tartanak, s összköltségük 2,5 milliárd forint. A hitelszerződés aláírásán részt vett Medgyessy Péter pénzügyminiszter is.

– Ahogy én a történelem tételekkel állok, még legalább öt centit le kellene vágni a szoknyámból…

Gyöngy Kálmán rajza

– **Több mint száz pokolgépet fedezett fel az olasz rendőrség** kedd éjszaka Baritól északra, egy magányos házban. A csaknem 150 kilogramm dinamitot a házilagosan készített robbanószerkezetekkel együtt műanyag zsákokban tárolták. Az olasz rendőrség megállapítása szerint a maffia fegyverraktáráról van szó, ugyanis a szervezett bűnözők általában ilyen robbanószerkezeteket használtak az utóbbi időben elkövetett merényleteikhez.

– **A kedd esti újdelhi robbanás** halálos áldozatainak száma 25-re emelkedett. A robbanásban további ötven ember megsebesült. Két kasmíri fegyveres csoport vállalt felelősséget a Ladzspat Nagar piacon, gépkocsiba rejtett pokolgéppel végrehajtott támadásért. Tegnap pedig az észak-indiai Rádzsasztán államban egy autóbuszon bekövetkezett robbanás 11 embert ölt meg.

Önkormányzati képviselő a fogdában

A minapi önkormányzati ülésen Szoó Zoltán, kisgazda képviselő elmondta, miszerint egy bírósági ügye kapcsán hajnal négy órakor megjelentek a lakásán a salgótarjáni rendőr[illegible] mint Szoó állítja, az idézésen fel volt tüntetve, hogy nem köteles megjelenni.

Szoó Zoltán azóta megkapta a megyei főkapitány levelét, melyben dr. Bánfi Ferenc sajnálatosnak minősítette az [illegible]

– **Még mindig nem került rendőrkézre** Thimuri Faladze, aki hétfőn hajnalban a budapesti Hunyadi téren – a helyszínen elfogott társával – egy rendőrt életveszélyesen, egyet pedig könnyebben megsebesített. A nyomozás nagy erőkkel folytatódik. Az életveszélyesen megsebesült Sz. László állapota jó, a másik két kollégájához hasonlóan zászlóssá előléptetett rendőr túl van a közvetlen életveszélyen.

– **Fegyverlopás.** Kedden, napközben az 52 éves B. József XI. kerület Bartók Béla úti lakásából eltulajdonították 1 darab MCM, 1 darab Glock típusú pisztolyt, 1 darab Astra forgópisztolyt, 1 darab Timer Wolf golyóspuskát, 1 darab Mossberg sörétes puskát, 1 darab gázpisztolyt, közel 100 darab különböző lőszert, valamint egy videokamerát és három útlevelet. A keletkezett kár meghaladja a kettőmillió forintot. A II. kerület Bimbó úton hasonló bűncselekmény történt. Onnan 1 darab cseh golyós vadászfegyvert és különböző műszaki cikkeket több mint 650 ezer forint értékben. A rendőrség mindkét ügyben nagy erőkkel folytatja a nyomozást.

Lóverseny

Eseményekben gazdag hétvége

A szokásos hétvégi versenyek mellet pünkösd hétfőn is lesz futtatás Alagon. Vasárnap a Kincsem Parkban a fő-

– **Két, szobrokat szállító helikopter köröz** ma délelőtt filmforgatás miatt a budapesti Dunaszakasz fölött. A képsorok Szabó István új alkotásának egyik jelenetében szerepelnek majd. A főváros történelmét a 30-as 40-es évektől feldolgozó dokumentumfilm elkészítésére a BBC kérte fel az Oscar-díjas filmrendezőt, a Director's Place című sorozat számára.

– **A Feszty-körkép** május 27-én zárva tart, a pusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkkal együtt. Ugyanis az üzemeltető, a Délalföldi Erdészeti Rt. ezen a napon rendezi meg az Országos Erdészeti Vándorgyűlést, amely az emlékpark teljes területét igénybe veszi.

– **Duna-szépe választás lesz Pakson,** a szombat délután kezdődő hagyományos sörfesztiválon. A zenés-táncos, szórakoztató rendezvények sorozata gyermek- és ifjúsági néptáncsoportok bemutatkozásával kezdődik a városi sportcsarnokban. A szépségverseny döntőjére vasárnap este 7-kor kerül sor. Tizenhatan kerültek a döntőbe, valamennyien a Duna melletti megyékből, illetve ketten a szlovákiai Galánta járásból.

– **Drasztikusan szigorítja a sugárzási veszélynek kitett** munkahelyeken a megengedett sugárzás szintjét a japán kormány. A Tudományos és Technológiai Ügynökség (minisztérium) a vonatkozó nemzetközi ajánlás értelmében döntött úgy, hogy a szintet 40 százalékkal csökkenti, ugyanis a radioaktív sugárzás hatásait vizsgáló nemzetközi bizottság (ICRP) szerint a hosszú ideig tartó alacsony szintű sugárzás károsabb, mint azt korábban vélték.

– **Mel Gibson Szentpétervárott újra megfilmesíti** Lev Tolsztoj világhírű regényét, az Anna Kareninát. A címszerepet játszó Sophie Marceau csaknem egy hónapja az előkelő Nyevszkij Palotában lakik fiával. Mellette James Fox kelti életre a férjet, Sean Pean pedig az asszony szeretőjét, Vronszkij grófot. Az áprilisban kezdett forgatást a tervek szerint július elejére fejezik be.

– **Robbanás döntött romba** egy ötszintes lakóházat szerdán az oroszországi Szevtogorszkban. A a törmelékek mintegy negyven embert temettek maguk alá, három ember meghalt, öt pedig eltűnt. Feltehetően gázrobbanás történt az épülettömb egyik részében.

– **A Viktória-tavon bekövetkezett szerencsétlenséget** – felborult, majd elsüllyedt a mintegy hatszáz utast szállító Bukoba nevű komp – a tanzániai rádió adatai szerint 81 ember élte túl. Több mint ötszáz emberről azt gyanítják, hogy odaveszett. A mentőhajók a túlélőkön kívül 21 holttestet

50 éve írtuk

A pénzügyi reformok előkészítése, mint a Magyar Nemzet illetékes helyről értesült, a legerősebb ütemben folyik. Az új, stabil pénzt a kormány augusztus 1-jén vezeti be a gazdasági élet vérkeringésébe. Megtörtént a döntés, hogy az új pénz nem „újpengő" néven került forgalomba, hanem más, megfelelőbb elnevezéssel. A váltópénz verése iránt is megtörténtek az intézkedések. Ezüstpénzt is vernek ötpengős értékben. Váltópénz 1, 2 és 10 filléres névértékkel készül, az egy és két egységet képviselő érmék alumíniumból készülnek. Az új pénz hátlapján az 1848-as címer szerepel.

Pofamustra

Déja vu-érzésem volt: középkori vándorként szállást kértem egy kolostorban, a kapuresen kinézett egy apáca, s bebocsátott.

A valóságban egy belvárosi boltba akartam betérni, de zárva találtam – fényes nappal. „Tessék kopogni", olvastam az ajtón. Kopogtam. Az üvegen át kipillantott egy hölgy, végigmért, majd elfordította a kulcsot. „Áruátvétel?" – kérdeztem. „Nem – hangzott a válasz –, csak tudja, akinek nem tetszik a képe, azt em engedjük be. Azelőtt sokszor négyenöten is betódultak, s halomnyi ruhával távoztak, fizetés nélkül. Ezt szeretnénk elkerülni."

Dagadt a keblem, hogy az én képem tetszett, s nem tekintettek potenciális bolti szarkának. Nincs miért aggódnom: akkor is megnyílik majd minden üzletajtó előttem, ha általánossá válik ez a szokás…

(á. l.)

– **Minden esztendőben anyanyelvi tábort szervez** az arra rászoruló, főleg a szórvány magyarság köréből származó 12–14 éves gyerekeknek a Radnóti Miklós Gyakorló Iskola. A tábor költségei – a szállás, az étkezés, a múzeumi belépők és színházjegyek ára – rendkívül gyorsan emelkednek. A tábor támogatása érdekében május 24-én, pénteken délután hatkor jótékonysági zenés irodalmi est lesz az iskola dísztermében (Bp. XIV., Cházár András u. 10.), melyen a gimnázium jelenlegi és régi növendékei lépnek föl, a többi között a Musica Historica együttes.

– **Halálának tizedik évfordulóján** pályatársai, barátai felidézik Dajka Margit pályafutását a budapesti Kolibri Színházban. A Bors néni díszletei között személyes élményeiket is megosztják az érdeklődőkkel, miközben hang- és filmfelvételek jóvoltából jelen lesz Dajka Margit is.

Lassuló népességnövekedés

Csaknem hatmilliárd ember él a Földön

A legutóbbi felmérések szerint 1995-ben *kismértékben lelassult* a világ lakosságának korábban rendkívül gyors ütemű növekedése. Az emberiség 1994-hez viszonyítva a tavalyi esztendőben azonban még mindig 88 millióval növekedett, ami azt jelentette, hogy 1996 elején kereken 5,78 milliárd ember élt a Földön. A kontinensek közül *egyedül Európa* könyvelhetett el némi lakosságcsökkenést, 1994-hez viszonyítva 1995-ben az európai népesség száma 624 ezerrel, pontosan 728 millióra csökkent.

Szakértők szerint a növekedés stabilizálódása viszonylagos reménykedésre ad okot azok számára, akik a túlnépesedés veszélyeire figyelmeztetnek, de semmiképpen *nem elegendő* a tartós megkönnyebbüléshez. A washingtoni Központi Népességkutató Hivatal adatai szerint a fejlődő országokban például a nők úgynevezett termékenységi rátája *négy gyermekkel* a korábbival azonos szinten maradt, világméretekben azonban három gyermekre csökkent. A szakértők kimutatták azt is, hogy *a lakosságnövekedés egyharmada* a nem kívánt terhességek miatt van. Ezért továbbra is sok bírálat éri azokat a nyugati kormányokat, amelyek *egyre erőteljesebben* fontolgatják a fejlődő országoknak korábban nyújtott úgynevezett családtervezési hitelek csökkentését.

Az elmúlt esztendő adatai alapján az illetékesek hosszabb távon csak *rendkívül óvatos* előrejelzéseket engednek meg maguknak. Eszerint 2025-re 8,2 milliárd ember él majd a Földön. A világ lakossága azonban *a még elviselhetőnek* tartott nyolcés tizenkétmilliárd közé akkor áll majd csak be, ha *az egy nőre jutó* gyermekek száma nem haladja meg a kettőt. Ellenkező esetben a szakértők nem tartják kizártnak, hogy a világ lakossága az elkövetkező 50 évben megháromszorozódik.

A kutatók kimutatták azt is, hogy mindenekelőtt az AIDS következtében néhány afrikai országban *jelentősen lelassulhat* a növekedési ráta. Az egész kontinensre kivetítve azonban az immunhiányos megbetegedés csak időlegesen lassítja majd a növekedést.

A most közzétett adatokból kitűnt továbbá, hogy a világ lakosságának 80 százaléka, mintegy 4,6 milliárd ember a fejlődő országokban él. Az elmúlt évben kereken 56 millióval Ázsiában volt a legmagasabb a növekedés, ugyanez az arány Afrikában 20 milliót tett ki, míg Latin-Amerikában 9,3 millióval nőtt a lakosok száma.

(p. l.)

Fegyveres hajsza Szabolcsban

Gépkocsitolvajokat fogtak el

A Péterffy utcai kórház intenzív osztályán, súlyos állapotban lábadozó rendőrnek még hónapokba telik, amíg újra szolgálatba tud lépni, máris az ország keleti részében, szintén életveszélybe került egy járőrpáros. Nekik szerencsére működött a fegyverük, nem úgy, mint a kórházban épülő társuknak, akit egy grúz körözött bűnöző lőtt meg többször hétfő kora reggel a fővárosi Hunyadi téren. Ők talán ennek köszönhetik életüket.

Kedd éjjel – egy óra után néhány perccel – a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei rendőröknek, eddig csak filmen látott perceket kellett átélniük. Gelenes községben a helyi körzeti megbízott észrevette, hogy az éj leple alatt haladó Nissan, illetve az azt követő Cherokee Jeep lopott. Az ilyenkor szokásos megállást jelző fényköröket a járőrök leadták a járműveknek, amelyek azt figyelmen kívül hagyva akartak továbbrobogni. Ekkor *O.* rendőr zászlós szolgálati fegyveréből egy figyelmeztető lövést adott le, majd újabb három lövés dörrent. A Nissan vezetője elvesztette uralmát a gépkocsi fölött és a szolgálati rendőrautóba csapódott. A sofőr autójából kiugrott, és átmászott az ekkor már mellette haladó Jeepbe.

A történet itt azonban nem ért véget. A rendőrök néhány lövéssel megpróbálták mozgásképtelenné tenni a Jeepet, de ez nem járt sikerrel. A helyszínen elfogták a 26 éves *K.* A. nyíregyházi lakost, akit azonnal bűnügyi őrizetbe vettek. A forró nyomon üldözők sem ad-

Az Endeavour újabb kísérlete

Antennák pórázon

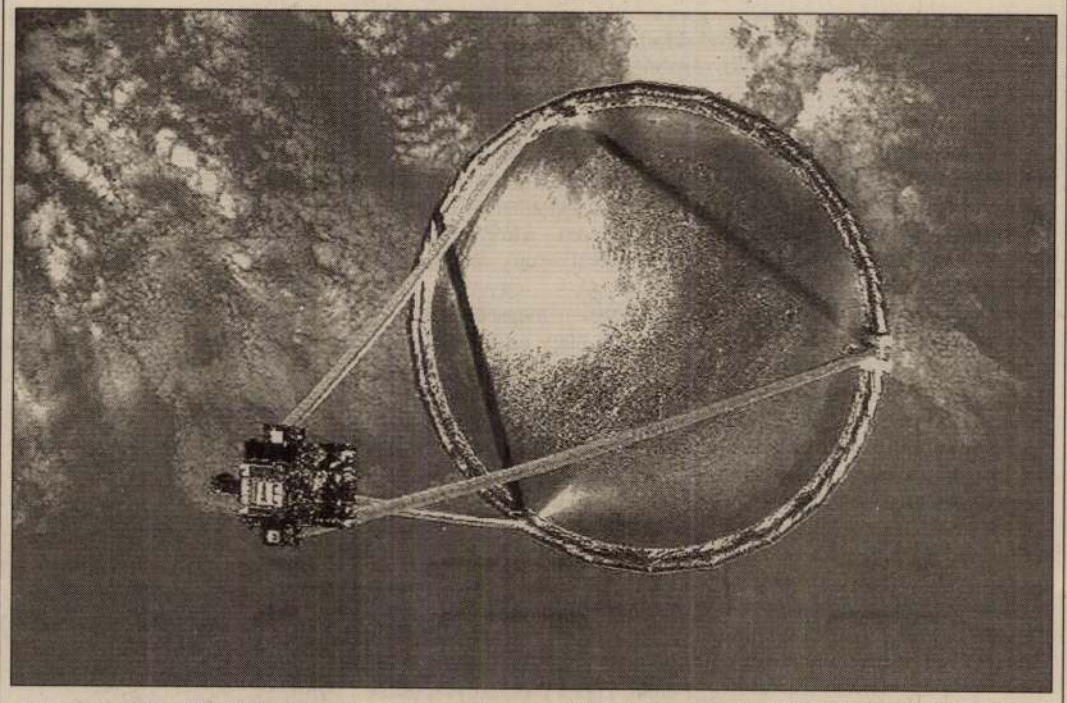

Az antennát a földfelszín tanulmányozására és rádiójelek továbbítására kívánják használni
(MTI-külföldi képszolgálat – EPA)

Washingtonból jelenti az *MTI:* Az Endeavour legénysége szerdán *föld körüli pályára* állított egy viszonylag kisméretű műholdat, amelyet a bevált gyakorlattól eltérően nem szereltek fel a stabilizáláshoz szükséges tolóerőt biztosító hajtóművekkel. A kísérlet célja az, hogy megfigyeljék: vajon az ötven centiméter magas és harmincöt centiméteres átmérőjű, PAMS-STU jelzésű műhold a föld mágneses erőterét felhasználva képes lesz-e egyensúlyi helyzetbe hozni magát a négyszázötven kilométeres magasságban uralkodó ritka légkörben.

Az amerikai űrrepülőgép vasárnap indult el *tíznapos útjára.* Küldetése egyik legfontosabb feladatát már a hét elején teljesítette, amikor a Spartan műhold segítségével kiereszteti azt a harmincszor tizenkét méteres, könnyű szerkezetű, felfújható antennát, amelyet most próbáltak ki először a világűrben. A jövőben a föld felszínének tanulmányozására és rádiójelek továbbítására kívánják használni a viszonylag olcsón előállítható, háromlábú pórázon kifeszített antennákat.

A sikeres művelet végrehajtása után a kísérleti példány végérvényesen levált a Spartanról, magát a műholdat pedig a hattagú legénység az űrrepülőgép robotkarjával kedden este befogta.

Az Endeavour a következő napokban háromszor fogja megközelíteni a PAMS-STU-t, hogy az űrhajósok megvizsgálják: megállt-e a kibocsátás utáni, tengely körüli forgás, és sikerült-e az önstabilizálási folyamat.

A **Magyar Nemzet** megkérdezte:

Kötelező-e a tüdőszűrés?

Vannak, akik kapnak értesítést tüdőszűrésről, mások nem. Emiatt sokan nem tudják, kötelező-e elmenni a vizsgálatra, s ha elmulasztják, megbüntethetik-e őket. *Girinyi* Margittól, a Népjóléti Minisztérium főosztályvezető-helyettesétől azt kérdeztük: *kötelező-e a tüdőszűrés?*

– Két évvel ezelőttig kötelező volt, de ez sérti a személyiségi jogokat. A különösen veszélyeztetettek számára azonban továbbra is ajánljuk a vizsgálatot. Elsősorban a hajléktalanok, a rossz szociális körülmények között élők, a dohányzók, illetve a tüdőbeteg-gyógyításban és -gondozásában részt vevő egészségügyi, szociális dolgozók fertőződhetnek meg tbc-vel.

– Ezek szerint ma már senki sem kötelezhető a szűrésre…

– Egy kivétel azért van. Amennyiben egy-egy helyen halmozottan előfordulnak megbetegedések, akkor a tisztiorvos kötelezően elrendelheti a szűrést.

– Az átlagember számára a tüdőrák legalább olyan fenyegető, mint a tbc. Sokan azért mentek el a szűrővizsgálatra, hogy biztosak lehessenek, nincs rosszindulatú daganatuk. Azt hallani, hogy a tüdőszűrők műszerparkja olyan elavult, hogy rákszűrésre nem alkalmas.

– A rosszindulatú daganatokat kezdeti stádiumban nehéz diagnosztizálni. A Röntgen-park valóban elavult – ebben az évben kiemelt fejlesztési területként kezeli ezt a minisztérium.

– Azt mondta, két éve nem kötelező a szűrés. Ezzel nagyjából egyidőben újra hallani a tbc terjedéséről. Összefügg ez a két dolog?

– Nem, az egészségügyi világszervezet statisztikái szerint világjelenségről van szó. A magyarországi terjedés egyik oka a szociális helyzet romlása, a másik ok pedig a korábban alkalmazott gyógyszerek hatásvesztése. Éppen ezért nem árt felhívni a figyelmet, hogy a szűrés ugyan nem kötelező, de semmiképpen sem ártalmas. A tbc nem szűnt meg, sőt ismét terjed.

(élő)

A restaurálás elkerülhetetlen

A Szent István-szobor állapota tragikus

A hét vezér lovasszoborcsoportja nemsokára visszakerül eredeti helyére, a Hősök terére. A következő „páciens" a szoborklinikán *Szent István lovasszobra lesz,* a budavári Mátyás-templom mellől. Talán kevesen tudják, hogy *a restaurálást megelőzően* alapos vizsgálatnak vetik alá a műalkotásokat. Erre a munkára a *Bay Zoltán Anyagtudományi Intézetet* kérték föl. Magyarország 1994 óta vesz részt az *Eureka Eurocare-Copal* programban, amelynek célja *az európai szabadtéri bronzszobrok állapotának felmérése, felújítása, restaurálása és konzerválása.* A témával foglalkozó kutatók személyes munkakapcsolatban vannak, és a tagországok évente egyszer konferenciát szerveznek, ahol megvitatják a felmerült szakmai kérdéseket. Az európai szervezetben örömmel üdvözölték hazánkat, hiszen a tervbe vett program – a hét vezér és a többi, nagy köztéri műalkotás felújítása – *Európában egyedülálló teljesítmény.* A szakemberek véleménye szerint a mintegy két és fél év alatt elvégzett munkát *másutt hét-tíz év alatt szokták befejezni.* A tényleges felújítást megelőzően a Bay Zoltán Intézetben alapos vizsgálatot végeztek a hét vezér szobrán és eközben *számtalan érdekes tényre derült fény:* a szobrok úgynevezett viaszveszejtéses öntéstechnikával készültek, egy-egy szobor 10-15 darabból áll. Az egyes darabokat huzatószegekkel és acélcsavarokkal fogták össze és a szobrok belsejében még megtalálható volt az eredeti öntödei homok (*Zala* György alkotásai 1912. és 1929. között készültek). A lovak lábában egy-egy acélrúd biztosította a szobrok stabilitását. Nemsokára első szent királyunk „lovagol" el a budai várnegyedből, hogy államalapításunk ezer éves évfordulójára teljes pompájában fogadhassa kései alattvalói hódolatát. Addigra készen lesz a szobor környékének díszburkolata és – remélhetőleg – a Halászbástya is régi fényében tündököl. A költségekhez az első kerületi Önkormányzat segítséget vár, mert a munkálatok volumene meghaladja egy kerület anyagi lehetőségeit.

(hankó)

Zala György

Szükség van-e mértékadó polgári napilapra?

Utószó a Magyar Nemzet jövőjéhez

Természetesnek és sajnálatosnak találom, hogy Magyarországnak jelenleg nincs mértékadó polgári napilapja. Mentségként mondom: ilyen jellegű sajtótermék sehol a világon nem jött létre tíz esztendő alatt a semmiből; efféle kísérletre polgári környezetben, tehát Nyugat-Európában nem is volt szükség, Keleten pedig – ebben a tekintetben is – igen erőteljes diéta, sőt éhkopp uralkodott és uralkodik ma is.

Úgy gondolom, hogy az ember legyen bármilyen származású és neveltetésű, bizonyos mértékig szereti a szabadságot, másrészről kedveli a pénzt, a jó hírnevet és a befolyást. Egyértelmű tehát, hogy 1989-ben azok, akik az utóbbiakat birtokolták, ép érzékű, mondhatni kultúrlények voltak, s a sajtószabadság, a szellemi függetlenség és önállóság bizonyos szegmenseit sem vonakodtak birtokukba venni. Hozzá kell ehhez tennem, hogy az ész, a rátermettség, a szakmai rutin nem rendszerfüggő, ezért valószínű, hogy azok, akik a kádári normák és igények szerint megfelelően tudtak lapot szerkeszteni, a rendszerváltozás során ezt a készségüket nem veszítették el egy másfajta környezetben sem, ahol kapcsolat- és érvrendszerük egészen nem ürült ki.

Magyarországon 1949 és 1989 között polgári újságírás, nyílt színű polgári gondolkodás nem volt. Akik a hírlapírók közül az ilyesmibe belekóstoltak: *Ruffy* Péter, *Pethő* Tibor, *Mátrai-Betegh* Béla, azok az én ifjúkoromban, tehát a hatvanas évek közepén a Magyar Nemzetnél valamiféle sajátos magyar nemzeti-polgári reminiszcenciát képviseltek, amely – nem túlságosan áthatóan – az úgynevezett irodalmi stílusban és a Népszabadságétól eltérő ízlésben és értékítéletben testesült meg. Másutt, más lapoknál, ne nehezteljenek meg érte, efféle kísértésnek nem engedtek a hírlapírók; származásuk, szocializációjuk, kapcsolataik – s ezzel sem szakértelműket, sem tisztességüket nem akarom kétségbe vonni – lehetetlenné tette, hogy az újságíráshoz, a közvéleményhez ne szocialista (kádári) attitűddel közeledjenek.

Mivel felnőttéletemet a Magyar Nemzetnél töltöttem, biztonsággal ki merem jelenteni, hogy a fent említett polgári-értelmiségi stich révén ez a lap őrzött meg valamit abból a szellemiségből, stílusból és értékrendből, amelyet a nemzeti-liberális-konzervatív kifejezéssel illethetünk.

Azért beszélek stichről, bukéról vagy aromáról, mert ez valójában nem volt bevett hagyomány, csak valamely derengő-lebegő hangulat, s az én ifjúságomtól kezdve – amikor belélegezhettem – egyre jobban elegyedett a korszak bús levegőjével.

Pethő Tibor 1982-es leváltása után négy évvel az akkori lapvezetés (amely természetesen pártkapcsolatokra épült) összehívta a Magyar Nemzet Rózsa Ferenc-díjasait. Én az idő tájt sorozatot írtam tehetséges fiatal művészekről és tudósokról, s teljesen elborzasztott sorsuk sivársága, jövőjük kilátástalansága. Ebben a hangulatban, szinte hektikusan hívtam fel a lap vezetőinek figyelmét arra: ha a Magyar Nemzet nem lép ki szürke, ráhagyatkozó állapotából, együtt fog hanyatlani és bukni a rendszerrel, amelynek akkor még nem láthattuk a végét. Meg kell jegyeznem, hogy a Magyar Nemzet ebben az időszakban már nem ismerte igazán saját magát. Nyilván az agit-prop. azért távolította el a lap éléről a kompromisszumra kész, simulékony, de művelt és polgári emlékekkel rendelkező Pethő Tibort, hogy végleg veszendőbe menjen minden hagyomány.

1987 őszén *Pozsgay* Imre Lakitelekről szóló nyilatkozatával nyitott, és a Magyar Nemzet pillanatokon belül a rendszerváltozás burevesztnyike lett. Azért mondom a viharmadár szót oroszul, hogy éreztessem a dolog kettősségét: a lap a párt egyik (reform-) szárnyának támogatásával jutott ehhez a szerephez, nem csupán belső erjedés és fellobbanás következtében.

Az elkövetkező, politikailag túlhevült, ellenzéki-népfrontos-

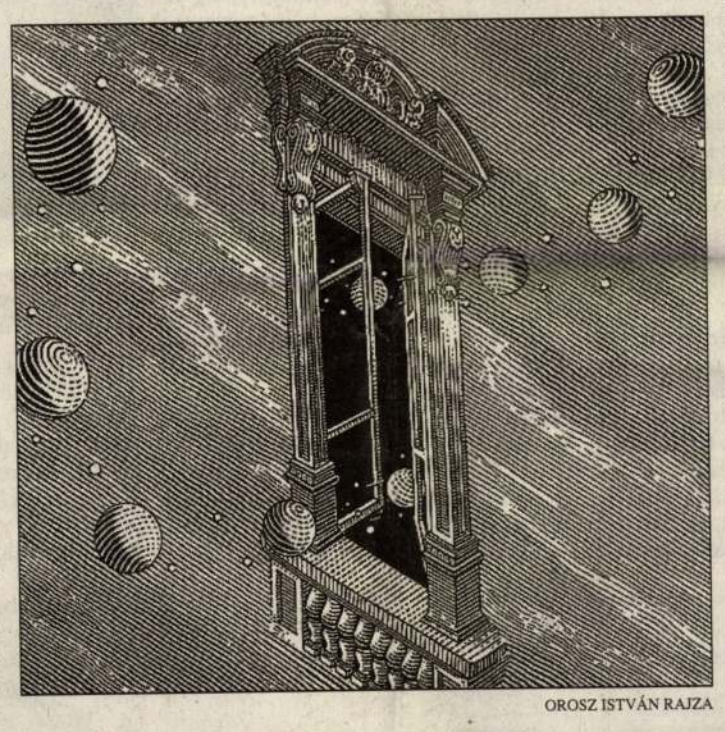

OROSZ ISTVÁN RAJZA

kerekasztalos időszakban a Magyar Nemzet hasábjain egymás sarkára hágtak a reformkommunista, az SZDSZ-es liberális és az MDF-es nép-nemzeti közírók. Ez volt a lap úgynevezett fénykora, 152 ezres eladott példányszámmal.

1990-ben a másik három napilapnak irányultságát illetően nem támadt problémája. A Népszabadság kádári ízeit enyhén liberálissá fűszerezte; kívülállóként azt kell mondanom, szerkesztői nagy szakmai rutinnal oldották meg azt a feladatot, hogy ez a lap maradjon Magyarország legerősebb sajtóorgánuma a továbbiakban is. Belső politikai nézeteltéréseiket diszkréten rendezték. Minden elismerésem az övék: MSZMP-sből, majd szocialistából, némi hiátussal ugyan, de létrehoztak egy baloldali, liberális s főként piacképes lapot, amely a megfelelő körökben kedveltnek, mértékadónak és megbízhatónak számít. Ilyesféle újság, ha nem is ennyire célirányos, mindenütt van Európában. Ha szabad azt mondanom, áldásom rá, s azt sem vetem a szemükre, hogy a magyar sajtótortából az ildomosnál nagyobb darab került a tányérjukra.

A Népszavát nincs szándékomban elemezni, megtette a maga sajátos rendszerváltó útját, a jövő eldönti, fennmarad-e.

Amikor a Magyar Hírlap kollektívája úgy határozott, hogy öltsön a lap balliberális jelleget SZDSZ-es beütésekkel és ellenzéki attitűddel, huszonhárom munkatárs eltávolítása után könnyű és egyértelmű helyzetbe került, különösen az 1990-es MDF-győzelem következtében. Egyáltalán a szabad demokrata nyomkövető liberális sajtó mindig kedvező helyzetben van, hiszen nem fenyegeti az a veszély, hogy az általa preferált szellemi-politikai irányzat hatalomra kerül, s az ellenzéki hajlam így meghasonláshoz vezet. Kilencvennégyben történt ugyan egy kis malőr, de *Horn* Gyulán nemes egyszerűséggel akkor is rúgni lehetett, így a kormánypárti bélyeg nem került a Magyar Hírlap fejlécére. Ennek ellenére, bár az ő soraikat sem rontották meg belső ellentétek, ez a lap is piaci válsággal küszködik, és a fokozatos romlás trendje kifejezi, hogy nem elég az igyekvő tulajdonos, a jó hirdetési pozíció, a presztízslap jelleg, a liberális elkötelezettség – a magyar sajtópiac – ha van, ha nincs – más törvényszerűségek szerint működik.

Rátérve a Magyar Nemzetre, őszintén csodálom, hogy ez a lap tízévnyi hányattatás után még működik. A liberális és baloldali elkötelezettségű közönség felé fordulok bizalommal: meri-e azt állítani bárki, hogy a polgári Európába kívánkozó Magyarországnak nincs szüksége egy mértékadó, jobbközép, polgári napilapra. Ha pedig ezt senki sem állítja, akkor azt kérdezem ugyanilyen bizalommal: volt-e Magyarországon a rendszerváltozást követő időkben erre alkalmasabbnak látszó újság, mint a Magyar Nemzet?

Ugye, nem?

Ha a politikai erőlködéstől és izzadmánytól, az eszmei-szövetkezési kényszertől eltekintünk, a Népszabadságnak nem egy polgári Magyar Nemzet az igazi piaci ellenfele, hanem a baloldali liberális lapok. Ám piaci érdek ide vagy oda, egy adott időszaktól kezdve, amikor a Magyar Nemzet privatizációja során 1991-ben, megkésve a francia Figaro-érdekeltség tulajdonába került, az egész balliberális dominanciájú magyar média úgy esett neki, mintha a szerkesztőség azon fele, amely a konzervatív irányba kívánta vinni a lapot, magával az ördöggel cimborálna. Ehhez persze az is kellett, hogy a szerkesztőségen belül és a lap hasábjain ideológiai ellentétek tomboljanak, és különböző nézetű személyek vetélkedjenek. De itt legalább volt lehetősége a vetélkedésnek, valami csírája a polgári hagyományoknak, itt volt Pethő Tibor, az alapító fia, aki az antalli politikát támogatta, s aki ezért a közvélemény-formáló liberális körök szemében egy szempillantás alatt senki lett. A Magyar Nemzetnél szükségszerű volt a belső küzdelem, egy értékváltást nem lehet összehozni cinkossággal.

Emlékezhetnek rá, ennél a lapnál volt a magyar sajtó egyetlen komoly sztrájkja, amelyet az egész liberális újságíró-társadalom és médiahatalom támogatott. Kétévnyi birtoklás után, 1993 elejétől a francia tulajdonosnak – eme szívós elutasítás láttán – más vágya nem volt, csakhogy távozhasson a magyar sajtópiacról. Aztán a kegyelemkenyerek korszaka következett, a tulajdonosnélküliség, a kiadónélküliség, majd rövid ideig a Mahír, aztán a felszámolás, a semmi, aztán a Postabank. És külső támadások, lekicsinylések sorozata megint.

A lap vegetált. Vegetált, ahogy a baloldali médiumok világgá harsogták: az adófizetők pénzén.

Hol itt a piac? Hol itt a méltányosság?

Mindez persze a szocializmus utóhatása. Kétségbe vonható-e: hogyha a Magyar Nemzetet 1949-ben nem uniformizálják, ez a lap jelenthette volna az európai kontinuitást.

Kérdezem: kinek az érdekét sérti a Magyar Nemzet azzal, amivé lenni akar? El tudják-e képzelni, hogy Magyarországnak soha sem nem lesz mértékadó, hiteles, piacképes, polgári napilapja?

Állítom, hogy egy európai országban, egy európai piacon ez a lap előbb-utóbb megterem és jelen lesz. Mondják meg, mire várunk?

Kristóf Attila

A Magyar Szociológiai Társaság által, a Tudományos Akadémián szeptember 24-én rendezett Tízéves a rendszerváltás – Gyorsmérleg című nemzetközi konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

Jelentéstani töredékek

A pénzarisztokrácia felmagasztalása

A Magyar Nemzet csütörtöki számában *Kristóf* Attila már megfricskázta e művet és szerzőjét, ez a bizonyos tollhegyre tűzött írás azonban – *Lengyel* László publicisztika gyanánt közreadott kabarészövege a jegybankelnök felmagasztalása tárgyában – olyan élvezetes olvasmány, hogy nem tudok ellenállni az ingernek, muszáj vagyok még egyszer felhívni rá az olvasó figyelmét.

Meg aztán az is erre ösztökél, hogy nemcsak Lengyel László látja szimbolikus figurának *Surányi* György bankelnököt, hanem én is őt, mégpedig ama szám szerint kicsiny, de véleményformáló erejét tekintve nem jelentéktelen értelmiségi réteg emblematikus alakjának, amely bár félreérthetetlenül a baloldali liberális világkép és értékrend elkötelezett híve, jó tíz éve hirdeti megejtő önfeledtséggel „a függetlenség" és „a szakmaiság" ethoszát. És azóta képtelen feladni a politikai osztály iskolamesterének, illetve a politikai üzem meósának szerepére támasztott igényét.

E kicsiny értelmiségi csoport ugyanis a politikai rendszerváltozás időszakában emelkedett fénylő csillagképként a nyilvánosságunk egére, és azóta is onnan ontja reánk bölcsességének sugarait, kihívó öntudattal dacolva a politikai igazságok szolgáltatására demokratikus legitimációt szerzett csillagképek fényével.

Ráadásul időnként annyira meghatódik önnön merészségétől, hogy nem átall elégikus tónusban borongani ott fenn a lenti hiábavalóságokon, és sajnáltatni magát, mint aki olyanoknak kénytelen szétosztani javait, akik arra érdemtelenek, máskor meg épp ellenkezőleg, lerázva magáról a mélabú kötelékeit, nem röstelli szabadsághősként, a demokrácia fáklyavivőjeként tüntetni ki magamagát.

Nem fogják kitalálni, hogy miért.

Merthogy van bátorsága példaszerűen szembefordulni a demokratikusan legitimált politikai tekintélyekkel, és van benne kurázsi lesajnálni azok igyekezetét. Hogy miért lesz ettől valaki szabadsághős, mintaszerű demokrata, és miért gondolja vajon ez a társaság, hogy ehhez ma kurázsi kell, azt ne kérdezzék tőlem, mert nem tudom.

De ne csigázzuk tovább azok türelmét, akik még nem ismernék a szöveget. A Népszavában közölt mű legszebb színeit mintegy csokorba fogva tartalmazó utolsó részt csorbítatlanul idézem.

„A jegybank elnöke maga is szimbólum. A személy – fölöslegesen és értelmetlenül – megsérthető, de a mítosz kikezdhetetlen. *Orbán* Viktor egy személyes nemzeti intézményt kezdett ki – bele fog törni a bicskája.

Valójában két mítosz ütközik egymással. A legkisebb fiúból miniszterelnökké lenni nemzeti mítosza a magyarból európaivá válni szakmai mítoszával.

Surányi először is a függetlenség és a demokrácia szimbóluma. Elismerem, hogy nem az egész társadalomnak, de a társadalom többségének azt a személyiséget jelenti, aki aláírta a demokratikus chartát, és emiatt elveszítette bankelnökségét. Olyan ember, aki demokratikus kérdésben dacolt a politikával, s hajlandó volt személyes áldozatot vállalni a szavaiért. Ugyanabba a demokratikus szimbolikus körbe tartozik, mint *Hankiss* Elemér és *Gombár* Csaba, akik kiálltak a demokratikus értékekért. Politikus, az egyetlen *Göncz* Árpádot kivéve, sohasem vált az elmúlt évtizedben demokratikus szimbólummá. Aki tehát a hatalomból Surányi Györgyöt bántja, az a demokráciát bántja.

Surányi György a reformok szimbóluma. Gyermeke a '68-s reformnak, résztvevője a Fordulat és reform szakmai mozgalmának, kitalálója, kivitelezője a kétszintű bankrendszernek és a liberalizációnak s végül a Bokros-csomaggal elért gazdasági fordulatnak. Nem kell szeretni a reformokat, sőt lehet reformellenesnek, visszacsinálónak lenni, miként a hetvenes évek *Németh* Károlya és *Biszku* Bélája, a nyolcvanas évek *Kádár* Jánosa és a kilencvenes évek Orbán Viktora. De azt tudni kell, hogy ebben az országban még nagyon sokan emlékeznek arra, hogy a reformok neveltek minket fehérek közt európaivá. Ezt az országot a reformok különböztették meg Romániától és Bulgáriától, Csehszlovákiától és az NDK-tól. Surányi szakmai tudása e reformokban csiszolódott, s bár vitatkozni lehet és kell is vele, de ehhez először szakmailag kell fölkészülni.

Surányi György az európaiság és a nyugatosság szimbóluma. A legjobb magyar szellemet, felhalmozott tudást képviseli Nyugaton, és a legcivilizáltabb Nyugatot képviseli nálunk. Egy olyan Magyarországot képvisel, amilyen még nincs, de szeretnénk, hogy legyen: az európai Magyarországot. S egy olyan Európát, amely még nem ért el hozzánk, de Surányin keresztül tudatja, hogyan jön el. Van közöttünk valaki, aki nem magyarul és nem angolul, hanem európaiul beszél. Mindig meglepetés, hogy ez az európai szó magyarul hangzik a szájáról – és mi értjük. Surányi tagja annak a zártkörű nyugati klubnak, amelybe szakmai tudás, európai kulturáltság, szavahihetőség és elfogulatlanság a belépés feltétele. Ebben az ember nemcsak önmagát, hanem nemzetét, régióját, egy sajátos civilizációt is képvisel. Surányi ott ülhet a klub asztalánál, s ott fog ülni akkor is, ha már nem a magyar jegybank elnöke. A magyar miniszterelnök és kormányának tagjai csak most próbálnak bekéredzkedni. Aligha tesz jót nekik egy tisztelt tag támadása.

Végül Surányi György a rendszerváltás szimbóluma. A rendszerváltás legjobb oldalát képviseli. Nem oligarchiák hamiskártyázását, politikusok hatalmi játszmáját, nem értelmiségiek árulását, hanem egy nemzet emelkedését. Létrehozott egy európai szintű szakmai intézményt – bizonyíték arra, hogy ezt lehet. Kialakított egy szakmai csapatot – bizonyíték, hogy lehet szakmai fölényeskedés és viszály nélkül, csapatban működni. Együttműködött politikusokkal, akikkel nem értett egyet, de tudta, hogy az országért hogyan és miért kell együttműködni. Megcsinálta magát – minden külső támogatás, politikai, személyi protekció nélkül vált egy tudományos intézet munkatársából nemzetközi hírű szakemberré, országunk sorsát befolyásoló államférfivá.

Érte és vele érdemes volt rendszerváltást csinálni."

Azért és azzal az értelmiséggel viszont nem volt érdemes, kedves olvasó, higgye el nekem, amelyik közel tízéves tapasztalat után is ilyen szellemben gondolkodik a demokráciáról és a nemzeti érdekről, és ilyen hangon képes beszélni a köztársaság egy polgáráról, töltsön be az bármilyen magas tisztséget. Ez egyfelől ugyanis minimum sértés a többi polgárra és a demokrácia többi fontos intézményére nézve. Másfelől pedig ez a hang nem a demokraták hangja, és nem értelmiségi beszéd.

És ez nem véletlen. Akinek a teljes szöveget van szerencséje ismerni, az tudhatja, hogy ez a cikk nem csupán Surányi Györgyöt meneszti a mennybe, hanem nem is annyira mellesleg a pénzarisztokraták oligarchiájának apoteózisa, felmagasztalása is. A nemzeti politikai terektől függetlenített nemzetközi jegybanki hálózat dicsőítése, annak a világrendnek a felmagasztalása, amelyben a szakmák szakmája, a pénzügy és a pénzügyi arisztokrácia elitjének zárt klubja ül az asztalnál és szakmázik a világstabilitás érdekében, miközben – Lengyel szava ez – a „kacagányos" nemzeti demokratikus és antidemokratikus politikai szereplők valahol ott alant hangoskodnak, tülekednek, torzsalkodnak.

Nem, ez nem a köztársaság öntudatos polgárának, hanem a globális pénzügyi oligarchia igricének, hűséges krónikásának a hangja, aki ott álldogál a posztmodern nagyurak, a „zártkörű nyugati klub" asztalának sarkánál, és nem elégszik meg tetteik szimpla megörökítésével, hanem valóságos hőskölteményeket zeng a tiszteletükre, mintha abban reménykedne, hogy a bőkezűen mért dicsőítő szavak arányából egy kevés dicsfény talán reá is visszasugárzik.

Ezeket a mondatokat különösen szeretem. „Egy olyan Magyarországot képvisel, amilyen még nincs, de szeretnénk, hogy legyen: az európai Magyarországot. S egy olyan Európát, amely még nem ért el hozzánk, de Surányin keresztül tudatja, hogyan jön el. Van közöttünk valaki, aki nem magyarul és nem angolul, hanem európaiul beszél. Mindig meglepetés, hogy ez az európai szó magyarul hangzik a szájáról – és mi értjük."

Igen, ez a csúcs – és mi értjük. Elképesztő. Hogy nem érzi, hogy mit vetett papírra!?

Többször elolvastam a szöveget, amikor ideérek, mindig elfog valami kínos zavar, amit akkor érez az ember, ha véletlenül belepillant a másik idegen tekintetek elől gonddal óvott intimitásaiba, rejtegetett gyengeségeibe.

Lengyel László zsigerileg irtózik a demokráciák politikai valóságától. Az ő világképében a közjó letéteményese a tértől, időtől és bármiféle tartalmi meghatározottságtól függetlenített „szakmaiság". Ha pedig a szemében a pénzügy a szakmák szakmája, érthető, hogy az általa vázolt és ünnepelt ideális rendben a hosszú távú nemzeti érdek- és felelősségtudat képviselője a nemzetközi pénzvilág elitje, elsősorban nyilván a független nemzeti bank vezetők csoportja. Akik nincsenek kiszolgáltatva a demokratikus masinériának Lengyel kifejező szavaival „a helyi törzsfők és varázslók, pártvezérek és diktátorok kénye-kedvének, vagyis a nemzeti demokratikus és antidemokratikus uralkodók szabályai szerinti" működésnek.

Némi skizofréniára utaló zavart csa az okoz, hogy bár Lengyel meglehetőse szabadjára engedi a politikaundorát, időn ként azért még vissza-visszarántja ezt valamiféle reflex. Mintha emlékezete mélyén még őrizne valami homályos képet arról, hogy manapság a közjót mégsem illik a demokráciával szemben meghatározni. Ezért aztán bár korábban e pénzügy oligarchiát és a hazai első számú képviselőjeként bemutatott Surányi Györgyöt demokratikus játéktér lesajnálásáért is di csőítette, néhány durva öltéssel a demokrácia jelvényét is felaggatja a globáli pénzügyi oligarchia és jegybankelnökün zászlórúdjára.

Hadd képviseljen minden jót, an szem-szájnak ingere: a Nyugatot, az Eur paiságot, a Szakmaiságot és a Demokr ciát. Álmainkat és vágyainkat, legjob Önmagunkat, aki a távolból integetve t lán közelít már hozzánk.

Mély tiszteletem egyébként a pén ügyek globális tekintélyeinek, és üdvözl tem a dicsőségük megéneklőjének.

De nincs itt szó csakugyan egy k arántévesztésről?

Elek Istv

Munkatársaink helyszíni riportja a román–magyar emlékpark esélyeiről

Ha megbékélés van, mi marad a nacionalistáknak?

ARAD – A *Páduai Szent Antalnak* felajánlott aradi katolikus templom belső udvarában erőltetett menetben dolgoztak a héten. A múlt szombaton megjelent helyi magyar lapban felhívást tettek közzé: várják azokat, akik segíteni tudnak, rendbe kell tenni a helyet, ahova az aradi várból hosszú évek után végre átszállítják *Zala* György és *Huszár* Adolf szabadságemlékművét. Mint *Csergő* Ervin atya, helyi minorita rendfőnök meséli, már kora reggel érkeztek a helyi magyarok. Cipelték a lomokat, segítettek odaszállítani az 1890-ben a tizenhárom aradi vértanú emlékére felavatott, hányatott sorsú szoborcsoport biztonságát szolgáló kerítések és rácsok alapanyagait. Mások fényképeket hoztak nagy büszkén. Olyannal nem találkoztak, aki eredeti helyén is látta volna a város központjából a Bratianu-kormány utasítására 1925-ben eltávolított emlékművet. Ám akadtak olyanok, akik ott voltak – s lefényképeztették magukat –, amikor az ötvenes években egy raktárból átszállították a katonai főhadiszállássá vált várba. Nekik és általában az aradi magyaroknak nagyon sokat jelent az emlékmű.

Sokan minden évben kimennek az 1849-es vesztőhelynél álló obeliszkhez. Egyfajta kötelességnek érzik ezt. Megtették – amennyire és ahogy lehetett – 1989 előtt is, miért ne mennének most, amikor szabad. Számukra az, hogy a szabadság-szoborcsoport kikerül a várból, az igazság pillanata.

– Negyven éve civil ember nem láthatta az emlékművet – mesélte csütörtökön *Matekovics* Mihály aradi RMDSZ-vezető, helyettes főtanfelügyelő. – Pontosabban román kollégája társaságában a közelmúltban megnézhette *Dávid* Ibolya magyar igazságügy-miniszter. De csak tíz méterről látta az amúgy hálóval letakart alkotást.

– Így aztán azt sem tudhatjuk, milyen állapotban vannak a szobrok, meddig tart majd a restaurálás. Dávid Ibolya egyébként lényeges megrongálódásra nem emékszik. Rémlett neki, hogy az egyik szobor ujjai hiányoznak, de valószínűleg oxidálódott a belső váz is – teszi hozzá Ervin atya.

A rendfőnök utóbbi hetei egyébként az emlékmű-átszállítás jegyében teltek el. Tárgyalt a helyi katonai vezetőkkel, elő kellett készíteni az amúgy szűk, bérlakások ablakaival körülvett udvart, szerdán Bukarestben a védelmi minisztériumban az átadásról rendelkező megállapodást fogalmazták, csütörtökön pedig már Aradon igyekeztek kidolgozni az átvétel végleges menetrendjét, s aláírták az erről szóló dokumentumot.

– Több érv is amellett szólt, hogy a szobor a rendház udvarára kerüljön – mondja az atya. – Arad történetében a minoritákhoz áll legközelebb a tizenhárom vértanú. Templomunk bejáratánál is tábla jelöli, hogy az ő emlékükre emelték. Amikor ugyanis a tábornokokat kivégezték, több minorita atya ment lelki támaszt nyújtani s elkísérni őket utolsó útjukra. Október 6-a rendünk történetében is a leggyászosabb napok közé tartozik. Az érzelmi kötődés mellett vannak más szempontok is. A minorita rend ugyanis az egyházon belül is önálló jogi személyiség, így az ügyintézést könnyítette, hogy nem kellett engedélyekért folyamodni felsőbb fórumokhoz.

Látszólag minden rendben volna tehát. Bukarestben szerdán megállapodtak, hogy a szobrokat pénteken átszállítják a templomba. A valóság azonban ennél sokkal zavarosabb. A csütörtökre virradóan Aradra visszatért Ervin atyát és Matekovics Mihályt már aggasztó hírek fogadták. A román nacionalista pártok és szervezetek uszító, rágalmazó kampányt indítottak az emlékmű átadása ellen. Szerintük Zala György és Huszár Adolf alkotása nem a szabadságról, hanem az ezeréves Nagy-Magyarországról szól, a tizenhárom tábornok pedig a magyar nemesség érdekeit védelmezte az erdélyi románokkal szemben. „Zárt ajtók mögött kötött piszkos ügylet!"; „A román kormányt félretájékoztatták!"; „A 13 tábornok gyilkos volt!"; „A magyar állam egyik jelképének nincs keresnivalója Aradon!"; „Sértés Arad polgárai számára!"; „Nem akarjuk, hogy Arad második Marosvásárhelyé váljon!" – adta hírül a szélsőségesek véleményét az e nézeteket vallók társává szegődött helyi román lap, az Adevarul (Igazság).

A támadás azonban nem állt meg a retorika szintjén. Csütörtökön meghirdették, élő lánccal próbálják megakadályozni a szobor átköltöztetését, vasárnapra pedig tiltakozó nagygyűlést szerveztek, mégpedig az egyik „nacionalista nagyágyú", az ilyen helyzeteket teremteni és kihasználni mindig kész *Funar* kolozsvári polgármester részvételével.

Második Marosvásárhelyre valóban nincs szükség, villant át Ervin atya és az RMDSZ-vezetők fejében, s már csütörtökön felvetették: a nyugalom kedvéért el kellene halasztani a szobrok péntekre tervezett átszállítását.

– Abban egyébként biztos vagyok, hogy az aradi románok nem lesznek partnerek egy ilyen tüntetésen. Nem hiszem, hogy a városból több mint százan eljönnének a szélsőségesek felhívására – szögezi le Matekovics Mihály. – Az itt élő kétszázezer emberből harmincezer, azaz 12 százalék a magyar. Igazán nem egy veszélyesnek mondható tömeg. S Aradon soha nem is volt ilyen probléma, az október 6-i megemlékezések is mindig rendben lezajlottak, ezért nem hiszszük, hogy az itteni románoknak érdekükben állna most bármiféle feszültséget kelteni. Az viszont nem kizárt, hogy máshonnan hoznak tüntetőket.

– Azért kell mindenképpen rácsot, kerítést építeni a templom udvarán is, hogy megvédjük a szobrot az esetleges rongálóktól – fűzi hozzá Ervin atya. Gondoltak már arra is, hogy megbíznak egy céget az őrzésével, de ez évi hét és fél millió lejbe, valamivel több mint 115 ezer forintba kerülne. Erre a rendnek nincs pénze. Azt egyébként valószínűnek tartják, hogy a tizenhárom vértanú huszonhét leszármazottja, akik október 6-án elsőkként koszorúzzák meg a vesztőhelyen emelt obeliszket, adományaikkal segítenek majd ebben. Hosszabb távon azonban egyelőre nincs megoldás.

Márpedig nem kizárt, hogy a szoborcsoport még jó ideig a templom udvarán marad. A tervek szerint ugyanis a kormányközi megállapodással Aradon létrehozandó magyar–román megbékélési emlékparkban állítanák fel, ám hiába a két miniszterelnök megegyezése, a jelképértékű park létrehozása nagyon bonyolult feladatnak tűnik. Most mindenképpen. Romániában jövőre választások lesznek, ilyenkor a nacionalista erők mindig zavart, gyűlölködést igyekeznek gerjeszteni. A kolozsvári konzulátusügy után most kapóra jött a szabadságemlékmű és az emlékpark. A demokratikus erőknek viszont – ha másért nem, ugyancsak választási megfontolásokból – nincs bátorságuk ellentmondani nekik.

Így még akkor sem biztos, hogy lesz emlékpark, ha a terveknek megfelelően október 6-án *Orbán* Viktor és Radu *Vasile* elhelyezi az emlékpark alapkövét. (Ami még mindig nem teljesen biztos, a magyar kormányfő már igent mondott az aradiak meghívójára, Bukarest azonban még nem válaszolt.) Például azért, mert hiába a román kabinet elvi egyetértése, a park helyét sem választották ki. A helyi magyarok szerint adott volna a vesztőhely környéke, az ottani obeliszktől nem messze, ám a terület nem az államé, hanem a városé. S Arad választott képviselő-testülete a minap nemet mondott a kérelemre. Döntésük peres úton megtámadható, ám ebből csak évek múlva lesz döntés.

– A választások közeledte ebben is meghatározó volt, a mostani vezetők féltik politikai tőkéjüket. Amúgy pedig sokaknak meggyőződése, hogy a jelenlegi kormány jövőre megbukik, jön az ellenzék, amelyik majd úgyis felmondja az emlékparkra vonatkozó megállapodást. Talán nem véletlen, senki sem szólt még arról, milyen román szobor kerülne a szabadságemlékmű mellé – magyarázzák a helyzetet az aradi magyar vezetők.

A vesztőhelyre érkező magyar újságírók azonban azt is nehezen tudják elképzelni, hol épülhetne itt emlékpark. Az obeliszk lehangoló magányban emelkedik a vár közelében, mellette parkoló, a kocsma s futballpályák. A sportklub 99 évre kapta meg bérbe a környéket a várostól, egy esetleges perben irányítóinak is volna egy-két szavuk.

A látogatóban felemás érzések támadnak. Meghatottság és szomorúság keveredik benne. Nézi a kövön elhelyezett koszorúkat, örömmel látja, manapság senki sem szaggatja le a piros-fehér-zöld szalagokat, közben tanácstalanul figyeli a tíz méterre zajló futballmeccset: hol lehetne itt emlékpark? A kérdésre ugyanazzal a kérdéssel válaszol a már említett kocsma tulajdonosa is.

– Olvastam az újságban, hogy terveznek valamit, de semmit sem tudok róla. Maguk tudják, hol lenne? – mondja. A vendéglő 1976 óta működik, sokszor végignézték a megemlékezéseket, de őket soha senki sem zavarta. Egyébként egyáltalán nem bánnák, ha megépülne az emlékpark. – Ezzel is nőne a forgalom – csillan fény a vendéglős szemében. A vendéglő teraszán rendőr ücsörög, hallgatja a hangszórókból üvöltő román népzenét. Az emlékparkról ő is újságban olvasott, s ha felépülne, nem zavarná.

– Mondják már, miért lenne baj? – kérdezi ő is, majd értetlenkedve meséli: vannak, akik tüntetéseket terveznek. – De tudják meg, nem az aradiak tüntetnek. Aradon nincsnek problémák, románok és magyarok itt jól megvagyunk egymással. Ha volna gyűlölet, érezhetnénk ezt máshol is. Gondoljanak csak egy lakodalomra, ahol isznak, berúgnak, veszekednek. Sok éve vagyok rendőr, de ilyen ügyünk még nem volt.

Vele ért egyet az aradi magyarok nagy része is.

– Olyan helyen lakom, ahol sok a román, de sosem vesztünk összse ilyesmiért, régebben még össze is jártunk. Most kevésbé, de ez azért van, mert mindenkit csak az érdekel, hogy tud megélni – mondja egy negyvenes éveiben járó hölgy.

S jóformán kérdezni sem kell, máris meséli, milyen nehéz megélni. A fizetése 650 ezer lej (mintegy tízezer forint), tavaly télen azonban kétszobás lakásának rezsije 550 ezer volt. Maradt százezer lej minden egyébre. S csak egy kiló kenyér hatezerbe kerül.

– A románok többségének sem könnyebb – teszi hozzá.

Minden bizonnyal igaza van. Mesélik, a minap élő vitaműsort rendeztek a helyi tévében az emlékparkról. A nézők betelefonálhattak, kérdéseket tehettek fel a stúdióban ülő román politikusoknak, valamint a megye RMDSZ-es alprefektusának. Ám jóformán minden kérdés úgy kezdődött: mi lesz az árakkal, mi lesz a fizetéssel, a nyugdíjjal, a fűtéssel. „Értsék meg, nem erről van szó ma este" – rimánkodott a műsorvezető, de a nézők letorkolták: őket ez érdekli.

A politikusokat nem. Ők választásokat akarnak nyerni, s ha már kenyeret nem, legalább cirkuszt igyekeznek adni a népnek. Például egy szimbólumnak szánt emlékpark tervének meghiúsításával. Hiszen miből élhet meg egy nacionalista politikus, ha az emberek megbékélésről beszélnek.

Érthetően nem vádolható tehát túlzott cinizmussal Matekovics Mihály, aki a „mikor lesz tehát emlékpark?" kérdésre jobb híján egy másik erdélyi vágyálomra utalva azt mondta:

– Fél órával a Petőfi–Schiller-egyetem megnyitása után.

*

Pénteki lapzártánk idején Matekovics Mihály egy teherautó fülkéjéből telefonon újságolta: miután aláírták a megállapodást, megkezdték a szoborcsoport átszállítását a templom udvarára. „Négyszer fordulunk, az elsőn már túl vagyunk – mesélte érthető lelkesedéssel. – Élő lánccal még nem találkoztunk, s olyan komoly rendőri biztosításunk van, hogy talán nem kell gondokkal számolni. Igaz, a vár közelében, tőlünk háromszáz méterre összegyűltek vagy tízen, kifütyültek minket, de ez minden" – mondta már kicsit nyugodtabban. Hogy vasárnap mi lesz, az csak akkor derül ki.

Nagy Iván Zsolt–Pietsch Lajos

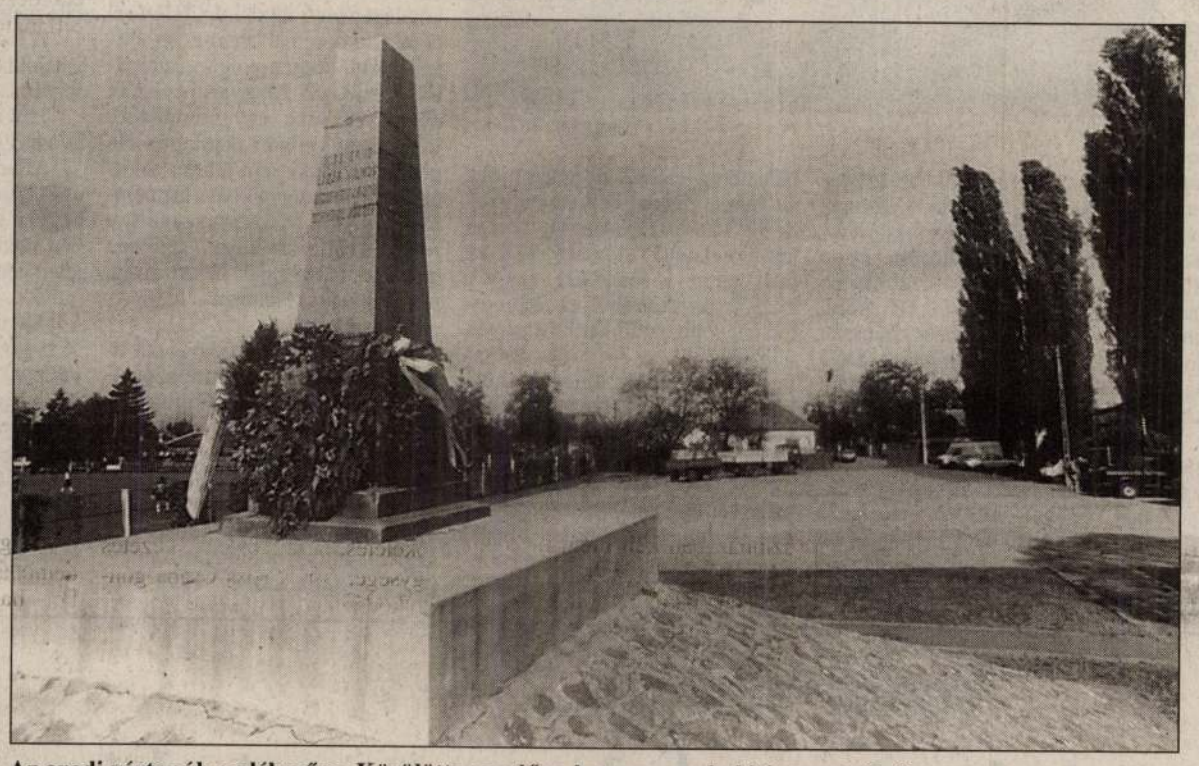

Az aradi vértanúk emlékműve. Körülötte egyelőre kocsma, parkoló és sportpályák

Az aradi minorita rendház udvarán a héten gőzerővel készültek Zala György alkotásának fogadására és védelmére HAVRAN ZOLTÁN FELVÉTELEI

Egy dicsőségteljes korszak emléke

„Holtáig emlékezni fog rá az, ki ott volt; örökre bánhatja, a ki látója nem lehetett" – e szavakkal ünnepelte 1890. október 12-én a Vasárnapi Újság az aradi szabadságemlékmű október 6-i felállítását. Majd folytatta: „A vendégek között jól esett Munkácsy sűrű ősz hajjal borított, intelligens fejét látnunk; s Klapka György s több agg honvéd-tiszt tiszteletreméltó alakjait, kiknek, mint a bibliai agg Simeonnak, megadaték megérni e napot. S mikor Kölcsey bús, kérő hymnusának éneklése közt a szoborról a lepel lehullt, s a karcsún, könnyeden égbe törő szép mű, a kőben és érczben örökített apotheosis mindnyájuk szeme előtt ott állt: az öröm és lelkesedés közös érzése, mint egy villam-áram ragadta meg és állítá talpra az embereket, hogy e ritka szép pillanatban a mi szivönk csordultig betölté, azon hangban, mozgásban könnyítsenek."

Ugyancsak 1890 októberében A Hét így írja le a szoborcsoportot, amelyet a fiatalon elhunyt Huszár Adolf képzelt el, majd halála után – saját vízióját is hozzáadva – Zala György fejezett be: „A vértanúk szobra merészen emelkedő oszlopon, magasra emelt jobbjában koszorút tartó Hungáriát ábrázol, a talapzat négy sarkán allegoriai csoportozattal. Huszár ezekben a csoportozatokban az Ébredő szabadságot, a Harczkészséget, az Áldozatkészséget s a Haldokló harczost kivánta előtüntetni, a függetlenségi harczot jellemző, kiszakitott képek gyanánt." A kor újságírója szerint míg Huszár tervében a szobrok „a rideg nyugalom hatását" gyakorolták, Zala „életet öntött az alakokba, s merészebbekké, tetszetősebbekké tette a csoportozatok körvonalait. Nála első pillantásra láthatjuk, hogy a szobormű egy dicsőségteljes, mozgalmas korszak emlékét van hivatva megörökíteni".

Az emlékmű 1925-ig maradhatott Arad központjában, a Szabadság téren. Akkor elszállították egy raktárba, az ötvenes években pedig átkerült az aradi várba. A vértanú tábornokok arcképeit ábrázoló tizenhárom dombormű – amelyeket eredetileg a talapzaton helyeztek el – az aradi múzeumba került. Pénteken kiállítás nyílt ezekből, illetve a szabadságharc idejéből származó ereklyékből.

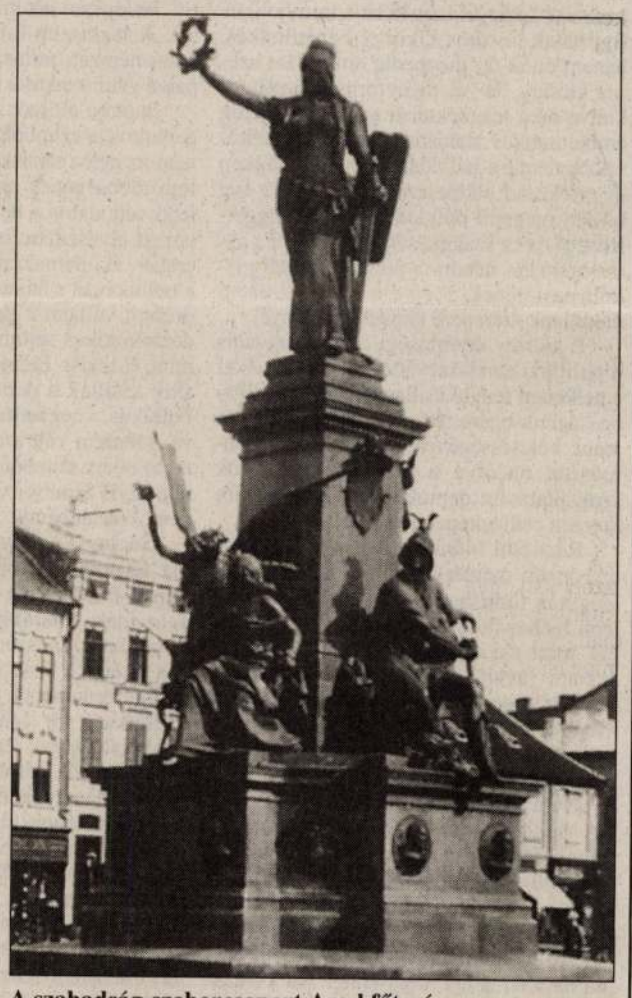

A szabadság-szoborcsoport Arad főterén ARCHÍV FELVÉTEL

38 OLDAL

Ma: Kerékvilág / Diploma / Gyógyász

ÁRA: 62 FORINT

NÉPSZABADSÁG

1999. OKTÓBER 6., SZERDA ORSZÁGOS NAPILAP LVII., 233. SZÁM, BUDAPESTI KIADÁS

A Nap Témái

Variációk munkanélküli-ellátásra
Jövőre valószínűleg megszűnik a munkanélküliek jövedelempótló támogatása, így az állástalanoknak legfeljebb kilenc hónapig járó munkanélküli-ellátás marad. A kormány az állástalanok ellátásáról szóló jogszabályok módosításáról nem döntött ugyan, ám ezen – információnk szerint – drasztikusabb változat mellett foglalt állást. *4., 11. oldal*

Orosz kézen Csecsenföld harmada
Az orosz szövetségi erők elfoglalták Csecsenföld területének egyharmadát – jelentette be az orosz miniszterelnök. Moszkvában elismerték, hogy a napokban két repülőgépet veszítettek. A csecsen elnök szent háború meghirdetését kérte a vallási vezetőktől. *2. oldal*

Körözési adatok mobilon?
Egyelőre kevesen tudják, hogy a rendőrség körözési adatbázisából bárki kérhet információt. Havonta félezren szeretnék megtudni, hogy a megvásárolni kívánt gépkocsi nem lopott-e. Ha a rendőrség téves adatot szolgáltat, az okozott kárt meg kell térítenie. *5. oldal*

Vonatszerencsétlenség Londonban

Orbán kedden látogatott Aradra

Dávid Ibolya képviseli a magyar kormányt a park alapkőletételénél

MUNKATÁRSAINKTÓL

Orbán Viktor miniszterelnök kedd délután Aradra utazott, ahol részt vett az 1848-as tábornokok kivégzésének 150. évfordulója és a Magyar Szabadság címet viselő szoborcsoport „kiszabadítása" alkalmából rendezett megemlékezésen.

Zala György alkotását – amelynek egyik alakját nemrég megcsonkították – a napokban vitték át az aradi vár pincéjéből a minorita rendház udvarára. Tervezik, hogy a szobrot a román–magyar megbékélési emlékparkban helyezik el. Az elképzelések szerint az emlékpark alapkövét ma *Radu Vasile* román és Orbán Viktor magyar kormányfő tette volna le. A román miniszterelnök egészségi okokra hivatkozva lemondta a programot.

Orbán Viktor a kormányülést követő tájékoztatón elmondta: a román miniszterelnök számára nehezen kezelhető helyzet alakult ki azzal, hogy Arad városa hétfőn nem járult hozzá az emlékpark létrehozásához. Ezért a magyar kormány azt tartotta helyesnek, ha – követve a diplomácia szabályait – a szerdai alapkőletételnél és a koszorúzáson a meghívó féllel azonos szinten képviselteti magát, így *Dávid Ibolya* igazságügy-miniszter lesz jelen a mai eseményeken. Később azonban kiderült: a román kormányt – a bejelentés ellenére – nem *Valeriu Stoica* igazságügy-miniszter, hanem Arad megye prefektusa képviselné. Dávid kedd este sajnálatosnak nevezte, hogy az emlékpark-alapítás esetleg halasztást szenved.

Markó Béla, az RMDSZ elnöke szerint Vasile hibásan döntött, a programváltozás mögött az áll, hogy a román koalíciós pártok választási pánikba estek.

Tudósításunk és megemlékezésünk a 3., a 10. és a 11. oldalon

Az aradi rendházban ideiglenesen felállították az emlékmű darabjait. A szoboralak kezéről ismeretlenek lefűrészelték a koszorút MATTHAEIDESZ KONRÁD FELVÉTELE

Pedagógusok tiltakozó levélakciója

A Pedagógusok Szakszervezete arra számít: felhívása nyomán mintegy hétezer pedagógus írja meg ajánlott levélben a Pénzügyminisztériumnak, mennyivel csökkent a fizetése szeptemberben a minőségi bérpótlék elvesztése miatt. A PM sajtóosztálya szerint a kérdésben az oktatási tárca volna illetékes, az OM szerint a parlament.

A PSZ – lapunkban már megjelent – számításai szerint csaknem 70 ezer pedagógus fizetése csökkent szeptembertől: a háromszázalékos béremelés nem fedezi a minőségi bérpótlék elvesztését. A szakszervezet ezért levélírási akcióra szólítja fel a pedagógusokat október elején, azokban a napokban, amikor kézhez veszik az alacsonyabb fizetést kimutató bérjegyzéket. A nyolcezer alapszervezethez eljuttatott levélminta alapján javasolják az augusztusi és a szeptemberi bér feltüntetését (a PSZ szerint átlagosan 3800 forinttal csökkennek a fizetések). A szakszervezet tanácsolja a levélíróknak, hogy szólítsák fel a Pénzügyminisztériumot, tárja fel a pedagógusok reálbérének tényleges alakulását, továbbá kérdezzék meg az oktatásfinanszírozással kapcsolatos jövő évi tervekről. A PSZ fontosnak tartja, hogy a leveleket mindenki névvel, lakcímmel ellátva, ajánlva adja föl.

A PM sajtóosztályán elmondták: keddig háromszáz levél érkezett hozzájuk. A jogszabályok alapján minden levélre kötelesek 30 napon belül válaszolni, bár nem értik, miért őket keresik meg a pedagógusok bérproblémáikkal. A minőségi pótlék megváltozását az oktatási törvény tartalmazza, a levelek címzettje inkább az Oktatási Minisztérium lehetne.

Sió László, az OM kabinetfőnöke szerint a PM nem hagyta jóvá az oktatási tár-

ZALA Gyöngy

Csecsenföld harmada orosz kézen

Maszhadov szent háborút szorgalmaz Moszkva ellen

Csecsenföldi bevetésre készülő orosz harci gépek az oszétiai Mozdok repülőterén

REUTERS-FOTÓ

Az orosz szövetségi erők elfoglalták Csecsenföld területének egyharmadát, csaknem 30 települést vonva ellenőrzésük alá – közölte tegnap Moszkvában Vlagyimir Putyin orosz kormányfő. Aszlan Maszhadov csecsen elnök szükségállapotot hirdetett a köztársaság területén, illetve a csecsen vallási vezetőknél indítványozta a szent háború meghirdetését Moszkva ellen.

MOSZKVAI TUDÓSÍTÓNKTÓL

A bejelentésre reagálva, Groznijban cáfolták, hogy az orosz előrenyomulás már ilyen mértékű lenne. *Putyin* adatai szerint a múlt héten kezdődött katonai akciók során az orosz erők eddig négy halottat és 22 sebesültet vesztettek. Hangsúlyozta: a szövetségi erők elérték a Tyerek folyó partját. A biztonsági övezet létrehozása azonban távolról sem fejeződött be, hiszen a végső cél a csecsenföldi terroristák és bázisaik megsemmisítése.

Moszkva a katonai fellépéssel nem kíván politikai kérdéseket megoldani. Csecsenföld státusának problémáját sem ily módon, hanem kizárólag politikai tárgyalások útján fogja rendezni – jelentette ki Putyin. Az orosz erők által elfoglalt területen már a közeljövőben újra létre kívánják hozni a helyi önkormányzatokat, a rendőrsöket, a hadkiegészítő parancsnokságokat, az iskolákat és kórházakat. Az emberek fizetést kapnak, s a nyugdíjakat is folyósítják.

Moszkva szerint a csecsen nép „józan" erőivel érdemes lenne tárgyalni, de amíg a két gerillaparancsnok, *Hattab* és *Baszajev* a köztársaságban van, ennek aligha volna értelme. Putyin úgy fogalmazott, hogy a végső cél azonban a terrorizmus gyökeres kiirtása. Tehát nem kizárt Csecsenföld teljes lerohanása sem. Ám hogy erre mikor, milyen eszközöket vesznek igénybe, az még nem eldöntött. Mindenesetre a katonai logika szerint még a tél beállta előtt el kell érni a köztársaság magas hegyekkel borított déli részét.

Moszkvában egyébként elismerték, hogy a szárazföldi egységek veszteségei mellett a szövetségi légierő két repülőt vesztett: egy Szu–25-ös harci gépet és egy Szu–24-es vadászbombázót. Az egyik gép balesetet szenvedett, pilótáját kimentették. A másik – csecsen források szerint a Szu–25-ös – a légvédelem áldozata lett. A légierő mintegy 400 bevetést hajtott végre eddig, az utóbbi napokban a csapások hatékonysága csökken.

M. Lengyel László

Gáza: szabad a járás

TEL-AVIVI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Jeruzsálemben tegnap délután ünnepélyesen aláírták a jegyzőkönyvet a Gáza–Hebron „szabad átjáró" működtetéséről, miután az éjszaka folyamán *Ehud Barak* miniszterelnök és *Jasszer Arafat* palesztin elnök is áldását adta a megegyezésre. Az átjárót valószínűleg ma vagy holnap adják át a forgalomnak.

Az utolsó vitás kérdés az volt, ki adja ki az átjáró használatára jogosító mágneskártyákat. Hamisításoktól tartva az izraeliek ezt nem akarták a palesztinokra bízni, a palesztinok pedig attól tartottak, hogy az izraeliek megpróbálják befolyásolni a kérelmezőket, esetleg beszervezni őket mint ügynököket. A kompromisszumos megegyezés szerint palesztin megfigyelők jelenlétében az izraeliek fogják kiadni a kártyákat.

Közben Ehud Barak miniszterelnök a knesszet (parlament) őszi ülésszakának megnyitó ülésén kijelentette: „Most adott az esély a békére a Közel-Keleten. De senki sem tudhatja, meddig marad nyitva ez az esély." Ez volt megválasztása óta az első alkalom, amikor az izraeli kormányfő nyilvánosan megemlítette a békefolyamat sikertelenségének lehetőségét. *Háfez Asszad* szíriai elnököt megszólítva Barak hozzáfűzte: „Évekig folytak a tárgyalások, a találkozók. Még ha fájdalmas döntéseket is kell hoznunk, eljött a döntések ideje népeink gyermekei, a bátor és tisztességes béke érdekében."

A Damaszkuszból tegnap Jeruzsálembe érkezett finn államelnök, *Martti Ahtisaari* ugyanakkor állítólag nem hozott magával új üzenetet Asszad elnöktől. A finn államfő tiszteletére adott fogadáson rosszul lett, majd a bejrúti amerikai egyetemi kórházban szívműtétet hajtottak végre *Faruk as-Saraa* szíriai külügyminiszteren. Az 59 éves miniszter 12 éve tölti be posztját, a legutóbbi jelentések szerint állapota stabil, és egy hónap múlva ismét munkába állhat.

Yehuda Lahav

Haider kész kormányozni

A zöldek szerint Ausztria nem bélyegezhető meg

A Szabadságpárt készen áll a kormányzásra, és egyetlen párttal sem zárja ki a tárgyalásokat – jelentette ki Jörg Haider, az FPÖ elnöke. Ausztriának tegnap óta ügyvezető kormánya van.

BÉCSI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Thomas Klestil államfő az új kormány megalakulásáig *Viktor Klima* kancellárt kérte fel a hivatalban maradásra. Ezzel egy időben az SPÖ elnöksége megbízta Klimát a koalíciós tárgyalások folytatásával, illetve a párton belüli irányváltás megvalósításával.

– A Szabadságpárt készen áll a kormányzásra, és egyetlen párttal sem zárja ki a tárgyalásokat – jelentette ki *Jörg Haider* az FPÖ elnökségi ülése után, s külön kiemelte a Viktor Klimához fűződő személyes jó kapcsolatait. A politikus visszautasította a választási eredményt radikalizálódásnak minősítő értékeléseket. A Haiderrel ritkán egyetértő zöldek e kérdésben hasonlóan gondolkodnak: *Alexander Van der Bellen*, a megerősödött [illegible] kispárt elnöke szerint az új kormánybadságpártra szavazó másfél millió osztrák sem bélyegezhető szélsőjobboldalinak, nácinak. Van der Bellen a nemzetközi tekintélyvesztés súlyos következményeit látva külföldi útra indul, s az EU-tagállamok fővárosaiban személyesen magyarázza el az ausztriai helyzetet.

Levonta a választási eredményből a következtetést *Heide Schmidt*, a parlamentből kiesett Liberális Fórum elnöke: pártjának következő személyi ügyekről döntő januári elnökségi ülésén nem pályázza meg újra az elnöki posztot. Schmidt a hátralévő időben a Liberális Fórum reformját tervezi.

Az államfő, akinek súlya a kialakult patthelyzet miatt alaposan megnőtt, ma *Wolfgang Schüssel* néppárti elnökkel folytatja megbeszéléseit. Kiszivárgott hírek szerint igyekszik rábeszélni az ellenzékbe vonulási terv feladására, s a szociáldemokrata–néppárti koalíció új alapokra helyezésére. Klestil a kormányalakítási megbízást várhatóan csak a külföldi szavazatok beérkezése után, vagyis legkorábban október 12-én adja

TÁVIRATI STÍLUSBAN

Párizs nem enged a 35-ből

Bouquet számára többé-ismeretszerint az új s[illegible]

ZALA GYÖRGY

Tovább szépül a szoborcsoport

Tavasszal kezdik, s jövő év végére fejezik be a millenniumi emlékmű felújításának második ütemét, mellyel a műemlék rekonstrukciója be is fejeződik. Első lépésben a Szépművészeti Múzeum felőli oldalt restaurálják, ami a szobrok ideiglenes eltávolításával jár. A felújítás csaknem félmilliárd forintba kerül.

A főváros a napokban kiírja a pályázatot a Hősök terén álló millenniumi emlékmű építészeti rekonstrukciójára. A pályázat elbírálása után, áprilisban kezdődhet az úgynevezett kolonnádok, vagyis a királygaléria kőfelújítása, mellyel egy időben a Budapest Galéria a szobrok restaurálását is elvégezteti.

A hét vezér szoborcsoport 1995–1996-os felújítása után ez lesz a millenniumi emlékmű rekonstrukciójának második üteme, melynek során a két, köríves kolonnád teljes felületét kijavítják. Több helyen, főleg a Műcsarnok felé eső oldalon kőcserét is végre kell hajtani – tudtuk meg *Szilágyi Andrástól,* a Budapest Galéria osztályvezetőjétől.

A szobrok állapota is változatos. A Szépművészeti Múzeum felőli hét királyszobor tulajdonképpen felállítása óta a helyén van. Ezeket viselte meg legjobban az idő, Könyves Kálmán szobrát például annyira, hogy az újraöntése is felmerült. A másik oldalon 1896 óta történtek vezércserék, 1919-ben és 1945-ben is változtattak a szoborgaléria személyein. Eltüntették például a rossz emlékű Habsburgokat, helyükre Bethlen és Bocskai került a Köröndről, valamint Kossuth. Ezek a szobrok valamivel későbbiek az eredetieknél.

A kolonnádok tetején látható allegorikus alakok is régiek, ezeket is restaurálni kell, kivéve a Háború és Béke allegóriáját, amelyet 1975–1976-ban felújítottak.

Áprilisban egyszerre kezdődik az építmény és a szobrok javítása, első lépésben a Szépművészeti Múzeum felőli oldalon. Leemelik és restaurátorműhelybe viszik a felső, allegorikus alakokat és a hét királyszobrot, majd átadják a terepet a kőrestaurálást végző cégnek. Ezzel az oldallal várhatóan decemberre végeznek, jövőre pedig a Műcsarnok felőli ívet teszik rendbe. Előzetes számítások szerint a millenniumi emlékmű rekonstrukciója 426 millió forintba kerül, amelyet felefele arányban biztosít a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a fővárosi önkormányzat.

Cs. L.

NÉPSZABADSÁG 2000. I. 11.

A Szépművészeti Múzeum felőli oldalon kezdődik a munka

TEKNŐS MIKLÓS FELVÉTELE

t keresni?

ETNÉL

ikus karriert?

ETNÉL

katársakkal,

namikus

atban

ozni?

osítjuk Neked, ha
us, ambiciózus és lelkes vagy,
zettséggel, alapszinten beszélsz
nmunikációs készséged.

-7030-as telefonszámon
12 és 14–17 óra között.

arketing Kft.
est, Váci út 35.

mt

Amerikai tulajdonú kereskedelmi vállalat pályázatot hirdet az alábbi munkakörök betöltésére:

SYSTEM ADMINISZTRÁTOR

Feltételek:

- legalább középfokú végzettség,
- hálózati és telekommunikációs ismeretek,
- angolnyelv-tudás,
- AS 400, Novell és Windows 95/98/NT ismeret,
- többéves szakmai tapasztalat.

ÁRUFORGALMI ÜGYINTÉZŐ/ KÉSZLETGAZDÁLKODÓ

Feltételek:

- külkereskedelmi szakképesítés,
- felhasználói szintű PC-ismeret,
- angolnyelv-ismeret,
- néhány éves szakmai tapasztalat előny.

FÉRFI RAKTÁRI DOLGOZÓ

A pályázatokat fényképes szakmai önéletrajzzal a következő címre kérjük:

1538 Budapest 114., Pf. 461

Kérjük a borítékon a pályázott állást feltüntetni.

vásárcsarnokban

ÜZLETEK, STANDOK, KÖZÉRT, ÉTTEREM

eladó.

Cím: Budapest XVI., Újszász u. 45/b
Érdeklődni lehet munkanapokon és szombaton is 9–14 óra között a 407-4446 vagy a 407-4447-es telefonszámon.

mt

Merkantil Bank Rt.

ügyintéző és irattáros

munkatársakat keres.

Feladata:
gépi adatrögzítés és adatkezelés, iratok rendszerezése, kezelése.

A munkakör betöltéséhez középfokú iskolai végzettség, számítástechnikai felhasználói ismeretek, pontos munkavégzés szükséges. Hasonló munkakörben szerzett gyakorlat előnyt jelent.

Fényképes szakmai önéletrajzát **„ügyintéző”** ill. **„irattáros”** jeligére az alábbi címre szíveskedjék küldeni:

Merkantil Bank Rt.
1365 Budapest,
Pf. 676

FELHÍVÁS

A Fővárosi Vízművek Rt. árverésen értékesíti az alábbi járműveket:

1 db IFA billenős teherautó	400 000 Ft
1 db UNIMOG 406-os munkagép	1 500 000 Ft
1 db UNIMOG 900-as munkagép	1 000 000 Ft
1 db FARMER típusú utánfutó	50 000 Ft
3 db TÁTRA billenős teherautó	3 000 000 Ft/db

AZ ÁRAK AZ ÁLTALÁNOS FORGALMI ADÓT NEM TARTALMAZZÁK!

Árverés ideje: 2000. január 13., 11 óra.
Árverés helye: Fővárosi Vízművek Rt. szállítási osztálya, Budapest IV., Külső Váci út 102. V-ös kapu (a Cérnagyárnál).
Felvilágosítást ad: Czabay György, illetve Tóth Miklós a 435-3979-es telefononszámon.

LICITÁLNI CSAK A KIKIÁLTÁSI ÁR 10%-A, A BÁNATPÉNZ LETÉTELE UTÁN LEHET!

FŐVÁROSI VÍZMŰVEK RT.
1868

Autóalkatrész-nagykereskedelmi cég keres elektronikus katalógusának fejlesztéséhez

munkatársakat.

Számítógép-felhasználói ismeretek szükségesek!

Jelentkezni önéletrajzzal az Unix-Trade Kft., 1139 Budapest, Frangepán u. 55–57. címén lehet.

mt

Erzsébet királyné szobrának kálváriája

1986-ban került jelenlegi helyére, az Erzsébet híd budai hídfőjéhez

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

Holnap lesz száz éve, hogy 1898. szeptember 10-én Erzsébet, Magyarország királynéja, s nem mellesleg Ausztria császárnéja udvarhölgyével végzetes sétára indult. Inkognitójukat megőrzendő minden különösebb feltűnés nélkül, hosszú fekete ruhában hagyták el a genfi szálloda hallját, s léptek ki a kora őszi napsütésbe. Alig tettek meg azonban néhány száz métert, amikor mintha a semmiből tűnt volna elő, egy fiatalember termett előttük, fellökte Erzsébetet, s még egyazon lendülettel továbbszaladt. Erzsébet felállt, megköszönte az udvarias járókelők segítségét, majd kísérőjével továbbindult a kikötő felé. Csak a hajón lett rosszul. Sztáray grófnő kibontotta Erzsébet fűzőjét, akinek melléből szivárgott a vér. Luigi Luccheni tőre egészen apró sebet ejtett szívén, a vér csak lassan árasztotta el a szívburkot. Mire azonban visszavitték a szállodába, és az orvos is odaért, már csak a halál beálltát lehetett megállapítani.

„Szépségesen enyhe nyári alkonyat vala, a budai királyi palota mögött szelíd pirosság gyúlt ki az ég alján és a hegyek peremén, mikor ez a rettenetes hír közénk csapott. És egyszerre tikkasztó lett a lég, és egyszerre mintha vér festette volna meg a látóhatár szélét, és egyszerre megállt az utcai élet, és az ezerféle érdeklődést, a társalgás menetét, az agyak gondolatait, mind egy irányba terelte ez a rettenetes hír." A Nemzet című lap pátosza cseppet sem volt túlzó. A váratlan merénylet politikai vonatkozásai is izgalomban tartották a közvéleményt – elbírja-e az öreg császár az újabb csapás terhét? –, de a veszteség minden magyart mélyen lesújtott. Az emberek a nyílt utcán siratták szeretett nagyasszonyukat, a fővárosi lapok pedig azt követelték, hogy a királyné holttestét, vagy legalább áldott nemes szívét Budapesten helyezzék el. „A budavári Mátyás-templom kriptájában talán édesebb lenne síri álma, a magyar föld talán inkább megkímélné testét az enyészettől." A császárnét természetesen a császárvárosban helyezték örök nyugalomra, a magyar fővárosnak pedig emlékmű felállításával kellett beérnie.

Gyengéd és bájos

Ennek kivitelében azonban országos egyetértés volt. A képviselőház törvénybe foglalta, „hogy a megdicsőülthöz méltó emlék – az önként megindult országos adakozás útján begyűlő összegek felhasználásával – állíttassék fel az ország fővárosában, s e végett a szükséges intézkedések országos bizottság közreműködése mellett haladéktalanul tétessenek meg".

Haladéktalanul – mondta ki a törvény, ám olyan tárgy volt ez, amihez az ország minden adakozója, újságírója, politikusa és művésze hivatva érezte magát hozzászólni, így a pályázat eredményhirdetése négy évig húzódott. Mármint az elsőé, mert egy év múlva meghirdették a másodikat, majd a harmadikat, negyediket és ötödiket. Közben teltek-múltak az évek, évtizedek, a királynőnek számos szobrát állították fel szerte az országban, ám Budapest még mindig váratott magára. 1916-ot írtak, mikor a bizottság – Andrássy Gyula gróf elnökletével, Gerster Kálmán és Hültl Dezső építészek, valamint Stróbl Alajos és Bezerédy Gyula szobrászok – „egyhangúlag constatálta, hogy Zala György és Hikisch Rezső pályaművénél feltalálható az a ritka összhang, amikor az építő és a szobrászművész egymást megértve harmonikus munkával biztosítja a sikert. A szobrászművész mintájában, az összes pályatervek közül ebben az egyben találja a bizottság az alaknak királyné voltát kifejezésre juttatva."

Most azonban a háború akadályozta meg az emlékmű megvalósítását. A háborút követően az infláció majdnem elvitte az alapítvány vagyonát, a kormány az utolsó pillanatokban mentette át ingatlanokba a tőkét, az emlékmű költségét így egy évtizedig a Lónyay-villa, majd a budavári Tárnok utca 8., illetve a pesti Gömb utca 25. számú házak őrizték. Tekintélyes vagyon volt ez, több is mint elég. Általános volt a vélemény, hogy a korlátlan pénzügyi fedezet kizárja annak a bensőséges kapcsolatnak a visszaadását, amely az ország és a gyengéd és bájos királynő között kialakult. „Hogy is lehetett arra gondolni, hogy egy másfél milliós mű intim lehessen. Hisz ekkora összegért igazán csak monumentális jellegű művet lehet adni, ha nem akarunk barbár módra aranyat és drágakövet pocsékolna, hogy a pénztöbblet a megvalósulás akadálya lehet. „A királyné hol áll, hol ül, hol éppen a levegőből száll alá, de mindenképpen eltűnik a monstruózus építmények mellett " – értékelte keserűen a pályázatokat a korabeli sajtó.

Ércből és kőből fogant

Hosszú viták folytak az elhelyezésről is. Az eredeti pályázat a Szent György térre szólt, majd a miniszterelnökségi palota, a Várszínház és a régi hadtestparancsnokság elbontásával akartak helyet csinálni a hatalmas alkotásnak. Szóba került még a Várkert – a hegyoldal igencsak megmozgatta az alkotók fantáziáját –, ám Ferenc József ehhez a tervhez nem adta hozzájárulását, a háború után pedig a művészvilág tiltakozott Ybl alkotásának megbontása ellen. Felmerült még a Margit-szigeti és a városligeti elhelyezés is, s hogy mennyire nem volt könnyű a minisztérium dolga, azt mutatja, hogy amikor végül az Eskü téri elhelyezés mellet döntöttek, az egész tudósvilág, élén a Nemzeti Múzeum igazgatójával, tiltakozott a frissen feltárt római emlékek bebetonozása miatt. A Kasselik Fidél által tervezett régi piarista ház jellegzetes sárga épületének elbontásakor ugyanis az alapoknál Pest legrégibb műemlékei kerültek elő.

„Ez év egyik verőfényes kora őszi napján végre-valahára megtörtént a várva-várt esemény, harmincnégy évi gyűjtés, pályázat, zsűrizés, hírlapi polémia és sürgetés eredménye: leleplezték Erzsébet királyné szobrát. Midőn a lepel lassan szétnyílt s fehér burkából kibontakozott a nagy királyné tiszteletére emelt ércből és kőből fogant emlékmű, hosszú történet érkezett el utolsó mondatához." A centrális elrendezésű, oszlopokkal körülvett, görögös-klasszicista felépítmény az e hasábokon sokat emlegetett Sorg Antal cég munkája volt, a szobor Vignali Rafael bronzöntödéjében készült. A királyné kemény vonásait mintha Erzsébet halotti maszkjáról mintázta volna a mester. Méltósággal viselt szenvedés tükröződik az arcon, mintha különös sorsára gondolva révedne a semmibe, miközben finom ujjaival rózsákon babrál.

A szobor körüli évtizedes vita a felállítással azonban csak újabb gyúanyagot kapott. A lapok világnézetükre és pártállásukra való tekintet nélkül egyformán lesújtóan vélekedtek az új alkotásról, s ez nemcsak a zsurnalisztákfanyalgása volt, egybeesett a közönség véleményével is. A pesti köznyelv csak gyógyforráscsarnoknak csúfolta az építményt, amely valóban emlékeztetett az akkor még számos helyen fellelhető ivócsarnokokra. Mégis úgy tűnt, hogy a szobor sorsa hosszú időre nyugvópontra jutott. 1952-ben azonban, mikor a pesszimista Kossuth-szobor helyére is előremutató alkotás került, a még csak húsz éve álló Erzsébet-szobornak – mint minden Habsburgnak – mennie kellett. Az épületet lebontották a római kori erőd újabb feltárásakor, a szobor Sülysápra került a Budapest Galéria telepére. Amikor a főváros elhatározta, hogy újra felállíttatja, már nem kerülhetett vissza eredeti helyére, ahol a feltárást követően a romkertet alakították ki. Ezért a budai hídfő kijáratához helyezték, oda, ahol egykor Gömbös Gyula szobra állt.

Új helyen

1986 decemberére a királynő elfoglalta új helyét, hogy végre beteljesítse az egykori hírlapíró elhamarkodott jóslatát: „A szobor története lezárult felállításával. Lassan por futja be az említett adatokat és fájdalmakat. Semmit sem fogunk tudni róla, csak azt, hogy Erzsébet királyné tiszteletére emelték. Bele fog olvadni a többi emlékmű közé, melyek utcáinkon és tereinken álldogálnak."

„Puha keze sírdombokat egyengetett simára. Lelkének tüze kiszárította mártírjaink földjéről a párolgó vértócsákat. Nemes árnya végigsuhant hazánkon, és fátyolt szőtt a félreértés emlékeire. Szent legendaként fog szállani apáról fiúra a megemlékezés, hogy hosszú, sötét századok után volt egy magyar királynő, aki idegenből jövén magyarrá lett, és szerette a magyart."

Szatucsek Zoltán

ANNO 1822

Pesten a népesedés 54 ezerre hágott

A Hazai s Külföldi Tudósítások folyamatosan figyelemmel kísérte Buda és Pest növekedését, gyarapodását: „Midőn már az idő nyílni kezd – írta a február 16-i szám –, és az építésekhez való készületek szorgalmatosan tétetnek, méltó arról emlékezetet tenni, hogy Pesten a múlt 1821-dik esztendőben mintegy 30-40 házak állíttattak fel, mellyek mind két emeletűek, ezeken kívül majd annyi díszes alházak. Amiből ezen városnak nagyra indult virágzását ki-ki örömmel láthatja. A nagy épületek között különös figyelmet érdemel a Reformatum Templom, melly már födél alatt van, és a tornya is az alsó pártázatjáig felemeltetett. Nem kevesebbé szolgál a város díszére s a Lakosok könnyebbségére az, hogy némelly fő utszák jól elkészíttettek, és a Duna partja magas kőfalakkal jó hosszan kirakattatott. Itt nagy a Kereskedőségnek érdeme, mert ahol előbb alig lehetett járni, ott a partot nagy tábla terméskövekkel menetelesen kirakatta, és így a portékáknak a hajókból való kiszállítására alkalmatos helyet készíttetett. Több jeles készületekről máskor. Most tsak azt jegyezzük meg, hogy a város népesedése majd 54 ezerre hágott."

Egy másik példa szeptember 21-éről: „Pest városának nemtsak épületei szépülnek és szaporodnak, hanem népessége is úgy nevekedik, hogy egyszersmind az ifjúságnak neveltetése jobb és gondosabb módon folytattatik. Ezt kiváltképpen a külső városok Iskoláinak újabb elrendeltetése mutatja, melly szerént annyi triviális Iskolák vannak állíttatva, hogy a legszegényebb ember is gyermekét az írásban, olvasásban és számvetésben taníttathatja és pedig úgy, hogy egyszersmind az Ország Nyelvében, a Magyar Nyelvben gyakoroltassék, és Magyar Polgárnak neveltessék."

Fontos történések színhelye volt a Duna is. A február 13-i számban ezt olvashatták az érdeklődők: „A Nagy Méltós. Kir. Magyar Udvari Kamara rendeléséből ezzel köz hírré tétetik, hogy Pestről a Dunán hajókon való Só-szállítás, és pedig Komáromba 21 000 mázsa Kő-Só és 4000 mázsa Por-Só; Nádszegre 35 400 mázsa Kő- és 4 800 mázsa Por-Só; Pozsonyba 15 800 mázsa Kő- és 1 100 mázsa Por-Só; Somorjába 700 mázsa Por-Só; Győrbe 69 100 mázsa Kő- és 11 700 mázsa Por-Só... Mohátsról Pestre 12 000 mázsa Kő-Só szállítás Contractus szerént egy esztendőre, úgymint 1822-ki October utolsó napjáig részenként két hajó rakodásra, 1822-ki Martius első napján nyilvánságos Kótyavetyén annak fog által adatni, aki legkevesebb hajó bért fog kívánni."

> *Pesten a múlt 1821-dik esztendőben mintegy 30-40 házak állíttattak fel, mellyek mind két emeletűek.*

Augusztus 17-én ez volt az egyik legszínesebben megírt hír (még mindig ugyanabból az újságból idézünk): „Pesten az idén a Katonaság részéről Úszóiskola állíttatott, mellyben mindazonáltal nem tsak katonai személyek, hanem több Nemes és Polgári Iffjak taníttattak az úszásra. Az intézetnek tzélos elrendelését kiki szemmel láthatja, de a tanításnak foganatját tsak próba által lehet megmutatni. E végből a folyó augusztus hónak 14-dikén délután 5 óra tájban az úszást tanult Katonáknak próbát kellett tenni, a gyakorlottságokat megmutatni. Legelőször is apróbb tsapatokban, puskáikat utánok húzván, Sz. Margit szigetéből a Pesti partra úsztak és felfogván puskáikat, a közel felállított katonai tsapatokat megtámadták. Ezek által visszaverettetvén, ismét a szigetbe visszaúsztak, s midőn azalatt ott is ellenségre találnának, a Dunának folytában a tanító Tisztnek és egy Zászlósnak vezérlése alatt leúszni kezdettek. Az úszókat bátorság végett több ladikok követték, és török musikával egy sajka kísérte. Az úszó tsapatok, mintegy 100 személly, nem tsak a Hajó hídig szerentsésen lejöttek, hanem alább is egészen az új Sóházig minden veszedelem nélkül megérkeztek."

Nem mindenki járt azonban szerencsével: „Pesten Oct. 31-diken mindeneknek rettentő példájára a Katona Törvényszéknek ítélete szerént öt Szökevénynek, kik egyszersmind tolvajságról és gyilkosságról vádoltatának, halállal kellett volna adózni. Mind az öt fiatal ember volt. Kettő, kik még 20-ik esztendejöket nem érték el, a vesztőhelyen kegyelmet nyertek, a három pedig felakasztatott."

Halálról és gyógyulásokról számolt be júliusban a Tudományos Gyűjtemény (VII. kötet): „Szabad Királyi Pest Városának Sz. Rókus Kir. Polgári Orvos Házában [1820 november 1-jétől 1821. október 30-áig] orvosi gondviselést nyert 725 Férfi Nembéli, 500 Asszonyi Nembéli, 84 Viselős, 102 Gyermek; ezek közzül meggyógyult és szabadon botsáttatott [az iménti sorrendben] 581, 391, 73, 64; meg holt 103, 81, 1. 27; levonván a halottakat és a meggyógyultakat, f. é. November első napjára Orvosi gondviselés alá maradott 41, 28, 10, 11."

A folyóirat februárban az ország patikáiról közölt megyei összesítést. A legtöbbről Pest vármegyében tudtak a szerkesztők, elsősorban Pest 9 és Buda 8, valamint Óbuda és Soroksár 1-1 patikájának köszönhetően.

D. Gy.

Külföldiek Budapestje

„Mikor '89-ben először jártam Budapesten, megfogott a város furcsa, addig még sosem tapasztalt melankóliája. Azóta csak itt vagyok igazán otthon." Eugene Angelou, a görög származású zongoraművész mindössze pár napra akart átugrani Bécsből, de itt ragadt. Egyike a Budapesten élő hozzávetőleg ötvenezer külföldinek, aki letelepedési vagy huzamosabb tartózkodási engedéllyel rendelkezik.

A fővárosban lakó külföldiek száma ennél persze jelentősen nagyobb, hiszen sokan egy évnél kevesebb időre jönnek, vagy be sem jelentkeznek a rendőrségen. Ez utóbbi különösen igaz az Egyesült Államokból és a nyugat-európai országokból érkezőkre, akik sokszor munkavállalás nélkül, saját forrásból tudják fedezni hosszabb itt-tartózkodásukat. A Központi Statisztikai Hivatal kimutatása szerint a fővárosban 1996-ban ezer emberre huszonnégy külföldi állampolgár jutott. (Összehasonlításképpen: ez a szám, ha az egész országot nézzük, mindössze tizennégy.)

A nyugat-európai nagyvárosok sajátosságainak ismeretében felvetődik a kérdés, hogy van-e valamiféle jellegzetes, kerületenkénti megoszlás, kialakultak-e frekventáltabb körzetek vagy kisebbfajta külföldi kolóniák. A válasz: igen is meg nem is. Bár nyomokban megtalálható bizonyos törekvés az együttlakásra, még a legjobban szervezett csoport, a kínaiak esetében sem alakult ki egységes lakóterület. Mint ahogy ez egy, a fővárosi önkormányzat részére készült kutatásból kiderül, a Budapesten élő kínaiak nagy része vagy a Nagykörút mentén, a VII., VIII., IX. kerület szlömösödő felén, vagy pedig a belső kerületek lakótelepi részén (X., XI., XIII., XIV.) él. Hogy pontosan hányan vannak, azt senki sem tudja. A Budapesti Rendőr-főkapitányság nyilvántartásában ötezer-háromszáznál is több kínai állampolgár szerepel, a valós létszám azonban tízezer körül lehet.

A legtöbb budapesti lakos nem bánja, hogy laknak itt kínaiak. A fővárosiak többsége szorgalmasnak tartja őket, örül, hogy boltjaikban igen olcsón tud ruházati cikkeket, élelmiszert vásárolni, és az éttermeik is népszerűvé váltak. Budapest azonban nem pusztán gazdasági szempontból vonzó a kínaiak számára. Sokan közülük beilleszkednek az itteni környezetbe, és megszeretnek egy új életformát. Magától értetődő, hogy a legtöbb kínainak kínai barátai vannak. Azok azonban, akik az átlagnál kicsit jobban beszélnek magyarul, gyakran baráti kapcsolatba kerülnek magyar szomszédaikkal vagy munkatársaikkal.

A Budapesten élő kínaiak több érdekképviseleti szervvel is rendelkeznek. Ezek egyrészt segítséget nyújtanak az itt élőknek napi ügyeik intézésében, másrészt előmozdítják az anyaország és a diaszpóra közötti kapcsolatot. A legnagyobb, az 1992-ben alakult Magyarországi Kínaiak Egyesülete (MKE) több alszervezetre oszlik, így például létezik fiatalok egyesülete, nők egyesülete, vendéglők szakmai szervezete, művészek egyesülete és sportegyesület. Ezen felül még az MKE hat területi szervezetet és két kereskedelmi kamarát tömörít. Kulturális tevékenységére példa a Kínában tízezer példányban megjelentetett Petőfi-kötet, vagy a Tisztelet a Dunának című, Magyarországról szóló könyv.

Sok külföldinek persze nehezebb Budapesten, mint a kínaiaknak. Ilyenek az Afrikából érkezett feketék. Néhány száz tagú közösségük üzletemberekből, diákokból és menekültekből áll. A diákok száma a rendszerváltozás óta drasztikusan csökkent. Csak mutatóba maradt belőlük egy-kettő, ami leginkább a korábbi államközi szerződések megszűnésével magyarázható. Új jelenség viszont a menekültek számának nagyarányú növekedése. Közülük azok, akik legális úton érkeznek, és Magyarországon menekültjogot kérnek, a jelenlegi idegenrendészeti gyakorlatnak megfelelően az erre a célra fenntartott vidéki szálláshelyekre kerülnek. Azok azonban, akik illegálisan, embercsempészek segítségével jönnek, általában a fővárosban maradnak. Legtöbbjük eredeti úti célja nem Magyarország, de kénytelenek időlegesen itt maradni, mert a csempészek becsapják őket, a Keleti pályaudvaron elhitetik velük, hogy ez már Bécs. A hatóságok által ismert menekültként mindössze húsz fekete él Budapesten.

Kis létszámuk és nehéz helyzetük miatt az afrikaiak igen összetartóak. Az egymás közelében lakók gyakran kisebb kolóniákba szerveződnek. Pár évvel ezelőtt Csepelen volt egy ilyen kolónia, most pedig Újpesten, a Váci út környékén van egy. A kínaiakkal ellentétben a Budapesten élő feketéknek nincsenek igazán jól működő érdek-képviseleti szerveik. Ugyanakkor, kiváltképp baj esetén, példa nélküli gyorsasággal terjed az információ a közösségen belül. „Ha valaki bármiféle pletykát el akarna terjeszteni, ez lenne a lehető leghatékonyabb módja" – jegyzi meg viccelődve *dr. Ill Márton,* a Magyar Emberi Jogvédő Központ vezetője. A feketék közötti erős szolidaritást az is mutatja, hogy Budapest utcáin összefutva ismeretlenül is köszöntik egymást.

A legtöbb, illegálisan Magyarországon tartózkodó vagy menekültstátusért folyamodó fekete a fővárosba akar jönni. Ennek igen racionális okai vannak. Budapesten a legfejlettebb az egyházak szociális ellátó rendszere, más pedig aligha törődik velük. A XXII. kerületben például egy egyházi karitatív szervezet munkához próbálja juttatni az itt-tartózkodó feketéket. Sőt lelkes aktivistákból álló amerikai és kanadai vallási közösségek is próbálnak segíteni rajtuk.

Ezek a kis vallási közösségek a Budapesten élő angol anyanyelvű külföldiek nyelvtanárokból, világjárókból, üzletemberekből és diplomatákból álló társaságának tagjai. Az angolszászok számát *Chris Barron,* a Budapest Sun újságírója tíz-tizenkétezerre becsüli. Természetesen a legnagyobb részük amerikai. Legtöbbjük, mint minden tehetősebb külföldi, a II. és a XII. kerületben lakik. A Budapest Sunon kívül két másik lapot is el tudnak tartani: a Budapest Business Journalt és a Budapest Weeket. Barron szerint – aki egyébként Londonból jött – Budapestnek két nagy előnye van: Közép- és Dél-Európához képest is központi fekvése, és relatíve biztonságos volta.

Úgy tűnik, ez a relatív biztonság az, ami a tizenkétezerre becsült arab kolónia tagjai számára is nagyon vonzó. Egy részük még diákként tanult a fővárosban és itt maradt, mások politikai menekültként érkeztek. Az iraki *dr. Raad Daybis* például az Öböl-háború kitörése után döntött úgy, hogy családjával együtt idetelepül. Nyelvi problémája sosem volt, hiszen a nyolcvanas években Magyarországon végezte az egyetemet, és mostanra már teljesen integrálódott a magyar társadalomba. „Több magyar barátom van, mint arab" – mondja. Egyébként az Iraki Emberi Jogok Egyesülete, illetve a Multikulturális Magyarország Alapítvány elnökeként szeretné a többi itt tartózkodó külföldi könnyebb beilleszkedését is elősegíteni.

Közös érdek-képviseleti szerveik a fővárosban élő araboknak nincsenek, de kiemelkedő szerepet játszik életükben az a négy imaház, ahol péntekenként összegyűlnek. A gyermekeket pedig, akik már magyar iskolákba járnak, minden szombaton, hét végi iskola keretében, iszlám kultúrára és arab nyelvre oktatják a Kertészeti Egyetemen. Összefüggő arab kolóniáról Budapesten nem lehet beszélni, szinte minden kerületben laknak közülük. Csak a diákok esetében figyelhető meg olyan tendencia, hogy egymás közelébe költöznek. Sok líbiai és iraki egyetemista él Gazdagréten és Kispesten. A rendszerváltozás óta egyébként – csakúgy, mint a feketék esetében – jelentősen visszaesett a Magyarországon tanuló arabok száma. Ennek következtében nagyon sok korábban létező diákképviselet, például a jemeni vagy az egyiptomi, meg is szűnt. Ebben is azoknak a változásoknak az egyik elemét figyelhetjük meg, melyek során Budapest a „baráti országok" diákcélpontjából lassan nyugat-európai jellegű, multikulturális nagyvárossá válik.

Sz. H.

Az iszlám közösség budapesti imaházában

VELLEDITS ÉVA FELVÉTELE

Civil Hírek

Állatkerti tervek

A Liget Köztársaság Egyesületnek a Városligetet bemutató nyilvános sétáinak sorában ma délután fél 4-kor a Fővárosi Állat- és Növénykert érdekességeivel és fejlesztési terveivel ismerkedhetnek meg az érdeklődők.

Őszi tárlatok

A Művészetbarátok Egyesülete holnap, csütörtök délután fél 6 órakor *Guti Ferenc* festőművész tárlatának megnyitásával kezdi meg őszi tárlatainak sorozatát a Gutenberg Galériában (VIII. kerület, Kölcsey utca 2.). A kiállítást *Gerőly Tibor,* az egyesület elnöke nyitja meg.

Borbarát hölgyek

Az Első Magyar Borbarát Hölgyek Egyesülete a hagyományteremtés érdekében rendezi meg a szombat este kezdődő, másnap hajnalig tartó szüreti bálját a Magyar Kultúra Alapítvány várbéli székházában (I. kerület, Corvina tér 8.).

Győrből jöttek

Győr Barátainak Köre a Győrből és Győr-Moson-Sopron megyéből elszármazottak társasága szeptember 15-én, kedd délután fél 5 órakor tartja első összejövetelét a Merlin Színházban, ahol Baross Gáborról, a magyarországi vasúthálózatot megalapozó „vasminiszterről" emlékeznek meg a jeles államférfi születésének 150. évfordulója alkalmából. A bevezető előadást dr. *Kerkápoly Endre* Széchenyi-díjas egyetemi tanár tartja.

Ügyelnek a testünkre

A Rátkai Márton Klub (VI. kerület, Városligeti fasor 38.) őszi programjában lelkünk mellett a testünkre is figyel. Reflektorfényben az egészségügy címmel új beszélgetéssorozatot indítanak, amelynek első vendége szeptember 15-én, kedd este 6 órakor *dr. Ütő István,* az ÁNTSZ Fővárosi Intézetének főorvosa.

A Népszabadság Budapest mellékletének Civil Budapest rovatát a városért és lakóiért elkötelezetten cselekvő polgárok és közösségek fórumaként indítottuk útjára. Közös munkánkhoz várják véleményüket, javaslataikat, ötleteiket, közérdekű közlendőiket a szerkesztők: Csató Zsuzsa, telefon/fax: 341-0675, Hámory Gabriella, telefon: 214-0497, Kirschner Péter, telefon/fax: 328-8439. Híreiket a Népszabadság Budapest rovatához is eljuttathatják a 388-6038-as telefaxon.

Heuréka, egy új típusú iskola

Pedagógus, művésztanár, fejlesztőpedagógus, logopédus és pszichológus közösen, egymás tevékenységét kiegészítve végzi munkáját a Borostyánkő Alapítvány Heuréka Általános Iskolájában. A gyerekek kis csoportokban, családias légkörben tanulhatnak.

Egyelőre négy évfolyamban indított csoportot az iskola: elsős, másodikos, harmadikos és ötödikes gyerekeknek. A pedagógusok a hagyományos feladatok mellett egyéni képességfejlesztést, tehetséggondozást is folytatnak a tanórán és azon kívül is. Az iskola vállalja a beilleszkedési zavarokkal küzdő gyerekek nevelését és oktatását. A tanítványok között vannak, akik egészségügyi problémák – asztma, allergia, cukorbetegség, mozgáskorlátozottság – miatt nem képesek az állami iskolai feltételek közepette megfelelően teljesíteni. Mások az iskolai előéletükben gyökerező idegrendszeri problémákkal vagy speciális, az átlagtól eltérő, részképesség-zavarokkal küzdenek. Így például az állapotuknak, igényeiknek megfelelő képzést kaphatnak a diszlexiás, diszgráfiás, autista, illetve a pszichoorganikus szindrómás gyerekek.

Az iskolában különösen fontos szerepet szánnak a gyermekek nevelésében a művészeteknek. A modern képző- és iparművészet jeles képviselői, művésztanárok rendszeresen tartanak foglalkozásokat az iskolában.

A Heuréka napi munkájában igyekszik kihasználni azokat a lehetőségeket, amelyeket az iskola épületének közvetlen szomszédságában lévő könyvtár, uszoda, ifjúsági ház, sportcentrum nyújthat. Változatos mozgásformákat kínál a délelőtti foglalkozásokba beépítve: úszást, teniszt, a téli időszakban korcsolyázást. Sokoldalú szabadidős programok, színház, múzeum, kirándulás színesíti a gyerekek életét.

A tanterv az állami iskolákét követi, a negyvenöt perces órák is megmaradtak. Hagyományos tantermek, „frontális" oktatás helyett azonban családiasabb, közvetlenebb környezetben és légkörben tanulhatnak a gyerekek, a saját képességüknek a leginkább megfelelő ütemben.

Az iskola nem ingyenes. Térítési díja attól függ, mennyi külön fejlesztő foglalkozásra van szükség. Ezt a szülőkkel a bemutatkozó megbeszélésen, a gyermek megismerése után közösen döntik el. A tandíj mértéke tíz- és huszonötezer forint között változik.

Cs. K. É.

Hat udvar több gazdával

Az erzsébetvárosi házasságkötő terem zsúfolásig megtelt. De ezúttal nem esküvő zajlik, hanem lakossági fórum. A meghívottak rendezési tervet emésztenek ünnepi étkek helyett. A tervező egy színes ábrán mutatja, merre halad majd a Madách sétány. Hol lesznek árkádok, zöld felület, szállás jellegű rész, üvegtető a belső udvar felett. Valaki fuldokolva köhögni kezd a teremben, hátba veregetik. Az építész ismét a rajzra mutat: a Gozsdu-udvar egyedi megoldású térrendszerére. A terv egyszerű: az egymásnak háttal álló épületeket „összefordítják", az alacsonyabbakat megemelik, a belógókat lebontják. Az utcaképváltozás jelentős lesz, de a lakóknak csak kis részét háborgatják majd. A parkolókat is a felszín alá süllyesztik. A tervező leül.

Az ajtó mögül ősz ember emelkedik: engem tizenöt évvel ezelőtt kiköltöztettek, de még mindig ugyanott lakom. Most csak azt szeretném tudni, hogy még meddig. A válasz pattogó: nem tudjuk, a program ütemezése attól függ, hogy a kerület mennyi pénzből gazdálkodhat.

– Azt a házat, ahol lakom, már 1938-ban kijelölték bontásra. Még ma is áll, igaz, a mostani tervek szerint is lebontanák. Nem bánom. A plafonon már rég nincs vakolat. De hová megyünk, kérem, azután? Mert, aki felépíti, biztosan nem engem akar látni abban a vadonatúj házban – szól egy idős hang.

Némi egyeztetés után kiderül, hogy az említett épület nem tartozik bele az első ütembe, így egyelőre még semmi sem dőlt el, de a bácsi így is, úgy is visszaköltözhet, ha akar, övé az elővásárlási jog, sőt bérlő is maradhat, erre is törvény adta joga van. Mi erre a garancia? – kérdez vissza. Hogyhogy mi? – idegeskedik az önkormányzati ember. – Maga a törvény. – Az tucatszor változott már amióta élek – ül vissza az öreg.

Egy Gozsdu-udvarbeli ötvös műhelyének kálváriáját emlegeti, mondván, fölösleges volt hónapokkal ezelőtt kiüríteni, most olyan, mint egy kísértetváros. A hallgatóság egyetértően morajlik, mire az asszonyság nekibátorodik, és a korrupciót meg a hazudozást hozza szóba. A kerületi főépítész ekkor felkéri az egybegyűlteket, hogy határolódjanak el tőle. Nem teszik, bár van, aki hurrog. Valaki afelől tudakozódik, hogy miért készült új terv, hiszen a régi sem volt idősebb néhány évesnél. A főépítész szerint a városrendezési elvek változtak. A fennmaradó néhány órában szó esik az újra feltalált spanyolviaszról, a belső udvarok virágairól, a szemétdíjról, az önkormányzat bátorságáról és a pénzről, amit mindig másra költenek.

Csak arról nem szólt senki, hogy a román kormány visszaköveteli mind a hat udvart, az összes épülettel egyetemben.

Sz. A. A.

A NAGY BEIRATKOZÁS

angoltanfolyamok
- intenzív
- beszédközpontú
- Rigó, Cambridge, TOEFL vizsgaelőkészítő
- üzleti nyelv
- gyerektanfolyamok
- nemzetközi nyelvvizsgák helyben

Tanfolyamkezdés:
- heti 2x2 óra szept. 14
- heti 3x3 óra szept. 25
- heti 5x4 óra szept. 28

212 4010

Bp. II., Bimbó út 7.
Internet: www.ih.hu

International House
ANGOLUL TUDNI KELL.

153 Uo. $\frac{36.311}{5024\text{-III}}$/1892.

154 Uo. $\frac{45.842}{5202\text{-VII}}$/1893.

155 Uo. $\frac{47.182}{5341\text{-VII}}$/1893. sz. előadói íven a 66/1897. (!) sz. képzőművészeti bizottsági feljegyzés.

156 *Róna* 645., 649.

157 BFL. IV. 1407. b. $\frac{47.182}{5341\text{-VII}}$/1893. és $\frac{45.842}{5202\text{-VII}}$/1893. sz. ügyben 1897. (!) júl. 2-án hozott határozat.

Az 517/1895 Kgy. sz. határozat intézkedett arról, hogy a tanács 6—8 tisztviselőtelepi telket átenged 20 év időtartamra a VKM-nek, festő- és szobrászművészek részére építendő és bérbeadandó, ideiglenes műtermek céljára. A határozatban szó sem volt a telkek továbbadhatóságáról. A feltételekben előírták, „hogy a használati idő lejártával, az átengedett telken lévő épületek és egyéb beruházások minden érték megtérítésre való igény nélkül a székesfőváros korlátlan tulajdonába szállnak át." Ilyen körülmények között ezek a külterületi telkek nem voltak vonzók. Róna és Zala is a szabad forgalomban vett inkább telket magának.

158 BFL. IV. 1407. b. $\frac{4161}{516\text{-VII}}$/1897.

159 A tanács — szemmel láthatóan — nem tért napirendre afelett, hogy Zala a millenniumi emlékműre vonatkozó megbízáshoz nyilvános pályázat megkerülésével jutott. Erről ld. Gábor E.: Az ezredéves emlék. Művészettörténeti Értesítő 1983/4. 210. és 214.

160 BFL. IV. 1407. b. $\frac{28.022}{2571\text{-VI}}$/1897.

161 Uo. és a 996/1897 Kgy. sz. határozat.

162 BFL. IV. 1407. b. $\frac{32.691}{2982\text{-VI}}$/1897. sz. aktában a tanács VI. ügyosztályán 1897. július 16-án felvett, iktatószám nélküli jegyzőkönyv, amely szerint Herzog Mór Lipót 120 frt/□öl áron nem reflektál a telekre.

163 Uo. $\frac{33.489}{3062\text{-VI}}$/1897.

164 Uo. $\frac{34.555}{4846\text{-VI}}$/1897. sz. aktában a 70.880/III. BM. sz.

165 Uo. $\frac{47.613}{4183\text{-VI}}$/1897 és a 1329/1897 Kgy. sz. határozat.

166 Uo. $\frac{41.464}{3661\text{-VI}}$/1897.

167 Uo. $\frac{34.555}{4846\text{-VI}}$/1897. júl. 31.; $\frac{13.552}{1735\text{-VII}}$/1898. márc. 5.; $\frac{17.129}{2130\text{-VII}}$/1898. ápr. 6.

168 Uo. $\frac{21.329}{3128\text{-VII}}$/1898. A belügyminisztériumi leirat 1898. ápr. 29-én, a Zala értesítéséről szóló határozat máj. 13-án kelt.

169 Uo. 61.168/1898-VI. sz. szerződés záradékolt másolata. A közgyűlés 1898. máj. 18-án adta meg az engedélyt az adásvételhez. (657/1898 Kgy. sz. határozat.)

170 BFL. VII. 12. d. 2905. A vétel bevezetve: 1898. jún. 8-án. Az építési engedély 1898. dec. 13-án kelt. (Főv. Tervtár 32.689 Hrsz. 61.184/1898-III.)

171 BFL. IV. 1407. b. $\frac{48.071}{6774\text{-VIII}}$/1897. sz. akta és benne az OMKT 1375/97. sz. beadványa.

172 Uo. $\frac{4188}{425\text{-VII}}$/1898. jan. 25.

173 Uo. $\frac{23.257}{4027\text{-VI}}$/1898.

174 Uo. 2995/1899.; 23.580/1899.; 56.580/1899.; 7229/1900.; 19.359/1900.; 47.601/1900.

175 Uo. a 2995/1899 és a 7229/1900 sz. akták mellékletei.

176 Uo. a 7229/1900 sz. előadói íven a telekeladási albizottság véleménye.

177 Uo. Fülepp Kálmán tiszti főügyész feljegyzése. Ld. még: 450/1901 Kgy. sz. határozat.

178 Uo. 79.611/1901 sz. aktában az OMKT 975/901. sz. levele.

179 *Szmrecsányi M.*: Visszapillantás az orsz. magy. képzőművészeti társulat 50 éves múltjára. Művészet, 1911. 117—118.

180 BFL. VII. 12. d. 9924 és 13.307. Megjegyzendő, hogy a 13.000 frt-os vételár, amely megközelítően □ölenkénti 43 frt-nak felel meg, jelentősen elmarad a három évvel később a közgyűlési határozat által meghatározott 120 frt/□öl kikiáltási ártól.

181 Főv. Tervtár 28.355 Hrsz. Építési engedély: 24.447/1894-III. kelt 1894. jún. 14.; lakhatási engedély: 9941/1895/VI. ker. kelt: 1895. ápr. 23.

182 BFL. IV. 1407. b. $\frac{13.491}{1688\text{-VII}}$/1895. ápr. 3.

183 Uo. $\frac{23.080}{3546\text{-VII}}$/1895. sz. előadói ivben a 64/1895. sz. képzőművészeti bizottsági felterjesztés. Kelt: 1895. máj. 10.

184 Vö. a 180. jegyzettel. Megjegyzendő, hogy a gazdasági bizottságnak az a megállapítása, hogy a telekárak a környéken 100—120 frt-ra emlkedtek, enyhén szólva megalapozatlan. A környéken (a Lendvay utcában és az Epreskert utcában, ahol szintén „villaszerű beépítés" volt az előírás) a 90-es években nem volt nagy az ingatlanforgalom; összesen három üres telek cserélt gazdát: a Lendvay u. 4. (1894) 43 frt/□öl; Lendvay u. 17. (1890) 46.88 frt/□öl; Epreskert u. 15(1891) 40 frt/□öl aáron. A 100 frt feletti egység ár abban az esetben fordult elő, ha a telken emeletes ház volt (Epreskert u. 17. 1897. és 1898.), vagy olyan szilárd építésű földszintes ház, amely kibírta az emeletráépítést is (Lendvay u. 5. 1895. és 1897.). A házat magában foglaló ingatlan négyszögölre számított árhányada érte el a 100—150 frt-os értéket. De ez nem azonos az üres Kmetty—Lendvay utcai telkek értékével. (BFL. VII. 12. d. 13.387; 3061; 3044; továbbá 3079; 10.238.)

185 BFL. IV. 1407. b. $\frac{27.904}{4120\text{-VII}}$/1895. sz. előadói ivben a 284/95 sz. pénzügyi és gazdasági bizottsági felterjesztés.

186 Uo. $\frac{39.216}{5333\text{-VII}}$/1895.

187 Uo. $\frac{\frac{39.216}{5333\text{-VII}}}{4394\text{-VI}}$/1895. és $\frac{42.222}{5793\text{-VII}}$/1895.

188 1170/1895. Kgy. sz. határozat.

189 BFL. IV. 1407. b. $\frac{43.008}{7576\text{-III}}$/1896. sz. alatt a VKM 57.675/1896. sz. leirata.

190 Uo. $\frac{5152}{773\text{-III}}$/1897. febr. 2.

191 BFL. IV. 1407. b. 18.950/1888-VI. és 19.638/1888-VI. BFL. VII. 12. d. 11.763.

192 657/1898. Kgy. sz. határozat.

193 Mint a 188. jegyzet.

194 BFL. IV. 1407. b. 192.640/1904-VII.; 235.786/1904. és 85.147/1905.; valamint a 367/1905. Kgy. sz. határozat.

195 Telcs Ede 1904. augusztus 9-én Szécsi Antal örököseitől 16.000 K-ért megvette a műtermet; 11-én a tanácstól kérte, hogy adják bérbe neki a telket. Ekkor kiderült, hogy az örökösöknek nem volt joguk eladni a műtermet, mert csak a megváltási összegre tarthattak igényt (BFL. IV. 1407. b. 192.640/1904.). A tanács végül 20.000 K megváltási összeget fizetett az örökösöknek (367/1905. Kgy. sz. határozat). Telcs először a tanácstól is megvenni szerette volna az épületet (BFL. IV. 1407. b. 192.640/1905.), majd többször kérvényezte, hogy hosszabb időre, 20, 15 vagy 10 évre adják bérbe neki, de a tanács vonakodott, a hosszas számítások szükségességére hivatkozva kitért az egyenes válasz elől, és csak évről évre adta bérbe a műtermet. (Uo., továbbá 235.786/1904-VII.; 246.461/1904-VII.; 242.466/1905-VII.; 17.103/1908.). Telcs 1909 februárjában részletes költségvetést mellékelve olyan tervet nyújtott be, amely szerint ő felépíttet egy kényelmes műteremházat, amely a tanács tulajdona lesz, és ő (Telcs) haszonélvezetbe kapja. A tervet ellenőrizték a tanácsnál, és úgy döntöttek, hogy ők építtetik fel a házat és bérbe adják Telcsnek. (Uo. 54.643/1909.) Végül nem építtetett egyikőjük sem, és még évtizedekig fennállt a Szécsi-féle műterem.

A bérlőcsere ideje nem tisztázott. 1911-ben Telcs még bérlő volt (uo. 53.828/1911. sz. aktán lévő egykorú feljegyzés). Egy 1912. májusi helyszínrajz már Maróti műtermeként jelöli a szóban forgó ingatlant (Főv. Tervtár 28.352 Hrsz. 73.058/1912-III.). Tehát 1911—12 fordulóján történhetett a csere.

196 BFL. VII. 12. d. 11.765.

197 Uo. 10.303.

198 692/1909. Kgy. sz. határozat.

199 BFL. VII. 12. d. 10.299.

200 Főv. Tervtár 28.351 Hrsz. 65.626/1909-III. és uo. 41.081/1910-III. Ld. még Magyar Iparművészet, 1913. 197. (223. kép).

201 BFL. IV. 1407. b. 36.213/1909-VI.

202 Uo. 101.897/1909-VI.

203 Uo. és 982/1910. Kgy. sz. határozat.

204 BFL. IV. 1407. b. 83.714/1909. Megjegyzendő, hogy a tanácsnak volt arról tudomása, hogy „műterem szükséglet oly eminens mértékben" van, mert maga építtetett ekkor a Százados úton 28 műtermes lakást. Valószínűleg azt tartották helyesnek, ha a drágább telket értékesítik és olcsóbb helyen építkeznek.

Figyelemre méltó, hogy a tulajdonjogi korlátozások feloldásánál nem a napi árat számolták, hanem az eladás idején érvényes reális és kedvezményes ár közötti különbség kamatokkal terhelt összegét. Így az ekkor már elérhető 300 K/□öl ár helyett (ld. később a 210. jegyzetben) Aggházynak és Vajdának is 100 K/□öl ár alatti összeget kellett csak térítenie. Így még akkor is jól jártak a művészek, ha quasi telekárban adták el ingatlanukat olyanoknak, akik az épületre nem tartottak igényt, azt le is bontatták. Aggházy 99 K 53 f/□öl árat, azaz 37.990 K 60 f-t fizetett és 110.000 K-ért adta el az ingatlant; Vajda 25.078 K-t fizetett és 122.000 K-ért adta el azt (mint 198. és 203. jegyzet, továbbá BFL. VII. 12. d. 01.299. és 11.763.).

205 Mint a 100. jegyzet.

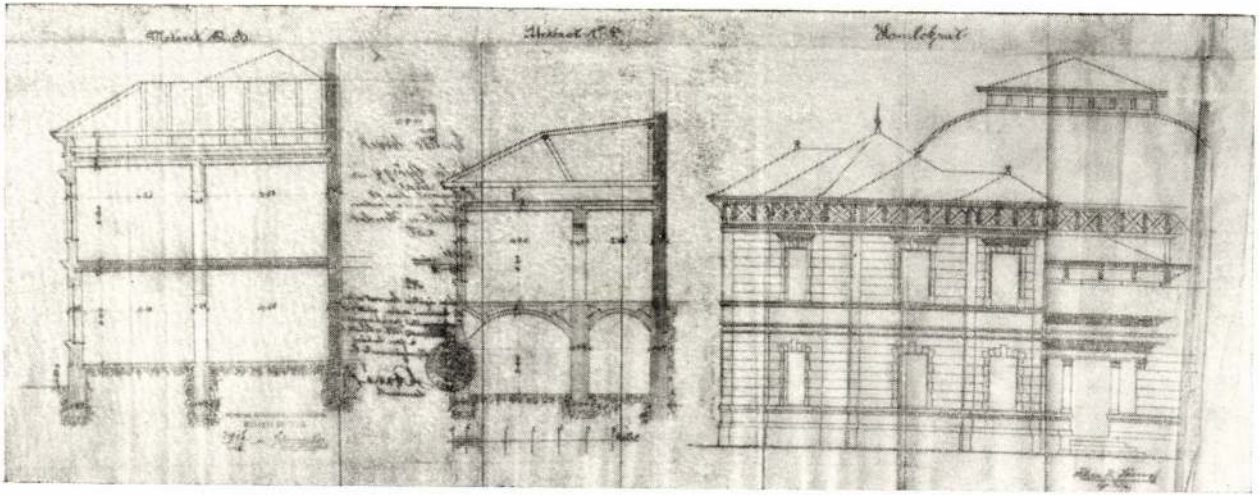

21. Lendvay u. 10. — Munkácsy Mihály u. 14. A Zala műteremház lakószárnyának tervei közül megmaradt egyetlen tervlap. A homlokzati rajz jobboldalán a kiállítási pavillonból alakított műterem látszik. Eng. sz. 28.381/1888-III.

239 *M-th K-n (Mikszáth Kálmán):* Huszár műterme. V. U. 1885. 69—70.

240 Uo. 69.

241 Uo.

242 A Sugárút, a Bajza és a Lendvay utca sarkán állt gr. Erdődy István villája. Épült Weber Antal tervei szerint 1877—78-ban. Eredetileg egyemeletes, a Sugárút felé 1+3+1 axissal. A középrészen mindkét szinten három íves loggiával. Többször átépítették, megtoldották stb. Mai alakját 1909—1911-ben nyerte, Ernst Flag New York-i építész tervei alapján. Jelenleg a Szovjetunió budapesti nagykövetsége.

243 A beadványi terveken csak a nagy műterem vonalában készült hosszmetszet van. Az első terv hátsó homlokzatrajzán az emelet magasságában van a második műteremablak. A lakhatási engedély két földszinti műtermet említ. Valószínű, hogy az emeleti ablak a földszinti műteremhez tartozott, tehát itt is két szint belmagasságú terem volt.

244 F. L. 1881. 21.

245 Bz. f. U. 1881. 148.

246 A BFL. IV. 1407. b. $\frac{20.517}{1542\text{-III}}/1881$. sz. lakhatási engedély szerint „az első emeleten 3 szobát, a földszinten szintén 3 szobát és két műtermet, a pinceosztályban pedig raktárakat tartalmaz". (A lakhatási engedély mindig gondosan számba vette a mellékhelyiségeket is.) Fürdőszoba vagy konyha a terveken sem szerepel — viszont az alagsorban van házmesterlakást sejtető helyiségkapcsolat —, eszerint a lakhatási engedély kiadásánál nem voltak eléggé alaposak.

247 Grill Lajos építési engedélyt kérő beadványában „hat kis lakásnak két nagyobb lakássá való egyesítését" jelzi. Feltételezve a szándékosan pontatlan fogalmazást, mégis arra kell gondolnunk, hogy Huszár lakásán kívül más helyiségeket is használhattak lakóhelyül. (Uo. $\frac{39.207}{6176\text{-III}}/1889$.)

248 Uo. $\frac{11.251}{736\text{-III}}/1883$.

249 Uo. $\frac{12.117}{825\text{-III}}/1883$.

250 L.d. 29., 32. jegyzetek.

251 Főv. Tervtár 28.356 Hrsz. 24.873/1890. és 29.723/1890-III.

252 Uo. 109.330/1927-III.

253 Der ung. Karpather-Verein auf der Ausstellung. Ausstellungs-Zeitung (Gratis Beilage der Bz. f. U.) 1884. 59.

254 BFL. IV. 1407. b. $\frac{21.139}{3840\text{-III}}/1886$. sz. akta melléklete. Engedélyezési záradék nélkül. A tervet „Neuschloss Károly és fia helyett Trautmann Rezső ács mester" szignálta.

255 Mint a 189. és 190. jegyzet.

256 Beck Ö. Fülöp emlékezései. Budapest, 1957. 192.

257 Főv. Tervtár 28.354 Hrsz. 16.058/1887.

258 A lakhatási engedély az emeleten egy szobát, a földszinten egy szobát, egy előszobát, egy fürdőszobát és egy műtermet említ. (BFL. IV. 1407. b. $\frac{27.818}{5010\text{-III}}/1887$.) A hagyatéki leltár szerint „a székesfőváros tulajdonát képező telken álló favázas épület, mely földszint egy szobás konyhából (sic!) álló lakást, egy fa karzattal és falépcsővel ellátott tágas műtermet, emeletén egy nagyobb lakószobát foglal magában." Ennek értékét 4000 K-ra becsülték. (Uo. 49.368/1909. A hagyatéki leltár 1909. decemberben kelt hivatalos másolata, 87. tétel.)

259 A budapesti cím- és lakjegyzék. A bejelentési hivatal hiteles adatai alapján. Budapest. (Megjelent 1882—1916 között évenként, kétévenként.)

A címjegyzékben képfaragók-szobrászok címszó alatt, majd a lakjegyzékben alfabetikus rendben is megtalálhatók a művészek. Nem ritka, hogy a két helyen más-más cím szerepel, ami arra enged következtetni, hogy az illetőnek máshol volt a műterme, mint a lakása. Donáth következetesen ugyanazon az egy címen szerepelt, mindössze annyi különbséggel, hogy az eleinte Lendvay u. 2. cím 1903-tól — a Lendvay utca átszámozásától — kezdve Lendvay u. 6-ra változott.

260 Egy, a Donáth halála után néhány hónappal keletkezett akta a házban lakó házmestert említ. (BFL. IV. 1407. b. $\frac{23.208}{3079\text{-VI}}/1910$). A Huszár Adolf haláláról tudósító cikk határozottan írja, hogy Huszár ellátásáról a házmesterné gondoskodott (V. U. 1885. 62.). Elképzelhető, hogy a szintén agglegény Donáth esetében is így lehetett.

261 Főv. Tervtár 28.353 Hrsz. 39.124/1886-III. A terveket Novák Ferenc építőmester szignálta.

A kertek elrendezését nem volt kötelező, de szokásos sem feltüntetni a földszinti alaprajzokon. Szécsi műteremtervein azonban 1892-ig következetesen megjelenik a kertterv, oly pontosan megfelelve az előző rajznak, hogy gyanús, csupán mindig átmásolták az előző tervről és a valóságban nem is létezett.

262 Mint a 125. jegyzet.

263 Mint a 126. jegyzet.

264 Főv. Tervtár 28.353 Hrsz. 20.369/1890-III. 1888-ban egy 5×5,68 m alapterületű, tetőhajlatig mért 4,30 belmagasságú műhelyt tervezett. Az 1890-es terven 6,10×5,88 m alapterületű és 5 m belmagasságú szerepel — az eredetileg tervezett kis ablakok helyett közepes méretű műteremablakkal.

265 Uo. 36.639/1892-III.

266 Mint a 188. jegyzet.

267 A Főv. Tervtárból hiányoznak az engedélyezési tervek, de a levéltárban Szécsi 1895. évi aktái között — engedélyezési záradék és dátum nélkül — megtalálható két építészeti terv (BFL. IV. 1407. b. VII. üo 3964/881 sz. csomóban). Az egyik hátoldalán piros tintás felirat „Nem helyes terv", a másikon „Helyes terv". Ez utóbbit tekintem az átépítés alapjául szolgáló tervnek, annál is inkább, mert a Főv. Tervtárban található 1937-es átépítési terv is ebből indult ki (Főv. Tervtár 28.353 Hrsz. 283.251/1937.).

268 BFL. IV. 1704. b. $\frac{28.885}{\frac{3578\text{-VII}}{5453\text{-III}}}/1896$. Mivel az 1170/1895. Kgy. sz. határozat előírta, hogy Szécsinek minden újabb építkezés előtt be kell mutatnia a tanácsnál a terveket és a költségvetést is, ez esetben van adatunk az építkezés költségeiről:

a régi épület értékét	6.695 frt 18 kr-ban határozták meg;
az új építkezést	7.084 frt 82 kr-ban és az
új lépcsőházat további	3.810 frt 46 kr-ban,
tehát összesen:	17.590 frt 46 kr.

Ez az előzetes költségvetési összeg. A mérnöki hivatal képviselője a kész épületet megszemlélve megállapította, hogy a falak gipsz helyett téglából készültek, az épület cserép helyett vasbádog fedést kapott, ezért az épület értékét 1000 frt-tal megemelték és 18.600 frt-ban állapították meg (uo.).

269 Róna József írta, hogy „Szécsi sokat keresett, de ismert zsugori létére még evésre sem igen költött. Tíz órára egy kis gulyást evett, de annak egy részét ebédre tette el." (*Róna* 431.) Tény, hogy a családtalanul elhunyt Szécsi hagyatéka különböző bankokban elhelyezett kamatozó 106.000 K-t tartalmazott — többek között. (BFL. IV. 1407. b. VII. üo. 3964/881. sz. csomóban a 106/2/1904. ö. sz. hagyatékátadó végzés hivatalos másolata.) Összehasonlításul: a szintén agglegény Donáth hagyatékában 13.469 K értékű értékpapír volt. (BFL. IV. 1407. b. 49.36 /1909.)

270 Mint a 195. jegyzet.

271 BFL. IV. 1407. b. 237.047/1908-VII.; 281.756/1937.

272 MNG adattár 19.699/1976. 405. Maróti-Bródy Dóra visszaemlékezésében említi, hogy a 20-as évek elején Maróti Géza feladta Délibáb utcai elegáns lakását, és a „városi műterem villában" a műterem melletti két kicsi szobába húzódott meg.

273 BFL. IV. 1407. b. 281.756/1937.

274 Főv. Tervtár 28.353 Hrsz. 283.251/1937-III.

275 A bontási engedély nincs a tervtárban, a két szomszédos épületé (Lendvay u. 6. és 10.) megtalálható ott. Feltételezhető, hogy ez a „rozoga épület" sem élte túl szilárd anyagból épült fiatalabb társait. Jelenleg az sem ellenőrizhető még, hogy mi van a helyén.

276 A Főv. Tervtárban a 28.352 Hrsz. kötegből hiányoznak a 40.639/1886-III. sz. engedélyezési tervek. A lakószárny felépítésére vonatkozó 28.381/1888-III. sz. tervsorozatnak mindössze egy lapja van meg.

277 BTM Újkori oszt. fotótár, L.tsz. 8022. „I. Ferenc József király látogatása az Epreskertben Stróbl Alajos szobrászművésznél" feliratú, datálatlan fotó hátterében látszik a Zala műterem párkányzata és kupolája.

278 Ausstellungs-Zeitung (Gratis Beilage der Bz. f. U.) 1884. 41. Címlapkép.

279 mint a 105. jegyzet. Helyzetrajz.

280 Uo. 145.

281 Mint a 109. jegyzet.

282 Uo.

283 Bz. f. U. 1888. 26.

284 Főv. Tervtár 28.352 Hrsz. 28.381/1888-III.

285 BFL. IV. 1407. b. $\frac{40.639}{7686\text{-III}}/1886$. sz. építési engedély Pártos Gyulát jelöli felelős építőmesterként. A lakhatási engedélyt azonban Strohoffer István építőmester kérte (ld. a 109. jegyzetet), és őt jelöli kivitelezőként a Bz. f. U. kis hiradása is. (L.d. 283. jegyzet.)

286 Mint a 284. jegyzet. A használati engedély lappang, ezért következtetésekre vagyunk utalva.

287 A műterem valamilyen okból nem volt megfelelő Roskovitsnak, mert mindössze egy évig, 1889-ben szerepelt ezen a címen. 1890-ben átköltözött a Rökk Szilárd u. 39-be, Pártos Gyula házába.

288 BFL. IV. 1407. b. $\frac{30.004}{3286\text{-VII}}/1890$.

289 Uo. $\frac{24.469}{3103\text{-VI}}/1890$. sz. előadói íven 5103/m. h.

290 Uo. 101.897/1909.

291 Zalának mindössze egy évig volt társa az épületben, 1889-ben Roskovits (ld. 287. jegyzet). Vajda kezdettől fogva két másik művésszel osztotta meg azt. 1900—1912-ig Bruck Miksa, 1900—

Gratis-Beilage der „Bauzeitung für Ungarn."

Erster Jahrgang. Nr. 8. Budapest, 17. August 1884.

AUSSTELLUNGS-ZEITUNG.

Monatschrift für die baulichen Angelegenheiten der Budapester Landes-Ausstellung 1885.

Redaction: IV., Grünebaumgasse 26. Manuscripte werden nicht zurückerstattet. Administration: IV., Grünebaumg. 26.

Erscheint 1mal im Monat

DER PAVILLON FÜR DIE RIMA-MURÁNY-SALGÓ-TARJÁNER EISENGEWERKS-ACTIEN-GESELLSCHAFT.

ARCHITECT SIGMUND QUITTNER.

20. *A Rimamurány—Salgótarjáni Vasművek pavillonja az 1885. évi Országos Kiállításon. (Ezt vette meg és építtette fel Zala György a Lendvay u. 10. sz. telken műteremként.) Tervezte: Quittner Zsigmond*

ZALA György

A Lendvay utcai egykori „szobrászsor" legigényesebb, legmutatósabb műterme a Zaláé lehetett — sajnos, éppen erről van a legkevesebb adatunk. Nincsenek meg az építési tervek,[276] és nincs rendes fotó.[277] Van viszont rajz a Rimamurány-Salgótarjáni Vasműveknek az 1885. évi Országos Kiállításon állott csarnokáról,[278] amelyet Zala megvett és újra felépíttetett a Lendvay utcai telken. És vannak, ha nem is túl nagy számban, levéltári és publikált források. Vannak tehát ismereteink az épület méretéről, alakjáról, de nincsenek a beosztásáról, az alaprajzáról, sőt még a telken belüli elhelyezéséről sem.

11. „Donáth Gyula műtermében". Magyar Szalon 1901. aug.

A Rimamurány-Salgótarjáni pavillont Quittner Zsigmond tervezte, kis négyzetes kiszögellésekkel bővített görögkereszt alaprajzon.[279] Az épület maga favázas szerkezetű volt, középterét felülvilágítóval kiegészített kupola koronázta. Hatalmas félköríves záródású bejárati nyílása fölött háromszög tympanon, két oldalán kis tornyokkal. A kupola, az egyébként szokványos falrendszerű pavillont a kiállítás egyik legszemrevalóbb építményévé tette, és egyben — a rendkívüli belmagasság miatt — szobrászműteremnek is igen alkalmassá. (A hatalmas bejárati nyílás is jól szolgálhatta az emlékműszobrász igényeit.) A pavillon területe 251 m² volt.[280]

Zala epreskerti telkén először csak a kiállításról lebontott pavillont állíttatta fel;[281] ebben — a használati engedély szerint — 5 műterem volt a földszinten, valamint a pincében fáskamrák.[282] Ebből arra következtethetünk, hogy Zala — legalább is részben — alápincéztethette a műtermét, (nem úgy, mint Donáth és Szécsi); a görögkereszt szárait valamilyen módon elhatároltathatta a központi tértől, és így keletkezett az öt műterem.

A használati engedély kiadása után kevéssel (1888. február 1.) a Bauzeitung für Ungarn már arról adott hírt, hogy a Zala György szobrász által az Epreskert utcában létesített új épület földszintjén lesz az ő műterme és lakása, míg az épület emeletén Roskovits Ignác festő rendezi be műtermét.[283] Ez az információ nem volt téves, csak túl korai, mert az emeletes toldaléképület megépítésére csak augusztus 11-én kapott Zala — ismételt — építési engedélyt.[284] Fentebb már szóltunk arról, hogy Zala eredetileg a lakószárnnyal kiegészítve kívánta felépíteni a műtermét; a terveket Pártos Gyula készítette.[285] A toldalékról tudni lehet — a két ismert metszetből[286] —, hogy részben földszintes volt boltozatos pince fölött. Ennek a résznek a földszinti belmagassága 3,40 m, tehát itt lakószobák lehettek, nem műterem. A másik szárny emeletes volt, de alápincézetlen — itt a földszinti belmagasság 3,40, az emeleti 3,60 m. Feltehetően itt lehetett Roskovits műterme.[287] Zala egy 1890-ben írt beadványában annyit említ csak, hogy „. . . több lakó szobából és a szükséges mellékhelyiségekből álló lakhelyiséget emeltettem a műterem toldalékául a telekre."[288] A Mérnöki Hivatal 1895-ben megejtett becslése szerint „. . . körülbelül 450 m² alapterülettel bíró, részben emeletes, részben alápincézett, de egyes részeiben, mint az atelier, az emeletesnél is magasabb épület solidan van kivíve — pala és bádog fedéssel van ellátva."[289] Ha a becslés helyes, a toldaléknak kb. 200 m² alapterületűnek kellett lennie. Egy 1909-es újabb mérnöki hivatali becslés adta a legrészletesebb leírást a Lendvay utca 10. — Munkácsy utca 14. sz. alatti műteremházról: „A telken álló építmény két részből áll, egyik része favázas épület, ebben van egy nagy kupolás műterem, egy kisebb műterem, egy alkovos szoba, fürdőszoba, closet. Az épület másik része szilárd téglaépület egy emeletes, részben pincézett, ebben van a földszinten három szoba, előszoba, konyha, cselédszoba, fürdőszoba, closet, az emeleten egy műterem, két szoba, előszoba, fürdőszoba, closet. Van még az épületben egy házmester lakás egy szoba konyha és closettel."[290] Ez a leírás alátámasztja az 1888-as terv- és információtöredékek alapján kikövetkeztetteket, és bizonyítja, hogy a toldaléképületben a földszinten egy szokásos, míg az emeleten egy komplett műtermes lakás volt. (Ezt lakta először Roskovits Ignác, majd Vajda Zsigmond valamelyik bérlője.[291]) A favázas épületben jelzett további garzonlakást — egy alkóvos szoba, fürdőszoba, closet — talán a későbbi tulajdonos, Vajda Zsigmond alakíttatta ki, hogy a kisebb műtermet így jobb feltételekkel adhassa bérbe.[292]

Mivel az épület belső elrendezéséről nincs adatunk, csak másodlagos információkból következtethetünk arra, hogy az eredeti Zala-féle műterem idővel vesztett vonzerejéből. Vajda, bár azért vette meg a házat, mert nagy

méretű műteremre volt szüksége az Országház falképeinek készítéséhez,[293] már kezdettől fogva bérbe adott két műtermet, Bruck Miksa, Telcs Ede és Spányik Kornél voltak a bérlői.[294] Telcs kihurcolkodása után Vajda nem talált újabb szobrász bérlőt. Ez annál is különösebb, mert 1910—11-ben Kallós Ede a Kmetty utca 29. sz. alatt szerepelt — feltehetően az 1909-ben elhunyt Pállik Béla földszinti műtermét bérelte, majd kiköltözött a Százados úti művésztelepre.[295] Spányik Kornél elköltözése után — úgy tűnik — festő bérlőt sem talált Vajda, ezért dönthetett úgy, hogy eladja az ingatlant. Mint erről fentebb már szóltunk, előbb a fővárosnak kívánta eladni, hogy az műterem-bérházként hasznosítsa, mint a szomszédos egykori Szécsi-műtermet. Majd, miután ez a próbálkozása sikertelen maradt, quasi telek gyanánt adta el kívülállónak,[296] aki az épületet lebontatta és kétemeletes bérvillát építtetett a helyére.[297] Az épület a II. világháborúban súlyosan (?) megsérülhetett. 1948-ban Dr. Faragó Pálné tulajdonos részére adták ki a „romházzá nyilvánított családi ház" bontási engedélyét.[298]

Amikor Zala 1898-ban 30.000 forintért eladta Vajda Zsigmondnak az Epreskert és a Lendvay utca sarkán levő 277 □öles telket a rajta álló csaknem 15 éves pavillonnal és a toldaléképületekkel,[299] megvette a Városliget határában az István és a Stefánia út sarkán fekvő 650 □öles telket viszonylag drágán, de hitelbe 50.000 frt-ért.[300] Az epreskerti szobrászműtermekhez képest, amel[illegible]ek csupán a praktikum szempontjaira tudtak figyelemmel lenni, az 1898—1900-ban épült István úti műteremház már teljesen más minőség — egyidejűleg és egyenlő hangsúllyal elégítette ki a funkció és a reprezentáció igényeit. Eredeti terveit Lechner Ödön készítette,[301] a műterem vasszerkezetének terveit Bálint és Jámbor szignálták.[302] A nagy műterem önmagában 400 m², a szomszédos kis műterem 65 m², volt továbbá két gipszöntő műhely, alagsori istálló és kocsiszín, és mindehhez járult a részben kétemeletes lakóház. A kivitel is Lechner terveihez méltó — a Zsolnay gyárban készült a bejárat plasztikus díszítése, az ajtó körül növényi ornamentikával, az ablak fölött figurális kompozíció: Venus ünneplése.[303] Az ablakkeretezések, a tetőidomok és burkolatok szintén Zsolnay kerámiából készültek,[304] volt a házban — pontosan nem ismert helyen — egy floreális-szecessziós kandalló Bálint és Jámbor építészek tervei szerint,[305] és valószínű, hogy a kis műterem Wigand Ede tervezte kandallóját is Zsolnay csempe borította.[306] Zalának akkor, ha készpénze nem is, de — hatalmas megbízatásai révén — hitele elégséges volt ahhoz, hogy „rangjához méltó" házat építtethessen; ha kedvezményes telket nem kapott, kihurcolkodott a zárt művésztelepről, és a többiektől független környezetet teremtett magának. Őt nem kötötte elfoglaltsága a mesteriskolához, nyugodtan elköltözhetett annak szomszédságából.

A 19. század harmadik harmadának kezdetén, amikor a szobrászt még leginkább mesterembernek tekintették, a festő művészpresztizse már vitathatatlan volt. Idősebb Andrássy Gyuláról terjesztették azt az anekdotát, hogy egy szemrehányást utasított vissza azzal: „. . . . tudod, hogy ki volt Németalföld miniszterelnöke Rembrandt korában? Engem már réges-régen elfelejtettek, amikor Munkácsyról még mindig tudni fogják, hogy k, volt."[307] Az analógia ma már „kissé" túlzásnak tűnik, művész — adott esetben a festő — társadalm rang de aja már szembeötlő.

A munka eltérő tárgyi feltételei miatt a festők környezete is lényegesen különbözött a szobrászokétól. Könnyebben találtak szükségmegoldásként műtermül használható helyiséget, ezért ha anyagi áldozatot hoztak, nem csupán fedelet kívántak a fejük fölé, hanem méltó munkahelyet és környezetet.

Az Epreskertben épült festőházak közül egyiket sem tervezték ideiglenes megoldásnak — mindegyik időtálló anyagból, teljes értékű lakással összekapcsolva épült. (Az már más okra vezethető vissza, hogy volt közöttük olyan, amelyik nem élte túl az ideiglenesnek szánt szobrászműtermeket.)

A Huszár-műterem példája azt mutatta, hogy nem voltak pontos elképzelések arról, hogy egy lakóházzal kombinált igényes szobrászműteremnek milyennek kell lennie, — csaknem húsz évnek kellett eltelnie, amíg ez a Zala műteremház építésekor tisztán megfogalmazódott.

Gábor E
Művtört.Ért. 1990 1-2 27, 28, 30, 49.

A fellebbezések elbírálása közben, 1890. januárjában Grill Lajos 39.000 frt-ért eladta az ingatlant. (5.000 frt-ot keresett az ügyleten.) Az új tulajdonos, Bainville János földbirtokos 1890. május 14-én, a vonatkozó belügyminiszteri döntésre és az azt tudomásul vevő közgyűlési határozatra hivatkozva, már simán megkapta az építési engedélyt.[79]

A még gazdátlan epreskerti telkek iránti érdeklődés 1885 őszén élénkült meg ismét. Az akkor bezárt országos kiállítás pavillonjait árusították,[80] és több művészben felmerült, hogy ha pavillont vesz és itt felállítja, viszonylag olcsón juthat műteremhez.

Elsőként Schickedanz Albert jelentkezett 1885. október 2-án a fávorosi tanácsnál, kérve, „... kegyeskednék az epreskerti telekrészek egyikét az ismeretes feltételek mellett részemre átengedni, hogy ott egy megfelelő műtermet felállíthassak, mely célra az országos kiállítás zárlata alkalmából egy ilyen pavillont megszereztem magamnak, melyet már a jövő hóban célszerűen berendezve ott, mint állandó műtermet elhelyezni kívánnék." Akkora telket kért, amelyen a „... műteremhez egy lakás is volna ragasztható". S hogy ajánlatát kecsegtetőbbé tegye, felajánlotta, hogy a főváros által nála megrendelt városképekért „... ...hajlandó (...) pénz helyett az egyenértéket telek alakjában is elfogadni".[81] A fővárosi tanácsnál a kérvényt iktatták, de még válaszra sem méltatták. Schickedanz ezután a festészeti mesteriskolához fordult, hogy annak telkén állíthassa fel műtermét. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium — a mesteriskola felettes hatósága — 1886. április 23-án meg is kötötte Schickedanz-cal a szerződést a műterem ideiglenes jelleggel történő felállításáról.[82] A tanács az építési engedély iránti kérelemhez mellékletként benyújtott szerződésmásolatra reagálva, kétségbe vonta a minisztérium rendelkezési jogát.[83] Ismételt levélváltás után 1886. szeptember 29-én a főváros törvényhatóságának közgyűlése hozzájárult a műterem felállításához.[84] A volt „Kárpát-egyesületi" pavillont egy évvel a megvásárlása után Schickedanz végül felállíthatta a mesteriskola kertjében.

Schickedanz-cal csaknem egy időben, 1885. szeptember 30-án Zala György is jelezte, hogy megvett egy kiállítási pavillont, de ekkor még arra kért engedélyt, hogy azt eredeti helyén, a Városligetben használhassa.[85] Műterem felállítására epreskerti telekért is folyamodott, de az ő kérését sem intézték el hónapokon keresztül.[86] 1886. július 30-án azt kérte, hogy a ligetből eltávolított szétszedett pavillont egy epreskerti telken tárolhassa kérvénye elintézéséig.[87] Ez a beadvány több ügyosztályt is megjárt, és Zala az építőanyagok lerakására kapott is engedélyt, de telket nem, mert szeptember 18-án epreskerti telek eladását sürgető beadványában arról panaszkodott hogy a lebontott pavillon „alkatrészei" az Epreskertben hevernek, és elhordják azokat tüzelőnek.[88] Ekkor végre megmozdult az ügy: október 9-én a fővárosi képzőművészeti bizottmány támogatta Zalának egy epreskerti telek örök áron való megvételére vonatkozó kérését, javasolva, hogy amíg az eladás hosszadalmas eljárása folyik, adják bérbe neki a telket térítvény kiállítása mellett. Ezt a javaslatot a tanács elfogadta.[89] Október 13-án már közgyűlési határozat mondta ki, hogy Zalának egy epreskerti telek használatba átengedtessék műterem felállítására.[90] 1886. november 27-én Zala benyújtotta a tanácshoz kérvényét, hogy az általa megvett Rimamurányi kiállítási pavillont az Epreskert *a)* jelű parcellájára felállíthassa és a mellékelt tervek szerint kibővíthesse.[91] Az építési engedélyt december 18-án kiadták, azzal a kikötéssel, hogy a 946/1886. Kgy. határozat és az ez alapján kiállított térítvény „ezen épület felállítása, fennállása és lebontása tekintetében folyamodóra nézve kötelező".[92]

Zala ügyével párhuzamosan futott Szécsi Antalé és Donáth Gyuláé is. Szécsi, mint láttuk, már 1885. május 7-én kért epreskerti telket, de kérésére tucatnyi társához hasonlóan, még választ sem kapott;[93] 1886. szeptember 7-én, Schickedanz sikeres akcióján felbuzdulva, a festészeti mesteriskola telkén kért lehetőséget ideiglenes műterem felállítására — ezt a kérését felterjesztették a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez,[94] de közben Zala szeptember 18-i kérésével együtt 1886. október 8-án a képzőművészeti bizottság elé került az ügy.[95] Az érdekeltek körében már elterjedhetett, hogy a tanács végre dönt az epreskerti telkek ügyében, mert Donáth Gyula október 4-i beadványában már Zalára és Szécsire hivatkozva kért ismételten telket.[96] (Előzőleg 1885. május 23-án kérte.[97]) A három kérést együtt tárgyalta a képzőművészeti bizottmány október 8-án, a fővárosi tanács október 9-én, a közgyűlés 13-án.[98] Az október 13-i közgyűlési határozat végrehajtása során módosították a korábbi telekfelosztást: a még rendelkezésre álló 1., 2., 4., 5., 6. számú parcellák közül a Kmetty utca felé nyíló 4—6. számúakból öt, a Lendvay utca felőli 1—2. számúakból három kisebb parcellát alakítottak ki. A tanács véleménye szerint a Kmetty utca rendezetlensége miatt az oda szolgáló telkek még nehezen megközelíthetőek voltak, ezért a szobrászok részére alkalmatlanok; a Kmetty utcaiak egyébként is világosabbnak mondott telkek, ezért a festők részére tartandók fenn.

A Lendvay utca felőli három telket használatra átengedték a kérelmező szobrászoknak, Donáthnak, Szécsinek és Zalának.[99] A tulajdonos továbbra is a főváros maradt. Ennek biztosítására aláírattak egy térítvényt, hogy a használó „azon esetre, ha a fővárosnak a használatba adott telekre bármikor szüksége lenne, nevezett a műtermet egy évi előleges felmondás mellett saját költségén eltávolítani köteles".[100] Az ily módon bírt telek használója természetesen tartózkodott a nagyobb befektetéstől, csak olcsó, ideiglenes jellegű épületet emeltetett. Szécsi már 1886. november 5-én, még Zala előtt benyújtotta a tanácshoz műtermének terveit. November 30-án kapta meg az építési engedélyt.[101] 1887. május 5-én a lakhatási engedélyt is kiadta a tanács.[102]

Donáth 1887. április 18-án kért és május 6-án kapott építési engedélyt,[103] szeptember 9-én már a lakhatási engedélyt is megkapta.[104]

Az aktákban nincs semmi utalás arra, hogy Szécsi vagy Donáth — Schickedanzhoz és Zalához hasonlóan — kiállítási pavillont állíttatott volna fel műtermül. A gyanú csak azért merülhet fel, mert ezek is faszerkezetű épületek, és Szécsiének a tervei feltűnően hamar elkészültek. (A közgyűlési határozat után három héttel már a tanácsnál voltak; az akkori munkatempót ismerve, ez persze nem bizonyíték.) Donáth műterme meglehetősen hasonlít a Schickedanzéra, de két téglalap alapú favázas épületnél ez is elég természetesnek vehető. A Szécsi műterem pavillon-származása ellen szól, hogy a különös V alapformával azonosítható vagy ahhoz kapcsolható alapformát nem találni az 1885-ös országos kiállítás helyszínrajzán.[105] Mellette szól Szécsi közismert takarékossága[106] — a lebontott pavillonokat olcsón adhatták, Schickedanz pl. 1073 frt-ért jutott a magáéhoz.[107] (A kérdés csak újabb adatok előkerülése esetén dönthető el, de a lehetőséget kizárni nem lehet.)

Zala, aki örök áron kívánta megvenni a telket, elein' e vonakodott aláírni a térítvényt, amely bizonytalanná tette, hogy az építmény meddig maradhat fenn.[108] Végül azt a köztes megoldást választotta, hogy felállíttatta Rimamurányi pavillont, de nem építtette fel a toldalékot — a lakást. A használati engedélyt 1888. január 6-án adták ki.[109]

Nem Schickedanz vagy Zala eredeti ötlete volt, hogy műteremként lehet hasznosítani a jutányosan megszerezhető, lebontásra ítélt kiállítási pavillonokat. Kaspar Zumbuschnak Bécsben az Arsenalwegen, a szobrász mesteriskola telkén szintén egy volt kiállítási pavillon szolgált nagy műtermül.[110]

Kevéssel a második telekigénylési hullám megindulása után, 1885. december 22-én tizenegy neves képzőművész beadvánnyal fordult a fővárosi tanácshoz, kérve, „hogy az epreskerti telken a főváros maga építse fel a műtermeket, s mi alulírottak kötelezzük magunkat azokat bérbevenni és pontosan fizetni a főváros által kirovandó bérösszeget ..." Pénzük nem volt, hogy maguk éljenek a mégoly kedvező árú telekvásárlási lehetőséggel, nagy összegű kölcsönt nem mertek felvenni, és attól is féltek, hogy ha magánvállalkozó építkezne bérbeadás céljából, „... mi könnyen az űzérkedés áldozataivá lehetünk ...".

ZALA György zoltán

az Epreskert utca felé — Schickedanz pavillonja állt. A szomszédos telektömbben a Kmetty utcai oldalon Feszty Árpád (a Bajza utca sarkán), Konek Ida és Pállik Béla műtermes villája, majd két üres telek következett, végül (az Epreskert utca sarkán) Ag házy Gyula háza. A Lendvay utcában — a többinél jóval nagyobb telken — az egykori Huszár műterem, már kétlakásos bérvillává átalakítva, majd Donáth, Szécsi és Zala részben vagy egészben faszerkezetű műtermei.

Volt még két beépítetlen telek, természetes tehát, hogy a műteremgondokkal küszködő művészek, elsősorban a szobrászok további kérvényekkel ostromolták a tanácsot. Amikor 1886-ban újraosztották a telkeket, a kialakított nyolc telekből hármat szobrászoknak adtak és ötöt — a Kmetty utcaiakat — fenntartották a festőknek. Ezek közül hármat valóban festőknek juttattak 1890-ben. Ekkor már nem volt arról szó, hogy a fennmaradó két telket is festőnek adják-e később, sőt, a Pálliknak adandó telek odaítélését előkészítő képzőművészeti bizottmányi ülésen felmerült az is, hogy a két szomszédos telket fenn kellene tartani későbbiekben készülő nagyobb szabású emlékmű alkotója részére. Ez ügyben határozat végül nem született.[146] Róna József 1888 és 1893 között hét alkalommal kért epreskerti telket. Először azzal utasították el, hogy a telket már az OMKT-nak engedték át.[147] Következő kérvényeit következetesen a 414/1890. számú közgyűlési határozatra hivatkozva azzal hárították el, hogy a még rendelkezésre álló két telket fenntartják a Szabadságharc, a Szent István és az Andrássy szobrok ezután kijelölendő alkotóinak.[148] Tették ezt annak ellenére, hogy egy 1892. május 17-én kiadott határozatot előkészítő előadói ívre az egyik előadó ráírta: „Semmit sem rendeltek el — legalább a határozatban erről egy szó sincs."[149] Majd másfél évvel később ismét feljegyezte egy előadó, hogy már az előző aktán megállapították, hogy a 414/1890. Kgy. számú határozatban nincs a neki tulajdonított értelem.[150] Mindhiába. (Ugyanerre a közgyűlési határozatra hivatkozva utasították el Tornai Gyula festőt,[151] Bezerédy Gyula szobrászt két esetben[152] és Tolnay Ákos festőt.[153] Róna hivatkozott arra is, hogy az Andrássy-szobor megbízást Zala kapta, akinek már van itt műterme.[154] A képzőművészeti bizottság elutasította, mondván, nincs nagyobb szabású megbízatása.[155] (Róna ekkor Savoyai Eugén lovasszobrát mintázta egy elhanyagolt kőfaragóműhelyben.)[156] A tanács hajthatatlan maradt, hosszú ideig nem is válaszoltak, majd végül — 1897. július 2-án — ragaszkodva eredeti álláspontjukhoz — azt ajánlották, hogy az időközben a tisztviselőtelepen kijelölt második művésztelepen kérjen Róna telket.[157]

Az ügy akkor kezd érdekessé válni, amikor a Rónának küldött legutolsó visszautasítással egy időben az Andrássy-szobor — és mellékesen a millenniumi emlékmű — elkészítésével megbízott Zalát is visszautasítják.

Zala 1897. január 27-én beadvánnyal fordult a tanácshoz, amelyben előadta, hogy két emlékmű elkészítésére van megbízatása, jelenlegi műterme „oly szűk, miszerint a kisebb méretű segédminták tervezetének is alig nyújt helyet", műtermének „megfelelő kibővítésére, a telek kicsiny voltánál fogva, azután nem lehet gondolni". Ekkor ideiglenesen a MÁV egyik deszkavázas raktárában dolgozott. „Hivatkozhatnám arra is — írja —, hogy a képzőművészet oly fontos kulturális tényező, miszerint más, művészi tradícióval bíró nagy városokban, mint Róma, Páris, München stb., hasonló esetekben, midőn ily nagy és egyes ember anyagi képességét meghaladó műterem létesítéséről van szó, a város által felépített műtermet bocsátják a művész rendelkezésére." Ő ettől eltekintve annyit kért mindössze, hogy a Kmetty utcai két telket — amely „. . . épen egy nagyobb művek megalkotására alkalmas műterem céljára tartatott fenn . . ." — engedjék át neki a szokásos □-ölenkénti 3 frt-os áron. Meglévő műtermét hajlandó a tanács rendelkezésére bocsátani, vagy művész kollegáinak „mérsékelt árért átengedni. Sőt hajlandó vagyok arra is, hogy a képzőművészek által régóta panaszolt műteremhiányon segítsek, olyképpen, hogy a kért Kmetty utcai telken a nagyméretű szobrászati műterem fölé, festőművész társaim igényeinek megfelelően 4—6 külön festészeti műtermet is építtetnék."[158]

De ez a Tekintetes Tanács már nem volt azonos a 18 év előttivel, nem hatódott meg Zala indokaitól, rossz tapasztalatai is voltak — hiszen hasonló okból már adott és elvesztett nagyobb telket a szomszédban —, és a műteremhelyzet — látszólag — nem volt olyan rossz, mint akkor. Zalát is, akár Rónát, a létesítendő új művésztelepre utasították. A kormánynak erre a célra átengedtek nyolc telket, azt ajánlották, kérjen Zala azokból, „hiszen a millenniumi emlékmű megalkotására a megbízást magától a kormánytól kapta."[159]

A különleges kedvezmények nyújtását megelégelő tanácsnak talán kapóra jött, hogy a Lendvay u. 4. sz. házat 1897. június 3-án megvevő csetei Herzog Mór Lipót június 24-én vételi szándékkal jelentkezett nála: bejelentette, hogy megvenné a $\frac{3047.a.4-6}{1}$ és $\frac{3047.a.4-6}{2}$ hrsz. telkeket, hogy azokat telkével összekapcsolja és kertet létesítsen rajtuk. Árlejtés kiírását kérte.[160] A tanács már a vételi ajánlat ismeretében utasította el július 2-án Róna és 10-én Zala kérését. A július 13-i tanácsülés javaslata alapján a közgyűlés július 14-én — 120 frt/□öl kikiáltási árral — árverés kiírása mellett határozott.[161] Az ár olyan irreálisan magas volt, hogy Herzog már harmadnap elállt vételi szándékától.[162] Július 28-án zólyomi Wagner Géza ügyvéd, törvényhatósági bizottsági tag — egyben az OMKT választmányi tagja — fellebbezést nyújtott be a Kmetty utcai két telek nyilvános árverésre bocsátása ellen, hivatkozva arra, hogy a telkeket képzőművészeti célra tartották fenn előzőleg, azokra az OMKT műtermeket kíván építeni, teljesen indokolatlan a telkeket magánkézre adni, mielőtt a társulat előállana a tervvel.[163] A közgyűlési határozat ellen Zala is fellebbezett a belügyminiszterhez.[164]

1897. október 20-án — a jelek szerint Wagner Géza intervenciójának hatására — a közgyűlés visszavonta kifogásolt határozatát,[165] annak ellenére, hogy Herzog ismét jelentkezett vételi szándékával.[166] Zala fellebbezése ügyében a tanács, a belügyminisztérium ismételt sürgetései ellenére sem küldte fel az aktákat, csak 1898. április 13-án.[167] Ekkor a minisztérium azokat azzal a megjegyzéssel juttatta vissza, hogy Zala fellebbezése a Kmetty utcai telkek nyilvános árverésen történő értékesítése ellen a vonatkozó határozatot visszavonó 1897. október 20-i 1329 Kgy. sz. határozattal tárgytalanná vált. Erről gyorsan értesítették is Zalát.[168]

Ez a levélváltás ugyanezzel az eredménnyel megtörténhetett volna 1897. november 1-én is. Időközben annyi történt mindössze, hogy a türelmét vesztett Zala epreskerti műtermének eladásáról megegyezett Vajda Zsigmond festőművésszel,[169] és igényeinek megfelelő műterem építésére alkalmas telket vett a Stefánia út és az István út sarkán.[170]

Az árverésre vonatkozó határozat visszavonása után tíz nappal az OMKT hivatalosan is bejelentette, hogy igényt tart a Kmetty utcai két telekre, mert műterembérházat építtetne azokon. A képzőművészeti bizottmány javaslata alapján a tanács támogatta az OMKT elgondolásait és konkrét terveket kért.[171]

Még meg sem indultak az érdemi tárgyalások a műterem-bérház építéséről, amikor a tervről tudomást szerző Pállik Béla 1898. január 25-én beadvánnyal fordult a tanácshoz és a szomszédos $\frac{3047.a.4-6}{2}$ hrsz. telekből egy 8 méter széles sáv eladását kérte, hogy ily módon biztosítsa, hogy az építendő magas ház megfelelő távolságra kerüljön az övétől és ne veszélyeztesse műtermének megfelelő megvilágítását.[172] Az OMKT Pállik beadványáról szerzett tudomást, ezért május 5-én „nehogy a sok művészt, az összességet szolgáló intézmény esetleg megnehezíttessék, Pállik Béla ügyének elintézését felfüggeszteni és a társulat előterjesztésének átvétele utánra halasztani" kérte a tanácstól.[173] A társulat késleltetett előterjesztésének átadásával, ezért a közgyűlés 1898. november 28-án, ha helyt nem is adott Pállik kérésének,

ket, tavalyelőtt és tavaly az egri várműzeum 428 351, valamint 402 891 látogatószámmal került a statisztika első helyére. A lassuló csökkenést jelzik azok a mutatók is, amelyek az utóbbi évek adatait összesítő mindenkori lista első öt helyén álló múlekedési Múzeum – a fővárosi intézmények közül egyedüliként – az 1995–1999-es évek statisztikáiban mindig az öt leglátogatottabb múzeum között szerepel. Ugyanilyen rangú a Dobó István Vármúzeum és a Tihanyi Bencés Apátsági Múzeum.

Fővárosunk hazánk egy[illegible] legjelentősebb idegenforgalmi vonzereje. Ennek ellenére évenként csupán egy-két budapesti múzeum büszkélkedhet kiemelkedően magas látogatottsági indexszel. Örömteli, hogy a főváros nagyobb múzeumai, mint a Néprajzi Múzeum vagy a Magyar Nemzeti Galéria, amelyek szinte kivétel nélkül minden múzeumi intézmény készül a millennium megünneplésére. Ez óriási szerepet játszhat abban, hogy a múzeumok látogatottságának csökkenése csillapodjék, akár meg is álljék, s a közgyűjtemények visszanyerjék korábbi tekintélyüket.

Az eltűnt bronz koronakereszt nyomában

ÁRKÁD

■ Hanga Piroska

A budapesti Hősök terén álló millenniumi emlékművet *Schickedanz Albert* építész és *Zala György* szobrászművész tervezte, miután egy 1896-os törvénycikk rendelkezett az építmény felállításáról. S bár a helyszíni munka 1896-ban már megkezdődött, a mű teljesen csak 1929-re készült el. Persze közben sem ment minden simán. 1919-ben a Habsburg uralkodók szobrait eltávolították az emlékműről, a *Ferenc Józsefet* ábrázoló szobrot pedig darabokra törték. Ezeket az alkotásokat 1929-re visszaállították, ám 1945-ben, Budapest ostromakor az emlékmű déli negyedkörívét bombatalálat érte. A detonáció *II. Lipót* szobrát elpusztította, *Mária Teréziáé* pedig súlyosan megsérült. 1955-ben az emlékművet felújították, eltüntetve a háború okozta sérüléseket, ám a jobb oldali negyedkörből ismét száműzték a Habsburg ház uralkodóit, s a helyükre két erdélyi fejedelem és a magyar szabadságharcok meghatározó személyeinek szobrai kerültek.

Kétségtelen, hogy az idő előrehaladtával a műemléknek még békeidőben is károsodtak mind a bronzszobrai, mind pedig az építészeti részei. Ráadásul 1991-ben, épp a pápa látogatása előtt, a bal oldali negyedkörben álló Szent István-szobor koronájáról ellopták a keresztet. A csúfos hiányra nemrég egy olvasónk hívta fel figyelmünket, aki már 1994 óta sürgeti a megcsonkított szobor helyreállítását a fővárosnál, a köztéri szobrokat gondozó Budapest Galériánál, s újabban a Magyar Millennium Kormánybiztosi Hivatalánál. Mint a rendelkezésünkre bocsátott levelezésből kiderül, a fent említett testületek minden alkalommal az egész emlékmű tervezett mielőbbi rekonstrukciójával biztatták olvasónkat, és a munkálatok befejezésének határidejét előbb 2000. augusztus 20-ra, majd 2001. hasonló dátumára ígérték.

Az emlékmű sorsát szívén viselők persze joggal kérdezhetik: ugyan miért nem sikerült a keresztet tíz év alatt sem visszahelyezni, hiszen, mint gondolhatják, mindössze arra volna szükség, hogy egy képzett díszműlakatos pár nap alatt elkészítse a pótlást, azután valaki fölmásszon a szoborra és elhelyezze a koronán.

Ám, mint megtudtuk, a művelet korántsem ilyen egyszerű. *Zsigmond Attila*, a Budapest Galéria igazgatója lapunknak elmondta, hogy egy ekkora építmény felújításához – amely nemzeti kincs, első osztályú műemlék, felbecsülhetetlen értékű műalkotás – nem lehet nagyon komoly és alapos tudományos előkészítés nélkül nekikezdeni. Ez már megtörtént, részben a Budapesti Műszaki Egyetem Építészettörténeti és Műemléki Tanszéke, részben a Bay Zoltán Anyagtudományi és Technológiai Intézet jóvoltából, sőt az Eureka-program is bekapcsolódott a munkába, s a vizsgálatok egy részét a bécsi iparművészeti múzeum európai hírű kutatóműhelye végezte el.

A Hősök terei Szent István-szobor koronájának keresztjét 1991-ben lopták el
Fotó: Koncz György

Egyébként – tudtuk meg Zsigmond Attilától – már a hetvenes évek második felében nyilvánvaló lett, hogy az emlékművet helyre kell állítani. Ekkor történt meg a két legveszélyesebb állapotban lévő szoborcsoport, a Háború és a Béke kocsijának helyreállítása, valamint néhány apróbb javítás. Később a hét vezér szobrának állapota vált kritikussá, hisz – hogy egyebet ne említsünk – a belsejükben lévő, egykor férficsukló-vastagságú fémvázszerkezet néhány helyen ujjnyira vékonyodott. 1995 és '96 között került sor a hét vezér, valamint a központi oszlop, s a tetején álló Gábriel arkangyal szobrának szakszerű, művészi restaurálására, felújítására. A helyreállítások második szakasza a két negyedkör építészeti részét és a bronzszobrait érinti, köztük a megcsúfolt Szent István-szoborét is. A költségeket felefele részben a kulturális minisztérium és a Fővárosi Önkormányzat viseli. Ám csak miután a két fél pénzügyi tárgyalásai lezárultak, kerülhetett sor a közbeszerzési pályázat meghirdetésére. Ennek eredményeként a kőarchitektúra teljes felújítására sikerült megfelelő kivitelezőt találni, s a konkrét munka gyakorlatilag már meg is kezdődött a kőfelület tisztításával.

A bronzszobrok felújítására vonatkozó közbeszerzési eljárás azonban, amelyet a kőmunkákkal kapcsolatos pályázattal egyidőben írtak ki, eredménytelennek bizonyult. Gyakorlatilag ez az oka annak, hogy a szobrok felújítása még nem kezdődött el. S hogy miért nem lehetett legalább a keresztet pótolni? Zsigmond Attila elmondta: mivel tudták, hogy a királyszobrokat úgyis le kell szedni a talapzatukról a felújításhoz, s az elmúlt négy évben úgy tűnt, a munka hamarosan megkezdődhet, nem kívántak külön nekifogni az apróbb javításoknak. A közbeszerzési eljárást egyébként újból kiírták, s a teljes emlékmű-felújítás várhatóan 2001. augusztus 20-ra fejeződik be.

gyarországon, hanem a[illegible] tárain túl rendezi meg konferenciáját. Nyitóbeszédet *Pomogáts Béla*, az Anyanyelvi Konferencia, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, a Magyar Írószövetség elnöke mondott. A tanácskozást *Markó Béla*, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, *Dorin Florea* marosvásárhelyi polgármester, *Sütő András* Kossuth-díjas író, *Kelemen Hunor*, a román kulturális tárca államtitkára és *Visy Zsolt*, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának helyettes államtitkára köszöntötte. A négynapos tanácskozásra a világ minden részéről mintegy 250 résztvevő érkezett a Maros-parti városba.

A konferencián mától nyolc szekcióban folytatódik a munka. A témák között szerepel az anyanyelvhasználat mint emberi jog, az egyház mint univerzális intézmény. A hungarológiai szakosztály a nemzeti kisebbségben és szórványban élők szemszögéből foglalkozik az anyanyelvhasználat kihívásaival. Szó lesz a könyvkiadásról és a sajtó problémáiról. Az irodalmi csoport megvitatja, hogy a kelet-európai rendszerváltozás korszakalkotást jelent-e a magyar irodalomban, valamint a mai magyar irodalom megjelenését Európában. A kulturális és egyesületi szekció a nyugati szórványmagyarság egyesületeinek lehetőségeivel foglalkozik, a pedagógiai szakosztályban főként az anyanyelvi oktatásról lesz szó.

A tanácskozás hétfőn tisztújító közgyűléssel és zárónyilatkozat elfogadásával ér véget. Az anyanyelvi konferenciát 1970-től négyévenként tartják. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága által elindított mozgalom célja, hogy segítsék az öt világrész magyarságát anyanyelve ápolásában és magyarságtudata megőrzésében.

A helyi román sajtó heves támadásokkal „köszöntötte" a konferenciát. A Recurs című marosvásárhelyi lap szerint egyáltalán nem tesz jót a város hangulatának, hogy a korábbi etnikumközi feszültségek helyszínén rendezik a tanácskozást.

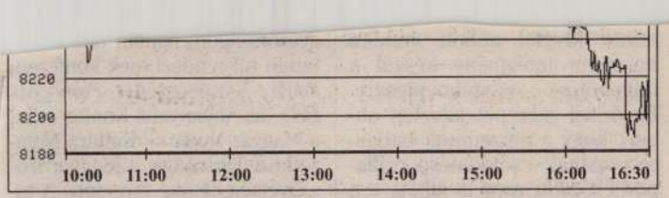

Az oldalon szereplő adatokat
a Fornax Rt. és az MTI ECO szolgáltatta.

Kamatozó kincstárjegyek

	Lejárat	Kamat (%)	Vételi nettó árf.	Felhalmozódott kamat	Vételi nettó hozam
K2000/09	2000.09.14	13,75	100,19	10,23	12,58
K2000/10	2000.10.19	13,75	100,19	11,41	11,26
K2000/11	2000.11.23	13,5	100,02	12,25	9,76
K2000/12	2000.12.21	13,25	99,98	12,28	8,56
K2001/01	2001.01.25	11,75	99,45	12,29	6,45
K2001/02	2001.02.22	10	98,60	12,27	4,73
K2001/03	2001.03.29	9	97,92	12,19	3,40
K2001/04	2001.04.26	9,75	98,26	12,09	2,94
K2001/05	2001.05.31	9,75	98,20	12,00	2,00
K2001/06	2001.06.28	9,75	98,74	11,19	1,26
K2001/07	2001.07.26	9,75	99,49	10,29	0,51

Államkötvények

Kötvény	Vételi nettó árf.	Eladási nettó árf.	Felhalm. kamat
2000/C	100,06	0,00	13,19
2000/F	100,13	0,00	7,50
2000/G	100,90	101,75	3,59
2001/C	104,44	107,46	2,59
2001/D	101,73	103,19	0,09
2001/E	102,43	104,38	3,99
2001/F	102,96	105,18	0,86
2001/G	100,43	101,64	1,22
2001/H	101,30	103,34	2,33
2001/I	102,51	105,39	3,03
2002/F	104,99	109,15	1,96
2002/G	107,06	111,93	2,42
2002/H	102,09	105,76	4,25
2002/I	103,23	107,77	4,90
2002/J	97,79	100,85	0,86
2002/K	97,60	101,50	2,11
2003/F	98,50	100,50	11,90
2003/H	98,30	100,30	4,43
2003/I	108,04	113,32	0,75
2003/J	99,71	104,60	5,64
2003/K	98,81	103,95	0,99
2004/F	99,00	101,00	5,52
2004/G	99,10	101,10	5,01
2004/H	103,42	109,14	2,70
2005/C	100,00	0,00	0,09
2005/D	99,50	101,50	25,01
2005/E	101,15	107,12	4,87
2005/F	98,85	100,85	5,49
2009/B	106,78	114,01	0,05

Diszkont kincstárjegyek

	Lejárat	árf.	hozam (%)	árf.	hozam (%)
D000823	2000.08.23	99,75	10,20	0,00	0,00
D000830	2000.08.30	99,55	10,20	99,74	5,90
D000906	2000.09.06	99,36	10,20	99,62	6,05
D000913	2000.09.13	99,17	10,20	99,49	6,20
D000920	2000.09.20	98,95	10,44	99,34	6,55
D000927	2000.09.27	98,73	10,67	99,18	6,90
D001004	2000.10.04	98,50	10,91	99,00	7,25
D001011	2000.10.11	98,26	11,14	98,81	7,60
D001018	2000.10.18	98,01	11,38	98,60	7,95
D001025	2000.10.25	97,76	11,61	98,39	8,30
D001101	2000.11.01	97,50	11,85	98,16	8,65
D001129	2000.11.29	96,53	12,26	97,36	9,26
D001227	2000.12.27	95,66	12,27	96,69	9,27
D010124	2001.01.24	94,80	12,29	96,02	9,29
D010221	2001.02.21	93,96	12,28	95,36	9,30
D010418	2001.04.18	92,42	12,12	94,08	9,30
D010613	2001.06.13	90,96	11,97	92,83	9,30
D010808	2001.08.09	89,59	11,82	91,62	9,30

Az MNB hivatalos devizaárfolyamai

Devizanem	Árf. 1 egységre forintban	Devizanem	Árf. 1 egységre forintban
Angol font	429,60	Luxemburgi frank (100)	646,53
Ausztrál dollár	166,76	Német márka	133,35
Cseh korona	7,39	Norvég korona	32,12
Dán korona	34,97	Olasz líra (1000)	134,70
Euró	260,81	Osztrák schilling	18,95
Finn márka	43,87	Portugál escudo (100)	130,09
Francia frank	39,76	Spanyol peseta (100)	156,75
Ír font	331,16	Svájci frank	168,05
Japán jen (100)	263,48	Svéd korona	31,19
Kanadai dollár	193,11	Szlovák korona	6,09
Lengyel zloty	66,14	USA-dollár	286,38

	Nyitó	Min.	Átlag	Max	Záró	Üzl. szám	Forg. (Ft)	Darab	Előző	Előző köt. dátuma	Vált. (Ft)	Vált. (%)	Előző 52 hét Min	Előző 52 hét Max
EDÁSZ Rt.	13 200	13 200	13 759	14 500	13 350	8	701 700	51						

Budapesti Értéktőzsde Részvények (C) szekció

	Nyitó	Min.	Átlag	Max	Záró	Üzl. szám	Forg. (Ft)	Darab	Előző	Előző köt. dátuma	Vált. (Ft)	Vált. (%)	Előző 52 hét Min	Előző 52 hét Max
Arago	645	645	645	645	645	1	12 900	20	650	2000.08.10	-5	-0,77	302	1 000
Aranypók Rt.	-	-	-	-	-	-	-	-	10 990	2000.08.07	-	-	-	-
EHEP	-	-	-	-	-	-	-	-	690	2000.07.25	-	-	-	-
Eravis elsőbbségi	-	-	-	-	-	-	-	-	6 200	2000.08.09	-	-	-	-
Fűzfői Papír Rt	-	-	-	-	-	-	-	-	900	2000.08.10	-	-	-	-
Gardénia Rt.	-	-	-	-	-	-	-	-	240	2000.08.10	-	-	-	-
HB Westminster Rt.	160	160	160	160	160	1	320	2	106	2000.08.03	54	50,94	44	194
Humet Rt.	157	149	151	157	150	45	10 396 512	68 742	155	2000.08.10	-5	-3,23	15	270
Kartonpack	-	-	-	-	-	-	-	-	1 350	2000.08.04	-	-	-	-
Második Dev. Fact.	-	-	-	-	-	-	-	-	9 700	2000.08.02	-	-	-	-
Székesf. H.ip. Rt	-	-	-	-	-	-	-	-	300	2000.02.14	-	-	-	-
Sz.f. H.ip. Rt bem.	-	-	-	-	-	-	-	-	650	2000.06.28	-	-	-	-
Virginia	200	200	200	200	200	1	800	4	330	2000.08.02	-130	-39,39	150	396

Kárpótlási jegy

	Nyitó	Min.	Átlag	Max	Záró	Üzl. szám	Forg. (Ft)	Darab	Előző	Előző köt. dátuma	Vált. (Ft)	Vált. (%)	Előző 52 hét Min	Előző 52 hét Max
Kárpótlási jegy (A B)	730	701	721	734	715	30	3 172 056	4 397	731	2000.08.10	-16	-2,19	450	947

BÉT – határidős – BUX és részvényügyletek

Lejárat	Vétel	Eladás	Új	Régi	Záró	Változás	Menny.	Forg. (Ft)	Nyitott kötés áll.
BUX Index									
00.Október	-	-	-	-	8 503,50	8503,50	0	0	-
00.December	8 510,00	8 700,00	8 450,00	8 630,00	8 525,00	-70,00	2 142	1 836 885 000	40 811
01.Március	-	-	-	-	8 850,00	8850,00	0	0	-
01.Június	8 600,00	8 600,00	9 100,00	9 600,00	9 100,00	9100,00	0	0	4 713
BorsodChem részvény									
00.Szeptember	9 840,00	9 840,00	9 840,00	10 025,00	9 840,00	0,00	10	9 840 000	45
00.Október	-	-	-	-	10 280,00	10280,00	0	0	80
00.December	10 385,00	10 385,00	10 385,00	10 385,00	10 385,00	0,00	5	5 192 500	35
MATÁV részvény									
00.Szeptember	1 750,00	1 800,00	1 750,00	2 150,00	1 750,00	-50,00	29	51 487 000	266
00.Október	-	-	-	-	1 829,00	1829,00	0	0	-
00.December	1 795,00	1 862,00	1 795,00	1 862,00	1 795,00	-55,00	27	49 222 000	171
01.Március	1 865,00	1 990,00	1 865,00	1 990,00	1 865,00	-125,00	643	1 252 376 000	197
MOL részvény									
00.Szeptember	3 845,00	3 880,00	3 875,00	4 085,00	3 875,00	-5,00	45	17 455 000	5 949
00.Október	-	-	-	-	4 105,00	4105,00	0	0	30
00.December	3 950,00	4 040,00	3 980,00	4 070,00	3 980,00	-60,00	67	26 826 500	2 355
01.Március	4 095,00	4 175,00	4 095,00	4 175,00	4 170,00	-5,00	110	45 300 000	1 204
OTP részvény									
00.Szeptember	15 700,00	15 700,00	15 700,00	15 750,00	15 700,00	0,00	10	15 700 000	1 833
00.Október	-	-	-	-	15 640,00	15640,00	0	0	-
00.December	-	-	-	-	15 950,00	15950,00	0	0	7
01.Március	16 290,00	16 290,00	16 290,00	16 290,00	16 290,00	0,00	5	8 145 000	60
Richter részvény									
00.Augusztus	14 725,00	14 775,00	14 725,00	14 775,00	14 775,00	50,00	67	98 982 500	115
00.Szeptember	14 805,00	15 295,00	14 805,00	15 500,00	14 805,00	-170,00	125	188 298 500	454
00.Október	-	-	-	-	14 755,00	14755,00	0	0	-
00.December	14 900,00	15 295,00	14 900,00	15 500,00	15 250,00	350,00	93	140 782 000	93
TVK részvény									
00.Szeptember	3 495,00	3 605,00	3 495,00	3 870,00	3 530,00	35,00	74	26 420 000	1 420
00.Október	-	-	-	-	3 445,00	3445,00	0	0	-
00.December	3 300,00	3 655,00	3 600,00	3 655,00	3 650,00	50,00	25	9 131 000	506
01.Március	3 665,00	3 930,00	3 665,00	3 930,00	3 665,00	-175,00	420	158 495 000	120
01.Június	3 400,00	3 400,00	-	-	3 660,00	3660,00	0	0	-

Helyreállítják a királyszobrokat

A Hősök terén található ezredéves emlékmű szobrainak és architektúrájának felújítására írt ki pályázatot a fővárosi önkormányzat. Budapesten még nem volt ilyen léptékű szoborfelújítás, tudtuk meg *Szilágyi Andrástól,* a Budapest Galéria szakemberétől. Jövő augusztusig kijavítják a tizennégy királyszobor, az alattuk található domborművek, és a köríves kolonnád szélein található allegorikus bronzalakpárok (a Munka és a Jólét, a Tudás és a Dicsőség) sérüléseit, továbbá az emlékmű építményét. Mindenre összesen 365 millió forint áll rendelkezésre.

A Millenniumi emlékmű felújításnak ez lesz a második üteme. Az első 1995–1996-ban volt, akkor a harminc méter magas diadaloszlopot és a körülötte álló vezérszobrokat restaurálták ötvenötmillió forintért. Az ezt körülölelő kolonnádokra, ahol a királyszobrok állnak, csak most kerül sor, bár ezeket is megviselték az idők viharai. A építészeti munkálatok alatt a szobrokat eltávolítják, s azok is alapos restaurálásón esnek át (kivéve a Háború és a Béke lovas allegóriáit, amelyeket 1975–1979-ben már rendbe tettek).

Legrosszabb állapotban vannak a Szépművészeti Múzeum felőli királyszobrok, ezek ugyanis az emlékmű felállítása óta, mintegy száz éve helyükön állnak. Elképzelhető, hogy Könyves Kálmán szobrát például újra kell önteni, sérülései annyira súlyosak. Éppen ezért a pályázat eredményének kihirdetése után, a Szépművészeti oldalán kezdik a felújítást, valószínűleg júniusban, s ezt decemberre be is kellene fejezni. Az egésszel jövő év augusztus 10-ig kell végezni, a kiírás szerint.

Cs. L.

Képünk az öt évvel ezelőtti szoborrekonstrukció előkészületeit örökítette meg

FOTÓ: SZABÓ BARNABÁS

Az ezredéves emlékművet 1896-ban kezdték építeni Zala György és Schickedanz Albert tervei szerint. 1919-ben a Műcsarnok felőli királygalériáról ledöntötték a Habsburgok szobrait, Ferenc József mása elpusztult, s csak 1929-re öntötték újra. A második világháború után aztán végleg eltávolították a Habsburgokat a Hősök teréről.

AZ ELSŐ, AI

OPI

most ajándék metál fényez

Az Opel Astra nem csupán az 1999-es európai értéke

Ajánlatunk a május 31-ig forgalomba hel

OPI

1191 BUDAPEST, Üllői út 194

szakirányú iskolai végzettségű,
UNIX-, ORACLE-, WIN NT-ismerettel
rendelkező
munkatársakat keres.

Az államigazgatásban szerzett gyakorlat és az angolnyelv-tudás előnyt jelent.

Bérezés a Ktv. szerint.

A szakmai önéletrajzot és a szakirányú iskolai végzettséget igazoló okirat másolatát tartalmazó jelentkezéseket május 10-ig várjuk a következő címre:

Fővárosi Földhivatal,
1051 Budapest, Sas u. 19.

- építészmérnöki, városgazdasági vagy településmérnöki egyetemi vagy főiskolai végzettség,
- informatikai ismeretek,
- erkölcsi bizonyítvány,
- az elbírálásnál előnyt jelent a városrendezési gyakorlat, saját gépkocsi.

Építési Műszaki Iroda munkahelyre,

HATÓSÁGI MAGASÉPÍTÉSI MUNKAKÖRBE.

Alkalmazási feltételek:

- építész, magasépítő, szerkezetépítő mérnöki,településmérnöki, városgazdasági mérnöki egyetemi vagy főiskolai végzettség,
- informatikai ismeretek,
- erkölcsi bizonyítvány,
- saját gépkocsi,
- az elbírálásnál előnyt jelent a hatósági magasépítési gyakorlat.

A jelentkezéshez csatolni kell:

- a részletes szakmai önéletrajzot,
- a képzettséget igazoló okiratok másolatát.

Jelentkezési határidő: **2000. május 3.**

Érdeklődni lehet a **229-2611/120, 187**-es telefonszámon a személyzeti és munkaügyi irodán.

Cím: 1221 Budapest, Városház tér 11.

WWW.ALLASPONT.COM

BAUMAG Szövetkezeti ÉRTÉKPAPÍR

A BAUMAG Általános Befektetési Szövetkezet ajánlata tagjainak

NETTÓ ÉVES HOZAM

Lekötési idő	10 000–490 000 Ft-ig	500 000–2 990 000 Ft-ig	3 millió Ft-tól
1 hónap	évi 12%	évi 12%	évi 12%
2 hónap	évi 13%	évi 13%	évi 13%
3 hónap	évi 13.5%	évi 14%	évi 14.5%
6 hónap	évi 15%	évi 15.5%	évi 16%
9 hónap	évi 15%	évi 15.5%	évi 16%
12 hónap	évi 15%	évi 15.5%	évi 16%
24 hónap	2x14%	2x14.5%	2x15%

BELÉPÉS ÉS INFORMÁCIÓ A BAUMAG-IRODÁKBAN:

1024 Bp., Káplár u. 2/a. Tel: 315-1630 • 1042 Bp., Újpest, Árpád út 56. Tel.: 370-5284 • 1075 Bp., Madách I. tér 4. Telefon: 327-8430, 327-8420 • 1173 Bp., Rákoskeresztúr, Pesti út 8-12. Tel.: 256-9739 • 1202 Bp., Pesterzsébet, Kossuth L. u. 33., I. em., az Üzletközpontban. Tel.: 283-3282 • 1113 Bp., Bocskai út 37. Tel.: 386-8239 • 1035 Bp., Szentendrei út 4. Tel.: 388-6715 • 2040 Budaörs, Kamaraerdei út 11. Tel.: 06 (23) 508-708 • 2011 Budakalász, József A. u. 73. Tel.: 06 (26) 340-433 • 2600 Vác, Csányi László krt. 54. Tel.: 06 (27) 300-885 • **Bővebb információ a Teletext 536. oldalán**

ADÓAZONOSÍTÓ SZÁM ÉS SZEMÉLYI IGAZOLVÁNY SZÜKSÉGES!

LÉPJEN BE ÖN IS, MEGÉRI!

SZÁMALK

SZÁMALK

International Education Center, is looking for an Education Consultant for its English language programmes

We require:

- University Degree (preferably related to education)
- Fluent English
- Excellent management skills

We offer:

- Interesting job
- Attractive salary plus bonuses

Send CV in English & photo to Szamalk Rt. OKK-SES 1115 Bp., Etele út 68.

Benita a NATO-ba vinné Ausztriát

Az osztrákok holnap közvetlenül választanak államfőt, mégpedig hat évre. Egy-egy elnök csak két periódusban töltheti be a posztot. Thomas Klestil második megbízatása július 8-án jár le – a hagyománynak megfelelően ezen a napon iktatják be a holnap megválasztandó elnököt. Az induláshoz hatezer támogató aláírására van szükség; az idén egy fordulóban megszületik már a döntés, egyszerű többséggel, mivel a korábbi gyakorlattól eltérően csak két jelölt indult: Heinz Fischer, a parlament jelenlegi alelnöke, a Szociáldemokrata Párt eddigi alelnöke és Benita Ferrero-Waldner külügyminiszter, az Osztrák Néppárt elnökségének tagja. A legutolsó közvélemény-kutatási előrejelzések azt valószínűsítik, hogy Fischer fog győzni, bár előnye nem olyan mértékű, hogy százszázalékos biztonsággal ki lehetne zárni koalíció jelöltjének a győzelmét. A külügyminiszter asszony mindenekelőtt a nők szavazataiban reménykedhet, hiszen a több mint 6 millió választásra jogosultnak nagyobbik fele a szebbik nemhez tartozik, s körükben Ferrero-Waldner népszerűbb Fischernél.

Benita Ferrero-Waldner

1948. szeptember 5-én született Salzburgban, egy a második világháborúban megrokkant fogorvos lányaként. Jogi doktorátusának megszerzése után 1971-től Németországban vállalt állást. 1978 és 1981 között egy New York-i cég európai beszerzési osztályvezetője, majd visszatér Németországba. 1984-ben nem utolsósorban rendkívüli nyelvtudásának (hét nyelven tárgyalóképes) köszönhetően külügyi szolgálatba lép: a madridi osztrák nagykövetség munkatársa lesz. További külföldi kiküldetések következnek: Dakarban követségi tanácsos, Párizsban az osztrák diplomáciai képviselet helyettes vezetője. 1993-tól a bécsi külügyminisztérium protokollfőnökének helyettese. 1994-től az Egyesült Nemzetek Szervezete protokollosztályának vezetője. New Yorkból 1995-ben *Wolfgang Schüssel* akkori alkancellár és külügyminiszter hívja haza és nevezi ki a külügyminisztérium államtitkárává. Ezt a posztot Schüssel saját tehermentesítése érdekében létesítette. 2000 februárjában az első néppárti–szabadságpárti kormányban Schüssel kancellár külügyminiszterré nevezi ki. Tagja a Néppárt elnökségének. Benita Ferrero-Waldner második házasságban él egy spanyol irodalomprofesszorral, akit még Párizsban ismert meg. Megválasztása esetén júniusig mindenképpen külügyminiszter marad; egyelőre nem közölte, megtartja-e beosztását, ha veszít.

Heinz Fischer

1938. október 9-én született Grazban, szociáldemokrata családban. Apja, Rudolf Fischer 1954 és 1956 között a Raab-Schärf kormány kereskedelemügyi minisztere volt. Heinz Fischer jogi doktorként a bírósági gyakorlat után az akkori Osztrák Szocialista Párt frakciójának jogászaként kezd dolgozni, 1963 és 1975 között a frakció titkára, később ügyvezetője. Bruno Kreisky közvetlen munkatársa, tanítványa, sokáig politikai örökösének számított. 1983-tól, Kreisky visszavonulása után három éven át tudományügyi és kutatási miniszter, 1987 és 1990 között az SPÖ parlamenti frakciójának elnöke. 1990-től tizenkét éven át a parlament elnöke. A 2002-es kormányváltás, az SPÖ többségének elvesztése után máig a törvényhozás alelnöke. Fischer az SPÖ abszolút lojális tagjának, fontos ideológusának számít, kiegyensúlyozott politikus, akinek alkotmányjogi ismeretei megbízhatóak, s aki a törvényhozás elnökeként pártja érdekeitől függetlenül irányította a parlamenti munkát. Számos politikai, történelmi könyv szerzője. Magánéletéről a mostani választási kampányig keveset lehetett tudni: feleségével – Kreisky egyik norvégiai száműzetésbeli barátjának lányával – 35 éve él együtt, két leányuk van. Fischer veresége esetére bejelentette, hogy nyugdíjba vonul.

Lagymatag volt az elnökválasztási kampány

FOTÓ: REUTERS – HEINZ-PETER BADER

Holnap eldől, melyikük lesz a győztes

Az eseménytelen választási kampány csak a finisben látta el kicsit bővebb információval a választókat. Addig a két jelölt inkább csak szerénységben vetélkedett, az igények alálicitálásában: nem kell hivatali villa, felesleges a magas fizetés, ennél is kevésbé van szükség az üdülőrezidenciára.

Az egyetlen közvetlen megmérettetés, a televíziós vita, amelyet több mint egymillió-négyszázezren néztek némi élénkülést és témabővülést hozott. Igaz, *Benita Ferrero-Waldner* igyekezett megmaradni az ezerszer elmondott szövegnél, hogy tudniillik szeretné felfrissíteni a Hofburg levegőjét, az emberek elnökeként mindenkivel szóba állni, ehhez fogadóórákat tartani a fővárosban és vidéken egyaránt, másrészt ideje 70 százalékát külföldi utakon töltené, ahol külpolitikai és gazdasági tapasztalatait felhasználva oroszlánként küzd majd Ausztria érdekeiért.

A sokszorosan feltett kérdésre azonban Ferrero-Waldner végre azt is közreadta, hogy nem lenne kifogása *Jörg Haider* esetleges miniszteri kinevezése ellen. A jelzést vette az eddig habozó Szabadságpárt, s híveinek rögtön ajánlotta Ferrero-Waldner megválasztását.

Ugyanezen okból a Zöldek is elérkezettnek látták a választási ajánlás idejét, s ők, amint az várható volt, *Heinz Fischer* melletti voksolásra bíztatták híveiket. Az ellenfelénél ritkábban mosolygó, komolyabb – és sokak szerint ezért jóval szürkébb benyomást keltő – ellenfél, Heinz Fischer maga a szabadságpárti politikus esetleges felesketéséről feltett kérdésre úgy válaszolt, hogy a pillanatnyi helyzet, az osztrák érdekek mérlegelése után, az alkotmányos előírásoknak megfelelően cselekedne.

Eltér a két jelölt a különböző stíluson túl néhány, az osztrákok számára fontos tárgyi kérdésben is. Az egyfolytában önmagáról beszélő, saját érdemeit ismételgető Ferrero-Waldner Ausztria NATO-tagságát szorgalmazza, míg az igen szerény, szinte zárkózott Fischer a hagyományos semlegesség megtartásának híve.

A kampány egyébként nem volt durva, sőt, kifejezetten sportszerű jelenet is akadt. Az említett televíziós vitában a moderátor arra kérte Ferrero-Waldnert, oszlassa el a feltételezést, miszerint megválasztása esetén a néppárti kancellár bábjaként fog működni. Fischer azonnal rendreutasította a moderátort, kérve vonja vissza a „báb" minősítést. Nagy sikere persze nem volt Fischer eleganciájának: hívei nem örültek, hogy nem használta ki a leleplezésben rejlő lehetőséget.

A közvélemény-kutatók véleménye megoszlik a holnapi választás kimeneteléről. Bár Fischer eleinte toronymagasan vezetett, a választás előtti héten csaknem fej fej melletti eredményt jeleztek a felmérések: Ferrero-Waldner töretlen mosolyával, országjáró turnéin fáradhatatlan kézfogásaival, megannyi nevét viselő bárgyú ajándék kiosztásával tartalmi semmit mondását feledtetve láthatóan sok új hívet szerzett. Ráadásul kiszámíthatatlan, mennyiben jön be a női államfő lehetőségére alapozott Ferrero-Waldner-kampány, nem szavaznak-e a szociáldemokraták táborából is a nők inkább rá – illetve fordítva, a meglehetősen konzervatív Néppártból a férfiak nem utasítják-e el a nőt a legmagasabb közjogi méltóságban. Ferrero-Waldner esetében hátrány lehet a németül szinte alig beszélő spanyol irodalomprofesszor férj, s ugyanígy voksokba kerülhet Fischer szociáldemokrata kötődése, évtizedes SPÖ-funkciója.

Bécs, 2004. április

SZÁSZI JÚLIA

Az osztrák államfő véleményt formál

A kampány bírálói felrótták, hogy bizonyos kérdésekben egyik jelölt sem nyilvánított véleményt. Nem tudni például, hogyan kezelnék a menekültkérdést, a kábítószer-fogyasztás problémáját. Bárhogy vélekedjenek is, konkrét kérdések megoldására Ausztria elnökének gyakorlatilag nincs kompetenciája. Lényegében elméleti a legfontosabb, alkotmány által biztosított hatásköre is: az elnök feloszlathatja a parlamentet, meneszthet a kormányt, illetve új választásokat írhat ki.

Az államfői tehetetlenségre jó példa volt *Thomas Klestil* esete: négy évvel ezelőtt, amikor a győztes *Schüssel* kancellár először választotta partnerévé a szélsőjobboldali hírben álló Szabadságpártot, késleltethette, de nem akadályozhatta meg a kormány tényleges megalakulását. Igaz, *Jörg Haider*, aki az első koalíciós megállapodást pártelnökként még aláírta, valószínűleg Klestil bizalmatlansága láttán vonult ki az országos politikából. Mindez valamelyest enyhítette az Ausztria körül Európában és a világban kialakult rossz hangulatot.

Az államfő a parlamentben elfogadott törvények végső aláírója, s ha kételyei vannak, kérheti az alkotmányos vizsgálatot. Bár a törvények kidolgozására, a konkrét történésekre nemigen lehet befolyása, véleményformáló szerepe igen nagy. Klestil például minden alkalmat megragadott arra, hogy felemelje szavát az eldurvuló politikai vitalégkör ellen, óvott minden szélsőséges megnyilvánulástól, akár az EU-bővítés elleni kampány, akár a szegények kirekesztése volt az éppen aktuális téma.

S. J.

HIRDETÉS

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

„KÜZDELEM A MUNKA VILÁGÁBÓL TÖRTÉNŐ KIREKESZTŐDÉS ELLEN"

Az ESZA Európai Szociális Alap Nemzeti Programirányító Iroda Társadalmi Szolgáltató Kht.
– az Európai Unió és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
közös finanszírozásában –
pályázatot hirdet a HU2003/004–347-05-03.
„Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen" című Phare programra
Közzétételi hivatkozási szám: EuropeAid/119735/D/G/HU

Támogatható tevékenységek:

1. komponens: Legalább 50 fő tartós munkanélküli foglalkoztatása és komplex munkaerő-piaci (re)integrációja civil szervezetek, önkormányzatok vagy önkormányzati társulások kezdeményezésein alapuló, a helyi, térségi szociális szolgáltatások kapacitásbővítésére irányuló projektek megvalósításával.

2. komponens: Legalább 50 fő halmozottan hátrányos helyzetű, elsősorban roma tartós munkanélküli foglalkoztatása és munkaerő-piaci (re)integrációja, életkörülményeik és szolgáltatásokhoz való hozzáférésük javítását szolgáló, helyi kezdeményezéseken alapuló projektek megvalósításával.

A támogatható projektek teljes időtartama:
1. komponens esetében 22 hónap,
2. komponens A típus esetében 13–16 hónap,
2. komponens B típus esetében 22 hónap.

A támogatható projektek költségvetése:
1. komponens esetében 660 és 820 ezer euró közötti,
2. komponens A típus esetében 220 és 440 ezer euró közötti,
2. komponens B típus esetében 660 és 820 ezer euró közötti.

A teljes projektköltségvetés minimum 10%-át a pályázónak, partnereinek vagy az együttműködő szervezeteknek társfinanszírozásként készpénzben kell biztosítania. A program teljes költségvetése 17,3 millió euró. A támogatható tevékenységek célterülete Magyarország.

A támogatható pályázók:
- önálló jogi személyiséggel rendelkező non-profit nem állami szervezet, vagy
- helyi (települési) önkormányzat, illetve megyei/fővárosi önkormányzat, vagy
- helyi önkormányzatok állandó, vagy a pályázat megvalósítása érdekében létrejött társulása.

A pályázatok kizárólag más szervezetekkel alkotott partnerségben nyújthatók be. A partnerek székhelye lehet Magyarországon, vagy az Európai Unió tagállamaiban, illetve a Phare országokban, vagy Cipruson, Máltán, Törökországban.

A teljes pályázati dokumentáció elérhető az ESZA Kht. honlapján (www.esf.hu), valamint beszerezhető a Regionális Fejlesztési Ügynökségeknél:
- Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 3529 Miskolc, Csabai kapu 37.
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 4025 Debrecen, Miklós utca 18.
- Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 6720 Szeged, Oroszlán utca 2.
- Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 8000 Székesfehérvár, Rákóczi út 25.
- Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 1146 Budapest, Hermina út 17.
- Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 7400 Kaposvár, Szántó u. 5.
- Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.: 9400 Sopron, Új utca 12.

A pályázatok beérkezésének határideje: 2004. július 23. 14 óra.

design: Nagy Tamás

AZ ÖRMÉNY GENOCÍDIUM 89. ÉVFORDULÓJÁN A VILÁG ÖRMÉNYEI AZOKRA A HONFITÁRSAIKRA EMLÉKEZNEK, AKIK AZ 1915-ÖS TÖRÖKÖK ÁLTALI NÉPIRTÁS ÁLDOZATAIVÁ VÁLTAK.
MÁSFÉL MILLIÓ SORS.
MÁSFÉL MILLIÓ MEGSEMMISÍTETT ÉLET.

Április 24-én, 17 órakor Budapesten, a XI. kerület Orlay u. 6. alatti Örmény Katolikus Lelkészségen gyászmise keretében emlékezünk az elpusztítottakra, a megkínzottakra, az emigrációba kényszerültekre, a lelkileg megtiport túlélőkre.

ARMÉNIA NÉPE KULTURÁLIS EGYESÜLET

AJÁNLATI FELHÍVÁS

A Budapest Airport Rt. (a továbbiakban: ajánlatkérő) meghirdeti nyilvános beszerzési eljárását az alábbiak szerint:

1. Ajánlatkérő neve: Budapest Airport Rt.
Ajánlatkérő címe: Budapest-Ferihegy 1675 Pf. 53
Kapcsolattartó neve:
Radányi János Telefon: (1) 296-6593, Fax: (1) 294-4663.
E-mail címe: janos.radanyi@bud.hu

2. A beszerzés tárgya: Markerek és távvezérlőjük cseréje
A beszerzési eljárás száma: 86/2004.

3. Az ajánlati dokumentáció ára: 50 000 Ft + áfa
A fizetés módja: az Ajánlatkérő OTP Bank Rt.-nél vezetett 11794008-20511492. sz. számlájára történő átutalás. Az átutalásnál hivatkozni kell a beszerzési eljárás számára.

4. Az ajánlati dokumentáció rendelkezésre bocsátásának módja:
A dokumentáció megküldését a pályázó az átutalást igazoló dokumentum (banki igazolás vagy számlakivonat) ellenében kezdeményezheti az ajánlatkérő megjelölt kapcsolattartójánál legkésőbb 2004. május 10. 16. 00 óráig.
Ajánlatkérő az ajánlati dokumentációt a megvásárlás tényének igazolását, illetve a www.bud.hu honlap Aktuális/Pályázatok oldaláról letölthető, kitöltött és aláírt elismervény eljuttatását követően elektronikus úton (e-mailen) juttatja el az ajánlattevők részére, illetve azzal egyidejűleg postán is megküldi.
Az ajánlati dokumentáció, valamint annak ellenértéke nem jár vissza, kivéve, ha az ajánlatkérő visszavonja az ajánlati felhívást. Ebben az esetben az ajánlatkérő kötelezettséget vállal arra, hogy a visszavonástól számított 15 napon belül visszatéríti az ajánlati dokumentáció ellenértékét.
Az ajánlati dokumentációt a megvásárlást megelőzően tanulmányozás céljából az Ajánlatkérő igény szerint az érdeklődők rendelkezésére bocsátja elektronikus formában azzal a megjegyzéssel, hogy a beszerzési eljárásban ajánlattevő csak az lehet, aki az ajánlati dokumentációt megvásárolta.

Holnap szoboravatás Aradon

Átadják a két nép megbékélési parkját is

TIBORI SZABÓ ZOLTÁN
kolozsvári tudósítónk

Arad pedig a magyar Golgota – mondta Kossuth Lajos. Szavainak súlyáról, metaforájának igazáról az elmúlt években, évtizedekben az erdélyi magyarság a hányatott sorsú Szabadság-szobor kapcsán is újra meg újra meggyőződhetett. A kitartás azonban ez alkalommal meghozta gyümölcsét: a városban újra köztérre került az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc tizenhárom vértanú tábornokának emlékét, a szabadság szellemét őrző és hirdető szoborcsoport.

Vasárnap – magyar idő szerint – délben leplezik le (79 év után ismét) Zala György alkotását. A Tűzoltó téri ünnepségen – amelyet a *Duna Televízió* élőben közvetít – jelen lesz és beszédet mond *Medgyessy Péter* kormányfő, *Dávid Ibolya*, az Országgyűlés alelnöke, *Markó Béla*, az RMDSZ elnöke, valamint *Razvan Theodorescu* román művelődési és egyházügyi miniszter. (*Adrian Nastase* román kormányfő Berlinben és Brüsszelben jár a napokban, nem lesz jelen Aradon, s – a korábban elterjedt hírekkel ellentétben – Gyulára sem megy.)

A téren kialakított magyar–román megbékélési parkban, a Szabadság-szoborral szemben az elmúlt napokban lebontott városi polgárőrség (egykori tűzoltólaktanya) épületének a helyén áll majd a *Ioan Bolborea* román szobrászművész által készített diadalív. Ennek egyelőre csak életnagyságú makettje látható a téren. A diadalív az 1848-as román forradalom emlékezetét örökíti meg, s annak egyik – Kossuth Lajost és Nicolae Balcescut egymás mellett ábrázoló – domborműve a magyar–román kapcsolatokra is utal.

A Szabadság-szobrot a héten állították fel a Tűzoltó téren. A helyreállítási munkálatok 230 ezer euróba (57 és fél millió forintba) kerültek. Az erdélyi és az anyaországi magyarság közadakozással a talapzat újraállításához szükséges 15 ezer eurót (3,7 millió forintot) gyűjtötte össze. A különbözetet a magyar kormány finanszírozta. Az emlékművet restauráló művészcsoport egyik tagja, *Kocsis Rudolf* szobrászművész kérdésünkre közölte: csütörtökön a szobrokról lemosták a helyreállítási munkálatok porát, de apróbb restaurálási munkákat még a leleplezést követően is végeznek majd, elsősorban a talapzaton.

BUDAPESTRE LÁTOGAT MA *Mircea Geoana* román külügyminiszter, hogy részt vegyen a magyarországi román ortodox napok ünnepségein. A román diplomácia vezetője *Hiller István* kulturális miniszterrel együtt felavatja a Gozsdu-udvar bejáratánál elhelyezett emléktáblát. (MTI)

■ ARAD – TŰZOLTÓ TÉRI MAGYAR–ROMÁN MEGBÉKÉLÉSI PARK

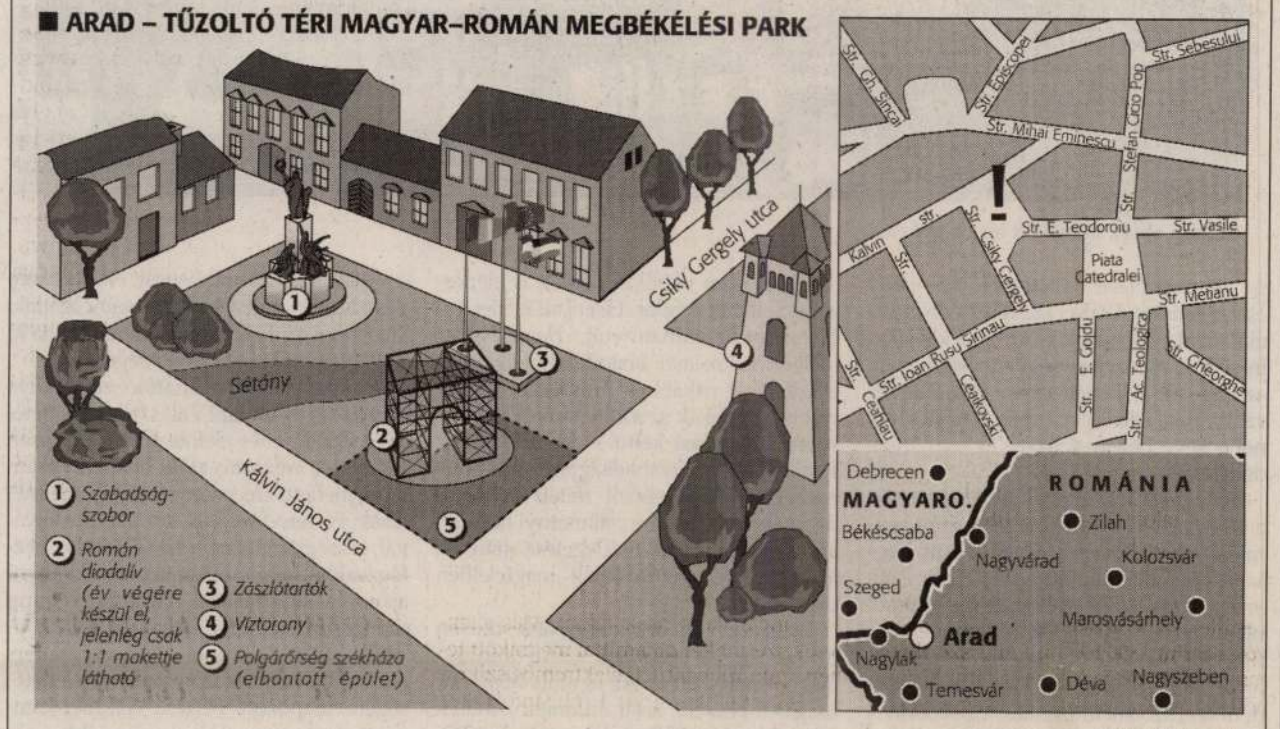

NÉPSZABADSÁG-grafika

Markó Béla: A múltunk megfér egymás mellett

Az aradi Szabadság-szobor köztérre való visszahelyezésével és ünnepélyes leleplezésével ismét bebizonyosodik, hogy a romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) következetes politikája eredményes, és hogy a szemléletváltás lassan Romániában is bekövetkezik – jelentette ki lapunknak *Markó Béla*. Az RMDSZ elnöke rámutatott: a szobor helyreállításáért folytatott harc politikai konklúziói a szövetség szempontjából is fontosak. Fél évvel ezelőtt válság alakult ki az RMDSZ és a román kormánypárt között, mert a visszaállítás előkészületeit – az aradi városi önkormányzat vonatkozó határozata ellenére – leállították. A hónapokig húzódó válságot csak az idei márciusi kormányhatározat elfogadása oldotta fel. – Tavaly ősszel sokan úgy értékelték, zsákutcába jutott az a politikai eszközrendszer, amelyet az RMDSZ használt, a szövetség és a román kormánypárt közti együttműködést nem lehet folytatni, és a viszonyt ezért meg kell szakítani, hiszen egy számunkra érzelmileg, szimbolikusan fontos kérdést nem tudtunk megoldani – mondta.

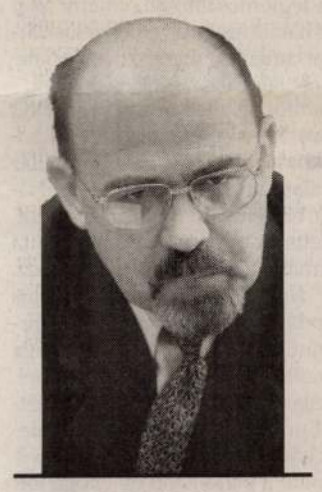

Markó Béla

Markó elismerte: számára is dilemmát jelentett akkoriban ez a kérdés. Napokon át tárgyaltak róla, és végül arra a következtetésre jutottak, nem szakítják meg az együttműködést. – Fél év után bebizonyosodott, hogy következetes politikánk eredményes volt. Ez azért nagyon fontos, mert megerősítette az RMDSZ eddigi politikai eszközrendszerét, az abba vetett bizalmat – hangsúlyozta. A szövetségi elnök szerint igazolódott, hogy az RMDSZ ma már ilyen nehéz kérdést is képes megoldani. Ami pedig nemcsak az RMDSZ, hanem az egész magyar közösség számára is rendkívül fontos üzenet: lassan Romániában is elérhető a szemléletváltás. – A szoborvita pontosan arról szólt, hogy kinek a történelme lehet otthon Erdélyben, kinek a műalkotásai lehetnek ott a közterekben. Annak, hogy eljutottunk egy ilyen megoldáshoz, ahol ott lesz a Szabadság-szobor, de vele szemben a román történelmet megörökítő diadalív is, az az üzenete: egyazon térben és időben mindkét múlt megfér egymás mellett – szögezte le.

T. Sz. Z.

Egy emlékmű 137 éve

1849. október 6-án kivégzik az aradi vértanúkat.
1867: osztrák–magyar kiegyezés, megalakul az aradi szoborbizottság.
1877: Huszár Adolf szobrászművész nyeri a pályázatot.
1881: a vesztőhelyen felállítják a ma is látható obeliszket.
1885: Huszár Adolf meghal; a munka folytatásával a 27 éves Zala György szobrászművészt bízzák meg, aki átdolgozza elődje terveit.
1886: gyűjtés indul a költségek fedezésére, a magyar katolikusok, reformátusok, evangélikusok és izraeliták mellett románok is adakoznak.
1890: október 6-án, Arad főterén leleplezik a szobrot.
1919: a román hadsereg bevonul Aradra.
1925: a Bratianu-kormány dönt a lebontásáról.
1956: lehetőség nyílik a szobor helyreállítására, de a magyarországi forradalom miatt a munkálatokat leállítják.
1968: romániai magyar értelmiségiek a szobor visszaállítását kérik Ceausescutól, aki ezt elutasítja.
1990: az előző évi fordulat után újra remény nyílik a szobor visszaállítására, de a marosvásárhelyi pogrom nyomán a terv ismét kivitelezhetetlenné válik.
1996: a szobor ügye bekerül a Horn–Iliescu alapszerződés mellékletébe.
1999: az RMDSZ kormányzati szerepvállalása, illetve *Dávid Ibolya* magyar igazságügy-miniszter személyes közbenjárása révén szeptember 24-én a román kormány eldöntötte: a szoboralakokat átadja az aradi minorita rendnek; október 1-jén a szobrot a minoriták rendházának udvarára szállítják.
2001: az RMDSZ megállapodik a román Szociáldemokrata Párttal, a munkálatokat azonban román részről halogatják.
2002: aradi beszédében *Markó Béla* RMDSZ-elnök a szobor méltó helyre történő visszaállítását követeli; november 26-án az aradi tanács megszavazza az erről szóló határozatot.
2003: a magyar kormány 65 millió forintos támogatást hagy jóvá a helyreállítási munkálatok költségeire; Bukarest formai okokra hivatkozva a munkát leállítja; *Medgyessy Péter* a román ígéretek betartását követeli; Markó és *Adrian Nastase* miniszterelnök megállapodik a köztéren történő felállításról.
2004: Megállapodás a magyar–román megbékélési parkról; román szélsőségesek tüntetnek a szobor helyreállítása ellen; április 18-án a Tűzoltó térre szállítják a szobor elemeit.

A tétovaság vége

TAMÁS GÁBOR

Legalább megtanulnak rendesen írni, meg olvasni. Aki meg nem, az majd jó pénzt ad annak, aki már most is tud. E pikírt megjegyzés nagyjából két és fél éve a brüsszeli repülőtéren, a budapesti gépre várakozó újságírók előtt hangzott el a véletlenül éppen ugyanarra a járatra jegyet kapó, akkor is, ma is fontos funkciót betöltő agráradminisztrátor szájából. Szavai azokra az aggodalmakra feleltek, amit a rövid „fejtágítón" részt vett tudósítók rendre felsoroltak ott, Európa hivatalos centrumában. Hogy például felkészületlen a magyar paraszt erre az uniós regulára, bonyolultak a kérdőívek, a SAPARD-pályázatok kitöltéséhez minimum könyvelői végzettség kell, és még sokáig lehetne így folytatni a sort.

Az illető csak mosolygott, majd az idézett megjegyzéséhez vonásait komolyra igazítva – talán tényleg csak viccelt? – hozzáfűzte: Portugáliában jó néhány éve sokkal rosszabb volt a helyzet, mégis meg lehet nézni ma, hol tartanak. A kényszer nagy úr, a pénzért bizony a magyar gazda is sokat megtanul majd a csatlakozás után. És – emelte fel ujját – ennek kárát aligha látja majd.

Alig egy héttel a sokat emlegetett csatlakozás előtt a parasztok boldogulásáért hivatalosan felelőssé tett minisztérium, az FVM kissé megnyugodva – legutóbbi megnyilvánulásaik után rendre szinte hallom a megkönnyebbült, mélyről jövő sóhajt – arról számol be nekünk, hogy az uniós támogatások kifizetéséhez szükséges regisztrációs rendszer egyrészt a szigorú brüsszeli bürokraták részéről szinte teljesen elfogadottnak tekinthető, másrészt a hazai költségvetésből már előleget is kaphat csaknem háromszázezer gazdálkodó. Nagy gond tehát nincs, ráadásul jól telelt a búza is, viszik a magyar csirkét is, hál' istennek.

Ám e sorok írójának módjában állt tájékozódni, hogyan is áll a helyzet néhány megyei hivatalban, miket mondanak az ügyintézők az érdeklődő ügyfeleknek. A kép nem túl rózsás. Először is kevés a már kiadható blokktérkép – vagyis az a légifénykép-részlet, amin a gazda pontosan bejelölheti, hol és mit termel –, másrészt a már meghirdetett uniós pályázatokról is mintha túlságosan keveset tudnának az ügyintézők.

Ne habozzunk kijelenteni: mindez, vagyis a gazdák tájékozatlansága és az ügyintézők tétovasága egy sok éve tartó szerves folyamat természetes következménye. Emlékszem, amikor részt vettem azon az 1996-os agrárminisztériumi értekezleten, amikor az uniós feltételrendszer, illetve az ahhoz kapcsolódó adatszolgáltatás első részletes ismertetése megtörtént. Az akkori főosztályvezetők, más organizátorok arcát fényképezni kellett volna. A tárca első emeleti tanácskozójában a legyintő közöny, a várható pluszmunka miatti utálkozás és az álmos unalom uralta a hangulatot. Pedig az alapokat, a hihetetlen mennyiségű munka fő irányvonalait akkor kellett volna szigorú kontúrokkal kijelölni, ehelyett az egyik – majd' leírtam melyik – állami főtisztviselő csendben végigaludta az egész procedúrát.

Azóta kormányok váltották egymást. A mostaniaktól eltagadni nem lehet, hogy igyekeztek rálépni az uniós gázpedálra, és legalább az adminisztrációs feltételek immár nem – vagy csak kis részben – hiányoznak a magyar paraszt uniós belépőjéhez. De az egész helyzet felett örvendezni senkinek sincs oka, így nekik sem. A magyar agrárcsatlakozás nem ünneplős, derűs aktus lesz, hanem izzadságszagú, „melós", kínlódással teli, s igazából részeredményeket hozó folyamat időleges lezárása. Mert ne feledjük: az uniós agrárszabályozás éppen mostanában alakul (már megint) át. Lehet, hogy az új viszonyok éppen nekünk kedveznek majd. Lehet, hogy nem.

De hogy az általános tétovaságnak vége van, az biztos.

Hallgatás

ACZÉL ENDRE

Gyanítom, soha nem fogjuk megtudni, voltaképpen hány (néhány ezer? vagy „csak" pár száz?) áldozata volt az észak-koreai tehervonat-robbanásnak. Ezt az észak-koreai nép fogja legkevésbé, s ha igen, akkor a legutoljára megtudni, mivelhogy az arrafelé uralkodó rendszer velejéig sztálinista, s mint ilyen, hajlamos valamennyi katasztrófát – természetit és nem természetit – önnön politikájára vetülő árnynak tekinteni. Arra a srófra jár az agya ugyanis, hogy ő felelős mindenért, vagy ha nem, akkor az utca népe, amilyen botor, őt teszi azzá. A „boldog és virágzó" ország hivatalosan projektált, a szabad nyilvánosság minden kontrolljától mentes önképébe sehogyan sem férnek bele a szerencsétlenségek. A sztálini típusú rendszerek, miképp lakóik is, nem lehetnek mások, mint szerencsések.

A tévedések elkerülése végett megjegyzem, hogy a hallgatásnak (hazugságnak, elhallgatásnak, mismásolásnak) ez a hagyománya olyan országokból sem veszett ki, amelyek maguk mögött hagyták a kommunizmust vagy csak névleg gyakorolják. Elég itt utalni a Kurszk tengeralattjáró, avagy a SARS-vírus ügyének oroszországi illetve kínai „kezelésére". Vannak itt tartalékok.

Sőt, egy második közbevetés gyanánt emlékeztethetnék az ázsiai embereknek arra a hitére – mint a kommunista vezetők szocializációjának járulékos jegyére –, hogy a katasztrófák valamilyen közelgő politikai földindulás hírvivői. Ami úgy értendő, hogy e földindulás már „benne van" a társadalom méhében, s e bentlétről a katasztrófa ad jelzést. Közel harminc évvel ezelőtt a kínai nép a nagy tangsani földrengés (negyedmillió halott) „üzenetéből" olvasta ki azt, amiről a hivatalos propaganda mélyen hallgatott – hogy tudniillik közeleg Mao Ce-tung halála, s az utódok háborúja.

Tessék elképzelni, hogy egy olyan vezetés, mint az észak-koreai – melyhez képest a hajdani kínairól a szókimondás szobrát lehetett volna megfaragni – mennyire „igényelné" most, hogy az általa terelt nyáj (23 millió, jelentős részben éhező ember) a rjongcsoni vasúti szerencsétlenségből esetleg ugyanazt olvassa ki, mint a hajdani kínai!? Pláne, hogy a „kedves vezér", a Pekingből hazatérő Kim Dzsong Il vonata éppen ugyanazon a vasúti csomóponton robogott át valamivel korábban, ahol a tragédia megesett... (E két tényt még az átlag észak-koreai is könnyedén egybeolvashatta volna, hiszen azt mindenki tudja, hogy Kim nem száll repülőgépre, s ha vonaton érkezett vissza Phenjanba, akkor csak Rjongcsonon át vezethetett az út.)

Mi, vezető koreai elvtársak, hallgatunk tehát. Mellesleg arról is hallgattunk, hogy Kim Dzsong Il elment Pekingbe, miáltal majd három éve most első ízben vállalkozott külföldi kiruccanásra. Az utazás (forma szerint: nem hivatalos látogatás) ténye csak Kim hazaérkezte után került az észak-koreai nap világára. Hallgattunk továbbá arról is, hogy a teljes kínai vezetéssel lefolytatott pekingi tárgyalások egyik fő témája az Egyesült Államok és Észak-Korea nukleáris vitája (közelebbről: az észak-koreai nukleáris program likvidálása) volt, amelynek eredményes lezárásáért a kínaiak nem közönséges diplomáciai erőfeszítéseket tesznek. Kim Dzsong Il és szoldateszkája konokul azt sugallja az észak-koreai népnek, hogy minden idevonatkozó döntést szuverén módon hoz meg, legjobb barátaira se hallgat. Végképp hallgattunk aztán arról, hogy romba döntött és még maradékaiban is teljesen militarizált gazdaságunk egyik napról a másikra él, s erre se volna képes, ha Kínából nem áramolnának az élelmiszer- és olajszállítmányok. E sajnálatos állapot a kommünikékben „gazdasági együttműködésként" jelenik meg. Tényleg, nem jobb hallgatni?

Orosz–amerikai útkeresés

Putyin elnök és Condoleeza Rice moszkvai találkozója

Moszkvának és Washingtonnak sikerült megállapodni a stratégiai kérdéseket érintő tárgyalások menetrendjében. Az orosz fővárosban tárgyaló Condoleeza Rice nemzetbiztonsági főtanácsadó asszony ugyanakkor leszögezte: az Egyesült Államok Oroszország beleegyezése nélkül is folytatja a rakétavédelmi kísérleteket.

MOSZKVAI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Az orosz államfő és az amerikai nemzetbiztonsági főtanácsadó FOTÓ: REUTERS

Condoleeza Rice-t tegnap fogadta *Vlagyimir Putyin* orosz elnök és *Szergej Ivanov* védelmi miniszter is. Putyin szerint a magas rangú amerikai delegáció látogatása bizonyítja, hogy a „*Bush* elnökkel létrejött megállapodás realizálódik". Mint ismeretes, a két államfő a genovai G8-csúcson megegyezett, hogy folytatják a tervezett amerikai rakétavédelmi programmal kapcsolatos egyeztetéseket, és a kérdést összekötik a nukleáris arzenál csökkentésének témakörével. Rice asszony szintén konstruktívnak minősítette a megbeszélést, amely „Genova szellemében zajlott". Az amerikai nemzetbiztonsági főtanácsadó szerint „magunk mögött kell hagyni a (rakétavédelmi rendszerek korlátozásáról szóló) ABM-szerződést, és amit ez jelent, a hidegháborút is". Putyin hangsúlyozta, hogy a konzultációk során az orosz nemzetbiztonsági érdekeket is figyelembe kell venni.

Rice asszony ezt követően *Szergej Ivanov* védelmi miniszterrel találkozott. A megbeszélést összefoglalva Ivanov újságírókkal közölte, hogy Moszkva és Washington új utat keres a nemzetközi biztonság eddiginél „komolyabb és tartósabb alapjainak" kidolgozására. Ennek részleteit azonban egyelőre még senki nem ismeri – tette hozzá.

A két ország mindenesetre nem ellensége egymásnak – szögezte le az orosz védelmi tárca vezetője. Washington és Moszkva több területen – például a nemzetközi terrorizmus elleni harcban – is együtt kíván működni.

A védelmi miniszter elismerte, hogy a stratégiai stabilitás, különösen a támadó- és védelmi fegyverek kérdésben eltérnek az álláspontok. A feleknek azonban sikerült megállapodni a stratégiai tárgyalások menetrendjében. Augusztus 7-én orosz szakértői küldöttség utazik Washingtonba. Putyin és Bush egyébként legközelebb októberben, a sanghaji csúcsértekezleten találkozik egymással.

Szalai Zoltán

Robertson Szl

Az albán lázadók visszavo

Rövid huzavona után a macedóniai albán lázadók kiürítették a Tetovo környékén elfoglalt hadállásaikat. Az északnyugat-macedóniai városnál elcsitultak a harcok. Háromtagú küldöttség élén Szkopjéba érkezett tegnap George Robertson NATO-főtitkár, aki a tárgyalások folytatására és a válság békés rendezésére próbálja rávenni a macedónok és a helyi albánok politikai vezetőit.

HÍRÖSSZEFOGLALÓNK

Megkezdődött az albán gerillák kivonulása azokról a területekről, amelyeket a július 6-án életbe lépett tűzszünet óta foglaltak el. A macedóniai albánok szakadár hadserege (UCK) főleg az ország északnyugati részében fekvő Tetovo környékén foglalt el új hadállásokat. A lázadók több falut is hatalmukba kerítettek, ahonnan elüldözték a macedónokat. Következő lépésben vissza kell engedni otthonukba az elmenekülteket, erre a lázadók egyik vezetője kötelezettséget vállalt.

Macedón katonai források szerint a kivonulás során nem történt incidens. Az UCK lázadói megkezdték a Tetovo környéki útakadályok és barikádok eltávolí-

Elfogatóparancs

A macedón hatóságok „emberiség elleni rancsot adtak ki tegnap a Nemzeti Felszab vezet vezérei, köztük *Ali Ahmeti* politik szóló közlemény azon a napon látott nap szavonulást az ország északnyugati részé a belügyminisztérium elegendő bizonyíté ról, hogy a tizenegy gerillavezér tevéken izálása", vagyis területe egy részének ki egy Nagy-Albánia létrehozásának szánd egyik fő pénzügyi támogatójának számít

Prohorenko: Nem akarunk kereskedelmi háborút

Orosz részről válaszintézkedés volt az a július 14-én elfogadott kormánydöntés, amelynek értelmében (a közzétételétől számított egy hónap, vagyis augusztus 20. után) speciális vámot vetnek ki egyes magyar termékekre – nyilatkozta a *Népszabadságnak* az Oroszországi Föderáció budapesti kereskedelmi képviseletének vezetője. *Alekszandr Prohorenko* szerint Magyarország immár több mint két éve olyan behozatali korlátozásokat léptetett érvénybe egyes orosz fa-, illetve vegyipari termékekre, amelyek az orosz értelmezésben ellentétesek a két ország gazdasági együttműködését szabályozó, 1947-es kereskedelmi egyezménnyel, s ellentmondanak a WTO (Világkereskedelmi Szervezet) által deklarált elveknek is. A diplomata elismerte ugyan, hogy az orosz büntetővám sem WTO-konform, ám arra hivatkozott, hogy ez válaszintézkedés. Moszkva szerette volna a problémát tárgyalóasztalnál megoldani, de ezek a próbálkozások két éven át sem hoztak eredményt – tette hozzá.

Ami a 15 százalékos büntetővámmal sújtott árukat illeti – itt egyebek között magyar fagyasztott zöldségekről, gyümölcslevekről, növényolajokról van szó –, az orosz kereskedelmi képviselő nem tudott részleteket közölni arról, hogy konkrétan miért ezeket választották ki Moszkvában.

– Moszkva nem kíván kereskedelmi háborúba bonyolódni Magyarországgal, orosz részről korábban nem is születtek ilyen jellegű intézkedések, de szeretnénk, hogy a magyar fél se korlátozza szállításainkat – hangsúlyozta Prohorenko, kifejezve meggyőződését, hogy a tárgyalások folytatódnak.

F. J. Gy.

Az EU is szót kér a rakétavédelemben

MTI-JELENTÉS

„Amennyiben az Egyesült Államok és Oroszország megállapodik (a rakétaelhárító rendszerekről), kívánatos lenne, ha nem feledkeznének meg Európáról sem" – mondta a háromnapos ukrajnai látogatáson tartózkodó *André Flahaut* belga védelmi miniszter ukrán kollégájával, *Olekszandr Kuzmukkal* közösen tartott sajtóértekezletén Partenitben.

George W. Bush amerikai elnök a Brüsszelben tartott NATO-csúcstalálkozón személyesen is megígérte európai szövetségeseinek, hogy az Egyesült Államok mindvégig konzultál velük a Washington által tervezett rakétavédelmi rendszer kiépítéséről, sőt részvételt is ajánlott nekik a programban. *Condoleeza Rice* nemzetbiztonsági főtanácsadó moszkvai tárgyalásai és az érlelődő megállapodás a kétoldalú tárgyalásokról érezhetően meglepte a nyugat-európai kormányokat, ennek tükröződése a belga védelmi miniszter ukrajnai kijelentése.

Flahaut katonai küldöttség élén tett látogatást Ukrajnában. A sajtóértekezleten kijelentette, hogy szükség van egy európai védelmi rendszer létrehozására, amely

Amerikai nyi

WASHINGTONI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Majd negyven évvel a blokád bevezeté se után a washingtoni képviselőhá megszavazta, hogy szüntessék meg a amerikaiak kubai utazásának tilalmát. A 240:186 szavazatarányú döntést eg költségvetési törvény mellékletekén hozták. A határozathoz még a szenátus és az elnök jóváhagyására is szükség van. *William Delahunt* demokrata képviselő mindenesetre azt mondta, hogy, „ideje, hogy lebontsuk a magunk berlini falát, amely akadályozta az amerikaiak szabad utazását".

Az érvényes szabályok szerint amerikai állampolgárok csak tanulmányi vagy humanitárius célból, esetleg családlátogatásra utazhattak Kubába – külön pénzügyminisztériumi engedéllyel. Ennek ellenére a turizmus létezik: az amerikaiak kanadai, vagy mexikói közvetítéssel utaznak a karibi szigetre üdülni. A tilalom eltörlésének hívei azzal érveltek hogy a kereskedelmi és utazási blokád fenntartása Kubával szemben indokolat lan, amikor más kommunista országol

Ma: Ingatlanpiac / Magazin

20 oldal, 96 forint

ÉPSZABADSÁG

ORSZÁGOS NAPILAP

LIX., 174. SZÁM, ELSŐ KIADÁS

Megfiatalodtak a királyszobrok

Augusztus 16-án a Hősök terén avatják a felújított emlékművet

HÍRÖSSZEFOGLALÓNK

Háromnegyed éves restaurálás után augusztus 1-jétől visszaköltöztetik az Ezredéves emlékmű 14 királyszobrát és domborművét, valamint két allegorikus szobor együttesét a budapesti Hősök terére – jelentette az *MTI*. A csütörtöki budapesti sajtótájékoztatón az újságírók megtekinthették a megfiatalított alkotásokat is. Így augusztus 20-ra, a millecentenáriumi ünnepségekre egykori szépségében lesznek láthatók az alkotások.

A Háború, illetve a Béke című alkotást tíz évvel ezelőtt már restaurálták, s 1996-ban felújították Gábor arkangyal oszlopát és a hét vezér szoboregyüttest is. A mostani munkálatok során az 1929-ben felavatott emlékmű királygalériája és domborművei mellett elvégezték a Munka és Jólét, valamint a Tudás és Dicsőség című kompozíció külső és belső tisztítását, kijavították a szerkezeti és anyaghibákat, a háborús sérüléseket és az erőszakos rongálások nyomait. A restaurálás felelőse a Budapest Galéria és – közbeszerzési pályázat nyerteseként – a Szabó Öntészeti Kft. volt.

Zsigmond Attila, a Budapest Galéria igazgatója elmondta, hogy a kő- és bronzmunkálatok az eredetileg tervezett 420 millió forintnak a háromnegyedét emésztették fel. A teljes ráfordításból összesen 45 millió forintot költöttek a szobrokra és a domborművekre. A felújítás költségeit fele-fele arányban a kulturális tárca és a fővárosi önkormányzat fedezte. Zsigmond Attila tájékoztatása szerint augusztus 16-ra, az emlékmű ünnepélyes újraavatásának tervezett időpontjára elkészül a kerítés a tér közepén álló Hősök emlékköve köré. A galéria igazgatója a tájékoztatón utalt arra, hogy ígéretet kaptak a díszőrség felállítására is.

II. András szobra is hazatérésre vár FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

Forgatókönyv az üzletrészek visszavásárlására

A magyar állam augusztusban 230 ezer szövetkezeti külsőüzletrész-tulajdonosnak tesz ajánlatot, hogy névértéken megvásárolja az értékpapírjaikat. Az érintetteknek ehhez be kell szerezniük egy nyilatkozatot, amelyben a szövetkezet lemond elővásárlási jogáról. Az FVM illetékese szerint azonban a szövetkezeteknek később az átalakulási kötelezettség miatt vissza kell vásárolniuk a tulajdonrészeket.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Augusztus 1-je után mintegy 230 ezer szövetkezeti külsőüzletrész-tulajdonosnak küldenek ajánlott küldeményt a megyei földművelésügyi hivatalok. A borítékban – tudtuk meg *Berczi Norberttól*, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkárától – található útmutató szerint kell azoknak eljárniuk, akik az Alkotmánybíróság által megsemmisített törvény szerint annak idején jelezték, hogy a mezőgazdasági szövetkezetekben lévő külsőüzletrész-tulajdonuktól szeretnének megválni. A kormány döntése nyomán most az állam üzleti alapon, névértéken vásárolja meg ezeket az értékpapírokat. Előzetes számítások szerint a tranzakció mintegy 25-30 milliárd forintba kerül majd.

Az érintettek a következők: az 1992-ben hozott szövetkezeti törvény által megteremtett úgynevezett kívülállók; azok, akik szövetkezeti tagként kaptak üzletrészt, de 1999. december 31. előtt kiléptek a szövetkezetből; illetve az e két jogcímen üzletrésztulajdont szerzettek örökösei. Nekik új igénybejelentő lapon meg kell erősíteniük, hogy valóban élni kívánnak a vételi ajánlattal, amelyet az MFB erre a célra létrehozott Üzletrészhasznosító Kft.-je tesz. Ezt az iratot és a szerződést vissza kell küldeniük a megyei földművelésügyi hivatalnak. A borítékban szerepelnek olyan formanyomtatványok is, amelyeket a külsőüzletrész-tulajdonosnak a szövetkezethez kell eljuttatnia. (Azok a meglévő mezőgazdasági szövetkezetek jöhetnek szóba, amelyek 2001. június 30-án nem állnak csődeljárás, illetőleg végelszámolás alatt.) A szövetkezetnek nyilatkoznia kell arról, hogy valóban fennáll-e a tulajdon, és egy másik nyomtatványon – a szövetkezeti törvény által adott – elővásárlási jogáról kell lemondania. E két kitöltött nyomtatványt küldik majd meg a szövetkezetek a földművelésügyi hivatalnak.

Elkészült... folytatás a 11. oldalon

Postabank: gyanús könyvvizsgálók?

Az ORFK szervezett bűnözés elleni igazgatósága kihallgatja a Postabank 1994–1998 között volt könyvvizsgálóit bűnsegédként elkövetett, gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének visszaélése vétségének alapos gyanúja miatt.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Értesülésünk szerint az ORFK szervezett bűnözés elleni igazgatósága augusztus közepén tervezi gyanúsítottként kihallgatni azoknak a könyvvizsgáló cégeknek a vezető tisztségviselőit, amelyek 1994 és 1998 között a Postabank éves jelentéseit auditálták. Ellenük bűnsegédként elkövetett, gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének visszaélése vétségének alapos gyanúja miatt indul majd eljárás. Úgy tudjuk: a két éve tartó Postabank-ügynek új irányt adó gyanúsításokkal kapcsolatban az ORFK már egyeztetett az ügyészséggel. A könyvvizsgálókkal szemben megfogalmazott gyanúsítás lényege, hogy a bank éves jelentéseit auditáló cégek a pénzintézet éves pénzügyi jelentéseinek hitelesítésével megtévesztették a tulajdonosokat, s ezért őket is felelősség terheli a bank eladósodásáért, amelynek rendezése 158 milliárd forintjába került a költségvetésnek.

Gyanús... folytatás az 5. oldalon

Helyreállítják a királyszobrokat

A Hősök terén található ezredéves emlékmű szobrainak és architektúrájának felújítására írt ki pályázatot a fővárosi önkormányzat. Budapesten még nem volt ilyen léptékű szoborfelújítás, tudtuk meg *Szilágyi Andrástól,* a Budapest Galéria szakemberétől. Jövő augusztusig kijavítják a tizennégy királyszobor, az alattuk található domborművek, és a köríves kolonnád szélein található allegorikus bronzalakpárok (a Munka és a Jólét, a Tudás és a Dicsőség) sérüléseit, továbbá az emlékmű építményét. Mindenre összesen 365 millió forint áll rendelkezésre.

A Millenniumi emlékmű felújításnak ez lesz a második üteme. Az első 1995–1996-ban volt, akkor a harminc méter magas diadaloszlopot és a körülötte álló vezérszobrokat restaurálták ötvenötmillió forintért. Az ezt körülölelő kolonnádokra, ahol a királyszobrok állnak, csak most kerül sor, bár ezeket is megviselték az idők viharai. A építészeti munkálatok alatt a szobrokat eltávolítják, s azok is alapos restaurálason esnek át (kivéve a Háború és a Béke lovas allegóriáit, amelyeket 1975–1979-ben már rendbe tettek).

Legrosszabb állapotban vannak a Szépművészeti Múzeum felőli királyszobrok, ezek ugyanis az emlékmű felállítása óta, mintegy száz éve helyükön állnak. Elképzelhető, hogy Könyves Kálmán szobrát például újra kell önteni, sérülései annyira súlyosak. Éppen ezért a pályázat eredményének kihirdetése után, a Szépművészeti oldalán kezdik a felújítást, valószínűleg júniusban, s ezt decemberre be is kellene fejezni. Az egésszel jövő év augusztus 10-ig kell végezni, a kiírás szerint.

Cs. L.

Képünk az öt évvel ezelőtti szoborrekonstrukció előkészületeit örökítette meg

FOTÓ: SZABÓ BARNABÁS

Az ezredéves emlékművet 1896-ban kezdték építeni Zala György és Schickedanz Albert tervei szerint. 1919-ben a Műcsarnok felőli királygalériáról ledöntötték a Habsburgok szobrait, Ferenc József mása elpusztult, s csak 1929-re öntötték újra. A második világháború után aztán végleg eltávolították a Habsburgokat a Hősök teréről.

Folytatódik a vita a vízművekkel

A fővárosi önkormányzatot képviselő *Péterffy Ágoston* (SZDSZ), a városüzemeltetési bizottság elnöke a Fővárosi Vízművek Rt. április 28-i rendkívüli közgyűlésén nemmel szavaz a társaság beruházásiszabályzat-tervezetére és a benyújtott számviteli politikájára. A döntést az önkormányzat tulajdonosi bizottsága tegnap egyhangú határozattal hozta. Mint arról többször beszámoltunk, vita van az rt. tulajdonostársai között – köztük a fővárosi önkormányzat és a francia tulajdonos között – az együttműködés módjának folytatásáról.

A bizottság ülésén *Bódás Sándor,* a közműügyosztály vezetője a feszültség forrásaként jelölte meg, hogy a társaság és az önkormányzat beruházási tervei alig vannak köszönő viszonyban egymással. Mire az önkormányzatnál megfogalmazzák az elképzeléseket, a társaságnál már megkezdik saját terveik megvalósítását.

Az ülésen visszavonták azon tavaly decemberi határozatukat is, amelyben a XII. kerületi János-hegyi kilátónál épült 45 méter magas adótorony elbontását kezdeményezték. Időközben ugyanis kiderült, hogy a tornyot a Fővárosi Tűzoltó Parancsnokság is használja. Ezért a képviselők négy hónapos határidőt adva úgy döntöttek, hogy a tornyot egy kisebb, 24 méteres árbocra helyezzék el.

E. N.

Lapszél

Káposztásmegyer

A főpolgármester egyelőre nem tartja időszerűnek fővárosi álláspont kialakítását a IV. kerület északi részének önállósulási terveiről. Mint ismeretes, ennek vizsgálatát kérte *Demszky Gábortól* öt újpesti MSZP-s képviselő azután, hogy a kerület polgármestere, *Derce Tamás* a fővárostól való esetleges elszakadás gondolatát fölvetette. Demszky válaszában rámutat: álláspontjuk kialakításához meg kell várni a IV. kerület szakértői vizsgálatának eredményét.

Soroksár

Majdnem egy tucat utca kapott nevet Soroksáron. Mostantól neve van az Apostolhegy dűlőnek, a Bevásárló utcának, a Csúszda térnek, a Taling utcának, a Sínpár utcának, a Káposztásvölgy utcának, a Vizes utcának, a Lápos utcának, az Alsókert utcának és a Mocsaras utcának. A XXIII. kerület az utcanévtáblák kihelyezésére negyedmillió forintot költ idén.

Erzsébetváros

A Népszabadság Budapest melléklete folytatja sorozatát, amelyben bemutatja a kerületeket. Összeállításunk a VII. kerületről a 35–36. oldalon található. A legközelebbi május 3-án Budapest XIV. kerületét mutatja be.

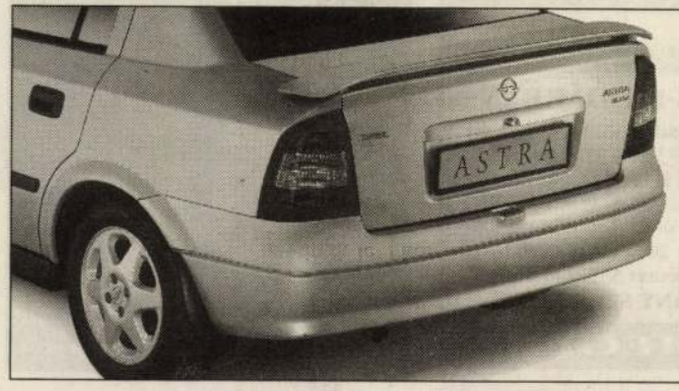

AZ ELSŐ, AMI SZEMBETŰNIK!

OPEL ASTRA DESIGN

most ajándék metál fényezéssel, könnyűfém felnikkel, és hátsó spoilerrel!

Az Opel Astra nem csupán az 1999-es európai értékesítési listán lett kategóriagyőztes, de a különleges ajánlatokban is élenjár!

Ajánlatunk a május 31-ig forgalomba helyezett gépkocsikra vonatkozik. További részletek márkakereskedésünkben.

OPEL TOTH

1191 BUDAPEST, Üllői út 194. Tel.: 282-3158, 282-9710, Tel./Fax: 282-3158

Alfa

Pril mosogató
500 ml
99.-

A többi nyerő árat megtalálja áruházunkban

KERESKEDŐK ÁRUHÁZA 1116 Budapest, Kondorosi út 6.
FORRÁS RAKTÁRÁRUHÁZ 1043 Budapest, Bocskai u. 26.
KERESKEDŐK ÁRUHÁZA 2600 Vác, Csatamező u.2.
KERESKEDŐK ÁRUHÁZA 1107 Budapest, Ceglédi út 28.

PEUGEOT *City*

Személy- és haszongépjárművek teljes típusválasztéka

Sok szeretettel várjuk Önt!

PEUGEOT *City* 1134 Budapest, Dózsa György út 61.
Tel.: 452-0390 Tel./fax: 350-6204

406 PEUGEOT

---

felső- és középfoku szakirányú iskolai végzettségű,
UNIX-, ORACLE-, WIN NT-ismerettel
rendelkező
munkatársakat keres.

Az államigazgatásban szerzett gyakorlat és az angolnyelv-tudás előnyt jelent.

Bérezés a Ktv. szerint.

A szakmai önéletrajzot és a szakirányú iskolai végzettséget igazoló okirat másolatát tartalmazó jelentkezéseket május 10-ig várjuk a következő címre:

Fővárosi Földhivatal,
1051 Budapest, Sas u. 19.

Alkalmazási feltételek:

- építészmérnöki, városgazdasági vagy településmérnöki egyetemi vagy főiskolai végzettség,
- informatikai ismeretek,
- erkölcsi bizonyítvány,
- az elbírálásnál előnyt jelent a városrendezési gyakorlat, saját gépkocsi.

Építési Műszaki Iroda munkahelyre,

HATÓSÁGI MAGASÉPÍTÉSI MUNKAKÖRBE.

Alkalmazási feltételek:

- építész, magasépítő, szerkezetépítő mérnöki,településmérnöki, városgazdasági mérnöki egyetemi vagy főiskolai végzettség,
- informatikai ismeretek,
- erkölcsi bizonyítvány,
- saját gépkocsi,
- az elbírálásnál előnyt jelent a hatósági magasépítési gyakorlat.

A jelentkezéshez csatolni kell:

- a részletes szakmai önéletrajzot,
- a képzettséget igazoló okiratok másolatát.

Jelentkezési határidő: **2000. május 3.**

Érdeklődni lehet a **229-2611/120, 187**-es telefonszámon a személyzeti és munkaügyi irodán.

Cím: 1221 Budapest, Városház tér 11.

WWW.ALLASPONT.COM

ZALA GÖRGY

Kellemes környezetben, a város szívében várja Önt a Népszabadság új közönségszolgálati irodája!

Címünk: Budapest VIII., József körút 41.

- Keretes és apróhirdetések felvétele a Népszabadságba és más lapokba
- Népszabadság-előfizetés
- A Közbeszerzési Értesítő értékesítése, előfizetéssel is
- Népszabadság Multimédia CD-ROM-ok
- Magyar és idegen nyelvű lapok nagy választékban
- Videokazetták, CD-k.

Érdeklődés és felvilágosítás a 266-2956, 266-2978, 317-2402 telefonszámokon és a 266-3115 telefaxon.

Népszab. 2000 ápr. 26.

BAUMAG Szövetkezeti **ÉRTÉKPAPÍR**

A BAUMAG Általános Befektetési Szövetkezet ajánlata tagjainak

NETTÓ ÉVES HOZAM

Lekötési idő	10 000–490 000 Ft-ig	500 000–2 990 000 Ft-ig	3 millió Ft-tól
1 hónap	évi 12%	évi 12%	évi 12%
2 hónap	évi 13%	évi 13%	évi 13%
3 hónap	évi 13.5%	évi 14%	évi 14.5%
6 hónap	évi 15%	évi 15.5%	évi 16%
9 hónap	évi 15%	évi 15.5%	évi 16%
12 hónap	évi 15%	évi 15.5%	évi 16%
24 hónap	2x14%	2x14.5%	2x15%

BELÉPÉS ÉS INFORMÁCIÓ A BAUMAG-IRODÁKBAN:

1024 Bp., Káplár u. 2/a. Tel: 315-1630 • 1042 Bp., Újpest, Árpád út 56. Tel.: 370-5284 • 1075 Bp., Madách I. tér 4. Telefon: 327-8430, 327-8420 • 1173 Bp., Rákoskeresztúr, Pesti út 8-12. Tel.: 256-9739 • 1202 Bp., Pesterzsébet, Kossuth L. u. 33., I. em., az Üzletközpontban. Tel.: 283-3282 • 1113 Bp., Bocskai út 37. Tel.: 386-8239 • 1035 Bp., Szentendrei út 4. Tel.: 388-6715 • 2040 Budaörs, Kamaraerdei út 11. Tel.: 06 (23) 508-708 • 2011 Budakalász, József A. u. 73. Tel.: 06 (26) 340-433 • 2600 Vác, Csányi László krt. 54. Tel.: 06 (27) 300-885 • **Bővebb információ a Teletext 536. oldalán**

ADÓAZONOSÍTÓ SZÁM ÉS SZEMÉLYI IGAZOLVÁNY SZÜKSÉGES!

LÉPJEN BE ÖN IS, MEGÉRI!

SZÁMALK

SZÁMALK

International Education Center is looking for an Education Consultant for its English language programmes

We require:

- University Degree (preferably related to education)
- Fluent English
- Excellent management skills

We offer:

- Interesting job
- Attractive salary plus bonuses

Send CV in English & photo to Szamalk Rt. OKK-SES 1115 Bp., Etele út 68.

BALLAGI GÉZA.

csak előtte czifrázta, szép, formás mozdulatokkal, daliásan, mind a két kezét a csipőjére téve. Addig-addig iregtek-forogtak, mig egyszer csak odaértek a czigány elé. Feri egy bankót csúsztatott titokban a primás tenyerébe s parancsoló mozdulattal kiálta rá:

— Ácsi more! Ez jön most.

S dalolni kezdte, a tánczosnéjára szegezve izzó tekintetét (nem volt már ebben semmi mesterkélt többé)

Nézz rózsám a szemembe,
Mit olvasol belőle?

Mari eleinte puszta nótának vette, s inkább lesütötte a szemeit, semhogy bele mert volna velök nézni a vadászéba, fáklya a fáklyától gyúlik, jaj, dehogy nézne oda, hanem a legény nem engedte, s addig ismételte a dal első sorát, mindig csak azt húzta a czigány is, hogy feltűnő jelenetté kezdett fajulni, — akkor már mégis csak czélszerűbb, ha bele néz.

Rávetette búzavirágszin szemeit, csak egy villantásra találkozott a négy szem, csak annyi ideig, a mennyiig a nyíl egy falevelet áthasít (de talán az is sok volt), aztán lehúnyta, mintha megperzselődtek volna, rájok húzódott pihentetőül a selyemrojtos szemhéj.

Mit olvasol belőle?
Ugy-e azt mondja,
Ugy-e azt mondja . . .

Dalolta Noszty tovább, miközben megfogta a Mari kezét:

— No hát mondja már, hogy mit mond, mit olvasott ki?

— Azt, hogy maga bolondot űz belőlem, — felelte a leány tündöklő mosolylyal, a mely elárulta, hogy maga se hiszi, a mit mondott.

A párkák keze azonban sohasem pihen egészen, váltig új szálak fonódnak le a guzsalyaikról. Kolotnoki Józsi nagyon zokon vette a flótás mondását, hogy ők nem urak s hangulatot kezdett csinálni a rendezők közt a mellett, hogy ezt meg kell torolni, a flótás szemtelenkedett velök, ezt nem viheti el szárazon, meg kell a flótást verni, hogy lepedőben vigyék haza, ezt kivánja az iparos ifjúság becsülete. Ebbe bele is nyugodtak a többi rendezők, mert a becsület egyugyanazon koszttal táplálkozik, eltérő vélemények csak arra nézve voltak, hogy most lasnakolják-e el a flótást, vagy csak a szüreti mulatság legvégén? Sőt volt egy harmadik indítvány is, a fiatal Broziké, melyben szintén benne foglaltatott az elagyabugyálás, de, úgymond, előbb be kellene bizonyítani, hogy urak vagyunk, ez pedig akként volna keresztülvihető czélszerűen és olcsón, ha valahogy egy négyest lehetne összehozni, mert a négyes okvetlenül imponálna a bandának s nagyra nevelné a mulatság tekintélyét a külvilágban is, ha híre menne a városban, hogy négyest is tánczoltak a szüreten.

Úgy ám, négyest, de ki tud négyest tánczolni? Nagy dolog az! Arra sincsen módja a szegény mesterlegénynek, hogy a fejét megrakná műveltséggel, nem hogy különböző ismeretek jussanak még a lábaiba is. Hiszen gyönyörű volna egy négyes, nagy eset volna, szó sincs róla, Findura bácsi holtig kevélyen emlegethetné, hogy valamikor négyest tánczoltak ebben a szőlőben, de azért mégse tanácsos buga fővel neki ugrani, mert hátha valami világraszóló felsülésbe vagy nevetségbe lyukadna ki a dolog, hanem egy kis előleges tapogatózás nem árthat, hogy ki tud, ki nem tud, s hány pár állana ki a döntő perczben?

A fiatal Brozik bizatott meg ezzel, mire sorba vette a fiatalságot, s úgy jutott el Nosztyhoz is, megszólítván őt illő módon:

— Szokott kegyed négyest tánczolni?

— Csak nem akar engem tánczosnénak? — kérdé nevetve.

— Szeretnék egy négyest rendezni, ha elég vállalkozó akad.

Noszty a tánczosnéjához fordult.

— Akarna velem egy négyest tánczolni?

— Miért ne? — felelte Mari odaadón.

Úgy látszik, több helyütt is szerencsével járt a kis beesett szemű Brozik, mire hirtelen nagy nyüzsgés-mozgás támadt, mint a futótűz terjedt el a hír, hogy négyes készül, a mi csodálatosan fölajzotta az idegeket és emelte az önérzeteket. Mindenki nagyobbnak, előkelőbbnek érezte magát egy fokkal, kivévén azok a leányok, a kik nem tudtak négyest tánczolni s marczangoló lelkiismeretfurdalással mélyedtek el múltjukban előforduló olyan mozzanatokba, melyek lehetővé tették volna a finom tánczot elsajátitását.

A rendezők lázasan futkároztak ide-oda, a nagy esemény köszöbén. Ezer és egy kérdés merült most fel (nem olyan könnyű ez, a hogy látszik). Megtanácskozandó, mikép történjék a megszólítás: Urak, hölgyek, vagy pedig: Férfiak és nők? Természetesen urak, hölgyek. De az egyes figurák egymásutánjával és elnevezésével sem volt egészen tisztában Brozik úr, hiába tanúlta a mészárosságot Bécsben. Ezeket bizony magával Rupival kellett megbeszélni, e végből felfüggesztették a tánczot s ujólag kisöpörték és kiegyengették a tánczhelyet.

Noszty ezalatt elbocsátván tánczosnéját, hogy a négyeshez majd visszatér, fölkereste idősb Brozik uramat, hogy valami ennivalót kerítsen tőle, mert a gyomor is megköveteli a magáét, — kivált olyan sovány ebéd és annyi testmozgás után. Hanem iszen ebéd se kellett, csak jeleznie, hogy éhes. Hanem addig senki se törte magát őt észrevenni, vele megismerkedni, mig semmire se volt szüksége, most bezzeg tizen is rohantak az élelemmel rakott kosaraikhoz, fölséges hideg pecsenyék: malaczok, ludak, foglyok, nyulak, torták, fánkok és nyalánkságok kerültek ki a sustorgó zsiros papirosok közül.

— Ide, ide, öcsém uram. Ebből tessék, kedves öcsém! Ne vesse meg a mienket. Tiszteljen meg minket is.

Ha nem álltak is egészen jó lábon a finom, előkelő tónussal, de a magyar vendégszeretet a maga teljességében duzzadozott. Tartaléknak eldugott pókhálós palaczkok kerestettek elő

ALMÁSI BALOG TIHAMÉR.

ugyancsak a kosarakból, vagy a krispinek és köpenyegek zsebeiből, zöldesbe játszó, aranyszin nedveikkel, melyek a városi pinczékből öreg korukban származtak vissza a hegyre, melytől eredtek. Egymásra liczitáltak a jó emberek. Ebből igyék, ez a jó! Mi az a poharában? Ugyan, öntse ki azt a lőrét! Eh, ne hallgasson azokra, kóstolja meg az úr az enyimet!

Igy kinálgatták fölváltva, azt se tudta már, mit egyék, mit igyék, a sok szivességtől, a veszprémi püspök se duskál annyi jóban, le is telepedett az asztalhoz nagy kényelmesen, de még jól se lakott, már a czigány a négyes akkordjait kezdte jelezni, a párok immár sorakoztak kétfelől és a rendezők harsányan kiáltoztak.

— Urak, hölgyek, sorakozzanak! Kezdődik a négyes! Ide, ide a sorba! Ej no, gyüljenek már, kutya mérges teremtette!

Noszty is felugrott, sietett megkeresni a tánczosnéját. Körülnézett a leányok hullámzó során, de seholsem látta Tóth Marit, hanem a helyett megpillantotta Bligit, a doggot, a mint ott somfordált a leánypiacz túlsó szélén. Aha, a Bligi kiszabadúlt és idejött. No, a hol a Bligi van, ott kell lenni közel az úrnőjének is.

Abba az irányba indúlt egyenest és most már meg is pillantotta Tóth Marit, felismerte az aranyszinű hajkoronáról, ámbár háttal állt, egy csenevész baraczkfa levelei által részben elfedve, egy másik leánynyal beszélgetett, a ki széles karimájú, lilapántlikás szalmakalapot viselt, mely csak az állát engedte láttatni messziről. Úgy látszik, élénken folyt közöttük a beszéd. Vajjon kivel barátkozott meg?

Most egyszerre fölvetette fejét az idegen nő s Noszty lábai megdermedtek, arczát halványság lepte el. Az, a kivel Tóth Mari beszélgetett, Velkovics Rozália volt, az ő egykori menyasszonya Trencsénből.

(Folytatása következik.)

BALLAGI GÉZA.

1851—1907.

A Ballagiaknak most második nemzedéke szerepel tudományos és közéletünkben, de a család mögött már is hosszas múlt áll, ha igaz az, hogy a háborús évek kétszeresen számítanak. Mert harczos emberek mind; még emlékezhetünk az öreg Ballagi Mór kemény tusáira a református egyházi életben s a nyelvtudományban, Ballagi Aladárnak, a fiúnak pedig ma is jóformán minden nyomatékosabb föllépése egy-

I. MÁTYÁS.

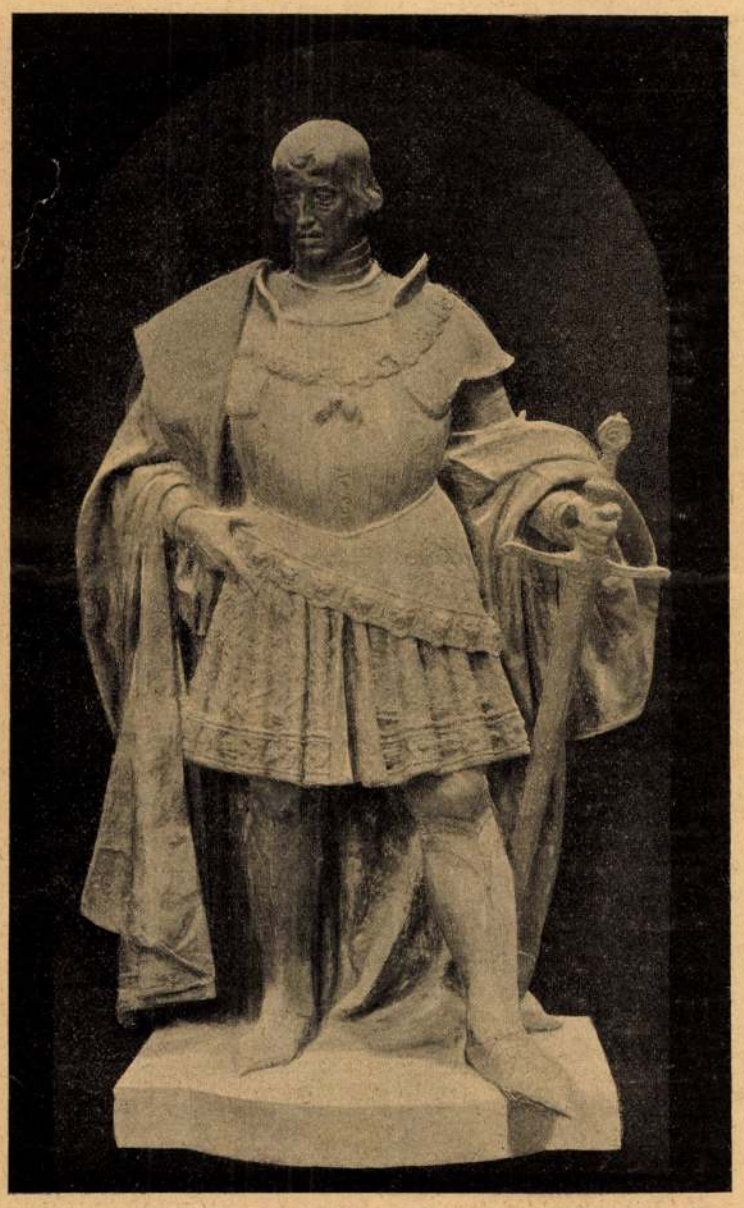

I. FERDINÁND.

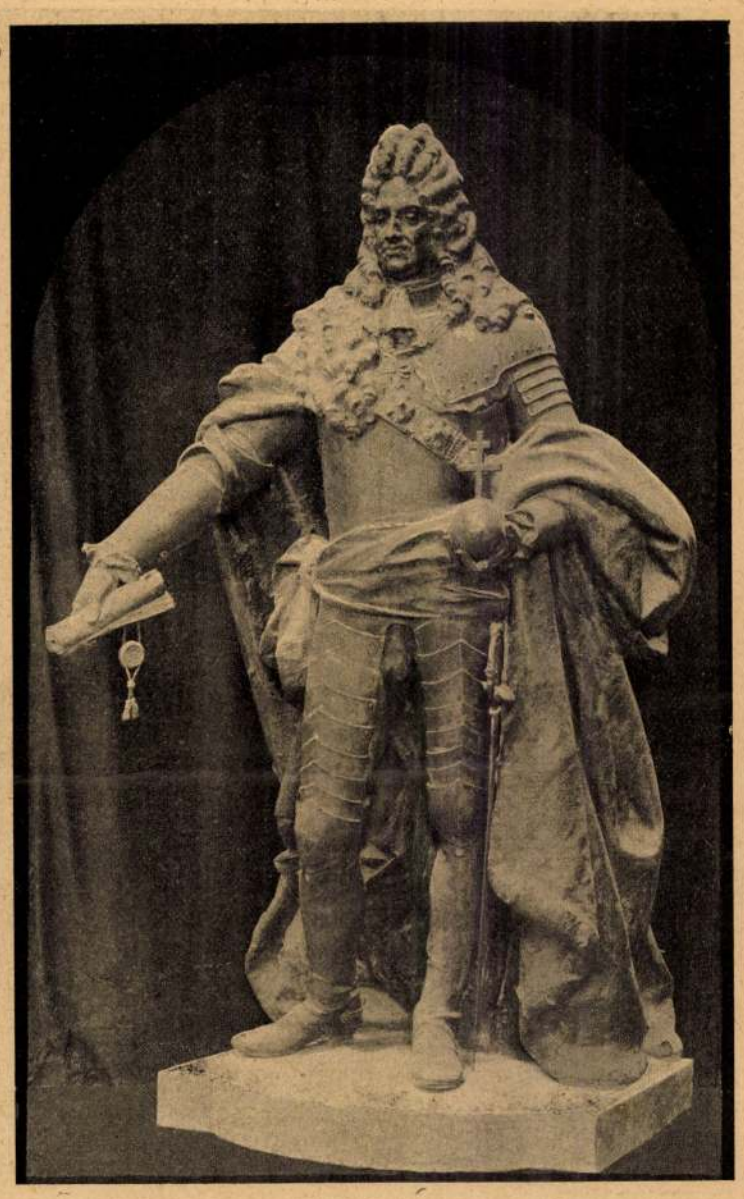

III. KÁROLY.

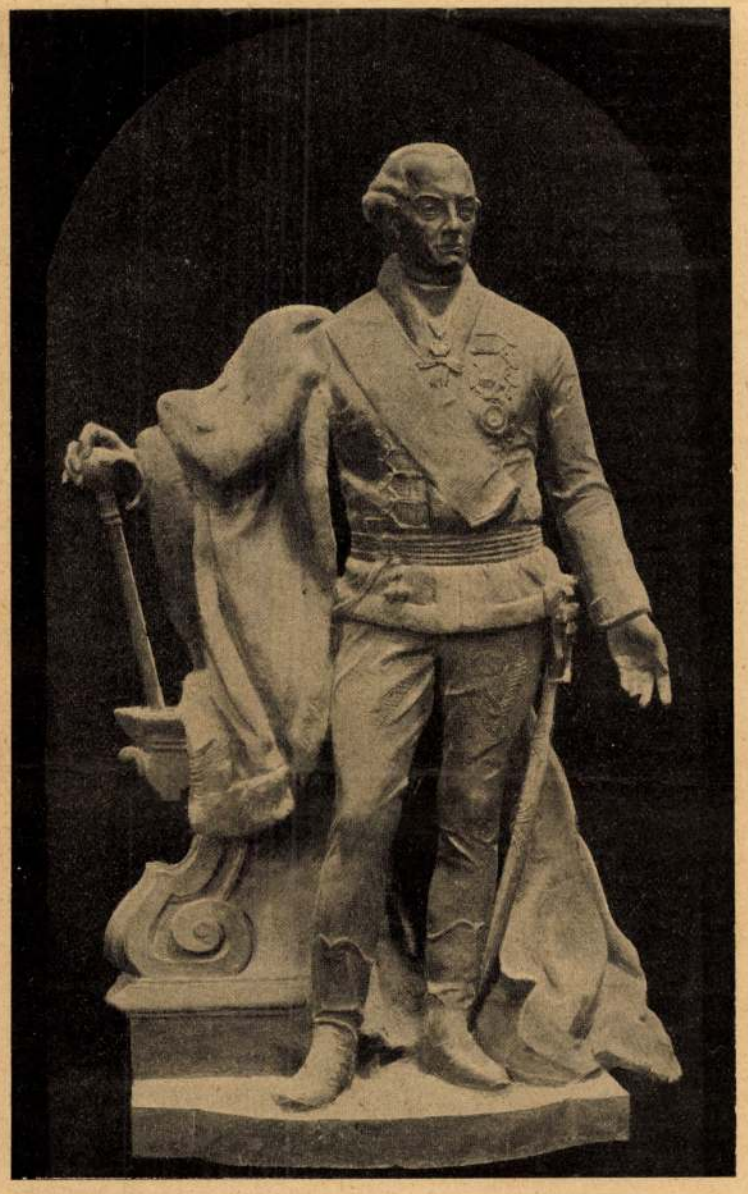

II. LIPÓT.

AZ EZREDÉVI EMLÉK SZOBORMŰVEI. — Kiszer fényképei.

KÖNYVES KÁLMÁN.

IV. BÉLA.

RÓBERT KÁROLY.

HUNYADI JÁNOS.

AZ EZREDÉVI EMLÉK SZOBORMŰVEI. — Kiszer fényképei.

A BÉKE ALAKJA A BIGÁRÓL.

A HÁBORÚ ALAKJA A BIGÁRÓL.

A készülő ezredévi emlékről. Zala György szoborművei.

épen egy kőre esett és megrepedt, a mely körülmény folytán stradiváriussá lépett elő. Nagy galamuta támadt ebből; Rupi jajveszékelésbe tört ki a drága hegedűje miatt, a banda többi tagjai, látván vezérük katasztrófáját, keresztbe tették vonóikat, a brácsás vizért szaladt, lemosni a Rupi arczát.

— No mi az? — riadtak fel a tánczosok. — Hát mért nem muzsikáltok, hékás?

Rupi még mindig kiabált, átkozódott czigány nyelven, mire a többiek is nekibátorodának:

— Nem urák ezsek, — mondá a flótás és kezdte a flótáját a szarvasbőr-tokjába csúsztatni.

— Reselt figét ezseknek, nem muzsikát, — vélte a czimbalmos, — szúrják le elébb a hegedí árát!

Nosza odaugráltak a rendezők a sztrájkolókhoz, észretériteni igyekezvén az elkeseredett Rupit, hogy így, amúgy, hiszen Kolotnoki jót akart, pénzt hagyított le, ki tehet arról, hogy rosz helyre esett, hiszen a pénznek nincsen esze (pedig dehogy nincs). Rupi váltig csökönyös maradt, míg végre tömérdek huza-vona, fenyegetés, gorombáskodás, könyörgés után sikerült őt megnyugtatni tiz forintnyi kárpótlás ünnepélyes igéretével, a mi nem is volt túlzott összeg, ha meggondoljuk, hogy az utolsó stradivariusok egyikének összetörését volt hivatva fedezni.

Míg az alkudozások tartottak, a sokáig húzódó szünet bő alkalmat nyújtott a csevegésre, azokról a bizonyos csacsiságokról, melyek semmikép se alkalmasak a följegyzésre.

— Még nem is kérdeztem, hogy hivják? — kezdé Noszty.

— Találja ki!

— Juliskának?

— Nem.

— Hát hogy?

— Klárának.

— Klára szép név, de hát a vezetékneve?

— Minek azt tudni? — vélte Tóth Mari. — Ne legyen olyan kiváncsi.

— Arra gondoltam, hogy ha talán egyszer kedvem jönne levelet irni.

— Nekem? — szólt a leány ijedten. — Oh, hiszen az lehetetlen.

— És ugyan miért volna lehetetlen? A pósta elviszi akárhova.

Mari habozott egy perczig a felelettel, miközben fülig pirult.

— Az asszonyom sohase engedne meg ilyen levelezést.

— Különös asszonyság lehet, — jegyezte meg Noszty vidáman, — csak nem valami apácza fejedelemasszony?

— Nem, nem, de mégis . . .

— Egyszerűen ne mutassa neki a levelet.

Mari nem felelt, de Noszty örömét találta őt ebben a kérdésben megkínozni, sarokba szorítani.

— No ne okoskodjék hát, Klárika, mondja meg a czímét kérem, — rimánkodó, lágy hangon ismételgette, — mondja meg, ne keseritsen meg, hiszen olyan szomorú még gondolatnak is, hogy sohase lássam többet . . . de persze maga nem bánja . . .

— Hát mit tehessek? — rebegte bizonytalanúl, nagy zavarral.

— Mondja meg a czímét és a többit bizza rám, — suttogta a vadász mámorosan.

Tóth Mari megrázta a szép fejét, s álmatag tekintetét lesütötte.

— Nem mondhatom meg, épen azért, hogy ne irhasson . . . nem akarom.

— De hiszen nem mutatná meg az asszonyának.

— Meg kellene mutatnom, — felelte akadozva, — mert tudja meg az igazat, mert, de ne nevessen ki kérem, nem tudok olvasni.

— Oh, szegény kicsikém! Szegény kicsikém!

Jó szerencse, e pillanatban megszólalt a zene, mozgásba jöttek megint a lábak és megpihenhettek a nyelvek, Mari szabadabban lélegzett, Noszty azonban a boldogtalan szerelmest adta, daczosan szegte le fejét s elfordította tánczosnéjától. És mintha a keserü érzései annyira kicsordultak volna, hogy a lábába is jutott, vad szilajsággal járta a tánczot. Ahol ni, Brozik uram is beugrott s épen Répásiné asszonyommal (mintha elefánt tánczolna a tehénnel), mindkettőjükről csorgott a verejték, a Brozik nagy tokája ide-oda rengett, míg a Répásiné pufók arcza szinte már a kékbe játszott a fölhevüléstől.

— Talán már elég is lesz, — lihegte. — Öregek vagyunk már, szomszéd.

— Többet ér egy negyedórai napfény télen, mint egy egész napfényes hét nyáron. Ez az én véleményem, szomszédasszony lelkem.

Széles jókedvben, ott rezegtetve magát és méltó terhét közvetlen Noszty mellett, miközben barátságosan ütött rá a vállára:

— Sohase halunk meg, vadász uram.

Noszty dühösen fordúlt meg, hogy megfenyítse, a ki vele komázni mer, de meglátván Brozikot s eszébe jutván, hogy hol van, egy mély sóhajjal felelte:

— Bárcsak már meghaltunk volna!

— Hát mi a baj, haj, haj, hop?

— Nem akar a rózsám szeretni, — nyögte ki keserü panaszát a vadász, mire úgy látszik, megesett a tánczosnéja szive, önkéntelenül hozzásimúlt, szinte hozzátapadt.

Delejes áram futott erein keresztül s szenvedélyesen magához szorította, — pedig ez már nem is tartozott a szerephez.

— Nem tud olvasni? — suttogta lázasan. — Hát a szemekből sem tud?

— Nem próbáltam, — lihegte a leány ábrándosan. — Jaj, agyonszorít!

Legott elbocsátotta a derekát, aztán már

26. SZ. 1907. (54. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JUNIUS 30.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

EZER ÉV — ÉRCZBEN.

A VILÁG LEGELŐKELŐBB társasága most Budapesten időzik; nem is valami nagyon fényes helyen, odakünn a külső váczi-úton, egy nagy gyárnak a raktárhelyiségében. Csupa igen-igen nagy úr, a kinek csak a kisebbik tulajdonsága volt az, hogy vezér volt, fejedelem volt, király volt. Az ilyesmi nagyon dicsőséges véletlenség; de mégis csak véletlenség. A Napoleonok kevesen vannak a históriában: a legtöbb király úgy lesz király, hogy király fiának születik. Már pedig az, hogy az ember ki fiának születik: nem ő tőle függ. Ezért mondjuk, hogy azoknak az ércz-embereknek odakünn a külső váczi-úton, ez a rangjuk csak a kisebbik. A nagyobbik az, hogy egyebek is voltak, mint csak fejedelmek. *Nagy* fejedelmek, *nagy* királyok voltak. Dupla porcziót szereztek maguknak a legnagyobb dicsőségből, a mi embernek adatik: a halhatatlanságból.

Mert a királyok mindjárt a halhatatlanság számára születnek. A história az anyakönyvük. Belékerül a nevük, ha különben egyebe se volt az életüknek, a mi belékerülhetne. Az egyszerű halhatatlanság tehát az uralkodóknál nem sokat számít. Ki kell érdemelniök még egy másodikat is, hogy csakugyan örökké éljenek.

Azok a fejedelmek, a kik most ott várakoznak egy csapatban a *Hungária* érczöntő-gyár falai között, mind ebből a második, azaz hogy érdem szerint első csapatból való. Ezer esztendőnek fejedelmei, bölcs és hatalmas uralkodói közül válogatták össze őket: a legbölcsebbeket és leghatalmasabbakat. Messziről jöttek és — még messzibbről. A kit csak egy-kétszáz esz-

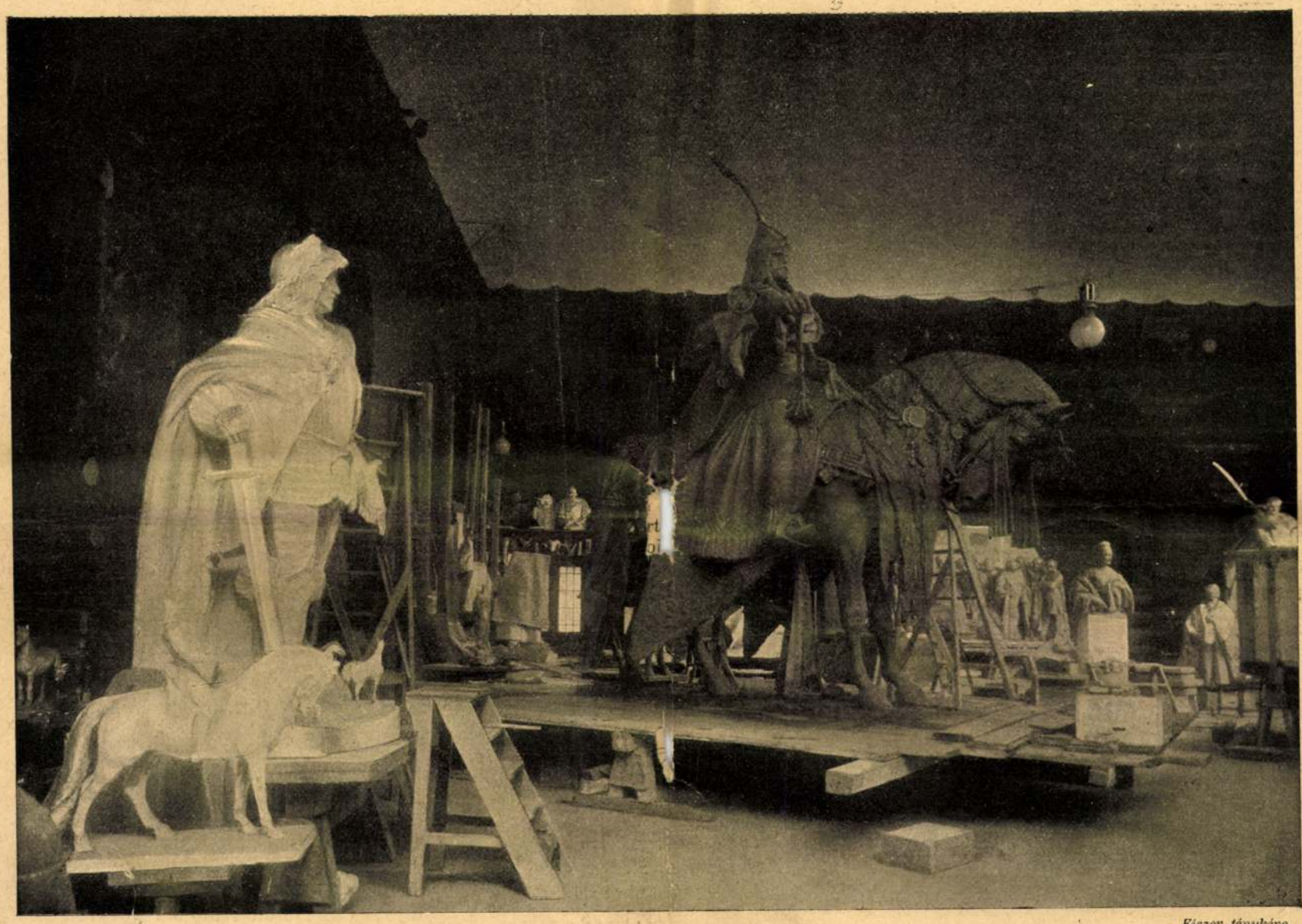

Kiszer fényképe.

AZ EZREDÉVI EMLÉK ÁRPÁD-SZOBRA ZALA GYÖRGYTŐL.

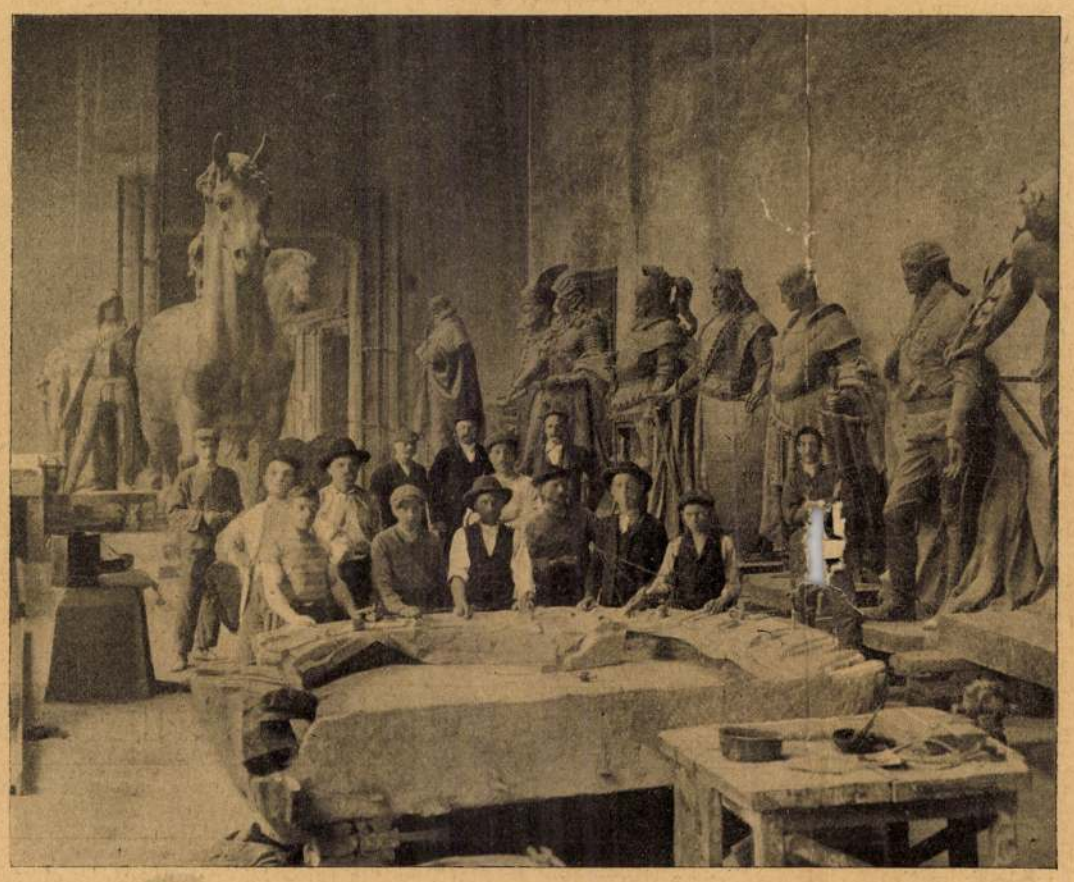

AZ EZREDÉVI EMLÉK SZOBRAI AZ ÉRCZÖNTŐDÉBEN.

tendőnyi távolság választ el tőlünk, az még a legrövidebb utat tette. De ott van közöttük első fejedelmünk, a honalapító Árpád is, a kit ezer esztendőnek roppant messzeségéből hozott ide a művész képzelete, hogy érczbe öntött daliás alakját a földi halhatatlanság trónjára emelje.

A Zala György ezredévi emlékének érczalakjai ezek a királyok, fejedelmek, vezérek. Az Andrássy-út végén, a hol a pompás *avenue* fasorai a liget zöld lomb-tengerébe szakadnak, már évek óta ott áll az íves félkör, közepén az óriási oszlop, tetején a kék levegőben úszó érczangyallal. Ez a félkör lesz az ő trónusuk. Közös trónja a nagy uralkodók egy egész kongresszusának.

A trónus tehát készen van és sokan türelmetlenül nézik, hogy még mindig — üres. Pedig ez a türelmetlenség talán nem is illendő és nem is megokolt. Ilyen nagy uraknak nem szabad zokon venni, ha egy kicsit megvárakoztatnak bennünket: azután meg bizony idő kell ahhoz, a míg ennyi halhatatlanság mind a maga méltó formájába öltözik. Kisebb hibája nem lehet egy szobornak annál, mint ha — lassan készült. Ennél sokkal nagyobb baj lenne az ellenkezője. Ha meglátszanék rajta, hogy elhamarkodták.

Az pedig, hogy az ezredévi emlék szobrai készülnek, sőt nagyobbára már el is készültek, a fotográfiáikból nyilvánvaló. Egy sereg nagy fejedelmünk, királyunk várja csillogó érczmezben, hogy egy szép napon bevonúljon az Andrássy-út végére, elborítva az üres kő-trónust a halhatatlanság örök életével. Micsoda példátlanúl nagyszerű ünnep lesz az, mikor egy egész sereg nagy királyunk foglalja el egy napon a trónusát! Valóban, ezer esztendőt kell megérnie egy nemzetnek, hogy egyszer egy ilyen ünnepe lehessen.

*

Az ezredévi emléket a nemzet emeli Magyarország fennállása ezeréves évfordulójának emlékére, másfél millió korona költséggel. A megbizatást a kormánytól a milleniumi esztendő előtt *Zala* György kapta meg s 1896-ban készen volt már az emlék mintájával és Gábor arkangyal alakjával. A hatás nagy volt és a kormány minden változtatás nélkül beleegyezett a végleges kivitelbe. Az építészeti részét, a mely már készen áll az Andrássy-út végén, *Schikedanz* Albert tanárral együttesen tervezték, s ez maga 512 ezer koronába került. A művész évszázadokra szóló, maradandó alkotást óhajt adni hazájának s ezért az építészeti részen nem a modern stilust alkalmazták, hanem a kiforrott renaissance stilust, a melybe a legharmonikusabban illenek bele a nagyméretű bronz-szobrok. A szobor megteremtésében a művészt az az eszme vezérelte, hogy Magyarország ezeresztendős történetét áttekinthetően szimbolizálja, úgy, hogy a legegyszerűbb ember is megértse és átérezze.

A főcsoportot a vezérek csoportja teszi, a mely az íves oszlopsorok előtt álló talapzatra kerül. A vezérek bejövetelével kezdődik a magyar nép története. A vezérek lóháton lesznek, a hogy bejöttek a hazába. Közöttük karcsú oszlop szökik a magasba; tetején *Gábor* arkangyal, a ki a pogány magyarokat a kereszténységbe vezérelte. A félkörök oszlopai között áll majd a magyar történet tizennégy legnagyobb királya, *Szent Istvántól Ferencz Józsefig*, a kiknek legfontosabb szerepük volt ennek a nemzetnek életében. Magyarázatúl mindegyik alatt lesz egy domborművű kép is a legnevezetesebb mozzanattal, a mely uralkodásuk alatt történt. Az oszlopsorok párkányaira négy nagy allegorikus csoport kerül. A főoszlop mögött jobbról a *Béke*, balról a *Háború* bigája; a külső szélekre pedig jobbról a *Tudás* és a *Dicsőség*, balról meg a *Munka* és *Jólét* szobrai. Összesen hatvannál több szobrászati alkotás lesz az emléken, majd mind kétszeres életnagyságban. Ezek közül Zala egy rövid évtized alatt elkészítette mind a két biga-csoportot, a melyek mindenike négy részből áll, továbbá a másik két allegorikus csoportot, a melyek közül a *Tudás* és *Dicsőség* mintájával 1900-ban a párisi világkiállításon már elnyerte a grand prix-t. Most vették át tőle Árpád szobrát s majd mind készek a király-szobrok is. Ezeket Zalán kívül: *Füredi* Rikárd, *Kiss* György, *Telcs* Ede, *Sennyei* Károly, *Popper* Szigfrid és *Margó* Ede mintázták. E mellett közben Zala elkészítette az Andrássy-szobrot is és egy egész sereg apróbb szobrot, a miket elvégre is meg kellett csinálnia; mert állandóan nem is foglalkozhatott nagyszabású munkájával.

RÓZSÁK.

Arra alá Somogyságban
Most nyílnak a rózsák,
Fehér szirmuk, piros szirmuk
Egy kis lánynak, barna lánynak
Lába elé szórják,
Fehér, piros rózsák . . .
Bolygok én a nagyvárosban,
Kemény kőutczákon,
Lépten-nyomon mégis én is
Fehér rózsák, piros rózsák
Nyiló bokrát látom,
Rózsák utját járom.

Kérdezitek: hogyan kerül
Utamba a rózsa?
— Arra alá Somogyságba'
Egy kis lányka, barna lányka,
Maga nyiló rózsa:
A megmondhatója! . . .

Lampérth Géza.

SZÁNTÓK MENTÉN ROBOG A VONAT.

Vonatunk lankás szántók mellett vágtat
S én megbuvok meleg, puha ölén.
Kint márcziusi szellők fujdogálnak,
Termékeny illatot hajtva felém
S vonatunk halmos szántók mentin vágtat.

Az ablakon betorlanak a párák,
A nyersek, erősek, illatosak.
Dús özönük megremegtetve jár át
S az ugarnál lelkem harmatosabb,
Míg torlanak be a reggeli párák.

Itt, a mi még tavaly hullt el a földbe,
Már ütközik a zsenge zöld vetés.
Emitt egy széles tábla, röge törve;
Lesi már a magot, nyitva a rés . . .
A tábla göröngye, dús röge törve.

Amott, míg a földet hosszant sodorja,
Mély sebeket hasogat az eke.
És duzzad a hantok türemlő sorja,
A porhanyó, a kövér fekete,
A míg az eke a földet sodorja.

A betódult friss szag a földből árad.
Most kezdődik az életfolyamat,
A mely beváltja idején a nyárnak
Az igéreteket, az álmokat
S a földből a friss szag betódul, árad.

A honnan eredtem s a hova térek,
Az volt a bölcső s az lesz majd a sír,
Lelkem a földhöz, hol sarjad az élet,
A kövek, téglák közül visszasír,
A honnan eredtem s a hova térek.

A lelkem édes harmatok megesték,
A míg a vonat robog botorúl.
S a föld meghasgatott, fekete testét
Ölelve, lelkem a rögre borúl . . .
. . . És én tovább robogok botorúl.

Haraszthy Lajos.

A NOSZTY-FIÚ ESETE TÓTH MARIVAL.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

A hordóra rögtön leült Süvegjártó Ágnes. Noszty elkezdett tánczolni, de alig perdített egyet-kettőt Tóth Marin, mikor a selyma Guba Pali fölhajította duhaj kedvvel a Kolotnoki Jóska selyempántlikás kalapját a diófára, s az ott maradt lógva fent a galyak között, Kolotnoki fölmászott a kalapjáért s ha már egyszer ott volt a magasban, az a gavalléros gondolata támadt, hogy miután a banda épen a fa árnyékában állva muzsikált, leereszt a Rupi hegedűjébe egy ezüst forintost. A forintos azonban a primás orrára esett, úgy, hogy abból legott megeredt a vér. Látván a saját vérét folyni a kabátján (ámbár a czigány szereti a pirosat), ezúttal rémülten ejté el hegedűjét, valóságos halálordítást hallatva, mely csak fokozódott azáltal, hogy a szerencsétlen hegedű

észrevétlen rést nyitott a szemén, ám valahogyan úgy fordította a fejét, hogy az orvosnak sem sikerült felfedeznie.

— Fáj valamije? — kérdezte a doktor. Számolta a pulzusát, mérte a vérnyomását. Meghallgatta a tüdejét, belső szerveit tapogatta. A beteg kísérői, noha a doktor kiküldte őket a teremből, be-bekíváncsiskodtak.

Az orvos végzett, lassan kiment a folyosóra. — Milyen állapotban van? — kérdezte a sógora. — A legnehezebb, az orvos számára is. Néha ezer kilométerekre eltávolodik tőlünk, máskor meg kitisztult érzékszervvel figyel bennünket. — És felfoghat valamit? — Hogyne. A nehézség abban van, hogy valamilyen okból nem kívánja velünk közölni, mikor van távol és mikor közelebb. Tapasztalom, hogy szándékosan hallgatják el legfőbb panaszaikat! — És — kezdte nehezen a páciens felesége —, mit gondol, doktor úr... meddig? — Bizonytalan időmeghatározásokra nem szívesen vállalkozom. Talán hagyjuk is... — A nővér azt mondta... — az asszony bátyja sután figyelmeztette: nem kellett volna elmondania. Az orvos észrevette az ügyetlen mozdulatot, és csaknem nevethetnékje támadt. — Mit tanácsol? — kérdezte az asszony. — Elmenjünk vagy várjunk itt? — Jobb, ha most elmennek. A haldoklás és a halál kórházi értelemben úgy sem érzelmi elszakadás. Szakmai tennivalók sokasága, amelyeket el kell végeznünk. — Borzalmasan hangzik — mondta a feleség. — Igen, asszonyom, el kell ismernem. Ám, ha sóhajtoznánk, jajveszékelnénk, az emberek kevésbé bíznának bennünk.

A hozzátartozók elmentek. Az orvos utánuk nézett, megpróbálta beleélni magát az ő világukba. „Most megkönnyebbültek, mert nem kell ott lenniük! Sokszor eszembe jutott: valaki egyszer nyilvánosságra tárja — a szüléseknél való jelenléthez hasonlóan — a haldokló ágya körülállásának gondolatát. Vajon követőkre találna?" Még egy pillantást vetett a távozók után. — Az érdeklődő rokonoknak, másoknak, azt mondják majd: a doktorok erővel távolítottak el szegény Karcsink halottas ágyától. A végső percekben! — Ilyen sablonokba szorítva zajlik az életünk? A végső búcsú is? Mielőtt elment, szólt a nővérnek, hogy a jobb kettest „falazza be".

Miközben a léceket illesztette össze, a nővér gondolatai sebesen

Zala György emlékkiállítása

Alsó-Lendva ünnepli művész fiát

Az ország sok városában emlékművek, köztéri szobrai idézik *Zala György* (1858-1937) emlékét, de a társadalom mintha megfeledkezett volna róla. Korának sokat foglalkoztatott mestere volt, népszerűségét reprezentatív emlékművek, nagy történelmi személyeket, eseményeket ábrázoló szobrai bizonyítják, de önálló, gyűjteményes kiállítása nem volt életében. Két évvel halála után, 1939-ben a Műcsarnok téli tárlatán művészi hagyatékának egy része bemutatásra került ugyan, de gazdag munkásságának ez csak töredéke. *Halála hatvanadik évfordulóján* ezt a mulasztást igyekezett pótolni — lehetőségeihez képest — *Alsó-Lendva*, a szülőváros. A válogatás a Magyar Nemzeti Galéria, a Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum, a Budapesti Történeti Múzeum és az Építészeti Múzeum anyagából került a Lendvai Magyar Művelődési Intézet (Szlovénia) kiállító termébe.

A vezérek csoportja

Zala György a budapesti Mintarajziskola elvégzése után a bécsi, majd a müncheni akadémián folytatta tanulmányait, bár művészi érdeklődése a franciák és belgák iránt is megvolt. 1884-ben készítette első sikeres — a Magyar Nemzeti Galériában látható, bibliai ihletésű művét: a „Mária és Magdolná"-t. Következő évben kapott megbízást — a Huszár Adolf által megkezdett, aradi „Szabadság" szobor (aradi vértanúk) elkészítésére. Ezt már jelentős emlékszobrok alkotása követte. Hat szobrásztársával készítette a hatalmas Millenniumi emlékművet a városligeti Hősök terén. Nagy mesterségbeli tudás, mozgalmasság jellemzi alkotásait. Tisztelte a hagyományos formákat, de az allegorikus jelképrendszer is közelállt hozzá. A múlt idézése a jelenbe építve.

Történelmi érdeklődésének meghatározója a szülőváros is. Gyermekkorában még annak a vidéknek történelmi levegőjét szívta magába, ismerte meg legendákkal egybefűződő hagyományait. Hallotta, hogy a szőlőtermő lendvai dombokon vezette át seregét Alarich nyugati gót király, s Attila is itt vezette át hadait Itália ellen; még a honfoglaló magyarok nevezték Lindvának. A XVI-XVII. században a Zrínyiek csáktornyai várával együtt jelentős szerepe volt a török elleni harcokban. A XIII. századtól a Bánffy családé, a XVII. század végén az Esterházyak birtokába került, s ők építették fel 1717-ben a máig megmaradt, kastélyszerű várat. Ilyen történelmi emlékeket őrző városból indult Zala György és lett emlékművek, történelmi nagyságok szobrásza. Ismertebb művei: Andrássy Gyula elpusztul lovasszobra, Honvédszobor a Várban, Deák Ferenc szobra Szegeden, Csernoch János hercegprímásé az esztergomi székesegyházban, Jókai Mór, Erzsébet királyné csodálatosan szép budai szobra; síremlékek, gazdag portrésorozat művészi életének tanúi, és ezek tették őt a historizmus és a neobarokk egyik legkiemelkedőbb hazai képviselőjévé. Mindezekre emlékezett most záruló, többhónapos kiállításával a szülőváros, Alsó-Lendva. A kiállítást rendezte és a művészhez méltó, szép katalógus szövegét összeállította *Szatmári Gizella.*

Schelken Pálma

hatalmukat és felsőbbrendűségüket érzékeltetve Európa kapuján kopogtató népek előtt. Hazájukban, alkotmányos monarchiájuk mögött nyikorogva rogyadozó Egyesült Királyságuk fenntartása érdekében semmi eszköztől nem riadnak vissza, mutogatnak Milosevicsre, újfasisztákra, csak magukra nem. Hogy ennek a mítosznak az összetörése is célja-e a filmnek, nem tudom, de politikai súlyánál sokkal fontosabb emberi, lelki üzenete — a film címe, melyet a főszereplő édesanya mond fiának, mikor tudtára adja, hogy rálőve a rájuk támadó brit katonára annak életét oltotta ki. A fiúból a nemzeti büszkeség, az anyából az ember szól: „Őt is anya szülte..."

A háborúnak Pilinszkyék nemzedéke számára életre szóló üzenete volt: „Engem személy szerint a háború tanított meg a társadalom, az emberiség, a személyes sorson túli világ realitására." Súlyos szavak, de olyan mélységre hívják fel figyelmünket, mely nélkül földi életünk üres színjáték. Isten mentsen meg bennünket a világégés monumentális fájdalmaitól, de ugyanúgy mentsen meg a komzumvilág híg, jellegtelen szellemétől. Legyünk fogékonyak, befogadók, érzékenyek. A bennünk lakó mélység, isteni világ kapuját szétvetheti az embertelenség, a gonosz vihara, de szelíden kopogtatva is kinyílik azoknak, kik vágynak rá, hogy túláradjon a kegyelem. E film katarzisa egy lehetőség erre, kemény, olyan, mint egy igazi atyai (Atyai) figyelmeztetés.

Kiss Antal

Mondhatom: „gyönyörű szép..."

Külföldi kiküldetésből értem haza vasárnap este január 12-én, s szedtem a lábam, hogy még átérjek a közeli templom miséjére: Budapest egyik leghíresebb, mondhatni példaadásra kötelezett belvárosi templomáról van szó. Jézus keresztségének ünnepe volt. A misén a következő Hozsanna-énekeket volt alkalmam végighallgatni: „Ó gyönyörű szép titokzatos éj", „Dicsőség mennyben az Istennek" (persze abszolút szabálytalanul: a Gloria helyén), benne a „kit az igaz szeretet a kis Jézushoz vezet" sorokkal, „Istengyermek kit irgalmad ... jászolod tövén." Még egyszer: Jézus keresztségének ünnepe volt.

Most nem erről a templomról akarok beszélni. Egész egyházzenei állapotunk elég siralmas: tudnék más mulattató-szomorító élményekről is beszélni. Ennél fontosabb, hogy egy alapvető rendelkezés előre látható következményeivel van itt dolgunk. Sokan már akkor figyelmeztettük a közvéleményt, amikor közel harminc évvel ezelőtt kierőszakolták a Hozsanna liturgikus könyvként való elfogadását, hogy ennek nem lesz jó vége. S habár a római rendelkezések irányelveket adnak, miféle énekek alkalmasak arra, hogy az Introitust és a többit helyettesítsék, mindenki tudhatta előre, mit eredményez majd az életben az „alius cantus aptus" (bármi megfelelő ének) rubrika a misekönyvekben. A lovak közé dobott gyeplő itt is az emberi történelemben már sokszor tapasztalt szabadossághoz és totális fellazuláshoz vezet: az első engedmény után jön a második és sokadik, s végül a mérce pusztán a szubjektív, egyéni döntés lesz.

Valaki mondhatja persze, hogy mindegy, mit éneklünk, csak szívből énekeljünk. Ez olyasféle, mint az erkölcsi laxizmus. Nem tudom, erről ma mit tanítanak, tanítanak-e egyáltalán valamit, de minekünk még azt mondták, tényleg a lelkiismeret döntése számít, de a kiművelt lelkiismereté, mely az objektív jó és a szubjektív meggyőződés között összhangot teremt.

De van-e itt még egyáltalán valaki, aki felelőssége tudatában effélékkel törődne?

Dobszay László

Uj Ember 1997 IV.13

úsvéti szertartásba a XII. század-
ól gyakran beékelődik egy szép lí-
ni ének, a halott fiát sirató Mária
inasza. Ennek megjelenése az el-
jele annak a gondolatnak, hogy
isztus kínszenvedésének történe-
tét drámailag kellene ábrázolni.
: eszme a XIII—XIV. század for-
ulóján érlelődik passiójátékká, a
V—XV. században éli fénykorát.

A *Csíksomlyói passió*, amely a fe-
ncesek nevéhez fűződik, azóta
ózismert, amióta némiképp átdol-
ozva megjelent a magyar színpa-
okon. Ugyancsak ismert volt ré-
ebben a *Budaörsi passió*, ahol sza-
adtéren, jeruzsálemi díszletek kö-
ött adták elő a húsvéti
seménytörténetet.

A Bakony igen szép természeti
örnyezetében fekszik a mintegy
300 lakost számláló Magyarpo-
ny, ahol néhány esztendeje eleve-

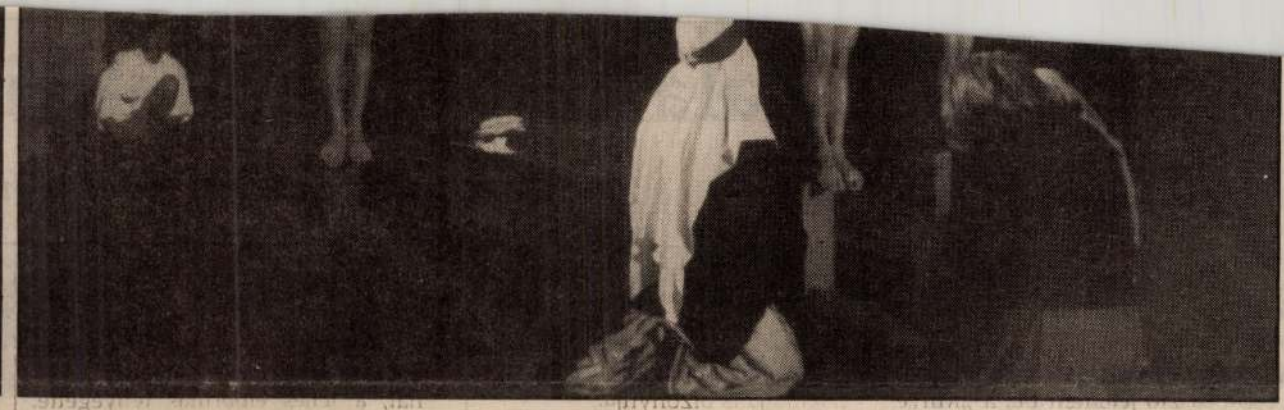

nítik föl húsvétkor Krisztus szenvedéstörténetét. Korábban angol mintákat, illetve az iskoladrámák hagyományait követték, két esztendeje azonban az evangéliumi szövegekből összeállított *Polányi passió*ban elevenedik meg Jézus Krisztus életének egy-egy jelentős állomása.

A nagyszombati egész napos program a *Legendák a Szent Keresztről és Szent Lászlóról* című előadással kezdődött, ezt a *Csíksomlyói passió* követte. Középkori angol misztériumjáték a *Noénak víz-özönnye*, a *Fehérlófia* pedig magyar népmesefeldolgozás. A művelődési házban előadott műsorokat a templomtéren a feltámadási körmenet után követte a passiójáték, majd a nap eseményeit az esti templomi hangverseny zárta.

A forgatókönyvíró, illetve rendező *Lázár Péter* a falu plébánosával, *Ebele Ferenc*cel közösen alakította ki a passiójáték mostani formáját, amelyben előadóművészek mellett a helybéliek is részt vettek. A híres magyarpolányi kálvária stílusos hátteret teremtett az előadáshoz, amelyre a faluból kitelepített németajkúak közül is többen visszalátogattak.

Elmer István
Fotók: Cser István

FELVÉTEL

A Szent Ignác Katolikus Szakkollégium felvételt hirdet egyetemi/főiskolai hallgatók részére 1997/98-as tanévre. A szakkollégium lehetőséget nyújt diákjai számára tanulmányi szinvonaluk meléséhez, valamint ismereteik széles körű gyarapításához külön kurzusok és nyelvtanulás biztosításával. Jelentkezni lehet bentlakó vagy külsős státuszra. **Pályázat beadásának határideje: 1997. április 14.** Felvételi kérdőív és további információ a Kollégiumban: 1191 Bp., Hunyadi u. 2—4. Levélcím: 1501 Pf. 80. Tel/fax/üz.: 282-9848, 281-0059.

A Premontrei Kanonokrend szeretettel hívja inventjeibe azokat az érettségizett vagy már valamilyen főiskolai diplomával rendelkező fiatalokat, elve felnőtteket, akik a rendi közösségekben egszerezhető lelki értékeiket lelkipásztorkodásn, tanításban vagy tudományos kutatómunkán szeretnék Isten dicsőségére és embertársaik ára hasznosítani. Érdeklődni lehet a következő meken: Premontrei Prépostság 9300 Csorna, proni út 65. Tel.: (96) 261-518; Premontrei Perség 2100 Gödöllő, Fácán sor 3. Tel.: (28) 330-9; Premontrei Perjelség 2072 Zsámbék, Magyar 13. Tel.: (23) 342-316; Premontrei Prépostság szó SR- 04423 Jasov (Slowakia) Tel.: 42- (0) 3-94810; Buday Márton o. praem., Nagyvárad -3700 Oradea(Romania) Str. Ciorogariu 16.

BÚCSÚ

Búcsú Csíksomlyón, május 15—18. Tel.: 221-73.

A józsefvárosi Jó Pásztor kápolna (Kálvária 22.) búcsúnapja április 20-án lesz. Az ünnepre rom lelki nappal készülnek. Apr. 17-, 18-, 19-én az te 6 órakor kezdődő szentmisében P. Szőke Jás szalézi, a boldoggá avatási eljárások posztulátomond beszédsorozatot. A szentbeszédek témája: sztussal a 2000. év felé. A búcsú napján is ő ndja az esti 6 órai szentmisét. A szentmisék előtt ndhárom napon litániával könyörögnek papi és erzetesi hivatásokért. Szeretettel várják a hivatásort buzgólkodó híveket a közös imára és ünnepre.

Máriapócsi búcsúk: ápr. 26—27.: Az ifjúság csúja; **május 3.:** A gyermekek búcsúja; **11.:** A háspárok búcsúja; **18.:** Pünkösd vasárnap. A határaon túl élők búcsúja; **25.:** A betegek búcsúja. **Július :** Illés próféta búcsúja; **27.:** Debrecen-Nyíregyháza m. Kat. Egyházmegye búcsúja. **Augusztus 17.:** Istenszülő mennybevételének búcsúja (Nagybolgasszony). **Szeptember 7.:** Az Istenszülő születének búcsúja (Kisboldogasszony); **14.:** A Szent reszt felmagasztalásának búcsúja. **Október 5.:** Az enszülő oltalmának búcsúja; **12.:** Az egyházközségi oviselőtestületek küldötteinek búcsúja. **November** Szent Mihály főangyal búcsúja. (A Bazilika búcsú-**23.:** Az Istenszülő templomba vezetésének búcsú-

A két nagybúcsú (aug. 17. és szeptember 7.) entiszteleti rendje: Szombat: 13 órakor: gyászliia a zarándokok halottaiért, 15 órakor vecsernye, órakor római katolikus litánia és szentmise, 17,30 ög katolikus szentliturgia, 19 órakor processzió a etőbe, a temetőkeresztnél gyász-istentisztelet, átulás a Pápa-térre, 19 órakor őszláv-nyelvű szentlia a belső tábori oltámál, 21 órakor paraklisz, akatztosz, rózsafüzér és elmélkedés a templomban, 23.50-kor gyertyás körmenet a templom körül, majd virrasztás a templomban. **Vasárnap:** 4 órakor az első szentliturgia, 5 órakor őszláv-nyelvű szentliturgia, 7 órakor Utrenye (reggeli istentisztelet), 8.30-kor római katolikus szentmise, 10 órakor ünnepi görög katolikus szentmise és körmenet, 14 órakor paraklisz. A többi búcsú istentiszteleti rendje: 6 órakor liturgia, 7 órakor Utrenye (reggeli istentisztelet), 8 órakor liturgia, 10 órakor ünnepi liturgia, körmenet, 12 órakor paraklisz.

KÖZLEMÉNY

A rákosfalvai elemi oktatás megindulásának 125. évfordulója évében közös ünnepséget tartanak április 22-én, kedden délután 3 órakor az I. világháborús emlékműnél. Utána öregdiák találkozót lesz az elemi iskola és a polgári iskola volt diákjai számára. Kérik azokat, akik elköltöztek Rákosfalváról, jelezzék részvételi szándékukat. **Rákosvalvai Katolikus Egyházközség** (Bp. XIV. Almos vezér tér 1. Tel.: 163-57769), **Rákosfalvai Református Egyházközség** (Bp. X., Kerepesi út 69. Tel.: 260-6943), **Rákosfalvai Szülői Egyesület** (1144 Bp. XIV. Álmos vezér tér 9. Tel.: 261-4585), Rákosfalvai Helytörténeti Klub (1144 Bp. Gvadányi u. 23.)

Keresztény Értelmiségi Társaság szeretettel meghív minden fiatal értelmiségit, egyetemista és főiskolás fiatalt április 19-én, este fél 8 órakor rendezendő Locsoló Bálra. Jegyek kaphatók a helyszínen: Bp. V., Semmelweis u. 1—3. Elővételben: KET Központi Klubjában 18—21 óra között. (Bp. VIII., Mária u. 201.) Tel.: 334-0393.

Balatonfüreden a Prohászka Szociális Üdülő május 1-től szeptember végéig fogad apartmanjaiban egyházi és világi vendégeket egy és kéthetes turnusokban. Csendes környezetben, közel a Balaton és a vasútállomás. Napi üdülődíj étkezés nélkül 800,— Ft személyenként. Írásbeli jelentkezést és válaszboritékot kérünk. Telefon májustól: (87) 341-453. Gondnokság. 8230 Balatonfüred, Csók u. 24.

Az Egri Főegyházmegyei Gyógyüdülő szeretettel várja testi és lelki üdülésre vágyó vendégeit. Fürdő a szomszédban. Üdülőben kápolna, szentmise, ima lehetőség. Egy éjszaka reggelivel 600,— Ft/fő. Ebéd és vacsora lehetőség, szerény árakon étteremben. Felvilágosítás és jelentkezés: 5309 Berekfürdő, Gyár út 2.

A békéscsabai Katolikus Általános Iskola Békéscsaba, Szarvasi út 31. Savio Szent Domonkos nevét veszi fel. Ebből az alkalomból elfogadna Savio Szent Domonkos vagy Don Bosco szobrot.

Soha többet nem tudunk szegénysorsú gyerekcsoportot kihozni Kárpátaljáról! Február 14-én üresen jött vissza az autóbusz Beregszászról. A 101. csoport nem kapta meg a kiutazási okmányokat. Négy évig ingyenes közös útlevéllel hoztuk a gyerekeket, most ezt megszüntették. Helyette egyéni ingyenes útlevelet rendszeresítettek a gyerekek számára. Ám hamar kiderült, hogy ez az ingyenes útlevél 2100 forintba kerül. Közjegyző előtt a szülő igazolja, hogy elengedi a gyereket, ez 700 Ft. Az útlapot is közjegyző tölti ki (Ez a felnőtteknél is így van!) Ára újabb 700 Ft. Korábban 300 forintért 8 fekete-fehér fényképet csináltak. Most már csak a 700 forintos színes a jó. Ezt a mi szegénysorsú családjaink nem tudják megvenni. Az alapítványnak 100 ezer forintba kerülne egy csoportnál. A megemlékedett buszköltséggel együtt még folyamatos akció esetén is havi 500 ezer forint lenne a költség. Kérhetünk-e méltányosságot az ukránoktól a szociális akcióra való tekintettel? Eredménytelen lenne! Hisz idáig még a segélyszállítmányokra is vámot vettettek ki. Most törölték el. Kérhetjük-e az ukránokat, hogy évi 2,5 millió forintos útlevélköltséget engedjenek el? Bizony nem! Így egy évi akciónk 5—6 millió forintba kerülne. Ennek a csekély töredékére sem jön össze a pénz. Befejeztük mindörökre a kárpátaljai gyermekakciót! De nem mondtunk le a gyerekek segítéséről. Rendszeresen viszünk számukra ruhát, könyvet, játékot, sportszert, tanszereket, élelmiszert. (Kérem kedves testvéreinket, hogy lakcímemre ne hozzanak és ne küldjenek postán se segélycsomagot.) Májusban indulunk a televízió Gyorssegély című műsorával Kárpátaljára. Egy nagyobb segélyszállítmányt viszünk. hamarosan közöljük a gyűjtőhelyek címét. Várom kedves leveleiket! Átányi László tanár, 1119 Budapest, Etele út 23. Tel.: 203-3201.

MEGJELENT

Értékes ajándék az Ecclesia és a Kairosz közös kiadásában megjelent **Görbe József: Az Eukarisztia** című teológiai meditációja. Fr/5, 176 oldalon, füzve, 580,— Ft. Rövidesen megjelenik **Sík Sándor: Himnuszok könyve 3. kiadásban.** Ára kötve, enveloppal 990,— Ft.

Testvéreink! Bemutatjuk nektek a Mária tanítókazettákat, melyeket a Szűzanya kérésére kezdtünk el kiadni: 1. Efraim testvér: **Imádság Máriával.** 2. Emmánuel nővér: **Szívvel imádkozni.** 3. Emmánuel nővér: **Medjugorje: mindennap Máriával?** 4. Emmánuel nővér: **Fatimától Megdjugorjéig.** 5. Francois Xavier: **Megújulás a Szentlélekben.** 6. Efraim testvér: **Istenhez való hasonlóságunk „nyilatkozata" Boldogok a Lélekben szegények: övék a mennyek országa.** 7. Etienne Dahler: **Hogyan olvassuk a Bibliát?** 8. Emmánuel nővér: **Családok, ne hagyjátok magatokat lerombolni!** 9. Efraim testvér: **Boldogok, akik sírnak: majd megvigasztalják őket. Boldogok a szelídek: övék lesz a föld.** 10. Bernard Dubois: **Hogyan neveljük gyermekeinket?** Ingyen dolgozunk, így a kazettáknak nincs ára. Ez a szolgálat egyedül a ti adományaitokkal életképes, ezért hívunk mindenkit, aki tenni akar valamit Isten országáért, hogy támogassa munkánkat! Várjuk megrendeléseiteket és imádkozunk mindenkiért, akihez eljutnak a tanítások! **Nyolc Boldogság Katolikus Közösség,** 8900 Zalaegerszeg—Botfa, Várberki u. 13.

Az IGEN áprilisi számában ezúttal a börtönévek felidézésével folytatódik a Pálos Antal életútját bemutató sorozat; az Agytakarítás rovat bioetikai szemszögből elemzi a klónozást; Bíró László püspök Jézusról, Blanckenstein Miklós pedig a pasztorációról folytatja sorozatát; a katolikus iskolával foglalkozó rovatban megismerkedhetünk a Patrona Hungariae Leánygimnázium egy osztályának kulisszatitkaival; a lap közli Templfi József nagyváradi püspöknek március 15-én, a Hősök terén felolvasott levelét.

PÁLYÁZAT

A Páter Tamás Alajos Alapítvány zenei pályázatot hirdet gyermekkórusok-zenekarok, iskolai kórusok, vegyeskarok és egyházi kórusok-zenekarok számára. A pályázat célja: Páter Tamás Alajos zeneműveinek előadása, népszerűsítése és a XX. századi egyházi kórusművészet remekeinek széleskörű bemutatása. **Pályázni csak olyan hangversennyel lehet,** amelyen más művek mellett P. Tamás Alajos műveiből legalább 2—3 motettát vagy egy nagyobb lélegzetű kompozíciót mutat be az együttes. **A pályázat módja:** legkésőbb a koncert dátuma előtt két héttel beérkezőleg meg kell küldeni a hangverseny meghívóját, plakátját és az együttes tevékenységének rövid leírását. A koncert után pedig annak hang- illetve videofelvételét, egy fotót az együttesről, amely az elhangzott hangversenyen készült, esetleg a megjelent kritikát. **A pályázat tehát nem jeligés!** A kellően nem dokumentált pályázatokat a kuratórium nem értékelheti. A pályázatot az Alapítvány szakemberekkel bővített Kuratóriuma bírálja el. **A pályázat határideje: 1997. június 30.** (Postai bélyegző dátuma!) A Kuratórium kizárólag postai úton beküldött pályázatokat fogad el. **A Kuratórium a legértékesebb pályázatot** 50.000 Ft díjazásban részesíti. Az összeget 1997. szeptember 18-án — P. Tamás Alajos születésnapján — a Kuratórium képviselői ünnepélyes keretek között adják át a díjazott együttes vezetőjének.

A jelentkezés módja: műlistát, kottaanyagot és jelentkezési űrlapot az Alapítvány titkárságától lehet kérni. A jelentkezőknek vállalniok kell, hogy a kölcsönadott kottákat és a válaszbélyeget legkésőbb két héten belül visszaküldik a titkárságra. **A P. Tamás Alajos Alapítvány címe:** 1024 Budapest, Margit krt. 23. Felvilágosítás telefonon: 202-5119, illetve 212-3957 számokon, Kovács Mártánál és Budai Juditnál lehet 8—10 óra között.

TALÁLKOZÓK

A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesülete április 14-én, az esti fél 6 órai szentmise után a Szent István Házban (Bp. XI., Hímfy u. 9.) tartja vezetőség választó közgyűlését. Az egyesület tagjait elvárja a vezetőség.

A Jászó-Premontrei Kanonokrend kassai II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumának öregdiákjai idén június 13—15. között tartják Kassán hetedik találkozójukat. 13-án osztálytalálkozók, 14-én du. 4 órakor ünnepi műsor a Thália színházban, este vacsora a Slovan szállóban, 15-én, vasárnap kirándulás Jászóvárra, 9 órakor ünnepi szentmise a prépostsági templomban. Elszállásolás diákszállóban. (Utbaigazítást ad: Paulusz Ede, a 226-5081-es telefonon.)

A Keresztény Orvosok Társasága április 18-án tartja szokásos harmadik pénteki összejövetelét a Haller téri Szent Vince plébánia hittantermében (Bp. IX., Haller u. 19—21.). Előadó: Dr. Margittay Erzsébet. Téma: „Kik a szegények Magyarországon?" (A szegénységről a keresztény háziorvos szemével.)

A Budai Orsolyita növendékek Baráti Egyesülete (BOBE) meghívást kapott Aussi (Orsolyita öregdiákok nemzetközi egyesülete) **1997. évi európai kongresszusára,** melyet idén Szlovákiában, Kassa mellett rendeznek **1995. augusztus 5—11. között.** A kongresszus jelmondata: „Reménnyel a 2000. év felé." A részvétel bejelentésének határideje igen rövid, ezért kérünk minden érdeklődőt, hogy további felvilágosításért sürgősen hívja fel az alábbi telefonszámokat az esti órákban: dr. Kozmáné dr. Kutschera Gabriella: 176-1594 vagy Csobainé Mazgon Veronika: 156-1686. Mindkét telefonon üzenetrögzítő is működik.

R. Törley Mária szobrászművész kiállításának megnyitójára várják az érdeklődőket az Adalbertinumban (Bp. XI., Előpatak u. 35.) április 18-án, pénteken este 6 órakor. A kiállítást Rónay László irodalomtörténész nyitja meg. Megtekinthető: hétfőnként, keddenként és szerdánként 18—20 óráig, valamint rendezvények alkalmával május 28-ig. (Vasárnaponként fél 12 órakor szentmisén lehet részt venni az Adalbertinumban.)

ELŐADÁS

Hitmagyarázatot tart felnőtteknek Salamon László kapucinus atya minden kedden este 7—8 óráig a Budapest XIV., Kassai téri Szent Lélek templom felső hittantermében.

A Farkasréti ökumenikus esték folytatása április 14-én, este fél 7 órakor lesz a Bp. XI., Németvölgyi út 138. szám alatti új templomban. Az indiai vallásokról Tamási József Tiszaföldvár-martfűi plébános tart előadást.

Keresztény Szabadegyetem az Adalbertinumban (Bp. XI., Előpatak u. 35.) április 21-től május 28-ig esténként 18—20 óráig. Hétfőnként teológia (Pápai Lajos, Kránitz Mihály, Gál Ferenc, Rózsa Huba, Bolberitz Pál, Ladocsi Gáspár), keddenként filozófia (Rászlai Tibor, Horváth Pál, Frenyó Zoltán, Kovács Gábor, Turgonyi Zoltán), szerdánként magyarságismeret és történelem (Dávid Katalin, Palágyi Tivadar, Martonyi Éva, Török József, Csűrös Miklós, Szabó István). Tandíj nincs. Beiratkozási díj: 600,— Ft. KESZ-tagoknak és nyugdíjasoknak 300,— Ft. Fizetendő a hallgató által kiválasztott első előadás előtt az Adalbertinumban. Középiskolásoknak, főiskolásoknak és egyetemistáknak ingyenes a részvétel. Előzetes írásbeli jelentkezést nem kérnek. A részletes program olvasható a JEL áprilisi számában. (Információ: a 319-2304-es telefonszámon munkanapokon, 8—14 óráig.)

FELHÍVÁS

A soproni Szent Orsolya Iskola 250 éves fennállásának jubileumi programja: május 16-án, reggel fél 9 órakor ünnepi szentmise az Orsolya téren a diákok részvételével, fél 11 órakor ünnepség a színházban a tanulóifjúság számára, majd 12 órakor a meghívott vendégek és a tantestület közös ebédje. Délután 14 órakor az öregdiákok gyülekezője az Orsolya téri iskola előterében, 15 órakor a jubileumi kiállítás megnyitása a Lábasházban; utána az öregdiákok találkozója. 18 órakor a soproni Liszt Ferenc Pedagógus Kórus ünnepi hangversenye az Orsolya templomban, majd 19 órakor májusi litánia. Ezt követően fáklyás éneklés az Orsolya téren. Május 17-én fél 9 órakor ünnepi Te Deum a Szent Mihály templomban, majd elhunyt tanáraink sírjának megkoszorúzása a temetőben. Fél 11 órakor ünnepség a színházban az egykori diákok részvételével, utána közös agapé. Azok az öregdiákok, akik még nem jelezték részvételi szándékukat, kérjük, hogy írásban vagy telefonon közöljék az iskola igazgatójával, esetleges szállásigényük bejelentésével (9400 Sopron, Orsolya tér 2—3. Tel.: (99) 311-630). Egyúttal ismételten kérjük a volt soproni orsolyita növendékeket, hogy amennyiben szállást tudnak biztosítani társaiknak, értesítsék az iskola vezetőségét.

Zala György

Megújulva visszatérnek a királyszobrok a Hősök terére

A legrosszabb állapotban Könyves Kálmán és II. Endre emlékműve volt

Augusztus elsejétől féléves restaurálást követően visszaköltöztetik a Millenniumi emlékmű 14 királyszobrát és domborművét, valamint két allegorikus szoboregyüttesét a Hősök terére. A felújításra 420 millió forint állt rendelkezésre, de információink szerint az összegnek csak háromnegyedét használták fel, a többit megtakarították.

Balogh Gyula

A királyszobrok restaurálását végző Szabó Öntészeti Kft. szakemberei remélik, hogy a most befejeződő felújítás legalább 80 évig kitart, és addig nem kell hozzányúlni a szobrokhoz. Az emlékmű királygalériájának felújított szobrait ünnepélyesen augusztus 16-án avatják ismét fel – hangzott el tegnap.

Az emlékművet 1896-ban kezdték el építeni és 1929-ben avatták fel. Érdekesség, hogy az emlékmű felállításáról már 1881-ben készült fővárosi előterjesztés, ám a parlament csak tizenhárom év múlva tűzte napirendre az ügyet. A Zala György szobrászművész és Schickedanz Albert építész által megalkotott emlékmű Gábor arkangyal-oszlopa és a hét vezér szoboregyüttes 1996-ban újult meg. A Millenniumi emlékmű belső pavilonjain lévő Háború és Béke allegorikus szobrait tíz évvel ezelőtt restaurálták. Hat hónappal ezelőtt az emlékmű tizennégy királyszobrát és domborművét, valamint két allegorikus szoboregyüttesét emelték le. A restaurálás tudományos előkészítése már hat évvel ezelőtt megkezdődött. Az alkotások felújítására közbeszerzési pályázatot írtak ki, melyet a három jelentkező közül a legalacsonyabb árajánlatot tevő Szabó Öntészeti Kft. nyert meg. A felújítást, amely a királyszobrok esetében a felállítás óta az első, ifj. Madarassy Walter restaurátor irányította. A szakember a nyolcvanas évek elején az édesapjával együtt irányította Erzsébet királyné szobrának felújítását. Madarassy Walter kérdésünkre elmondta, hogy a királyszobrok közül különösen rossz állapotban volt Könyves Kálmán és II. Endre szobra.

A felújítás során védőgázas hegesztéssel kijavították a szerkezeti és anyaghibákat, a háborús sérüléseket és az erőszakos rongálásokból adódó sérüléseket. Pótolni kellett például a Könyves Kálmán-szobor lefűrészelt buzogányát.

Szabó László fémszoborműves a felújított szobrok között Fotó: Sárközy György

Elvégezték az alkotások tisztítását is, így a azok visszakapták eredeti színüket. A szobrokat viaszgyanta védőréteggel vonták be. A restaurálás költségeit a kulturális tárca és a fővárosi önkormányzat közösen fedezte. A restaurálást a Budapest Galéria felügyelte.

Tíz százalékkal bővülnek a kollégiumi férőhelyek

Közel 4800 férőhellyel bővül a felsőoktatási kollégiumi kínálat, erre összesen 14 milliárd forintot fordít a kormányzat. A középiskolás kollégisták után járó normatívát is megemelte az oktatási tárca 50 százalékkal, így ez teljes egészében fedezi a középiskolai kollégiumok költségeit.

Tíz százalékkal bővül a felsőoktatási kollégiumi férőhelyek száma: 1994-ben 42 716, 1998-[illegible] 45 107 kollégiumi férőújabb 650-700 férőhely létrehozását tervezik mintegy 1,5 milliárd forint értékben Sopronban és Budapesten. A Széchenyi terv úgynevezett Fecskeház programjával együtt összesen 650-700 férőhely létesül.

Sió László a középiskolai kollégiumokról szólva elmondta, ezek fenntartásának sajátságos problémája, hogy döntő többségében olyan fiatalok veszik igénybe a [illegible] akik per[illegible]

Plusz egy szoba augusztustól

„Félszocpol" a nagycsaládosoknak

A szociálpolitikai támogatás felével, több mint egymillió forinttal járul hozzá az állam augusztustól a három- vagy többgyermekes családok lakásának nagyobbra cseréléséhez. Minden harmadik gyermek nagycsaládban nő fel Magyarországon, a népesebb családok fele szűk lakásban él. A támogatás összege 1994 óta változatlan.

Augusztus elsejétől úgyneve[illegible] teljes árát a cserére fordítja, legyen az új, vagy használt, téglavagy panelépületben.

A szociálpolitikai támogatás fele, tehát a lakáscsere-hozzájárulás három gyermek után egymillió százezer forint, és további gyermekenként újabb száz-százezer forint.

Magyarországon az összes családnak csak mintegy három és fél [illegible]ában nevelnek három pénzintézeteket, ezek jó részének ugyanis egyáltalán nincs lakása, amit elcserélhetne. Erre nézve azonban a KSH nem rendelkezik adatokkal. Az is egészen biztosnak látszik, hogy a támogatást a családoknak saját zsebből ki kell egészíteniük, hiszen ez az összeg nem elég egy szobára. Ugyanakkor a NOE hatalmas eredménynek tartja a „félszocpol" visszaállítását, illetve a kon[illegible]

MAGYAR HÍRADÓ

Salakos házak: szeptembertől újjáépítés

(MTI) A tervek szerint szeptemberben megkezdődhet a Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyében martinsalak felhasználásával készült és mára omladozó házak bontása és újjáépítése – közölte Horváth László, a helyreállítás levezénylésével megbízott kormánymegbízott csütörtöki, Miskolcon megtartott sajtótájékoztatóján. A kormány június 19-ei ülésén döntött a „salakos házak" helyreállításának támogatásáról. A polgármesterek megkapták a támogatás kiutalásához szükséges szerződéstervezeteket is. Horváth László elmondta: a legfrissebb felmérések szerint a három megyében 86 településen összesen 833 épület készült martinsalak felhasználásával.

Ezentúl közösen mentenek

(MTI) Együttműködési megállapodást kötött csütörtökön a Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és a Közlekedési Főfelügyelet (KF). A katasztrófavédelmi főigazgatóság tájékoztatása szerint a felek biztosítják egymásnak az élet- és vagyonmentéshez, a közlekedés biztonságának növeléséhez és a katasztrófaelhárításhoz szükséges és azzal összefüggő információkat. Nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a veszélyesanyag-szállítmányok közúti, vasúti és vízi ellenőrzése, biztonságos utaztatása a együttműködéssel megvalósuljon.

Ősszel a parlament előtt a tanúvédelmi törvény

(MTI) Titkos helyre vagy akár külföldre telepítés, személyazonosság, illetve névcsere, va[illegible]

INGATLANBÖRZE

Hirdetésfelvétel: telefon/fax: 470-1150, 470-1163, 470-1166, 470-1167, 470-1171

Belvárosi üzletek, irodák
Bérbe adók,
illetve
megvásárolhatók
Az üzlethelyiségek bérleti díja már
25 DEM/m²/hó+ÁFA-tól,
vételára már
350 E Ft/m²+ÁFA-tól

Csaba Center Invest Kft.

5600 Békéscsaba,
Kinizsi u 4–6.
Tel./fax: (66) 322-773;
Mobil: (30) 995-6900
E-mail:
cscenter@csabacenter.hu
www.csabacenter.hu

MH 3869

ÚJ LAKÁST KERES?

Kezdje nálunk!

Mert biztos, hogy talál magának megfelelőt saját építésű, 550-féle lakásunkból! Garzontól a luxuslakásig, belvárosi házaktól a budai zöldövezetig.
IX., Mester u. 14–16.
XII., Edvi Illés u. 12.,
XIII., Gogol u. 15.
XIV., Egressy út 8., Öv u. 153., Deés u. 82–88., Zsolnay u. 12–14.,
XV., Szilas park 31.

REAX Rt.
XIV., Öv u. 153. www.reax.hu
Tel.: 222-0544, 251-2947

HONFOGLALÁS ZÚGLÓ

1,5 szobás lakások:
35n m + garázs 10 000 000 Ft
39,5 nm + garázs 11 312 000 Ft

2 szobás lakások:
48 nm + garázs 13 185 000 Ft

1+2 félszobás lakások:
55 nm + garázs 15 080 000 Ft

6,75% hitel, szoc. pol., áfavisszatérítés igénybe vehető

Érdeklődni:

BAU-PONT GM KFT.
1141 Budapest, Mexikói út 33.
Tel.: 470-9090, www.baupont.hu
Nyitva tartás: H–P: 8–19, Sz: 10–17-ig

MH 2599

Crow Holdings

modern
irodák
bérelhetők

- Dél-Budán, a Harbor Parkban
- „B" kategóriás, új építésű irodák
- bérelhető irodaterület: 170 m²-től
- jó megközelíthetőség
- fejlett infrastruktúra
- korszerű távközlési megoldások
- bank-, posta- és vámszolgáltatások
- parkosított környezet

Telefon: 451-4969,
Fax: 451-4970
torok@crowholdings.hu
www.harborpark.hu

EXKLUZÍV PANORÁMÁJÚ, ÖSSZKÖZMŰVESÍTETT

BUDAI TELKEK ELADÓK

KÖRBEKERÍTETT, ŐRZÖTT LAKÓPARKBAN

900-4000 m²

XI., Kakukkhegyi árok–Irhásárok –Irhásközáltal határolt terület

3501 MH

REAX INVEST RT.
Telefon: 467-0795

Az „Egy szív a gyermekekért" Alapítvány közhasznú jelentése a 2000. évi tevékenységéről

ÉVES BESZÁMOLÓ

adatok E Ft-ban

A) Befektetett eszközök	**0**	**D) Saját tőke**	**25 917**
I. Immateriális javak	0	I. Induló tőke	5 000
II. Tárgyi eszközök	0	II. Tőketartalék	15 625
III. Befektetett pü. eszk.	0	III. Tárgyévi eredmény	5 292
B) Forgóeszközök	**25 754**	**E) Céltartalék**	**0**
I. Készletek	0	**F) Kötelezettségek**	**0**
II. Követelések	0	I. Hosszú lejáratú kötelezettség	0
III. Értékpapírok	14 648	II. Rövid lejáratú kötelezettség	0
IV. Pénzeszközök	11 106	G) Passzív időbeli elhatárolás	1
C) Aktív időbeli elhatárolás	**164**		
Eszközök összesen	**25 918**	**Források összesen**	**25 918**

2000-ben 11 gyermeknek adtunk támogatást, segítettük gyógyulásukat összességében 2236 E Ft-tal. Az szja 1%-ából származó bevételünk 1594 E Ft volt, melyből 5 gyermek gyógykezelését tudtuk biztosítani. A korrábi évekhez hasonlóan nem volt anyagi akadálya annak, hogy valamennyi hozzánk forduló, jogosnak ítélt kérelmet támogassunk.
A kuratórium tagjai és az alapítvány munkáját segítők munkájukért nem részesültek jövedelemben.
Az „Egy szív a gyermekekért" Alapítvány köszöni mindazoknak a támogatást, akik adományaikkal elősegítették a gyermekek külföldi gyógykezelését. Az ország szinte valamennyi pontján megtalálhatók alapítványunk adománygyűjtő gömbjei, ahol mindenki a lehetőségei szerinti összeggel segítheti működésünket.
Ezúton szeretnénk kifejezni köszönetünket a Skála-Coop Rt., Skála & Centrum

MINDENT EGY KLIKKRE

www.magyarhirlap.hu

BELFÖLD ■ KÜLFÖLD ■ GAZDASÁG ■ KRÓNIKA ■ KULTÚRA ■ SPORT ■ VÉLEMÉNY ■ INTERNET ■ TUDOMÁNY ■ MH-ÜGYEK

FÓRUM
JUNIOR
GALÉRIA
SZOLGÁLTATÁS
ÉRDEKES
MELLÉKLETEK
ARCHÍVUM
MAGUNKRÓL

BPR Budapest FM Rádió

A BUDAPEST RÁDIÓ 88.1 MŰSORAIBÓL

Szombat
9.30: **KELLEMES HÉTVÉGÉT!** A házigazda: **Petrányi Judit**
10.35: A vendég: **Pálffy István**
13.30: **SZTÁRÓRA!** Wolf Péter vendége: **Schubert Éva**
14.30: **168 ÓRA, A HANGOS HETILAP!**
15.30: **ARANYÓRA!** A nap aranylemezei 1971-től napjainkig.
18.30: **EGYENLÍTŐ!** Körbe-körbe a nagyvilágban szóval, zenével. Kubicsek István műsora
20.30: **BEST OF!** Válogatás az elmúlt hét műsoraiból. Benne: „O. Neked annyi – közéleti talkshow – **Orosz József**

Zala György

Emlékezés műkedvelő előadókra

Erdélyi Tamás

A kép jobb szélén Verebes Károly ARCHÍV FELVÉTEL

Nyíregyháza — Indul a színházi évad. A jelentős, most különösen érdekesnek ígérkező esemény egy régi-régi emléket idézett fel bennem azokból az évekből, amikor még nem volt színtársulata Nyíregyházának. Elővettem a fiók mélyéről néhány karcos fotónegatívot, képet, s bemutatom; talán érdekelnek még valakit...

Abban az időben szokás volt a kisebb-nagyobb közösségekben kultúrcsoportot alakítani, egy-egy ünnepnap előestéjén szavalatokkal, énekléssel, jelenetekkel szórakoztatni a közönséget, mi több: népnevelni. A jellegzetes, '50-es évekbeli szokás egyik művelője volt a KIOSZ nyíregyházi helyi csoportjának együttese. Az 1952-ben a KISZÖV és a KIOSZ közös csoportjaként alakult, lassan baráti társasággá fejlődött együttesben népi táncos kislányok, versmondók, énekesek, sőt egy 8-10 tagú, szimfonikus zenekar is működött alkalmanként. A szereplések izgalma, a próbák baráti összejövetelei tartották együtt őket. Szívesen mentek, amikor felkérték, hogy — nyitott teherautóra csavarozott lócákon utazva — segítsenek hangulatot csinálni kisiparosok rendezvényein vagy képviselőválasztás előtt, akár a távoli csengeri járásban is...

Nem remekműveket játszottak, nem magas művészetet nyújtottak, de minden alkalommal őszinte jó szándékkal, szórakoztatni akaró igyekezettel. (Itt az ideje elárulnom: mint középiskolás diák, magam is többször szerepeltem, hiszen édesanyám, aki KIOSZ-adminisztrátor volt, egyik szervezője, rendezője és súgója, néhai édesapám — az utolsó nyíregyházi kefekötő mester — pedig őstehetségű komikusa volt a társulatnak.)

Negyven esztendeje lesz most annak, hogy megszületett a nagy kérdés: miért ne játszhatnánk el egy igazi, három felvonásos színdarabot is? Nem drámát, nem örökbecsű klasszikust, hanem olyat, amin akkoriban nevettek, amit akkoriban minden magyar színházban játszottak: K. Iszajev — A. Galics: Nem magánügy című bohózatát. Félreértések, mulatságos helyzetek jó szándékú és különcködő emberek, harc a bürokrácia ellen emberi összefogással, és egy pici szerelem... És tavasszal (1954 májusában) színpadra álltunk, a Zrínyi Ilona utcai, később, a lebontásáig Gorkij mozi színpadára: a bádogos és húga (*Fábián Henrik* és *Brezovszki Ibolya*), két borbély (*Madácsi László* és *Molnár Sándor*), a fényképész házaspár (*Orzovenszky János* és felesége, *Irénke*) az órásmester (*Racskó Rudolf* és felesége, *Marika*), a cipészmester (*Tar Gyula*), a vízvezetékszerelő (*Lukácskó András*), a szitásmester lánya (*Koppányi Ágnes*), a tánccsoportból *Almásy Kató* és *Szabó Rózsa* a kefekötővel (*Erdélyi Gyula*) és fiával.

De előbb még vendégünk érkezett. A KIOSZ országos központ — mi mással tudott volna segíteni — felkért egy fővárosi színművészt, jöjjön el hozzánk egy vasárnap és adjon rendezői tanácsokat a bemutató előtt. Az igazán izgalmas nap volt! Ahogy jelenetről-jelenetre értelmet öntött az általunk már jól ismert, megtanult, de néhol még hamisan csengő mondatokba, amitől azok természetesebbé, életszerűbbé, mulatságosabbá váltak; ahogy rámutatott egy-egy lehetséges mozdulatra, szükséges gesztusra, amitől a cselekmény pergőbb, izgalmasabb lett.

Fárasztó nap volt, de nagy élmény, a sikeresebb előadások főforrása. A segítő színművészt *Verebes Károlynak* hívták...

Mindössze háromszor — egyszer Újfehértón — adtuk elő a darabot. A kultúrcsoport még néhány évig működött, de hasonló nagy fába már nem vágtuk fejszénket...

Hótehénke meg az Egerek és emberek

Budapest — Amikor 1985 decemberében megnyílt az első, hivatalos magyar videokölcsönző Budapesten, a pletykák szerint az első hetekben rendőrök kóválygotak a környéken, sőt a nyomozók a boltba is betértek, hogy elkérjék a kölcsönzők lakáscímeit. Így akarták ugyanis lebuktatni a vám nélkül behozott videolejátszókat és filmeket.

Hol van már a tavalyi hó, és hol vannak a nyolc évvel ezelőtti állapotok? Mostanság előfordul, hogy a hazai mozikból lopják ki a sikeres forgalmazás esélyeivel rendelkező filmeket. A legújabb büntetőtörvények kicsit kockázatosabbá teszik az illegális másolást, de — vélhetően — az igazi veszélyt az jelenti a fekete-videopiac számára, hogy a több mint féltucatnyi legális forgalmazó-kölcsönző cég egyre frissebb termékekkel szolgál az érdeklődők számára.

Az augusztusi kínálatban például már szerepelt az *Egy becsületbeli ügy*, amelynek egyik főszerepéért idén márciusban Oscar-díjra jelölték Jack Nickolsont. S máris kikölcsönözhető kazettán Steinbeck klasszikusának az *Egerek és embereknek* a filmváltozata.

A hazai piac változatos kínálatát mutatja, hogy már magyar gyártmányú pornókazetták is forgalomban vannak, olyan sokatmondó címekkel, mint például a *Dugibuli* vagy a *Hótehénke*. Ilyen hát a videopiac.

Körülbelül most érte el a telítettségnek azt a fokát, amelynél sokkal több kölcsönzőt nem érdemes nyitni, és sokkal több kazettát sem érdemes behozni.

Csak reménykedni lehet, hogy ebben a helyzetben jobban odafigyelnek a filmművészet barátainak, létszámban kétségtelenül nem olyan nagy, de közvéleményformáló hatásában jelentős táborára.

szárnyak nélkül?

egyszer e pofonegyszerű fejszámolás: harminc plusz kettő az harminckettő lapát. Tehát nyolcasával. Mindenütt van egy elhullási százalék, még itt is, pedig ötszázas villanykörték napszaktalanságában — igen, örök fényében — serken és bokrosodik az élet; növekszik, aminek nőnie kell, és lehull a gyenge. Még nálunk is!!! Kajátok-piátok biztosítva, mi kell még? Mindezt úgy gondolja végig, hogy közben már a nyolcvanhatodik lapát csirketetemet löki be a szekérkébe.

Az ördögbe, mi történt az éjjel, ugyan mi? Az ördögbe, miért pirosak ezek a leghornok, amikor a tegnap még olyanok voltak, mint a hó? Az ördögbe, hol van ezekről a hófehér leghornokról a tollú? Elolvadt a múlt éjszaka. De nem is volt éjszaka az ötszázasok örök fényében — akkor honnan tudták mégis, hogy éjszaka van?

Erőtlen totyogás, süket csipogás, csipegetés életre-halálra. Ne fald föl felebarátod, még akkor sem, ha kínoz a kalciumhiány. Ha kifeledték a tudományos szakszerűséggel összeállított étrendedből, s mit számít, hogy minden egyebet belekevertek. Ne csipkedd le a tollat szárnyaimról, szárnyam a testemről, mit érek szárnyak nélkül? Julcsi rohan az irodába, baj van a tápszerrel, honnan érkezett az utolsó vagon, és mindenik zsák ilyen? Ki kell hívni azonnal a megyét, a várost, az állatorvost, az ügyészséget, a milíciát, a biztosítót; még néhány óra, és véresre vetkőztetik egymást ezek a megvadult csirkék, már most csupa bíbor a csarnok. Az igazgató pedig, miután meggyőződik, hogy a leányzó nem túloz, s miután kiterül vagy kétszer a vértől csíkos padlón, még mielőtt nyakát szegnék (bár nem biztos, hogy megússza), sürgős kapcsolást kér: 1. a szupertitkos telefonvonalon (amelynek kódját csak ő tudja, és nyilván, a hívott fél). 2. A titkos vonalon, amelyet rajta kívül még egy tucat nagyobb vállalat igazgatója is tud, használják a határesetekben. 3. A bizalmas vonalon, amelyen már az iskolaigazgatókat is kapcsolják, az utasítással: gyorsan mondják el, amit akarnak, mert a szál általában túlterhelt. Következnek a nem rendhagyó (de nem is rendes) beszélgetések a megyével, a várossal, az állatorvossal, a koordinációs főosztállyal, az ügyészséggel, a milíciával, a biztosítóval. A képesmagazin szerkesztőségével és fotósával semmiképpen. Akkor meg hogy a fenébe kerül ide az a langaléta — olyan szeplősvörös, mint egy ír, de valójában nem is olvas, csak fotót fotóra gyárt, hogy kerül ez a kapuhoz?

Egy kis vívmányért jöttem, nagyság, s ha maga lenne az, egészen biztos, húsz évvel többet élnék. Nem engedem be, egy kis üzemzavar, jöjjön holnap, a következő ötéves tervben, jöjjön púposnapján, kiskedden. Csak most ne. Mert ha mégis, akkor Julcsi a csarnokban áll, a falakról vékony, nem apadó patakokban ömlik a padlóra a vér, s puha, élettelen halmok mindenütt: mögötte, előtte, alatta, még fölötte is, mert a pusztulás törvényét nem zabolázza földi gravitáció.

Ott áll Julcsi vakító fehérben (mert ez csak fénykép és nem ténykép ugyebár), mosolyog a látvány cukorkásbácsijának. Aztán megint eljő a teremtés ötödik napja, és a drótokkal-betonlemezekkel körülhatárolt terep, amit mi olykor úgy hívunk: a mindenség, újból benépesül repeső madarakkal.

Az aradi szobor

Dr. Csonkaréti Károly

Budapest (MTI) — 1849-ben október 6. szombatra esett. Az őszi felhők mögül még ki sem bukkant a hajnali fény, amikor megnyílt az aradi vár északkeleti kapuja. A közeli sáncban csakhamar puskaropogás hangzott. A sortűz ekkor oltotta ki a szabadságharc négy hősének, név szerint *Kiss Ernő, Dessewffy Arisztid, Schweidel József* tábornoknak és *Lázár Vilmos* ezredesnek az életét. Két órával később még kilenc tábornokot kísért ki a várból a katonaság a déli vársánc tövébe, ahol a bitófák vártak reájuk. S néhány perc múltán utolsót dobbant a szíve *Lahner György, Knézich Károly, Pöltenberg Ernő, Aulich Lajos, Nagy-Sándor József, Török Ignác, gróf Vécsey Károly, Leiningen-Westerburg Károly gróf* és *Damjanich János* tábornoknak.

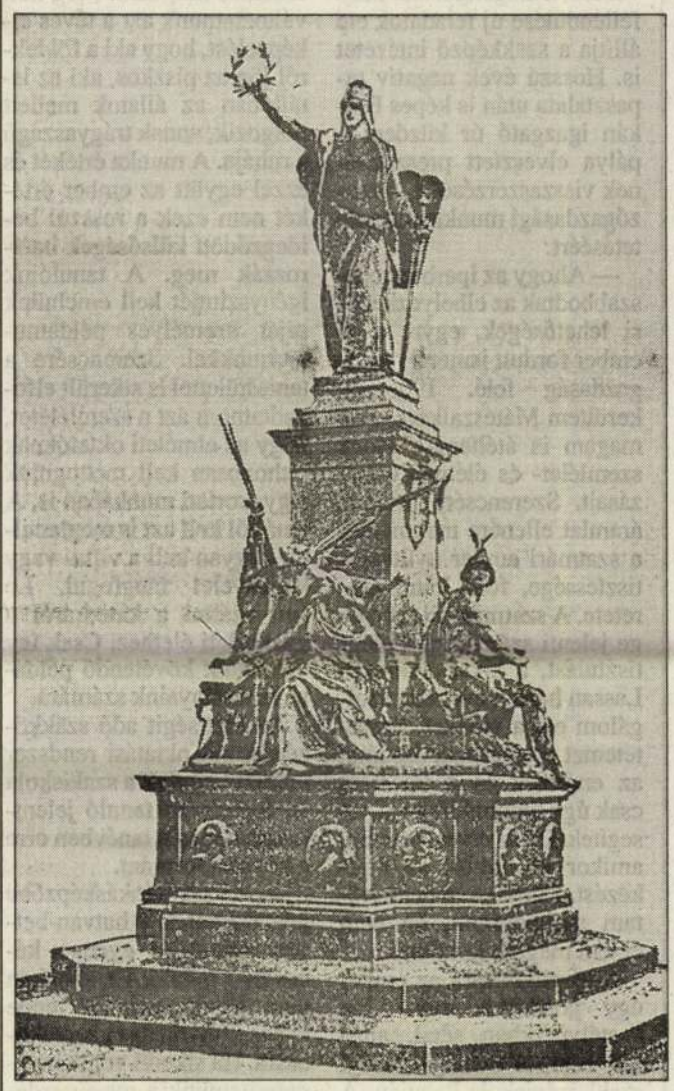

Az aradi szabadságszobor

ARCHÍV FELVÉTEL REPRODUKCIÓJA

Arad városa a múlt század végén, hogy méltó emléket állítson a magyar szabadságharc kivégzett honvédtábornokainak, pályázatot írt ki egy nagyszabású emlékmű elkészítésére, amelyet a népszerű és tehetséges *Huszár Adolf* nyert el. A Szabadságszobornak vagy másként az Aradi Vértanúk Emlékének nevezett művet azonban 1885-ben bekövetkezett váratlan halála miatt nem tudta elkészíteni. Terveit befejezésre átadták *Zala Györgynek*, aki azoknak az éveknek a legfoglalkoztatottabb emlékműszobrásza volt. Ő mintázta például a Millenniumi emlékmű Árpád fejedelmét. Zala György azonnal hozzálátott, s 1889-re elkészült a pompás emlékművel, amely így teljes egészében az ő alkotása lett. Közben, az emlékmű egyik alakját, a harckészség megszemélyesítőjét kiállította a Műcsarnokban, amelyért 1887-ben állami aranyérmet kapott.

A nagyszabású emlékművet, amelynek tetején a magyar szabadság géniusza állt, országra szóló ünnepélyességgel leplezték le 1890 október 6-án. A talapzaton körben, a kivégzett tizenhárom vértanú mell domborműve volt látható, az 1849. október 6. felirattal a homlokrészen, a kétalakos Harckészség allegóriája alatt. Az emlékművet a város főterén, a színházzal szemben állították fel, s ekkor kapta a tér a Szabadság tér nevet.

Október 6. már a múlt század második felétől hallgatólagos közmegegyezés alapján nemzeti gyászünnep napja lett, amelyet azután a közhangulat hatására 1906 óta a magyar királyi kormány hivatalosan is megünnepelt.

Arad városa azonban nem csupán a nagyszerű szoborkompozícióval kívánt hódolni a hős tábornokok előtt, hanem a vértanúság helyén is emléket akart állítani nekik. *Barabás Béla* aradi országgyűlési képviselő a várossal megállapodott, s 1881-ben gyűjtést rendezett, hogy a vesztőhelyen emlékdombot emeljenek. Az 1909-ben megindított mozgalommal pedig 150 ezer koronát gyűjtött össze, hogy a helyet, ahol a tábornokokat kivégezték, az állam javára megvásárolják. Miután az összegyűjtött pénz erre nem volt elég, a hiányt Arad városa kipótolta, a területet megvette, és 1910-ben felépíttette rá a ma is álló, kőgúlára épített, 3 méter magas szürke obeliszket.

Zala Györgynek az aradi tizenhárom vértanú tiszteletére készített nagyszerű emlékművét a románok 1925-ben lebontották.

Talán a szobrok, domborművek még valahol fellelhetők, s ismét felállíthatók lennének a hajdani Arad vármegye Trianonban magyar területen hagyott darabján, Lökösházán vagy Elekon... Vagy esetleg még Aradon is?

A KM vendége

Az iskola „teremtő”

Szondi Erika

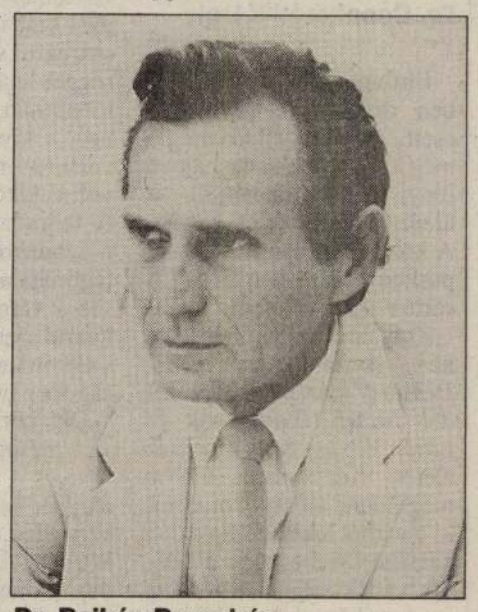

Dr. Bajkán Barnabás

A SZERZŐ FELVÉTELE

Vagy megszűnik az iskola, vagy kiugróan nagyot lép előre. E két lehetőség között választhatott dr. Bajkán Barnabás, amikor kezébe vette a Baross László Mezőgazdasági Szakközépiskola tervdokumentációit. Amikor ezt az embertpróbáló munkát elkezdte, magában is tisztáznia kellett, mit vállal.

A mezőgazdaság átszervezése, a magángazdálkodás fellendülése új feladatok elé állítja a szakképző intézetet is. Hosszú évek negatív tapasztalata után is képes Bajkán igazgató úr küzdeni a pálya elvesztett presztízsének visszaszerzéséért, a mezőgazdasági munka elismertetéséért.

— Ahogy az iparban roszszabbodtak az elhelyezkedési lehetőségek, egyre több ember fordult ismét a mezőgazdaság felé. 1965-ben kerültem Mátészalkára, s én magam is átéltem e vidék szemlélet- és életmódváltozásait. Szerencsére minden áramlat ellenére megmaradt a szatmári ember nyíltsága, tisztessége, föld iránti szeretete. A szatmári táj szépsége jelenti számomra a megtisztulást, a kikapcsolódást. Lassan három évtizede szolgálom ezt a vidéket. Szeretetemet és ragaszkodásomat az emberek és a táj iránt csak úgy tudom kifejezni, ha segítek. Ez az érzés vezetett, amikor elkezdtük az építkezést. Három éve nem voltam szabadságon, de nem érzem magam fáradtnak.

Első pillantásra az ember úgy gondolná, egy ódon kastélyparkban sétál, amikor belép a mezőgazdasági szakközépiskola kapuján. A több évtizedes fák zöldje szépen harmonizál az épület melegsárga színével. Az ablakok, ajtók formája, az épületek szín és formagazdagsága érzékelteti velünk, igényes emberek tervezték és építették, akik nemcsak az oktatási feladatokat látják itt el, de nevelni is akarnak. Szépérzékre, harmóniára, teljességre. Nevelni akarnak a múlt tiszteletére és szeretetére is, hiszen a régi épület felújításakor nem veszhetett el egyetlen értékes díszítés, vagy szépmívű kovácsoltvas lámpa sem. A toronydaruk, dömperek, teherautók világában az építkezés ideje alatt azonban mindezért harcolni kellett. Egyszerűbb lett volna a régit újra cserélni, de akkor szegényebbek lettünk volna.

Bajkán Barnabás igazi pedagógus, a szó legnemesebb értelmében. Szeptember óta négyszázharminc tanuló zsivaja tölti be élettel ezt a csodálatos intézményt.

— Minden gyereknek joga van a tanuláshoz. Megbuktatni, kallódni hagyni könnyebb bárkit, mint a benne szunnyadó képességeket felszínre hozni. A gyengébb képességű tanulóknak is lehet sikerélménye a szakmai gyakorlatokon, ha megmutatjuk nekik, érdemes dolgozni. Meg kell változtatnunk azt a téves elképzelést, hogy aki a földekről jön az piszkos, aki az istállóban az állatok mellett dolgozik, annak trágyaszagú a ruhája. A munka értékét és ezzel együtt az ember értékét nem ezek a rosszul beidegződött külsőségek határozzák meg. A tanulóink igényszintjét kell emelnünk saját személyes példamutatásunkkal. Szerencsére a tantestülettel is sikerült elfogadtatnom azt a szemléletet, hogy az elméleti oktatóknak otthonosan kell mozogniuk a gyakorlati munkában is. A tanártól kell azt is megtanulni, hogyan kell a villa- vagy kapanyelet megfogni. Le kell szállni a katedráról a gyakorlati élethez. Csak így válhatunk követendő példává tanítványaink számára.

Az érettségit adó szakközépiskolai oktatási rendszer mellett beindult a szakiskola is. Százötven tanuló jelentkezett ebben a tanévben erre a képzési formára.

— A szakmunkásképzőbe jelentkezettek hatvan-hetven százaléka gyenge képességű tanuló. Ez azonban nem jelenti azt, ne lenne képes színvonalas gazdálkodásra. Ha sikerül velük megszerettetnünk a mezőgazdaságot, elkerülhetjük, hogy a perifériára sodródjanak, elkallódjanak. Mindenkinek vannak jó tulajdonságai, csak meg kell találni őket.

Bajkán Barnabás a törekvő, tanulnivágyó fiataloknak is például szolgálhat. Munka mellett szerezte meg a doktorátust, érdeklődik a kutatás, a tudomány fejlődése iránt. Meghatódva mutatja volt tanítványának angol nyelvű tudományos munkáját, melynek első oldalán ez áll: Tisztelettel és szeretettel tanáromnak, aki elindított ezen a pályán.

— Ezerhatszáz fiatalt érettségiztettem, mióta pedagógus vagyok. Remélem, magukkal vitték a mezőgazdaság szeretetét és jó szakemberek lesznek. Szerencsés embernek érzem magam, hiszen olyan pályát választottam, amiben megtaláltam az örömömet. Szerencsés vagyok azért is, mert családom mindenben megért, segítik a munkámat, szeretetteljes légkörben élhetek. Legnagyobb szerencsémnek pedig azt érzem, hogy egy ilyen intézmény létrehozásának tevékeny részese lehettem. Nagyobb boldogség ez számomra, mintha a saját családi házamat építettem volna fel.

Szellemidézés a filmvásznon

Hamar Péter

Keménykalap, pamacsbajusz, ormótlan cipők, görbe bot: aki ennyi ismertetőjegy alapján sem vágja rá, hogy természetesen *Charlie Chaplin*, azzal nem árt bizalmatlannak lenni. Mivelhogy Chaplin maga volt a csoda, az egyszeri, a megismételhetetlen, a varázslatos, akit illik ismerni. Chaplin tudott valamit, amit csak a kiválasztottak tudnak: filozófiát teremteni a filmvásznon, és annak is gyönyörűséget okozni, aki azt sem tudja, mi fán terem a filozófia. Gondolatisága oly természetességgel fakadt, olyan egyszerűséggel simult bele az ábrázolt világba, ahogy a forrás patakká duzzad az erdő fái között.

Azon kevesek közé tartozott, akikről a szakmai közvélemény is a legnagyobb elismerés hangján szólt, s akit a közönség is a szívébe zárt. Tudott nevettetni és ríkatni, teremtett örökzöld dallamot a *Két piciny fehér balettcipővel*, és soha nem tévesztette el, kikhez tartozik. Kevés életmű van, amely annyi szociális érzékenységről és elkötelezettségről tanúskodik, mint az övé.

Kézenfekvő a kérdés: lehet egy ilyen emberről életrajzi filmet készíteni? Reprodukálható a csoda? El lehet hitetni a nézővel, hogy az a színész, aki megjelenik a vásznon, maga Charlie Chaplin?

A válasz a formális logika alapján nyilván az, hogy NEM. Ha azonban Richard Attenborough Chaplin című filmjét megnézzük, a válasz valahogy így módosítható: MAJDNEM. És ez nem akármi! Azért persze ne feledjük, hogy ez az angol úr, mit úr?, Sir (ami azért mégiscsak nagyobb rang a brit oroszlán bajsza tövében) készített egy életrajzi filmet *Gandhi* címmel, amiért odaítélték számára az Oscar-díjat. Azaz igazolta már, hogy otthon van a leghálátlanabb műfaj háza táján.

Az életrajzi film újra divatba jött mostanában. Néhány héttel ezelőtt elmélkedtem ezeken a hasábokon arról Pialat filmje, a Van Gogh kapcsán, milyen nehézségekkel, majdhogynem megoldhatatlan problémákkal kell szembenézni annak, aki e műfaj területére kalandozik. Illetlen lenne ezeket most megismételni, itt azonban meg kell toldanunk a listát, egy további, ott nem említett gondra hívva fel a figyelmet, mivel — ellentétben a nagy festőről szóló filmmel — itt nem az életút egy rövidebb szakasza kerül elénk, hanem gyakorlatilag a teljes életpálya képe.

Van Gogh-nak egyetlen színész kölcsönözte alakját, itt azonban kellett egy kisgyerek, egy nagygyerek és egy felnőtt, akit az öregkori képek kedvéért alaposan maszkírozni is kellett. A nézőnek ezt a sok elvonatkoztatást — hogy tudniillik ez a három tulajdonképpen egy — vállnia kell, ha a hitelesség illúziójába akarja ringatni magát.

A felnőtt Chaplint alakító színész kiválasztása azért lehetett rendkívül nehéz feladat a rendező számára, mert a jelöltnek nemcsak hasonlítania kell alkatilag és fizimiskájával is, hanem az sem árt, ha játszani tud, mondjuk úgy, mint Chaplin. Ilyen színész természetesen nincs. Robert Downey JR. azonban minden követelménynek *majdnem* eleget tesz. És ez a maximum, ami az adott helyzetben teljesíthető.

Chaplin életútjának részleteit a hazai érdeklődők több forrásból is ismerhetik. Régebben megjelent Sadoul monográfiája, és hozzáférhető magyar nyelven a színész-rendező-forgatókönyvíró-gegman-zeneszerző önéletrajzi kötete is. Így könnyen ellenőrizhető mindaz, ami Attenborough filmjében látható.

Az alkotók elkerülhetetlenül megtűzdelték munkájukat olyan filmtörténeti utalásokkal, mellékszereplőkkel, akiket csak a filmtörténetben jártasak tudnak azonnal a helyükre tenni. Ezt a gondot kísérlik meg a film végéhez illesztett „lábjegyzettel”, szöveges tájékoztatóval áthidalni. A nézőknek azonban valószínűleg mindegy, hogy Mack Sennettnek vagy kinek hívják azt a rendezőt, aki először ad lehetőséget Chaplinnek munkára az USA-ban, mert elszórakoztatja őket az a játék, ahogy a fiatalember meggyőzi tehetségéről a már híres amerikait.

Attenborough mértéktartó valamennyi ötletének felhasználásában. A keretjáték (az öreg Chaplin svájci villája kertjében társalog társszerzőjével önéletrajzi kötetéről, így az egyes jelenetek emlékképekként jelennek meg) oldja a hagyományos sikerfilm megszokott dramaturgiáját.

A Chaplin-filmek önéletrajzainak vélhető, emlékezetes jelenetei átkerülnek ide, beépülnek a filmbe, mintha eredeti megoldások lennének. Az imázst megteremtő kellékek kiválasztása a ruharaktárban némiképp leegyszerűsíthető, de feledteti ezt a burleszkre emlékeztető trükkmegoldás. A befejezés melodramatikus túlzása ellenére is jószívvel ajánlható mozi a *Chaplin* mindenki számára.

A jövő héttől látható a hazai mozikban Sidney Lumet Bűnben égve című filmje Rebecca De Mornay és Don Johnson főszereplésével. Az új amerikai filmet az InterCom forgalmazza. Képünkön a főszereplők

AZ INTERCOM FELVÉTELE

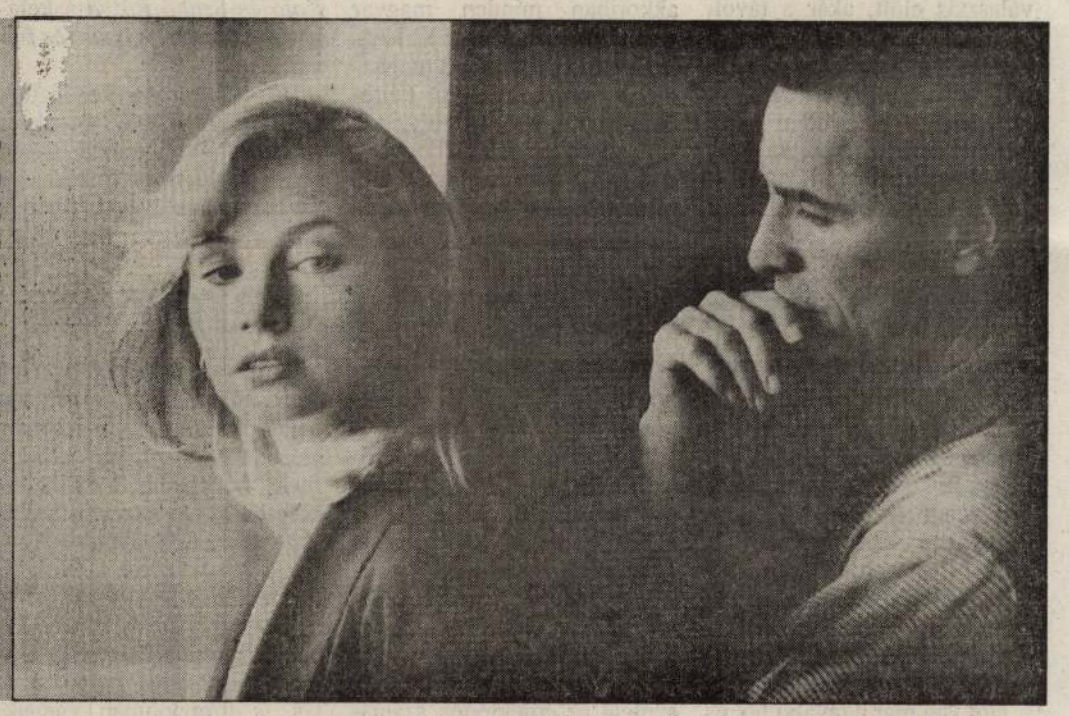

Könyvespolcunk

Nagy Gáspár: Mosolyelágazás

Karádi Zsolt

Nagy Gáspár hatodik kötete az értékőrzés és az értékgyarapítás igényével készült: kamatoztatja mindazokat a szemléleti és poétikai vívmányokat, amelyeket régebbi műveiből ismerhetünk.

Nagy Gáspár *küldetéses* költő. Munkássága pályakezdése óta a váteszi vallomásos, élményalapozású modellt testesíti meg. Előző könyveiben (*Koronatűz, Halántékdob, Földi pörök, kibiztosított beszéd, Múlik a jövőnk*) e lírai magatartásforma sajátos módozatait dolgozta ki. Felfogásában a költő az igazság tudója, morális ítélkezésre jogosult, hiszen az erkölcsi tisztaság képviselője és hirdetője. Konok daccal néz szembe a megalkuvókkal, az amoralitás kufárjaival. Legendás, mára már antológiadarabbá vált versei miatt *(A fiú naplójából, Ökörnyár: elmúltam kilencéves)* 1984-ben az Új Forrás szerkesztőinek kellett felelniük, 1986 nyarán pedig betiltották a Tiszatájat. Nagy Gáspár pályáján hű maradt állócsillagaihoz: Nagy László, Pilinszky, Kormos, Jékely, Dsida Jenő, Weöres poéziséhez; egyiküket sem utánozta, de mindanynyiuktól tanult.

A *Mosolyelágazás* 1988 és 1992 között keletkezett költeményei többségükben a korábbi, erősen politikus attitüd meghosszabbításai, miközben a lírai *én* intim világának vívódásai is helyet kapnak a gyakran ironikus felhangzó opuszokban. Az újabb termés több teret szentel a nemzeti problémák megragadása mellett a személyiség benső világának. Az öt fejezetben a „sintér idő” foglyaként főleg az emlékezés pozíciójából beszél.

Az 1988-as utazásaiból sarjadó *11 americanában* versel adózik Tűz Tamásnak és MS mesternek (Márai Sándornak) is. Az „országosan vezényelt amnézia” *(Halála kellett, halála jel volt)*, a „menetrendszerűen levert forradalom” *(Három szívütem)*, a diktatúra *közös szégyenének* történelmi ideje rémlik föl több költeményben. A legsúlyosabb mondandójú versét, a Kádár-korszak lírai analízisét a *Félig bevallott élet* írójának, Csoóri Sándornak küldi Nagy Gáspár *(Rég bedobott palack a hajóbörtönből)*: a kilencvenes évek küszöbéről visszatekintve az egykori *önmeghatározás* képtelenségéről gondolkodik. A többes szám első személyűség hangsúlyozottsága a korszak tollforgató értelmisége általános életérzésének, s a Csoórival történő közösségvállalásnak gramatikai kifejezője. Az *alá- és föléírások* méz- és korbácsjutalmú produkcióját minősítendő hangzik föl a negyedik strófa: „Így romlott minden meghatározhatatlanná / és homályosan viszonylagossá / és lett mégis szükségszerűvé / apáról / fiúra — nemzedékről, / nemzedékre, / idegrostjainkat átaljárva / egy bizonyos fajta kábítószer / szolid használata...”

A *Mosolyelágazásban* az eddigiekhez képest megerősödő létfilozófiai töprengések hoznak új elemeket: az elmélkedések magva az elmúlás (*Magyar történet, A halál kutyái, A te halálod, Őszi bánat, Kórházi éjszakák és nappalok, Egy szelíd franciának írom*). A „holtak helyett sétálgatok / az ezredvégi fényben” *Örökrében* / hangja a történelemből kizárt ember permanens önvádjává súlyosodik, folytonos múltvallatássá, jelenvizsgálattá erősödik *(Most kezdett el benned dobolni, Évkönyv 1989, Sivatagi szópor, A történelem asztala alól)*.

E vázlatos ismertetés végén a recenzeus megjegyzi, hogy ambivalensen viszonyul a Nagy Gáspár-jelenséghez: ahhoz a folyamathoz, amikor az *etikum* — a mégoly sokrétű és modern poétikai eszközök segítségével bár — *esztétikummá* transzponálódik. Nagy Gáspár költészete nagyrészt az elmúlt rendszerrel szembeni averzió terméke. S mint ilyen, korjellemző, karakteres művészet. — A „hogyan tovább?”-ra még nem látni a választ.

ZALA György

Betegek és ál(?)betegek (2)

Kétszer mondtak fel hét dolgozónak Kétegyházán

A Gamesz és a napközis konyha * Se táppénz, se munkanélküli-járadék? * A polgármester fegyelmi bizottsága* A doktor úr kirohant az ülésről * Nem módosították az SZMSZ-t * Dönt a munkaügyi bíróság

Kétegyházán ez év július elsejével szüntette meg a Gameszt az önkormányzati képviselő-testület. A döntés nagy port kavart az érintettek körében, a sajtó is foglalkozott az üggyel. Nem csoda, hiszen jó néhányan elveszítették az állásukat és munka nélkül maradt az intézmény vezetője, Gulyás György is, aki egyébként önkormányzati képviselő és az ügyrendi bizottság elnöke. Az esemény tovább gyűrűzött, mert a napközis konyha hét dolgozója ugyancsak megkapta a Gulyás-féle felmondást, de a polgármesteri hivatal azt mondta: rájuk nem vonatkozik a megszüntetési határozat, dolgozzanak tovább. Ennek ellenére nem vették fel a munkát, mindannyian kiíratták magukat táppénzre, miután a megyei munkaügyi központ gyulai kirendeltsége közölte velük, hogy a Gamesz volt vezetőjének a felmondása rájuk nem érvényes. Ekkor kezdődött a hét dolgozó veszszőfutása.

A napközis konyha, az Eleki úton

De mit szól mindezekhez *Gulyás György,* a Gamesz volt vezetője? Elöljáróban megjegyzi: az idén, március 10-én született az az önkormányzati határozat, amely július 1-jei határidővel megszünteti a Gameszt. Mint az önálló szervezet munkáltatói jogokkal felruházott vezetője, mind a harminc dolgozónak felmondott, mivel a szervezet jogutód nélkül megszűnt. Az érvényben levő Szervezeti és Működési Szabályzat szerint a Gameszhoz tartozott a számviteli, a műszaki csoport és a napközis konyha. Majd így folytatja: *„Az más kérdés, hogy a polgármester mindezt nem tudja, vagy nem akarja tudni. Itt személyek kikészítéséről van szó. A szervezet munkáját hét alkalommal vizsgálták különböző címeken. Az önkormányzati hivatal sem jogutódja a Gamesznak. A közalkalmazotti törvény szerint lehetett volna áthelyezéses munkaviszonyt létesíteni a konyhai dolgozókkal, de meg sem keresték őket. Valakit kiszalasztottak egy levéllel, de be sem iktatták, csak bedobták a postaládába, amelyet aztán visszaküldtek a hivatalba. A fegyelmi bizottság elnöke Eisele úr volt, ennek létrehozásáról sem tudott a testület. Olyan döntés sem született, hogy a Gamesz megszűnése után a munkáltatói jogokat a testület átadja a hivatalnak. Az SZMSZ-t és a költségvetést sem módosították, amely egész évre szól."*

Hozzáteszi még a képviselő, hogy ezeket az intézkedéseket sem emberileg, sem jogilag nem lehet elfogadni. Igaz, hogy felajánlottak neki egy köztisztviselői állást, olyan munkát kellett volna ellátnia, amellyel éppen a polgármester megbízza. Mindent összekevertek. Leírták, hogy megszűnt a munkáltatója. Ez nem így van, hiszen az önkormányzati testület volt a munkaadója. Sántít a 700 ezer forintos megtakarítás is, hiszen még nincs vége az évnek. A hat hónapos végkielégítés helyett csak négyet kapott, a 13. havi fizetését is mellőzték. De hasonlóan hozzá, a többi dolgozó sem részesült a felmentésre járó pénzből. Érdekes, hogy a másfél éve megszűnt költségvetési üzemnél mindenki megkapta mindkét juttatást. A Gamesznél miért nem? Majd èldönti a munkaügyi bíróság. *(Vége)*

Seres Sándor

Tegnapi lapszámunk 9. oldalán, e cikkünk első részében sajnálatos technikai hiba folytán képcsere történt. Az érintettektől és az olvasóktól elnézést kérünk.

GÁL EDIT FELVÉTELE:

Csak a betegséget lehet bizonyítani

Természetesen megkerestük a kétegyházi ügyben dr. Halmai Zoltánt, a gyulai rendelőintézet igazgató főorvosát, aki készségesen állt rendelkezésünkre.

– Főorvos úr, ki kezdeményezhet rendkívüli felülvizsgálatot?

– Amint a jegyzőnőnek is levélben jeleztem, ilyen vizsgálatot a területileg illetékes rendelőintézet vezetőjénél a munkáltató, vagy annak a szakszervezeti bizottsága kérhet. Ugyanakkor a rendelőintézet igazgatójának is vannak ilyen jogai, hiszen a szomszédasszony jelzését is figyelembe kell venni.

– Mintha ellentmondás lenne a polgármester és Rakusz doktor állítása között. Eisele úr szerint a hét dolgozóból öt nem volt beteg, míg az orvos egészen más véleményen van...

– Előrebocsátom: itt csak hat emberről beszélhetünk, mert július 16-án az egyik beteget a háziorvosa már kiírta, nem is kellett volna megjelennie a felülvizsgálaton. A másik: amikor idejöttek, már 11 napja táppénzen voltak. Egy páciens július 5-ét, öten pedig július 1-jét. Csupán kettőnek nem találtunk baját, akiket másnapra keresőképessé nyilvánítottunk. A többiek betegállományát meghosszabítottuk.

– Úgy tudom, közülük egy kórházba is került.

– Igen. Kórházba bárki bármikor befeküdhet, a táppénz pedig addig jár, míg ott tartózkodik. Ha egészséges, akkor is. Egyszerűen meg akarja tudni, hogy milyen az állapota.

– Milyen következtetést von le ebből az esetből?

– Én orvos vagyok, nem avatkozom bele. A betegséget könnyű bizonyítani, az egészségességet a legnehezebb. A rendelet nem ad lehetőséget arra, hogy visszamenőleg keresőképessé nyilvánítsunk valakit, megsemmisítsük a táppénzre vételt.

– Az orvost nem lehet elmarasztalni etikai vétség miatt?

– Ebben az esetben nem. Bármikor bejöhet egy ember a rendelőbe és azt mondja, hogy fáj a gyomra. Legalább négy-öt napra van szükség, míg kivizsgálják. Kétségtelen, manapság sokan a gondok elől az orvoshoz menekülnek. Olyan hatások érik a munkahelyén, az életben, amely lelki depressziót, traumát, stresszt okoz, tehát beteg lesz.

Gamesz-ellenes csatározás

Riportkészítés közben kaptuk a következő levelet, amelyet a hét érintett dolgozó látott el kézjegyével. Az írást némi rövidítéssel és stilizálással közöljük.

Véleményünk szerint a helyi vezetés felkészületlensége révén a Gamesz megszüntetése ügyében is hibát követett el jogilag, emberileg és erkölcsileg egyaránt. Ugyanakkor tőlünk elvárja, hogy ezeket ne vegyük észre, arra gondolván: a mi dolgunk a hallgatás. A kiépülőben lévő demokráciában úgy gondoljuk, hogy a szólás nemcsak lehetőség, hanem kötelesség is.

A minket megillető táppénzt is retorzióként tartották vissza, amelyet a mai napig nem fizettek ki. Éltünk a demokratikus lehetőségekkel, amelynek a megfélemlítés a következménye. Augusztus 6-án a hét dolgozó közül négyen táppénzen voltunk, amikor a fegyelmi határozatot a bizottság meghozta. Munkavállalóként a helyi önkormányzati hivatallal soha nem álltunk kapcsolatban, a munkahely és a vezető személyének a megváltoztatásáról sem szóban, sem írásban nem kaptunk tájékoztatást. A Gamesz gazdaságtalanságát sem a március 10-i ülés szünetében számították ki. Három és fél éves Gamesz-vezető elleni csatározás van a háttérben, nem gazdasági meggondolás. Főleg akkor nem, amikor egy szervezet megszüntetésének időpontja egybeesik egy másik, ugyancsak az önkormányzat által működtetett hivatal – soron kívüli – január 1-jéig visszamenőleges 30 százalékos béremelésével, míg az előző szervezettől 19 ember vált munkanélkülivé.

Bota Györgyné, Mészáros Gézáné, Ruch György, Avramucz Istvánné, Szirbucz Mihály, Gálosi Lászlóné, Medve Mihály.

Az aradi vértanúk két emlékműve

1849-ben október 6. szombatra esett. Az őszi felhők mögül még ki sem bukkant a hajnali fény, amikor megnyílt az aradi vár északkeleti kapuja. A közeli sáncban csakhamar puskaropogás hangzott. A sortűz ekkor oltotta ki a szabadságharc négy hősének, név szerint Kiss Ernő, Dessewffy Arisztid, Schweidel József tábornoknak és Lázár Vilmos ezredesnek az életét. Két órával később még kilenc tábornokot kísért ki a várból a katonaság a déli vársánc tövébe, ahol a bitófák vártak reájuk. S néhány perc múltán utolsót dobbant a szíve Lahner György, Knézich Károly, Pöltenberg Ernő, Aulich Lajos, Nagy-Sándor József, Török Ignác, gróf Vécsei Károly, Leiningen-Westerburg Károly gróf és Damjnaich János tábornoknak.

Az aradi szabadságszobor

Arad városa a múlt század végén, hogy méltó emléket állítson a magyar szabadságharc kivégzett honvédtábornokainak, pályázatot írt ki egy nagyszabású emlékmű elkészítésére, amelyet a népszerű és tehetséges Huszár Adolf nyert el. A Szabadság-szobornak vagy másként az Aradi Vértanúk Emlékének nevezett művet azonban 1885-ben bekövetkezett váratlan halála miatt nem tudta elkészíteni. Terveit befejezésre átadták Zala Györgynek, aki azoknak az éveknek a legfoglalkoztatottabb emlékműszobrásza volt. Őmintázta például a Millenniumi emlékmű Árpád fejedelmét. Zala György azonnal hozzálátott, s 1889-re elkészült a pompás emlékművel, amely így teljes egészében az ő alkotása lett. Közben, az emlékmű egyik alakját, a Harckészség megszemélyesítőjét kiállította a Műcsarnokban, amelyért 1887-ben állami aranyérmet kapott.

A nagyszabású emlékművet, amelynek tetején a magyar szabadság géniusza állt, országra szóló ünnepélyességgel leplezték le 1890. október 6-án. A talapzaton, körben, a kivégzett tizenhárom vértanú mell-domborműve volt látható, az „1849. október 6." felirattal a homlokrészen, a kétalakos Harckészség allegóriája alatt. Az emlékművet a város főterén, a színházzal szemben állították fel, s ekkor kapta a tér a Szabadság-tér nevet.

Október 6. már a múlt század második felétől „hallgatólagos közmegegyezés alapján" nemzeti gyászünnep napja lett, amelyet azután a közhangulat hatására 1906 óta a magyar királyi kormány hivatalosan is megünnepelt.

Arad városa azonban nem csupán a nagyszerű szoborkompozícióval kívánt hódolni a hős tábornokok előtt, hanem a vértanúság helyén is emléket akart állítani nekik. Barabás Béla aradi országgyűlési képviselő a várossal megállapodott, s 1881-ben gyűjtést rendezett, hogy a vesztőhelyen emlékdombot emeljenek. Az 1909-ben megindított mozgalommal pedig 150 ezer koronát gyűjtött össze, hogy a helyet, ahol a tábornokokat kivégezték, az állam javára megvásárolják. Miután az összegyűjtött pénz erre nem volt elég, a hiányt Arad városa kipótolta, a területet megvette és 1910-ben felépítette rá a ma is álló, kőgúlára épített, 3 méter magas szürke obeliszket.

Zala Györgynek az aradi tizenhárom vértanú tiszteletére készített nagyszerű emlékművét a románok 1925-ben lebontották. Talán a szobrok, domborművek még valahol fellelhetők, s ismét felállíthatók lennének a hajdani Arad vármegye Trianonban magyar területen hagyott darabján, Lökösházán vagy Eleken... Vagy esetleg még Aradon is?

Dr. Csonkaréti Károly

Zala György munkája

Pályázati felhívás

rendőrkapitányi munkakör betöltésére

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője pályázatot hirdet a békéscsabai rendőrkapitányi (szolgálati hely: 5600 Békéscsaba, Bartók Béla út 1–3.) és a sarkadi rendőrkapitányi (szolgálati hely: 5720 Sarkad, Szent István tér 4.) munkakörre.

A RENDŐRKAPITÁNY FŐBB FELADATAI:

A rendőr-főkapitányság vezetőjének közvetlen alárendeltségében vezeti a rendőrkapitányságot és irányítja az illetékességi területén működő rendőrőrsöket.

A jogszabályban előírt keretek között részt vesz a közbiztonság és a belső rend védelmében, együttműködik állami, társadalmi szervekkel és az önkormányzatokkal. Intézkedik a bűnmegelőzési, bűnüldözési feladatok, közbiztonsági és rendészeti munka javítását célzó feladatok végrehajtásáról.

A munkakör betöltésének alapvető feltételei:

– büntetlen előélet
– 25–50 éves kor (a benyújtási határidő lejártakor kell fennállnia)
– az egyetem állam- és jogtudományi karán szerzett diploma vagy rendőrtiszti főiskolán szerzett képesítés
– legalább 5 éves büntetőjogi vagy rendőri gyakorlat
– egészségügyi alkalmasság

A PÁLYÁZAT TARTALMAZZA

– a pályázó nevét, személyi adatait, részletes – szakmai tevékenységet is magában foglaló – önéletrajzát, az iskolai végzettségét tanúsító okirat másolatát, a jelenlegi munkahelyét, fizetését (ezen adatokat külön borítékban kell elhelyezni)
– az adott terület közbiztonságának javítására vonatkozó szakmai elképzeléseit tartalmazó pályamunkát (legfeljebb 10 gépelt oldal terjedelemben, külön zárt borítékban, jeligével ellátva)
– a beosztás betöltésével kapcsolatos feltételeit

Az illetékes rendőrkapitányság a terület közbiztonsági helyzetéről, valamint a szerv személyi és tárgyi felvételrendszeréről – az állami és szolgálati titokra vonatkozó szabályok megtartásával – igény esetén kizárólag adatokat tartalmazó, írásos tájékoztatót ad.

Illetmény megegyezés szerint.

A pályázatot 1993. november 15-éig az alábbi címre kell megküldeni:

Békés Megyei Rendőr-főkapitányság
személyzeti osztály
5600 Békéscsaba, Bartók Béla út 1–3.

A pályázatokat 1993. december 1-jéig bizottságok bírálják el.

A bizottság tagjai:

az Országos Rendőr-főkapitányság, a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság, a szolgálati beosztással érintett szerv személyi állományának, valamint az önkormányzatoknak a delegáltja, továbbá a szakma felkért tekintélye.

A munkakörbe történő kinevezés az önkormányzatok egyetértését követően várhatóan 1994. január 1-jei hatállyal történik és 5 évi időtartamra szól.

A döntésről a pályázók levélben kapnak tájékoztatót.

A munkavégzéssel kapcsolatos egyéb kérdéseket alapvetően a fegyveres erők és fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyairól szóló 1971. évi 10. sz. tvr., a pályázati rendszerrel kapcsolatos kérdéseket az e tvr.-t módosító 1991. évi LXXXII. tv., valamint a rendőr-főkapitányi és rendőrkapitányi beosztások betöltésének a pályázati rendjéről szóló 27/1990. (IX. 21.) BM rendelet tartalmazza.

A pályázatokat bizalmasan kezeljük.A pályázattal kapcsolatban Dinók András r. alezredes, a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság személyzeti osztály vezetője (5600 Békéscsaba, Bartók Béla út 1–3.) ad felvilágosítást, a 06 66 444-833 (21-86-os mellék) városi vagy a 21-86-os belügyi számon.

A jelen kötet három részre oszlik: az első adja az esszéket és dokumentumokat, a második a historikusok profi történetíró ügyeiből ad kóstolót, a harmadik rész személyes reflexiókat tartalmaz. Külön érdekességük ezeknek a személyes írásoknak, hogy kettő kivételével most láthatjuk őket nyomtatásban először. Kiemelném az *Új élet Alannal* (A new life with Alan) című írást, mely megvilágítja A. J. P. Taylor kettős sztárszerepét Angliában, tehát a komoly történészét, kinek könyveiből, előadásaiból az oxfordi és egyéb diákok ezrei tanultak, és a televíziós előadóét, ki - néha impromtu - előadásaival milliók érdeklődését keltette fel a história iránt. Éva asszony egyik legszebb vonása az volt, hogy nem próbált férjével rivalizálni, hanem, mint a tandem bicikli utasa, mindenben mellette volt, kiegészítette, s ha kellett, szolgálta őt.

Ez a különös könyv tehát - historikustól ilyet még nem olvastam - beszámol egy asszonyi sorsról, ki fiatal korában elvesztette szeretett első férjét, fölnevelte gyerekeit, házasságra lépett egy angol „agytröszttel", idekint is megállta a helyét, mindezen közben kutatott és publikált és az utolsó évtizedben pompásan beletalált a nagyanya szerepbe is. Mindez csak úgy lehetséges, ha valaki pozitívan szemléli a nagytörténelmet és saját kistörténetének eseményeit, ha valakinek megvan a tehetségéhez méltó bátorsága, illetve az a memória és anyagkészlete, mely az idő múlásával sem hamvad el. Persze, egyszer elmúlunk mindannyian, de az anyag megmarad, a könyv formában nyomtatott betű túlél bennünket. Egyszer még talán arra is mód lesz, hogy e könyv angol anyagát magyarul is viszontláthassuk.

(Nottingham, Astra Press, 2001.)

Borbás György

Bronzba foglalt Requiem a vértanúkért

Teljesítettem kötelességemet...
Történelmi adósság (Aradon) és megkésett kegyeleti kötelesség (itthon)

(A fátyol alól is könnyű
angyal mosolyog.) Csernoch János
azóta is visszakéri, „amit
életében megmenteni nem tudott."
Aradon csákányos kezektől,
A Téren mákonyos eszméktől
Megtépázva az allegória,
S a Kerepesiben kuncog
A mosottkő... - szegény,
Szegény Mayer Zala.
Bence Lajos: Óda a hazatérőhöz,
Lendva, 1996. október-november[1]

„A lázadó vezéreket fel fogom köttetni – a magyarokhoz átállt tiszteket agyon fogom lövetni – gyökerestől irtom ki a gazt, és egész Európának példát fogok statuálni, hogyan kell bánni a lázadókkal, és hogyan kell a rendet, nyugalmat és békességet egy évszázadra biztosítani." - Haynau táborszernagy beválthatta vérfagyasztó fenyegetését. A kegyetlen leszámolás, a honvédtábornokok aradi kivégzése elevenen élt, él napjainkban is a nemzet emlékezetében. Kossuth méltán nevezte 1883. március 15-én a magyar Golgotának.

Levágva népünk ezrei,
Halomba, mint kereszt,
Hogy sírva tallóz aki él:
Király, te tetted ezt!"
...
S Edward király, angol király
Vágtat fakó lován;
Körötte ég földszint az ég:
A velszi tartomány

– fogalmazta meg Arany János Ferenc József 1857. évi látogatása hírére a maga vádbeszédét nevezetes balladájában. Jókai a legkisebbik Baradlay fiú tragédiájában idézte fel a kérlelhetetlen leszámolást. Festészetben pedig Thorma János vállalkozott Pöltenberg Ernő akasztása jelenetének megfestésével a hősi helytállás megidézésére.

Arad megyében már 1861-ben gyűjtés indult a vértanúk emlékművére. Az adakozók között a magyarok mellett sok román, német és szerb nemzetiségű is akadt.

Ebből fedezték 1874-ben a vár közelében a vesztőhelyen egy kőoszlop felállítását, melyet aztán ugyancsak közadakozásból 1881-ben márványobeliszkkel cseréltek fel. Ez ma is a megemlékezések színhelye.[2]

A kiegyezés és a királyi pár koronázási ajándékának a honvéd-segélyre történő felajánlása új lendületet adott a méltó emlék felállításának. Tiszti Lajos szerkesztőnek az „Alföld" című lapban közzétett felhívása nyomán azonban csak jó tíz év múlva lehetett meghirdetni a pályázatot. Az első díjat, vele a 250 aranyat Huszár Adolfnak ítélték. A sors azonban közbeszólt…

„Én hittel dolgozom, és ha munkám eredményével a nagyközönség elé állok, meggyőződésem szerint teljesítettem kötelességemet."- vallotta Zala (Mayer) György[3], aki a Müncheni Akadémia kiváló ajánlólevelével, a Mária és Magdolna fogadtatásának példátlan sikere után hazatérve vehette át az elhunyt Huszár Adolf pályázatnyertes Aradi vértanúk emlékművére kapott megbízatást.

Megbízói arra kérték, hogy ragaszkodjon Huszár pályadíjnyertes tervéhez. »*Zala azonban sokkal eredetibb és önállóbb művészi egyéniség, hogysem egy más művész fölfogását és kész tervét egyszerűen magáévá fogadhatta volna s beható tanulmányozás után arra a következtetésre jutott, hogy az egésznek csak az alapeszméjét tarthatja meg...*«

A franciás lendülettel, tűzzel, merész hévvel átdolgozott emlékmű hazai iskolát is teremtett. A szobor magva, alapeszméje a realisztikus elemek a vértanúk dombormüves plakettjei[4] az allegorikus főalakkal, a talapzat csúcsára állított Hungária-val és a középső mező négy, szinte önálló kompozícióban megfogalmazott Harckészség, az Áldozatkészség, az Ébredő Szabadság és a Haldokló harcos szoborcsoportokkal vált teljessé.[5] Az allegóriák idézték fel, értelmezték és egyben emelték a ragyogó erkölcsi példa magaslatára a tizenhárom hős-áldozatnak az eszméért, a hazáért megalkuvás nélkül vállalt magasztos véráldozatát.

A szobrot 1890. október 6-án leplezték le országos ünnepség közepette. Erre az alkalomra meghívták Kossuth Lajost és nővérét, a kivégzett tábornokok még élő rokonait, Munkácsy Mihályt feleségestől, természetesen az alkotót, továbbá Klapka Györgyöt, Pulszky Ferencet. Az ünnepség alkalmával, aranyéremmel tüntették ki Kossuth Lajost, Klapka Györgyöt, Perczel Mórt, Pulszky Ferencet, Zala Györgyöt. Ezüst emlékérmet kaptak Damjanich özvegye, Schweidel Albertné, Schweidel tábornok két lánya, Lahner György özvegye és leánya, Leiningen-Westerburg özvegye, fia és leánya, Dessewffy rokonai, Lázár Vilmos mostohagyermekei stb.

A távolmaradottak, Kossuth és nővére, Perczel Mór, gr. Teleki Sándor, dr. Vécsey Károlyné táviratot küldtek. Az ország minden részéből érkezett küldöttségek, vendégek 288 koszorút helyeztek el a szobor tövében. Az avatóbeszédek között Palágyi Lajos pályadíjnyertes ódáját a Nemzeti Színház egyik művésze szavalta el.

Haláluk! Fagyos rémülettől dermedt
Egy ország lelke, látva ily halált,
Bár milljó sebből vérzett a nemzet,
Milljó tekintet a bitókra szállt,
Lesujtva, némán és kővé meredten
Vad iszonyattal csüngtünk ama tetten
S a bősz sikoltás, mely keblünkből tört ki,
Ajkunkra fagyva, nem tudott kitörni.

S ők élni fognak, élni mindörökkön,
Szent lesz, örökké a sírgödör,
A míg az eszmény ki nem hal e földön,
Míg magyar szellem még magasba tör,
Az igét, melyért éltet áldozának,
Szivébe irták az egész hazának,
Utódtól fogja hű utód tanúlni:
Hogyan kell élni s hogy lehet meghalni.[6]

Hungária alakját félméteres magasságban is elkészítették. „Most azt tervezik, hogy a kis Hungária-alakot ezüstbe öntik, s elküldik Kossuth Lajosnak a szoborlelepezés aranyérmével együtt, kifejezésül a nagy hazafi iránt érzett általános hódolatnak." A következő évben a városban külön múzeumba kezdték összegyűjteni a vértanúkra, s a szabadságharcra vonatkozó ereklyéket.

Az emlékmű ellen már 1919-ben a helyi türelmetlen román vezetők mozgalmat indítottak, mert szerintük a magasba emelkedő főalak, talapzatában a Hungáriavésettel az ezeréves Magyarországot, a románok elnyomását jelképezné. Hatására előbb bedeszkázták, majd 1925-ben eltávolították. Hosszú ideig a lovardában, aztán a várárokban tartották, - napjainkig megőrizték! (A parlament előtt, az ideiglenes Kossuth-híd építése miatt 1945-ben lebontott Andrássy Gyula gróf lovas szobrát később beolvasztották.) Restaurálására, újraállítására az utóbbi évtizedekben többször – 1954, 1957,[7] 1974 majd 1990-ben – látszott remény és történtek kezdeményezések.[8] A két nép történelmi megbékélésének, baráti közeledésének, kölcsönös tiszteletének tartalmas szép szimbóluma, jelképe lehet az okos, türelmes diplomáciával, sok-sok remélt kölcsönös bölcsességgel a közeljövőben megvalósítható esemény.[9]

Azonban a vértanúk arcképeinek másolatai itthon is megmaradtak. A Batthyány-család ikervári utódai által 1900-ban a szombathelyi premontrei gimnáziumnak adományozott gipsz másolatok jó állapotban, szépen tervezett, fából épített alapzaton az aulában évről-évre keretezik az iskolai megemlékezést. Míg a ceglédi Kossuth Múzeumban az aradi származású Kreith Bélától ajándékba kapott medalion-sorozat jó ideje raktárban várja, hogy újra méltó módon a közönség elé kerülhessen abban a városban, ahol elhangzott Kossuth híres beszéde, s amelynek hálás lakossága nyolc vértanúról utcát nevezett el.[10]

A még müncheni évek alatt mintázott, márványba faragott piéta, a szépséges Mária és Magdolna szoborcsoportja is jól megvilágított, tágas térbe, közönség elé

kívánkozik a pécsi püspöki palota keskeny, sötét, ormótlan üvegajtóval lezárt folyosójáról.

A sikeresen induló művész tervei megvalósításához műteremépítésbe fogott:

"Két év előtt egy beadványt intéztem a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumhoz, amelyben monumentális szobraim gipszmodelljeit és ... A Mária és Magdolnám márványba faragását ajánlom fel a magas kormánynak ... mindezen munkáim tetemes költségének részben való megtérítéseképpen húszezer forintért... az "Arad emléke" alakjai is köztük vannak ... mintegy ajándéknak szántam ... az ajándék modelleket elfogadták, de a Mária és Magdolna márványba faragására ... mindeddig nem kaptam megbízást ... nem forszíroznám a dolgot a Minisztériumnál, ha egy nagy műterem létesítése nem lett volna életszükséglet rám nézve..."

Zala György 1894-1929-ig dolgozott főművén, a Millenniumi emlékművön:

„Magyarország ezeresztendős történetét gyúrja most Zala György bronzba, amely miatt itthon már annyi gáncs érte... de ő rajongó szeretettel és lankadatlan energiával dolgozik tovább magasztos munkáján és bízva-bízik abban, hogy majd, ha készen áll az emlék, megjön az igazának diadala... És mindazok bíznak ebben, akiknek csak halvány sejtelmük van arról, mily óriási föladatot végez... Tulajdonképpen az emlék elkészítése egy jó emberöltőre való munka ... örök időkre készül, s ennek szobrait nem szabad és nem lehet a művészetben ideig-óráig uralkodó divat szerint megmintázni."

„Bizonyos, hogy a szoboremlék a pesti városrészt Buda méltó párjává avatta. Ma pedig szép fővárosunk meghatározó, reprezentatív városképi eleme. Hatásosan gazdagította nemzedékek történelmi ismereteit, táplálta, ébren tartotta nemzeti önbecsülésünket. Közel száz éve, a legválságosabb időkben is állt, „működött", rendületlenül szembesített Istvánnal, Endrével, Bélával...

Igazán örülhetünk, hogy talán 1968 óta itt, a Hősök terén, a Millenniumi emlékű himnikus emelkedettségű plasztikai eposza, legalábbis plasztikában elbeszélt történelemkönyve előtt szólal meg Ferencsik János által vezényelt előadásban a Himnusz, az új esztendőt köszöntő éjféli adásban, a Magyar Televízióban. A látvány méltán dobogtatja meg az óévtől, a múlttól tisztes számvetéssel búcsúzó és az új reményekre gondolók millióinak szívét, az élmény megerősíti kötődését elődeihez, közösségeihez, hazájához-népéhez." (A MILLENNIUM SZOBRÁSZA ZALA GYÖRGY 1858-1937, Kossuth Kiadó, 1999. p. 63.)

Amikor őszintén örülhetünk az emlékmű helyreállításának, ne legyen ünneprontás a figyelmeztetés - és kérelem -, hogy a nemzeti szobrászat egyik megteremtőjének, egyben európai rangú mesterének emlékét mindez ideig *sem emléktábla, sem róla elnevezett utca vagy tér nem őrzi a fővárosban, amelynek annyit dolgozott.*[11]

(Fadrusz János emlékét három, Stróbl Alajos nevét egy utca őrzi Budapesten.) A Döbrentei téren újra felállított Erzsébet királyné, a budavári Honvédemlékmű, de az aradi vértanúk emlékműve és a szegedi Deák Ferenc szobor alkotójáról Magyarországon mindössze egy lakótelepet neveztek el 1979-ben a hálás mezőhegyesi polgárok: Kozma Ferencnek, a lótenyésztés kiváló képviselőjének és egykori világhírű ménesének megörökítéséért.[12]

Sajnos nem vezetett eredményre a szülőföld eddigi többszöri kezdeményezése sem. A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatója, Göncz László (Lendva) és a Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés elnöke, Varga László (Zalaegerszeg) még 1998. március 6-án a Fővárosi Városképvédelmi Bizottsághoz címzett, illetve az 1998. szeptember 21-én kelt, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához felterjesztett kérelme sem kapott támogatást...

Bíztam benne, hogy a monográfia megjelenése után talán akad civil szervezet a nagyszerű életmű felkarolására, vagy baráti kör alakul Zala György emlékének ápolására, munkásságának széleskörű megismertetésére.[13]

Jó lenne, ha most, az Aradi vértanúk emlékének várható újraállítsa alkalmával, a közeljövőben emléktábla kerülhetne a művész Stefánia úti, Lechner Ödön által tervezett szecessziós műteremvillája falára. Egyszer talán, emlékmúzeumnak is otthont adhat a jelenleg diplomáciai célokat szolgáló, a líbiai nagykövetségnek otthont adó becses épület!

Híven a fiatal művésztárs, Sidló Ferenc[14] elköszönő szép gondolatához:*„Zala György és nagy kortársai ismertették meg alkotásaik nyomán a magyar művészetet Európával, s övéké az érdem, hogy nemcsak egy-egy név, de az egész nemzet művészete kapott helyet és rangot a nyugat képzőművészeti életében. Óriási ugrás volt ez. A félhomályból a napvilágra. És hódítás. Hódítása a magyar alkotó géniusznak. Felvonulhatni és bevonulhatni külföldre, kitűnő művészeknek, sokaknak, együtt, egyetemesen. És jelentkezni: íme Magyarország művészete! Ez az Európába való bevonulás a Zala Györgyöknek soha el nem múló érdeme. Tisztelettel és hálával gondolunk Zala Györgyre."*

Úgy legyen.

Zalaegerszeg, 2003-09-23

---

1 Borbás György: A Millennium szobrásza Zala György 1858–1937. Kossuth Kiadó Budapest 1999. p. 76–79

2 Az aradi 13 vértanú szobra, Vas. Újs., 1899. október 8., 46. évf. 41. sz. p. 686.

3 Zala György, 1883-ig Mayer (Alsólendva 1858. április 16–Bp. 1937. július 31), szobrász. Mintarajziskola. 1879 Bécs E. Hellmer. 1880 München J. Knabl, W. Wittmann, M. Wagmüller, E. Sirius tanítványa. Mária és Magdolna (1884) Hazatér Budapestre. Aradi vértanúk (Arad, 1889), Honvédszobor (Buda Dísz tér, 1893), Andrássy Gyula gr. lovas-szobra (1906), Millenniumi Emlékmű (1894–1929), Erzsébet királyné (1932)

4 A tizenhárom tábornok érem-arcképe az aradi vértanuk emlékszobrán-Zala Györgytől (kép)=V.Ú.,1899. 41.p. 684-685.

5 A Képzőművészeti Társulat 1888. márc. 1. ülésén Károlyi Tibor elnök átnyújtja Zala Györgynek a "Harckészség" c. szoborművéért odaítélt nagy aranyérmet. Az 1888/III. Képzőművészeti Társulat Választmány jkv., MTA MKI lgy.

6 Palágyi Lajos: AZ ARADI VÉRTANÚK. Szavalókönyv. Válogatott versek. A magyar költészet kincsestára. Unikoris Kiadó Bp. 2001 p. 185-187

7 Gárdonyi Jenő: Újra felállítják Aradon a 13 vértanú szobrát = Érdekes Újság, 1957. aug. 3. p. 14.

8 Kovách Géza (72 éves) történész, Arad. 1997. március 7-én kelt levele szerzőhöz: Az aradi szabadságszobor története p. 2. – B. Gy.: Esély az emlékmű újraállítására. Háromnegyed század, 75 évi enyészet után feltámadhat a vértanúk emléke. = Zalai Hírlap 1999. 10. 6. l. 5.

9 Nem valósult meg a 80-as években kezdeményezett, a Budai Várba szánt Aradi vértanú emlékmű felállítása. Szervátiusz Tibor terve szerint tizenhárom bazalt (gránit?) tömböt helyeztek volna el. A Zrínyi Miklós Gimnázium 2. C. osztálya úgy döntött, hogy a gyümölcsszedésből összegyűjtött 2500 forintot inkább a felépí tendő Nemzeti Színházra ajánlja fel. - Nagykanizsa város a 150 éves évforduló alkalmával állította fel a tizenhárom vértanú emlékművét a Vasember ház belső udvarán.

10 B. Gy: Negyvennyolc szoboremlékei, Zala György emlékkiállítás a Göcseji Múzeumban = Zalai Hírlap, 1997. 03. 14. p. 7.

11 Úgy tudom, időközben Rejtő Jenőről is neveztek el (megérdemelten!) utcát. Requiem egy emléktábláért. Kezdeményezés Zala György emlékének megörökítéséért 1998-2003 között keletkezett levelek. MNG a.

12 Balanyi Miklós: A mi utcánk. Mezőhegyesi Füzetek. 1999. p. 36.

13 Szatmári Gizella: Zala György 1858–1937, Emlékkiállítás katalógus, Lendva, 1996. december

14 Sidló Ferenc: Művész volt – és Úr. Színházi Élet, 1937. augusztus 8-14.

Megújuló királygaléria

Befejeződött az ezredéves emlékmű szobrainak restaurálása

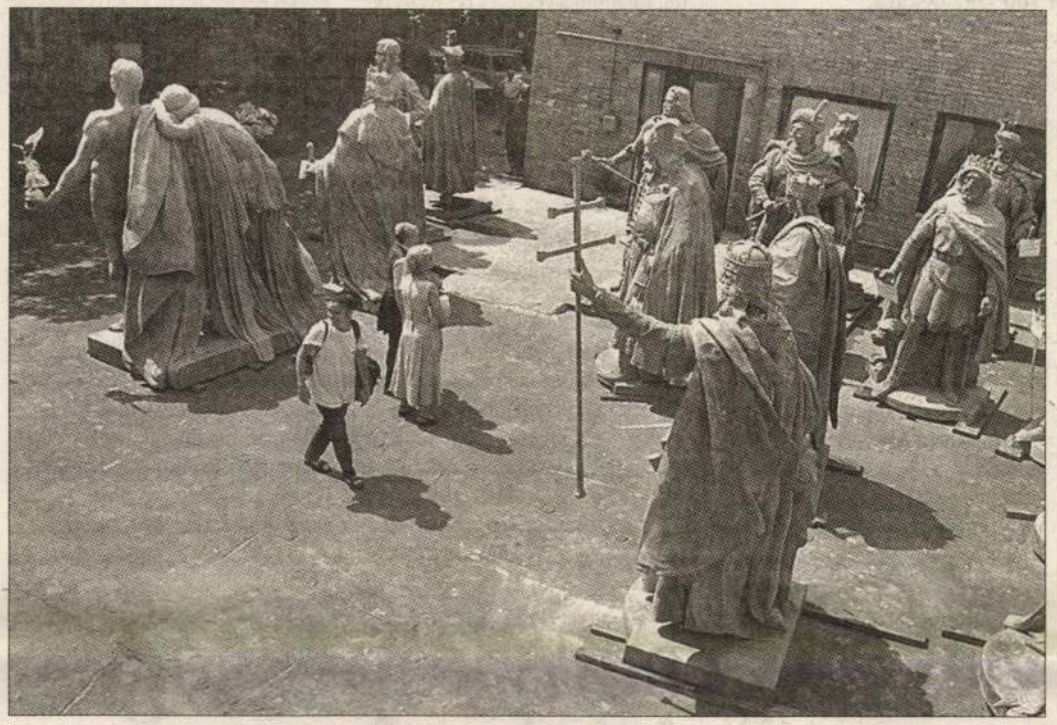

A gondos restaurálást tudományos előkészítő munka előzte meg

FOTÓ: TÓTH TIBOR

P. Szabó

Utolsó előtti állomásához érkezett az 1896–1929 között épült millenniumi emlékmű felújítása. A budapesti Szabó Öntészeti Kft. telephelyén tegnap mutatták be a sajtónak a Király Galéria restaurált szobrait és domborműveit, amelyeket augusztus első napjaitól állítanak vissza helyükre, és augusztus 16-án, a millenniumi év egyik utolsó eseményeként adnak át ünnepélyes körülmények között.

A *Zala György* szobrászművész és *Schickedanz Albert* építész tervei szerint készült emlékmű felújítása többéves kutatás és tudományos előkészítés után 1995-ben kezdődött. 1996-ban készült el az Angyalos oszlop és a Hét vezér-szoboregyüttes, a szobrok restaurálását akkor is a Szabó Öntészeti Kft. végezte. A Király Galéria építészeti felújítását 2001 májusában fejezte be az Architekton Rt. A bronzrestaurálás előkészítő munkáit a Bay Zoltán Anyagtudományi és Technológiai Intézet bevonásával a Budapest Galéria végezte, szakhatóságként a teljes folyamatot végigkísérte az Országos Műemlékvédelmi Hivatal. Az 50-50 százalékban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a fővárosi önkormányzat által fedezett, mintegy 400 millió forintos költségvetés jelentős részét tette ki a 14 szobor és dobormű, valamint a két allegorikus együttes, a Munka és a jólét, valamint a Tudás és dicsőség felújítása. Az alkotások nagyobb része majd száz év után először kapott tudományosan előkészített, minden részletre kiterjedő restaurálást, miközben a világháborús pusztítások igen sok kárt okoztak bennük, amelyet később szakszerűtlen helyreállítással is tetéztek. A restaurálást *ifj. Madarassy Walter* restaurátor irányításával, közbeszerzési pályázat nyerteseként végezte el a Szabó Öntészeti Kft.

százalékos tulajdonosi hányad-tán, a Telenor Mobile-on (TM) ződést írt alá a holland KPN táv-eraval és a dán Tele Danmark Pannon GSM-ben a cégek összes ról. A norvég cég 1002 millió esedéseit, ami 1350 millió eurós M 100 százalékára.

gondolják, hogy az irányítás teljes átvételével sikeresen járulhatnak hozzá a magyar mobil-telekommunikációs piac egyik meghatározójának további növekedéséhez.

A Telenor mobilágazatán, a Telenor Mobile-on (TM) keresztül tegnap hajnalban előszerződést írt alá a holland KPN távközlési társasággal, a finn Sonerával és a dán Tele Danmark Communications-szel (TDC) a Pannon GSM-ben a cégek összes tulajdonrészeinek felvásárlásáról. A vezérigazgató elmondta: a KPN, a Sonera és a TDC összesen 1002 millió euróért adj a el 44,66, 23, illetve 6,56 százalélió eurós tőkeértéket jelent a Pannon GSM 100 százalékára. A Pannon GSM nettó hitelállománya megközelítőleg 250 millió euró.

A tranzakció teljesülése bizonyos feltételektől függ: a vállalati, a szabályozó hatósági jóváhagyásoktól, valamint a végleges részvényvásárlási megállapodástól. A vásárlás készpénzért történik. Várhatóan egy hónapon belül véglegesítik azt a szerződést, amelynek révén a Telenor 100 százalékos tulajdonrészt szerez a Pannon GSM-ben. A Pannon GSM volt az első nemzetközi mobilvállalkozás, amelyben a Tele-1993–94-es időszak során a cég mobiltelefon-szolgáltatást hozott létre Magyarországon. A Pannon GSM azóta közel 40 százalékos piaci részesedést szerzett. Ez év első felében a Pannon GSM 236,9 millió euró bevételt és 81,6 millió eurós EBIDTA-t jelentett, amely 34 százalékos EBIDTA-rátát jelent. A sajtótájékoztatón elhangzott: a vásárlást követően a cég nevének és logójának megváltoztatását az új tulajdonos nem tervezi. A Telenor hosszú távon gondolkodik, ezért százszázalékos részesedéséből nem akar eladni a közeljövőben.

AZ AMERIKAI MOODY'S hitelminősítő közölte: vizsgálat alá vonja a Pannon Finance B. V. 125 millió eurós, 2004-ben lejáró kötvényét lehetséges felminősítés kilátásával, miután a norvég Telenor 100 százalékos tulajdonrészt szerzett a Pannon GSM-ben. A hitel jelenlegi besorolása Ba3-as a Moody'snál. Ugyancsak felminősítés kilátásával vizsgálat alá vették a garantáló Pannon GSM elméleti Ba2 besorolását. (MTI)

Cél a versenyképesség

MAYER

Mindent meghatározó kiindulási pont a versenyképesség, amely a mai globális gazdasági világban eredményre vezethet, befolyásolja a működő tőke beáramlását, meghatározza az adott ország fejlődési lehetőségét és jövőbeli szerepét – emelte ki *Kádár Béla* professzor, OECD-nagykövet tegnap Budapesten, a Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési (ITDH) Kht. Competitiveness 2000 című, a magyar gazdaság versenyképességét nemzetközi összehasonlításban bemutató, angol, német és francia nyelvű tájékoztató kiadványának sajtóbemutatóján.

Mint hangsúlyozta, Magyarország importja 10 százalékkal haladja meg az exportot, ám ezen belül az Európai Unió országaival kiegyenlített a kereskedelmi mérlegünk. Ez azért igazán jelentős, mert kivitelünk 70 százaléka irányul az unió tagországaiba, vagyis a legfejlettebbnek számító piacokra. Az üzleti világ a gazdasági adatokból indul ki, amelyek szerint hazánk egyre javuló tendenciát mutat. A környező régiót, vagyis a volt KGST-országokat vizsgálva 1991 óta magyarország ipari teljesítménye növekedett a legdinamikusabban, amely a külföldi működőtőke-befektetéseknek is köszönhető. Ennek aránya egy főre vetítve elérte a 2100 dollárt, amely a szomszédos országokkal összevetve a legmagasabb érték. A világkereskedelem területét vizsgálva összességében hazánk teljesítménye az 1989-es 0,03 százalékról az idei évben várhatóan 0,05 százalékra növekszik, míg a világ összevont GDP-jének 0,001 százaléka jut Magyarországra.

Losoncz Miklós főiskolai tanár, kutatásvezető, a kiadvány szerzője szerint a termelékenység növelésének tartalékai elsősorban a hazai kis- és közepes vállalkozásoknál vannak, mert a Magyarországra települt multinacionális vállalatoknál dolgozók teljesítménye nagyjából megegyezik a cégek anyaországbeli gyárainak, telephelyeinek termelékenységével.

M.N. 2001. július 27.

Leépülőben a magyarországi é

Még sok az EU-csatlakozással kapcsolatos kérdés · Csak az biztos: élesebbé válik a v

Egyre rosszabb mutatókat produkál az építőipar, s ami a legaggasztóbb: a cégek kevesebb új szerződést kötöttek. Az uniós csatlakozást a szakemberek és érintettek eltérő módon ítélik meg: vannak, akik nagy lehetőséget látnak benne, míg mások szerint a tőkeszegény honi vállalkozásoknak jó esetben is az alvállalkozói szerep juthat, netán eladhatják cégüket egy befektetőnek, a legrosszabb esetben pedig csődbe mehetnek.

Ez év első felében az építőipar – a jogi és a nem jogi személyiségű szervezetei, továbbá az egyéni vállalkozók – 592,9 milliárd forint összegű építési, szerelési munkát valósítottak meg, amely összehasonlító árszinten 3,8 százalékkal volt alacsonyabb a tavalyi év bázisidőszakának teljesítményénél. A termelés május és június hónapokban elért 7,2, valamint 11,9 százalékos emelkedése nem kompenzálta az első hónapok gyengébb teljesítményét.

A legnagyobb építőipari alágazat, a szerkezetkész épületek és egyéb építmények építésének termelése az év első hat hónapjában 11,2 százalékkal maradt el a tavalyi bázistól. Az épületgépészeti szerelés viszont 12 százalékkal bővült. Az év első felében a legalább öt főt foglalkoztató szervezetek adatai szerint – a Közép-Dunántúl kivételével – valamennyi régióban csökkent a termelés. A legnagyobb mértékben, 17 százalékkal a délalföldi székhelyű szervezetek termelése esett vissza. Az építőipari tevékenység költségalapon számított árai június végéig 5,2 százalékkal haladták meg az előző év azonos időszakának árindexeit.

Aggasztó jeleket lehet felfedezni, ha az építőipari vállalkozások új szerződéseit vizsgáljuk. Januártól július első napjáig 43,6 százalékkal kevesebb új szerződést kötöttek, mint a múlt év azonos időszakában. Egyes vélemények szerint az uniós csatlakozással tovább romlik a helyzet. Szakértők ezt azzal magyarázzák, hogy az ágazatban döntően a kis- és középvállalkozások vannak jelen, melyek tőkeszegények, s így nem tudják majd felvenni a versenyt a jelenlegi tagországok vállalkozóival. Ráadásul Európában már tavaly is csökkent az építési tevékenység teljesítménye. Az Euroconstruct ECT konferencia résztvevői nemrég azt állapították meg, hogy a nyugati ECT-tagországok belső építési piaci mozgástere a következő két évben beszűkül, emiatt fokozódó érdeklődés várható régiónk iránt. Az új tagországoknak, így hazánknak is fokozódó versenyre kell számítania.

Építőipari cégek vezetői szerint az EU-ban – bár az érintettek ezt sosem ismerik el – a közbeszerzéseken mindig nehezebben nyer egy külföldi cég, mint az adott ország vállalkozása. Kérdéses azonban, hogy ez Magyarországon is így lesz-e, s a közbeszerzéseken milyen arányban lesznek majd győztesek a honi vállalkozások. Mindenesetre a konferencia résztvevői a nyugat-európainál dinamikusabb növekedést várnak régiónkban, mégpedig az uniós csatlakozás eredményeképpen. Jó példa erre, hogy a korábban belépő Spanyolország építőipara a csatlakozást követő öt évben 25-30 százalékkal bővült, bár akkor kedvezőbb makrogazdasági feltételek voltak.

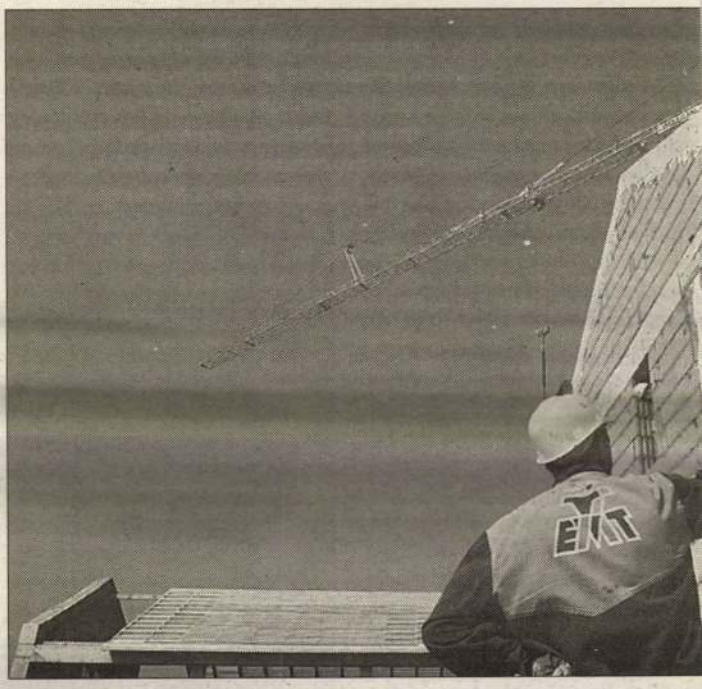

A kormány a jelenlegi nulláról a huszonöt százalékos áfakulcs alá sorolja jö

Javíthatna a helyzeten, hogy a hazai beruházásokhoz az unió pénzügyi alapjaiból pluszforrásokat lehet szerezni. Igaz, ehhez jó programokat kell írni, s biztosítani kell a társfinanszírozást. Előbbi sok jelenlegi tagállamnak is problémát okoz. A GKI Gazdaságkutató Rt., a Kopint-Datorg Rt. és a Tárki Társadalomkutatási Intézet Rt. az uniós csatlakozás Magyarországra gyakorolt középtávú gazdaságitársadalmi hatásairól korábban készített elemzése szerint az építő- és építőanyag-ipar lehet az egyik nyertese a csatlakozásnak.

Más vélemények szerint azonban a magyar építőipari vállalkozások csak tőkekoncentrációval vehetik fel a versenyt az európai uniós cégekkel. Szakértők szerint a magyar vállalatok és a multinacionális építőtársaságok között meglévő technológiai szakadékot kormányzati beavatkozással lehetne és kellene csökkenteni. Úgy látják, hogy az elmúlt időszakban

ZALA GYÖRGY

MAGYAR NEMZET
2003. OKT. 6.

kultura@magyarnemzet.hu

Szoborfeltámadásra várva

Könyv a száműzött aradi emlékműről · Az ünnepi hangulat elmaradt

HAKLIK NORBERT

Európa azon huzatos feléből érkeztünk, ahol a balkáni hevületből rendre feltámadó soviniszta fuvallatok akár az írásba foglalt ígéreteket is elfújhatják – fogalmazott *Murádin Jenő,* Az aradi Szabadságszobor című kötet szerzője művének budapesti bemutatóján szerdán, a Vármegye Galériában. Az 1925-ben lebontott, s azóta folyamatos száműzetésbe kényszerített szoborcsoport jövője kapcsán zajló román–magyar diplomáciai kutyakomédia, valamint *Medgyessy* újabb meghunyászkodása után nem meglepő, hogy a kolozsvári Gloria Kiadó gondozásában megjelent mű anyaországi premierje nem éppen felhőtlen légkörben zajlott. Mint *Foch Sándor* kiadóvezető mondta, nem a könyvműhelyen múlott, hogy a szoborcsoport tervezett újraállítására időzített könyvbemutatón végül elmaradt az ünnepi hangulat, hanem sokkal inkább azon, hogy a román állam képtelen viszonozni azokat a gesztusokat, amelyeket a jelenlegi magyarországi kormány „oly bőkezűen osztogat".

Pedig az, hogy az aradi Szabadság-szobor esztétikai értékén túl mekkora szimbolikus jelentőséggel bír, nem lehet kétséges azok számára, akik előtt nem titok az emlékmű hányattatásokkal teli múltja. S e múlt megismeréséhez Murádin Jenő köteténél jobb segítséget aligha találhatunk – a könyv egészen attól az időtől kezdve tekinti át a száműzött emlékmű történetét, amikor a méreteiben a kolozsvári Mátyás-szoborral vetekedő alkotás még csak titkolt gondolatként létezett. Ugyanis – mint azt a kötetből megtudhatjuk – a kiegyezésig még beszélni sem volt szabad az aradi vértanúkról, olyannyira, hogy a „tél, csend, hó és halál" tizennyolc esztendeje alatt még kivégzésüknek pontos helye is feledésbe merült. Nem csoda, hogy 1867 után valóságos szoborállítási láz kezdődött az országban. Az aradi emlékmű még-

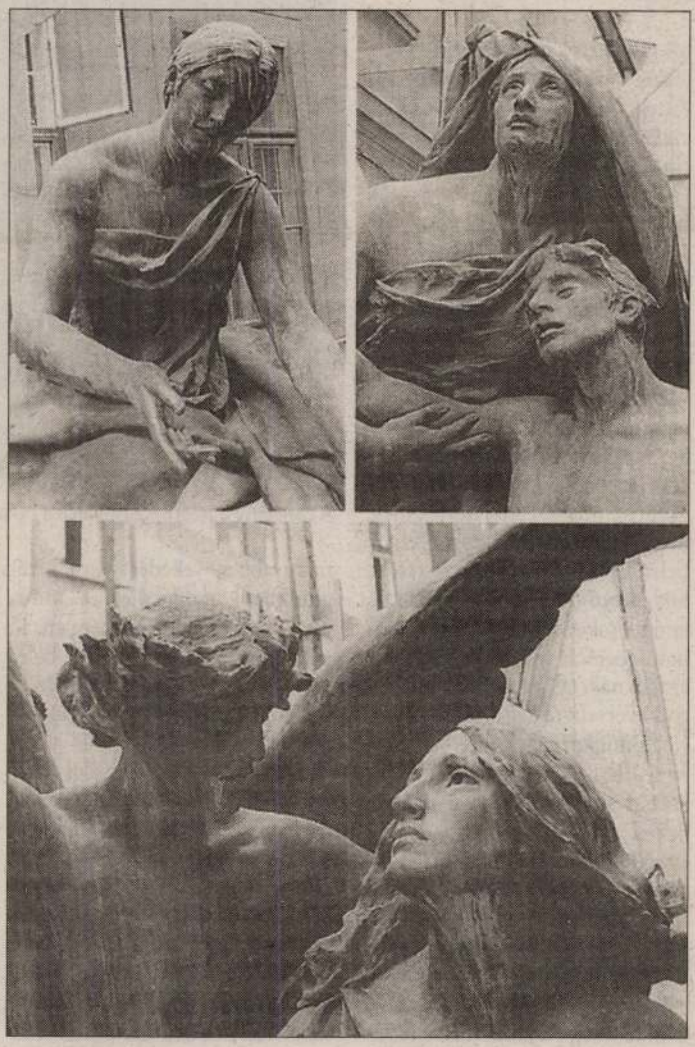

„Tél, csend, hó és halál"

is csak 1890-ben készült el – az időközben elhunyt *Huszár Adolf* kissé merev terveit élettel megtöltő *Zala György* jóvoltából, aki a későbbiekben olyan szoborcsoportokkal gazdagította kulturális örökségünket, mint például a fővárosi Millenniumi emlékmű. Ráadásul a szoborcsoportot 1890-ben éppen a vértanúk kivégzésének évfordulóján adták át – az emlékmű valójában a kiegyezéskor alkotmányosságát visszanyerő magyar állam jelképe is, talán ezért váltott ki oly irracionális gyűlöletet a hadizsákmányában berendezkedni próbáló román államhatalomból. Igaz, a szoborcsoport sok társához képest szerencsésnek mondható – hiszen az impériumváltás után jó néhány társa, így a pozsonyi Kossuth-szobor, vagy Zala György marosvásárhelyi Bem-emlékműve is az öntödében végezte. S még sorolhatnánk az aradi Szabadság-szobor száztizenhárom éves történetének viszontagságait, amelyek még napjainkban is folytatódnak. Ugyanis ismét csalatkoznunk kellett abban a reménységben, amely Murádin Jenő könyvének utolsó mondataiból kisejlik: „Ez a könyv úgy kerül nyomdába, hogy a restaurálás munkája befejeződött, a téren alapoznak, egykori köveiből és bronzalakjaiból Arad Szabadság-szobra újraépül". A kiábrándító valóság ehelyett az, amit *Reményik Sándor* A szobor helyén című versében a következőképp fogalmazott meg: „Kerestem, és megtaláltam a helyet. / Már égre nem törtek nagy vonalak, / Csak áldozati illat lebegett. / Körül a vasrács, és belül puszta gyep."

Zala György, Budapest szobrásza

Ma délben avatják fel Zala György (1858–1937) szobrászművész síremlékét a Kerepesi temető 34. parcellájában. Nemcsak Budapest, egész Magyarország egyik jelképe a Hősök terén álló Millenniumi emlékmű – szobrainak elkészítésére Zala György kapott megbízást 1895-ben.

Bár a kolonnádok között álló uralkodókat végül néhány kivétellel (Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás, Mária Terézia és Ferenc József) más művészek mintázták, Zala alkotásai az eredetileg a szobrok alatt álló domborművek. Ő készítette az oszlopsor párkányzatát díszítő kétlovas harci szekereket (a Háború és a Béke allegóriáját), valamint a túloldalon álló Munka és Jólét, illetve a Tudás és Dicsőség szobrát. Egyik főműve a harminchat méter magas korinthoszi oszlop tetején álló, a magyar koronát és kettős keresztet magasba emelő Gábriel arkangyal, amelyet az 1900-as párizsi világkiállításon Grand Prix-vel tüntettek ki.

Az 1884-ben mintázott Mária és Magdolna című sikeres kompozíciója után Zala György első jelentős megbízatása a Huszár Adolf által megkezdett Aradi vértanúk emlékművének befejezése volt, amely nagy elismerést hozott számára. (Az 1925-ben lebontott alkotás, szétszedett állapotban, az aradi várban várja sorsa jobbra fordulását.) Szintén a szabadságharchoz kötődik a budai Várban 1893-ban felállított Honvéd-szobor, melynek talapzatára Zala impozáns méretű bronzkoszorút tervezett. Az évtizedek óta hiányzó alkotás újra elkészített változata 1999. május 21-re, Buda visszafoglalása százötvenedik évfordulójára került vissza helyére.

A Millenniumi emlékmű mellett 1896-ban még elkészítette a Kúria (jelenleg Néprajzi Múzeum) főhomlokzati timpanonjának szobrászati díszítését. A budavári királyi palota Szent Zsigmond-kápolnája altemplomában lévő nádori kriptába József nádor fehér márványból faragott, kétszeres életnagyságú térdelő alakját mintázta meg. (Az alkotás megtekinthető a Magyar Nemzeti Galéria épületéből nyíló kriptában.)

Az Országház déli homlokzata előtt 1906-ban leplezték le Zala egyik legsikerültebb köztéri alkotását, Andrássy Gyula emlékművét, melyet joggal tartottak Budapest legszebb lovas szobrának. Külön érdekesség a talapzatot díszítő két sokalakos dombormű, mely az 1867-es királykoronázást, illetve az 1878-as berlini kongresszust ábrázolta. Az alkotást 1945-ben lebontották, a szobrot és a domborműveket néhány év múlva beolvasztották.

A pesti tudományegyetem számára 1930-ban készítette a barokkos mozgalmasságú, némileg patetikus hangvételű Egyetemi hősi emléket, amely ma is eredeti helyén áll. Nem volt ilyen szerencséje Erzsébet királyné 1932-ben az Eskü (ma Március 15.) téren, hosszas huzavona után felavatott szobrának. Az ötvenes évek elején a fölötte lévő kis kupolás épülettel együtt lebontották. A szobor sokévi hányattatás után 1986 telén az Erzsébet híd budai hídfőjénél lelt új otthonra.

Utolsó nagy budapesti megbízása Tisza István 1934-ben felavatott emlékműve volt, melyet Orbán Antallal együtt készített. Az Országház északi homlokzata előtt felállított hatalmas alkotás inkább Orbán, mint az idős Zala munkája volt. Tisza ledöntött bronzalakja később Sztálin szobrához szolgált alapanyagul, míg a szoborcsoportok közül a földműveseket ábrázoló Esztergom egyik kis terén, a katona búcsúját megörökítő pedig a Hűvösvölgyi úti laktanya parkjában áll. Még 1882-ben mintázott Fél a baba című kisméretű zsánere 1936-ban került a Szent László térre, ahol most csak az üres talapzata látható.

Kevésbé ismert, hogy Zala kitűnő portrékat készített. Ezek frissebbek, könnyedebbek, mint monumentális köztéri emlékművei. Ferenc József és Erzsébet királyné mellett megmintázta – többek között – Jókai Mór, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Blaha Lujza és Benczúr Gyula mellszobrát. Egyik legsikerültebb alkotása idős Ligeti Antal festőművészt örökítette meg. A Kerepesi temetőben számos síremléke található. A Stefánia út és az István út (ma Ajtósi Dürer sor) sarkán épített villája homlokzatára 1899-ben Vénusz ünneplése az Olümposzon című, Zsolnay pirogránitból készített domborművet mintázott, amely jelenleg is eredeti szépségében látható. Zala nem tartozott a megújító, kísérletező típusú művészek közé, de mesterségbeli tudását szakmai ellenfelei sem vitatták.

Érdekes módon a hivatalos megbízásokkal elhalmozott és a korszak legmagasabb kitüntetéseivel megtisztelt Zala Györgynek életében soha nem rendeztek gyűjteményes kiállítást. Munkásságának összefoglaló igényű, átfogó bemutatására csak halála hatvanadik évfordulóján, 1997-ben került sor szülőhelyén, a ma Szlovéniához tartozó Lendván.

Prohászka László

Erzsébet királyné szobra az Erzsébet híd budai lábánál SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

Napkelet, 1999 július 30. 28. o.

– Szerencsére a francia fesztiválokkal ellentétben a szigeten nincs „press-stop", azaz szabad fotózni. Az én képeim nem lopott képek, mindig megmutatom magam, mielőtt kattintok. Egyáltalán nem veszik rossz néven a fényképezkedést a fiúk-lányok, sőt ha beindul a hangulat, annyian ajánlkoznak, hogy nem győzök elszaladni előlük.

– A franciák teóriagyártásban szuperhatalomnak számítanak, önnek van elmélete a Diákszigetről?

– Valami olyasmi, amit a neve is kimond. Egy földdarab, amelyet egy másik őselem, a víz vesz körül. Egy karneváli hét, amelyet a hétköznapok vesznek körül. Egy önálló kis város, amelyet egy világváros vesz körül. Kiszakadás a hétköznapokból, egy más világ, eltérő törvényekkel. Elég, ha annyit mondok, itt nincs autó, nincsenek társadalmi státusok, viszont van tolerancia és nyitottság, ezért itt mindenki egyforma – színes.

– Úgy beszél, mintha Franciaországban nem lennének ehhez hasonló fesztiválok.

– Persze, mert nincsenek is. Ott a fesztivál azt jelenti, hogy ettől eddig zene van, jössz otthonról, utána mész haza. De nincs egyhetes együttlét, ami az egésznek a lényege.

– Különböznek-e a két náció fiai-lányai, ha elengedik magukat, mondjuk, ha isznak?

– Talán mert otthon jellemző, hogy egy-egy fesztivál egyféle típusú zenére, következésképp egyfajta közönségre van hangolva, és talán mert jómagam mindig rossz helyre csöppentem, azt tapasztaltam, hogy Franciaországban sokkal agresszívebbek a fiatalok, ha egy-egy könnyűzenei fesztiválon elengedik magukat. Itt a szigeten én nemigen tapasztaltam agresszivitást és erőszakot az elmúlt hat évben.

M. N. T.

Szigeti szerelem

HANGVERSENYEK

BEETHOVEN-PARK (Martonvásár) 31-e, 19 óra: Nemzeti Filharmonikusok. Km.: Nemzeti Énekkar, Buzás Aida, Wiedemann Bernadett, Pető András, Massányi Viktor (ének). Vezényel: Hamar Zsolt.

GÖDÖLLŐI KASTÉLY 30-a, 20 óra: Csaba Péter, Gustav Rivinius, Aroa Sorin, Gulyás Márta. 31-e, 20 óra: a Magyar Rádió Fúvósötöse.

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Kapisztrán tér 2–4.) 1-e, 19 óra: Cambridgeshire County Youth Orchestra (Anglia). Vezényel: David Angus.

KISCELLI MÚZEUM (III., Kiscelli u. 108.) 1-je, 20 óra: Liszt Ferenc Kamarazenekar.

MÁTYÁS-TEMPLOM (I., Szentháromság tér 2.) 30-a, 20 óra: Virágh András orgonaestje. Km.: Németh Judit (ének). 31-e, 20 óra: Gregor József (ének), Sebestyén János, Lantos István (orgona), Drahos Béla (fuvola), Kovács Ildikó (hárfa), Pannonia Quintett. 1-je, 20 óra: Ella István (orgona), Maros Éva (hárfa), Geiger György (trombita).

ÓCSA – REFORMÁTUS MŰEMLÉK TEMPLOM 31-e, 19 óra: Budapesti Tomkins Énekegyüttes. Vezényel: Dobra János.

SZENT ISTVÁN-BAZILIKA (V., Szent István tér 1.) 2-a, 19 óra: Finta Gergely orgonaestje.

VAJDAHUNYAD VÁRA (XIV., Városliget, Széchenyi-sziget) 2-a, 21 óra: Nemzeti Filharmonikusok. Vezényel: Kovács János.

TÁRLATOLGATÓ

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33–37.) Veress Miklós porcelántervező iparművész kiállítása (augusztus 29-ig).

MAGYAR KULTÚRA HÁZA (I., Szentháromság tér 6.) W. Wieger Mariann képző- és iparművész kiállítása (augusztus 13-ig).

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MŰZEUM (XIV., Városliget, Széchenyi-sziget, Vajdahunyad vára) Litkey György festőművész emlékkiállítása (szeptember 12-ig).

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (Budavári Palota, C épület) Daisaku Ikeda Párbeszéd a természettel című fotókiállítása (augusztus 29-ig).

NÉPRAJZI MÚZEUM (V., Kossuth tér 12.) A Sipáni Úr sírja (augusztus 29-ig).Oláh László Olivér fotográfus Alkony délben című dél-amerikai fotókiállítása (október 17-ig).

PALME HÁZ (XIV., Olof Palme sétány 1.) 3. Fotószalon című kiállítás (augusztus 8-ig).

VIGADÓ GALÉRIA (V., Vigadó tér 2.) Mersits Piroska (1926–1988) festőművész emlékkiállítása (augusztus 15-ig).

PÓDIUM

CORVIN MŰVELŐDÉSI HÁZ (XVI., Thököly út 13.) 2-án 14 órától Játszóház – papírhajtogatás.

ÓBUDAI TÁRSASKÖR (III., Kiskorona u. 7.) 30-án, 31-én, 1-jén és 2-án 20 órától Fráter Zoltán: Szindbád kertje – Fanyar komédia két részben Krúdy Gyula műveiből. Szereplők: Mácsai pál, Béres Ilona, Varga Mária, Tóth Ildikó. Rendező: Máté Gábor.

SZAKSZERVEZETEK FŐVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZA (XI., Fehérvári út 47.) 30-án 20.30-tól a Bihari együttes előadása.

BULI VAN

ARATÓ DISCO (V., Váci u. 33.) 30-án és 31-én a Cadillac rock 'n' roll együttes koncertje.

CSEKOVSZKY ÁRPÁD MŰVELŐDÉSI HÁZ (XVII., Hősök tere 9.) 30-án 20 órától a Tref Duó nosztalgiakoncertje.

E-KLUB (X., Népligeti út 2.) 30-án 21 órától Let's Dance Party. 31-én 17 órától Viva Teenager Party. 22 órától disco.

LONG JAZZ KLUB (VII., Dohány u. 22–24.) 30-án 22 órától Kaltenecker Trió. 31-én 22 órától Kreol Sikoly. 1-jén 22 órától Balázs Elemér Quartett. 2-án Emil Quartett Szakcsi Lakatos Bélával.

MARCZIBÁNYI TÉRI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (II., Marczibányi tér 5/A) 31-én spanyol est, 20 órától szambaiskola, 21 órától a Patricio Baeza Band koncertje, eredeti spanyol ételek, koktélok.

OLD MAN'S MUSIC PUB (VII., Akácfa u. 13.) 30-án és 31-én Blues Band. 1-jén Cotton Club Singers. 2-án Ferenczi György és a Herfli Davidson.

Megemlékezés a Dísz téren

Méltó helyén az aradi emlékmű

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc valamennyi hőse, áldozata és a vértanú tábornokok emlékére emelt aradi Szabadság-szobor visszaállításának tiszteletére az MDF első kerületi szervezete a Budavári Önkormányzattal közösen tartott ünnepi megemlékezést április 25-én a Dísz téri Honvéd emlékmű előtt.

A megemlékezés hálaadó szentmisével vette kezdetét, majd a Dísz téren folytatódott, ahol a honvéd hagyományőrző díszőrség tisztelgése után az ünnepség narrátora Bitskey Tibor Kossuth-díjas színművész emlékeztette az egybegyűlteket: Aradon a vári ünnepséggel közel egy időben állítják vissza a tizenhárom vértanú tábornok és a szabadságharc valamennyi hőse előtt tisztelgő Szabadság emlékművet. Több mint nyolcvan évet kellett várni arra, hogy Zala György a magyar neobarokk egyik legnagyobb mesterének remekműve újra hirdethesse a magyar szabadságot és hazaszeretetet. E jeles esemény tiszteletére országszerte megemlékeztek a szabadságharc hőseiről, a helyi MDF kezdeményezésére így tett a kerületi önkormányzat is a Dísz téri emlékmű előtt, mely ugyancsak Zala György alkotása.

Az aradi emlékmű sorsa hűen tükrözi Magyarország XX. századi hányattatásait. Miután 1890. október 6-án az aradi kivégzések évfordulóján felállították, alig 33 évig ékesíthette Arad főterét, hiszen 1923-ban a nagyhatalmak döntése értelmében akkor már Romániához tartozó városban a román hatóságok először körbedeszkázták, majd két év múlva elbontották azzal az ürüggyel, hogy az emlékmű sérti a románok önérzetét. Szerencsére a szobor szétszerelése után nem semmisült meg, először a közeli színház raktárában majd a laktanyaként használt aradi várban várta sorsa jobbra fordulását. 1989-ben az akkori aradi polgármester megpróbálta visszaállítani a szobrot, akkor azonban még nem sikerült célt érni. Egy évvel később a magyar és román kormány megállapodott egy megbékélési szoborpark létesítéséről, amelyben a Szabadság-szobor is helyet kapott volna. 2002-ben megkezdődtek ugyan a munkálatok a Tűzoltó téren, de a román kormány újfent leállíttatta a terület rendezését. Újabb tárgyalások kezdődtek, melyek eredményeképpen 2004. április 25-én végre köztérre kerülhetett a szobor.

A bevezető szavak után dr. Bóna Gábor ezredes hadtörténész beszélt a szabadságharcot követő megtorlásokról. Mint kiemelte, talán legnagyobb nemzeti küzdelmünk, a 48-as forradalom leverése után, a fogságba kerülteket Aradon gyűjtötték össze. Itt kezdődött meg a véres megtorlás, a statáriális kivégzések, köztük a tizenhárom vértanú tábornok vesztőhelyre küldése. Sokan várfogságba kerültek, tízezreket soroztak be a császári hadseregbe hosszú évekig tartó szolgálatra.

A kiegyezés után azonban már nyíltan lehetett emlékezni a forradalom hőseire, ekkor indult gyűjtés a mártíroknak méltó emléket állító szobor emelésére. Az emlékmű megalkotására 1867-ben írtak ki pályázatot, melyet Huslár Adolf nyert meg, majd halála után a munkát Zala György vette át.

A nemzet akarata volt ez, nem az állami költségvetés fizette, hanem polgárok, munkások és parasztok adták össze azt a 150 ezer forintot, amiből végre megszülethetett Magyarország első monumentális szoborcsoportja. Az emlékmű tetején Hunnia, a magyar szabadságot megtestesítő allegorikus nőalak áll, körülötte az Áldozatkészség, a Harckészség, a Haldokló Harcos és a Szabadság, míg alsó részén pedig reliefeken a tizenhárom tábornok portréja hirdeti a bukottan is győztes forradalom mindent túlélő nagyságát.

A vértanú tábornokokra emlékezve dr. Bóna Gábor hangsúlyozta: bár legtöbbjük nem volt magyar származású - volt köztük szerb, horvát, német, örmény - mégis 1848-49 sorsfordító hónapjaiban a nagy ügy, a magyar nemzet ügye mellé álltak és adták életüket érte. A császári seregben kaptak abszolutisztikus nevelést, sokáig annak elveit vallották, mégis megértették a történelem és az igazság szavát. Nekik köszönhető, hogy végül két nagyhatalomnak kellett ahhoz összefognia, hogy vérbe fojtsák a magyar szabadságharcot.

Az ünnepség záróakkordjaként Bitskey Tibor a Mátyás templom harangjainak zúgása közepette felolvasta a vértanú tábornokok neveit, akik - Kossuthot idézve - a magyar Golgotán vesztek oda, majd a jelenlévők elhelyezték a hála és megemlékezés virágait. A Budavári Önkormányzat nevében dr. Nagy Gábor Tamás polgármester, az MDF képviseletében dr. Vaskor László kerületi elnök, az MSZP részéről Dávid Klára, a Magyar Honvédség nevében pedig dr. Suba János alezredes és Süli Attila főhadnagy koszorúzott.

K. Á.

Ünnepi programok a honvédelem napján

Május 22-én a budai Várban a Magyar Honvédelem Napjának alkalmából ünnepi programok várnak minden látogatót.

1849. május 21-e a budai Vár visszafoglalásának napja. Másfél évszázaddal ezelőtt háromhetes kemény ostrom után a honvédsereg visszafoglalta a császári csapatoktól a várat, 1992 óta ennek emlékére ünnepeljük ezen a napon a Magyar Honvédelem Napját. Május 22-én a Honvédelmi Minisztérium szervezésében ünnepi programok várnak minden látogatót.

Délelőtt 11 órától a Kapisztrán téren haditechnikai kiállításon tekinthetők meg különféle harcászati eszközök, kézifegyverek; bemutatót tart a Magyar Honvédség őr és díszezrede, a közönség testközelből láthat katonai közelharc bemutatót, ejtőernyős ugrást, valamint projektoron figyelemmel kísérheti a legmodernebb repülős szimulációs játékokat. A jó hangulatról a hagyományőrző huszárok, népi- és katonazenekarok, humoristák, a Megasztár hírességei, a Sláger rádió műsorvezetője, Bochkor Gábor valamint a Fairfordban győztes pilótánk, Szabó Topi Zoltán gondoskodik. A gyerekeket egész nap kreatív szellemi és ügyességi játékok várják.

A Hadtörténeti Intézet és Múzeum egész nap nyitva tart, az érdeklődők részére a tárlatvezetéssel egybekötött látogatás ingyenes!

Szent György nap a Lánchíd Körrel

Április 27-én Szent György napi megemlékezést tartott a Lánchíd Kör. Sárkányölő Szent György szobránál Zachár Ottó mondott beszédet: a Halászbástya alatt látható alkotásról, valamint a Kolozsvári testvérek által 1373-ban készített - jelenleg Prágában őrzött - eredeti műről érdekes történeteket mesélt az előadó.

Az eseményen Csehország képviselői is megjelentek Ondrej Kolozsváry gazdasági és kereskedelmi titkár és Gál Jenő, a Cseh Centrum igazgatójának személyében, akikkel együtt a résztvevők virágokat helyeztek el a vári szobornál, az alkotók emléke előtt tisztelegve. Ezt követően az érdeklődők Vég András régész előadását hallgathatták meg a Litea Könyvszalonban.

A Budapesti Történeti Múzeum munkatársa a Szent György tér történetét foglalta össze a középkortól napjainkig.

-k-

Meghívó

A Budai Polgárok Társasága és az MSZP I. kerületi szervezete meghívjuk Önöket ***2004. május 12-én 18 órakor*** kezdődő lakossági fórumra az I. ker. Krisztina tér 1. sz. alatti Irodaházba.

Meghívott vendégünk **Hiller István kulturális miniszter** a „Kulturális örökségünk, műemlékeink helyzetéről az Európai Unióban „tart tájékoztatást.

A fórumon részt vesznek még az MSZP Európai parlamenti listáján szereplő Hegyi Gyula országgyűlési képviselő, Dobolyi Alexandra és Harangozó Gábor jelöltek. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Budai Polgárok Társasága
MSZP I. kerületi Szervezete

ZALA GYÖRGY

Tárlatvezető

LÁZÁR ESZTER

Az ELTE-n végzett művészettörténet és kulturális antropológia szakon. A Magyar Képzőművészeti Egyetem és a kArton galéria munkatársa.

Vőlegény kerestetik

Aki még sohasem bújt menyasszonyi ruhába, de már többször eljátszott a gondolattal, hogyan is festhet fehérben, menjen el a Ludwig Múzeumba. A kis.teremben Gia Edzgrevadze kiállításán felpróbálhatja a falra akasztott ruhát és a pillanatot is meg tudja örökíteni. (A teremőr néni szerint eddig csak egy kecskeméti kisfiú élt ezzel a lehetőséggel.) A videofilmeken magát a művészt láthatjuk, amint menyasszonyi ruhában egy sportpályán fut, létrával a vállán fel-alá járkál, táncol vagy egy hatalmas téglafalfelület előtt ismételgeti: „This is beautiful." De hiába is szeretne meggyőzni minket arról, hogy ez (mi is?) gyönyörű, a mondat folyamatos, egyre nyomatékosabb ismétlése zavarba ejtő. A termet betöltő hangból már inkább azt halljuk ki: „This is beauty fall." Az esés, a zuhanás veszélye – akár fizikai, akár átvitt értelemben – a létrán gesztikuláló művész látványával még konkrétabb értelmet nyer. A furcsa szerepjáték megfejtésének kulcsát az asztalon elhelyezett képeskönyv bevezetőjéből tudhatjuk meg. A „menyasszonyt" még kisfiú korában elhagyta az apja, és ez feldolgozhatatlan traumát okozott neki. Az eltűnt szülő utáni mániákus kutatás és az állandó szorongás az apáról alkotott különböző paranormális, szexuálisan aberrált víziókban és cselekedetekben nyilvánul meg. Ez a folytonos kereső attitűd kapcsolatba hozható a menyasszony bizonytalan státusával, ezért is választotta e szerepet gyermekkori traumáinak feloldására. A Grúziában született, 1989-től Németországban élő nonkonformista művész korábbi munkái (Ultramodern nihilizmus, Ludwig Múzeum Budapest, 1999) is az identitáskeresés, az önidentifikáció problematikáját járták körül: mi a művészet feladata, mi az értelme munkájának, hogyan lehetséges a művész helyzetének elfogadása és elfogadtatása. Edzgrevadze korábbi munkáit Boris Groys szerint olyan extrém aszkétizmus jellemzi, mely kizár minden hétköznapi életből vett referenciát. A menyasszony című kiállításon bemutatott videókon azonban szokatlan módon, különös szerepben, de hétköznapi tevékenységek végzése közepette láthatjuk. Ezek hitelessége aligha vonható kétségbe, de a társadalmi és művészeti konvenciókhoz való viszonya mindenképpen ellentmondásos. *(Ludwig Múzeum, április 25-ig.)*

Szövetségben Friedrichhel

Az Óbudai Pincegalériában megrendezett Vándor című kiállítás is a művész személyiségére, szerepére kérdez rá. A galéria terébe lépve első pillantásra úgy tűnik, Somogyi Laura most valami mást mutat nekünk: a korábbi, cérnából készült térrajzok, a felnagyított ruhakontúrok, a könnyed, transzparens anyagok helyett egy nagy, fekete szikladarab, egy bot és egy akvarell fogad. A jelzésszerű elemek, a hiányból építkezés és a parafrázis alkalmazása köti össze mostani munkáját a korábbiakkal. Somogyi Laura ezúttal Caspar David Friedrich Vándor a ködtenger fölött című, 1818-ban készült képét parafrazeálta installáció formájában. Csakhogy a Duna-parti kőről formázott üres papír sziklatömbre itt és most nem támaszkodik botjával a vándor. A tárgyak csak egykori emlékét hordozzák. Mintha a felhalmozott műtermi kellékek kulisszái közül egy pillanatra kilépett volna a főhős. Werner Hofmann elemzése szerint a sziget és a hegycsúcs testesíti meg a művészember távolságát a mindennapoktól, de egyúttal jelzi büszke felsőbbrendűségét is. Magánya, introvertáltsága és az az igénye, hogy szellemi szövetségeseket találjon, okozati összefüggésben áll egymással. Somogyi Laura a XIX. századi festőben találta meg szövetségesét. Friedrich „üres" vásznai a korszak művészettörténeti és művészetszociológiai kontextusában a művész lelkivilágának szimbolikus megjelenítéseiként is értelmezhetők. Ahogy ő a táj jellegzetességein keresztül mutatja meg a rejtett dolgok utáni folytonos vágyakozást, úgy Somogyi Laura a hiánnyal sejteti, hogyan tudunk valamit érezni anélkül, hogy pontosan tudnánk, mi is az. *(Óbudai Pincegaléria, április 7-től május 2-ig.)*

Negyventonnányi installáció

Míg az óbudai kiállítás a hiányról szól, Huszár Andrea Dovin Galériában látható munkája 40 tonnányi jelenlevőségével éri el a kívánt hatást. A romániai (Parajd) sóbányából kivágott és kiemelt szürkés hasábok, négymázsás sótömbök a kiállítótérben egyetlen felületté rendezve láthatók. Nem árt tudni, hogy itt nem szólnak ránk, ha megtapogatjuk a művet, sőt fel is kell lépnünk rá. Csak így, a tetején járkálva vizsgálhatjuk meg az anyag erezetét. Vonalrendszerét követve sejtésünk beigazolódik: az egymás mellé helyezett tömbök egykor összetartoztak, összefüggő tömeget alkottak. Huszár anyagválasztását a könnyen alakítható, sérülékeny tulajdonságok (gipsz, tojáshéj, üveg, por, víz, sóder), olykor az efemer jelleg, formaképzését a különböző anyagok stabilitása és labilitása, a kettő közötti viszony, valamint a mű és az azt befogadó tér közötti kapcsolat határozza meg. A tavaly ugyanitt bemutatott Vákuum című installációjában a különböző tárgyakon érlelt sótenyészetekkel az anyag törékeny, de ugyanakkor öntörvényű, mindent bekebelező jellemzőit hangsúlyozta. Mostani munkájában az anyag primer minőségei – a szerkezet, a forma – kaptak főszerepet. A monolit tömbök egymás mellé rendezése, a végtelenségig folytatható elemek minimalista reminiszcenciákat mutatnak, az anyagválasztás azonban a matéria szerkezeti tulajdonságait, a sajátos térhelyzeteket helyezi előtérbe. A sókristály négyzetrácsos szerkezete az installáció kubusos elrendezésében köszön vissza. A kiállítás címe – Status statua – a bányából kiemelt sótömeg helyzetének és helyszínének metamorfózisára, megváltozott szoborállapotára utal. A megnyitón bemutatott videón (a felvételeket Somogyi Laura készítette) a bányában folyó munka látható, amint a sót tömbökre vágják és kiemelik a mélyből. A megörökített pillanatok is a kiállítás részét képezik, egyúttal egy monumentális, megvalósíthatatlannak látszó vállalkozás megvalósításának dokumentumai. *(Dovin Galéria, május 4-ig.)*

Zárszó a technorealizmus-eszmecseréhez

A képtermészet kétféle logikája

Miután mindent elolvastam, a rám osztott szerepbe belenyugodva, röviden így tudnám összefoglalni a Műértő hasábjain 2003 júniusa óta folyó párbeszédet: technorealisták helyett most inkább Mednyánszky, a Mátrix helyett meg inkább a Mystic river (Clint Eastwood). A mai magyar festészetről kialakult vitát a magam részéről ebben – az ízlésre kifuttatott – formulában szeretném lezárni. Publikáltam egy cikket, amelyben szinte az egész figurális festészetet érintő elégedetlenségemet tettem szóvá (a kiváltó ok a tavalyi Strabag-díjkiállítás volt). Éppen elég fogás volt az íráson ahhoz, hogy a termékeny félreértések, korrekciók, hozzászólások és tapasztalatok valamiféle párbeszéddé rendeződjenek, s ennek nyilvánvalóan pozitív elemei is vannak.

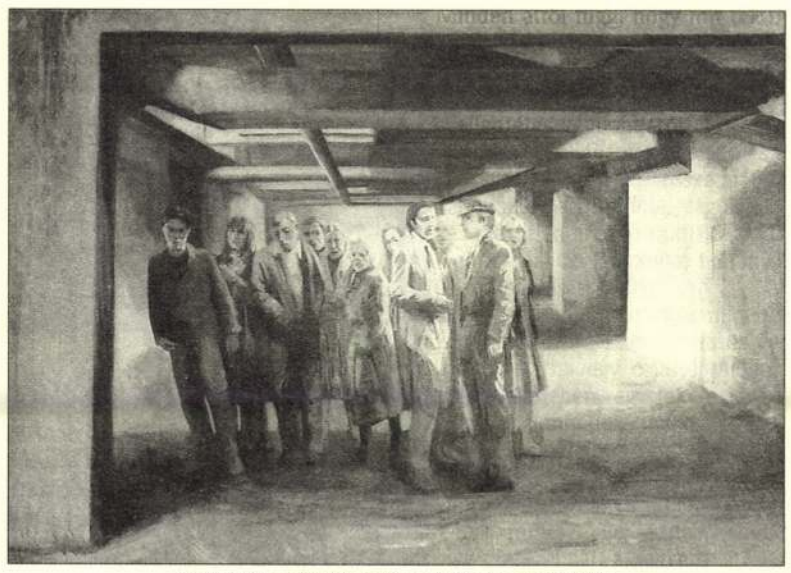

Evelyn Kuwertz: Atombunker, Berlin, 1983–1984
tempera, olaj, vászon, 100x150 cm

Egyetlen konklúziót levonni nem lehet, a vitakérdést a végsőkig egyszerűsítve mégis úgy fogalmaznék: vannak-e és milyenek a mai figurális festészet esélyei a digitális kultúra és a piacgazdaság korában?

Tanúi lehettünk, hogy a mai magyar vizuális kultúrát (amelynek értelemszerűen része a festészet) technorealizmusként leíró kategória (Hornyik Sándortól) a bevetéstől az alkalmazásig, rövid távon az érzéki konceptualizmus fogalmának kilencvenes évekbeli sikeréhez hasonló karriert futott be. Petrányi Zsolt már egyenesen technorealista iskoláról beszél, míg Kollár József–Bordács Andrea korszerűbben technistákról; az utolsó hozzászóló, Készman József pedig nem kevés malíciával technorealizmus-vitaként emlegeti az ügyet. (Csak zárójelben jegyezném meg, hogy Készman szövege a szürrealisták automatikus írására hajazón olyan konfúzus, hogy nincs kezemben a kód, amellyel felfejthetném…)

Visszatérve a technorealizmusra: találó szóösszetétel ez akkor, amikor a magyar nyelv, érzésem szerint még mindig nehézkes és áttételes módon használja a nyugati terminológiát. Sturcz János szövege hemzseg ugyan a lényeglátó kategóriáktól, mégis ember legyen a talpán, aki a „posztmodern historizáló szürrealizmust", a „posztpop-realizmust", az „absztrakt expresszionisztikus realizmust", a „metafizikus realizmust" azonnal kötni tudja Szűcs Attilához, Szépfalvi Ágneshez, Kósa Jánoshoz vagy Baranyai Leventéhez, különösen ha még azt a distinkciót is megtesszük, hogy Sturcz valamelyest az öko-, a techno-, a pop- vagy esetleg a nőművészet irányában is elkötelezett. A jelenségeket adekvát módon leíró igyekezet mögött a regisztráció igénye áll: nevezetesen az a szándék, hogy rögzítésre kerüljön, milyen nagy erejű technikai, metodológiai és teoretikus készültségben dolgoznak is ma hazai festőink. Sturcz másfajta megközelítésmódból ugyan – a különböző művészi attitűdök vizsgálatából kiindulva – arról beszél, amiről Hornyik is: a festői leképezés kontextusáról/kontextusairól.

Hornyik Sándor szerint ideje megírni a technorealizmus (generációs alapon is indokolható) tíz évének történetét, Lajta Gábor az ellenkezőjét gondolja. Szerinte a figurális festészet XXI. századi eseményei még csak elkezdődtek, korai erről befejezett történetként beszélni.

Mélyi József az elméleti-kritikai gyakorlat hiányossága, de még inkább a művészeti intézmények felől közelít a kérdéskörhöz: ha a kortárs képzőművészetnek nincs – vagy nem lehet – hatásos megjelenése a médiában (tévéműsor, élő, napi kritika és a többi), ha „nem teljesül a közbeszéd minimuma", kár is a gőzért. Ezzel a felvetéssel azonban már a vizuális képzés pedagógiai és mentális „népegészségügyi" kérdésköréhez jutnánk el (s itt ajánlom az olvasó figyelmébe Bodóczky István Vizuális nevelés című, most megjelent tankönyvét, valamint a közelmúltból a Monet és barátai, illetve a Mednyánszky-kiállítás közönségsikerének vizsgálatát).

Simone Aaberg Kaern: Vadászpilótanő, 1997
olaj, vászon, 75x45,5 cm

Hornyik Sándor és Lajta Gábor érvelését viszont azért emelném ki, mivel e vita szakmán túlnyúló szélső értékeit képviselik, s a további hozzászólások kiélezetten e két alapálláshoz viszonyíthatók. Előbbi a vizuális jelenségek értelmezése mögött húzódó elméleti háttér tudatosításával, illetve alkalmazásával vág rendet a festészet kapcsán felmerülő gondolatok/ötletek között (lásd még Bordács–Kollár hozzászólását). Egyszerűen szólva a teória akkor is ott munkál e jelenségek mögött, ha ennek művészi-kritikai értelemben éppenséggel nem vagyunk tudatában. Hornyik „agymunkájával" (persze csak képletesen) Lajta a festő „izommunkáját" szegezi szembe: a kritikus kritizál, a festő fest. „A festészet anyaghoz van kötve. A szemhez szól, de nem testetlen. A festmény csodája az, hogy ugyan optikai illúziót ad a világról, de tárgy is, amely a világ anyagából készül. Miért gondolnánk nosztalgiával a festészetre?" Hornyik a Mátrix korának képkultúrájáról beszél, amelyben – ha a logikus olvasatot követjük – az anyagtalanság az úr, s a „mission", az üzenet éppenséggel a földi mértékkel aligha mérhető (nem testi értelemben vett) érzékiség visszaszerzése lenne. Ebben a mikrokörnyezetben Hornyik és Lajta érvelése nem ellentétes, hanem a képtermészet kétféle irányban ható logikáját jelöli ki.

Sinkó István a Lajta-féle állásfoglaláshoz csatlakozón, archaikus-költői felkiáltással helyezne vissza jogaiba egy, a Mednyánszkyéhoz hasonlatos új festészetet, amelynek nemhogy története nincsen, de talán még el sem kezdődött. Ha Sinkó álvitaként regisztrálja ezt a párbeszédet, igaza van: nem kiélezett vitakérdések ezek, amelyeket egy szigorúbb érvelés szabályai szerint vezethetnénk le, ám a „történet" megírásának/olvasásának vágya szinte minden hozzászólásban ott bujkál. A többi érvelés kérdése. *(A vitában sorrendben Aknai Katalin, Rieder Gábor, Hornyik Sándor, Mélyi József, Sturcz János, Sinkó István, Lajta Gábor, Petrányi Zsolt, Bordács Andrea–Kollár József és Készman József írásait közöltük – a szerk.)*

AKNAI KATALIN

Közelítés Művészeti Egyesület

Médiagyár – Pécs

2004 egyik jelentős vizuális művészeti eseményének ígérkezik a pécsi székhelyű Közelítés Művészeti Egyesület által április 15. és 30. között Mediafactory / Médiagyár címmel megrendezendő nemzetközi kortárs művészeti találkozó. Az eseményen, melynek színhelye a pécsi Zsolnay-gyár üzemen kívül helyezett épülete, a magyarokon kívül amerikai, román, francia, német, szudáni, izlandi, szerb, szlovák, orosz, angol, kínai, izraeli, cseh és lengyel művészek, kurátorok és szakértők vesznek majd részt.

A találkozó programját a közösségi diszkusszió mellett konferencia, workshop, film- és videoprogramok alkotják. Az esemény célja a szervezők szerint annak feltérképezése, hogy „az egymást keresztező lokális kultúrákat és a technikai innováció nyomvonalán keletkező művészeti törekvéseket miként lehet egyetlen intellektuális térbe összekapcsolni". A fesztivál és a szimpóziumok kurátorai Magyarországról Beöthy Balázs, Bordács Andrea, Doboviczki Attila T., Keserue Zsolt, Készman József, Varga Rita és Lengyelországból Tomek Wendland, s a kiállító magyar művészek között olyan neveket találunk, mint Szépfalvi Ágnes, Nemes Csaba, Várnai Gyula, Szabó Eszter Ágnes, Komoróczky Tamás, Csontó Lajos, Csörgő Attila, Eike, Ravasz András, Szegedy-Maszák Zoltán, SI-LA-GI (Szilágyi Szabolcs) vagy Szirtes János.

Kiscelli Múzeun és Francia Intézet, Budapest

Architektúra, tér és idő

Utoljára 1990-ben, a Vasarely Múzeumban láthattuk Anna Mark (Márkus Anna) néhány reliefjét és gouache-át. Ezúttal az egy időben két helyszínen – a Kiscelli Múzeum Templomterében és a Francia Intézetben – rendezett kiállítás lehetőséget nyújt arra, hogy átfogó képet kapjunk munkásságáról, és arra is alkalom nyílik, hogy felmérhessük, milyen utat tett meg a művész a korábbi kiállítás óta. Nagyméretű reliefjei a Kiscelli Múzeumban, grafikái, gouacheai és könyvmunkái a Francia Intézetben kaptak helyet.

Monokróm reliefjeit első látásra könnyen sorolhatnánk a geometrikus absztrakt kategóriájába, de a felületes megítélés téves következtetésre vezet. Anna Mark képein ugyanis mindig van valami, ami a szabályt megbontja, és amikor ezt a megállapításomat közlöm vele, ő egy József Attila-idézettel válaszol: „A törvény szövedéke mindig fölfeslik valahol." Alkotásai éppen azáltal válnak izgalmassá, hogy hiányzik belőlük a racionalizmus ridegsége. Korábbi, statikusabb reliefjein körülzárt tereket hozott létre. Az utóbbi évek munkáin a kompozíciók sohasem teljesen zártak, mindig van egy nyílás, ahonnan elindulva a tekintet bejárhatja a képet. Legutóbb készült reliefjeinek szerkesztése – anélkül, hogy veszített volna tartalmi gazdagságából – tovább egyszerűsödött.

Technikai problémának tűnik, de az alkalmazott anyagnak fontos a szerepe a kívánt hatás elérésében. Az egyedi eljárás kialakulásának több évre visszanyúló története van. Anna Mark kezdetben cementből készítette reliefjeit, de ez keserves és sokszor kudarccal végződő vállalkozásnak bizonyult, mivel a cement nehezen kötött meg a vásznon. Londoni utazása alkalmával talált rá arra a vízzel keverhető, színezhető és vászonra felvihető anyagra, amely jól bevált, és munkájához több éven keresztül ezt használta. Egy napon azonban a művész számára nélkülözhetetlen, de összetételét tekintve ismeretlen anyag eltűnt az üzletből. Nem volt más megoldás, mint a kísérletezés; ennek eredménye az a jelenleg is használt, saját készítésű anyag, amelynek összetevői márványpor, homok, műgyanta és színezőanyagok.

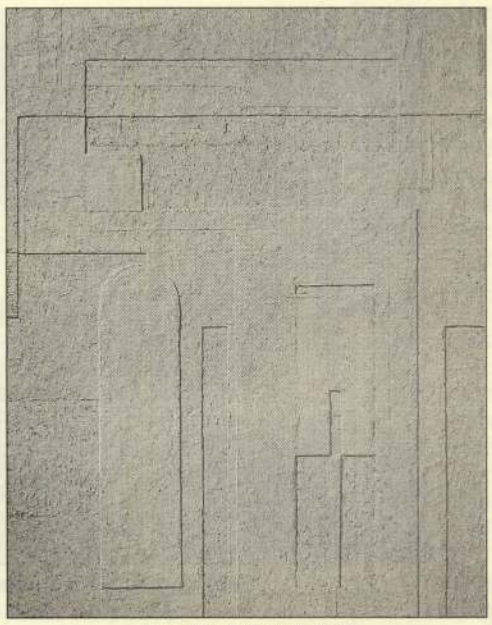

Anna Mark: Relief, 1992
egyéni technika, 116x89 cm

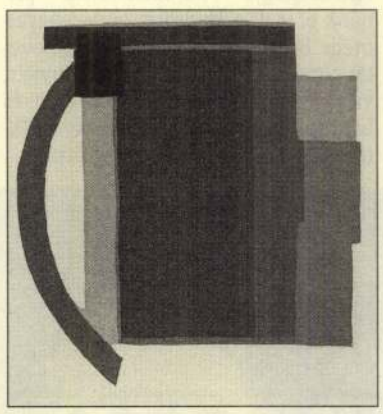

Anna Mark: Aquatinta, 1997
papír, 17x17 cm

Első fehér reliefjeit egy görögországi utazás élményeinek hatására készítette. Görögországban minden vakítóan fehér volt, a házak, az utak, a fák törzse, és az idő múlását a fehér falakon végigkúszó árnyékok érzékeltették. Munkáiban sikerült egyesítenie a számára oly fontos három elemet: az architektúrát, a teret és az időt. „Reliefjeimen az árnyékkal rajzolok" – mondja a művész, és valóban, a napszakoktól függő fény más-más látványt idéz elő: változik a kép, a tónus és a textúra is.

Gouache-ai szoros rokonságban vannak a reliefekkel. Anna Mark a nyolcvanas évek második felében kezdett szitanyomatalapra gouache-sal és ceruzával rajzolni. Már az ekkor készült, a Vasarely Múzeumban bemutatott fekete-fehér Struktúrák-sorozat darabjain is felfedezhető, hogy a rajzok vonalai az árnyék szerepét töltik be. A kilencvenes években született Szituációkban arra kereste a választ, hogy a variációk adta lehetőségekkel élve hogyan lehet ugyanazzal a kétfajta formával új tereket kialakítani. Legfrissebb rajzaiban, a Maritimes-sorozatban már a színek is komoly szerephez jutnak. A három részre tagolódó kompozíció felső részét egy egyszerű geometriai idom, többnyire téglalap foglalja el, az alsót egy légies, festett vagy rajzolt forma, míg a közbenső teret fehér űr. A három részt a köztük keletkező feszültség tartja össze.

Anna Mark művészkönyvei közül az Hommage Bartók III. zongoraversenyének című album tíz szitanyomatot tartalmaz, a Hérakleitosz Töredékeit hat akvarell gazdagítja. *(A kiállítások május 2-ig tekinthetők meg.)*

CSERBA JÚLIA

Ferkai András tizennyolc írása

Formált terek története

A Ferkai András építészettörténeti írásait egybegyűjtő könyv a Terc Kiadó Lévai-Kanyó Judit szerkesztésében megjelenő építészet/elmélet-sorozatának nyolcadik kötete. A sorozat fórum szerepét is betölti: fontos lehetőség az építészek, építészettörténészek számára a XIX. és mindenekelőtt a XX. század, illetve a kortárs építészet jelenségeinek szakszerű elemzésére, kérdéseinek megvitatására. Az interneten található hasonló célú „naprakész" portálok nem zárják ki, sokkal inkább feltételezik a könyvkiadást.

Ferkai András Úr vagy megélt tér című kötetében 18 tanulmányát adta közre, mintegy két évtized kutatómunkájának terméséből válogatva; részben publikált, részben meg nem jelentetett vagy nehezebben elérhető helyeken (alkalmi kiadványok, idegen nyelven) található írásokat. Előmunkálatai és hozadékai ezek a szerző összefoglaló műveinek – A nemzeti építőművészet (1993, kandidátusi disszertáció), Buda, majd Pest építészete a két világháború között (1995, 2001) –, de alaposságukban és gondolatébresztő mivoltukban egyazon minőséget képviselnek. A dolgozatok az alábbi témák köré csoportosulnak: 1. Teoretikus kérdések; a nemzeti problematikája 1920–1944, az avantgárd és a modernizmus mibenléte; 2. Szorosabban vett hazai témák, 1945 utáni építészet; 3. A modern mozgalom, a CIAM és Kelet-Közép-Európa kapcsolatai, Le Corbusier; 4. Konkrét épületelemzések szociológiai viszonyrendszerükkel, a társasház mint a budapesti lakóházépítés megújításának egy módja; 5. Regionális problémák, térségünk tanulságai; 6. Esszék külföldi építészekről és az építészet lényegéről.

Hofstädter Béla–Domány Ferenc: Dunapark ház
tér és forma, 1937. 5.

S ez a blokk szépen visszaköt az első tematikus egységhez.

Záró írásában Ferkai az építészeti tér jellemzőinek nagy ívű áttekintését nyújtja. Azt összegzi, amit az építőművészet leglényegibb sajátjának tekintünk: hogy térformáló művészet s történetileg változó térkoncepciók sorozata – mind a hely, az épület helyszíne, mind az épület téralakításának vonatkozásában. Emelkedett stílusú ez az írás, ami nem véletlen. A tér kérdése ugyanis egzisztenciális kérdés. Kitüntetett helye a szakrális épület: a templom. A tanulmány mértékadó példáit ugyan nem a honi (kortárs) templomépítészetből veszi, ám közvetve utal az utóbbi másfél-két évtized magyar templomépítői boomjára, melynek során számos műalkotás született, de még több a problematikus Isten háza (az építtetők hitbéli hovatartozásától függetlenül). Így az sem véletlen, hogy az elemzés elsőként a Pannonhalmi Szemlében jelent meg.

Ferkai András „kisebb" írásai alapvetően ugyanazzal az erénnyel bírnak, mint mérföldkőnek számító topográfiai feldolgozásai és összegzései. Az adott korszak építészetének történeti rekonstrukciója – „újra"-építése vagy felépítése – nem fedi el tárgyát: magukat a formált tereket, az épületeket. *(Terc Kiadó, 2003, 214 oldal, 2500 forint.)*

PRAKFALVI ENDRE

Döntés az aradi Szabadság-szoborcsoportról

Egy emlékmű föltámadása

Március 4-én a román kormány határozatot fogadott el az aradi Szabadság-szoborcsoportnak az RMDSZ által javasolt helyszínre, a Tűzoltó térre eredeti formájában történő visszaállításáról. A teret úgy alakítják át, hogy ott a román emlékmű is helyet kapjon – a szerk.

Zala György: Harckészség, 1890
az emlékmű mellékalakja

Első ízben történik meg a II. világháborút követően, hogy a Kárpát-medencében, a Monarchia romjain pusztulásra vagy eltűnésre ítélt emlékmű Magyarország határain kívül újraéled, ismét fölmagasodik egy téren. Európa felé menetelnek a keleti régiók is, mondhatnánk, feledve azt a küzdelmet, mely a szobor kapcsán sok éven át folyt múltbeli traumák, előítéletek leküzdésére.

Az internetnek köszönhetően öt évvel ezelőtt bejárta a világot az a kép, mely az aradi vár sáncaiból napvilágra hozott szoboralakokat mutatta, immár biztonságos, új helyükön. A történet a XIX. század második harmadára vezethető vissza. Az 1848-as forradalom és szabadságharc kultuszának kimagasló mozzanata volt 1890. október 6-án az aradi szobor „első" fölavatása. Nem Budapesten, hanem az Alföld peremén, egy vidéki városban emelték az akkori Magyarország méreteiben is legimpozánsabb 48-as szobrát, Zala György alkotását. Hogy ez így történt, annak természetes történelmi háttere van. Ez az a hely, ahol a szabadságharc utolsó óráit élte, ahol Kossuth Lajos Görgeyre bízta a főhatalmat, s ahol a közelben fekvő világosi síkon az orosz csapatok előtt a maradék honvédsereg letette a fegyvert. „Arad pedig a magyar Golgota" – foglalta metaforikus képbe Kossuth a nemzet áldozatát szimbolizáló helyet, a tizenhárom főtiszt mártíromságának színterét. Így lett magától értetődő, hogy Aradot illette meg az elsőbbség egy nagyszabású emlékmű létrehozására.

Ha az 1867-es kiegyezésig szóba sem jöhetett a vértanúkra való nyilvános emlékezés, az alkotmányosság visszaállításával mintha gátak szakadtak volna át. Mennyire jellemző az is, hogy I. Ferenc József magyar királlyá koronázása után már egy héttel napvilágot lát a felhívás (Magyarország hű fiai és leányaihoz! címmel) egy aradi szobor fölállítására. A visszafojtott indulatokból született mozgalom, a nemzeti múlt újraélése addig ismeretlen erejű ösztönzést adott a köztéri szobrászatnak. Mindez – a historizmus korának trendjébe illeszkedve – átalakította városrészeinket, emblematikus művek sorozatát hozta létre.

Bárhogyan viszonyuljunk is e korszak köztéri alkotásaihoz – számos emlékmű művészeten kívüli ürességéhez – e szobrok hozzátartoznak a magyar (és éppúgy az európai) városok hangulati képéhez. A historizmus újraértékelése éppen ezt a társadalomlélektani szempontot hangsúlyozza, s tekinti kellő távolságból, vagy ha úgy tetszik, „felülnézetből" a kérdést.

Az aradi Szabadság-szoborral ebben a vonatkozásban még szerencsénk is volt. Olyan korai időben készült, amikor a historizmusnak még bőven voltak szellemi és stiláris tartalékai.

A szobor pályázatát 1877-ben hirdették meg, és költségeit 100 000 forintra tervezték. Az igen nagy összeg abból adódott, hogy magassága meghaladta a tíz métert, s központi alakja mellett négy bonyolult kompozíciós mellékalakzatot társítottak hozzá, továbbá a talapzatba beépítve helyet kapott a tizenhárom kivégzett honvédtiszt domborműves portréja. A tizennégy pályázó közül Huszár Adolf tervét fogadták el, és a kivitelezésre is ő kapta a megbízást. Az akkoriban a legtöbb feladattal megbízott bécsi iskolázottságú Huszár erősen antikizáló, az ókori világ görög hőseire utaló szoborcsoportot képzelt el. Megönteni azonban már nem tudta, mert 1885-ben váratlanul elhunyt. Így került a képbe az akkor még szinte teljesen ismeretlen Zala György. Miután átvette a munkát, annak csak külsőleges formai elemeit tartotta meg. A görögös szobrot, ahogyan Szücs György írja: „Zala keze a kortársaknak is tetsző »magyar« emlékművé alakította át." Koszorút tartó kolosszális Hungáriájának valamiképpen a New York-i Szabadság-szobor is ihletője lehetett, melynek megalkotása (Frédéric Auguste Bartholdi műve) és tengeren túlra szállítása oly nagy szenzációja volt az 1886-os évnek.

A fiatal Zala György a századvég és századforduló magyar köztéri szobrainak egyik alaptípusát alkotta meg. Már ebben az aradi emlékműben olyan formai elemek jelentkeznek, melyek Zala későbbi műveiben, így a millenáris emlékműben is föllelhetők. Az egyik mellékalak – az Ébredő szabadság kompozíciójában a szárnyas géniusz – mintha a millenniumi díszoszlop Gábriel arkangyalának előképe lenne. A szobrász még lendületét, fiatalos erejét mutatja. Messze van még az az idő, amikor a historizmussal együtt az ő művészete is megkopik és kiüresedik. Az emlékmű Huszártól eredő zsúfoltságát azonban, bármennyire igyekezett, ő sem tudta elkerülni.

Az államhatalmi változás után a szobornak nem volt többé helye Arad központi városterén. Előbb bedeszkázták, majd 1925 nyarán lebontották. Éveken át folytak diplomáciai tárgyalások Magyarország és Románia között az emlékmű átadásáról. Gyula városa szerette volna megszerezni, míg újraállítását Zala csak Budapesten tudta volna elképzelni. Mindebből azonban semmi sem lett. A szobor visszahelyezésére az 1950-es évek derekán történt kísérlet, cserében a II. világháború Magyarországon elesett román hősei emlékműveinek fölállításáért. Ám 1956 októberének vihara ezeket a terveket is elsöpörte. Így jutott a szobor méltatlan helyére, az aradi vár kazamatáiba, ahonnan csak 1999-ben kerülhetett ki.

A hónapokig tartó restaurálás komoly szakmai feladatok elé állította a fiatal erdélyi szobrászokat. Bonyolult mintázatú részek hiányoztak, és a bronzöntvények üreges részeiben oxidálódott tartóelemek kicserélése is gondot okozott. Az újramintázást és a bronzöntéseket a kolozsvári Kolozsi Tibor és munkacsoportja végezte, a kőrészeket az aradi Kocsis Rudolf restaurálta. A munkálatok ellenőrzését Szentkirályi Miklós, a Magyar Restaurátor Kamara elnöke és Osgyányi Vilmos szobrász, kőrestaurátor végezte.

MURÁDIN JENŐ

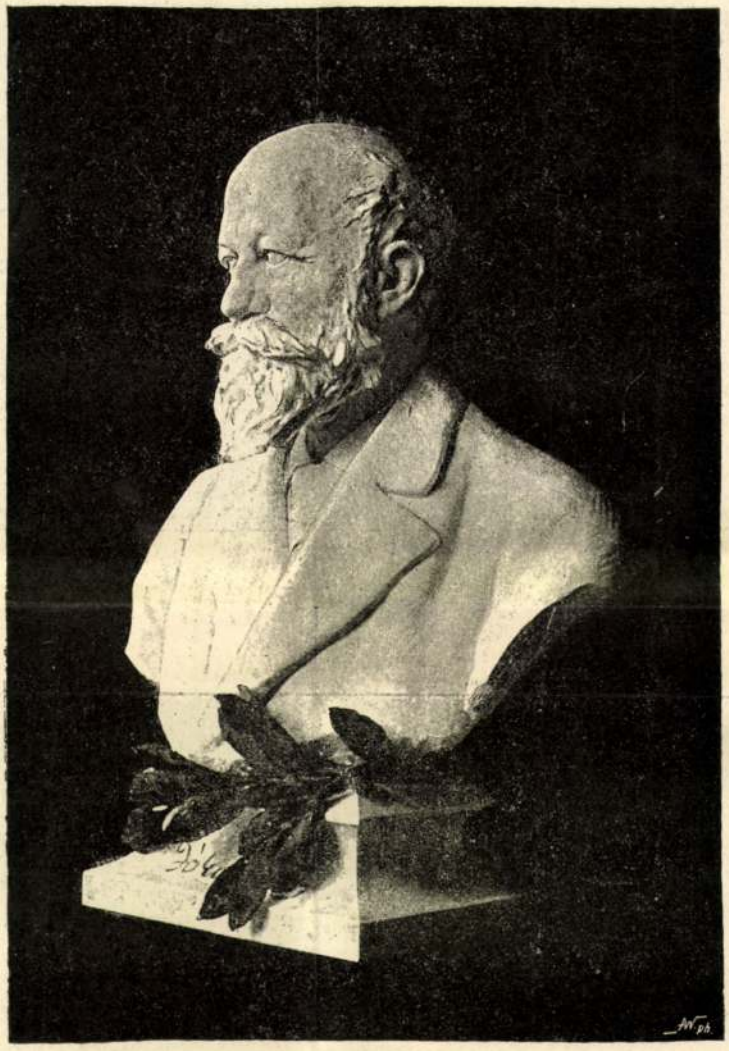

ZALA GYÖRGY. Jókai Mór.

Közlemenyei, Az O. M. Képz. Társ
1894re

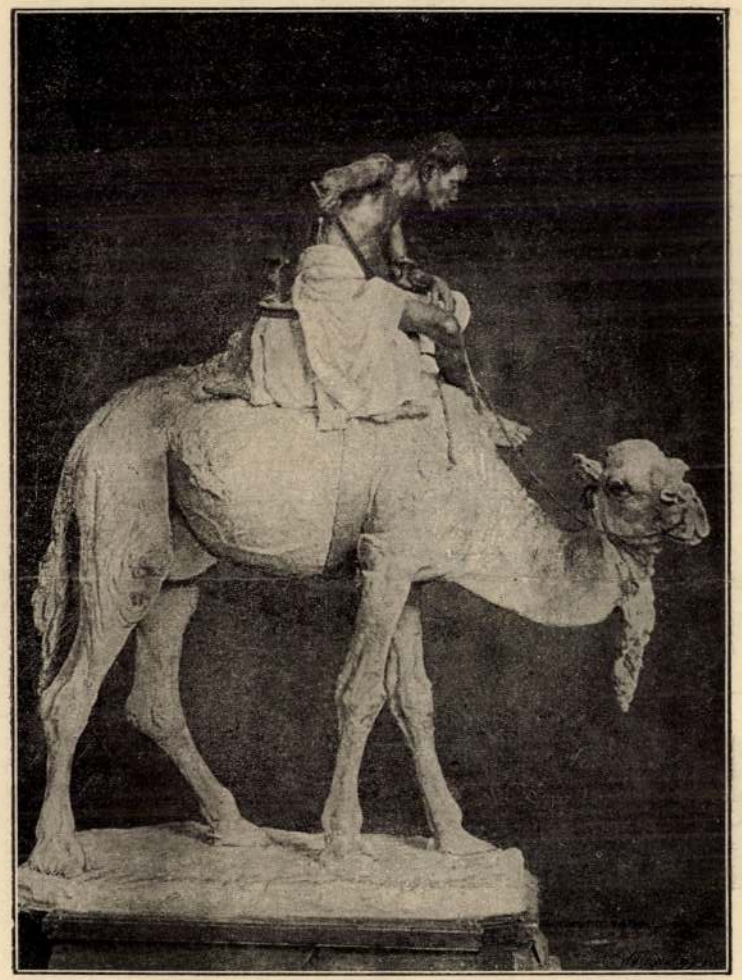

VASTAGH GYÖRGY. Tevehajcsár.

RICHIR HERMANN. Az élet nyomorúsága.

ZALA GYÖRGY: AZ EGYETEMI IFJAK HŐSI EMLÉKE

A budapesti egyetemi templom falába illesztve

Képzőművészet

1931. 78. l.

LOTZ KÁROLY FRESKÓJA A CURIA ÉPÜLETÉNEK UDVARTERMÉBEN

gadta a védnökséget, s a tagok számára a Margitszigeten a legnagyobb kedvezményeket biztosította.

Nonquis.

AZ OROSZ TRÓNÖRÖKÖS PÁRDUCZ-VADÁSZATON.

Az orosz trónörökös az európai fejedelmi családok ifjainál újabban szokásossá lett nagy útját 1890—91 években tette meg, s bár ezt a kezdetben földkörülinek tervezett nagy útat félbeszakította az, hogy a trónörökös ellen Japánban egészen váratlanul merénylet történt, az utazás mégis igen nevezetes volt, mert csaknem egész Ázsiára kiterjedt; annak egyes kevésbbé látogatott vidékeit is érintette. A nagy útazásról a trónörökös egyik kisérője, Uchtomsky herczeg, ismert orosz költő, nagyobb munkát írt, mely Karasin híres orosz festőnek csaknem másfélezer rajzával két vaskos kötetben jelen meg egyszerre orosz, német és franczia kiadásban. Ebből a nagy díszműből, mely körülbelől hatvan füzetben jelen meg a lipcsei Brockhaus F. A. czég kiadásában, mutatjuk be a jelen képet is, mely azt a jelenetet ábrázolja, mikor a trónörökös Kelet-Indiában egy három éves szép párduczot lelőtt.

Kelet-India még ma is valóságos Eldorádója a vadászoknak. A kisebb vadakat nem is említve, párduczok és tigrisek oly nagy számmal fordulnak elő, hogy némely vidéknek valóságos csapásai. Nem egy tigrisről följegyezték itt, hogy százával ölt meg embereket, s annyira megszerette az emberhúst, hogy más állatot már csak szükségből evett. Sokszor megesik, hogy e vadak, ha az éhség hajtja őket, az emberi lakásokat is megtámadják s az utczákról ragadják el zsákmányukat. A szegény benszülöttek az ily veszélyes vadállatok ellen jóformán tehetetlenek, de még a gyakorlott vadászok is életveszélynek teszik ki magukat, ha tigriseket üldöznek. Nem igy a fejedelmek. Ók legtöbbnyire nagy kényelemmel, elefántok hátáról lövik le a hajtók ezrei által közelükbe kergetett állatot, vagy ha kiállanak is a síkra a vad ellenséggel szembe, helyzetük biztosítva van. Az orosz trónörökös is ily kényelmes vadászatban vett részt nem egy izben, s igy nagy számmal hozta haza a vadász diadaljelvényeket.

A TÉLI DIVAT.

Páris, 1894. január elején.

Párisban mai napság még a divat mindenhatósága is teljesen orosz hatás alatt állván, csak orosz szabásu muzsik-zubbonyokat, orosz bundával bélelt felöltőket és köpenyeket viselnek. Első rendü éttermekben orosz kaviárral, füstölt hallal és orosz szamovárban főtt teával kinálják meg az embert. Ellenben az orosz főuri női világ egy hajszálnyit sem engedett eddigi divatszokásaiból, sőt határozottan arra szorítja a szabókat, hogy a női ruhák szabását minél inkább alkalmaztassák az ó-orosz viselethez. Ez leginkább azért történik, mivel a czárné, valamint a császári család női tagjai is a nemzeti viseletet pártolják, habár ruháik Párisban, Berlinben készülnek is.

A franczia arisztokráczia most XIII. Lajos korabeli szabásu estélyi és báli ruhákat kezd viselni, melyekben a Medicis Mária korabeli olasz divat, az egykoru Anna királyné osztrák-német izlésével nagyon érdekes vegyületté egyesül. Ámde ezt a költséges divatot csak dúsgazdag emberek utánozhatván, egyelőre még az orosz-franczia viselet járja. A minap egy halovány rózsaszinü kreponból készült, apró strucztollakkal és fekete bársonyszalaggal diszített ruhát láttam, mely épen oly szép volt, mint egy szürke burgalin ruha, hasonló szinü diszítéssel. A mint a képekből láthatod, egyikféle ruhában sem lehet valami határozott jelleget fölismerni, de az egész oly kedvező hatásu, hogy eszébe sem jut az embernek a származása felől tudakozódni. Egyáltalán ugy látom, hogy a divat mindinkább nemzetközi jelleget kezd ölteni, a mi valóban kivánatos is lenne.

A közelgő farsangon a hölgyvilág többsége könnyü selyemszöveteket fog viselni, még pedig lehető világos színárnyalatokkal. Részemről a selymet még tánczoló fiatal hölgyeknél is sokkal szivesebben látom, mint a pókháló vékonyságu Crêpe de Chinet, vagy a valódi japáni szöveteket, melyek a második keringő után már többnyire foszlányokká tépődnek. Az efféle Crêpe de Chine ruhaderék soha sem testhez simuló s igy még a legszebb termetet is elcsufitja, holott a selyem minden izében kiemeli az alakot.

Fehér kasmirből készült szinházi felöltő fehér mongoliával prémezve.

Divathölgyeink nagyobb részét a zordon időjárás sem riasztja vissza a körvadászatokról, melyeken angol ismétlő puskákkal fegyverkezve, a fáczánok és nyulak pusztításában élénk részt vesznek. Ilyenkor az orosz muzsik-szabásu zubbony, gesztenyeszinü bársony-mellény, bőröv és sötét bársony-szoknya járják. Érdekesnek elég érdekes az ily hölgy kinézése, de csakis a vadászat megkezdéséig, mert nem tudok oly hölgyet képzelni, a ki puskapor-füsttől, fekete arczczal, csipőig sártól, vagy portól boritva, szép lehetne. Ennél sokkal jobban illik egy fehér kasmirból készült, fehér selyemmel bélelt s mongolinprémmel szegélyezett szinházi felöltő, melynek rajzát ezennel ide csatolom.

Délutáni theákra s igy az ebéd és az estély közti időre való ruha-mintáknak nagy bőségében vagyunk. Sötétszinü, könnyebb bársonyújjakkal diszített Bengaline vagy Terra-Cotta ruhákban esetleg még a thea időn tul is maradhatunk, ha csak különösen pontosak nem akarunk lenni. Itt aztán az Empire-szabásu rövid derék ugyancsak sok gondot ád, a mennyiben a rendkivül bő ujakkal csak nagy nehezen fér össze. Alig hiszem, hogy a XV. Lajos féle szabást ezentul a fogadó-teremből ki lehetne zárni, mert hiába, az uszály ott helyén van s nélküle az egész toilette mindig hiányos marad. Idősebb hölgyeket uszály nélkül nem is lehet elképzelni, és sokkal szivesebben nélkülöznők a félig vagy egészen kivágott derekat, mely gyakran Palmyra romjait juttatja eszünkbe. Minden esetre örvendetes jelenségnek tartom azt, hogy fiatal leányok most legfeljebb kétszer öltözködnek napjában, s akkor is minél egyszerübb szabásu és diszitésü ruhákban, csakhogy ezen üdvös szokást ott nem követik, hol arra leginkább szükség lenne.

Legyezők dolgában szalag és csipke-sorokból, valamint eredeti marabut-tollakból készült könnyü és nem igen nagy legyezőké az elsőbbség. De ezeket csakis Londonból lehet hozatni igazán csinosakat. A strucztoll most nagyon drága, ép ugy, mint a marabut, mely a matabélékkel való háboru miatt csak a délfoki gyarmatokból kerülhet Európába.

A svéd keztyü, leginkább 16 gombbal, erősen tartja magát és minden más keztyüt kiszorít. Itt már jóformán egyedül Párisra vagyunk utalva, habár legújabban az angol keztyüsök elég jól sikerült készítményeket hoztak a piaczra.

Estély-öltözet halvány rózsaszínű kreponból.

JÓKAI JUBILEUMA.

Jókai összes műveinek jubiláris díszkiadására január elsején érkezett az *ezredik előfizető*. Ezer megrendelésre volt szükség, hogy egyrészt a nemzeti díszkiadás terve megvalósítható legyen, másrészt a jubiláris költő százezer forint honoráriumot kaphasson.

Minthogy az ezren felül még egyre érkeznek megrendelések a nemzeti díszkiadásra, a bizottság elhatározta, hogy csak január végeig fogad el előfizetéseket és igy módot nyujt a száz kötet megszerzésére mindenkinek. Január végén kezdik az első kötet nyomását csak annyi példányban, a hány előfizető akkoráig lesz.

Az *alkalmi kötetet*, a melyről már megemlékeztünk, a küldöttségek a jubileum napján ingyen megkapják, míg a nagy közönség az ünnep helyén egy forintjával megvásárolhatja. Ebben a kötetben benne lesz mindazoknak az előfizetőknek lisztája, a kik deczember 31-ig a pénzt beküldték. Az előfizetők teljes névsora pontos czímmel a nemzeti díszkiadás első vagy második kötetében jelenik meg.

A jubileum napján a *festők és szobrászok* küldöttségileg üdvözlik a koszorús írót. Beszéd kiséretében *Zala* György fogja átnyujtani a művészek ajándékát, egy remek faragott szekrényt, mely tele van a művészek munkáival. Mintegy száz aquarell, tollrajz, krétarajz és vázlat van a szekrényben.

Marabut-toll legyező.

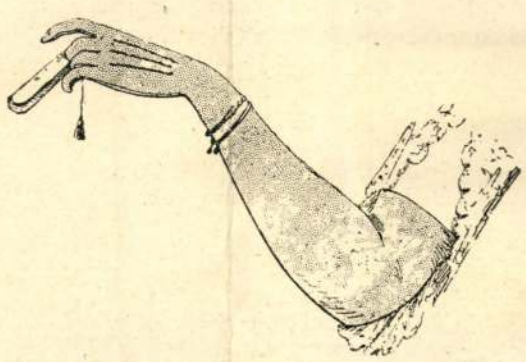

Tizenhatgombos svéd bőrkeztyű.

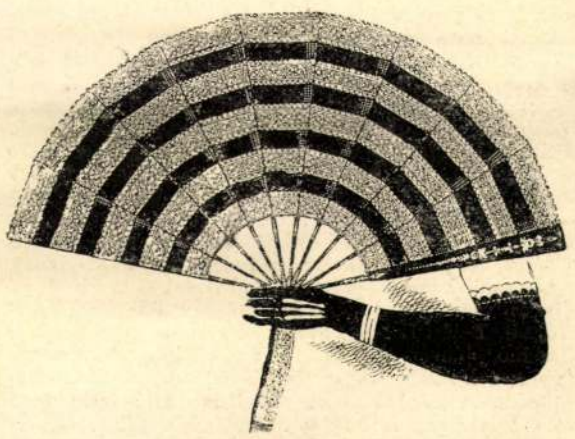

Szalagból és csipkéből összeállított legyező.

A művészek ezenkivül elhatározták, hogy a jubileum emlékére a tavaszszal gyönyörűen dekorálni fogják Jókainak svábhegyi nyaralóját és ott állítják fel a Zala György által mintázott nagyméretű Jókai-szobrot.

Az országos ünnepélyhez, melylyel egy nemzet tiszteli meg nagy iróját, hozzá járult a *király* is. Január 3-án az ő felsége melletti magyar miniszter, gróf *Tisza* Lajos megküldötte Jókai Mórnak a király legfelsőbb elismeréséről szóló okiratot, az alább következő levél kiséretében. A lepecsételt királyi üdvözlő levelet báró Eötvös Loránd, a jubiláris bizottság elnöke fogja az ünnepélyes ülés elején felolvasni.

Bécs, jan. 2.

«Kedves barátom! Kiváló örömömre szolgál, hogy legfelsőbb megbízásból nekem jutott a szerencse: ötvenéves írói jubileumod alkalmából ő felségének legkegyelmesebb jó kívánatait és az írói pályán kifejtett fényes működésedért való legmagasabb elismerését neked, a mellékelt hivatalos okmányban átadhatni. Örömömre azonban lehangolólag hat azon körülmény, hogy hivatalos elfoglaltatásom folytán nem lehetek személyesen tanuja és részese az ünnepnek. A tollhoz kell tehát folyamodnom — melyet, sajnos, távolról sem forgatok oly mesterileg, mint te — hogy, halványan bár, kifejezést adjon azon régi barátságnak, őszinte tiszteletnek, melylyel irántad viseltetem. A magyarok Istene tartson és áldjon meg hived

Tisza Lajos.»

A Jókai-ünnepet már több helyen e hó 4-ikén megtartották, igy a *soproni* irodalmi kör is. E hó 5-ikén számos intézetben volt ünnepély felolvasással, szavalással. Az iskolákban, gymnáziumokban a tanulóság a nagy termekben gyült össze, hol a tanárok szóltak az ünnep jelentőségéről, Jókai érdemeiről, s felolvasások és szavalások egészítették ki az ünnepélyt.

*

Pompás szőnyeget készített nyolczvannál több előkelő nó Jókainak. A mult év julius havában *Wohl* Janka irónő indítványozta, hogy Jókait díszes szőnyeggel lepjék meg. A szőnyeg elkészítését felosztották egymás közt koczkák szerint. Az egész terjedelme 6 méter hosszu, 4 méter széles, s antik perzsa minta után készült. Munkácsy Mihályné is kidolgozott egy koczkát. A szőnyeget e e hó 5-ikén egy küldöttség adta át Jókainak a lakásán.

*

A *király* a főkamarási hivatalt utasitotta, hogy magánkönyvtára számára egy 500 frtos díszpéldányt rendeljen meg Jókai műveiből.

A *nemzeti kiadásra* még mindig érkeznek újabb és újabb előfizetők. Az ezredik előfizető *Somogyi* Nándor, a Révai-testvérek könyvkereskedésének tisztviselője. A belvárosi takarékpénztárban újabban előfizettek.

Kamermayer Károly budapesti polgármester, Futtaky Gyula szerkesztő, az Országos Kaszinó, Bischitz Mór, Fernbach Antal (Zombor), Steindl Imre, az alcsuthi segélyegyesület hivatalnokai, Székesfehérvár városa, Breznóbánya város tanácsa, Gyulafehérvár város közönsége, a pesti polgári kereskedelmi társulat, Nagy-Szombat város tanácsa, Veszprém városa, Gáll József főrendiházi tag, Ugron István (New-York), Nagy János országgyűlési képviselő, az ungvári főgymnázium Dayka-köre, Luppa Péter, Szvetozár, Vidor, Szakolcza város, gróf Bombelles Lajos (Kis-Bozsva), Torda városa, Kacskovics Zoltán (Mocsolád), Jankovich Gézáné (Geszti), Kaposvári nemzeti kaszinó, Strelisky Sándor, a Kisfaludy-Társaság, dr. Baumgarten Károly, dr. Kövér Kálmán, herczeg Eszterházy Pál, Sopron vármegye főispánja, a Budapesti Mészáros Ipartestület, gróf Esterházy Miklós (Tata) a nemzeti díszkiadás egy ötszáz forintos amatőr példányára, Bárczay Gyula (Tisza-Roff), Nyiregyháza közönsége, Nagycsepcsényi Kaszay István (Kalocsa), Kolozsvári kör, Haas Fülöp és fiai, Wekerle Sándor dr. miniszterelnök, Schulz Vilmos, Pucher József, Kunhegyes község közönsége, Gesztesi járási Takarékpénztár Részvénytársaság (Kisbér), Pozsonyváros közönsége, a VII. kerületi állami főgymnázium ifjusági könyvtára, Kunszentmiklósi közbirtokosság, Kollerich Pál, Andrényi Lajos (Nagyvárad), a Bruckenthal B.-féle muzeum (Nagy-Szeben), Dobsina város közönsége, Crouy-Chanel Endre gróf (Vácz), Semsey László, Zsoldos Ferencz (Szentes), Ó-Becse község előljárói, a Fogarasi olvasókör, Marostorda vármegye, Bavaniste község (Temesmegye), Döry Jenő (Tüske.) Nagy-Bánya városi takarékpénztár, (2 példányra), Máramaros-Sziget város (2 péld.), Hoffmann S. és W., a Gresham életbiztositó társulat budapesti fiókja, Kölber Alajos, Popovics Jenő kuriai bíró, Schuler Frigyes, a déli vasút vezérigazgatója, báró Prónay Dezső, Kovácsy Ákos és felesége szül. Derzsy Irma, hódmezővásárhelyi kaszinó-egyesület, Győr vármegye közönsége, Bedő Albert a magyar erdőtisztek nevében, győri első takarékpénztár, tiszavidéki hitelintézet és takarékpénztár részvénytársulat (Szolnok), esztergomi kaszinó, gróf Cziráky Antal (Lovasberény), Heves vármegye közönsége, Bölönyi Sándor (Nagy-Várad), Balási Lajos (Kászon-Impér) a nagy-kanizsai kaszinó, Jánosi Sándor törvényszéki elnök (Nagy-Szeben), Borbély Lajos (Salgó-Tarján), szeniczi takarékpénztár, báró Radvánszky Béla (Sajó-Kara), báró Radvánszky János (Hatvan) és Rigler József Ede. Gömör- és Kishontmegye, Csongrád vármegye közönségei, Cegléd városa, Horthy István (Kenderes), Turonyi Biedermann Rezső (Szentagát), Szabó Fánny (Kun-Félegyháza), Eötvös Károly országgyülési képviselő, dr. Wolafka Nándor püspök (Debreczen), Barthodeiszky Antalné (Beled), Makó város Jókai-bizottsága, Futó Mihály (Hód-Mező-Vásárhely), Nagy-Szent-Miklósi Uj Kaszinó, Veszprém vármegye közönsége, Temesvári Belvárosi Társaskör. Temesvár városa három példányra, Bács-Bodrog vármegye és a pozsonyi zsidóság két-két példányra fizetett elő.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szalay Fruzina. Versek. Budapest, 1894. A kik a tehetségek örökletességét vitatják, mint fényes bizonyítékra hivatkozhatnak e szép kötetre. Kisfaludy Atalát a legelső helyek egyike illeti meg a magyar költőnők között és ime leányát, Szalay Fruzinát, már az első kötete után szintén a legjobbak közé számíthatjuk. Sok báj és üdeség van a költeményekben, a kedély és képzelet frissesége. Tavaszi verőfényben fürdünk, tavaszi szellő csókolja arczunkat, madárdal csattog mindenütt s megcsap a virágok illata. E tartalomhoz a nyelv is többnyire lágy és dallamos, s a külforma — a mi a költőnőknek nem a legerősebb oldala — alig hagy kivánni valót. Kár, hogy itt-ott magyartalanságok fordulnak elő a kötetben pl. «Meg lett zavarva hirtelen». A nyelv tisztaságára a költészetben kétszeresen ügyelni kell. A 11 íves kis kötetnek valamivel több mint felét kisebb lyrai költemények foglalják el, részint eredetiek, részint fordítottak. Különösen franczia költőkből Hugo, Viktortól, Coppéetól, Sully Prudhommetól fordított több darabot, de számos német költőtől is, Lenautól, Geibeltől, Eichendorftól, stb. Fordításait könnyedség és csín jellemzi, a mi mindenesetre arra mutat, hogy komolyan fogja fel hivatását. A kötet második felét egy hosszabb költői beszély tölti be. Félig Tennyson, félig Byron modorában irt elbeszélés ez. Erősen romantikus, meséjében sok ugyan a valószinütlenség s a jellemek festése sem mutat biztos kézre; de a lyrai hév és szingazdag festés ezt is teljesen élvezhetővé teszi. A kötetből bemutatunk egy eredeti költeményt.

Vallomás.

Igen, ám hallja vallomásom,
Igen, én hűtelen vagyok.
Bűbájával a május átfon,
Csábítanak a csillagok.

Oh, hallja-e, a csalogány szól,
Ujong, zokog, csattog, kitör,
És ön nem félt a csalogánytól,
Ki féltett minden gimplitől?

Pedig a lelkemen hat által,
És ujong és dobog szívem,
Ha felhangzik a csalogánydal
Az erdő árnyas mélyiben.

Remegve, szívdobogva hallom
Az erdő mélységes neszét
És Önt nem is aggasztja valjon
Ez édes suttogó beszéd?

Emlékezzék a gerliczére,
Sok évekig volt fogva már,
S mi aztán elfeledtük végre,
Hogy szárnya van és hogy madár.

Lehet, hogy ő is elfeledte
Az édes szárnyalást talán,
Míg jött egy langyos május este,
Szellő járt, szólt a csalogány.

S ő új életre kelve szinte
A régi vágyat föllelé,
Csapongó szárnya messze vitte
A távol rengeteg felé!

Vigyázzon Karlin, úgy ne járjon
— Mint gerléjével — én velem,
Egyszerre csak kitárom szárnyam
És elrepülök hirtelen!

AZ OROSZ TRÓNÖRÖKÖS KELETI UTAZÁSÁBÓL: Párducz-vadászat Kelet-Indiában.

Mit, Ön nevet? Karlin vigyázzon,
Nem látja, ég, föld mint ragyog?
Bűbájával a május átfon,
Csábítanak a csillagok!

Jókairól több életrajz jelent meg az országos jubileum alkalmából. A Petőfi-társaság is adott ki egy füzetet, melyet *Névy* László, széptani iró irt, s az Athenaeum-társaságnál jelent meg. Czime: *Jókai Mór*, ötvenéves jubileumára irta Névy László; kiadja a Petőfi-társaság. Értelemmel és szeretettel rajzolja a költő életét, irodalmi működését. Ára 25 kr. — *Jókairól* dr. Prém József is irt egy füzetet, mely Pozsonyban Stampfel Károlynál jelent meg s ára 20 kr.

A Budapesti Szemle új folyamának januári kötete nagyobb tanulmányok közlésével jelent meg. Benne van a szerkesztőnek, *Gyulai* Pálnak a Kisfaludy-társaságban bemutatott essay-e is Lukács Móriczról, a társaság volt elnökéről, e nagyérdemű «literary gentleman»-ről, kinek érdekes, az irodalomért és művészetekért való buzgóságban eltelt élete oly sok érintkezésben áll a múlt évtizedek magyar irodalmi és társadalmi életével. A füzet további tartalma:

Zichy Antal politikai történelmünk egyik nevezetes időszakáról ír «Visszapillantások az 1836—32-iki országgyülésre» czím alatt, mikor szintén egyházi kérdések, vallási ügyek foglalkoztatták az elméket és

is, a kik meglehetős könnyedén mozognak a parketteken s nem társalognak három-rét állásban salon-hölgyekkel. A «Vasgyáros» leszámítva Sarah finom pontjait, alant fokon álló előadás; de visszont Gauthier Margitban volt egy-egy sikerült összjelenet is. Az a légkör jobban talál a környezethez. Az első felvonás champagnadja életteljes jelenet; de az egyesek külön-külön nem számítanak. Az apát egy automatszerű szerep-ledaráló adta, s rontotta a Sarah legértékesebb jelenete: a lemondás hatását. A szerelmes legalább nem rontott. Annak egyszerű, természetes beszédmódja és rokonszenves hangja van, csak nem tudja beosztani. Mikor elragadja az indulat, hadonázva rikácsol. Egyébiránt ilyen esetekben Sarah is tompa ércz nélküli hangokat ad.

Az előadást elhagyva nem az az érzésem volt, hogy egy hatalmas, hosszú időkre megmaradó benyomásokat viszek magammal. Duse előttem áll, Salvinit pedig magam körül látom, valahányszor Othello jut eszembe. Ezek a szívükkel dolgoztak és facsarták az enyémet is. Sarahnak

Cserna Károly rajza.

A «FEHÉR TORONY» BRASSÓBAN.

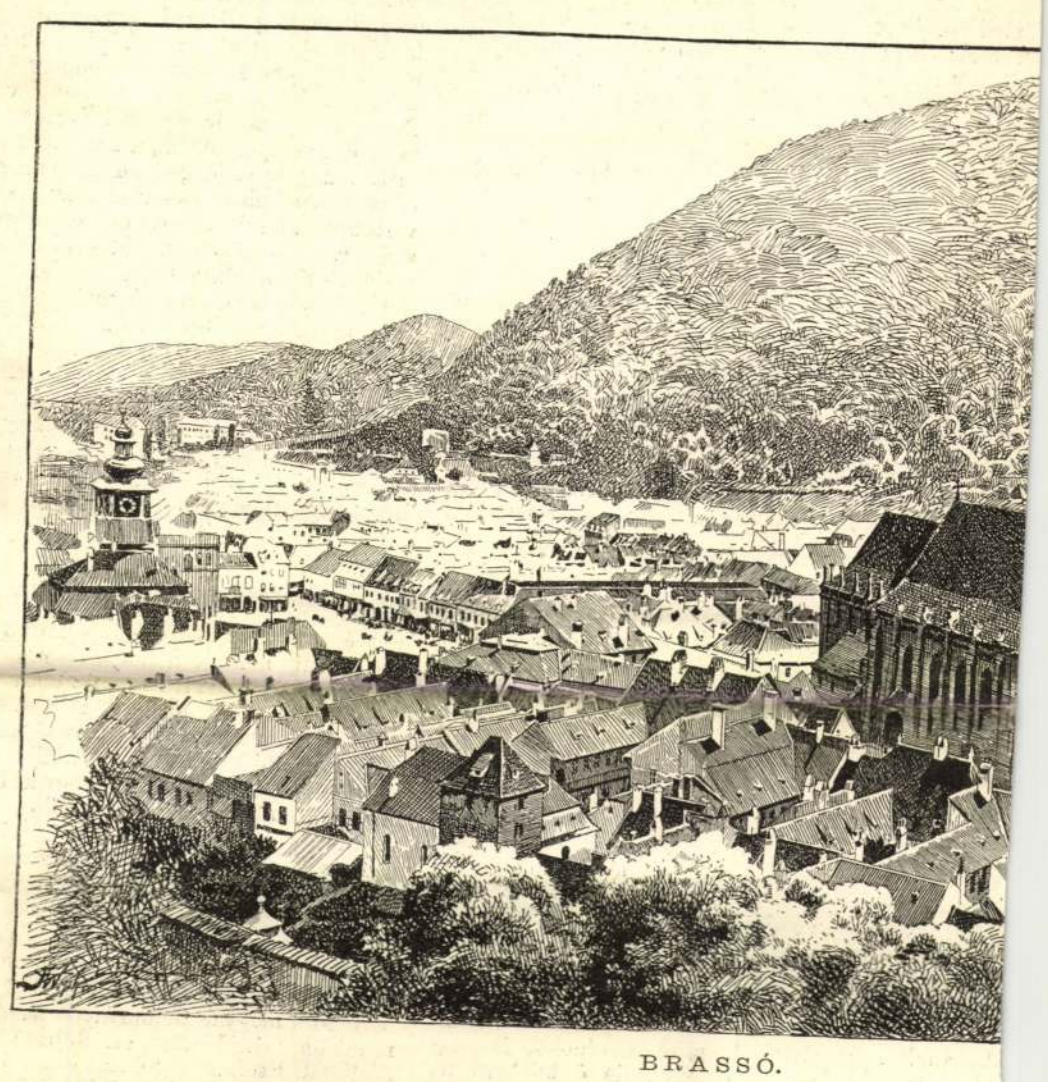

BRASSÓ.

nagy művészi tudása és intelligenciája van. A legapróbb részletig tudja, hogy mit, hogyan; de mit használ az, ha egyszer a szív mélyebb hangjai kifejezésére hiányzik belsejében a húr. Neki gyengébb hangot adó húrjai vannak, de azokon aztán pompásan játszik, nagy értelmi világánál és kis szive melegénél.

Ezek futólagos benyomásaim a világot körül röppenő művésznő felől, a melyek egészen egyéniek. Nem kritika, mert én őt alig négy-öt fellépéséből ismerem. Természetes tehát, hogy csak benyomásokat írhatok. Az pedig függ az egyéni hangulattól is. Teszem, engem nem könnyeztetett meg. Gauthier Margit előadásán egy jeles művésznő ült a szomszédságomban. Az nagyon sokat járt illatos kendőjével a szeme körül. Ennek elhallgatásával igaztalan lettem volna a művésznő iránt. A vetélytárs könnye nagy érték. Azt Sarah kisajtolta belőle: a mi kétségtelenül

A jeles életrajz szerzője, ki e munkájával egyszerre nagyobb figyelmet vont magára, egyik fővárosi állami gymnasium fiatal tanára. Mika Sándor székely származásu. A berlini egyetem történettudományi seminariumában folytatott tanulmányai után egy pár évig Brassóban volt tanár a reáliskolában, s ezen idő alatt gyűjtötte össze a Weiss Mihályra vonatkozó adatokat. Eddigelé leginkább az erdélyrészi lapokba és folyóiratokba dolgozott s azokban közlött tanulmányaival vonta magára az irodalmi körök figyelmét. Ezt a kedvező fogadtatást most első nagyobb munkájával, Weiss Mihály életrajzával igazolta, mely történelmi dolgozatát alapos tanulmány, éles kritikai érzék, az adatok ügyes csoportosítása s választékos és gondos irály jellemzik. Lapunk első czikkében bővebben van ismertetve a derék munka, mely kétségkivül méltó helyet foglal el a *Szilágyi* Sándor által nagy gonddal és körültekintéssel szerkesztett vállalatnak eddigi közleményei közt. A szöveget számos

Veszprém pusztulása. A nagy szélviharban, mely április 13-ikán dühöngött az országban, *Veszprém* városban tűz ütött ki s porrá égett a város éjszaki része.

A tűz a kő-kép-utczában egy csizmadia házából tört ki s rövid idő alatt lángban állt a Cserhát-utcza és a Palota-utcza felső része, s az egész háztömeg, mely a szélvész irányában állott menthetetlenül elhamvadt. A nagy vásártéren is leégett minden; elpusztult Szabó Imre országgyülési képviselő szép emeletes háza is, sok kereskedés, a Petőfi kávéház, a Rothauser-féle termény kereskedés, a «Szarvas» fogadó, a Todesco-féle nagy fa-raktár több ezer ölnyi fával, a Weisz-féle tótvázsonyi faraktár. A postát, a zsidó templomot nagy erőfeszitéssel lehetett megmenteni. Több emberélet is elpusztult a lángokban, szivrázó jelenetek fordultak elő, mikor a tönkre ment emberek szemlélték a pusztulást s eltévedt családtagok keresték egymást. A veszedelem a távoli zsidó temetőig hatolt s a halottas ház is leégett. Esti 8 óráig 149 ház hamvadt el. Ekkor külön vonaton érkeztek a székesfehérvári, a várpalotai, a pápai tüzoltók. A környékből már délután jött segítség, fecskendőkkel, tüzoló szerekkel, de a szélviharban tehetetlenségre voltak kárhoztatva. Körülbelől ezer ember maradt hajléktalanúl. 1887-ben is nagy tűzvész sujtotta Veszprémet, de a mostani felülmulja az akkori csapást.

MI UJSÁG?

Jókai jubileuma. Országos a mozgalom, mely Jókai irói működésének félszázados ünnepét készíti elő. A törvényhatóságok díszpolgárrá választják, egyesületek helyi ünnepek rendezését készitik elő. A társadalom minden rétege ki akarja fejezni tiszteletét a nagy iró iránt. A fővárosi *nagybizottság* április 9-én tartotta alakuló ülést, melyen nagyszámu és előkelő közönség gyült össze. Ott volt Wekerle miniszterelnök is, a polgármesterek, a közélet számos jelese.

Falk Miksa, mint az ünnepélyt előkészítő bizottság elnöke, bemutatta *Vaszary* herczegprimás levelét, melyben sajnálatát fejezi ki, hogy jelen nem lehet, de már előbb igéretet tett, hogy a millenniumi kiállítás rendező bizottságának ülésén jelenik meg. Gr. *Csáky* közokatásügyi miniszter meleg hangu levélben tudatta, hogy elfoglaltsága miatt el nem jöhet.

A gyülés ezután az ünnepélyt rendező nagy bizottságot alakította meg, melynek elnökeül közfelkiáltással b. *Eötvös* Loránd, a tud. akadémia elnökét, főtitkárává pedig *Beöthy* Zsoltot választották meg. Majd elfogadták az ünnepélyekről készített programmot, s elhatározták, hogy az ünnepély védnökéül küldöttségileg *József* főherczeg kéressék föl és hogy díszelnökökké *Vaszary* Kolos bibornok herczegprimás és *Vay* Miklós báró a főrendiház elnöke választassanak meg. *Wekerle* miniszterelnököt is meg akarták választani díszelnökül, de ő kijelentette, hogy ez irodalmi és nemzeti ünnep élén oly férfiaknak kell állani, kik távol esnek a politika hullámverésétől, még látszatát is kerülni kell, hogy az ünnepnek valami politikai szinezete legyen.

Ezután megválasztották a nagybizottság tisztikarát. *Alelnökök* lettek gróf Andrássy Tivadar, gróf Apponyi Albert, gróf Károlyi István, Benczur Gyula, Berzeviczy Albert, Brázay Kálmán, dr. Breznay Béla, Bubics Zsigmond, bélavári Burchardt Konrád, Emich Gusztáv, gróf Eszterházy Miklós, dr. Falk Miksa, Gerlóczy Károly, Hoffmann Alfréd, dr. Kisfaludy Árpád, Kohner Zsigmond, Komócsy József, dr. Kőnig Gyula, Mikszáth Kálmán, báró Nikolics Fedor, Pallavicini Ede őrgróf, báró Podmaniczky Frigyes, Rákosi Jenő, Ráth Károly főpolgármester, Szász Károly, Thaly Kálmán, Thék Endre, gróf Zichy Géza; *titkárok:* Amtmann Géza, Budai József, Benedek Elek, Endrődi Sándor, Fekete József, Gabányi Árpád, György Aladár, Havek Rezső, Kiss József, Kozma Andor, Molnár Antal, Rákosi Viktor, Stettka Gyula, Szemere Attila. Szmrecsányi Miklós, Szana Tamás, Várady Antal, Vargha Gyula, Zala György; *pénztárnok:* lovag Falk Zsigmond; *ellenőrök:* Heltai Ferencz. Vadnay Károly. *Az alapítványi bizottság* elnöke: Gróf Károlyi István, helyettes elnöke: Ber-

Pestmegye e hó 10-iki közgyűlésén *Földváry* Mihály alispán tett indítványt, hogy a vármegye közönsége Jókait jubileuma alkalmából üdvözli és 5 tagu bizottságot küld ki, mely a fővárosi bizottsággal értekezvén, a juliusi közgyűlésre javaslatot tegyen, miképen járuljon a megye az ünnep emlékéhez. Az indítványt lelkesülten elfogadták, minden vita nélkül. — A budapesti *ügyvédi kamarának* is indítványt adott be számos fővárosi ügyvéd, hogy Jókait, ki 1846-ban ügyvédi oklevelet nyert, dísztagul válaszsza. A kamarának eddig csakis Kossuth a dísztagja. — *Miskolcz* városa is díszpolgárrá készül választani az ünnepelt írót, a Fazekas-utczát pedig Jókai-utczának nevezni, azzal a vonatkozással, hogy Jókai felesége, Laborfalvi Róza, ebben az utczában született. — *Szatmár* városa e hó 10-ikén egyhangulag díszpolgárul választotta Jókait.

Jókai és a szegedi hölgyek. Jókait a szegedi hölgyek Szegeden szerették volna jubileuma alkalmából üdvözölni s e végből meg is hivták levélben. E levélre szeretetreméltó választ küldött a nagy iró Keméndy Nándorné urhölgyhöz. A levél, melyben *Jókai* oly érdekes vallomásokat tesz, igy hangzik:

Nyilt levél Keméndy Nándornéhoz.

Mélyen tisztelt Barátném! Kegyednek leányomhoz irt becses leveléből, de ma már a hirlapokból is értesültem, hogy Szeged városában egy, az én emlékezetemnek szánt ünnepélyhez készülnek jövő pünkösd napra. És hogy arra engemet is fel fognak szólítani, hogy személyesen részt vegyek benne. Bizonyára hálás érzelemmel fogadom mind azt a jóságot, melylyel engem, a magyar nemzeti irodalmat, a magyar és idegen közönség megtisztel s különösen Szeged elismerése rám nézve nagybecsü, mely városhoz annyi nevezetes eseménynek emléke vonz régi és közelmult időkből. E megtisztelést, mely bárkit büszkévé tehet, én alázatos fővel fogadom. De megjelenésemet a május 21-iki ünnepélyre nem igérhetem. Beteg voltam, most sem vagyok jól. Egy év alatt háromszor estem bele az influenzába, még pedig annak a legveszedelmesebb (tüdőbajos) fajtájába, mind három esetben. Istenen kivül, csak orvosom és a hozzám tartozók gondos ápolásának köszönhetem, hogy el nem mentem oda, a hol semmi sem fáj többé. S ez a baj visszatér. Egy meghülés, egy felhevülés, egy étrendi kilépés visszahozza. Utóhatásától most sem tudok megszabadulni. Ideges lettem: álmos vagyok és nem tudok aludni. éhes vagyok és nem tudok enni. Mindig fázom. Mindentől félek. Nem merek a szabadba kimenni. Egy év alatt három hónapot töltöttem szobaáristomban. (Pedig nem is danoltam semmi nótát.) A jó barátaim, ott a vidéken, mind erről nem tudnak semmit; mert ez alatt is mindenféle bohóságot olvasnak tőlem a lapokban. Azt gondolják: vigan vagyok. De hisz az irás az egyedüli módszer, a mivel a bajom ellen küzdök. Ugy, hogy az orvosom, mikor reggel meglátogat, azt kérdi tőlem legelőbb, hogy tudok-e már dolgozni? A mint az idő egy kicsit melegszik, el kell mennem valahova, a tengerpartra. Mennék már most is, de félek az utazástól: akár hajón, akár vasuton. Talán ahhoz összeszedem még magamat valahogy a nyáron, hogy őszszel dolognak állhassak. Nagy sorom lesz. Októberben lesz az ötven éves irói jubileumom. Ebben a hónapban hirdette ki a magyar tudományos akadémia a legelső munkám («Zsidó fiu» cz. dráma) fölötti elismerő birálatát. Ettől a naptól számitom irói pályafutásomat. Az ötvenedik évforduló napját (hiszem, hogy szép nap lesz) valahogy csak keresztül élem. Hanem aki azt kiszi, hogy ezután a nap után kezdődik majd még egy hónapokig tartó dinom-dánom, szakadatlan ünnepség: az ugyan túlbecsüli testi-lelki tehetségeimet. Az aranylakodalom után nem következnek mézeshetek. Az első egybekelésen a muzsámmal, 1843-ban ugyan keresztül tudtam volna magamat enni-inni a két magyar hazán is: de akkor sehová sem hittak; most már hinak, de most már én is öreg legény vagyok, a muzsám is vén matróna már. Jobb minekünk itthon. Hanem majd magam helyett elküldöm mindenüvé azt a remekül készült mellszobromat, a melyet most végzett be *Zala* György művész barátom. Az legalább ott marad emlékül s a lelkemnek egy darabja is vele. Kérem kegyedet, kedves barátném, legyen szives ezt a levelemet a májusra tervezett megtisztelés rendezővel közölni s hajónak találja, a hirlapoknak is átadni. Legforróbb baráti üdvözletem s az ég minden áldásainak kivánása mellett, önre és kedves családjára, maradok igen hű barátja — Budapest, 1893. április 9-dikén. *Jókai Mór.*

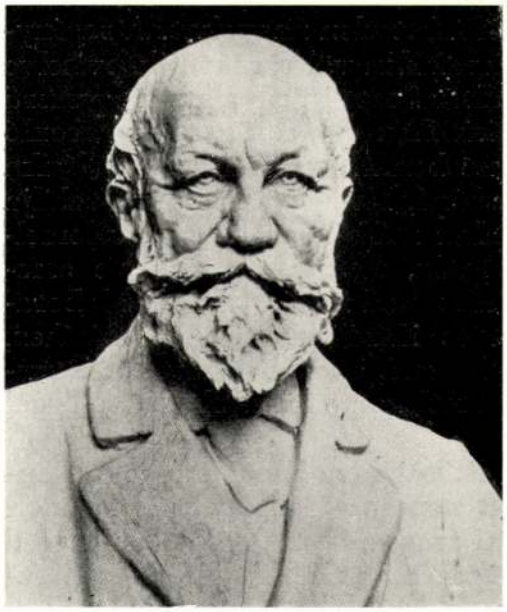

JÓKAI MÓR

Zala György szobra

JÓKAI REGÉNYEI
EMBERÖLTŐK UTÁN
ÚJ SIKEREKET ARATNAK
A MAGYAR FILMEN

(Az Új földesúr egy jelenete :
A hant, mely ideköt)

Hankiss. 136. l

európai irodalom számára nélkülözhetetlen nagyokat. A regényírás ebben a korban úgyszólván minden változatával képviselve van itt. A történeti regény Walter Scott-i árnyalata nagyszerű alkalmakat kap Erdélynek Skóciáéhoz oly sok ponton hasonló történetében és művelődéstörténetében. A »magyar Scott«, Jósika Miklós után egy másik nagy erdélyi, Kemény Zsigmond találja meg a történeti regény romantikus műfajában az ezen túlemelkedő lehetőségeket rendkívül mély, tragikus ember- és sorsábrázolásához. A magyar história »zord ideit« választja laboratóriumokul az élet zavartalan és illúziótlan megfigyeléséhez. A felekezetek és pártok élethalálharcai, az emberi élet törékenysége és az emberi étvágy mérhetetlensége klasszikus élességgel rajzolódnak ki lapjaira.

Eötvös József, a magyar politikai idealizmus ragyogó képviselője, Montalembert barátja, nem nézi az életet ily kérlelhetetlen szigorral. A hit enyhíti meg számára a küzdés keserű látványát. Az emberszeretet lágyítja meg s kerekíti le a tapasztalás durva éleit. Eötvös hisz az emberben és szánja embertársait. Regényei nemes értelemben vett irányregények, amelyekkel a föld népének sorsát akarja enyhíteni vagy politikai reformok a tör. A *Karthausi* c. regényében, amelynek forrongó világa a Grande-Chartreuse isteni magányába torkollik, a még fiatal politikus egészen író — és egészen európai. Hősének sorsában a forradalmak közt hányódó Franciaország épúgy általános európai tanulságokat érlel számunkra, mint például a nîmes-i római aréna, amely egyfelől halhatatlan alkotása a Szépnek, másfelől halhatatlan tanusága az emberi kegyetlenségnek . . . Jellemző, hogy Eötvös hogyan markolja meg egyik kezével a nagy európai, emberi problémákat, a másikkal a magyar életet ; tegnap francia grófon, holnap falusi jegyzőn keresztül keresve az emberi sors javulásának lehetőségét.

Jókai Mór pedig maga Európa, közepén Magyarországgal, ezzel a kis, meleg szívvel, amely az ő érzése szerint mindig is Európáért vert . . . Felületes ismerői a »magyar Dumas«-nak nevezték, de ez a rokonság legföljebb a képzelet gazdagságát és változatosságát, a mesemondás tökéletes adományát sejteti. Jókai nem történeti regényíró és nemcsak addig hat, amíg szórakoztat. Ha ilyen bonyolult jelenséget egyáltalában bele lehet szorítani ily rövid vázlat néhány mondatába, akkor

elragadóbb pontja, melyet nemrég Stefánia trónörökösné is meglátogatott. (Azon alkalommal Erődy Béla a «Vasárnapi Ujság»-ban is közölt ismertetést ez érdekes vidékről utitársa, gróf Wickenburg István sikerült rajzaival.)

A tetszés-el fogadott felolvasás után ifj. Jankó János lépett a felolvasói asztalhoz s felolvasta «Egyiptom északi partjain tett utazásáról» szóló jelentését, melyet szintén tetszéssel fogadtak.

MI UJSÁG?

Az Arany-szobor bizottsága okt. 25-iki ülésében döntött a pályázat kérdésében, 11 szavazattal kettő ellenében *Strobl* pályaművét fogadván el a kivitelre.

Az ülésen *Stoczek* József elnökölt. *Pasteiner* Gyula, mint a biráló bizottság jegyzője olvasta föl a jelentést, mely okát adja, hogy a bizottság mért ajánlja kivitelre a Strobl Alajos szobormintáját. A jelentés részletesen kiemeli a Strobl mintája előnyeit, s szá-

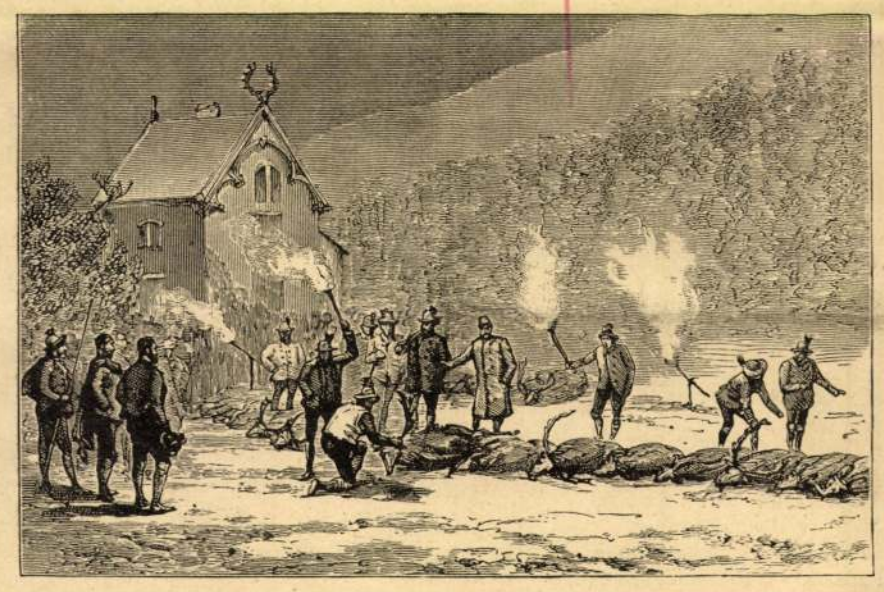

EGY NAPI VADÁSZAT EREDMÉNYE.

UDVARI VADÁSZAT MÜRZSTEGBEN.

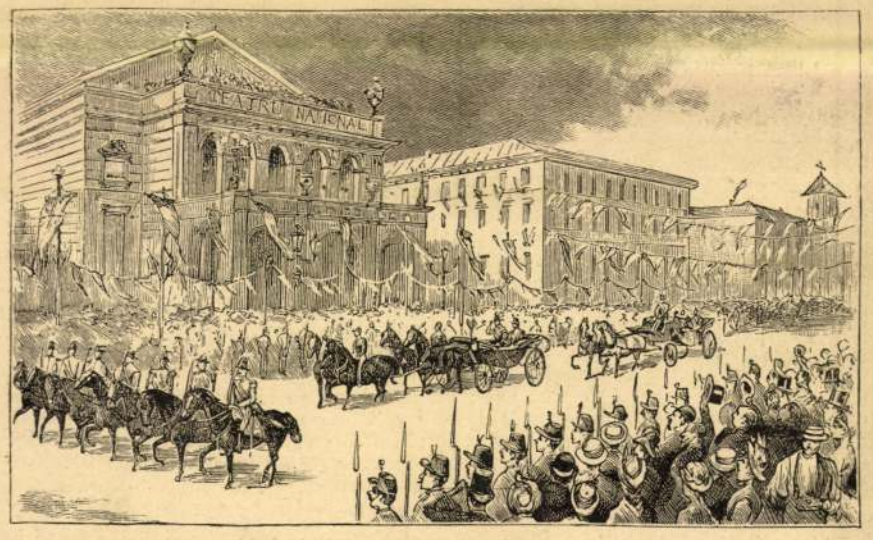

A FEJEDELMI VENDÉGEK A BUKARESTI NEMZETI SZINHÁZ ELŐTT.

A BUKARES

A WALESI HERCZEG ROMÁNIÁBAN

mos kifogást emel a Zala mintája ellen. Ezután következett a bizottsági tagoknak többé-kevésbbé indokolt szavazása, a birálók javaslatát elfogadták: Lukács Antal, Fraknói Vilmos, Vadnay Károly, b. Kaas Ivor, Tóth Lőrincz, Keleti Gusztáv, Beöthy Zsolt, Zichy Antal, Pulszky Ferencz. Két tag: Nagy Miklós és Visi Imre a Zala műve mellett nyilatkoztak, elmondván, hogy annak szobormintájában, hibái daczára is, nagyobb eredetiség és erősb egyéniség nyilvánul. A Zala kiváló tehetségét különben a többség tagjai is melegen ismerték el, másfelől pedig a Strobl mintáján szintén találtak módositani, javitani való részleteket. Az elnök kimondván, hogy a bizottság nagy többsége fogadta el a birálók egyhangu javaslatát, egyszersmind ajánlotta ama végrehajtó bizottság megalakitását, mely legelőször a művésszel kötendő szerződést állapítja meg s aztán a szobor kivitelének egyéb teendőiben fog eljárni, minden szükséges ügyben előterjesztést téve a nagybizottságnak. E végrehajtó bizottság tagjai lettek, Stoczek József elnöklete alatt: Pulszky Ferencz, Tóth Lőrincz, Ybl Miklós, Keleti Gusztáv, Lukács Antal, Vadnay Károly, Fraknói Vilmos, Beöthy Zsolt és Pasteiner Gyula.

Megemlítjük még, hogy az ülés elején *Beöthy* Zsolt bizottsági jegyző előterjeszté a 21 művész aláirásával ellátott, már általunk is ismertetett kérvényt, melyben azon kivánatuknak adnak kifejezést, hogy ily művészi kérdés eldöntésénél a birálóbizottságba a gyakorló művészek nagyobb számmal legyenek képviselve. A jelenlevők közül a bizottság egy tagja szólalt fel a nyilatkozó művészek álláspontja mellett. hivatkozva arra, hogy a 24 tagu bizottságban jelenleg csupán két művész van (Keleti Gusztáv és Ybl Miklós). A bizottságnak többsége elkésettnek jelentette ki a művészek kivánatát, a kiknek előbb a jury alakítása ellen nem volt szavuk, s napirendre tért e kivánat felett.

Az országos mintarajztanoda és a rajztanárképző intézet növendékei este fáklyásmenetet rendeztek tanáruk, Strobl Alajos tiszteletére, annak örömére, hogy az Arany-szobor-bizottság őt bizta meg Arany János szobrának elkészitésével. A menet este a várbazár (Strobl műterme) elé vonult.

Jókai Mór Kecskeméten. «Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben» czimű vállalatba Kecskemétről adandó ismertetés és rajzok ügyében Jókai Mór, Hoitsy Pállal, ki Pestmegye ismertetését irja, s Feszty Árpád és Roskovics Ignácz festőművészeinkkel e hó 23-ikán Kecskemétre utazott, hol impozáns fogadtatást rendeztek számára.

Az érkezésnél óriási tömeg élén Lestár Péter polgármester üdvözölte Jókait, s a fogatot, mely a városba haladt, ötven kocsiból álló menet követte a fellobogózott utczákon át a városházára. A merre a hosszu fogat sor elhaladt, ember ember hátán szorongott a főutczán és a piacz-téren oly nagy volt [illegible] áradat, hogy a kocsik csak lassan tudtak előre jutni. A városház tanácstermében bemutatások voltak. A vendég tiszteletére Horváth Döme nyugalmazott kir. táblai tanácselnök adott ebédet, melyre számosan voltak hivatalosak a kecskeméti intelligenczia köréből. Ebéd után Jókai kisérőivel az állami szőlőtelepre kocsizott, hol ép most javában folyik a szüretelés. Itt nehány felvételt is eszközöltek Feszty és Roskovics. Este hét órakor a jogakadémia, a katholikus és református főgymnasiumok, valamint a főreáliskola ifjusága nagyszerű fáklyásmenetet rendezett Jókai Mórnak. Milutinovics János negyedéves jogakadémiai hallgató intézett az ünnepelt iróhoz beszédet, melyre Jókai meghatottan válaszolt a hazafias ifjuságot éltetve. A fáklyásmenet után nagy bankett volt háromszáz teritékre a kaszinóban. A következő napon reggel nyolcz órakor Feszty és Hoitsy Pál tájkép-fölvételek czéljából kirándultak Szikrába és Alpárra, mig Roskovics népviseleti fölvételein dolgozott. Jókai Horváth Döme nyug. kir. táblai tanácselnök, Lestár polgármester és dr. Kovács Pál jogtanár kiséretében az iskolákat látogatta meg. Első sorban a ref. főgimnázium önképző köré-

nek diszgyülésén vett részt, ezután meglátogatta a jogakadémiát, majd a kegyesrendi főgimnáziumot, a községi népiskolát, a polgári leányiskolát, a kir. törvényszéket és az iparegyletet. Este 8 órakor a kecskeméti nők Jókai és a vendégek tiszteletére halvacsorát rendeztek a Beretvás-szállóban. Katona Mariska üdvözlő szavak kiséretében gyönyörű bokrétát nyujtott át Jókainak. A vacsorán résztvett Kecskemét összes intelligens hölgy- és férfi-közönsége. A vacsora után táncz következett.

Milán király válópörében beállott a döntő fordulat. A belgrádi hivatalos lap közli Theodosius metropolita határozatát, melylyel a házasságot fölbontottnak jelenti ki. Ez a fordulat a király erélyes elhatározásának tulajdonitható, ki tudvalevőleg eleinte a konzisztorium, majd a zsinat itélete alá akarta bocsátani a válópört, minthogy azonban itt nem nagy készséget tanusitottak a király óhajának teljesitésére, a király egyszerűen a metropolitát kereste meg, hogy hatalmánál fogva bontsa föl a házasságot.

Coquelin Budapesten. Coquelin, a hires franczia színész, ki mult évben is vendégsze-epelt fővárosunkban, dél-amerikai nagy körutja befejezése után Európába tér vissza és a tél folyamán ismét fellép pár estén Budapesten. Coquelin jelenleg az argentiniai köztársaságban van, hol fényes diadalokat arat: bevétele eddig már több egy millió franknál. Egyedül Buenos-Ayresben 100,000 frank értékű különböző ajándékot kapott tisztelőitől.

Az uj Burgszinház Bécsben. Bécs középületeinek és intézeteinek nagy száma ismét öregbedett egy nagydiszű szinházzal, melyet fejedelmi kegy és bőkezűség állított a régi Burgszinház helyett, s Bécset a világ egyik legszebb szinházával ajándékozta meg.

A régi Burgszinházban az utolsó előadást ép ugy, mint az uj szinházban az elsőt, nagy ünnepélyességekkel, az uralkodó család jelenlétében tartották meg. A régi szinház, melyhez a német szinészetnek oly gazdag multja füződik, a mult század közepén sokáig olasz, és franczia szini előadások helye volt

Özv. gróf Lónyay Menyhértné e hó 20-án rövid szenvedés után elhunyt Budapesten. A közéletünkben oly jelentékeny szerepet játszott gr. Lónyay Menyhért özvegye pesti gazdag polgárcsaládból származott; atyja Kappel Frigyes kiváló bankár volt s a negyvenes évek elején Pest ünnepelt szép leányai közt emlegették a dusgazdag Kappel Emiliát. Ismeretes, hogy szépsége elragadta Petőfit is, annyira, hogy a költő, a mint meglátta, beleszeretett, s a nélkül, hogy valaha beszélt volna vele, beállitott a bankárhoz és megkérte a leánya kezét. A józan bankár nem utasitotta el ridegen a költőt, hanem nyugodtan arra utasitá, hogy nyerje meg a leány vonzalmát. A prózai felelet kijózanitotta a költőt, a ki aztán abban hagyta e különös leánykérést. De Kappel Emilia mégis iróféle ember neje lett: Lónyay Menyhértnek nyujtá kezét, ki épen akkor adta ki az első füzetét ama nemzetgazdasági füzeteinek, melyekben ő tárgyalta hazánkban először európai és magasb tudományos szempontokból a közgazdasági kérdéseket. 1845 őszén léptek oltár elé s negyven évi frigyök alatt hiven osztoztak sok fényben, boldogságban és szomoruságban. Midőn Lónyay Menyhért a forradalom után külföldre menekült, neje itthon hivén nevelte kis gyermekeit, majd ismét hazatért férjével Tuzséron éltek boldog napokat. Midőn aztán Lónyay Menyhért a fővárosba jött és nagy tehetségével gyorsan emelkedett miniszterségre, grófi rangra, neje osztozott a diszben, de megmaradt egyszerű szokásai mellett, nem ragadtatva el magát fenhéjázás által. S erős lélekkel tűrte a sulyos csapásokat is: derék fiának, a már nős Menyhértnek, azután 1885-ben magának férjének halálát. Visszavonultan élte özvegysége napjait, annál bánatosabban, mert fiai szerte távol voltak tőle. Betegeskedni is kezdett s ez év tavaszán aggasztó szivbaj lepte meg. A nyarat Ischlben tölté s télire Meranba készült, csak látogatóba akart hazajönni. Itt f. hó 18-án érte először szélhüdési roham, mely másnap oly erővel ismétlődött, hogy minden orvosi segély hiába volt. A halottat Budapestről Tuzsérra vitték, s temetése ott ment végbe f. hó 23-ikán.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Péchujfalusi Péchy Konstantin, nyugalmazott cs. és kir. őrnagy, a Péchy család nesztora, 85 éves, Péchujfaluban. — Cselkó Ignácz, volt országgyülési képviselő élete harminczötödik évében Zsolnán. — Tolcsvai Bónis Barnabás, Szabolcsmegye volt főispánja, 75 éves, Vissón. — Daczó Kálmán, egy régi székely nemes család utolsó férfi-tagja, 24 éves, Brassóban. — Pápai Lajos m.-sasi ref lelkész, 53 éves. — Göltl Nándor debreczeni gyógyszerész, az ipar egyesületi takarék- és hitelintézet igazgatója, 57 éves. Debreczenben. — Meiszner Nándor, ismert váczi polgár, a sügyi pusztán. — Bittó Sebestyén, a sárosfai Bittó-család nesztora, 86 éves korában, Sárosfán. — Peielle István, kereskedő, Kolozsvár egyik ismert polgára, 51 éves korában, Kolozsvárott. — Römer Károly, magánzó, régebben a legnagyobb magkereskedések egyikének tulajdonosa, Pozsonyban. — Kamenszky Ignácz, nyugalmazott megyei pénztárnok, Nagy-Becskereken. — Dr. Dürer József, orvos, 73 éves, Kálozon. — Esztelneki Szabó Mihály, földbirtokos, 1848/9-iki honvéd-hadnagy, 61 éves, Kézdi-Vásárhelytt. — Mészáros István, fiatal iró, a honvédelmi miniszterium számtisztje, 30 éves, Budapesten. — Pildner Károly, ev. lelkész, 83 éves, Homoródon. — Niegreisz Árpád, gazdatiszt, 45 éves, Aradon. — Popovics Demeter, városi képviselő és adópénztárnok, 64 éves, Ó-Kanizsán. — Magyar D. Salamon, a «Délmagyarországi Közlöny» kiadótulajdonosa, 54 éves, Temesvárott. — Gött János, Brassó régi polgára, a Kronstädter Zeitung alapítója és kiadótulajdonosa, 70 éves. — Margitay Tihamér, Margitay Tihamér festőművész kis fia, 9 hónapos. — Somhegyi József, pápai prelátus és kamarás, a szent lélekről czimzett báthmonostori apát, fóthi plébános, a jeruzsálemi szent-sir-rend lovagja, Pestmegyének bizottsági, a szent István és szent László társaságok választmányi tagja, a fóthi vörös-kereszt-egyesület [illegible] 53 éves, Fóthon. — Kostyál Lajos, Trencsén volt polgármestere, 81 éves, Illaván. — Grechenek Lajos, csorvási földbirtokos, 79 éves, Békés-Csabán. — Végh István, nyugalmazott gazdatiszt, 61 éves, Szilas-Balhásón.

Tomcsányi Vilmosné, Tomcsányi Vilmos tomcsányi földbirtokos neje, 83 éves. — Vincze Lászlóné, szül. Klement Johanna, Vincze László királyi tanácsos felesége, 66 éves, Budapesten. — Ötvös Józsefné, szül. Sperling Lujza, a nemzeti szinház nyugdijazott tagja, dr. Otvös József kórházi főorvos és Otvös Gyula főv. tanító édesanyja, Szigligeti Ede özvegyének nővére, 61 éves, Budapesten, — Dr. Kutiák Ágostonné, szül Krammer Eleonora, 57 éves, Nagy-Váradon. — Hörk Zsuzsika, Hörk József eperjesi ág. ev. theologiai igazgató 14 éves leánya. — Bikfalvi Ferenczné, szül. Salatia Borbála, 51 éves, Sepsi Szent-Györgyön. — Dr. Goldschmidt Györgyné, szül. Lengyel Vilma, 24 éves, Szegeden. — Ledru Rollinné, a hires franczia néptribun özvegye, 68 éves, Párisban. — Br. Rokitanszky Adél, az 1878-ban elhunyt br. Rokitanszky Károly bécsi egyetemi tanár özvegye, 83 éves, Bécsben. — Sollich Károlyné, szül. Vass Katalin, 75 éves, Belényesen.

Báró Vay Lénárd halálhirét, melyet napi lapok után mult héten mi is közöltünk, megczáfolja br. Vay Dénes, ki azt irja, hogy a holtnak hiresztelt főur külföldön tartózkodik, s legutóbb irt levelei arról tanuskodnak, hogy jó egészségnek örvend, s hogy nemsokára visszatér külföldi utjából.

SAKKJÁTÉK.

1516. számu feladvány. Behting J.-től.

Sötét.

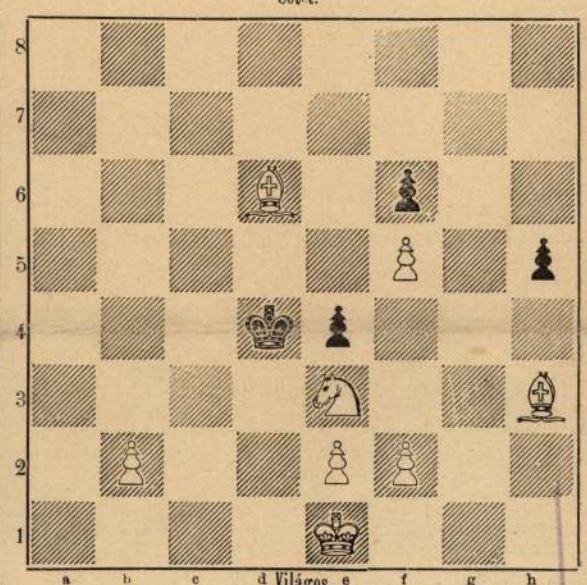

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1510. sz. feladvány megfejtése.

Karel J.-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a*	*Sötét*
1. Vf1—c1	Kd4—e5 (a)	1.		Kd4—c5
2. Hd8—f7 †	Ke5—f5 (b)	2. Vc1—a3 †		Kc5—c4 : (c)
3. Vc1—f4†	Hg6—f4 :	3. Hd5—e3 †		Kc4—d4
4. Hd5—e3 mat.		4. Hd8—c6 mat.		
	b		*c*	
2.	Ke5—e6	2.	Kc5—d4	
3. Hd5—f4 †	Ke6—d7	3. Hd8—c6 †	Kd4—c4 :	
4. Fc4—b5 mat.		4. Hd5—b6 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Az Erkel-sakktársaság nevében:* Exner Kornél. — *Tarnóczon:* Németh Péter. — *Miskolczon:* Rudnyánszky Géza. — *A pesti sakk-kör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

V—i. Nem tehetségtelen iró létére, hogy van, hogy annyi beküldött verse közül még sem tud kedvünkre való akadni? Egyszer már számot kell adnunk erről. A most beküldöttekről kegyed «azt hiszi, hogy ezek megfelelnek a V. U. igényeinek.» Fájdalom, ép oly kevéssé, mint az eddigiek. A V. U. ellensége a dagálynak, a frázisnak, a képtelen képeknek; csak a természetest, az igazat, az egyszerüt keresi. Ellenére van, ha a halált igy irják körül: «a létkioltó percz» — ha azt mondják, hogy «a légnek könnyü árja — dermedt a siri csend bilincsitől» és hogy «a sir áthatlan homálya fojtón a földre, égre *dől.*« Irtózatos képeknek tartja, hogy oly kedvteléssel bujálkodik bennök. Nyelvi apró hibák is bántanak. Pl. nehézek — *ne*hezek helyett; *erő*je *ere*je helyett helytelen ragolások; meg*tör* mást jelent mint meg*törik*. A két költeménynek alig van egy sora, melyben vagy hiba, vagy képtelenség ne volna! Lehetetlen az ilyent közölni — de önnek e modort le kell vetkőzni, ha tehetségét teljesen megrontani nem akarja.

Dr. S. I. A becses közleményt köszönettel vettük. E hétre későn érkezett; de nem veszti érdekét nem csak egy hét, de sokkal több idő alatt sem.

L. T. Az Arany-szoborpályázat ügyében irt közleménye idejét multa.

Hon és király. Magyar királyi hymnusz. Nem üti meg a mértéket.

HETI NAPTAR. Okt. November hó.

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
28 V.	G 23 Si. és Jú.	G 22 Si. és Ju.	16 B 18 Lo. vt.	23 Abiram
29 H.	Narczisz pk.	Narczis	17 Ozeás pr.	24
30 K.	Kolozs vt.	Kemény	18 Lukács	25
31 S.	Farkas pk.	**Reform. eml.**	19 Joel pr.	26 Absolo.
1 C.	**Mindenszentün.**	Mindenszent	20 Artémi. vt.	27
2 P.	Halottak napja	Halott. emlé	21 Hilarion a.	28
3 S.	Malachiás pk.	Gottlib	22 Abercz pk.	**29 Sa. Tol.**

Holdváltozásai € a földközelben 7-én 8 órakor d. e.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**

(L. egyetem-te. 6. szám.)

Henneberg G. Zürichben, selyemgyári raktára (cs. és kir. udv. szállító). **Magánzóknak** előnyös beszerzési forrás bármely nemü fekete, fehér és szines **selyem kelmékre.** Minták póstafordultával Kettős levéldij. ☞ Atlagos raktár körülbelül 8000 darab.

esetekben hangzik el épen a kellő időben az a röpke szó, melyet később mint egy-egy jellemző epigrammát ad tovább az utókor. Stuárt Mária előadása alkalmából bizonyos hangsulyozással használta a fővárosi kritika ezt a szót: *köztudat*. A köztudat követeli meg, hogy a szerencsétlen skót királyné ne szalmasárga toilette-ben, hanem tetőtől talpig feketében lépjen a vérpadra; a köztudat az, mely a kalandos hajlamu szép asszonyt a tragikum engesztelő dicsfényében mutatja nekünk, és a köztudat felelős mindenért, a mai szenvedélyek fokozásának legmagasabb csúcsára állította ezt a jelenést. És ha egyéb tekintetben nem is követelhetünk a költőtől szolgai ragaszkodást a történet tényeihez, azt okvetlen hibáztatnunk kell, hogy Schiller drámájának legsarkalatosabb eleme, tehát nem csupán epizódszerü részek, de a dráma organikus alapja ugyszólva, mely az egész lélektani processus menetét önmagából fejleszti ki, merő fikczió.

Igy áll a dolog Schiller egyéb drámáinál is. Tell Vilmos létezésének semmi történeti alapja

LYÁZAT. ZALA GYÖRGY PÁLYAMŰVE.

TOLDI ALAKJA, ZALÁTÓL.

minek ideálizált magyarázatához a valóságos tényekben nem találunk támpontot.

Nos, ez a «köztudat» közelebbről nézve semmi egyéb, mint *köztudatlanság*, melynek ördögéhez elég egy «középtanodai használatra szánt» Ribáryt hozzásujtani, hogy köddé foszoljon, s én nem is hiszem, hogy az elsőrendü támlás-székek «köztudata» ne tiltakoznék az ellen, ha a karzati ülőhelyek «köztudatával» hoznók analogiába. Bármint igyekezzék is a kritika, nem fog sikerülni neki egy oly köztudatot fedeznie fel, mely mindig és minden körülmények között beváljék.

Hogy ezzel a köztudattal milyen gyenge lábon áll a dolog, épen Schiller remekműve bizonyítja legfényesebben. Ha Schiller a történethez tartja magát szorosan, Stuart Máriájának azonkivül hogy hirhedt, hódító szépségét kell vala a drámai tényezők sorából kiküszöbölnie, épen Erzsébet királynéval való jelenete marad megiratlanul, mert a valóságban Stuart Mária korántsem volt kiváló szépség s a két királynő sohasem látta egymást. Pedig Schiller épen a drámincs. A szép és ábrándos lelkü Thekla pedig Wallensteinban, ki oly epedő vágygyal szavalja az éj csöndjében merengő szavait Max után:

«*Der Eichwald braust, die Wolken ziehn*» — talán soha sem születik meg a költő agyában, ha látja a «friedlandi» lányának eredeti arczmását, azt a hideg, vékony dereku Mária Erzsébetet, hirtelen szőke hajának toronyszerű frizurájával, dölyfös, kihivó nézésével, a milyennek Marienbad mellett, a Metternich-féle königswarti kastélyban őrzött arczképe hagyta fenn ránk. Egy valódi modern cseh alapítványi hölgy. Maga Max pedig távolról sem volt Piccolomini fia, hanem csak unokaöcscse, s az égeri események idejében még pólyás baba.

Egy harmadik drámája Schillernek, mely szintén súlyos áthágását foglalja magában a történeti igazságnak: az *Orleansi szűz*. Schiller tudvalevőleg egész költői és fájdalomnélküli halált juttat osztályrészeül, mialatt a csapatok zászlói feléje hajolnak. Ellenben amaz okmányokból, melyek az orleansi szűz inquisitionalis pörére vonatkozólag máig fönnmaradtak, minden kétséget kizárólag kitünik, hogy máglyahalált szenvedett a roueni székesegyház előtti téren.

Schiller után Scribe az, a ki történeti tárgyakat a történeti igazság flagrans megsértésével vitt szinpadra. De Scribe nem volt történetiró, mint Schiller, s neki mint francziának is több kiváltsága lehetett a tények szeretetreméltó ignorálására. Az «Egy pohár víz» dramatizált anekdotája a körül fordul meg, hogy Marlborough herczegnő kegyvesztetté lesz Anna királynő előtt, mivel véletlenül egy pohár vízzel önti le annak uszályát. Nos, a dolog már csak azért sem történhetett meg, mivel tudjuk, hogy Anna királyné ivott ugyan, de *nem vizet*.

Ez a felelősség és lelkiismeret nélküli köztudat az, mely Borgia Lukréczia alakját századokon át a szörnyszerüség minden jellegével felruházta, úgy a mint Hugó Viktortól Donizetti librettójáig százszor és ezerszer rémitgette a szinpadról jámbor közönségét, holott mióta Gregorovius jeles munkáját magyarul is olvasvashatjuk, legalább is fölmentve tudjuk a sokat rágalmazott fejedelmi nőt az atyjával és fivérével való vérfertőzés vádja alól. Thusnelda, a hős cherusk, Hermann felesége is a legképtelenebb drámáknak szolgál tárgyául, pedig voltaképen csak annyit lehet tudni felőle Tacitus adataiból, hogy ravennai fogsága alatt egy fiat szült.

A történet és fikczió összeegyeztetése még nehezebb feladat a képzőmüvészetben, a hol nem a mulandó szó, hanem a vászonra tett vagy érczbe, kőbe vésett igazság emlékszerü megjelenésével van dolgunk. Hiába igyekszem magamat teljes önfeledtséggel odaadni Munkácsy «Milton»-ja élvezetének, mikor tudom, hogy ezek a megdicsőitett, idealizált lányalakok, kik oly jámbor türelmességgel teszik papirra vak atyjok költői gondolatait, igazság szerint távolról sem birtak érzékkel az «Elveszett paradicsom» szépségei iránt, sőt nagyon hamar belefáradtak a másolásba és felolvasásba, s megtagadták az engedelmességet, úgy hogy atyjok utoljára kidobta őket házából, csakhogy nyugalma legyen tőlük.

A pozsonyi országgyülés hires jelenete, melyben a mindenfelől szorongatott Mária Terézia hű magyarjainak védelme alá bocsátja magát s a rendek túláradó lelkesedéssel kiáltanak fel: «Moriamur pro rege nostro!» — képekben, metszetekben eléggé ismert és elterjedt. De honnan kerül a királyné karjai közé pólyás csecsemő

fia, a későbbi József császár? Egy kevéssé méltatott régi történetirónk, Majláth, meggyőzőleg kimutatta, hogy Mária Terézia semmi körülmények között sem jelenhetett meg fiával karján a pozsonyi országgyülés előtt, mert az utóbbi csak tiz nappal később jött Pozsonyba. Ma már ezt mindenki tudja, de azért az előbbi mystifikáczió: Mária Terézia császárkirálynő, fiával karján — köztudat.

De hát senki se védhet meg az utókor rágalmai, vagy legjobb esetben lelkiismeretlen ferditései elől? Mi haszna, hogy már Palaephatus tudta, hogy Medeának hirhedt boszorkánysága nem egyébből állott, mint egy — hajfestő reczeptből, melylyel tetszése szerint fiatalithatta magát; azért ő mégis az a női szörnyeteg marad az idők végeig, milyennek a róla irt tragédiák bemutatják. Ép ugy, mint a hogy Niobenak egy gyermekei sirjára még életében emelt márvány sirköve adott alkalmat arra a regére, hogy gyermekei elvesztése feletti fájdalmában kővé változott. És mi haszna, hogy a becsületes Xantippéről soha senki sem tudott semmi rosszat? Azért ime három ezer év mulva mégis ugy szerepel a szinpadon, Banville vigjátékában, mint szegény Sokratesnek valódi házi keresztje, s a házsártos, perpatvaroskodó feleségek örök mintaképe.

Ezt nevezi a kritikai elmélet «köztudat»-nak. De tisztelet-becsület a költői liczenczianak, részemről azt hiszem, hogy van valami moralis joga a történeti egyéniségeknek, még ha már a multéi lettek is, mely kihat a siron túl a legtávolabbi jövendőkig, s inkább látom Stuart Máriát a maga szalmaszinü uszályában a vérpadra hurczoltatni, semhogy azt tudjam, hogy valamikor a késő századokban rémdrámát irhatnak rólam is, mint a whitechapeli gyilkosság elkövetőjéről, valami felelősségre nem vonható *köztudat* alapján.

Várnai S.

HIRES FÁK.

A müvelt nemzeteknél egyes fák is nagy tiszteletben részesülnek. Családok története, sőt nagyobb események vannak hozzákapcsolva. A forradalmak emlékezetét gyakran örökitik meg egy egy szabadságfa elültésével. Némely fát babonás tiszteletben tartanak, azt hive, hogy a ki bünös kezekkel nyúl hozzá, elpusztul vagy legalább nem gyógyul be sebe előbb, mint a fáé. Sok fa egykor az ősök isteni tiszteletének szolgált helyéül, különösen a keltáknál és lithvánoknál. A nagy lombozatu hársfák és tölgyfák a druidák templomai voltak. A geismari tölgyfa kivágásával adott haláldöfést sz. Bonifácz a régi germánok pogányságának. Hiresek voltak még a marienburgi s romovei tölgyfa, az utóbbi állitólag hat öl vastagságu. Wehlau mellett még a XVI-ik században is állott egy óriási tölgy, melynek bensejében lovas ember is könnyen megfordulhatott s a melyet azért az özönvizzel hoztak kapcsolatba. Ivanackban ma is nagy tiszteletben áll egy tölgy, melynek kerülete 15 méter. Labiau mellett egy tölgyfa sz. Jakabnak, a vizek védnökének volt szentelve s minden arra menő hajós apró pénzt dobott üregébe s midőn valaki a pénzt ellopta, a fa kiszáradt. Mölln mellett, Bismarck birtokán, van egy óriási fa, melyhez régebben valóságos bucsut jártak, azt hivén, hogy a sánták meggyógyulnak, ha imádkozva üregébe csúsznak. Megtörtént egyszer, hogy egy kövér asszony az üregbe rekedt s csak nagy nehezen lehetett megszabadítani. Sok óriási fa pogány vezérek sirján nő fel. Naumburgnál pedig mutogatják azt a tölgyet, mely alatt adta ki parancsát I. Napoleon tábornokainak a lipcsei csata után a visszavonulásra. Barbarossa Frigyes tölgyfája is megvolt Kastel mellett s évszázadokig állott tekintélyben. Svédországban az úgynevezett Gylde-tölgyet annyira tisztelte a nép, hogy mindenki illedelmesen leemelte kalapját e fa előtt. Westfáliában a családtagok elhunytakor a ház mellett levő ősi fát is megrázzák s tudtul adják neki a gyászesetet, mintha ő is a családhoz tartoznék.

Hires volt Süderheistede mellett egy ősrégi hársfa, melyet a ditmári nép szabadsága őrének tekintett s midőn elpusztult s a nép önállóságát elvesztette, azt a regét költötte róla, hogy ismét szabad lesz az ország, ha a fán a szarka öt fehér fiokot fog költeni. Pfalzban Hohenstrauss mellett van egy hárs, melyről azt jósolják, hogy döntő csata lesz, ha a fa egy ága annyira megerősödik, hogy egy lovaskatonát elbir. Dillenburg mellett, a kastély előtt van egy hatalmas hárs, mely alatt fogadta 1508-ban Orániai Vilmos a németalföldi követeket s ezzel megkezdte a szabadságharczot. Nürnbergben, a rege szerint, a várban egy hársfa alatt nyugszik Nagy Károly. Potsdamban a királyi várral szemben van egy régi hárs, melyet ma már támogatni kell s mely arról hires, hogy annak odujába dobták kérvényeiket a Nagy Frigyeshez jövők. Sok más hársfánál régebben l[illegible]k s törpék laktak a nép hite szerint, de [illegible] elköltöztek, mióta a fákra szent képeket akasztottak.

A legtöbb emlék a fák alatt hozott igazságszolgáltatásra vonatkozik. Gesmold mellett van még egy hárs, mely egykor az üldözötteknek menedékhelyül szolgált s még megvan előtte a két négyszögletü kő, melyen a fa alatt ülésező hammersteini birák itélete alapján a bünösöket kivégezték. Frauensteinben (Nassau) szintén van egy hárs, mely alatt itéletet mondtak; a rege szerint egy nemes nő ültette ezt a fát kedvese emlékére, a kit atyja kivégeztetett. Nordhausennél még most is zöldel egy ősrégi hárs, hol egykor Merwig frank király tartott törvényszéket; még ennek a századnak elején is népünnepet tartottak ott a nordhauseni czipészek, kik azt hitték, hogy az emlitett király csizmadia fia volt. Görlitzben egy régi fa arról nevezetes, hogy egy ártatlanul kivégzett ültette el, mintegy istenitéletkép jósolva, hogy a fa virágozni fog, míg ártatlansága kiderül. Berlinben a szentlélek-temetőben századokig «Három testvér» nevü fa alatt tartottak isteni tiszteletet; ez az elnevezés onnan ered, hogy három fivér szeretetből vallotta magát Rappori olasz zenész gyilkosának, mivel egyiket gyanusitották. Az igazság nem derülvén ki, János György fejedelem istenitéletként elrendelte, hogy a három fát ássák ki s gyökerestől fordítsák fel; igy is megfogamzottak, a testvérek ártatlanságát bizonyitván.

Sok helyen kincseket jelölnek a fák vagy más eseményeket. Angermündében I. János őrgróf ültetett óriási hársat arra a helyre, hol kincseit elásatta. Einbeck mellett négy nagy fa van egymás mellett, állitólag annak jelölésére, hogy e helyen négy pásztor összeveszve megölte magát. Hermsdorf mellett az a hársfa, mely az embereket állitólag félrevezeti, arról is nevezetes, hogy a huszszita háboruban alatta fojtotta meg egy nő gyermekét. Hildesheim városi czimerében van az a hárs, melyről mondják, hogy egy nő alatta ölte meg szeretőjét s bánatában később vagyonát a városnak adta. Más czimerekben is gyakran előjő a hársfa s továbbá a temetőkben, mint a hűség és családi élet jelképe. A hires Linné, Lindelius és Tiliander családjainak nevei a hagyomány szerint három águ hársfától származnak, s midőn a Lindelius család kihalt, az egyik ág kiszáradt, a hires botánikus leányának halálakor a másik ág s végre a Tiliander család kihalásakor az egész fa. Igy történik ez a magyar népmesékben és népdalokban is, a fa kiszáradása mindig szerencsétlenséget jelent a családban. Kétségtelen is, hogy szokatlan nagy fák, mint az első gyermekkor legállandóbb emlékei, soha sem lehetnek közönyös tárgyak egy nagy család életében. Mátyás király, Rákóczy történetében sokszor fordul elő a fa, Izabella királyné, mikor az országot el kell hagynia, a határon fába vési be: «Sic fata tulerunt».

A DANNEBROG-LOVAG.

Boyesen elbeszélése.

IV.

Mindenesetre sajátságos egy helyzet volt egy Dannebrog-lovagra, herczegek és előkelőségek bizalmas barátjára, a *Café Anglais* volt habitüéjére nézve, egy chicagói lap közönséges reporterének lenni. S pedig ez volt az az állás, a melynek elfogadására barátom (az irodalmi és mübirálat terén tett néhány merész kisérlete után) végre kényszerülve látta magát. Mint mübiráló talán sikert arathatott volna, ha a nyugat művészet e kissé jobban megfelelt volna az ő nehezen kielégithető, nagy fejlettségü izlésének. A mint a dolgok állottak, müködése azt eredményezte, hogy nem egész tizennégy nap alatt az egész művésznépséget lapunk ellen uszitotta, s mivel többet közülök vállalatunk legbefolyásosabb részvényeseihez személyes barátság kötött, annálfogva romboló szenvedélyének véget vetett e hatalmasságoknak egy szigoru rendelete, a kiknek akarata ellen nem volt felebbezés. Az irodalmi birálat terén hasonló balvégzettel kelle küzdenie. Határozottan ragaszkodott azon nézetéhez, hogy egy könyv átolvasása illetéktelenül korlátolja a biráló szabad itéletét, s hogy egy finom irodalmi szaglással megáldott ember csupán a czimlap gondos tanulmányozása s az előszóra vetett futó tekintet után, tökéletesen józan itéletet képes alkotni magának. Az a ki könyvet ir, magától értetődőleg abban a csalódásban él, hogy okosabb vagy jobb embertársai többségénél, s ezért erkölcsi szolgálatot tesz az ember neki, ha tévedéséről felvilágositja. Ha egy iró azt állitja, hogy müve «hézagot pótol az irodalomban» — úgy ez büntetést érdemlő elbizakodás, mely erkölcsi okokból megtorlandó. Ha a szerző azt mondja olvasóinak, hogy «csak barátai sürgetéseire szánta el magát a munkára» — úgy helyes és méltányos kifejezést adni annak a véleménynek, hogy barátainak nagyon is hosszú fülei lehettek. Mindazonáltal úgy egy hónapig Dannevig irodalmi birálatai érdekes és feltünést keltő részét képezték lapunknak; legtalálóbban mint szellemes kis essayket lehetett volna jellemezni, tele epigrammai elmésséggel az illető egy vagy másik könyv czimlapja által fölvetett thema felett. De alig telt le az első hónap, szerkesztőségünkhez a könyvküldemények kezdtek mind gyérebben érkezni, s a második hónap multával nem volt többé szükségünk irodalmi birálóra. Barátom most mint reporter próbált utolsó kisérletet.

Ez uj állásában való müködése első próbájára egy népgyülés adta meg az alkalmat, melyet egy fontos községi választás alkalmából rendeztek. Mivel aggályaim voltak az iránt, hogy «tudósitását» átnézés nélkül nyomdába adjam, elszántam magam, hogy feláldozom két vagy három órai álmomat és bevárom visszaérkezését. De az éj előrehaladt, tizenkettőt, egyet, kettőt ütött s Dannevig nem mutatkozott. Kezdtem nyugtalankodni: utolsó formánk négy órakor került sajtóba s én másfél hasáb helyet hagytam volt fenn várt tudósitásának. Mivel nem akartam laptöltelékhez nyulni, hamarjában egy kivonatot készitettem valamely ujonnan megjelent havifüzetből, s átadtam azt a főszedőnek.

Másnap déltájban egy rendőrbiztos a következő czédulát nyujtotta át, egy kitépett jegyzőkönyvlapra plajbászszal irva:

«Kedves barátom!

«Tegnap este beszédet tartottam, és pedig jó beszédet az emberiség elnyomatásáról, de hatása hallgatóimra, hogy sokat ne mondjak, különös volt. Sőt következményei is, a mennyiben engem illettek, a legkevésbbé voltak kellemesek. Midőn ma reggel zsebtükrömben megnéztem magamat, úgy találtam, hogy orrom aránytalan kiterjedést öltött, eltekintve rendkivüli oldalfejlődésétől. Ha kegyes lesz ön azon urat, ki e sorok átadására vállalkozni sziveskedett, mostani tartózkodási helyemre kisérni, további felvilágositásokat fogok adni a helyzetről. Mellesleg szólva okvetlenül szükséges, hogy eljöjjön.

Hive

Dannevig J. St. D. Viktor,

a D. R. lvg.»

Mint előre gondoltam, Danneviget az ugynevezett dolgozó-házban (városi fogházban) találtam, kellemes társalgásba bocsátkozva egy féltuczat rendőrtisztviselővel, kiknek utánozhatlan grácziával és jó humorral beszélte el mult esti kalandját. Sokkal jobban el volt mélyedve elbeszélésébe, sem hogy jöttömet észrevette volna, és én nem akartam félbeszakítani.

«Elgondolhatják, uraim» mondotta épen, szavait a legélénkebb taglejtésekkel kisérve — «milyen benyomást kellett hogy tegyen rám egy plebejusi ököl érintése gyöngéd államon. Valósággal, uraim, annyira meg voltam lepetve, hogy a szó szoros értelmében elvesztettem az egyensulyt. Mint önök kétségkivül magok is tudják, csak azt a jogot vettem magamnak igénybe, a mely mint szabad polgárt megillet, hogy tiltakozást emeljek azon féktelen oligarkhia rendszabályai ellen, mely ez idő szerint e szép város felett uralkodik. Esetem ugyanaz, a mi a Cajus Gracchusé volt, bár meg kell engedni neki is, hogy hasonló sors jutott osztályrészeül.»

«De ön ittas volt,» vágott közbe egy zord hang a hallgatóságából. «Ittas a sárga földig.»

«Ittas?» kiáltott Dannevig, méltóságteljes tiltó mozdulattal. «Mint müvelt és tapasztalt

melyben szintén takarékpénztári könyvek voltak 65,500 frtról. Ezt Röck az igazságügyminiszternek hagyta, hogy belátása szerint fordítsa igazságügyi jótékony czélra. Vadnay Károlynál, a magyar írók segélyegyletének titkáránál lepecsételt csomagban 3000 frt a segélyegylet és 2500 frt a csángók javára; a budapesti ügyvédi kamaránál 19,000 frt, elszegényedett ügyvédek, vagy ilyenek özvegyei és árvái segélyezésére. Ez összegek tulhaladják a 300,000 forintot.

Arany János szobra. A szűkebb pályázatnak melyet Arany szobrára *Zala* György és *Strobl* Alajos közt tűztek ki, vasárnap jár le határideje. Mindketten átdolgozták műveiket. *Zala* egyesitette két, pályázó szobrát, *Strobl* is tetemes átalakításokat tett A két szobor tervezet a tud. akadémiában lesz kiállitva, s hogy a hatást jobban meg lehessen itélni, háttérben a muzeum épületének festett képe is ott lesz.

Magyar tudósok Konstantinápolyban. Vámbéry, ki Korvinák után kutatott Konstantinápolyban a legelőzékenyebb fogadtatásra talált mindenütt. Konstantinápolyban volt *Fraknói* Vilmos apátkanonok is, a tud. akadémia főtitkára, s előtte olyan könyvtárak és levéltárak ajtajait is fölnyitották, melyekben eddig nem kutatott keresztény tudós.

A szultán, mint Konstantinápolyból irják,— Vámbéry kutatásait nagy érdeklődéssel kisérte. A szultán megbizásából a közoktatásügyi miniszteriumnak egyik magas állásu tisztviselője, Musztafa Resid bég volt kiküldve, hogy a magyar tudós kutatásait elősegítse és őt e téren minden tekintetben támogassa. A török lapok sokat foglalkoznak Vámbéryvel és Fraknóiva. *Vámbéry* Ármin tiszteletére az angol és olasz nagykövetek diszebédet adtak, a magyar kolonia pedig hangversenyt rendezett. A mulatságon jelen voltak *Fraknói* Vilmos, *Széchenyi* Ödön pasa, *Kunos* Ignácz nyelvész, stb. A hangversenyben a szultán első hegedüse és *Hetyei* magyar zongoraművész, Liszt tanítványa is részt vettek. A mult pénteki szelamlikot (a szultán templomba vonulását) *Vámbéry* kisérőivel a Jildiz-kjöszk egy ablakából nézte. A szultán szárnysegéde által üdvözöltette őket és közbe-közbe teát és frissítőket szolgáltak fel nekik az udvari szolgák. Nemsokára *Thaly* Kálmán is Konstantinápolyba érkezik. Vámbéryt a szultán a Medsidje-rend nagy szalagjával tüntette ki. Mint a «Times» konstantinápolyi levelezője jelenti, a szultán, mikor Vámbéryt fogadta, különösen kiemelte, hogy Vámbéry irodalmi müködése nagyban hozzájárult az izlam tanairól való helyes ismeretek terjedéséhez, a mely tanokról a külföldön oly helytelen fogalmak uralkodtak. Vámbéry és Fraknói e hó 27-én érkeztek vissza Budapestre.

A kis főherczeg vadászaton. József főherczeg fia, József Ágost főherczeg a napokban a csorbai tónál vadászott és sikerült is lelőnie egy zergét, az elsőt, melyet vadászaton ejtett el. A vadászat délután egy órakor végződött. József Ágost főherczeg fáradhatlan volt s könnyen mászta meg a sziklás, nehéz ösvényeket.

A félbemaradt szobor. Düsseldorfban szobrot akartak állítani *Heinenak* s a szoborbizottságnak tudvalevőleg a mi *királyménk* volt a legfőbb támogatója, a ki nagy kedvelője Heine költeményeinek. Heine iránt azonban nem nagyon lelkesülnek a németek. Párisban élt, s gunyolta a németek gyöngeségeit. A düsseldorfi szoborból sem lett semmi, a szoborbizottság félbehagyta müködését — és pedig Berlinből érkezett felsőbb kivánságra. Különféleképen kommentálták ezt a hirt; beszélték, hogy a német császár Heine költészetét illetőleg épen ellenkező véleményben van Erzsébet királynéval, nem tartja Heinét eléggé németnek arra, hogy neki mint költőnek szobrot emeljenek Düsseldorfban. A szobor bizottság azonban abban reménykedett, hogy Erzsébet királyné befolyására más utasítás érkezik nemsokára Berlinből. De ebben, ugy látszik, csalódtak. Berlinből ugyanis azt jelentik, hogy Erzsébet királyné határozottan visszavonult a szobor érdekében folytatott propagandától. Heine nővéréhez a királyné levelet irt, melyben kijelenti, hogy több felhozott okból kénytelen kedvencz tervének megvalósításáról lemondani.

Előfizetési fölhivás.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megujitására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

Negyedévre (október—deczember)

A Vasárnapi Ujság	2 frt — kr
A Vasárnapi Ujság a «*Világkrónikával*» *együtt*	2 « 50 «
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	3 « — «
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a «*Világkrónikával*» *együtt*	3 « 50

A «Politikai Ujdonságok»-hoz «Magyar Gazda» czim alatt két hetenként megjelenő **gazdasági lap van csatolva,** s ezenfelül **rendkivüli mellékletekkel is bővítve** a lapnak eddig is hetenként másfél s minden második héten két nagy ivre terjedő tartalma, mely a *Politikai Ujdonságokat* ez ideig is a legnagyobb és legtartalmasabb politikai hetilappá tette.

A «**Vasárnapi Ujság**» ujabban «*Női munka és divat*» czimű uj rovattal s jelentékenyen bővített tartalommal jelen meg.

Mind a két lapnak kiegészitőjéül szolgál a «*Világkrónika*» czímű képes heti közlöny, mely hetenként egy iven s számos képpel illusztrálva jelen meg.

T. előfizetőink sziveskedjenek az előfizetés megujitásánál, vagy a «Világkrónika» megrendelésénél czimszalagjukból egy példányt a postautalványra ragasztva beküldeni, s minden reklamációt és egyéb a szétküldésre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok
kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.

HALÁLOZÁSOK.

Röck Szilárd, a fővárosi törvényhatóság tagja, régi ügyvéd, több jótékony egylet elnöke és tagja, meghalt szept. 25-ikén 90 éves korában. Nemes lelkének állandó emléke marad az a fejedelmi bőkezűség, melylyel a hazafias, jótékony és körmüvelődési czélokról gondoskodott végrendeletében. Életében is sokat adakozott, minden feltünés nélkül; sokszor határozottan kikötve, hogy ne említsék: ki adta. Röck Szilárd 1779-ben született Fejérmegyében. Pesten kezdett ügyvédkedni, s mint a Beniczky, Podmaniczky és Majthényi családok jogtanácsosa általánosan tisztelt nevet vivott ki magának az ügyvédi karban. Később visszavonult az ügyvédkedéstől s azóta a közügyeknek szentelte tevékenységét A mult év őszétől kezdve folyton gyöngélkedett és azóta alig hagyta el szobáját. A kerepesi-ut 11. számu ház egyik szerény udvari lakásában lakott. Az utolsó napokban Pál öcscse ápolta hiven és odaadással. Az ő karjaiban mult ki végelgyengülésben. Halála a fővárosban mindenütt nagy részvétet keltett, s több közintézet kitűzte a gyászlobogót. A főváros közgyülésén Ráth Károly főpolgármester a legmelegebb szavakkal jelentette be Röck halálát. A fővárosi tanács a kerepesi uti temetőben Arany János sirja közelében dísz-sirhelyet adott a jótékony férfiu pihenőjéül.

A temetés szept. 27-ikén a legnagyobb részvét közt ment végbe. Nagyszámu előkelő közönség gyült össze a végtisztességre. Ott volt Fabiny igazságügyminiszter, Beniczky Ferencz államtitkár, Sárkány József a kir. tábla alelnöke, Hódossy Imre az ügyvédi kamara elnöke, Klinger István egyetemi rektor, Ráth főpolgármester, Kamermayer polgármester, Horváth János, Matuska alajos, Nagy Lajos, Kun Gyula tanácsosok. Koszorukat számos jótékony egyesület küldött, s azokat csak külön kocsin lehetett elhelyezni. A beszentelést Krizsán józsefvárosi lelkész végezte.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Ifj. Perczel Mór, Perczel Mór 1848—48-iki honvédtábornok fia, a magyar államvasutak budapesti üzletvezetőségének főnöke, ki még egész fiatalon franczia vasutaknál is szép állást töltött be, hosszabb utazásokat tett Amerikában, Braziliában; a magyar államvasutak szolgálatába 1871-ben lépett, s Miskolczon, Szabadkán Kolozsvárt volt üzletvezetőségi felügyelő, a tavasz óta pedig Budapesten, 40 éves korában. — Fába Zsigmond, Barsmegye egyik legrégibb tisztviselője, a lévai járás főszolgabirája, Kis-Sallón. — Szijártó Antal, Mármarosmegye közgyámja, volt honvédőrnagy, a legvitézebb katonák egyike, 71 éves, M-Szigeten. — Katáng György, 1848—49-iki honvéd hadnagy, ki hatvanad-magával hat napig védte a brassói fellegvárat a több ezer főnyi orosz sereg ellen, de segélyt nem kapván, kénytelen volt kapitulálni s fogságba esett; kiszabadulása után sokáig rendőrkapitány volt Bereczken, hol 72 éves korában hunyt el. — Ifj. Végh György, 36 éves, Puszta-Szentkirályon. — Miksits Károly, fővárosi polgár és törvényhatósági bizottsági tag, több ház tulajdonosa, 74 éves. — Karagyena Mihály, országos levéltári hivataltiszt, volt tanfelügyelő, ki a lipótmezei szomoru intézetben végezte életét, 46 éves korában. — Apáthi Károly, Bikás köztiszteletü evangelikus lelkésze, életének 56-ik, lelkészkedésének 28-ik évében. — Csalay Albert, Hunyadmegye törvényhatósági bizottságának tagja, 63 éves, Szászvároson. — Szüts Ferencz, Szeged város hatóságának tagja, derék polgár, 70 éves. — Droppa Dániel, 75 éves, Rozsnyón. — Schlösser Gusztáv, Nagy-Várad tekintélyes polgára, Budapesten. — Mannó Szilárd, 44 éves, Nyiregyházán. — Csukássy Tibor, Csukássy Károly győri kir. közjegyző fia.

Özv. Bubla Ágostonné, szül. Sághy Jozefa, Bubla Ferencz budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró édes anyja, 64 éves, Budapesten. — Özv. Padp Jánosné, Hátszegvidék egyik tisztelt agg urnője, Nagy-Pestényben. — Kabdebó Kálmánné, szül. Ányos Józsa, 30 éves, Radnán. — Horváth Simonné, szül. Laboner Eufemia, kir. ügyész neje, 42 éves, N.-Szebenben. — Papolczy Károlyné, szül. Hencz Eszter, ref. lelkész neje. 53 éves, Szatmárhegyen. — Özv. Babocsay Jánosné, 57 éves, P.-Kovácsiban. — Kudar Antalné, szül. Szekér Eszter, városi főpénztárnok neje, 37 éves, Kecskeméten. — Karancsy Emilia, 57 éves, Pozsonyban.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

S. B. Elég csinos, bár lehetne csinosabb is. Az «ily alkalommal» inkább hirlapi mint költői styl. A «minthogyha» disztelen az egyszerűbb «mintha» helyett. A «legnagyobbak» helyett első izben «legjobbak» kellene — az eredetiben is igy van. Oly költőnél, mint H., a legcsekélyebb apróságra is vigyázni kell.

Visszahivás. Zándor búja. Rímei nagyon jók: rhytmusa fogyatékosabb; tartalma a legsekélyesebb.

N. K—cs. Az egyik (Mondd meg . . .) már járt nálunk; azok közt volt, a melyek közt legelőször válogattunk. A másik meg nagyon gyenge; össze nem illő részekből van egybetoldva.

Levéi a jókhoz. A lyrai költés alapja természetesen az egyéni, a személyes; de azt általános érdekűvé kell tenni s ha az olvasó nem tudja magát a költő helyzetébe beletalálni és annak egyéni érzelmeit vagy személyes tapasztalatait magáévá tenni: a vers nem ér semmit. Lehet, hogy azok a jók, kikhez e költemény intézve van, ha a szerzőt és viszonyait ismerik s érdeklődnek iránta, e költeményt is élvezhetik. De az olvasó közönség nem fog érdeklődni a nagyon specziális vonások iránt és annálfogva élvezni sem fogja azok rajzát.

Emlékezés. Kezdetleges — minden tekintetben gyarló — kisérlet.

SAKKJÁTÉK.

1512. sz. feladvány. Obermann J.-től.

Sötét.

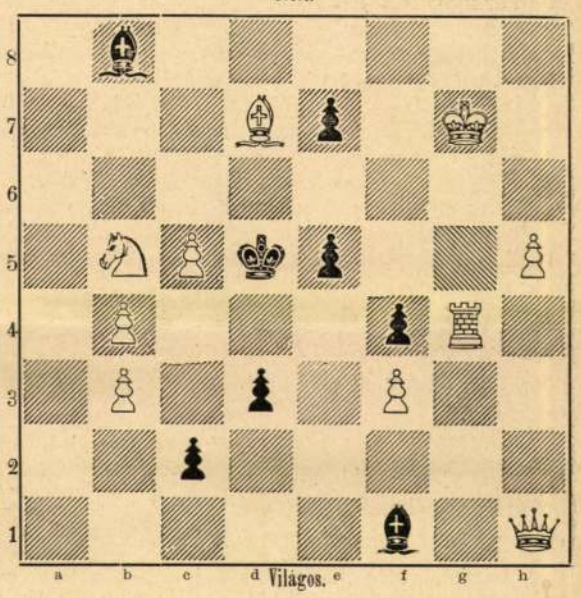

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1506. sz. feladvány megfejtése.

Obermann J.-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a. Sötét.*
1. Hd1—c3	Hg3—f5 (a)	1.	H:3—h5 : (b)
2. Hd7—5:	t. z.	2. Vh6—h5 :	stb.
3. Me. fele. mat.			

b.		*c.*	
1.	Fa6—t. sz (c)	1.	Fa7—[illegible]8 ( )
2. Hd3—b5 +	stb.	2. Vh6—b6 +	stb.

d.		*e.*	
1.	b5—b4 (e)	1.	e5—e4
2. Vh6—g7	stb.	2. Vh6—g7 +	stb.

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Az Erkel-sakktársaság nevében:* Exner Kornél. — *Tarnóczon:* Németh Péter. — *Miskolczon:* Rudnyánszky Géza. — *A pesti sakk-kör.*

HETI NAPTÁR. Október hó.

Nap	*Katholikus és protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
30 V.	G 19 Jero. áld.	G 18 Jeromos	18 B 14 Eu. pk.	25
1 H.	Remig. pk. hv.	Remigius	19 Trófim vt.	26
2 K.	Leodeg. pk. v.	Volrád	20 Eusz. és Te.	27
3 S.	Kandid vt.	Jairus	21 Kod. és Jón.	28
4 C.	Assisi Fer. hv.	Ferencz	22 Fóka pk. vt.	29
5 P.	Placzid vt.	Placzid	23 Sz. Ivá. fog.	30 R.-Ch.
6 S.	Brúno hv.	Frigyeske	24 The. sz. vt.	1 S. Mar.

Holdváltozásai ● Ujhold 5-én 3 óra 50 pk. d. u.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg G. Zürichben, selyemgyári raktára (cs. és kir. udv. szállító). **Magánzóknak** előnyös beszerzési forrás bármely nemű fekete, fehér és színes **selyem kelmékre.** Minták póstafordultával. Kettős levéldij. ☞ Atlagos raktár körülbelül 8000 darab.

Kun Róbert titkár «Pogány Ádám emlékezeté»-nek szentel pár sort, ugyanő közöl terjedelmes adalékokat a «Hóra-lázadás történetéhez», egykoru jelentéseket, iratokat, sat. Dr. Sólyom Fekete Ferencz másodelnök több értekezéssel szerepel. Téglás Gábor Dáczia helyrajzával, Soós Antal hunyadmegyei czéhdiplomákkal foglalkozik. A kötet 1 frt 50 kron kapható a titkárnál.

A «Paedagogiai Plutarch», a jelesebb paedagogusok életrajzai»-ból a 19—20. füzet jelent meg, Orbók Mór szerkesztésében és Drodtleff Rudolf kiadásában, Pozsonyban. Öt életrajz és arczkép van benne: Vajdafy Gusztáv fővárosi igazgató tanitóé, Mennyey József vasmegyei tanfelügyelőé, Melháné Szaák Lujza fővárosi tanitónőé, Szebesztha Károly zólyomi tanfelügyelőé és Goerth József német paedagogusé. A füzet ára 40 kr.

Három iskolai könyv hagyta el a sajtót Kolozsvártt Léhmann és Baldi kiadásában. Mind a három kereskedelmi iskolák számára készült, s a szerzők tanárok, kik a könyveket gyakorlati tapasztalatok alapján és a legujabb tanterv szerint irták. *Kereskedelmi számtan* az egyik, a középfoku kereskedelmi iskolák (akademiák) első osztálya számára, irta dr. Veress Vilmos kolozsvári keresk. akademiai tanár; ára 1 frt 20 kr. Ugyane szerző műve a másik könyv: *Öt számjegyü logarithmus tábla*, a természetes számok Brigg féle logarithmusai 1-től 1000-ig; végül utasitás a logarithmusi tábla használatára. Második kiadás s ára 40 kr. Harmadik könyv: *A pénzügytan alapvonalai*. keresk. középiskolák harmadik osztálya számára, irta Léhmann Róbert kolozsvári keresk. akadémiai tanár. Ára 60 kr.

Uj zeneművek. A Harmonia budapesti zeneműkiadó részvénytársulat kiadásában megjelent: «Aglája keringő» «A kis hadnagy» operetteből zongorára, ára 1 frt 20 kr. — «Két nyárfa közt kisütött a holdvilág» és «Mindenkinek van az égen csillaga» czim alatt két eredeti magyar dal jelent meg énekhangra vagy zongorára Gosztonyi Bélától. Ára 80 kr.— Serly Lajostól két uj zeneműjelent meg zongorára: «Marcsa és Mariska» csárdás, (Blaha Lujzának ajánlva), és «Cécile», (Munkácsy Cécile asszonynak ajánlva); mindkettőt Kranz A. adta ki Hennburgban; az elsőnek ára 1 mark, a 2-iknak 80 fillérig.

Uj opera. *Csiky* Gergely opera-szöveget ir Arany «Toldi szerelme» után. Az opera czine is *Toldi* lesz, s két felvonása már elkészült. A zenét *Mihalovich* Ödön irja.

A népszinházban szept 22-ikén mutatták be az őszi idény első ujdonságát, egy franczia énekes bohózatot, melynek «*Szedte-vette nagysám*» a czime, szövegét Jaime és Duval, zenéjét Vasseur irta.

A «Szedte-vette nagysám» czimet Juliette, egy pajkos fiatal lány érdemli ki, mert nagybátyjától, az ezredestől megtanult szedtevettézni. A nevelő intézetekben sem türik pajkosságai miatt. A legutolsóból azért tiltották ki, mert egy fiatal katonatisztet láttak a zárdafalán átugrani. Pedig Juliette ártatlan volt ebben. A tiszt egy szende barátnőjétől bucsuzott el, ki másnak menyasszonya. Juliette fejébe veszi, hogy megmenti barátnőjét a kellemetlen vőlegénytől, s mialatt mindent elkövet az ellen, magát égeti meg a tűz, bele szeret barátnője vőlegényébe. Persze mindennek jó vége lesz. A főszerepet Pálmai Ilka nagy kedvvel, élénk tréfákkal játszotta. A másik női szerep kevésbbé sikerült Bácskai Julcsa kezében. A férfi szereplők: Kassai, Szirmai, Hunyadi hatással játszottak.

A budai szinkörben Krecsányi Ignácz szintársulata szept. 25-ikén fejezte be az előadásokat a «Peleskei nótárius» bohózattal. A társulat innen Temesvárra megy. Krecsányi szintársulata a legjobbak közül való, melyek a krisztina-városi szinkör viszontagságos nyarát végig küzdötték. Játékrendje is elég változatos volt, de azért a közönség nem részesitette nagyobb figyelemben, mint a gyöngébb társulatokat, melyeknek szintén üres nézőtér jutott. E szinkörben évről-évre ugyanegy a tanulság. Távol esik, s a közönség épen a meleg nyári napokban, nem szánja rá magát, hogy lánczhidon, alaguton keresztül megtegye a hosszu utat. Igy évről-évre egy-egy szintársulat hajótörését okozza a krisztinavárosi zátony.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orsz. régészeti és embertani társulat szept. 25-ikén kezdte meg ismét üléseit.

Pulszky Ferencz foglalta el az elnöki helyet s ugyanő tartotta az első előadást. A tóti pusztai aranyleletet mutatta be. A nemzeti muzeumban látható ugynevezett ozorai lelet 17 évvel ezelőtt került oda; aztán napfényre jött annak másik fele is. Ez a lelet pör tárgyát képezte és csak 17 év eltelte után intézték el véglegesen ez ügyet. A lelet egy lócsontváz, egy férfi és egy női csontváz mellett feküdt, valószinűleg egy avar főnök sirjában. Dr. *Kuzsinszky* Bálint az őskori bronzeszközök ornamentikájáról érkezett. Ez annyival inkább figyelemre méltó, mert e korban a mai nagy művészetek, a festészet és szobrászat ugyszólván ismeretlenek voltak. Utána dr. *Szendrei* János titkár a mult nyáron eszközölt régészeti kutatásról és ásatásairól tett jelentést. Ezek során különösen kiemelte gróf Szirmay Alfréd szirma-besenyői őskori leleteit, a melyeket a legfontosabb hazai őskori leletek közé sorol és a besenyők vagy az ős magyarok emlékeinek tart. Borsodi utja alatt ásatásokat eszközölt a Muhi pusztán, honnan kigyófejes bronz karpereczet, török kardot és egyéb régiségeket mutatott be. Jelenti továbbá, hogy Pozsonymegyében a detrekő-szentmiklósi csontbarlangot megásatta, és ez alkalommal az ősmedve számos csontvázára akadt. Végül jelentést tett Zalamegyében Sümegen és Csabrendek határában eszközölt ásatásairól, bemutatta az ott talált hamvvedreket, a bennök talált ékszerekkel együtt.

A heraldikai és genealogiai társaság közgyülése október 25-ikén lesz. Az e hó 27-iki havi ülésen b. *Radvánszky* Béla elnök megemlékezett Deák Farkas elhunytáról, ki a társaság egyik alapitója volt. Értekezést dr. *Komáromy* András olvasott föl az Illésy-család nemzedékrendjéről. Az 1633-ban nemességre emelt család kiválóbb szeplőiről emlékezett meg. Közülök több nagy-kun kapitány volt; az utolsó nagy-kun kapitány is (Illésy Sándor) e családból való s 1886-ban halt el.

A nemzetközi iroda'mi kongresszus, mely Velenczében ülésezett, s melyet jövő évre a Petőfi-társulat Budapestre hivott meg közgyülésre, *Páris* városában tartja jövő évi gyülését.

A «Jó-szív» egyesület most már sürün osztogatja a segélyeket. A segélyre vagy kölcsönre szorulók azonban nem mindig a helyes uton nyujtják be kérvényöket, közvetlenül az igazgató választmányhoz intézvén azokat. A kérvények az egylet bizalmi férfiaihoz. illetőleg vidéki bizottságaihoz nyujtandók be, mert az ezek mellőzésével beküldött kérvények nem vehetők tárgyalás alá. Bizalmi férfiak illetőleg vidéki bizottságok vannak pedig: Arad, Békés, Bihar, Borsod, Csongrád, Heves, Hont, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Pest, Szabolcs, Szatmár, Torontál és Zemplén megyékben.

Az erdélyi közművelődési egyesület lobogója. Az E. M. K. E. elhatározta, hogy egyleti lobogót készittet s annak költségeit a *magyar hölgyektől* kivánja beszerezni. Ezért felhivást intéz Magyarország leányaihoz, hogy e czélra bármily csekély összeget adakozzanak.

A fölhivás, melyet gróf Bethlen Gábor egyleti elnök és Sándor József titkár irtak alá, kiemeli, hogy az E. M. K. E. lobogóját a nőiség kultuszának szimboluma: a Boldogságos Szűz képe fogja disziteni. Ez jelezni fogja egyszersmind azt is, hogy «Magyarország védasszonya a nő, ki az erkölcs s igy a nemzet.» Ezt a lobogót tehát, ugymond a fölhivás, Magyarország asszonyainak kell összeadniok! Az összeget külön fogják kezelni s ha több foly be. mint a zászlóra kellene, a fölöslegből tartalék-alapot létesitenek. Az E. M. K. E. egyidejűleg kérést intézett az összes törvényhatóságokhoz s pénzintézetekhez is. A megyéket, városokat s községeket arra kéri, hogy lépjenek az E. M. K. E. tagjai sorába; a pénzintézeteket pedig arra, hogy beszámoló közgyüléseiken ne feledkezzenek meg az E. M. K. E.-ről sem. A hatósághoz intézett kérésben ki van mutatva az is, hogy az ország 63 megyéjéből eddig csak 19 tagja az E. M. K. E.-nek; 146 várostól csak 60; és 12,665 kisebb községből meg 7051 pusztából csak 74.

A Kisfaludy-társaság szept. 26-ikán nagy számu hallgatóság előtt tartotta felolvasó ülését *Gyulai* Pál elnöklete alatt.

Beöthy Zsolt titkár bejelentette, hogy a társaság egykori elnökének. b. Jósika Miklósnak arczképe lemásoltatván, annak költségeit b. Jósika Samu fedezte. Ezért jegyzőkönyvileg is köszönetet mondottak neki, minthogy pedig a lemásoltatás költsége felülmulja az alapitó összeget, egyuttal alapitó taggá választatott. meg. Bezerédj Istvánné a társaságnak 2000 forintot hagyományozott. A jelentések után *Dalmady Győző* olvasta fel «Honvédsirok az isaszegi erdőben» czimű hazafias költeményét. A magaslatok egyikén, az erdei ut mellett van a három sirdomb, s napfény játszik a sirokon. «Tán nem is napfény — mondja a költemány — tán az örök dicsőség sugara». A tetszéssel fogadott költemény után Beöthy Zsolt olvasta föl *Imre* Sándor «A néphumor a magyar irodalomban» czimű nagyobb művének általános bevezetését. Jellemezve van ebben a néphumor, az egészséges néptréfa. A nép a királyokat is tréfákkal dicsőiti, például Mátyás király a nép ajkán nemcsak igázságos, hanem egyszersmind elmés. S minden igaz költő szeret meriteni a nép lelkéből. Igy tréfákra is a nép tanitá a világ legelső költőit. Példa rá Shakespeare, bohóczaiban, szolgáiban; példa rá Goethe a «Faust»-ban. A mi Mikes Kelemenünk is meritett a néphumorból. Arany és Petőfi tréfáikban a nép tanitványai voltak. — *Endrődi* Sándortól Vadnay Károly öt költeményt mutatott be s a közönség megtapsolta azokat. Végül *Bartók* Lajos r. tag egy jelenetet olvasott fel az e napokban szinre kerülő «Thurán Anna» czimű történeti drámájának IV. felvonásából, mire az ülés véget ért. A felolvasásokat zárt ülés követte, melyben Reviczky Gyula költemény-kötetéről mutatták be Imre Sándor birálatát, ki a gyüjteményt szintén kiadásra méltónak itélte.

MI UJSÁG?

A király e hó 26-ikán este utazott el Gödöllőről Bécsbe, hol most *György* görög király is időzik.

Stefánia trónörökösnő jelenleg Görögországban időz. Megtekintette a korinthusi szoros átmetszésének munkálatait is.

Vilmos német császár október 3-ikán érkezik Bécsbe, hol ekkorra a királyi család tagjai mind együtt lesznek, s Stefánia trónörökösné is megérkezik keleti utazásából. Vilmos császár okt. 5-ikéig marad Bécsben, mikor is a királyunk meghivására a mürzstegi és neubergi nagy vadászatokra rándul le. E vadászatokon valószinüleg Albert szász király is részt vesz. Okt. 9-én Vilmos császár Rómába utazik az olasz király látogatására. A német császár bécsi tartózkodása alatt nagyobb udvari ünnepélyek a családi gyász miatt nem lesznek.

Gr. Csáky Albin vallás és közoktatásügyi miniszter szept. 25-ikén tette le az esküt ő felsége előtt, Gödöllőn. Az eskü szövegét Pápay udvari tanácsos olvasta föl.

Jótékonyság. A jótékony czélu alapitványok a nemes érzés és vagyonosság bizonyságai, s mindig összeköttetésben állanak a közszellemmel. Fejlett, nagy nemzeteknél a nevelésügy, az emberbaráti czélok évről-évre biztosan számitanak a nagyobb alapitványokra és nem is csalódnak. Nálunk sem hiányzanak, a kik e czélokat gyámolitják. Most is két nagyobb jótékony intézkedést jegyezhetünk föl, Budapestről és Kolozsvárról. Egy fővárosi agg polgár, *Röck* Szilárd végrendeletében nagy vagyona nagyobb részét, mintegy *háromszázezer forintot* hagyta jótékony czélokra. Kolozsvártt pedig egy *névtelen* jóltevő *negyvenkétezer forintos* alapitványt tett.

A *kolozsvári alapitó* az erdélyi református egyház pénztáránál tette le a 42,000 forintot, mely egy ideig érintetlenül kamatoztatandó s mihelyt egy meghatározott alapösszegre növekszik, a következő, az alapitvány-levélben körvonalozott czélok elősegitésére s részben megvalósitásra lesz forditva: a székely kivándorlásnak az erdélyi megyékbe való terelésére, a moldvai és bukovinai csángók betelepitésére s főkép egy Nagy-Enyeden fölállitandó árva- és szeretetház létesitésére. Az alapitvány feletti rendelkezésre, a református, katholikus és unitárius püspökökből s egy-egy református, katholikus és unitárius világi főgondnokokból álló bizottság lesz hivatva, egy másik ref. főgondnok, mint elnök, vezetése alatt.

A Budapesten elhunyt *Röck Szilárd* 300,000 frtos hagyománya jótékony intézetek és egyesületek közt oszlik meg. Ezek: a fővárosi szeretetház, a Mária apácza-intézet, a váczi siketnéma intézet, a hirlapirók nyugdijintézete és segélyegyesülete, a csángó magyar iskolák, a csángók telepitése, a Mária-Dorottya-egyesület, a szabadság oszlopa. az országos nőipar-egyesület, a Rókus-kórház, a tanitók országos árvaháza, a hajléktalanok menhelye, az ügyvédi kamara, az Eötvös-alap, a festészeti tanfolyam nők számára, a tanitónők menedékháza, két stipendium az egyetemen, a szegény gyermekeket ápoló egyesület, a budapest gyermek-menhely, a rabsegélyző egyesület, a magyar képzőművészeti társaság, a rajz és festészet terén működő magvar nők, az önkéntes mentőegyesület, a munkaképtelen irók segélyezése, stb. Ezeken kivül Röck 36,000 frtot hagyott az igazságügyminiszterre egy közhasznu czélra, 50.000 frtot a fővárosi tanácsnak egy, a végrendeletben benn foglalt s eddig nem ismert czélra, 32,000 frtot egy női kórház alapitására és 4000 frtot egy gyermekparknak a fővárosban létesitésére.

Rökk még 1885-ben egy csomagot adott át Kamermayer polgármesternek azzal a kiötéssel, hogy csak halála után bontsák föl. Ez most felbontatván, 120,000 frtról szóló takarékpénztári könyveket találtak benne. Az összeg a jótékony intézeteket illeti. Két kisebb csomagra az van följegyezve, hogy halála után félév mulva bontandó föl. Ezt tehát most nem bontandó föl, de ismeretes, hogy további 50,000 frtról intézkedik, több jótékony czélra.

Röck még több helyen tett le csomagokat, melyeket most bontottak föl. Igy Fabiny Teofil igazságügyminiszter is kapott egy lepecsételt csomagot,

Kellem[illegible] elkábítja őket a sztaretsz hoditó be[illegible]yása. Valami ujat, valami váratlant találnak abban, hogy egy tudatlan muzsik elterpeszkedve a karosszékben, a legelső szavakat, amelyek az eszébe jutnak, kiköpödi előttük. Ez fölizgatja az idegeiket, kitölti az idejüket, sőt talán hisztériás elragadtatással teliti őket . . . És ez a muzsik nemcsak az asszonyi gyengeséggel játszik: az egész országot bolonddá tartja, milliók sorsával játszik, szerencsétlenségbe viszi egész Oroszországot, a cárjával együtt.

Visszaemlékeztem a Dimitrij Pavlovicscsal való beszélgetésemre, aki azt állitotta, hogy a cár elméjét bóditó szerekkel tompitják el. Véletlenül nem ő volt az egyetlen, aki nekem ezekről a bámulatraméltó tibeti füvekről beszélt. *Raszputin nagyon barátságos viszonyban volt egy bizonyos Badmaevvel, aki ebben az időben Szentpétervárott tartózkodott. Badmaev, aki Tibetből származott, diplomás orvosnak adta ki magát, azonban nem szerezte meg azokat a képesitéseket, amelyeket az orosz törvények ebben a tekintetben előirnak. Titokban kezelt betegeket. Meglehetősen drágán mérte a tanácsát és azokat az orvosszereket is, amelyeket ő maga kotyvasztott.* (Oroszországban nem szokásos az, hogy a doktor maga készitse el az orvosságot a páciense számára.) Tekintélyes vagyont gyüjtött össze ilyen módon. Kuruzslás cimén több izben eljárást inditottak ellene, azonban ennek dacára Szentpéterváron maradt és tovább folytatta titkos rendeléseit, amelyeken hiszékeny emberek kérték a tanácsát.

Nagyon nehéz volna megmondani, hogy Badmaev csakugyan igazi tibeti láma volt-e, aki járatos volt a tibeti orvosi tudomány minden titkában és aki a különböző növények sajátságait évszázados tudomány tapasztalatai alapján ismerte; vagy nem volt más, csak egy ravasz sarlatán, aki felületesen elleste hazája orvosi tudományát. Életmódja tipikus kalandornak mutatta őt, még pedig a legaljasabb fajtából valónak, aki csak a pénzzel törődik.

Nagyon jó viszonyban volt a földalatti Szentpétervár legaljasabb söpredékével. Igy például a hirhedt hamiskártyással, Manusevics Manuilovval és Andronikov herceggel, akinek a sötét intrikái és szédelgései teljes napfényre jutottak a forradalom után.

Badmaev minden igyekezetével azon volt, hogy politikai befolyásra tegyen szert s amint Raszputin szerepet kezdett játszani Carszkojeszeloban, a tibeti kalandor időveszteség nélkül módot talált arra, hogy megismerje és szorosabb barátságba kerüljön vele. Azok a különböző háziszerek, amelyekkel Raszputin a cárt és a cárevicset gyógykezelte, minden bizonnyal Badmaev műhelyéből kerültek ki, aki kétségtelenül több, az európai orvosok előtt ismeretlen gyógyfü ismerője volt. A sötétlelkü tibeti és a még sötétebb lelkü sztaretsz kétségtelenül félelmetes szövetséget jelentett.

Ezekre a dolgokra gondoltam, mikor Raszputin könnyed és bizalmaskodó magatartását megfigyel-

a cselédje lett volna:

— Menj csak és nézd meg.

M. kisasszony föláll a székéről és engedelmeskedett neki. Egyáltalában nem látszott rajta, hogy Raszputin modora bántotta volna Csakugyan Raszputint kérték a telefonhoz. Egészen rövid beszélgetés volt, utána Raszputin komornak és rosszkedvünek látszott. Mogorván bucsuzott és elsietett.

Ez a második találkozás kételyekkel teljes kedélyállapotba ejtett. Elhatároztam, hogy nem hajszolok ujabb alkalmat arra, hogy vele találkozzam, most már megvárom, amig ő fejezi ki azt, hogy látni kiván engem.

Ugyanennek a napnak az estéjén levelet kaptam M. kisasszonytól. Ebben a levélben Raszputin nevében bocsánatot kért azért, hogy hirtelen távozásával megszakitotta beszélgetésünket és meghivott, hogy másnap ugyanabban az órában G.-ék házában találkozzam vele. A sztaretsz kivánságára M. kisasszony ezután arra kért, hogy hozzam magammal a gitáromat, mert Raszputin nagyon szerette a cigánydalokat s megtudva, hogy énekelni szoktam, kifejezte azt az óhaját, hogy meghallgathasson.

Láttam, sikerült fölébresztenem az érdeklődését és ő is közelebbi érintkezésbe szeretne velem kerülni. Nem haboztam G.-ék meghivásának az elfogadásával, mert a legnagyobb fontosságot tulajdonitottam a sztaretsz-szel való legközelebbi találkozásomnak.

A megjelölt órában ott voltam. Magammal hoztam a gitáromat Mint az első alkalommal, most is Raszputin előtt érkeztem. Fölhasználtam az alkalmat és megkérdeztem M. kisasszonytól, a szent ember miért távozott előző nap olyan hirtelen?

— Közölték vele, hogy egy fontos ügyben kedvezőtlen fordulat következett be, — felelte a leány. — Most azonban, hála Istennek, már minden rendbejött. Grigorij Efimovics haragra lobbant, rájuk támadt, megijesztette őket és rendbe jött minden.

— Hol történt mindez? — kérdeztem.

M. kisasszony hallgatott. Láttam, nem szivesen felel, én azonban makacskodtam.

— Carszkojeszeloban — felelte később erősen vonakodva, — nem mondhatok semmi többet. Nemsokára maga is hallani fog a dologról.

Nemsokkal később megtudtam, az az ügy, amely igy érdekelte Raszputint, Propotov belügyminiszteri kinevezése volt. Raszputin pártja mindenáron keresztül akarta hajszolni ezt a kinevezést, a cár azonban nem akart beleegyezni a dologba. Azonban elég volt az, hogy Raszputin elmenjen Carszkojeszeloba és amint ezt M. kisasszony kifejezte, „haragra lobbanva, rájuk támadjon", amire minden ugy lett, amint akarta.

— Tehát ön is résztvesz a miniszterek kinevezésében? — kérdeztem M. kisasszonytól.

Elpirult és némi zavarral felelt:

— Mindnyájan segitségére vagyunk Grigorij Efimovicsnak, ha alkalom van rá, kiki a maga tehetsége szerint. Végre is nagyon nehéz volna, hogy

A nagykőrösi hősi halottak emlékszobrának leleplezése.

Zala György.

Nagykőrös, junius 12. Horthy Miklós kormányzó vasárnap délelőtt *Nagykőrösre* érkezett és résztvett a város 1011 hősi halottja emlékszobrának leleplezési ünnepélyén. A kormányzó *Preszly Elemér* főispán, *Agorasztó Tivadar* alispán és *Dezső Kázmér* polgármester üdvözlő beszédére adott válaszában hangsulyozta, hogy Nagykörös lakói egészséges üzleti szellemükkel egész Európában nevet szereztek a magyar zöldség- és gyümölcstermelésnek.

Az üdvözlések után az államfő a hősök terére hajtatott, amelynek bejáratánál hatalmas diadalkapu állott. A szobor jobboldalán felállitott diszsátorban a kormányzón és kiséretén kivül *József* kir. herceg, *Albrecht* kir. herceg, *Zsitvay Tibor*, a képviselőház elnöke, gróf *Csáky Károly* honvédelmi miniszter, valamint *bulcsi Jánky Kocsárd* lovassági tábornok, a honvédség főparancsnoka is helyet foglaltak.

Gróf *Ráday Gedeon* üdvözlő szavai után a kormányzó mondott beszédet.

— Messze idegen országban alusszák örök álmukat a hösök, — mondotta többek között — de itt él közöttünk az ö áldott emlékük, amelyet soha el nem muló hálával és kegyelettel ápolunk. A hálát és kegyeletet hivatott hirdetni ez a szobor is, amely 1011 hős magyar dicsöségét sugározza ki az Alföld kalászos rónaságai felé. Itt, az ösi kollégium falai között tanitotta egykor a haza szeretetére a nagykörösieket Arany János, aki Toldijában megalkotta a magyar vitézség, becsület és önfeláldozás ragyogó eszményképét és hosszu évtizedek mulva Nagykörös fiai, az 1011 magyar hös, mint megannyi Toldi Miklós harcolt, küzdött, nem ismerve félelmet, megalkuvást, gyengeséget. Ne felejtsük, hogy az ö emlékük sulyos kötelességeket is ró reánk. *Nem elég könnybeborult szemmel emlékezni, hanem folytatni kell az ő küzdelmüket. Ma nem karddal, fegyverrel, hanem becsületes, kitartó munkával ugyanezért a szent célért, amelyért ők vérüket ontották.*

A kormányzó hosszantartó éljenzéssel fogadott beszéde után lehullt a lepel a szoborról, *Zala György* alkotásáról, amely Hungária istenasszonyt ábrázolja babéraggal a karján, amint a hösök márványbavésett nevére tekint.

Preszly Elemér főispán mondott ezután nagyhatásu ünnepi beszédet, majd a református egyház, a katolikus egyház és az izraelita hitközség papjai áldották meg a szobrot. Az emlékművet Dezső Kázmér polgármester vette át a város közönsége nevében. Hangsulyozta, hogy a város soha sem fog megfeledkezni a hősi halottak hitveseiről és árváiról. Az első koszorut *Magasházy László* alezredes helyezte a szobor talapzatára a kormányzó nevében. Ezután *József* kir. herceg tette le koszoruját.

— Egy drága koporsótól, — mondotta — jó anyám koporsójától jöttem, hogy mint volt hadvezér koszorut helyezzek ugy a magam, mint Albrecht öcsém nevében 1011 szeretett bajtársam koporsójára.

József kir. herceg helyezte el a Magyar Tudományos Akadémia koszoruját is, majd gróf *Csáky Károly* honvédelmi miniszter a kormány koszoruját, *Jánky Kocsárd* lovassági tábornok pedig a honvédség koszoruját tette le az emlékmü talapzatára.

A hösök szobrának leleplezése után 300 teritékes diszebéd volt, amelyen gróf *Ráday Gedeon* a kormányzóra, *Patonay Dezső* ref. lelkész pedig *Albrecht* kir. hercegre mondott felköszöntöt.

A kormányzó délután továbbutazott Örkény felé.

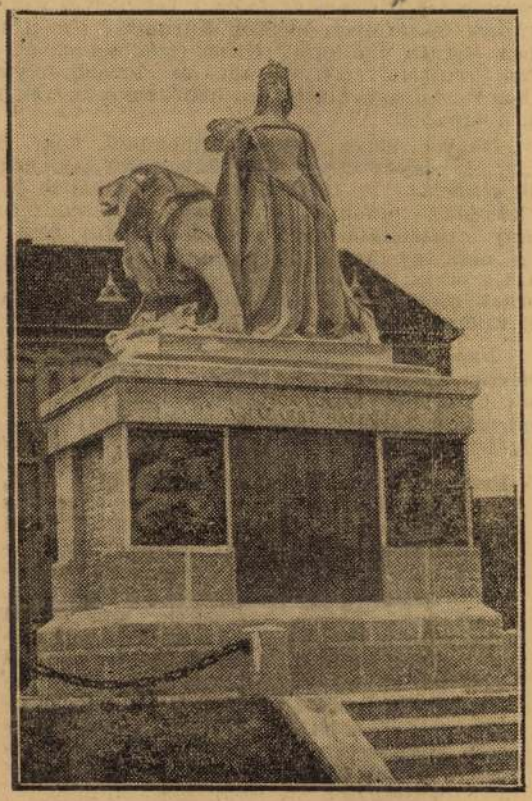

A nagykörösi hősi halottak emlékszobra, amelyet vasárnap lepleztek le a kormányzó jelenlétében.

SPORT

Csütörtökön kupadöntő!

A Ferencváros betegei Pataki kivételével már egészségesek. Ujpest a pünkösdi csapatát állítja ki, de lehet, hogy még javít is rajta

(*A Magyarország tudósitójától.*) Mielőtt a tavaszi futballszezón »*ha a vége jó, minden jó*« felkiáltással lezárulna, a magyar futballnak a bajnokság után a legnagyobb slágere, a Magyar Kupa döntője gyüjti össze még egyszer teljes számban a futball híveit.

A *Ferencváros*, a ligabajnok kerül itt ismét szembe a második helyezettel, *Ujpesttel*. De nemcsak ez a körülmény adja meg a meccs érdekességét, hanem az is, hogy a Ferencváros a pünkösdi mérkőzéseken súlyos, 3:0 arányú vereséget szenvedett Ujpesttől s ezzel a vereséggel esett ki a kupából.

Mint egy fájó égési seb, izzik ez a 3:0-ás vereség minden igaz »franzstadti« lelkében. *A Ferencváros megfogadta, hogy nem tér nyugovóra addig, míg ezt a »szégyenfoltot« le nem törülte bajnoki pajzsáról.*

Készülődésről, kemény tréningről persze nem igen lehetett szó. Hiszen a Ferencváros csapatának a pünkösd után az volt a legfőbb gondja, hogy a betegeit talpraállítsa.

Jelenthetjük, hogy ez sikerült is. *Bukovi* gyomra rendben, *Hungler* ínhúzódása elmult, *Turai* megdagadt lába lelohadt. Csak Pataki térdsérülése nem gyógyul, ő még a kupadöntőn sem játszhat.

Az Ujpest is pihentetéssel kúrálta ki csapatának pillanatnyi visszaesését. *Pünkösd óta nem látott labdát az ujpesti csapat.* Ujpesten mindenki bízik abban, hogy friss és labdaéhes lesz mindenki s a csapat végre *négy kupadöntő elvesztése után Ujpestre viszi a legnagyobb magyar futballtrófeát.*

A mai hirek szerint a Ferencváros összeállítása ez lesz:

Amsel
Takács Hungler II.
Fuhrmann Bukovi Obitz
Rázsó Turai Dán Schlosser Kohut.

Ezzel szemben Ujpest összeállítása attól függ, hogy Wilheim I. harcképes lesz-e vagy sem. Ez a mai délutáni tréningen válik el. Ha igen, úgy Wilheim II. megy előre, ha nem, marad a pünkösdi összeállítás:

Szubik
Fogl II. Fogl III
Remmer Lutz II. Wilheim II.
Ströck Jakube Moravcsik
Schaller P. Szabó.

Ha Wilheim II. előrejön, a Jakube, Moravcsik, Schaller trióból valamelyik ki fog esni.

Erős hangok a válogatottaknak Amerikába vitele ellen

A Ferencváros Kohutot, Bukovit és az esetleg még magával viendő válogatottakat szeptember 18-ikára köteles lesz hazaküldeni?

(*A Magyarország tudósitójától.*) A Ferencváros amerikai túrája még az előkészités stádiumában van, de máris nagy akadályok hárulnak a túra sima lebonyolítása elé.

Mint a *Magyarország* értesül, a labdarúgó szövetségben, főként amatőr részről,

erős hangok hallatszanak az ellen, hogy a Ferencváros túrájára elvigye Bukovit és Kohutot,

akikre a magyar válogatott csapatnak szeptember 18-án az osztrákok ellen szüksége lesz. *Még nagyobb aggodalommal látják, hogy a Ferencváros még néhány más klubbeli válogatott játékossal is tárgyal.*

Attól félnek a szövetségben, hogy teljesen szétugrik a nagynehezen összehozott válogatott keret,

éppen akkor, amikor az osztrákoktól szenvedett szégyenletes 6:0-ás vereséget kellene a magyar csapatnak kiparálnia.

Értesülésünk szerint a válogatott játékosok elvitelének ellenzői csak oly feltétellel hajlandók a túrára az engedélyt megadni, ha a Ferencváros teljes garanciát ad arra vonatkozóan, hogy

Kohut és Bukovi, valamint minden játékos, akire a válogatott csapatban szükség lesz, szeptember 18-ika előtt legalább két héttel itthon lesz.

Vannak azonban olyanok, akik ezen túlmenő álláspontot foglalnak el, akik egyáltalában nem engednék ki Amerikába a válogatottakat.

Amint látható, a Ferencvárosnak itthon is nagy akadályokkal kell megküzdenie. *Reméljük azonban, hogy a Szövetség megtalálja az arany középutat ebben a kérdésben,* mert a Ferencváros amerikai bemutatkozását nemzeti szempontból oly jelentős eseménynek tartjuk, amelyet minden körülmények között lehetővé kell tenni.

Ma: Középiskolások úszóbajnokságai a Császárfürdőben

A KISOSz ma rendezi a budapesti kerületi úszóbajnokságokat az új Császár-úszodában. A versenyre, amely délután 5 órakor kezdődik, 14 budapesti középiskola nevezte be úszóit.

A Hungária nem Bécsben, hanem Pozsonyban játszik szombat-vasárnap

A Hungáriának június 16-ára a Hakoah, június 19-ére az Austria ellen volt lekötött mérkőzése Bécsben. A Hakoah azonban amerikai túrája, az Austria pedig csapatának bajnoki meccse miatt lemondta a mérkőzéseket.

A Hungária most Pozsonnyal tárgyal s valószínüen szombaton a PTE-vel, vasárnap a Bratislaváival fog ott mérkőzni.

Holnap kezdődik a dán-magyar teniszmérkőzés

Ezzel avatják fel az új telsőmargitszigeti pályát

A *Magyar Athletikai Club* tegnap táviratot kapott az úton lévő dán teniszcsapattól, amelyben közlik, hogy ma Budapestre érkeznek.

A dán—magyar teniszmérkőzés első napján, *szerdán, Kehrling* Wormmal, *Pétery* Petersennel mérkőzik. Ez a két mérkőzés lesz a felavatója a Palatinus-fürdő északi oldalán épült tribünös tenisz versenypályának.

Három mérkőzést játszik a protiválogatott Romániában

A professzionista szövetség tudvalevően június 26-án Temesvárott, június 29-én Bukarestben szerepelteti válogatott csapatát. Mint most értesülünk, július 3-ára Brassó hívta meg a válogatottakat egy mérkőzésre, ahol Brassó város válogatott csapatával fognak mérkőzni.

A nyiregyházi országos teniszverseny résztvevői a dijkiosztás után

Budapesti teherközlések szombatra és vasárnapra

SZOMBAT.

II. Kétévesek eladó hendikepje. 1000 P. 900 m.

Pravda	60	Ne fázz	57
Fadol	60	Galiba	55½
Seppl	59	Aranybogár	46
Transalpina	57½	Fagyöngy	45½
Gyurjad	57	Pasita	45
Peter Pan	57	Gipsy	42½

IV. Hendikep. 1500 P. 1800 m.

4é Medor	63	3é Lavina	51
4é Rajna	62½	3é Primás	50½
4é Delilány	60½	3é Optimist	50½
4é Pong	57½	3é Kacagó	50
5é V. Bottyán	56½	3é Gödöllő	49½
3é Bedley	56	3é Pr. Charm.	49½
4é Nurmi	55½	5é Mucsai	48½
4é Pompadour	55½	3é Siklós	47½
3é Hokobál	55½	3é Sz. Lőrinc	47
3é Alfa	55	3é Palóc	46
4é Várkert	54½	3é Ez az!	44½
4é Kapatos	53	3é Ne-busulj	43½
3é Adós	52½	3é Elena	39
4é Serpentin	51½		

VI. Welter-hendikep. 1000 P. 1100 m.

3é Petunia	69½	3é MacDonald	59
5é Sniffy	68	3é Nobody	57
3é Gödöllő	68	3é Cornelie	56½
3é Miette	66½	3é Zsoldos	53½
3é Sólyom	64	3é Rokoko	50½
3é Doria	61½	3é Masa	49
3é L'adorée	60½	3é Midas	48½
3é Babuska	60	4é Tiszagy.	48½
3é Afli	60	6é Picikém	45½
4é Sauvignon	59½	3é Emelet. tót	44
3é All's well	59		

VASÁRNAP.

II. Kétéves nyeretlenek hendikepje. 1500 P. 900 m.

Horace	60	Transalpina	53½
Ráróm	57½	Peter Pan	53½
Cserhát	57	Vacogó	53½
Fadol	56	Monsoon	51½
Bona Dea	55½	Elöljáró	51
Daruvér	55½	Hanna	50
Harakiri	55½	Kikerics	46
Nézz rám!	53½	Aranybogár	42
Turridu	53½	Szeretőm n. qaul.	
Pörgetyü	53½		

V. Hendikep. 1500 P. 1000 m.

4é Mondér	65	3é L'adorée	47½
4é Andorás	65	4é Revizió	47
3é Répce	58	3é Babuska	47
4é Tatrang	55	4é Marika II	47
3é Campid.	55	3é Afli	47
3é Sierra	54½	4é Eszmény	46
5é Derengő	54½	4é Sauvignon	45½
3é Miette	53½	3é Cornelie	43½
3é Mandoline	53	3é Kadarka	42
3é Sólyom	51	3é Zsoldos	40½
3é Maroc	49½	id. Nousret	39
3é Orsova	47½		

VI. Welter-hendikep. 1000 P. 1600 m.

3é Csóré	60	3é Cornelie	53½
3é Princess	59	3é Rámás	53
3é Adonis	59	5é Mausika	51½
3é Beauséant	57½	3é Sehonnai	51
3é Tonnant	57	3é R. galamb	50
3é Beatrice	57	6é Szeles	49½
3é Osman	56½	3é Svivi	49½
6é Pelcas	56	3é Schwed.	49½
3é Balassa	48½	3é Varella	46½
3é Rokoko	47½	3é Basaharc	45
3é Elena	46½		

Szerdán délután fél 4: budapesti ügetőverseny

A derby utáni nap ugyan nem hoz szenzációkat, de programja a megszokott keretben mozog, ami népes mezőnyöket és nyílt versenyeket igér.

A nyeretlen háromévesek közt, amennyiben ismeretesek, *Csikágó* a legjobb, amennyiben még sötétek, *Csalfának* van olyan származása, hogy nem lehet rossz ló.

A Munkácsi díjban nagy esedékesség *Miss Franciska*, mely mindig jól fut; puha pályán *Amerigo* nyer.

A háromévesek hendikepje sok lónak nyujt esélyt. Talán *Lea, Cukros* és *Pompadour* azok, amelyektől javulás várható.

A Lora-díjban *Bandit* nem várjuk starthoz; távollétében *Vidor* és *Horpacs* küzdhetnek az elsőségért.

A Sir Todd-díjban *Sokol* megint győzhet, de *Csak előre* is futásról-futásra közeledik jó formájához.

Az Érmelléki-díjban *L'amoureuse* és *Alabaster*, az Amatőrhajtásban *Ó be jó* és *Árnyas* a jelöltjeink.

MORRIS
a vezető angol világmárka!

Megbizható, tartós, ökonomikus, igen elegáns túrakocsi!
Már 7600 pengőtől kezdve vehet egy eredeti angol Morris-autót!
Ábrás katalógussal készséggel szolgál a vezérképviselet
Fehér Miklós Gépgyár rt.
Budapest, V. ker., Váci út 80.
Városi eladási iroda és mintaterem: IV. ker., Kossuth Lajos ucca 8.

A tábla drámai indokolása Jakabházyné felmentő ítéletéhez

„A férje ütötte, verte, kergette, mint az utolsó vadat“

(A Magyarország tudósítójától.) A tábla *Kállay*-tanácsa ma délben hirdette ki ítéletét a férjgyilkossággal vádolt *Jakabházy* Lászlóné bűnperében. A büntető törvényszék, mint ismeretes, *fölmentette* Jakabházynét, aki azzal védekezett, hogy férje hűtlenül elhagyta, megcsalta és amikor emiatt egy manikürös kisasszony lakása előtt felelősségre vonta, férje rátámadt, *fojtogatta* és ő ezért sütötte el *önvédelemből a kezébe került revolvert.*

A tábla az eléje került bűnperben elrendelte a bizonyítás kiegészítését. A *Kállay*-tanács tegnap kezdte meg a tárgyalást, ma pedig már a *perbeszédekre került a sor*, amelyek elhangzása után *Kállay* Miklós tanácselnök rövid tanácskozás után kihirdette a *tábla ítéletét.*

A tábla helybenhagyta a törvényszék felmentő ítéletét.

Jakabházyné összetörve, megrendülve hallgatta végig az ítélet rendelkező részének, majd az indokolásnak a felolvasását. *Végigzokogta az egész ítélethirdetést.*

A felmentő ítélet érdekes

indokolása

a következő:

Jakabházy László államvasúti ellenőr több tanu előtt kijelentette, hogy *nem nyugszik addig, amíg feleségét a halálba nem kergeti*, — mert mint mondotta — *az asszony dögöljön meg.* Ilyenformán elképzelhető, hogy *milyen sorsa volt Jakabházy Lászlónénak brutális férje mellett.* Hogy rendkívül rossz helyzetben volt, azt bizonyítja az is, hogy *kétszer kísérelt meg öngyilkosságot.* Egyszer *a gáz csövét* vette a szájába, egyszer *mérget* vett be. Nem rajta múlott, hogy az öngyilkosság nem sikerült. De a revolvert is azért viselte állandóan a retiküljében, hogy *harmadszor már revolverrel kísérelje meg az öngyilkosságot.*

Megállapítja a királyi ítélőtábla ítéletének indokolása, hogy Jakabházyné igenis *önvédelemből* lőtte agyon a férjét. Igaz, hogy vannak tanuk, akiknek vallomásából arra lehet esetleg következtetni, hogy Jakabházyné *már régen készült a gyilkosságra*, azonban e vallomásoknak a tábla a többi tanuk vallomásával szemben *semmi jelentőséget sem tulajdonít.* Jakabházy Lászlóné testileg, lelkileg, erkölcsileg és anyagilag *agyonzaklatott asszony* és a revolvert nem azért hordta magánál, mert gyilkolni akart, hanem azért, mert *az élettől meg akart válni.* Felhozhatják, hogyha meg akart válni az élettől, akkor miért nem tette ezt *előbb*, azonban ezzel szemben tény az, hogy *még az utolsó féreg is a lehetőség utolsó pillanatáig ragaszkodik az élethez*, mert az élet vágyát *az isteni gondviselés ültette az emberbe.*

Jakabházyné is ragaszkodott életéhez az utolsó pillanatig. De bizonyos, hogy *nem akart gyilkos lenni*, csak akkor, amikor férje a legaljasabb, legnemtelenebb, legembertelenebb támadásokkal *sértegette* és nemcsak hogy sértegette, hanem *rátámadt, torkonragadta és fojtogatta.* Ekkor került elő a retikülből a gyilkos revolver. Ütötte, verte, leteperte a földre az asszonyt a 172 centiméter magas, erős ember csak azért, mert *az asszony őt felelősségre vonta hűtlenségéért.* Ütötte, verte, kergette, gyömöszölte, fojtogatta az asszonyt a földön, mint az utolsó vadat. A férfi, a túlerőben lévő férfi fojtogatta a földön az asszonyt, már csak egy pillanat kellett volna ahoz, hogy *a légcső elzáródjék az asszony torkában.* Ebben a pillanatban dördült el a lövés, *nyilvánvalóan jogos önvédelemből.*

A tanuvallomásokat veszi ezután sorra az ítélet indokolása és *sok más körülményre is rámutat, amelyek a felmentést szükségessé tették.*

Jakabházy Lászlóné sírva, mély megilletődéssel köszönte meg a felmentő ítéletet.

Az ügy azonban jogerős befejezést még nem nyert, mert a vádat képviselő királyi főügyész *semmiségi panaszt jelentett be a kúriához.* A férjgyilkossággal vádolt és most már két fórumon felmentett asszony ügye tehát a kúriára is felkerül.

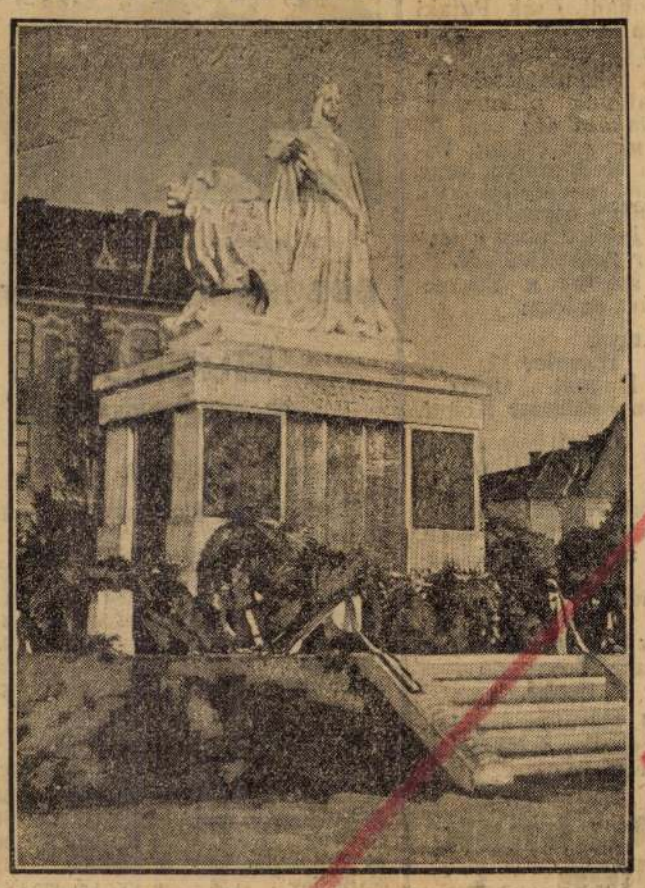

A nagykőrösi Hősök emléke, Zala György műve, amelyet vasárnap lepleztek le a kormányzó jelenlétében

Debrecenben ujabb letartóztatásokat várnak

Debrecen, június 14.

(A Magyarország tudósítójától.) A debreceni egyetem gazdasági hivatalában kipattant ügy mindjobban szélesedik. *Serényi* gondnok letartóztatásának hírére ugyanis valósággal adathalmazzal árasztják el a királyi ügyészség vezetőit, *Gergics* Károly dr.-t, királyi főügyészhelyettest és *Preineszberger* Jenő vizsgálóbírót. Egész csomó levélbeli bejelentés érkezett ma a nyomozó hatóságokhoz, amelyek minden adatot megvizsgálnak és úgy gyüjtik az anyagot, hogy tisztázzák ezt a nagyfontosságú kérdést.

Ma nem történt újabb letartóztatás, de azt beszélik, hogy a napokban *újabb előállítások* lesznek a debreceni rendőrkapitányságon. A nyomozást egyébként *kiterjesztik az élelmiszerszállítások körüli visszaélések leleplezésére.* A nyomozás eredményét rendkívül érdeklődéssel várják városszerte, mert általános a panasz, hogy az egyetemi klinikákon a betegek ellátása *igen silány*, úgyhogy az ápoltak hozzátartozói *külön élelemmel* voltak kénytelenek a gyenge kosztot pótolni.

A *Magyarország* tudósítójának alkalma volt beszélni *Gergics* Károly főügyészhelyettessel, aki a következőket mondotta:

— A nyomozás részleteiről ma még nem nyilatkozhatom. Annyi tény, hogy *hetek óta* folytatjuk már az eljárást ebben az ügyben, amelynek első eredménye Serényi letartóztatása volt. A nyomozást minden irányban kiterjesztjük és minden adatot felhasználunk. Mindent elkövetünk arra, hogy az egyetemen történt visszaélésekre teljes világosságot derítsünk.

Doktor – két polgárival

Szolnokon lelepleztek egy szélhámost

Szolnok, június 13.

(A Magyarország tudósítójától.) *Gojzer* Sándor autotulajdonos feljelentést tett a rendőrségen *Káté* István dr., egy folyóirat előfizetésgyüjtője ellen, mert egy hónapi autoszámláját nem fizette meg.

A megindult nyomozás során *Káté* István dr. egy egyesület hiteles írásával és egy sereg alispáni és szolgabírói igazolvánnyal legitimálta magát, *de az elegáns, monoklis fiatal ember beszéde, kifejezései gyanusak voltak Boda* Ferenc detektívfelügyelőnek. Vallatni kezdte a *doktor urat* és hamarosan kiderült, hogy

Káté négy elemit és két polgárit végzett csupán és így semmi jogcíme a doktori címhez.

Az első nyomozási siker után jött a házkutatás, amelynek során kiderült, hogy a *doktor úr* nemcsak az egyesületet és a hatóságokat csapta be, de *sokkal érzékenyebben becsapta a hiszékeny embereket. Sárospatakon* és *Szerencsen* — ahol a legszebb eredményekkel dolgozott —

hamis nyugtablankettákat készíttetett és ezekre több mint negyven millió koronát vett fel

és a pénzekkel nem számolt el és a lapot nem küldette. Ezenkivül mindenütt, ahol megfordult, *nagy adósságokat* csinált, mert kitünő megjelenésü, jó ajánlólevelekkel rendelkező *doktor úrnak* mindenki készséggel állott rendelkezésére.

Káté István a rendőrség csalás és sikkasztás miatt letartóztatta és az ügyészség fogházába szállította.

Ne nézzen se jobbra, se balra
ha divatosan és olcsón akar öltözködni, hanem menjen egyenesen

KOCH TESTVÉREK ruházaruházába, Bpest, Károly Körút 26

Vászon öltöny, kitünően mosható P 46.—
Vászon sportöltöny, „Golf“ nadrággal P 52.—
Vászon vadászöltöny, zöld színekben P 58.—
Vászon tenisznadrág, fehér és krém színben P 16.—
Lüszterkabát, könnyű nyári P 35.—
„Hubertus“ felöltő, vízhatlan loden P 78.—
Autó-porköpeny P 38.—
Körgallér, teveszőrloden P 45.—
Az árak minden darabon láthatóan feltüntetve! Túlkövetelés kizárva!

Fehér gyermekcipők
meglepő olcsó árban. Női vászoncipő fehér és színes 8 pengő, Schäffer cég, Döbrentei tér 4

MODELJEIM
köpenyek, kosztümök, délutáni és estélyi ruhák
kiárusítását megkezdtem
KRAUSZ FANNY
IV. Kerület, Váci ucca 11/B szám

Készpénzárban Bútorhitel Készpénzárban
Evtizedek óta közismert bútorhitel osztályunkban hálószobák, ebédlők, úriszobák nagy választékban, legkedvezőbb fizetési feltételek mellett kaphatók BOG-MIL Kereskedelmi Rt. ezelőtt BALÁZS ÉS TÁRSA bútoráruháza, Vilmos császár út 43. szám. Közalkalmazottaknak legnagyobb kedvezmény!

Mereskovszkij
a Lionardo szerzőjének uj történeti regénye:
A messiás
Az egyiptomi fáraó és a görög táncosnő megható szerelmi története
Ára füzve 2 kötetben 5 pengő 50 fillér, kötve 7 pengő
Kapható Az Est könyvkereskedéseiben: VII. ker., Erzsébet körút 18—20, V. ker., Vilmos császár út 14

Francia és angol szépirodalmi müvek
Kapható Az Est központi könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18—20 és V., Vilmos császár út 14

Kertibútort fából, vasból teljes garnitúrát, színes, aplikált ernyővel ismét adunk 4 pengő heti részletre előleg nélkül
Nyugágyat csikos vászonnal, lapos karral és lábhosszabbítóval 2 pengő heti részletre szállítunk. Hermann Gyula, Magyar Kosárfonó Rt. Főüzlet: V., Lipót körút 15. Vígszínházzal szemben. Telefon: T. 292—96. Fióküzlet: Horthy Miklós út 10-12. Tel. J. 386-77

Július 1-re Budafokon, Kelenföldi út 3. sz. alatt, 3 szobás kertes lakás bútorozva v. bútorozatlanul kiadó nyári szezónra

Építészmérnökök és építési vállalkozók
elektrotechnikai
munkákra kérjenek ajánlatot
Miklós Dezső
kat. eng. elektrotechnikai vállalattól
Budapest, VII., Sip ucca 6. szám
József 116-97
Költségvetéseket, kiirásokat és elektrotechnikai terveket díjmentesen elkészítek

A nagykőrösi hősök emlékének bronz-domborművei. Mintázta Zala György

Kis Tárca

Csak fiúsan

A jelszó most, ugy-e asszonyom, ez: *csak fiúsan.* A haj *à la Eton,* a ruha vállról térdig egyenes vonalu, a termet téglaalaku, (ami meg fog felelni a kubistáknak, de nem fog megfelelni a szobrászoknak); a járás és kiállás, amelyeket egykor a hosszu szoknya ritmikus-lággyá tett, ezentúl szintén fiús lesz: kemény, határozott, szögletes. Ki emelhet ellene vétót? Járjon fiúsan, akinek úgy tetszik. Ismerek egy százkilós hölgyet, neki fiúsan tetszik járni. Tetszik? Neki igen. Kinek még?

Mindjárt megadom erre a választ. Könnyen tehetem; mert nekem a legkompetensebb szakértő, egy fiúsan járó magyarázta meg, én tehát egyszerüen csak továbbitom a szakszerü felvilágositást. Fiúsan azért fognak járni a hölgyek, mert így szebbek. Mert így jobban fognak tetszeni a férfiaknak — mondja ő.

Végeredményben tehát a férfiak volnának okai, mint minden egyéb rossznak, a fiús viseletnek is. Bizonyos azonban, hogy a férfiaknak sejtelmük sincs róla, hogy nekik a fiús viselet tetszik. Legtöbbjük nagyot bámulna ennek az állitásnak hallatára. Ezeknek azonban keményen meg fogja magyarázni egy kitünő pszichológus, hogy tévednek. Mert, ugymond, a tetszésnek nem kell tudatosnak lennie, sőt ellenkezőleg: az többnyire a tudat küszöbe alatt lappang, el van fojtva, az illető nem is tud róla. Az első jött-ment freudista megtöri a varázst s valóságos tetszés-járványt fog kiváltani az egész vonalon. Igy van. Pont. Schluss.

Asszonyom, mint olyan ember, akiben a varázs a mai napig még nincs megtörve, el kell fogadnom, hogy tudatom küszöbe alatt a fius viselet lappang. Higyje el, asszonyom, hogy ez nagyon érdekes állapot. Nagyban várom a kitünő pszichológus beavatkozását, amelynek révén napvilágra kerül, hogy a tudatom alatt lappangó viselet fiú-e vagy leány.

Addig is, mivelhogy oly sok más fontos dolog is van a világon, hagyjuk a tréfát. Úgy sem mennénk vele semmire, mert ilyen vagy olyan divat lábrakapása semmiféle mesterkedéssel sem akadályozható meg. Egyet mégis szeretnék tudni, asszonyom: komolyan elhiszi-e, hogy a fiús viselet csakugyan szebbé teszi a nőket?

Krónikás

Kalandorok és miliárdosok

— Regény — 3. folytatás

Irta: **Phillipp Oppenheim**

Ez a találkozás a Milan-Court amerikai bárjában történt. ahova löncs előtt benéztem.

Mr. Parker két rablóképü, utonálló külsejü alakkal borozgatott az egyik asztal mellett. Barátságos kifejezéssel, de úgy nézett reám, mintha sohasem látott volna ezelőtt. Teljesen idegenül. Balszemével alig észrevehetően kacsintott egyet. Elértettem a figyelmeztetést. Pohár vermouthot rendeltem s letelepedtem az egyik asztalhoz.

Nem sokkal később Parker új barátaival együtt elhagyta a helyiséget, néhány perc multán azonban visszatért s ragyogó arccal telepedett le asztalomhoz.

— Remélem, estére találkozunk? — kérdezte.

— Okvetlenül — feleltem.

— Mondja csak . . . van kedve egy kis kalandra?

— Csak arra. De egy feltétellel.

— Halljuk!

— Miss Parker nem vesz részt benne.

Az öreg elérzékenyült.

— Maga derék fiú, Walmsley. Igaza van. Őt ki kell hagynunk a játékból. De magára számíthatok?

— Feltétlenül.

— Mondja: látta azt a két fickót, akivel az imént itt beszélgettem?

— Láttam. Bocsásson meg, Mr. Parker, hogy

ildomtalanul fejezem ki magam, de „pofára" rájuk sóznék tizenöt-tizenöt évi fegyházat.

Az öreg büszkén, boldogan mosolygott.

— Hát az már igaz, hogy nagyobb gazember kevés akad náluk. A bünügyi nyilvántartóban törzskönyvlapjuk hat oldalra terjed. Egész regény.

— Nem szeretnék e regények egyikében sem szerepet játszani.

— Látta azt a kancsalszemüt?

— Láttam. Ha förtelmesség tekintetében lehet különbséget tenni kettőjük között, úgy azé az elsőség.

— Angyal Jackie a neve. Az már gyilkolt is. Halálra is itélték. Csak valami formahibán mult, hogy az itélet nem lett jogerős és hogy élethossziglanra változtatták.

— Érdekes ismeretség — mondottam, de Parker cseppet sem méltányolta kijelentésem finom iróniáját.

Helyeslően bólintott.

— Érdekes és különös. Még az oceánon túlról ismerjük egymást. Ők ugyanis szintén onnan menekültek, amikor már nagyon forró lett lábuk alatt a föld.

Karonfogtam Parkert, kivezettem a barból s helyet foglaltam vele a dohányzó egy sarkában.

— Hogy érzi magát Miss Parker? — kérdeztem.

— Köszönöm, jól. Megemlítettem, hogy ön virágot akart néki küldeni. Egészen elérzékenyedett. Hiába, a nő mindig csak nő marad. Be kell azonban látnia, hogy ideát, ahol ilyen gyanus életmódot folytatunk, nem köthetünk új ismeretségeket, nem szerezhetünk új barátokat.

A beszélgetésnek ez a fordulata megkönnyítette számomra, hogy elmondjam, ami szivemet nyomta.

— Miért választotta ezt az életmódot, Mr. Parker? — kérdeztem.

— Nem választottam. Nem volt választásom. Nem én választottam ezt a pályát, hanem ez a pálya választott ki magának engem, édes fiam. Csak ennek segitségével tudok megélni.

— Ha csak a pénzkérdésen mulik . . . — kezdtem tapogatódzva.

— A pénzkérdésen? Hát nem minden azon mulik, Mr. Walmsley?

— Hallgasson meg, Sir.

— Hallgatom, Sir.

— Én szeretem az ön leányát.

— Ah!

— Ha ő is úgy akarná, akár holnap feleségül venném.

— Ó!

— Nem vagyok dúsgazdag. Még csak milliomos sem vagyok dollárban. De ahhoz elég pénzem van, hogy feleségemet úrimódon eltartsam. És hogy az apósomról is gondoskodhassam, ha kell.

Parker elképedt. Erre nem volt előkészülve. Nem is tudott válaszolni. Hogy zavarát leplezze, odaintette a pincért s két cocktailt rendelt.

— Nem értem. Mondja meg világosabban, mit akar.

— Világosabban ezt nehéz megmondani. De ha más szavakkal óhajtja hallani, amit már elmondottam, íme: ha Éva feleségem lesz, ráiratom vagyonom felét, önnek pedig évjáradékot adok, amiből nyugodtan, kényelmesen megélhet.

Parker gyanakodva nézett rám. Aztán a szőnyeget kezdte tanulmányozni. Tekintete a szőnyegről felrepült a mennyezetre. S halkan elkezdett fütyürészni.

— S nékem még azt mondották, hogy az angolok hűvösek, óvatosak. Soha lángra nem lobbannak.

— Ne általánosítson, Mr. Parker. Csak műveletlen ember általánosít.

— De hiszen ön nem tud . . . nem tudhat rólunk mást, mint amit tőlem hallott.

— Az nekem elég.

— De cseppet sem alkalmas arra, hogy ajánljon bennünket.

— Ne törődjék vele.

— A javát azonban még el sem mondtam.

— Nem is vagyok rá kiváncsi.

— De . . .

— Nézze Mr. Parker. Nekem nem kell más nő, csak az ön leánya. Életében csak egyszer érez ilyesmit az ember. Életem végéig bánkódnék, ha nem követnék el mindent, hogy a magaméva tegyem. Mindenemet boldogan odaadom érte.

Parker percekig szótlanul ült. Arca merev és kifejezéstelen volt. Még csak nem is sejthettem, mit érez.

— Ön férfihez illően beszélt, Sir — mondotta nagysokára. — Mint az olyan ember, aki tudja, mit akar. Én azonban nem tudom, mit feleljek önnek. Soha még más ember pénzén nem éltem. Az élősködés nem kenyerem. Mindig a magam emberségéből tartottam el magamat. És Éva mindenben apja lánya.

Nyelt egyet.

— A tiszteletreméltóságnak az a köpenye, amelyet ön reánk akar teríteni, nagyon szép. De félek, nem lesz elég bő hármunk számára.

— Uram! Megnyugtathatom: meg fogom tudni szerezni feleségem számára azt a becsülést, amely őt mindenki részéről megilleti.

— Ezt nagyon szépen mondta. De aggályaimat azért nem oszlatta el. Mi lesz, ha ön csalódik a leányomban? Éva szilaj, vakmerő, szereti az élet zajlását. Nem tudom őt elképzelni egy angol udvarház Viktória-korabeli fogadószobájában, ahol kötögetve várja délután a vikárius feleségét teára, délelőttönkint pedig ernyővel s vizhatlan köpönyegben azzal szórakozik, hogy a falu sáros utcáján sétál.

— Ahogy egy yankee az angol udvarházak világát elképzeli . . .

— Ne beszéljünk egy ideig a dologról, édes fiam. Van még egy-két megkezdett dolgunk, amit nem akarnék elejteni. De gondolkozni fogok azon, amit mondott. Viszontlátásra estére, édes fiam.

Elsietett.

Meglátszott rajta, hogy kerülni akarja a további kimagyarázkodást.

Dolgaim után néztem. Ellátogattam ügyvédemhez, felmentem clubbomba s bridgeeztem, amíg eljött az ebéd ideje.

Félhétkor pedig megjelentem Stephaninál.

Alig foglaltam helyet, belépett Parker is, leányával. Az öreg úr rendes öltözékétől eltérően frakkot viselt s a frakkhoz fehér mellényt. Éva mélyen kivágott estélyi ruhából tündöklött elő. Parker tüstént áthivott asztalukhoz.

— Kedves fiam, — mondotta — velünk kell ebédelnie. Tegnap én ebédeltem önnel, a szó betü szerint való értelmében: az ön tányérjából ettem. Ma ön az én vendégem . . .

Elfogadtam a meghivást s aggódva figyeltem Évát. Szívesen üdvözölt, de mintha tartózkodóbb lett volna, mint tegnap.

— Nem lázadozik a lelkiismerete? — kérdezte.

— Biztosíthatom róla, hogy el vagyok ragadtatva az édesapjától. Ő a legügyesebb ember, akivel valaha találkoztam.

Évát ez a válasz láthatóan meglepte.

— Mibe fogunk ma este? — kérdeztem.

— Valószinüen semmibe sem.

Párisi KALAPUJDONSÁGOK: Neumann I. szalonjában, IV, Váci ucca 23.

I. évfolyam 2. szám Zalaegerszeg, 1997. február

ZALAI TANÜGY

A Zala Megyei Pedagógiai Intézet pedagógiai - módszertani és tájékoztató havi lapja

Európába megy-e a megye?

Zala és a közoktatás zivataros évei

"Igaz ügyért küzdeni akkor is kötelesség, midőn már sikerhez nincsen remény." (Deák Ferenc)

Milyen változásokat hoz az önkormányzati törvény?

Hatáskör nélkül pozitív attitűddel...

A nyolcvanas évek végén olyan új fogalmakat ízlelgetünk, mint helyi társadalom, helyi önkormányzat, települési önállóság. Egy eddig szigorúan hierarchizált közigazgatás, a központi akaratot, egypártrendszert szolgáló működése közben jelenik meg erőteljesen az igény: meg kell teremteni az érdekek alulról történő szerveződésének a kereteit.

Megszületnek a beszabályozó legfontosabb törvények: az 1990. évi LXV. törvény (az önkormányzati), az 1993. évi LXXIX. törvény (a közoktatási), az 1992. évi XXXIII. törvény (a közalkalmazottak jogállásáról szóló). Azóta mindegyik többször módosult már.

A rendszerváltás "bonyolításában" jelentős szerepet vállaló megyék tanácsi funkcióit egyszerűen szétosztásra kerülnek. Az új önkormányzati struktúra a közhatalom megosztását veszi alapul. A magyar történelem jelentős pillérei, a megyék elvesztik súlyukat, megkérdőjeleződik létük.

A jelenlegi (1979-től érvényes) Zala megyei határokon belül is komoly változások történnek: Nagykanizsa és Zalaegerszeg megyei jogú városi rangot kap. A megye a helyi önkormányzatokkal egyenrangú. A művelődési ágazat az önkormányzati hivatal és a megyei sporthivatal fölállása után 5 főre csökken. A megye kötelező feladatként látja el 2 enyhe értelmi fogyatékos-, 1 középsúlyos fogyatékos általános iskola és diákotthon, egy gyógypedagógiai óvoda és fejlesztő központ, valamint a közgyűjtemények (könyvtár, múzeum, levéltár) szakmai munkájának irányítását, segítését. A fenti intézmények működését az egyre nehezedő gazdasági körülmények között is igyekszik jó színvonalon biztosítani.

Az első két évben jelentős fejlesztésekre is lehetőséget teremt az önkormányzat a kötelező feladatok ellátása területén. Elkezdődik a megyei könyvtár tetőtér beépítése (1995-ben fejeződik be), a megyei múzeumi igazgatóság tetőszerkezetének átépítése. Egyedi otthonnak is beillő elhelyezést nyer Lentiben 20 állami gondozott szakiskolai tanuló. Új raktárbázissal gyarapodik a megyei levéltár. Jelentős szakmai előrelépést mutat a speciális szakiskolák létrejötte Lentiben, Zalaegerszegen a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban.

Ugyanakkor a korábban oly híres zalai felügyeleti, oktatásirányítási rendszer pillanatok alatt szertefoszlik. 1991-ben a szak- és pedagógiai tanácsadók létszáma az 1988-as évhez képest éppen kétharmadára csökken. A helyzet orvoslása központi intézkedések hiányában nem oldódik meg. A zalai pedagógus-társadalom színe-java méltánytalanul sérül.

A decentralizáció szélsőségei között magára maradt pedagógiai intézetet a megyei önkormányzat felvállalja. 1992. június 25-én közgyűlési határozattal állapítja meg az intézmény tevékenységi körét, majd 1993-ban módosítja azt. Az időpont lényeges, mert ez időre a "ZMPI " szervezeti és működési rendje kialakult, életképes. Jogot és igényt tart a párbeszédre és megfelelő feltételekkel kész az együttműködésre a Közép-Dunántúli Regionális Oktatási Központtal, melyhez Zala is csatolódik, s melynek Veszprém a központja. (A "megyék helyetti " regionális rendszer kiépítésének időszaka ez). Az országban 8 (TOK) ROK működik átmenetileg.

Az intézet munkatervét döntően az alapító okiratban meghatározott feladatok szerint készíti el, illetőleg figyelembe vesz minden helyi önkormányzati igényt is! Lényeges elem ez, hiszen az "alapító" megye nem tesz különbséget, a megyei jogú városok és a megye egész területére szolgáltat. Az intézet költségvetése szerény, így az igazgató a szaktanácsadókkal és szakértőkkel eseti jellegű munkaviszonyt létesít külön szerződés alapján. 1994-re kezd stabilizálódni a pedagógiai intézet helyzete, melyet tovább erősít a megjelenő miniszteri rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, tisztázva az intézményi szerepeket (alaptevékenység, működési rend, pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátása).

Az új jogállás szerint a megye a község és a város tekintetében semmilyen irányítási vagy ellenőrzési feladatkört nem láthat el. A helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzését a köztársasági megbízott hivatalának dolgozói végzik. Később, a jelenleg is működő Zala Megyei Közigazgatási Hivatal

A megye nem fordít hátat a kistelepüléseknek, nemcsak a pedagógiai intézetén keresztül tartja a kapcsolatot:

1991-től 68 oktatási intézményt működtető helyi önkormányzat várja folyamatosan a szakmai segítségnyújtást, jelzi megállapodási igényét.

A megyei közgyűlés 1992. évi kulturális támogatási alapjából 11 millió Ft-ot nyújt -pályázati úton- a községek oktatási és közművelődési intézményeinek támogatására.

1993-ban kiépíti a megye minden kistelepülését érintő, térítésmentes logopédiai ellátást a megyei költségvetés támogatásával. Ekkortól járul hozzá a nevelési tanácsadók működtetéséhez a községi ellátás érdekében.

Még ez évben 5 millió Ft-ot költ szakképzési célú fejlesztésekre, fenntartóktól függetlenül, 1994-ben közel 7 millió forintot.

(Folytatás a 3. oldalon)

"Teljesítettem kötelességemet...."

Zala György szobrászművészre emlékeztek szülővárosában Lendván

"Mayer Zala vésőd alól dicső múltunk mázsás törvénye perel; gyorstekintetű, párducos Árpád és a Hét Vezér, s bár "egyetlen négyzetcentiméterük sem hiteles" mégis hisszük, így jöhettek csak, lobogó ingujjban, fölkínálva nekik magát a végtelen róna, ki nem elégített gyönyörű lány, Pannónia."
(Bencze Lajos: Óda a hazatérőhöz, Lendva 1996. október.)

Zala György (Alsólendva, 1858 - Budapest, 1937) kevés számú mitológiai szobrainak egyikén Philoktétészt Poiasz hős fiát, Thesszália királyát - a kiváló íjászt mintázta meg. Akinek Heraklésztől ajándékba kapott nyilai soha nem tévesztettek célt. Agamemnon trójai hadjáratába hívta a hőst. Útközben Lemnosz közelében egy mérges kígyó megmarta, a keletkezett sebből elviselhetetlen bűz áradt, emiatt sorsára hagyták. Magányosan, fájdalmaktól gyötörve élt a kopár szigeten. Kilenc esztendei szenvedés után csellel Agamemnon táborába vitték, ahol a trójai háborút előidéző Párisz leterítette nyilával, abban a pillanatban behegedt a sebe. Szophoklész tragédiája őrizte meg a hős alakját. Zala György az alkotó életrajzi példázatának is tekinthetjük a mérges kígyóval viaskodó antik atlétát megörökítő mozgalmas drámai kompozícióit. Zala kiváló tehetséggel, nagyszerű felkészültséggel, remek mintázó készséggel nemzeti történelmünk kiemelkedő emlékmű szobrainak sorozatát (Aradi vértanúk, Budavári Honvédszobor, Milleneiumi emlékmű, Nagykőrös város hősi emlékműve) készítette el a "millenáris korszak" ünnepelt szobrászaként. Miközben a színre lépő új nemzedék, a historizmust elutasító, a formai megújulásért küzdő nagybányai művészcsoport és híveik indulatos támadásai érték őt és nemzedékét, velük együtt az emlékmű szobrászatot. Megalapozták, mintegy igazolták a későbbi -leginkább politikai szempontokból fogant- mellőzést, elutasítást. Gróf Andrássy Gyula, Ferencz József, Erzsébet királyné, Deák Ferenc, Tisza István, az Ezredéves emlékmű Habsburg uralkodóinak megmintázása ki nem mondott ürügy volt a kultúrpolitika és sajnos a szakma (a művészettörténet írás, a kritika és az oktatás) számára, hogy elutasítással, mellőzéssel, elhallgatással sújtsa a századforduló európai rangú vezető mesterét. Halála után 60 évig nem kapott emlékkiállítást, életműve nem talált méltatóra, monográfia nem készült munkásságáról.

Az 1890-ben a Vasárnapi Újságban megjelent a sikeresen induló alkotóról szóló méltatás a Pallas Lexikontól (1893) a Művészeti Lexikonon át (Akadémiai Kiadó, 1968) a Művészet története Magyarországon a honfoglalástól napjainkig (Gondolat, 1983) egyre rövidült, üresedett ki, vált felületesebbé -torzította, homályosította el a művész emberi és életműve művészi értékeit. Legjelentősebb művének, a Milleneumi emlékműnek érdemi, komplex művészettörténeti elemzése napjainkig nem történt meg.

A kortársak -Strobl Alajos, Fadrusz János- munkásságát feldolgozó monográfusok is megelégedtek Zalából annyival, ami művészüket -szerintük- Zala fölé helyezi. Elgondolkodtató, hogy a millecentenáriumi év kiemelkedő, látványos, szép tanulságos eseménye lehetett volna egy nagy szabású, a három mester életművéből a Műcsarnokban (!) megrendezett kiállítás. Segített volna tisztázni az életükben természetes, azóta elfogult híveik által felnagyított, kiragadott, eltorzított, esetenként elhallgatott vitáikat, ellentéteiket - talán leghelyesebben szólva emberi-szakmai kapcsolataikat. Természetesen döntően a műveik megmutatására, összevetésére kínálkozott talán soha vissza nem térő jó alkalom. A Nemzeti Galéria várbeli nagyszerű Nagybányai, a Szépművészeti Múzeum Schickedanz kiállításával együtt átfogó, kiteljesedő képet adva a századvég életérzéséről, művészetéről. A művek áttekintő együttesében manifesztálódott volna az az utóbbi években kibontakozó jelentős erőfeszítés, amely a századforduló érdemi, reálisabb feltárására, megismerésére irányult. Az Ezredév (1983), aztán a Historizmus művészete Magyarországon (1993) című kötetben Gábor Eszter, Kovalovszki Márta, Nagy Ildikó tanulmányai, különösen pedig Sinkó Katalinnak A nemzeti emlékműszobrászat és nemzeti tudat változásai című munkája tett sokat a homály oszlatásáért. Segít lebontani, értelmezni, azokat a türelmetlen, gyakran igazságtalan heves indulatos támadásokat, amelyek ebben a korban az elfogadásért küzdő nagybányaiak és képviselőik (Lyka Károly és Fülep Lajos) fogalmaztak meg az

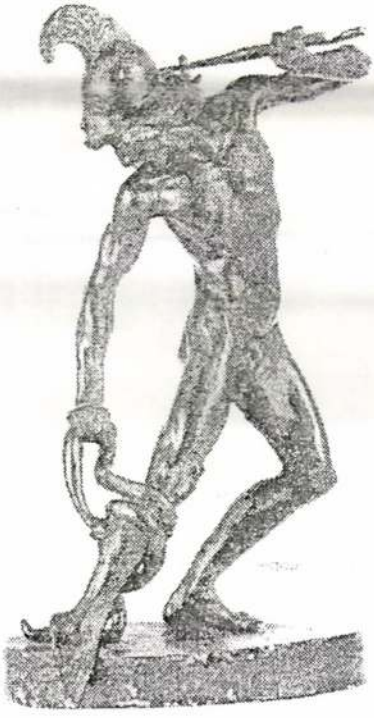

Zala György: Philoktétész

idősebb nemzedék képviselőivel, különösen pedig az emlékmű szobrászattal szemben.

Ez a szemben állás él tovább abban a közönyben, amely az ismeretterjesztő, népszerűsítő irodalomban és tankönyvekben megfigyelhető. Vajon miért van az -jó-e nekünk- hogy a magyarországi iskolákban az 5-8. osztályos Tér, forma, szín, de az egyébként kiváló, sokak által méltán dicsért Rajz- és műalkotások elemzése a gimnázium I-III. osztályos tanulói számára (tehát a 10-17 éves korosztály részére!) szánt tankönyvek sem közölnek egyetlen képet, adatot sem az igen kvalitásos, jó erőkkel, kiváló alkotásokkal (Strobl Alajossal, Fadrusz Jánossal, Zala Györggyel) jellemezhető századforduló kori magyar szobrászatból. Miért nem közölhető Francois Rude A Marseillaise (mind a két tankönyv közli!) fortisszimója mellett a Budavári Honvédszobor mezzofortéja, Delacroix A Szabadság vezeti a népet mellett, a sok tekintetben rokon Aradi vértanuk emlékműve (a történelemtanárok sem ismerik fel az 1925-ben lebontott szobrot), Rodin Örök tavasszával együtt a gyönyörűen mintázott Tanulmányfej (A Művészeti Lexikon Strobl szobraként mutatja be), vagy a Blaha Lujza keze. Nem tekinthető véletlen jelenségnek, hogy az elmúlt években elburjánzó műveltségi vetélkedők kérdéseiből is hiányoznak művészeink.

Igazán örülhetünk, hogy talán 1968 óta a Hősök terén -Ferencsik János által vezényelt előadásban- a Nemzeti Himnusz (Kölcsey és Egressy remekműve) a Milleneumi emlékmű (Schickedanz és Zala alkotása) himnikus emelkedettségű ("Az építészet megfagyott zene!") plasztikai eposza, legalábbis plasztikában elbeszélt "történelem könyve" előtt szólal meg az Új esztendőt köszöntő éjféli adásban a Magyar Televízióban. Oszlatja azt a fanyalgó, stílusérvekbe szorított, meghonosodott és tovább élő kirekesztő előítéletet, amely egyes történelmi korok, személyiségek, stílusok és műalkotások ellen gyakran változó irányban és intenzitásban kialakult.

Úgy gondolom sem okunk, sem jogunk kétségbe vonni, lebecsülni, hogy volt egy történelmi pillanat, amikor a lelkület, az életérzés -ha úgy tetszik a reneszánszra figyelő- neobarokk nyelvén szólalhatott meg. Ez a pillanat talán éppen 1894-ben lehetett, amikor Zala György és az építésztervező Schickedanz Albert -az Otthon körben bemutatott- tervében a megrendelők igénye szerint megszületett a Milleneumi emlékmű. Mert, hogy csak egy emberöltő után, 1929-ben kerülhetett átadásra? Ez a világrahozatal, a vajúdás Zalára kimért szenvedése, mesterünkre rótt kínkeserve, szívesen vállalt penitenciája volt. *"....de ő rajongó szeretettel és lankadatlan energiával dolgozik tovább magasztos munkáján és bízva- bízik abban, hogy majd ha készen áll az emlék, megjön az ő igazának diadala. És mindazok bíznak ebben, akiknek csak halvány sejtelmük van arról, mily óriási főladatot végez Zala. Tulajdonképpen az emlék elkészítése egy jó emberöltőre való munka... És meg kell gondolni azt, hogy különösen ez az emlék örök időkre készül, s ennek a szobrait nem szabad és nem lehet a művészetben ideig-óráig uralkodó divat szerint megmintázni"* - írta már félidőben, 1912-ben a Vasárnapi Újság.

Így közelítünk, érthetjük meg igazán az emlékmű üzenetét: béküljünk meg elődeink, a történelmünk szebb, szenvedélyesebb, vagy éppen borús, máskor gyászos napjaival. Ahogyan az egyénnek is békében kell élnie önmagával, környezetével. Nyilvánvaló és vállalható, hogy az eltávolított eredeti és az éppen helyükre állított uralkodók kora egyaránt a históriánk része! Tehát az I. Ferdinánddal együtt az 1950-es években eltávolított az Eger ostroma 1552, a magyar nők hősiességét és hazaszeretetét megörökítő dombormű (!) és a helyettesítésükre a Köröndről áthelyezett Bethlen Gábor szobra, a Bethlen Gábor szövetséget kötő a csehekkel dombormű kora is. Nemkülönben a Zala György által kétszer is megmintázott I. Ferencz József, és alatta Ferencz József magyar királlyá koronázása című dombormű a helyét elfoglaló, -az ugyancsak zalai születésű Kisfaludi

Zs. Csiszér János: Zala György

Strobl Zsigmond alkotásai- Kossuth Lajos szobra és a Kossuth harcba hívja az Alföld népét dombormű is. Még az olyan viharos epizód is, mint az 1919-ben letakart emlékmű kiegészítésére szánt 8 m-es Marx a két munkás figurával -Zala György műtermében készült- gipszszobor is jelképez.

Tehát jól láthatóan nem Zala életében, jellemében, kvalitásában, szenvedélyes, már-már emberfeletti munkabírásában keresendő mellőzésének vagy elutasításának igazi oka. Óriási feladatokat vállalt és teljesített. *"Én hittel dolgozom és ha munkám eredményével a nagyközönség elé állok, meggyőződésem szerint teljesítettem kötelességemet."* Gyakran évtizedekig cipelte a megvalósítás terhét.

Ezért vallom, hogy aki vizsgálja, magyarázza -még inkább, aki tanítja- Zalát és főművét, igenis végig kell járni, értelmezni az emlékmű ikonográfiáját, utóéletét, az ideológia burkait le kell hántani ahhoz, hogy értelmünkben és szívünkben -tanítványaink gondolkodásában és érzelmeiben méltó helyére kerülhessen. Meg kell nézni télen, látni kell nyáron, alkonyatkor, a városligeti tó felől, vagy a millenárison korcsolyázók nézőpontjából. Meggyőződhetünk róla, hogy SZÉP, részleteiben és párába burkolózó körvonalaival kirajzolt sziluettjével....

Bizonyos, hogy a szoboremlék a pesti városrészt Buda méltó párjává avatta, ma pedig szép fővárosunk meghatározó, reprezentatív városképi eleme. Hatásosan gazdagította nemzedékek történelmi ismereteit, táplálta nemzeti önbecsülésünket. Közel száz éve a legválságosabb időkben is állt, "működött", rendületlenül szembesített Istvánnal, Endrével, Bélával..... Tegyünk érte, hogy ma is, a jövőben is "működjön"..... Így leszünk képesek feladni kényelmes hadállásainkat, bejáratott sztereotípiáinkat. Érezzük szükségét, hogy igenis több külföldieknek szánt látványosságnál. Rólunk, értünk szól.... Higgyünk az alkotónak! Egy történelmünk létezik: a bölcs, türelmes, jövőt álmodó jelen!

Akik pedig türelmetlenül az új iránti fogékonyságot kérik számon mesterünkön, tekintsék meg hazánk talán legszebb szecessziós villáját, a Stefánia út - Ajtósi Dürer sor sarkán a szobrász egykori otthonát, amelyet még 1895-ben terveztetett Lechner Ödönnel, illetve Jámbor Zoltán és Bálint Lajos építészekkel valósított meg 1898-99-ben. Homlokzatán a Vénusz ünneplése az Olymposzon című dombormüvel. Jelenleg a líbiai nagykövetségnek ad otthont! A már említett Tanulmányfej, aztán Blaha Lujza keze, méginkább a Kerepesi temetőben álló Bayer-Krucsay síremlék is jelzi mesterünk készségét és képességét a szecesszió formanyelvére.

Zala munkásságának immár életében túlélt drámai fordulatai, majd az évtizedekig körülvevő csend, mellőzés után nagyszerű vállalkozással a szülőváros, Lendva Önkormányzata és Magyar közössége már 1986-ban az akkori Zala Megyei Tanács támogatásával emlékszobát rendezett be a gyönyörű fekvésű lendvai várban. Az utódok sok érdeklődő, látogatót vonzó nemes tette tovább gazdagította a kulturális központtá alakuló kies, patinás vár arculatát.

A millecentenárium évében Zala György életére és munkásságára immár hatvan éve bekövetkezett halála után főművének, az Ezredévi emlékmű vezéralakjainak felújítása, szükebb pátriájában Zala megyében, a korabeli létesítésű megyeszékhelyi gimnázium szerény tavaszi emlékkiállítása és a kehidai Deák Ferenc mellszobor másolatának ottani avatása irányította a figyelmet. December 6-án a Magyar Nemzetiségi Intézet, a lendvai Várgalériával - hazai szervezetek és intézmények támogatásával Zala György Napot, emlékülést és a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett a szlovéniai, határközeli Lendván. A kiállítás rendezője Szatmári Gizella a szobrászati osztály vezetője. Nekem szánták azt a kezdetben igen nehéznek, kilátástalannak tűnő -a későbbiekben egyre izgalmasabbá váló- élményt és sok örömet adó feladatot, hogy a Lendvai Füzetek erre az alkalomra tervezett különszámában mutassam be Zala Györgyöt. Ez a rendelkezésre álló, szűknek bizonyult keretben megtörtént. Igazán szép technikai kivitelben -Meszelics László technikai szerkesztő igényes munkájával- elkészült.

Két lendvai költő köszönti Lendva halhatatlan szülöttét: Bencze Lajos Óda a hazatérőhöz nagy ívű, klasszikus szépségű és Szúnyogh Sándor A lendvai géniusz Zala György szobrászművész emlékére című emelkedett hangvételű költeménye - valamint Göncz László, a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatójának tartalmas bevezetője avatja igazán ünnepélyessé az alkalmat és a kötetet. A Magyar Nemzeti Galéria fotótára szíves segítségével eddig együtt nem látott számú és minőségű gazdag dokumentum- és képanyagot közölhettünk, tehetünk az érdeklődők asztalára, polcaira. Ezúton is köszönöm a Nemzeti Galéria és Turcsányi Zsuzsanna, a fotótár vezetője, művészettörténész önzetlen segítségét. A rendezvényt, a kutatást és a kiadást a Zala Megyei Önkormányzat Közgyülése támogatta.

Az emlékkiállítás és a konferencia után Zala György az ember, a kiváló művész életére, munkásságára -higgyünk benne, bizonyára az ünnepi alkalom elmúltával is- több megérdemelt figyelem irányul. Értékei ismeretében azt több megértéssel és elfogadással közelíti a kritika és a közvélemény.

Borbás György

Zala György emlékkiállítás

A hatvan éve elhunyt

Zala György (1858-1937) szobrászművész

Emlékkiállítása megtekinthető a Göcseji Múzeumban

A kiállítást a Magyar Nemzeti Galéria rendezte.

A "millenáris" kor legnagyobb hazai, európai rangú mesterének életéről, munkásságáról tanítási órán, továbbképzésen, nevelési értekezleten, klubban -vidéken is- előadást vállal:

Borbás György tanár,
Zrínyi Miklós Gimnázium, Zalaegerszeg

Cím: Zrínyi M. Gimnázium, Zalaegerszeg, Rákóczi u. 15.
Tel: 313-490
Pedagógiai Intézet, Salamon Sándor szerkesztő
Tel: 311-130

Kiállítás

A zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnázium folyosógalériájában február 17-én nyitotta meg dr. Németh József a **Népi Kismesterségek Szakiskolájának kiállítását.** A megnyitón közreműködött ifj. Horváth Károly tanár, népzenész tekerőlanton. A kiállítás március 10-ig tekinthető meg.

A 100 éves elektron

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat általános és középiskolai szakcsoportja felhívja az alsó- és középfokú intézmények fizika szakos tanárainak a figyelmét az elektron felfedezésének 100. évfordulója rangjához méltó idei "megünneplésére".

Szeretnénk, ha a fizikatanárok az eseményről megemlékeznének óráikon, a diákokkal megírratott dolgozatokkal, stb. hívnák fel a figyelmet a jeles évfordulóra. Ez alkalmat teremt az elektronnak az élet minden területére kiható fontos szerepének a megismertetésére.

Varga Gáborné, a szakcsoport titkára
Rónaszéki László, az ált. iskolai szakcsoport elnöke

MUNKÁCSY MIHÁLY: PILLANATNYI FELHEVÜLÉS
NAGY ARANYÉREM 1888.

millió francba, a másik — a petit palais — 8 millió francba.

Reméljük, hogy ez a kérdés meg fog érlelődni és erre a fontos művészeti alkotásra az állam fog szánhatni valamivel többet vagy talán még kevesebbet is, mint a huszadrészét annak, amibe a párisi grand palais került.

Társulatunk multját a magyar művészet jövőjével újabb gazdag eredmények fűznék össze, ha ez idén betelt félszázados fennállásának megünneplését, az arra hivatott tényezők egyetértő és jóakaró hozzájárulásával, ennek a nagy alkotásnak legalább elhatározása és közeli megvalósításának biztosítása tenné emlékezetessé.

II.

Kitüntetések. — Pályadijak. — Alapítványok. — A társulat művészi segély- és nyugdíj-alapja.

A kitüntetett és pályanyertes művészek teljes sorozatát tartalmazza ez az alkalmi füzet s minden sorozat bevezetése az alapító rendelkezéseinek rövid ismertetéséből áll.

Első sorban az állami aranyérmek társulatunknak is legfőbb ékességei, mert 1886-ban társulatunk negyedszázados fennállásának alkalmára „fáradhatlan és eredményes működéseért a magyar kormány elismeréséül" alapította az első két nagy érmet néh. Trefort Ágoston, később még két nagy és két kis érmet Wlassics Gyula és utána még egy nagy érmet Berzeviczy Albert alapított s mind a három vallás- és közoktatásügyi miniszter a társulatunk iránt mindenkor tanusitott jóakaratukért és hathatós támogatásukért ez érmek alapításával is a társulatot a legmélyebb hálára kötelezték s művészeink is ezt a kitüntetést a legnagyobbra becsülik.

Aztán következik a magánalapítványok hosszú sora s nem is maradhatott az el, hogy társulatunk multjának adatai között ne ragyogjon az önzetlen és hazafias művészetszeretetből fakadt áldozatkészségnek annyi szép és nemes példája a hálás elismerés fényében.

Fel vannak sorolva egymásután:

Néh. Ipolyi Arnold püspök, társulatunk volt elnöke, néh. Ráth György társulatunk igazgatóválasztmányának volt elnöke és özvegy Ráth Györgyné, néh. Rökk Szilárd, néh. báró Rudics József, báró Forster Gyula, társulatunknak alelnöke, báró Harkányi Frigyes, társulatunk volt alelnöke, néh. özv. gróf Nemes Nándorné, szül. Ransonnet Elisa bárónő, özv. Nadányi Albertné és néh. Wahrmann Mór alapítványai, melyek kezelését és rendeltetésszerű felhasználását a nagylelkű alapítók társulatunkra bízták; aztán időhöz kötötten évenként esedékes, részben már lejárt díjak adományozói: néh. Munkácsy Mihály, Esterházy Miklós Móric gróf, néh. Károly Tibor gróf, társulatunknak volt elnöke, Tárkányi Béla apátkanonok, a Műbarátok Köre, a Lipótvárosi Kaszinó és az Erzsébetvárosi Kaszinó, a társulat hálájára tarthatnak mindenkor igényt.

Itt van helye megemlékezni arról, hogy özv. Munkácsy Mihályné a férjének hagyatékából megmaradt festmények eladása alkamával a vevő államkincstárral kötött szerződésében a vételárnak 100.000 koronából álló felét nem vette fel, hanem mint Munkácsy Mihály nevét viselő örökalapítványt az államkincstárban letétül hagyta azzal, hogy míg él, a 4000 korona évi kamatot ő élvezi, halála után pedig félévi 2000—2000 korona részletben a kamatokat az orsz. magy. Képzőművészeti Társulat kapja meg, oly célból, hogy ezt az összeget ideiglenesen munkaképtelenné lett elaggott képzőművészeknek, esetleg azok özvegyeinek és árváinak segélyezésére fordítsa.

Valóban megható gondolat volt a nagy mester özvegyétől, az ő nevére egy ilyen nemesszívű alapítványt létesíteni.

Végére maradt magának a társulatnak nagyszerű alapítványa, mellyel a társulat maga

szeink autonom választási joga teljesen érvényesül. Minden más választásnál művész és műpártoló tagjaink egyenlő jogon vesznek részt.

A régi kapcsolat tehát fennáll a művészek és a műpártolók között. Ez így fejlődött ki, történeti alapon, a mi viszonyainkból s az mindig életrevalóbb fejlődés, mint idegen példák utánzása. A társulat ötvenéves multja alatt elért eredmények és a még megoldásra váró nagy feladatok kívánatossá teszik, hogy a magyar művészet folytonos térfoglalásának érdekében ez a kapcsolat meg ne lazúljon, hanem mentől szervesebbé és mentől bensőbbé váljék, hogy annál nagyobb erőkifejtésre legyen képes. Ennek a hagyományos közreműködésnek egyik becses zálogát bírja társulatunk abban, hogy amint keletkezésekor gróf Andrássy Gyula fennkölt szellemének irányítása után indulhatott, később fiai közül az egyik, Tivadar, közel tizenöt éven át volt társulatunknak igazán művészlelkű elnöke s mikor mindnyájunk nagy fájdalmára idő előtt sírba szált, senki mostani elnökünknél hivatottabban nem vehette volna át atyjának és testvérének örökségét. Elnökeink is úgy, mint a multban, most is ennek a törekvésnek kiváló képviselői.

Ez a korszakias alkalom művészeinknek egy általános óhaját hozta felszínre. Nagy érdekek fűződnek ahhoz és Budapestnek sokszor emlegetett világvárosi jellegének egyik lényeges feltételét valósítaná meg az, hogy úgymint Bécsben, Münchenben, Berlinben, Velencében s más nagy városokban, koronként a mi fővárosunkban is magas színvonalon álló, nemzetközi művészeti kiállításokat rendezni lehessen.

Az ilyen kiállítások csak akkor jöhetnek létre, az egyes nemzetek legkiválóbb művészeti alkotásaikat csak úgy viszik idegen helyre, ha külön termeket kapnak s azokban magok rendezhetik önálló csoportjaikat.

Nyilvánvaló azonban, hogy a városligeti műcsarnokban a néhány termet nemzetek szerint elosztani lehetetlen.

Az állam költségén magyar művészeti csarnokok épültek Velencében, most Rómában és Turinban. Igen örvendetes, hogy a magyar állam meghozhatta ezt a tetemes áldozatot, mert tudjuk, hogy művészetünk a nemzetközi versenyekben eddig is nagy sikerrel lépett fel és nemzeti művelődésünkről, nemzeti önállóságunkról a külföldön szembeszökőbben semmi sem oszlathatja el nagyobb hatással a tájékozatlanságot.

De senki sem fogja alárendeltebb nemzeti érdeknek és feladatnak mondhatni, hogy itthon, a saját fővárosunkban is legyen olyan csarnoka a művészetnek, hol hazai művészeinkkel együtt, a nemes verseny élesztő hatása végett is az idegen nemzetek művészei alkotásaiknak javarészét koronként bemutathassák.

A mi műcsarnokunk összesen 300,000 frtjába (600,000 koronájába) került az államnak.

Az 1900. évi párisi kiállításon épült művészeti palota — a grand palais — került 22

ZALA GYÖRGY: HARCKÉSZSÉG
NAGY ARANYÉREM 1887.

525. sz. Blaha Lujza. Zala Györgytől, gipsz.
Székesfővárosi Történeti Múzeum.

Höllr. Nemz. Bük-kiáll.

Zala György

Akadályversenyek

Emlékezzünk régiekről!...

Hova tünt az a szép kor, melyben még a városligeti pályán is voltak akadályversenyek? Ti mondhatjátok csak meg részeges Fletcher, izgatott Hansi, elegáns lord Royston és ti többi nagyok a multból. Hol veszed most a nagy vizesárkot biztos ugrással Sanct Wolfgang, Abracadabra, Villeicht, hova tüntek a régi szép idők?

Lirának hangzik, pedig csak egyszerü regisztrálás. Budapesten nincs többé akadályverseny, s ha *Kreuzerl* József ferencvárosi hentesmester akadályversenyben is élvezni akarja a turf és totalizatőr nemes és izgalmas gyönyöreit, kirándul vonaton Alagra. A dunakeszi New-Market pályáján mindennap van akadályverseny, olykor kettő is és esztendőről-esztendőre jobb és jobb steeplerek vesznek bennük részt.

De Alagon minden steeplechase királya a *Nagy alagi akadályverseny*, melyet a mult héten futottak le. Alig olvadt el még a hó a mezőkön, a jockeyk le sem soványodtak eléggé, már is fogadni kezdenek a nagy alagira. Ki nyeri?... Mi nyeri?... Kérdik sutogva pincérek, borbélyok, gimnazisták, kereskedősegédek, grófok és bárók. S kiröpülnek a világba a favoritok nevei: *Verbung*, mondja az egyik, *Fodrász*, mondja a másik, *Helf Gott*, esküszik a beavatott, *Sarolta*, erősgeti a nők barátja s mikor valóságban *Gavarni* vágtat be elsőnek:

— Ugy-e megmondtam!... kiabálja mind kórusban.

Mikor pedig a lovak a tribünugrás előtt vannak, eláll mindenkinek a lélekzete. Veszedelmes pillanat. A hepe-hupás talajon megnyulik az állat, nyakát előre nyújtja, izzó orrlukából gőzsugarakat lövel, aztán egy nagy ugrás és mögötte van a veszedelem. Örül a ló is, de még jobban örül a lovas s bár a mi úrlovasaink igen bátrak, az akadályversenyekben többnyire csak jockeyk lovagolnak. Az úrlovasok ezt csak nézik, amiben határozottan van logika. S egymásután kerülnek sorra a nehezebbnél nehezebb akadályok, egyik-másik telivér elbukik, maga alá temeti lovasát, de a többi vadul rohan a cél, a dicsőség felé.

Mi hát az akadályverseny?

Ha a pályán több természetteremtette vagy emberkészitette akadály van bizonyos távolságokon s a lovak futásközben ez árkokat, sövényeket, kőfalakat átugorják: ez az akadályverseny... mondja a lexikon.

Az a verseny, melyhez szű kell, erő, ügyesség és kitartás, mely igénybe veszi a lovas minden bátorságát és hidegvérét, a versenyek királya: ez az akadályverseny... mondja a lovasember.

Amikor az ember mindig izgatott, hogy a ló, melyre fogadott, elbukik s miden akadálynál, mikor a telivér ugrik, ő maga is nagyot ugrik, mikor homlokát gyöngyöző veríték lepi el, mert bár vezet a lova, de minden pillanatban kitörheti a nyakát és ezzel mindennek vége: ez az akadályverseny... mondja a fogadó.

Mi hát az akadályverseny?

Barátságos idegen, ki nem járs lóversenyre, de ki cikkemet elolvasod, vesd össze a három definiciót. Ez az akadályverseny.

p. á.

—

Csalogatás. A legyező beszél. Kinyílik, előbb alig észrevehetően, mint a felhő, mikor a halvány reménysugár áttör rajta; aztán szélesebb ívben, akár a repülésre készülő galamb szárnya, mikor párja után száll; majd hirtelen összecsukódik, hideg kacérsággal, kiábrándítóan, mint mikor a korai fagy összezsugorítja az elámított fiatal lombokat. A legyező csalogat; fölbiztat, kiábrándít, vonz és űz; míg végre kitárul teljes nagyságában, mint mikor a nap egyszerre elfoglalja fényével az egeet. Csak az ablaküveg áll irigyen a csalogató játék két szereplője közt. Az üveg azonban vékony és törékeny...

—

Fontos magyarázat. A találkozás egészen véletlen. Az ifjú cigarettezve sétált a fiatal napfényben, mely már fölszívta a harmatot. Buja fű, vadvirág, ifjú lomb, lepkeraj körülötte... A cigarettje füstje szinte egyenes, kék vonalban száll fölfelé a könnyü levegőbe. Az ember ilyenkor költői áradozásra hajlandó. Egy csigabiga, mely a friss fűben cipeli a házát, egy cserebogár, mely a zöld lombról csillogtatja a hátát, egy gyík, mely zörögve siklik el a harasztban, valami oly különös módon érdekli, hogy sohasem hitte volna magát képesnek ilyesmire. Hogy a költői fölbuzdulás teljes legyen, egy csipkerózsa-bokor alatt észreveszi a tájék nimfáját is, amint a fűben csücsül, egy csomó vadvirág közt. Közelebbről megtekintve a tüneményt, konstatálja, hogy nem egészen antik alak, mert kissé pisze és a ruhája modern. Annuska az, kinek már néhány zsúron udvarolt. Hogy mi módon került ide a magányba, elárulja az a zsivaj, mely a közelből hangzik, vagyis, hogy általános családi séta hozta ki. Béla, mert így hivják az ifjút, meghatottan üdvözli a némileg zavarba ejtett ismerőst, s akár hiszik, akár nem, azzal a kopott bókkal rukkol ki, hogy Annuskát kinevezi a csipkebokor legszebb rózsájának. (Így jár az, akit váratlanul természetrajzi hevületek fognak el.)

— Higyje el, Annuska...

— De miféle rózsáról beszél? Itt csupa egyforma vadrózsa nyilik. Valami különös nincs köztük.

— De van. Ez az úgynevezett fru-frus rózsa.

— Káprázik a szeme.

— Az könnyen meglehet. Annak a rózsának a kápráztatás is egyik tulajdonsága. És hozzá, azt hiszem, tövistelen.

— Van is olyan rózsa!

— Van. Erről az egyről azt hiszem, hogy azt a boldog halandót, aki leszakítja, nem fogja megsebezni. Még kissé rejtélyes ugyan, mert a szirmai még bimbó-alakban borulnak össze, de meg vagyok győződve, hogy egykor kinyílása őszinte, édes és boldogító lesz. Irigyen és bánatosan fogja látni ezt a rózsanyílást sok lepke és méh...

— Csak a csufolódó darázs nem — vág közbe Annuska.

— Ohó, a rózsának még is van tövise! — kiált a magyarázatba keveredett ifjú.

Hogy mi a vége ennek a fontos magyarázatnak, nem áruljuk el. Eléggé beszédes a Neogrády pompás rajza, melyet az *Uj Idők*nek készített: ki kell abból találni. *K.*

Magyar emlék a Habsburgok sírboltjában. Erzsébet királyné és Rudolf királyfi koporsója már egymás mellett van az uralkodó család bécsi sírboltjában. A két szent nyugodó hely közé most magyar emlékmü kerül, állítják a magyar nők. Készíti Zala György. A felség szívesen egyezett bele a tervbe, amely tetszését nagyban megnyerte.

—

Robinzonok. Az idei drámai termés legizletesebb gyümölcsei közé sorozzuk *Makai* Emil egyfölvonásos komédiáját, melyet a *Robinzonok* cím alatt adtak elő a *Magyar Színházban*. A fiatal költő épp oly burleszk, mint eredeti ötletet tűzött a tolla hegyére: egy amerikai professzor és az inasa az oceánnak (a Pallas-lexikonban nem szereplő) egyik szigetére vetődnek, hol a trójai hősök unokái élnek hamisítatlan klasszikus életet. A kaucsukköpenyeges gentleman a koturnusokon járó és heroikus daktilusokban skandáló danaidák között akaratlan szereplőjévé lesz egy szerelmi komédiának, mely bájosan, finoman és fehéren, a darab rikító alapszínét művésziesen letompítva, borúl rá egészre. A közönség nagy tetszéssel fogadta a szerény igényekkel föllépő darabot, melynek minden jelenetén meglátszik, hogy költő munkája. *Ráskai* kisasszony Olimpia szerepében fényesen beváltotta az első föllépte óta hozzá fűződő várakozásokat, az újonnan szerződtetett *Dezséry* (Homilton Kruzoe) is igen jó akviziciónak bizonyult.

—

Dodó főhadnagy. Április 11-én került először színre a Vígszínházban *Pekár* Gyula vígjátéka, a Dodó főhadnagy. A darab egyetlen enyhitő körülménye, hogy szerzőnek első színpadi kisérlete. Ennek, meg a hálátlan, banális, német novellákban régen elcsépelt témának lehet tulajdonitani, hogy még a legnagyobb jóakarattal sem mondható sikerültnek a darab.

Dodó főhadnagy különben a róla elnevezett vígjátékból bátran ki is maradhatott volna, mivel a tulajdonképeni hős Domokos Iván iró, aki mellesleg mondva különben regénybe s nem vígjátékba való alak. Ebbe az iróemberbe, a *Földöntúli álmok* névtelen szerző-

Uj Idők 1899 V. 16 sz.

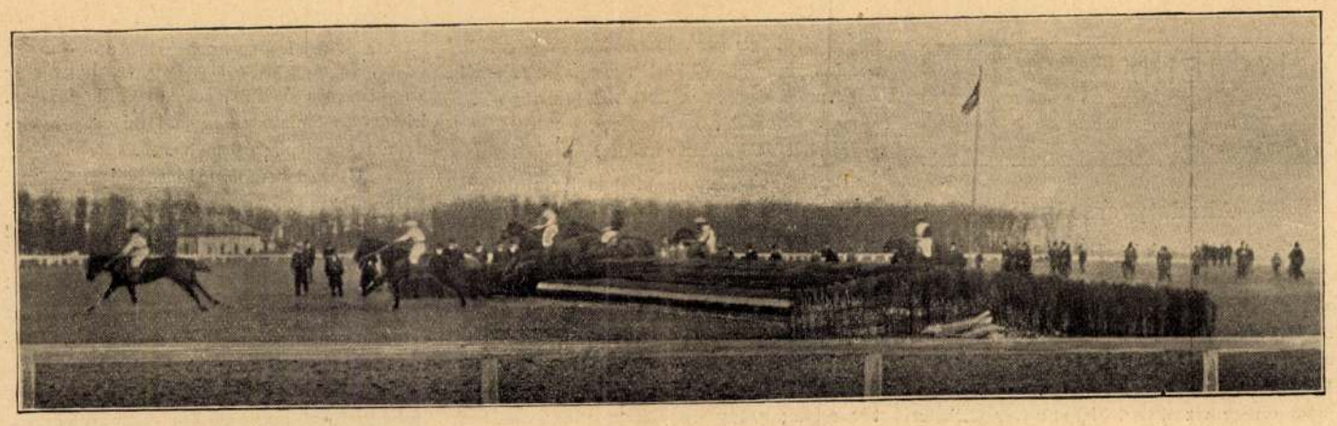

Az alagi lóverseny **Válságos pillanat: a tribűnugrás**

Jegyzetek
Budapestről

A tulipántokat és a jácintokat kiültették a budapesti sétatereken, a bulevárdok könnyelmü fái reszketnek az áprilisi szélben, az urak újra igen sokat beszélnek a szép nevű versenylovakról — egy télből megint csak kikapálódtunk. Isten veled, remények fészke, álmok tanyája, valamikor oly barátságos és népszerű tél, a művelt emberiség kezd el nem bírni, beteg beléd és amikor tőled menekült, úgy érzi mindenki, hogy a melléről leolvadt egy nehéz és nem is ritka hó-halom. Mert a hó sem olyan, mint volt régen, a pihéi között apró bestiák milliárdja alszik és csak arra jó, hogy a szegény embereknek legyen vele baja, belőle keresete. Az idén pedig még arra sem, a föld fölitta, a nap fölszítta, amint elolvadt nem is csörgedezett végig a trottoáron, ami oly szép tavaszi hang.

De a kalendárium meghozta a tavaszt, mintha már a természet is csak hivatalosan tenne jelentést a maga dolgairól. Fázva üdvözöljük és járva-kelve: meg-megállunk, álmélkodva nézünk bele a levegőbe, gondolat nélkül szemlélgetjük az életet, a tárgyakat, — a semmit. Az életörömnek valami édes ösztöne melegíti föl a vért a még fázékony bőr alatt, amely nehéz és vastag burkait, a téli ruhák természetellenes békólyát ledobta magáról és mindenki a lapdára gondol, a szabadban futni és játszani szeretne, ha valaha, akármily régen, ifjú volt.

*

A szívreható búcsu után pedig áttérek a budapesti szezon élettörténetére, amely nem volt sem szenzációs, sem érdektelen. Végre is, egy kormánybukás éppen elég és annak is van jelentősége, hogy e télen jött először igazán divatba a színház. Talán soha még ennyien nem járták, pedig időközben egy új intézet állott elő. (Mért ne volna intézet a Magyar Színház, ha a Nemzeti az, amikor az előbbi oly komolyan fogja föl hivatását, a vidámságot, amily tréfásan komolykodik az utóbbi?!) Érdekes az, hogyan képződik ki és csinálódik meg egy ilyen színház. Kezd karaktere lenni, rendes közönsége támad, külön színe, sőt külön szaga is lesz. Tavaly: még otromba volt a belseje, rosszak a székei, az idén: kedves és vídám amorettek és nimfák nélkül is, a keskeny helyeit pedig szélesre ülték, annyit ülik. Amikor a nevét kimondják, nem gondolja senki, hogy ez már meg miféle hazugság. Mert magyar is, színház is valóban. Bárha egy angol hölgy vonzotta belé a legnagyobb közönséget. Ama miss Mary Halton, aki nem jobb színész, mint ami operette énekesnőink, de tud valami mást is, mint amit ezek. Filozófiával játszik operettet. Nem alakít komolyan, nem játsza agyon a tréfát, hanem jelzi, hogy ez tréfa és mindig fölötte van a szerepének. Egy színház és egy színésznő, aki nem fontoskodik és rendkivül sikert arat: ez a budapesti télnek egy épületes és tanulságos eseménye.

*

A Nemzeti Színház, — hogy is mondjam — egy kissé szürke, azonfölül nyárias volt. Igaz, az ajtóknak igazi kilincsei vannak, valóságos kályhák füstölnek a padmolyos szobákban, de szegény Shakespearet az idén senki sem protezsálta. Mihályfi eljátszotta Hamletet: jó. És Bakó: Bánk bánt, ez se nagy baj. Csak Dóczi udvari tanácsos úr és nekünk kitünő kollegánk ne kivánná, hogy mi szintén részesüljünk ilyen örömökben. Könnyü neki — Bécsben. De ha a jeles színműíró csak egy klasszikus vagy ifjúsági előadáson venne részt — természetesen mint közönség — nem védelmezné annyira a remekírókat, akik semmiképen nem akarják és nem tudják megérteni a mi fejedelmi színházunk vezetőit és sok előkelő színészét. Ha Molière és Katona nem akar belemenni a derék Tóth Imre és Szigeti Imre fölfogásába: Dóczi Lajos hiába egyezteti őket az ujságban. De azért igen helyesek ezek az ifjúsági előadások, némiképpen szelidítik a diákoknak szörnyü nagy színházba való vágyódásait. Fognak ezek még beteget jelenteni, majd később, amikor Horváth Zoltán kezdi Julius Caesart játszani.

*

Némi ravaszsággal egy tél-tavaszi hangulatot föstöttünk e kis cikk elé. A végére is van egy méla akkordunk: mintha Budapest unni kezdené magát a maga finomodni és gazdagodni kezdő kulturéletével, esztétikai élvezeteivel, színes plakátjaival, tömérdek színlapjával, rengeteg ujságlapjaival. Nem tudjuk, jól látjuk-e így egészben és általánosságban, mint egy alakot, de nekünk úgy tetszik, mintha ez a város most igenis gyorsan nő, hosszában, de nem széltében, vállban is. Hamar is érik, zölden ráncosodik . . .

Még csak az hiányzik, hogy a művelődésnek szentelt papiroson lebeszéljük lázas gyorsaságáról a kulturát. Nem, nem, csak a tavaszi impressziók izgágasága ez, csupán az, hogy sajnáljuk a múzeum előtti pesti tulipánt, amely Ázsiából jött szegény és most díszesen fagy meg, hervad össze ez áprilisi szélben, csak a pesti gyerekeket sajnáljuk, aki Melindát félti a német hercegtől és nem a lapdáját a nagyobb diáktól. Budapestet sajnáljuk, amely az influenzás, lázas, mutatványos és tarka-barka tél után: napfürdőt venni összeverődik a Koronaherceg- és Kossuth Lajos-utcába, megvásárol nehány hatos áru virágot és így gondolkodik:

»Tehát egy telet kihevertünk és most készüljünk hét hónapig — a jövendő télre!«

NAPRAFORGÓ

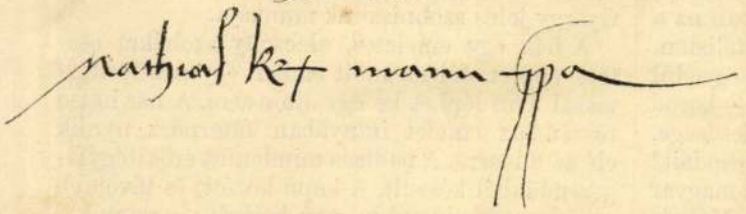

MÁTYÁS KIRÁLY ARCZKÉPE

az Ambrasi gyüjteményben őrzött dombormü után — és aláirása egy 1449-ben kelt oklevele után.

MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZA KOLOZSVÁRTT. *Dunky* fivérek fényképe után.

MÁTYÁS-KORI EMLÉKEK KOLOZSVÁROTT.

Kolozsvár városának az a törekvése, hogy legnagyobb szülöttének, Mátyás királynak emlékét, hozzá méltó szobor örökítse meg, a legnemzetiesebb eszme, a mi az utóbbi évek alatt a magyar közéletben felmerült, s méltó a lelkesedésre és áldozatra. A szülőház falába helyezett emléktábla csak kezdeményezés, melylyel egy hálás, s nagy királya emlékét ma — négyszázad után is — kegyelettel őrző nemzet be nem érheti s melyet ezért csak a szobor fölállitása előhirnökének kell tekintenünk. S ha a gyüjtő bizottság nem lankad, a sajtó ébren tartja az érdeklödést, a lelkesedés átalánossá válik, jóvá lesz téve a 45 év előtti sikertelen kezdeményezés, s a nagy király dicsőségét s Kolozsvár közönségének a nemzeti becsület iránti meleg érdeklődését az ezredévi ünnepkor monumentális szobor hirdetendi.

E nemes törekvéshez és közérdekü eszméhez e lapnak minden szépet és hazafiast pártoló közönsége is bizonyosan meleg rokonszenvvel csatlakozik. A lap maga pedig tápot kiván adni ennek az által is, hogy Kolozsvár Mátyás-kori emlékeit képben és leirással bemutatja.

Mátyás király lelke alkotó erejét, királyi szive gondjának mindenre kiterjedését, semmisem bizonyitja inkább, mint az, hogy nagy kiterjedésü birodalmában mindenütt maradt fenn tőle az épitőművészetnek valamely emléke s ennek legtávolabbi részeibe is elhatott csodált jellemének s fényes tetteinek hire. Kolozsvár nem csak műépitészeti emlékeket mutathat fel a nagy királytól, hanem korukban hires irodalmi férfiak róla fennhagyott irott emlékeit is.

Sorban elsők az épitészeti emlékek.

Egyik képünk *egy XV. századi, nem magas, emeletes polgári ház*, 1443 évszámmal jelölve, góth stilben kihegyzett csúcsives nagy kapuval, mely felett öt ablak sorban vonul el s a fedélből hosszu füstkémény emelkedik föl — az aggság melankholikus komoly jellegében régisége és modora mintha követelni látszanék a tiszteletet. Ki hinné, hogy e falak már ötödfél század viharát állották ki? Hány mai épitésünk éri meg ezt az időt épségben? Ki hinné, hogy ez a ház egyszerü szőlőműves polgáré volt? Ki hinné, ha a történelem nem igazolná, hogy ebben ama korban Európa egyik leghatalmasabb uralkodójának bölcsője rengett, s ez az uralkodó magyar, az igazságos *Mátyás* király volt?! Szépen irt erről *Cortesi* olasz költő:

O felix nimium soboles, felicia quae te
Tempora: quae talem, tantum, tulit inclita tellus.

(«Oh boldog gyermek! Szerencsés idők! jeles föld! mely ilyen s ekkora embert szült!»)

De halljuk a ház és király születése történetét, *Bonfini* — a király történetirója után — *Heltai* Gáspár, Kolozsvár 300 év előtt élt tudós irójának népies szép nyelvén előadva.

«Született vala Mátyás király — irja ő — Kolozsváratt 1443-ban bőjtmás hava (márczius) 27-én reggeli 3 órakor, a mikor *Erzsébet* asszony (a nagy Hunyady János kormányzó neje) Kolozsvárra talált volt jöni a Szilágyból, s egy szőlőmives gazda embernél szállott meg, a ki szász volt. Annál maradt az Erzsébet asszony szálláson a szülésnek utána egynéhány esztendeig, és ott vitték a fiut, Mátyást, legelőször az iskolába. Hogy annak utána magyar királylyá lett Mátyás, ugyan megajándékozta a gazdát és jeles szabadsággal meglátogatá. Mostan is (1575-ben, mert ekkor jelent meg a könyv) a vasajtón és a vastáblákon rajta van a Mátyás király czimere, az arany gyürüs holló. A várost is megajándékozta igen nagy és jeles privilegiumokkal: hogy minden kolozsvári ember egy-egy kalangyából kihányja a két-két kévét a dézmára, s a gabonáját felrakja akaratja szerint és vigye haza, ott hagyván a dézmát; szüretkor pedig a szőlők alatt, a sajtóknál káda tölti az ő dézmáját, és aztán kiki haza viszi az ő mustját... Halhatatlan nagy szabadság! De ezzel akarta a felséges Mátyás király az ő hazáját felékesiteni!»

Heltai előadását kiegészíti azon 1467. szept. 28-án kelt királyi kiváltság-levél, melylyel a király *Kolb* István utódának — mert Kolb István volt a fentebb emlitett szőlőmives — mint tulajdonosnak házát és külsőségit a királyi adótól örökre fölmentette. Az adószedők számadáskor a Kolb-ház és külsőségek után kivetett adót mint a király által előre megfizetett tartozást számolták el.

«Volt pedig e ház — folytatja Heltai — az Óvárban, egyenest arczczal (szemben a bemenő utczával) egy kőház.»

Mikor én Kolozsvár történetét ezelőtt 25 évvel irni kezdettem, a vasajtó és hollós czimer már nem volt meg. A ház a város tulajdona, mely a jobb sorsra méltó épületet — fájdalom! — az emléktáblával megjelöltetés után is katonai laktanyának használja. Vajha a nagy idők nagy emlékének uj rendeltetéssel restaurálására mihamarább sor kerülne!

A másik kép a *Szent-Mihály-egyház homlokzatát* s egész alakjában *tornyát* mutatja, a mint Kolozsvár főterén látható. Az első Erdély hajdankori egyik monumentalis épülete, góth stilben, egészen faragott kőből épülve. A pompát kedvelő Zsigmond király alkotása, kezdődött az épités 1372-ben, végződött 1422-ben. A torony uj időbeli s a régi kétszer is leégett, ujra épült és ismét teljesen lerontatott. Mátyás, uralkodása utolsó évében, csak restaurálásához járult, midőn 1489-ben a város felgyujtatván, annak nagy részével együtt a szentegyház is leégett. A közhir a gyujtás gyanujával a várossal perben állott Szamosfalva urát, Mikola Ferenczet terhelte. A királyhoz jutván a panasz, az egyik királyi udvarbiráját és az erdélyi alvajdát azon szigorú parancscsal küldötte ki, hogy a dolgot nyomozza ki, s ha a tény bebizonyul, a vétkestől Szamosfalvát a király nevében vegyék el s Kolozsvárt igtassák be annak örök birtokába... A kinyomozás eredményéről az emlékek hallgatnak, de a Mikolák e század elején is birták Szamosfalvát, a mi a gyanu alaptalanságát mutatja.

Mátyás királynak tulajdonitják a *bel-farkas-utczai református nagy szentegyház* épitését, melynek a harmadik kép szintén homlokzatát mutatja, három román stilü nagy ablakkal, két támfallal, tornyát villám zuzta szét. Épitése történetét homály veszi körül. 1486. nov. 9-én a város birája, esküdt polgárai és egész közönsége a király és Báthori István kir. udvari biró és erdélyi vajda akaratából és megegyezésével a Szent-Ferencz-rendnek a b.-farkas-utczában, a Szabók bástyája (ma Bethlen-bástya) tőszomszédságában zárda épitése végett a szükséges nagyságu helyet adta ajándékba. 1487. szept. 5-én Bécs-Ujhelyen költ kir. parancslevélben azt irja a király, hogy a Szent-Ferencz-rend a várostól adott helyen zárdát akarván épittetni, meghagyja, hogy nekik azt, akadályt nem vetve, engedjék meg, kebelökből válaszszanak két jám-

Az emléktábla Mátyás király szülőházán.

Zala György

bor és alkalmas férfit, a kik minden szükségökben segítségül legyenek. 1490. január 18-án pedig a király Tharczai Mártonnak, az erdélyi sókamarák ispánjának meghagyta, hogy a Szent-Ferencz-rend elkezdett zárdájának az Erdélybe küldött János barát utasítása szerint tavaszszal folytatását és megszakítás nélkül bevégzését indíttsa útba, gondoskodjék kőszegőkről, a kik a meszet főzik, fizesse sóval, a kik azt és a követ szállítják, pénzzel. János barátnak és társainak pedig építtessen a biró hajlékot, hogy kényelemben élhessenek s az épitést jó móddal folytathassák. Ez oklevelek ugyan csak zárdaépítésről szólnak, de papi rend, melynek hivatása imádság, templom nélkül rendeltetését nem teljesíthetvén: ugy kell lenni, hogy vagy templomot is épitettek, vagy azt készen találták, későbbkori kath. történetirók Mátyás király művének irják. A XVII-ik század elején pusztán hagyatott. Bethlen Gábor és I. Rákóczi György református vallásu fejedelmek birtokba vették, utóbbi lengyel építő mesterek által egész egykori nagyszerűségében restauráltatta 1644-ben. s azóta az egyház birja. Negyedik képünk a b.-farkas-utczai templomot és a mellette levő reformatus főiskola épületét oldalról tünteti föl, előtérben a Bethlen-bástyával.

Mátyás korabeli a *hidkapu-torony*, melyet néhány év előtt történt lerombolása előtti állapotában mutatunk be. A kép a belső fő bástyatornyot mutatja; volt egy köröndед alaku külső elővéd-bástya is, magasságra kisebb, de hatalmas tömör falu, e felirattal: 1477. Ez azt mutatja, hogy Mátyás király megerősítette, s építészetileg szabályosabbá, egészszé, hadműtanilag szilárdabbá, nagyobb ellenállási erővel biróvá tétette. Itt volt 1660-ban a török Szeydi pasa katonái és az ő fogságukban levő Lintzegh János főbiró között ama jelenet, midőn a törökök táborukból őt megkötözve s vasra verve magukkal a hidkapuhoz hurczolták, hogy a várost birja rá beeresztésökre; ő pedig deákul azt kiáltotta fel a várfokon ört állóknak, hogy veszélyes lesz őket beereszteni. A törökök észrevették, hogy nem jót mond s bárd alá tették nyakát, hogy fejét vegyék, s csak a szerencse védte meg a haláltól. E hős tettért őt egyik történetirónk méltán Regulushoz hasonlítja.

A *monostor-utczai kaputorony is* Mátyás korában, hihetően az ő parancsára épült, a mit keletről a körtornácz felett, nyugatról a kapu felett levő 1476. évszám igazolt. E szintén elpusztult szép kaputoronyról, sajnos, nem maradt fenn kép.

A nemzeti formában fennmaradt *irodalmi emlékek* hazája is Kolozsvár. Heltai közölte legelébb Bonfini történetét 1575-ben (tiz évvel előbb, 1565-ben latinul) nyomtatásban, a minél kedveltebb magyar könyv a XVI. században Magyarországon nem volt. A ma is fennlevő számtalan példány igazolja ezt. De ő néhány igen érdekes részt nem vett föl művébe, a mit én itt pótlok.

«Mikor Mátyás Bécsben a császári udvarban szoros fogságban volt — irja Bonfini — az udvar hizelkedői csufolták őt, hogy magyar király akar lenni. «Az lehet, — felelé Mátyás, — sőt ha élek, a tietek is . . . .» Mikor megválasztották, Pesten s a vidéken hire ment: kürt, dob, sip- és trombita-szó adta tudtul a nemzet örömét mindenfelé. Hétszeres örömkiáltás töltötte a levegőt: «*Corvin Mátyás, a mi királyunk éljen!*» Az olasz Bonfini igy fejezte ki latin nyelven: *feliciter*=boldogul, a mi a magyar *éljen*-nel egyezik. «A *haza atyjának fia* éljen! A mi *megszabadítónk* fia éljen!» (Vonatkozás Mátyás atyjára.) Ezután: «A *Corvin-utód* éljen! *Mátyás, a mi reményünk* éljen! *Magyarország mostani királyválasztói* éljenek! *Egész Magyarország* éljen!»

Az országgyülés küldöttsége nevében Vitéz János a határra érkezett királyt igy üdvözölte: «Üdvözlégy Magyarország egyhangulag megválasztott királya! Magyar népünk egyetlen reménye! Üdvözölve legyetek a Corvinok szent reliquiái! (Értve van a nagy kormányzó és a bakókéz alatt elvérzett László.) Legyen szerencsés és boldog Magyarországra és a kereszténységre e választás!»

«Mátyás örök hálát mondott hazájának, hogy őt, a méltatlan gyermeket e nagy méltóságra emelte. Szentül igéri, — ugymond, — hogy egészen a haza ügyének fog élni, magát semmi veszélytől érette nem kiméli, azon lesz teljes erejével, hogy a bele helyezett remény teljesüljön s atyja erényeitől el ne távozzék. Ekkor a könnyei elfojtották szavát . . .

«Mikor az országba beérkezett, — irja Bonfini, — a nép falukról, városokról nagy távolságokról tengernyi számban sietett hozzá; gyermekek, nők, földészek körül fogták, *éljen*-ezték a királyt, csókolták kezét, ruháját, lábait, s szerencsét kivántak uralkodásához. Mátyás csodálatosan tudott a népnek kedvére járni: *atyám, öcsém, bátyám, hugom* néven szólította őket, némelyeket megölelt és megcsókolt. A katonasághoz barátságosan szólott, vitézségre buzdította őket s hogy a dicsőséget keressék. Magyarország ujjongott örömében . . . .»

«Mikor a kormányzást elkezdette, az ország nagyjai előtt oly éretten beszélt, a közdolgokról oly bölcsességgel itélt, ellenfeleivel oly okosan és megnyerőleg bánt, hogy azokat is megnyerte — csakhamar az egész ország szeretetét birta.»

Végig nézve a nagy király életén, ugy látszik: Kolozsvárott születése gondviselésszerü történeti esemény volt. Erdély ölén született tartotta, s királylyá választatását nagybátyja és anyja Erdélyből és az Alföldről zászlói alá sereglett hatalmas fegyveres ereje döntötte el. A király csaknem kényeztette is Kolozsvárt.* Ő Kolozsvártól szintén mindent megérdemel. Nem csoda, ha újabb időben itt ébredt föl a nemzet alvó lelkiismerete.

Még csak *Cortesi* olasz költő dicsköltemenye néhány helyét közlöm. Szeretném magyar iróból idézni, de nekünk, fájdalom! akkor sem magyarul iró költőnk, sem irodalmunk nem volt.

«Üdvöz légy Mars Isten diszes nemzetségéből való, hadban erős kar! Hol van az a tartomány, a mely dicsőségedet ne ismerné, hol van az a hely? Joggal vagy büszke, ha mint félisten, fegyverzetedben lovon ülsz, s magad egyedül minden hősök mellett megállhatsz, te — korod világító fénye, katonaság atyja, hadak dicsősége, a ki a tieiddel elhomályosítod a régi idők csodáit!

«Mig a Duna a tengerbe ömlik, mig a magyar muzsa a latin költészet műveit kedveli, Mátyás dicsősége fennmarad, neve emlékezete soha meg nem szünik, s győzelmei pálmáját a századok meg nem rongálják.

«Mauzoleumok leomlanak, a pyramisok márványköveit szétporlasztja a hosszu régiség: a te költők által dicsöitett tetteidet dalban fogják ünnepelni a következő nemzedékek. Ismeretes leszel az idők nagyjai előtt s példánya a jövő kornak.

«Benned az emberiség reménye fölegyenesedik, gondja elpihen.»**

Az olasz költő ragyogóan szinez, néha — költők szokása és joga szerint — tulzásba megy át; de királyi és pápai követek, utazók, komoly tudósok, szóval az összes egykoruak e nagy képét adják a mi nagy királyunknak. Tán nem hiu a remény, hogy e fölemelő hang visszhangot kelt a közönségben, a nemzet szivében, s a magyar hála és lelkesedés kora által dicsőitett szeretett királyának hozzá illő szobrot emel.

JAKAB ELEK.

* Látható: Kolozsvár Történetében 1871. 1888. Öt kötet, két rajzfüzet.

** T. Cortesii: De Mathiae Corvini, Regis Hungariæ Laudibus Bellicis Carmen. Bonfini Rerum Hungaricarum Decades stb. 867—890 ll.

MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZÁRÓL.

Mátyás király születési házát Kolozsvárt a magyar király intésére jelölték meg emléktáblával.

Királyunk, ki 1887 szeptember 23-án Kolozsvárt járt, meglátogatta dicső elődje születési házát s meglepetéssel látva, hogy e kiváló emlék jeltelenül áll, igy szólt: «Nem nagy kegyeletre mutat, hogy kaszárnyának használják ez épületet» — és alapítványt tett emléktáblával való megjelölésére.

Ez a példa, ez az intés buzditotta reá a várost, hogy négyszáz év mulasztását helyrepótolva, több figyelembe vegye Mátyás király szülőházát, mely évek óta laktanyául szolgál.

Nevezetessége Kolozsvár városának e ház, melyet minden idegen megnéz: most emléktáblával jelölve hirdet egy nagy eseményt a régen mult dicsőséges időkből, hogy itt az alacsony ablak üvegén át látta meg a világosságot legnagyobb nemzeti királyunk, ki dicsőséget szerzett a magyarnak egész Európában.

Azon a kis szegeletablakon, mely a képen jobbra alant látható, sütött be bölcsőjéhez az első napsugár.

Most egy katona-varga veri a talpot kerek széken ott, hol bölcsődalát ringatták annak a nagy királynak, ki — mint Bonfini följegyezte — igy oktatta 1466-ban a magyart: «Nem hasunknak és röstségre, de munkára születtünk. Lássátok, mint kedvez nekünk a szerencse. Törökök és eretnekek közt születtünk, a kik a törököknél sokkal veszedelmesebbek: ezek a szolgaságban, amazok a lélek örök kárhozatában igyekeznek minket elvesziteni. Harczias — martialis — nemzet a magyar, ha övéitől el nem akar fajulni. Mindkét tekintetben dicsőség, a közjó és örök üdv tárgya áll előtte. Ki kivánhatná itt a fegyvertől való maga visszatartását, ki a röstelkedést, vagy a lefegyvereztetést, ha nemcsak a hasát akarja hizlalni s az asszonyok között végezni férfiui életföladatát? Minden nagy s nehéz dolog jogosan bizatik bátor férfiakra: a tunyákat és gyávákat elüzi köréből a dicsőség.»

Ki tudja eldönteni: Mátyás királynak a vitézségét csodáljuk-e inkább, vagy a bölcseségét, vagy a jóságát? . .

Most, hogy szép ünnepélylyel leleplezték a születési házára tett emléktáblát, mig megtisztelték a multat, tisztelettel adóztak a legelső magyar ember iránt is, mert megértették intő szavát, teljesítették óhajtását. S hogy ezt tehették, önérzettel töltötte el ez az ünneplő közönséget, mely szeptember 2-án összegyült Kolozsvárt, mig távolból az egész nemzet ünnepelt vele.

Az emléktáblát, melynek leirását a «Vasárnapi Ujság» 36-ik számában közölte, Pákey Lajos kolozsvári főmérnök tervezte s kivitele Zala György jeles szobrászunk munkája.

A ház egy emeletes, alacsony szobákra osztott épület. Jól megnőtt ember egyenes testtartással nem léphet be egy ajtón sem. A ház hátsó részén az emelet irányában fatornácz nyulik elé az udvarra. A padlása mindenütt erős tölgyfagerendákból készült. A kapu között, és távolabb az udvaron, pinczékbe van bejárás; a nagy kőből épült pinczék kápolnául, vagy rejtekhelyül is szolgálhattak s a déli oldalon titkos kijáró hely nyoma látszik. A pinczék patakkőből szilárdan és szellősen építvék.

Jó módu polgári ház jellegét viseli magán, természetesen a 15-ik század igényeihez mérve ezt a «jómódusságot». Régi idők óta a neve: «Mátyás király háza.»

Régies külalakja tiszteletet keltő, a négyszögü ablakokon felül pálczamű alaku diszitések vannak és rovátkos szegélyzet.

Régi műidomaiból kevés maradt fenn s kivált az emeleti részen vassinekkel keresztben-hosszában több ponton erősítés látszik.

A régiségekből megmaradt rész csupán a bejáró csúcsives kapu.

Most, a hogy megnéztem, tisztán találtam benne mindent (lakói: a katonák épen hadgyakorlaton vannak más vidéken). Az udvar kerítéseire a katonai gyakorlatokhoz szükséges alakok rajzolvák. Maga a születési hely, egy boltíves, alacsony szoba, most be van csukva, egyik falát a király és királyné arczképe diszíti.

Az idén juliusban, mikor Albrecht főherczeg látta e szobát, igy nyilatkozott róla: «Jellemző, hogy akkori időben oly előkelő asszony, mint Szilágyi Erzsébet, ez igénytelen szállással megelégedett.»

Ebből a szobából járt, a hir hagyománya szerint, iskolába is Mátyás, ki — hogy uralkodóvá lett — nagy privilegiumokkal és szabadsággal ajándékozta meg szülővárosa fiait s a házat minden adó alól felszabaditotta.

BEDE JÓB.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KONSTANTINÁPOLYI KÜLDÖTTSÉGE.

Folyó évi szept. 19-én kelt utra azon tudományos expediczió, melyet a magyar tud. akadémia *II. Abdul Hamid* török szultán meghivására a konstantinápolyi *Eszki Szerail*-ban levő magyarországi vonatkozásu történeti emlékek s különösen a Corvina maradványainak felkutatására saját kebeléből küldött ki. Ezen bizottság a következő öt tagból áll: *Fraknói* Vilmos, az akadémia másodelnöke, mint a mohácsi vész előtti, *Thaly* Kálmán rendes tag, mint a mohácsi vész utáni magyar történetirás, *Csontosi* János lev. tag, mint a magyarországi közép- és renaissancekori bibliographia művelője, *Abel*

A magyar evezőssport jubiláris ünnepe

A Pannonia kettős győzelmet aratott a Hungária fölött

A megszokott fényes külsőségek között folytatódott vasárnap a jubiláris nagy regatta. Az alsószigeti sétány ezuttal is megtelt a regatták hagyományos előkelő publikumával, hogy a legszebb békeévekre emlékeztető szines képet varázsoljon az egyetemes sportélet centrumává vált Margitszigetre. A több mint háromezer főnyi közönség soraiban ezuttal is megjelentek a magyar társadalom legmagasabb notabilitásai s a tekintélyes számban megjelent hölgyek a legszebb nyári divatkreációkban vonultak fel.

Bár a nagy regatta erőviszonyai a szombati versenyek után már nyilvánvalóvá váltak, a közönség hangulata vasárnap sem változott s nem egy izgalmas finisnél hangzott fel elemi erővel a morajló biztatás, amely az egyes klubszinek dédelgetett képviselőit buzditotta a cél előtt. A legnagyobb táboruk természetesen a Pannónoknak és a Hungária Evezős Club versenyzőinek volt s bár a Pannonia szombati szép győzelmével bebiztositotta vasárnapi győzelmét is, a Hungária hivői mégis a legnagyobb bizakodással és izgalommal vártak a regattát befejező nyolcas versenyre, amelyben a Hungária ismételt támadást intézett a hegemóniát tartó Pannónok ellen.

A Hungária csapata, amely szombaton nagyon lemaradt és negyedik lett a bécsiek mögött, vasárnapra tényleg összeszedte minden erejét s heroikus küzdelemmel intézett ostromot a Pannónok ellen. Derekasan is tartotta magát, a Pannonia nagyobb tudása azonban végül is árvényesült s két és fél hosszal ismét verve maradt a Hungária együttese.

Leirhatatlan lelkesedéssel, elemi erővel kirobbanó ujongással fogadták a Pannonia nagyszámu hivei ezt az ujabb győzelmet. Az örömujongás közepette azonban meg kellett állapitanunk, hogy a Hungaristák soraiban ezután a vereség után is megmaradt a bizakodás, a gondolat ,hogy majd jövőre talán sikerül a várvavárt nagy győzelem a Pannonia fölött.

Tényleg hendikeppel startolt a Hungária az idei nagy regattán, mert tavalyi kitünő nyolcasából három embert kellett ujoncokkal pótolnia. A csapatnak emiatt még nincsen elég rutinja, de ha a nagy csapatot a mostani regattán szenzációsan szereplő nyolcassal ki fogják egésziteni, jövőre mindenesetre sokkal méltóbb ellenfelet fog kapni a Pannonia. A Pannonia viszont legalább olyan jó, mint tavaly volt s minden dicséretet megérdemel nemzetközi viszonylatban is nagyszerü kétnapos teljesitménye.

A két nagy rivális összecsapása előtti versenyeket is nagy érdeklődéssel kisérte a közönség. A fiatal gárda tagjai ezuttal is fényesen megállották helyüket. Vonatkozik ez elsősorban a *Rendőrtiszti Atletikai Club evezős osztályának* versenyzőire, akik mindkét napon olyan fényesen szerepeltek, hogy a jövő évben előreláthatólag már a legkiválóbbakkal fogják eredményesen felvehetni a küzdelmet. Hatalmas tábor lelkesitette és buzditotta a derék rendőrtiszti evezősöket, akik egy-egy győzelmes verseny levezése után örömükben harsogó *„huj, huj, hajrá!"* kiáltással üdvözölték a kalaplengető, tapsoló tömeget. Nem kisebb lelkesedés fogadta a *Müegyetemi Evezős Club* kitünő juniorjainak győzelmét az Államdijban, annyival is inkább, mert ebben a versenyben olyan félelmetes ellenfelek kerültek második és harmadik helyre, mint éppen a rendőrtiszti csapat és a Hungária csapata.

A vidéki együttesek közül a *Váci evezősök keltettek lehető legkedvezőbb benyomást.* Vezérevezősük öldöklő tempója és megvesztegető stilusa az evezés minden szakemberét meghóditotta. A csapat nagy tudása kifejezést is nyert az eredményekben, amennyiben ugy szombaton, mint vasárnap értékes győzelmeket aratott. Különösen a vasárnapi győzelmek után ünnepelték a szimpátikus váci csapatot, mert két osztrák csapat előtt evezett be az első helyre. A külföldiek közül a bécsi *„Donauhort"* legénysége bizonyult a legerősebbnek. A cseh szkiffbajnok, *Straka József*, nem volt veszedelmes ellenfele a kitünő ifj. *Szendey Bélának*. Igen örvendetes egyébként az a hatalmas nyolcas-gárda, amely a két nap folyamán a startnál megjelent. Ilyen szép mezőnyök évekre visszamenőleg nem voltak láthatók a nagy regattán.

Az evezős sport nagyszámu hivei a legjobb hangulatban és igaz megelégedéssel tárgyalták hazafelé menet a fényes keretek között lezajlott jubiláris evezős meeting eseményeit, abban a jóleső tudatban, hogy az evezős sport kétnapos nagyszabásu versenyével a fejlődésnek, elsősorban az evezős sport elterjedésének, egy ujabb jelentős állomásához érkezett. A rendezőség mintaszerüen bonyolitotta le a hatalmas programot s mindent elkövetett a közönség jó elhelyezése, kényelme és sportbeli informálása érdekében.

A vasárnapi verseny részletes eredménye a következő:

I. *Négyevezős verseny, kormányossal, vidékiek részére.* 1. Váci SE Evezős Osztálya, két hosszal. 2. Szegedi Csónakázó Egyet. 3. Győri Tornaegylet Evezős Osztálya. Időt nem mértek.

II. *Junior négyevezős verseny, kormányossal.* 1. Müegyetemi Evezős Klub 7 p. 43.2 mp. 2. Rendőrtisztviselők AC Evezős Osztálya. 3. Hungária Evezős Egylet.

III. *Juniorszkiff.* 1. Helyes József „Budapest" EC 8 p. 23.4 mp. 2. Oláh Andor FTC. 3. Dr. Jan van Eeeden Wiener Ruderklub „Triton".

IV. *Ujonc nyolcevezős verseny, kormányossal.* 1. Hungária Evezős Egylet 6 p 59 mp, félhosszal. 2. „Tisza" Szegedi EE 7 p. 08 mp. 3. Wiener Ruderklub „Triton".

V. *Pair var, kormányossal.* 1. Pannonia Evezős Klub (Marik Miklós—Török Zoltán dr. v. ev.) row ower. (Nem evezték le.)

VI. *Egyes főverseny.* 1. Ifj. Szendey Béla „Neptun" Evezős Egylet 7 p. 46 mp., hat hosszal. 2. Straka Josef Klub Veslaru Melnickych Melnik 8 p. 01.5 mp.

VII. *Másodosztályu nyolcevezős verseny, kormányossal.* 1. Wiener Ruderverein „Donauhort" 6 p. 28 mp., egy hosszal. 2. Mac Evezős Osztálya 6 p. 33 mp. 3. Wiener Ruderklub „Triton". 4. Müegyetemi Evezős Klub.

VIII. *Vendégek négyevezős versenye.* 1. Váci Sportegylet Evezős Osztálya 7 p. 06 mp., két hosszal. 2. Brünner Ruderverein 7 p. 12 mp. 3. Ruderklub „Dunauwacht".

IX. *Junior kettős párevezősverseny.* 1. „Budapest" Evezős Club (Markovics István—Helyes József) 7 p. 18 mp., három hosszal. 2. Nemzeti Hajós Egylet 7 p. 22.4 mp.

X. *Kezdők négyevezős versenye.* 1. Rendőrtisztviselők AC Evezős Osztálya 7 p. 13.6 mp., négy hosszal. 2. Hitelbank Evezős Osztálya. 3. „Sirály" Evezős Egylet.

XI. *Jubileumi szenior nyolcasverseny, kormányossal.* 1. Pannonia Evezős Club 6 p. 22 mp., két és fél hajóhosszal. 2. Hungária Evezős Egylet.

A népszövetségi tanács megkezdte tanácskozásait

A fontos és kényes kérdéseket nem a nyilvánosság előtt tárgyalják

A népszövetségi tanács juniusi ülésszakának napirendjén nem szerepelnek nagyobb jelentőségü kérdések, de mégis általános figyelem kiséri az európai politika irányitóinak genfi összejövetelét. Mert *napirenden kivül* foglalkozniok kell az albán-jugoszláv diplomáciai konfliktussal, amely mögött Olaszország és Jugoszlávia komoly ellentéte rejtőzik s valószinüleg bizalmas eszmecsere tárgya lesz a németeknek a Rajnavidék kiüritésére vonatkozó kivánsága is.

Bennünket legfőbbkép a magyar-román döntőbiróság ügye érdekel, amelyben a tanácsnak állást kell foglalnia. Eddigi tapasztalatok szerint a népszövetségi tanács mindig kitért az olyan kérdések elintézése elől, amelyeknél a háborus szövetségesek valamelyik tagja volt az érdekelt fél, ezuttal azonban remélni akarjuk, hogy a magyar-román ügyben meg fogja emberelni magát és érvényt szerez a szerződések rendelkezéseinek.

A magyar-román döntőbiróság ügye napirendre kerül

A tanács ülésein Chamberlain elnököl

A tanács ma délelőtt 11 órakor ült össze *Chamberlain* elnöklésével. A tanácskozást rövid ideig tartó zárt ülés előzte meg, amelyen elfogadták a napirendet és elintéztek több adminisztrativ ügyet.

A nyilvános ülésen a danzigi szabad állam három előterjesztését vitatták meg.

Azt a *román* kérelmet, hogy a népszövetségi tanács a népszövetségi egyezmény 11. pontja alapján vonja tárgyalás alá a magyar-román vegyes döntőbiróság illetékessége körül felmerült viszályt, *a tanács napirendjéről levették és helyette a magyar kérelmet tüzték ki napirendre.* Ez a kérelem arra vonatkozik, hogy a döntőbiróságból visszavont román tag helyett a népszövetségi tanács — az egyezségokmány 239. cikke értelmében — jelöljön ki a semleges hatalmak állampolgárai közül két egyént, akik közül a magyar kormány választja majd ki a pótbirót.

A magyar kérelemről hármas albizottság dönt, amelynek tagjai: *Chamberlain, Ishii és Villegas. Az albizottság délután zárt ülésben foglalkozott az üggyel s jelentése holnap vagy szerdán kerül a tanács plénuma elé.*

A magyar kormány részéről *Khuen-Héderváry* Sándor gróf rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter, a külügyminiszter állandó helyettese ment Genfbe.

A külügyminiszterek kölcsönös diszkréciót fogadtak

Megkezdődtek a hivatalos látogatások

Genf, junius 13.

(A Nemzeti Ujság külön tudósitójának telefonjelentése.) Délután a tanács nem tartott ülést s mindössze a kisebbségi bizottság ülésezett. Délután kezdődtek meg a hivatalos látogatások. *Schubert* német államtitkár *Vandervelde* belga külügyminiszterrel tárgyalt, mégpedig hir szerint *a Rajnavidéki megszálló csapatok létszámának csökkentése kérdésében.* Délután 5 órakor *Briand* francia külügyminiszter jelent meg a Metropol-szállóban s másfél óráig tartózkodott *Stresemann* német külügyminiszternél. Briand és Stresemann tanácskozásairól semmi sem szivárgott ki. *(T.)*

Briand külügyminiszter látogatásának fogadása után *Stresemann* külügyminiszter a Hotel Beaurivageba ment s látogatást tett *Chamberlain* angol külügyminiszternél. A német és az angol külügyminiszter este 8 óráig tanácskoztak, majd Stresemann Danzig szabad város Genfben időző elnökének, *Sahm* dr.-nak fogadó estélyére sietett.

Csupán a kezdet kezdetéig jutottak el. A tanácskozások holnap folytatódnak. Briand külügyminiszter az ujságirók interju-ostroma elől azzal a kijelentéssel tért ki, hogy *a bizalmas politikai tanácskozások eredményét már eleve illuzorikussá teszi az, ha a tanácskozások résztvevői egyre-másra nyilatkoznak.* Ezek az előzetes nyilatkozatok teljesen céltalanok és éppen ezért a Genfben időző külügyminiszterek — mondotta *Briand* — *a legszigorubb kölcsönös diszkréciót fogadták. (T.)*

Argentina ujból belép a Népszövetségbe

Páris, junius 13.

(A Nemzeti Ujság tudósitójának jelentése.) A *Paris Temps* buenos-ayresi jelentése szerint az argentinai minisztertanács ugy határozott, hogy Argentina ismét belép a Népszövetségbe. A Népszövetség szeptemberi közgyülésén Argentina delegátusai már ismét megjelennek, még pedig az argentinai külügyminiszter személyes vezetése mellett. *(T.)*

A jugoszláv kormány jegyzéke a Népszövetséghez

Óvatos kisérlet az olasz-albán szerződés elbirálására

Genf, junius 13.

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Vasárnap délután a Népszövetségnél akkreditált jugoszláv követ sir Eric *Drummond* főtitkárnak átnyujtott egy jegyzéket, amely válasz a tiranai kormánynak a Népszövetséghez junius 5-én küldött táviratára.

A jegyzékben a jugoszláv kormány elmondja a tiranai jugoszláv követség tolmácsának a letartóztatási körülményeit és a szabadon bocsátása érdekében tett eredménytelen lépéseket, amelyek a követség visszahivásával végződtek. A jegyzék arra kéri a főtitkárságot, hogy a *közlést hozza a tanácstagok tudomására.* A jugoszláv kormány nézete szerint a tanácsnak a népszövetségi paktum szerint ezt az ügyet nem kell vizsgálat tárgyává tennie, de *ha a tanács ugy vélné, hogy más körülményekre való tekintettel az incidens komollyá válhatik, a jugoszláv kormány rendelkezésére áll a tanácsnak abban az irányban, hogy megvizsgálják és megvitassák a maga egészében azt a problémát, amelynek egyik része az az incidens.*

Ez az óvatos jegyzék kétségkivül azt célozza, hogy a Népszövetség foglalkozzék az *olasz-albán szerződéssel.* amely még mindig nyugtalanitja Jugoszláviát. A kisérletezés azonban hiábavaló, mert *az olasz kormány semmi körülmények között nem engedi meg, hogy a tiranai szerződés tárgyalás alá kerüljön.* Mint a Giornale *d'Italia* irja, ha a tanácsban az olasz-albán viszonyt szóvá akarnák tenni, *az olasz delegáció Mussolini utasitása szerint nyomban elhagyja Genfet.*

Cseresznye- és földiepervásár a Dunaparton

Rekordára van a cseresznyének

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Egy-két nap óta messzire piroslik a dunaparti ismert bódéváros. A mult heti három vagy négy napig tartó rekkenő hőséggel beköszöntött nyár hirtelen megérlelte a korai gyümölcsöket, igy főleg a *cseresznyét* és *földiepret.*, amely aztán tegnap és ma szinte *hihetetlen tömegekben került a piacra.* Végig valamennyi bódésoron csak cseresznye és földieper . . . Lenn az alsó rakparton a nagybani, legalább öt kilogrammot árusitók, fönn a „detail"-isták. Azonban csodálatos valami . . . az árak a rendkivüli kinálat ellenére is kétségbeesetten igyekeznek megtartani azt a *„poziciót„* ,amit *még hetekkel* ezelőtt a „primeur"-áru szállt meg. Különösen a „felsőház" tagjai, a kicsinyben árusitók kötötték meg magukat, ugy, hogy tegnap például benn a városban, a jól ismert utcasarki zöld kocsikon sokkal olcsóbban lehetett vásárolni, mint a „tövében", a Dunaparton.

A cseresznyeárak kicsinyben — természetesen a minőség szerint — 1—2 pengő körül mozognak, ami olyan jó termő esztendőben, mint a mostani, valósággal rekordár. A földieper valamivel drágább, de két pengőért már igen szép és jóminőségü áruhoz juthatunk. Fogy is erősen, hiszen az „eltevés" ideje visszavonhatatlanul elérkezett.

Egyéb gyümölcs még nem igen szerepel a piacon. Néhány doboz „vattába csomagolt" őszi barackon, pár koránka ribiszkén s néhány ványadt, apró sárgadinnyén kivül (az árat ne kérdezzük) csak a mártásnak való zöld egrest látni. Annál dusabb azonban a zöldség- és salátavásár. S bár a fagy meg Orbán alapos kárt tett különösen a *zöldborsóban* meg a *zöldbabban*, a piacon alig látszik, hogy a korai ültetések nagyrésze elfagyott. Annál inkább meglátszik — az árakon. A kifejtett zöldborsó kilója 2—3 pengő, ugyanannyi a zöldbab is. Itt-ott gyönge *tököt* is látni, egyelőre 2.40—2.80-as táblák árnyékában pöffeszkedve.

Üdén fehérlenek felénk a gyönge *spárga* kötegei, a többiekhez képest aránylag elég olcsón. Egyhatvanért—egynyolcvanért szivesen adják. Igaz, hogy még elég vékonyak.

Az uj, fejes *paradicsom* is fölütötte már a fejét. Természetesen 3—4 pengőn alul szóba sem állnak az emberrel. *Uj burgonyát* azonban már 50—60 fillérért vásárolhatunk s a fölötte kedves izü, bár nálunk Magyarországon nem igen népszerü *rebarbara*-levélágakat egy pengőért árulják kilónként. Pedig milyen kitünő főzeléket lehet ebből késziteni, nem is emlitve, hogy például — befőttnek is elsőrangu.

Ha még a salátának való *ugorkát* (kilója *1.60—2 pengő körül)* meg a darabonkint 40—60 fillérrel jelzett *zöldpaprikát* emlitjük, aligha hagytunk ki valamit a piacon szereplő növényi táplálékokból. Legföljebb talán a *gombát*, amit a vásárcsarnok hüvösében 3—4—5 pengőért vesztegetnek kilónkint. A *szekfü* és *csirkegomba* ára átlag 3, a *sampion* 5 pengő körül mozog.

Ilyenformán az egészben sem mondhatjuk tulságosan változatosnak a junius elejei piacot, de hiszen még csa ka szezon elején vagyunk. Néhány hét mulva — ha az időjárás is ugy akarja — remélhetőleg máskép lesz.

Olvasóinkhoz!

Előfizetési áraink 1927 január 1-től pengőértékben a következők:

Az Uj Nemzedék előfizetési ára:
Egy hónapra 40.000 K = 3 P 20 f
Három hónapra 120.000 K = 9 P 60 f

Uj Nemzedék és Nemzeti Ujság:
Egy hónapra 72.000 K = 5 P 76 f
Három hónapra 210.000 K = 16 P 80 f

Nemzeti Ujság és Képes Krónika együtt:
Egy hónapra 72.000 K = 5 P 76 f
Három hónapra 210.000 K = 16 P 80 f

Központi Sajtóvállalat R. T.

A büntetőjavaslat tárgyalását őszre halasztották

Junius 25-től október 18-ig tart a Ház nyári szünete Minden párt hozzájárult a nyolcórás ülések elrendeléséhez — Pártközi értekezlet Zsitvay elnöknél

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Háromnapos izgasmas tanácskozás, vita, fenyegetődzés után végre elsimitotta a háborgó kedélyeket, minden politikai akció végső akkordja: a *kompromisszum.* Az ellenzék junius 25-ig átengedi a munkásbiztositási és még néhány kisebb javaslatot, a kormány viszont levette a napirendről az uj büntető javaslatot.

A kompromisszumok rendszerint az igények leszállitásával, a remények letördedezésével szoktak járni. *Ennek a kompromisszumnak mindenki* örült. Csupa büszke, öntudatos, örömmel teli ember távozott ma déli két órakor a képviselőházból abban a biztos tudatban, hogy 25-én szabadságra mehet és addig nem kell napi nyolc óránál tovább a parlamentben tartózkodnia. Örültek a szünetnek és örültek annak, hogy a kormány honorálta a pártokban egyhangulag megnyilvánuló kivánságot. *Mert egyik párt sem könyvelheti el a maga javára a büntető javaslat elhalasztásának sikerét* Nem egyes pártok, hanem az egész képviselőház kivánsága volt, hogy ezt a fontos javaslatot most, a nyári szünet előtt ne tárgyalják le hirtelen, hanem adjanak módot arra, hogy jelentőségéhez mérten, alaposan foglalkozhasson vele a képviselőház.

Ez a kivánság *legerősebben a Keresztény Gazdasági Pártban és az egységespártban jutott kifejezésre.*

Ma délelőtt az egységespártban bizalmas megbeszélések voltak. Az egységespárt jogászképviselői nyiltan hangoztatták, hogy a párt határozottan kivánja a javaslat elhalasztását, annál is inkább, mert magának a pártnak sem volt módjában a javaslattal behatóan foglalkozni és a szünet előtt rendelkezésre álló idő semmiesetre sem elég ahhoz, hogy a párt és az igazságügyi bizottság alaposan megvitathassa a javaslatot, mielőtt a plénum elé kerül.

Mire Almásy László pártelnök megjelent, a hangulat teljesen egységes volt. Mindenki a halasztás mellett állott. *Angyán* Béla államtitkár több képviselő társaságában átment az igazságügyminisztériumba, hogy *Pesthy* Pál miniszterrel megbeszélje a teendőket. A képviselők másik része pedig *Zsitvay* Tibort, a képviselőház elnökét vette körül, akit arra akartak rábirni, hogy tolmácsolja kivánságukat a miniszterelnöknél. Tizenkét óra tájban megjelent a parlamentben *Bethlen* István gróf miniszterelnök, aki *Vass* Józseffel és *Zsitvay* Tiborral rövid tanácskozásra vonult vissza.

A tanácskozás után a miniszterelnök értesitette *Pesthy* Pál igazságügyminisztert, hogy sürgősen tárgyalni óhajt vele. Az igazságügyminiszter rövidesen megérkezett a Házba, ahol a miniszterelnök dolgozószobájában már együtt volt *Bethlen* István gróf, *Zsitvay* Tibor és *Angyán* Béla államtitkár. Rövid negyedórás tanácskozás után Zsitvay Tibor megjelent a folyosón és szobájába kérette a pártelnököket. Kijelentette, hogy a további munkaprogramot akarják megállapitani s hogy *az igazságügyi javaslat ügyében meglehetős szabadkezet kapott a miniszterelnöktől.*

Ezután megkezdődött a pártközi konferencia, amelyről az alábbi kommünikét adták ki:

Zsitvay Tibor házelnök elnökletével ma délben pártközi konferencia volt, amelyen részt vettek *Almásy* László, *Huszár* Károly, *Rassay* Károly, *Pakots* József, *Farkas* István, *Gömbös* Gyula, *Gaal* Gaszton és *Szilágyi* Lajos. A konferenciát a házelnök azzal nyitotta meg, hogy indokoltnak tartja, hogy a parlament munkarendjének kérdésében a pártok között megbeszélésre adjon alkalmat és közölte, hogy a kormánynak *nem óhaja olyan javaslatoknak a nyári szünet előtt forszirozása, amelyek előreláthatólag hosszabb vitát idézhetnek elő,* bár ilyen hosszabb vita elől nem óhajt a kormány elzárkózni. Ezt a pártok megjelent vezetői *megnyugvással és elismeréssel vették tudomásul.*

Ezzel szemben viszont a pártok hozzájárultak ahhoz az elnöki propozicióhoz, hogy a munkásbiztositó-törvényjavaslatot most már nemcsak a többségi pártnak, hanem *az összes pártoknak kivánságára* 8 órás üléseken tárgyalják le és 20-ára a javaslatot részleteiben is tető alá hozzák. Ezenfelül pedig megállapodás történt abban, hogy *25-ére tető alá hozzák a cseh-magyar kereskedelmi szerződést, a pénzügyminiszternek a kliring-forgalomra vonatkozó, továbbá a motorszeszre vonatkozó javaslatait, a menekült nyugdijasokra vonatkozó törvényjavaslatot, valamint az olasz-magyar egyezmény becikkelyezését, végül a földmivelésügyi miniszternek az apaállatok ellenőrzéséről szóló javaslatát.*

Az elnök végül tájékoztatta a pártokat arról, hogy amennyiben ilyen módon a program megvalósitható, *a Ház nyári szünete junius 25-től október 18-ig fog tartani.*

A megegyezés hirét Huszár Károly vitte meg elsőnek a folyosóra, ahol mindenütt őszinte örömmel fogadták. Pesthy Pál igazságügyminiszter az értekezlet után kijelentette, hogy a javaslat az őszi tárgyalásra ugyanabban a szövegben marad, amilyen szövegben most beterjesztette.

Az igazságügyi bizottság, amelynek kedden kellett volna folytatni a javaslat tárgyalását, a megegyezés következtében keddi ülését már nem tartja meg.

„Nem elég könnybeborult szemmel emlékeznünk“

A márvány Hungária hirdeti Nagykőrösön a hősi halottak dicsőségét A kormányzó nagy beszédet mondott a nagykőrösi 1011 hősi halott emlékszobránál — Zala György nagy alkotásának leleplező ünnepe

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Vasárnap délelőtt leplezte le a kormányzó Nagykőrös városában a Dezső Kázmér polgármester kezdeményezésére emelt művészi emlékszobrot, mely 1011 nagykőrösi hősi halott emlékét hirdeti. Az országos jelentőségü ünnepségre a város már hetek óta lázasan készülődött. Szombat déltől kezdve az egész város s még a távoli tanyai polgárság is az utakon, a tereken sürög-forog, virágokkal, lombfüzérekkel diszitve a diadalkapukat.

Az izgalmakhoz nem szokott alföldi városban csodálatos rend és fegyelem uralkodik. Szombaton este kivilágitás volt. Az iparosdalkör és a levente zenekar az ősi városháza előtt szerenádot adott. Vasárnap már kora hajnalban ébresztő zenekarok járták be a várost. Bár az ünnepély csak 11 órakor kezdődött, a különböző egyesületek, társaskörök, iskolák, küldöttségek már reggel 8 órától szakadatlan sorokban vonultak fel az ünnepély szinhelyére. Tornász-, levente-, cserkészcsapatok, fehérruhás, felvirágozott leányok vonulnak a pályaudvar felé, hol már előre elhelyezkedett a kormányzót váró hivatalos körök és a nagykőrösi gazdák lovasbandériuma, sok száz főnyi bronzképü, acélizmu fiatal lovas. Tizenegy órakor futott be a kormányzó különvonata az állomásra, ahol *Preszly* Elemér főispán, *Agorasztó* Tivadar alispán és *Dezső* Kázmér fogadták nagy küldöttség élén.

A kormányzó innen a város gyönyörü lipicai ötösfogatára ült s nagyszámu fényes katonai kiséretével vonult be a fellobogózott utvonalon a tömött sorfalak között az ünnepség szinhelyére, hová autón már néhány perccel előbb megérkeztek *József* és *Albrecht* főhercegek.

Az emlékművet körülvevő tér bejáratánál hatalmas diadalkapu állt, jobbról-balról feldiszitett tribünök és az előkelőségek számára a város a szobor mellett diszsátort emelt. Itt foglalt helyet *a kormányzó*, mellette *József* és *Albrecht* főhercegek, *Zsitvay* Tibor, a képviselőház elnöke, *Csáky* Károly gróf honvédelmi miniszter, bulcsi *Janky* Kocsárd lovassági tábornok, a honvédség főparancsnoka, *Hellebrondt* Antal tüzérségi tábornok, vitéz *Kárpáthy* Kamilló vegyesdandárparancsnok és vitéz *Siménfalvy* Tihamér, a vitézi szék törzskapitánya, *Görgey* ezredes testőrségi parancsnok, *Koós* és *Hardy* szárnysegédek, *Denk* Gusztáv ezredes, a katonai iroda főnöke és *Uray* István, a kabinetiroda helyettes főnöke, *Issekutz* Aurél h. államtitkár, *Szahlender* Béla altábornagy, csendőrségi felügyelő, *Soós* Károly gyalogsági tábornok, vitéz *Fabinyi* ezredes, a Vitézi Szék kapitánya, a képviselőház tagjai közül *Szapáry* Lajos gróf, *Erődi Harrach* Tihamér, *Kiss* István, *Madarász* Adorján, *Endre* Zsigmond, *Szabó* Zoltán, *Ráday* Gedeon gróf, Nagykőrös város országgyülési képviselője, *Preszly* Elemér főispánnal együtt a környéki városok polgármesterei, akik mind elhozták városaik koszoruit a nagykőrösi hősök szobrára.

A nagykőrösi Dalegyesület „Hiszekegye“ után *Ráday* Gedeon gróf ny. miniszter, Nagykőrös város országgyülési képviselője, engedélyt kért a kormányzótól a szobor leleplezésére.

A kormányzó beszéde

A kormányzó erre a következőkben válaszolt:

— Messze idegen országokban alusszák örök álmukat a hősök — mondotta —, de itt él közöttünk az ő áldott emlékük, melyet soha el nem muló hálával és kegyelettel ápolunk. A hálát és kegyeletet hivatott hirdetni ez a szobor is, amely 1011 hős magyar dicsőségét sugározza ki az Alföld kalászos rónái felé. Bátran mentek ők a halálba, egyetlen gondolatért, egyetlen szent célért: a haza boldogságáért, a haza nagyságáért. Dallal az ajkukon, virágosan, könnyü szivvel indultak a harc vérzivatarába. Lelkükben erősen lángolt a honszeretet, amelyet magukba szivtak ennek a tősgyökeres magyar városnak levegőjében. Itt az ősi kollégium falai között tanitotta egykor a haza szeretetére a nagykőrösieket Arany János, aki Toldijában megalkotta a magyar vitézség, becsület, önfeláldozás ragyogó eszményképét és hosszu évtizedek mulva Nagykőrös fiai, az 1011 magyar hős, mint megannyi Toldi Miklós harcolt, küzdött, nem ismerve félelmet, megalkuvást, gyöngeséget.

— *Ne felejtsük, hogy az ő emlékük sulyos kötelességeket is ró reánk. Nem elég könnybeborult szemmel emlékeznünk, hanem folytatnunk kell az ő küzdelmüket. Ma nem karddal, fegyverrel, hanem becsületes, kitartó munkával ugyanazért a szent célért, amelyért ők vérüket ontották.*

A márvány Hungária

Ezután lehullt a lepel és teljes pompájában előttünk állott *Zala* György kararai márványból készült gyönyörü alkotása, az ideálisan szép *Hungária*, jobb kezében babérkoszorut tartva az 1011 hősi halott nevét tartalmazó emléktábla fölé, mögötte a magyar erőt, a magyar szabadságot és a halott hősök véráldozatát szimbolizáló izmos oroszlánnal. Rendkivül megható volt ez a jelenet, mert a szobor körül felsorakozott hősi halottak mély gyászba öltözött hozzátartozóiból feltört a sirás és percekig tartott, amig az ünnepélyt folytathatták. Uána *Preszly* Elemér főispán mondotta el nagyhatásu ünnepi beszédét. Ezt követően az egyházak lelkészei áldották meg a hősök emlékművét. *Patonay* Dezső református lelkész után *Takács* Mihály pápai prelátus mondott izzó hazafiságtól lángoló beszédet. Majd *Dezső* Kázmér polgármester lépett a szobor talapzatára és könnyektől elcsukló hangon fordult az elesettek gyászoló hozzátartozóihoz. Rámutatott arra, hogy az elesett apák és testvérek, ha a világ négy tája felé szétszórva messze földön pihennek is, azért mindenkor és mindig itthon vannak szivünkben, ők *„a magyar jövő megdicsőült hősei“*, akiknek emléke sohase fog elmulni közülünk, mert a magyar nem felejt! Hangsulyozta, hogy a város az emlékművel nem rótta le a hősök iránti kötelességét, mert itt maradtak a hősök árvái, özvegyei. *Beszédében fogadalmat tett a város nevében, hogy a legmesszebbmenően, erkölcsileg és anyagilag gondoskodik az 1011 hősi halott özvegyeiről és árváiról,* az emlékművet ezzel a fogadalommal vette át. Itt emlitjük meg, hogy *Dezső* Kázmér valóban intézményesen gondoskodik a hősök árváiról s a városi árvaházat teljesen rekonstruáltatta s igy az ország legelső árvaházának szinvonalára emelte.

A koszoruzás

A „Magyar Hiszekegy“ elhangzása után a kormányzó koszoruját *Magasházy* László alezredes első szárnysegéd, helyezte el a szobor talapzatán, amely után *József* főherceg tette le az ő és *Albrecht* főherceg koszoruját, lelkes beszéd kiséretében.

— Egy drága koporsótól, — mondotta József főherceg — jó anyám koporsójától jöttem ide, hogy 1011 szeretett bajtársam koporsójára, mint volt hadvezérük, koszorut tegyek ugy a magam, mint *Albrecht* öcsém nevében azzal a bensőséges szeretettel, amelyet messze harcterekről váltott ki szivemben az ő hősiességük és szenvedésük. Oly nemzet, amelynek ily hős fiai vannak s amelyben ilyen hős lélek él, nem halhat meg, az fel fog támadni. Leteszem ezt a koszorut szeretetem jeléül azzal az igérettel, hogy életemet és véremet bármikor, ugy mint Ti, szent hazámért áldozom!

József főherceg ezután még a Magyar Tudományos Akadémia nevében helyezett el koszorut. Utána *Csáky* Károly gróf honvédelmi miniszter a magyar királyi kormány koszoruját helyezte el, majd bulcsi *Jánky* Kocsárd lovassági tábornok, a honvédség főparancsnoka, a honvédség koszoruját tette le.

Utána sorra következtek az előkelőségek, különböző egyesületek és törvényhatóságok, valamint küldöttségek és hozzátartozók, ugy, hogy a szobor talapzatát csakhamar teljesen elboritották a koszoruk.

A bankett

Az emlékmü megkoszoruzása után ismét előállt a város ötösfogata, amelyen a kormányzó a vasuthoz hajtatott és Örkénybe utazott. Az előkelőségeket ezután a polgármester látta vendégül villásreggelire, amelyen a háziasszony tisztét *Dezső* Kázmérné látta el. Utána a Széchenyi kertben 800 teritékes bankettet adott a város. Az asztalfőn *Albrecht* főherceg mellett *Dezső* Kázmérné és *Ráday* Gedeonné grófné foglaltak helyet. Jelen voltak még *Soós* Károly altábornagy feleségével, *Ráday* Gedeon gróf, *Szapáry* Lajos gróf és felesége, *Péchy* Kálmán alezredes és még igen sokan az előkelőségek közül. Az első felköszöntőt *Ráday* Gedeon gróf mondotta a kormányzóra. *Patonay* Dezső református lelkész *Albrecht* főherceget köszöntötte fel. *Albrecht* főherceg köszönőszavai után *Dezső* Kázmér polgármester mondott még beszédet. Ebéd után a főherceg és a vendégek a Gschwindt-féle nagykőrösi konzervgyárat és Gaál Ambrus nagykőrösi gazda homoki szőlőtelepét és mintapincéjét tekintették meg.

N. Z.

Egy hatvanötéves őrült asszony gyilkos támadása a férje ellen

A Bimbó-utcai féltékenységi dráma hetvenéves áldozata haldoklik — Az asszonyról kiderült, hogy beszámithatatlan, beszállitották az angyalföldi tébolydába

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Hétfőn reggel hat óra után néhány perccel véres családi dráma játszódott le Budán, a *Bimbó-utca 31.* számu házban, *Misik* Lipót gázgyári lakatosmester lakásán. A *hetvenéves munkásember hatvanötéves felesége állandóan féltékenységi jeleneteket rögtönzött és folytonosan azzal gyanusitotta férjét, hogy el akar válni tőle, mert egy jobb házasságra készül.* Az idős asszony féltékenysége az utóbbi időben már olyan veszedelmes mértéket öltött, hogy családja azzal a gondolattal foglalkozott, hogy *Misik* Lipótnét beszállitják a tébolydába. Erre az intézkedésre hétfőn délelőtt került volna a sor. Reggelre azonban váratlanul véres dráma keletkezett a hatvanötéves asszony féltékenységéből.

Amikor *Misik* Lipót felkelt és öltözködni kezdett, hogy munkahelyére menjen, a Ganzgyárba, felesége ismét heves jelenetet rögtönzött. A házaspár két felnőtt fia, akik szintén szüleikkel laktak, még az ágyban aludtak. A hangos civakodásra azonban felébredtek és csititani próbálták anyjukat. Minden szó azonban csak olaj volt a tüzre. *Misikné felragadott egy hatalmas kalapácsot és mielőtt férje kivédhette volna a csapást, a fejére sujtott. A hetvenéves munkás sulyos sebével, egyetlen jajszó nélkül, véresen terült el a földön. Misikné* megrészegülve a vértől, artikulálatlan szavakat kiáltozott és teljesen szét akarta roncsolni eszméletlenül fekvő férje fejét, fiai azonban lefogták és meggátolták anyjuk további vérengzését. A családi drámáról nyomban értesitették a rendőrséget és a mentőket. *Misik* Lipótot koponyaalapi töréssel haldokolva szállitották be az Uj Szent János-kórházba, a rendőrök pedig a féltékeny matrónát előállitották a főkapitányságra. *Misikné* kihallgatása során *összefüggéstelen válaszokat adott ugy, hogy rögtön megállapitották róla, hogy beszámithatatlan.* Igy megmenekült tettének büntető következményeitől, és ma délelőtt a rendőrség intézkedésére az *angyalföldi tébolydába szállitották.*

Nyári takarók
pikéből és trikóból, minden minőségben
Kerti abroszok
készen és méterszámra, minden szin és minőségben
Stern József Rt. Calvin-tér 1

Aradi szoborfordulat

Legkésőbb mához egy hétre befejezik a Szabadság-szoborcsoport helyreállítási munkálatait.

TIBORI SZABÓ ZOLTÁN
kolozsvári tudósítónk

Az április 25-i ünnepélyes leleplezésre a Romániai Magyar Demokrata Szövetség valamennyi magyar parlamenti pártot meghívta – közölte lapunkkal az RMDSZ ügyvezető elnöke, *Takács Csaba*. Elmondta: miután a múlt héten a szobor talapzatát magyarországi segítséggel sikerült 45 fokkal elfordítaniuk, a napokban a talapzat lebontott részeit visszahelyezték, s szerdán hozzáfognak a szoborcsoport alakjainak átszállításához. A szobrokat eddig az aradi minorita rendház udvarán őrizték. Miután a szoborcsoport alakjai a helyükre kerülnek, a talapzatra szerelik az aradi vértanúkat ábrázoló domborműveket is.

A Tűzoltó téren kialakítandó magyar–román megbékélési park tervét magyar és román képzőművészek egyeztették. A Szabadság-szoborral szemben felállítandó román emlékmű egy diadalívszerű alkotás lesz, amelyen domborművek ábrázolják majd az 1848-as román forradalom alakjait, de rajta lesz Kossuth Lajos is. Takács rámutatott: a román emlékműnek az év végére kell elkészülnie. Makettjén a művészek most dolgoznak, s a tervek szerint azt április 25-én, Aradon meg lehet majd tekinteni. A román szobor elkészülésének késése annak is betudható, hogy majdani helyén egyelőre a volt tűzoltósági kaszárnya épülete áll, amelyet a mű felállítása érdekében előbb le kell bontani. Az épületet átadásáról az Arad megyei tanács csak a múlt pénteken döntött.

Németh Zsolt, az Országgyűlés külügyi bizottságának fideszes elnöke vasárnap Sepsiszentgyörgyön mások mellett a román kormányt is bírálta. A politikus szerint a román kormány megbékélési parkterve „zsákbamacska". A magyar félnek márpedig „nem mindegy, milyen műemlék együttest állítanak a Szabadság-szobor mellé". Németh közölte: úgy tudja, a román emlékműről Bukarest egyedül kíván dönteni. – Ezért fontosnak tartom, hogy a romániai magyarság és a helyi közösség megkérdezése nélkül ne születhessen meg a szoborpark – mondta.

Erre reagálva Takács Csaba kifejtette: Trianon óta több kísérlet történt a Szabadság-szobor helyreállítására, s valamennyi sikertelen volt. Az RMDSZ szívesen fogadott minden magyar támogatást, s azt is szívesen vette volna, ha a magyar kormány – például, amikor Németh Zsolt annak államtitkára volt – megállapodott volna a román kormánnyal a szobor felállításáról, s ezt államközi egyezményben rögzítette volna. Mivel ez nem történt meg, az RMDSZ-nek kellett a szobor ügyében a román kormánnyal egyezségre jutnia – mondta.

Hozzátette: a romániai magyarság a realitások figyelembevételével alakítja jövőjét. Budapesten is tudomásul kellene vennie végre mindenkinek, hogy a közösség számára fontos kérdések sora Bukarestben dől el.

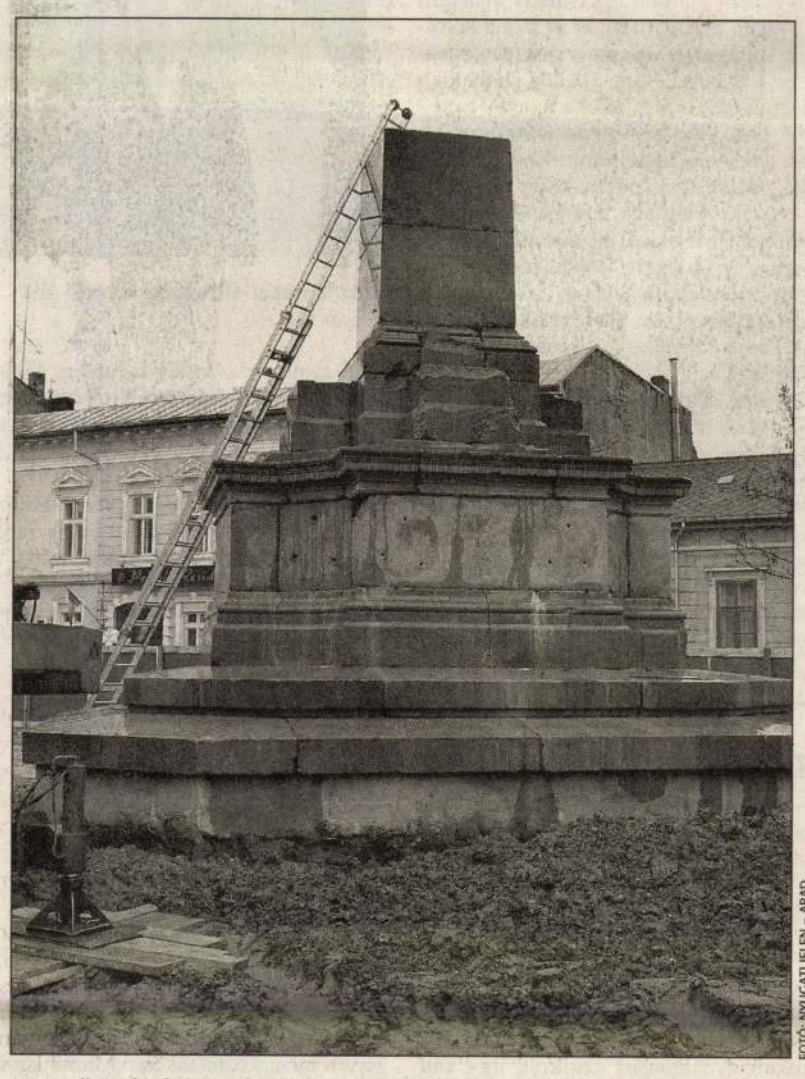

FOTÓ: NYUGATI JELEN – ARAD

Az aradi Szabadság-szobor talapzata. Felvételünk tegnap készült

Al-Hillahban nincs kimenő

Az Irakból érkező híradásokból arra lehetett következtetni, hogy a lakosság az összes külföldit – kínaiakat, amerikaiakat, cseheket egyaránt – ellenségnek tekinti. Megkérdeztük tapasztalatairól az Irakban szolgáló magyar zászlóalj tájékoztatótisztjét. *Kuti Ferenc* alezredes válaszában azt hangsúlyozta, hogy a magyarok kizárólag szállítási feladataik ellátása közben hagyják el táboruk területét, ezért szinte sohasem kerülnek közvetlen kapcsolatba a helyiekkel.

– Al-Hillah és környékének biztonsága romlott az utóbbi időben – erősítette meg Kuti Ferenc. – Erre egyértelmű jelek utalnak. A február 18-i öngyilkos merénylet óta közvetlenül nem ért minket fenyegetés, azonban a távoli robbanások zaját és a puskaropogást halljuk.

– A szállítás szünetelt pár napig a biztonsági helyzet miatt, de a húsvéti ünnepek óta újra el tudjuk látni feladatainkat. Kizárólag megerősített oszlopban hagyjuk el a tábort, és csak az úti célként megjelölt másik táborban állunk meg – mondta Kuti Ferenc. – A magyar katonák vásárolni, sétálni, szabadidejüket eltölteni semmilyen körülmények között nem mehetnek ki a táborból – tette hozzá. – Iraki civilek bejárnak hozzánk, például takarítani. De velük nem beszélgetünk, már az arab nyelvtudás hiánya miatt sem. A február 18-i merénylet óta a tábor falai körül romba dőlt házak érintetlenül maradtak – tette hozzá Kuti alezredes.

A nagyhét egyik napján a magyarokat figyelmeztették a lengyel parancsnokságról: kétezer fős fegyveres tömeg közeledik gépkocsikon a tábor felé. Végül az irakiak irányt változtattak, és csak a távolból hallatszott a lövöldözés – derül ki még a Honvédelmi Minisztérium honlapján tegnap közzétett jelentésből.

G. G. A.

Az amerikaiak erősítést kérnek

HORVÁTH GÁBOR
washingtoni tudósítónk

Az amerikai Középső Parancsnokság, amelyhez az iraki hadműveletek is tartoznak, tízezer fős erősítést kért a Pentagontól. A legkevesebb két új dandárra a parancsnok, *John Abizaid* tábornok szerint azért van szükség, hogy az eddiginél rugalmasabban tudjanak reagálni a harctéri fejleményekre. Az elmúlt tíz nap összecsapásaiban 75 amerikai katona esett el, az iraki veszteségeket legkevesebb 700 főre becsülik.

A Bagdadtól délre lévő síita körzetekben továbbra is feszült a helyzet. A legtekintélyesebb vallási vezető, *Ali asz-Szisztani* ajatollah fiai és közvetlen munkatársai közvetítenek az amerikaiak és a radikális *Muktada asz-Szadr* között. Az utóbbi milíciája kiürítette a Nedzsefben és Kutban elfoglalt rendőrőrsöket és kormányzati épületeket. Tegnap az amerikai hadsereg elfogta, majd öt óra múlva szabadon engedte *Házem al-Araadzsot*, asz-Szadr irodavezetőjét.

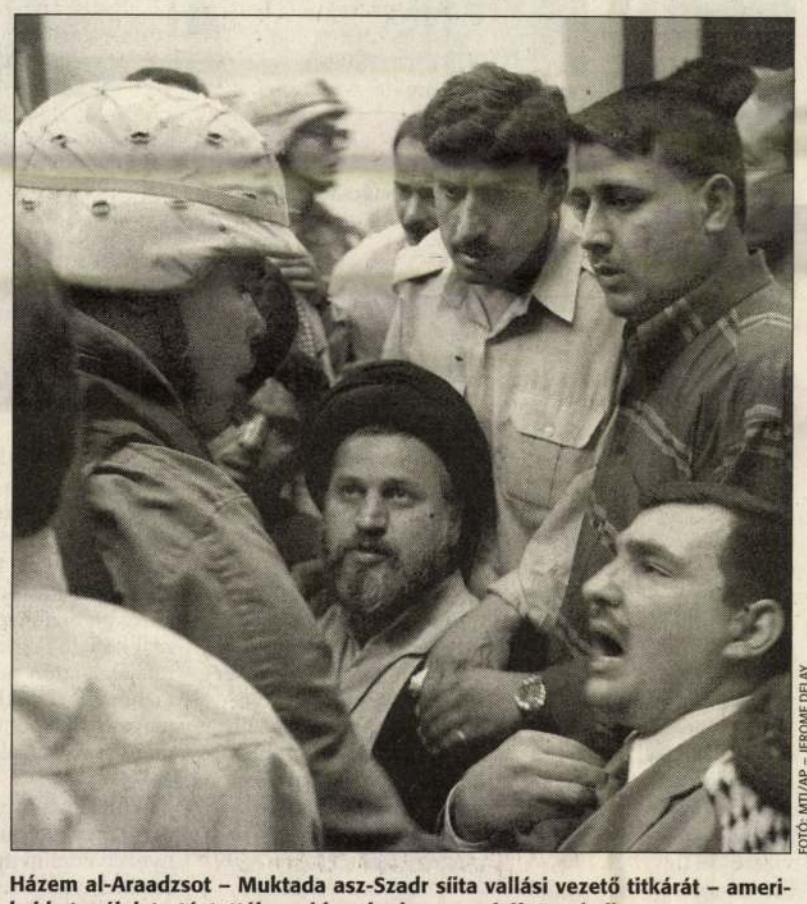

FOTÓ: MTI/AP – JEROME DELAY

Házem al-Araadzsot – Muktada asz-Szadr síita vallási vezető titkárát – amerikai katonák letartóztatták, majd szabadon engedték Bagdadban

Globális hír

MIKLÓS GÁBOR

Magyarország kedden felkerült a nemzetközi hírforgalomba, a világhálóra. Nem volt olyan magára valamit is adó hírtelevízió, internetes oldal, amely ne közölte volna: meghiúsítottak egy bombamerényletet az izraeli államfő ellen. Rendőrségi és hírszerzési forrásokra hivatkozva olyasmit közöltek, hogy 1. Arabokat fogott le a magyar rendőrség; 2. ezek a Páva utcai holocaustmúzeumot akarták felrobbantani, amikor Kacav izraeli elnök és Nicolas Sarkozy francia pénzügyminiszter jelenlétében azt felavatják; 3. A merénylettervről már korábban értesítették más hírszerzők a magyar illetékeseket. Egy magyar forrás délfelé már tudott egy Váci utcai palesztin fogorvosról is, akit lefogtak az ügyben.

A hírek és hisztériák világtőzsdéjén most ezeknek a történeteknek jó árfolyamuk van. Különösen, ha viszonylagosan jó a kimenet. Végül kiderült, ami kiderülhetett. Volt terrorszándék, de állítólag nem volt sem célszemélye, sem időpontja az esetnek. Csak annyi, hogy egy zsidó múzeumot kívánt robbantani a lefogott férfi. Aki valóban magyar állampolgárságú palesztin.

Egyébként jó okunk van azt hinni, hogy a valóságról úgy is csak foszlányokban értesülünk, különösen akkor, amikor szerencsésen sikerül megelőzni egy ilyen merényletet. Egyébként azt hiszem, korai felsóhajtani azzal, hogy megúsztuk megint. Országunkat elkerüli a baj, nálunk nem sikerül robbantani, gyilkolni a terroristáknak. De ki tudja? A fanatikusok – adott esetben a muzulmán vakhitűek, vagy nacionalisták – láthatóan nem válogatnak sem eszközökben, sem célokban. Gyerek, öreg, felnőtt, vallásos és hitetlen egyre megy számukra, akár zsidó, akár csak „annak minősül". Ez ugyanis a lényegük, ennyiben is a nácikkal azonosan gondolkoznak. Az elmúlt időkben több alkalommal támadtak zsidó imaházakat, intézményeket a Közel-Kelettől távoli országokban is. Nálunk is vannak ilyenek. Most talán éppen a vészkorszak ferencvárosi emlékhelye lett volna a célpont.

2001. szeptember 11-e után Amerikában, a múlt hónapban Spanyolországban sokakban vetődött fel: honnan lehet tudni, mire készül a barátságos szomszéd, aki épp úgy él, mint mi. Itt tanult, talán már állampolgárrá is lett, szépen neveli gyerekeit… És amikor kiderül, többnyire már késő… A most megismert tébolyult ötlet is azt bizonyítja, hogy nincs semmilyen összefüggés bármilyen valós palesztin, vagy arab ügy, fájó sérelem és a hasonló sikeres, vagy kudarcos terrorcselekmények mögött. A reménybeli robbantó több százezer ártatlanul elpusztított magyar emlékhelyét rombolta volna le – ha robbanóanyaghoz jut. Elképzelhető, hogy a lefogott férfi úgy gondolta, számíthat magyarországi csoportok rokonszenvére egy ilyen zsidógyűlölő tettben. Azokra a csoportocskákra, akik a maguk antiszemita dühét palesztin szolidaritássá maszkírozzák, vagy akik „kereszténygyűlöletes ellen tiltakozva" izraeli zászlót égettek. Van több olyan lap, internetes honlap, amelyben hemzseg az ilyen bárgyú gyűlöletbeszéd.

Nem tudom, gondolt-e a 42 éves fogorvos az országban élő más arabokra, közel-keletiekre, diákokra, ideházasodott orvosokra, üzletemberekre, családjaikra? Milyen tervei voltak velük? Azzal az ötvenes sebésszel, aki engem kezelt a kórházban? Vajon azt tervezte, hogy kiprovokálja a hatóságok kellemetlenkedéseit, kínos gyanúját? Vagy fokozni akarta az amúgy is létező arabellenes hazai előítéleteket? Nagy baj lett volna, ha ez sikerül. Megnehezítette volna az együttélést. Az ugyanis elkerülhetetlen, s a jövőben is az lesz. Egyre több más vallású, más kultúrájú ember, család települ hozzánk. Rossz lenne, ha elkülönülve, kényszerűen közösségeikbe zárkóznának.

A tegnapi történetet a vezető világhírügynökségek nem sokkal dél előtt közölték. A hír bejárta a világot, majd estére elhalt. Lapzártakor úgy látszott: Magyarország másnapra kimarad a globális hírújság első oldaláról.

Az elégséges elégtelen

N. KÓSA JUDIT

Ez most négyes, de szakközépben kettes lenne, gimiben pedig megbuknál – hallottam nemrégiben egy szakiskolai felelet után a „szöveges értékelés" sajátos, helyi változatát. Első hallásra meghökkentett a dolog, de hamar rájöttem, hogy tulajdonképpen minden osztályozás ilyen. Minden iskolai jegy a helyi értékén kezelendő: a mezőnyhöz, a körülményekhez, a tehetség és szorgalom arányához képest értékeltetik jelesnek, jónak vagy a közepesnek az egyszeri produkció.

Éppen ezért nehéz – kívülállóként legalábbis – megérteni, hogy miért okoz ekkora felzúdulást az ötfokozatú skála tulajdonképpeni bővítése, a számjegyeket felváltó szöveges értékelés bevezetése az alsó tagozaton. Hiszen iskolásként az ember maga is tapasztalta, hogy a „Pisti igen jó képességű gyerek, de a kitartása nem az igazi", illetve a „Pisti rendkívül szorgalmas, de a nyelvérzéke sajnos nem a legjobb" formula egyformán angol hármast jelent, viszont a bővített mondatból legalább megtudja a család, hogy hol a baj.

Így akár cinikusnak is tarthatnánk azokat a felvetéseket, amelyek az utóbbi hetekben láttak napvilágot. A Pedagógusok Szakszervezete például azzal állt elő nemrégiben, hogy remek dolog a szóbeli értékelés, de azért mégsem ártana – mondjuk zárójelben – odaírni a jegyet is. Pedig szó sincs cinizmusról: a szakszervezet képviselői sajnos reálisan látják a mai magyar iskolát. Tudják, hogy e pillanatban a „szolgáltató" intézményeknek és a „megrendelő" társadalomnak is egészen jól megfelel az egyszavas értékelésre lefordítható ötfokozatú skála. Mindketten azt tapasztalják ugyanis, hogy a másik félnek nincs többre igénye. A pedagógusok úgy látják, hogy a szülők fütyülnek az iskolára, a szülők meg azért ágálnak, mert az iskola nem végzi a dolgát: a gyerek jelesre teljesít, aztán egyszer csak kiesik a hatosztályos gimnázium felvételi rostáján.

Nem a pedagógia vagy a gyermeklélektan érvkészletéből táplálkoznak tehát azok az érvek, amelyek a változtatás ellen szólnak; a magyar oktatásügyet uraló fásult beletörődés állja útját minden radikális reformnak. Osztályzásügyben tulajdonképpen ugyanaz a vita zajlik, mint a „kimeneti" oldalon, a kétszintű érettségi dolgában. Lassan egy évtizede tudja mindenki, hogy a dolog eldöntetett, és egyszer meg is valósul – még akkor is, ha az előző parlamenti ciklusban a felkészülést a baj elodázásával igyekeztek pótolni. Most viszont nincs mese, jövőre az új elvek szerint érettségiznek majd a diákok. Meg is születtek az első felmérések és a rájuk alapozott, halasztást kérő petíciók. Hiszen míg matematikából és fizikából nem drámai a helyzet, magyarból és történelemből teljesen felkészületlennek találják tanáraik az egyetemi felvételinek is számító nehezebb érettségire pályázó diákokat. Amin nincs mit csodálkozni, hiszen a reáliákból évtizedek óta kétszintű az érettségi – csak eddig központinak hívták az emelt szintű tesztet –, a humán tárgyakból viszont emberöltőnyi hagyomány szerint a diák és tanár összekacsintása kreálja az érettségi bizonyítványba kerülő jegyet.

A kétszintű érettségivel ugyanaz a baj, mint az alsósok szöveges értékelésével. A hagyományos rend felrúgása azzal fenyeget, hogy leplezetlenül a felszínre kerülnek a rendszer gyengeségei. Hogy egyszer csak kiderül, sem az iskola, sem a „kinti" világ nem alkalmas az alapvetően fegyelmező oktatással való szakításra és egy olyan intézmény megteremtésére, amelyben a szakemberek és a család együtt, egymást segítve indítja el a gyereket az érettségihez vezető hosszú úton. Mint ahogy az is kisülhet, hogy egy kívülről megszabott, viszonylag objektív vizsgáztatási rendben rossz jegyet kap a ma még kiemelkedő teljesítményűnek álmodott magyar középiskolai rendszer. Csekély vigasz, hogy ha megbukunk, az egyest talán nem kell majd beírni.

HIVATALOS NYERESZÁMJEGYZÉK

A SZERENCSEJÁTÉK RT. TÁJÉKOZTATÓJA a 15. heti ÖTÖS, HATOS LOTTÓ, LUXOR, JOKER számsorsolás nyerőszámai, nyereményösszegei, valamint a TOTÓ, GÓLTOTÓ fogadás eredményei, nyereményösszegei és TIPPMIX, KENÓ (4, 5, 6 nap) játékban az egy nyerőosztályban 100 000 forint feletti nyertes sorsjegyek, szelvények átvételi igazolás sorszámainak számjegyzéke. Az átvételi igazolás sorszám után „/" jellel feltüntetett szám kombinációs szelvényen elért nagy nyeremény darabszámot is jelölhet. A közölt nyereményösszegek a személyi jövedelemadó levonása után kifizetésre kerülő, nettó nyereményösszegek:

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok: 19, 20, 28, 63, 89

5 találatos	0 db	nyereménye:	0 Ft
4 találatos	48 db	nyereménye:	1 087 053 Ft
3 találatos	5 422 db	nyereménye:	10 190 Ft
2 találatos	153 150 db	nyereménye:	701 Ft

4 TALÁLATOS SORSJEGYEK

Sorsjegyek átvételi igazolás sorszámai:

01 14153 12014561 82466	01 14154 12287521 53686	01 14141 12748561 01487
01 14154 12017621 46196	01 14152 12377531 74290	01 14155 12770582 40229
01 14156 12020581 37930	01 14154 12410552 55471	01 14156 12842621 70989
01 14154 12022671 87156	01 14156 12446861 22386	01 14153 12842971 43146
01 14155 12027921 32942	01 14155 12457571 95230/7	01 14156 12847631 09425
01 14155 12062741 67533	01 14152 12480601 92427	01 14155 12848681 55864
01 14156 12067541 91093	01 14155 12532521 50570	01 14154 12850531 01619
01 14155 12100612 40192	01 14154 12540512 08557	01 14155 12857511 38524
01 14156 12130532 05911	01 14154 12620513 12930	01 14154 12857831 21775
01 14115 12170761 28092	01 14125 12620532 92242	01 14155 12857861 38019
01 14156 12187581 52382	01 14154 12672541 08404	01 14154 12858751 30856
01 14156 12227671 42057	01 14151 12700552 11382	01 14154 12870551 96720
01 14153 12250512 85963	01 14156 12747861 34107	01 14156 12877561 34861
01 14154 12250641 05527	01 14155 12747891 69370	01 14154 12877741 33735

HATOS LOTTÓ

Nyerőszámok: 4, 6, 7, 10, 36, 37 Pótszám: 17

6 találatos	1 db	nyeremény:	155 819 236 Ft
5+1 találatos	0 db	nyeremény:	0 Ft
5 találatos	34 db	nyeremény:	341 211 Ft
4 találatos	2 083 db	nyeremény:	5 569 Ft
3 találatos	44 207 db	nyeremény:	918 Ft

6 TALÁLATOS SORSJEGY

Sorsjegy átvételi igazolás sorszáma: 01 14155 12760701 47263

5 TALÁLATOS SORSJEGYEK

Sorsjegyek átvételi igazolás sorszámai:

01 14153 12017571 27264	01 14155 12482521 11134	01 14142 12737942 52295
01 14156 12027921 33356	01 14142 12484531 41996	01 14154 12767871 36612
01 14155 12072711 60849	01 14154 12530522 22532	01 14153 12778601 81120
01 14152 12102611 37589/6	01 14154 12540561 55553	01 14145 12802531 93779
01 14155 12140532 28732	01 14154 12620511 92385	01 14155 12842721 69407
01 14155 12223531 56702	01 14153 12667661 84105	01 14156 12844511 14895
01 14155 12257632 86912	01 14154 12697741 13434	01 14155 12857541 27996
01 14156 12310591 74993	01 14155 12710552 78649	01 14123 12858531 98954
01 14155 12327591 84204	01 14154 12730541 14242/2	01 14154 12858721 11792
–	01 14156 12737771 81606	–

JOKERSZÁM

0 3 1 9 5 2

1. nyerőosztály	0 db	nyeremény:	0 Ft
2. nyerőosztály	4 db	nyeremény:	600 000 Ft
3. nyerőosztály	65 db	nyeremény:	60 000 Ft
4. nyerőosztály	648 db	nyeremény:	6 000 Ft
5. nyerőosztály	5 909 db	nyeremény:	600 Ft

A második nyerőosztályban nyertes sorsjegyek átvételi igazolás sorszámai:
01 14155 12067561 06087
01 14155 12327592 77003
01 14156 12376531 81053
01 14155 12697582 68531

LUXOR

Nyerőszámok húzási sorrendben: 4, 67, 31, 45, 52, 64, 3, 38, 36, 40, 47, 27, 55, 22, 70, 44, 29, 10, 5, 15, 21, 48, 20, 37, 73, 66, 30, 13, 50, 51, 42, 8, 63, 57, 59, 23, 12, 41, 75

I.–II.	LUXOR telitalálat	1 db	nyeremény:	87 502 144 Ft
III.	Első keret	3 db	nyeremény:	691 322 Ft
IV.	Első kép	30 db	nyeremény:	51 849 Ft
V.	Keret	33 db	nyeremény:	125 695 Ft
VI.	Kép	17 154 db	nyeremény:	1 360 Ft

LUXOR TELITALÁLAT

Az első/második nyerőosztályban nyertes sorsjegy átvételi sorszáma: 01 14155 12622512 22708

ELSŐ KERET

A harmadik nyerőosztályban nyertes sorsjegyek átvételi sorszámai:
01 14155 12360513 97718
01 14156 12486561 77573
01 14154 12758761 08903

KERET

Az ötödik nyerőosztályban nyertes sorsjegyek átvételi sorszámai:

01 14154 12017701 77413	01 14156 12407541 02701	01 14155 12666521 75096
01 14155 12022691 77939	01 14155 12452771 39792	01 14155 12727711 24647
01 14152 12070512 97952	01 14155 12486561 77246	01 14156 12728712 84502
01 14152 12100591 06673	01 14156 12486561 77573	01 14156 12737791 59186
01 14155 12252521 82856	01 14156 12530572 55279	01 14156 12747891 69430
01 14156 12350512 33498	01 14155 12537591 50195	01 14156 12757521 49052
01 14155 12360513 97718	01 14154 12586601 92690	01 14154 12758761 08903
01 14156 12380512 16206	01 14152 12600532 08820	01 14156 12760611 50680
01 14152 12392521 79551	01 14155 12622512 22708	01 14153 12847511 65078
01 14156 12397701 23385	01 14156 12627541 34884	01 14153 12872561 84515
01 14155 12400531 61549	01 14155 12637731 04642	01 14156 12877541 28232

TOTÓ

Tippek: 1, 1, 2, 1, 1, 2, 1, 2, 1, 1, X, 1, 2, +1: 2

13+1 találat	446 db	nyeremény:	16 519 Ft
13 találat	525 db	nyeremény:	4 439 Ft
12 találat	20 325 db	nyeremény:	159 Ft
11 találat	89 104 db	nyeremény:	97 Ft
10 találat	198 509 db	nyeremény:	0 Ft

100 000 Ft feletti nyeremény nem volt.
A 10 találatos szelvények nyereményösszege nem érte el a 40,-Ft-ot, így a Részvételi szabályzat értelmében a 10 találatosok nyereményalapja a 11 találatos szelvények között került felosztásra.

GÓLTOTÓ

Eredmények: 2:1, 4:0, 0:1, 1:0, 6:0, 1:2, 1:0, 0:1, 1:0, 3:1, 0:0, 1:0, 2:3, 0:2

1. nyerőosztály	0 db	nyeremény:	0 Ft
2. nyerőosztály	2 db	nyeremény:	57 396 Ft
3. nyerőosztály	44 db	nyeremény:	3 913 Ft

100 000 Ft feletti nyeremény nem volt.

KENÓ

Nagy nyereményt elért sorsjegyek átvételi igazolás sorszámai:

01 14146 12100511 59210	01 14154 12392581 35508	01 14154 12720681 26778
01 14155 12132511 69932	01 14154 12444581 52289	01 14156 12758791 58425
01 14152 12147751 48329	01 14156 12457551 09291	01 14154 12777931 15356
01 14156 12280513 44400	01 14151 12570661 88446	01 14156 12847611 59741
–	01 14155 12600551 45252	–

TIPPMIX

Nagy nyereményt elért szelvények átvételi igazolás sorszámai:

01 14152 12077591 95500	01 14153 12316571 47926	01 14152 12740511 00328
01 14152 12100611 95127	01 14152 12322781 13820	01 14152 12740511 00329
01 14154 12134511 77752	01 14152 12362511 55495	01 14152 12740511 00323
01 14154 12147591 50995	01 14155 12370581 83345	01 14152 12740511 00324
01 14154 12147591 50996	01 14152 12407511 59730	01 14152 12740511 00321
01 14151 12175541 12407	01 14155 12530581 03720	01 14152 12740511 00326
01 14156 12177631 57157	01 14153 12574531 54869	01 14152 12740511 00325
01 14156 12177631 57156	01 14156 12586601 93277	01 14152 12740511 00330
01 14152 12282521 17755	01 14152 12636511 05234	01 14155 12758701 89424
01 14155 12287921 61086	01 14152 12720622 39717	01 14156 12760532 73245
01 14155 12312601 14533	01 14155 12728711 22910	01 14151 12760611 48677
01 14153 12316571 47925	01 14152 12740511 00327	01 14155 12952581 52954
–	01 14152 12740511 00322	–

A játékos, ha saját megállapítása szerint sorsjegye, szelvénye – egy nyerőosztályban – 100 000 forint feletti – illetve JOKER játék esetében az első nyerőosztályban – nyereményre jogosult, s sorsjegyének, szelvényének átvételi igazolás sorszáma, a fenti számjegyzékben nem szerepel, nyereményigényét óvás útján érvényesítheti.
Az óvás benyújtásához szükséges formanyomtatvány valamennyi lottózóban és átvevőhelyen díjtalanul kapható.

SZERENCSEJÁTÉK RT.
Feldolgozási Osztály

Sok sikert, biztos úr!

Az Európai Parlament meghallgatta Balázs Pétert

FÜZES OSZKÁR
brüsszeli tudósítónk

Egy Rubik-kocka felmutatásával is érzékeltette *Balázs Péter*, hogy szerinte Magyarország újító és alkotóerőt visz az Európai Unióba. A leendő magyar biztost – aki a régiós és az intézményi politikával foglalkozik majd az unió „kormányában" tegnap hallgatta meg az Európai Parlament (néhány magyar megfigyelő képviselő is jelen volt).

Balázs németül kezdte, franciául folytatta, s angolul fejezte be programbeszédét, amelyet az EP mindegyik frakciója üdvözölt, elsőként a legnagyobb képviselőcsoport, a konzervatív néppártiak képviselője. A leendő magyar biztos, aki az egyik uniós kasszakulcsot, a régiós pénzekét részben a kezében tartja majd, kiállt amellett: a bővítés és az ambiciózus uniós fejlesztési tervek mellett nem szabad csökkenteni a közös költségvetést. Nem helyeselné azt sem, hogy a térségfejlesztési pénzeket ne a közösből, hanem az egyes tagállamoknak visszaadott keretből osszák – amint azt néhány tagállam felvetette. Sokan firtatták az újonc országok képességét az uniós pénzek szabályos felhasználására, Balázs láthatóan megnyugtató válaszokat adott.

A pártkötődéseit vizsgáló kérdésre elmondta: nem tagja semmilyen pártnak. Világnézete szociáldemokrata alapokon nyugszik, liberális beütésekkel, mély nemzeti érzésekkel és európai idealizmussal. – De egyre jobban megismerve az uniót, erősödik bennem az eurorealizmus – fűzte hozzá. Egy baszk képviselő kérdésére kiemelte a kisebbségvédelem fontosságát.

Visszatérően hangsúlyozta a térségfejlesztési és felzárkóztatási alapok fontosságát, kiemelve: nemcsak a vidékfejlesztéssel, hanem a nagyvárosok gondjainak enyhítésével is foglalkoznia kell a közösségi politikának. Itt is felmerülnek ugyanis a szegénység, a bűnözés, a nem kívánatos népmozgás gondjai. Ezekre is utalva általában véve sürgette, hogy a nyugati tagállamok lássák be: a keleti fejlődés támogatása nekik is anyagi, társadalmi előnyökkel jár. A *Népszabadság* kérdésére válaszolva később kifejtette: nem tart attól, hogy a nagyobb unió lazább és önzőbb lesz.

A tíz új biztos közül egyedül Balázs nem egy régebbi, gyakorlott biztos betanulótársa lesz, hiszen francia párja is újonc. Szavazás csütörtökön, de már a tegnapi ülés levezető elnöke így köszönt el Balázs Pétertől – Sok sikert, biztos úr!

FOTÓ: MTI/AP – VIRGINIA MAYO

Az Európai Bizottság leendő magyar tagja

A tíz jelölt

Balázs Péter (magyar) regionális politika
Pavel Telicka (cseh) egészségügy, fogyasztóvédelem
Markosz Kiprianu (ciprusi) költségvetés
Siim Kallas (észt) gazdaság, pénzügy
Sandra Kalniete (lett) mezőgazdaság
Dalia Grybauskaite (litván) oktatás, kultúra
Joe Borg (máltai) fejlesztési segélyezés
Danuta Hübner (lengyel) kereskedelem
Jan Figel (szlovák) vállalkozás, információs társadalom
Janez Potocnik (szlovén) bővítés

A magyar–szlovák viszonyt Meciar sem zavarhatja

Kovács László magyar és *Eduard Kukan* szlovák külügyminiszter is úgy nyilatkozott tegnap Párkányban egy, a térség fejlődésének elősegítéséért rendezett konferencia utáni sajtótájékoztatón, hogy a két ország kedvezően alakuló kapcsolatát nem befolyásolja a szlovák államfőválasztás kimenetele. Mint ismeretes, az elnökválasztás második fordulójába két ellenzéki jelölt, a Nyugat által sokat bírált volt miniszterelnök, *Vladimír Meciar*, valamint bizalmasából vetélytársává vált *Ivan Gasparovic* került. Kovács László tudósítónk kérdésére válaszolva azt mondta: – Tiszteletben tartjuk a szlovák választópolgárok akaratát, azzal dolgozunk együtt, akit megválasztanak. Megjegyezte: habár ő maga Eduard Kukan győzelméért szurkolt, úgy véli, nyertünk is azzal, hogy kollégája alulmaradt, hiszen így továbbra is ő marad a külügyminiszter. Kukan szerint Magyarország és Szlovákia kapcsolata biztos alapokon nyugszik, a szlovák belpolitika nem befolyásolja a két ország együttműködését.

A tegnapi konferencián a külügyminiszterek egyetértettek abban is, hogy a két ország kapcsolatát az uniós csatlakozás idején és azután is mind szorosabbá kell tenni, hiszen sok az azonos cél. Mint mondták, egyebek mellett közös érdek az, hogy az unió új tagállamaként Szlovákia és Magyarország is a lehető legnagyobb felzárkóztatási támogatást kapja, a térségben épüljön meg a Balti-tengertől az Adriáig vezető autópálya, s a határok megszűntével is élvezzen prioritást a „határon túliak" ügye. A külügyminiszterek – utalva arra, hogy három év szünet után éppen kedden ült asztalhoz Pozsonyban a két ország tárgyalódelegációja – Bőssel kapcsolatban is hasonlóan vélekedtek: mivel szakértők elé került, végre politikamentes lett az ügy, ezért jó esély van arra, hogy mindenki számára elfogadható megoldás szülessen.

BODA ANDRÁS

FOTÓ: KOVÁCS BENCE

Kukan és Kovács a párkányi regionális tanácskozáson

Az EU is belefolyhat Bősbe

Ma a jó irányba mozdultunk a bősi vízerőművel kapcsolatos szlovák–magyar vita végleges lezárásához vezető úton. Olyan megoldást keresünk, amely mindkét fél számára elfogadható, s megfelel az uniós irányelveknek is. Ennek érdekében az eddigi tárgyalások kölcsönösen elfogadott eredményeit is figyelembe vesszük, vagyis nem a nulláról folytatjuk – jelentette ki tegnap Pozsonyban *Erdey György*, miután Pozsonyban több mint két év után a magyar és a szlovák küldöttség folytatta az alkudozást annak az ítéletnek a végrehajtásáról, amelyet a bős–nagymarosi vízerőmű ügyében 1997-ben a hágai Nemzetközi Bíróság hozott. A magyar kormánymeghatalmazott bejelentette azt is, hogy felgyorsítják a jogi szakértők munkáját, s miután ez a testület meghatározza mandátumát, a műszaki munkacsoport is folytatja tevékenységét. Megállapodtak a gazdasági szakértői vegyes bizottság létrehozásáról is, amely a kölcsönös kártérítés problémakörével kezd foglalkozni. A két kormányküldöttség tegnapi tanácskozásának megnyitóján *Persányi Miklós* környezetvédelmi és vízügyi miniszter hangsúlyozta, hogy hazánk elsősorban ökológiai okok miatt semmiképpen sem építi meg az alsó vízlépcsőt. Erre a bejelentésre *Dominik Kocinger*, szlovák dunai kormánybiztos a tanácskozást követő nemzetközi sajtótájékoztatón azt válaszolta, hogy Szlovákia várja a magyar álláspontot tudományosan megalapozó érveket.

– Idestova tíz esztendeje évről évre aláírjuk a környezetvédelmi monitoring eredményeit, s eddig egyetlen jegyzőkönyv sem rögzített semmiféle tragédiát – tette hozzá a szlovák küldöttségvezető. Elmondta azt is, hogy alapos modellezés után lehet csak végérvényesen megállapítani, mekkora vízmennyiség szükséges a szigetközi környezet, az ottani különleges növény- és állatvilág megóvására. Kocinger szerint ezután az uniós irányelveket is figyelembe kell venni. – Brüsszel azonban semmiképpen sem írja elő, hogy mennyi vizet kell áramoltatni a Szigetközbe és az Öreg-Dunába – vélekedett. Nem zárta ki azt sem, hogy a kétoldalú tárgyalásokba esetleg az uniós szakemberek is bekapcsolódhatnak. (SZILVÁSSY JÓZSEF, POZSONYI TUDÓSÍTÓNK)

HÍRHASÁB

Öngyilkos alezredes

(MTI) Öngyilkos lett a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) egyik oktatója; a férfi tegnap délelőtt a szentendrei kampusz harmadik emeletéről vetette a mélybe magát és a helyszínen életét vesztette. A 48 éves, alezredesi rendfokozatban szolgáló férfi a ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán adjunktusi beosztásban, tanszékvezető-helyettesként dolgozott. A tragédia helyszínén búcsúlevelet találtak. A katonai ügyészség és a rendőrség bevonásával megkezdődött vizsgálat eddigi eredményei alapján kizárható az idegenkezűség.

Fogház a Soproni-ügyben nyomozó rendőr ezredesnek

(MTI) Lefokozták és fél év felfüggesztett fogházra ítélték az ORFK Bűnügyi Ellátó Igazgatóságának ezredesét, mert mulasztást követett el a néhai Soproni Ágnes ügyében, erősítette meg a Tv2 értesülését Orbán Péter országos rendőrfőkapitány. Erről a televíziós társaság csütörtökön számolt be Tények című hírműsorában. A rendőrség Soproni Ágnes színésznő meggyilkolásával az asszony fiát és annak barátját gyanúsítja. A Tények úgy tudja, hogy a rendőrségnek a készülő gyilkosság bizonyos részleteiről tudomása volt és az intézkedések elmulasztása is közrejátszhatott abban, hogy a színésznőt megölték – hangzott el. Ismertették: az első fokú ítélet indoklását titkosíttatta a Fővárosi Bíróság katonai tanácsa.

Elásták a drogot

(MTI) Nyolcvan gramm hasisgyantát és 20 gramm heroint és

Augusztusban helyükre kerülnek a felújított szobrok a Hősök terén

Tárgyalnak a díszőrség megalakításáról

Zsigmond Attila, Sasvári Szilárd és Nemeskürty István tájékoztatót tart Fotó: Czagány Balázs

Befejeződtek a kőmunkák a budapesti Hősök terén, a rekonstrukció lezárásaként augusztus első napjaiban helyükre kerülnek a Millenniumi Emlékmű felújított szobrai és domborművei – közölte Zsigmond Attila, a Budapest Galéria főigazgatója.

Zsigmond Attila, a Budapest Galéria vezetője tegnap Nemeskürty István millenniumi kormánybiztos és Sasvári Szilárd, a Fidesz országgyűlési képviselőcsoportja kulturális kabinetjének vezetője társaságában szemlét tartott a téren.

Zsigmond Attila a Hősök terén elmondta, hogy augusztus 10-

pén álló Hősök emlékköve köré emelnek. A korhű megjelenésű kerítés öntöttvasból készül, körülbelül egy méter magas lesz. A terveket már kidolgozták, azok jelenleg műemléki jóváhagyásra várnak. Az emlékkő elkerítésére azért van szükség, mert az jelenlegi állapotában méltatlan arra, hogy egy nemzet a hőseinek állított emlékműként tisztelje: sokszor felállnak rá, lépcsőit pedig a görkorcsolyázók ugratónak használják. Zsigmond Attila közölte, hogy a tér teljes rekonstrukciója – a közbeszerzési eljárás eredményeként – az eredetileg tervezett 400 millió helyett várhatóan csak 300 millió forinttal

Kulturális Örökség Minisztériuma és a fővárosi önkormányzat fedezi. A rekonstrukcióval kapcsolatos költségekhez a Millenniumi Kormánybiztos Hivatala 10 millió forinttal járul hozzá.

Sasvári Szilárd elmondta, hogy a térre vezénylendő díszőrségről megkezdődtek az egyeztetések a Honvédelmi Minisztériummal. Jelezte azt is, hogy június 19-én lesz a magyar hősök emlékének megörökítéséről, és a magyar hősök emlékünnepéről szóló törvényjavaslat parlamenti végszavazása. A korábbi közlések szerint a javaslat felhatalmazza a fővárosi közgyűlést, hogy a Hősök tere közterület-használati rendjét

Öt év után kimondták a rendőrök ártatlanságát

Bodrácska János nem élt vissza hivatalával

Bűncselekmény hiányában felmentette a hivatali visszaélés vádja alól a Legfelsőbb Bíróság Budapest egykori főkapitányát, Bodrácska Jánost, valamint a főkapitányság három vezető munkatársát: Balla Bélát, Simon Tamást és Plecskó Gyulát. A négy rendőr 1995-ben mintegy kétezer lefoglalt és tulajdonos nélkül maradt amortizálódásra ítélt gépkocsi közül 36 darabot – valamennyi hatóság jóváhagyását kérve – a BRFK bűnügyi állománya számára rendbe hozatott.

Immár jogerősen felmentő ítélet született a BRFK volt parancsnoka és három vezető munkatársa ügyében tegnap a Legfelsőbb Bíróságon. A testület megállapította, hogy nem követtek el bűncselekményt a rendőri vezetők azzal, hogy a rendőrség által bűnjelként lefoglalt, s a tulajdonos nélkül maradt kétezer gépkocsi közül 36 darabot a főkapitányság számára felújíttattak.

A vádirat szerint az 1995. április 25-én tartott vezetői értekezleten Bodrácska János megbízta Simon Tamást és Balla Bélát az újpalotai telepen évek óta tárolt több ezer autó felülvizsgálatával. Plecskó Gyula, a jogi osztály vezetőjének közreműködésével igyekeztek megtalálni a módját, hogy a gépkocsihiánnyal küszködő bűnügyi szolgálat számára a teljes amortizációra ítélt autók közül néhányat átmentsenek.

Kezdeményezésükre a XV. kerületi polgármesteri hivatal először 55, majd 87 autó esetében állapította meg a BRFK tulajdonjogát, amelyek közül 36 darabot állítottak forgalomba a rendőrségnél. A tranzakciót azonban az ügyészség utólag hivatali visszaélésként értékelte, s vádat emelt a négy rendőr ellen. Bodrácskát és munkatársait első fokon felmentette a bíróság, ami után az ügyészség fellebbezett. Másodfokon a legenyhébb büntetési formával, megrovással sújtotta ítéletében a vádlottakat Fővárosi Bíróság.

Miután a rendőrtisztek mindvégig hangoztatták ártatlanságukat, nem fogadták el a döntést, s felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be az ítélet ellen. A Legfelsőbb Bíróság tegnapi határozatával végérvényesen kimondta a rendőrök ártatlanságát. *GZ*

Három hónapig lábadozik a fiú

A temesvári gyermekklinikán végrehajtott első csontvelő-átültetés rendkívüli felkészülést igényelt – hangsúlyozta Serban Margit professzor, a beavatkozást végző orvoscsoport vezetője a Nyugati Jelen című aradi lapnak.

A temesvári klinikán autotranszplantációt végeztek, azaz a beteg gyerektől vették ki a sejteket és azokat ültették vissza a szervezetébe. Ma az orvostudományban ez a legmodernebb eljárás, Amerikában és Európa fejlett országaiban is autotranszplantációval végzik a csontvelő-átültetések hatvan-hetven százaléka. Az eljárás bonyolult, és ezért kerülhetett rá sor csak most, amikor az új kórházi részleg felépült és széles körű nemzetközi összefogással megfelelő felszereléshez jutottak.

A transzplantáció magyar segédlettel történt. Dr. Nagy Kálmán miskolci orvosprofesszor két ízben is napokat töltött Temesváron, személyesen ellenőrizte a legapróbb részletekig a beavatkozás minden fázisát. A tizenkét éves fiúnak két-három hónapig steril körülmények között kell élnie. *MTI*

Zala György

Genetikával az őseredet-meghatározásért

Megtudjuk, kik is voltak valójában a Kárpát-medencébe érkező magyarok

Gondolja, kolléga, hogy az ön genetikai módszerei fel fogják forgatni a magyar ősrégészetet? – kérdezte a minősítő szakember a Széchenyi terv nemzeti kutatási és fejlesztési programjainak pályázatelbírálási nyilvános ülésén. Sem ezt nem hiszem, sem pedig azt, hogy a genetikai vizsgálat megerősítené a honfoglaláskorról vallott valamelyik álláspontot, válaszolta Raskó István orvosprofesszor, s hozzátette: én csak egy természettudományos eljárást akarok történész kollégáim kezébe adni.

N. Sándor László

Raskó István orvos-genetikus imponáló vakmerőséggel tört be a társadalomtudományi szekcióba, irodalmárok, történészek közé, szemléletesen érvelő 10 perces előadásával, amely azt bizonyította, hogy alkalmaztak már igen eredményes DNS-vizsgálati módszert izlandi tudósok is, az Atlanti-óceán északi szigetén megtelepedett vegyes népcsoport eredetének kiderítésére.

Az izlandi nép eredetének vizsgálatához csupán annyi kellett, hogy a vizsgáló csoport számára mai skótok, északírek és izlandiak nagyjából azonos időben „ajándékozzanak" a tudomány érdekében egy-egy csepp vért.

Mivel ma már tudják a genetikusok, hogy vannak tulajdonságok, amelyek csak az apai ágon, és vannak tulajdonságok, amelyek csak az anyai ágon kerülnek egy-egy ember örökítő anyagába, azt kellett bizonyítani a molekuláris biológia módszereivel, hogy az izlandi lakosság apai, illetve anyai ágon öröklött jellegzetességei melyik mai népcsoporttal mutatnak hasonlatosságot és milyen mértékben. Ennek alapján igazolódott az az elmélet, hogy Izland lakossága igen egyszerűen alakult ki. Először viking tengerészek az északír és a skót partvidékekről raboltak asszonyokat maguknak, letelepedtek ezek a tengeri csavargók az Angliától északra fekvő szigeten, majd családot alapítottak, békés életmódra tértek át. Génállományuk a kora középkortól kezdve tiszta vonalakat alkot, mitochondriális DNS-ük sok-sok nemzedéken át nagyjából azonosnak mondható.

Ellenben Közép-Kelet Európában, s itt a Kárpát-medencén belül – előadásban is kifejtette –, a mai népesség genetikai vizsgálata azért nem használható, mert az úgynevezett történelmi Magyarországon tatár, török, német hordák, majd a 2. ukrán front katonái vonultak végig. Emiatt a mai lakosság kromoszómáinak identitásvizsgálati eredménye nem vetíthető vissza a honfoglalás korába. Egy-egy kor demográfiai elemzése végett, az eredetmeghatározásért vissza kell menni a kora középkorba, azaz ki kell ásni avar, hun és magyarnak mondott maradványokat, és akkor bizonyítható lesz, vajon a magyarság egy, kettő vagy három „honfoglalásban" lehetett jelen. S az sem marad homályban, hány nép génjeit hordozza a magyarság az államalapítás előtti időkből.

A funkcionális genomikai vizsgálati eljárások tudományos érveket szolgáltathatnak a magyarság eredete körül mindmáig tisztázatlan és néha harsány-szenvedélyes vitákhoz. Raskó professzor azt is jelezte, hogy csapata nem új frontot akar nyitni a nyelvészek és régészek vitáiban, hanem funkcionális genetikai eljárásaikkal bizonyítékokat óhajtana adni, „harag és elfogultság nélkül". A történészek, régészek oldalán a közös munkára messzemenő készséget tapasztal.

A társadalomtudományi szekció nyilvános ülésére jómagam voltaképpen éppen Raskó professzort hallgatni mentem.

Miért éppen őt? Egyrészt Pálinkás József, az Oktatási Minisztérium államtitkára sajtóbeszélgetése alkalmából nyomatékosan felhívta az újságírók figyelmét a jelenlegi pályázat interdiszciplináris és gyakorlatias jellegére. Másrészt Raskó István szemléletére igen jellemző [illegible] Természet Világa [illegible] számában megjelent Az emberi öröklődés könyve című cikk „az emberi genom betűsorrendjének első piszkozati példányáról".

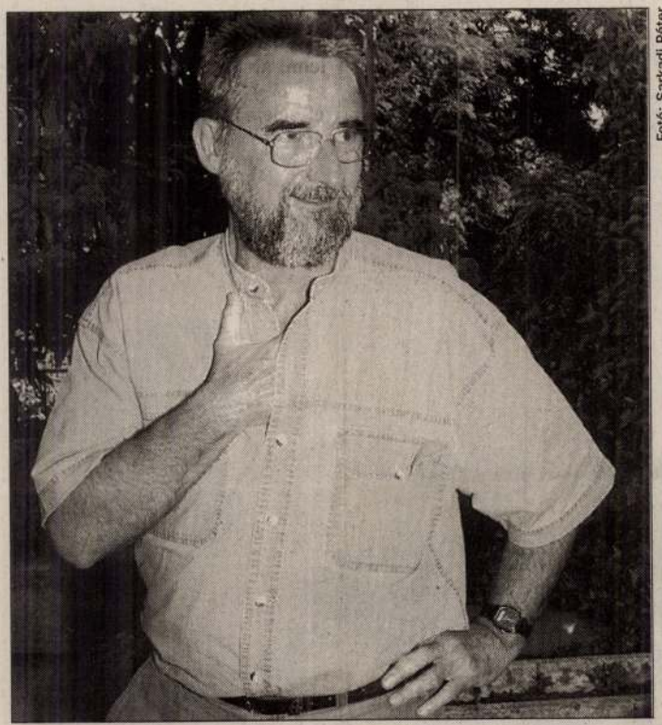

Fotó: Sarkadi Péter

Raskó István. Kakukkfióka lenne a társadalomtudósok közt?

De vajon mi indította meg a genetikus professzort a távoli rokontudományok felé? Nem nehéz rájönni, ha felütjük az idézett cikket: „tudjuk, hogy a genom múltunk és jövőnk lenyomata". Raskó István kapott az alkalmon, amit a génszekvenciák megfejtése ad. S ebből lett a ismertetett pályázat, amellyel a magyar ősrégészet felé fordult a sokoldalú professzor.

Az interdiszciplináris látásmód ugyanis jellemző volt a szegedi kutatóra korábban is. Íme a szakmai jellemzés az Akadémia irattárából: „Nevéhez fűződik a hazai emlős-sejtgenetikai kutatások megalapozása. Molekuláris diagnosztikai alkalmazása öröklött betegségek kimutatására. DNS reparáció, azaz javítás tumoros egerek sejtvonalaiban. S végül ugyanez a méltatás felhívja a figyelmet egy hat éve megjelent kézikönyvére, amelyet a genetikai rendellenességek molekuláris diagnózisáról állított össze, C. Downes elismert genetikus társaságában.

Mostanában a funkcionális genomika ragadta meg, amit elsősorban betegségek megelőzésére alkalmaznak majd tíz-húsz-harminc év múlva. De más területeken felhasználható már hosszú távú, de a közvéleményt izgató társadalomtudományi problémák megfejtésére: honnan jöttünk, kik vagyunk mi magyarok, s erre most nem ezerszer kielemzett ősforrások adnak választ, hanem csontok, amelyeket a több területről összetoborzott tudósok DNS-tech-

„A Szegedi Biológiai Központ Genetikai Intézetében az előző kutatásaink során kidolgoztunk egy új, hatékony DNS-izolálási eljárást, amely alkalmas régészeti ásatásokból származó csontokból, sokszorozható DNS előállítására. Az általunk kifejlesztett módszer gyors, sem veszélyes vegyszerek, sem speciális eszközök használatát nem igényli. Az eljárás hatékonyságát 10 darab, 4 magyarországi ásatásból származó 500–1300 éves csontleleten vizsgáltuk.

A honfoglalás és az Árpád-kor az MTA Régészeti Intézete a szakma és a közönség érdeklődésének homlokterében áll. Az ország több régiójában végzett reprezentatív ásatások és az intézet kutatógárdájának vidéki múzeumokkal való közös munkái kapcsán olyan adatbázis birtokába kerül a tudomány, ami lehetővé teszi az egyes természettudományi kutatások integrálását a régészeti munkába.

A molekuláris genetikai eredmények ki tudják egészíteni a régészeti és a történeti embertani vizsgálatok eredményeit, hiszen általuk feltárható az egyazon temetőbe eltemetett egyének rokonsági viszonya. Más-más lelőhelyről származó csontleletek esetében pedig meghatározható az adott populációk rokonsági foka. A molekuláris genetika azonban a legnagyobb horderejű következtetéseket az egyes népek történetének új típusú felvázolásával kínálja, mert segítségével meghatározható egyes népek származási fája, rokonsági viszonya.

Javasolt pályázatunk – írja a projekt vezetője – a molekuláris genetika fentiekben vázolt valamennyi előnyét kívánja alkalmazni a Kárpát-medence honfoglalás kori genetikai viszonyai megvilágítására és egy hosszú távú, egyetemes történeti célkitűzésű program bevezetése szeretne lenni.

Ma már ez nem vágy és javaslat, hanem a társadalomtudományi témakörben ez a „kakukkfióka"-pá-

RÖVIDEN

Felismeri a gazda lépteit

(Der Spiegel) Két pretorai tinédzser újszerű riasztóberendezést fejlesztett ki, amely a behatolókat megkülönbözteti a gazdáiktól, mégpedig járásuk sajátosságai alapján. A rendszert nagy sikerrel mutatták be minap egy amerikai elektronikai szakvásáron. A két 16 éves feltaláló, Bernard Willers és Sep Vrba hasonló típusú más felismerőrendszereket is kifejlesztett. Például infravörös érzékelő segítségével követték emberek, autók és kerékpárok mozgását. Az adatokat számítógépbe táplálták, s a gép megtanulta, hogyan különböztessen meg sebesség és hőmérséklet alapján egy embert a gépjárműtől. A feladatok 98 százalékát a gépi program helyesen oldotta meg. A következő lépésben az embereket egymástól is megkülönböztette. A komplex őrző-védő program már infravörös érzékelőket működtet, s járásmódjuk alapján osztályozza a közeledőket.

Jótékony immunválasz

(Science Daily) Új tapasztalat: az immunreakció, ami a központi idegrendszer sérülése után megindul, védi az idegsejteket. E felfedezés vakcina kifejlesztéséhez vezethet, s hatálytalaníthatja a dogmát, hogy az idegrendszer immunaktivitása feltétlenül káros. Michael Schwartznak, a Weizmann Intézet neurológusának a héten közzétett tanulmánya szerint az immunválaszok segítik a gyógyulást, s megszűnik a stressz, amit a sérülés okozott. Az izraeli kutatók négyféle egérkísérlet tanulságai alapján állítják, hogy a védő jellegű immunválasz mérsékli a neuronok pusztulását, amit a sérülés okoz. Bár azt is közlik az orvosok, hogy nem minden sérült személynek válthatja ki az automatikus véde-

Szabadságra mentek a királyszobrok

Harmincöt évig készült az emlékmű, a teljes szoborcsoportot csak 1929-ben adták át

A Hősök teréről a királyszobrok szabadságra mentek. Száz év helytállás után némi pihenő jár nekik is. Egy öntőműhelyben töltik az ezredforduló napjait, a Kőbánya-Kispest metróvégállomástól mindössze néhány száz méterre, a Szabó Öntödei Kft. telephelyén. Itt javítják, foltozzák, tisztítják, patinázzák őket. Mert bizony elfáradtak száz év alatt.

A műhely most olyan, mint egy bálterem, amelyben fogadást rendeznek az elmúlt ezer év legnagyobb magyar történelmi személyiségeinek. Kivételes élmény részt venni egy ilyen fogadáson. Szabó László fémszoborműves mindennap ott lehet a történelmi társaságban. Személyes ismerősei az érckirályok. A rejtett feliratokból például kiolvassa, hogy többségük Vignali Rafael ércöntödéjében készült, majd egy évszázada. Könyves Kálmán király talapzatán némi smirglizés után megtaláljuk az írást: Hungária Magyar Műércöntöde Budapest. Igen, ez volt a Vignali öntödéje. Szabó úr (aki egyébként nem azonos a tulajdonossal) a „Vinyáliakról" úgy tudja, hogy a századfordulón Zala György hívta őket Magyarországra. Öntödéjüket a második világháború után államosították.

Az ezredéves emlékmű csaknem harmincöt évig készült. Az országgyűlés 1894-ben hagyta jóvá a főváros javaslatát nagyszabású millenniumi emlékmű felállítására az Andrássy út végén – bár más helyszínek is szóba kerültek. A munkával 1895-ben Zala György szobrászt és Schikedanz Albert építészt bízták meg, s feladatuk végrehajtására 512 ezer koronát biztosítottak. Az építészeti munka, a félköríves kolonnád és az oszlop tetejére. Gábriel arkangyal őrködik, ez viszonylag korán kész volt, már 1900-ban nagydíjat nyert a párizsi világkiállításon.

Munkába vették történelmünk nagy alakjait FOTÓ: GÁRDI BALÁZS

1912-ben, s csak 1927-ben állították fel a következő két vezért, majd a többi négyet. Az emlékmű középpontjában álló

be öltözött a tér, a félig kész emlékművet a megmaradt királyokkal együtt hatalmas drapériák takarták el. (A háború előtt még egyszer vált díszletté az emlékmű, az 1938-as budapesti eucharisztikus világkongresszuson, amikor hatalmas szabadtéri oltárt kreáltak belőle. A királyszobrokat azonban ezúttal nem takarták le.)

A Tanácsköztársaság eseményei, a háborús bukás, a Habsburgok trónvesztése mit sem változtatott az eredeti szobrászati koncepción. A forradalmak után a Habsburg-szobrok visszakerültek helyükre. Zala György is újramintázta Ferenc Józsefet. A Pesti Napló 1926-ban arról ír, hogy „a bolsevizmus idejében részben megsérült, részben megsemmisült Habsburg-szobrok kijavíttattak", s hogy lassan a befejezés felé közeledik a millenniumi emlékmű. A várva várt befejezés és az ünnepélyes átadás 1929 májusában következett el: elkészült mind a tizennégy királyszobor, a hétvezér-szoborcsoport, a kolonnádok tetejét díszítő allegorikus alakok, a millenniumi oszlop az angyallal, és az ismeretlen katona emlékhelye. Ekkor a következő volt a királyszobrok sorrendje: Szent István, Szent László, Könyves Kálmán, II. Endre, IV. Béla, Róbert Károly, Nagy Lajos, Hunyadi János, Mátyás király, I. Ferdinánd, III. Károly, Mária Terézia, II. Lipót és Ferenc József. Már ekkor éles bírálatokat váltott ki a szoborrend. A 8 Órai Újságban Zádor Tamás például Károly Róbertet sem tartja odaillőnek, III. Károly, Mária Terézia és II. Lipót helyett pedig II. Rákóczi Ferencet, II. Józsefet és Kossuth Lajost ajánlja.

A korrekciót azonban már másik rend-

BULI VAN

BESZKÁRT KLUB (VII., Akácfa u. 15.) Minden pénteken és szombaton 20-tól 1 óráig előzenés táncest ismerkedéssel.

V.A.M. – R.S. GALÉRIA (V., Váci u. 62–64.) Arcok, építészeti előadás-sorozat: 4-én 18 órától Andrikó Kert- és tájépítészet, bemutatkozik a Land-A.

hez előzetes telefonbejelentkezés szükséges: 267-4491)

KEMPINSKI GALÉRIA (V., Erzsébet tér 7–8.) Kotács Tamás Vilmos kiállítása.

KÉVÉS STÚDIÓGALÉRIA (VIII., Baross u. 131.) 30 év műtán – nemzetközi építész- és képzőművész-kiállítás.

KISCELLI MÚZEUM, FŐVÁROSI KÉPTÁR (III., Kiscelli u. 108.) Vélogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből. Nyomdák és újságok Buda(-)Pesten. Emlékek Pest-Budáról, gyarországon. Bartók műhelyében.

MTA ZENETÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Táncsics M. u. 7.) A zeneélet és a hangszerkultúra emlékei Magyarországon a Magyar Természettudományi Múzeum történetéből. Aki a világot szereti – a Kárpát-medence természeti kincsei.

MELOCCO GALÉRIA (III., Bokor u. 6.) Melocco Miklós, Párkányi Raab Péter szobrász- és Filep Sándor festőművész alkotásai.

MILLENNIUMI FÖLDALATTI VASÚT ÁLLOMÁSAI A VIRTUÁRTNET GALÉRIA (www.virtuartnet.hu) Térj rá – országod mini-rajzkiállítás. Resztaurált műveszettörténet – Halász Géza átratában. Kunt Ernő grafikái. Csik István festményei.

VINTAGE GALÉRIA (V., Magyar u. 26.) Gyenis Tibor Szép gén című kiállítása.

VÁRJÁSI TAMÁS BŐRGALÉRIÁJA (I., Ún út 17.) Egyedi bőrtárgyak, kisplasztikák.

XII. KERÜLETI MŰVESZETI KÖZPONT (XII., Csorsz u. 18.) W. Wieger Manann képző- és iparművész Colours from India című kiállítása.

HANGVERSENYEK

ÓBUDAI TÁRSASKÖR (III., Kiskorona u. 7.) 8-án 19 órától Muzsikával a gyermekekért – a Magyar Állami Operaház énekkari művészeinek jótékony célú hangversenye. Műsoron Leoncavallo, Mozart, Cilea, Catalani, Puccini, Nicolai, Verdi, Wagner, Donizetti, Curtiz, Ponchielli, Gershwin, Kálmán Imre, Lehár Ferenc művei.

RÉGI ZENEAKADÉMIA – LISZT FERENC KAMARATEREM (VI., Vörösmarty u. 35.) 6-án 11 órától Párkai Krisztina (fuvola) és Adamik Anna (zongora) koncertje. Műsoron Schubert, Schumann, Mendelssohn művei.

ZENEAKADÉMIA (VI., Liszt Ferenc tér 8.) 5-én és 6-án 19.30-tól a ClassJazz Band, Horgas Eszter (fuvola) és a Vukán Jazz Trió hangversenye. Km.: Tony Lakatos, Winand Gábor. Műsoron Mike Mower, Pettiford, Ellington, Burns, Grieg, Brubeck, Neruda, Ravel, Francis, Vukán, Chopin, Jarrett művei. 7-én 19.30-tól a Nemzeti Énekkar és a Nemzeti Filharmonikus Zenekar koncertje. Vezényel: Pier Giorgio Morandi. Km.: Meahashi Teiko (hegedű), Somogyi Eszter, Wiedemann Bernadett, Kis B. Attila, Rácz István (ének). Műsoron Brahms: D-dúr hegedűverseny, Verdi: Reqiem. Kisterem: 7-én 15.30-tól Fellegi Ádám zongorahangversenye ismertetéssel. Műsoron Bach: Goldberg-variációk, BWV. 988.

PÓDIUM

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) 4-én 18 órától Perlaki Tamás filmesztéta előadás-sorozata: Jean Cocteau Orpheusz végrendelete című filmje. 6-án 19 órától Frideczky Katalin (zongora) és Büki Mátyás (hegedű) francia szonátaestje. 7-én 19 órától Örvényben – Az orosz zsidó próza története és antológiája (1860–1940) című könyvét Hetényi Zsuzsa mutatja be.

FÉSZEK MŰVÉSZKLUB (VII., Kertész u. 36.) 5-én 19 órától az Operától a musicalig – Lami Klára és Varga-Deák Szilvia előadóestje. Közreműködik: Réti Anikó (zongora) és a Dáridó Tánccsoport.

MAZSIKE KLUB (VII., Garay u. 48.) 6-án 18 órától bemutatóval egybekötött beszélgetés Gereben Ágnessel, az Antiszemitizmus a Szovjetunióban című könyvéről. Házigazda: Gadó János.

TRAFÓ – KORTÁRS MŰVÉSZETEK HÁZA (IX., Liliom u. 41.) 5-én és 6-án 20 órától Random Dance Company (UK): Sulphur 16 (tánc). 7-én 20 órától Random Dance Company (UK): Aeon (tánc).

Erdő fogad, sivatag búcsúztat

Egy aggódó reklámfotós, Simon Attila képei – a remény figyelemfelhívó munkái

Képeimmel örömöt, békét, nyugalmat szeretnék adni önöknek – vezette be kiállítását *Simon Attila* fóti fotográfus, aki a gödi József Attila Művelődési Házban állította ki természetfotóit. A néző el is hinné neki, hiszen felvételei vagy andalítóan szépek, vagy éppen ráébresztenek arra, mennyi felfedezetlen szépség rejlik még a természetben.

Az első, felületes tárlatnézés után szinte ünneprontásnak hatottak a kiállítást megnyitó gödi képviselő, az ismert lokálpatrióta *Bátorfi József* szavai. Ő ugyanis arról beszélt, hogy tűntek el az állatok Göd határából, hogyan pusztultak fái, s ezzel párhuzamosan, hogyan nőtt meg a település hulladéktermelése, amely már eléri az évi tizennégyezer köbmétert.

Szerinte Simon Attila képei erről is szólnak: észreveszi a bajt, és figyelmeztet is bennünket, hogy az a természetes szépség, ami még körülvesz bennünket, igen hamar elveszíthető. S ismét bebizonyosodik a mondás igazsága: az embert erdő fogadja, és sivatag búcsúztatja...

A második, alaposabb tárlatnézés már igazolja a megnyitó szavakat. A tökéletes harmóniát sugárzó képek is figyelmeztetnek, látható-érezhető rajtuk, hogy azt a pillanatot örökítették meg, amikor még semmi nem zavarta meg az összhangot, talán az utolsót. S ha valaki nem ért ezekből a fotókból, egyértelműbbeket is találhat: egy ötszáz évet megélt, aztán tüzelőnek kivágott, szelídgesztenyefa hatalmas tönkjét, vagy az Idegen test című képet, amelyen a tájat egy félig eltemetett hordó csúfítja el. Persze azért van remény, Remény a címe annak a felvételnek, amely a kietlen, szikes talajon egy kicsi növénykezdeményt örökít meg.

A hivatásos fotós, az egyébként műszaki és reklámfelvételeket készítő Simon Attila kiállítása január közepéig tekinthető meg a József Attila Művelődési Házban (Göd, Pesti út 72.).

B. J. G.

Óvjuk a természetet!

TÁRLATOLGATÓ

2 ZSIRÁF KORTÁRS GALÉRIA (A tárlat előzetes telefon-bejelentkezés alapján látogatható: 250-3062, 368-7180).

BARSA MŰTÁRGYKAPTÁR (III., Hajógyár u. 2/A) Játék a kastélyban – Kinder Suprise kiállítás és gyermekfesztivál. Terebessy L. Föld: Vízköpők és Egetlengetők (látogatható előzetes bejelentés alapján: 388-7375).

BARTÓK BÉLA-EMLÉKHÁZ (II., Csalán út 29.) Bartók Béla emlékszobái. Bartók Béla életútja. A Magyar Posta bélyegei Bartók Béláról. Bartók a képzőművészetben.

BÉLYEGMŰZEUM (VII., Hársfa u. 47.) A világ postabélyegei. A Bélyegmúzeum ajándékai. A Pénzjegynyomda grafikai műhelyének kiállítása.

BOD ÉVA KIÁLLÍTÓTERME (II., Bimbó út 72.) Kerámiaszobrok, mozaikasztalok, vázák.

BRASSÓ UTCAI ÁLTALÁNOS ISKOLA (XVIII., Brassó utca 1.) Kiss Ilona festőművész kiállítása.

GODOT GALÉRIA (VII., Madách I. út 8.) Koronczi Endre képzőművész kiállítása.

HEGYVIDÉKI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY (XII., Városmajor u. 16.) Monumentális – Vígh Tamás szobrászművész életmű-kiállítása

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MŰZEUM (VI., Andrássy út 103.) Japán miniatűr faragványok.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33–37.) Művészet és mesterség. Szecesszió, a XX. század hajnala. Örökségünk őrzői – Tisztelet az adományozónak. Gresham – Gresco fotókiállítás. Jaschik Álmos bibliaillusztrációi. Kiss Roóz Ilona karamikusművész életmű-kiállítása.

JÓZSEF ATTILA-EMLÉKSZOBA (IX., Gát u. 3.) József Attila-emlékkiállítás.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága. Interieur kalitkából szabadult madárral – az Első Magyar Látványtár Alapítvány kiállítása.

K. BAZOVSKY-HÁZ (VIII., Hornyánszky u. 13.) DrMáriás festményei. (A kiállítás megtekintéséhez előzetes telefonos bejelentkezés szükséges: 210-1988.)

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (Budavári Palota, C épület) Középkori és reneszánsz kőtár. Gótikus faszobrok és táblaképek. Késő gótikus szárnyas oltárok. Reneszánsz és barokk művészet. Munkácsy Mihály és Paál László művészete. XIX. és XX. századi festészet és szobrászat. Habsburg nádori kripta.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM (VIII., Múzeum krt. 14–16.) Koronázási palást. Magyarország története István királytól 1990-ig. Római kori kőtár. Középkori és kora újkori kőtár. Új szerzemények 2000. Gróf Klebelsberg Kunó (1875–1932) emlékezete.

MAGYAR RÁDIÓ (VIII., Pollack M. tér 8.) Boldog születésnapot, rádió! – kiállítás a magyar rádiózás 75. évfordulója alkalmából.

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MŰZEUM (VIII., Ludovika tér 6.) Ember és természet Magyarországon – történeti ökológiai kiállítás. Nem hervadó virágoskert – bemutató az ásványtár kincseiből. Természetbúvár-terem. Halász Iván vadászati kiállítás. Kiállítás a kiállítóról – tények és más), régi képek, Morvay Zsuzsa – kerámiák, ajándéktárgyak, képkeretezés.

SOROKSÁRI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY (XXIII., Szitás u. 105.) Zwick József magángyűjteményének kiállítása.

STUDIO 1900 GALÉRIA (XIII., Balzac u. 30.) Rácmolnár Sándor és Hetényi Judit Call me now! című kiállítása.

SYNERGON KORTÁRS GALÉRIA (IV., Baross u. 91–95.) Szilárdi Béla festőművész kiállítása.

SZÉPMŰVÉSZETI MŰZEUM (XIV., Dózsa György út 41.) Egyiptomi kiállítás. Antik gyűjtemény. Régi Képtár. XIX–XX. századi gyűjtemény. Barokk csarnok: XVII. századi olasz festmények. Gipszmásolatok. Gótikus szobrok kiállítása.

SZOBORPARK MÚZEUM (XXII. Balatoni út–Szabadkai u. sarok) A kommunista diktatúra gigantikus emlékművei.

TEXTIL MÚZEUM (III., Lajos u. 136–138.) A textilnyomás története.

TŰZOLTÓ MÚZEUM (X., Martinovics tér 12.) A tűzvédelem fejlődése az őskortól napjainkig.

Emlékmű – kalandokkal

Augusztus 10-re valamennyi királyszobor a helyére kerül

FOTÓ: KONCZ GYÖRGY

A magyar közakarat a XIX. század folyamán többször is felvetette: nemzeti emlékhelyet volna jó létrehozni. Olyat, ahol történelmünk nagyjainak állíthatnánk méltó kegyhelyet. *Wekerle Sándor* miniszterelnöksége idején azután meg is született az Andrássy utat lezáró, ezeréves történelmünk foglalatát adó kompozíció terve. 1895 tavaszán *Zala György* szobrászt és *Schikedanz Albert* építészt bízták meg az emlékmű elkészítésével. A terveknek megfelelően a nemzeti-dinasztikus emlékmű oszlopsorának lábazatánál elbeszélő-szemléltető domborművek magyarázták a fölöttük elhelyezkedő, eszményített formába öntött királyok tetteit. A királyok közül hosszas vitákat követően a XIX. században legjelentősebbnek vélt uralkodókat: Szent Istvánt, Szent Lászlót, Könyves Kálmánt, II. Andrást, IV. Bélát, Károly Róbertet, Nagy Lajost, illetve Hunyadi Jánost, Mátyás királyt, I. Ferdinándot, III. Károlyt, Mária Teréziát, II. Lipótot és I. Ferenc Józsefet örökítették meg három méter magas bronzszobrokban. A kolonnád legfelső szintjén négy allegorikus szoborcsoport: a munka és a jólét, a tudás és a dicsőség, a béke, valamint a háború alakmásai foglaltak helyet. „A központi rész emelt szintjén Árpád és a vezérek csoportjában a történelmi területfoglalás tényét kívánták kifejezni, míg az emlékmű legkiemelkedőbb pontján elhelyezkedő, a Szent Koronát és a kettős keresztet tartó Gábriel arkangyalban a nemzeti-állami függetlenség és az európai integrálódás eszméje nyert megfogalmazást" – magyarázza az egyes csoportok szimbolikáját *Szöllősy Ágnes* a tér történetét ismertető füzetében. Majd egy évtizedig tartott, míg a *Raffaello Vignali* öntödéjéből kikerült szobrok és a domborművek benépesítették az oszlopcsarnokot. Alig néhány évig volt látható együtt a teljes kompozíció, mert a tanácsköztársaság idején a Habsburg-uralkodók szobrait eltávolították, Ferenc Józsefét összetörték. A baloldaliak bukása után a szobrokat visszahelyezték, a hiányos domborműveket kiegészítették. 1929-ben az emlékmű előterében helyezték el a Nemzeti Hősök Országos Emlékkövét, erről kapta a tér a Hősök tere elnevezést 1932-ben. 1956-ban lecserélték az emlékkövet, helyére új hősök emlékköve került, *Gebhardt Béla* munkája. A II. világháború után az úgynevezett királygaléria Habsburg-uralkodói végképp száműzettek, helyettük a magyar szabadságmozgalmak hősei (Bocskai, Bethlen Gábor, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos) lettek a nemzeti panteon tagjai. A végleges változat 1958-ban állt össze.

Az emlékmű teljes felülete több mint háromezer négyzetméter. Az utolsó átfogó rekonstrukcióra a 70-es években került sor, de teljes felújítást a kilencvenes évekig sohasem végeztek rajta. A teljes körű restaurálási munkák előkészítése 1994-ben kezdődött, az első ütemben a hét vezér szoborcsoportját, illetve a korinthoszi oszlopon álló arkangyalt hozták helyre – mintegy ötvenmillió forintból. A második ütemben a jobb és bal oldali kolonnád teljes kő- és bronzanyagának vizsgálata és felújítása következett. 1999-ben a fővárosi önkormányzat és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma abban egyezett meg, hogy a költségeket fele-fele arányban állják, és a főváros biztosítja a beruházói feladatok ellátást. Két közbeszerzési eljárást kezdeményeztek, egyik az emlékmű architektúrájára, másik a bronzszobrok helyrehozatalára irányult.

A királyszobrokat sorban elszállították a kőbányai Szabó Öntödei Kft műhelyébe, ahol az évtizedes szennyeződéstől megtisztított bronzóriásokat kiegészítették, foltozták és patinázták. A megújított alakokat augusztus 10-ig helyezik vissza az oszlopcsarnokba. Az emlékmű restaurálását szakmai szempontból a Budapest Galéria vigyázta. Mint *Zsigmond Attila*, a Budapest Galéria vezetője elmondta, a tér teljes rekonstrukciójához tartozik a hősök emlékkövének felújítása is, amelyet egy héttel később, augusztus 16-án adnak át. Kicserélik a burkolatot, új – jól látható – feliratal látják el a követ, és méteres magasságú öntöttvas kerítéssel övezik – eklektikus stílusban. A felújítás költségét – 12-13 millió forintot – a Magyar Millennium Kormánybiztos Hivatala állja, kivitelezését az Orosházi Alföldi Kohászati és Gépgyártó Rt. végzi. A kerítésre azért van szükség, mert az emlékkő eddig nem kapta meg a megérdemelt figyelmet és nem töltötte be a nemzetért elesett hősöknek állított kegyhely szerepét. Azt is tervezik, hogy óránkénti váltással visszaállítják mellé a díszőrséget.

A Hősök terének teljes rekonstrukciója – a közbeszerzési eljárások eredményeként – az eredetileg tervezett 426 millió forint helyett 300–320 millióból valósul meg. Mi pedig olyan szépségében láthatjuk a szoborgalériát, ahogyan talán még nagyapáink sem látták.

ZALA GYÖRGY

Szent István márványalakja „betekint" az ablakon

A Budapest–Esztergom útvonalon, keresztülhaladva Piliscsabán, már a település határában láthatóvá válik, miként növekszik és gazdagodik a Pázmány Péter Katolikus Egyetem épületekben, szobrokban és domborművekben. A közeljövőben elkészül a központi épület, amely Szent István nevét viseli, deákos formában. A Stefaneum ablakán pedig hamarosan *Péterffy László* Szent István-szobra fog betekinteni. A tervek szerint a nyolcméteres oszlopon álló főalakkal egy tengelyen látható majd Arisztotelész, *Takács Máté* munkája és *Raffay Dávid* Aquinói Szent Tamása.

A filozófusok megformálását *Kő Pál* szobrászművész ajánlása alapján bízták a két fiatal, tehetséges művészre. Raffay Dávid 1973-ban született, és elmondása szerint, mivel édesapja, *Raffay Béla* és édesanyja, *Korényi Dalma* is szobrászművész, 1976 óta ez a művészeti ág „foglalkoztatja". A képzőművészeti szakközépiskola elvégzése után a képzőművészeti egyetemen folytatta tanulmányait, majd további kétéves képzésen vett részt Kő Pál tanítványaként.

Négy köztéri szobra áll Raffay Dávidnak. Oroszlánábrázolása, amely egy németországi művésztelepen készült 1994-ben, jelenleg Grevenbroichban látható. Benedek Elek portréját Hevesen, a Benedek Elek Kisegítő Iskolában avatták fel, az elmúlt évben pedig diplomamunkáját, Tinódi Lantos Sebestyén szobrát is felállították Dombóváron.

Az állatábrázoláson keresztül ismerkedtem formával és anyaggal – mondja Raffay Dávid

– Ez megmutatkozik a lovon ülő énekmondó kompozícióján, de Szent Tamás szobrán is, amelynek alapzatára a négy evangélista szimbolikus figuráját is ráhelyeztem. Az oroszlán, a sas, a bika és az angyal sumér és szkíta ábrázolások felhasználásával készült, s a hétméteres oszlop alján a Jelenések könyvének lelkes állatát is mintázza: a négy fej négy irányba fordul, és bár különböző élőlényeket ábrázol – az angyalnak bikateste van, a sas is oroszlántestű –, mégis egy tőből nő ki a figura. Az alkotások szellemi hátterére Makovecz Imre hívta fel figyelmünket, mert igaz ugyan, hogy Arisztotelész, akárcsak Szent Tamás, a katolikus egyetem névadójának, Pázmány Péternek példaképe volt, de a két történelmi személyiség őseink világképéhez és a folyam menti kultúrák alakjaihoz is szorosan kapcsolódik. Ezzel magyarázható, hogy a hétméteres oszlopkötegen álló Szent Tamás mintha életfából nőne ki, s a megszokott attribútumok, kezében a könyv és mellén a napkorong is, némileg módosulnak. A könyv teljesen elmarad, a napkorong pedig a szent kezében oltáriszentségként jelenik meg, utalva Tamás ebben a témában írt műveire. A portré tiszta tekintetű, bölcs férfiút ábrázol carrarai szürke márványból kifaragva, amely keménységével a piliscsabai szélnek és fagynak is ellenáll.

Hamarosan elkészül a központi épület, amely Szent István nevét viseli FOTÓ: TÓTH TIBOR

Balettbe álmodott Concerto

Dramatikusan megoldani a zenei anyagokat – ezt tekintette vonzó feladatának eddigi koreográfusi munkásságában *Pártay Lilla* balettművész, koreográfus, Kossuth-díjas, kiváló művész, aki negyven esztendeje tagja a Magyar Állami Operaháznak. Korábbi alko-

az Operaház műsortervébe. *Bán Teodóra*, a Budafest „nagyasszonya" viszont vállalta a bemutatót, ezért a Budafesten látható először az új Kékszakállú-rendezéssel egy előadásban, a millenniumi év záróeseményeként.

Pártay Lilla májusban kezdte a táncosok betanítá-

Ezredévi oratórium a királyi intelmekből

Második éve tartanak a millenniumi megemlékezések, ám ne gondolja senki kishitű, hogy

Akik menedéket nyújtottak a Szabadság-szobornak

A minoriták Aradon

Utolsóként papok beszélhettek a halálra szánt magyar tábornokokkal. Négy minorita atya, egy református és egy ortodox lelkész. Először 1849. október 5-én, déli két óra tájban lépték át a vár kapuját, mikor már értesültek a halálos ítéletek jóváhagyásáról.

A fenyegető várerőd és a megdermedt város közötti egyedüli kapcsolatot a papok utolsó útjukra kísérték a tizenhárom tábornokot: a golyó általi halálra ítélteket az északi vársáncba, a bitóra szántakat a déli oldalra.

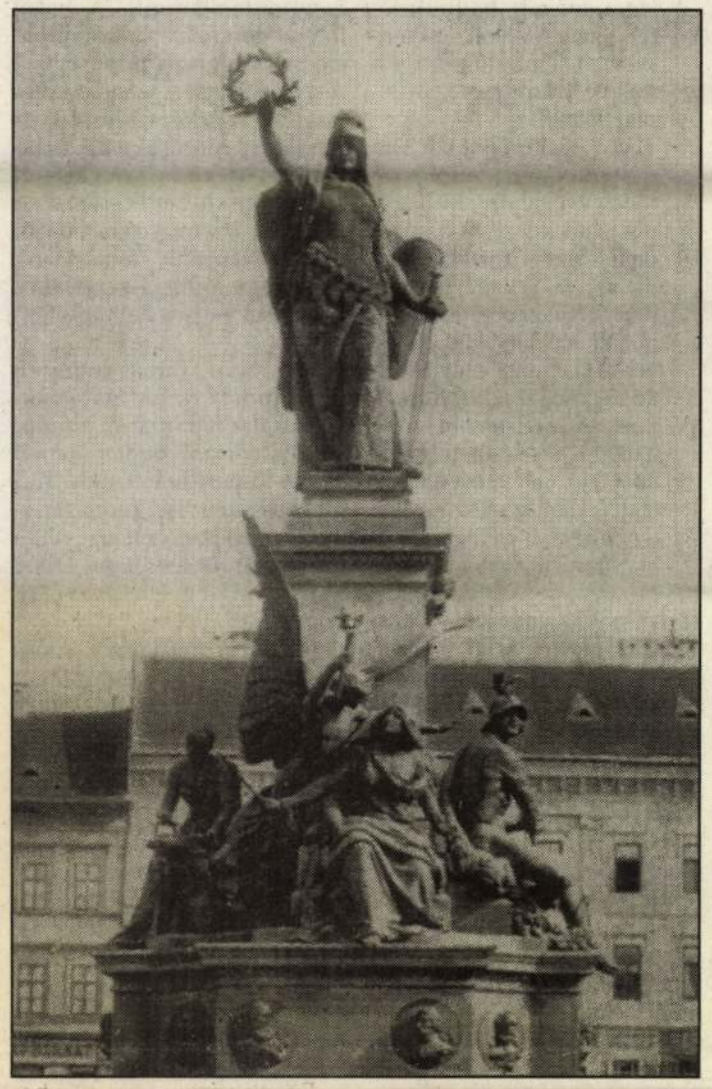

ZALA GYÖRGY

Amikor még állt a szobor a város főterén

jelentették: *Winkler Brúnó, Sujánszky Euzstách, Bardócz Sándor* és *Pleva Balázs* minorita szerzetesek, *Baló Béni* református lelkipásztor és *Vasile Sombati* ortodox pópa. Általuk szerzett tudomást a város az elítéltek utolsó óráiról, a tábornokok a város hangulatáról.

Délután öt óráig maradhattak a lelkészek a várban. Azon az estén Aradon minden ház sötét maradt, csak halvány gyertyák világítottak a hátsó szobákban.

A minorita templomban az atyák sokáig, nagyon sokáig imádkoztak.

A néma város gyászolta a tábornokokat, a szabadságot, önmagát.

Másnap, október 6-án hajnalban a minorita atyák, a református lelkész és ortodox pap visszatértek a várba, és

Saját, vér szerinti rokonaikat sem temethették volna nagyobb fájdalommal az aradi minoriták, mint eszme-rokonaikat, a tizenhárom tábornokot.

Az aradi minoriták rokonszenve a magyar szabadságharccal természetes módon következett a rend addigi, másfél évszázados itteni történetéből. Az 1702-es alapítás után fél évszázaddal, 1750-ben magyar gimnáziumot állítanak fel. A rend tagjai plébánosi szolgálatokat is végeznek. Felbecsülhetetlen szerepet játszanak az aradi magyar művelődésben. A szabadságharc leverése után a hatóságok gáncsolták tevékenységüket, de ha a történelem szólította őket, mint Trianon után, a román uralom idején, a minoriták azonnal vállalták a legnehezebb feladatokat, a magyar nyelv és kultúra védelmét.

Arad kisebbségivé lett magyarságának nemcsak lelki gondozásával, de művelődésével is törődtek a jó minorita atyák. Szent Ferenc halálának 700. évfordulóján a rendház udvarán letették a magyar művelődés otthonának alapkövét, és a következő év pünkösdjén már fel is szentelték a minorita kultúrházat. Ebben az épületben szerkesztették és nyomtatták a *Vasárnap* című kétheti folyóiratot, s olyan írók, költők olvastak fel a ház dísztermében, mint a székely *Tamási Áron, Nyírő József*, a felvidéki *Mécs László* és az aradi születésű *Szentimrei Jenő*.

Arad százötven esztendőn át, jóban-rosszban a maga halottaiként őrizte a tizenhárom tábornok emlékét. Velük együtt minden mártír szabadságharcosét.

A város főterén 1890. október 6-án felavatták azt a szoborcsoportot, amelyet azóta magyarul csak úgy neveznek, hogy Szabadság-szobor.

A kompozíción, amelyet eredetileg *Huszár Adolf* képzelt el, de *Zala György* fejezett be, *Köllő Miklós* segédkezésével, a központi alak, egy szépséges nő, aki „Hungáriát" jelképezi, jobbjával tölgy- és babérkoszorút tart magasra. A szabadság eszméjének diadalát sugározza. Bal kezével *Szent István* kardjára támaszkodik (a Prágában őrzött kard másolatára), fején *Mátyás* király híres „fekete seregének" sisakja, amelyet a fejedelmi méltóság jelképeként korona vesz körül, amely *Szent Margit* koronájának mintájára készült másolat. A sisak alól jobbról és balról egy-egy hajfonat csüng. Testét sodrony páncéling borítja, védelmezi; ilyent viseltek az egykori harcosok: magyar motívumokkal gazdagon hímzett lovagi öltözet. „Hungária" lábát szintén sodronypáncél borítja, és lovagsarkantyút visel. Bal karján Mátyás király pajzsa. Jobb vállán párducbőr, amilyent a honfoglaló *Árpád* vezér viselt...

A szoborcsoport talapzatán négy jelképes epizód: az áldozatkészség, a harckészség, a haldokló harcos és az ébredő szabadság allegóriái.

Végül, az alapzaton féldomborművek, arcképek: a tizenhárom tábornok arcmásával.

Arad román urai Trianon után a régi Magyarország jelképét látták a mártírok szoborcsoportjában. Ebben az időben felgyorsult a magyar múlt emlékeinek eltüntetése. Porba hulltak *Petőfi, Kossuth* és *Bem* tábornok szobrai Marosvásárhelyen, Kolozsvárott, a Székelyföldön. Nagyvárad főteréről „elköltöztették" a város alapítójának, *Szent László* királynak a szobrát. Bukaresti kormányhatározat döntött arról 1925-ben, hogy Aradon le kell dönteni a Szabadságszobrot, Kossuth Lajos szobrát, és ezzel együtt leszerelni a falakról huszonöt magyar emléktáblát. Kossuth szobrának nyoma veszett. A márványtáblákat összetörték. A Szabadság-szobrot azonban csak szétbontották alkotóelemeire, és raktárba hurcolták.

Sztálin halála után az olvadás jele Aradon az volt, hogy a magyarság visszakérte magának a Szabadság-szobrot. Ezúttal talán sikerül, reménykedtek az emberek, amikor kőművesek jelentek meg a főtéren és hozzákezdtek a szobor ott maradt, rongálódó talapzatának a kijavításához.

Háromszáz aradi román értelmiségi, párthűségüket naponta bizonygató tanárok, orvosok, pártaktivisták egyenesen a párt főtitkárához fordultak, levélben tiltakoztak a „horthysta merénylet" ellen. De azért az alapzatot tovább készítették a Szabadság-szobornak. Csakhogy október 23-án kitört a magyar forradalom. Bukarestben levonták a „tanulságot": a magyar nép megbízhatatlan, ellenforradalmár... Arad főterén egy reggelre magas deszkapalánk fogta körül a szobor talapzatát.

Majd két év múlva, pontosan a főtér közepén, a Szabadság-szobor helyén, ünnepélyesen felavatták a Román Katona Emlékművét.

Mikor 1989 decemberében megdőlt a Ceausescu-diktatúra, az aradi magyarság a legelső tennivalók közé számította a Szabadság-szobor kiszabadítását várbeli fogságából. Ugyanis az 1956-os szoborállítás meghiúsulása után, a széttört darabokat a lovardából átszállították a várba.

Mózer István a helybeli magyar napilapban mindjárt 1990 elején cikkezni kezdett: állítsuk helyre a Szabadság-szobrot. Évekkel később aztán *Orbán Viktor* miniszterelnök nyíltan felvetette román kollégájának, *Radu Vasilé*nak, hogy a 150. évfordulót tisztelgéssel ünnepeljék meg közösen a Szabadság-szobor újbóli felállításával.

Radu Vasile ígéretet tett, hogy feloldják a szobor várbeli fogságát, újra felállítják az emlékművet, talán egy ezután létesítendő „barátsági parkban", más szobrokkal egyetemben. Ezzel kiállították a „fogoly" szabadulólevelét. 1999. szeptember 21-én a törvény rendelkezett arról, hogy az aradi várban őrzött szobrot átadják a minorita rendnek, és az átadásnak tíz napon belül meg kell történnie.

* * *

A minorita atyák még Szent Ferenc életében, 1220 körül megjelentek Magyarországon. Ekkor alapították az első magyar rendtartományt. 1627 után külön rendtartomány állott fenn Erdélyben. Aradon, Kézdivásárhelyen, Lugoson, Nagybányán, Pancsován a minorita atyák vezették a plébániákat is.

Trianon után öt rendház maradt meg Erdélyben: Aradon, Marosvásárhelyen, Lugoson, Nagybányán és Kézdivásárhelyen.

Az 1948-as esztendő – az egyházak ellen indított hadjárat kezdete – sorsfordító volt a minoriták életében is. A rend nyilvános működési jogát megvonták, új tagokat nem vehettek fel, iskoláikat, intézményeiket, lapjaikat, nyomdáikat államosították.

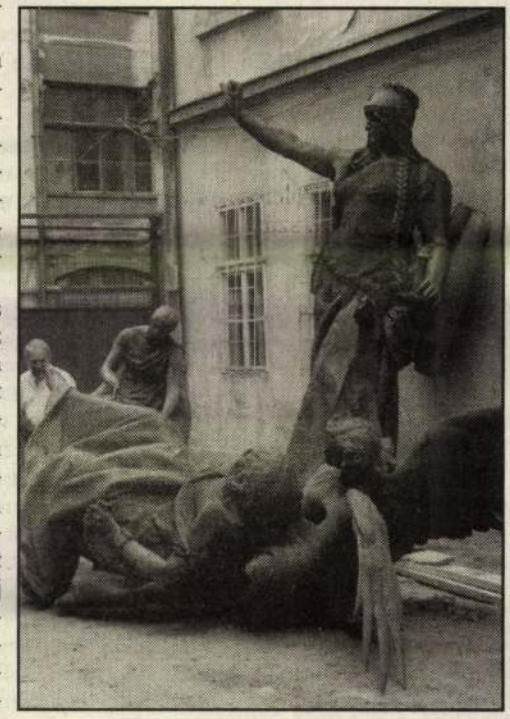

A szobor darabjai

Az aradi szerzeteseket kényszerlakhelyre száműzték, volt, akit börtönbe zártak. Csak kilenc év után, 1957-ben engedett vissza a hatalom néhány pátert, de szigorú állami ellenőrzés alatt maradtak, a közéletben nem vállalhattak szerepet, szerzetesi ruhájukat nem viselhették...

Olvastam valahol, hogy a Szabadság-szobor felállítása után *Ferenc József* soha többé nem tette be a lábát Arad városába. Egy ötvenmilliós birodalom ura félt tizenhárom halott tábornoktól? Mióta a főtérről eltűnt a Szabadság-szobor, a minorita templom impozáns épülete és szelleme lett a szabadságvágy megtestesülése az aradi magyarok számára. Akkor is, amikor a szerzeteseket kiparancsolták saját templomukból, és még inkább, mikor létszámban jóval kevesebben szolgálhattak itt megint.

Nélkülözhetetlen munkát végeztek a minoriták az aradi magyar oktatás két és fél évszázadában. Immár nincsenek meg ehhez az anyagi és személyi feltételeik. A hitoktatásban azonban részt vettek a diktatúra idején is.

Amikor a kormányrendelet megjelenését követően nyomban dönteni kellett a Szabadság-szobor darabjainak új, immár „magyar kézen" lévő menedékhelyéről, természetesen a minorita rendház udvarára esett a választás.

A kormányhatározat tíz napban szabta meg a Szabadság-szobor átadásának idejét. Napokig nem történt semmi, végül az utolsó nap a várparancsnok üzent a minorita rendházba: vihetik a szobrot. Mikor kigördült az autó a vár kapuján, a város minden magyar templomának tornyában egyszerre szólaltak meg a harangok, és zúgtak, amíg „Hungária", a fenséges szépségű nőalak meg nem érkezett a rendház udvarára.

Beke György

Bárány Tamás

Irodalmi dolgok

Ez a történet a derék *Füsi József*fel, a regényíróval és esszéistával esett meg régesrégen, még a negyvenes évek legelején. Egy könyvkiadóval megállapodott, hogy regényt ír az akkori, ántivilág-beli idők fiataljainak életéről. Szárnyas farkasok – ez volt a mű címe. Hősünk, elkészülvén a munkával, egy verőfényes őszi napon beállított a kiadóhoz, ahol annak rendje és módja szerint átvették tőle a terjedelmes kéziratot.

E fontos aktus után elégedetten ballagott le a kiadóhoz vezető kacskaringós csigalépcsőn, ahol is találkozott a műintézet fölfelé igyekvő igazgatójával, *Thienemann Tivadar*ral, a német filológia jeles professzorával. Szíves szóval üdvözölték egymást, az író jelentette, hogy épp az imént adta le végre elkészült regényét, az öregúr jóváhagyólag bólintott, s már indultak is tovább: Thienemann tanár úr fölfelé, a boldog szerző lefelé.

Az első kanyarnál a professzor hirtelen megtorpant, lenézett a már egy emelettel lejjebb ereszkedett íróra, s lekiáltott:

– És mondd, Füsikém, jó a könyv?

Szerzőnk elragadtatott arckifejezéssel pattintotta egymáshoz két ujját.

– Isteni, Tinikém!

Az öreg bólintott, s a kézirat másnap már ment is a nyomdába. Ilyen egyszerűen ment a szerkesztés abban az özönvíz előtti világban...

Az elszaladt évtizedekben gyakran jutott eszembe ez a kis történet, amikor néha kéthárom évig, sőt akár négyig is várakoznia kellett a magunkfajtának, hogy könyve végre napvilágot lásson... az igaz viszont, hogy jobbára biztosra vehette: mire ezt az irtóztató időt kiböjtölte, műve megjelenik.

Ma meg?

Van nekem egy másik kedves pályatársam; hosszú évek óta ismerem. Sikertelen költő. Verseivel sok-sok évvel ezelőtt még házalt a lapoknál, gyakran lehetett látni szerkesztőségi előszobákban, merev derékkal, abban a sértődött-fölényes tartásban, amely annyira jellemző a sikert sokáig nélkülöző művészre.

Aztán esztendőkig nem láttam. Nevét néha fölfedeztem nevüksincs lapocskákban, vasárnapi gyermekmellékletek alján. Csengő-bongó rímekkel mesélt el kedves, bugyuta kis történeteket. Nem vontam le ebből semmilyen következtetést – Istenkém, ezt közlik tőle... Bizonyára vannak igényesebb dolgai is.

Hát vannak! Legutóbb, amikor hosszú idő után először találkoztunk, alig ismertem rá. Régebben ónszürke, barázdált arca kitelt, megpárnásodott, arccsontját fedő bőrén rózsaszínű foltok virítottak.

– Mi történt veled? – kérdeztem meglepett örömmel.

Taki feltündökölt.

– Öregem! Vettem egy remek zsebmagnót.

– És? – kérdeztem bizonytalanul.

– Azóta nincs kínlódás, nincs önmardosás! Nincs kishitűség!

– Nagyszerű! – bólintottam együttérzőn. – De miért nincs?

– Tudod – ragadta meg a karom –, a rádió kabaréműsorainak tapsait rendre fölveszem. A tombolást, az újrázást, egy teljes szalagra valót!

– Értem – mondtam, de még nem értettem.

– És akkor jövök én, barátom. Beolvasom egy versemet a szalagra, és hozzámásolok vagy kétpercnyi tapsot. Majd újra vers, és újra taps. Így aztán van egy másfél órás szerzői estem: ötvenöt perc vagyok én, huszonhét verssel, és harmincöt perc a taps. Ehhez mit szólsz? Én, apám, nem talpalok, nem könyörgök többé, nem alázkodom meg! Én megszervezem magamnak a sikert! Ha fáradt vagyok, reménytelen, csak bekapcsolom a magnót. El sem tudod képzelni, milyen fölséges érzés, amikor egy-egy versem után fölzúg a taps, tombolni kezd a közönség! Ezért érdemes élni! – hetvenkedett, aztán boldogan elviharzott.

Nos, vajon elképzelhető lett volna ilyen eufória, mondjuk, *Vajda János*, vagy szegény *Komjáthy Jenő* korában?

A következő eset egy másik, amannál fiatalabb költővel esett meg, aki nyakába vette, főképp megélhetési okból, az újságírás napi robotját. Amikor megorrintotta, hogy a főszerkesztő a házi központon keresztül időnként lehallgatja a munkatársak telefonjait, gondolt egy merészet, s barátait megkérte, hívják fel gyakrabban, és érdeklődjenek a főnöke felől. Valahogy így:

– Te, valaki mesélte, összekaptál a főszerkesztőddel... Kibékültetek már? Hallom, beteg. És eléggé rabiátus ember...

Ilyenkor aztán jöttek a válaszok, mint a vízfolyás. Hogy a gazda beteg volt, igen, de az ég meghallgatta a szerkesztőség forró imáit, az öreg meggyógyult. Nagynagy kegye ez az Úrnak, mert ilyen főnök nincs még egy a földön! Figyelmes, toleráns, hagyja kibontakozni a munkatársakat. Ennél nagyszerűbb embert nem is küldhetett volna az ég a Népboldogítás című lap élére; tartsa is ott a legvégső időkig!

E kis kampány esztendeje kezdődött. A csoportvezetői beosztásról szóló intézkedés májusban kelt, a rovatvezetést elrendelő júliusban. A karácsony szép ünnepe az olvasószerkesztői megbízatást hozta, s mint hírlik, március tizenötödike a főszerkesztőhelyettesi kinevezéssel köszönt be...

Végre is úgy van, ahogy az iskolában tanultuk: az érdem előbb-utóbb elnyeri méltó jutalmát.

Egy festő színvilága

A zenetörténetben a zene keletkezését illetően állítólag *Hans von Bülowé* az a találó megállapítás, hogy: „kezdetben vala a ritmus". Ha ezt a tételt a képzőművészet, a festészet területére helyezzük át, így módosul: „kezdetben vala a szín". A színek jelentőségét a barlangfalak és a hieroglifák színes ábráitól a mai festők alkotásáig senki sem vitathatja el. A hetvenesztendős *Darabont Tamás* festőművész jubileumi kiállítása során is meghatározó szerepe van.

Darabont már kezdeti, kibontakozó korszakában feltűnt biztos, megalapozott színérzékével. Az árnyalatoknak azt a fajta modulációját tudta fölmutatni, mely változatossá, hitelessé tette fiatalkori műveit is, és – ami a tárlatnéző számára fontos követelmény – élvezhetővé tette a befogadásra szánt látnivalót.

A későbbi korszakokban, ha kellett: Darabont tudatosan mattá, ónszínűvé vagy halvány-elmosódottá formálta egyes képeinek színvilágát; másutt, ha funkcionális szerepe volt: az élénkebb, szembetűnőbb tónusok dominanciája lépett előtérbe.

A színélményeket Darabont Tamás művészetéhez részben külföldi utazásai, részben a hazai tájak biztosították. Kezdetben a bolgár tengerpart, Neszabár, majd a görög szigetvilág és az ott élő ember életstílusa adták meg a kellő impulzust. A mediterrán világ azóta is az élénk, felfokozott színek előretörését indukálják festészetében.

Zenei párhuzamok alapján – hiszen a testvérmúzsák szoros kapcsolatban állnak egymással – Darabont érettkori alkotásaiban *Bartók* kékes-lila lángolását, *Prokofjev* narancssárgáját, *Sarasate* és *Lalo* kárminját és *Ravel* égő-piros felvillanásait láthattuk, észlelhettük a kompozíciók legfontosabb érintkezési pontjain, még a szakrális témájú képeken is.

De ha a magyar vidékről alkotott műveire utalunk: színekben, árnyalatokban ott él mindaz, amit ennek a Kárpát-medencének jellegzetesen változó évszakai és vizuális élményei kínálnak: a bánatos, meditációra serkentő őszi színektől a tél hólepte fehérségén át a tavasz és a nyár belső és külső kivirulást jelző színgazdag és termékeny világáig.

Jól tudjuk: a festészet kapcsán nem csak a színekre kell összpontosítanunk. A belső ihlető gondolat, a kompozíció, a kidolgozás minősége, a részletek egybecsengő szintézise, az összkép érintése is rendkívül fontosak, meghatározóak. Mégis a színek felől kellett kiindulnunk, hiszen a festészet jelentős posztulátumára kívántunk rávilágítani, ugyanúgy, mint a zenében a ritmussal vagy a dallamvilággal.

Darabont Tamás minden téren tudott és tud napjainkban is újat felmutatni: gondolati és formai ötletei, témái szinte kimeríthetetlenek. Tud megerősíteni is: keresztény-magyar elkötelezettségével, a művekben is felvillanó etikai normáival, fegyelmezett ökonómiájával.

Mert a művészet nem puszta játék vagy önmutogatás, hanem felelősségteljes misszió. Lelkünk, életérzésünk tükröztetése, kifejezése s a hozzánk tartozó világ hiteles megjelenítése is abból az indítékból és célból, hogy igaz ember módjára eligazodjunk és éljünk benne, amíg a Gondviselés azt lehetővé teszi. *(A kiállítás az Érd Városi Művelődési Központban megtekinthető március 1-től 31-éig.)*

Szeghalmi Elemér

Fecske Csaba

Mindig találnak

a nappalt fölfalja az éj
de mindig megvirrad másnap
verset írsz mert ez a dolgod
tőrt vetni az elmúlásnak

árnyéka van a beszédnek
sugárzó fénye a tettnek
a szeretet nem latolgat
értelmet ad életednek

többé nem veszítheted el
amit odaadtál másnak
mindig találnak kincseket
kik szívedbe mélyre ásnak

A rózsa és tövise

Gyakran eszembe jut a rózsáról szóló példázat a borúlátó és derűlátó emberrel kapcsolatban. A borúlátó nézi a bársonyos virágot és felsóhajt: – Micsoda világ! Még a gyönyörű rózsa is megközelíthetetlen, mert a tövisével véresre sebez! A derűlátó szinte ujjong: – Milyen nagy az Isten! Még a tövisből is rózsát fakaszt!

Nézőpont kérdése, s mindenki maga dönti el, hogyan vélekedjék a világról. Az öröm, a derű mindenesetre szimpatikusabb iránytű a tájékozódásban, s aki ezt választja, jobban jár.

Kell az embernek a vidámság, az öröm, a derű, kellenek a nyűgöktől felszabadító órák, és a természetünk igényli is. Az ellentétek az élet velejárói: sírás és nevetés, ború és derű sorsunk, a rózsával együtt a tövis is megjelenik.

A XX. század egyik legderűsebb írója, *Chesterton* (de kár hogy elfelejtették!) halála előtt – 1936-ban – az egyik rádióelőadásában ezt mondta: „Teljesen boldog voltam a legcsöndesebb és legközönségesebbnek tartott helyeken is. Élettel tudott eltölteni egy hideg váróterem is, valahol egy elhagyott vasúti szárnyvonalon. Teljes elevenséggel üldögéltem egy csúnya lámpaoszlop alatt egy vaspadon, hátam mögött egy üres pályaudvarral. Röviden: mindig élveztem a puszta létezés izgalmát..."

Följegyezték róla, hogy hatalmas cipőivel belelépett egyszer a ... még az ember, aki észreveszi a csodákat, s általuk ráismer szerzőjükre. Egy kis derű morcos hétköznapokban hogy megkönnyíti az órákat, perceket, ha elfogadjuk, hogy a szeretet és az öröm elemi módon bennünk van, csak engedni kell neki egy kis teret.

Czike Sándor

Fénynavigáció

miként sötét éjben
az autópálya foszforeszkáló
útjelzőtáblája kell hogy célhoz érj
és ezt távreflektorod
sugárkévéje kelti csillogásra

hasonlóképpen ragyog a FIÚ
fölött a kereszten az I.N.R.I.:
a LÉLEK fotonjainak pásztázó fénye

Prohászka és az ökrök

Farsang van, és ilyenkor különösen élvezem a szentek vidámságát. Nagy tévedés azt hinni, hogy a keresztény életszentség üldözi, sőt még gyökerét is kiirtja a derűnek, kacagásnak. Jól írta a közelmúltban a jezsuita atya ... „Élvezet volt látnom, hallgatnom atyánk vidám előadását. Szinte látni lehetett, hogy vitte a répát a szekérről a jászolig, mint aki nem hagyja vigasz nélkül még a mélázó ökröt sem.

... ököristálló. Ehhez fűződik a történet illetve a két fiatal ... Alighogy elment tőlem, jött Angela nővér. Mindjárt el...

NÉPSZABADSÁG

2004. ÁPRILIS 26., HÉTFŐ ◆ LXII., 97/2. SZÁM, 28 OLDAL ◆ BUDAPESTI KIADÁS ◆ www.nepszabadsag.hu ◆ 99 FORINT

Közétkeztetők szakácsversenye

„Egy versenymenü: szűzpecsenye, citromhabos spárgával töltött nyelvhaltekercs garnélával, padlizsántaréj.”

7. OLDAL

ÚJ OSZTRÁK ELNÖK FISCHER GYŐZÖTT A SÓGOROKNÁL

3. OLDAL

A MŰVELT VILÁG KANTRA EMLÉKEZIK

13. OLDAL

ÖRÖMÓDA ÉS HIMNUSZ A PARLAMENTBEN

Ünnepélyes keretek között szavaz ma az Országgyűlés az európai uniós csatlakozási szerződés kihirdetéséről. Az eseményre meghívták az európai uniós tagállamok nagyköveteit és a várhatóan a mostanit követő körben csatlakozó országok diplomatáit is. A határozathozatalt követően az ülésterembe hozzák az unió zászlaját, felcsendül majd az Örömóda és a magyar himnusz is.

FOTÓ: MTI – H. SZABÓ SÁNDOR

Várhatóan elfogadja a T. Ház azt a politikai nyilatkozatot, amelyet a négy párt közösen nyújtott be. Az uniós csatlakozás alkalmából készült, kétharmados többséget igénylő javaslatot *Medgyessy Péter* miniszterelnök, valamint *Áder János*, a Fidesz, *Kuncze Gábor*, az SZDSZ és *Herényi Károly*, az MDF frakcióvezetője jegyzi.

A csatlakozás egyébiránt a legkülönbözőbb mestereket is megihlette: *Kopcsik Lajos* Oscar-díjas és olimpiai bajnok egri cukrászművész például cukorból és marcipánból készített egy méter átmérőjű uniós tortát. Alkotását az egri megyeházán állítják ki április 30-tól, utána pedig a marcipánmúzeumba kerül.

N. Sz.

Egy lépés a megbékélés felé

Leleplezték Aradon a Szabadság-szobrot és a román diadalív makettjét

Felavatták vasárnap Aradon a vértanúk Szabadság-emlékművét. Tulajdonképpen egy megbékélési emlékparkot adtak át, amely a Tűzoltó téren otthont ad az aradi vértanúkra emlékező szoborcsoportnak, és az 1848–1849 román történelmi alakjait ábrázoló román diadalívet. Ez utóbbi alkotásnak egyelőre csak a makettjét avatták fel. A magyar kormányt *Medgyessy Péter* miniszterelnök, a románt pedig *Razvan Theodorescu* művelődési miniszter képviselte.

– Magyarország érdeke, hogy Románia mielőbb az EU tagjává váljon – hangoztatta a magyar kormányfő, aki külön köszöntötte *Dávid Ibolyát* mint a Szabadság-szoborért sokat tevő magyar politikust. Az MDF elnöke saját beszédében úgy fogalmazott: Trianon sebeire nincs más gyógyír, mint EU-csatlakozásunk. – A románok és magyarok számára nincs más út, mint a megbékélés – figyelmeztetett beszédében *Markó Béla*, az RMDSZ elnöke. A Fideszt Aradon *Schmitt Pál* alelnök képviselte. Jelen volt több erdélyi magyar történelmi egyház püspöke, a *Tőkés László* püspök köré csoportosult erdélyi polgári erők azonban nem jelentek meg.

Az ünnepséget román nacionalisták kisebb csoportja próbálta bekiabálásokkal megzavarni.

Részletek a **3. OLDALON**

FOTÓ: SZABÓ BARNABÁS

Csaknem nyolcvan év után újra áll Aradon – a Tűzoltó téren – a magyar vértanúk Szabadság-emlékműve

Cigánynak nincs szoba

Nem fogad roma vendégeket egy debreceni panzió – állítja a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda.

8. OLDAL

Érettségivel az egyetemre

Jövőre a középiskolai tanulmányokat záró vizsga az egyetemi, főiskolai felvételit is helyettesítheti.

8. OLDAL

„Vitális” Klicsko

Vitalij Klicsko a 8. menetre elintézte a dél-afrikai Sanderst: a profi boksz nehézsúlyú címét kapta a WBC-nél.

27. OLDAL

9 770133 175012 04097

Elmaradt a ciprusi csoda

NÉPSZABADSÁG-grafika

A harminc éve megosztott Ciprus déli, görög lakossága szombaton elutasította a *Kofi Annan* ENSZ-főtitkár terve szerinti újraegyesítést. A sziget mindkét, görögök és törökök lakta felében megtartott népszavazáson a lakosság kétharmadát kitevő görög cipriótáknak 75,83 százaléka szavazott nemmel, a 800 ezres török közösség 64,9 százaléka támogatta az újraegyesítést. A döntés következtében – amely miatt csalódottságának adott hangot Brüsszel, Washington és az ENSZ is – csupán a sziget nemzetközi közösség által elismert görög fele csatlakozhat május 1-jén az EU-hoz.

Részletek a **2. OLDALON**

Még mindig lejt a pálya

Az idén is többet kapnak a „kormánypártiak”

Úgy tűnik, a pálya még mindig lejt: a kormány előterjesztése szerint az idén 75 önkormányzati beruházás indulhat címzett támogatással. Ezen belül azonban kevesebb mint tíz ellenzéki polgármester, illetve közgyűlési elnök vezette település, megye juthat támogatáshoz. A függetlenek száma a korábbinál kisebb, alig haladja meg a tucatot.

A legnagyobb összeghez Nógrád megye juthat, de a fideszes *Szita Károly* vezette Kaposvárnak, valamint a Komárom-Esztergom megyei Kisbérnek is kétmilliárdot szánnak. Utóbbi településen ugyancsak ellenzéki a polgármester. A helyzetet árnyalja, hogy például a Hajdú-Bihar megyei kórház – amelynek rekonstrukciójára csaknem hárommilliárdos állami pénz juthat – Debrecenben működik, s miközben a támogatást az „MSZP-s megye” kapja, előnyeit a „fideszes város” lakói is élvezhetik.

A címzett támogatások rendszerének bevezetése óta megfigyelhető, hogy a kormánypárti települések nagyobb arányban szerepelnek a kedvezményezettek között, de az előző ciklusban az is előfordult, hogy másféle önkormányzat nem is kapott a pénzből. Ezzel kapcsolatban fogalmazta meg *Lamperth Mónika* még MSZP-s ellenzéki képviselőként, hogy a kormánypártok felé „lejt a pálya”. Hivatalba lépésekor megígérte, hogy ez megváltozik, de 2002-ben a jelenlegi koalíció is csupán hat esetben ítélt megalapozottnak ellenzéki település által benyújtott igényt.

A parlament előtt levő törvénytervezet szerint az idén több mint 76 milliárd forintnyi beruházás indulhat címzett támogatás segítségével, nem egészen 15 milliárdos önrésszel. A többi állami támogatás. A vízgazdálkodással összefüggő fejlesztések 24 milliárdot tesznek ki, mintegy 21 milliárd jut egészségügyi intézmények rekonstrukciójára, 16 milliárd oktatási intézmények korszerűsítésére. Kétmilliárd forint juthat a budapesti állatkert fejlesztésére.

A költségvetési megszorító intézkedések hatása megmutatkozik a címzett támogatásokban is: az idén mindössze hatmilliárd forintot folyósítanának. A helyhatóságok jövőre és 2006-ban egyaránt 26-26 milliárdra számíthatnának, míg 2007-re 2,4 milliárd húzódna át a most megítélt pénzek folyósításából.

L. K.

Demján azokról, akiknek „büdös” a gazdaság

A kormányzati támogatás hiánya és „egy fonnyadt, előkelő értelmiségi kör” gazdaságellenessége miatt lemaradóban van Budapest a régió fővárosainak versenyében – nyilatkozta lapunknak adott interjújában *Demján Sándor*, a Trigránit csoport elnöke, miután átvette Pozsony főpolgármesterétől a Vállalkozói Tettért elnevezésű kitüntetést. Az üzletember szerint a magyar fővárosban „büdös” a gazdaság, olykor diadalittasan akadályozzák a kísérleteket ahelyett, hogy lazítanának a merev szabályokon, és szakítanának a dzsentritradíciókkal. E nélkül nem várható a Pozsonyéhoz hasonló fellendülés. Sajnálatos, hogy a történelmi negyedekben, a budai Várban vagy a Gellért-hegyen nem alakulhat ki közösségi élet, mert nincsenek közösségi terek. Demján szerint nincs szó arról, hogy Budapest „száműzné” a Trigránit-ötleteket, ugyanakkor cselekvő partnerre van szükség.

Interjúnk a **10. OLDALON**

HIRDETÉS

KONZUMBANK

Pénzpiaci Betét

Kamat 11,21%

EBKM: 11,37% Érvényes: 2004. 04. 23-án.

Most akár 1 millió forint lekötésével.

Ne bízza a szerencsére!

Info: 06 40 360 360
www.konzumbank.hu

MKB

Info: 06 40 333 666
www.mkb.hu

Elmaradt a csoda Cipruson

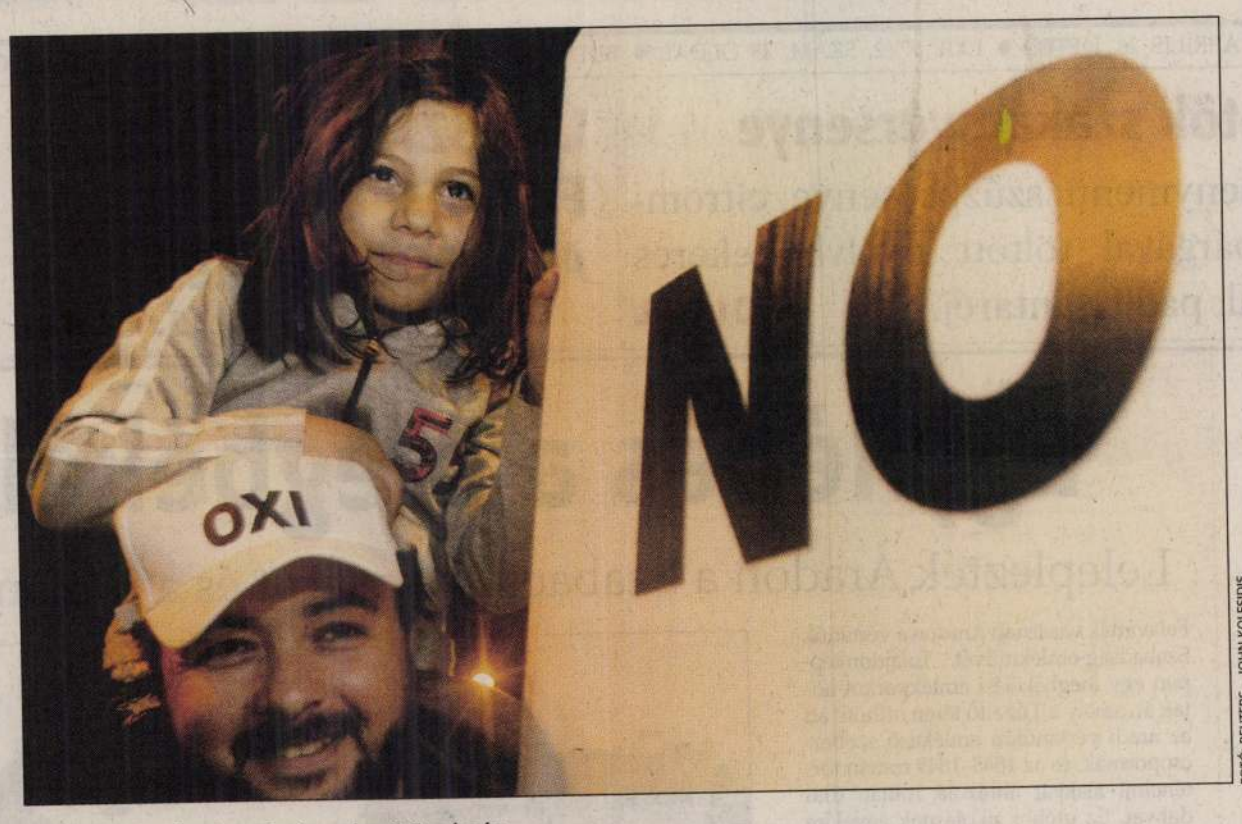

FOTÓ: REUTERS – JOHN KOLESIDIS

A nem hívei győztek a szigetország görög részén

A görög ciprióták elsöprő többsége, több mint háromnegyede elutasította a 30 éve megosztott Ciprus újraegyesítését. A szombati népszavazás döntése nyomán csak a szigetország déli, görög része léphet be május elsején az Európai Unióba. A sziget északi részén élő török cipriótáknak ugyan 65 százaléka voksolt igennel az ENSZ által kezdeményezett, laza föderációt javasló tervre, de a déliek elutasítása miatt ez a népszavazás számukra is kudarcot hozott. Az újraegyesítési terv megvalósításához ugyanis a sziget mindkét részén az igen szavazatok győzelmére lett volna szükség.

A szombati eredményhirdetés után nem volt különösebb ünneplés Cipruson. Csupán néhány tucat fiatal lengetett görög és ciprusi zászlókat a főváros központi, Eleftheria terén. Nicosia török része ugyanakkor autók dudáitól volt hangos, és több ezren EU-zászlókkal vonultak az utcákra ünnepelni. Noha mindenki tudta, az EU-ra még várni kell.

Tászosz Papadopulosz ciprusi elnök szerint az Annan-terv elutasítása nem jelenti „az út végét" és azt, hogy a görög oldal hátat fordítana a török cipriótáknak. A keményvonalas elnök ígéretet tett arra, hogy amennyire lehetséges, osztozni fog a török cipriótákkal az EU-tagság előnyein. *Rauf Denktas*, az északi rész vezetője elégedettségét fejezte ki a népszavazást illetően, hiszen ő végig a terv ellen kampányolt, amely szerinte a török ciprióták megsemmisülését jelentette volna.

Mehmet Ali Talat, a csak Ankara által elismert Észak-ciprusi Török Köztársaság miniszterelnöke viszont nem hagyott kétséget afelől, hogy tovább fog harcolni Ciprus északi részének elszigeteltsége ellen. Mint mondta: „A török cipriótáknak a világ része akarnak lenni, s a világ részei is lesznek."

A brüsszeli EU Bizottság egyfelől gratulált a ciprusi törököknek az Annan-terv elfogadásához, ugyanakkor mélységes sajnálatát fejezte ki a rendezési terv görög elutasítása miatt. *Günter Verheugen*, az Európai Unió bővítési biztosa egy tévéinterjúban úgy vélekedett, hogy a szombati népszavazás beárnyékolja Ciprus európai uniós csatlakozását. Afelől sem hagyott kétséget, hogy a referendum kimenetele bonyolultabbá teszi a szigetország és az EU viszonyát. *Jack Straw* brit külügyminiszter különnyilatkozatban adott hangot szomorúságának az ENSZ-terv bukását jelentő népszavazás miatt. Tisztelteben tartják ugyan a görög cipriótá döntését, de a brit külügyminiszter reményét fejezte ki, hogy a ciprusiak utóbb elgondolkodnak azon, helyesen döntöttek-e. *Joschka Fischer* német külügyminiszter is csalódottságának adott hangot, amiért május 1-jén csak a csonka szigetország csatlakozhat az EU-hoz. Hasonló hangot ütött meg az Egyesült Államok, de *Richard Boucher* külügyi szóvivő méltatta a ciprusi törökök bátorságát.

Ankara sajnálkozásának és döbbenetének adott hangot, amikor hírét vette a sziget görög felében leadott nem szavazatoknak. *Abdullah Gül* török külügyminiszter szerint a szavazás nyomán állandósul a sziget megosztottsága, ám a felelősség ezért a görög felet terheli. Gül felszólított a ciprusi török államalakulatot sújtó nemzetközi szankciók eltörlésére.

Athén visszafogott hangnemben reagált a ciprusi népszavazás eredményére, s a kormányszóvivő kifejtette: országa mindent megtesz azért, hogy a ciprusi rendezés előtt nyitva maradjon az út.

Érthető az ENSZ, s személy szerint *Kofi Annan* főtitkár keserűsége, hiszen személy szerint is sokat áldozott, s befolyását is bevetette a nevével fémjelzett terv elfogadtatásáért. A népszavazás eredményének ismeretében viszont az ENSZ nyomban bejelentette: haladéktalanul bezárják az ENSZ-főtitkár megbízottjának ciprusi irodáját. *Alvaro de Soto* ENSZ-megbízott elmondta, hogy már ezen a héten telefonbúcsút vesz tárgyalópartnereitől, az iroda pedig a közeli hetekben megszűnik.

Nicosia, 2004. április 25.

PÁL BEÁTA

Háttér

Görög torpedó

Nicosiában huszonnégy órával a népszavazás után mindenki elismeri: kisebbfajta csodára lett volna szükség ahhoz, hogy az újraegyesítésről tartott népszavazás sikeres legyen. De a csoda elmaradt. S máris akadnak olyanok, akik szerint a nem szavazattal Nicosia elszalasztotta azt a történelmi esélyt, hogy török szomszédaival közösen lépjen az EU-ba. A döntéssel nemcsak a Zöld Vonal túlsó felében élő török lakosságot csapták arcul, de kikosarazták *Kofi Annan* ENSZ-főtitkárt is. Egyúttal ellopták Brüsszel örömét.

Politikai megfigyelők az okok között a ciprusi görög politikusok felelősségét említik, akik kétségtelenül elmulasztották felkészíteni a lakosságot az egyesüléssel együtt járó kompromisszumokra. Ráadásul a pillanat sem kedvezett az egyesülésnek, mivel a görög cipriótá elnöke az a keményvonalas *Tászosz Papadopulosz*, aki hallani sem akar a sziget hatalmi megosztásáról, s akinek a szemében a török lakosság nem államalkotó entitás, hanem kisebbség. Nicosiában az utóbbi hetekben egyre erősödött azoknak a hangja, akik azt hangoztatták: a görög cipriótá nem hajtanak fejet sem az Európából, sem az Amerikából érkező nyomásnak. „Szívesebben nézünk szembe haragos brüsszeli tekintetekkel, mint Törökország katonai túlerejével" – mondta az elnök közeli munkatársa. De nemcsak a török katonai fenyegetettség miatti félelem alakította így a szavazást. A görög cipriótá nem tudták elfogadni az Annan-terv azon kitételét sem, hogy csupán néhányan térhettek volna vissza a sziget északi részén lévő otthonaikba.

Ciprus megrontotta a hét végi ünnepre készülő Brüsszel hangulatát. S ezért elsősorban a nicosiai kormányt, s persze az őt támogató Athént teszik felelőssé. Ha Ciprus ott lesz is az EU-hoz csatlakozó tíz ország között, árnyék vetül rá, s szemlesütve kényszerül majd fogadni a gratulációkat. De alighanem Athén is védekező pozícióba kényszerül. Az újraegyesítést megszavazó törökök ázsiója viszont sokat emelkedhet Brüsszelben. Ankara diplomáciai sikert aratott, s első ízben nem neki tesznek szemrehányást az újraegyesülés elmaradása miatt. A törökök most joggal várják, hogy Brüsszel honorálja a ciprusi rendezés melletti elkötelezettségüket. A legjobbkor jön a jó pont, hiszen az EU-nak év végéig kell választ adnia: megkezdi-e a csatlakozási tárgyalásokat Ankarával.

S. A.

Szaddám katonái galabijában

HÍRÖSSZEFOGLALÓNK

Nem fanatikus iszlámista amatőrök, nem is az al-Kaida hitzsoldosai, hanem a Szaddám-rezsim elitkatonái bújnak az iraki felkelők által kedvelt viseletbe, a hosszú férfiingbe, a galabijába. Ők alkotják az iraki ellenállás gerincét, így a Falludzsában körülzárt lázadó csoport egy részét is – derül ki az amerikai katonai hírszerzés egyik, a *CNN* által kiszivárogtatott titkos dokumentumából. A szövetségesek döntő része kitart az amerikaiak mellett, *Georgi Parvanov* bolgár elnök a hét végén meglátogatta a magyarnál valamivel nagyobb, közös, lengyel parancsnokság alá tartozó 450 fős bolgár gyalogos zászlóaljat Kerbalában.

Ha a kétezer falludzsai ellenálló nem szolgáltatja be fegyvereit, megindul az ostrom, amelyet ezúttal – a *New York Times* értesülései szerint – nem a légierő precíziós bombáinak bevetésével hajtanának végre. Először mesterlövészekkel leterítenék a lázadó csoportok vezéreit, majd ember-ember elleni utcai harccal foglalnák el a várost.

Az iraki háború első, „aktív" részében, *Szaddám Huszein* exdiktátor katonai vezetői józanul felmérték, semmi esélyük az amerikai csapatok elleni hatékony ellenállásra. Emiatt már tavaly tavasszal sokan kérdezhették, a föld nyelte-e el Szaddám sokszázezres hadseregét? Hova tűnt az elit köztársasági gárda, a mukhabarat, a titkosrendőrség pribékjeinek jól felfegyverzett csapata? Az amerikai katonai hírszerzés, a DIA úgy véli, Szaddámék még a 2003-as háború előtt felkészültek a gerilla-hadviselésre. Felismerték, hogy ez az egyetlen mód, amely valamelyes esélyt ad az amerikaiakkal való szembenállásra. Mint a veszteségadatok jelzik, számításuk megalapozott volt. Beépültek a szunnita és a síita vallási vezetők magánhadseregeibe, amelyek

FOTÓ: REUTERS – OLEG POPOV

Vasárnapi ima Falludzsában

így nemcsak lelkes iszlámista amatőrökből, hanem a Szaddám-hadsereg jól kiképzett elitkatonáiból is állnak. Ezeket persze segítik *Oszama bin Laden* afganisztáni kiképzőtáboraiban, a Szovjetunió ellen Afganisztánban és Csecsenföldön harci tapasztalatot szerzett külföldi, elsősorban arab országokból, Szaúd-Arábiából, Szíriából (de nyugat-európai, amerikai, kanadai szélsőséges szervezetekből is) érkezett iszlámisták, akiket összefoglalva al-Kaida-csapatok néven emlegetnek. A DIA adatai szerint komoly szerepet játszanak a még Szaddám által felállított, sajátos módon „terrorellenes" egységnek nevezett M40-es elitalakulat városi hadviselésre különlegesen kiképzett harcosai.

Távirati stílusban

Kohl bízik Orbán sikerében

Amennyiben a Fidesz győz az európai parlamenti választáson, az kiváló jelzés lesz arra, hogy a következő parlamenti választás után Magyarországnak újból *Orbán Viktor* lesz a miniszterelnöke. Erről *Helmut Kohl* volt német kancellár beszélt szombaton, a győri Szabad Európa Ifjúsági Fesztiválon. A Fidesz elnöke a polgári keresztény erők egységes fellépése mellett érvelt beszédében. (MTI)

Mozlimok keresztények ellen Indonéziában

Tíz halottja és mintegy 60 sebesültje van a vasárnap ismét fellángolt mozlim–keresztény villongásoknak az indonéziai Maluku tartományban. A tűzpárbajok azt követően robbantak ki, hogy a terület fővárosában, Ambonban keresztény szeparatisták felvonulást tartottak függetlenségi mozgalmuk megalakulásának 54. évfordulóján. (MTI)

Draskovics a koszovói szerb bűnökről

Vuk Draskovics egy interjúban beismerte, hogy a szerbiai karhatalom etnikai tisztogatást hajtott végre az 1999-es koszovói válság idején. A Szerb Radikális Párt (SRS) válaszul bejelentette: kezdeményi az egy hete szerbia és montenegró-i külügyminiszterré választott Draskovics visszahívását. (MTI)

Széles sávú baloldalt akar az ESZP

FÜZES OSZKÁR
brüsszeli tudósítónk

Gyarapodás, emberközelibb EU, jobb bevándorláspolitika, igazságosabb világ és valódi egyenjogúság – ez az európai szocialista pártcsalád ajánlata az uniós választóknak. Az ESZP kongresszusán szoros versenyben *Poul Nyrop Rasmussen* volt dán kormányfőt választották az ESZP új elnökévé. *Kovács László*, az MSZP elnöke maradt alelnök.

Az új európai szocialista programnyilatkozat kissé „balrább" van a korábbitól, még nagyobb hangsúlyt helyez a szociális modellre. Uniós politikai ügyekben az ESZP (tagpártjai megosztottsága miatt) nem hozott egyértelmű állásfoglalásokat, így egyelőre nincs jelöltje az Európai Bizottság elnöki posztjára.

Rasmussen megújulást és jobb hatékonyságot ígér. Az európai szocialista program konkretizálása ősszel Budapesten folytatódik – mondta lapunknak *Szanyi Tibor*, aki az októberi baloldali világcsúcs egyik szervezője lett. A megújítás érzékeltetésére a „széles sávú baloldal" kifejezést használta: nyitás minden modernizációs, az embereknek gyarapodási lehetőséget ígérő törekvés felé. Az ESZP egyébként szeretné, hogy 2012-re minden európai polgárnak széles sávú internet-hozzáférése legyen. Az ESZP-be most visszavett Magyarországi Szociáldemokrata Párt elnöke lapunknak elmondta: az MSZP-t támogatja az uniós parlamenti választásokon. *Kapolyi László* szerint egyébként az MSZDP baloldalibb az MSZP-nél.

HIRDETÉS

Égre itt vagyunk! Az easyJet landolt Magyarországon!

Új, naponta induló járatokkal Londonba, Berlinbe és Dortmundba.

Részletek, irodáink és jegyfoglalás:

easyJet.com

KÖZELKÉP

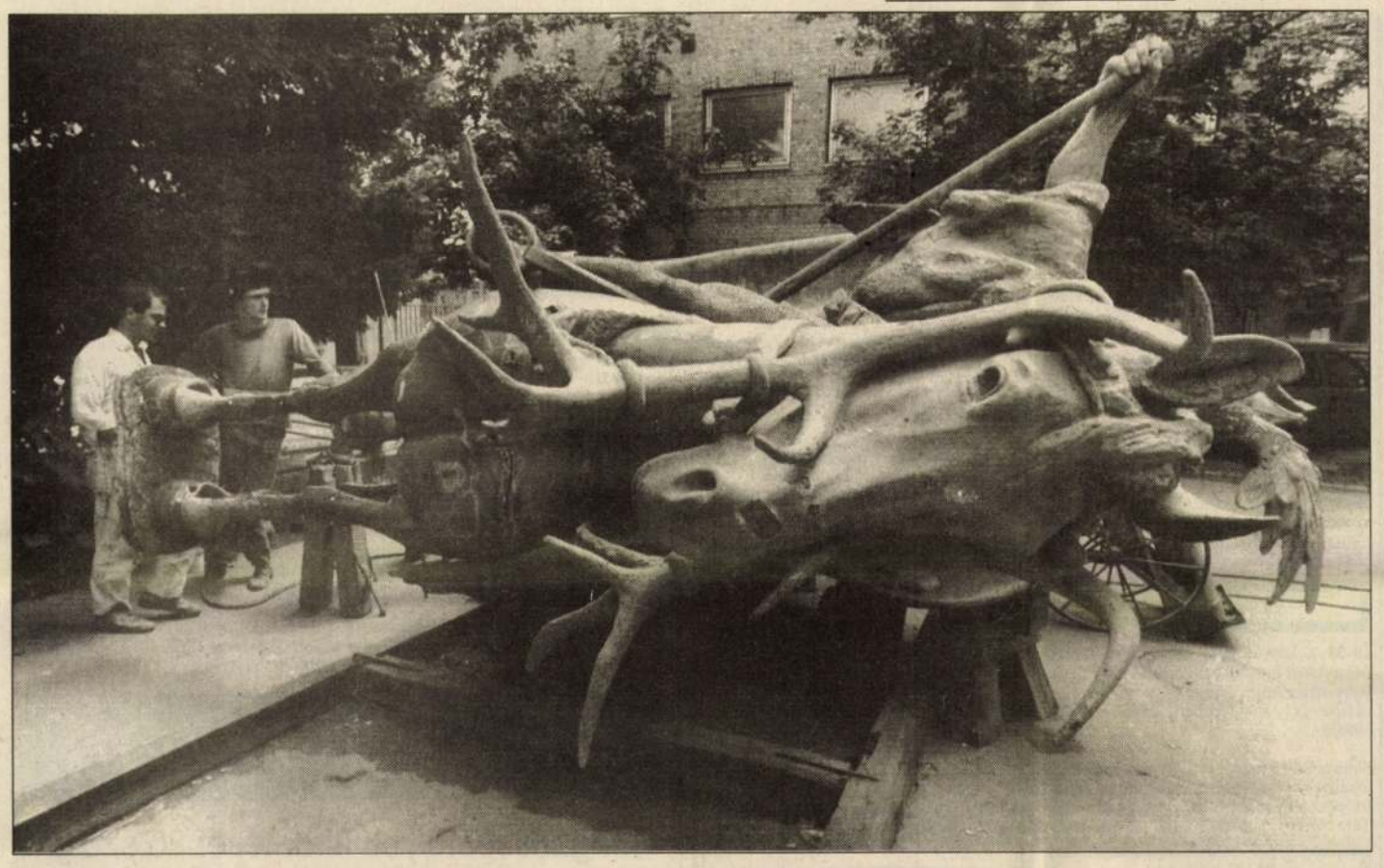

Lovak a magasból

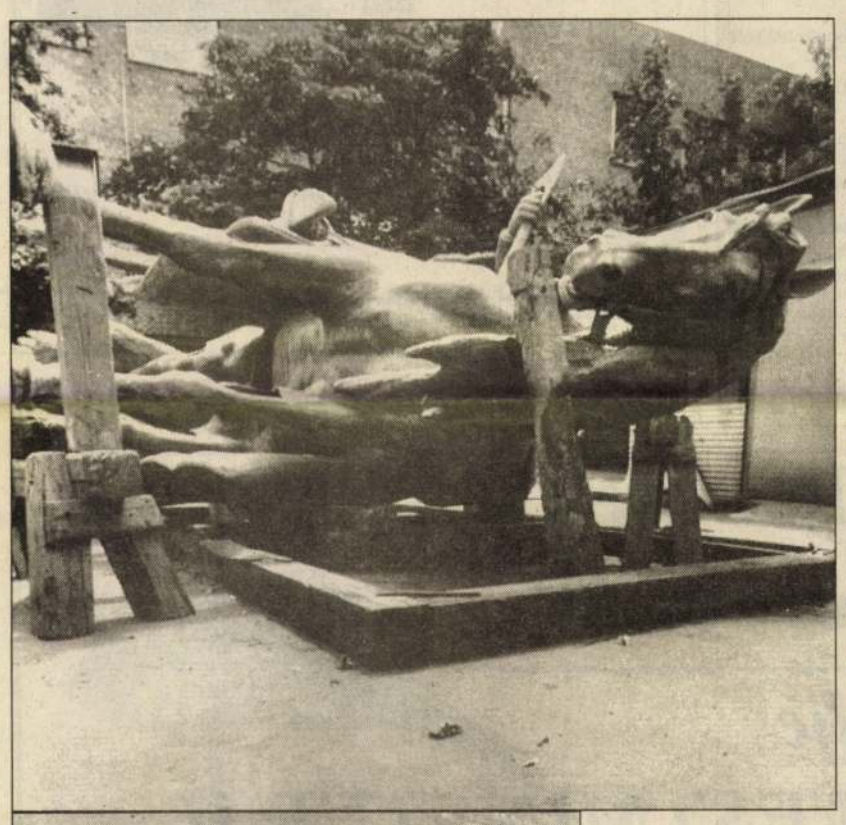

Vezérlő eleink lovai megkoptak, fel kell őket újítani, meg kell gyógyítani zöldellő sebeiket, a rézrozsda, a bronzrozsda megmarta őket, alig bírták megtartani lovasaikat. Talán a turisták nézésébe fáradtak bele, talán a Hősök terére gyűlt rendszerváltó tömegek tiszta indulata ragadt át rájuk, s tudjuk: az indulat veszedelmes gyorsasággal építi és rombolja a szervezetet, emberét, állatét. Persze, ezek csak képzelgések, hiszen a szobrászat nagyjai mindig is tudták, hogy nem lovakat, hanem szobrokat készítenek. Nem embereket ültetnek a lovakra, hanem szobrokat, eleink képzeleti mását.

Az emberek, a lovak fájdalmát meggyógyítja az Idő, ám a szobrok gyógyításához ügyes kezű mesterek, szakavatott orvosok kellenek. A bronzra támadó Zöld Angyalt el kell hessenteni. Ehhez le kell szerelni talapzatukról „lót" és lovast, s csak ilyenkor érezzük, mennyire hiányoznának, ha nem állnának helyükön, ha nem utalnának folyamatosan a Honra, amelyben máig élünk, küszködünk, reménykedünk, vagyunk.

E gyógyító hadművelet annak az ifjúságnak készül, amely mostanában elhidegült nemzete történelmétől, országa politikájától, amely egyre nehezebben talál magának munkát, mind többet kénytelen szülei zsebéből kirimánkodni tanszerre, s nem is soká tandíjra is. Hogy aztán honvéd lehessen, hogy rá lehessen bízni a haza védelmét; de katonaként se lehet túl jó a sora, mind kevesebb pénz jut a honvédelemre is. Ez az ifjúság lesz mégis a reménységünk, ez az ifjúság fut bejutni Európába, ez az ifjúság majd akkor tanulja meg igazán szeretni hazáját, amikor kiderül: Európa itt volt Magyarországon, a Hősök terén, ott, ahol e szobrok állnak, immár kerek egy évszázada.

1996 nagyon közel van. A millennium után száz esztendővel megint lesznek ünnepségek. Ragyogni fog ló és lovas, ragyogni fogunk mi magunk is, hiszen a politika riszálhatja bármiképp magát, a történelem változtathatatlan, tényei, tanulságai örök időkre szólnak.

Épp úgy, mint a néma szobrok. **(apáti)**

FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

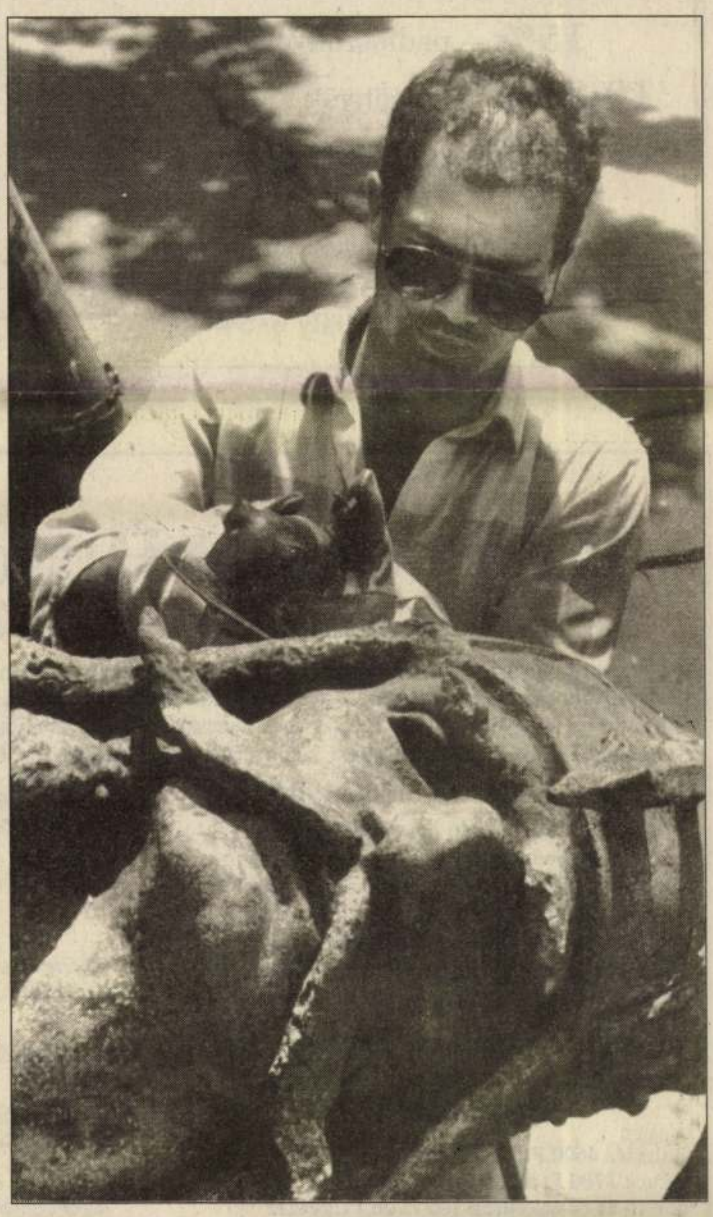

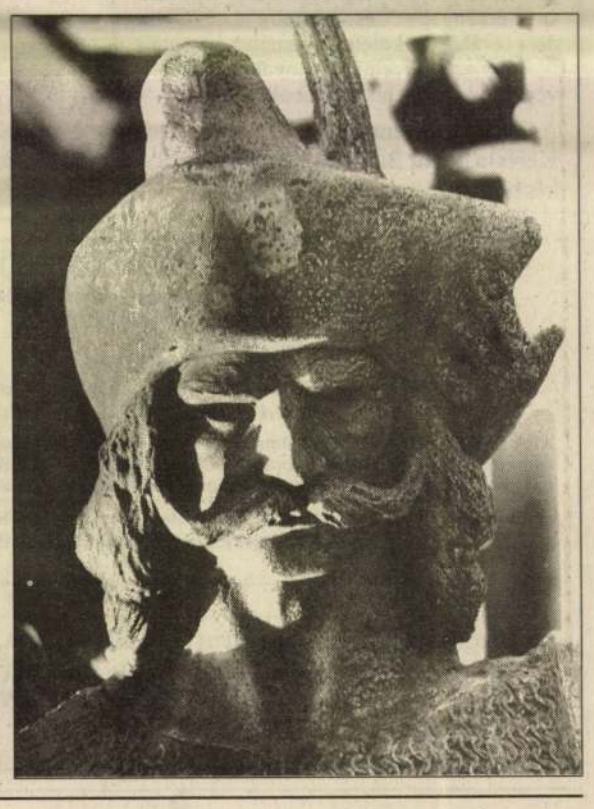

APRÓHIRDETÉS

ADÁSVÉTEL

Carpigiani olasz fagyigép 1 karos, kitűnő állapotban eladó. Megtekinthető Fülöp Géza, Piliscsév, Béke u. 135. vagy érdeklődni a (06-60)-347-634-es telefonszámon. (J-23-10517)

Eladó! 1 db Delta és 1 db Puch motorkerékpár, 2 db gumis kézikocsi, 1 db MZ oldalkocsi, 2 db pank (nagy és kicsi). Cím: 3526 Miskolc, Hatvanötösök u. 15. sz. (A szürke kaputól a 3–4. ablakon kopogtatni.) (J-28-10591)

Eladó könyveim: Bozzay M.: „Bécsi randevú"; „Egy pár selyemharisnya"; „A vörös köd"; „Az árnyék"; „15 éves feleség"; „Kenyér és szerelem"; „A lecke vége"; Steen M.: „És egyszer minden véget ér" I–II.; Stone I.: „Van Gogh élete"; La Mure P.: „Mona Lisa magánélete"; Leslie R. F.: „A medvék és én"; Mac Cullough C.: „Tövismadarak"; Mahesshwaranda S. P.: „Jóga"; Slaughter F. G.: „A frontsebész"; Tolsztoj L.: „Karenina Anna" I–III.; Solohov M.: „A Csendes Don" I–II.; Vechten V.: „Néger mennyország"; Vega G.: „Inkák és konkvisztádorok". Felszeghy Sándor, 1072 Bp., Kisdiófa u. 11. (J-30-633)

XL-kártya Belgiumba, Hollandiába, Franciaországba 2 személy részére 2 hétig érvényes, 10 ezer Ft-ért átadó. Tel.: 114-2141, Dr. Szönyiné délután. (J-30-636)

Eladó könyvek: Eötvös K.: „A nagy per..." I–II.; Márai S.: „Az igazi"; „A nővér"; „A szegények iskolája"; Eszter hagyatéka"; „Ihlet és nemzedék"; „Istenek nyomában"; „Kassai őrjárat"; „Kassai polgárok"; „Napló 1943-44"; „Sértődöttek I.: A hang"; „Sértődöttek II.: Jelvény és jelentés"; Szili L.: „A nagy szerep"; „Keresztúton"; „Magányos sziget"; „Majdnem szerelem"; Molnár F.: „Isten veled Szívem!"; Morand M.: „Asszonyéhség"; Dalmont J.: „Város a tenger alatt". Miklósi Ernőné, tel.: 140-7496. (J-30-634)

Újonnan bekötött 1986-os és 1989-es Ország Világ számai 3000 Ft/db, 1987. és 1988. évi Nők Lapja 3000 Ft/db, 1986., 1988. és 1989. évi Ludas Matyi számai 2000 Ft/db eladó. Tel.: 173-5009, 129-4248. (J-30-637)

Eladó írógép, Optima, mechanikus, nagykocsis, üzemképes 4000 Ft; lemezjátszó, NSZK gym. Dual üzemképes, régi lemezek lejátszására alkalmas 5000 Ft; igen régi lemezjátszó, üzemképtelen, gyűjtőknek 3000 Ft. Tel.: 173-5009, 129-4248. (J-30-671)

Eladok új padlószőnyeget kb. 9 nm, szürke, süppedős 9000 Ft, elemes faliórát (modern), 800 Ft, kötéllétrát kb. 15 m 10 ezer Ft és karácsonyfának alkalmas ládában lévő fenyőfát 1000 Ft-ért. Tel.: 173-5009, 129-4248. (J-30-670)

Eladó: 6 kW-os hőtárolós villanykályha, Honda-Civic kocsira eredeti csomagtartó. Tel.: 135-4809. (J-30-639)

Régiséget, hagyatékot vásárolok! Tel.: 120-7818, 06-30-486-339. (229915/16K)

Eladó új Sony videokamera teljes tartozékokkal ára alatt, 89 ezer Ft-ért. Tel.: 06-30-420-917. (231888/6K)

ALBÉRLET

Bútorozott szoba kiadó csak nőnek. Érd.: XVIII. ker., Építő u. 30. C lépcsőház, fszt. 1., Kiss Jánosné. Tel.: 290-6837.

Pasaréti térhez közel, őspark mellett 2 szobás, 65 nm, igényesen felszerelt lakás július, augusztus hóra kiadó. Tel.: 112-4318 esti órákban. (J-30-631)

ÁLLÁS

18–25 év közötti fiatal lány vagy? Szeretnél nyelvet tanulni és világot látni? Legyél baby-sitter Angliában, Skóciában, Hollandiában vagy Belgiumban. 260-6199. (J-24-10545)

Nemzetközi részvénytársaság fő- és mellékállásba érettségizett munkatársat keres. Időpont-egyeztetés: kedden 10–16 óráig. Tel.: 202-2377, 06-20-342-042. (231887/5K)

INGATLAN

Budakeszi közelében, Pátyon eladó 924 négyszögöles telek 300 nm-es, háromszintes, 1990-ben épült épülettel, garázzsal, melléképülettel. Kisebb budai, óbudai lakás beszámítható. Tel., fax, üzenetrögzítő: 165-4228. Rádiótelefon: 06-30-488-291. (J-17-10459)

Piliscséven, Bp-től 30 km-re kétszintes családi ház, két üzlettel főúton, központban betegség miatt eladó. Megtekinthető: Béke u. 135., Fülöp Géza. (J-23-10531)

A Budakeszi Római Katolikus Egyházközség tíz darab, 771–1227 nm közötti nagyságú szép panorámájú, egy- vagy kétlakásos családi ház építésére alkalmas telket értékesít. A telkek egyben vagy részenként is megvásárolhatók 7000 Ft/nm áron, mely a közművesítést (villany, víz, gáz, csatorna) is tartalmazza. Érdeklődni munkanapokon 9–15 óráig a Prohászka Gimnázium titkárságán, a 176-6982-es telefonszámon lehet. Az értékesítés a foglaló befizetésének sorrendjében történik. (J-23-10532)

Csobánka üdülőövezetében körpanorámás, 390 négyszögöles telek félkész, kétszintes épülettel eladó. Víz, villany van. Érd.: Nagy, Csobánka, Béke u. 31. Tel.: (06-26)-320-987. (J-23-10540)

Solymár-Kerekhegyen 25 nm téglaház 120 négyszögöl telekkel, víz, villany, idén telefon, 3 millió Ft-ért eladó. Tel.: 189-3805 este. (J-30-655)

Árverezés során szerzett kisebb földterületeim Buda környéki kisebb kerített víkendházra cserélem. Terület Kistarcsa, Pécel, Rákoscsaba 100 négyszögöl és 500 négyszögöl. Tel.: 114-2141, Dr. Szönyiné. (J-30-651)

Rákoscsabai külterületi 450 négyszögöl szántóföld eladó, 300 ezer Ft, vagy Pest környéki, kistelkes, kerített víkendházra cserélem. Érd.: 114-2141, Dr. Szönyiné délután. (J-30-652)

Lakitelek Tőserdőn, Kadarka u. 1. sz. kétszintes részben alápincézett, félkész családi ház másfél millió Ft-ért eladó. Érd.: reggel 9 órakor (06-76)-4822, dr. Számadónál. (J-30-656)

Debrecen központjában 24 nm-es saroküzlet 24 nm-es raktárral eladó. Irányár: 4 millió. Tel.: 163-1824, (06-52)-315-138. (J-30-653)

Lovas községben, a Balatontól 1 km-re 138 négyszögöl belterületi, a Séd patakkal határos út melletti ingatlan eladó. Víz, villany a telek szélén. Továbbá Felsőörs-Kishegyen, a Balatontól 3 km-re 586 négyszögöl panorámás, beépítésre alkalmas zártkerti ingatlan eladó. Víz, villany a telek szélén. Érd.: Pintér Gézáné, 8228 Lovas, Fő u. 9. Tel.: (06-87)-347-121. (J-30-660)

Bp. VIII., Szigony utcai, lakótelepi, háromszobás öröklakás eladó 3,5 millió Ft-ért. Érd.: Göd (06-27)-345-211. (J-30-668)

JÁRMŰ

Vladár villamosmérnök műhelyében riasztók, autórádiók, központi zárak, motoros ablakemelők, GSM 900 telefon kihangosítása, szerelése kiváló minőségben, garanciával. GoldStar rádiók kedvező áron – kedvezményes beszereléssel – kaphatók. 1022 Bp., Fillér u. 93. Tel.: 136-8707. (J-12-10364)

Törött, totálkáros autót vennék 1985-től. Tel.: 06-30-440-110. (228328/23K)

Totálkáros autót vennék. Tel.: 06-30-402-413, 218-0407. (229431/29K)

Sachs moped „keleti" kismotorra cserélhető. Tel.: (23)-382-310. (J-23-10509)

LAKÁS

Budán, a Szent Gellért tér közelében, tömegközlekedési eszközzel jól megközelíthető helyen világos, 154 nm-es, 4,5 szobás, IV. emeleti, hívóliftes, telefonos öröklakás eladó. Tel., fax, üzenetrögzítő: 165-4228. Rádiótelefon: 06-30-488-291. (J-17-10455)

Belvárosi, kívül-belül felújított, 102 nm-es, csöndes, II. emeleti, Sörház utcai öröklakás eladó. Irodának alkalmas. Érd.: 137-5607. (J-30-648)

V. ker., Régiposta utcai 100 nm-es, 2 szoba hallos, telefonos öröklakás eladó. Tel.: 137-5704. (J-30-647)

Modern házban első emeleti, erkélyes, négyszobás, összkomfortos lakás, Nagyvárad tér közelében hosszú távra bérelhető vagy eladó. Telefon, központi fűtés, amerikai garázs. Tel.: 135-4809. (J-30-650)

OKTATÁS

Relaxációs nyelvoktatás. Tel.: 112-0290. (224699/23K)

Külföldi, sokéves gyakorlattal francia-, angol-, németórák nyugdíjasnál. Tel.: 134-3037 (226910/2K)

Pótvizsgára előkészítés! Matematika, fizika, kémia, német. Tel.: 209-2767, 209-2768. (230684/37K)

SZOLGÁLTATÁS

Lakberendezést vállalok. Kivitelezéssel vagy anélkül. Megfizethető áron. Tel.: 221-3243. (J-29-10610)

Felkészülés a tervezett fogamzásra, harc a meddőség ellen, a változó kor panaszainak enyhítése, intim torna. Rendelkezés: szombat du. 14 órától. Bejelentkezés: 133-5885.

TÁRSKERESÉS

Szeretné megtalálni társát? Várják Önt a „Szivárvány" társközvetítő lehetőségei. Érd.: du. 14–18-ig. Tel.: 134-6087. (J-30-620)

VÁLLALKOZÁS

Sharp Diszkont. Új és használt fénymásológépek és tartozékok, kiegészítők árusítása. Szakszerviz. Színes fénymásolóra kedvező bérleti konstrukció. Nyitva tartás H–P 9–17-ig. 1223 Bp., Katakomba u. 6. T.: 227-8061. (J-24-10546)

VEGYES

Kis(z) értelmező kézi(vezérlésű) szótár című, ellenzéki politikai humort, iróniát, szarkazmust tartalmazó 176 oldalas, 420 Ft bekerülésű most megjelent könyvemet (utánvét díjának 50%-os átvállalásával) címére megküldöm. Solymosy József, 2481 Velence, Fazekas M. u. 1. Tel.: (06-22)-472-740. (J-30-621)

Terézvárosi TEXTILÁRUHÁZ

20 ÉVES AZ ÁRUHÁZUNK,

ENGEDMÉNYES MOST AZ ÁRUNK!

10% – ruházati méteráruk
15% – padlószőnyegek
10-20% – függönyök
20% – ebédlőszőnyegek, ágyneműk, bútorszövetek

engedménnyel kaphatók július 15-éig a
TERÉZVÁROSI TEXTILÁRUHÁZBAN
Cím: Bp. VI., Király u. 54–60.

Próba apróban!

Magánszemélyek hirdetését 25 szóig ingyen megjelentetjük!

Ha feladja levélben, a mellékelt szelvénnyel.

Új MAGYARORSZÁG
Budapest, Pf.: 199. 1410
Próba apróban!

De személyesen is átadhatja szerkesztőségünkben.
(Bp. VIII., Blaha Lujza tér 3. III. em.)

Jeligés hirdetést ingyen nem veszünk fel!

HIRDETÉS

BRITANNICA HUNGARICA

a könyv, amely nélkül nem lehet teljes a könyvespolc

A Britannica a világ legrégibb és legmodernebb tudástára – egy legenda megtestesülése. Az angol nyelvű kiadások több mint kétszáz esztendős hódító útja után francia, spanyol, kínai, japán nyelven is megjelent és most itt van magyarul! A világ egyetlen igazi nemzetközi lexikonját a Magyar–Amerikai Felülvizsgálati Szerkesztő Bizottság által jóváhagyott, külön jelzett magyar kiegészítések gazdagítják.

Hiteles, érték- és mértékadó.

A Magyar Világ Kiadó örömmel jelenti be a második kötet megjelenését. (Szeptemberben jön a következő és 1999 nyaráig mind a 18.) A kötetek zöld bőrkötésben, végig négyszínnyomással készülnek, 90 ezer szócikket és 18 ezer páratlan illusztrációt tartalmaznak. Ragadja meg az alkalmat:

legyen büszke és boldog tulajdonosa az enciklopédiák fejedelmének.

Bolti ára 4600 Ft, de a közvetlen megrendelőknek 3700 Ft a kedvezményes ár. (Csomagolási- és postaköltség 300 Ft/db.) Ugyanez az ár érvényes a 3. és 4. kötetre is - és a Kiadó a további 14 kötetre ugyancsak garantálja, hogy az előfizetői példányok ára mindvégig jóval olcsóbb lesz a bolti árnál.

A Britannica Hungarica a **Kereskedelmi Bank Rt.** támogatásával készül.

„A britannica hű önmagához, a véleményformáló cikkalkotáshoz" (NÉPSZABADSÁG)

„A tudás ajándéka" (MAGYAR NEMZET)

„A Britannicában a különféle témákat mindig a legkiválóbb szakértők dolgozzák fel" (ESTI HÍRLAP)

„A hazai könyvészet egyik mérföldköve" (KURÍR)

„Fejedelmi könyvcsoda" (ÚJ MAGYARORSZÁG)

„Az egyetemes kultúrtörténet egyik legeslegjobb, maradandó, ám csöppet sem avitt ismeretára" (PEDAGÓGUSOK LAPJA)

„Végre olvasható lexikon kerül a kezünkbe" (MAI NAP)

„Magyarországon 150 éve nem jelent meg ilyen nemzetközi lexikonsorozat" (KÖZNEVELÉS)

MEGRENDELŐLAP

A kedvezményes akció keretében megrendelem a **Britannica Hungarica Világenciklopédia**

- ☐ 1. és 2. kötetét összesen 7400 Ft-ért.
- ☐ 2. kötetét 3700 Ft-ért.

18 kötetből álló teljes sorozatát
- ☐ egyösszegű előfizetéssel 59 360 Ft-ért.
- ☐ alapítványi hozzájárulással kombinált előfizetéssel 48 000 Ft-ért.

Azok számára, akik a közérdekű Britannica Hungarica Alapítványt legalább 10 000 Ft-tal támogatják. Az alapítvány célja a szomszédos országok magyar közművelődési intézményeit ingyenes Britannica Hungarica példányokhoz juttatni. A támogatás összegének 30%-a a személyi jövedelemadóból levonható. A feltüntetett árak az ÁFÁ-t tartalmazzák.

- ☐ A kötet(ek)et postázzák az itt megjelölt címre.
- ☐ A kötet(ek)et személyesen kívánom átvenni a kiadóban.

Név:.....Tel:.....

Lakcím:.....

Megrendelés: **Új Magyarország/Britannica, 1085 Bp., Blaha Lujza tér 1-3.**
További információ: **Magyar Világ Kiadó1137 Budapest, Szt. István krt. 22.**
Tel.: 112-0281, 132-6190; Fax: 112-0208

Mit kezdjek a kárpótlási jegyemmel?

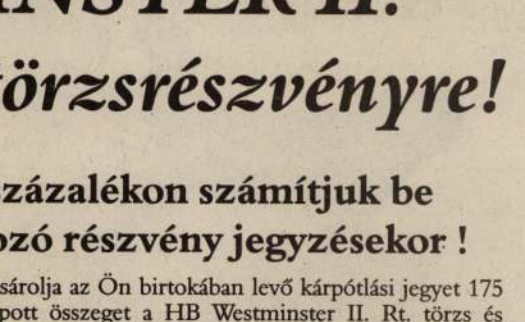

Cserélje HB WESTMINSTER II. kamatozó- és törzsrészvényre!

Kárpótlási jegyét 175 százalékon számítjuk be törzsrészvény és kamatozó részvény jegyzésekor !

A Cenzor Bróker Kft. mint Forgalmazó, megvásárolja az Ön birtokában levő kárpótlási jegyet 175 százalékos árfolyamon, amennyiben az így kapott összeget a HB Westminster II. Rt. törzs és kamatozó részvényének a jegyzésre fordítja. A kárpótlási jegy címletértékének 10 %-ért lehet kamatozó részvényt jegyezni a fennmaradó 90 %-ért pedig törzsrészvényt.

Kárpótlási jegyét 30 %-os éves kamatot biztosító kamatozó részvényre cseréljük !!

Ennek értelmében például 100.000 Ft kárpótlási jegyet 175 százalékos árfolyamon számítunk be a 175 százalékos kibocsátási árfolyamú részvények jegyzésekor. Ön a 100.000 Ft-nyi kárpótlási jegy ellenében hozzájut 10.000 Ft névértékű kamatozó részvényhez (amely az elkövetkező 3 évben 30 % kamatot biztosít) és 90.000 Ft névértékű törzsrészvényhez.

Ne feledje a kárpótlási jegyek 1995-ben már nem kamatoznak !

Az alaptőke 30 %-át kitevő kárpótlási jegy mennyiséget a HB Westminster II. Rt. a megalakulást követően az Alapítóval kötött szerződés értelmében a következő értékpapírokból és ingatlanokból álló vagyon megvásárlására fordítja: Inter Europa Bank részvény, Antenna Hungária részvény, Bonbon Hemingway részvény a Szarvasi horgásztó mellett vízparti és nem vízparti ingatlanok és egyéb vagyontárgyak.

A vagyon összértéke kb. 120 millió Ft. A vagyon éves hozama 35-40 millió Ft ami fedezi az 1 milliárdos alaptőke esetén kifizetendő évi 30 millió Ft kamatot. A fennmaradó kárpótlási jegyekre a cég konkrét privatizációs tervekkel rendelkezik. A cég részt vesz a most folyó Belvárosi Közért Vállalat valamint az 1995 őszén kiírásra kerülő további közért vállalatok privatizációjában.

FIGYELEM ! A forgalmazó a jegyzést korábban is lezárhatja, amennyiben a maximális alaptőke lejegyzésre kerül!

RÉSZVÉNYJEGYZÉS: 1995. július 3.-szeptember 15.

TORONYMAGASAN A LEGJOBB

Cenzor Bróker Kft. Első Magyar-Angol Bróker Rt. *Kereskedelmi Bank Rt.* Buda-Cash Brókerház Kft. Procent Hungária Rt.

HB WESTMINSTER RT. 1055 Budapest, Balassi Bálint u. 9-11. Telefon: 269-2754, 153-0090

Apad a foglalkoztatási alap

Több mint százezren részesülnek támogatásban

Az Országos Munkaügyi Központ adatai szerint szeptemberben 102 ezren részesültek különböző foglalkoztatáspolitikai támogatásban. Ők nem szerepelnek a jelenleg jegyzett 546 ezer munkanélküli listáján. Szakmai átképzéssel, bértámogatással, vállalkozás indításának segítésével próbálják megóvni e veszélybe került réteget a munkanélküliségtől, s igyekeznek esélyt teremteni elhelyezkedésükhöz. Ebben az évben eddig 13 milliárd forintot költöttek támogatásukra. De ez a tetemes összeg is kevesebb a szükségesnél.

Horváth Ildikó NÉPSZAVA

Szeptemberben a 102 ezer támogatott 27,5 százaléka kapott munkaerőpiaci képzéséhez támogatást. Az elmúlt évek tapasztalata: ez a forma tekinthető a foglalkoztatáspolitika legfontosabb stratégiai eszközének. Nemcsak az elhelyezkedés esélyét növeli, hanem fontos szerepet játszik az egyén képességének és önbizalmának megőrzésében is. A munkaügyi központok által felajánlott, illetve az egyének által választott képzésekben részt vett emberek jelentős részének sikerült elhelyezkednie.

Lassan megbarátkoznak a szintén támogatott közhasznú munkával az álláskeresők és a munkáltatók is – jelenleg elsősorban az önkormányzatok vagy egyes nonprofit szervezetek. A közhasznú munka már nem egyenlő ároktisztítással vagy járdaépítéssel. Megnövekedett az igény a több szakmával, sőt főiskolai végzettséggel rendelkezők foglalkoztatására is. Számos pályakezdő szociális intézményekben, iskolákban, könyvtárakban talál helyet, megmenekülve a munkanélküliségtől. A foglalkoztatási törvény jóvoltából jelentős támogatást, a bérek 70 százalékát kapják a foglalkoztatási alapból a közhasznú munkát végeztetők. Méltányos esetben a támogatás mértéke akár 90 százalékos is lehet, erről a megyei munkaügyi tanácsok döntenek. Jelenleg több mint 32 ezren végeznek közhasznú munkát az ország legkülönbözőbb területein.

Akadnak munkáltatók a versenyszférában is, akik vállalják tartós munkanélküliek foglalkoztatását. Cserébe bértámogatást kapnak a foglalkoztatási alapból. A juttatás feltétele, hogy a munkáltató a munkanélküli vagy munkanélküliek alkalmazása előtt három hónappal nem végezhet létszámleépítést, s az egy évre szóló támogatás után sem bocsátja el a felvett dolgozót. A vállalatok felfedezték e lehetőség előnyét. A szeptemberi 102 ezer támogatott 25,7 százaléka – több mint 26 ezer ember – élvezi e támogatási forma előnyét.

Kevesebben veszik igénybe az úgynevezett munkahelymegőrző, csökkentett munkaidejű foglalkoztatási támogatást. Ezt azok a cégek kapják, amelyek valamilyen ok – például megrendelés hiánya – miatt létszámleépítésre kényszerülhetnének, ehelyett azonban a támogatás jóvoltából csökkentett munkaidőben továbbra is foglalkoztatják az embereket, ugyanakkor a kieső bér egy részét kifizetik nekik.

Néhány, segélyben részesülő munkanélküli megpróbálja a szinte lehetetlent: vállalkozásba kezd. Számukra is jut egy szelet a támogatásból: vállalkozóként is további hat hónapig kaphat munkanélküli-segélyt. Szeptemberben 4675 ember volt részese ennek a támogatási formának.

Bár a foglalkoztatáspolitika aktív eszközeinek legfontosabb forrása a foglalkoztatási alap, mint a Munkaügyi Minisztériumban megtudhattuk, ez a forrás most nem buzog bőven, sőt jelenleg éppen kiapadóban van. A tavalyi szolidaritási alapból átcsoportosított 7,9 milliárd, a privatizációból befolyt 1,5 milliárd, és a tavalyi foglalkoztatási alapból megmaradt 3,7 milliárd forintot már elköltötték. A valamivel több mint 13 milliárd forintból 9-et a megyék kaptak meg felhasználásra a pályakezdők, illetve a tartós munkanélküliek arányában. A maradék központi felhasználásra került, s különféle programok költségeit fedezte.

Mint *Nagy Judit*, a Munkaügyi Minisztérium gazdasági és foglalkoztatáspolitikai főosztályának vezetője lapunknak elmondta, remélik, hogy megkapják a Pénzügyminisztérium által megígért, a pótköltségvetésben is szereplő privatizációs bevételekből származó további 12 milliárd forint egy részét is. Ellenkező esetben befagy a támogatás vagy a szolidaritási alapból kell átcsoportosítani a hiányzó összeget. Feltéve, ha erre igent mond a jóváhagyásra jogosult munkaerőpiaci bizottság.

A gond égető, mert a PM előrejelzése szerint 1995-re 160-170 ezerrel csökken a foglalkoztatottak száma.

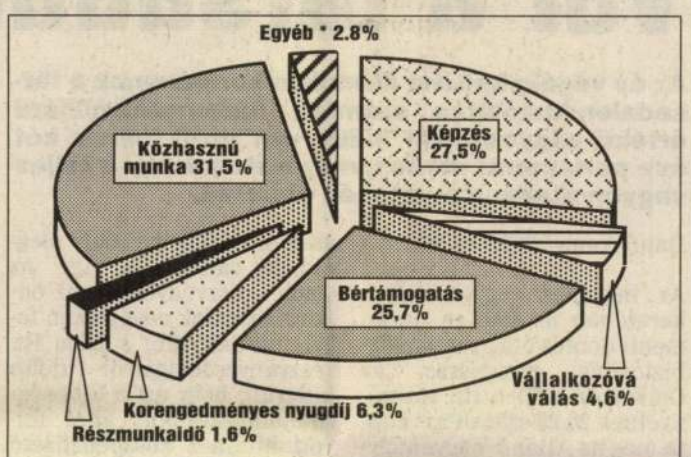

*Útiköltség-térítés, termőfölddel rend. munkanélküliek tám., polgári szolg., nev. szülői tám.

Az alapból a legtöbb közhasznú munkára jut

Szezon múltával nő a munkanélküliség

Andrássy Antal NÉPSZAVA

Az ez évre tervezett 4000 helyett eddig 2000 munkavállalót bocsátottak el Veszprém megyében. További létszámleépítések pedig már csak decemberben várhatók, feltehetően elsősorban Pápa térségében, a textiliparban, s a feldolgozó iparágban. A rossznak bizonyult prognózis ellenére mégis újra növekszik a regisztrált munkanélküliek száma a megyében. Leginkább a Balaton-parti, ahol a szezon múltával ismét kevés a munkalehetőség.

Október végén az előző hónaphoz képest Balatonfüreden 14, Balatonalmádiban 10, Tapolcán 8 százalékkal többen kerestek munkát. Veszprémben, Ajkán, Várpalotán és Pápán viszont valamelyest csökkent az állástalanok száma, így a megyében jelenleg összesen 19 400-an várnak valamilyen munkahelyre. Az egy évvel ezelőtti időszakhoz képest ez 16 százalékos csökkenést jelent.

Míg a tanév befejeztekor rendkívüli arányban megnőtt, most szinte ugyanilyen arányban csökkent a pályakezdők körében mért munkanélküliség. Ebben, vélik a munkaügyi központban, igen nagy a szerepe a különböző átképző tanfolyamoknak.

E tanfolyamokhoz még van pénze a Veszprém megyei Munkaügyi Központnak. Az egyéb támogatások biztosításánál azonban már mind több a gond. Jelenleg 328 munkáltatónál 627 fő foglalkoztatása után folyósítanak a megyében munkabér-támogatást. Az elmúlt hetekben számtalan új támogatási kérelem érkezett, ám a pénzügyi keret kimerülése miatt ezeket el kellett utasítani. A közhasznú foglalkoztatottak körét sem tudják bővíteni. Az önkormányzatoknál mintegy 1200 munkavállalót szerződtettek, főként köztisztasági és karbantartási munkákra. Újabbakat is alkalmaznának, ám erre nincs pénze a munkaügyi központnak.

Jövőre megkezdődik a haderő átalakítása

Szabó Iréne NÉPSZAVA

A honvédelmi tárca és a magyar honvédség parancsnokságának szakembereiből szerveződött munkacsoport a tervek szerint az év végére készíti el a haderő-átalakítás távlati koncepcióját. A minisztériumban megkezdődött, létszámleépítéssel is együtt járó átrendezés már része a folyamatnak, amit a magyar honvédség parancsnokságának szervezeti átalakítása követ majd.

Mint azt *Erdélyi Lajos* szóvivőtől megtudtuk, sem a katonai kerületparancsnokságok összevonásának sorsa, sem a megszűnésre ítélt szervezetek száma és helye nem dőlt még el. Az látszik bizonyosnak, hogy a három kerületparancsnokságból – tatai, kaposvári, ceglédi – kettő lesz és néhány feleslegesen fenntartott objektumot, illetve egyes helyőrségeket bezárnak, megszüntetnek, eladnak. Erdélyi hangsúlyozta, a hivatásos állomány tagjaira szükség van. Az átszervezés tehát körükben nem fog létszámleépítéssel járni.

Ami eldöntött tény: a behívott sorkatonák számát jövő februárban kétezerrel, augusztusban ötezerrel csökkentik, ami azt jelenti, hogy a sorállomány létszáma jövő ilyenkorra kilencezerrel lesz kevesebb, mint amennyi 1994 elején volt. A csapatátalakításokról előre tájékoztatást kapnak az érintettek, és választási lehetőséget is felkínálnak a megszűnő szervezetek tisztjeinek és tiszthelyetteseinek. Erdélyi azt is elmondta, *Keleti György* miniszter várhatóan decemberben, az Országgyűlés plenáris ülésén fog az átalakításról, valamint az ország biztonságpolitikai helyzetéről és a honvédség állapotáról beszámolni.

Patthelyzet Kőszegen

A lakók perrel fenyegetik a fűtőket

Csala Péter NÉPSZAVA

A kőszegi polgármester továbbra is hajthatatlan, ragaszkodik ahhoz, hogy a távfűtést az eddigi közös tarifa szerint biztosítsa számára a Vastávhő Kft. Ha nem tenné, állítása szerint az északdunántúli városka lakóinak egy idényben több mint huszonötezer forinttal növekedne a fűtési költsége. Ha a fűtőtestek kihűlnek több mint háromszáz család lakásában, az önkormányzat és a lakók is perelni fognak – mondja *Bástthy Tamás*. Perlik majd a Szombathelyi Távhő Szolgáltatót, a Vastávhőt, mindenkit, aki a szolgáltatásért eddig szerződésben felelősséget vállalt.

Nem a kőszegiek hibája, hogy annak idején az állami tulajdonban üzemelő Vastávhő Vállalaton belül csak a megyeszékhelyen korszerűsítettek, hogy ma ennek következtében a kisvárosokban drágább a fűtés önköltsége. A képviselőtestület korábban már megtárgyalta a távfűtés ügyét, a polgármester nem látja szükségesnek, hogy újra, soron kívül napirendre kerüljön. Az önkormányzat akkor hajlandó az áremelését elrendelni, ha a tarifarendszeren belül Szombathelyen is megdrágítják a fűtést – nyilatkozta lapunknak.

Szombathely polgármestere, *Wágner András* viszont egyszerűen csúsztatásnak tartja a probléma ilyen átruházását. A tarifarendszer ma már nem él – mondja. Annak idején a kőszegi önkormányzatnak lehetősége lett volna a tarifaközösség fenntartásához, ha hozzájárul, hogy a Szombathelyi Távhő Szolgáltató Kft. tulajdonába kerüljenek a létesítmények. Akkor ezt visszautasították. (A meglehetősen zavaros jogi helyzetről előző számunkban bővebben is írtunk.)

Szombathely önkormányzata, a kőszegivel ellentétben csütörtöki közgyűlésén, mint résztulajdonos tárgyalja a távhőszolgáltatók körül kialakult helyzetet. Elhangzik egy javaslat, amely szerint a Vastávhő Kft. és a Szombathelyi Távhő Szolgáltató Kft. hozzon létre egy korlátolt felelősségű társaságot a kőszegi fűtőberendezések üzemeltetésére. Így közösen talán rá lehetne bírni a kőszegi önkormányzatot, hogy az ártörvényt és saját rendeletét betartva a valós költségek fedezésére megfelelő árat szabjon meg a szolgáltatást igénybe vevő lakosság felé.

A két távhős cég vezetője fenntartja eredeti álláspontját: veszteségesen egyikük sem hajlandó üzemeltetni, erre őket senki nem kötelezi. Egybehangzó véleményük szerint a megoldás kulcsa, az áremelés, egyedül a kőszegi önkormányzat kezében van. Egyelőre patthelyzet alakult ki.

Elsietett parancs volt

MTI-információ

A zalaegerszegi Határőrigazgatóság megszüntetésére kiadott parancsot nem készítették elő kellően, így mindent elölről kell kezdeni – közölte *Nyíri Sándor*, a BM törvény-előkészítési főosztályvezetője, s egyben a *Zsuffa István* államtitkár által felállított bizottság vezetője a zalaegerszegi határőrökkel, miután meghallgatta a tiszteket, tiszthelyetteseket és polgári alkalmazottakat. A bizottság írásban összegzi az észrevételeket, javaslatokat, s a dokumentumot a jövő héten adják át *Kuncze Gábor* belügyminiszternek.

Polgármesteri vita

Többségi szavazással felfüggesztette beosztásából a VII. kerületi önkormányzat képviselőtestülete *Faragó János* polgármestert. A képviselők egyébként azért rendeltek el fegyelmit, mivel Faragó János nem hajtotta végre a testület több ház szanálására vonatkozó határozatát. A polgármester viszont bírósághoz fordul igaza bizonyításáért, s indulni fog a választásokon is.

Ledőlt lépcső, kiégett előtér

Az egyik lakót előállították, mert gyújtogatással fenyegetőzött

Lénárt Attila NÉPSZAVA

A nem túl dicső módon elhíresült házon alig van némi vakolat mutatóban. Az erkélyeket talán csak a csoda köti még a falhoz. A lépcsősort már az sem. A lehangoló látvány része még a kedd éjszaka leszakadt lépcsőház romja s a kiégett előtér.

„Olyan volt az egész, mint egy katasztrófafilm – mondja el a helyszínen az egyik lakó, *Szabadi László* festőművész. – *Kedd éjjel, miután a gyereket lefektettük, úgy tizenegy óra körül hatalmas dördülés rázta meg a házat. Azt hittem, valahol feldőlt egy szekrény. Kirohantam a lépcsőházba. Ott átláthatatlan füst gomolygott...”* A leszakadt lépcső három, hulladékkal teli konténerre zuhant, amelyek azonnal kigyulladtak. Jelenleg nincs áram, se telefon. Sérült szerencsére nincs.

Egykor szebb napokat látott a VII. kerületi Kazinczy utca 51. szám alatt álló épület. A századelőn impozáns ékszerbolt, műterem és műhely volt, előtte pálmák virítottak, bent vörös szőnyeg fogadta a látogatót. Itt-ott még maradt valami az egykori pompából: maratott üvegek, domborművek, kézi festésű csempék a falon.

Lehangoló a látvány a romos házban

Gy. Balázs Béla felvétele

Egy időben megpróbálták műemlékké nyilváníttatni a Fodor György által tervezett épületet – eredménytelenül.

„Néhány napja voltak itt az önkormányzattól – mondja egy másik lakó, *Bárány Pál László* operaénekes. – *Megvizsgálták a házat, mondták: szerencsére a szerkezet jó, de ráférne egy tatarozás. Most már jó nagy tatarozás is ráférne.”*

A gondnok arról mesél, mi mindent kell napról napra takarítani itt. Kiderül még: az egyik lakót, egy nyugdíjas hölgyet elvitték a rendőrök. A többiek csak azt tudják róla: „hozzá tartozott” a lépcső alatti szemétkupac, s a hölgy többször is azzal fenyegetőzött, hogy felgyújtja azt, ha hozzá mernek nyúlni.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság sajtó- és tájékoztatási osztályától megtudtuk: a hölgy guberáló volt, aki a lépcső alatt őrizte kis kincseit. Őt nem gyújtogatás gyanúja miatt hallgatták ki, hanem mert a tűzoltók megállapították: feltehetőleg öngyulladás történt, de nem kizárt a gyújtogatás sem. Erre a hölgy trágár hangon azzal kezdett fenyegetőzni, hogy bosszúból felgyújtja az egész házat. A rendőrök ezért állították elő, csak akkor engedték el, amikor megígérte, hogy mégse rongálja tovább az amúgy is elég romos épületet.

A NÉPSZAVA KÉRDÉSE

Megáll-e az élet a közgyűlések nélkül?

Válaszol: dr. Tiba Zsolt

Csütörtökön tartja az önkormányzati választások előtti utolsó munkaülését a Fővárosi Közgyűlés. A városatyák erdőtelepítésről, szemétbánya rekultivációjáról és az új köztemető krematóriumának felújításáról is döntenek. Dr. Tiba Zsoltot, Budapest főjegyzőjét a választásokig tartó időszak tennivalóiról kérdeztük.

– Leáll-e az élet Budapesten, ha a közgyűlés nem ülésezik?

– Nem, hiszen a hivatal ugyanúgy működik, a napi ügyeket ugyanúgy intézi, mint máskor. A közgyűlés bizottságai szükség szerint üléseznek. Az elmúlt négy évben a közgyűlés nyaranta többhetes szünetet tartott, s ez nem okozott fennakadást. A közgyűlés utolsó ülésén a városatyák megvitatják majd a város átmeneti finanszírozásáról szóló előterjesztést. A javaslat alapján – ha csak a választások után megalakuló közgyűlés másképp nem dönt – januárban beindulhatnak az 1995-re tervezett beruházások, a hivatal hozzájuthat a működéséhez szükséges pénzhez.

– Mi történik akkor, ha sürgősen olyan döntést kell hozni, amiben csak a közgyűlés illetékes?

– Az önkormányzati törvény szerint a testület a választásokig ülésezhetne, ám az ilyen ülésekre óhatatlanul rányomná bélyegét a választási kampány. A választásokig *Demszky Gábor* főpolgármester bármikor összehívhatja a testületet. Az utolsó, ünnepi ülés november 17-én lesz. Ekkor osztják ki a Pro Urbe-díjakat is.

– Mikor alakul meg az új közgyűlés?

– A törvény előírásai szerint a választásokat, tehát december 11-ét követő két héten belül kell megalakulnia az új testületnek. Így valószínűleg már karácsony előtt összeülnek az új városatyák. Ezután döntik majd el, hogy az időközben felgyűlt ügyeket milyen sorrendben veszik napirendre.

Csík Rita

Vagyont és nem adósságot vár a társadalombiztosítás

Az év végéig kellene átadnia a kormánynak a társadalombiztosítás számára háromszázmilliárd értékű vagyont. Ám hiába van erről immár két éve parlamenti döntés, már biztos, hogy a teljes vagyon átadása most még elmarad.

Danó Anna NÉPSZAVA

Az ingyenes vagyonjuttatás keretében az 1992-es parlamenti döntés óta az egészségbiztosítás mindössze az Omker és a Rico Rt. részvényeinek 25-25 százalékát kapta meg az Állami Vagyonügynökségtől. A két részvénycsomag értéke alig haladja meg a hatszázmillió forintot, ráadásul ezek átadásával számos gond zúdult a biztosító nyakába. Ugyanis mindkét átadott részvénycsomag esetében az ÁVÜ a saját maga számára legkedvezőbb megoldást választotta. Így az Omker-részvényekhez az önkormányzatok névértéken felül jutottak. Míg a Rico Rt. részvénycsomagjáról utóbb kiderült, hogy azt a többségi tulajdonoscsoport által felvett hitelhez készpénzfizető kezességgel terhelték. Időközben az is kiderült, hogy a Ricónak 1991–92-es évi adóhátraléka van. Az APEH összességében 76,6 millió adóhiányt és erre 83 millió forint késedelmi pótlékot állapított meg. Az ÁVÜ, mint korábbi tulajdonos a hiány rendezésétől elzárkózik. Jobb híján még az is előfordulhat, hogy a társadalombiztosításnak kell a 600 millióból az APEH-nek kifizetnie a mintegy 160 milliós tartozást.

Az új kormány rugalmasabbnak bizonyult, és a hatalmi váltást követően a gyors segítség szándékával *Bartha Ferenc* privatizációs kormánybiztos újabb vagyonelemeket ajánlott a két önkormányzatnak. Többek között a Hungaropharma Rt. 40, az OTP 10, a Postabank Rt. 20, a Magyar Hitel Bank 10, a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. 10, az Antenna Hungária Rt. 10 százalékát ajánlotta az önkormányzatoknak. Ezekkel összességében újabb húszmilliárdos vagyonhoz juttatná a társadalombiztosítást.

Az Állami Vagyonügynökség tulajdonában lévő részvénycsomagokból további vagyonelemeket ajánlott az ÁVÜ. Többek között az Express Utazási és Szálloda Rt., az Eravis Szálloda és Vendéglátó Rt., a HungarHotels Rt. részvényeiből. Ingatlanok listáját kínálta a Kincstári Vagyonkezelő Szervezet is.

A önkormányzatok elnökségei egyelőre mérlegelnek a vagyonkínálat listája felett. A felajánlott vagyonelemeket illetően a biztosító még nem jutott hozzá az APEH-vizsgálat adataihoz. Azok nélkül pedig a Rico példáján okulva nem akarnak az önkormányzatok dönteni.

Honatyát perelnek Vásárhelyen

Hantos Nagy László NÉPSZAVA

Dr. Rapcsák András KDNP-s országgyűlési képviselőt, Hódmezővásárhely polgármesterét ismét bíróság elé citálják egy úgynevezett becsületsértési ügyben.

Rapcsáknak a közelmúltban már volt egy hasonló afférja. Akkor városa polgára, a Csongrád megyei közgyűlés elnöke, *Lehmann István* volt ellenfele. *Szalay Lukács* hódmezővásárhelyi önkormányzati képviselő most azzal vádolja, hogy tavaly az egyik ülésen a városi tévé nyilvánossága előtt, Rapcsák András róla valótlan tényeket állított, és becsületének csorbítására alkalmas kifejezéseket használt. Az ügyben a Szegedi Városi Bíróság kérte a képviselő mentelmi jogának felfüggesztését.

Az Országgyűlés mentelmi bizottsága a kérést mérlegelve úgy döntött, hogy az említett kijelentések nem hozhatók összefüggésbe Rapcsák országgyűlési képviselői tevékenységével, illetve képviselői minőségével, mert a polgármester a történtek idején nem volt tagja a parlamentnek. A törvényhozók ezt követően döntő többséggel Rapcsák mentelmi jogának felfüggesztése mellett döntött.

Kalapács alatt az Egri Csillagok földjei

Sárközi Judit írása a NÉPSZAVÁNAK

Heves megyében szinte minden településen lezajlottak a földárverések. Utolsóként Egerben, a megyeszékhelyen rendezték meg a licitálást. A késedelmet az okozta, hogy az Egri Csillagok Szövetkezet – amely a földek nagy részét művelte – és a földkijelölő bizottságok sehogyan sem tudtak egymással dűlőre jutni. Az ügyben már bírósági eljárás is folyt. Október elején egyeztek meg egymással a szövetkezet és a bizottságok, így október 24-től naponta rendeznek árveréseket.

A szövetkezet és a bizottságok megállapodása szerint Egerben és környékén 30 850 aranykorona értékű föld képezi a licitálás tárgyát. A kárrendezési hivatal vezetője, *Magyarfalvi Krisztina* elmondta, mintegy 3000 licitálót várnak. Már a feliratkozásnál voltak zavaró tényezők, amikor rendőri segítséget kellett kérni a hivatal munkatársainak. A valódi licitálás október 27-én kezdődött, amikor valóban hatalmas tömeg gyűlt össze abban a kultúrházban, ahol kalapács alá kerültek az Eger környéki szőlőtáblák, de nem jelentek meg a milliomos cápák, így nyugodt hangulatban folydogált az árverés. Az első ütemben 670 földigénylő kötött letéti szerződést, s ennek során 40 millió forint értékű kárpótlási jegyet nyújtottak be. Az értékesebb területek eddig nem kerültek kalapács alá, s a helybéliek azt szeretnék, hogy addig idegenek ne licitálhassanak, amíg az ő igényeiket ki nem elégítették.

Tízosztályos iskolában gondolkodik a kormány

Zappe Gábor NÉPSZAVA

A művelődési tárca tízosztályos alapképzésben gondolkodik. A nemzeti alaptanterv (nat) írná le ennek tartalmi követelményrendszerét. Az új rendszer néhány éven belül működőképes lehet – hangzott el a Gimnáziumi Igazgatók Kollégiumának tanácskozásán.

Az iskolaszerkezetet illetően a kormányzat 6+4+2-es felállásban gondolkozik – mondta *Jánosi György*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium politikai államtitkára. Az első hat évben a diákok a jelenlegi alsó tagozat tananyagát sajátítanák el. Ezután egy négyéves, úgynevezett alsó középfokú képzés következne, amelyben az alapműveltségi minimum megszerzése a cél.

A tizedik osztály után minden iskolásnak egy alapvizsgát kellene tennie, ezután dönthetnének arról, hogy hol folytatják tanulmányaikat. Vagy gimnáziumi keretek között szerezhetnének elméleti tudást a felsőfokú tanuláshoz, vagy szakmai képzésben részesülhetnének. Mindkét iskolát egy átdolgozott, egységes érettségi zárná. A különbség annyi, hogy a gimnáziumi érettségi egyben felvételi vizsgaként is szerepelne, így közvetlenül bejutást jelentene az egyetemekre és főiskolákra – mondta az államtitkár.

November végére vitaképes állapotban lesz az új nat – mondta *Báthory Zoltán* helyettes államtitkár, a naton dolgozó csoport vezetője. Társadalmi vitája után tavasszal már elfogadható lehet.

Őrizetben a szobrok

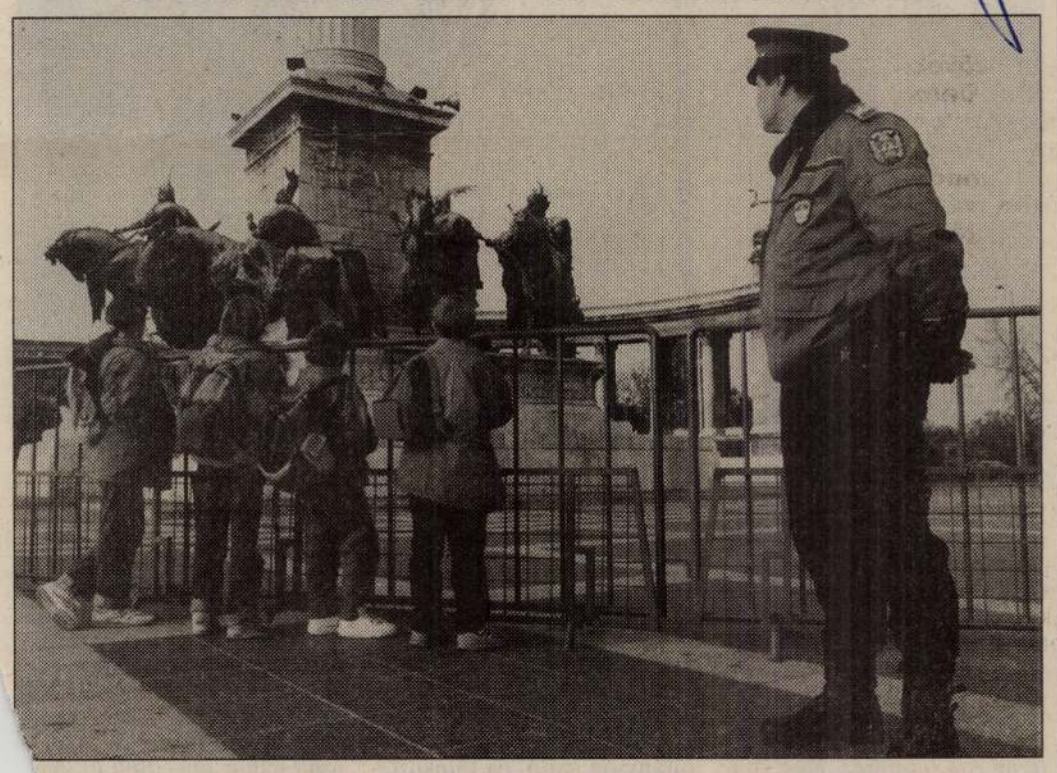

punk adta hírül, hogy a Hősök terén a hét vezér szoborcsoportját már-már a turisták tes-pségét is veszélyeztető módon tönkretette a rozsda. A hét elején az illetékesek intéz-tek és védőkordont vontak az emlékmű köré

Cseke Csilla felvétele

Kaindl
AKCIÓ!
PALETTA
OKTÓBER 17.–DECEMBER 30-IG, AMÍG A KÉSZLET TART
OHNE MWSt*
Music centerek, hordozható rádiók, walkmanek, autórádiók, mikrohullámú sütők, kézi turmixok, robotgépek, darálók, szeletelők, gyümölcscentrifugák, kávéfőzők, grillsütők, kenyérpirítók, mérlegek, fritőzök, tv-k, videók, szobai párásítók, hajszárítók, villanyborotvák, vasalók, porszívók, fűtőberendezések, pohárkészletek, edénykészletek, mikroedények, főzőedények, szaniteráruk, testedző gépek, szobakerékpárok, kerti bútorok, flekkensütők, kerti szerszámok és berendezések, postaládák, pénzkazetták, elektromos kéziszerszámok...
20%
20% ÁRENGEDMÉNY MINDEN TERMÉKRE
Kaindl Áruházak: Budapest VI., Bajcsy-Zsilinszky út 5–7., V., Szent István tér 12.
Nyitva tartás: Hétfőn–Csütörtökön 9–17.30, Pénteken 9–17, Szombaton 8–12.30
* AZ ÁFÁT MI FIZETJÜK ÖN HELYETT!

Királyszobrok, sorakozó!

A mindenkori hatalom kedvelte és formálta az emlékművet

Az ezredéves emlékmű félköríveiben immár helyén áll valamennyi királyi és fejedelmi felség, történelmünk nagyjai. A két szárnyon heten-heten sorakoznak az angyalos oszlop (Gábor arkangyal harminchat méter magasban tartja kezében a Szent Koronát), Árpád fejedelmünk és hat vezértársa mögött.

Az ünnepélyes avatás küszöbén készen áll a nagy mű, hatesztendei megfeszített tudományos és művészi kézművesmunka után. Az emlékoszlop és a honfoglalók lovas szobrai 1995–1996-ban születtek újjá. Mostanra a királyok és fejedelmek, a tetteiket megörökítő domborművek is.

De valóban teljes-e az ezredéves emlékmű, vagy kérdezzük inkább úgy: eredeti-e? A legtöbben úgy hisszük, hogy igen, holott sohasem volt az. A maihoz hasonló, viszonylagos teljességet egy 1934-es, a Pesti Napló által nyolcvanéves fennállásakor kiadott híres albumában található fénykép rögzíti. Ezt láthatták az eucharisztikus kongresszus alkalmából bíborosokkal, főpapokkal, felsorakozott cserkészcsapatokkal, díszmagyarba, avagy polgárnak öltözött tömegekkel tartott nagymise résztvevői. Láthatta a maival megegyező, viszonylag teljeset talán az 1958. május elsején a Kádárt meghallgatni kivonult tömeg és Nagy Imre és társai újratemetésén, a rendszerváltás fordító pillanatában a térre százezerszám érkezett honfitársunk.

Nagyapám 1953-ban még egyszer utoljára följött Budapestre, és a Ligetet, ifjúkori kalandozásai színhelyét óhajtotta bejárni. Rekedten mondta, hogy a millennium idején itt a főbejárati kapu állt, de hogy az ezredéves emlékmű: az lassan készült, mint a Luca széke, 1905-től 1929-ig, nagy vitákkal, s még készen sem volt, már romboltak rajta. Én ezt alig hittem. De ma már köztudomású, hogy a millenniumi ünnepségeket azért tartották kerek egy esztendővel később, mint hiteles történelmi források alapján kellett volna, mert nem készültek el az építkezéssel. Az ezredéves emlékművel még kevésbé.

A születés történetét hitelesen Lieber Endre egykori városházi főtanácsos 1934-ben közreadott, a szakma által ma is bibliaként forgatott Budapest szobrai és emléktáblái című művében írja le. A székesfőváros közgyűlése 1881-ben kezdeményezte a honfoglalási emlékmű állítását. Már (!) *„1894-ben a képviselőház bizottsági ülésén széles keretek között tárgyalták az ezeréves emlék megvalósítását”.*

Tanúságképpen, hogy akkor sem mentek a dolgok másként, mint manapság: „Végül *Wekerle miniszterelnök összegezi a mondottakat. A Gellért-hegyet csak roppant nagy költségek árán lehetne alkalmas hellyé tenni az építkezésre. A diadalív az Andrássy út végére kell, hogy kerüljön és elfogadja, hogy Árpádnak domináló jelleggel kell bírnia az emlékművön. A terv elkészítésével Zala György szobrászművészt és Schickedanz Albert műépítészt bízták meg.”* Miközben a megbízottak bemutatták az ezredéves emlék tervét, a szobrászok és építészek körében mozgalom indult, hogy nyílt pályázattal döntsék el, ki legyen ennek a nagy műnek a megalkotója. A Magyar Mérnök- és Építészegylet építészi szakosztálya 52 építész részvételével 1894. november 26-án ülést tartott, amelyen Ney Béla, Pártos Gyula és Schulek Frigyes előterjesztését fogadták el, mely szerint *„a Zala-Schickedanz féle terv esztétikai szempontból nem állítható az Andrássy út külső végére... felelősségük tudatában, nehogy az utókor a mai nemzedéket mulasztással vádolhassa, szükségesnek tartják, hogy Wekerle Sándor miniszterelnökhöz intézett emlékiratban az emlékmű ügyében felemeljék szavukat”.*

A miniszterelnök által kiküldött, Széll Kálmán vezette albizottság azonban az eredeti elképzelést sikeresnek találta, csak apróbb módosításokat kívánt, az idő rövidsége miatt nem tartotta szükségesnek nyílt pályázat kiírását

A megbízást Zala György kapta. A Nyugati pályaudvar egyik raktárépületében kezdte a munkát, először Gábor arkangyal hatalmas alakjának megmintázását, ezzel 1897-re készült el. Más szobrok alkotására művésztársaknak adott megbízást. Még ebben az esztendőben a mérnöki hivatal kifogást emelt az oszlop ellen, úgy vélték, nem fogja bírni a terhelést. 1900-ban vízsugarakkal, rezgető gépekkel tornádóméretű vihart kavartak, olyat, amilyen Magyarországon sohasem dühöngött még: le is bontatták, s erősebb gránitból építették újra a Gábor arkangyalt magasra emelő oszlopot.

Az 1920-as évek végén még park volt az ezredéves emlékmű előtt

Az angyal megjárta a párizsi világkiállítást, s ott Zala díjat nyert, így csak 1901. október 24-én délután állították helyére. 1905-re készült el Mátyás, I. Ferdinánd, IV. Béla, Károly Róbert, II. Lipót, 1906-ra Könyves Kálmán, Hunyadi János és a baloldali félkörív tetején a háborút jelképező alkotás, 1908-ban Ferenc József és a békeallegória, 1911-ben Szent László, Szent István és Mária Terézia. Árpád fejedelem lovas szobra, II. Endre és III. Károly csak 1912-ben lett készen. A honfoglaló vezérek lovas alakjai közül utoljára, 1929-ben Huba és Töhötöm került a helyére.

A legtöbb szobor, összesen tizennégy, és minden eredeti dombormű Zala György műve. Füredi Richárd három, Senyei Károly, Margó Ede két-két, Telcs Ede, Köllő Miklós és Kiss György egy-egy királyszobrot alkotott.

Már a szoborterv maga, s annak elfogadása ideológiai-politikai ügy volt. A megmintázandó uralkodókat sem a véletlen válogatta. Többségük vitathatatlan egyéniség, de ugyan mivel magyarázható, hogy II. Endre (maradjunk csak az Árpádoknál) közéjük került, a Szent István-i művet helyreállító, németverő András és Béla, a nagy építő III. Béla nem? Utólag egyszerűnek látszik: II. Endre ugyan szétzilálta az országot, de délibábos álmokat kergetve keresztes hadjáratot vezetett. Hunyadi János törökverő hős volt, kormányzó, de nem király.

A keményebb idők ezután következtek. Az őszirózsás forradalom nemcsak a Habsburg-házat detronizálta, a köztársaságot kiáltotta ki, de gyorsan le is szedette a félkörívről az osztrákokat. Ferenc Józsefet a népharag képviselői miszlikre törték. Zalának újra kellett mintáznia: 1929-től néhány évtizeden át már nem tábornoki egyenruhában, hanem koronázási díszben állt ott.

A főváros ostromát úgy-ahogy átvészelte az ezredéves emlékmű, „barátok és barbárok” csak kézi fegyverekkel lőtték. A golyó ütötte sebeket a háború után hamar kijavították, de a későbbi nagy helyreállításnak ezek is indokai lettek.

Máig vitatott, mikor tűntek el újból a Habsburgok, 1947–1948 a többség által elfogadott időpont. Néhányukból maradt valami: a műveket a Budapest Galéria raktárban őrzi. Mária Teréziának, szegénynek csak a lába hiányzik, alakjának jellegzetes részei megmaradtak. Dédelgetett ábrándjuk a műtörténészeknek, hogy ezeket valahol, lehetőleg a Városligetben újra fölállítsák így, ahogy vannak. Mementóként: mulandó a földi dicsőség, és időről időre nagyokat fordul a történelem kereke.

Az ezredéves emlékmű Habsburg-fülkéi a legkeményebb Rákosi időkben üresen álltak, csak Ferenc József helyére kerülhetett Kisfaludi Strobl Zsigmond Kossuth-szobra. A mamut nagyságú bronz Sztálin feleméstett minden pénzt és anyagot? A késedelemre a történészek bizonyára találnának ideológiai okokat, amint arra is, hogy 1954-ben miért állították fel Mária Terézia hűlt helyére Grantner Jenő Thökölyszobrát, és II. Lipót helyébe miért lépett a Kisfaludi mintázta Rákóczi. (Sok kutató ez utóbbi aktust 1953-ra datálja). Hasonló magyarázatokat adhatnánk arra, hogy 1958-ban áthelyezték a Köröndről ifj. Vastagh György Bethlen Gábort és Holló Barnabás Bocskait ábrázoló szobrát.

Most újra teljes az emlékmű. Helyreáll az 1958 óta megszokott kép. A mesterek és műtörténészek szerint száz évig nem lesz gond az arkangyallal, a jelképszobrokkal, vezérekkel, királyokkal, kormányzókkal és fejedelmekkel. Mindez hat esztendőbe telt, és sokba került. Megérte? Igen, ha a gyógyító kezek a politikától és a forgandó ideológiáktól is megtisztították az ezredéves emlékművet.

Szabó József Jenő

Ujjé, a Ligetben...

Napcsillám játszik a híd lábain. Bádogcsónak siklik a Vajdahunyad vára tükörképén álmosan – mintha ólom húzná a mederbe az evezőket. Fáradtak a nyári forróságban a tóterasz pincérei is, legyezik a törlőkendővel arcukat.

Szalmakalapos turisták bizonytalankodnak a lépcsősor tetején, bemennének is, meg nem is. Gyanakodva nézik a nagyvárosi porban és esőben szürkére érett műanyag székeket és az abroszt – rosszat írhatott az útikönyv a gépi Cola ízéről. „Másképp volt ez régen. Még a kannás bort is úgy itták, mintha bikavér lenne. Csak úgy hullott a borravaló az égből”, legyint az idősebb kolléga kendőjével a hét vezér felé. Unottan lazít egyenruháján – talán a paprikacsárdákból hozta mozdulatát.

Zakatol, dübörög a tér, na nem a forgalomtól, így alkonyat felé már kevesebb errefelé a nyugati és távol-keleti csoport. Bő nadrágos kamaszkirályok ugratnak gördeszkával Árpádtól Töhötömig és vissza. Aztán a szoborívek jönnek. A lendület gyakran kitart Könyves Kálmánig, és a levegőben végzett bukófordulóval akár egy Habsburgig is el lehet jutni. Javítósforma kölyök pereccel udvarol a sétányon, láthatóan hajlik már a dologra a patacipős ligeti lány. Aztán kifordul az ölelésből, inkább a kenyérhéjtól hízott kacsákat eteti. A neccpólós fiú karján, a sárkánytetoválás alatt megremeg az izomcsomó. Lassan vége a hét végi kimenőnek, és idegesítően fogy a ligeti délután.

Alkalomhoz öltözött roma család piknikel a járda mellett. Nyakukon és karjukon vastag szemű láncok arany csillogása – a muzsikus jómód már messziről látszik. Nem hiányozhat a platina selyemfénye sem a hét végi kollekcióból. Hangos nevetéssel és kivagyi gesztussal indul az ékszerek szimfóniája.

A Liget boldog változatlanságban éli hétköznapjait. Szórakoztató kelléktára alig változott az évtizedek során. A járdapiacon ma is fröccsöntött Lehel-kürttel, kakasnyalókával vagy forgóval gyógyítják a szülők a gyereksírást. A dodzsempályán szikraeső hullik a nyakadba, és a félkarú rablón folyamatos vesztésre állsz. Igaz, a rendszerváltás után a halványkék gáznyulak piacára betörtek a színes amerikai Disney-lufik, és a Nagycirkusz vörös bársonyfüggönyeit szomorú rózsaszínre szívta a nap. A vattacukrosnál – a piacgazdaságnak hála – ma már nagyobb a választék, lehet a klasszikus vanília mellett szedret és vérnarancsot is kapni.

Meggyújtják a luxus asztali mécseseit a Gundel kertjében és a Robinson teraszán. Ide a turistákon kívül leginkább azok a magyarok járnak, akik vagyonukból akár egy kisebb magánvidámparkot is vehetnének. Azok esznek itt békésen lazacsteaket vagy tigrisrákot, akik már legalább évtizednyi távolságra vannak a ligeti büfék világától.

A troli áramszedőin túl a felújított Állatkert habarcssziklái magasodnak. Bogomobil suhan az akácvirágtól sárga sétányon. A Széchenyi fürdő előcsarnokából a medencékre látni. Fürdőmesterek rendezik a napozóágyakat. Mint vízen felejtett sakkvászon, úszik tova a ligeti délután.

Bence Ottó

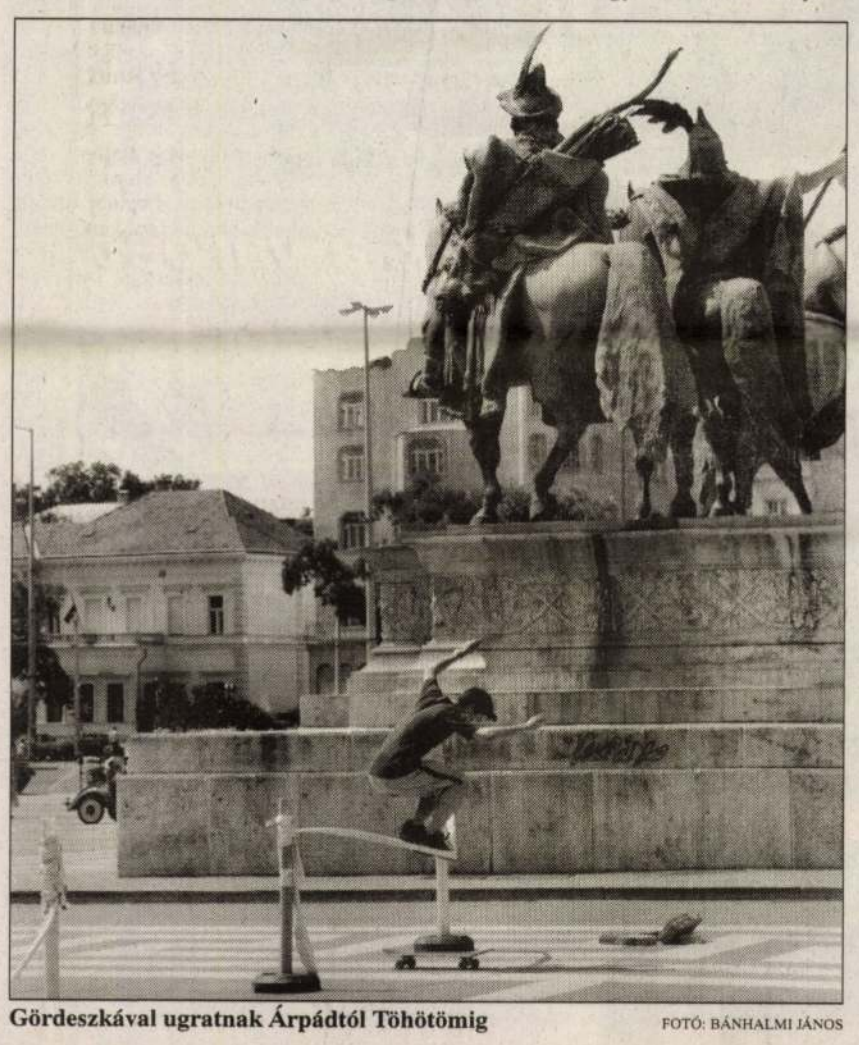

Gördeszkával ugratnak Árpádtól Töhötömig FOTÓ: BÁNHALMI JÁNOS

RÉGI HÍRÜNK A VILÁGBAN

Fagylalt nélkül nem is lehet élni

Anders Lindeberg útijegyzetei – 2. rész

Északról jött svéd utazónk keleties városnak látja Pestet: sok a vendégektől nyüzsgő kávéház, ahol az emberek isznak, beszélgetnek és fagylaltoznak. (A fagylalt éppen ekkor indult el hódító útjára, legalábbis a nagyobb városokban.) Anders Lindeberg, hasonlóan a többi utazóhoz, a városkép mellett elsőként a lakosok ruházatát, külsejét írja le. Érdekesnek találja a nemzeti viseletet, de a bajusz és a szakáll általános divatján kissé meglepődik.

„Egyetlen, Pestre vetett pillantás elárulja, hogy itt déli városban jár az ember, amely ugyanakkor keleti is. Minden ház ablakain zsalugáterek láthatók, de nem az ablakon belül, mint nálunk, hanem a falba erősítve kívül, és az egész ablakot eltakarva védik a nap sugaraitól. Budán nagy szőlőkerteket látni: ezeknek a nádor a tulajdonosa, de a környező magaslatokon is több ilyen ötlik szembe. A parton a piaci kofák mellett görögdinnyehegyek emelkednek, miként ősszel nálunk, Munkbro körül a káposztapiramisok. A soksok kávéházban a rengeteg vendég az árnyas ponyvatetők alatt gyűlik össze; a fagylaltot akkora mennyiségben szolgálják fel, mint nálunk a puncsot.

Fagylaltárus FORRÁS: LÉTAY MIKLÓS: AZ UTCA NÉPE PEST-BUDÁN

Egy magyar megkérdezte tőlem: hány fagylaltot fogyasztok naponta, és hozzátette: fagylalt nélkül nem is lehet élni. Pedig már szeptember 3-át írtunk. A fagylaltok sokfélesége, elkészítésük művészete lényegesen nagyobb, mint északon.

Ebben a hangyabolyban eredeti típusokat lát az ember, széles karimájú kalapokkal, lobogó vászongatyákban, melyekből kényelmesen lehetne északi női szoknyákat készíteni, mezítláb vagy bocskorosan, és ehhez a nyári öltözékhez nemritkán a szőrével kifordított suba járul. Ezt nem veszik fel, csak hanyagul egyik vagy másik vállukra vetik. A napbarnított arcokat mindig bajusz díszíti, néha szakáll, teljes természet adta gazdagságában. Magyarország ugyanis a szakállviselet Kánaánja; alkalmasint ősidők óta a nemzeti jelleg tartozéka volt, és most, a nemzeti öntudat felvirágzásával szintén virágkorát éli. Az egész ifjú, újjászületett Magyarország szakállt visel, ami alól csak a bécsi iskolához tartozó egyik-másik arc jelent kivételt. Ez a férfias dísz nem illik rosszul a magyar paraszt subájához és dús ráncokban omló nadrágjához, de szembeötlő ellentétet alkot a modern kabáttal, a sállal és az egész európai viselettel. A magyar nemzeti viselet egyébként csak parádés kosztümként szolgál bizonyos ünnepélyes alkalmakkor.

Kizárólag a mágnások viselete a prémes mente, viszont általánosan hordott a magyar fejfedő, a kalpag. Kevésbé fontos, de sokan megtartották a lábszárhoz szorosan tapadó nadrágot és rövid csizmát; a magyar hadseregnek még ma is ez a viselete. A huszármundér szinte kizárólag a szolgaszemélyzeté, és emlékszem arra, hogy gróf Teleki József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke asztalánál a személyzet sorában láttam két embert, aki a főhercegi huszáruniformist viselte. Néhány fiatal egyetemi hallgató még a napi viseletben is a hosszú kabátot és kalpagot használja, oldalukon olykor karddal. Valószínűleg a tiszteletre méltó szakáll nem lesz hosszú életű, és ugyanúgy, miként a kifinomult Európa ötven évvel ezelőtt úgy találta: elég művelt és okos lehet az ember anélkül, hogy púderezné a haját, ugyanúgy a magyarok is valószínűleg nemsokára rájönnek, hogy teljességgel szabadelvű, sőt akár republikánus lehet az ember még akkor is, ha borotválkozik, akár a felső ajka felett is.

F. B.

Margit-szigeti koncert a kolozsvári Operáért

A Kolozsvári Állami Magyar Opera háromszáz éve Magyarország egyetlen kőszínháza volt. Ma ezt a romániai magyar dalszínházat hajszál választja el a bezárástól. A patinás intézményt jótékonysági opera- és operett-előadás megszervezésével támogatják Éliás Tibor operaénekes és művésztársai.

Jótékonysági opera- és operett-előadást mutatnak be augusztus 21-én a Margit-szigeti Szabadtéri Színpadon. Az est jegybevételét *Éliás Tibor* szervező teljes egészében a Kolozsvári Állami Magyar Opera igazgatóságának adja át. A vezetők belátására bízza, hogy a román állam által működtetett színház épületének fenntartására vagy a valószínűtlenül kevés fizetésért dolgozó művészek gázsijának kiegészítésére fordítják az összeget.

A Margit-szigeti rendezvénnyel hármas célt tűzött ki az operaénekes-rendező. Egyrészt a bevétellel elsősegélyt nyújt a kolozsváriaknak, másrészt szeretné felhívni a hazai közönség figyelmét a létéért küzdő intézményre. Bízik abban, hogy a koncerttel további támogatókat nyerhet az ügynek. Nem utolsósorban pedig a magyarországi zenekedvelő közönséget kápráztatná el a látványos műsorral.

A koncerten fellép a kolozsvári Opera százhatvan tagú társulata, illetve *Pitti Katalin, Szalkai Zita, Ardó Mária* és az est házigazdája.

A Margit-szigeten – amelynek színpadát maga Éliás Tibor bérli – a háromórás, kétrészes műsorban részletek hangoznak el Erkel Ferenc és Kodály Zoltán legnépszerűbb operáiból, így a Hunyadi László-ból, a Bánk bánból, a Báthory Máriából, a Székelyfonóból és a Háry Jánosból. Az előadás második részében Kálmán- és Lehár-művekből adnak elő operettszemelvényeket.

A szervező szerint a kolozsváriak zenei-szakmai tudása a világ bármely operájában megállná a helyét, a társulat bátran felléphetne akár a New York-i Metropolitanben is. Ezért azt tervezi, hogy Magyarország több nagyvárosába elviszi az előadást. Erkel Ferenc művei közül – a Himnusz mellett – legtöbben a Bánk bánt és a Hunyadi Lászlót ismerik. Nemrégiben jelent meg CD-n egyik kevésbé ismert operája, az István király. A darabot nagy sikerrel mutatták be annak idején, az 1896-os ezredévi díszelőadások keretében. Nem tudni, miért került le a repertoárról, miért merült hosszú időre feledésbe a közkedvelt zenemű. Nemrégiben a kolozsvári társulat operaházbeli előadásán láthatta újra a közönség.

Éliás Tibor tervei szerint a társulattal feldolgozzák az egész Erkel-életművet, amely kilenc operából áll. Következő állomásként a Báthory Mária címűből készítenek lemezt.

Valaczkay Gabriella

Hívogató Álomtájak

A művész sokat merít a görög mitológiából

Vizuális orgiaként jellemezhetnénk Katulic festményeit

Szelíd, lírai álomvilágot ábrázol festményein – a civilben nyomdász, tipográfus – *Katulic László,* akinek Álomtájak című kiállítása tegnap nyílt meg az Örökmozgó Filmmúzeum galériájában. A tárlat rendezője, *Lencsó László* szerint Katulic festői pályája során mindig távol maradt a hivatalos, támogatott, vagy éppen aktuális divatos irányzatoktól. Csak azokat a művészeti elveket építette be alkotói munkájába, amelyek saját kifejezésmódját segítették, erősítették.

Valóságos táj ábrázolásából indul ki, de a végeredmény mindig szürreális álomvilág.

A kiállítás tizenkét olajfestményén olyan tájak elevenednek meg, amelyeken még sohasem járhattunk, amelyeket sohasem láthattunk, mégis otthon érezzük magunkat ott. A festő valóságos táj ábrázolásából indul ki, de a végeredmény mindig szürreális álomvilág. Képzeletbeli bolyongásai során a megfestett környezet hihetetlenné, mégis hívogatóvá, barátságossá válik, megtelik varázslatos mitológiai lényekkel (Katulic sokat merít a görög mitológiából). Vizuális orgiaként jellemezhetnénk a festményeket: a színek, a formák, a tárgyak, az élőlények esetlegessége, többértelműsége jellemző az alkotásokra. Mindig megtalálható bennük azonban egy sajátos érzelmi, gondolati kapcsolat, ezáltal nyugalmat és összhangot sugároznak – mondja Lencsó.

A művész több festői technikát alkalmaz, az erőteljes színeket, kontrasztokat ugyanúgy, mint a lágy, sejtelmes átmeneteket. Ezeket a különböző stílusokat az idő- és térbeli változások ábrázolására alkalmazza: tulajdonképpen a napszakok váltakozása Katulic álmainak a kulcsa.

A tárlat szeptember 2-ig tekinthető meg.

Cs. G.

PALETTA

A HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40.) udvarán ma este hét órától a Florida Central University Wind Ensemble ad koncertet. Vezényel: Richard Greenwood. Műsoron Barber: Commando March, Russell: Téma és fantázia, Bernstein: Candide (szvit), Grantham: Southern Harmony és Hidas Frigyes: 2. Népdalszvit című műve.

ÜZENET ERDÉLYBŐL címmel nyit kiállítást Novák József marosvásárhelyi művész címereiből Dávid Ibolya igazságügy-miniszter holnap délután négy órakor a Székely Házban (VII., Csengery utca 15.).

NEPÁLRÓL tart diavetítéses előadást Németh Csaba és Serfőző Zoltán holnap délután öt órakor a Vista Utazási Központban (VI., Paulay Ede utca 7–9.). A belépés ingyenes.

A SZÁZ ÉV RAGYOGÁS című tárlat szombat délután két órakor technikai okok miatt bezár, másnap délelőtt tíz órától ismét zavartalanul látogatható lesz a Károlyi Palota Kulturális Központban (V., Károlyi Mihály utca 16.).

MÁSIK JÁNOS és a Heartrock Session Company lép fel ma este a Zöld Pardonban (XI., Petőfi híd, budai hídfő).

KÓDEXEK ZENÉJE – in memoraim Czidra László címmel ad műsort ma este nyolc órától a Cantus Corvinus Együttes, a Sonatores Pannoniae, a Musica Profana Együttes és az Arbeau Historikus Táncegyüttes a Millenáris Parkban (II., Marczibányi tér–Kisrókus u.–Fény u.–Lövőház u. közötti terület).

A BUDAPESTI KAMARAZENEKAR ad hangversenyt holnap este kilenc órától a Vajdahunyad várában (XIV., Városliget). Művészeti vezető Zsoldos János, hangversenymester Modrián József, közreműködik Yong Won Um (zongora). Elhangzik Mozart: Falusi muzsikusok, K. 522 és A-dúr zongoraverseny, K. 414, illetve Haydn: D-dúr szimfónia, no. 42 című műve.

A MAGYAROK, AKIK A XX. SZÁZADOT CSINÁLTÁK című kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban (VIII. kerület, Múzeum körút 14–16.) – a tegnapi számunkban közöltekkel ellentétben – csak augusztus 31-től lesz látogatható.

A szépség dicsérete

MUNKATÁRSUNKTÓL

A szépség, bővebben a XVI–XVII. századi főúri öltözködés és kultúra a témája a Magyar Nemzeti Múzeum új, október 16-ig látható időszaki kiállításának. A főúri kincstárakban maradt fenn az a néhány nagyon értékes ruha, amely most a múzeum A szépség dicsérete című gyűjteményét gazdagítja. Azokat a tárgyakat, amelyekből nincs egyetlen példány sem, képeken és írásokban mutatják be. A tárlat szervezőinek célja a kor kultúrájának, szokásainak és érzelemvilágának bemutatása.

Az első teremben barokk ruhák darabjait nagyították ki, hogy jól megfigyelhető legyen anyaguk és megmunkálásuk. A másodikban a barokk öltözködés kellékeit és az ezeket viselő magyar főurak festményeit állították ki. A legérdekesebbnek azonban a harmadik szoba ígérkezik, amelynek A szépség verbális dicsérete címet adták. A kor szerelmi költészetéből válogatott szemelvények vezetik az olvasót tiszta vagy bűnös területekre. Miután mindenki megtalálta önmagát, a terem közepén lévő kúton át távozhat.

Cs. G.

Jelképek a Néprajzi Múzeumból

Az egykoron Györffy István és Bátky Zsigmond által indított Magyar népművészet című sorozatban látott napvilágot Selmeczi Kovács Attila Nemzeti jelképek című kötete – jelentette az *MTI*.

Az 1924-ben közreadott első kiadványt további húsz követte, ám az ötvenes évek kultúrpolitikája elsorvasztotta a néprajztudományt, 1955-ben a kiadványfüzért is leállították.

A sorozatot mintegy négy évtizedes szünet után, 1994-ben indították újra, a mostani kötet sorrendben a huszonhatodik.

Selmeczi Kovács Attila kötetének ismertetője szerint a XIX. század közepén kibontakozó új stílusú népművészet színesebbé váló díszítőmotívumai között mind gyakrabban jelennek meg a nemzeti jelképek.

Eleinte a hazafias érzület megnyilvánulásaként, idővel inkább a nemzeti kultúra védjegye gyanánt vált egyre gyakoribbá a nemzeti szimbólumok – az országcímer, a Szent Korona, a nemzetiszínű zászló – ábrázolása, a szabadságharc kiemelkedő személyiségeinek megjelenítése, valamint a hazafias feliratok szerepeltetése a népművészeti tárgyakon.

Selmeczi Kovács Attila, a néprajztudomány doktora, a Néprajzi Múzeum főtanácsosa a Kossuth Lajos téri szakgyűjteményben őrzött, nemzeti jelképekkel díszített tárgyak közül válogatott a kötetbe.

A könyvet negyvenoldalas tanulmány vezeti be, amely huszonnyolc fekete-fehér szövegközi fotót és rajzot is tartalmaz. A munkát további hetvenöt színes fénykép gazdagítja, s angol és német nyelvű összefoglalót is közzétesz.

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatta.

Bartókkal zár a Budafest

Az idei tizedik, jubileumi nyári opera- és balettfesztivál a Millenniumi Budafest nevet kapta. Az Operaház-beli rendezvénysorozat zárásaként Bartók két egyfelvonásosát játsszák a hét végén. Elsőként A kékszakállú herceg vára című operát énekeli *Kovács Annamária* és *Rácz István;* az előadást *Kovalik Balázs* rendezte. Az ezt követő egyfelvonásos balett nem a „megszokott" A fából faragott királyfi vagy A csodálatos mandarin lesz, hanem a Concertóra koreografált új táncdráma.

A Bartók életéről szóló művet a Kossuth-díjas *Pártay Lilla* készíti, és *Hágai Katalin, Volf Katalin, ifj. Nagy Zoltán, Lukács András* és *Bajári Levente* táncolja. A balett megvalósításához a millenniumi pályázaton nyertek támogatást az alkotók. A Concerto hétvégi előadása az Operaház, a Magyar Nemzeti Balett és a V. I. P. Arts Management közös produkciója.

A fesztivált ingyenes kamarakoncertek kísérik – ezen a héten több szállodában is. Szerda délután öt órakor a Kempinski Hotel Corvinusban, szombaton a Grand Hotel Hungáriában, vasárnap pedig a Danubius Thermál & Conference Hotel Héliában Brahms, Hubay Jenő, Kodály Zoltán, valamint Erkel Ferenc műveit játssza a Magyar Szalonzenekar.

Sz. K.

Országos gospelfesztivál Solymáron

Mahalia Jackson tette világszerte ismertté a gospel zenét. Az 1920-as években, az amerikai nagyvárosok feketék lakta kerületeinek templomaiban létrejött vallásos dalforma a spirituálék mintájára született. Legkiválóbb művelői méltán arattak világsikert. A Golden Gate együttes, az Edwin Hawkins Singers és Aretha Franklin a sikerlisták rendszeres szereplői voltak. A műfaj elismertségét jelzi, hogy a Grammy-díjak kategóriái közül többet is a gospelnek szentelnek.

A műfaj hazai képviselőinek eddig nem rendeztek olyan eseményt, ahol bemutatkozhattak volna. Ezt pótolja augusztus 25-én a solymári sportcsarnokban hagyományteremtő szándékkal megtartandó Országos Gospel Zenei Fesztivál. A fellépőket meghívásos alapon választották ki, a műsor kizárólag zeneszámokból állhat, nem tartalmazhat evangelizációt vagy bizonyságtételt. Műfaji megkötés azonban nem volt, a hagyományos gospeltől a keresztény könnyűzenéig minden megjelenhet a fórumon.

Részt vesz a fesztiválon a hagyományos gospelt előadó Dávid Viktória és a Bolyki Brothers, valamint a zárókoncertet adó, az idén eMeRton-díjjal kitüntetett Four Fathers együttes.

A kortárs keresztény könnyűzenei kategóriát képviseli a beatmisék magyarországi meghonosítója, Sillye Jenő, továbbá a Signum, a Boanergész, a Testvérek együttes.

A jótékony célú fesztivál bevételét a solymári plébániatemplom restaurálására, illetve árva gyerekek támogatására fordítják majd.

V. S.

Vendéget fogad Budapesten?

BKV RT

ISMÉT ITT A NYÁR!

Ha ismerősök, rokonok vagy barátok érkeznek Önökhöz, javasoljuk, igény szerint válasszanak jegykínálatunkból:

napijegy	800 Ft
10-es gyűjtőjegy	950 Ft
20-as gyűjtőjegy	1850 Ft
hetijegy	1950 Ft
hétvégi családi jegy	1200 Ft

Mozgásba hozzuk a várost

A BKV Rt. által kínált valamennyi jegy- és bérlettípusról, illetve a járatainkon való közlekedéssel kapcsolatos információkról magyarul, angolul és németül megtalálhatja ingyenes tájékoztatónkat jegypénztárainkban.

Jó utazást és kellemes pihenést kívánunk a fővárosunkba érkezőknek.

Budapesti Közlekedési Részvénytársaság

NÉPSZABADSÁG

BUDAPEST

2001. JÚLIUS 27., PÉNTEK

A vállalkozók olcsóbban parkolhatnak?

Sikerrel kecsegtet a Nagykörút menti utcák vállalkozóinak aláírás-gyűjtési akciója: a parkolási társulás elismeri, hogy a díjfizetés rendszere felesleges kényelmetlenségeket okoz. Terézváros – a tiltakozó vállalkozók panaszait jórészt megszívlelve – kezdeményezni fogja a fővárosnál, hogy szélesítsék a kedvezmények körét. Ha ezt sikerülne is elérni, nem biztos, hogy minden kerület élne a kedvezmény bevezetésének lehetőségével.

MUNKATÁRSUNKTÓL

A vállalkozásokat hátrányosan érintő fizetőparkolási rendszer elleni tiltakozásul a hét végéig körülbelül ezerötszáz aláírást gyűjtenek össze a VI., a VII. és a VIII. kerületben – tájékoztatta lapunkat *Fazekas Tamás,* az akciót kezdeményező Zaj Stúdió vezetője. Az ezzel demonstráló üzlettulajdonosok szerint aránytalanul sokat és értelmetlenül kell fizetniük a belső kerületben parkoló autóik után.

Számításaik szerint egyetlen autó parkolási díjaira évente legkevesebb százötvenezer forintot kell költenie a vállalkozónak. Ez az összeg akkor jön ki, ha az autó a cég nevén van, és ezért az önkormányzattól kedvezményes parkolási engedélyt kérhetnek. (Ez egyébként ötven százalékkal olcsóbb várakozást tesz lehetővé.) A vállalkozók szerint a probléma az, hogy egy-egy üzletnek nem mindegyik autója van a cég nevén, vagy a tulajdonos nem az adott kerületben fizet súlyadót. Ilyenkor viszont nem kapható kedvezmény, és parkolásra évente akár félmillió forintot is kell költeni. A vállalkozó ez esetben kénytelen kétóránként az automatához zarándokolni, és újabb érméket dobni a gépbe, így viszont lehetetlen folyamatosan dolgozni.

Fazekas szerint az indokolatlan mérték az oka, hogy mind többen fittyet hánynak a parkolódíjra.

Folytatás a 23. oldalon

Királyaink nemsokára visszatérnek

Készül a díszkerítés a Hősök Emlékköve köré a Hősök terén

Egyelőre az öntöde udvarán állnak a szobrok

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

Elkészültek a Hősök tere királyszobrainak felújításával, a bronzalakok augusztus 10-ig visszakerülnek eredeti helyükre. Ezzel befejeződik az ezredéves emlékmű 1995 óta tartó felújítása, s augusztus 16-án ünnepélyes keretek között átadják a megújult teret, immár a Hősök Emlékköve köré emelt díszkerítéssel és két őrbódéval együtt.

Elkészült a Hősök tere királyszobrainak felújítása, s tegnap Kőbányán, a Szabó Öntészeti Kft. udvarán fel is állították őket, hogy visszahelyezés előtt bemutassák a sajtónak. A restaurációt gondos kutatómunka előzte meg, amelyben külföldi szakemberek is részt vettek, a helyszínen *ifj. Madarassy Walter* szobrász-restaurátor felügyelte a művészileg is szakszerű javítást. El kellett tüntetniük egyrészt a gyári hibákat, másrészt a háborús sérüléseket és a rongálásokat is. Hiányzott például Könyves Kálmán buzogánya, amit régi fénykép alapján pótoltak, s a domborművekről is „letört" néhány részlet, amit most szintén visszahegesztettek. A szakemberek szerint minimum nyolcvan évig nem szorulnak majd javításra a bronzkirályok és vezérek. A szobrok új patinát kaptak, hagyományos zöld színűt, amit majd négy-ötévente újítani kell, hogy szép maradjon. Össz[illegible] negyvenötmillió forintba került [illegible]munka. A szoborgaléria teljes felújítására, a kőmunkákkal együtt négyszázhúszmillió volt előirányozva, de ennek csak háromnegyedét költötték el. A költségeket fele-fele arányban állja a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és Budapest önkormányzata.

Maga a visszahelyezés augusztus elsején kezdődik, s a szerződésben meghatározott időpontig, augusztus 10-ig fejeződik be. Történelmi átértékelésre ezúttal nem került sor, s ez esetben talán nem is szükséges, bár köztudott, hogy az ötvenes években került a talapzatra Bethlen Gábor, Bocskai István, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos szobra, az egykori Habsburg-uralkodók szobrai helyére. A többi 1905 és 1927 között készült, s került a kolonnádra.

A királyszobrok és a szintén most felújított két allegorikus szobor visszahelyezésével befejeződik az ezredéves emlékmű 1995-ben kezdődött rekonstrukciója. Az ünnepélyes átadást augusztus 16-án tartják. Ekkorra felállítják a hősök emlékköve (közkeletűbb nevén: ismeretlen katona sírja) köré tervezett kerítést is, amely jelenleg egy orosházi öntödében készül, a Budapest Galéria munkatársai tervezték. Felállítanak két – császári és királyi szabvány szerint épített – őrbódét is. Ennek költségeit, mintegy tízmillió forintot a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal állja. Hogy díszőrség is lesz-e majd a kőlap mellett, nem sikerült megtudnunk a hivataltól.

Cs. L.

Pedagógusbér-emelés és önkormányzat

Az új szakminiszter, Pálinkás József első sajtótájékoztatóján megerősítette: a pedagógusok szeptemberi fizetésükkel, vagyis október elején megkapják az ígért húszszázalékos béremelést. A béremelések fedezete az önkormányzatoknál van, a költségvetésben ugyanis erre céltartalékot kellett képezniük.

Pálinkás József, oktatási miniszter első sajtótájékoztatóján megerősítette a korábbi bejelentést: a pedagógusok októberben már húsz százalékkal megemelt bérüket kapják. A bérszorzó 1,19-ről 1,43-ra nő, a kiemelkedő munkavégzésért adható pótlék összegét 3000-ről 3600 forintra emelik, az egyéb pótlékok alsó és felső határa pedig húsz százalékkal lesz magasabb. A béremelések fedezete az önkormányzatoknál van, költségvetésükben kellett erre céltartalékot képezniük.

A XV. kerületi önkormányzat polgármesteri hivatalának pénzügyi osztályvezetője, *Mollnár Andor* elmondta: – Az önkormányzatokat törvény kötelezte arra, hogy 2001. évi költségvetésükben biztosítsák a pedagógusok szeptemberi, húszszázalékos béremelését, de külön fedezetet a költségvetés nem biztosított erre. Az oktatási intézmények működésére, az oktatás finanszírozására fordított összeg az önkormányzat egyik legjelentősebb kiadása, így nem választható le a kerület költségvetésének egészéről – magyarázta. – Az egészet vizsgálva, látszik, milyen nehéz helyzetben van az önkormányzat: a kerület alapvető bevételi forrásai közül az állami normatívát ugyan jelentősen megemelték, ezzel szemben hasonló mértékben csökkentették a személyi jövedelemadó helyben maradó részét. (Az önkormányzat központi költségvetési támogatása 1999-ben 1 620 800 ezer forint volt, 2000-ben pedig 2 355 469 ezer forintra nőtt, viszont az átengedett személyi jövedelemadó 1 093 334 ezer forintról 198 492 ezer forintra csökkent. E két forrásból származó bevétel 2000-ben tehát több mint 160 millió forinttal csökkent.) Az oktatás állami normatívájának emelését pedig kedvezőtlenül befolyásolja, hogy évek óta folyamatosan csökken a gyermeklétszám, miközben a kiadások nőnek.

A törvényi előírásoknak megfelelően az önkormányzat mégis biztosította a fedezetet, az iskolák beküldték az adatokat, így a XV. kerületi oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok megkapják a szeptemberi béremelést. A január 1-jei közalkalmazotti bértáblához képest az alapfizetés emelkedik, és ez minden alapbérfüggő juttatásban érződni fog. A XV. kerületi önkormányzat 2001. utolsó negyedévében erre az intézkedésre a tizenhét intézményben összesen, járulékok nélkül 40 518 ezer forintot fordít.

Néhány konkrét jövedelmi adat: a főiskolát végzettek legmagasabb kategóriájában, az F 14-ben, ahová azok tartoznak, akik már negyven éve a pályán vannak, a januári 84 800 forintos bruttó alapilletmény szeptember 1-jétől 101 900 forint lesz. Ilyenek azonban kevesen vannak, az F 10 kategóriájú, 27–30 éve tanítók többen: az ő alapbérük 72 600-ról 87 200 forintra nő. Egy egyetemi diplomás, 10–12 éve pályán lévő tanár az eddigi 65 300 forint helyett 78 500 forintra számíthat. Ezek az alapbér adatai, és bruttóban értendők. A végül is kézhez kapott munkabér függ a pótlékok, a túlórák számától, és természetesen jelentősen módosul a levonások miatt: a pedagógusok átlagkeresete 50–60 ezer forint között mozog, amely a számítások szerint október elején körülbelül 8 ezer forinttal növekszik majd.

A túlórák száma a kötelező órák számától függ. Ezt 1997-ben úgy emelte a törvény 18-ról 20-ra, hogy a pedagógusok alapilletményét ehhez igazították, 11 százalékkal megemelték. Most újra növelik heti két órával a kötelező óraszámot, ez azonban nem a tanított órák számát emeli, hanem a helyi tanterv bevezetését és a minőségbiztosítást, illetve a tanulókkal való differenciált foglalkozást szolgálja. Pluszpénzt ezért nem kap a pedagógus, viszont – az iskolák értelmezése szerint – a túlórák számát, így a túlóradíját sem csökkenti.

A béremelés csak a felsőfokú végzettségű pedagógusokat érinti, a technikai, gazdasági dolgozók keresete ez alkalommal nem változik.

Cs. K. É.

Miért van a vártnál kevesebb elsős a fővárosban?

A kerületi önkormányzatok népesség-nyilvántartása alapján a fővárosban 16 419 első osztályos gyereket vártak a budapesti általános iskolák, háromszázzal kevesebbet, mint tavaly. A beiratkozott gyerek azonban még kevesebb: az önkormányzati általános iskolákba 13 651, a magán, az egyházi és alapítványi iskolákba összesen 766. Vannak, akik több helyre is beíratták gyereküket, és olyanok is, akik sehová sem. Az iskolák és a kerületi önkormányzatok feladata a nyilvántartás szerint tankötelesek, de sehová be nem iratkozott gyerekek sorsát tisztázni, a szülőket felszólítani a kötelezettség érvényesítésére.

A népesség-nyilvántartás szerint 16 419 elsőst vártak a budapesti iskolák, de csak a 14417-et írattak be 273 önkormányzati és 37 egyéb fenntartású iskolába. Az önkormányzati intézményekben 599 tanulócsoportban 13 651 elsős kezdi meg az első évet, csoportonként átlagosan 23-an – kaptuk a tájékoztatást a főpolgármesteri hivatal oktatási ügyosztályának munkatársaitól. A várt és a beírt létszám közti kétezernyi különbségnek több oka lehet. A tanköteles korba lépők listája például a költözködések miatt nem naprakész. Így sok olyan szülő is kap felszólítást, aki másutt beíratta a gyereket. (Ebben a tanévben azok tankötelesek, akik 1994. június 1. és 1995. május 31. között születtek, és elérték az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget. A szülő kérésére tankötelessé válhat az is, aki a hatodik évét december 31-én tölti be.) Sok gyermek az óvoda javaslatára, a szülővel megbeszélve még egy évig az óvodában marad, illetve testi, érzékszervi vagy értelmi sérülése miatt speciális iskolatípusban kezdi meg tanulmányait. A létszámkülönbség adódhat abból is, ha a szülő egyházi, alapítványi vagy magániskolát választott, de ezt nem jelentette be az önkormányzati körzeti iskolában.

Nagy utazás

Meddig? – kérdi a buszsofőr szigorúan, elvégre ez itt a tömegközlekedés egyik komoly, sárga járműve, az utas ne viháncoljon rajta. Ez az öt viszont viháncol, úgy túlárad bennük a jókedv, mintha a saját luxusjachtján lenne, ahol azt csinál, amit akar. Rosszallás látszik a sofőr izzadt arcán.

Az ötből az egyik – az egyetlen felnőtt, egy vékony, roma asszony – ekkor elkomolyodik, tétován a gyerekekre pillant, és ő is megkérdi: meddig? Hogy Gyömrőig, azt már mondták, de van a településen belül egy csomó megálló, nem mindegy, hol szállnak le, attól függ ugyanis a tarifa.

– A fehér templomig! – süvölti a fülbevalós kislány. Hivatalos néven ilyen megálló nincsen, de a vezető érti, a Mendei úti kereszteződésig adja a jegyet.

Kisgyerek, nagy gyerek boldogan tapad az ablakra, amikor a voltál egyszer itten, most meg nem szólsz, oszt elkeveredünk!

Majd én szólok, mielőtt le kell szállniuk, ajánlom fel, de látszik, hiszik is, nem is. Mint akik nem szokták, hogy segítséget ajánlanak nekik. Lesik az ablakot, azt a bizonyos fehér templomot, aminek majd föl kell tűnnie valahol.

Az asszony egyszer csak azt mondja tétován:

– A vízhez megyünk.

Bólogatok. Fogalmam sincs, az idén fürdőzésre alkalmas-e a gyömrői tófürdő, nyitva-e hivatalosan strandként is, de az ilyesmi a víz után vágyódókat, akiknek az Adriai-tenger álmukban se szokott előjönni, sose zavarta különösebben.

– Ott van, ott! – ujjonganak a gyerekek, amikor feltűnik a fehér templom, az út túloldalán pedig a tőzeges, ahol már víz is csillog. Ismerek olyanokat, akik Korfu

ZALA GYÖRGY

Kastélyszálló Röjtökmuzsajon
22. oldal
Evenkik Kelet-Szibériában
23. oldal
Arzén és levendula
24. oldal

Szombati
Magazin

Színháztörténet frizuraközelből
25. oldal
Sikertelen tanulás
26. oldal
Mellbevágó millennium
27. oldal

Magyar Nemzet
2000. január 22., szombat

Magyarságunkat véste kőbe

Zala György, nemzeti szobrászatunk egyik megteremtője

Más európai városokban monumentális történelmi emlékművek magasodtak már, amikor Magyarországon *Széchenyi* István kétségbeesetten kérdezte: talán hiányoznék a magyarság plasztikai érzéke? Aztán kiderült, nem a tehetség, hanem az emlékműállításhoz szükséges pénz és az anyagiakat biztosító mecénás hiányzott. A kiegyezés utáni gazdasági fellendülés meghozta az egyiket is, a másikat is.

A mai Szlovénia legkeletibb csücskében, Lendván született *Zala* György, de akkor még *Mayer* Györgynek hívták. Szülővárosa nagy tisztelettel emlékezik rá, a millennium szobrászát január 21-én, pénteken tudós konferencián idézték meg a lendvai várban, ahol 1986 óta emlékszobája is van az 1858 és 1937 között élt művésznek. A magyarországi szellemi életet a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója, *Bereczky* Loránd művészettörténész és *Juhász* Ferenc költő képviselte többek között. A millecentenárium éve, 1996 óta szinte hagyomány a barátságos hangulatú kisvárosban évente egyszer emléknapot szervezni Zala György tiszteletére. Azóta gazdagítják emlékszobáját a művész munkáinak a másolataival is. A '96-os esztendőben – szerencsére – életének fontosabb színterein, Budapesten és Bécsben jelentősebb figyelem jutott Zala György alkotói tevékenységének, mint az előző 40–50 évben. (De nem olyan jelentős, mint amilyen megilletné a nemzeti szobrászat egyik megteremtőjét, azt a művészt, akinek háborúktól, politikai önkényektől megtizedelt alkotói hagyatéka is úgy épül bele mindennapjainkba – a millenniumi emlékművel a Hősök terén, a Honvédszoborral a budai Várban, Erzsébet királyné bronzalakjával az Erzsébet híd budai hídfőjénél –, akár az anyanyelvünk. Természetesen, magától értetődően.) Felújították a millenniumi emlékmű vezéralakjait, és – *Benczúr* Gyula festménye mellett – ő képviselte hazánk művészetét félalakos Andrássy-szobrával az európai historizmust bemutató bécsi kiállításon.

A Bajorországból hazánkba települt, jómódú Mayer család sarja hamar árvaságra jutott. Árvaságra, szegénységre. (Négylovas hintón vittek keresztelni, hogy később gyalogszerre, omnibuszra szoruljak – mondogatta. Hosszú, termékeny élete során – bármily hihetetlen – később is gyakran meglátogatta a nincstelenség. Nem tudott bánni a pénzzel, állították róla a barátai.) Pápán és Városlődön élő rokonai vették magukhoz, ők figyeltek fel a tehetségére is. (Pápa város tanácsa adta hozzájárulását 1883-ban a névváltoztatásához is.)

Szerencséje volt, mindig jó iskolába került, tehetséges tanulótársak és a talentumot méltányoló s okosan pallérozó tanárok körébe. (Pesten, a Belvárosi Tanodában, hol *Róth* Miksa, *Lechner* Ödön, *Schulek* Frigyes is tanult, a tehetséggondozás tárgyi feltételei is megvoltak – írja *Borbás* György Zala Györgyről készített gondos összeállításában. Abban a műteremben próbálhatták ki „oroszlánkörmeiket" e tanintézet tanulói, ahol *Munkácsy* Mihály dolgozott, ahol többek között a Siralomház első változatát festette.) Budapest után Bécs, majd München következett, mindenütt sok hasznos hatás érte, ám Zala György önmaga maradt. Első munkáját, az 1882-ben készült Fél a baba című szoboregyüttest (ma Kőbányán, a Szent László téren látható) igen lelkesen fogadták idehaza, maga *Trefort* Ágoston vásárolta meg közgyűjteményeink számára. Mikor tehát a nyugateurópai tanulóévek után hazatért, nem ismeretlenként kopogtatott megrendelésekért Zala György. Még vendégként (ma úgy mondanánk: albérlőként) dolgozott idősebb *Vastagh* György műtermében, amikor két monumentális mű megmintázására kapott megbízatást. (Tíz év múlva költözhetett csak a saját műteremvillájába, a Stefánia út és az István út sarkán fölépített, reprezentatív épületbe, melynek csodájára járt a világ, és amelynek fenntartása, megtartása az ünnepelt művésznek oly sok fejfájást okozott. A ház ma diplomáciai célokat szolgál, Zala György hívei azonban azt hajtogatják, érdemes volna e falak között berendezni a főváros Zala György-emlékmúzeumát.)

Modellt ült neki a király, *Ferenc József*, fogadta a száműzött *Kossuth* Lajos, együtt állt 1800 öreg honvéddel (köztük *Klapka* György Nyakó nevű trombitásával) a budai Honvédszobor ünnepélyes leleplezésénél, a miniszterelnök, *Wekerle* Sándor – pályázat mellőzésével – őt bízta meg a millenniumi emlékmű elkészítésével. Csodálhatjuk-e, ha irigye s ellensége is volt, nem csak tisztelője s pártfogója, tömérdek? Munkás

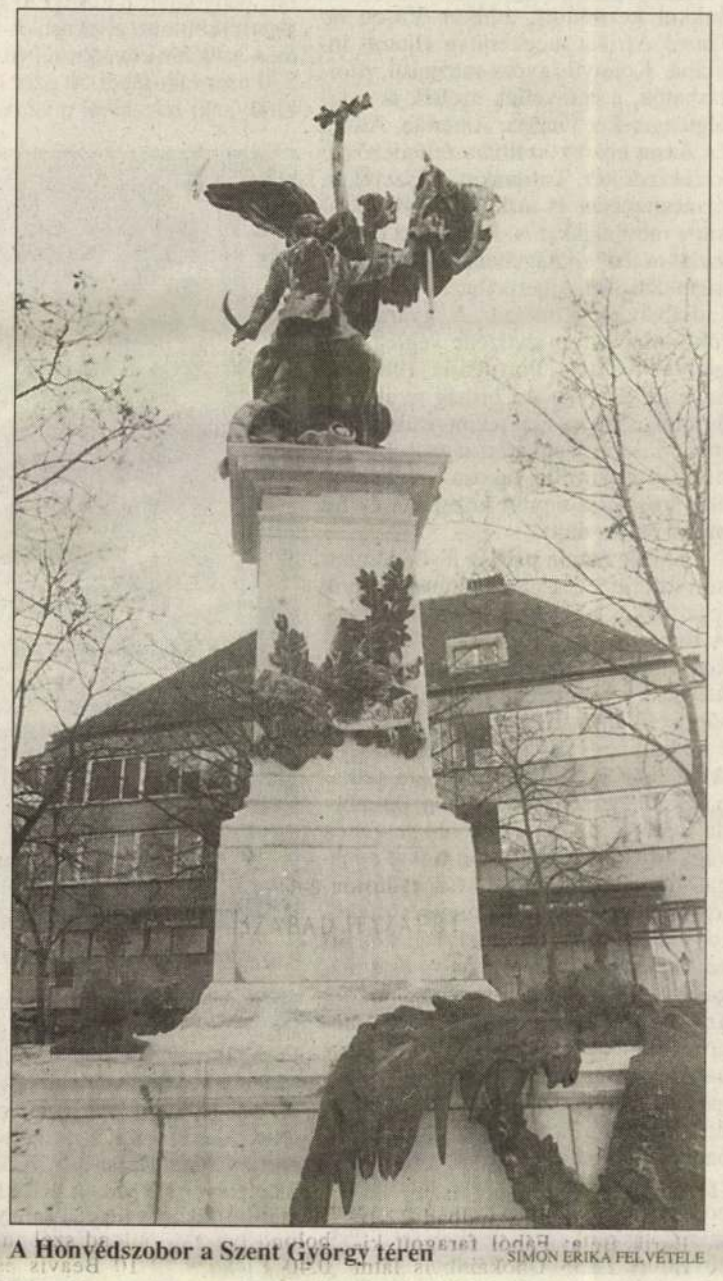

A Honvédszobor a Szent György téren SIMON ERIKA FELVÉTELE

Zala György a Benczúr Gyula-emlékünnepségen

éveiben – de aggastyánként is – szinte állandó szereplője volt az újsághasábóknak. Hol elismerőleg, hol erős kritikával írtak róla, az igazán nagy vetélytársak azonban, *Stróbl* Alajos és *Fadrusz* János mindig az elismerés hangján nyilatkoztak Zala Györgyről. Ő is róluk. Csak a második (és sokadik) vonalbéliek kárhoztatták a nagy triászt, amelyik a nemzeti szobrászatot megteremtette. (Mindent fel akartok falni! – harsogta egyikük. – Megint szamárságokat beszélsz, te szájszobrász! – legyintett rá Zala György.) Amikor az élők sorából elköltözött, az örökké benne lobogó belső tűzről írtak a nekrológok. Azt, hogy mit adott nemzetének, nem részletezték, hisz oly magától értetődő volt! „Én a magyar nyelvet akarom kőbe vésni" – nyilatkozta egyszer Zala György, tiltakozásul a millenniumi emlékmű hátoldalára szánt latin szövegek ellen. De nem is csak a magyar nyelvet, magyarságunkat véste kőbe, öntötte bronzba. Szobrainak jelentős hányadát eltüntették, ledöntötték, beolvasztották, aztán amikor már senki nem remélte, előkerült rejtekéből egyik-másik remekműve, Erzsébet királyné szobra pár esztendeje, az aradi vértanúk emlékműve néhány hónappal ezelőtt. Előkerült, majd élni kezdett, úgy, ahogyan a millennium szobrásza, a lendvai születésű, vármegyéjéről magát Zala Györgynek elnevező művész megálmodta. *Deák* Ferencről, *Jókai* Mórról – azt mondják – senki nem mintázott élethűbb szobrot, mint ő. *Andrássy* Gyuláról sem. Ám azt se feledjük, ő örökítette ránk márványszobraival a polgárosodó Budapest legszebb asszonyait.

Lőcsei Gabriella

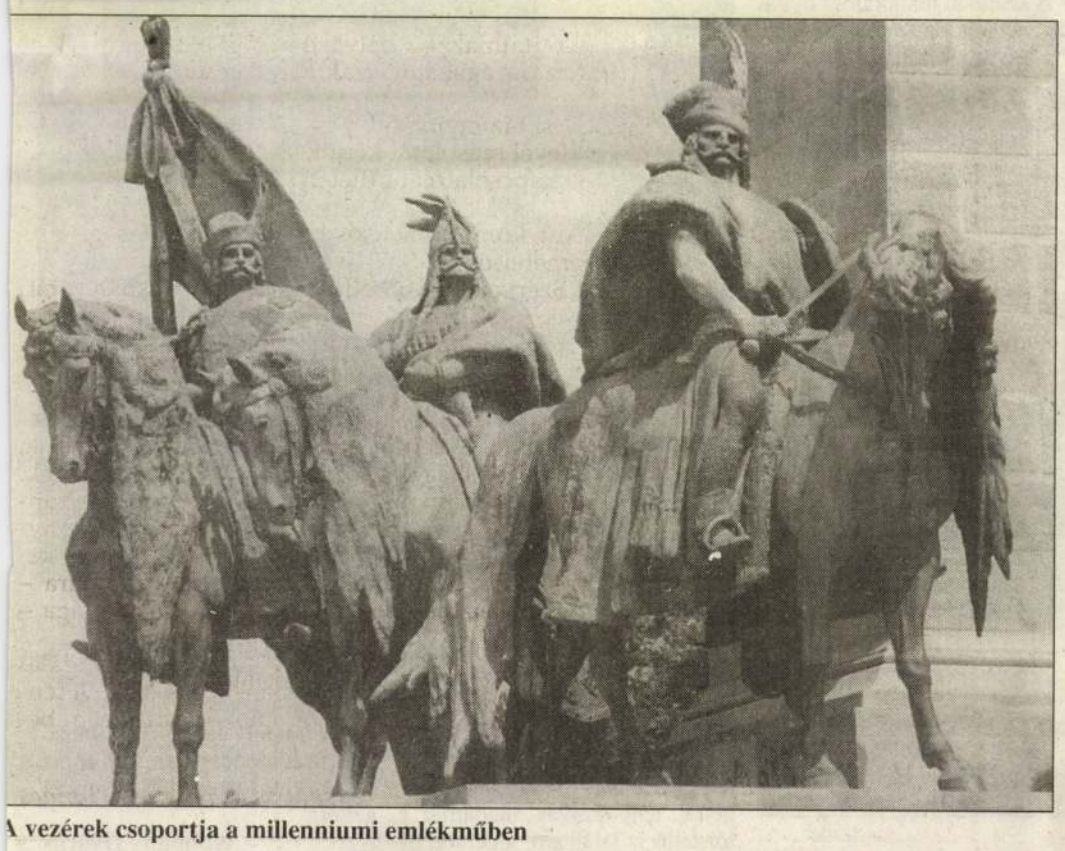

A vezérek csoportja a millenniumi emlékműben

Erzsébet királyné bronzalakja az Erzsébet híd budai hídfőjénél KERTÉSZ GÁBOR FELVÉTELE

Romantikus város az Atlanti-óceánnál

Lisszabon

Lisszabon, alapítása óta, amely a régmúlt homályába tűnik, mindig a tenger felé nézett, ezzel kötötte össze sorsát és életét. Föníciaiak, görögök, rómaiak, gótok, arabok jártak erre, hamar felismerve a hely földrajzi fekvésének előnyeit a Tejo torkolatánál a hajózásban és a kereskedelemben.

Az arabok kiűzése után 1260-ban Lisszabon a fiatal Portugál Királyság fővárosa lett. A város fénykora a XV. század végén a tengerentúli felfedezésekkel kezdődött, amikor Vasco *da Gama* Afrikát megkerülve eljutott Indiába. Könnyű, gyors mozgású vitorláshajók, a caravellák szelték át a világtengereket Európa, Amerika, Afrika és Ázsia között, szállítva felfedezőket, kereskedőket, katonákat, fűszereket, nemesfémeket és más, különböző árukat s rabszolgákat is. Portugália évszázadokra tengeri nagyhatalom lett, gyarmatokkal Dél-Amerikában, Afrikában, Indiában és Kínában. A gyarmatok több mint három évtizede végleg függetlenek lettek. Portugália 1986 óta tagja az EU-nak. Az ország területileg és a lakosság számát tekintve alig valamivel kisebb Magyarországnál. Lisszabonnak egymillió lakosa van, de az elővárosokkal együtt közel két és fél millió ember él itt.

A Tejo északi partján lévő, dombokon elterülő Lisszabon Európa egyik legszebb és leghangulatosabb fővárosa. A folyó mellett és a környező dombokon vannak a régi zegzugos, meredek utcájú városnegyedek, ahol az öreg sárga villamos mellett még néha alig van hely egy gyalogos számára is. Ahol már a villamos sem tud felkapaszkodni a meredek utcákon, ott a budai várbeli siklóhoz hasonló felvonók vagy liftek viszik fel az utasokat a magasabb városrészekbe. A századfordulón épített művészi, 40 méteres acéltorony a Santa Justa, amelyben két lift szállítja az alsóváros, a Baixa és a magasabban fekvő Chiado negyed között az utasokat. A közvetlenül a Tejo mögött alacsonyan fekvő Baixa a város üzleti központja. Itt vannak a legelegánsabb és egyben legdrágább boltok, de számtalan vendéglőt, cukrászdát, bankot és irodát is látni itt. A negyed egyenes utcái és szép, régi, de már néhol erősen megkopott házai egy természeti katasztrófa után épültek fel. 1755. november 1-jén kora délelőtt tíz percig tartó, hatalmas földrengés rázta meg Lisszabont és környékét. Több ezer lakóház, templom, kolostor és középület omlott össze, vagy súlyosan megsérült. Halottak napja lévén az égő gyertyáktól szerte a városban tüzek ütöttek ki. A megrémült lakosság a tűz és a lehulló törmelék elől a Tejo partjára menekült, ahol bekövetkezett a tragédia második része. A földrengés következtében a folyó felől tízméteres szökőár zúdult a városra, elsöpörve mindent, ami az útjában áll, hajókat, házakat és embereket. A víz elöntötte a királyi várat, benyomult a környező utcákba, és elpusztította az alvárost. A földrengés és a szökőár következtében Lisszabon 270 ezer lakosából 50 ezer meghalt. A király, aki udvarával a városszéli palotájában tartózkodott, megmenekült. A fővárost az energikus miniszterelnök, Pombál márki jelentős külföldi segítséggel az akkoriban legmodernebb építészeti szempontok alapján újjáépíttette. A volt királyi vár helyén, a Tejo partján, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a folyóra és annak déli oldalára, kialakították a város legszebb terét, a Praca do Comerciót, azaz a Kereskedelem terét.

Egy modern avenida (sugárút) a városban A SZERZŐ FELVÉTELE

Lisszabon évtizedek óta dinamikusan növekszik. Az elővárosok 20–30 kilométerre nyúlnak ki, és a Tejo túlsó oldalán is lakóházak, üzemek tömege épült. A városon belül a széles avenidák, azaz sugárutak mentén az elmúlt évtizedben új lakó- és üzletházak, irodák, bevásárlóközpontok emelkedtek, merész és impozáns építészeti megoldásokkal. A sok új épület közül kitűnik a Belémi Kulturális Központ, modern, egy beton erődre emlékeztető, de mégis impozáns komplexuma, vagy a portugál takarékpénztár mór építészeti elemeket is felhasználó óriási fehér palotája. Az intenzív építkezés jórészt az Európai Unióba való belépésnek is a következménye, amely a portugál gazdaságnak jelentős fejlődési impulzusokat és szágeit elevenítik meg. A rendkívül tiszta és ízlésesen berendezett metró falai is művészi csempékkel vannak kirakva.

Lisszabonban több neves múzeum is van, amelyek között legismertebb a Gulbékiánról elnevezett. Az örmény származású Gulbékián a '20-as években olajüzletekkel hatalmas vagyont szerzett magának. Évtizedekig gyűjtött mottevő anyagi segítséget adott. Annak ellenére, hogy Lisszabon épületeinek majdnem fele műemlékvédelem alatt áll, sok öreg házat elhanyagolnak, annak reményében, hogy helyettük modern épületeket emelhessenek. De sok szép műemlék házat renoválnak is, így még gyakran látni hangulatos, régi portugál stílusú öreg házakat és villákat. Az alváros melletti két dombon elterülő öreg, zegzugos városrészeket, az Alfamat és a Chiadot még nem fenyegeti a lebontás veszélye. Az emberek itt még évtizedes, olykor évszázados házakban élnek, amelyeket gyönyörű csempék borítanak. A mindenütt látható legkülönbözőbb motívumú csempék Lisszabon díszei. A sokszínű csempefalak régi városképeket, madarakat, virágokat, hajókat ábrázolnak, vagy a portugál történelem neves eseményeit és személyiségeit. Antik dolgokat, kerámiát, régi pénzeket, perzsa szőnyegeket, szebbnél szebb bútorokat, képeket, így többek között *Rubens, Rembrandt, Van Dyck, Renoir, Manet, Degas* és mások festményeit. Élete alkonyán Lisszabonban telepedett le, és a portugál államra hagyta alapítvány formájában hatalmas és értékes műgyűjteményét. Mindez egy szép park közepén lévő modern múzeumban látható, ahol még egy kulturális központ is épült, ahol kiállításokat és hangversenyeket rendeznek.

Lisszabon dombos, meredek utcájú, hangulatos, öreg, de tiszta negyedeiben számtalan kisebb-nagyobb, főleg barokk templomot, kolostort, csempékkel díszített polgárházat látni. A legszebb kilátás a városra és a folyóra, a budai várra emlékeztető középkori Szent György-erődből nyílik. Lisszabon tele van kisebb-nagyobb hangulatos vendéglőkkel, éttermekkel, eszpresszókkal, cukrászdákkal, és itt-ott találni még régies öreg kávéházakat is. A portugál konyha fő ételei közé tartozik a több tucat különböző hal, rák, kagyló, sokféle változatban, amelyeket a számtalan vendéglőben más ételekkel együtt lehet viszonylag elviselhető áron fogyasztani.

Lisszabon 1994-ben Európa kulturális fővárosa volt, 1998-ban pedig a világkiállítás zajlott le itt. A város keleti részén, a Tejo partján az egykori dokkok és raktárok helyén épült fel az expó, amelyen több mint száz ország vett részt. Ekkor készült el a hatalmas második Tejo-híd is. A kiállítás fő témái a víz, az óceánok és városmegújítás volt. Az expón egy kis nép mutatta be öntudatosan, de nem hivalkodóan múltját és modern átalakulását az európai integráció keretein belül.

Az emberek Portugáliában nagyon barátságosak és udvariasak. A férfiak és a nők latin elegenciával, általában jól öltözködnek. Lisszabonból többfelé lehet kirándulni. Helyi érdekű vasút megy a húsz kilométerre lévő tengerparti, elegáns, de kicsit steril Estorilba, ahol Horthy az utolsó éveit töltötte. A szomszédos Cascais keskeny utcáival, butikjaival, vendéglőivel viszont annál hangulatosabb. A tenger vize meglehetősen hűvös, csak a nyár közepére melegszik fel igazán. Fatima 120 kilométerre északra van Lisszabontól, az autósztrádán gyorsan megközelíthető, ha sikerül kijutni az elővárosok forgalmának hosszú dugóiból. Híres búcsújáró helye, ahol 1917-ben három pásztorgyerek elbeszélése szerint egy fehér ruhájú Madonna jelent meg előttük. Az egykori apró falvacskák helyén modern kisváros épült ki, a toszkán tájakra emlékeztető dombos, ápolt, szép vidéken. A karcsú egytornyú székesegyház előtti téren több tízezer ember elfér. Fatima szélén hangulatos ligetek és kertek között található az amerikai magyarok ajándéka, a 15 kis kápolnácskából álló, egy kilométer hosszú Magyar Kálvária (Kalvaria Hungaro). Az 1964-ben épült kápolnákon magyar szöveg: „Isten dicsőségére emeltette" és az adományozó neve. A tizennegyedik az 1956-os magyar forradalomra emlékeztet, a tizenötödiket pedig 1992-ben állította Lajosmizse községe „Magyarország feltámadása alkalmával". A kálváriaút végén egy kis dombtetőn van a Szent István-kápolna, amely szintén főként az amerikai magyarok ajándékából épült. Színes üvegablakain a magyar szentek képei láthatók. A sok zarándok által látogatott Kalvaria Hungaro egy kis Magyarország az Atlanti-óceán közelében.

Harsay György

Szoboszlói üdülések

A reumások Mekkája, Hajdúszoboszló minden évszakban kedvelt pihenőhely. Az ide vágyókat az év első három hónapjában várják a háromcsillagos Hunguest Hotel Béke és a Hőforrás szállodák. Mindkettőnél házon belül található a fürdő és a gyógyászat, a vendégeket színes tévével, telefonnal felszerelt összkomfortos szobákban helyezik el. Ami pedig a kedvezményt illeti, a Béke Hotelben hét, illetve 14 éjszakát tölthetnek a vendégek, de egy, illetve a hosszabb tartózkodás esetén két éjszakával kevesebbet fizetnek. Így a térítési díj páros jelentkezésnél a szálloda saját fürdőjének, szaunájának és parkolójának használatával, félpanzióval együtt személyenként 27 900 Ft. Egyágyas szobáért 8100 Ft-tal többet kell fizetni. A 14 éjszakás kúrára érkezőket büféreggelivel, a szálloda saját fürdőjének és szaunájának, parkolójának használatával, továbbá két frissítő és két reflexmasszázzsal együtt páros jelentkezésnél személyenként 41 400 Ft-ért fogadhatják, egyágyas elhelyezésnél 57 600 Ft-ra nő a tarifa. A Hőforrás Hotelben a tetszés szerint kiválasztható nyolcnapos – hétéjszakás pihenés félpanzióval, termálfürdő, szauna, jakuzzi fürdőköpeny használattal, komplett gyógykezeléssel, orvosi vizsgálattal együtt páros jelentkezésnél személyenként 23 500 Ft-ba kerül. Ugyanitt az egyágyas szobát igénylők csak 1500 Ft-tal fizetnek többet. A Béke Hotel szobái leköthetők a 06-52/362-748 vagy 361-959 számon, a Hőforrásé a 06-52/362-144 telefonon. **(bányai)**

Kastélyszálló Röjtökmuzsajon

A kerti fürdőmedencét Hajós Alfréd tervezte

Magyarország gazdag barokk kastélyokban, az úgynevezett kastélyprogram keretében egyre több gyönyörű régi épület válik újra használhatóvá, és kap új funkciót.

A Győr-Sopron megyei Röjtökmuzsajon, az osztrák határ közelében az 1770-ben épült kastély most megújulva kapcsolódik be a hazai és nemzetközi idegenforgalomba. A tetemes összegért megvásárolt és felújított épületben az elmúlt év utolsó napján megnyílt a négycsillagos Szidónia kastélyszálloda, amelyben 39 szoba és hét lakosztály teljes kényelme várja a vendégeket. Ismét eredeti szépségében látható a hall faburkolata és faragott címeres márványkandallója, a meghitt hangulatú kis barokk kápolna és a kertben a Hajós Alfréd által tervezett úszómedence és gyermekmedence. Sikerült néhány eredeti bútorhoz is hozzájutni, amely valaha a kastélyt díszítette.

A szálloda tulajdonosa nyitás előtt meghívta a falu lakosságát, hogy tekintse meg az elkészült kastélyszállodát; mintegy hatszázan voltak kíváncsiak a megújult épületre. Az építkezés és felújítás alatt a védett és rendbe hozott ősparkban kis tó van pihenőszigettel, teniszpályák, madárház s lóistálló is található, amelybe tizennégy hátaslovat szereznek be. A kastélykertben gyógynövényeket termesztenek.

A kastély belső fürdőházában úszómedence és különféle szolgáltatások várják a vendégeket.

Koppány György

Harminckilenc szoba és hét lakosztály várja a vendégeket

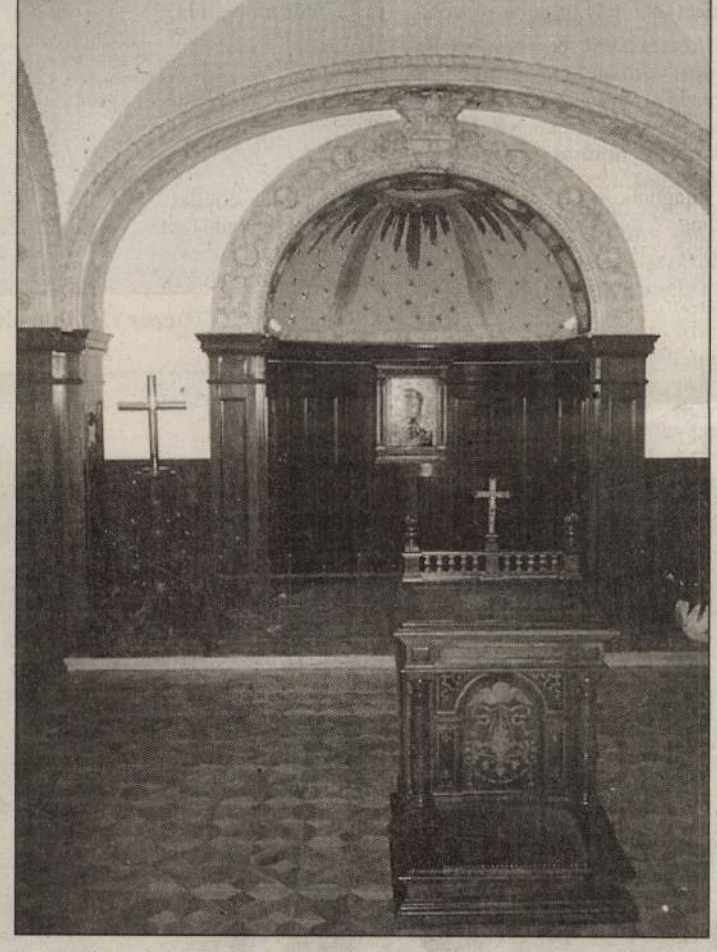

A felújított barokk kápolna

ZALA György

TANULMÁNYOK

Nagy Ildikó
Művtört.Ért. 1990 1-2

TÁRSADALOM ÉS MŰVÉSZET: A HISTORIZMUS SZOBRÁSZAI*

Az 1870-ben megalakult Fővárosi Közmunkák Tanácsa a „modern, szép és nagy Budapest" létrehozását tűzte ki célul,[1] és ezt meg is valósította. Budapest — minden nehézség és pénzügyi krach ellenére — egy negyedszázad alatt világváros lett: Sugárúttal, körutakkal, hidakkal, csatornahálózattal, vízvezetékkel, aszfaltozott járdákkal, közvilágítással, lóvasúttal, és 1896-ra — a kontinensen elsőként — földalatti villamosvasúttal. Budapest a 19. században — lakosságát tekintve — Európa legdinamikusabban fejlődő városa. Az 1880-ban még 54 ezer lakost számláló város 1900-ra 733 ezres nagyvárossá lett, növekedése 100 év alatt több mint ezerkétszáz százalékos volt.[2] Ezen belül a kiegyezéstől a századfordulóig a népesség közel megháromszorozódott. Ennek megfelelően szaporodtak a lakóházak és a középületek is. A hatalmas építkezések munkaalkalmat teremtenek a szobrászok számára is. Erélyes felszólalások hangzanak el a Parlamentben, hogyha már az Akadémia homlokzatán csak egy magyar művésztől van szobor (Izsó: Révai Miklós), akkor legalább az épülő Operaház szobraira írjanak ki pályázatot magyar művészek részére.[3] Az eredmény nem is marad el, a kedvező lehetőségek hazacsábítják a külföldön dolgozó művészeket is. A középületek — a Pesti Vigadó, az Operaház, a lipótvárosi Bazilika, az Országház, a Kúria, a királyi vár, a bankok, fürdők és pályaudvarok —, a magánpaloták, valamint a vidéki városok sokkal szerényebb, de néha mégis sok szobrot igénylő építkezései (pécsi székesegyház rekonstrukciója, pécsi Nemzeti Színház, stb.) a jól képzett kismesterek sokaságát foglalkoztatják. Az épülő Operaház (1876—84) szobrain kilenc művész dolgozik, az Országház (1885—1904) minden elképzelést felülmúló plasztikai díszítéséhez (253 szobor) közel harminc művészt foglalkoztatnak.[4] A kismesterek életműve jórészt ezekből az épületdíszítő szobrokból áll. Köllő Miklós rövid életében csak az Országházra tizenhat szobrot mintázott, de dolgozott a királyi palota, a Kúria, az Erzsébet- és Józsefvárosi templom, a Vajdahunyadvár, a János kórház épületszobrain is, mellettük készített síremlékeket, portrékat és emlékműveket vidéki városok részére. Kiss György csak a pécsi székesegyház részére közel harminc figurát és állatalakot készít, de a színházon is vannak szobrai. Bezerédi Gyula, Donáth Gyula, Senyei Károly, Szécsi Antal életművének jelentős részét alkotják az épületszobrok. De a nagy művészek is így kezdik pályájukat (pl. Stróbl Alajos Liszt és Erkel szobrait készíti az Operaház homlokzati fülkéibe), és később sem vetik meg az épületdíszítő megbízásokat. Az igazi feladat azonban az emlékmű-állítás, mely a historizmus „nagy egyéniség" kultuszának megfelelően — főleg a kilencvenes évektől — hihetetlen méreteket ölt.

Egy gazdagodó ország öntudatos polgárai állítanak emléket valódi vagy vélt nagyjaiknak, és bennük önmaguknak is, akik ezeket a nagyságokat megbecsülik és példájukat az utókorra hagyják. Valós nemzeti igény és presztizs-kérdés fonódik össze az emlékmű-állítás eddig soha nem tapasztalt divatjában. Minden kisváros, minden közösség akar valamilyen szobrot állíttatni, mert a városi vagy intézményi ranghoz ez már hozzátartozik. A bajai Tóth Kálmán szobrot (1894, Bezerédi) olyan külsőségek között leplezik le, mintha a nemzet legnagyobb költőjét ünnepelnék. Az ünneplés nemcsak Tóth Kálmán emlékének szól, aki a maga korában rendkívül népszerű volt, hanem a város önmagát is ünnepli, és az első emlékművet Baján. Az országos hírű költő a város szülötte volt, halála után (1881) azonnal elhatározzák, hogy emléktáblát állítanak és szobrot emelnek neki, valamint alapítványt létesítenek az irodalomból kiváló tanulók részére. Az emlékműre pályázatot írnak ki (Bezerédi, Donáth, Köllő, Mayer Ede vesz részt rajta), és a díjnyertes mű tetszik is a polgároknak. A szobron „komoly nyugalom" „a szemekből sugárzó élet és költészet" árad — méltatja a Képes Családi Lapok.[5] A szobor leleplezése óriási ünnep, zászlódísszel, vendégekkel — a Párizsban élő Türr István, Baja másik híres szülötte, lelkes üdvözletet küld —, az avatásra külön óda-pályázatot hirdetnek, és Tóth Kálmán-albumot adnak ki. A szobor egyszerűségét méltatják, azt, hogy „egyszerű, természetes, könnyed, mint azok a dalok, melyek Tóth Kálmán költészetét a nép ajkára vitték."[6]

Mind a méltatás, mind az avatási ceremónia — mely a korban általános, szinte illendő volt — ma már megmosolyogtató. Tóth Kálmán nem volt jó költő, a Petőfi-epigonok közé tartozott, Arany János különösen haragudott rá. Bezerédi szobra tisztességgel megcsinált, igencsak közepes munka, de ha ma — közel száz év után — Baján járunk, mégis meghatódva állunk meg előtte. Medgyessy Jelky Andrásán kívül máig ez a legjobb szobor a városban, mert hitele van, mert érezzük, hogy akik állíttatták, azok valóban akarták, és meg is becsülték.

A historizmus köztéri szobrai kevés kivétellel közakaratból és közadakozásból készülnek, mert a közösség ekkor már valóban áldoz a szobrászatra. A 60-as, 70-es években még lassan gyűlnek a pénzek a szoboralapokra. A Petőfi-szobor költségeinek egy részét még Reményi Ede „hegedülte össze" országjáró körútján hangversenytermektől pályaudvari várótermekig. A budapesti Deák-emlékműre azonban már annyi pénz gyűlt össze, hogy a fennmaradó összegből létesítették a szobrászati mesteriskolát az Epreskertben. Erzsébet királyné szobrára pedig négy hét alatt több mint egymillió korona gyűlt egybe, és az adományok folyvást érkeztek. Végül is törvényhatóságilag állították le a gyűjtést. Éppen a túl sok pénz — amit mindenképpen el kellett költeni — akadályozta meg, hogy a művészek elfogadható, kivitelezhető pályaterveket készítsenek. A századfordulóra pedig már a legkülönfélébb kis közösségek is mecénásokká válnak. Így pl. a svábhegyi nyaralótulajdonosok akarnak az elsők lenni, akik szobrot állíttatnak Jókainak (Jankovits Gyula készíti el 1906-ban). Greguss Ágost szobrára a Tudomány Egyetem diákjai kezdenek országos gyűjtést (Holló Barnabás, 1913). Semmelweis Ignác emlékének megörökítésére tizenöt éven át gyűjtenek itthon és külföldön a magyar orvosok, akik 1894-ben síremlékét, 1906-ban szobrát állíttatják fel (Stróbl Alajos). Veress Pálné szobrára 1903-ban indul meg a gyűjtés és az elkészült emlékművet (1906), mint az első budapesti „nőszobrot" méltatják. Kiss György lemond a honorárium egy

* A Soros-Alapítvány támogatásával készülő, a magyar szobrászat történetét feldolgozó munka második fejezete.

részéről, hogy műve carrarai márványból készülhessen, és mindenki büszke arra, hogy ez az első köztéri márványszobor a fővárosban. A budapesti Washington-szobrot az Amerikába vándorolt magyarok gyűjtéséből állították fel (Bezerédi Gyula, 1906), akik Clevelandben már szobrot emeltek Kossuth Lajosnak (Tóth András, 1902). Számos síremlék is készül baráti vagy közadakozásból. Izsó Miklós síremlékét 1890-ben avatják fel (Mátrai Lajos György szobrával) közadakozásból. Huszár Adolf síremlékének alapjához sokszorosítják a művésznek Rácz Pali cigányprímásról készített szobrát és azt árulják. A fiatalon elhunyt, tehetséges szobrász, Köllő Miklós síremlékét Zala György kezdeményezi, és Kiss György felajánlja, hogy ingyen megcsinálja.

Míg a korszak kezdetén nagy feltűnést keltett, ha egy művészetpártoló főúr szobrot rendelt, amit aztán közintézménynek ajándékozott — mint pl. Zichy Jenő *Vénusz és Ámor* életnagyságú szobrát Huszár Adolftól (1885) —, most már polgári testületek, sőt egyéni adományozók, szoborállíttatók is jelentkeznek. Czuczor Gergely egykori lakóházán, a Múzeum körúti ún. Brázay házon maga a tulajdonos — Brázay Kálmán nagykereskedő — helyeztet el domborműves emléktáblát a tudós-költő tiszteletére (Szécsi Antal, 1896). Cecén Bauer Antalné adományából Erzsébet királyné kap emlékművet — építésze Tőry Emil, szobrásza: Zala György (1903) —, mely a szecesszió és a historizmus sajátos keveréke lesz. A világi megrendelőkön kívül — bár kisebb mértékben — de változatlanul fontos mecénás marad az egyház is.

Bár az emlékműállításokban nem az esztétikai szempontok az elsődlegesek, sőt a szoborbizottságok és külön-

1. Kiss György (1852—1919)

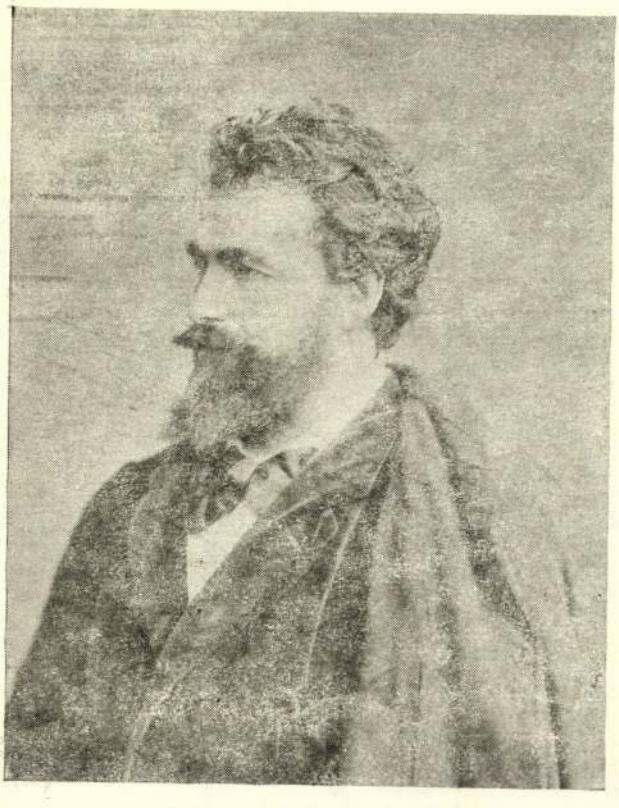

2. Huszár Adolf (1842—1885)

3. Bezerédi Gyula (1858—1925)

féle testületek meglehetősen konzervatív ízléssel szólnak bele a készülő művekbe, a szobrászat közüggyé válik. Az újságok közlik a pályázatokat, rajzokon bemutatják az egyes műveket, a Széchenyi-szobor készülése idején ismertetik a szoborkészítés technikáját. Minden igyekezet arra irányul, hogy legyen magyar szobrászat és szobrászi kultúra. Amikor Izsó halála után (1875) Huszár Adolf átveszi a Mintarajztanodában a szobrászképzést, nincs jelentkező a szakra. A növendékek nagy része a biztos megélhetést nyújtó rajztanári pályát választja. Számos hallgatót, így Zala Györgyöt is, Huszár csábít át a szobrászatra.[7]

Kik, és milyen felkészültségűek a korszak szobrászai? A kora-historizmus szobrásza, báró Vay Miklós nagymúltú főúri család fia, aki megteheti, hogy ingyen mintázza szobrait. A többiek azonban kevés kivétellel a szegénysorsú, iparos képzettségű gyerekek közül kerülnek ki. Sokan lecsúszott egzisztenciájú családból származnak, vagy félárvák. Hallatlan ambíció és feltörekvési vágy jellemzi őket, melyben egyaránt megtalálhatjuk a társadalmi felemelkedés igényét, a „szent"-nek tartott művészet naiv ideálképét és a haza szolgálatát, mint ábrándot és célt. Izsó kőfaragó, Huszár vasöntő, Kiss György csikósbojtár, Róna kereskedősegéd majd épületszobrásztanonc, Fadrusz lakatosinas. Ügyes kezűek, valaki felfedezi őket, támogatást kapnak, és hallatlan nélkülözések közepette, de kemény és szívósan követik művészi ambíciójukat. A félárva Jankovits Gyulát egy terézvárosi káplán, Reindl Román támogatja, és íratja be az Iparművészeti Iskolába. Jankovits ezután Münchenben fafaragást tanul, majd a bécsi Akadémiára kerül. Kiss

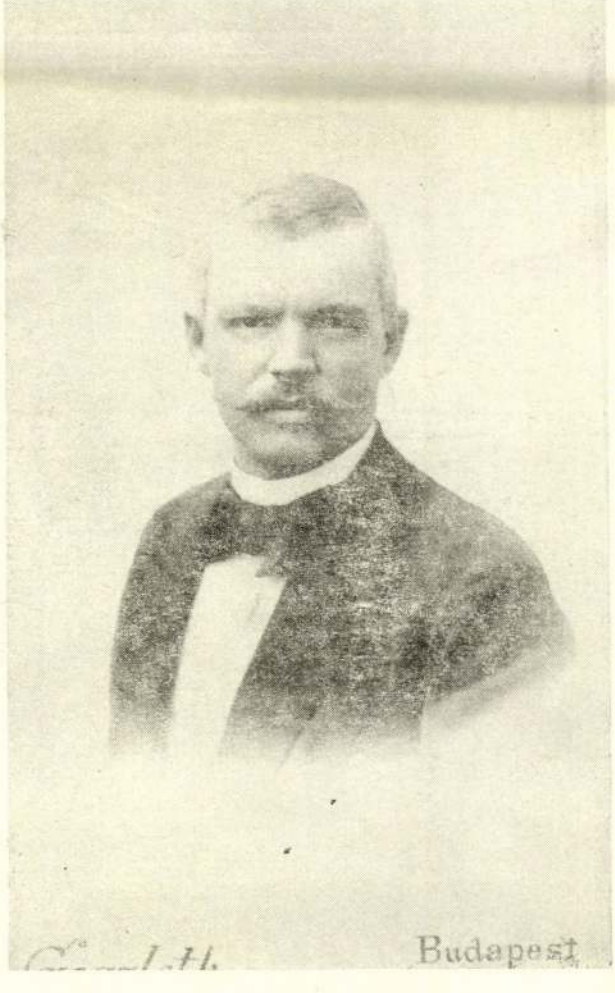

4. Köllő Miklós (1861—1900)

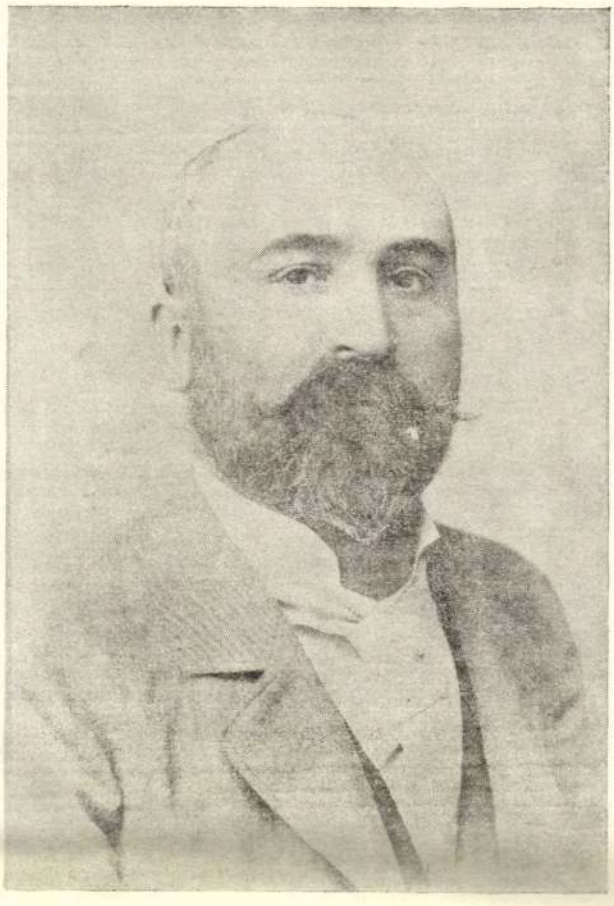

5. Senyei Károly (1854—1919)

Györgyöt Troll Ferenc pécsi püspök fedezi fel és küldi Grazba, majd a müncheni Akadémián tanul tovább. Holló Barnabást gróf Szirmay Alfréd támogatja, és szülőföldje, Gömör-megye, később is juttat neki megbízásokat. Izsó Miklós még a bécsi magyar technikusok Krajcáros Egyletének összegyűjtött filléreiből utazott Münchenbe, hogy az Akadémián tanulhasson, de Fadrusz János már a Pozsonyi Első Takarékpénztártól kap ösztöndíjat. A város egész pályáján segíti, még sikerei idején is, így pl. naphegyi műtermes villájának építésében. Halála után idős édesanyjáról a város gondoskodik. Rónát az állami és külföldi ösztöndíjakon kívül a szabadkőművesek is segítik. Vannak tragikus sorsok — mint Vay Miklósé, Köllő Miklósé vagy Holló Barnabásé, akik öngyilkosok lesznek —, de a tragédiák nem az elemi megélhetési gondokból fakadnak. A tanulóévek anyagi nehézségeivel mindenkinek meg kell küzdenie — még Zalának is —, de oly sok a megbízás, hogy munka mindenkinek jut. És vannak gyors és látványos karrierek is, mint Stróblé vagy Zaláé.

Huszár Adolfnak éppen ez a gyors karrier ártott meg. A teljes ismeretlenségből bukkant fel — majdnem dilettánsként — és 12 év alatt legalább hatvan szobrot készített, köztük a kor legnagyobb méretű és jelentőségű emlékműveit. A fizikai ereje még csak-csak megvolt ehhez, de a szellemi már nem. A felelősség összeroppantotta. Kétségei elől már az Eötvös-szobor idején is az alkoholba menekült, később pedig spiritiszta lett. Huszár, aki 43 évesen halt meg, a túlméretezett feladatvállalás áldozata. Az őt követő generáció azonban már megszerzi azokat a szakmai ismereteket, amelyek a feladatok teljesítéséhez kellenek.

Az iparos képzettségből a 80—90-es években még könnyű átkerülni a művész-kategóriába, mert a határ nem igazán éles. Elég eltölteni néhány évet valamelyik

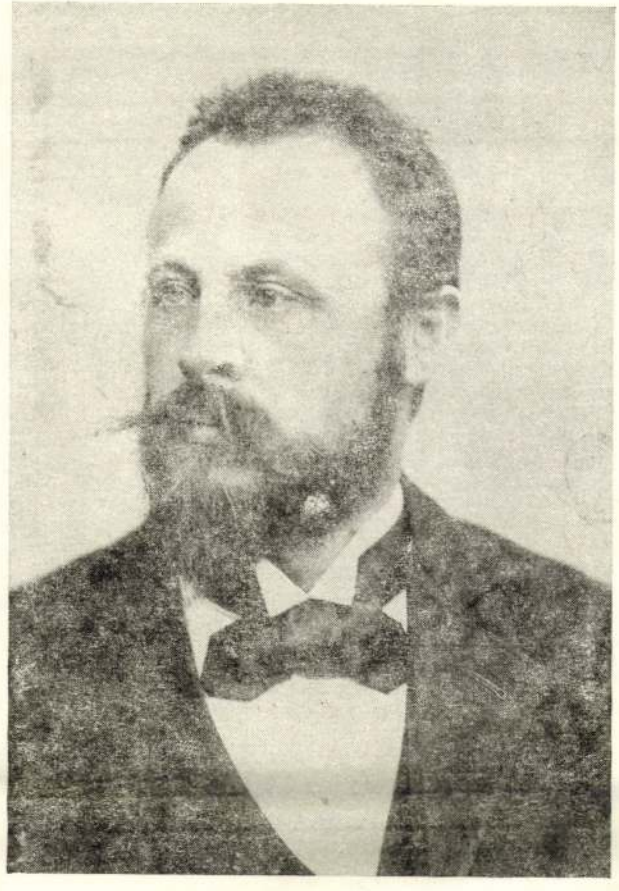

6. Róna József (1861—1940)

külföldi akadémián. A társadalom azt akarja, hogy legyenek művészei, és minden kis eredményt is nagy ovációval fogad. Kiss György még teljesen kezdő, amikor az 1880-as karácsonyi kiállításon bemutatott *Árpád* című szobrát Rákosi Jenő megveszi. (Igaz, hogy állvánnyal együtt húsz forintért.) De Jankovits Gyula *Libatolvaj*át (1891) már a király veszi meg — a budai vár egyik lépcsőfordulójában helyezik el — jóllehet a szobrász ekkor még csak akadémiai növendék Bécsben. Az akadémiai évet záró munkák közül nem egy arat komoly sikert a hazai kiállításokon, foglalkozik velük a sajtó, esetleg múzeumba is kerülnek. Zalának már első kiállított művét *(Fél a baba,* 1882) megveszi Trefort Ágost a múzeum számára (1883; felállítva: 1936, Kőbánya) és Zala éppen befejezi tanulmányait Münchenben, amikor a *Mária és Magdolná*ra 200 db 4 Ft-os aranyat kap díjként a műcsarnoki kiállításon (1884). A pályakezdő szobrászok mind kapnak valamilyen ösztöndíjat, és ha tanulmányaikat itthon is kezdték, Bécsben vagy Münchenben folytatják. Többen eltölthetnek egy-egy évet Olaszországban (Huszár, Kiss, Róna, Holló, Jankovits), és az idősebb nemzedék tagjai tanulmányaik mellett vagy után még évekig dolgoznak különféle külföldi műhelyekben, műtermekben. A tágan értelmezett képzési, felkészülési idejük így szokatlanul hosszú, hét és tizenhét év között van. Donáth Gyula ebből a tizenhétből öt és felet Gottfried Semper mellett tölt. A szobrászok szakmai felkészültsége alapos és sokoldalú, néhányuknak külföldön is vannak épületdíszítő műveik. Így pl. Bezerédi Gyula pályázaton nyeri el a prágai Rudolfinum Cellini-szobrára szóló megbízást, Donáth Gyula a bécsi Kunsthistorisches Museum homlokzatára készít két szobrot. A mesterséget tehát tudják, és a kor elsősorban ezt méltányolja.

A szobrászok elméleti felkészültsége, műveltsége azonban már sokkal kényesebb kérdés. Legtöbbjük alig járt iskolába. Huszár négy, Róna három elemit végzett, és bármilyen sokat utaztak, láttak, bármennyire igyekeztek is önműveléssel ellensúlyozni iskolázatlanságukat, az ismeretek rendszere és az absztrakt megismerés képessége hiányzik belőlük. Donáth fiai olvasmányaiból csak irodalmias spekuláció lesz a szobrain. De sokuknál az elemi ismeretanyag is hiányos. „Kiss Györgynek fogalma sem volt azokról a zenészekről, költőkről, történelmi alakokról, akiket így meglehetősen realisztikusan megmintázott." [8] — írja róla Gerő Ödön, de ekkor ez még nem tűnik fel. A kor jobban becsülte a szakmai felkészültséget, mint az egyéni invenciót. Művészet és mesterség megítélése ekkor még nehezen válik el, hiszen egy szobrászat és így szobrászi kultúra nélküli országban a véleményalkotás alapja az összehasonlítás.

Amikor 1866-ban a debreceni Emlékkert Társulat tagjai elbírálják Izsó Miklós Csokonai-szobrának kis mintáját, a bizottság olyanokból áll, akiknek „még szobrászati alkotást sem igen volt módjuk látni." [9] A következő évtizedek nagy pályázataira ez már természetesen nem érvényes. A tudós bírálók sokat utaztak, látták a nagy európai emlékműveket és elméletileg is foglalkoztak a szobrászat kérdéseivel. (Keleti Gusztáv akadémiai székfoglalóját tartja a Deák-szoborról 1878-ban.) A laikus bírálók mellett mindig vannak — külföldi vagy hazai — meghívott szobrászok, és ez a gyakorlat a kezdeti időkben be is válik. A bírálat alapja kezdetben az, hogy a hazai művészek tudják-e mindazt, amit a nagyobb szobrászati hagyományokkal bíró országok — elsősorban német és osztrák — művészei. És a 80-as évekre már tudják. A magyar művészek a bécsi neobarokk, a berlini és a müncheni akadémizmus mestereitől tanulnak, és az ő műveiktől nyernek ihletet, kapják meg a mércét. Tehát egy másodkézből átvett historizmust adaptálnak a hazai történeti témákhoz és az „életszerűség" követelményéhez. Csak a nagy mesterek utaznak rendszeresen Olaszországba, hogy a művészet „igazi forrásától" frissüljenek fel; Zala, Stróbl és valamelyest Róna művészetén érezhető a francia historizmus szobrászainak merészebb, fantáziagazdagabb komponálásmódja, nagyvonalúbb, vagy szenvedélyesebb formaadása. A kismesterek iskolázottsága — szakmailag bármilyen alapos is — lényegében fejlődésképtelen. Az előkép közül elszakadó, önálló szobrászi gondolkodáshoz vagy bármilyen váltáshoz már nem

7. Donáth Gyula (1850—1909) és az általa készített bánhidai Turul-szobor

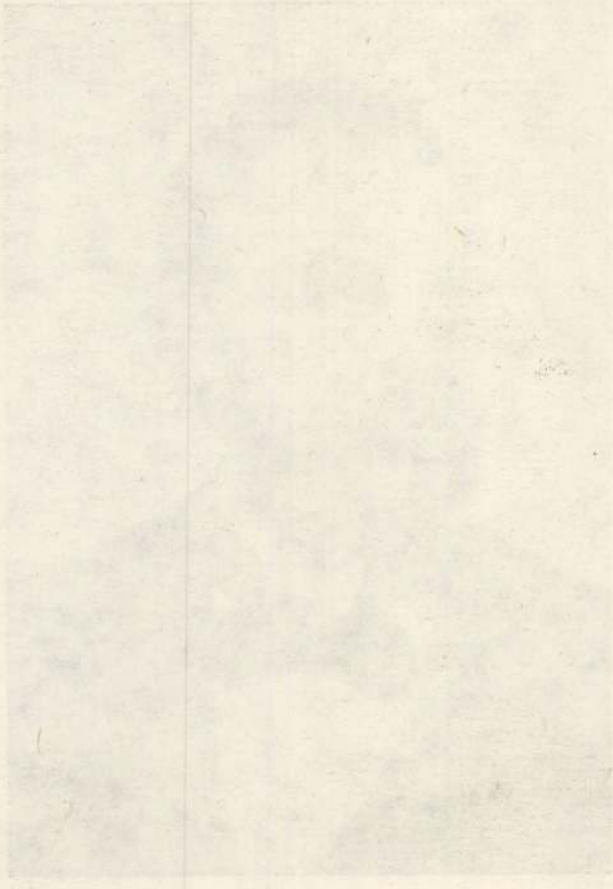

8. Huszár Adolf műterme 1880—82 táján

ad alapot. Hiszen a neobarokktól is vezetne út a szecesszziós stilizáláshoz, ez a generáció azonban ezt nem ismeri fel, már csak azért sem, mert a magyar historizmus a neobarokknak inkább külsőségeit és nem a térszemléletét követi. Valamelyest más azoknak a francia iskolázottságú szobrászoknak a helyzete, akik a historizmus művészeinél valamivel fiatalabbak (Kallós Ede, Ligeti Miklós stb.), és munkásságuk már érintkezik a szecesszióval is. A festői hatásokra, lágyabb mintázásra törekvő francia szobrász-iskola az érzelmek kifejezésével a lélekrajz felé nyit utat. A korszak kismesterei fölött azonban nagyon hamar eljár az idő, a változó igényekhez nem tudnak alkalmazkodni. A konjunktúrát követő nehezebb időkben már alig hallunk róluk, és akik túlélik az első világháborút már kihullanak a művészeti köztudatból. Mesterségbeli tudásukat és sztereotíp motívumkészletüket legfeljebb az első világháborús emlékműveken válthatják apropénzre. Jankovits Gyula, a Gellért-szobor alkotója, aki 1914-ig minden évben szerepel a kiállításokon, koldusszegényen hal meg 1932-ben.

Ez annál is szembetűnőbb, mert a historizmus korában gyökeresen megváltozik a művésznek nemcsak anyagi, hanem társadalmi helyzete is. Végleg kiválik az iparos rétegből, és az értelmiségen belül is kitüntetett helyet kap, még akkor is, ha művei alig emelkednek túl az iparos színvonalon. A kor a nagy, a híres embert tisztelte, és ebbe a művészkultusz adekvátan illeszkedett. A még kezdő, teljesen ismeretlen művészek is maximális bizalmat és megbecsülést élveznek. A pályakezdő Zalát József főherceg, Stróblt Hohenlohe herceg támogatja. A király mindkettejüket többször is meglátogatja, modellt ül nekik. Holló Barnabás még Stróbl növendék, amikor mestere ajánlására őt bízza meg Eötvös Loránd, hogy készítse el az Akadémia alapításának emléktábláját. A társadalmi emelkedés külsőségekben is megnyilvánul. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1881-ben határozza el, hogy megalapítja az Epreskertben a Képzőművészeti Akadémia festőiskoláját (a későbbi festő és szobrász mesteriskolát). A 80-as évek második felétől épül ki mellette az a művészkolónia, melynek műtermes villái is mutatják a művészek presztizsének emelkedését. Az épületek tökéletesen illeszkednek a környék jobb polgári középrétegének lakóvilláihoz, Huszár Adolf villája pedig szinte lemásolja a gróf Erdődy-palotát. A szobrászok közül elsőként Huszár, majd Szécsi, Donáth, Zala kap itt telket, a festők közül pedig Feszty Árpád, Konek Ida, Pállik Béla, Aggházy Gyula építtetik fel házaikat.[10] A közelben lakik Benczúr és Stróbl is, akiknek nagy műtermeik az Epreskertben vannak. Zala 1887-ben még egy építőmesterrel tervezteti meg műtermes villáját, amelyet Roskovics Ignác festővel oszt meg, de ezt tíz év után eladja. Új műterem-háza már a Városligeti szomszédságában épül fel, az egykori István úton (ma Ajtósi Dürer sor 25.) és tervezője Lechner Ödön. „Az egész kontinensnek leghatalmasabb, legszebb műterme" — írja róla a Vasárnapi Újság cikkírója,[11] és ha ez nyilvánvaló túlzás is, a ház és berendezése páratlanul elegáns és értékes. Az új, a szecesszió szellemét is magukba olvasztó műtermes villák már itt, a Városligetet övező részen épülnek, így pl. Ligeti Miklósé (1905).

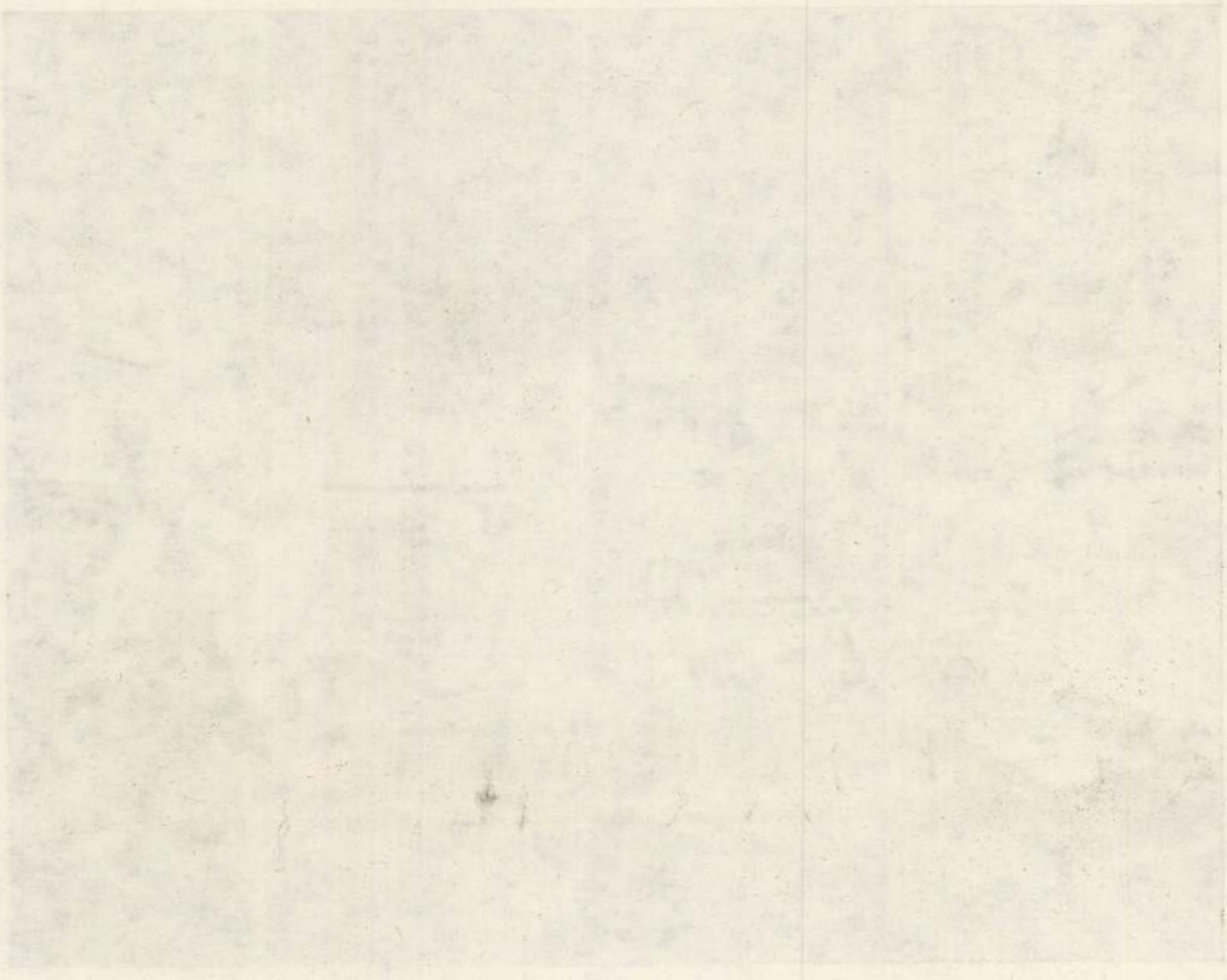

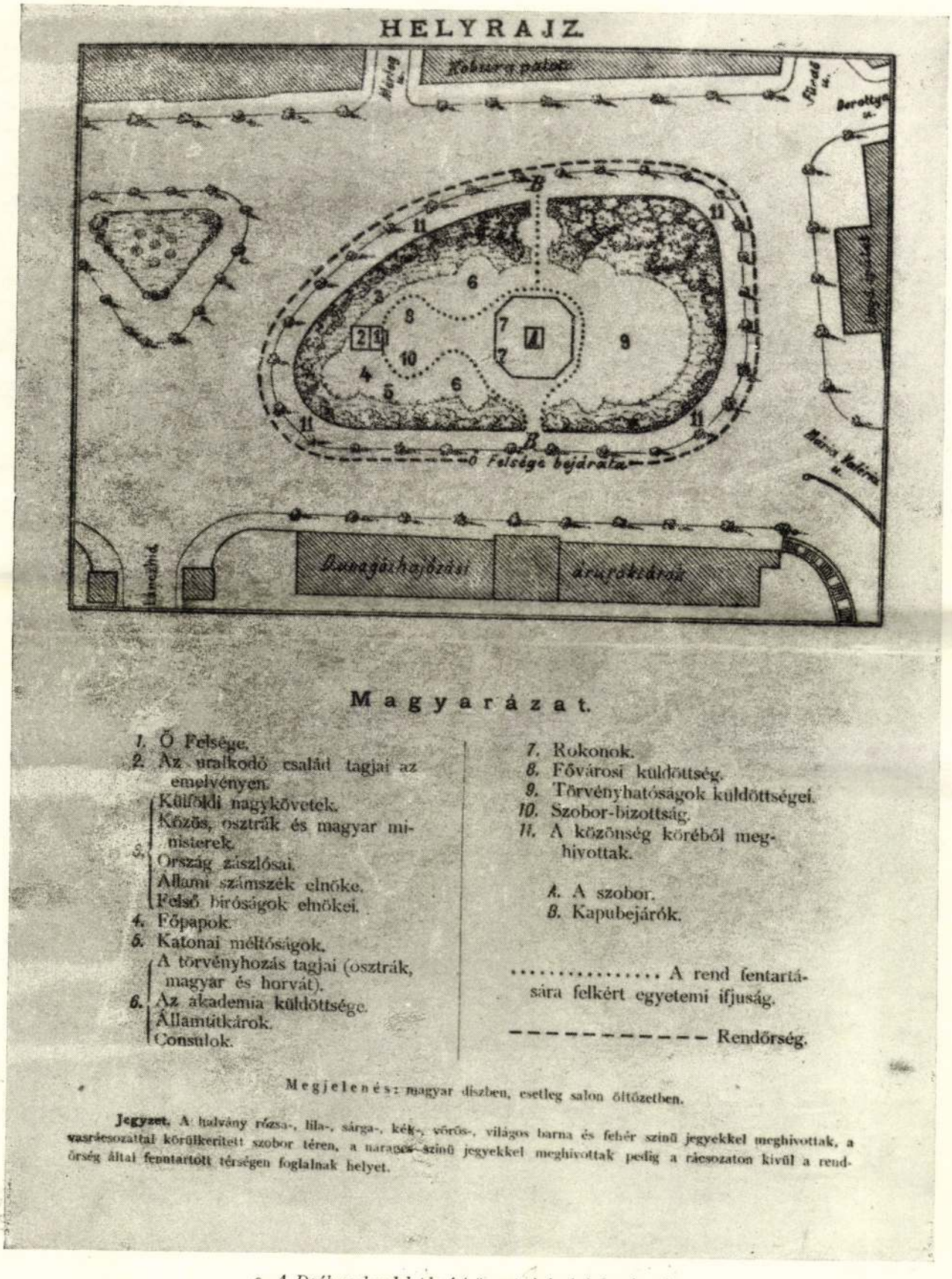

9. A Deák-szobor leleplezési ünnepségének helyszínrajza (1887. szeptember 29.)

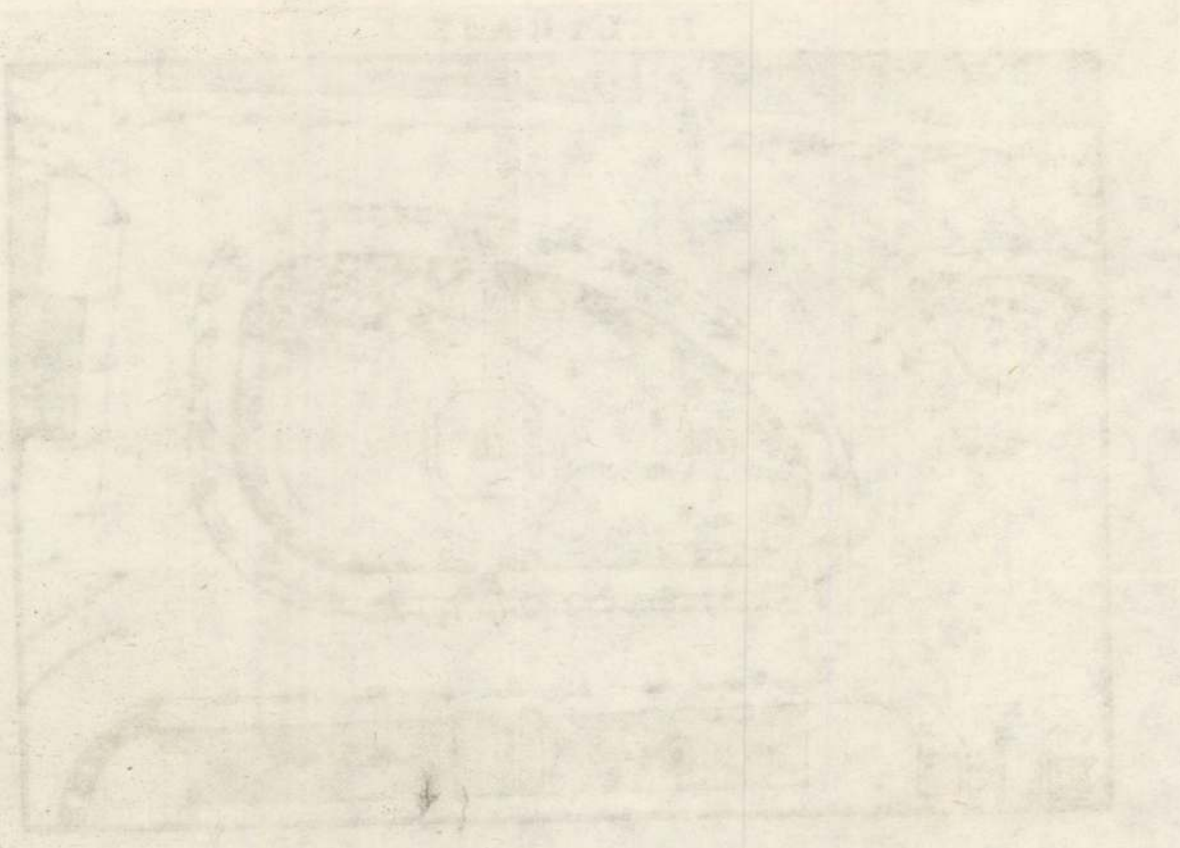

Az anyagi támogatás és társadalmi emelkedés mellé a hivatalos elismerések sora járul. Fadruszt (aki összesen hat osztályt végzett) tiszteletbeli bölcsészdoktorrá avatja a Kolozsvári Egyetem. Stróbl nemességet kap, Zala az MTA tiszteleti tagja. Zala hosszú élete során a következő fontosabb díjakat, kitüntetéseket és címeket kapja: Művészeti Nagydíj (1884); Állami Aranyérem (1887); a Képzőművészeti Társulat aranyérme (1899); a francia Becsületrend lovagkeresztje (1901); Ráth-díj (1907); a Képzőművészeti Társulat díja (1909); Ferenc József által alapított Képzőművészeti Díj (1916); kormányfőtanácsosi cím (1924); Corvin-lánc (1931); Greguss-díj (1934) — és ezekhez járulnak még a külföldi kiállításokon nyert díjak (Antwerpen, 1894; Párizs, 1900; Torino, 1902; St. Louis, 1904; Milánó, 1906 stb.). Mindenki kap díjat és kitüntetést: Fadrusz a Vaskoronarendet (1902), Róna a Ferenc József-rend tiszti keresztjét (1901); a kifejezetten díszítőszobrász Senyei Károly a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapja (1906) — minden bizonnyal egyetlen emlékművére, a Köröndön állt Pálffy-szoborra.

A társadalom tehát méltányolja a művészt, mint „nagy embert", de szívesen veszi különcködő pózait is. „Az „ős-bohém" Donáth Gyula — aki a valóságban a józan Wagmüller és Semper tanítványa, de képzeletét „Don Quixote és Peer Gynt is biztatták"[12] — szinte legendássá válik, úgyhogy életéből ma már nem különíthetők el a valóságos és a kitalált események. Stróbl káprázta tó különcségeiről egy ország mesél, de ezek a furcsaságok egyszerre voltak pózok és belülről átélt, ihlető élmények

10. Fadrusz János (1858—1903) 1896-ban (Kozics Ede, Pozsony, felvétele)

DR. FADRUSZ JÁNOS

11. Dr. Fadrusz János szobrászművész gyászjelentése

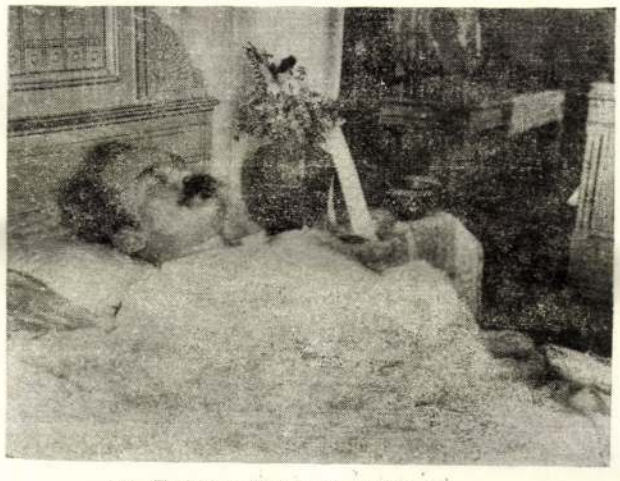

12. Fadrusz János a halottas ágyon

is számára. A kevésbé ismert Senyei Károly azonban mindenkinél meglepőbbet produkál. A barokk kastélyok sala terrenáit idéző műterme olyan bizarr, hogy szinte alig akarunk hinni a kortárs leírásnak:

„A nagy atelier sarkában, mesebeli sziklabarlang előtt, fehéren kacérkodik a Hiúság karcsu-vonalu aktja, odébb hatalmas márvány kandallót emelnek roskadozó, meggörnyedt óriások. Az ajtónál, a bejárat fölött pedig a szivárványszínek minden pompájával ragyognak a kagylókkal és csigákkal boritott falak és mennyezetek. Ez a csoda jóformán egyedül áll a maga nemében.

Az egyik fal közepén fehér női fej sápadtan emelkedik ki az aranyos háttérből. Hajába korallok, gyöngyházkagylók belefonva, homlokán egy smaragdzöld tengeri csiga, melynek fénye valósággal világosságot áraszt maga körül. A köralakú, aranyos mozaik-háttér szélén véres, sötétvörös korall-pettyek, ezek mellett az egész fal beborítva koromfekete, apró kagylócskákkal. Arany, vörös és fekete, ez a három szín ölelkezik itt tündéri csillogásban. A fekete felületet szeliden szakítja meg egy virágos guirland, a virágok szirmai, bibéi korallokból, csigákból összefonva. Az egyik virág kelyhét nagy, mesebeli szitakötő szürcsöli, karcsu teste orsó-alaku tengeri csiga, csápjai hosszú, rózsaszín korallok, szárnyai fénylő, lapos gyöngyházkagylók. Odébb tengeri szörnyek pökik a vizet medencébe. Fejük, mely a megszólalásig hűen tükrözi a petyhüdt száju, lusta szemü viziállatok kifejezését, csupa kagylóból van összeróva. Husos szájuk sisakalaku csiga hasitéka, homlokuk vörös, szálkás hátu tengeri kagyló, szemük gyöngyházalapba beillesztett korállpont. Olyan

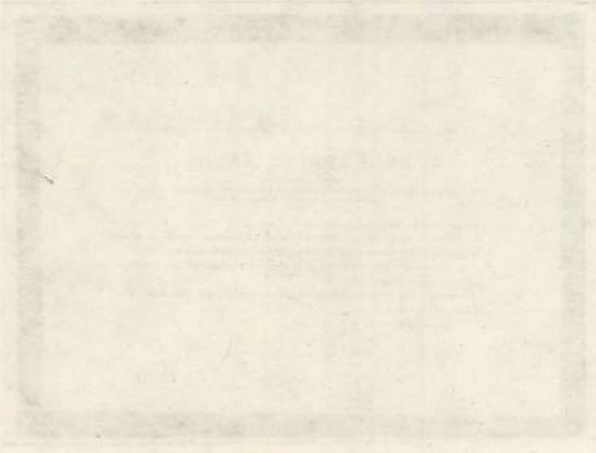

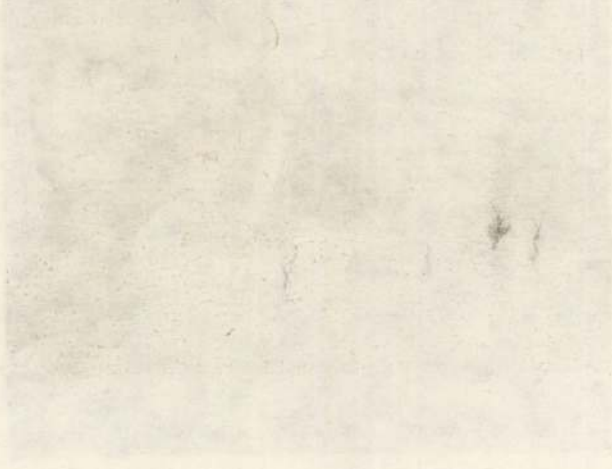

13. Zala György (1858—1937) Andrássy Gyula mellszobrával (Müllner János felvétele)

megilletődés fogott el, mikor ezeket a csodálatos, a legnagyobb raffinériával összeállított dolgokat láttam, mintha csak a tengeri király vizalatti palotájában járnék álmomban, révedezve, csodálkozva . . ."[13]

Bár az a kérdés is felmerül bennünk, hogy hogyan lehetett egyáltalán dolgozni ebben a műteremben, a legizgalmasabb mégis az, hogy milyen egyéniség lehetett ez a nagyon bravúros, zsúfolt, neobarokk kompozíciókat készítő díszítőszobrász, akinek épület- és kútfiguráin, ha kevésbé poétikusan is, de ugyanez a világ elevenedik meg? És bár források hiányában erre a kérdésre nem tudunk egyelőre válaszolni, azt kell mondanunk, hogy ez a bizarr műterem beleillik a historizmus korába.

„A történeti szellemtudományok nagy teljesítményei, amelyek a múltat — a felvilágosodás után — másodszor is distanciálták, csak most [a 19. század második felében] csapódnak le egy kétarcú historizáló tudatban. A historizmus egyrészt a felvilágosodás folytatását és radikalizálását jelenti, amely — ahogy azt Nietzsche azonnal felismerte — még élesebben és még könyörtelenebbül határozta meg a modern identitások kialakulásának feltételeit; másrészt a historizmus azzal, hogy a történelmi hagyományokat ideális módon egyszerre bocsátja rendelkezésre, lehetővé teszi a kontinuitás nélküli, önmaga elől menekülő jelen számára, hogy kölcsönzött identitások jelmezébe öltözzék."[14] A pózok és különcségek, maszkok és jelmezek, képtelen cselekedetek és bizarr díszletek mögött a személyiség válsága és identitás-keresése áll.

A teatralitás a korszak kulcsszava, az emberek belülről élik meg. Az életet és a művészetet egyaránt áthatja, annyira, hogy a határokat gyakran egybemossa. A művészetet — amely képes arra, hogy új identitást adjon — borzongatóan érdekes, vonzóan titokzatos légkör veszi körül. A művészetben részt venni — bármilyen formában is — izgalmas és ráadásul teljesen kockázatmentes dolog.

Szoborhoz modellt ülni nemcsak megtisztelő, hanem érdekes feladat is. A tőketerebesi *Andrássy-mauzóleum* (1893) sirató figurájának maga Andrássy Ilona a modellje (Zala György a szobrász), és szinte egy évszázadon át tartanak a viták, hogy kiről mintázta Stróbl Alajos Piroskát, az Arany János-szobor mellékalakját, gróf Széchenyi Alice-ről vagy dr. Hugonnay Vilma grófnőről? (Ugyanígy vitatott a másik mellékfigura, Toldi modellje is.) A leggyakrabban persze híres atléták, pl. Réthy Menotti, vagy színészek a szobrok modelljei, ők személyesítik meg az elvont fogalmakat vagy a művészet egyes ágait, így pl. a pesti Vigadóban: a *Népdal*t Füredi Mihály, a *Szavalat*ot Lendvay Márton, a *Fandangó tánc*ot Hegyi Aranka. Fadrusz János pedig Szentgyörgyi István színészt öltözteti parasztjelmezbe a zilahi *Wesselényi-szobor* mellékalakjához.

A legszembetűnőbb azonban az élőképek divatja. Iskolai ünnepélytől főúri estélyekig kedvelt szórakozás és látványosság. A Felvidéki Magyar Kultúregylet estélyén a Vigadó nagytermében (1895. március 30) mindenki ott van, „az arisztokrácia, az 'haute finance' és a művészvilág"; a Festetich, Andrássy, Széchenyi, Zichy, Szapáry, Károlyi, Odescalchi stb. családok, „a nemzeti kaszinó és a tisztelt ház". A főbb életképek: A római követség Attila előtt; Szent István; Medici Lőrinc udvara; Sha-

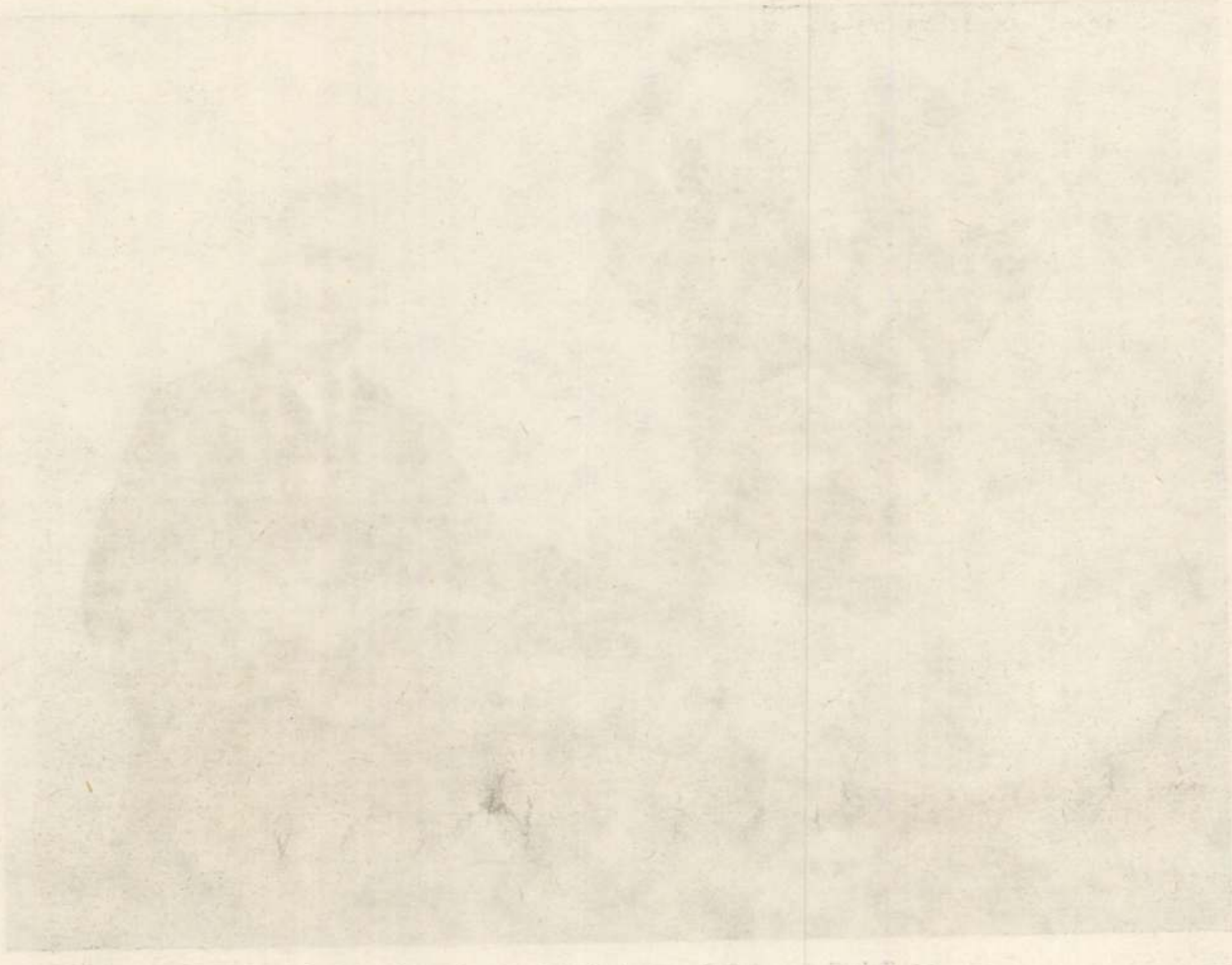

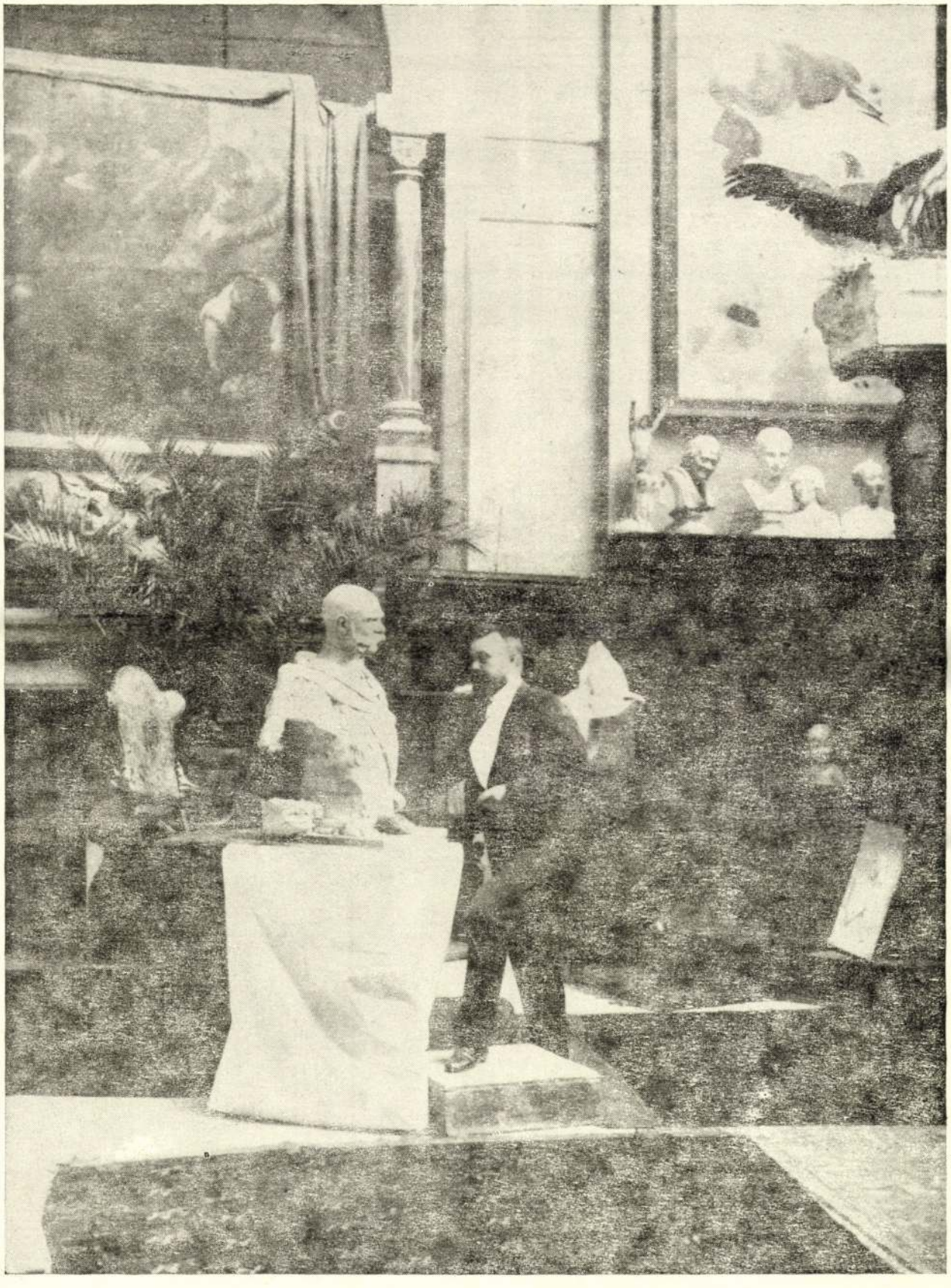

14. Zala György az István úti műteremben Ferenc József portréjával

15. Stróbl Alajos (1856—1926): Fiatalkori önarckép. Gipsz, 42 cm., Magyar Nemzeti Galéria, ltsz.: 56.59-N

kespeare Erzsébet királynő előtt, valamint jelenetek Könyves Kálmán és Nagy Lajos korából. A magyarázó verseket Váradi Antal írta és Jászai Mari szavalta el, a résztvevők között ott találjuk Zala Györgyöt és Stróbl Alajost,[15] akik valószínűleg a rendezésben működtek közre. De az élőképeknek didaktikus céljuk is lehet. A Ferenc József Nevelőintézet diákjai 1900-ban élőképekkel ünneplik a „keresztény magyar királyság 900 éves fennállását." Az ünnepnek ki kell fejeznie „a nemzet hűségét a kereszténységhez és a királyhoz." „E cél elérésére legalkalmasabbnak látszott a magyar történet megfelelő korszakainak élőképekben való bemutatása, mert azok kidomborodó elevenségükkel, szinpompájukkal, a multnak a jelenbe való elővarázsolásával legmegfelelőbbeknek és leghatásosabbaknak igérkeztek."[16] Az élőképek egyes jelenetei: „Hunyadi János és Kapisztrán", „Mátyás király tudósai közt", „Vitam et sanguinem" — jól ismertek a korszak művészetéből, festmények, szobrok, domborművek jellegzetes témái.

Az élőképek divatja elválaszthatatlan a korszak képzőművészetétől, a hatás minden bizonnyal kölcsönös. Sopronban, 1891-ben, Széchenyi István születésének századik évfordulóján élőképben mutatják be Holló Barnabás domborművét, mely az Akadémia alapítását ábrázolja. Az élőképet maga a szobrász rendezi. Az élőképek, jelmezes rendezvények rendszeres velejárói a szoboravatási ünnepségeknek. A budapesti Petőfi-szobor leleplezése napján a színházban A falu rosszát játszották, előtte azonban élőképben bemutatták Petőfi apotheózisát. A pozsonyi Mária Terézia-szobor avatására Zichy Géza írta és Jászai Mari adta elő az élőképeket magyarázó prológokat. A pöstyéni Erzsébet királyné-szobor (1902, Jankovits) felavatása után este „díszmenetben Mátyás király vadász-felvonulását mutatták be a fürdővendégek közreműködésével. A menetet Pécsi Kálmán, a Vígszinház rendezője rendezte."[17] A Mátyás-emlékek (Kolozsvár, Buda) felállítása előtt (1900) a Műcsarnokban rendeznek fényes ünnepélyt. Kiállítják Stróbl Mátyás kútjának mintáját a szoborteremben, melyet erre az alkalomra vízmedencévé alakítanak át. A többi helyiséget lovagtermekké rendezik be, amelyekben jelmezes felvonulásokkal és élőképekkel mutatják be Mátyás király udvarának életét. Jókai írói jubileumának ünnepségei közt a regényeiből vett élőképek is szerepelnek és bált rendeznek Jókai hőseinek jelmezeiben. A kor emberei versengve azonosulnak a múlt vagy az irodalmi művek alakjaival. Fadrusz Lucifert játssza Az Ember Tragédiájának maga rendezte előadásán, és a művészek jelmezes ünnepélyén is a Démont személyesíti meg.

A szobrászok a legkülönfélébb rendezvényekhez terveznek díszítést, térkialakítást, felvonulásokat. Stróbl, Zala és Fadrusz egyaránt tagjai a millenniumi díszmenetet szervező bizottságnak. Zala tervezi a Vigadó díszítését az 1898-as Petőfi ünnepre, Róna pedig IV. Károly koronázásakor a templom környékének kialakítását rendezi meg. A szcenírozási hajlam a mindennapi élet része, melyben a természet is a művészetet idézi fel, vagy hátteret ad a nagy embert, nagy egyéniséget megörökítő műalkotásnak. „A parkban néhány csinos részlet, a házhoz közel a Stróbl pergola . . . itt egy angol festő barátom terve szerint ültetett s hangulatban Böcklinre emlékeztető facsoport: nyírfák, gömb eperfák, olajfák; alatta egy kis olajerdő, a melyet egy californiai cypressektől beárnyalt alé szel át s tovább thuják sötét árnyai és bignonia guirlandokkal kirajzolt Haemisciculus, ezelőtt Jászai Mari mellszobra Stróbltól s mint e részlet háttere egy régi bálvány és kőrisfa erdő . . ." — írja le Justh Zsigmond szenttornyai kertjét.[18] A szobrok elhelyezése, a megfelelő hely kiválasztása, kialakítása mindig nagy viták tárgya, és a kor nem riad vissza a fáradságtól és az anyagi áldozatoktól sem. A Gellért-szobor kedvéért megfaragják a hegyet és mesterséges vízesést alakítanak ki (1902). Csak a hegyoldal szabályozása 470 000 koronába került. Az Erzsébet királyné-szobor pályatervei pedig jól mutatják, hogy milyen hatalmas tájrendezési — építészeti — szobrászati látomások születnek meg, ha a pénzszűke nem fogja vissza a fantáziát.

A historizmus szcenírozó tehetsége az építészeti téralkotásban és térrendezésben, a belső terekben éppúgy, mint a városépítészetben valóban impozánsat alkotott. A szobrászatban azonban gyakran vezetett léptékvesztéshez és túlméretezettséghez. A színpadiasság, a jelenetszerűség egynézetűvé teszi a kompozíciót. A szabadon álló, egynézetű szobor téri helyzete azonban bizonytalanná válik, ezért mesterséges építészeti hátterekkel, kolonnáddal vagy legalábbis lépcsős, nagy talapzattal, mellékfigurákkal kell megtámogatni. De maga a jelenet is így lesz teljes. A „monumentum" ugyanis a historizmus évtizedei során egyre inkább életképpé alakul át.

Ha az eszményítésen kívül van még a kornak határozott követelménye, akkor az éppen ennek ellenkezője, az életszerűség. Ez pedig a cselekményességben és a részlethűségben jelentkezik. A kor mitikus rangra akarta emelni a történelmi hőst, helyette azonban zsánerfigurává tette. A jelen és a múlt, a valóság és a művészet csak a látványosság színpadán olvad egybe. A bizarr kellékek és pompás jelmezek nem leplezhetik, hogy mindez csak külsőség. Megélni a jelent lehet, a múltat csak eljátszani. A történelem így esik szét történetek — vagyis anekdoták — sorára. Miközben a szobrászat minden műfaja az „emlékszerűségre" törekszik, valójában minden műfaj zsánerszerű lesz. Mátyás királynak — akinek mint az utolsó nagy nemzeti uralkodónak, oly szívesen idézik fel alakját és korát az élőképek és felvonulások — Sajógömörben is emelnek szobrot. Holló Barnabás készíti, aki a nagy királyt fején babérkoszorúval, kezében kapával ábrázolja — utalván arra az anekdotára, mely szerint Mátyás kapálási versenyre hívta ki a megye rátarti urait. Rákóczit úgy mintázta meg Kiss György, amint Czinka Panna a fülébe húzza a nótáját, és a korszak talán legelegánsabb, legvisszafogottabb szobra, Fadrusz János Wenckheim-emlékműve is abban a pillanatban ábrázolja a híres lovast, (minisztert, miniszterelnököt, lótenyésztőt), amint „a kisbéri Gunnesbury apaménen ülve" éppen köszön. Az életszerűséget követeli meg Keleti Gusztáv[19]

és Ady Endre[20] egyaránt, melyet az előbbi az élénk arckifejezésében, az utóbbi a szokatlan és pillanatnyi mozdulatban lát. De ezt méltányolja Alexander Bernát is a kolozsvári Mátyás-emlékműben. „Ebben a szoborműben élet zúg, érzés lüktet, a múltnak élete ugyan, de annak oly megragadó jelenete, hogy a jelenben is szívünket heviti."[21] Ennél többre a historizmus szobrászata nem volt képes, de nem is lehetett képes.

A szakmai felkészültségen és társadalmi helyzeten túl, milyen emberek a korszak szobrászai, hogyan oldják fel a kor eszmei és művészi ellentmondásait, hogyan gondolkodnak azokról a feladatokról, amelyeket kapnak? Valószínű, hogy a legtöbbjük sehogyan sem, mert meg sem látja ezeket az ellentmondásokat, hiszen maga a politikai élet igyekszik minél jobban elfedni azokat. Pályájuk akkor kezd kibontakozni, amikor a Függetlenségi Párt fokozatosan kormánypárttá válik, amikor a függetlenségi eszmék már csak szólamok, és ők ezeket a szólamokat visszhangozzák műveikben. Nem is tehetnének mást, hiszen az emlékmű csakis a kor hivatalosan elfogadott eszmeiségének adhat alakot, de a művészek ezeket az eszméket el is fogadják. Annak a konzervatív, hazafias nemzeti szemléletnek az alapján állnak, mely az ellentétek kibékítését, az egykor kikényszerített kompromisszumokat tartja a „dicső múlt" fényes tetteinek. Ez a konzervativizmus megszabja művészetszemléletüket is. Róna József hallatlanul büszke arra, hogy Turinban megmintázhatta Kossuth Lajost, de ugyanolyan büszke arra is, hogy Ferenc József a jóindulatával tünteti ki, és hogy az általa készített Erzsébet királyné-szobor avatásán (Gödöllő, 1901) a király szeme könnybe lábadt. Nem érzi úgy, hogy a két dolog ne férne össze. Hosszú élete során (1861—1940) a művészet hatalmas fordulatait éli meg, de a legnagyobb szobrásznak mindvégig Dalou-t tartja. Hogy a kubistákat és a futuristákat egyszerűen őrülteknek minősíti, ezen nem csodálkozhatunk. De már Rodint sem képes méltányolni. „Nem olyan nagy, de nem is olyan kicsi, amint barátai és ellenségei feltüntetik. Mindenesetre művészi egyéniség . . . —" írja róla,[22] és ez az üres frázis a teljes értetlenséggel azonos. A *Gondolkodó*ról pedig lesújtó véleménnyel van.

A historizmus szobrászai az első világháború után már olyannak tűnnek, mint a különös kövületek. Egy gazdaságilag fellendülő, sokat ígérő periódusban kezdték pályájukat, mellyel minden szempontból azonosultak. A kételkedés — akár a politikai elvek, akár a művészi nézetek helyességében — fel sem merül bennük. Éppen ezért nem tudnak alkalmazkodni a művészet változásaihoz, mert az új irányzatok, és a modern életérzés, már nem az egyértelműségen, hanem az ambivalencián alapul. Mániákusan hajszolják az emlékmű-pályázatokat, és nemcsak anyagi okokból, hanem mert hisznek az emlékművek emberi és művészi szépségében, vágynak arra a próbatételre és dicsőségre, amit az emlékmű elkészítése jelent. Kudarcaikat nem a feladat megoldhatatlanságának vagy saját hibájuknak, hanem a zsűritagok tudatlanságának és elfogultságának tulajdonítják. Annál is inkább, mert a korszak igazán nagy, reprezentatív megbízásain három művész: Fadrusz János, Zala György és Stróbl Alajos osztozik. És ez bármennyire felháborította is a kortársakat, ma már azt kell mondanunk, hogy joggal osztozik. Ők hárman valóban kimagaslanak a magyar historizmus szobrászatából, és ami számunkra különösen érdekes, személyükben három olyan különböző művészi

16. Stróbl Alajos Morelli Margitot mintázza 1894—96 táján
(A művész, Morelli Margit, Morelli Gusztávné)

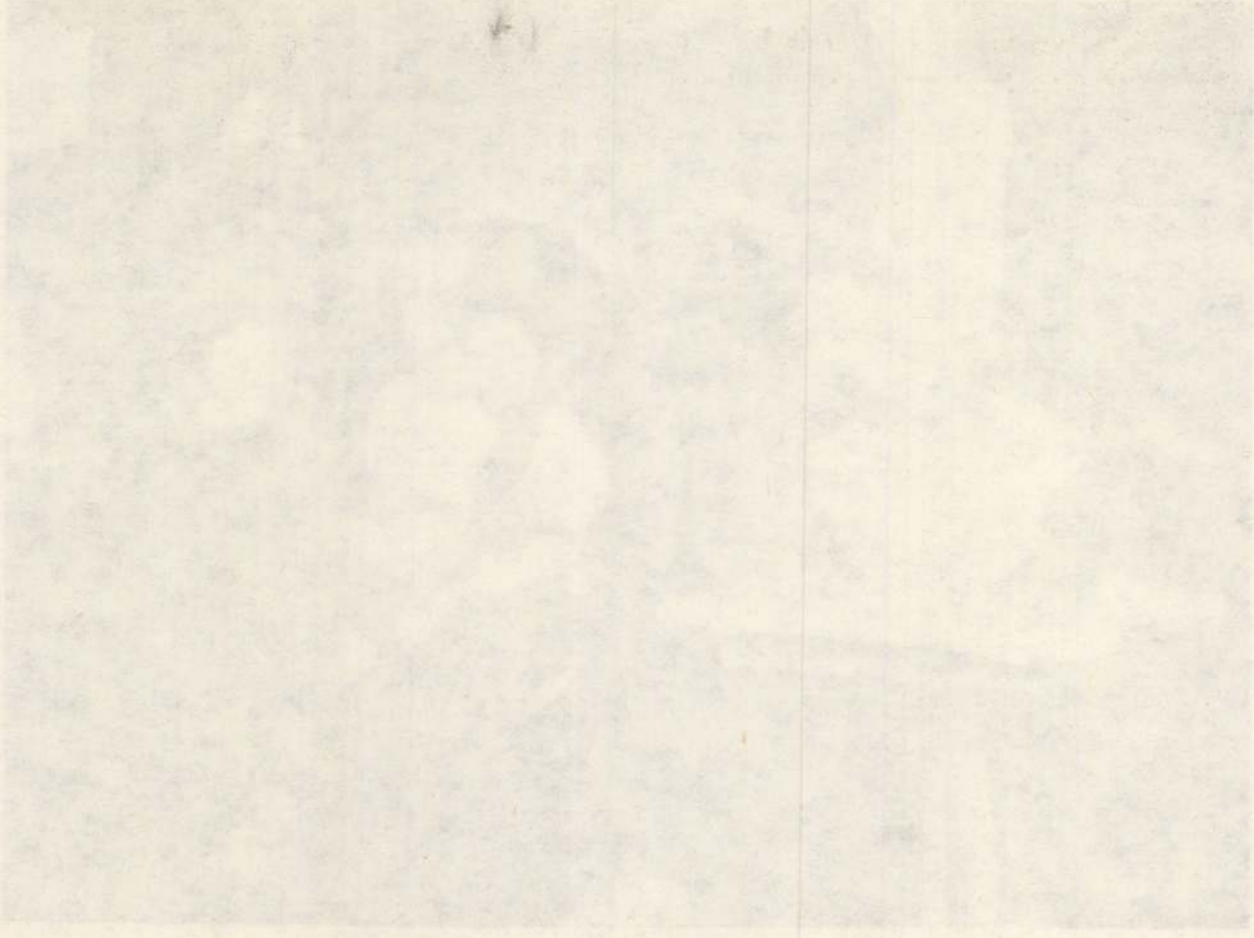

17. Stróbl Alajos műterme az Epreskertben
(balról jobbra: a művész, Gerster Lajos, Mogyoródy Adolf, Gerster Kálmán és egy ismeretlen)

magatartást fejeznek ki, amelyet a korszak egy igazi művészegyéniség számára megadott.

Fadrusz János (1858—1903) vívódó alkat. „Pozsonyi német vagyok, de magyar ember. Szenvedélyes hazafivá ám Bécsben lettem, az osztrákok között . . . Bécsben a nemzeti múlt éreztetése, a historizmus filozófiája fogadott, mely a francia forradalom gyermekének, a kozmopolitizmusnak eszméit, az egységet és egyenlőséget, az egy kulturközösségben élők számára követelte . . . E politikai nemzeti egység volt Bécs ideálja, a Gesammtmonarchie, az enyém is, — s ezért szakadtunk szét. Az én politikai nemzeti egységem — szülővárosomon át — a magyar nemzeti állam, az azokat szolgáló hősökkel, s egyszerre szembekerültem — ugyanazon politikai és filozófiai meggyőződések mellett — egész bécsi környezetemmel."[23] Fadrusz hazafi és demokrata — de egyszersmind királyhű. Bécset — vagyis mindazt, amit a város szimbolizál a magyar történelemben — gyűlöli, de az uralkodóházat tiszteli. Műveiben ezt az ellentmondást akarja feloldani, erre keres ideológiát.

Első nagy megbízását, a pozsonyi *Mária Terézia*-szobrot (1892—96) a „királyhűség és nemzeti érzés" jegyében készíti el. A szoborban a város önmagát, mint egykori koronázó-várost akarja megünnepelni, de Pozsonyban csak Habsburg királyokat koronáztak. Kézenfekvő tehát a „vitam et sanguinem"-jelenet, melyet Fadrusz úgy értelmez, hogy „az osztrák birodalom és az egész Mária Terézia korszak a magyarok páratlan lelkesedése és vitézsége nélkül egyszerűen nem is létezne."[24] Úgy érzi, hogy ezzel mindjárt ad egy oldalvágást osztrák kollégájának, Zumbuschnak is, aki a bécsi Mária Terézia-emlékmű domborművein alig szerepelteti a magyarokat, így hát az a szobor nem más, mint „egy történelmi hazugság". Fadrusz büszke arra, hogy ezt korrigálhatja, hogy életre hozhat „egy darab magyar történelmet ugy, ahogy volt." „. . . ugy fogtam föl, hogy az ellenség le van verve, a talaj tele az elmúlt csata maradványaival, a királynő egy magaslatra tart kísérőivel és a mágnás bemutat az országba: Ime itt állanak hű magyarjaid. Az a kuruc-pofáju közvitéz pedig harcrakészen a határ felé néz, a penge a kezében és Magyarország pajzsa a karján. A szobor szituációja pedig olyan lesz, hogy a mágnás csakugyan az ország közepe felé mutat, a közvitéz pedig az osztrák határ felé."[25]

Az eleve nagyon kétes esemény tehát jelképi rangra emelkedik, a jelenet megtestesít egy eszmét, és ez esztétikai minőséggé válik. Minden más csak járulékos elem, bár Fadrusz hosszan és lelkiismeretesen vesződik a részletekkel, így pl. a mágnás-alak ruhájához Festetich Tasziló küldi el egyik ősének ruháját, aki azt Mária Terézia udvarában viselte. A lópatkótól a mentegombig minden hiteles, csak éppen a szobor eszméje nem az. A művészettörténeti kutatás megtalálta a szobor kompozicionális előképeit is, J. E. Ridinger metszeteiben, illetve az azok nyomán készült két, 18. századi faragványban.[26] A szobor alapokmányát Thaly Kálmán írta, aki nagyon nagy hatással volt Fadruszra.[27]

Egy pályakezdő szobrásztól nem is várhatunk mást, mint hogy előképek nyomán indul el, és hogy gondolkodását a korszellem határozza meg. És ha ez ellentmondá-

sos, akkor a művészet azt nem tudja leplezni. Fadrusz érzi az ellentmondást, de csak olyan művet tud alkotni, amelynek az igazságában hisz. Ezért talál ki, vagy fogad el álideológiákat. Így pl. az *Erzsébet királyné szoborpályázat*on Erzsébetet egyszerűen beemeli az Árpád-házi szentek közé, vagyis a Habsburg-házat nemzeti dinasztiává avatja, ahogy ezt Herczeg Ferenc kitűnően meglátta.[28] Ezt a koncepciót Lyka Károly Beöthy Zsolt hatására, Gerő Ödön pedig Rákosi Jenő egyik írására vezeti vissza. Azt a családfát pedig, amely szerint Ferenc József az Árpád-házból származik, éppen a Fadrusz által mélyen tisztelt Thaly Kálmán készítette el.[29] Fadrusz, akár a többi szobrász, nem ideológus, szüksége van tehát egy kölcsönzött eszmei kiindulópontra. Ezt pedig az ő számára a nemzeti érzelmű, de aulikus, konzervatív historizálás adta meg.

De Fadrusz nemcsak eszmei ellentmondásokkal küszködik. Gondolkodásának mechanizmusa: a kapott feladathoz megtalálni a nemzeti eszmét, az eszméhez pedig az azt kifejező jelenetet — ellentétben áll magának a monumentumnak a lényegével is, hiszen a pillanatot akarja az eszmény rangjára emelni. Amikor megbízást kap a zilahi Wesselényi-emlékre, az első gondolata az, hogy nem ,,az árvizi hajóst'', nem a szónokot, nem a nagyerejű férfit, hanem a ,,demokratát'' akarja bemutatni, hiszen Fadrusz mindig is a közösségi eszményeket kereste meg az adott feladatban. Dehát a későhistorizmusban ehhez már nincsenek meg az egyértelmű és kifejező jelképek. Így hát Wesselényi, Zilah főterén egy színpadias jelenetben ,,leszáll'' a nép közé, elébe megy a parasztok követének (1896—1902).

Bár Fadrusz gondolkodása és művészetszemlélete is mélységesen konzervatív volt, (pl. Rodin műveit kifejezetten ellenségesen fogadta), éppen a vívódása, igazságkeresése, emberi tisztessége — és nem utolsó sorban művészi tehetsége — révén gyakran felülemelkedett ezen. Erről nemcsak olyan kisebb feladatok tanúskodnak, mint

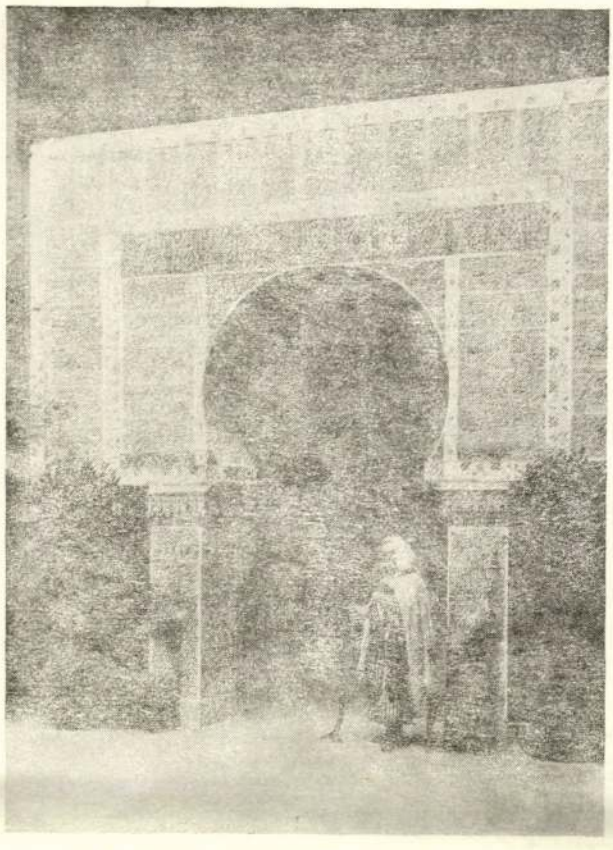

19. A műcsarnoki művészestély díszletei, 1897.

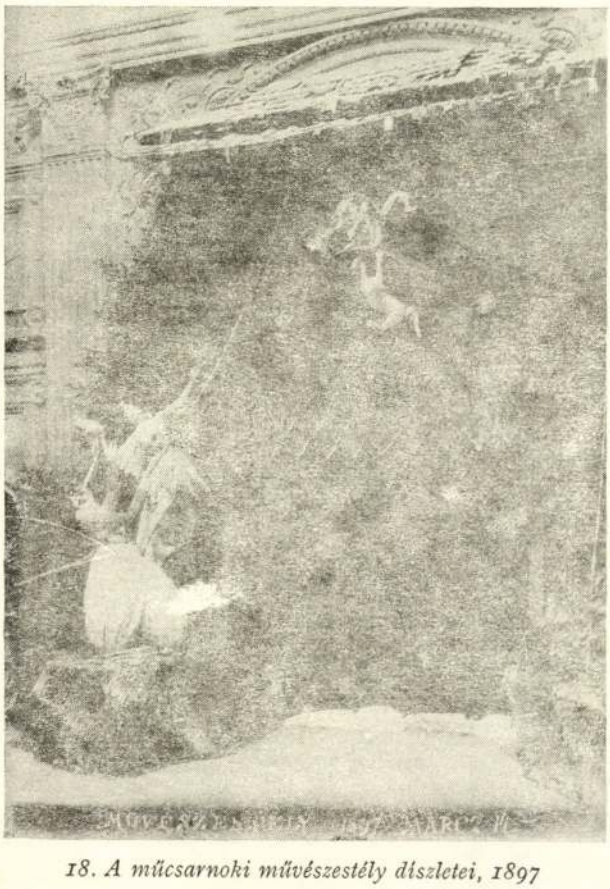

18. A műcsarnoki művészestély díszletei, 1897

a korai *Laforest-portré* (1888), vagy később a *Wenckheim-szobor* (1901) és *portré* (1901), hanem éppen élete főműve, a kolozsvári *Mátyás király-emlékmű* (1894—1902). Feladat és eszme szerencsés találkozása feledteti a jelenetszerűséget. Fadrusz a ,,nemzeti nagy király'' eszméjével érzelmileg maradéktalanul azonosulhatott, sőt, mindig erre a feladatra vágyott. Az erő és a nagyság kifejezése plasztikai tisztasággal párosul, nem engedi, hogy a részletek felülkerekedjenek a mű egységén. A főalak tiszta körvonalaival, összefogott felületeivel sikerült megadnia azt a monumentalitást, amely nemcsak a reneszánsz uralkodót, hanem a reneszánsz művészet nagy lovasszobrait is felidézi bennünk.

Utolsó műve a szegedi Tisza Lajos-emlékmű (1899—1904), lényegesen megoldatlanabb, de éppen ebben a problematikus voltában érdekes és tünetszerű. Tisza Lajosban nem a politikust, hanem a ,,munka'' emberét akarta megörökíteni, akinek Szeged újjáépülése köszönhető. A ,,jelenet''-ről azonban nem tudott lemondani. Tisza tehát áll fönt a rakpart kőkockáján és nézi a gödrökben dolgozó kubikusokat. Az emlékmű kompozíciós egysége — melyet korábbi művein is főleg a gesztusok segítségével ért el — itt tökéletesen szétesett, a mű bizarr részletek meghökkentő együttese lett. A gondolat azonban, a ,,munka emlékműve'' a kor európai szobrászatának egyik fő témája. (Rodin, Dalou, Meunier). Fadrusz ezzel a szobrával, — amelyet halála miatt más fejezett be — a kor modern áramlatára érzett rá. A ráérzés ugyan még nem volt elég a megoldáshoz, de a részletek arra utalnak, hogy Fadruszból válhatott volna az az igazi realista szobrász, aki a magyar művészetből hiányzott. A magyar társadalom azonban nem ezt igényelte. Fadrusz túl fiatalon halt meg ahhoz, hogy képességei igazán kibontakozhattak volna. Az, hogy élete utolsó éveiben az ősi magyar rovásírás bűvöletébe kerülve a művészettől idegen területekre tévedt, mindenképpen egy nagy belső bizonytalanságra és meghasonlásra vall.

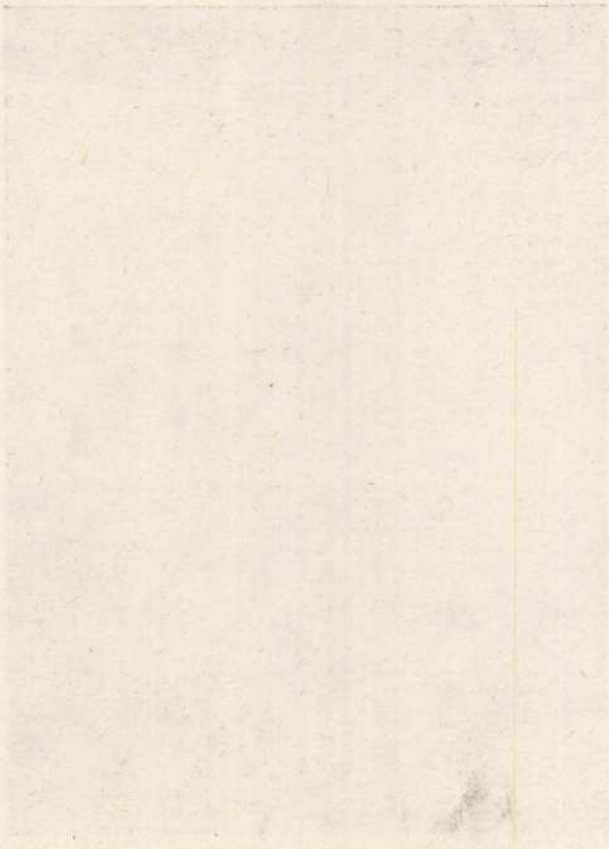

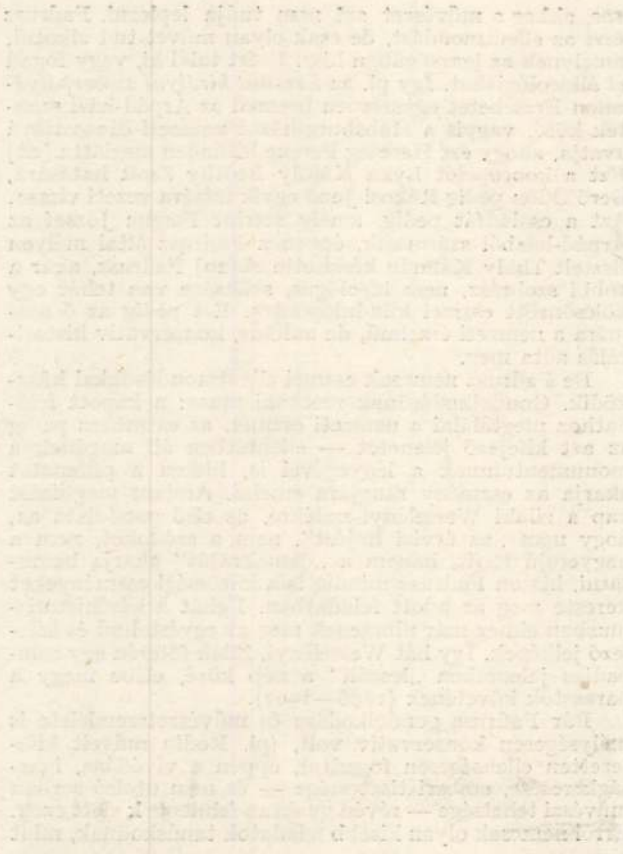

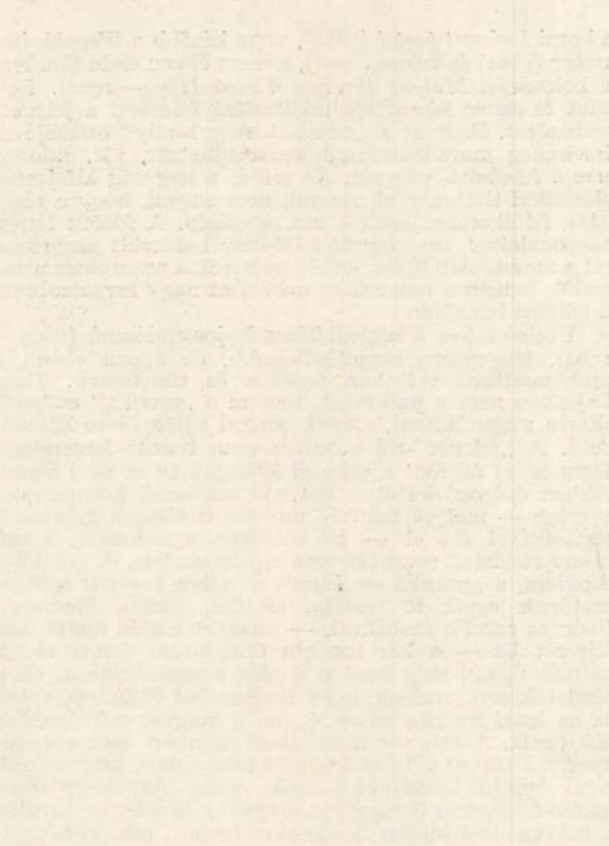

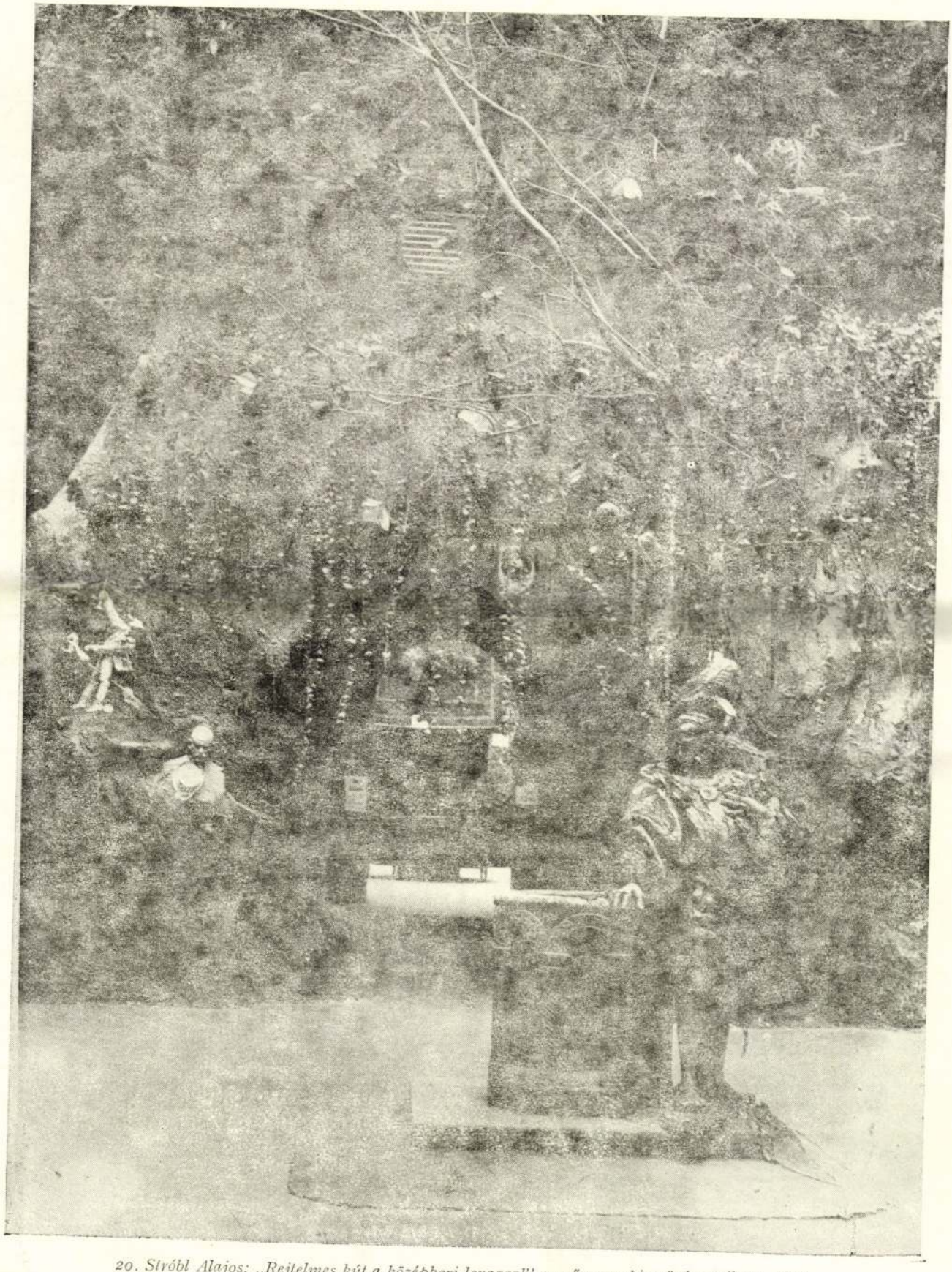

20. Stróbl Alajos: „Rejtelmes kút a középkori lovaggal" a műcsarnoki művészestélyen, 1897

A Fadruszról keringő anekdoták hatalmas fizikai erejéről és páratlan emberi jóindulatáról szólnak. (Ez utóbbit levelei is tanúsítják.) Ő az a kivételes személy a magyar szobrászatban, akiről soha, senki nem mondott rosszat. A vele egyidős *Zala György*ről (1858—1937) ez már távolról sem mondható el. A pályatársak visszaemlékezései gőgösnek, önteltnek, hiúnak, indulatosnak írják le, Zalának, mint embernek is „rossz sajtója" van. Hogy ebben mennyi az igazság, és mennyi a sikeres művésszel szemben érzett irigység, azt ma már nehéz eldönteni. Egy azonban tény: mind Zala, mind Stróbl jelentkezésének első percétől kezdve támogatták Fadruszt, és dicsérettel nyilatkoztak róla. Pedig, ha valaki, hát éppen Fadrusz volt igazi vetélytárs számukra, és ők ezt nagyon jól tudták. Lehetséges, hogy Zala valóban arrogáns, lekicsinylő volt egy-egy művésztársával szemben, de az is valószínű, hogy ennek szakmailag megvolt az alapja.

Zala, alighogy befejezte tanulmányait Münchenben, sorozatban kapta a legnagyobb megbízásokat. Ezeket csak úgy tudta teljesíteni, ha sok segéddel dolgozott, akik— a szokásos műhelygyakorlat szerint — vázlatai vagy rajzai alapján megcsinálták magát a művet. Saját kezűleg inkább csak a főfigurákon dolgozott, a többi részleten csak az utolsó simításokat végezte, vagy még azt sem. Műtermében Beck Ö. Fülöptől Gách Istvánon át Huszár Imréig több generáció szobrászai segédkeztek, és ez a pályakezdéshez nem volt rossz. Bizonyos évekből fennmaradtak Zalának a pontosan vezetett magánfőkönyvei.[30] Ezekből kitűnik, hogy pl. Gách István, aki 1903-ban az Andrássy-szobor egyik domborművét mintázta meg Zala rajza alapján, (amely maga sem volt önálló mű, mert Anton Werner berlini festő képe nyomán készült), havonta 250—260 korona fizetést kapott. Ez abban a korban egy segédtanfelügyelő alapbérének felelt meg, tehát mindenképpen tisztességes összegnek számított. Ugyanekkor Kiss György a millenniumi emlékmű Nagy Lajos király alakjáért ötezer koronát kapott Zalától, az azonban nem derül ki, hogy mennyi idő alatt kereste meg ezt az összeget. Az viszont kitűnik belőle, hogy Kiss György, aki ekkor már nem pályakezdő, sőt idősebb mint Zala, a nagy épületdíszítő munkák elfogytával, ilyen „bedolgozásra" kényszerült, bár ő a saját nevén dolgozott. Számos nyoma van annak is, hogy Zala segítette a fiatalokat, különböző megbízásokhoz juttatta őket (így pl. Beck Ö. Fülöpöt), Pór Bertalan első kiállított művét megvásárolta (1901) stb. A nála dolgozók közül különösen kedvelte Köllőt, akit beajánlott Szegedre a Honvédemlék és a Szentháromság-szobor elkészítésére (1894—96). Köllő halála után a síremlék-bizottság élén áll. Mindezek ellenére Zaláról, mint kollegáról még a szelíd lelkű Beck Ö. Fülöp is csak kevés jót tud írni.

Milyennek látta őt Justh Zsigmond 1889-ben, vagyis akkor, amikor még pályakezdő volt, de már befejezte első nagy munkáját, a Huszár Adolf által félbehagyott *Aradi Vértanúk Emlékművét*, és már megbízták a budai *Honvédszobor* elkészítésével? „Magas, karcsú, bár már kissé elhájasodott vagy harmincéves fiú, vereses szőke hosszú bajusz és hegyes szakáll. Gyermekszemek és száj. Kissé gömbölyded orr és arc . . . Paraszt kezek és lábak . . . Beszélni nem tud és kissé sokat mosolyog. Sokan azt mondják ostoba, én nem hiszem, csak félénk és nem szokta meg a társaságot, s amellett igen sokat ad az emberek ítéletére. Ez bénítja meg . . . Zala határozott tehetség, eredeti, saját lábán áll, több jövője van, mint Stróblnak, de ez utóbbi kevésbé meglepő lévén, a mi publikumunk könnyebben veszi be."[31] Ma már úgy látjuk, hogy Zalát ugyanúgy bevette a közönség mint Stróblt, a hivatalos körök pedig jobban kedvelték. Fő műveinek a puszta felsorolása is tanulságos. Az Aradi Vértanúk Emlékműve (Huszár után befejezte 1885—89); a budai Honvédemlék (1889—93); Ferenc József és Erzsébet királyné portréja (1897), Andrássy Gyula lovasszobra (1893—1906); Deák Ferenc-emlékmű (Szeged, 1913); a Millenniumi emlékmű (1894—1929); Marx Károly (1919); Horthy Miklós (1927 a Nemzeti Megújhodás Emlékműve címen); Erzsébet királyné (1920—1932); Tisza István emlékműve (1934). A munkákat részben pályázatok, részben közvetlen megbízás útján kapta, a Marx-szobor elkészítésére maga ajánlkozott.[32] A felsorolásból úgy tűnik, hogy a mindenkori politikai hatalom reprezentatív szobrásza volt, és ez nem rokonszenves. Az a leképezési módszer, illetve hagyományos allegorikus eszköztár, amelyet pályáján végig felhasznált, tökéletesen belesimult a legkülönfélébb ideológiákba, bármihez alkalmazható volt. Ebből próbált ugyan kilépni olykor-olykor,

21. Stróbl Alajos az általa berendezett Epreskertben, 1906

22. Stróbl Alajos az általa berendezett Epreskertben, 1906

23. Stróbl Alajos az általa berendezett Epreskertben, 1906

24. Részlet az Epreskertből, 1906

például az életkép irányába, ezt azonban — éppen neki — nem engedték. Így pl. nem fogadta el a zsűri a millenniumi emlékműhöz tervezett *Szántás* című szobrát a munka allegóriájaként, mert nem illett bele az emlékmű koncepciójába, és ez igaz is. A nagy emlékművek olyan fokon uralják Zala életművét, hogy munkásságának egyéb műfajait szinte elfedik.

Zala valójában az 1880—90-es évek igazi, nagy szobrászegyénisége, aki sem művészetének formanyelvében, sem alkotói magatartásában lényegében nem változott. És ez az 1920-as 30-as évekre már taszítóan anakronisztikus. Zala azonban ha akarta volna, se vehette volna figyelembe az idők változását, hiszen pl. a millenniumi emlékművet ugyanabban a stílusban kellett befejeznie, ahogy elkezdte, bár közben eltelt 35 év. Így hát végtelenül groteszk, amikor 1927-ben — a konstruktivizmus, szürrealizmus és a kezdődő kinetikus szobrászat idején — egy interjúban még mindig a hét vezér lovainak korhű zabláiról beszél, amelyekhez egy Szekszárd közelében feltárt honfoglaláskori sír leletei adtak támpontot számára. Zala a historizmus szobrászatának legbravúrosabb mestere volt, aki mindig a feladatra koncentrál. Ő egyetlen szobor eszmeiségével sem vívódik, gyorsan és sokat alkot. Ikonográfiai és kompozíciós sémáit az emlékmű-szobrászat klasszikus sablonjai adják, s ezeket úgy tudja pátosszal megtölteni, hogy mégis marad bennük valamilyen hűvösség. Mintha érzelmileg távol maradna a szobraitól, amelyeket nem az ő egyénisége, hanem egy követelményrendszer elvont ideái formálnak. Egy-egy portréjában azonban olyan hihetetlen finomságok — emberlátás, lélekrajz, formai érzékenység — mutatkoznak, amelyek egy teljesen más oldalát tárják fel ennek az életműnek. Hallatlanul sok támadásban volt része, Tóth Bélától Bölöni Györgyig a kritikusok kedvvel rontottak rá, hiszen igazán alkalmas volt a legkülönfélébb indulatok levezetésére. A művészettörténészek — így pl. Ybl Ervin, Genthon István — sokkal tárgyilagosabban ítélték meg, és soha nem vonták kétségbe művészetét. Műfaját — az emlékművet — persze annál inkább. A támadások nagyon sokszor igazságtalanok voltak, (akárcsak az áradozó, primitív dicséretek), és Zala értetlenül állt velük szemben. „Én hittel dolgozom és ha munkám eredményével a nagyközönség elé állok, meggyőződésem szerint teljesítettem kötelességemet" — írja 1916-ban Elek Arturnak egy tiszteletteljes, de kétségbeesett levelében, amelyben Elek őszinte véleményét kéri.[33] Zala, aki „hittel dolgozott", nem vette észre, hogy olyan ügyben hisz, amely mögött már nincs meg a fedezet. Ez a hit már a századfordulótól erősen konzervatívvá teszi, és Zala ebben megrögzülve a háború utáni évtizedekben már nemcsak konzervatív, hanem reakciós is. Minden reformnak, minden változásnak ellensége, a különböző vitákban kellemetlenül merev és hatalmaskodó. És ebben észre kell vennünk egyénisége korlátait. Milyen ember lehetett valójában?

Úgy tűnik, hogy zárkózott, talán tényleg gőgös, nagyon kevés személyes adat van róla. Amikor Igmándi Mihály körlevelet küld a „magyar szellemi élet nagyjai"-hoz — Beniczkyné Bajza Lenkétől Donáth Gyulán át Justh Zsigmondig —, hogy írják meg életük egy-egy epizódját, Zala szellemes, csattanós történetet küld el arról, hogy hogyan tévesztették össze Hubay Jenővel.[34] Az írás azt mutatja, hogy Zalának volt öniróniája, holott ennek nyoma sincs a róla szóló emlékezésekben.

Biztos, hogy valamilyen alapvető ellentét rejlett benne. Ő maga a historizmus művésze volt, aki azonban szívesen társult modern szellemű, szecessziós építészekkel (Bálint Zoltán, Jámbor Lajos, Tőry Emil stb.). Közös műveiken — így pl. síremlékeken — van is valami sajátos kettősség, mely részben a kor magyar szobrászatának és építészetének jellemző ellentéte is. Zala mindig kiállt Lechner Ödön mellett, saját műteremházát is vele terveztette (a tervet módosította Bálint és Jámbor). Az épület a szecesszió egyik legszebb magyarországi emléke. Homlokzatára Zala tervezte a Zsolnay-gyárban kivitelezett szecessziós domborművet *(Vénusz ünneplése az Olymposon)*. A műterem berendezését Thoroczkai Wigand Ede készítette,a rá jellemző egyszerűséggel és tartózkodó formaadással. Zala házában komoly könyvtár volt — egyedi szecessziós kötésekkel — értékes fegyver- és szőnyeggyűjtemény, festmények — magyar és 19. századi francia akadémikus művészektől —, antik szobrok és másolatok.[35] Ez a kettősség művészetében is benne rejlett, bár nem igazán szembetűnő, hiszen a nagyszabású emlékművek mögött egyéb munkái alig kaptak figyelmet. Míg Fadruszról és Stróblról is készültek monográfiák Zala élete és művészete feldolgozatlan. Pedig az eddig ismert anyag is nagyon izgalmas, és azt mutatja, hogy Zalában — éppen a századfordulón — sok fogékonyság volt a modern törekvések, elsősorban a szecesszió iránt. Látásmódjában benne is rejlett az a stilizálókészség, amely a historizmus allegorikus figuráit beemelhette volna a szecesszióba. Bár Münchenben tanult, sokkal inkább a francia művészet hatott rá, vázlatainak lenyűgöző nagyvonalúsága, dinamikus térlátása mindezt jól mutatja. Ezek a tulajdonságok azonban nem bontakozhattak ki, Zala mindig valamilyen feladatot teljesített, és ebben dogmatikus merevvé vált. Valószínű, hogy Justh ítélete helyes, sokat adott az emberek véleményére, és ez lehet a mélyén feltörekvésének és alkalmazkodásának egyaránt.

Stróbl Alajos (1856—1926) egészen más alkat. Ha a korszak szobrászait a historizmus művészeinek nevezzük, akkor Stróbl maga a historikus egyéniség. Számára a historizmus eszmevilága és minden külsősége: életforma. A múltban él, amelyet sosem szembesít a jelennel, így még a nosztalgia vagy az elvágyódás sem törhet be ebbe a világba. Úgy tesz, mintha nem múlt volna el az idő, mintha a múlt még teljességgel megélhető volna. Egy-egy póza — pl. ahogy hajnalban kürtszó mellett kilovagolt az Epreskertből — szinte Mikszáth Kálmán Pongrácz grófját juttatja eszünkbe.

Bécsi tanulóévei alatt sokat járt színházba, és gyakran statisztált, majd Makart közelébe kerülve segédkezett neki a Festzugok rendezésében. Hazatérve a felvonulá-

25. Stróbl Alajos fogadja Ferenc Józsefet az Epreskertben

sok, reprezentatív temetések, bizarr jelmezes ünnepélyek egyik legnagyobb szervezője és rendezője lett. Ilyenek voltak az epreskerti művészestélyek, vagy a művészek jelmezes ünnepélye a Műcsarnokban 1897-ben, mely a „halhatatlanság forrásához" vezető utat mutatta be, mesebeli udvarral, kuructanyával, egyiptomi templommal és hatalmas fenyveserdővel. („E célra Körmöcbánya városa maga 1800 db fenyőt adott ajándékba.") Stróbl egyik műve volt itt a Burne-Jones ihletésére készült *Rejtelmes kút a középkori lovaggal*, a kútban tükröződő Meduza-fejjel.[36] Szívesen idézte fel Mátyás király korát és udvarát, akár az Epreskertben tanítványaival, akár a befagyott Városligeti tavon, ahol a Budapesti Korcsolyázó Egylet jégünnepélye Mátyás királlyá választását mutatta be. (A főszerepekben gróf Bethlen Istvánné és gróf Andrássy Károly.) Stróbl erre az alkalomra négyszeres életnagyságban készítette el Mátyás ülő szobrát — jégből.[37]

De mindenekelőtt a saját környezetét rendezte be. Antik és reneszánsz szobrok, középkori magyar emlékek másolataival töltötte meg az Epreskertet, de ő mentette meg az Orczy-téri, lebontásra ítélt barokk Kálváriát éppúgy, mint a budavári Nagyboldogasszony-templom több eredeti kövét és a déli kapuját. Szétszedette és átvitette őket az Epreskertbe, hogy újraépítve megtervezze környezetüket, s berendezzen magának egy világot, amely szüntelen ihletője volt. Műtermében szökőkút volt aranyhalas medencével, kertjében pávák, őz, gólya sétált, volt majma, rókája, sőt a Kossuth-mauzóleum szobrainak mintázásához még kígyót és oroszlánt is tartott, hogy minél jobban megfigyelhesse őket.[38] Ugyanezt tette szülőhelye közelében, Liptóőrtűzön vásárolt kastélyában is, ahol a középkori vártoronytól a tiroli házon és kisnemesi kúrián át a székely kapuig mindent kialakított és felépített, ami fontos volt számára. Nem tett különbséget eredeti és másolat között, és ez az érzelmi azonosulás adta meg az alapját művészetének is.[39] „Teremtett magának világokat és bennük szépen élt. Színpadokat épitett és rajtuk diadalmasan ágált."[40] — írja róla Gerő Ödön, és Stróbl szcenírozó fantáziája, érzéke a „művészi arrangement"-ok iránt természetes módon hatott ki művészetére is. A tér iránti érzéke a nagy barokk művészekével volt rokon, amennyiben valódi térszervező képesség élt benne. A szobor az ő számára nemcsak a térnek és a tömegnek a kapcsolata, hanem valóságos időbeli élmény is, amelyben a szemlélő egy folyamat során fokozatosan jut el az összképig. A korszak magyar ízlésvilágának ez azonban már túl sok volt. Stróbl legbizarabb tervei nem valósultak meg. Így pl. a Városligeti tóra tervezett Liszt-emlék, vagy a kassai Rákóczi-síremlék. Ez utóbbi különösen érdekes volt. Stróbl eleve versenyen kívül indult a pályázaton, mert a kiírás barokk emlékre szólt, hiszen ez volt Rákóczi kora. Stróbl stílusérzéke azonban tiltakozott az ellen, hogy a kassai dóm gótikus épületébe vagy elé barokk emléket tervezzen. Kompozícióját két részre osztja, egy részét a templomon kívülre, másik részét belülre, a Szent István kápolnába tervezi. Az északi kapu mellett magas, gótikus mennyezet alatt Patrona Hungariae alakot képzel el kuruc tábornokokkal körülvéve, bent pedig síremléket Rákóczi térdelő alakjával, a háttérben az imádkozó Zrínyi Ilonával, illetve őrködő kuruc katonával. A két részt maga a gótikus architektúra és egy hatalmas oroszlán kapcsolná össze.[41] Tervében a késő középkori nagy császár-síremlékek hatá-

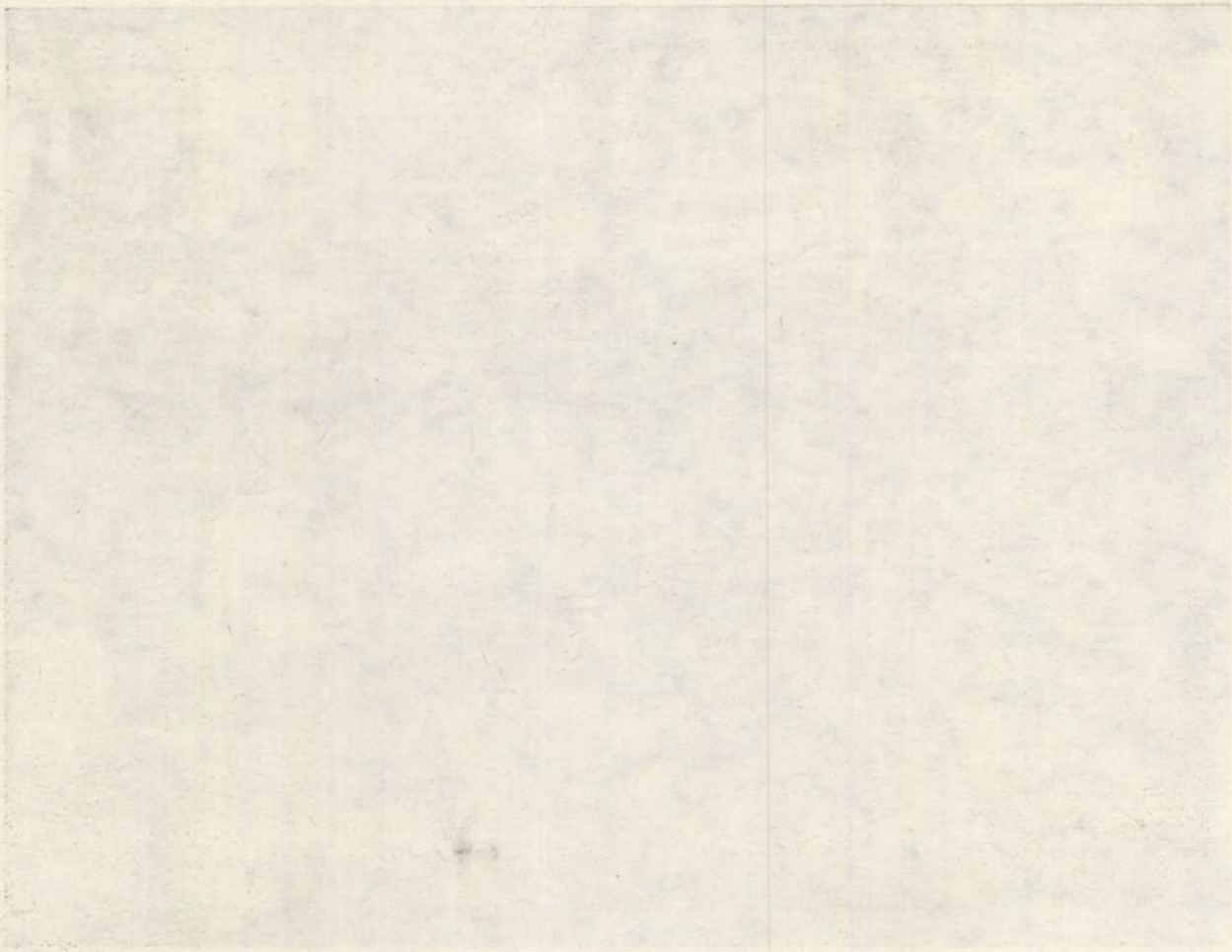

26. Stróbl Alajos műterme az 1920-as években. Mosshammer Román hárfázik

sát érezzük meg, amennyiben a síremlék magát a temetési processzust is megjeleníti.

Stróbl elkészült művei sokkal statikusabbak. Fantáziáját vissza kellett fognia, inkább csak a részletek kiképzésében, az anyagok színezésében, a különféle anyagok kevérésében élhette ki magát. Érthető, hogy legkedvesebb műve a később oly sok rosszallást kiváltó Mátyáskút volt a budai várban. A műnek megvannak az előképei mind a nagy barokk kútarchitektúrákban, mind a kortárs művészetben (ilyen pl. a párizsi Szent Mihály-kút), de a mű mégis a magyar századvég jellegzetes terméke. A mészkő sziklákon álló bronz alakokkal, a stukkó és üvegmozaik háttérrel olyan, mint egy Stróbl-rendezte nagy, monumentális életkép.

Hajlamosak vagyunk arra, hogy a Mátyás-kutat a szecesszióhoz kapcsoljuk, mint ahogy Stróbl nemegy műve éppen a bizarr iránti hallatlan fogékonyságával mutat is szecessziós vonásokat. De a másfajta életérzés, az, ahogy mindent — eseményt, eszményt és formát — a primer azonosság és nem az esztéticizmus megemelt szintjén értelmezett, mégis elválasztja őt a szecessziótól. A szecesszió a múltat „idő"-ként, Stróbl pedig csak történelemként élte meg.

Stróbl ösztönös, inkább improvizáló alkat lehetett. Erre utalnak a kortársak visszaemlékezései, és az is, ahogy nagyszerű portréit könnyen csinálta, szinte „feldobta", míg nagy kompozícióival sokat kínlódott, rengeteget próbálgatta a végtagok elrendezését, a beállításokat.[42] Ha műveinek gyakran kimutathatók is az előképei vagy a megtanult sablonok, ezeket átformálta szenvedélyes egyénisége, fantáziája és sokszor nevetségesen naiv hite. Kora akadémikus művészetét kitűnően ismerte, a modernektől azonban elzárkózott, bár türelmesebb és megértőbb volt, mint Zala. Művészi „hitvallása" — ahogy ezt Fülep Lajos számonkérte tőle — a „modern eszmék antik alapon",[43] nagyjából azonos a fából vaskarikával, dehát tőle aztán igazán távol állt a teoretizálás.

A progresszív művészet híveit hallatlanul irritálták az emlékművei, éppúgy mint egyénisége. Bölöni nemcsak pozőrként, de szinte bohócnak mutatja be.[44] Ezek a múlt századi különcködések a tízes években már valóban nagyon taszítóak és nevetségesek lehettek, de a „sok rossz szoborért" nem Stróbl volt a felelős. Élete utolsó évtizedében készített néhány portréja és fantázia-feje bámulatos megújulásról tanúskodik, bár ez természetesen nem a modern szellemiség, hanem az egész századfordulón rejtetten végigvonuló klasszicizálás alapján történt.

„A sors kiválasztottja volt" — írta róla Beck Ö. Fülöp „még nem volt szobrász a magyar glóbuszon, kinek ennyire sikerült volna, mindent, ami benne rejlett, minden szunnyadó lehetőséget, magából kiadnia".[45] „Boldog ember"-nek tartotta Gerő Ödön is, mert „megadatott neki, hogy élete fogytáig önmagában ne kételkedjen."[46] Sérelmek nélkül persze nincs művészpálya, és ez alól Stróbl sem volt kivétel. De az, hogy a művészi énazonosság és a társadalmi siker majd csak ennek a naiv világszemléletnek az alapján volt elérhető, jól mutatja, hogy a művészet és társadalom összhangja a historizmus késői szakaszában már végérvényesen megbomlott.

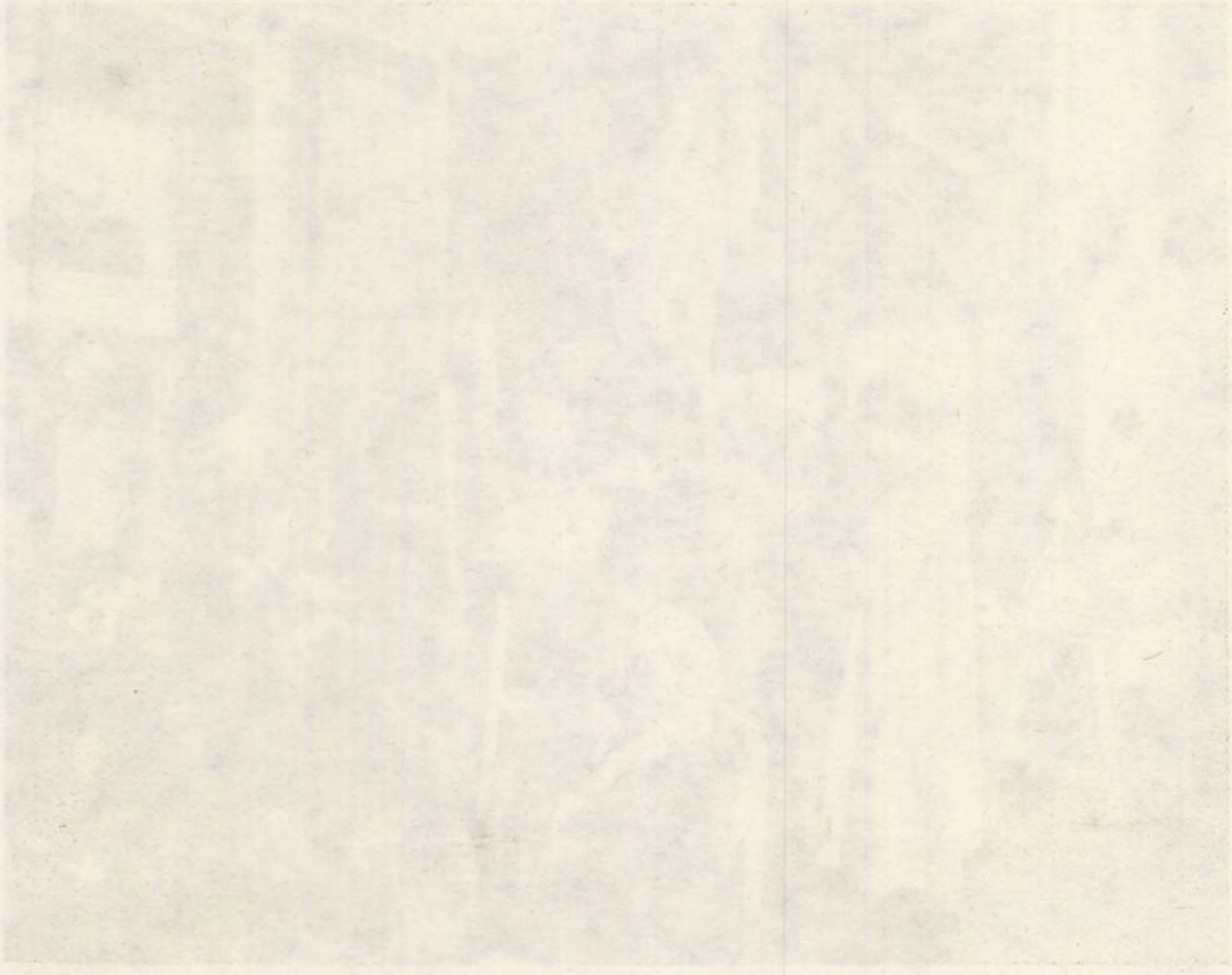

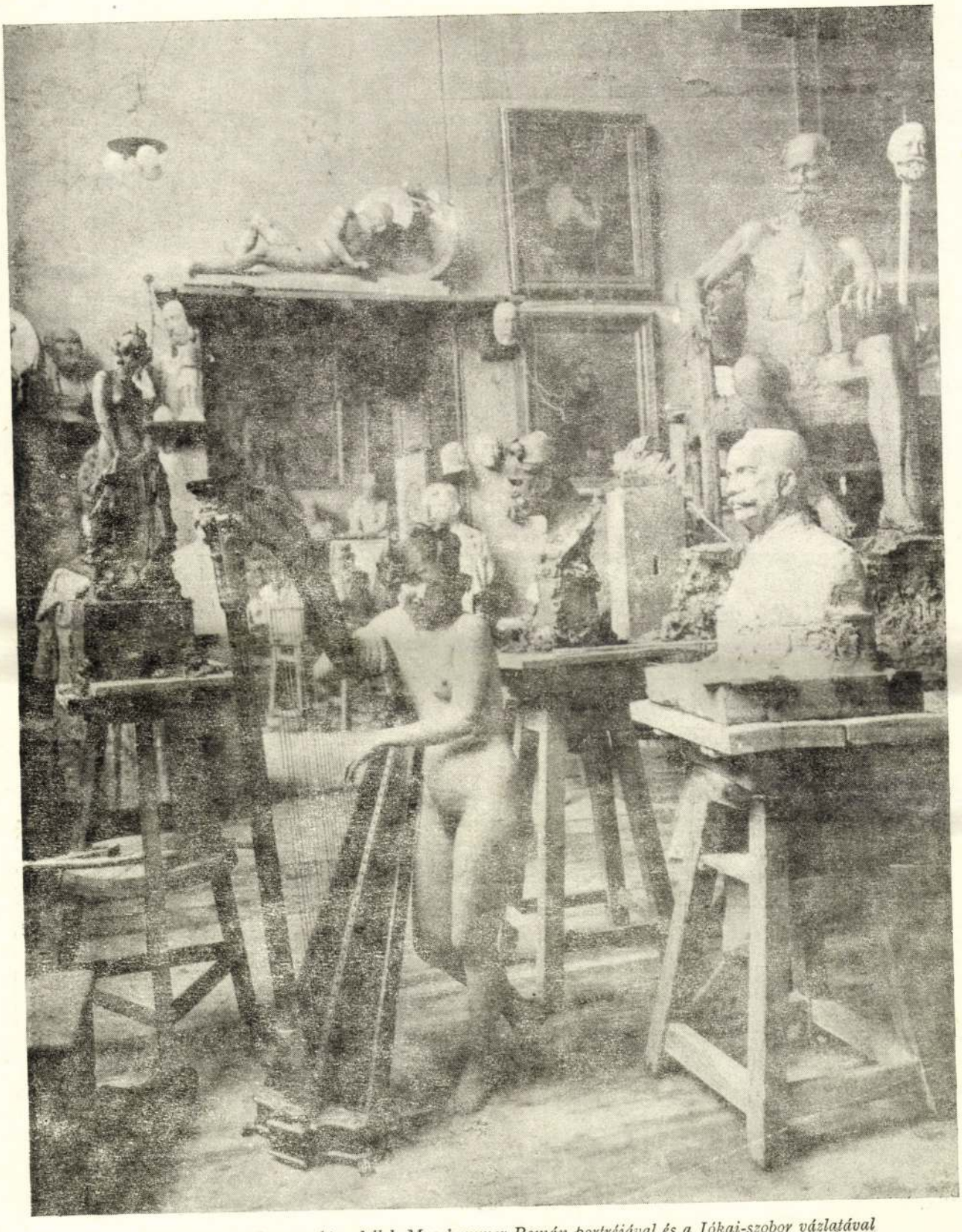

27. Stróbl Alajos műterme aktmodellel, Mosshammer Román portréjával és a Jókai-szobor vázlatával

Az 1900-as párizsi világkiállításon három magyar szobrász kap nagydíjat: Fadrusz a *Mátyás emlékmű* főalakjáért, Zala a millenniumi emlékmű *Géniuszáért* és Stróbl *Anyánk* c. szobráért. Amennyire a fotók és a leírások alapján képet alkothatunk a világkiállítás szoboranyagáról, a magyar művek nemzetközi összehasonlításban is méltók a nagydíjra. A magyar szobrászat egy negyedszázad alatt az ügyetlen, suta kezdetektől eljutott egy egyetemes stílusáramlat — a historizmus — európai rangú mestereiig. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a világkiállítás meglehetősen kaotikus szobortömegében már egy letűnt szellemiség és ízlésvilág manifesztálódott. Az igazi szenzációt, az új érzelem- és formavilágot a Place de l'Almán felállított Rodin-pavilon jelentette, amelyet minden magyar szobrász — de mások, köztük Jókai Mór is — meglátogatott. A magyar társadalom azonban csak nagyon kis mértékben tudta kinevelni azt a réteget, amelyik ezt az új szellemet befogadta.

Nagy Ildikó

JEGYZETEK

1 *Siklóssy László:* Hogyan épült Budapest? 1870–1930. Budapest 1931, 11.
2 A Székesfőváros múltja és jelene számokban. Statisztikai Közlemények, 87. kötet, 96.
3 *Pasteiner Gyula:* A magyar szobrászat. Budapesti Szemle, 1883. 366.
4 *Bajó Gyula:* Budapest újabbkori épületszobrászata. Budapest 1942, 37.
5 Képes Családi Lapok. 1892. április 24, 267.
6 Ország Világ. 1894, 387.
7 *Szmrecsányi Miklós:* Tinayre Louis magyarországi tartózkodásáról. Budapesti Szemle, 1934, 147.
8 *Gerő Ödön:* Kiss György. In: Művészetről, művészekről. Budapest é. n., 345–46.
9 *Balogh István:* Izsó Miklós és a Csokonai-szobor. Művészettörténeti Értesítő, 1953, 102.
10 A műtermes villák építésére vonatkozó adatokat Gábor Eszter kutatásai alapján közlöm. Segítségét ezúton köszönöm meg.
11 *Lesskó János:* Művészeink műtermükben. Zala György. Vasárnapi Újság, 1912, 506–07.
12 *Gerő Ödön:* Donáth Gyula. In: i. m. 367.
13 *Endrődi Béla:* Senyei Károly. A Kor. 1907, 65–68.
14 *Jürgen Habermas:* Moderne und postmoderne Architektur. In: Die Neue Unübersichtlichkeit. 1985, 13.
15 Fővárosi Lapok, 1895. márc. 27, 968.; márc. 31, 1013.
16 Magyar Salon, 1901. aug., 480–86 (képekkel)
17 Vasárnapi Újság, 1902, 533.
18 *Justh Zsigmond:* Szent-Tornyai világomról. In: *Igmándi Mihály:* Magyar szellemi élet. Budapest 1892, 101.
19 *Keleti Gusztáv:* Művészeti dolgozatok. Budapest 1910, 452.
20 *Ady Endre:* Desmoulins a széken. 1905. In: Az élet szobra. Budapest 1977, 51.
21 *Alexander Bernát:* Fadrusz Mátyás szobra. 1902. In: A művészet. Budapest 1969, 292–93.
22 *Róna József:* Egy magyar művész élete. I–II. Budapest 1929, 577.
23 *Lázár Béla:* Fadrusz János. Budapest 1923, 32–33.
24 *Lázár:* i. m. 76.
25 *Lázár:* i m. 76.
26 *Lázár:* i. m. 74.; *J. E. Ridinger:* Fürstliche Personen und Portraets grosser Herren zu Pferde 4. és 5. lap.; *S. g.* (Supka Géza): Fadrusz Mária Terézia-szobra. Literatúra, 1928, 338–41.
27 Fadrusz János levelei Thaly Kálmánhoz. Közli: *R. Várkonyi Ágnes.* Művészettörténeti Értesítő, 1958, 204–06.
28 *Herczeg Ferenc:* Emlékezései. A gótikus ház. Budapest 1985. 282–83.
29 *Lyka Károly:* Vándorlásaim a művészet körül. Budapest 1970, 293.; *Gerő Ödön:* Fadrusz János. In: i. m. 333.; *Thaly Kálmán* írása: Századok 1897, 569. oldal. Az írásra *Sinkó Katalin* kitűnő tanulmánya hívta fel a figyelmemet: A valóság története, avagy a történelem valósága. In: Lélek és forma. (kiáll. kat.) MNG kiadványai, 1986/2, 13.
30 MNG Adattár: 17 080-81-82/65
31 *Justh Zsigmond* Naplója. Budapest 1941, 328–29.
32 Lásd *Falus Elek*nek egy 1949-ben írott jegyzetét. Nagyvilág 1969/2, 273.
33 MNG Adattár: 12565/59
34 *Igmándi Mihály:* i. m. 25.
35 Leltárkönyve az MNG Adattárában: 17 098/65
36 Vasárnapi Újság, 1897, 12–13. sz., 186-7; 201–05.
37 Vasárnapi Újság, 1909. 5. sz., 93.
38 Vasárnapi Újság, 1889, 753–54; 1910. márc. 13.; 1917, 448.; Új Idők, 1922. 18. sz., 360.; Pesti Napló, 1927. május 29.; Zászlónk, 1927. január 15.
39 *Markó Miklós:* Vár, kastély, kúria. Stróbl Alajos mester kastélya Liptóörtüzön. Vasárnapi Újság, 1910, 763–64.
40 *Gerő Ödön:* Stróbl Alajos. In: i. m. 351.
41 *Szuchy Tibor:* Stróbl Alajos. Budapest 1941, 40–41.
42 *Beck Ö. Fülöp:* Liptóújvári Stróbl Alajos. 1856–1926. Nyugat, 1927. I. 1. sz., 126–9.
43 *Fülep Lajos:* Látogatás a műteremben Stróbl Alajosnál. Modern Művészet, 1905. december
44 *Bölöni György:* Két óra az Epreskertben. Ha Stróbl Alajos magyaráz. Világ, 1913. május 29. In: Képek között. Budapest 1967, 395–98.
45 *Beck Ö. Fülöp:* i. m. 129.
46 *Gerő Ödön:* i. m. 357.

GESELLSCHAFT UND KUNST: DIE BILDHAUER DES HISTORISMUS*

Im 19. Jahrhundert war Budapest — hinsichtlich der Bewohner — die sich am dynamischsten entwickelnde Stadt in Europa. Die Stadt, die im Jahre 1800 54 Tausend Einwohner hatte, wurde bis 1900 eine Großstadt mit 733 Tausend Einwohnern, das heißt, das Wachstum in 100 Jahren war mehr als 1200 Prozent. Dementsprechend nahm auch die Anzahl der Gebäude zu. Die Bauarbeiten der öffentlichen Gebäude — die Redoute, die Oper, die Basilika in der Leopoldstadt, das Parlamentsgebäude, die Kurie, der Umbau des königlichen Palastes, die Banken, die Bäder, die Bahnhöfe — und Privatpaläste gaben Arbeitsmöglichkeiten in einem noch nie gesehenen Maße auch für die Bildhauer. Das Lebenswerk der Kleinmeister besteht fast ausschließlich aus solchen Verzierungsstatuen für Gebäude. Die wahre Aufgabe war jedoch die Errichtung der Denkmäler, die sich seit den 1890-er Jahren unglaublich vermehrten. Die selbstbewußten Bürger eines immer reicher werdenden Landes stellten Denkmäler für ihre großen Persönlichkeiten und durch sie auch für sich selbst, die diese Männer in Ehre hielten. Hier flochten sich die wahre nationale Prätension und die Prestigefrage zusammen; jede Kleinstadt, jede Gemeinde wollte irgendeine Statue aufstellen lassen. Diese Statuen wurden aus öffentlichen Spenden fertiggestellt, auf diese Weise veränderte sich auch die die Kunst unterstützende Mäzene. Früher erschienen ausschließlich adelige und kirchliche Auftraggeber, jetzt schloßen sich die bürgerlichen Spender, die verschiedensten Vereine, bürgerliche Körperschaften, kleine Gemeinde an. Die Bildhauerei wurde Gemeinschaftssache. Die Zeitungen besprachen ausfürlich die Preisausschreibungen, die Techniken der Bildhauerei, die ästetischen Ansichte; die Bildhauer-Meisterschule kommt zustande. Alle Bestrebungen waren auf die selbständige ungarische Bildhauerei und Bildhauer-Kultur gerichtet, und die Gesellschaft bildete tatsächlich eine Künstlerschaft heran, die es erschaffte.

Wer waren die Bildhauer der Epoche und was für eine Kenntnis hatten sie? Sie waren meistens arme, handwerklich gebildete Kinder, die unerhörte Ambition und Sehnsucht für einen Aufstieg hatten. Es gab unter ihnen Steinmetze, Eisengießer, Pferdejunge, Schlosserlehrlinge, aber ein jeder von ihnen bekam irgendeine Unterstützung und verbrachte einige Jahre an der Akademie in Wien oder in München. Die Gesellschaft empfang auch das kleinste Ergebnis mit großer Ovation,

(* Das zweite Kapitel eines Buches, das die Geschichte der ungarischen Bildhauerei behandelt und mit der Unterstützung der Soros-Stiftung herausgegeben wird.)

und es war leicht aus den Handwerkern zu den Künstlern zu gelangen. Die Fachkenntnis verdeckte vorläufig das Fehlen der Bildung. Kunst und Handwerk sonderten sich noch nicht scharf ab, diese Epoche schätzte das Fachwissen höher als die persönliche Invention. Der Grund der Kritik war der Vergleich, das heißt: ob die heimischen Künstler all das wissen, was ihre ausländischen Kollegen. Und sie wußten das schon in den 80-er Jahren. Die ungarischen Künstler lernten von den Meistern des Wiener Neobarocks, der Berliner und Münchener Akademien. Sie adaptierten also das Form- und Symbolsystem eines aus zweiter Hand übergenommenen Historismus zu den heimischen historischen Themen. Diese Kenntnis gibt keinen Ausgangspunkt zu einem selbständigen, sich von den Vorbildern entfernenden bildhauerischen Denken. So war das Wissen der Kleinmeister im Grunde genommen unfähig zur Entwicklung, obwohl es fachmännisch wohl begründet war. Sie konnten sich an die veränderten Erwartungen der Zeit nach der Jahrhundertwende nicht mehr anpassen, sie wurden aus dem allgemeinen künstlerischen Bewußtsein in den schwierigen Jahren nach der Konjunktur entrissen. Das ist um so auffalender, da in dem Historismus die Lage des Künstlers nicht nur finanziell, sondern auch gesellschaftlich sich veränderte. Er setzte sich von den Handwerkern ab und bekam einen ausgezeichneten Platz unter der Intelligenz. Dieses gesellschaftliche Aufsteigen äußerte sich auch in Formalitäten. Sie bauten große Villen mit Ateliers, manche davon haben eine luxuriöse Einrichtung, und die Gesellschaft drückt ihre Anerkennung mit Auszeichnungen und Rängen aus. Alajos Stróbl wird zum Adelsstand erhoben, György Zala wird Honorar-Mitglied der Akademie der Wissenschaften, János Fadrusz wird an der Universität in Klausenburg zum Ehrendoktor promoviert (er lernte nur sechs Jahre lang in der Volksschule). Alle Künstler bekamen Preise und Auszeichnungen, aber die Gesellschaft würdigte in den Künstlern nicht nur den großen Mann, sondern sah auch ihre exzentrischen Posen gern. Das wirkliche Leben des „Ur-Bohemiens" Gyula Donáth verschwand hinter den Anekdoten über ihm, von die exzentrischen Späße eines Alajos Stróbl sprach das ganze Land. Die Kunst war von einer schaudernd interresanten, geheimnisvoll anziehenden Atmosphäre umwoben. Die Posen und die geliehenen Identitäten passen zu einer Epoche wohl an, deren Schlüsselwort das Teatralität ist. „Anderseits macht der Historismus geschichtliche Überlieferungen idealer Gleichzeitigkeit disponibel und ermöglicht einer unsteten, vor sich selbst fliehenden Gegenwart eine Kostümierung in geliehenen Identitäten." (Jürgen Habermas) Hinter den Kostümen und bizarren Dekorationen steckt eine Krise der Persönlichkeit und die Suche nach der Identität. Die Popularität der riesigen Kostüm-Festzüge und Lebendigen Bilder zeigt, daß die Menschen der Epoche sich gern mit den Personen der Vergangenheit identifizierten. Die Künstler nahmen miteinander rivalisierend in der Organisierung und Planung solcher Veranstaltungen teil. Die Neigung zur Inszenierung wurde ein Teil des Alltagslebens, und drang natürlich tief in die Kunst ein.

Das inszinierende Talent des Historismus brachte in der architektonischen Raumbildung und in der Stadt-Architektur imposante Werke zustande, aber führte oft zu Verfehlen der Verhältnisse in der Skulptur. Die Statue ist wegen ihrer Theatralität und ihrer Szenenhaftigkeit nur von einer Seite gut durchschaubar. Diese unsichere räumliche Situation wurde durch eine Säulenreihe, durch große Postamente mit Treppen oder durch Nebenfiguren unterstützt. Das „Monument" wird in den Jahren des Historismus immer mehr zu einem Genrebild. Die „Lebensnähe" ist eine der wichtigsten Requisiten der Epoche gegenüber der Kunst, so wird der historische Held, den der Historismus auf einen mythischen Rang heben wollte, nur ein Genrefigur.

Neben ihrem beruflichen Wissen und gesellschaftlichen Stand, was für Leute waren doch die Bildhauer des Historismus? Wie konnten sie die Idealen und künstlerischen Widersprüche der Epoche in sich auflösen? Vor allem fühlten sie sich mit den erhaltenen Aufgaben einig. Sie nahmen die von der Gesellschaft betonten historischen und politischen Idealen an, und sie drückten diese in ihren Werken aus. Sie standen auf dem Grund einer konservativen, nationalen Anschauung, und dieser Konservatvisus bestimmte auch ihre Kunstanschauung. Sie haben ihre Laufbahn, mit der sie sich vollständig identifizierten, in einem wirtschaftlich aufblühenden Zeitalter begonnen. Sie hatten in keiner Hinsicht Zweifel in sich, so konnten sie zum Ausdruck des modernen Lebensgefühl nicht geeignet werden. Um die Jahrhundertwende veränderte dieses Gefühl schon die Verbindung zwischen Mensch und Umwelt unter dem Einfluß der historischen Änderungen und modernen philosophischen Strömungen. Die Bildhauer blieben bei der idealisierenden Kunst, so wurden sie mit der Zeit seltsame Versteinerungen, denn der Grund der neuen Kunst und des neuen Lebensgefühls wurde schon die Ambivalenz.

Die drei großen ungarischen Bildhauer-Persönlichkeiten der Epoche illustrierten die vom Historismus gegebenen drei verschiedenen Möglichkeiten. *János Fadrusz* war eine mit sich ringende Person und ein großer Patriot. Er suchte in den Aufgaben immer eine nationale Idee und die historische Szene, die durch diese Idee geprägt ist. Widersprachen die Aufgabe und die Idee einander, so flüchtete er in Pseudo-Ideen und das geschieht immer auf Kosten der künstlerischen Erscheinung. Sein Hauptwerk ist das König Matthias-Denkmal in Kolozsvár (Klausenburg), da hier eine glückliche Begegnung der Aufgabe und der nationalen Idee die Szenenhaftigkeit vergessen läßt. Es gelang ihm in der Hauptfigur des Denkmals das Idealporträt des „großen, nationalen Königs", und damit das Hauptwerk des ungarischen Historismus zu schaffen. In seinen anderen Denkmälern spürt man mehrere Widersprüche; er hat es selbst gefühlt und darunter gelitten. *György Zala* bekam zahlenmäßig die meisten Aufträge, er arbeitete mit vielen Gesellen. Er war der repräsentative Bildhauer der jeweiligen politischen Macht, da er ihre Ansprüche mit größter Bravour erfüllen konnte. Er hat sich die bildhauerischen Ideen, die ikonographischen und kompositorischen Schemen der 1880—90-er Jahre angeeignet, und vertrat sie mit Glaube auch in den 1930-er Jahren. Er hat den Wandel der Zeit gar nicht bemerkt, so wurde er notwendigerweise Reaktionär, Gegner aller neuen Gedanken. Diese negativen Züge verdecken die Verdienste seiner Kunst: das großartige Raumgefühl und die elegante Fähigkeit zur Stilisierung; mit Hilfe dieser Fähigkeiten könnte Zala der beste Bildhauer der Sezession sein. Er konzentrierte sich aber immer auf die „Aufgabe", die ihn eng begrenzt hielt. *Alajos Stróbl* war selbst die „historische" Persönlichkeit. Er lebte in der Vergangenheit, die er nicht mit der Gegenwart konfrontierte. In seiner Jugend arbeitete er als Geselle von Makart in Wien, und in seinem Leben führte er dieselbe kostümierte, theatralische Welt weiter. Er richtete seine Umgebung mit mächtiger Phantasie und Leidenschaft ein, und in dieser Welt ließer die Zeit stehenbleiben. Manchmal werden einige Werke von Stróbl zur Sezession gezählt, aber das ist falsch. In der Wirklichkeit erlebte er alles als primäre Identität, und nicht auf die erhöhte Stufe der Ästhetik, für ihn blieb die Vergangenheit *Geschichte* und verwandelte sich nicht in *Zeit*. Er hatte keinen Zweifel in sich selbst, seine Zeitgenossen hielten ihn für einen glücklichen Mensch. Es ist eine Tatsache, daß die künstlerische Ich-Identität und der gesellschaftliche Erfolg damals nur auf Grund dieser naiven Weltanschauung erreichbar waren, was uns wohl zeigt, wie weit der Einklang zwischen Kunst und Gesellschaft in der späten Phase des Historismus sich auflöste.